Princeton University Library
32101 076511789

DATE ISSUED | DATE DUE | DATE ISSUED | DATE DUE
ICS 11.2.01
MIUG01-1658

Digitized by Google

Digitized by Google

פתחו לי שערי כהין צדק אבוא בם אודה יה : ושפתינו תרנגה :
על כן קרא שמו יהודה **זה השער ליי צדיקים יבאו בו** בגילה וברינה :

Ephraim ben Jacob

ספר

שער אפרים

משאלות ותשובות לדרב הכולל

שר התורה . מי חסיד הי עניו כהלל . בוליא דהורח · הגאון המפורסם בחסידות ובתורה . רחוי היה שהשכינה עליו תשרה . מרת ורבנת נחון עחנו חספקלריח המחירה . **אפרים** מבית אחרן כהנת רבת קדישת ויקירת . מק"ק **ווילנא** הבירה . זכר לדיק וקדוש לברכה לחיי עה"ב נפשו נרורה . חשר זרחה בכמה קהלות קדושות חור תורתו זכה וברה . ולבסוף ימיו נתקבל לרב ולמורה . לעה"ק ירושלם תבנה ותכונן בימינו במהרה . וחחר פטירתו קס בנו הקטן יחוד"ה ועוד לקרח . והלך בדרך ישרה . לקייס מילי דחכיו בחזהרה . ושמע י"י בקול יהד"ה ועזר מצריו היה לו לעזרה . בעת נרה . וזכה לסדר חבור זה הקדוש ונורח . בתוך עה"ק זחת ירושלים מר חפארה . הכינה וגם חקרה . לכבוד מר חביו הגאון זצוק"ל מרח ויגע בטופו ובמחודו ובלבו נשברה . וכמה הרפחקחות עדו עליו עד שהוליחו לחורה . כחשר בהקדמתו ערוכה והמורה . ונגד ד' עוריס מיוסדים בחכני פז יקרה . לד' שעריס שער ח"ח . שער דעה . שער נפיס · שער המשפט סדורה . ועשה מפחחות לשעריס שיהיה נקל על המעיין למצוח מבוקשו וכפיו יהיה שבורה .

לעמבערג

דפס בהשחדלות והשגחת ה"ה מוה' **אליעזר מרגאשיש** בלבוב .

הוכח לביה"ד ע"י החברך המופלג מוה' **שמעון בצלאל נייטאן מטארנא**

בשנת **תרמז** לפ"ק

Schare Efraim

Verlag von SIMON NEUMANN aus Tarnów

Druck des U. W. Saist LemBerg 1886

Digitized by Google

RM522
.35
.P5
(RECAP)

הסכמת

הרב הגאון המאיר במפורסם מוה' **שלמה האלברשטאם** אבד"ק **ווישניצא**.

מחזיקנא מיכותא להאי גברא יקירא הי"ה התברך וכו' מוה' **שמעון בצלאל נייטאן** מק"ק עטרת תבר זה ליזה שנים תבר הוא מוגיע לאור ספרים שונים ויקרים מאד מאת גאונים מפורסמים שבדורות הקודמים תבר כבר ספו תמו מהדפסה הרחטוה לרוב יקנם ומזלו להו ותינם נמלים לף ע' בעיר ובנים כמשפחה והתברך הכ"ל מצאתל בכל עוז להשיגם ולהדפיסם מחדש לגלות לורם פ"פ תבל. ובפרט הוא מוסק בהדפסת **שו"ת שער אפרים** מאת הגאון המובהק במפורסם בכל קלי ארץ זקיטו ורבו של זקיטי הגאון בעל תכם לבי ז"ל וליקק מעמדי ליתן הסכמתי על הדפסה הזאת. והנה גוף הדפסת הס' ע"ל להסכמתי כי ידע ומפורסם בין כל גדולי התחרונים ז"ל תבר מביאים דבריו ומתבבים פלפולין הנורלים והמצומים כתך מקמתי דקמתי ומי זה תבר לא ידע כי מלוה רבה להוציא לאור לולם בפרט כזה וכאשר זה רק לגדור גדר בפני שוטי פולה ומציני גבול תבר חלילה לגרום היזק להתברך וכו' הכ"ל תבר הוא מזכה רבים בהדפסת ספרים יקרים כאלה ולתסור על כל המדפיסים הן במדינה זו והן במדינה אחרת שלא ידפיסו את הס' שו"ת שער אפרים מסך עשרה שנים מיום לתמנה הן במתכולתו הן במתכוונתו. ולגב הגני לפורר את לב הקונים לקנות את הספר בכסף מלא כי הוא ספר יקר מאוד כמודע ומפורסם. וכדאי ומהראוי הוא שידי התברך הכ"ל להוות בו טובת עין פ"ל תבר הוא עוסק בהדפסת ספרים יקרים ונחמדים. דברי המדבר לבבו התוטיק ועומדיה בעקרה. יום ה' לסדר היעב שיבד עמך **תרמ"ז** לפ"ק:

בק' **שלמה האלברשטאם** אבד"ק **ווישניצא** וגליל.

אמר המביא לבית הדפוס

תעלוזנה כליותי היום ונפשי ובשרי לשם ה' יתעלה שבחו וירוטו תבר היה בעזרי וזיכני והניעני להוציא לאור עולם את הספר הזה שו"ת **שער אפרים**. נכון לבי בעוד שמלחתי בזה רטון רבים ושלמים המביטים מין ערך ספר הטוכחי וגדולת שם מחברו הטודע למצנב. כמו שמסומך קטת דרכיו בקודם מאת בנו הה"נ מוה' יהודה ליב בהקדמתו, ואחריו נכדו הגאון מוהריצב"ץ ממלא את ידו במגלת ספר לכתוב לזכרון עולם נפלאות מעוזז תורתו וקדושתו (כנרשם בספר נחלת יעקב עה"ת להגר"י מלישא ז"ל) ולמן היום שנדפס ברחטוה בעיר זולבתך בשנת תמ"ת ותמ"ט ע"י בן הגאון המחבר הרב מוהרי"ל הנז' לא נרחה עוד בדפוס עד היום. ובעזר ה"י הדפסתיו ברב טוב ויופי ונתתיו ע"י ידידי הרב מ' **אליעזר מרגאשים** בלבוב להוציאו מתוקן ומטוקה משגיאות שנפלו בהדפסה הנז' כיד ד' העובה עליו במלחכת הדפסה. ע"כ תקוה וחשבה למשפט שכל מבבדי תורה ושמחי' ינמלוני תך טוב וחסך עבור יגיעי ועבודתי עם הספר ויחושו לקחת מחתי ברטון טוב את הספר. וחכי חחליף כח לבנע את מחשבתי העובה תבר בלבבי לשוב ולגלות עוד ע"פ חבל ס"ק עתיקים לתועלת דורשי תורה וחוהבים וכחבר החילותי מבבר להוציא את השו"ת לחס רב ום' חרעת דרבנן. כן חזכה לשמור דרכי וחשק נפשי לעשוק בתולחות ספרים שונים חדשים ויפים. וזכותם יעזור לי שחוכל לעשוק וללמוד לשמה בתוה"ק וזרעי וזרע זרעי ח"ם.

כ"ד הטעיר המוציא לאור **שמעון בצלאל נייטאן** מו"ם בעתרונה

Digitized by Google

הסכמת הגאונים המפורסמים הרבנים הצופלנים בד' הגרוי שבירושלים תוב"ב.

ענינו שהעתיק זאת הספורם . זכה וברם . תמר קבן ורבן שלום כשהוא בשקום רב ומנוס כישראל הפעל הגדול מצות ומגדול הכהן הגאון מרב המובהק הגאון כמוהר"ר **אפרים** הכהן זצוק"ל תמר שהיר מימי כל ישראל במספריו ובהוראותיו להוליא דין לאמתו לאמתו יעמת לב מבקשי ה' כי ידרשו אמל תמר ה' את בקשים ואת הראוהו שלבם בפשם משפט ובפתי כהן ישמרו דעם ותורה יבקשו מפיהו פה מפיק מרגליות מתלמודו פשנורה בפיו שמר סרוניב נכם הכיתור בתשובותיו הנהונים בספר הזה **שער אפרים** מחד וזכיתו לאור בתור תורתו ועשמו לוף דבם לתרי נועם מפשמות שמ' על ידי בן סרב המחבר ז"ל שיר ושיר ה"ם בהכם השלם מיני ושבר סרים כמהר"ר יצורה ליב כהן נדק מ"ז תמר זה ימים שקלת ירחין תרי שתר יצב פמנו סם ירושלים שה"ק ת"ו ורעם בתבר מבשמותיו להתחיק ונפחד מילי דלבות ומנן מבות סיס בבחרו . וסבם גם הוא בן מל סופרף ידו בכתם תשובות דברים נחמדים מזהב ומפז רב כתתר פיהם מתוקים ומגלים מתורתו . והנה לתינו תשוקת בהכם השלם כמהר"ר יצורה ליב הנ' להוליף לאור שמדם נעוזה בתורה בקרן צורות לקוטנה בתמצע שבתנו בהכמים ושוא כולך נרכוב בניות ולדרך בניות לנכת לתרי סרבקיה יש"ת תמר שם מזבח סדמיף ואתה ירא בשרעת להדפיס הספר שפת ישינו תחרים תם נבונו להדפים בהנעם כלי רשותו סברים הרבה יתר על הספר הסמוך תל רותו לתדפים וינים לו הסבד שלם יבול למכור ספריו לפרוע הקפותיו שיצתרך לטרך הדפסת הספר הנ' . לכן תם נוחרים בזרת נח"ם תל שתדפיסים ושל הפופלים שלם ידפיסו מחשבון סך הספרים שיסדר להם בהכם השלם נר אריה יצודה הנ' ושומע עו יבהן בעת ותמלן תפתר רשם . ושוב תם ממנים פני השרים וסבנים תל כל בתקום תמר יבא שמה בהכם השלם נר תרים יתודה הנ' יסזיקו בידו להוליף לאור יפזו מעיות הדב בקדום תביו זלה"ם לזכות הרבים ואשרי תגיע יעשה אתת וגן תדם יחיק בה לבצבו מבכתיו לדבר מטה רבה בזתת וכשבר זאת פיניכם ופיניו תרתיכם

ירושלים טוב ובא לציון גואל ונפוצות ישראל יקבץ בבסם בתותמים פה ירושלים עה"ק תוב"ת בשדר ובשת ותמלת סתרן **אותים** נפ"ק .

משה בבמהר"ר יהונתן נפלבי זצוק"ל. משה ן' מביב. עובדיה אזדן מיון. אברהם צבח ס"ע. יעקב מולבו. חייא אברהם בבמהר"ר מהרן די בוטון זלה"ה

הסכמות הרבנים המופלגים חכמי ההסגר שבעה"ק חברון תוב"ב.

אלה הדברים נת"ל דטרי"ם טפים לבר מפרי"ם ויהיו לעדה זברון לבני ישראל שבלה בית תל היה יושלים ת"ו מבחר הבלימים ותפארת בניה מבני האתים ממלכת בהנים סיני זה, מזה בן מזה , בדיק מבניה וחוזה . החכם השלם הדיין הבטיין . מורינו ורבי מהרן נר אריה יהודה ליב בן להרב הגדול , מבאר עוז ומגדול . הכהן הגדול . כמוהר"ר **אפרים** הכהן זלה"ה ויצב שם שהה שלימה ויצב בשער מלבושתיו לבבוד הרב הגדול מביו זלה"ה לתבר ספר התורה הזה **שער אפרים** לחד ויתור לנו בחברון עיר קדשינו זה פעמים ותבינו בקרקע . וכל יקר רחמה עינינו . מעמתו קב ונקי מעמו וממוקו עמו . ודום י"י תחל בו לפעמו . הנה תרם"ו תר"ם נתלי מיס מפולם בחדי תדיים . מפ"ין ובור מקוה מים . מימיו מן המקדש יולתים ותופפות רחם ט . ומידיו בחותמיו זכין ו . סן הן גבורותיו תפר הוסיף וופף מפלו . לבבוד תר בתי זצוק"ל ותשה הגאות בלשבר לוה עניו תר בתי זלה"ה קודם פטירתו והנה רתויים סדברים לתי שתמרם בלשבר עינינו רחינו ותבמים סגידו ושמו מותחם על ספר החוקה המתורות סגחלים רבנן קדישי שבעה"ק ירושלים ת"ו ובכן תחנו ג"כ נוחרים בכת תבתינו הקדושים תברבם ילתק ויעקב השוכנים תחר בתלים בירבתי מעדת המבחלה על הפופלים ומדפיסים שלת ידפסו יותר ממה שיבזר החכם השלם כמהר"ר יהודה ליב הנ' כדי שלת יגרום לו סיזיקו בי תם נפשו בכפו תורתת רחיקת וזוודת קלינת ולבבוד תר בתי זלה"ה נקייס ספיר נזרתו ולותתו נפש תבכן שלי"ו ושם נלדך פעמיו ע"כ תלותינו תיה לבל ת' ות' שתייבו נר ויתירו תיפת יד להחזיק בידו ותשריו ותשרי תלקו בתתזיק בידו להוליף ספר התורה הזה לתורה ויחיהו בפי כל העזרה עד שבתברון ובירתים ובירתי תרתיתם בשוב י"י תת שיבת ציון ובבין תפריון . כ"ד תחותמים פעה"ק תברון בפ' תתרתם הנדול הזה שנת **והאמת** והשלום תהבו לימיתם .

תאיו בבמהר"ר חיים רופא זצוק"ל . אהרן יצחק ן' סעיר . נחמיה לניט . דוד הכהן . פרדכי בבמהר"ר חיים זלה"ה :

הסכמות הרבנים המופלגים מרי קשישאי שבעה"ק צפת תוב"ב.

שרפים עומדים ממעל לו סרבנים הסובתקים כ"ד הנדול שבירושלים פה"ק ת"ו לדיקים יושבים בפתח עינים . בספר הזה **שער אפרים** שמה רתו תת בבודו ותת גדלו גם תמתך רשינו תור תורת תכם בנו תיש תלקים קדום תת החכם השלם שיני ושוקר בריס כמהר"ר יאודה ליב הבהן צדק נר"ו לדק יקרתתו נרנש רנלי תבירידו ישמוד שתלך לדבר סלוה לתדפים ספרים שתתדפים מזהב ומפז של תתון תניו פרב סלדיק תורם לדק כמהר"ר **אפרים** כהן צדק זצוק"ל . ותנב תרחים עבר עליו להשתפת של ליוי תלדיקים ע"ם ובפרם נרלות תת פני התדון סתנב התלקי הרשב"י זצוק"ל . ותתם מי תתים ירתם תנזרם שנזרו רבני ונתורי התחותמים לפיל שפי"ר נזרתם. נם תמתו מבכיתים ומתריתים בכת התורה וכבת תדויניו תורט ורביו התנת סלקי רשב"י זלה"ם לבל מי שידפים הספר סנ' בלי רשותו עשות ספרים תרבה יתר על הסשבר העולה על לבו לב בוהר שלת יוכלו המדפיסים והפופלים להדפים יותר מתשבון ספספרים ש'סדר להם החכם השלם נור תריס יהודה נר"ו ושומע לו יסבון בעת ושמ"ה. נם תחלים יכונו לפני שרי יהודה ומיבי עם תלר"י תברהם תל כל התקום תשר יבא שמה תותו יחזקו ותותו יתמנו להוליף לאור יפזו מביותת הרב הקדום תניו זלה"ם לזכות את הרבים ותשרי תנוש יעשה זאת תין זאת תלת תורה וזאת ליתו"ם . תורה ותצודם . יהיה מתיר פם יהל . וכשבר זאת תתל הקדום יקרב יתושיכם ופיניכם ופיניו יחזו בבניו"ת התרן ובבניו"ת ליון ובא לציון גואל נתמי ישראל יבבם . פה מתיתרים התותמים פה לפת תוב"ב שבנגיל סעיון בסדר ויקחו לי תרומה ונו' שנת ואתים הדפקים כי"י ונו' לפ"ק . יצחק שלום . שבתי מולבו . שמעון נוויזו . אוריאל אלאנ"עם

הסכמת הגאון המפורסם המקובל האלקי הרב דק"ק מנסובה יע"א

רבותינו הגיע זמן ופרק כס"ן נדו"ל דן דין אמת ביש לו רגלים . בשתלות ותשובות תשובות מזוקקות שבעתים . ושמו **שער אפרים** כל שונה ט ל"ו יחכם ויעק שבתים. וטספה עוד מנה אחת תפים . כי נם הגיע פרק בהן מצית מלחמת תורה מן הסמים. יפה בח הבן מ' בת התב נתומים כפלים. כי נתה עליו מעלת תביו פי שנים. סוא יגע בזריזות ולא בעלתים . בתוך עס"ק זאת יהושלים . ויעקוב דברי הסבכ בבנף מחזים . ולקופת מרטלת תביו עשה תזים . והוסיף ברבה על התחושי מלא חפים . ט תחיר זיו הכסוס כשמש בנהרים . לבו בפתח של תולם רתב ידים . התכים ערשפי הייתיר שפעתים . ויעש דדים בתקום בינה שבי שדים . תחלה פני כל בר לבב ונקי כפים . יעמוך תת מעלת הרב בתתי ידים . ותנני מתכים להדפים ולהבין המתנים . ולסוליף לאור ידיעתו התו"מם שתים . ובזכות תורתם יבותו מציתו הן על כפים . מעבע יהו"ם ומשבע בתתי ידים . תפר"ש. כ"ד משה נבה"ר מרדכי זטת זלה"ם פה מנסובה שנת מתהלך בתמ"ו לדיק מדר ויסנור י"י בעדו :

הסכמות הרבנים המופלגים ב"ד מ"ש שבבה"ב פראג המפוארה יע"א

וידוי תים ת' בת מה"ר תפרי"ם לופים נרופים ממולפים בשרפים שופפי' זורח הוא שם . שם שם תוק ומשפע ושם נפתו . על בתות רתות נלמד תפרי"ם יטוננו יסובבנהו לדק לרעך יקרתתו יטוננו שתו **שער אפרים** זיקק כירר ולבן בשתם בשרים תשובות תשובות מרובות שתם בר . רתם המדבר . תשר תיבר . הרב תמופלת סגאון כמוהר"ר **אפרים** הבהן זצ"ל יתקלם ביה תתתם ושילתה. פורן מנסיק בנרק תור הגמלת בזה בנו תשר קם למלחות לבה"ן תרי"ם דבי טילתה . כמוהר"ר אריהודא ליב הבהן נר"ו תים יזל מדליו תבשר תפרי"ם מעקם ודולם . הוסיף נופך לסוף והסוף לבולת . ומיתים תחתיים . הסלתבה ותכתם סותר ודיים . רתבה תבי יס . כתשר הביתו תל תדר . טעתנו בו פרי עץ סדר . ותנאדיל סתורה ויתדיר . לתועלת סדור . בשוב עליו הוד וסדר . ידיתו תכון סבון . כתשר בבון . יתוקו בספר בבית הדפוס לתתחיל בתעוט ועשור . וכל ת' יתיים בתיי הטבע תשר יתמר . רצוי תפרי"ם לשמור . ותפס ליעזר תתא בקר תמר שומר . יום ו' טו"ב כשנו לפרט תפ"ת שבם תחר לפ"ק . בניתין בעזר ותשלף בהנאון המפורסם ת"ת סרש"ם זצוק"ם שפירא . שמואל הלפן בן תבר"ר אברהם זצ"ל נה"ם . תור שרנש ויבן בנת"ת תביר"ר אליעזר זצ"ל מגיה תלפן . שלמה זלפן בן נת"ת כתר"ר משאיל זצ"ל ת"ם . יוסף בן הסלוף והמרומם כמוה"ר צבי זצ"ל :

Digitized by Google

הקדמה מבן הדב המחבר וצוק"ל ערוכה ושמורה

לכבוד קב"ה ושכינתיה העושר ישראל בתפארת. ולכבוד מר אביו וצוק"ל חנאן אפר"ים מעז ראשו שר התורה. בנו יחודי"ה מוסקטו מרכר בשפחת ברורה.

וזאת ליהודה ויאמר שמעה מלכים מעז מלכי רבנן יוסבי בשבת תחכמוניים ישים וחקנים. סאזיט לוחנים. מוסדי מרן האיתנים. מלכי לי"י מלכי מלכי רבנן ושאת ורכים. ברוך המקום ב"ה שלא נמנע פסוק בזרעו של מסרן הכסנים. ברוך הוא שנתר בשבת זכרון זכיו לעמוד ולשרת נפני ולפנים. לסורות ביערתל מוקים ומעשים טי"ו תצורר מרים. דיני דינים. פוקרי סרים זה זנה סומנים. לתתי מעשנ לי מורם ומסיק שמעתתא מליכא דסלכתא וקי"ס מכול"ם שי"נים. ועד דנלו דנל ממנה מפרי"ם מוכים. כמין תומר סים דורש מת סתורם בפ"ע פיום. וסים כתן שתול על פלגי מים רבים אשר פ"יו יתן בשע"ו יקרם סים מפנימים. ושל"ה לא יבול וכל אשר יעשה יצלית וישכיל בדבריס מדולים ושמוכים. כי מימיו מן המקד"ש סמה יוסלים ובנלו לל סכום"ף ולל המכמה מסתופפים ונגים. וט"ע יצלה מן סתר"ם להשקות מת הק"ן קולמוסת וקן מצילה מפה. וסיה פריו למאכל ועלה"ו לתרופה. כשנרת מוסה מרופה. **אפרי"ם** עם מלכי לופה. **כהי"ן** שרשו יפה. שוף הפורת בהבל פיו חי"ם שור"פה. פלפלת חריפה. מקשי ורמי כחילפל. מתרותיו סהורות סלו"מר הוא מעפה כי"ג נפש. כי יכבו מוסבי"ם מג וכו בשע"ר מפרי"ם מת והב נפופה. מי זאת המשקפה. כמו שמר ומיפה. ברם כחמה כלבנה יפה. וזרח השמש וכא השמש יומא דתב"ה כולא שמשא. סוא מבא מלרי וכיו מר קשיא. ספרת ומפרי מתניתין ומתניתא רב פלכי"ם וכולי תעיי על לוח לבו מרשם. סי עניו המעופר בכל מעיניו. סי תקיד ריב תקיד"א יועב בתעית סיה מדי יום ויום ולכל מודע הפפקה לריסים ימים שים מו שלשה. ונהירנא שסים מתנה שהוה פעלים מעכת לשבת ימים ששה. ומפפ"ב סים לומד בשקידות שקדן וחכן סנדול סום מעגל רבבן לפרת ורמשת. דרופתך דמלייתא טוב לו מעם מורשה. מפיו לא יעופה. מקים דנל תפארתו דנל מחכ"ם מפרי"ם לנבוחים יפ ודרוש ירשה. המוכתר בכתרים שלשה. כתר תירה וכתר מלכות וכתר כהונה כהנת רבא יקירא וקדישא. וכתר שם טוב על נביהן שלה תעיד לל הזנרה שע"ר מפרי"ם מפתו תלת תורה מדשה. סמשר סנדול סמשיר למרן ולדרים עליה דלית דיה ממשא. סתיר פני כל סמזרח עד שבאכרון מבריח קדישא. סלא סמה סרנים המוכתרים. זיוס מנהיקים. כשפפיים ישרים ומיקים. כלפידים וברקים. ממתיקו סרנים כמסור"ר שבתי שמואל קורלטר ל"ע בעל ברכת הזבח וכמסר"ר שבתי סכהן בעל שפתי כהן ל"ע רנוזה הארץ תחת מלה שלשה ומל נכתם יועה מורה עה ומדר לנוסה. מריף ומבקי. מל"ד ור"מ דעיר ומה ביערתל ק"ק ווילנא ס"ה כמאיר"ר מבא. כ"ע בבל מלקת מפוקם שבי נכבר מן השלשה. ובביומת יובבי על מרין בקבלת קדישת. סמ' ורוח י"י נבשה. מת מפרי"ם מבלי. דן ירין עבי כאחד שופט"י ישרתל זה עשרים שנה מליו יכיעון כל דבר פקבה. ויסי סיום שבר כספך עליו נגנל סחי"ם וקלף מוסדי מרי"ם רנוזה והנחבה. משבת רבה. כמלחמות לף שמים נעטפו לם ומק ותימרות עמן עלה כתפו וסארן רבבה. הגלה נולה מאר גיל וגול"ה ברעדה בעטולף פלבה. עד שבת לבדית מערהרין ותקבל שם לרב והרבין תירה ביערתל שיש שיחית ותבישות שלה. ונלחמו מליו מדרים מכף הלחן זרועות שבתי שבוב מדבה שפתיו שפתי כה"ן יבערו דבת ותירת מבת יבקבו מפיהו מבוקרה ומפורסה. מבחתו כתן תרוסה דולה ומבקה בשורתו לחמ"ים. זקיק וכתריס. כורים ומורים. דכייל לה בבדה נדוסה. ולכל בני ישרתל סיה לור ביסיבו סשפוחרה. בפיפול ובפרל. מידוהו קולם לנבוי"ם תבר"ם והמה בוסה. וכבוה סבניתת כבבה קול תרועת אלחצות בחלציו והחלך לפוסה. ברם לעיר הגדולה רבתי בניסות ק"ק פרלא יע"ל מירוקים מבחייב והרבין שם תורה עם בעלי בתים בני מדרבה. מר שתחבל לק"ק וועמ בבית מחיתו הרשם יסדין הדיב הפורסים סנביר הבחר"ר קבלת שלו ז"ל ובה בוו הזקן הדיב מל מליבו יקים בכל מת נדקה פוסה. תירה ונדולה במקום מהר ברב המוכסק כמסור"ר ישרתל שלו נר"ו תב"ד ור"מ דק"ק ברודו יע"ל ושם מהר בעלי תריסין סבבים תורתו מריבה לסיפל ומסיפל לריבה. מהר סכהנים הלזה שבבה מבא י"י ויר בנוים שלא מליו מק"ק בודין בל"ל מוכן קבלת קדישת. בשבת לפ"ק ושם תפ"ו לתנלך מדבורתיך יחל. ובתבבל לריב ולב"ן מל סדריבה ומל סדריבה. מד כי יבא שלה לניון ברוב בתיבת קדישת. ויבב ביומים מל כסא סדירתה כמו שים עשר שים ומליו מת נפשו הוא טבא. ובמלו השנים מני וכן מתותי בן ג"ל ושמחי עטרת צב"י מהרך מב בחכמה ורך בשנים החכם השלם שלמיסטוין הרב הבוובק כמסור"ר יצי נר"ו מב"ד ור"מ דק"ק שלרי"י בשלשת ושתבק בפניו בדיב"ם ופיקים ויש מהבי מבא שבי. שבת מוב מליו לבבוד ולשבח ולתפלרת. זאת טובה מן שמבי"ר פה קהל מדברת. מקו"ל מ"ב כ"ת רובל מ"ר ולבוש כתשרו"ת מבן מקימת. ויסי כתבר ויכל לנות ויגע ויפלח מל מצו בשבי דשבתי כשבה מרון סלקים מבל הבשורה. ולל בבה עוד רוח בתבי ובני בשבי מבשרת. ולנלם מלקים מר לי מר מבר סיסר מבליו מן יוסף ומן בת בכלה מלי קבר לבבת שבשרת. ומבר שבה מביבת כיום סבבי ב"ק ב"נ כסיון. מבר מלי מון. שנברו סבליונים ומבתו מלה שבים. בן שבים ושנים. לל בם ליתה ולל כתבה שיים. סיני סיני יהרו פלבי מים. כי נפקד מבת תבקבתי מרי"ם מבת רבה מבר סים לי לבנים. ולבים סור מבל יסו"ד לפרי"ם. מבי מבי רכב ישרתל ופרומי"ו מבר סגדול בבל כנפים. מלקתי כנפליים. שבת מבוע לני ימיות הבבי"ת מב ותולה שבים. שלן

סרכ"ה

והנה בימים סהלה ימים של לבר בשבת ת"ת נפ"ק בזבן שבשפה ורימת תכפו עלינו רבות רבות ורות לים של נרם עבה. חם יש רבזוקה בבו"ם בנו שנדול סי מתי מתיר"ם של כל ברכה ותבלה כקרני רבימים מעופה. מם טוב ומה בעים שבת מתים נם יתר נכפפה ונם כלתה נפשי וכבפפי"ם הפריד לים מבל מתו בבימה מעופה. מתפ"ק לחזקי"ו בתלותי לקתת בת פעופה. בבי"ם קורם ביום מימת שבת"ל סרבתי כ"ת לתייר בת למטתו בבתלי שבבת. סוא הביבר התבם סבבופה סולך ופועל! לרך רבתן סים לכל דבר שבקדופה. סרבת ומבסיב ופרבם דק"ק תוכן יב"ם בסר"ר יחזקיהו הכהן זי"ל תבן סרבת. תי לרבנות שבקברת את בבלים בן שלשים שבה בשיתו לבני תלך תלכו על שולם סיור תתים בכל תבבת. ומה לך פתות שבת פ' תבר סוא שולם. תן כל תלה רבתר תין תבי"ו זוק"ל תי לבימים שרתלו בכך ות יפבר ו תבבת. ות"ע יעלה תן סתר"ם שבת בבך ות יפבר ו תבבת. תחם יש רבזוקה בבו"ם בנו סנדול סי תתי תתיר"ם של כל ברכה ותבלה כקרני רבימים מעופה. מם טוב ומה בעים שבת תתים נם יתר נכפפה ונם כלתה נפשי וכבפפי"ם הפריד לים מבל מתו בבימה מעופה. מתפ"ק לחזקי"ו בתלותי לקתת בת פעופה. בבי"ם קורם ביום מימת שבת"ל סרבתי כ"ת לתייר בת למטתו בבתלי שבבת. סוא הביבר התבם סבבופה סולך ופועל! לרך רבתן סים לכל דבר שבקדופה. סרבת ומבסיב ופרבם דק"ק תוכן יב"ם בסר"ר יחזקיהו הכהן זי"ל תבן סרבת. תי לרבנות שבקברת את בבלים בן שלשים שבה בשיתו לבני תלך תלכו על שולם סיור תתים בכל תבבת. ומה לך פתות שבת פ' תבר סוא שולם. תן כל תלה רבתר תין תבי"ו זוק"ל תי לבימים שרתלו בכך ות יפבר ו תבבת. ות"ע יעלה תן סתר"ם שבת בב

ספרים שמחה ושרי הפך עני למעיינת מי רפא ומי שמח כאשת נזרה היא מן השמים. פיה ומגיו יכלו מל הקורא"ם יתדיו בשבועות שתים · שניהם מלאים פועה שם שתירש זה מירש לזה לשמוע זאת תלונה מזנים מם יום מיומים. ואני שמרתי לבדי כשירי שירים. מי יתילני כשר כשרת שמיכת בי מב"ש. שפחותי דהכנה. תמרותיו טהורות ככסף מזוקק שבעתים. ומי יהקבי מים מנהר בית לחם יהוד"ה מהר בשע"ד מפרים. וכן תשה לנבי מל כפים. מל מל שבשמים. שמחת מיתתם כפרה מל החיים. ויחמבי שממם בתך תבילי ניון וירושלים. וזכותם יגן בעדי ותהיה כשן שתול מל פלגי מים. מהר פריו יתן בעתו"ן פרי לדיק עץ חיים. לגמוד ולגמד לשמור ולשמות ולקיים. ולהוליך ספריו לתורה כחריזות ולת בעלותים. ותהא נפשם מחדה בצרור החיים. ויקבץ דמיהו מתרכב בכפות התמר נקיבה דמי יסוד"ם ותפרי"ם. תמן:

וידוי מחרי שמעשה והדבר. רעיוני מל משבני פליקו לתחר זה הדבר. קשה מה לך מדם כלביא יקום וכחר"י יתגבר. נקיים מילי דמסות לחוליש ספריו לתורה ושפתותיו ישיו דוכבות בקבר. וכחשר פתחתי שקו לשבור בר. לירד בגנים ולנקוט שושנים שושנים תמרי שבר. רלויתי התוכל מן שתוכל לברר. כי מה נחבן לת הבר · ונם לתקן כל המחקים והתלויים ביני שיני וכגליונות כתב ע"נ כתב עוכר. כדרך מחברי ספרים שמשנים לכוכ מעשה ידיהם כחיבם לעמור. ומלת י"י היא תקום ומחשבותיהם הפר. ותמרתי מיכה טוכל שלת לבדי לת לשבח כבד הזה לשבר ולחבר · ונם לשנות ידי בספי ונקפת ספופר. להעמיד מל מכונו כל דבר ודבר · לחת לל לחת לגרף וסיו לתחדים לת סיריעות החכל לחבר. וכשפה ברורה לדבר. ומה נם שעשים שלת כשרון שבעוני. שיים שמתחכמות מעוכה לרעה שיים שלין לי חפן בשם שלת מלחמה וסיוקר סוה מל הוה ושקשה מלי מהערדות לשבר מלהוני. וסלוחת ושכות שבר שכעוני. ושהתרון הכביד עלי השלחמה קבידה לשבר כחרוני שרידעוני. ותתילכה מל שמע"ר ולת נשתר לי קח מלמו מתי חנהלם לירים לחזוני. זכרם לת שלמ"ה לשבר נחכל נשע"רים כמיטר וכמיוק שיקוני. לת שקשותים שקשים לנוף כחרכות מתון שבכל קרב ומחדרים לימם ושחד פחדוני. לימת מות נשלה מלי מכית ומכתון שספר"י כי השמירו נפרית ושם ואחני מנגיעם מר"ם לשבר מכיים ברזל מנוחים כבדודים ותפוחים. כשיר שרחים. שוחים ויורדים כמערות ושיחים · וכתים מלם"ם כל סוג מחריבים ומנחתם מחחים. ירם יירם שקל יפקלוני. ושחרתי נדר לי"י הנקי ישראל נוחרים בעת צרה שם יהיה מלקים שמדי ושמרני. שלי ושיתי בית לשרון כשני. שלוה של נשתי ש"ב לשנת שבוע נשמעת קדשך ושמעני לדק יחתי. ושעור נוחרת שלוה שקיים מילי לחכות שני שתעודם לשר קדשי כשנותיו וגוי. ונם נקיים כיבוד שתי מורתי לשר ושבשם זה כשם ימים להשתלך נשני י"י כחרנות שחיים חיוני. וסשחד ושורת סקריב לת לנביט לשניו שכשמים קרשתי מלרה לי של י"י ויעמי. כרוך ס' לשר ספלית חשרו לי כביר מעור ושן שמילר שני. ושיני ביני נשרשם שעני קריבה טובה שבת חיל מי יעלה תמורתה שבם ירחת ס' היא תתהלל ויהללוהו שבשרים שער שפרי"ם מבשים בשלש שתשער בה סיא הרבנית שמי מורתי שחרתי שבירה שחריבה וסכתובה הנדקת מרת רחל שמע תגלב"ם בת מוסר"ר שליה נכד הגאון השפורשם הקרוש נשי כל ר' חליה בשל שם ושמת רחל ותקבר בשם מוב שמורה לכשלו שית שפרי"ם כיוסף חמ"ם לפ"ק וכל כיתה לבוש שים שי חיה שעים ושם ויס"ר שתחא מיתתה כשרה וזכותה ינן בעדי לשן. סרי לשיך שכחלו השעים זמן זמשם לת שלותי ולת שקשתי ולת שחתי ויכא רוגז רוגזו של יום"ף מכתוב ותלגות עד שתמרתי ומשתח חלך לי חל סר שטור בית חל נשלם מרי שהר מריתי ושל נשותי יעמידני. וכן יחלתי מביתי בגל כנפיך י"י סיון בשמת ושחל יי' יהוד"ה חלקו של חדמ"ת שקודש לפ"ק ושהלכתי שמי הילדים רבים שהר שן בהם מום נדלם לתורה כי מליון חלת תורם נו' שבן יקיר לי שפרים יולד שעשועים מחמד מיני · והשמר נחמד ושעים בימים כן שחי הנדול זליל שהרן הכהן ה"י והלכתי מעירי עד יסו דרך מגיס בלב ים ויסי סיום וי"י הסיל רוח נדולה חל הים ושתניס שבשה להשבר וכל משבריו וגליו עלי עברו תהום יסבבני. וכחו מים עד נפש שפפוני. וממים רבים ישמני. ומכלם תציני. וכבן הפעם תודה לת י"י בכל לבב בסוד ישרים. לדור דורים. על כן קרא שמי יהוד"ה לסודות ולהגל ולשבת להחדיר שבחדירים. למי שבשם ניסים לחבותיו ולנו זקניס ושפרים. ילדים וילדות בתולות וחבורי. סוציחו מינון לשמחה ומשבוד לנאולה ושחפילה לחרים. ושלי חלי בים לת מזבחי ולמות לת מתני. ויעמוד בים מפפיו ורוח שקשה שברו ורגלו בהרים. ושתני ירושלים עש"ק ת"ו נחחלת שת ושקרשה ירושלים סיר החמ"ת לפ"ק חוכחת דמשה ושהרן לת זכו ליחת ל"ל ושכחתי בתוך ירושלים שה תמימה. ושתחמתי של קברי שחבות שברשם יחק ויעקב ושל שחר לדיקים ולדקניות נביחים ונביחות שלחם ושחרחים קדושי עליון זכותם יגן בעדינו. ונזכחת שמה סריתי לרחות נחדד ולחבר ספר ס"ת ו' זוק"ל ויעלתי ויתלתי וכתבתי חיבור זה נשמר נדול מבלבול בכתב וחסרון כשם קוטרינים ושה כי זחת קשה שים חלי יותר מכולם כי ספרי ושור סיני חין שתי. ושילתת לת בני חיפוש לשר חיפוש בספרי ספוסקים לעיין כל דבור ודבור של מקומו לפ שלחדרי שמלך שביחני מעון מלכי רבון של בית שמדרש הגדול של שרב בנדול ת"ו לנעלם שספרוסים שפרי לפרעם ישראל מפור סיני כעולם רשם נוחת לרחל שסר"ל עשה נפלנתי בר"ו ספרת רבת לשולייתת לכוין פתיחין ליש שול בני שחורי. ושעשה יחת שרש לשולם שור חדם של ניון שפיר בחלמידים שקדישי נקרו בשני פריסין קרש"ל לתנדים בשם קבירת בשני בחים ישם ושפוש"ם נשחות פוסיפ בנית שדרשו ושם רשיתי בית חלם

Digitized by Google

ספרים שמחה וסרי הפך עני למעיינת מי רפא ומי שמח כאשת נזרה היא מן השמים. פיה ומגיו יכלו מל הקורא"ם יתדיו בשבועות שתים · שניהם מלאים פועה שם שתירש זה מירש לזה לשמוע זאת תלונה מזנים מם יום מיומים. ואני שמרתי לבדי כשירי שירים. מי יתילני כשר כשרת שמיכת בי מב"ש. שפחותי דהכנה. תמרותיו טהורות ככסף מזוקק שבעתים. ומי יהקבי מים מנהר בית לחם יהוד"ה מהר בשע"ד מפרים. וכן תשה לנבי מל כפים. מל מל שבשמים. שמחת מיתתם כפרה מל החיים. ויחמבי שממם בתך תבילי ניון וירושלים. וזכותם יגן בעדי ותהיה כשן שתול מל פלגי מים. מהר פריו יתן בעתו"ן פרי לדיק עץ חיים. לגמוד ולגמד לשמור ולשמות ולקיים. ולהוליך ספריו לתורה כחריזות ולת בעלותים. ותהא נפשם מחדה בצרור החיים. ויקבץ דמיהו מתרכב בכפות התמר נקיבה דמי יסוד"ם ותפרי"ם. תמן:

וידוי מחרי שמעשה והדבר. רעיוני מל משבני פליקו לתחר זה הדבר. קשה מה לך מדם כלביא יקום וכחר"י יתגבר. נקיים מילי דמסות לחוליש ספריו לתורה ושפתותיו ישיו דוכבות בקבר. וכחשר פתחתי שקו לשבור בר. לירד בגנים ולנקוט שושנים שושנים תמרי שבר. רלויתי התוכל מן שתוכל לברר. כי מה נחבן לת הבר · ונם לתקן כל המחקים והתלויים ביני שיני וכגליונות כתב ע"נ כתב עוכר. כדרך מחברי ספרים שמשנים לכוכ מעשה ידיהם כחיבם לעמור. ומלת י"י היא תקום ומחשבותיהם הפר. ותמרתי מיכה טוכל שלת לבדי לת לשבח כבד הזה לשבר ולחבר · ונם לשנות ידי בספי ונקפת ספופר. להעמיד מל מכונו כל דבר ודבר · לחת לל לחת לגרף וסיו לתחדים לת סיריעות החכל לחבר. וכשפה ברורה לדבר. ומה נם שעשים שלת כשרון שבעוני. שיים שמתחכמות מעוכה לרעה שיים שלין לי חפן בשם שלת מלחמה וסיוקר סוה מל הוה ושקשה מלי מהערדות לשבר מלהוני. וסלוחת ושכות שבר שכעוני. ושהתרון הכביד עלי השלחמה קבידה לשבר כחרוני שרידעוני. ותתילכה מל שמע"ר ולת נשתר לי קח מלמו מתי חנהלם לירים לחזוני. זכרם לת שלמ"ה לשבר נחכל נשע"רים כמיטר וכמיוק שיקוני. לת שקשותים שקשים לנוף כחרכות מתון שבכל קרב ומחדרים לימם ושחד פחדוני. לימת מות נשלה מלי מכית ומכתון שספר"י כי השמירו נפרית ושם ואחני מנגיעם מר"ם לשבר מכיים ברזל מנוחים כבדודים ותפוחים. כשיר שרחים. שוחים ויורדים כמערות ושיחים · וכתים מלם"ם כל סוג מחריבים ומנחתם מחחים. ירם יירם שקל יפקלוני. ושחרתי נדר לי"י הנקי ישראל נוחרים בעת צרה שם יהיה מלקים שמדי ושמרני. שלי ושיתי בית לשרון כשני. שלוה של נשתי ש"ב לשנת שבוע נשמעת קדשך ושמעני לדק יחתי. ושעור נוחרת שלוה שקיים מילי לחכות שני שתעודם לשר קדשי כשנותיו וגוי. ונם לקיים כיבוד שתי מורתי לשר ושבשם זה כשם ימים להשתלך נשני י"י כחרנות שחיים חיוני. וסשחד ושורת סקריב לת לנביט לשניו שכשמים קרשתי מלרה לי של י"י ויעמי. כרוך ס' לשר ספלית חשרו לי כביר מעור ושן שמילר שני. ושיני ביני נשרשם שעני קריבה טובה שבת חיל מי יעלה תמורתה שבם ירחת ס' היא תתהלל ויהללוהו שבשרים שער שפרי"ם מבשים בשלש שתשער בה סיא הרבנית שמי מורתי שחרתי שבירה שחריבה וסכתובה הנדקת מרת רחל שמע תגלב"ם בת מוסר"ר שליה נכד הגאון השפורשם הקרוש נשי כל ר' חליה בשל שם ושמת רחל ותקבר בשם מוב שמורה לכשלו שית שפרי"ם כיוסף חמ"ם לפ"ק וכל כיתה לבוש שים שי חיה שעים ושם ויס"ר שתחא מיתתה כשרה וזכותה ינן בעדי לשן. סרי לשיך שכחלו השעים זמן זמשם לת שלותי ולת שקשתי ולת שחתי ויכא רוגז רוגזו של יום"ף מכתוב ותלגות עד שתמרתי ומשתח חלך לי חל סר שטור בית חל נשלם מרי שהר מריתי ושל נשותי יעמידני. וכן יחלתי מביתי בגל כנפיך י"י סיון בשמת ושחל יי' יהוד"ה חלקו של חדמ"ת שקודש לפ"ק ושהלכתי שמי הילדים רבים שהר שן בהם מום נדלם לתורה כי מליון חלת תורם נו' שבן יקיר לי שפרים יולד שעשועים מחמד מיני · והשמר נחמד ושעים בימים כן שחי הנדול זליל שהרן הכהן ה"י והלכתי מעירי עד יסו דרך מגיס בלב ים ויסי סיום וי"י הסיל רוח נדולה חל הים ושתניס שבשה להשבר וכל משבריו וגליו עלי עברו תהום יסבבני. וכחו מים עד נפש שפפוני. וממים רבים ישמני. ומכלם תציני. וכבן הפעם תודה לת י"י בכל לבב בסוד ישרים. לדור דורים. על כן קרא שמי יהוד"ה לסודות ולהגל ולשבת להחדיר שבחדירים. למי שבשם ניסים לחבותיו ולנו זקניס ושפרים. ילדים וילדות בתולות וחבורי. סוציחו מינון לשמחה ומשבוד לנאולה ושחפילה לחרים. ושלי חלי בים לת מזבחי ולמות לת מתני. ויעמוד בים מפפיו ורוח שקשה שברו ורגלו בהרים. ושתני ירושלים עש"ק ת"ו נחחלת שת ושקרשה ירושלים סיר החמ"ת לפ"ק חוכחת דמשה ושהרן לת זכו ליחת ל"ל ושכחתי בתוך ירושלים שה תמימה. ושתחמתי של קברי שחבות שברשם יחק ויעקב ושל שחר לדיקים ולדקניות נביחים ונביחות שלחם ושחרחים קדושי עליון זכותם יגן בעדינו. ונזכחת שמה סריתי לרחות נחדד ולחבר ספר ס"ת ו' זוק"ל ויעלתי ויתלתי וכתבתי חיבור זה נשמר נדול מבלבול בכתב וחסרון כשם קוטרינים ושה כי זחת קשה שים חלי יותר מכולם כי ספרי ושור סיני חין שתי. ושילתת לת בני חיפוש לשר חיפוש בספרי ספוסקים לעיין כל דבור ודבור של מקומו לפ שלחדרי שמלך שביחני מעון מלכי רבון של בית שמדרש הגדול של שרב בנדול ת"ו לנעלם שספרוסים שפרי לפרעם ישראל מפור סיני כעולם רשם נוחת לרחל שסר"ל עשה נפלנתי בר"ו ספרת רבת לשולייתת לכוין פתיחין ליש שול בני שחורי. ושעשה יחת שרש לשולם שור חדם של ניון שפיר בחלמידים שקדישי נקרו בשני פריסין קרש"ל לתנדים בשם קבירת בשני בחים ישם ושפוש"ם נשחות פוסיפ בנית שדרשו ושם רשיתי בית חלם

Digitized by Google

הקדמה מבן הרב המחבר

ולא ספיק ליתן לתו"ז שכלו לגמור כל חפצו כדאתי ארעא וקבעתה . ופי"ז נפתחים בפתח דבריו יתיר לנו מצר לכתרם תשיבים כם לפי הרמתה . כוחתי לו כשלם מצמו גם הוא ידע לת כל זאת ודאם . ולא שרצה למחור דבריו הרמשומים בפרק התשוב׳ וכדרכו בתקיבותיו שרוכים מד׳ ים שמרוה נפש הלמתה . ולוש נכל מקום שרמיתי שלא גצר הציון בתחתי (ע״כ מלחתי) כדי להיטיב מצניתה . ושרימית ידי בלטו ובתפלה . לאל ורחם תלילה . כשם שזכיתי לקיים מילי דאמות לגמור הספר הזכר הזה מתשובה ותפלה . כן יזכני לסוסיף לאורה הספר מהנה לשרים על סשורה כולה . עם מידושי דיטורי תום׳ כל פרשה ופרשה טושם פלא . בשכרת ופלפולא . תשרי אין רחתה כל תלה . ובשכר זאת תל מי אור חלקי ולכבי הנה זה קומד תחר כתליטו השוכן זכולה . יאחר לגרותי די בתב״ע מרובה תדם טובה ובפלה . יסוד״ם יפלה . תשלם תשלה . כתורה ונדולה . וימתי בתצלי לדם דרך סלולה . ואהבי בדרך הקודש יקרא לה . לתרצת קדישת. עיר ציון תחלת . ואחריה יצא תאר בשתה ובצתה כל תשוכה . כשתת פשלש ובצבות סטורת ובירתתו יחבוך ויתצלה . להגות בו יומם ולילה. תדך ימים בימיה ושובר וכנד כשתלה . עד כי יבא שלם . ויקיים כי הצדקת לא ימושו תפך ומפי זרעך ונו׳ גילה תאר גילה:בשתורה תחזרת על תלבות שלם . תצן לנת פלה . ומהם לרחות נכוון סיר קדשיהו ותפתרתיהו הצטירה ושלוחה . ולבותת סצור על תלה . ירושלם סבטיח כעיר שתוברה לה . בית י״י נכוה . ושם שחוק פיהו ישלא . כ״ד סלעיר סקמן ושבעל כתלחה . שוב׳ בן אי״הידא ליב בשם״ו הגאון תחזיר הדב כשד״ר אפרים וצוק״ל שווילנא עיר הבירלה . כהן צדק שלבות שיחם תיחומי כשוכה כתלחה . לוש תני לוש קיכלה . עד תצן סבטן פולא . תחזר כשפר תצו נגתה יהוד״ם כולה . ושנפה לרחתי שרש לחזור ולבנות ליהושלים ת״ו תל סלטתם ועל סהלה . ולהשרת נחלת י״י ותל י״י תת יסוד״ם תקנו על תלמת הקודש ובתר עוד כירושלים כבתחלה :

אלו הן המפתחות לפתוח

ילכנום בארבעה שערים של שער הנדול שער אפרים

חלק שער אורח חיים

שאלה א אם יולפים בשבת לענין לחם משנם כלחם שנשרף ממנו קלת . ושם הג״ה מבן הרב שמחבר ז״ל ועיין לקמן בסי׳ ל״ח בכ״ם :

שאלה ב מאי שנת ס״ת ועלית מבדיקת חצן לענין לתחרין ניחת ליה לתיכם למעביד פלוה בממוחים :

שאלה נ מי רשאי למכור חמנו לשפחה הקטנה לישראל .

שאלה ד על י״ם הנעשים מחטחה חמונה שלא מכרה קודם זמן ניסור בשרב שפת (ושם הג״ס מבן הרב שמחבר ז״ל) .

שאלה ה עורב שהניח בפתח כף מלוכלך בשומן ונפל הכף לתוך קדירה של בשר אם יש לאסור המאכל והכלים .

שאלה ו חמחה מטושלת בכלי ע״נ אם רשאי להדליק בפחוט בפחת .

שאלה ז מי שהוא שכיר לשר כל השנה על שמירת היין ערף ושכר השנויס מחבואה חמונה מי שרי לשחוד שם ניחי פחת (ושם הג״ס מבן הרב שמחבר ז״ל).

שאלה ח נשון הכ״מ נסי׳ פחת שמניח רחיה מן הנמ׳ לפחמים ושוח קוחר דבריו .

שאלה ט י מק״ח ויניחה על מנהג האשכנזים שחומרי לקרחות מחר פחוק רחשון של כחודש הסליחי בקריחת התורה כחג הסבוחות אם יכולין לבטלה מחחר שהוא נגד הדין .

שאלה יא אחם שהכחה לברך בשמ״ז אם מחויבת לחזור ולברך .

שאלה יב תחזי על דין הגז׳ מ״ם להרב דק״ק הנליטי .

שאלה יג אם המשכחי יכולים להתפלל עם הספרדיים מי להיפך אם יולפים י״ח .

שאלה יד לגחר קודי׳ ס״ם נעל פי למורת נדין מי כהנים ולוים חייבי׳ בברכת המזון (ושם הג״ה מבן הרב שמחבר ז״ל) .

שאלה טו נדין עבילת כלי מדם ביו״ט לתרן קודי׳ ס״ם מהרש״ל על ס״ה הכ״י ז״ל .

שאלה טז נדין פטום הקטרת אם חסר מעלה עשן ניכא לימור ומה שמקשה הרב נעל כחר שכא על ס״ה הכ״י ז״ל .

שאלה יז נדין מן נומר מהרי קודם מנחה מנא כשים מכין כו׳ .

שאלה יח אם מותר לקדש על היין שמכרים קלת .

שאלה יט על מה שמחנק ס״ם מהרש״ל פי׳ כל שבשר בין נשים לשחר פחורי׳ דנכי נילית מפשר לכל עולם לסיות כלא נילית .

שאלה כ על הא דחמרי׳ בגמ׳ ק״ו מכין שאין בו חזכרה .

שאלה כא נדין כים שיר בו מנית מאור למיר בו תפילין אם עושה בחקום שמנית תפילין לבר מדם ולמעלה ממנו מחבר כשים הכי׳ אם מותר אם נמו (ושם הג״ה מבן הרב שמחבר ז״ל) .

שאלה כב דיבור חו׳ בפ״ק דיבמות ד״ה ואחר רחמנא שניל ליה מבלת כו׳.

שאלה כג נדין נוכלות שהות מין פירות ולא נמר ביאושם והשנה על דברי ס״ה הכ״י ז״ל .

שאלה כד נדין שחקילין בשחיפות שם השכו״ם כו׳ ורבי׳ עושים כפירוש זה .

שאלה כה נשא״ם פי׳ שם״ו נדין נשה״כ שהיה שותף לשכניו ושם שים להקשות על הכ״י .

שאלה כו בשחה לשילוחין נתנו כשנדל ושכר השפחה כו׳ וקושיא על פי׳ הברשטורה .

שאלה כז נדין פומא פטור מטמר הנדה נלי׳ פשח קודי׳ על דברי הרי״ו .

שאלה כח רשובן שבשב לשחטון שוחטו שלא מכר חחלו קודם זמן הניטור ושחטון טוען שכחתי (ושם מבואר הג״ה מבן הרב שמחבר ז״ל) .

שאלה כט לפרש פ״ם בשחה דוכתי נחלוק כל לחחת ברבוע לחחת ושרי חשתי כו׳ .

שאלה ל לגחר קודית הרב בעל תיו״ט על הרחב״ם בשחה ברחמים היו מקבלין עדות החדש כל היום :

שאלה לא הקבל שחלקו הנשות על ימים הטרלים קודם ר״ה ויב״ כחחבו׳ ובתוך זה חלה מ׳ חן החתפללים לם החולה יסל לשחמיד חחר בחקומו חו הקבל (ושם הג״ה מבן הרב שמחבר ז״ל) .

שאלה לב לשון הרחב״ם נרין עברו עליו ג׳ רגלים ס״ז שוכר בל״ת ומ״ם עליו הכ״מ והר״י קורקוס ע״ם .

שאלה לג חב הסבוחות שחל בימי הו״ז ובקשו לחבני הק״ק ליכב על סיריד בפסיקם ביו״ט שי וקלחם בשבת לין יתחבו בקיית הסביתם.

שאלה לד לשון הגמ׳ בסוכה חחר רבא לחבל חייב בסוכה פשיטא כו׳ קושר הגמ׳ דשרכין .

שאלה לה חי חחרי שהחייב על חחרונים הפשולים ביום מ׳ חו ביום כ׳ דטעלין ולא מברכין .

שאלה לו חי שרי לגנן ולהכות כלי זכר בחג״ת (ושם הג״ה מבן הרב שמחבר ז״ל) .

שאלה לז דיבור חום׳ כתניה ד״ה חימר בתרומה מבקורם .

שאלה לח חי שרי להדליק בחוכה בחצה שניטו בקירה על בשר בי״ (ושם הג״ה מבן הרב המחבר ז״ל) .

שאלה לט חי שרוחה להדליק בר חוכה קלת מבצוה וקלת מבצן חי שרי .

שאלה מ לבחר קושית הרב בעל בשר בשבת נדף בדרך בפי׳ בצדוקה.

שאלה מא קושית על הרב הב״ח נדין חורה על חוכה .

שאלה מב לשם חין חלילין הבחים בחוכה שרי הרחב״ם כתב דבל חי מבני הבית ילליק .

שאלה מג על חם שהק׳ הב״ח על הרחב״ד נדין שחין נותרין חצית לפיה׳.

שאלה מד לשון הסחק׳ נדין חין נותרין חצית על הליבור בר״ח בחוכה ובפוריס ובחב״ח .

שאלה מה לשון הרוי בפ״ק דמגילה ד״ה ודחי בצרת חלפים כי׳ .

שאלה מו חן הרב ק״ק פיזחיר בלשון הרח״ם דשחרי חלרוי בצל׳ פוריס.

שאלה מז לשון הרח״ם בצ״ז נבי בבבר שבל לבירב כו׳ .

שאלה מח פירש״י בפ׳ חצ חוחר הנמ׳ דצילה.

שאלה מט ביאור דיבור חתום׳ בצירוכין פי הדר דף ס״נ .

שאלה נ ביאור דיבור חתום׳ בפ״ק דע״ז ד״ה ונריכת פי׳ לבתיב חשתם וקבלת חשובתם .

חלק שער דעה

שאלה נא רשובן קוה בחלילין בבר ערך ע״ו מבלים ומח״כ נתן לו הישחעל הכרע עיד רביעית משקל בבר מריפה ובלחו הבבר הבל יחד ושם הוכלין חחר שיעור בשקל יש שחי׳ עדו ושם נלך חחר חוש שנין חינו נרחב בשיעור בשים .

שאלה נב חבוי על בשלה הנ׳ חן הבחון מהר״ל נרשון חב״ד בק״ק חין .

שאלה נג חבוי על בשלה הנ׳ ושחר פלפולים מבואר בו חן הרב בק״ק בשליטי .

שאלה נד חבוי לנרב הנ׳ בפלפול הנ׳ .

שאלה נה בושם נדולה בחו לנוח שמשלת בחוכה מבלית ע״ב בבר בלבות ושין לה לישוב בריי׳ בלא בשורת שבל דבוקה בה ושחחר בית לחון חם לישב .

שאלה נו בקל שקיבל עליהם הקומם בשבירות שבבל בחחה של ישרחל יחנו לו בלחון ושחמיטה בית בין הישחעלים ושבבין שחם הישחעל בחחה שים לישרחל שחפטות לא בה לה מחייב ישרחל שוחפו ליתן להקומם .

שאלה נז רשובן שחמוייב ליתן בחר לחיינות חו לישחעלים חם הפני לברך על הפחיט, מחחר שחיט חוכל חחחנו(ושם הג״ה מבן הרב שמחבר ז״ל)

Digitized by Google

שאלה נח כבד על חיות לעומה שהיה מן [illegible] כמין כיס על נער
מעופר ושיס בו מול כמו שמעלת בקרקבן מה דינו .

שאלה נט שף שלם עם סככך וכך שלח נקרע ומלת עם הבני מעים מה דינ
שאלה ס על מעות המעומות אם יש לבעות דמן בנרכה קודם בדיקת הופש
שאלה סא תשוי על סמלה הנ"י מן הרב הגאון מהור"ר מפמל ז"ל בפל
ממת לרק (ושם מבמאר נ"כ הנ"ה מבן הרב המחבר ז"ל) .

שאלה סב נדין קיבס שנעלו חמוב בו יחר ושמעידו שכי כתי עדים על
זה שם דינו למר מדות שלהם .

שאלה סג על החקוה שחיקו שלח לדרוש בשנת נחנו ומנוכה כי אם
הרב שמבמרה אם יכולין ליתן לחכם למר שלינו בחברה .

שאלה סד על חכם ג' שדרש בספוק חעבדון את האלקים דקלי ח"ו על
הסגל והוליח שם הקודש למול לס חייב נידוי ולהעבירו מרנשת שלו

שאלה סה מן החכם הנ"י והשו' הרב המחבר ז"ל .

שאלה סו רחוקן ושמעון חושני מלרים הקדישו נכפיהם נעס"ק ירושלים
ת"ו ועברו כמה שנים וכמעט שנשכח ההקדש הנ"י מן העולם
כי מחזיקו קלת מהנים בסס וחכמי ירושלים ת"ו לח ידעו מזה ולחר זמן
רב נחגלה זה ההקדש ורולים מכמי ק"ק ירושלם לגבות הקרן כדי לפרוע
החובות שלהם ולהחזיק מעמד ומנע ירושלים ת"ו לם יש כח בידם לם נלו .

• שאלה סז מכמי ק"ק בורון קבלו עליהם לרב חכם ג' מלרך מרחקים ובזה
את מרלו וכח לשכון בבור במרים ולח יבל ביניהם מדם ימים
עד שהקריב י"י לפניו בת זוג לבמו יחומה ג' בת טובים ובשלה כדת משה
ביעקב וכו' ויבל הרב ממהם שניחים ולחר זה קמו קלת מהרהרים בלומרם
שלומרים על הסדים של הרב מהרמ"ם וביבל לוחקים מהם מוליך את
מרפיחיו לביים למדם נדול כזה מפר פקר בירחו מלרו וממולדחו ומה נס
כשבלבו מוחו נרב היה בהבער נמור ומל זה לח נזר הרב הנ"י .

שאלה סח חשובה מהרב דשלוניקי והסכימו לחשובה זו על השלמה
הנ"י רבני מסכמי' דק"ק ווינ"ה ורבני ספרדי' דק"ק שלוניקי
שהדין עם הקהל .

שאלה סט ג' שדר שלח לחכול זמן יחוע דבר הבח מן המי לם מותר
לחכול דבש דבורים לו לשחות משקה היוצ ממנ .

שאלה ע רחוקן שבשבע ניתן לשמעון ליחול הבן הרחשון שיולד ל
ושלולד ל נקב ממנו שימחול ל השבועה עבשיו ובשבע ל
מחדש על בן משני שיולד ל ובחוך כך מחה חלחו ובלח לחמת וילדה
ל בן ורלה שמעון למול חותו ועופן רחוקן נגדו שי שבעות יע"ם .

שאלה עא על נשון הרמ"ם פי' הטשה וחשובה מהרב הגחון מהור"ר
משה נחינחי נר"ו מחרי דחרעת דישרחל .

שאלה עב קהל שהסכימו בחרמות שלח ישדך נער ג' בקהלחם ומח"כ
התחרטו ובלחת טעחן מבוחר בפני בחרוכ' .

• שאלה עג חשוי להרב דק"ק ברודל על הנדון הנ"י .

• שאלה עד חשוי בנדון הנ"י מהרב ר"מ ן' מביב מירושלם ת"ו .

שאלה עה חשה שהיחה זקוקה ליבם וכמה מהשים היה הפרשות ביניהם
ולח רלה לחלון לה ובסוף נחרלה וחלן לה ולחר החליכה
מעשה שידוך בו ביום מה דינה לענין ספירת ז' נקי' (ושם
הנ"ם מבן הרב המחבר ז"ל).

שאלה עו חשה שהרגישה נער וכחב נדול בשעת חשמים ולמחרתו רחחה
כחמים כמד שלה ומינה דם ממש מה דינה לם טהורה היח
לו לריכה ז' נקיים .

שאלה עז על מ"ם המרדכי בדין מה .

שאלה עה לם מהם חייב לעמוד מפני רבו שהוח סומח (ושם מבואר
נ"כ הנ"ם מבן הרב המחבר ז"ל).

• שאלה עט טבח ישרחל מחליף פרחו עם הישמעחל והשבח ישרחל מכר
פרחו חכף ומיד להישמעחל והישרחל הניח פרחו חלל הישמעחל
ובוך זמן זה ילדה פרחו זכר נכור וכשרלה הישרחל ליקח פרחו מן
הישמעחל רלה שהיח מינרית וילדה זכר ורולה להזור מן החליפין כי הישרחל
חומר שחחלי היה לו עם הישמעחל לם יכשר בעיניו הפרה והישמעחל
מכחישו לם יש לכופו להחזיק הולד בקדושת בכור חו לח :

שאלה פ ס"ת שהיה לו לפיות פ' פחוחה ולח נשחר בסוף הפיטה
כשיעור ט' חוחיות וכחב הסופר חיבה שלימה ביני שיטי מה
דינו (ושם הנ"ם מבן הרב המחבר ז"ל) .

שאלה פא ס"ת שכחובים הזייני"ן כלורת ווי"ן רק ההפרש ביניהם
שהזייני"ן מחויינין בחגין וכן הנו"ן פשוטה כלורת הוי"ו ושם
הממי"ן פחוחים הם כלורה זה מה דינו על ס"ת הזחת .

שאלה פב נם"ת שכחב בסוף ויקרל ומשחתו יוסף עליו חסר יו"ד בין
ת"ו לו"ו לם נהוליח ס"ת מחרת(והנ"ה מבן הרב המחבר ז"ל).

שאלה פג קהל שיש להם הפטורים חדר ג' לי חייב במוזה .

שאלה פד ג' שכהב בעלמו להפרים מעשר מן הריוח שלו וכשה הזחת
היה לו בשעת ג' הספר ובשעת מחד ריוח לם מחייב להפרים
מעשר מן כל הריוח ולח ימלח הריוח תהלה הספר .

שאלה פה נשון הרמב"ם נדין מעשר שני בפ"ח מהלי' מ"ש ובפירושו
למשה בפ"ד ממע"ש משה ו' קוחרים זל"ז.

שאלה פו נשון הרמב"ם פ"ל מהל' מעשרות לין הטבל נקבע למעשר בו'.

שאלה פז בעי"ל סי' ק"ל .

שאלה פח כבד שהרו בשים מבל"ע ולין ס' בשים לי מלרת גם בכבד
שהשה נ' ימים בלח לילי' לי שרי לבשלה לחר נ"י .

Digitized by Google

שאלה פט נשון הרב ז"ל בחי"ד סי' קפ"ט .

שאלה צ בפ' שכשפה וחשרו כשחשים לכחוב לו קשים של קלף נכי
ולח בחלו רק ס"ת ג' שכחוב על קלף נכי לם מוחר לכחוב
משמ"ה שחמר שלריך לגרוד הכחב ולפחוק כמה שנות .

שאלה צא רחוקן שקנה שכר וגם שפחה ונישים והשיקם לישחלית
ולישרחל ומח רחוקן ומשחו לם מחייבים הגרים להחחבל
עליהם כדין בן ובח של חב ולם גם לם יכולין להפרישם חוך ז' ימי מבילות .

שאלה צב כהן שנחת לו מח ב"ו ומקנה שלינו טהג מבילת לם
רשחי ליבם כפי ב"ו לם לח .

שאלה צג בק"ק פרחג מירב שנחת ג' בחוב היהודים חחת הסיפין ומלך
עם כהן ג' ובשנת היה ולחרו להכהן שים פה מח ולח מן
הסנין ומחד חחת הרקים ומשם ולהלחה יש לחג לחר על כן מוכרח
לעמוד עם בין שני הסופין וזה היה בזמן הקריות ומוכיח לעמוד עם יום
ולילה לם רשחי לעבור חחת הסהל ליכנס לחזה בית לו לח .

שאלה צד שלשה לחרים מדין מומחת חכמ.

שאלה צה חכל חוק ז' ימי מבילות לו שרי לקדש הלבנה מלחר שלינו
שרוי בטמחה וגם לם הטעם עוברת .

שאלה צו נשון הרמ"ם פ' חלו מנלחין בדין חב"ד ובשנות רחות דלין
מחחמין דילפינן מלישב נם בדין ס"ת שכחב בו' .

שאלה צז משה שמת חביה ולמה לם כשלה מוחר לשחם עמה קודם
שנוחנ לה .

שאלה צח הקושיח שהקשו הנחומים סב"י וכב"ח על סרמב"ם בדין
המשה שהיחה מכלה לח חבעל עד שלשים יום.

שאלה צט לי מחן קודם שנכנר המת רשחי נומר קדיש על המת .

שאלה ק ג' שהחמיל לשחות בשולין ובחוך כך נשפר בת לודם של
הכלה וחמהנה הוח שהקרובים מחחבטין לם רשחי לנכות
קרובי הכלה נגדי שבת וליכנס לחופה חו לח .

חלק שער נשים

שאלה קא מדין מנוסח דחיחתא .

שאלה קב חשובה על דברי הרב הנחון כמהר"ר משה נחינחי נר"ו
משה"ק ירושלים ת"ו .

שאלה קג מק"ק נכחבח על דין מנוסח דחיחתא .

שאלה קד על דין מנוסח דחיחתא מק"ק ורנקפורט .

שאלה קה על חמשה נשים הפסולים להעיד בשחות משה לי נחמנים
בשטל"ת .

שאלה קו נשם שבשבית עם בעלה ואמרה שהורה לי ובעלה מעיד
עליה שלח זוה מילה ויש עדים שבשבית ולין לחו מחזקין
בו שחוח כאן רק מפיו חמו חיין לי מוחרת לבעלה כאן חו לחו .

שאלה קז לין לסדר קידושין לקטנה כשחביה יושב בבית הסוהר .

שאלה קח נדין שלימת לקבלת הגט מק"ק בילוגרחו .

שאלה קט נדין הנ"י .

שאלה קי נשט"ה סי' קט"ו של מ"ם הב"ח שם (ושם הנ"ם מבן הרב
המחבר ז"ל) .

שאלה קיא מק"ק ניקל שפורש על ג' שרוחה לשלוח נט לחשחו לעיר מחרת
ולינם מכירים שם הלשה ושם מביה כרת שם לעשות .

שאלה קיב על קטנה שמילוה בנעלה .

שאלה קיג להרב דק"ק סופיחה על נדון המיחון הנ"י .

שאלה קיד על ג' שהלך מעירו וזוה להסופר לכחוב ולעדים לחחום נט
על חנחי לם הוח כשר לנרש בו ב"פ מ"ם הרב מהרי"ט
בחשו' ח"מ סי' כ"ו ובח"ב בח"ה סי' י' .

שאלה קטו לם מוחר לקדש בשבשת שחולה וגם לם בחופה קודם
לקידושין מה דינ .

שאלה קטז דיבור חוס' בפ' יוחסין וכב"מ סוחרים זל"ז .

שאלה קיז בעל שמכר נכסיו ושחחו מוחה בידו לי רשחי .

שאלה קיח לין לכחוב בנע משה שעשה בינוילה וכמה פפיקות יש
בשם זה .

שאלה קיט לי מוחר לשחם מעחו בפני ספרים ומחילה לפניהם כסריני
חנוחת הנקרח בל"ח בנחליר .

שאלה קכ נשון הרמ"ם בפ"ק דכחוחות .

חלק שער המשפט

שאלה קכא רחוקן שעשה מקח עם שמעון להעמיד ט ח"ר עוברת
דהיינו מחחים משקל י"ד לוקיות ומחחים ממשקל ט"ו לוקיות
ומחחים ממשקל ט"ז לוקיות ושמעון הטעיד ט כולם ממשקל ט"ז לוקיות
ורחוקן לוח ששמעון לח קיים ט המקח עם התנחי שלו ושמעון טוען
השבחחי חת מקחך .

שאלה קכב על עניו השלשלת שנחבדה ונשון השלמה מרוכה מד ממד
עיין בנוף הספר .

שאלה קכג נשון הרשב"ם בב"ב דף ח"ז בדין קבלן חמרי לם מעיד כי
שאלה קכד מי שקבל עליו להלניש לפלוני וכשהלניש חינו רולה לשחות
ט מעפלים .

סימני הספר

שאלה קכה מק"ק ניטרמאו הסמפים (פי' שמר של עט"ם) שמכר רמוכן לשמעון נמצים ולא נכתיבם מה דינו .

שאלה קכו כדין שי סלדים שים ניניסם קטנות ושלך לד ע' וסביב ספקים מחכמי שלוניקו ונד סלני מנקם מזם הלד שיתן ו ההעתק ונרשות מציה עמם דע פותו ומיבוטו וזה לים רוצם ליתן ו כי סם הסמנים ופוף הספק .

שאלה קבז כדין דק"ל שומע סרעם .

שאלה קבח ע' שנחמנה לפשרופים על יחומם ע' בת מחיו ורוצה ממנה פעורים קודם שמכיפה לחיפה .

שאלה קבט כדין נוומם .

שאלה קל נשון הנ"ם כסם ע"ז כדין המסכיר בית לחבירו עד סדר זה חומר עד סדר ע' וחה שומר עד סוף סדר ב' .

שאלה קלא רמוכן שים ו ספק על שמעון שיכנע סו שיתן ו לך ממון כמד השכועם ושמעון לח רלה ליכנע ושחפצר ליתן לרמוכן ליה לך כמד ספקם סנז' ומתן מעטן ביד כשלים על ספצר סנז' וקרע ספקם וקבע זמן על ספצר כשם שיעבור סזמן שהשלים יתן השעטן ליד רמוכן ומח"כ כביע שמעון מחות שהוח פעור מן השכועם ושכדבריו כן הוח ותובע מכשיו מרמוכן שיחזיר ו המעטן מה שנתן ו השלים (ושם הנ"ם מבן סרב המחבר ז"ל) .

שאלה קלב שני חלים שסים נשם חנר בשוחפות מה שקנו מפלוני ושמח סגדול קיבל על עלמו לכנותו ולתקן כל מה שלריך ושמיו הלני שהקצר נגדו ליתן ו חלי ההוצחה ג' ימים לחר סכבין ושחקון ושחר זמן זה כשרפ כל סעיר ושחנר סנז' ושח סגדול ירד מכספיו ושוכרח למכור סח לר הנשרף ושתה תובע שח הנחל מן חחז שקטן שיהנה ו מה שהיה נלריך לחקן החנר ושח שקטן מביא חן לי שחנר ושני שחקן שכל .

שאלה קלג כדין שקטנות שבין השותפים סנז' .

שאלה קלד נשחר דיבור חוש' ריש פ' כ"נ בשבועות ד"ה כ"נ חן פשיטא .

שאלה קלה נשון הרמ"ם בפ' הגוזל קמח כדין ע"ר שפי ב"ם שיח שנתן לחרש שיהה מיכה ומגדל .

שאלה קלו נשון הרמ"ם בפ"ק דמציעא לעולם לימא לך תקפו כהן כר' .

שאלה קלז מעשה בח בידי רמוכן עשה מקח עם שמעון לשעמיד ו מחורה לזמן קלוב ושתקצר בקנס גדול וכת"ב שיח יוציל שום סנחת סוכ וכיוצח דשיח זמנה בח לי ואמר מי שמעתי וכרור לי שיח יבח שמעון לזמן שיקיים המקח ושח"כ חרלה ליקח ממנו קנס וכנני מוכן לשעמיד לך המקח וכשחורות ושמעון מציב ו חו כבל דברים בידי בח .

שאלה קלח נשון שחוספחת פוף שם' ב"ם שיה בגן שו שפר .

שאלה קלט נשון הני הוכח בשח"ם בשרב סב"י ז"ל .

שאלה קמ טוקח שניהם בדשות בשעת נשר המקח שקונה חפץ בשביל חים ע' ולח שחנה בפי' שחם לח ירלה ליקח שחמר שיחזיר ו שחפץ ושדיין לח יתן ו חלוקח מעות ושח"כ לח רלה שחמר ליקח שחפץ בחזרו שים ו מחרון קנת שם שיהו נחשב נכנס .

שאלה קמא שהום שספרשות בין רמוכן ושמעון ושחרת לב' שבשים ושנו דינם נשרי שיעלו לנומדים שדין תירה עם מי ושמלו לחכם ע' וזיכה חת החייב כי חם שיעל חייב לוחק נמה יסיה נשפט בלח מעשה .

שאלה קמב רמוכן סיה ו ספק על שמעון שיכנע בפל"ה וכשחר פחתו חרון שקורם ושחחיל מכירו שמעון להגיד ע"ד שמקח כי וקם רמוכן נממנו ולח סכיתו ליכנע ושם ספצר מיד השעם ושחר שה קם ושחר כו שיכנע ושמעון טוען שלח מחל ו (ושם הנ"ם מבן סרב המחבר ז"ל) .

שאלה קמג שחר שרלה לעמוד מלל בשב"ב מלחכת שפעמלין והחקשר עמו שיעשה ו בכל שכנע ק"ע לחמות ויעשה בשכועם וכח"כ זחח"כ הפועל רולה לחזור בחומרו שקנין בשעות הוח .

שאלה קמד רמוכן שתן מעות לשמעון לחשר ו מרחף בחך ניחו ויכנה ממעותיו בכל שנה בחר השכירות של שמרחף שיהיה לחוכו יין וחח"כ יבחה הגזרה מן המלך שמי שיעשה מלחו יין בכיתו יחמיב רמוכן למלך ורמוכן טוען שיחזיר ו מעותיו ושמעון טוען שיב ו הרי שלך לפניך ונשחחפה שדך ומלך גרס .

שאלה קמה בית הכנסת שכשרף נגנו ויש עליו שרבה פיזור וחוללות בני הק"ק טוענים שיגנו לפי הממון ושטוענים טוענין שב"שכב ערוך כל ע' ושוד יש כת ג' שחומרים מי שיש ו מקומות בב"ה יתן לשולחה .

שאלה קמו לפי מנהגינו שבחתנין בב"ח משמעות ש"ת על כמה זקוקים כשף נרוף וע"פ הדין ערוך לסיות כל שכשף כיון וכשם שהטוח חין ו כשף נרוף רק כשף פחם חי מקרי מקח בשעשע בשיפור .

שאלה קמז רמוכן שהולה ש"ח בח"י שמעון לפי שב"ד שיקיימו לוחו ועין שב"ד מבירין כל שחתימה רק מכירים לוח ע' לח שיים מחתימה שם יש לקיים כל שחתימה ע"י לוח ע' לח כ' מחתימה שמכירים .

שאלה קמח כדין סיורים של שני חלים שים נשם קשות כדין חלוקה שבחים של שניים .

שאלה קמט רמוכן שמת וסיח יחום קטן ומיכה מפוטרשום קודם מוחו ומח זה שפוטרופום וקודם מוחו מיכה מפוטרשום לחר שם יש כח בידו למכות לחר לח שב"ד יחמו .

שאלה קנ פרסור שנשר שמקח בשיומחת כדרך שנשרים וחח"כ מחלו שמקח זה נזה ושפרסור רולה שכר פרסרוחו כשומרו שבשר נחמיבו ו ומעי חכפח לי שם מחלו זה נזה.

ביאורים מחידושי חיים

שאלה קנא נשון שמור מ"מ פי' כ"ב .
שאלה קנב כחב פרש בשל שמפה בסנ"ס פי' קכ"ח .
שאלה קנג כחב שב"י ריש פי' קכ"ט (ושם הנ"ם) .
שאלה קנד נפי' שב"ל בפ"נ.
שאלה קנה כחב שב"י בפי' קל"ד .
שאלה קנו כחב שטור בפי' קפ"ו .
שאלה קנז כחב שב"י בפי' קפ"ט.
שאלה קנח כחב שב"ח בפי' ק"כ.
שאלה קנט כחב שטור בפי' קכ"ג
שאלה ש כחב שב"י בפי' קכ"ד
שאלה שא כחב הב"י בפי' קפ"ח .
שאלה שב כחב שב"י בפי' קפ"ג .
שאלה שג כחב הב"ח בפי' קפ"ב .
שאלה שד כחב הב"י בפי' קפ"ד .
שאלה שה כחב שב"י בפי' קפ"ה .
שאלה שו כחב הב"י בפי' ק"ן .
שאלה שז כחב הב"י בפי' קל"ו .
שאלה שח כחב שטור בפי' קל"ח .
שאלה שט כחב שמ"ם בפי' ר"ג .
שאלה קע כחב שמ"ע בפי' ר"ה.

Digitized by Google

שער אורח חיים

שאלה א

נזרקה מפי חבורה עונות שתפלו לנזרק שבת ובשרף קלת מהטונה ילמדנו רבינו אם יוכלים בטונה הנז' לעניין לחם משנה אם שנקרע לחם מקרי לחם שלם או לאו מאחר שבשרף קלת ואינו רווי נאכילה ונאמר דהוי כאפוי. ואם נאמר שאינו כאפוי מאחר שעתה הטונה היא שלימה מי ילמדנו רבינו אם מחכו את הבשרף אם נאמר שיולים בטונה זו לעניין לחם משנה מאחר שכבר רווי נאפוך את הבשרף ובכמ"ש.

תשובה נרסינן בפסחים שבול יום פ"ק משנה ג' וז"ל מפסר שתחרי הכבר ונרנר מלא קמן וחרחור פחות מכאצבע ר' יוסי אומר כל שהוא ואכל עליו טמאים בטבול יום ואע"ל בשאר טומאות. ובמשנה ד' אם תמרי הלורי שבכבר ונרנר מלא גדול והתורמוס והחרחור יותר מכאצבע ר"ח כל שאינו נאכל עמו מהוריס בתב המומחה ואע"ל בטבול יום עכ"ל: הא יש לדקדק במתני' שאמר נרנר מלא קמן ולא נתפרש אם ליזם מקרי נרנר מלא קמן ולזה מקרי נרנר מלא גדול. ורלתי בהרב בעל תוי"ט שבתב שם בשם מהר"ם שמקשה קשיא זו ורלה לפרש דהולה מתני' ר' יוסי היא שאמר כל שנאכל עליו טמאים בע"י כו'. ול"ב שיאור נרנר קמן של מלא הוא כל שנאכל עמו ולהיפך כל שאינו נאכל עמו וה"ה לענין תרחור ג"כ כל שנאכל עמו מקרי חבור ועמע בטבול יום ומכ"ש בשאר טומאות. ועי"כ ה"ה בל"ד לענין לחם משנה בשבת אם אם שנשרף מהטונה נאכל עמו אז מקרי חבור ולחם שלם הוא ומשמ"כ אם אם שנשרף מהטונה אינו נאכל עמו אז לא מקרי חבור ואינו לחם שלם הוא. ממנם הרמב"ם פ"ת מהל' טומאת אוכלין פסק דלא כר' יוסי. ול"ב אין לחלק בין שנאכל עמו לשאינו נאכל עמו רק נריכין מנו לחלק לפי דברי הת"ק בין תרחור שאוא פחות מכאצבע לבין יותר מכאצבע. ול"ב ה"ה בל"ד לענין לחם משנה בשבת אם הוא פחות מכאצבע אז (לא) הוה חיבור ולחם שלם מקרי :

ברם יש לחלק ולומר דבני טומאה חומיל והוא יותר מכאצבע ורלוי לחותבו לבן אינו חבור משמ"כ לענין לחם משנה לף ביותר מכאצבע אם לא תחבו מ"מ מקרי לחם שלם. ממנם כד מסיימת בהולין עלה ע"ב וע"ג דמקשה שם בגמ' בני בהמה המקשה כו' תמלי טומאת בית הסתרים הוא ואינו מטמא לימא ר"מ למטמיא דתנן ג' על ג' שנתלקו עהור מן המדרס לבל עמא מגע מדרס ר"מ כו' עד רבינא אמר נגד לאו לתחיכה קלי עובר לתחיכה קלי וכל השומד לתחוך כתחוך קלי כמאן כר"מ דתנן כל ירות האוכלין שבן תרומות ומחיד לקולן מטביל עד מקום המדה ר"מ וחכ"א עד שיעביל את כולו אפילו תימא רבנן חבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמי כו' עכ"ל ע"ש. ול"ב משמע מגמ' הנ' דמשני סתמא דחבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמי וכל השומד לתחוך כתחוך דמי לענין לחם משנה. ול"ב ה"ה בל"ד לחם בשרף הטונה לגיבא דר"י בשאינו נאכל עמו אז מגיבא דת"ק בשהוא פחות מכאצבע הוי כתחוך ולא מקרי לחם שלם לענין לחם משנה בשבת. וב' תימא מה ענין טומאה לענין לחם משנה שנלמוד ממנו מה שמקרי לחם שלם. דהלא מגיבא במשנה דט"י והוכא בפ' העור והרוטב עלה בל"ח בטונית מי תמר ר"מ תוא בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא בטומו ומקשה ורמינהו חוכל שנפרש ומטורש בשקלתו רמ"ח לם תוא בקטן וגדול עולה עמו הרי הוא בטומו ולם לאו מיט בטומו כו' וע"ל יותכן מוקמת השיטה כו' ע"ש. ובמתני' דטבול יום פ"נ בך היא הגירסא ר"ח לם תוא בקטן וגדול עולה עמו. ור"ם ור"י הלכה בר"י ומזה למד הרמ"ם בברכות פ' בילד מברכין וז"ל וברא תמר מברך ותמ"ב בונע שלא יפריד הפרוסה מן הפת עד לאחר ברכה וים שאינם רוצים לאחוז הלחם בלב עד לאחר הברכה משום דמשיב הפרוסה כו'. וירלה לי שריך להתוך מעט לשם יאחז בפרוסה שיעלה הבבר עמו דמל"ב משוב בפרוסה וכן שינו בפ"ג דע"י רמ"ל לם לוחז בגדול וקטן עולם עמו הרי הוא בטומו ר"ח לם לוחז בקטן עולם עמו הרי הוא בטומו והלבה בר"י עכ"ל הרמ"ם. וב"ב בנו הרי"ב בפ"ח מי' קפ"ז וב"ב הגמ"י בשם הר"מ ז"ל. הרי זבינו מזה שהרמ"ם והטור והגמ"י בולם לומדים הדין דפרוסת בגיעת המוליא מהא דע"י מדין טומאה לם לוחז בקטן ואין גדול עולם עמו הרי הוא בטומו ר"ח לם לוחז בקטן וגדול

דבתום' מרובא הכי ד"ס פרס מעמה כו' ומקשי' התום' ח"ל ומ"ת ומ"ל לא תמר דכל סקדשים יקבלו טומאה מחיים כיון דמלוס לשומטו ומיתת לכל סעומד לשחט כשחט דמי כו' וכן מקשי' התום' מ"כ ח"ל ומיסו נמי שעיר המשתלח קשה לר"י שיעבוד מחוסרי כפרה ומיתת לכיון שעומד לחיות כדתני דמי כו' ס"ם ומ"כ כשמת מוס דמליכא דר"ם מתרי' בכל מקום סוטל ועומד לעבות כשעבו דמי וס"ם בכ"ד נמי כל סעומד לחתוך כו' ומ"ג שהתום' מתרצים שם וח"ל לא מתרי' כל סעומד לעבות דמי מ"מ נשוכל מסתר לסיות כמותר כו' וקדיקן כיס מוכל שהתם יכול להחליל לאחרים (היינו לענין טומאת מוכלין) אבל לא מהני לעבותו לחוכל אחו בעלי חיים ליאחב כחוכל כו' ס"ם ומ"כ מחלקים התום' דלא בכל מקום לר"ם כל העומד לעבות כעבו דמי .

אמנם מ"מ נמי כל העומד לחתוך בחוך דמי לפי תירון הנו' ומ"כ ליח הלבתא כוותי' דר"ם בהא דכל העומד לחתוך כחוך דמי ליחדתי היא ומ"כ י"ל לכן כתב סרב הב"י ז"ל על דברי ר"ב ז"ל דלין עבה בדבריו לפי דלא ק"ל בהא דכל העומד לחתוך כחוך דמי ליחדתי היא ומ"כ טותיה מעבה דר"ם מהי' ליחדתי הוא .

ודאיתי בפ"ת מהל' פ"א בחמ"ם סרמב"ם בין כ"ם שכתב סברלה זכלתי הברם כו' ובבר פרה מדומה ובגול ובבר טון מטמאין טומאת מוכלין מכ"ל ובתב סכ"מ וז"ל ומ"ם ובבר פ"ת בפ' חו"ב ופרת מצות שחיטה שהיא רשויה והבינה רש"י פרה מעמה פ"ת הוא והיה לה שבת סבוער ומ"ל לומר דבבר ס"ל מוכלין בין מטמאין טומאת מוכלין . ובתב סר"י קורקוס לפסר שעבו משום שדברי ר"ם סוחברו בבתב מקומות בגמ' כו' ואין זה כדלי לפסוק כמותו וע"ע בכ"ל :

ובודאי דברי הכ"מ ודברי הר"י קורקוס ע"ש כי לית יעלה על הדעת שהרמב"ם פוסק כר"ם וגם בתבי' ובבר בתבנו דלפי דר"ם פרה מעמה טומאת מוכלין הוא ושיתה לה שבת הבוער ומבת שגה דפרה נפדית ע"נ מצרכתה וכמ"ש ריש נקיט בנגי הנו' . וגפ"ז הי' ו לפסוק נ"כ כר"ם דפרה ניפדית ע"נ מצרכתה וגפ"ם מהל' פרה מדומה פוסק שלין לו פדיה עולמית כו' וכמ"ש בזיל :

ונראה בביני עלי הגאונים הכ"מ והר"י קורקוס הנו' שבשגה מהם שהרמב"ם נבי בשחטה ע"נ מצרכתה וחם בהדיא דגא כר"ם . ועוד יש לתמוה לפי דברי הגאונים הנו' מבבת שחלק הרמב"ם בין פ"ת לפרים הנשרפים כו' דפרה מדומה מבבת טומאת מוכלין היא שבשה לה שבת הבוער ופרים הנשרפים ושעירי הנשרפים היא טומאת מוכלין שגה היה להם שבת הבוער והיינו כר"ם וכך מבינת ברמב"ם בהלי שגר מבות הטומאה פ"ג דין ג' וז"ל פ"ת ושעירים הנשרפים לה עלי מבבת מבבת בשבת בין בשבת בשבת ומ"ב בשבת לשבילה לריכים שבינה בין טומאה ומ"ב יהיה מבלן מבבת מוכלין כו' עכ"ל . הרי בבת מבלן דלין מילה בין פרה מדומה לשעירים הנשרפים כו' . וכן מוכח מב"ם הרמב"ם בפ"ו מהל' שגר מבות הטומאה דין ט"ו הבוחב פרה מדומה ושעירים הנשרפים כו' הם בבתו בשוכלין כו' הרי הן בני לטומאה כו' וב"ם בכ"מ שבשה וז"ל הבוחב פ"ת כו' עד וב"ם רבינו הם בבתו בשוכלין ודבר תימה שגר מבבת טומאת (הבוחב והשגלה) בגדים וגם יהיו מוכלין שגה לחיות בני לבך נרחה דלפרה ופרים ושעיר בבת בני הוא מדלית בפי ס"י פרים ושעיר השגלה הוא מבבת בגדים שבל מבבת מוכלין ומבשן מפני שהוא מ"ם ומ"ב נרחה לי ליחד מבין ו בשין מבבת מוכלין שגה לחיות בני וב"ק שבשה מדברי הגאונים שבשגלה נ"כ מבבת מוכלין והיינו כר"מ ולמה פסק כמותו ול"ם בכ"ל הכ"מ. ולבמדן ליבה דברי הרמב"ם דמבולם גם פסק כר"ם רק כרבנן וגבן פסק בפ"ת מהל' פרה מדומה בשחטה ע"נ מצרכתה אין לה פדיה עולמית . ומ"ם בהל' טומאת מוכלין פ"ת דבבר פרה מדומה מבבת פירושו שגם בבת שרן בבבר פ"ת שבבלת טומאת מוכלין והו שבתב הרמב"ם ובבר פ"ת ופסנול והוחר בב"ם שבל הנו מבורין בהשה בולן מבבת טומאת מוכלין ובתב לשון מבבת ולא בתב מבבת שגה פירושו שם בבת שרן לו מבבלן טומאת מוכלין בי ולא שבבבר פ"ת יבבת לחרים טומאת מוכלין שם בבת בבת שרן בבבר פ"ת בפי שבבלת מבבלן טומאת מוכלין בשבת בשם שרן שבבלן טומאת מוכלין ובב"ם רש"י שם בבבת בבבורות לא מבר רק בענלה ערופה ושפרי מטרת ולא בבת מדומה ב"ת בב מבבת בת הנו ולבן בתב הרמב"ם בפ"ו מהל' שגר מבות הטומאה שבל שרן מבבת טומאת מוכלין היה מבבת טומאת מוכלין דומיא דשעירי בשבת בשם שרן שבבלן טומאת מוכלין ובב"ם רש"י שם בבבת בבבורות לא מבר רק בענלה ערופה ושפרי מטרת בי ובבר בתב בבלן טון מבבלן ב"ת ומוסב ר"ם בבבר בתב בי סולל ושיתה לו שבת הבוער ובב"ם בב"מ נב' הנו' בפ"ת מהל' ס"ת ומ"ם שבבלן בפ"ת ובב"ם ור"ל שברי דפ"ת מבבלן ב"ת לא בבבר בי בתב הרמב"ם בי בתבת גם רבנן מהו לזה דפ"ת מבבלן טומאת מוכלין היה מבבת שבשגי שבלן מבבלן

(הגיה מבן הרב המחבר ז"ל)

חאת ליהודה ואמר וכן מלתי רלתי בתום' פ' מרובא דף כ"ם שבתבו נבי שבר הבומד לנבות לנו כנבוי דבי שבא לא בייבי כל הי פלוגתא דר"מ ורבנן בפי הבמות כל הבומד לזרוק בזרוק דמי וכן לפרות ולשרוף לנו בחדא מחתא מהו לסו כו' וכן לחמר נבי שופר של ע"ז ונבי לולב ומנסל בפי מלות מילים בחותי מבבת שבורי כו' ול"ע בלני הברם מבבת מבבלן ב"ת ולא מבר בחותי מבבת שבורי הוכך ליבא לדמויי לחדי בב"ל הבא לפוס ריסבת הים נלבייד ליבב קו הנו' הבי' ולימן טבם על שבלני הברם מבבלן ב"ת ולא מבר בתי כו' דומיא דבבר בחב שבבלן בבבורין בגי' דבבורות דף ט' ובבומות ובורה ר"ם בבבר בחב שבבלן ב"ת הוא ושיתה לו שבת הבוער ושיבת ל' קודם ניסול ב"ל . וס"ם בבלני הברם קודם שזרב מיני זרעים בבבר כל ל' בפני עבמו מותר ושיה לסם שבת הבוער רק בהחברם יחד ליסור בלחים רביע עלייהו חחבם הסוגיא דבבבבתת הבי' לא מלא לפ"ז וב"ל ומורה ר"ם בבלני הברם ובבבר בחב כי בחדא מחתא הבו ומ"ד נם שבושים הנו' הוא חולבא דר"ב יבבבר טמר שבבבם זה היה מהה ר"ם בבלני הברם לפי שבבבר בחב בל מוכל שבבבת מבבת דבבל הבוכל כו' וכב"ם נבי יכול להחביל כו' וכב"ם נבי ומב"כ בבלני הברם מבי' הבן שהיה מוכל מבור בהחברם ולבן לא פר"ם מלא בבר בחב לבך . וביין בבבחים לף כ"ם ובחולין לף קפ"ז בבי' ובבוים, הם נם ליבא לבידק לבי מבבי' הנו' על בלני הברם מלא על הבלה בלני הברם בך שם חבמים הבלה בלני הברם כו' מבבבם ע"ת וב"ב. ויש לי לבבב דבבוקים בדברי הנו' הב' ולין מבוה

כאן לסבריך ודוק .

Digitized by Google

שקלי את פרה ופרים הכשרפים עמה והוקשה ו שלי"ך למה מנין להרמב"ם
שם ט דין שני , ולפי מ"ש הוא נכון (תמה נעיקל פירושו שמפ' שדברי
הרמב"ם קאי על פרים ופרה עמהם לא כ"ל פירושו כי למוק סות וכמו
שכתוב עוד נקמן בשו"ה) . ולכן כתב בפ"נ מכלי תכות המומחה פ"ח
הציידים הכשרפי תע"פ שסס מעמאין התעסק בהן אם חיכב עליהן
לתכילה צריכין שתיעב בהן טומאה ותמ"כ יטמאו טומאת אוכלין ושיהו
צריכין לתמורי הכלה מקבלין טומאת אוכלין ע"י ארן והלא כר"ם ונתפוקי
הם עצמם ליכם מטמאים כלא ארן וכמו שמוכח מסוגיא דשנושת עלה
ר"ח ומ"ש הרמב"ם בפ"ה מהלכי טומאת אוכלין הכ"ל . ומ"ש בהכ"מ בשמה
בהלכי תכות הטומאה פ"נ ובהלכי טומאת אוכלין הכ"ל . ומ"ש בהכ"מ בשמה
שרגיל נייעב השגת הראב"ד על מה דתמרי בגמ' דט"י בהא דתנא דבי ר'
ישמעאל מה זרעים שאין סופן לעמוד טומאה חמורים כו' לפי דעת הרמב"ם
ז"ל ע"כ . ותי"ב מ"ש הרמב"ם דפרים ופציירים הכשרפים ט' אין מוכלין
אין מעמיק סכל מסור היינו אם לא נגע בו ארן ותתיא כר"מ וכתכמים
ויהיו נבי פרה ופרים כתב דסכל מודים שמטמאים דהיינו בהכשר ארן
ותי"כ דברי הכ"מ והר"י קורקוס שכתבו דהרמב"ם פוסק כר"ש זהו דבר
שאין ל שמר . ומ"ש הכ"מ ונפ"ז לדעת רבינו פרה מטמאה טומאת מוכלין
כי' ז"ל רק ע"י הכשר ארן ודבריהם ל"ע. ומ"ש הכ"מ בפ"ו מהלי תכות
הטומאה הסורף פרה תדומה כו' מפשמ לשון רבינו נרחה דמשורף קאי
כו' ודבר תימה דסתיך לא יטמאו מוכלין ומעמיק כו' ע"ש . ומכח קושית
זו הקשה לו דברי הרמב"ם ז"ל נמה שלא עלתה על דעתו ולא דמה שהרמב"ם
ז"ל בעצמו מפשמ קושית זו בפ"ה מהלי זבים מ"ג בפירושו להמשנה
וז"ל ודע כי שורף פרה ופרי ומשלח שניר מטמאים בגדים לחמנם עם זה
לית מטמאים שיש כו' אבל מטמאים אחד כו' ולא תתשוב כי זה שזכר
הכלל לשר אמר ר' יהושע (ושיטת במשנה פ"ח שאחר כלל ר"י כל
הטמאת בגדים בשעת מגעו טטמא אוכלין ומעמיק לשיות אחלה כו') לפי
שהוא מבואר ואמר כל הטמאת בגדים בשעת מגעו ולא לאחר כל הטמאת
בגדים גרידא ולאה לא יטמאו בגדים אבל בהשתעק עפק מיומד והכון זה
ברור . ות"כ זה מפולק תמיהת הרב בעל כפף משנה ודברי הרמב"ם
פשוטים יפה ויניין זה מ"ש הרב בעל תו"ט :

כלל השוחה אבל מ"ש לעין הלכה כר"ש בהיות דפרה מטמא טומאת
אוכלין הוחיל וסיחה לה שעת הכשר מעשה דפרה נפדית פ"נ
מפרכתה וכל השומד לפדות כפדוי דמי. ות"כ לפ"ז דלא תאריכן כל השומד
לאחת כו' ה"ה דלא לאריכן כל השומד לתתיך כחוך דמי ולכן דחה הכ"י
דברי רבינו ברוך הנו' וכתב שעין טעם בדבריו לפי שדברי ר"ב לחיא כמ"ד
דכל השומד לתוך כחוך דמי וזהו דלא כהלכתא. ותע"ג דתאריכן בגמרא
פי נהמה המקשה הנו' בסוגיא דרבינא לשר בנד לאו לתחיכה קאי עובר
לתחיכה קאי וכל השומד לתוך כחוך דמי ומקשה שם כמאן כר"מ לשר
בני כל ידות הכלים שהן מרוכות ועתיד לקיים מעטיל עד מקום המדה ר"מ
ותכ"ח עד שיטיכל לת כולו ומשני לפילו תימא רבנן חבורי מוכלין כמאן
דאפרתי דמי כו' ע"ש . ות"כ משמע נבי מוכלין לפילו לחיכה דחכמים כל
השומד לתוך כחוך דמי ות"כ זהו סותר למה שכתבתי דדברי רבינא הנו'
מתיא כר"ש בפ"ש כל השומד לתוך כחוך דמי .

ולכאורה יש לייעב כד מעיינת ברמב"ם בפירושו למשנה בפ"ו מקוואות
משנה ה' בפ"י שכתב כל ידות הכלים שהן מרוכים ועתיד לקיים
מעטיל עד מקום המדה ריא עד שיטיכל לת כולו ות"כ דברי ת"ק
דמקוואות הס דברי ר"מ דבהמה המקשה ודברי החכמים שם הס דברי
ר' יהודה דמקוואות ותן הלכה כר"י דמקוואות וממילא תין הלכה כחכמים
דבהמה המקשה. וכן פסק הרמב"ם בהלי מקוואות פ"נ דין כ"ה וכטי"ד
פי' ר"ב כת"ק דמקוואות ולא כר"י ות"כ לפ"ז דברי רבינא לשר בני כל השומד
לתוך כו' לתיא כחכמים שסס כדברי ר"י דמקוואות וזהו דלא כהלכתא
ות"כ דברי הכ"י נכונים כמה שדחה דברי רבינו ברוך הכ"ל . **אמנם** כד
מציינת בגמ' דבהמה המקשה תמלת שיעור זה היו נכון שדברי לשרין
שם רבינא לשר בני כל השומד לתוך כו' כחכמים כר"מ כו' ומשני לפילו תימא
דבן כו' משמע דכר"מ נמי לתיא . **אבן** כד מציינת בסוגיא דבהמה
המקשה הנו' תמלת שאין לשר לריכין לכל הנו' דבודאי דברי רבינא לים מליכא
דהלכתא שדברי רבינא הס מליכא דר"מ דמתני' דסשר דבשר הטומר
מגע נבילה ושל זה מקשה ומאי טומאת סתרים הוא כו' ומשני רבינא
כל השומד לתוך כחוך דמי לאפוקי מליכא דחכמים דמתניתין דמשרי
הבשר מגע עריפה שחוטה היו מקשה כלום ומתן ק"ל כחכמים וכמ"ש
הרמב"ם בפ"ב מהלי שאר אבות הטומאה וא"כ אין לשר לריכין לדברי רבינא
שבשר כל השומד לתוך כחוך דמי וא"כ דברי רבינא לים מליכא להלכתא . ולפ"ז
ים לדחות זה ד"ל דגם מליכא חכמים לריכין לשר מגע עריפה בשאר
שגם מליכא דחכמים מקשה למה יטמא הטומר כדין מגע עריפה שטמא
הלא הוא טומאת בית הסתרי, ואיני מטמא ולריכין לשר לדברי רבינא בכל
השומד לתוך כחוך דמי. מבל זה איני מוכרח ד"ל דלפ דטומאת בית
ספתרים איני מטמא סייט לעמת כלים ובגדים ושאר דברים במתניו מבל
בקדשים מטמא לפ טומאת בית ספתרים דזהו רק מומרת בצלמת וזהו
שמקשה בגמ' ליתא ר"מ לעסיה דמטמא לפקשה מליכא דר"מ ולא מליכא
דחכמים כי מכמים מיירי בשקדשים דוקא וכמ"ש רש"י וכמבואר בגמרא
וכ"כ הרמב"ם שם, ות"כ מבל מ"ש מוכח דדברי רבינא לשר בני כל השומד
לתוך כחוך דמי ולית הלכתא כוותיה ומשני לפ"ת רבנן כו' וסייט כר"י
דתקוואות :

וראיתי ברמב"ם בפ"נ מה' פסולי המוקדשין דין י"ט שכתב וז"ל וכלי
ארת מקדשין לם הפסול ליקרב וכתב שם הכ"מ וז"ל כריש פ'
בתרא דכריתות תן לחם ודלי (ל"ל תנוי) שהביא שלא תטא לרי יוסי לם
כבר נשמע וקבל הדם בכוס יורק ופסק כר' יוסי דמוקי אמו ע"כ. הנה
כל מעייני שם בכריתות פ"ו משכח דעצמא דר"י שבבר לפי הדם בכוס
יורק היינו לפי שסבר ר"י דכל הצומד לזרוק כזרוק דמי וכך מציינת בגמ'
דב"ק פ' מרובה דף ע"ו תמלת דר"ש דפרה סבר דכל הצומד לפדות כפדוי
דמי וכל הצומד לזרוק כזרוק דמי ולית הלכתא כוותיה דר"ש וכמ"ש לעיל
ות"כ לך כתב הכ"מ דהרמב"ם פוסק כר' יוסי והיינו מטעם הנ' ובמת
לא ק"ל כוותיה כי שיטת ר"י בשיטת ר"ש מזלת ולית הלכתא כוותיה
דר"ש. וזולת זה דברי הכ"מ תמוהים בפ"ש דהרמב"ם פסק כר"י וכשטיין
בפי' המשנה להרמב"ם בפ"ו מכריתות תמלת שפסק לית הלכתא כר' יוסי
וכן פסק הרמב"ם בפ"ד מהלי פסולי המוקדשין הנו' דין י"ט וז"ל הניח
לשם תלוי כו' עד הדם יפסל והבשר יזרק כו' וזהו כת"ק דר"י וכן מוכח
מדברי הרמב"ם ז"ל בפי' י"ט מהלי פ"ח הנ' דין י"ט שכתב וז"ל ואלו
הן הנשרפין כו' עד ושאם תלוי שחוט לו קודם שיזרק הדם כו' ע"ש והיינו
כת"ק דר"י הנ' דר"י סבר לפי הדם בכוס יזרק והבשר יאכל כו' וא"כ
לפ"ז דברי הרב בעל כ"מ ל"ש ודחיתי שהרב בעל כפף משנה הרגיש
בזה וע"ש, ובמקום אחר התרכתי למציינתי בדברי הרמב"ם בביאור דבריו
ואין כאן מקום להאריך :

ובזה נשוב לג"ד דהשוחה מבל מה שבתבנו לית הלכתא כרבינא שבשר
לבל הטומד לתוך כחוך דמי. וא"כ ה"ה בג"ד שבשרף השוחט
שנפלו לנורך שבת לבטל עליו המוילת אינו בחוך דמי ונקרע לאח שלם
לענין לאח מהשם מה לא נשרף יתר מלבד לית לי' מיטר לענין טומאת
מ"מ שלם מקרי כל כמה לית לאחך וכמ"ש מה שרלוי ושומד לתוך מ"ה
לית הוי בתוך ממש ויומלין בו לענין לאח משנה בשבת והטלט"ד בתבתי
מבבי ספר ואפרי"ם הוא הסגיר בשוהר"ר יצחק מבית מהרן מוילנא :

שאלה ב תחלת דברי פיהו אחר הקשה לי אד וזהו תורף קושייתו :
מה שת נבי בדיקת חמן דתמרי בפ"ק דפסחים נבי
השוכר בית מחבירו בחשק בדוק ומלאו שניהו בדוק אינו יכול לחזור בו
ולטצון מקח טעות ואפילו במקום שנהגים שבר על הבדיקה וכתב שם הר"ן
דהמשכיר בית אינו מחויב להחזיר לשוכר דמי החנר אחר שבן ונתן עטור
בדיקה מעצם דאמרין דודאי ניחא ליה לאיש למיעבד מלוה בממונים
ולאפוקי מדעת הרמב"ן שאחר שמ"מ צריך להחזיר לו הבירות כו' ע"ש
ונבי ס"ת אמרי' בגמרא דאילו מילות נבי השולח ס"ת אינו רשאי להשתל
ותתרי בגמרא שם מה תיריא ס"ת אפי כל מילי כמי דתרשב"ל וכו'
ומשני ס"ת מלטריכא ליה קד"ת ניחא ליאיש למיעבד מלוה בממונים קמ"ל
ומשל"ת הריבה להביא אפו ז"ל דאחת קשה טובא לאמן דקמ"ל נבי
בדיקת חמן דניחא ליה לאיש למעבד כו' ולהוילת הוילות מביאו תע"פ
שאינו נפרע ע"כ לאה לא ישתל ס"ת לאחר שהרי מלוה הוא עומה והדברים
ק"ו ומה בבדיקת חמן שלא נילה דעתו אי ניחא ליה למיעבד מלוה בממונים
או לא תצ"ל תאריך דניחא ליה למיעבד מלוה בממונים ומכ"ש נבי מעשל
ס"ת לאחרינו דחזיק לדעתים דבבי למיעבד מלוה בממונים ומשתל את
ספרו לאחר ואינו חושש לקלקולו לא כ"ש ות"כ מפני מה אסור לסשיל
לאחרים . ועוד לריך לדקדק מ"ש הטור בסלי ליקת נבי פלית שמוחר לשרך
בעלית חבירו בלא דעתו דניחא ליה לאיש למיעבד מלוה בממונים ובבבד
שיקפול ליתה לם מלוה מקשלת מעמת מעמת מחוור לקושלה כאשר
בתמלה הא לם לא קפלה אסור בשביל שהטלית מתלקל ויש להקשות
ומ"ש מבדיקת חמן דאמרי' דניחא ליה לאיש למיעבד מלוה בממונים
מאפ"י שמוילת האילות משלו ושל סבל יורד מורנו הרב ר"י ושברו כפול
מן השמים :

תשובה הנה הקושיות הנו' המה אל בת קדמין ובודאי לנבי
מה"ש מילתא זוטרתי היא וכיון בשבלו לדעת הקדמוני'
אשר הרגישו כבר בזה המרדכי בפ' אלו מילות בבי רס"נ ות"ל סד"ה
דניחא ליה לאיש לקיומי מלוה בממונים קמ"ל אין להקשות מיסת שמפיק

Digitized by Google

בפ"ק דפסחים דיחת ליה למיכל למיעבד מנוי דהכא מיירי שלא מדעתו והא דלא ליחת ליה מכל נקיומי מנוי בממוניה מדעתו כדלמי דיחת ליה. וכ"ש דסתם נבי בדיקת חמץ לשת ביה טרחא לכך נמר ומשעבד נפשיה מכל בעלמא לא כ"ל המרדכי. ונם בהגמ"י בהלי ממן ומנוי כתב ח"ל ניחת ליה למיכל למיעבד מנוי בממוניה והא דאמרי' בפ' הנוזל נרסם מ"ד ניחת ליה למיכל למיעבד מנוי בממוניה קמ"ל פי' הנוזל דמיירי שלא מדעתו ומה"ה לא ניחת ליה מכל נקיומי מנוי בממוניה מדעתיה ולהי ניחת ליה ע"כ.

ונם הקושיא הנני תנר הקשה מר מעלת המקופלת יפיין בחומת ישרים סי' מ"ו אכאב וז"ל ועוד הוקשה לי אשם מעשם ניחת ליה מה לי קיפל הטלית או לא הר שאמרו שלא ניחת ליה אם לא קיפלו וכרי בפסחים בהוזה להשוכר דמייתי מלא דניחת ליה למיכל בדאיכא הפסידא דממון קאמר וה"ל דאפי' שלא קיפלו ניחת ליה ע"כ. ונפלאה בעיני על מעל"ת אשר נעלם ממנו המקומות בפוסקים הנ"ל וביותר במרדכי בפ' חלו מיאות אשר לחזו מקום במרדכי הנ"ל הביא מעל"ת בכתבו המחלוקת שבין הרמב"ן וחבי העזרי בפיין מי מקרי שולח יד בפקדון המשתמש בפפר שלא מדעתו כו' וזהו לשונו אם במרדכי בפי' רפ"ב וקושיא הנ"ל מקשה בפי' רפ"נ אחר זה תיכף ד"ה אבל כתוב אם במרדכי בפי' רפ"ב וקושיא הנ"ל שהרגישו בזה הקדמונים בקושיא הזאת מ"מ שלא התורה מונחת בקרן זויות וכתר התורה כל הרואה ליטול יבא ויטול:

ואמינא לכאורה כד מציינת בסוגית הגמ' פ' חלו מיאות שמקשה וז"ל מאי מריא ס"ת כו' אפי' כל מילי נמי דתרצ"ל כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל כו', ופירש"י כאן שנה ר' בשכת ניטין השואל נמי כמ"י כו' ואם אמר לו טול אפן פלוני כו' לא ישלחנו יד אחר שאין רצונו שיעשה פקדונו יד אחר וחר"ל עלה כאן שנה רבי כו' דכיולו שיך למימר אין רצונו שיעשה פקדונו יד אחר ומצינו ס"ת מיעטריכא ליה מ"ד ניחת ליה למיכל למיעבד מנוי בממוניה כו' קמ"ל. הנה עיקר קושית הגמ' הנ' הוא לפי מ"ש הטעם דלמור להשואל או להשוכר להשאיל או להשכיר מעשם דלמרי' ניניטין אין רצונו שיעשה פקדונו יד אחר וה"כ ה"ה כל מילי ואל זה מתרץ ס"ת מיעטריכא ליה דה"ל ניחת ליה למיכל למעבד מנוי בממוניה אבל אין רצונו שיעשה פקדונו יד אחר משמ"כ נבי דבר מנוי ניחת ליה למיכל למעבד מנוי בממוניה קמ"ל פירושו ר"ל אף דבעלמא אמרי' ניחת ליה למיכל למעבד מנוי בממוניה כמו בהאי דפסחים מ"מ כאן אין השואל רשאי להשאיל מטעם שאין רצונו שיעשה פקדונו יד אחר כי אמת לומר אחר יכפור בפקדון. ול"ב זה מתורץ מה שהקשה מעל"ת אשר ובכרי והגמ"י הנ' שכל מציינת בנמ' דהמפקיד כי' נחזקת בדוק אפי' בחרי דיבי אנרא ובדקו לא שיך לטעון טענת אנא נטענת נפי ניחת ליה למיכל למעבד מנוי בממוניה ומשמ"כ נבי ס"ת אין השואל רשאי להשאיל כו' אפילו ס"ת שיש מטעם אחר שאין רצונו שיעשה פקדונו יד אחר שמא יכפור בו ואף אמרינן ניחת ליה למיכל למעבד מנוי בממוניה אבל מקום אשר רוצה שיפור בפקדון נאין אדם יכול לומר אחר יכפור בפקדונו ואף אם ישבע לו בפי עדים יש עוד טענים אחרים ושיין בתוס' פ' המפקיד דף ו"ו ד"ה אין רצונו שיעשה פקדונו כו' ס"ב. ואמנם עדיין לא ילחו ידי חובתינו ביאוב הנ' כי לפ"ז דברי המרדכי והגמ"י הנ' תמוהים דאחיך לא הרגישו בכוונת סוגית הגמ' הנ' ודקאמר הכי מאי קאמר. והיה נראה לכאורה לומר דשיקר קושית המרדכי והגמ"י הוא משם דאמרינן שם בגמ' דת"ח שמואל השואל תפילין שם דמיון ומיינן לאחר ושינו פירושו שלא ומיינן ברשנו לאחר ודקאמר ל"ל שם דמיון ואח"כ יניחן ברשנו ממאי הלא יניחן ברשנו תכף הלא ניחת ליה למיכל למעבד מנוי בממוניה אלא ודאי דלא אמרינן ניחת ליה למיכל למעבד מנוי בממוניה אלא כשהוא בעצמו כו'. וכן מלאתי רשיתי בס"י פ' המוכר את הספינה לף ר"ה שכ' שם הא דאמרינן בחתני' השואל כגון אלא שנתן לו כשיר שאל לו ול"ל שם אמר שאשר לאחר נתן לו כשיר ודקאמרי נזלן הוא היה נראה שאשר לאחר לסרם תפילין של חבירו שלא מדעתו אלא מוכי שהוא ר"ה לישבע שלא ניחת ליה למיכל למעבד מנוי בממוניה ואם אמר לו טול ונדאה מ"מ בחמרין דרצ"ל שאמר נבי ניטין ואם אמר לו טול אפן פלוני כו' לא ישלחנו יד אחר שאין רצונו שיעשה פקדונו יד אחר ומרצ"ל כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל וכו' ואם אינו נדאה שהוא אומר שאשר לו כשיר ניטין ואם אמר לו טול אפן פלוני כו' לא ישלחנו יד אחר שאין רצונו שיעשה פקדונו יד אחר ומרצ"ל כאן שנה רבי כו'

שאם שלין רשט כו' מ"מ אסור לפי מלי למימרין בספרים ליתא ליש כי' מחמה זה שאסור לעין רשט כו' כי לפס יאמרו לעין שיהא פקפוי כי' אלא ניחא ליה למיעבד מעשה בממונים אה לי אם כוון ניד רשון כשאמרה מעשה בממונו לא ניד שמעון כשאמרה מעשה בממונו .

אבל ז"ל כמ"ש לפיל ומיין בשום, ד"ה עין רעוי כו' ולפי אם נאסר ניד מעשה בממונים שלירש גם ניד הרמבין מ"מ יכול לעשר לפי רעוי עין רעוי כו' והרמבין מייב ואלא זה יש עוד כמה מעשים כמה שיכול לעשות פקדוני כו' ולפי אם נפשוע ולפ שנדלא העשה לעין השיאל רשאי לפשאיל היינו שלא מדעתו וכמ"ש במרדכי ופגמ"י אבל מ"מ בפקומות שמרות כגון נפי שלית מקפלת לו שאר דברים כמו שלכתוב לקמן לפ שהוא שלא מדעתו אינו יכול לעשות מפשואל ס"ת דלא ניחא ליה למיעבד מעשה בממונים שלא מדעתו כי דוקא נפי שואל ס"ת אמרינן כן ומעשה לפי רעוי עין רעוי כו' ולכן אין לפשאיל רשאי לפשאיל ולפקוד בפקומות אחרות מאה תירוצו של המרדכי והגמ"י ושוי ליה לאתרן להעשה נפי ס"ת מעשה שלין רעוי כו' .

אבן כדי שלא לשווים להני רבוותא דקאלי קני כתגמי בקוביתם סבי' למינה דסוכחים הרבותא, סבי' ומיקר קושיתם הוא מהא דאמרי' בגמרא ס"ת מילטריכא ליה מהו דתימא ניחא ליה לאינש למיעבד כי' לפי שמיש שם בגמ' על פיפה דברייתא וכן שמפקיד ס"ת אצל חבירו גולג כל י"ב חדש פותחו וקורא בו ומקני בגמ' שם מלי מעידנים נפי' ופיבמ' מלי מעידנים נפי' קס"ד לברט קאמר ולא לעורך עצמו ותו שם כשבירו פותחו מאור כו' ס"ש ומיקי ס"ק שם כשהוא גולג פותחו וקורא בו מותר ושם כשבירו פותחו מאור בו ס"ש ומ"ב שם על מפקת הגמ' ולמה נחשת מאור כשבירו כשבירו ניחא דניחא ליה לאינש למיעבד מעשה בממונו' אלא ודאי דלא אמרינן ניחא ליה כו' לכן מקפי' הרמבי' והגמ"י מ"ש מבדיקת חבן נפי שמכיר בית לחבירו בחזקת בדוק כו' . ולפ שמקשים מהא דשמואל ס"ת שלירו דאלי לשמואל כו' ומשם ליט שם שלא לעיכא למיעבד מעשה לפי שיוק שלית לחבירו מעשה עכ"ל בשל ת"י . ס"כ בזה מתורץ ג"כ קושיתו דמר מה שמקשה בכ"מ שפוסקים לדקס של מי שמחזיר מעשה לניחא ליה לאינש כו' וזהו דוקא שבשעת עשיית מעשה הוא ניחא ליה כמו נפי לדקה ומתן ומשו"כ בעלית מקופלת שסיוק נעשה לפי שיוק שלית מקופלת עשה עשיית המעשה :

וגראה עוד לעי"ל ליש דברי הרמב"ם שהשיג לחזרת לו שפשעה שב"ד ופוסקים עלי לדקה עצורו מעשה לניחא ליה לאינש למיעבד מעשה בממוני לפ שיש לפשפק דבשאר מקומות לא אמרינן לניחא ליה למיעבד מעשה בממונים כגון נפי שלית מקופלת לו נפי ס"ת אמרינן מה כא ב"ד יפה וברשות בידם להפקיר את ממונו כדין הפקר ב"ד ופוסקים לדקה מממונו דכולי ניחא ליה למיעבד מעשה בממונים ולפ ס"ת שיש להשתפק בדבר מ"מ ברשות בית ב"ד לעשות כן ולפסק לדקה עכורו ומעשה דספקר ב"ד ספקר והרשות בית ב"ד לוותר ממונו לפ כי בשקום מעשה ומשו"כ נפי השואל ס"ת שלירו דאלי לשמואל בעלמו וה"ה נפי שלית מקופלת לו לירו דאלי לשמואל בשלמת כו' כי שם לין שייך ספקר ב"ד כו' ולפוקי נפי לדקה אמרינן מה כא ב"ד יפה וכמבואר בכתובות פ' לעשה ונדרים פ' השואל וכשאר מקומות דמה כא ב"ד יפה .

ודנה השברת הוספת דמה כא ב"ד יפה צריכין לשו לומר גם מליצת מיירי מדעתו ומשו"כ נפי השואל ס"ת מיירי שלא מדעתו ולפי מילוש זה צריכין לשו לומר ג"כ מה שפוסקים לדקה על מי שמחזיר כו' לפ שלא מדעתו אלא ודאי שואל וב"ד פוסקים לדקה זה מקרי מדעתו דאלן שאר ב"ד נגררים וכמ"ש בגמרא דב"ב הוי עובדא ואכפייה כו' . גם מ"ש בתחלה דהשתא שוא שפוסקים לדקה על מי שמחזיר לו כשתעה לפי דעת הרמ"ם היינו מעשה שממונו של חדם מפועבד לדקה ג"כ תחי שפיר לשברת הגאונים המרדכי והגמ"י לפ שהוא שלא מדעתו מ"מ הוי כאו מדעתו להוי כמו תוב שמייב שנשתעבד ממון שלו לדקה ופפרעין ממנו לפ שלא מדעתו דומיא דב"ח שכא בשאר מקום שנפרעים ממנו שלא בפניו פס אין יכולין להודיע לו וכמבואר בגמ' ובטמ"מ סי' ק"ו :

אמנם בשאר שמע"ת דלי לי מרגניתא ומשכח תיתי ולי קשיא לי בממונים קשה מהא דתנרי' בפ' נולב הגזול לפ לי' הא דקתמר רב הונא לשכנו לוומכרי כי זבניתו מהא מנוש לא תגזו לגזו תלון מלא לגזו תיכוו ויטבו לכו מ"ט משם עכו"ם גוזלי מרעתא ניהו וקרקע לינה נגזלת כו' עב"ל . ולקשה שלא לפ שקרקע לינה נגזלת ניחא ליה לאינש למיעבד מעשה בממונים ומכ"ש בשכנו לוומכרי בודלי תאמרין דניחא ליה לאינש ישראל שגזל העכו"ם הקרקע ממנו אינה ישראל חבירו מדהוו טוב לו שהם להשבעה כי אם לא יקח ישראל טוב לו שהשם מזי יעשר כמו שמע כן שיך לומר דניחא ליה לאינש למיעבד מעשה בממונים ולכן אמר רב אחא לשכו לוומכרי לגזלו מינהו לפי דקרקע לינה נגזלת ולפי כשלו ישראל גזל מקרקע של עכו"ם שלוב לו השדם וגזל העכו"ם אסור

Digitized by Google

זהיה נראה כעיני יפוב זה יפוב נכון. לעגם רש"י פי' בפוני' סמ' ד"ס מ"ש דפעם עכו"ס גזלי מרעתא דישראל ניעכו ואעג מיתו קרקע גזל סו מישראל הרי מפירושו נראה דמ"ש רב פוסק דפעם עכו"ס גזלי מרעתא דישראל סות ולפי זה יש לתפוס לעם אמר רב פוסק לסכהו תוובכרי לגבוזי לישו והדרת קושיא לדוכתיה ליעג דוקא ניחא ליש לישראל סבזל שיעשה ישראל מבריה מזוה משהו שיקיים פ"י מצות נוצ לו הרם הזה תפילו במקום מברון כיש לאמרי, לפעמים דניחא ליש לאיכא למיעבד מזוה בממוני, ומכ"ש בסכהו תוובכרי דוקא ניעג ליש לישראל סבזל כי בעם הזה יקחזה לישראל סדם לו הנוצ למזוה מזי יעשר ביד עכו"ס הגזלן וכמ"ל.

ובאמת דברי רש"י צריכין יפוב כי למה בעתת פרש"י פסעכו"ס גזל קרקע מישראל ולמה לא פירש דפעם עכו"ס גזלי מרעתא מעכו"ס מבריה וקרקע ליכא עגזל ולעבור לישראל לגזוע פירותיה וכמ"ש בממון. וליכא למימר שעם היה מייתי בקרקע של עכו"ס שגזל מעכו"ס היה מותר לישראל לעזוע ממנו כי גזל סעכו"ס מותר לבל ז"ל שברי כתב סעם"מ פי' ש"ס לעבור לגזול לפילו כל שהוא ל"ש מישראל ול"ש מעכו"ס שגזל סעכו"ס לעבור ולהוא מוסכם מכל הפוסקים וכמ"ש הרי"ף והרמב"ם זפרש"ם וכמ"ש הכ"י והוא מביאר בפ' הגזל ולעבל. ובדי ליצב זה לעי"ד דרש"י חזל לעעמי שפי' בפנדרין פ' מרבע מיתות דף כ"ז ז"ל עם בפוגיא ועל הגזל ב"ג נהרג ולעבית על בגזל גנב וגזל וכן יפ"ת וכיוצא בהן עכו"ס בעכו"ס ועכו"ס בישראל לעבור ליעראל בעכו"ס מותר ופרש"י דישראל בעכו"ס מותר דלא תעשוק את רעך כתיב ולא עכו"ס ומדרבנן ליכא למ"ד לעבור מקום ס"ס בהגזל בתרא וס"ל מוכא מדברי רש"י דגבי גזל ישראל מעכו"ס אין כאן לאו דלא תעשוק והוא מותר שברי מצרי, בגמ' ישראל בעכו"ס מותר וממ"ש רש"י מדרבנן ליכא למ"ד לעבור מקום חזל עם ס"ס בהגזל ומעבית מעמת שרש"י פוסק דלא כאותו מ"ד לעבור מדרבנן מעמר שכתב לעיכא למען לעביר מעמת שהוא יתידאי ולא קי"ל כוותיה ולכן מוכרח רש"י לפרש כפיכה פ' לוצ הגזל בפוגיא הנ' דפעם עכו"ס גזלי מרעתא דישראל ניעכו לפי שעם עכו"ס מביאו לו פ' גזל מעכו"ס מותר לישראל שיגזול סות בעמו לפי שישראל מעכו"ס מותר לגמרי ולפי' לעיכא מאן דלעבר וכמ"ש רש"י סיינו דוקא מקום ס"ס וכאן בפני מוובכרי אין כאן ס"ס שברי העכו"ס בגזלן בעמו מותר לישראל שיגזול וזהו לע"ד ברור בדברי רש"י:

אמנם מעתי לרעתי בתשו' הרשב"ץ פי' תצ"ב שכתב וז"ל לרעתי הערפה להוסעתה רבא וז"ל דשלח בדין סם עוסים מדעתר הכעכו"ס וקוברים מוובכרי כי זכויתו לעם מעכו"ס לא תגזון לתון לחזל לגזוזי לינכו כי מ"ע סתם עכו"ס גזלי מרעתא כי, ובכי הא סוסרו על הגזל ולפילו עכו"ס מעכו"ס כדמוכת בפ"ד מיתות כי, וקי"ל נמי בפ' הגחל בתרא גזל סעכו"ס לעבור כר"ש מכלן לעי לומר דבגזן בזה נמי סתם עכו"ס גזלי שדות סם בעל"ז ולת"פ שדים"י סתם עכו"ס גזלי שדות סם מישראל לאו דוקא הוא מה לי עכו"ס מה לי ישראל שהרי שיעס תורת גזל עסי בהם יוצ בר ילתן לליו עכ"ל. הנה מ"ש הרשב"ץ בשם ריב"ה שת"ש רש"י בפוכה סתם עכו"ס גזלי שדות סם מישראל לאו דוקא דברים תמוהים סם לעכ"ש כי מ"ש דרש"י חזל לעעמים כפי מה שבי, בפ' ד"מ הנ', סם דברים ברורים ומדוקדקי, כדברי רש"י במ"ש גזלי שדות סם מישראל הוא דוקא לפי שיעתו שפוסק דגזל סעכו"ס מותר וכמו שמוכח מפירושו בפ"ד מיתות הנ', ומישתמיטתיס דברי רש"י הנ' לף דקונית דפ"ד מיתות הנ' סיש תחת לשון וכמבואר בתשובה הזכ', ולעכ"ד דברי בפי' רש"י ל"ע. ולבאורה נראה מדברי סעור והרמב"ם שפוברים כדעת הרשב"ם מ"ש בשם סריב"ם וח"ל הרמב"ם והעור בח"מ פי' ש"ע מאור לגזול כל שהוא לף שמע מישראל ולף שמע מעכו"ס שגזל סעכו"ס מאור ל"כ מוכח מזה שגזל סעכו"ס וישראל שיש סם לדיוק וזהו כדעת סריב"ם ושלף כדעת רש"י הנ'. אמנם כל מציינת ברמב"ם ז"ל ובעור הנ' שגזל שברי מוכרים כדברי רש"י וז"ל הרמב"ם ברים פל' גזילה ואבדה פ"ה מ"ב שכתב שגזל סעכו"ס מותר לגזול מן סגזל אע"פ שהוא בעל פרוטה עובר בלף תעשה שנאמר לף תגזול עד ואמור לגזול כל שהוא דין תורה אפי' כיתי עש"ת אמור לגוזלו או לעושקו או נוזלו או עשקו יתזיר עכ"ל. הנה לכאורה משמע שברי הרמב"ם הם שלף כדברי רש"י שכתב אפי' כיתי עש"ת אמור לגזלו וזהו שלף כדברי רש"י שכתב שגזל העכו"ס מותר אם לף במקום שיש תילול השם אבל כל מציינת ברמב"ם ולייקת במתק לשונו תמצא שדברי הרמב"ם לניע השה כדברי רש"י שהרי פתח הרמב"ם כל הגזל את מביני (דסייני ישראל) עובר בלאו כי, ואמ"כ מסיים אפי' כיתי עש"ת אמור לגזלו ולא כלל עכו"ס וישראל אחד בכל מקום שגבי עכו"ס אין כאן רק אמור והייגו מדרבנן וכדעת רש"י. וכן מוכח מדברי הכ"מ שם שכתב וז"ל ברים ה' גזילה הנ' לפילו כיתי עש"ת אמור לגוזלו או לעושקו יש לתמוה על זה דהא קרא דלא תעשוק את רעך כתיב דמשמע לאפוקי עכו"ס כי וי"ל ברישא עובר כדפירש"י דספקעת סעמת שאין נוזל ממש שרי כי ליכא מיגו שם וכי ודייק רישא לכתוב אמור לגוזלו או לעושקו ולא כתב שעובר בל"ת אלא קרא דלא תעשוק את רעך כתיב אין לתמוה על זה דהא קרא דלא תעשוק את רעך כתיב ולכן אמור לגוזלו או לעושקו יש לתמוה על זה דהא קרא דלא תעשוק את רעך כתיב דמשמע לאפוקי עכו"ס כי וי"ל ברישא עובר כדפירש"י דספקעת סעמת שאין נוזל ממש שרי כי ליכא מיגו שם וכי ודייק רישא לכתוב אמור לגוזלו או לעושקו ולא כתב שעובר בל"ת אל

מעמי דקמאר רב הונא לסגהו מוכרי ושקיגין ועריגין ונקיגהו בציטי דסם ואע"ג דמשה סבסה בעבירה היא יש להציל לתרעתא דעכו"ס גזלי וגם של ישראל לגמי שכיחי ומשום לכם מתמר למיקנייהו מיניה בציגן יתום ושימי רשות ומיהו מצוה סבסה בעבירה ניכא כו' עכ"ל .

ודבריו צריכין ביאור שדעתו הוא דעה שלישי דסתם עכו"ס גזלי לרעתא דעכו"ס ניהו ולא של ישראל וזה שלא כדעת הרשב"ם בתשובה הנ"ל ושלא כדעת רש"י גם כן שמליצא דרשב"ם סוגיא דשמעתא לייתי דגזלי לרעתא ניהו כין משל עכו"ס כין משל ישראל ותליצי גזל העכו"ס לסור ולפי מ"ש לעיצא דעת רש"י פירושו הוא בסוגיא דשמעתא דסתם עכו"ס גזלי לרעתא דישראל ניהו ולא של עכו"ס כי גזל העכו"ס מותר מה שמין כן הרמב"ן הנז' כתב דסתם עכו"ס גזלי לרעתא דעכו"ס ולא של ישראל וחו שלא כדעת שניהם : **אמנם** מוכח מדבריו שגזה סבר כדעת רש"י דגזל העכו"ס מותר שהרי מסיים ומיהו מצוה סבסה בעבירה ניכא והייט משום שפי' דסתם עכו"ס גזלי לרעתא דעכו"ס ניהו וגזל העכו"ס מיתר ולכן מין כמן מצוה סבסה בעבירה אבל לא מקרי לכם ולכן לסר ולקיגהו בציטי הסם ולפפוקי לי תמריגן דסתם עכו"ס גזלי לרעתא דישראל ניהו לא סוי מסור משום מצוה סבסה בעבירה לף דקנה בציטי הסם :

אבל אלת סיא נפלאה בציטי של הרמב"ן בספר המלחמות הנ' שרשם לתרץ קושית הרז"ה בגל הסור ממה שמקשה על המקשה שמקשה ולקיגהו בציטי הסם ולף על גב דמצוה סבסה בעבירה הוא ונם תמיסי על הרז"ה הנ' שרשה להוכיח מכח קושית הנ' דמין הלכה כר"י משום דשב"י שסבר הטעם משום מצוה סבסה בעבירה כי לפי דבריהם קשה על רש"י שפירש דסתם עכו"ס גזלי לרעתא דישראל וכתב מחר כך רש"י בד"ה קרקע ניהו גזלת כו' ולפי מי קני מצוה סבסה בעבירה לי לתם תתכוכו כו' תסיו לתם נוזלים כו' עכ"ל ומ"ש לפי דבריו קשה מני מקשה ולקיגהו בציטי הסם שלא קשה קושית הרז"ה דסוי מצוה סבסה בעבירה. וביותר קשה לפי דעת הרשב"ם שסבר דגזל הגוי לסור ופונים דשמעתא לייתי דסתם עכו"ס גזלי לרעתא ניהו בשל עכו"ס וניהו בשל ישראל ומ"ש לף שייך יותרן קושית הרז"ה של המקשה שמקשה ולקיגהו בציטי הסם ולף על גב דמצוה סבסה בעבירה ולין לתרץ תירוצו של הרמב"ן ז"ל דסבירא ליה דגזל העכו"ס מותר ולכן לפפוקי לפי דעת הרמב"ן ז"ל דסבירא ליה דגזל העכו"ס מותר ולכן מין מצוה סבסה בעבירה :

איברא

כל מעיינת בסוגית הגמ' הנ' תמלא קושית הרז"ה מעיקרא ליתא ולין מנו לריכין לתירוצו של הרמב"ן הנ' דמ"ש הגמ' וקרקע מיהא גזלת לייתי לין בקרקע של ישראל וכמ"ש רש"י ולין בקרקע של עכו"ס מליצא דעת הרשב"ם שסבר דגזל העכו"ס לסור ולכן כ' רש"י לסור כך ולי נמי קני הוי מצוה סבסה בעבירה לם תסתכוכו בעלמא דבשעה שיתכוכו הם נוזלים ולף לם יתחילו לקנות ביום ס"ל מצוה סבסה בעבירה ולפפוקי המקשן שמקשה לסור כך ולקיגהו בציטי הסם לו בציטי המעשה הכי פירושו לף לם בשעה שיתכוכו הם בעלמא הוי הם הגוזלים והוי מצוה סבסה בעבירה היינו לם היו יכולים לגמת כך בלי ציטי הסם וציטי מעשה ומשל"כ בשעה שתכוכו וגזליהו לא היו יכולין לגמת כך בציטי הסם וציטי מעשה וא"כ נקנין שוי הסם וציטי מעשה מין כמן גזילה הוא"ל וכבר נקנה לו מקדם ביום בשעת תחיכה שתכו הם בעלמא וא"כ שוב מין כמן מצוה סבסה בעבירה (ועיין בתידושי רש"ל) וא"כ לפ"ז דברי רש"י ותשו' הרשב"ם בסם הריבי"ם נכוים וברורים וקושית בעל המאור מיהו קושית ולין להוכיח מקושית הגמ' דמין הלכה כר"י משום רשב"י ולין מצ לריכין לתירוצו של הרמב"ן הנ' ממלחמות : **והנראה בציני** לישב מה שדחק להרמב"ן הנ' בתרוצו לקושית הרז"ה לפי שהרמב"ן סובר בסברת הסום' שכתבו שם וז"ל בד"ה הא קניא ביום כו' ויל"ל דלם מיתא ליום כדי קני לף מקרי מצוה סבסה בעבירה כו' ושלא שלא כפי מ"ש לעיצא דדעת רש"י (ועיין בתידושי רש"ל) ועיין בם' המלחמות שכתב בסברת זו לחר כך (ומ"ש מה שמלריך בזה וכתב גם כן בשוב לחר בסברת רש"י ולפי שכל מלריך מירחא לף לייתי לסלריך בזה יותר מרי"ף שוב לרקדק ולפלפל בעניין זה) : **ולראיתי** ברי"ז הובא בשלטי הגבורים ריש פ' הלוקח הגזול וז"ל הלוקח מי שד' מיים משדה העכו"ס הרי זה לף יתלוש בעלמו כו' עד ולרחה בציני שלא נאמר כן שלא ישראל הרי זה קנה ביום ושיטי רשות כו' עד ולרחה בציני שלא נאמר כן שלא במקום שים בו רוב ישראל כגון בארן ישראל כו' אבל במקומות שלף היו שם רוב ישראל אין מוסיין שמא נגזלה משראל ולפילו לם נגזלה מן העכו"ס הוחיל ותיחיל לותו העכו"ס הגזל הרי הוא הספק ביד ישראל זה התולטו ויוצא בה י"ח לף על פי שהוא בעלמו תולטו כמטולר בקומרס הרלוים עכ"ל בקילור . הנה הרב המחבר הרמיק עדותו כמ"ש כמטולר בקומרס הרלוים אבל דבריו לריכין ביאור במה שמלק בין שדה עכו"ס לשדה של ישראל אבל מכל מקום נרחה מדבריו שדעתו כדעת רש"י במה שמפרש בגמרא דסתם עכו"ס גזלי לרעתא דישראל כו' ולא מיירי בקרקע של עכו"ס ושלא כדעת הרשב"ם בתשו' בשם רש"י ה"ג ושלא כדעת הרמב"ן בם' המלחמות הנ' (אבל לא מצאתי שום שסבר דגזל העכו"ס מותר) ויש לומר שום שסבר לגמרי שהתיבי שרש"י דגזל העכו"ס מותר ומ"ש רי"ת ולפילו לם עגלה מן העכו"ס כדעת רש"י ורי"ת הנ"ל דמיירי שהעכו"ס גזל קרקע מישראל כו' ניחא לף לשיטת הרמב"ן ז"ל דסבירא ליה

הנה בעתי כמזכיר את מעל"ת מ"ש בתחלת דבריו וז"ל מ"ש הגיה מבדיקת חמץ וסיים מר אמנם אי סבירא להטור דגם גבי בדיקת חמץ חוזר ומוליא שכר הבדיקה מן המשכיר אתי שפיר . אמנם הטור לא פירש אי סבירא ליה דמוליא שכר הבדיקה אי לאו אמנם מדברי הרא"ש יראה דסבירא ליה כהרמב"ן דחוזר ומוליא שכר הבדיקה כו' שכתב בפ' כל הבשר ח"ל והגו להתעטף בטלית של חבירו כו' עד ואם מצאה מקופלת יחזור ויקפלנה כו' משמע דסבירא ליה להרא"ש דלא אמרי' ניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה אלא דוקא במקום שאין חסרון כיס עכ"ל מעל"ת . ודבריו תמוהים במ"ש שהטור לא פירש דבריו אי סבירא ליה דמוליא שכר הבדיקה והרא"ש פירש דבריו בפ' כל הבשר שהרי גם הטור בא"ח סי' י"ד כתב ממש כדברי הרא"ש ח"ל וניטול טלית חבירו שלא מדעתו כו' י"א שמותר דניחא ליה כו' ובלבד שיקפל אותה אם מצאה מקופלת עכ"ל . ודבריו לקוחים מדברי הרא"ש בפרק כל הבשר ומעל"ת העתיק לשון הטור ממש תוך כדי דבור וגם בהתחלת דבריו וזה לשונו כתב הטור א"ח וניטול טלית חבירו כו' עד אם מצאה מקופלת כו' ואם כן דברי הטור ממש כדברי הרא"ש. ואי משום דהרא"ש סיים בדבריו ואם מצאה מקופלת יחזור ויקפלה כבראשונה דאי לאו הכי לא ניחא ליה ומה שאין כן הטור לא סיים הלשון דאי לאו הכי לא ניחא ליה אבל ז"א דקדוק דהלא דברי הטור לקוחים מדברי הרא"ש ובודאי טעמו של הטור במ"ש ובלבד שיקפל אותה אם מצאה מקופלת היינו מטעם דלא ניחא לי' אם לא יקפל אותה. עוד ראיתי מה שהקשה מעל"ת על מה שכתבתי מקודם בדברי רש"י בפ' לולב הגזול גבי הא דאמר רב הונא להנהו דמזבני אוונכרי כו' לא תגזזו אתון ופירש"י משום דסתם עכו"ם גזלי ארעתא דישראל וכתבתי למעלה שדקדק רש"י גזלי ארעתא דישראל לאפוקי אלו היו גוזלים מעכו"ם אז היה מותר לישראל ליטול מהם לפי שרש"י אזיל לטעמיה שכתב בפ"ד מיתות דישראל בעכו"ם מותר לפי שגזל העכו"ם מותר דלא תעשוק את רעך כתיב ומדרבנן איכא מאן דאסר בפ' הגוזל בתרא כו' משום ח"ה . והקשה מעל"ת דלפי דברי הלא דברי רב הונא בעצמו סותרים שרב הונא אמר בפ' הגוזל בתרא א"ר הונא מנין לגזל העכו"ם שהוא אסור שנאמר ואכלת את העמים אשר ה' אלהיך נותן לך וגו' בזמן שהם מסורים בידך ולא בזמן שאינם מסורים בידך ואם כן איך נוכל לפרש בדברי רב הונא במאי דקאמר דסתם עכו"ם גזלי ארעתא דישראל לפי שאם היה גוזל מעכו"ם היה מותר גם מה שדקדקתי מדברי רש"י בסנהדרין שסברת יחיד היא כו' לכאורה יפה הקשה מעל"ת על דברי . ובעתה הכריחני מעל"ת להציג לפניו מ"ש הגאון מוהרש"ל בספרו יש"ש בפ' הגוזל בתרא וזה לשונו כתב הרמב"ם והסמ"ג והטור אחריו שגניבה וגזילה שוים בין ישראל להעכו"ם וכל הגונב מעכו"ם עובר בלאו כאלו גונב מישראל ודבר תימה הוא בעיני כי התורה בכללה ובפרטה לישראל ניתנה . ולכאורה נראה מהאי סוגיא דדורש גזל העכו"ם מקראי לאיסור אינו אלא אסמכתא בעלמא ואף את"ל דדרשא גמורה היא מכל מקום אינו אלא לאיסורא בעלמא אבל אינו בכלל לאו דלא תגזול ולא תגנוב ורש"י פירש להדיא במס' סנהדרין בפרק ד"מ דאינו אלא מדרבנן על הא דאיתא התם סתמא דברייתא דישראל בעכו"ם מותר ופירש"י משום דלא תעשוק את רעך כתיב ולא עו"ס ומדרבנן איכא למאן דאמר דאסור משום ח"ה כו' עכ"ל. אם כן נשמע מדברי מהרש"ל דהנהו אמוראי דדרשי גזל העכו"ם אסור אינו אלא אסמכתא בעלמא . ואף דאת"ל דדרשא גמורה היא מכל מקום אין שום לאו וביותר שמדברי רש"י מוכח שאינו אלא מדרבנן . ואם כן לפי זה אינו קושיא מדברי רב הונא דסבר דגזל העכו"ם אסור דאינו אלא אסמכתי' ועל כל פנים אינו אלא לאיסורא בעלמא ומדברי רש"י דסנהדרין ג"כ מוכח דהני דרשות אינן אלא אסמכתות בעלמא לפי פי' מוהרש"ל ולכן כתב רש"י דאינו אסור אלא מדרבנן משום ח"ה. וזהו מה שכתבתי בפי' דברי רש"י שמפרש דסתם עכו"ם גזלי ארעתא דישראל שרי לפי שסבר רש"י דגזל העכו"ם מותר כו' ואף לפי דברי רב הונא בפרק הגוזל בתרא שסבר דגזל העכו"ם אסור אינו אלא אסמכתא ועיקר משום ח"ה וכאן בהני אוונכרי אין כאן ח"ה שהרי ישראל הוא הקונה מעכו"ם הגזלן אשר גזל מעכו"ם ואם כן למה אמר לא תגזזו אתון לכן הוכרח רש"י לפרש דגזלי ארעתא מישראל גם אליבא דרב הונא דסבר גזל העכו"ם אסור . ומ"ש מעל"ת שמ"ש רש"י דגזל העכו"ם מותר היינו בזמן שהם מסורים בידינו כו' אם כן קשה לפי דברי מר ל"ל הלימוד דלא תעשוק את רעך ולא עכו"ם הלא מואכלת את כל העמים אשר ה' אלהיך נותן לך נילף דדוקא בזמן שהם מסורים בידך ורעך הוא מיותר . וצריכין אנו למודעי מה שגלוי וידוע לפניו סוגית הגמ' דהמקבל דיליף מלא תעשוק את רעך דגזל העכו"ם מותר וכתבו התוס' בסוגיא דהגוזל בתרא דבכל הני שמעתתא לא אייתי אלא הני דאסרי' גזל העכו"ם ולא מייתי תנאי דהמקבל דשרי כו' . ולפי דברי מעל"ת דרש"י סבר דגזל העכו"ם מותר שלא תעשוק את רעך כו' סבר גם כן הלימוד דואכלת את כל העמים ומ"ש רש"י שמותר היינו בזמן שהם מסורים בידינו מואכלת את כל העמי' וז"א כמו שמוכח בסוגי' הנז' אלא ע"כ צריכין אנו לומר דרעך אתי לגזל העכו"ם שהוא מותר ומ"ש רב הונא שגזל העכו"ם אסור מואכלת אינו אלא אסמכתא הי' ומדרבנן הוא אסור משום ח"ה וגם שם בתוס' משמע בהדיא דמאן דאסיר בגוזל גזל העכו"ם היינו מטעם ח"ה וז"ל התוס' ד"ה הכי קאמינא נראה לר"י כו' עד דא"כ היה סובר דגזל העכו"ם מותר דאין חילוק כו' דבגניבה איכא ח"ה כדידוע לבסוף כו' דמשמע מזה דמאן דאסיר גזל העכו"ם הוי הטעם גם כן משום ח"ה כמו גבי גניבה דאם לא כן היאך מוכחים דברי ר"י שכך היה דעתו מתחלה ודלמא שהיה סובר כמו שהעכו"ם סובר מאי אמרת דאם כן היה מוכח דגזל העכו"ם מותר דלמא יש לחלק בין גניבה לגזל דדוקא גניבת העכו"ם מותר משום דאינו אסור רק משום ח"ה ומשא"כ גזל העכו"ם אסור אף בלי ח"ה אלא ודאי דמאן דאסיר גזל העכו"ם אינו אלא משום ח"ה וקראי אינו אלא אסמכתא בעלמא .

עוד ראיתי מה שהקשה מעל"ת על דברי בההיא דאמרי' השואל ס"ת לא ישאילנו לאחר כו' והיינו מטעם שאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר ולכן לא אמרינן דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה ולאפוקי גבי בדיקת חמץ כו' והקשה מר על דבריי מהא דאמרינן במשנה מלא ספרים קורא בהם אחד לשלשים יום כו' ולמה לא יקרא בכל יום הלא שם לא שייך לומר אין רצוני כו'. הנה מתוך כותלי כתבו ניכר שלא קרא כתבי הראשונים עד גמירא כמה שדחיתי זה וכתבתי דלא לשוויים דברי המרדכי ושאר פוסקים כקטלי קניא באגמא והעיקר ראייתו מהא דאמר שמואל השואל תפילין שם דמיהן ומניחן לאלתר ומה שנשאלתי ונתתי בסוגית הגז' יהיו נכונין גם דברי מעל"ת . וגם מה שדקדק מעל"ת במה שכתבתי לפי מסקנת הגמ' שרבא חולק על אביי וסבר הטעם דאת מהימנת לי בשבועה וטעם זה מספיק גם לשואל ס"ת כו' והקשה מעל"ת דהיה ראוי ללמדו שיהא מותר אם היה שם הנפקד הראשון או שהיה שם עדים או שהיה דרך המפקיד להפקיד אצלו כו' .

הנה כאשר ידקדק בכתבים הראשוני' יראה שהכל מיושב דהא גם לפי הטעם דקיי"ל גבי ס"ת דאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר קשה ג"כ יהא מותר אם דרך הנפקד להפקיד תמיד כו' אבל [לפי] מ"ש למעל"ת מקדם יתיישב הכל וגם יעיין בתוס' בפ' המפקיד ד"ה אין רצוני כו' ויובן הכל על נכון וקצרתי כי סמכתי על המעיין ולחכם כמותו יספיק הקיצור. וגם מ"ש מר דלפי זה הטעם דאין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר יהא אסור ליקח טליתו של חבירו ולהתעטף בו משום שיאמר לו אין רצוני כו' . גם זה ישבתי שם דעיקר הטעם דאין רצוני שיהא פקדוני כו' לא שייך כי אם במי שנותן פקדון לשמור ליד אחר ואז האיסור והחיוב הוא על אותו השומר שאינו רשאי למסור הפקדון ליד אחר מטעם דאין רצוני או את מהימנת לי בשבועה כו' לאפוקי אם הטלית של חבירו מונח שאמרו דניחא ליה לעשות מצוה בממוניה אז רשאי להשתמש בו ולהניחו ולקפלו כבראשונה ולא שייך הטעם דאין רצוני כו' וגם לא שייך הטעם דאת מהימנת לי בשבועה כי זה האיש המתעטף בטלית שאינו שלו אין דעתו לגזלו ולא להזיקו רק שאם הבע"ה מסרו לאיש אחר לשמור או גבי אבידה אז עיקר האיסור על אותו השומר שאסור להניח לאחרים להתעטף בו מטעמים הנז' כי פן הבע"ה יאמר אין רצוני או את מהימנת לי אבל אם לא מסרו לשומר רק היא א' מונח בבית הכנסת טלית של חבירו מותר להתעטף בו ולא שייך טעמים הנז' וזה ראיתי ג"כ בכתבים הראשונים ובזה יתיישב כל מה שדקדק מעל"ת הכל בטוב טעם ודעת ולחכם גדול כמותו יספיק הקיצור ודי ברמיזא : **ומה** שהקשה מעל"ת בכתב השני אשר שלח אלי במה שכתב הר"ן בר"ה פ"ד מ"ש דגבי שופר ולולב גזרינן משום גזירה דרבה ומ"ש גבי מילה דשרינ' בשבת ולא גזרינן שמא יעביר התינוק או האיזמל ד' אמות בר"ה עכ"ל הר"ן .

והקשה מר מאי קשיא ליה אלולב דהא אמרינן בפ' לולב וערבה דמה שאין אנו נוטלין לולב ביום ראשון שחל להיות בשבת בזמן הזה הוי טעמא משום דלא בקיאינן בקביעא דירחא ודלמא אינו י"ט ומשא"כ במילה ואי קאי הר"ן איום ראשון בזמן שבית המקדש קיים הא אמרינן שיום ראשון דוחה שבת בזמן שבית המקדש קיים ואי קאי אשאר ימים של י"ט שאינו דוחה שבת אפילו בזמן שבית המקדש קיים גם לזה כבר נתנו בגמ' טעם מספיק לפי שאינו נוהג אלא בירושלים ולא בגבולין ולא חשיבה נטילה דידהו וגזרי בהו רבנן אף במקדש משום חומרא דשבת וזהו תורף קושיתו דמר . הנה הוא מותיב והוא מפרק דודאי בזמן הזה אין שום מקום לקושיתו לפי שביום ראשון הוי טעמא משום דלא בקיאינן בקביעא

(הג"ה מבן הרב המחבר ז"ל)

וזאת ליהודה ויאמר הנה קושיתו של הר"ן כבר קדמוהו התוס' בפ"ק דמגילה דף ד' ד"ה ויעבירנה ד"א בר"ה שכתבו וז"ל אבל מילה בשבת אין לדחות דהא אמירה שכן נכרתו עליה י"ג בריתות וגם אין אדם מל אא"כ הוא בקי דסכנה יש בדבר עכ"ל. ובזה מתורץ קושית הר"ן הנז' וכן קריתי קושיא הנז' כמדומה לי בתשו' הרב בעל תומת ישרים ע"ש וכעת התשובי' הנז' אינה בידי לעיין בה. אמנם בעיקר הקושי' שהקשה החכם השואל נ"א מ"ו הגאון ז"ל על הר"ן מאי דקשיא ליה אלולב כו' ואהיכא קאי אי קאי איום ראשון בזמן שבית המקדש קיים הא אמרינן שיום ראשון דוחה שבת כו'. ולענ"ד נפרש דברי הר"ן דודאי קאי על בזמן שבית המקדש קיים בין

בקביעת דירתו כו' עד מאה מלי בשופר בין בלוב וחסי שמקצה מ"ש בקביעת דירתו ליה להר"ן משער ימים בזמן בשופר דמערבין ר"ה שחל להיות שנית המקדש קיים דמפני מה נזרו בשנת בקביעת פיו תוקעין אבל לא ולא מפני שהיו מובן בכל ישראל במדינה משום גזרה דבשת ומ"ש מילה מלא בירושלים בלבד והיו מובן דלא גזרו וכן מ"ש בלוב דאמריק נגמרין ומשום שכי לא תשיבם ומילה נגמרת דסוכה דף מ"ב ומ"ג ז"ל דידהו כו' מ"ש נמציו למידים דלף אמאי מלטול בשלמא הוא ולמאי שבחתי על נב דך מלוח ליתא בכל ירושלים אמר רבה גזרה שמא יסלט כו' מי חפיס מלית ימיד היא ק"ו בשאות מילה מילה כו'. סגם מתוך כותלי כתבו ניכר שמה שאמרינן שם ובשאר מקומות לוב ניטל במקדש שבשה הוא ולא אתי למפוקי מכ"ל ע"ש. ובמדינה יום ט', לו מ"ש בגמרת יום ועל זה מקשה למה תיקנו ליטול רחמנן לחיות ליה עיקר מן התורה נבניתו ביום רחמנן במקדש לף שהוא נגמלין היינו שאר מ"ו ומ"ש במקדש מדאורייתא דגזרינן משום גזרה דרבה היינו בירושלים ועליה גמא מר אמ ומ"ש מילה דשריא בשבת ולא גזרינן יהודו ותמיה לי שמחזיק זה לפשוט שאת יעביר כו' וזהו שאמני דהתם וזאתם זה מחלוקת בין הגאונים כי שכל טרודים ולא מידכר לכך גזר ליטול בניתו וזכור הוא וכמ"ש רש"י לפיל ומשא"כ במילה והכלע"ד כתבתי. במקדש סיו טרודין לוב היינו דוקא במקדש וא"ש לכל לא במדינה ולא בגמלין היינו כ רושלים ושאר מ"י ולא"כ במ"ש מר שהך מלוה ליתא בכל ירושלים זה ליט ובודאי דברי מר במה לגיבא דדשת הרמב"ם שסבר שבמקדש פירושו בכל ירושלים ובמדינה אז בגמלין היינו בכל מ"י ויעייו מר בשלטים פ"ק משנה ג', ובתוס', בר"ה פ"ד הגז'.

אבל בעיקר הענין מה שהקשה מעל"ת דקושית הר"ן מהיכא קאי לי קאי מ"ש רחמנן בזמן הזה שהיו דומה לפיהו כי"ש רחמנן הא פשטא מסום דלא ידעינן בקביעת דירתא כו', נפלא, בפיו למה לא הקשה מעל"ת נס לשופר כי בשופר נס כן לריכין אנו לומר לגיבא דהר"ן הטעם דהיו דומה שבת משום שבוח השבים אין אנו יודעים בשבת תקיעת השופר בקביעת דירתא ואם כן ליקשי מר לגיבא דהר"ן מאי מקשי משופר למילה בשלמא שופר הטעם משום שבוח השבים לא ידעינן בקביעת דירתא, וז"ל הר"ן פ' לוב ובדבה לגיבו דידעי בקביעת דירתא כו', ול"ת ואת שופר דאיתא בגמרין דאורייתא ואפילו הכי לא דחי שבת ואפילו בזמן שבית המקדש קיים כו' י"ל דהיינו טעמא לפי שבוח השבים לא היו יודעים בשעת תקיעת השופר בקביעי שלו מועד זה לפיכך לומרו שבמדינה לא היו תוקעים כו' עד וכתב הרמב"ן שזה כיון הרי"ף שכתב כו' מפני מה אין לוב דומה שבת הלא מלומו אן התורה לפי' בגמרין משום דלא ידעינן בקביעת דירתא כו' והיינו טעמא דשופר כו' ואם כן לגיבא דהר"ן שהשבים בזה להרמב"ן ולא להרי"ף ול"ל קשה קושיתו דמעל"ת מאי מקשה מ"ש שופר ולוב ממילה ניחני לפי שלא ידעינן בקביעת דירתא דשופר בודאי הטעם משום דלא ידעינן בוכח השבים בקביעות החודש.

אמנם מעל"ד מדברים פשוטים דקושית הר"ן הוא אין לשאר ימים בזמן שבית המקדש קיים ואין מ"ש רחמנן דהייט נבי לוב קאי גם מ"ש רחמנן בזמן הזה וזהו קושית הר"ן לפי שמקשו שם תמהי מלטול בשלמא ולידתי שבת וכן נבי שופר גם כן חכמים ותיקנו מלוכה וכמבואר בר"ה שם ואם כן לף שאין אנו יודעים בקביעת דירתא כמו בשופר בוכח השבים לף בזמן שביה"מ קיים ובלוב בזמן הזה ואם כן לידתי שבת אלא ודאי מ"ל משום גזירה דרבה דאין מלוה לחורייתא מטעם שמא יעביר ד"א בר"ה וזהו ספק ליסור לחורייתא ואם כן נבי מילה גם כן נגזור משום גזירה דרבה אבי אמרת משום דלא ידעינן בקביעת דירתא הלא אין שום מלוכה בלילה לוב יבתקיעת שופר ומשום גזירה דרבה דאין מלוה לחורייתא ול"ל כ"ש מילה לידתי משום גזירה דרבה. וק"ו הוא דשופר ולוב הוא מלוה עוברת ולפ"ז דאין המלוה לגמרי משום גזירה דרבה ומכ"ש מילה שהוא מלוה שאינו עוברת ובדבר קל דאין מלות מילה כגון לוב אין השמשות ושאר דברים ול"ל לידתי גם כן מלות מילה משום גזירה דרבה ע"ז מבי הר"ן דשתם שכל טרודים ולא מידכר ומשא"כ במילה.

ואגב זה רמיתי להגאון מהרמ"י בלובם החור סי' תכ"ח שכתב וז"ל אין קובעין ר"ה ביום אד"ו והטעם ביום ט' אין קובעין ר"ה כדי שלא יבא הו"ר ביום השבת שאין תוקעין בשבת שהוא ליסור לחורייתא ואחיביה היה לגא מבא כו' עכ"ל. ולענ"ד דברין תמוהים במה שכתב שאין תוקעין בשבת שהוא ליסור לחורייתא מה ליסור לחורייתא יש בתקיעת הערבה שלא זהו בתלת ואין כאן משום תולש וגם כן משום קלקול הערבה. ולפע"ד כבודו במקומו מונח ומנגה יפה מלפיו הטעם דליט דוחה שבת אינו משום שהערבה דרבה רק משום גזירה דרבה כמו. נבי לוב ועיין בר"ן פרק לוב ובדבה בתריתי ובסלע"ד כתבתי

מכי ספר **ואפרים** הוא הגמיר מבית מדרשו של מורינו הגאון

גימל

שאלה ג נשאלתי מי דשמי למטר מאן בשבת שבת לשמה פקוחיה לישראל:

תשובה לכאורה נראה שמשמע מדעתם מה שקיים שבד קמה רבו וכתלו קמה ישראל ואין נראית ולומר מדעתם שמריק בגמרת דסיפיה ניחא ליה לגיקני ואיתותי לא ניחא ליה לגיקני מיין בב"מ פ' השואל ובחגיגה פ"ק ופיין בשא"מ פ' ז"ל וב"ש שם ובגמרת דסוכה גבי שפחות שלא שבלו ובגיטין פ' השולח ועיין בתשובת הרדב"ז ח"מ סי' כ' וס"ד ובתשובת הרשד"ם לי"ד סי' קל"ה ובמבריב"ל מ"מ ומ"נ וברשב"א סי' כ"ט ובתשובת הרמב"ן סי' קמ"ט ובכנסת הגדולה שמשר להבעיר לישראל אם בשבת (ע"כ מלאתי רשום בכתבי קודם של הגאון מה"ו זצוק"ל):

שאלה ד נשאלתי פס ק"ק בתון שת הת"ל לגיירה בערב פסח מאר חנות קרוב לשקיעת החמה היה לאחד בביתו יין ערק הטעשה מתבואה חמוצה והוריתי לו שלין תקנה להיין ערק שלו שפיכה לחון ע"פ מ"ש הרב בעל משלת בניתין סי' נ"ח שזה ממור משכר שלנו וק"ו מכותח הבבלי ושאר מדומי מ"ש. **הנה** יש טוענים בזה ומוכרים מאחר שהטשה מזיפה של הטעם המותה מתבואה חמוצה הוא, ואחי רק זיעה בעלמא ולין בזה חשש תימון ומביאין ראיה מגמ' דכילד מברכין בפי הגפן דוכשי דתמרי מברכין עליו שהכל מ"ט זיעה בעלמא הוא וכן כל המשקין של שאר מיני פירות ובעמייהו מלמא מהיב ליה גוף ספרי לענין ברלה ועיין בתוס', וברא"ש שם מבל ז"ת להייט דוקא לענין ברכה אין מברכין רק שהכל דאין לו דין משקה לפי שליט עומד למשקה וכמ"ש בשבת פ' תכיות נב' אין סומכין הפירות להוציא מהן משקה וגם גוף ספרי אין כאן ומשא"כ לענין שאר איסורים דקי"ל בעם כעיקר דאוריתא דילפינן ממשרת וכמ"ש בגמ' פ' לולי שוברין ובגיזר פ' כ"נ ושם כן מכ"ש בב"ד ואין לספסיד בהגס הנייר ודיו ולדמות סברות אלו ועיין בם' הרי"ף דפוס קרלקא בהקדמה לסדר נשים וסלריך בזה הרב מוהר"ם מינקטין ועי"ש. ואחר שהוריתי לו בגז' לעיל הלך בעל היין ערק ולא שפך אותו לאחו רק נתן היין ערק הגז' בחנות להישמעאל ובעל הסיבה סיבב הסיבה שאחר זמן זה יבא גוירה אחת שלך יהיו הודו שלא להחזיק שום משקה בביתו מדבר המשכר ובא הישמעאל הגז' והחזיר היין ערק להיהודי הנותן לו הי"ש וכבן נשאלתי אם היין ערק הגז' אחר להנותן היהודי הגז' ונם נעודו בבית ישמעאל אם אחר להנות מיין ערק הגז' כדין אחן שעבר עליו הפסח הואיל באיסור נתנו להישמעאל הגז' בחחנה שהיה לריך לשופכו תכף אחר זמן איסורו ובכן יורנו מוריגו והרבינו המורה להלקה מאחר שהוא בספק מרובה.

תשובה גרסינן בשבת קידושין בפ"ב דף כ"ו ז"ל המקדש בשרלה בכלאי הכרם כו' אינה מקודשת מכרן וקידש בדמיהן מקודשת הגם משמע מגמרא זו דאיפי אחורי הגאה שוחרים וה"ה לאחן בפסח ואף שבשעה לא אשיב אחן בפסח אבל החום, אם כאחו ד"ה המקדש בשרלה וסא לא אשיב אחן בפסח משום דסבר כר"י הגילי דברי בהגאה ואם כן אף לאחן לא קי"ל כר"י אבל מכל מקום אפיי אחן מוחרים אבל רחיתי בר"י בגמ' דע"ז דף כ"ד (הביאו סרע"ב פ' הגז') שהביא גם כן המעשה דהמקדש בשרלה כו' מכרן וקידש בדמיהן מקודשת ופירש"י שם ז"ל וקידש בדמיהן אף על גב דליכו אסור לאתהנויי מיניכו כו' מיכו הגאה מביא ליה על ידי שרלה אבל אי אפשר לאו מהרלה קאמינא ליה ודוקא קידושי אשה אבל אתהנויי מיניכו מדרבנן אסור. ואם כן אף אם אפיי אחן אסור לדוקא לקידושי אשה שרי בדיעבד ומשא"כ לאתהנויי מיניכו אסור מדרבנן ואם כן ה"ה בנ"ד אסור להנות מאותו יין שרף ולקנות ממנו.

אבל ז"ל שהרי אחרין בגמרת דשוקין פ"ק דף ד' נבי ישראל מומר אוכל נבילות כו' ל"ל דבבן נרבה אינה דמסייב לך אחן של עובדי עבירה אחר שהשה מותר מיד מפני שאחקיפין וסירש"י דלדידים דוקא אסור ולדידן אינה שרי לאחן לך ליסור השה אחשה אחיפין חוץ מע"ז ושביעית ול"ל מוכה מזה דדוקא לדידיה אסור אבל לאחריני מותר ואם כן ה"ה בנ"ד לאחרים מותר. **ואף** שים לאחן בשלמא אחם אינהי בחיפין זהו מותר ומשא"כ הכא אחו יין שרף עשוי אחשר ביד ישראל הוא בעין ואם כן בשעבר ואחו לעכו"ם או לישמעאל ל"כ אחיסור במקומו עומד.

וגדולה מזו מלינו מ"ש הטור ל"ח סי' תמ"ג מעשה שקנתה שפחה לי' נויה ירקות בחמן אחר חגות והסירה ר"ת לפי שהיו אחם כדאחרינן אחמן של ע"ז אחר הפסח מותר מיד מפני שהן אחיפין ואם כן משמע מזה שסחיר לאחו הבעל הבית בעלמו ואף שבאחורה בשעת חמום המעשה דר"ת הגז' שסחיר לאחו בעל הבית בעלמו אירקות שהרי מ"ש בגמרת אחמן של ע"ז שאחר מיד היינו לאחרים דוקא.

וראיתי בב"ח סי' הגז' שהרגיש בזה וכתב וז"ל ונראה דאאחר שהשפחה קנתה אירקות בני ידיעת הבעל הבית בלאחריני דמי כו' ע"ש אבל מ"מ קשה לפ"ל דאפי' אחרי שהיו לאחריני דוקא באחמן לאחר הפסח דאיהו לאסור אלא דרבנן וכר"ש דקי"ל

Digitized by Google

דקי"ל כותים ומה שאין כן בחמץ משהו שצות ולמצוה שאסור מד"ת וכר"י דלמה לך לאתויי איסור ואם כן אין כאן שום ראיה מזה דחמץ של ע"ג.

ולענ"ד דאפשר דר"ת סבר כרבה סי"ג שהביא רש"י בחולין דייל דלא נעשו מותר חמץ של ע"ג לאחר הפסח ואם כן נבי חמץ בערב פסח לא דאסור משהו שצות ולמצוה מד"ת אבל מכל מקום לאחרים שרי אף מדרבנן והוא דפשוט שהמה ירקות כלי ידיעה בגל הבית מקדי לאחרים ואף שרש"י דוחה דבת ס"ה דלא לעצמו מותר מזה דא"כ אינו דמים לחמן כפסח לא מכרו כו' אבל ז"א דהא וכמ"ש התוס' בחולין דף הנ"ל ד"ה מותר מיד ח"ל ונראה שמשום לו לרש"י דאסור מדרבנן מטעם דאם כן אינו דמים לחמן בפסח ואין זה דיוקא דהאינו יהיו ההמים מותרים כשמכרן מכל מקום כיון דלכתחלה אסור לעבור לאו בר דמים וכן הוא דעת הרמב"ן הביאו הר"ן פ"ק דחולין (ובקצות ספרי הר"ן כתב הרמב"ם זהות פ"ם וכן מבואר בהדיא בספרי הרי"ף דפוס קראקא) דאינו נדרים לא עבר והחליפן מותרים.

ולבאורה קושית הר"ן מעיקרא ליתיה כמה שהקשה הר"ן על רש"י ח"ל והיכא נמצא צייס דהרי ערלה שאסורים בהנאה ותנן מכרן וקידש בדמיהן מקודשת אלמא חליפי איסורי הנאה מותרים לא למחליף עצמו דאי לא הכי לא מקודשת כהן עכ"ל ולכאורה קשה מאי מקשה הר"ן על רש"י מהא דמכרן וקידש בדמיהן הא בגמ' דנדרים פ' השותפין דף מ"ח מסיק דהא דמכרן וקידש בדמיהן איירי דוקא בדיעבד אבל לכתחלה אסור וע"ש ואם כן אסור למחליף עצמו לכתחלה.

אמנם נלע"ד ליישב דברי הר"ן דקושית הר"ן הוא על רש"י שכתב דייל דלא לעצמו מותר והיינו ר"ל שמותר של ע"ג מיתר לא למחליף עצמו והיינו בדיעבד וע"ז כתב רש"י שמצות הוא בידם ולכן מקשי הר"ן דהרי ערלה שאסורה בהנאה ותנן מכרן כו' שמקודשת בדיעבד ומותר לא למחליף עצמו בדיעבד וכדמסיק בגמרא דנדרים ואם כן ה"ה לחמן בפסח דמותר לא למחליף עצמו בדיעבד ואם כן למה כתב רש"י שמצות הוא בידם ומתרץ הר"ן דלעולם למחליף עצמו אסורים לא בדיעבד ומה שהמה מקודשת כו' כדמסיק ע"ש בר"ן. וזהו שכתב הר"ן אחר כך וז"ל אבל הרמב"ן כי דאינו נדרים לא עבר והחליפן מותרים כו'. ור"ל שלפי"ז שמתרן הר"ן דברי רש"י שאינו בדיעבד אסיר למחליף עצמו וקידושין שאני כו' ומה שאין כן הרמב"ן חולק על זה שכתב דבדיעבד שרי למחליף עצמו. זכתבתי כל זה לפי שראיתי בחדושי רש"א בחולין דף הנ"ל שכתב שם וז"ל הר"ן בשמעתין הקשה לפירש"י דאסור למחליף עצמו מהא דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת אלמא חליפי איסורי הנאה מותרים ולא ידענא מאי קושיא הא בנדרים מסקינן לה בתיובתא ומשני דלמא לכתחלה הוא דלא הא בדיעבד שביד ודוק עד כאן לשונו.

והנה אין אנו על תמיהתו מאד שמתחלה הר"ן כסותה שהנה הגמרא דנדרים שהרי הר"ן בעצמו בפירושו לנדרים פרק השותפין כתב גם כהאיבעיא דעיקר האיבעיא הוא אי אסיר למחליף מדרבנן ופשיט מהא דמכרן וקידש בדמיהן כו'. ולפי מה שכתבתי לעיל דברי הר"ן נכונים הם. ואפשר שמהרש"א נמי ברש"י שרש"י איירי לכתחלה לפי שרש"י מקשי מהא דאם כן אינו דמים לחמן בפסח שזה רוצה למוכרו לנכרים. ואם איתא שרש"י איירי בדיעבד אם כן מאי מקשה מהא דדמים לחמן בפסח שזה רוצה למוכרו דשם איירי לכתחלה. **אבל** זה אינו דרש"י איירי בדיעבד ומשום הדיעבד כמו לכתחלה הוא"ל וירצה ליהנות מחליפין סבר רש"י דזה מקרי לכתחלה. ולכן מקשי רש"י מהא דאם כן אינו דמים לחמן בפסח. ובזאת התוס' נמי וגם הר"ן דוחים קושית רש"י שאינו קשה כלום מהא דאם כן אינו דמים לחמן בפסח הואיל ולכתחלה אסור למוכרו. (ובזאת הים נראה לי לומר שקושית הר"ן על רש"י מהא דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת מעיקרא ליתא) דהא רש"י מחלק בין קידושי אשה לשאר חליפין דדוקא בקידושי אשה שרי משום פריה ורביה אבל לא בשאר חליפין.

ואפשר לפי שראה הר"ן בגמרא דנדרים הא' דבעי למפשטי האיבעיא מהא דמכרן וקידש בדמיהן ודחי הא לכתחלה והא בדיעבד ולא דחי דדוקא בקידושי אשה שהיתה ולכן מקודשת משום פ"ו ולא בשאר דברים אלא ודאי דאין לחלק בזה : (ע"כ מצאתי).

(הג"ה מבן הרב המחבר ז"ל) **וזאת** ליהודה ואמר עפר אני תחת כפות רגלי א"א מ"ו הגאון זצוק"ל אך תורה היא וללמוד אני צריך וכאן הבן שואל למה החליט הזוהרא לאיסורא שאין לו תקנה אלא שפיכה שהרי לפום ריהטא נלע"ד לכאורה שיש לו היתר בשאלה הנ"ל ובפרט כראה מהשאלה שהוא הפסד מרובה והפסד מרובה חששו חז"ל וע"פ מה שאמרו בגמרא בפ"ק דפסחים דף ו' וז"ל א"ר אמר רב הבודק צריך שיבטל ופירש"י צריך שיבטל בלבו סמוך לבדיקה מיד ואומר כל חמירא כו' מ"ט אי משום פירורין הא לא חשיבי כו' אמר רבא גזירה שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתיה עלוויה ופירש רש"י ודעתיה עילוה חשובה היא בעיניו ותו עליה לשורפה ושהה אפי' רגע א' ונמצא עובר עליה בבל יראה כו' אבל מעכשיו אינו עובר דלא כתב אלא תשביתו עכ"ל. וכתבו התוס' ד"ה ודעתיה עילויה פי' ולא בטל מאליו כמו פירורין ואם פ"ה קשה מאי פריך כי משכחת לה נבטלה הא פי' ודעתיה עילויה שהוא עליה לבטלה עד כאן לשונם. הנה דברי התוס' מאד נפלאים מעיני שהרי רש"י אינו אומר אלא שהוא עליו לשורפה ומוכח היכא ביטלו והכי פריך כי משכחת לה לבטלה ר"ל נמי גזרו לבטלו בלילה אחר הבדיקה תכף דחיישינן שמא ימצא גלוסקא יפה ודעתיה עילויה שהוא עליה לשורפה כו' וכי משכחת לה לבטלה כי על הביטול אינו חס כמו על השריפה שהוא בידים ומשני דלמא כו' ואם כן בזה דברי רש"י מיושבים על אתר הנ ודברי התוס' צ"ע. **וראיתי** בב"ח א"ח סי' תל"ד ס"ג שהביא שם הא דמפרש שמא ימצא גלוסקא יפה בתוך הפסח הי' וכשמוצא אותו אפילו רגע אחד עובר בבל יראה כדפירש"י וכן פי' הר"ן עכ"ל. הנה עיינתי ברש"י ואינו מזכיר כלל בתוך הפסח ואפשר שהר"ן מפרש כך וכבר הר"ן אינו בידי לעיין בו ולא ידעתי מי הכריחו לזה ותמיהני על פי' זה מאי משני בגמרא דלמא משכחת לבתר איסורא כו' שהרי גם בריישא איירי שחיישינן שמא ימצא גלוסקא לבתר איסורא ומה מאי פריך וכי משכחת לה נבטלה וכי לא ידע שהשאלה בתוך הפסח שאינו מועיל ביטול ואפשר שמחו זה הפי' ברש"י במ"ש אחר כך ומצא אפילו רגע אחד עובר בלאו דבל יראה וזה שהכריחו דאי איירי שמצא הגלוסקא קודם זמן איסורא למה עובר בבל יראה ברגע אחד אלא ודאי שאיירי בתוך הפסח אמנם לפי פי' זה סוגית הגמרא לא אזלא.

ולענ"ד שכוונת רש"י בגמרא כך הוא שמא ימצא גלוסקא היינו קודם זמן איסורא וס"פ ודעתיה עלוויה ותו עליו לשורפה ועל ידי כך יבא לשהותו עד אחר זמן איסורא אפילו ברגע אחד שמשהא עובר בבל יראה אבל משבטלה אינו עובר ועל זה פריך וכי משכחת לה נבטלה וכמו שכתבתי לעיל ומשני דלמא משכחת לה לבתר איסורא ולאו ברשותיה קיימא בשלמא כשמצא הגלוסקא קודם זמן איסורא וכמו שכתבתי מתחלה פריך שפיר וכי משכחת לה נבטלה כי יש לו שהות עדיין לבטלה ומה שאין כן כשחיישינן דלמא משכחת לגלוסקא בתר איסורא כו' וכמ"ש הב"ח הנ' לא אזלא הסוגיא דגמרא שפיר אבל לפי מ"ש יבואו דברי התרגן והשקלן בגמרא בסוגיא לא כמ"ש הב"ח וכמ"ש לעיל ודוק.

הרי זכינו מגמ' ומפירש"י הנ' כשמבטל אחר הבדיקה ואומר כל חמירא אפילו שלא עבר או כתן לנכרים בהתירה מכל מקום אינו עובר בבל יראה וכנ"ל שבודאי הוא"ל הנ' ביטל אחר הבדיקה וכמו שאנו נוהגין בזמן הזה שתיקנו לומר בלילה כל חמירא לאחר הבדיקה ולסוליא בפיו משום ע"ה וכמ"ש הב"ח וכמו שכתוב מזה בסמוך ואם כן ליכא למקנסיה שהרי מה שאסרו חמץ שעבר עליו הפסח משום קנס דקנים ר"ש הואיל ועבר בבל יראה כו' וכמ"ש בפסחים דף כ"ט והרי"ף והרא"ש בפ' כל שעה ובטור וב"י בסי' תמ"ח וכנ"ד לא עבר על בל יראה וכמ"ש למה קנסו שאין להיין שרף הנ' תקנה אלא שפיכה אחר שביטלו.

ואין לומר שאינו נאמן לומר שביטלו וכמ"ש הרא"ש בפ' כל שעה ובטור הריב"ש בסי' תמ"ח וב"י שם בשם הירושלמי הדין חמץ שנמצא בבית ישראל אחר הפסח אסור אף על פי שביטלו דחיישינן שמא יערים לומר שביטלו אף על פי שלא ביטלו ע"כ וא"כ ה"ה בנ"ד. אמנם ז"א כי לפי סברת בעל העיטור שם פשיטא שמותר בהנאה ואף לפי סברת הירושלמי היינו דוקא בנדון שלו שנמצא החמץ בבית ישראל אחר הפסח לכך אוסר מה שאין כן בנ"ד שהוא קודם הפסח אף שהוא אחר זמן הביעור כשאומר שביטלו נאמן ולא חיישינן לשקרים. ועצמא רבה יש בדבר כי זולת זה יש לתמוה על הירושלמי אטו ברשיעי עסקינן שיבריחו לומר שביטלו כשלא ביטלו אלא ודאי כוונת הירושלמי הוא דוקא בחמץ שנמצא אחר פסח בביתו חיישינן להערמה אפילו שאומר שביטלו והיינו מאחר שעבר עליו כמה ימים מזמן הבדיקה עד זמן הצלתו. ואפשר ששכח אם ביטלו או לא ומתוך שאדם בהול על ממונו חיישינן שמא דעתו ולבו יטנו לומר שביטלו כי אין אדם רואה חוב לעצמו ולבו יאנסנו ולכך אינו נאמן לומר שביטלו ומה שאין כן בנ"ד שתכף ביום י"ד נמצא החמץ בביתו בודאי אם אומר שביטלו פשיטא שנאמן דאטו ברשיעי עסקינן ובזה גם הירושלמי מודה שנאמן. **עוד** אפשר לחלק ולומר שהירושלמי איירי בזמנו שהיו מבטלין בלב כי מדאורייתא בביטול בעלמא סגי והיינו ביטול בלב וכמ"ש בגמ' בריש פסחים ובטא"ח סי' תל"א ולזו חיישינן להערמה שיאמר שביטל ולא ביטל כי יש להסתפק בו אם ביטל או לא מאחר שהביטול שבלב שוכחים וכמ"ש הב"ח בטא"ח סי' תל"ד ס"ד ח"ל דעיקר חיוב הביטול אינו אלא בלב כו' נראה דמלתא הוא שנהגו כן אולי מפני עמי הארץ שלא ישכחו הביטול שבלב נהגו לומר כל חמירא עכ"ל ולכך אזלינן לחומרא מפני האומדן מאחר שביטול שבלב שכיחה שאמרינן אפשר לא ביטל ומה שאין כן בזמן הזה שתיקנו לומר כל חמירא תכף אחר הבדיקה וסוליא בפיו בודאי לא חיישינן לשמא יערים ולא יש מצוא להסתפק בו ובזה גם הירושלמי מודה. ומה שהחילוקים הנ"ל גם הגמרא דרב בפ"ק דף ו' הנ' והירושלמי הנ' שניהם בקנה אחד עולין ודוק. ומכל זה נמצא שאחר שביטלו אינו עובר בבל יראה והיכא למיקנסיה. ולפ"ז נמה אין לנו"ש הנ' תקנה. **ובזאת** שראיתי ברש"י

במסכת

Digitized by Google

במשנה דף י׳ בפ״ק דפסחים ריש׳ טרקין מוד י״ד אבי״ד בו׳ והכא מוקמי לה כדק מר י״ד יכדוק כי״ד כו׳ לא כדק כתוך כמוער יכדוק נאמר כמוער ופרש״י כתוך כמוער כשעת שעות מוער כביעור נאמר כמוער משע שעות ולמעלה עד שתחשך עד מקן נשוט . וכתבו תוס׳ שם ד״ה ומה לא כדק כתוך כמוער פ״ם כשעה ו׳ וקשה לר״י קרי ליה בשעת הביעור ולמה ליה לשוט לעל מתוך המוער הייט מתחלת ז׳ עד סוף הפסח כי ורש״י לא רצה לפרש כן מפני שפי׳ במשנה דכותקין שלא יעבור בעל ירקה עכ״ל תוס׳ והייט כמשנה קמא ר״ש פירקין פירש״י זה הטעם ע״ש. וכ״ק פ׳ כגוזל קמא דף י״ח ע״ב מיתת מצר רבה גזל ממן נפקי בפסח וכא אמר ושורפו כמוער פשוד כו׳ ופירש״י ד״ה כמוער ו״ל כזמן ביעורו כו׳ שעות ולכוותיה כפסחים לא כדק כתוך המוער יכדוק לאחר כמוער מכ״ל ותי׳ בתי״ם בפ״ק דפסחים כמשנה שני . אמנם ליכא למידק כפי׳ השנים שני, כין לגירסת דפירש״י וכין לגירסת דפוס, שפי׳ לשון החכמים שכמשנה ליט משמע כן בפ״ם לא כדק כי״ד יכדוק כתוך המוער משמע שכתוך המוער ליט כי״ד לגה כתוך הפסח ממש . ברם לפיזי כהרי״ף יהרמ״ם בפ״ק דפסחים שכתבו ור״ל פי׳ כתוך המוער ולאחר המוער כתוך הפסח ולאחר הפסח מכ״ל ולפ״ד שמשמעות דקדוק סלשון הני׳ שדקדקתי בהרחם לפרש כן . ולפיזי פ״ם ברב הב״י ז״ל פי׳ תל״ם לא כדק כתוך המוער יכדוק לאחר המוער ופירשו התוס׳ כתוך המוער ליט מתחלת ז׳ עד סוף הפסח כו׳ וכן פירשו הרי״ף כו׳ מכ״ל . והמעיין בהרי״ף יראה שליט מפרש כוכרי התוס׳ הכ״ל שכתוך המוער הוא מתחלת ז׳ לגה כתוך הפסח ממש ופשיר מ״ם הב״י וכן פירשו הרי״ף קלי של לאחר המוער שפי׳ לאחר הפסח ופ״ם . וכלי לתרן קושית התוס׳ כמלי דמקשים של פירש״י כיון דלר״י קרי ליה שעת הביעור ולמה ליה לשוט כו׳. לפ״ד כי ר״י סובר שכדקין שעת הביעור והייט מתחלת שם לגה כתוך שם וכמ״ש ר״י כמשנה לקמן מוכלין כל ד׳ כו׳ ושולשין תחלת שם ושם לא כדק תחלת שם שעת הביעור שוב ליט טדק ומה שלין כן החכמים שסוברים שכדקיק כי״ד שעת הביעור וכתוך המוער וסייט כתוך שם ולכך ליט לשוט ולמרו וכתוך המוער לגה אמרו סלשון וכשעת הביעור לפשיטי מר״י שסובר שעת הביעור הוא דוקא בתחלת שם לגה כתוך שם עד סוף שם אבל מתורן קושית התוס׳ הני, שפשם שליט לחייב לחם לומר בלשון רבו כי ע״ם . **אמנם** מכל מקום מוכח מדברי התוס׳ הני, שלגירסת דרש״י שליט סוברים של כל ירקה עד שתחשך וכבר כתבנו כשמיטו סובר כבל ירקה ליכא למקמיה . שוב מצאתי ברש״י בפרק כפי, כל שעה דף כ״ח ע״ב מכי מכן לפי זמן לאחר זמנו סובר בלתו כו׳ ד״ה כין לפי זמנו משע שעות עד שתחשך עכ״ל . ומייט ברש״י מזיל לשעמיה שלין שוכרין בכל ירקה עד שתחשך שמשע שעות עד שתחשך לפי זמנו מקרי ולפ״ז לפי שעה שעושל בהרחם לאחר חצות קרוב לשקיעת החמה עדיין היה ל שהות למוכרו לו ליתן בשתוף לעכו״ם . **אבן** כבר כתב מרן הב״י בפי׳ תמ״ג שפשם שמוכג בכל ישראל לאוסרו בהנאה משע שעות ולמעלה ולגם לכו בהרחם לשתייהר בפני ע״ם לשרות קולא בדבר של שתך בשל שמוכר רצי לניפש כו׳ ולין דבריו של כשל המאור שהוא יחיד כו׳ עכ״ל מ״ש . ותמיהני שהרי לפי מ״ש לעיל גם רש״י סובר שמשע שעות עד שתחשך לית עוכר בכל ירקה ומותר בהנאה. ולפשר לפי שבשל המאור כתב למותר לפיט בלכילה עד שתחשך ובזה הוא יחיד ומשל״כ רש״י מיירי למותר בהנאה עד שתחשך ולא בלכילה. וכל זה בשלא ניטל מם כן מוכח מכל מ״ם דלפיט לגירסת דסירושלמי הני, נלמן נומר בפ״ד שניטל ולא מיירוץ להרמ״ם וכמ״ש לעיל וכיותר שלגירסת דרש״י לפי׳ כי״ד עד שתחשך לית עוכר בכל ירקה ומם כן בפ״ד ליכא למקמי׳ . **ומ״ש** תמ״ו הנמן שוק״ל שפשק לאיסור פ״ם מ״ם סרב בשל מ״ב בפי׳ ס״ח שלקים שתשו, הני, ליט בידי כשת לעיין ט לגל כשהייתי בק״ק פרשב המפורסם בשלתי יתתי בתשובה עם חכם ג׳, בשלגה הדומה קלת לשלגה זאת ואמר לי שרשי, של הב״ב שוא ממתני׳ הכ״ל לא כדק כי״ד יבדוק כתוך המוער ולאחר המוער כו׳ ומשמע דלם לאחר הפסח אסור בהנאה . והשבתי לו לפשר שפשבה הזאת מייתי כשלא ניטלו ומשל״כ כשניטלו מותר בהנאה ואם כן רשת הרב מ״ב הכ״ל דאו מפיקרא ודברים הללה כמשמע שכתבתי ממני כי דרך משל ומתן נשתו ואתנו יהד וכשבתי לכתן להצנות הללה ותשו, הלוכ׳ של מחנה הלפום מייתי בקלת פוסקים המעתים כעת במחילתי ומלתי בב״ח בסי׳ תמ״ח שכתב שם לפי סברת בשל הטיטור כמ״ש שהמשה הני, מייתי בלא ניטלו ואסתי. **כלל** הסולם מכל מ״ם דבב״ד מועיל שניטול שלו נוסלין לגבל לאחר הפסח אסור בהנאה. ומה שניטל לפיזי בשלא ניטלו אסור בהנאה לפי שבשהות קונה לותו בשל ירקה לפי שבשהות קונה לותו מדין יאשראל נעשה שליח לעכו״ם לגלות לאחר הפסח וכמ״ש לפיזי בשלא ניטלו הני, ומה כן ליכא למקשים מעשה זה . וביותר שלגירסת דרש״י שמפרש שליכא בשל ירקה עד שתחשך וכמ״ש לעיל ומה כן לפיזי שלגן היין שרף להעכו״ם וכמ״ש בפרק ג׳׳ג ומה כן שרי הוא תעלו של יאשראל ושובר שליו מכ״ל וס״ה בב״ד גם כן לאסור ליאשראל לעמוד על מעמד מכירת הגוי ולקבל המעות משלי משמים שכתב הריב״ם הני, לפי השעם הראשון שכתב משום דליכא לגיחוש כו׳ ס״ם בב״ד דליכא לגיחוש גם כן לעמת מתי למעתי מיירי כמ״ש בהרחם בפ״ק דפסחים דף י״ח ע״ב ו״ל גלה לאמר מכי

ניטיבתו שפליטה מ״כ ובכל מתקנתים אין כו׳ ושכי תרוייהו לאיבעיא כו׳ מפ״כ נחבתי כל זה להלכה דלך פלוגתא בעלמא ולא לשעשה ושמעיין יבחר :

שאלה ה מעשה בא לידי בשפה שהביא שרב קה אחר מטלטלין בשומן ונפל הקה לתוך הקדירה של בשר לם יש לאסור כל הקדירה וגם כן אמר הכופות והמאכל שבא במאכל שבקדירה הזאת מחמת ליפור חגן שעות כמשמו כי לותו הקה שהביא הבורא שמא של חגן הוא שלקחו מביח הבבי״ם :

תשובה שכב מחמת שליפור שהיה מטלטלין בשומן ושמא היה חלב שהביא מביח הבבי״ם חין לאסור שהיה בקדירה שהיה רק מחמת ליפור חגן שהיא כמשמו יש להספפק . ולכתורם בלפ״ד לשביא לליה שבמרת דפ״ם דף י״ה רב נחגן מהרדשי חיקלע לבי רב כשגא כי כשגלי יומי לכיפורי לחו עורבא שדו כבדי וטלייתא וח״ל שקול וחכול לחילכא לסיתרת שכיא שפי ופירש״י דסיום רוב שומנים ישרלל ולספק עריפה לא חיישיק כו׳ דרוב בהמות חיכן טריפות ע״ם וח״כ בב״ד לסיתרת שכיא שפי יש לומר שמותר לכל יש לחלק כין עיר שרובא עכו״ם לו רובא ישרלל ופי׳ כמשמה דמכשירין מלא בה בשר לם רוב עכו״ם כו׳ ופי׳ שם בפ״ב דף הג׳ ע״ל כרין בשר שהצשם מן הצד לם רוב עכו״ם כו׳ ופי׳ שם המשמה דשלא בה בשר מטעל ועיין בפ׳ לגו מלילות בעובדא דשמוא דיו דשקיל בישרא ועיין בתום׳ פב״ם דף שמ׳ ד״ה ה״ג בשמעתא כו׳ שמקשי׳ שם מהשוא דפסחים לעכורי הבית של חגן כו׳ ולחת של מלה כו׳ ועיין בב״ח לגור ח״ח בהל׳ יום״כ סי׳ תר״ם בשם שפ״ה ע״ש ובשם שסקשיתי עליו בדף ט׳ בקושיות שלי בשקום ט׳. (ע״כ מלחתי לשום בכחב לשת בשחבי קודש של ח״ח מ״ו בשלון זלוק״ל) .

שאלה ו בשלגתי יחשה מבוללת של עכו״ם שרכם להדליק בשמוטית שם רשלי בשפה מעשה לישור חגן :

תשובה שם שפ״ד שם מבשלי׳ שחמתה כשהוא שדרך ליתן בשיטו קשת שיקלוט כל השפוגת זהו פשוט לאסור מעשה שפשם קשת של עכו״ם הוא לשות ושמיע לשם שכתב בעל ת״ה סי׳ קי״ע גבי לוקר בשפת וג״כ בש״ם סטור וסב״י בשימן תם״ד גבי דבש של עכו״ם שפפק מפר״מלי לאסור וזולת שני יש קלת טעם לאסור מחמר שמתיכין לותו בכלי חגן ולף שפשם כלי עכו״ם לינן כ״י הלא כתב שפע״ק והובא בפי תמ״ז בפ״ת גבי שומן שלא נזהרו מבשיית חגן שיאסור בשפת יעיין מ״ש הב״ח שם דלא לשרי גבי ליסור חגן שפם כלי ג״ע לינן כ״י . ולף ש״ל דדוקא בלכילם לאסור ומבש״כ בליסור השלה להדליק בשמוטות מותר לכל ז״ל ועיין בשרי״ל שכתב שלא רשם להדליק בשמים הבשויים ממיני קטנית מעשם חגן וכ״כ בילבו ת״ה סי׳ ק״ג וג״כ בשמיות של חגן ועיין מ״ש בסימן ל׳, בשם תשו׳ הר״י שרשלגי בהלכות פסח ובשלע״ד כתבתי :

שאלה ז בשלגתי בל׳ בשים שביר שנה לשכר שיתשפק בשכר ויין שרף סבושים מתבותה שמוכה לסיים שיעמוד תמיד של בשמר בשפק הגי לשות כן לי רשלי כימי פסח בש״ם שימכרו שפכו״ם שכר ויין שרף להעכו״ם יהיהודי הבכיר הב״ל יקבל שמות בשל השכר וגם לם יעמוד של המשמר בשבה שיפכו העכו״ם השכר לתוך מחבות שלא יגעו שפוגלים השכר וגם כן שלא יפצו שום נזק לשכר בשעת שפיכה . ובשמ״ה :

תשובה שם לכאורה מלשם פשוט שלסור מעשם לשמרין בשמרע לש״ע שכרי בשרף השוכר לת שפועל לעשות עמו כי״ל שכרי לסור ולפילו שכרו לשתם יינם לשבי, שם בשל, דף ס״ב ע״ב שכרו. לשתם יינם מכו ופשים לסיפור ובשכרו לשכור כי״ל מיבעית שם ופשים לשוכר מעשם למעותי תיפלם לוקח וס״ם ולם כן ומה שתם לשפילו כדשביד שכרו לסור ומכל שכן לשסור לעשות עליו ולעשור לת שחמן מלחת שרוצה בקיומו של חגן ולף שיש לומר ועיין בשל״ח סי׳ ת״ן במשמה דהר״ם כן לשבי, ובשלר דיוים ובשגמ״י בהגה״ם

מרוכה שם ומלשם שמותר ע״כ (הג״ה שכן הרב השתבר ז״ל)
מלחתי : **ושאת** ניהודה ויחתר מ״ם לשי״ו בשגחן זל״ל. ומלשה שהותר

מכ״ל שם לשכי השבוט ושטוע בשו״עות שפי״ם לת ידעת מלוזה מעשה ולי לת דשתפיעת סייתי לומר שדרבה שיש לד לשסור . ולפ״ד לדמות למ״ם סריב״ם בתשו׳ ושובא בב״י סי׳ ת״ן וכן פסק הרב בשל השפה ו״ל כתב הריב״ם בתשו׳ סי׳ ת״ח לקוות חגן לשורך הבבו״ם בשהותיו של עכו״ם בתב״ע ליסור גמור שוא שהרי לכל השחות ליכא למיתב דלמא שלי לשיכל מייט ולף עוד ללת שהוכר עליו בכל ירשה לפי שבשהות קונה לותו בשבל השבו״ם לין השבו״ם בשל השהות קונה לותו שהרי לין יאשראל נעשה שליח לעכו״ם כשלילתא בפרק ג״כ ושם כן הרי הוא חגנו של יאשראל ושובר שליו מכ״ל וס״ה בב״ד גם כן לאסור ליאשראל לשמוד על משמר מכירת הגוי ולקבל המעות משלי משמים שכתב הריב״ם הני, לפי השעם הראשון שכתב משום דליכא לגיחוש כו׳ ס״ם בב״ד דליכא לגיחוש גם כן לעמת מתי למעתי מייט כמ״ם בהרחם בפ״ק דפסחים דף י״ח ע״ב ו״ל גלה לאמר מכי

Digitized by Google

מדם כדיל מיניה חמן נמ נדיל מיניה ופירש"י ד"ה מדם מנדיל כדיל מיני אסרי נמ סרנגו נאתכו כל סמנה ואין נאודין נמשום יד נהוסיף נפיסם אבל חמן נאודים הם נכך כל השנה שכ"נ ומכל שכן נכ"ד שהוא שביר נהבר נשפף השכר וי"ש כל סמנה ואיט מתעסק נמלאכה נאחת רק נשמירת דברי שמשים הם פשיטא שאסור נהיות יושב ומשמר שם נפסח משום ך ך תמרין נמירת ספור שמור נכרמת נמ תקרב . ואף ש"ש נחלק ומוסר דשמי התם נמדן דהריב"ם דשם תירי כשטנע נתיסור עלמו ומה שאין כן נכ"ד מיט טנע נחמן אלא יושב ומשמר מרחוק ונאמר דמותר וכמ"ש סרב מהר"י מיסרנן נת"ס סי' קל"ה נשם הגמ"י ע"ש . אמנם יש להביא ראיה מנמ' דע"ז נפ' ר"ו דף כ"ח נעי מיניה ר' אפי מר"י יין שמשכו מכו"ם מהו כו' מ"ל אסור משום ך ך אמרי נזירא אחור אחור לכרמא כו' ופירש"י ד"ה אסור אף על נב אלא טנע נזרו לבנן כו' משום הרחקת עבירה כו' ע"ש וה"ה נכ"ד . ונם מנסון עלמו שמחרי לנזירא יש להוכיח שאסור לעמוד שם אפילו שאינו טנע נאיסור כי יש לנדקדק למה לא אמרי' ליש אחור לכרמא לא תנע ודי נכך אלא ואפי' אפי' שאינו טנע אפילו הכי אסור לעמוד שם דמיסיק שמא יאכל מפרי הנפן וכן נחמן נופא שנזרו שלא נבדוק נפסח משום דלמא אתו למיכל מיניה אירי אפילו לא טנע נו (ועיין נגמ' הנ' דף י"ח) וה"ה נכ"ד אפילו שאינו טנע נחמן מכל מקום אסור לעמוד שם על המשמר מחמר שהירנל בכך כל השנה דמיסיקין שמא יאכל ואפי למשתי מיניה וכמו שכתבתי לעיל .

וראיתי כתשו' הרב ת"ה סי' קמ"ז והובאו דבריו בב"י נעט"ח סי' תרי"ו שכתב בשם נאון ז"ל וטוב ליזהר דמאן דאית ליה מלית ועלייתא כו' שיאכלו הם בעצמם כדי שלא יעטרכו הגדולים ליגע סמאכל כו' ואיכא למיגזר כמו חמן דלמא אתי למיכל כו' . וי"ש לומר דלא דמי לחמן כמ"ש חילוק כו' דמי שהתנה מותר להתעסק בשאלות ובמשקיות ואין כאן משום לך לך אמרי לנזירא כו' דשאני נזיר דמותר בכל ענייני מאכל ומשתה נר מיין ופרי הגפן מיישינן דלמא משתי אבל המתנה לאסור בכל מיני מאכל ומשתה אפשר דמיתיי מיניהו כו' ומהאי סברא יש לחלק נם כן שפיר בין חמן ליוה"כ דחמן הוא לכל העולם כמו לנזיר יין וק"ל עכ"ל . וי"ש לתמוה על החילוק של הרב בעל ת"ה הנ' שהרי אמרינן בפ"ק דפסחים דף י"ח ע"ש אלא אמר אביי תדע דהא מיניה ואלא נזרינן דלמא אתי למיכל מיניה חמן נמ נדיל מיניה ונזרי' ולפי דברי הרב בעל ת"ה אפשר מאי משני אביי שהרי אפשר נם כן הוא לכל העולם אסור כמו אחמן ולפ"ז ניגזור נם בחדש כמו שגזרינן בחמן וזה הדרא קושית הגמ' בפסחים לדוכתיה . וי"ש לי"ש נדוחק ונ"ש . הרי לפניט שנזרי' בחמן כמו לנזיר יין ואמרי' אחור אחור כו' וה"ה נכ"ד דאיכא למיגזר כמו לנזיר יין דלמא אתי למישתי מיניה. עוד ראיתי מ"ש הרשב"א והיכא נטור י"ל ס' ק"ז כל דבר שהוא אסור מן התורה כו' אם הוא דבר המיוחד למאכל אפשר לבטות ממנו אסורה משום דשמא יבא לאכול מהן וכן פסק מרן הב"י בשלחנו הטהור שם וכתב הרב בעל ש"ך בפ"ק ב' וז"ל ס"ק נשמא יבא לאכול לא חיישי' דאטו נרשיעי עסקינן דלא מזדהרי למיכל אסור אלא משום דהרואים כו' עכ"ל . וי"ש לתמוה עליו אם כן למה נזרי' בחמן בפ"ק דפסחים דף י' וי"ל נימא גם כן דאטו נרשיעי עסקינן . וגלע"ד ניש"ב דברי הש"ך הנ' וה"פ ס"ל נשמא יבא לאכול לא נזרי' דאטו נרשיעי עסקינן והיינו מאחר שאיסורו איסור עולם ובדילי מיניה ובודאי מזדהרי למיכל מיניה דאטו נרשיעי עסקינן ומה שאין כן בחמן שמותר כל השנה ולא נאסר רק בפסח ולא בדילי מיניה חיישינן שמא יבא לאכול ופירוש זה הוא נכון. וכן מצאתי מון לי מתוס' ריש פ"ק דפסחים ד"ה אור לי"ד בודקין שכתבו הטעם שהחמירו בחמן מטעם דלמא אתי למיכל מיניה והכריכו לבערו יותר משאר איסורי העולה לפי שחמן מותר כל השנה ולא נאסר רק בפסח ולא בדילי מיניה ושאר איסורי העולה איסורן מהנ איסור עולם ונזיר נמי דאיסורא לאחרינא כו' ע"ש זכינו מכל זה שבחמן החמירו דלמא אתי למיכל מיניה יותר מבשאר איסורי העולה וה"ה נכ"ד. אף שמדברי הרב ת"ה הנ' יש קצת רמז לפתור לפום ריסטא כמה שמדמה נדון שלו לחמן ולפי מ"ש לפיל שנזרו בחמן אפילו שאינו טנע נו ונדון שלו מיירי בטנע הא אם אינו טנע לא בעי שלא ומותר. אמנם אי אמת לא מיירי ואדרבה הרמיה על ת"ה מחמן יותר חזקה כשאמרי' שבחמן איכא למיגזר דלמא אתי למיכל מיניה אפילו בשאינו טנע ומכל שכן בטנע וה"ה ניוה"כ כו' ומ"ש אחר כך ולא דמי לחמן כי חמן הוא לכל העולם כו' היינו אפילו בשאינו טנע נזרו מטעם דלמא משתי מיניה שמותר בכל עלייני מאכל בר מחמן ומכל שכן בטנע ומש שלין כן ביוה"כ שאפילו בטנע מותר מטעם דאסור בכל מיני מאכל ומשתה מפה דעתיה מיניהו כו' ואם כן לא יש לנו סתירה כלל מתשו' ת"ה הנ' . וגם מטעם הפני שכתב הריב"ם גם כן לכאורה יש לאסור נכ"ד שהרי היסרנל הוא כמו שלנו של השר העטרה שכתב בשלחנו הטהור שאפילו בשאר איסורין שבעולם אין לנו אלא משום חשש שמא יבא לאכול ואפי' למשתי מיניה וכמו שכתבתי לעיל .

שאלה ח

הנני נותן נריתי שלום למכובי ידידי הרב המופלג והמופלא שבש"ד כבוד מוהר"ר חנוך נג"ל נר"ו. מודות אשר הקשה לי מעל"ת נכ"מ פ"ח מהלכות קרבן פסח וז"ל הרמב"ם שם בדין ד' לחל נח ומבושל כחחת חיט לוקח חלח חחת וכתב הב"מ חכל נח ומבושל כו' נם"פ כל שעם אחר מהני כו' . וי"ש לתמוה למה פסק כליטמת קמח כו' . ואפשר שעמתו משום דמחרינן ח"ד וח"ד ולא מחבריל הי הוי ליטמת קמח

שאלה ו' [illegible] ק"ק ויניציאה העיר רבתי בדשות שרתי בתכוסת על ידי
ס"ג פלגוף הקלין כהר"ר נער בן הרחם והקלין מחשפי כמה"ר זכריה
פלוי מק"ק ורמ"ה מוהות רבני ריבות מבר בשבדיסם בעניו הפיוט מקדמות
שהבאים שמלכתי מאמרו כתב הבשפעות בשמת קריאת הפורס מאר פסוק
לשמון של בחודש הבליעל והבדים מקריב בתו. לבטל הסנהג פסוק מעשם
שאסור להפסיק בקריאת התורה זרוגם שילמדו קודם קריאת פסורים אם יש
כח בידם לבטל מנהג הקדמונים מעשם הגי, מי יגמר שלא יכלו לבטל מנהג
שבחיתי הקהלים מבר בתרן המה מעשם על מקום תורת למך חלף שהוא
עבד הדין מנהג עזקר הלכה . וז"ל החכם השומל תפול נא תפיתי לפרכם
השלחני תיקר בציונים על הדין ועל שאמת ועל השלום. על הדי"ן שם כ"ד
שספרדי והמערבי פסולים לחן דין כזה כי שחשוד על הדבר חיט נתפן על
שחשו דבר וגם כן שם בהמי פסולים כי כמנהגם לא קרעו הקדמות מפולם
ושם יוכלו לפפוק על מהגיעו לא יבגר מהם מבר יוצו לבעות לבשת יבעלו
כל שמהגיעם שלהם כי שם הרוב . על רלמת שם בחות שורו כהלכה כי
שפשבחי ומלחתי כל שמנהגים הקדומים ומחודים היהגים כמהגיעו
שחשכמים ובעל הלבושים ומהרי"ל חולקם פה אחד כמנהג שיחשבוהו שבר
מעולם וע"כ לעי"ד לא היה נסס כח לחדש או לבעל מנהג מבותיעו תורה
היה . ומל השלום להשקיע המריבות כי רבו הקפדות בין היהודי פעולם ואין
לי מחזיק ברכה אלא שלום . עכ"ל שאלת החכם החתום בשולי היריעה
ימחק שמעיה לעיני הלוי בורוויץ פה ק"ק בבגים .

תשובה הנה לף כי בער מבי מלים ובניתי אין לחם ישבלה מבל
מקום להפקת רלון ס"ג החלוף הגי, לסולימו חלק ג"ת
אבן מאזה דעתי הקלושה . ולחזיק על רחמון רמסון כי בשאלת החכם סמי,
בחתם שהות שבר שאל שם כ"ד הספרדי והמערבי פסולין לדין כי שחשוד על
שדבר שיהו שאחן על שחות דבר כי .. הגה לפי שדרת השואל דיפה דין זה
שחשוד על שדבר והוא שחם שבנה בבשורות בפ"ם שר בשה זה הבלל שחשוד
על הדבר לא אלא שעידו וזה היה שבדת השואל שבר"ר שבי לא כן
בלשון שלכלתה ראשה דחתם בשואל היה ושלא שבשם הגי, בשהלכתא
אמיה בפ, בל אפולי המוקבדים קף ל"ה ז"ל בל שמעין פסולים כי רשי

דלת

כשסם לין פחמים רשב"ג בשמעים של של שחרים ואין נשמים על של
עלמן דמיא החשוד על הדבר לא דנו ולא שעידו אלא כן שחם ואשר אך שחלוקת
ואין הלכה כשחם וזהו עלל גדול בשמעתיו כאבוחר בפ"ק דפ"ח וכשחוול
קשא ובמ"ם הביא יוסף בי"ד בי' ק"ם וכן פסק שם בעמ' בשרי, כשב"ג
וכ"פ הרשבי"ם בשלות בשורת פשרק ג' והרא"ם שם ובעי"ד פי' פי"ל -
שוון לחלק ואשר דשוק, לעגין עדות שפסקין פרשב"ג דשמען על של
לחרים לפי שלשו שעיד רק שה שפחם ואין לרם שוטח ולא לו ושה
שמין כן לעגין דין לעולם הלכה כרי"ם דשחוד על הדבר לינו דן וכשחם
משנה ולשטר שנם רשב"ג מודה לזה כי הוין הוא שילחת בשברת
והשחוד על הדבר בקל שפה דעתו להחיר ובמ"ם הפוסקים שילק זה בח"מ
פי' ל"ג נבי ים שבשר לשעיד ואינו בשר לדון ואם כן ה"ה בב"ד לפי שבירת
השואל הספרדי והמערבי פסולים לדון זה .

אבל ז"ל דאם כן קשה למה לחרין בגמר' והלה פ' בח שימן קף ב' בל
הבשר לדון בשר להעיד ויש שבשר להעיד ואינו בשר לדון ולחרין
בגמר' לחתוי סומח בח' שעינו ור"ח היה ולפי מ"ש ה"ל לאוקמי נם שליבח
דהבמים וב"ש ולחתוי חשוד על לותו דבר דבשר לשעיד לחרים ואינו
בשר לדון ובמ"ם לעיל . **ואם** ע"ל ז"ח דקדוק ב"ב חלא בלח"ה קשה קושית
חתום, שם ד"ה ור"ח שח שם למה לי לחמר לחתוי לותו ושומח שבשר לשעיד
ופשאל לדין קף שליבח דהבמים ותירלו התום, שם שני תירוצי, ושליב, תירוץ
הב' של שתום' דהבמי, ע"ב לח שלי לאוקמיה פרבען לח קשה קושיתו הבז,
ויתורן בתירון זה. ולפלי לתי רלשון בתום' דלותב ושומח לח פסיקא ליה
שהרי לכל שולם בשרים ולם בן ה"ח דקשה קושיתם דשלא חשוד פשול לכל
הפיום לידב זה לבל מבל מקום לח קשה מידי שהרי ג"ב לח פסיקא ליה שלח
לשחר דבשרים בשר לדין רק שליבח דר"ח מקשה שם בגמר' החשוד לדבר
ל' חשוד לבל שתורה ח"ב בשרים שהשודים על הבבורות שלין יהי בשרים לדין
בי' ולפילו הבי מפיק דבשרים ומב"ם שליבח דרשב"ג דבשר לשחר דבשרים ולם
בן לשולם החשוד לף לבשר להעיד לחתרים על לותו דבר מבל מקום פשול
לדון לחתרים על לותו דבר .

אבנם ז"ל שהרי הרשב"ם בפי' הפשנה שם בפי בח פי' מפנה ד'
הרים בקושית שהשם, ומשב לפי שחוכב ושומח בעיקר בעיתה
במהרים שיכוב החוכב לשומח ום"ה שפכה בי' ע"ב ומשילון זה של הרשב"ם
הוכיח ב"ה מהריק"ו בשמוי פי' כ"ח ולפילו לבי חתו ולבי כלה שבשרים
לשעיד בשרים לף לדין דשלמלה היו בסולים הל"ל בגמר' לחתוי בי' לפי שלינו
נעיתה במהרים במו שוכב ושומח ולם בן מוכח מזה דגם חשוד שבשר לשעיד
בשר לדון. ולינה למיתר גם חשוד שעיקר מהרים מעינן לעין דהיינו בשיפפה
חשובה שוב לא מקרי חשוד אבל ז"ח שהרי המקור לחשוד על שדבר שיהא
נאמן בשל לחרים בשבועה בגמר' פרי המה הבהנים שחשודים על הבבורות
אבי בהן לחמרי בגמר' דלעולם מקרי חשוד ובמשוער שם בשעשה דרי לדוק
ת"ל בלום שלקו בין חבר לע"ה ת"ל ר"ג לא שלקו ושלבה מ"ע דלפילו בהן
חבר לינו נאמן ושמ"ם הרמ"ם והשר סשקים ות"ב בהן לעולם נאשר ועדיף
יותר מאבי חתן ואבי בלה שליבח דשהריק"ו דיבול מבל מקום להחבבר על
ידי שיחת חתן לו הבלם ולפילו שבי מקרי לינו נעתק מעינן לעין ושב"ם
חשוד דבינו פחים לעולם פסולים .

ואף שבנאון שהר"ם שלבלין בחשוי פי' ס"ג רלה השואל שם לפחות דעת
שהרי"ק הבי' בלחרו שיירון של שחום, הוא עיקר רק שהרשב"ם
שתרן זה לרשת שעלמי ושבנאון שהר"ם הבי' בחשו לף שמיבב קלת דעת
שהריק"ו הבי' מבל מקום שפכים לדעת החום, ושבר כתבו שליבח החום,
קושיתו שיש קשיות ות"ב חשוד לאותו דבר פסול לדון לשהריב.ופ"ב בל"ד
לפי שבירת השואל שפפרדיים ושמערבים פסולים לדין זה . **אבל** בל שעייבת
בשמעתות שמלח ז"ל שבשרי גמרת ערוכה ביומת פי' יום שביפורים דף פ"ח
ות"ל שלמו שת ר"ח שאקן ויושב ביסיבה לריך ליטול רשות להתיר בפומת בי'
ת"ל ר"ח ב"ש לח בך סיס המעשה שלא ר"י בן זמרת בהן סיס ושמצרי'
ליה הלבה בי' שלייר לשמר החשוד על הדבר לא דנו ולא שעידו ת"ל הלבה
בדשב"ג דשמר שלמן שות של של שבירו ושינו שלמן של של עלמו ושעים ליה
הלבה בדשב"ג ושהם לדין לירי שבשר לשהיר בבורות לשהרים. וכן פסק
הרמב"ם בסדיי בפי' מהלבות שמכלה. משבב ושומב בשופו ות"ל וכל החשוד
של הדבר שלמן לפבול בשל שהרים ולדון לשהרים חזקה שלמן שדם חועה
(ולא ל) בדי שיהבה לשהרים וב"ם בהלבות שדות בפי"ח דחשוד לאותו דבר
שלמן לדון בשל לשהרים ושם שהרמב"ד חולק שם בשלומות הבי' שהרמב"ם
ופסק החשוד של הדבר לא דנו ולא שעידו חון שבסיים בבי שום חולק הריב"ם
בשלו בפי' ד' בבי יין שמך שביתו יוסף בי' בב"ד ובפי' ב"ש יבן
הרשב"ם בשלו בפי' ס"ד וכן הר"ן בשחובה בי' ב"ה וב"פ בם ב"ם בי'
ב"ם דבשל לשהרים שלמן לפפיו של לותו דבר ולא חילבו בין שדות לדין
בהרמב"ם ובהרשב"ם בסי'. **ומצאתי** רלחיי בהגמ"ר ביבות פרק ה'
שהחפק החבן שפרדים שמחבל לפי שבבר שחסור לאוכלו ושמעון לוקב בו
סיבר וברחם לו שרחיבן בוחם מחנה בבבורות בפ"ם שד בשה זה הבלל החשוד
שלמן בפ' שד בשה שעידו וזה היה שבדת השואל שבר"ר לפי בן
לשהרי' שידי דלא בשרים ליה ופשא ליה מסחות דעתו ב"ם בדבריהם
ושולחי ליה שים . **ושבאתי** שהרי מבל הפוסקים וגמר' הבי' שפה דלין

הלבה

הלכה כבית הלל משום הכי ודוחק לומר שסובר כהראב"ד ואפשר שהאמ"ר סובר דאף ר' שמעון בן גמליאל מודה בזה ולא שייך לומר שיהיה נאמן בשל אחרים דהרי זהו מאכל עצמו שאוכל ממנו ואוכלים יחד ולכן כ"ע מודים דאינו נאמן בשל עצמו ואם כן מכל הלין מוכח דבנ"ד אף לפי סברת השואל שמדמה לחשוד על הדבר כו' ואפילו הכי הספרדי' והמערבי' כשרים לדין זה וגם בלאו הכי נלע"ד דלא דמי כלל לחשוד על הדבר הואיל והם לא קראו אקדמות מעולם ואדרבה הלא הבתי דינים הנז' רוצים להחמיר שלא להפסיק בקריאת התורה :

וראיתי שכתב החכם השלם הפוסק הזקן זה קנה חכמה הרב כמהור"ר יושע אהרן כהן על ענין הנז' שהספרדי' והמערבי' פסולים לדין הנז' ודימה לבני העיר שעשו ספר תורה שלהם כו' שאין דנין בדייני אותה העיר. וז"ל החכם הנז' ואין לך נגיעה גדולה מזו שכמו שאין מקום על יושביו כמו כן אין מנהג על מנהיגיו ונוהגיו ולא ימצאו לעולם זכות לקיים מנהג אבותינו תורה כו' עד כאן לשונו . אבל לבבי לא כן יחשוב דאם כן לפי דברי הה' ספוס' הנז' לא ימצאו דיין כשר לדין הנז' כי הספרדי' והמערבי' אשר מעולם אין להם פיוט אקדמות פסולים לדון דין הנז' לפי דבריו לפי שהם נוגעים בדבר שלא ימצאו להם שום זכות והאשכנזים אשר מעולם המה נוהגים מנהג זה לומר אקדמות הפיוט לע"ד שפסולים לזה שהרי המה נוגעים בזה יותר כי לא ימצאו צד חובה לבטל מנהגם ואם כן כפל פותח בבירא ותכתי שקלא מעלמא לדון דין זה ויהיה מונח עד שיבא אליה . **ואדרבה** לכאורה נראה שאם יכול אחד להכריע את חבירו למנהגו להיות שפה אחת ודברים אחדים לעבדו שכם אחד ולנהוג מנהג אחד מה טוב ומה נעים דהלא כשנוהגים בעיר ב' מנהגים זהו לכאורה אסור משום לא תתגודדו כמ"ש בגמרא' דסוכה פ' לולב וערבה דף מ"ג גבי ערבה דמקשי אינהו דידעי בקביעי' דירחא לידחי שבת ומסיק כיון דאנן לא דחינן אינהו נמי לא דחי ופירש"י לדידהו נמי לא דחי שלא לעשות אגודות אגודות ואם כן ה"ה בנ"ד וק"ו הוא ומה התם דניתן שבת לדחות אלא לפי שידעי בקביעי' דירחא ואפ"ה בטלו המצוה משום לא תתגודדו כדי להיות מנהג א' בישראל ומכ"ש בנ"ד שלא להפסיק בקריאת התורה .

וגם מצינו בגמרא' דפסחים פ' מקום שנהגו דף נ' שאפילו היחיד היה מבטל המנהג של בני העיר שנהגו הקדמונים וז"ל הגמרא' הם בני חוזאי נהגו להפריש חלה מארוזא אתו ואמרו ליה לרב יוסף אמר להו ניכליה זר באנפייהו עכ"ל ואם כן רב יוסף יחידי עקר מנהג שלהם ואפי' מחומרא לקולא וכהאי גוונא היתר במה שהם נהגו איסור מקדמונים. ואף שבגמ' שם הקשה אביי לר"י מהא דדברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם ומסיק דלמא אתי לאפרושי מחיוב על הפטור כו' משמע הא במקום דלא שייך טעם זה אינו רשאי לבטל מנהגם היינו מאיסור להיתר כמו שכתוב דברים המותרים ואחרים נהגו איסור אי אתה כו' אבל מהיתר לאיסור לעולם רשאי לשנות המנהג ובנ"ד הוא מהיתר לאיסור שאסור להפסיק בקריאת התורה .

ועוד ראיה מגמרא' דביצה פרק א' דאמרינן שם שלחו מתם הזהרו במנהג אבותיכם זמנין דגזרו שמדא ואתי לאקלקולא מוכח שם דהיו צריכין אזהרה שיקיימו מנהג אבותיהם משום דלמא אתי לקלקולי משמע הא בלא"ה היו רשאים לבטל מנהג אבותיהם . **כל** זה כתבתי מה שנראה לכאורה ולפום ריהטא קצת לפי סברת השואל וקצת על פי סוגי' התלמוד הכי אבל אחר העיון היטב הדק לאחזיק בדק שלא יבא שום פרצה יסדק נראה דאין מ"ש הנזכר שום ראיה ואדרבה איפכא מסתברא' .

וראשון נעיין על מה שבא בשאלה אם הספרדי והמערבי כשרים לדין זה ובאשר שהמה הרוב א"כ יבטלו כל מנהגם . נלע"ד דהרוב שלהם אינו כלום ואין כל כמינייהו לבטל מנהג אבותיהם שנהגו כן מכמה דורות מנהג אשכנזים . **וראיה** לזה ממתניתין דעדיות' פרק ה' משנה ו' ז' וז"ל עקביא בן מהללאל העיד ד' דברים אמרו לו עקביא חזור בך בד' דברים שהי' ונעשך אב"ד לישראל כו' ובשעת מיתתו אמר לבנו חזור בך בד' דברים שהייתי אומר אמר ליה ואתה לא חזרת בך א"ל אני שמעתי מפי המרובים והם שמעו מפי המרובים כו' אבל אתה שמעת מפי היחיד ומפי המרובים מוטב להניח דברי היחיד ולאחוז בדברי המרובים עד כאן לשונו. הנה לכאורה יש לדקדק במשנה זו שאמר עקבי' מוטב להניח דברי היחיד הלא דאורייתא' היא אחרי רבים להטות כתיב ומחוייב להניח דברי היחיד ולאחוז בדברי הרבים בעל כרחו . אבל כד מעיינת בפי' המשנה להרמב"ם והר"ע מברטנורה תמצא שהרגישו בזה ותירצו משום דהוא נמי מרבים קיבל והוי דבריו כדברי רבים לכן אמר מוטב כו'. א"כ מוכח מזה אף שעקבי' היה יחיד הואיל וקיבל מרבים היה דינו כאלו הוא עצמו רבים אף שרבים חולקים עליו בב"ד זה מכל מקום הואיל וקיבל מרבים לא היו יכולים החכמים להכריע את עקביא לדבריהם לפי שהוא מרבים קיבל וגם אמר לבנו בלשון מוטב ולא בלשון חיוב אף שקיבל מיחיד ואף שרבים חולקים עליו בבית דין זה ומכ"ש בנ"ד בענין הפיוט אקדמות טעמא אחר פסוק ראשון שהקבלה של האשכנזים הוא מרבים וגדולים ומפורסמים וכתובים על ספר הישר הלא המה הרב מהרי"ו מולין בספרו שהיה גדול בדורו וכל מנהגי האשכנזים נהגו על פיו וחכמי' דורו היו גדולים ומופלגים וכתב דבריו בספר בלי שום חולק שנהגו לומר אקדמות אחר פסוק ראשון וגם הרב מהר"א טירנא בספרו במנהגים אשר אנו נוהגים אחריו כתב גם כן כמהר"ר ומהרי"ס הגדול בדורו הרב מוהר"מ יפה בעל הלבושים אשר היה מחכמי פולניא והביא דבריהם לנהוג כן בלי שום חולק ואם כן הספרדי' והמערבי' בטלים במיעוט וה"ה בכל מנהגיהם אשר חלוקי' האשכנזים עם הספרדים והמערבים אף שהמה הרוב מכל מקום לא בתר רוב דידהו אזלינן כי גם האשכנזים קבלו מרבים ורבים מרבים. וכן כתב ה"ה מהרי"קו בתשובה שורש קצ"א שהוכיח מגמרא' והרמב"ם בענין מנהג הבלועות באתרי דמקדשי והדר מסבלי כו' דלא אזלינן בתר רוב של אותו עיר רק בתר רוב של עיירות ע"ש שהאריך בזה ונלאיתי להעתיק לשונו ע"ש מוכח מדבריו דאף בנ"ד הרוב של הספרדיים והמערבים אינו כלום לשנות מנהג של האשכנזים על פי הרוב שלהם .

ועוד יש להביא ראיה דהרוב שלהם אינו כלום מגמרא' דע"א פ"ק דף ז' וז"ל תנו רבנן הנשאל לחכם וטימא לא ישאל לחכם ויטהר היו שנים זה אוסר וזה מתיר אם היה א' גדול מחבירו בחכמה ובמנין הלך אחריו ואם לאו הלך אחר המחמיר ריב"ק אומר בשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים הלך אחר המיקל ואמרינן שם אמר רב יוסף הלכה כריב"ק עכ"ל אם כן משמע אף שא' גדול מחבירו בחכמה ובמנין אפילו הכי בשל סופרים הלך אחר המיקל וכמו שפסק הלכה כריב"ק וא"כ בנ"ד הוא דברי סופרים כי קריאת התורה הוא דרבנן זולת פ' זכור ופ' פרה אליבא דעת התוספות במגילה פרק ג' וכמבואר במס' סופרים פ"י הלכה א' ב' ואם כן לא אזלינן בתר רוב והלכה כדברי המיקל. ואין לומר דמ"ש הלכה כריב"ק דבשל סופרים הלך אחר המיקל היינו בשהיהם שוים אבל אם א' גדול מחבירו בחכמה ובמנין אז גם ריב"ק מודה שאף בדברי סופרים הלך אחר המחמיר כי ריב"ק לא פליג רק אסיפא ולא ארישא אם א' מהם גדול מחבירו כו' ואם כן ה"ה בנ"ד הב"ד דהספרדיים המה גדולים עכ"פ במנין. אבל ז"א שהרי הרמב"ם כתב בסוף פ"א מהלכות ממרים וז"ל ב' חכמים או ב' בתי דינים שנחלקו זה אוסר וזה מתיר כו' בשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים הלך אחר המיקל ולא חילק בין אם א' גדול מחבירו וזהו כריב"ק דפליג נמי ארישא וכ"כ הכ"מ שם וציין בסמ"ג עשין קי"א וכן נראה דברי הגמ"יי ספ"א מהלכות הנז' וכ"כ בספר תורת חיים במס' ע"א פ"א דף ז' ע"ש ואף אם י"ל שהרמב"ם סבר שריב"ק לא פליג רק אסיפ' משא"כ אם א' גדול מחברו הולכים אחריו בין לקולא בין לחומרא וכמו שהשיגים הרשב"א בתשובה סי' רל"ג והמרמ"י הביא דבריו בח"מ סימן כ"ה דבזמן שא' גדול מחברו וכו' אין סומכין על דברי קטן בין לקולא בין לחומרא ודלא כדברי המפרשים שמפרשי' דברי הרמב"ם דהרמב"ם פסק כריב"ק ופליג גם ארישא אם א' גדול מחבירו כו' ודברי הרמב"ם מוכרחים כן למציין שם שהרי כתב בלחות לשונו ב' חכמים או ב' בתי דינים א' מטמא וא' מטהר אם אין יודע להיכן הדין נוטה בשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים אחר המיקל ודייק הרמב"ם בלשונו דוקא אם אין יודע להיכן הדין נוטה דהיינו שהיהם שוים משא"כ אם א' מהם רוב מנין פשיטא דהולכים אחר רבים ולמה אינו יודע להיכן הדין נוטה הלא קי"ל אחרי רבים להטות וגם דברי הגמ"יי יש לפרש דהרמב"ם פוסק כריב"ק היינו ריב"ק לא פליג רק אסיפא דהיינו בשהיהם שוים משא"כ אם א' גדול מחבירו אז הלכה כמותו בין לקולא בין לחומרא וע"ש בהגמ"יי (ודלא כמ"ש עמיתי הרב בעל ש"ך בספרו לי"ד בסימן רמ"ב בפלפול הנהגת הוראות איסור והיתר דהגמ"יי מפרש דהרמב"ם סובר דריב"ק פליג גם ארישא ח"ש כי למה נרבה מחלוקת בין הפוסקים הרשב"א והרמב"ם ושאר פוסקים) כי זולת זה התמוה דברי המפרשים ברמב"ם דסבר דריב"ק פליג נמי ארישא אף אם א' גדול מחבירו בחכמה ובמנין אפ"ה הולכים אחר דברי המיקל בדברי סופרים הלא קי"ל אחרי רבים להטות והלכה כרבים ואיך יחלוק הרמב"ם בזה וכמ"ש הרמב"ם בהדיא לפני זה בפ"א מהלכות ממרים כמה פעמים וא"כ בכאן למה אין הולכין אחר הגדול בחכמה ובמנין . **וגדולה מזו** כתב בהג"א בשם א"ז פ"ק דע"א דאם א' גדול מחבירו זה גדול במנין וזה גדול בחכמה הולכים אחר הגדול במנין ומכל שכן אם אחד גדול בחכמה ובמנין אף שדברי הא"ז בעצמם תמוהים וצריכין ישוב ולומר משיבן לקוחים דבריו שהרי בעינן גדול בחכמה ובמנין . ולנע"ד דלמד ממה דקיי"ל הלכה כבית הלל נגד בית שמאי לפי שב"ה היו רוב מנין אף דבית שמאי מחדדי טפי כמו שאמרו ביבמות פרק קמא והיו גדולים בחכמה ואפילו הכי הוקבע הלכה כבית הלל אם כן גדול במנין עדיף :

וראיתי מ"ש עמיתי הרב בעל ש"ך בחיבורו לי"ד סי' רמ"ב שכתב על דברי הא"ז הנז' וז"ל וכ"ל שיצא לו כן ממאי דאמרינן בפרק קמא דיבמות לא עשו ב"ש כדבריהם דב"ה רובא אף על גב דבית שמאי מחדדי טפי ואפילו למאן דאמר עשו כדבריהם מודה דלאחר ב"ק לא עשו עכ"ל . ודבריו תמוהים שהרי אמרינן בגמ' שם אליבא קודם ב"ק מ"ד לא עשו דהא ב"ה רובא ומ"ד עשו דהא ב"ש מחדדי טפי ואי בעית אימא לאחר בת קול מ"ד לא עשו דהא נפק ב"ק ומ"ד עשו ר"י היא דאמר אין משגיחין בבת קול כו' ומסיק שם בין קודם בת קול ובין לאחר בת קול דעשו ב"ש כדבריהם כדמסיק שם בדף ט"ז גבי צרת הבת ואם כן היאך כתב אפילו למאן דאמר עשו מודה דלאחר בת קול לא עשו וחסו דבר שאין ט שמר למציין שם בסוגיא ואין לומר דמה שכתב בעל ש"ך דאפילו למאן דאמר עשו מודה דלאחר בת קול לא עשו היינו אליבא דהבכ"א ראשון דאם כן קשה

מנא

Digitized by Google

אמנם מכל מקום משמע מכל הדברים הנ' דלמזיגין בתר הגדול כתכמה ובמזיגין ואם כן הלך נמחר שהרמב"ם סובר דריב"ק פליג גם אדיעבד לף שם ל' גדול מחבירו. ויש לייצב כדומק מליבא דמפרשים הנ' דמ"ש נגמ' שם ל' גדול מחבירו בתכמה ובמזיגין פי' מזיגין שיש בהן תכמה וכמ"ש הרא"ש בפירוש המשנה לעדיות בפ"ח שפ"י סירושלמי לף שהרמב"ם ז"ל כתב כפרק ג' מהל' ממרים שם ל' גדול מחבירו במזיגין שיש במזיגין תכמי הדור הוקל הב"ד תלוי במזיגין תכמי הדור (ולפ"ז כשהל ש"ך הנ' בסי' שכתב בסי' רמ"ב דדוקל בב"ד תלוי בשיש בהם ל' גדול מחבירו ו"ל מלד הגמ' ולפ מלד שסברת) ומשמ"כ בגמ' דע"ל דאיירי בשני תכמים ל' חופר זל' מתיר לף שיך נומר שם יש ל' גדול מחבירו בתכמה ובמזיגין שיש במזיגין תכמי הדור כי הלף ל' גדול מחבירו לעמר ומוכרח שגדול מחבירו במזיגין פי' שיש ושם הן הן כאן רבים ואלו שפק הלכה כרי"ב ולף שבשאון הרא"ש הנ' כתב ב' ת"ח לו ב' ב"ד שבשל סופרים הלך אחר המיקל יהיינו כריב"ק ולפ"ז אין גדול בתכמה ומזיגין הויגו לפי שממך הרמב"ם שכולה דכל מקום הלך אחרון ובשני בתי דינים לאיירי בשניהם שיש ושם ל' גדול מחבירו במזיגין שיש סבר הרמב"ם דמזיגין שיש מיגו מעלה ומוריד יהייגו כריב"ק ואלו שתם וכתב לם מיהך יודע להיכן הדין נוטה דהיינו שהן כאן רוב מזיגין תכמי הדור כן י"ל לפי דעת המפרשים דעת הרמב"ם דדיב"ק פליג גם מרישא. ולפי זה הרשב"ם והרמב"ם הנ' תולקים יתר. אבל לפי מ"ש לעיל ת"ן כתן פלוגתת בין הרמב"ם והרשב"ם דגם הרמב"ם בתחת לשונו מודה לשם ל' גדול מחבירו בתכמה ובמזיגין שכולהים מחריו ולישנא מתן דפליג זה ולכן כתב שם היהך יודע להיכן הדין נוטה ושם הן לפי מ"ש בשם הגדולים דהרמב"ם והרשב"ם הנ' חולקים בשאת לשונו מודה לשם ל' גדול מחבירו בתכמה ובמזיגין שכולהים מחריו ולישנא מתן דפליג זה ולכן כתב שם היהך יודע להיכן הדין נוטה ושם הן לפי זה בב"ד הספרדים ומערבים שם ברוב ומזיגין בחריהם. אבל ז"ל שהרי כבר כתבנו לעיל שק"ק תלכתים כמהניהם בעיין מקדמות ושאר דברים לף מפיהם שמה חיים רק שכלו מנסיהם שנדולים לשר בארן שמה בתכמה ובמזיגין ויפה לפרנן על לשנוים הי'.

ראשר כתבתי לעיל מגמ' דפסחים מסל דר"י גבי תוכי לפריטו חלה מתרוחת הי והוכחתי משם דיש רשות ביד כל ל' לשנות משנה נאמת אין משם רואים כלל שהרי הקשו התום' שם בב"ק ל' אתם דשלי להתירן ו"ל ות"ת דמשמע דוקא בכותתי לו בני המדינה אינו רשלי לשתיר ואתי ושם תקן נתקין עליו תומרי מקום שיגע משם הי ותירלו תומ' ד"י למחיתין מיירי כמנהג תשוב ומיהא משם דרב יוסף גבי בני תוכי לאיירי כמנהג שכאנו בני המדינה מצאתם הי שיין שם. אם כן מוכח דשלאיירי כמנהג שלאנו משם של פי מנהג ותיקין לכן רשלי לשקור המנהג מסיתר לשיור מה שיין כן במנהג תשוב שכשם של פי ותיקין ל' אינו רשלי לשנות אף מסיתר לשיור וכדיון דיין לשנין פיום מקדמות הוא מכאן ואילך ומשם של פי תכמי גדולי הדור וכמו שכתבתי לעיל בשם מהרי"ל ושאר גאונים. וגם מנמרא פרק קמא דביצה דמה לביצה דמה שעלתה מתם שהכרו במנהג מטותיכם שיהו לפי שמתחילה המנהג לא ניתקן רק שלא יהו בקיאים בקביעת לירח, לכן הו"ל לבטל המנהג וכמו שכתוב בגמ' שם ובני ביטור שוקי ירושלים בפירות שהרשעונים תקנוה וריב"ז בטלוה תאר התרבן משום שבטל הפשם ולף שהרמב"ם תולק בזה לכן סולרכו לשנות שתם הזהרו במנהג מבותיכם. ומה שכתבתי לעיל מגמ' לפוכח דשם נוהגים כשיר אחר שני מנהגים זהו לשור משום לל תתגודדו ומה שכתב הרמ"א בסוכה כיון דאין לל לחיוב לישנו נמי לל דמו ופירש"י משום לל תתגודדו ז"ש דהלל לתרוייהו בגמ' ליבמות דף י"ד ומ"ד עשו ב"ש כדבריהם קרי לכן לל תתגודדו אמר אביי כי אמרי' לל תתגודדו כגון ב' ב"ד בשיר א' אבל בב' שירות אף ן בה ומקשה רבא ובא ב"ש וב"ה בב' ב"ד בשיר א' דמ' ומסיק הלל אמר רבא כי אמרינן לל תתגודדו כגון ב"ד א' בשיר א' פל מודין בב"ש כו' אבל ב' בתי דינין בשיר א' ליש ן בה ושם כן בגידון דיון בשנין פיום מקדמות הם ב' ב"ד בשיר א' וליבא משום לל תתגודדו. ומ"ש רש"י בסוכה לגירסתו כמי לל דמי משום לל תתגודדו לף בשם ב' בתי דינין בב' שירות ושם כן פשיטא לליבא דרבא דבתי רש"י המוכים ולפלו לליבא לתאי נם כן תמוהים דזה מקרי ב' בתי דינים בב' שירות ובבר הרגיש בזה סרב בעל בתר שבא בשבת בשפרו והניח בל"ע לבעל מלשפתי דברי רש"י נכוחים ובעל בתר שבא לא רלה שהרגיש בזה גם סרב בעל מלשפתי שמואל סי' כ"ס ויעשו דברי רש"י בשוב משם ודעת. ותולת ישוב של סרב מ"ם חגי יש לי שוב יפוב נכון בדברי רש"י ולא רלינו לשהרן. ומכל מה שכתבתי מוכח דלין להבתי דינים של הספרדיים ומערבי' בבעל המנהגים של המשכנזים כתבר היש להם מקדם לף על פי שחמה בקריאת התורה ואפילו מביא לתיבי נם כן תמוהים דזה מקרי ב' בתי דינים בב' שירות ואפילו ליבא לתיבי נם כן פשיטא דרבא דרבי רש"י בשוב משם ודעת. ואולת שהבתי בשם מהרי"ל דלף שהרגיש בזה סרב בעל בתר שבא לא רלה שהרגיש בזה גם סרב בעל מלשפתי שמואל סי' כ"ס ויעשו דברי רש"י בשוב משם ודעת. ואולת של סרב מ"ם חגי יש לי שוב יפוב נכון בדברי רש"י ולא רלינו לשהרן. ומכל מה שכתבתי מוכח דלין להבתי דינים של הספרדיים ומערבי' בבעל המנהגים של המשכנזים כתבר היש להם מקדם לף על פי שחמה בקריאת התורה ואפילו מביא לתיבי נם כן תמוהים דזה מקרי ב' בתי דינים בב' שירות ואפילו ליבא לתיבי נם כן פשיטא דרבא דרב

כה שלא שמשה תפלה. אין יכולין לעשות אם לא שהיה נחל מצד"ד
ברשעון כמו נגי מרוזבל שמעו מי מייתר מלי יותר מהלל דוקא
לצבעליה וה"ב ניד"ל דלא שייך למר אין נחרי נדידה ופי' כי מניעה זו
אין בה ליסור ולא היתר לא טומאה ולא טהרה על כן שלא תפשטו
המנהג להם יכולים לעשות אם לא הכ"ד הנדול ממנו במשמעות שהשם
אמ"ם וק"ו שכבר תפשטו המנהג שהיום יכולים לעשות. ומדין יש לפקפק
לפום ריהטא למאי דמסקי שם בתוס' ודמו שהיורין הגי' ול"ל מכל מקום
קשה דלבר תימא חוא היכך לא פשטה תקנתי דקדוגול מאחר שהוא ליות
המנהג לכך מתח דהאי פרוזבל פשט תקנתי דקשי לך מפי' גדול הסיך
ישמ לעשות ולאי דוקא ב"ח דבר נזרו שלם יבא תניהו מיו יכול לעשות
כמו שמפורש הטעם בירושלמי מפני שמעלה להם נתפשטיהם ממם שעשו
חרב בביה כו' עכ"ל אם כן נראה לומר דבשאר דברים שלא עשו
על נפשותיהם אף שהפשט המנהג יכולים לעשות. מכל מקום הא מסיק
שם בתוס' דדוקי ביד הגדול ממנו יכולין לעשות הגל לא קטן ממנו וכך
הוכך שמעל שמר נבי פרוזבל מי מייתר מלי יותר מהלל דוק' ובודאי
ב"ד שבהנו כן הרשעים בית דין הגדול ברוב מין ובנין והם הרשעים
כמלכים כו' ומי חוא זה שמלמו לבו לומר שב"ד זה חוא גדול מן הרשעוי.

ואל תשיבני מן הרחיה פ' נ' ד' שהבחתי שנראה כפותרי שמשעותם
שיכולים לעשות המנהג דשעמת רבא מית שהו לכולהו כי מה דמייתו
מרתי פ' שני התיר בית שמן אף שאחותו והנו בו מיסור הכרת נמור
הוא מעשה שמסיק שם בגמר' כדי שיסמכו עניים עליהם בשביעי' ופרש"י
שלא שחיזרו לקדושה לשחוה כדי שיסת לעניים לאכול בשביעית ומ"ש ר'
הניחו לי מקום להתגדר חינו שלא ינתת עשה מפני מה לא חשו הרשעוים
לתקנת עניים ז"ל הניחו לי מקום כו' לכל עיקר עצמי' הוא כדי שיסמכו
עניים עליו משמ"כ ניל"ד מי שכריחתו לסתור מנהג הרשעוים כי על כרחך
הרשעוים גם כן ידעו הדין שאסור להפיק בקריאת התורה שלא ולפי שאלו
היתר ניהה. וקרוב לומר שיש להם היתר מעשה דמיני בימי חכמי התלמוד
להפסיק ב"כ בתרגום שמתרגם המתרגם בתורה וגם י"ל עשה להיתר זה
שנזמן חזה שאין המתרך בתורה קורא כמו בימיהם רק החזן הוא הקורא
הפרשה בלי ברכה אין כאן הפסק וכיוצא בזה מעשה זה הפסק הרב בעל
מעשת בניתין בתשו' שמעתי יכול לקרות בתורה בזמן הזה מעשה שהחזן
הוא הקורא ומ"כ אין נבעל מנהג הרשעוים בלי שום הכרח. **ועל** הרלי'
ג' שהבאתי מנמר' דב"ב פ"ק בעניו שרשעין בני העיר לעשות קופה ותמחוי
וכו' גם כן מעשה רבא מית שהו וכדמסיק הרי"ף שם והוכא בי"ד סי'
רנ"ו ו"ל ורשעים בני העיר לעשות מקופת צדקה לתמחוי אם רבו עליהם
עניי עולם שנבו לשבילם עכ"ל הרי דלא סותר לבעל הקופה או התמחוי
אלא להכרח נמור כמו אם רבו עליהם עניי עולם או עניי העיר מה שאין
כן ב"ד לבעל המנהג בני שום הכרח אין בידיהו כח לבעל מנהג הרשעוים
ומ"ש להרי הרי"ף שהביא בעור י"ד סי' רנ"ו ו"ל דהקשה מהא דאמרי'
בפ"ב דשקלים מותר עניים לעניים מותר שבויים לשבויים כו' ומשני דוקא
קופה ותמחוי יכולים לשנותן שהוא דבר קבוע ואם יהפר להם יגיעי פעם
אחרת אבל בשאר שנבו ע"י מקרא לעולם עניים שבאו עניים הרבה ונבו
נשאם לא יצאו ליתנו לעולם בעל קופה ותמחוי אלא מפני דאין ב"מ בניהולם
הרי אלא הותר להם לבעל קופה ותמחוי אלא מפני דאין ב"מ בניהולם
שהוא דבר קבוע ואם מחסר שום דבר לקופה או לתמחוי שיגיעו בפעם
אחרת ממלא בזה הניהול אין מבטלין עיקר הדברים של תמחוי וקופה כי
אם יחסר לעניי העיר או לעניי העולם יגיעו בפעם אחרת אבל ב"ד אם
יצאו ליתנו עיקר הדבר מפיקרו אם שתקנו הרשעוים לאמרו מקדמות אחר
פסוק רשעון של מחודש השלישי.

ונלע"ד ניחן טעם לעצמו כי בודאי אלא לחנם קבעו הפיוט
של מקדמות דוקא אחר פסוק רשעון ולא אחר
פסוק שני או אחר פסוק ג' ולא קודם פסוק רשעון אחר הברכה
לפי שקודם פסוק רשעון פשיטא להו דהפסק קודם התחלת
המצוה כמו אם בין ברכת המזונות למכילה וצריך לחזור ולברך ואחר פסוק
שלישי ככר נמר המצוה וצריך לברך וכמ"ש הב"י בשם מהרי"ל בא"ח
ק"מ דדוק כשקרא ג' פסוקים ואח"כ שם הוי הפסק לפי שהוא אחר נמר
המצוה גם אחר שקרא שני פסוקים לא רצו לתקן לומר הפיוט מקדמות
שהרי כתב הרב מהרי"קו בשו' קע"א בשם קצת נחונים בפ' חקת התורה
שאם קרא הפ' אף שני פסוקים ג"כ ע"י קריאה ול"ל לחזור ולברך ואם
כן מלינה דעת מהר"י אבוהב הנ' הי אחר נמר המצוה והוי הפסק וצריך
לחזור ולברך לכן תיקנו דוקא אחר פסוק רשעון דהוי כתחלת המצוה ואמצע
המצוה ואלי' דכ"ש אם שה לא הוי הפסק ואף לכתחלה מותר להפסיק
אפי' בכור הס"י והתורה וכמ"ש הרב הלבוש בסימן תל"ד ס"ק ולא נרע
מהא דשומל אפי' בכבוד. **ועל** מרבע לו לתשיבו מה שכתבתי לעיל בשם
ריטבא מהרי התוס' בשם ר"ת בריש מתני' בפ"ק דב"ב דיש מהגים
שאין לשמוך עליהו אלא דוק' מהגי ותיקין אבל מהגי שאין לו רשיה אין
התורה חיו אלא טועה בשיקול הדעת כו' גם זה אין הנדון דומה לרשיה
מעשה לעיל' בח"ם סי' שמ"ב בעניני מצות שכתב שם ז"ל ורשיה אף
ג"ר ותוכה כמרדכי ריש פ' הפועלים בשם ת"ז אלא שאין מרגילין מהגי
אלא דוקא מהגי ותיקין מ"מ כ"ל דבעניני מצות וכה"ג כולהו מהו

שער אורח שאלה ז"א יב אפרים

דמזגינן בחר מהגם דבני העיר חו בני המדינה שנהגו בו מקדם לפי מי
לא הוקבע ע"פ חכמים ורשיה בדורם ס"ז מהניא דיהמרים וספרים פה'
הגוזל ורשיה ב"פ ס"ם למקן דפעיני מפים בו' וכל דבר שרבים מורדים יחד
לריכין למיגל בחר מהגה דיהבו דהואיל שפיגת עשקי רבים ועריכים לשנות
לייתי להדדי אלא אחת מריבה ביניהם נמרי ומקני להדדי ליזיל בחר מהגה
אף שהוא נגד דין תורה והחיה דר"ת בפ"ק דב"ב ות"ז המי קמי על חלוק
חלרות כו' וכל כה"ג דלמו שבקי רבים ניהו למך לריך מהגם שיהא לו עיקר
מן התורה עכ"ל ואם כן ה"ה בנ"ד שאות דבר שרבים מורדים יחד הוי
עשקי רבים לריכין למיגל בחר מהגם דיהבו אף בדבר שאין לו עיקר כן
התורה וביותר שבב"ד המנהג זה ים לו עיקר ועשה כדת וכהלכה. ומזה
תשמו ברכה. מחלקי המחברה. והגלב"ד כתבתי מכבי עפר **ואפרים** הוא
הסיר מבית מהרן מוילנא:

שאלה יא מצה שאינה חיכת בבהמ"ז חלא מדרבנן ושכחה ולרך
לם מחוייבת לחזור ולברך כי בתים שהוא מפוסק מה
לריך בהמ"ז לריך לחזור ולברך מפסק מאחר שהוא לתורת, ומצה"כ מצה
שהיא מדרבנן וכבן יוליכו מורנו ורבנו כדת מה לעשות ושכמ"ה.

תשובה הנה מבואר בהג"ה לסיר"י פ"ק דעבודה ז"ל וכפים מיבות
בבהמ"ז מן התורה אבל אינן מוליאות את האוכלים לפי
שאינן יכולין לומר ברית עכ"ל. ועב"ל דברי תמוהים כל מפיעת בגמר'
דברכות פ' מי שאתו דף ך' ז"ל אמר רבינא לרבא בעים בעים בברכת המזון
לתורת, מו דרבנן למ"מ לאפוקי רבים ת"ח מלא"כ לתורת, כו' ומוכח
מהם בגמר' דלא לבעים בבהמ"ז לתורת מו מוליאות האוכלים ומצה"כ
מי לאמרין דרבנן מו אינן מוליאות האוכלים ות"כ לפ"ז דברי הג"ה הנו'
תמוהים לסות מוכי שהרא בי תרי ומרכיה אחרי ריכבי שכתב שהאוכלים
חיבות בבהמ"ז מן התורה ואפ"ה אינן מוליאות את האוכלים אף שכתב
הטעם מפני שאינן יכולין לומר ברית אבל כל מעיינת בפוני' הנ' בתוס'
ד"ה בעים חיבות בבהמ"ז כו' שהקשו על פירש"י ופירשו מהום דבמיב עב
בריתך שהתחת בבשריכו כו' ע"ש. ועב"ם מוכה מהם דלי בעים בבהמ"ז
לתורת, ל' מוליאות האוכלים ות"כ הדרת קושית לתוכיתם.

ורציתי ליישב בהוהק לפי שהאיבעיא בגמר' לא חיפשט, ופשק הכא לחומר,
ובכא לחומרא שבהמ"ז לתורת, ואם אינן מוליאות האוכלים אבל
ז"ת כל מעיינת בסור ת"ח סי' קפ"ו שמליף מהרמב"ד שאחב האוכלים חיבות
בבהמ"ז לתורת, שאבר נ"כ למוליאות האוכלים ות"כ לפי מ"ש אין מהם
שום הוכחה למחי פשה שכא לחומרא כו' ועיין נ"כ בשאר הדברים בסוף
וב"י וב"ח בזה. ועוד שזהו חומרא דאחי לידי קולא שהא אי אמרי' בהמ"ז
לתורת, אז אי שכח אם ביהך אי לאו מחויב להזור ולברך וכמ"ש בגמ'
בברכות גבי אחת ויליב ובעור כו' קפ"ד ומשמ"כ אי אמרי' שהוא פשה
אי לתורת, אי לאו אז אפשר אין לריך לחזור כי הוי ברכה לבטלה (ועיין
בתוס ובר"ן אי לאו אלא אשא ברכה לבטלה הוא לתורת, אי לא)
ואף שים להקשות ע"ז למה לא אמר בגמ' זה בהפקות, אי בהמ"ז לתורת,
אז לדבנן הסיינו בשכח אם ברך כו' אלא ואחי שאין חיוק כו' אבל ז"ת
שהרי זהו מוסכם בגמ' הנ' ובפוסקים ומש שאינו מחלק בגמ' היינו משום
דאחי אמרי ואחת טעמי נקיט ואף ש"ל שזהו חינו חומרא דאחי לידי
קולא אי אמרי' דהאיבעי' לא נפשטה בגמ' ות"כ אין חילוק בהא לחומרא כו'
דהיינו הגאי מיבות מן התורי ות"כ אם שכח חיכת בהמ"ז לברך מפשיק דהוי
ס"ם ספק לומא כבר ברכ' בהמ"ז ואח"ל אלא ברכ' דלמ' אינ' חיבת מדאורי'
וגם זהו ס"ם המתפלך אבל ז"ל דהלא אי אמרינן את"ל אלא ברכה ת"כ
מקרי ואחי לא ברכ' אם כן אף שאינם חיבת רק מדרבנן לריכי לברך רק
ת"ת ואח"ל שהוא ספק אם ברכה כו' אבל ז"ת ודו"ק ועפ"ז אחי מאריכין
מספיק, חיבות בבהמ"ז לתורת, ואינה לריכה לחזור ולברך מספיק, וגם
כן אין מוליאות האוכלים ת"כ אלי חומרא ואחי לריכה לחזור ולברך
בה"ת ואח"ל שהוא ספק אם ברכה כו' אבל ז"ת ודו"ק ועפ"ז אחי מאריכין
מספיק, חיבות בבהמ"ז לתורת, ואינה לריכה לחזור ולברך מספיק, וגם
כן אין מוליאות האוכלים ת"כ אלי חומרא ואחי ל"ת מיכה בזה שחיבת
לברך בהמ"ז לתורת, ועיין בחידושי הרשב"א בברכות פ' אי שאתו פ' שכתב
הוחיל ומקשה שם בגמר' פשיטא דבעים בבהמ"ז לתורת, הלא אין זה מלות
עשה שהזמן גרמה ואחרן הוחיל וכתיב בצרב תאכלו בשר ואם כן פשיט'
להגמר' לחיבות מדאורי'ת, ולא שבקינן אלי לפשיט' לגמר' מבים אלי
דמשמשק לרבינא ע"ש אבל מ"מ שלפי דברי מוליאות את האוכלים ולא
כדברי הג"ה בבהמ"ז הנ' ועיין בתשוב' הרב מהרש"ח בספרו בני
שמואל בשאלה אם נשתפק בברכת המזון והמציא אי לריך לחזור ולברך
ופשק דלריך לחזור ולברך (ע"כ מלחתי):

שאלה יב ויהודה רד שם אל תפארת ישראל אחרי מהוני ידידי הרב
המופלא עושה פלא בעיונא ופלפולא ס"ם כמוהר"ר
יהודה נר"ו. הנה בחתי להציב מפני הכבוד חודות הקושית אשר הקשיתי
לו בהג"ה דפ"ק דמגילה והרמיתני לדעת הדיבור תוספות בסוכה דף ל"ח
ד"ה בחמת אמרו במ"ם ואין יכול לנקדק מפלן בהמ"ז לאו לתורת, דלמי
הוי לתורת, וכו' עד מקום דרבים ז"ל בשו מלחת דהרי מניח אי זה
לשון אמר וכתב שם שוד ז"ל בכתבו ואף שדברי התוס' לריכין ביאור כי
אין לפשר לומר דהוי לתורת, ואפ"ה אין מוליאין והא בברכת אמרו
בגמר' ל"מ לאפוקי רבים ת"ח דת"ת מוליאות ז"ל דהבי"מ סיים מ"ש

מאיר כו' אבל מקום שיש דחיק לו מקום דילמא כהו מלא גזרו נסו רשן וכ"מ מוכח כו' . וכתב עוד מע"ת ומפ"ג דמ"ז מסיים מקום שיש יכולין לומר ברית אין זה דומה דמ"מ לנופש דדינא ס"ל כדחיות סתום, ואפשר דהא והא לישתא ומכח שאינן בני ברית ומיים מע"ת שדברי התוספות ג"כ לפרשם על נכון לפי הסוגי' דברכות עכ"ל . ולענ"ד דברי התוס' הכא פשוטים על פי הסוגי' דברכות לפ שהתוספות בעלמא הכא סוגים ומשוגים ע"פ חלופי גירסי, ובפרט ע"פ גיר' רש"ל גם"ס בתוס' כאן, הוא תמוה לכאורה וכבר פגעו בו קצתן בספרי המחרוים במידושיהם הרב מהר"מ מלובלין והרב הרש"ל והניהו הפך דבריו בשאר הענין מע"ת בכתבו ותני יעויש הכל עפ"י נכון שדברי הרש"ל רלויים למי שעמרם .

ומעתה אבא אל פשוט גם"ס מע"ת דדברי התוס' לריכין ביאור ופיוסו כמו שהקשיתי לעיל ומפיים דהמ"ז והתוס' סב אמר והא והא לית, בחמת לעכ"ד הכא רחוקים כמעמוי הקשא ובתשלה בשאר דברי התוס' שלא יהיה קשא לפי הסוגי' דברכות וכך הוא המשך סיעם, ופשוטי למעיין שם. שלפי התוספת, שכשילחו התוס' שכתוב שם אין מוילחין את הרבים י"א כו' קשא לפי זה למה תשא מברכת בשלה שלא ל"ל שאכל כשיעור דתוריית, ואם כן קשא לתוס' למה לא פשט שאמר, ליפכא מהוספת, דבשמ"ז נגי נשים לאו לתוריית, הואיל ואין מוילחות לכן כתבו התוספות דאין להוכיח ולדקדק כו' דיי"ל דמייבי מדאוריית, ומה שיוסיף מוילחות הואיל ואין מצטרפות ומה שאין כן בג' לגד השא או בשא עם בשלה י"ל שמוילחות וזהו המיבבי' בגמ' אם מוילחות אם לאו מטעם שאין יכולין לומר ברית להייגו כמ"ש בתוספות, בש מי שמתו דהמיבבי' הוא מטעם שאין יכולין לומר ברית (או שף לפי הטעם של רש"י שם) ושף שהשיש מוילחין שף בשלה לגד השא שאני שיש דחיק ג"כ לעולם דבשיש מייבות מדאוריית, ומ"ש בתוספת, שאין מוילחין היינו מקום דרבי, זילא בשו מלתא ושלישית בגמ' הוא מי מוילחין סימד כגון השא עם בשלה (ומטעם שאינה יכולה לומר ברית ושאיש מהא לשא מברכת בשלה שף בימד שף שאינה יכולה לומר ברית ומסיק כו' בשיעורא דרבנן ושלישי, לפ בשמ) ול"ב לפ"ד התוס' מטעם זילותא הו מטעם דאינה מצטרפת י"ל לעולם דתוריית, ומילת' סרבים היינו כשאין שייך מטעם זילותא וגם כשאינה מצטרפת כגון השא עם בשלה ומשל"ב לי אמרינן מטעם דהמ"ז היינו מטעם שאינה יכולה לומר ברית אין אינה מילת' את האיש לעולם בקום פניס ול"ב ח"ש לומר דסוי דתוריית, וכשאמרי' לחייבות דתוריית, ל"ב מוכרת שמוילת' שאין שף שאינה יכולה לומר ברית ומשל"ב כח"ז מזכי שמי' לבי תרי וסרי קושיות לדוכתי . **ואשר** כתב עוד מע"ת על דברי הרשטוים בש"ס שם ש"ח לומר שפפק בכא לאומר כי לאין כאן שום ספקותא לישא והמילת מע"ת בשכלו הוך ניש לדיוק שם שיש שאכל חוכא דרבנן שם מוילת האיש שאכלו כדי שביעה דש"ח בשיש בבשמ"ז דרבנן אף דרבנן ומפיק דרבנן ומשל"ב שם סוא דתוריית וכתב מע"ת שאם דפשים, יש לומר קשבני' כי קוצא ש"ם סוגי, בגמ' דש"ג שאכלו גבי שבעה לישי מלכא ומלכתא כריכו לישתא בהדי הדדי לא סוי בשיש לנברוכי ומפיק דשמעון ש"ם גרסים את דעכד כו' עד לשלום סיו מוילת את הרבים כדי שיכל כזית דגן ושוכיחו מזה סתום, והרש"ל וכרי"ן ושאר פוסקים דמי שאכל כזית דגן מוילת אאר שף שאכל כדי שביעה להלן יפי מלכא ומלכתא, אלכו כדי שביעה ואם כן חזן מינה ומינה דשלא זסו פשוט בכל הפוסקים לשאם יולאת בזימון ומייבת בזימון וכמבואר בש"ח סי' קי"ז וקי"ט (שף שיש שמזמנת רשות לפי דעת קלת פוסקים) וש"כ נם שמלכה היתה יולאת בזימון של אנ"ש ולפי מ"ש מע"ת לא היתה יולאת דשלא היתה אכלה כדי שביעה וליכא למימר דהיא מברכת לעלמה דשלא מאר בגמ' לא הוי לשו שיש בקיאים ש"כ יציאת בארבעת וניורא בשמי שמיא ובגמ' אמרי, תבא מתירה לאדם שאכלתו ובניו מברכין לו משמע שזהו לא שביק כלל שאכלתו תהיה בקיאים יותר ממנו וש"כ למה היא יולאת בזימון של אנ"ש שלא כדין ולא ליותה לאחיה שמעון ב"ש שיאכל כדי שביעה שבשמ"ז דרבנן ואתי דרבנן ומפיק דרבנן כו' דש"כ לפשוט בגמ' כאיבעי' מהאי מעמא דשמעון ב"ש דבשיש בבשמ"ז דרבנן , ואף שאברת מע"ת נכוחה בזה הוחיל ואינה בכלל סברת סברא אאר מ"מ שאר לומר דשאני שיש מוילחה זו את זו אף שיש שאכל כזית מוילת גם מי שאכל כדי שביעה מעמא ערבת וזהו לא שייך בגי בשים ולפי סברת מע"ת שיש לו לאוכל .

והשתר תמה מע"ת על הרב בעל שלטי בפי"ו של מ"ב וז"ל שאכל מאשים שלא אכלו רק שיעור דרבנן ומשה שאכלה כדי שביעה כו' וכשאה אם מע"ת דמיון יודע מיון לו זה ולא מלא שום ראיה בגמ' ושום פוסק דמיון לו זה אם שמעה שאכלה כדי שביעה לוקי אלא אפילו אכלה כזית שיש מוילת, מאשים שאכלו כדי שביעה דרבנן שכ"ל.

ותמה מאי על תמיהתו הלא דברים הנזכרי' מבוארים בגמ' ובפוסקים ופיין בפ"ק דמגילה דף י"ע ובתוס' שם ד"ה ור"י שכתיר בקצן ומקשי' שתום' מ"ש מגילה שבשמ"ז ומתרלים דלא אתי אד דרבנן ומפיק תרי דרבנן אאר אין זה דומה דבשמ"ז מיירי שאכל שקצן כדי שביעה דליכי אלא אד דרבנן ומ"ב ס"ה בה"ל דאי לא אכלה כדי שביעה הוי תרי דרבנן ואינה מוילת, וכ"כ המרדכי בפגילה שם וכ"כ הרב מסר"מ מינן בתשו' סי' ע"ח בבי יש מבמנים לנטה מלית קצן של מצי בשאר מפרי, של לאר מינו אלא דרבנן ג"כ מסוגית זו ומינה דלא תקינו רבנן בבי שתתחייב בבשמ"ז רק כאין דאוריית, סייט כשאכלה כדי שביעה.

ואגב זה עיינתי בדברי התוספתא המבוארת שהובא בספרי הרי"ף הגדולים הנדפסים בסוף כל מסכתא וז"ל כל מיני בברכת המזון כו' עד בשים ובבדים וקטנים פעורים ואין מוילחי' הרבים י"א בשאת אמרו בן מבחך בשביו ואשה בבשלה ובבד לרבו ותוספת, זו תמוה הוא ע"פ סוגי' דברכות והסוכה דמ"ע לומר כמו שמבחלים התום, בסוכה דמ"ש אין מוילחין הרבים י"א לייני כשאכל שיעורא דאוריית, דל"ב למה אמר בסיפא בן מבחך בשביו ואשה בבשלה ולימא למימר כשאכל כשיעור דרבנן ג"כ הו"ל לאחך. ורליתי לישבו שלא כדברי התום, דסיפא דבן מבחך בשביו לייני במקרא והוא עומה מהריב וכמ"ש בבי הלל בסוכה ושלא כדברי התום, דסוכה ופועל דברכות ודוק . ורליתי לישב ע"פ זה סוגי' התום, כפי שבר סניס הרש"ל וזה יהיה המשך התום, ע"פ נירסת הרש"ל (ע"כ מלחתי) :

שאלה יג

נשאלתי אם התשבנז שמתפלל עם הספרדיים אי אם הספרדי מתפלל עם התשבנזים אם יולא ידי חובות תפלתם ונ"ב כשאר מילוי מנהגם שהספרדים מיחם מניחים תפילין בחש"מ והתשבנזים מניחים .

תשובה

הנם זה מחלוקת בין הפוסקים עיין בתשו' הרשד"ם כי"ד סי' קכ"ט וקמ"ע ועיין בר"ן פ' מקום שנהגו והובלו בא"ח סי' תס"ח ועיין בי"ד סי' ריי"ד ובב"י שם ובש"ך . וע"ד השאלה רשאומה היום לריכה לפיים וכבר נשאלה זו לפרב הגדול הרשד"ם בא"ח סי' ל"ך אל רליתי שם שהוא מפקפק בתפלת התשבנזים בפיומים ומביא רלה מדברי החכן עזרא בם, קשלת ע"ם ובודאי כי הרבנים הנז' בשאר שסיו ספרדים משבחי בתפלת ספרדי' ע"ד ישמעאל כהגה מסייע כהגה אל מליה לפפפק בתפלת שתשבנזי, אאר רבים ונדולי, בחכמה ובמנין לאר התוסף יצא מהם ומימיהם אל שותים ישבו אותם . **ונדולה** מזו מליתו בשא"ח סי' ס"ח הקרוב"ן פיומים שאומרי' אם יש לספפק בברכת ק"ש שהרמ"ם ונם שאר היו קורלי' תנר שליהם מאחר שאין לספפק בברכת ק"ש ומ"מ מסיים שמהנים לאומרו בכל מקומות וכ"ב שם בשם הרמב"ד דהיינו אפילו לספפק בין הברכות של ק"ש ומ"ש לאמרו במקום שאין שם ספפק כגון בתוך התפלה שרשאי להוסיף שב"ש מודי' וכ"פ התחרוני' סוכא בשבלי לקט בשם הגדולים ר"ע ורב כהן לדק ורב פלפי נמוק ורבינו קלונימום ור"י ס"ש ור"ם הנדול ור"ם סנשון והרב ר' יוסה וכל נאוני לוהיר כתבו שיש לומר פיומי'. **ואף** שסאור כתב בשמו ומ"מ טוב ויפה לבשלה למי שאפשר ונם כתב שלא יאר שמהב בעיני מבין הרמ"ם ז"ל היינו משום שכתב הסאור כי הוא סיבה להפסיק בפיומים בין ברכות בשלה ובדברי הבאי והיינו כדי שלא להפסיק בפיומים בין ברכות דק"ש אבל לאומרו בתוך התפלה או לאחר התפלה ע"ז לא קראו תגר הסאור והרמ"ה וסיעתם משלם שף שיהם מוביים לכל מדם .

ובזה מיושב היטיב שהמה סנשון בשל בית מדם על דברי הסאור שכתב שלא יאר בעיני מבין הרמ"ם ז"ל המהב כו' ועל זה תמה הלא הרמ"ם ס"פ מין עומדין כתב על הך ר' יסודה לא יעשל לדם לרכין כו' על ומשמע זה נהגו לומר קרוב"ן בג' הרחשוות וכן ר"ת הקליר שהיב מע"י כו' והוא תיקן קרוב"ן לאומרו בג' הרחשוות עכ"ל מדפסליג בשמו אלמא משמע דר"ל דרלוי לסמוך עליו לומר לרכי לבור בג' רחשוות וא"כ הסיך כתב רבינו להעיד על ר"ת הקליר שתיקן קרוב"ן ולהאריך בברכם שלמרו לקמן משמע שלא יאר בעיני הרמ"ם ז"ל פירושו של ר"ת שפי' לקיים המהב אלמא דיש לבטל המהב וז"ת ותדרכה הרמ"ם מחזק ביד המהב ולסמוך על ר"ת הקליר שתיקן קרוב"ן בג' הרחשוות ולכן נראה דתפילו לאמר כן הרמ"ם דלא יאר בעיני מ"ש על פיקר סדין לא נחלק ושוב ודאי לחזר בו בפסקו שכם לאחרוני, ושחזק המהב לומר קרוב"ן ורבינו מתוך שהיה לעתו נוטה לבטל המהב הביא על בבו מ"ש מבי הרמ"ם בפ"ם ט' ולא את בבו למ"ש הרמ"ם בפסקו בפי' אין שומדין שכם פיקר ושאר לים מאריב נם רבינו עלמו כ"ב לקמן בפי' קי"ב עכ"ל .

הנה הנחון בעל ב"ח הנ' התפלל על מאריב ושוא לריך לאותו שהיה כי כבודו במקומו מוטח וכמחילם מעלמותיו הקדושי' לאין כאן שום תיכם על סשור ודברי הטור נכוחים שמ"ם השור לבטל המהב ונם כתב שפי' ר"ת לקיים המהב לא יאר בעיני הרמ"ם שלא יאמר פיומים ובקרוב"ן רלוי היה שלא להפסיק בין ברכות דק"ש ופ"ז קפי שהור וז"ל בעין הפפפק שמפסיקין בברכה דק"ש לומר קרוב"ן רלוי היה שלא להפסיק ועל

Digitized by Google

ז"א מיאסר כל שמעון ושמעאל כיון סרע"ם ותמ"ל וז"ל הטור נמי אם לאיש"ל לעשיכ נמנו לסשקף פיזסים בשוורות ובפצבה וכוולתות ונם ל"ל בפיני פירש"י לסייט נומר פיזסי, וקרוב"ן כיון סברסת דק"ס אבל נמשמר קרוב"ן שמר סברכות דק"ס במקום שמין שם שפסק כגון בשוך שחשבה ע"ז נל פרער משום המור והרש"ם ונכן כתבו רבינו בפי' קי"ב ע"ש .

והשעם שיהו התנמים והנמוסי' ספיזסים שנו בנשון שמיני מוכיח נכל מום מפער נומר ע"ד מ"ש פנם, דניעין פ' סכיתון לף פ' נפלונתא ר"ח ור"י סם תורה רופא כמאכ ומיפוענ בצ"פ כו' פל סהוא מתנוסי מתנם מצמב ט רופי מורתי כמו ז' פמצבו כתבו ונתבי לתנוס, שם בשם סנדר. כמו ז' נמצם פ"צוסים כתבו לת סתורם סם ניתה נכאכ ליפרעל סבל היו פבר"ם כמאכי' לומם סתים, ולזה סמצם לף רנו פסליח בפ"ר כי תצא ולזה סמנדם כיומו סתים, ולזה סמצם לף רנו ההמלים והנמוסי' מצר יהיו ספיזסי' לכיאב כלשון שפיזסים סכל כדי שלא יבואו הבבו"ם ויפעלו מנו הפעלות ל"ש שלהם וכזו שפיזסי חכמי, נם כן לשכני בית מנסיום ומביריו שלא רנו נלמד על מצמם הקסוסות ונלם הפנים מצמם סם, וכדמ"ל, נגמ' ליומא ופי פרוגה לנמדם הנה מיבי היטב ע"פ פיפת תלמוד ומורפי, ומפפרי בזוכר וספרי הקבלה ולף שלים מפכי לשמר הנם. וכיב מפרפר"ם כנ', מביא רלים מגמר' לר"פ מהא דמין ע"ן מוליא לת שלימו נקי עד דלמי נני כיפיפת ושנת מע"ן וסיינו עד ג'יכין שה שע"ן מומר וכמ"ש סמור נפי' קי"נ וכן לקמן סכ"י נפי' קכ"ד לשל"ן מפש רלים וקופת כנל על מנם פסיומי' כי מ"ש סעור ונם סרמ"ם זסמוס שר פיכין מ"ש בע"ן סיינו שם רוצם לנמת בפיבת שע"ן והוא סינו רוצם להתבל וכן נני ברכת סמזון שיש שלכנו ל' פופר וי' שור סופר מכלך וכור לינו מבלך ויצמ בברכת סמופר ופשרוצם לסמלך בברכת סמופר סלריך לריך פיכין מ"ם סמופר לף ג'יטו יוצם לסור סברכה כמיקום וזונת זה סינו יוצם בפיבת"ל ונם בכמ"ו לכל שם לאבד מלכך לשמו לו לוצם ע"ה שפיבת"ל לשמו לף שליט יודע שם שמדבר מכל מקום יוצם בפצלתו וברכת סמזון ובמ"ם נמא דשלים מילי דהוי מבט' וב"ם ולמו כ"ב נמילי פי' פפצלה וברכת סמזון .

ואפ שפמום, והרמ"ם פיג שלכנו לף מ"ם ב"ב והרש"ם שם כתבו דוקא נבי מנילה מפריך דכתים וב"ם יוצא, לף שלים מביאים וסייט מפשם מפמומי פיבת ומצ"ב נבי בע"מו ומצלה ומפום סבי כתבו הפום, והרמ"ם דכתים שם יוצא, בפמ"ו שלנו כי, ול"ב מפשם דכתים וב"ם לריכי לשכון דוקא ומו יוצאים מבל ז"ח דלדרפם מפש משמע דוקא כפשמצה רוצה לומר פיבת בפצ"ו שלנו והיו פיכה מברכת לו פיכה יוצאת לם פיכה מציגה דוקא במגילה מפום פרסומי ניפא יוצאת מצ"ב נפשר דברי, מבל לם סיבים וב"ם מצלו' לו מברכי' נפשם לו פיכה לריכי להכין .

ועוד שפבות רב"י דאיכה מפל דמגילה לנוצו פצבת מפוברת יש לף על פי שלים מכין כו', וה"ם לצה בבצ"מ ודלמ' לי לאו דמסתפינא פיינו מפשר דרמיים רב"י מציקר, ליתא דים לפלק בין לפוליים, לינכון דבלמת מגילה שבת מהבכן מו חלמי, סבים וע"ם לף שבים מכיני מלי דבלצו ומצ"ב בה"מ דפוריית, לו לים יוצאי. ויש לדמות לרמ"ם מהל נמצבות דיים מפלק בין לפוליית, לדרכך וכמ"ש בסמ, ריש פיג שבמו ד"ם לם דלו כו' וכ"ב סרמ"ם נל סם דלשפר מכיי שבים שבמו מבם לפלק ופיבת דב"י בין פיבת סבמוע ובין ברכת סזימון והביא עליו סרמ"ם ושבים בבם הר"י בשם הלבים דים לפלק בין ברכת סזימון שבוע לפוליית, ובין ברכה דמשלום שבוע מהבכן ומ"ב מבצה לרב"י בצמו סיבר שיין לפלק בין ברכת לפוליית, לדרכך בצכין ל, מוליא לת מכיכו וב"ם בכ"ל ולכן לף סרמ"ם דפיפתו מבצילם מבצם לשר מפל לפי דבצ שיר יוסף בשם רבינו י"ל בשעת שיש מלוק בין מגילם לפ"שם דפבים הוא לפוליית, כי, לפן לריך נפכין ובפ"ב בה שבוע מהבכן. ולף שבם מצלת מ"י פרשת שוא מהבכן ומציל לת שלינו בקי שלים שיין הניחו מלבים דשם בע"ן מוליא לת שלינו שלים שיין מ"ם הבין לף ז"ח דשים דפצלה מצילה לצכין זה שמו סלבי' לשמחים מן המוזה שהבי מיפי, כיבושלמי סביו סוף ר"ם בבי יהיו שלים שלים מבינו לו וכתב סלי ולף על נב דקל"ל דבל מלבים לף על פי שיש שליה בשר פוזיתו מפלו זה פרוסמי בלבים ברכת סמזון וקים ומצלה ומ"ב דשה דומה לפמ"ו וק"ם שבוע לפוליית, ת"ב בבי דמי שבמו מבי, בשם מיבות בצלה ובשם"ו לף שבם פסוני, מפום עבד שבמן נרמת מ"מ מיבות פצלה לף שיל ג"ב שבם מפום עבד שבמן נרמת לי מ"מ לפלק ולימוד ניצו סייבי, ושין בנבי, ומבוק שם . בשחוזר לינ בם"ם לבלי"ם ברי"ם למן שלין מניח שה שלינו ע"ן ושיטו עד שלינו ז"ל קוני פפוני ומצ"ב בפ"ב ומצ"ב בשם יוסף בשם ר"ם ומצ"ב בשם ר"ם ומצ"ב בשם ר"ם ומצ"ב

ומה שמלק למ"ו מגמון זטק"ל כין מעשר לבכורים דמעשר מפשעל
ואינו מן סרתי שישקר בפלטו ומה שמין כן בבכורים וכפ"ל
הכן שוחל ומומר מי יתן ומכין דברות קדמו דהם נמרת ערוכה היא
בפרק הפשיטם דף פ"ב דפרך רב אחא ורב מכדי פסוקי ניסוכו
לקרי ר"ל משום דמחי כתיקרא ופי' רש"י סדרי משום הצלת נפורי
קל קרי ושמא לפי שהקרקע שלו גדלו ומשקר וכתיב דוכר שקרים לא יכון
עכ"ל . ולפי המילוק של תמ"ו הגיון מלי מכיני רב אחא סרי מקרא
בכורים הינו תפלה כ"ש שכתו של מקום . ועכם הנמי, זו נלפ"ד
לפלק התמי' מה שהשה סרב בעל תי"ט בפרק קמא דבכורים שהשב
ז"ל והמרוניום וכתב הרע"ב וכתיב הים לפי פקודיו וכו' ותמהני
דבכל דוכתי לימעוטי מכח ספק וכמתני' דלקמן נמי ממעטין קומה
כ' מילות מחמת ספק עכ"ל . ותמהני על תמיהתו שדרי בכל דוכתי
צריך קרא למעוטי ולא ממעטין להו מסיכת דממעט סמשה זולת
בקדוש מי חטאת כיומא דף מ"ג ע"ב וה"ה בבכורים אף לפי שמחלק,
המרן לנקבות מכל מקום צריך קרא למעט עומסום והמרוניום ושין
כתוס' בבכורות דף מ"ב ד"ה לחמץ כו' ותו שדרי ממרין נמי,
לחניגה דף ד' תמר מר זכורך להויה עומסום והמרוניום בשלמי
המרוניום מיעטריך קד"ת סיהיל ותיש ליה לד זכרות לחדיה קמ"ל
דבריה נפני עלמו סוא לפי מילה עומסים סשיקא סוא מי מיעטריך קרא
למעוטי שפיקא ממר לחני כשבילין מנחות מכ"ל ע"ב וה"ה בבכורים
מי לאו סלי קרא דלים לפי פקודיו לא היינו ממעטין לעומסום
והמרוניום וכזה נסתלקה תמיסת הרב בעל תי"ט . גם מ"ש מקומה
כ' מילות ממחת ספק לציל"ד מינו דומה זה לזה דלפי מ"ש לעיל
בשם הגמ' לפ' הספיסה סמ' דנפי קומה כ' מילות מיכא תרי מצמי
בגמ' הינו מליכא דרב מפי משום דמיהני כשיקר, ומליכא דרב מפרשית
דלמא אתי למסקוניא מתרומה ומעשר ומה שמין כן נפי בכורי
בומסום והמרוניום ניכורי ודמין ניסהו אלא דספק אית לו מצה
ניסו ומעשה דרב מפרשית סיו מביאין וקורין .

והראיתי בפ"ח לה"ח סי' קל"ט שמקשה על סדור בשם שמביא ראיה
לדברי ר"ש מדתניא בספרי כשלר כשבעת לתבואתיו פרט
לגרים כו' ז"ל ולמה ניתו מביא מן המשנה דבפ"ק דבכורות (ל"ל
דביכורים) תנן להביא דגר מביא ואינו קורא שפיו יכול נומר משר
כשבע י' (לתבואתיו כי עכ"ל . ולמה"ן דהרי"ה סיבר כהרמב"ם
דשוסק בפסוקים המגרים מתוכים ולכך ניתו מביא ראיה מפשטה
דביכורים אלא מדתניא בספרי גבי מעשר דכולי עלמא מודים לגיטם
מתוכים וכוונת סמוך להשוות סכי תרי פיסקי דהרמב"ם גם מליבא
דר"ת .

עוד ראיתי בפ"ח שם שכתב כמה שמפרש דברי ר"י ז"ל ונ"ל
ליישב סשות דספרי ואיתא ר"י דקביעת ליה נר"י דהשקיפם
כמי לא מצי מפר מדכתיב ואת סחדשה אשר נתת לנו וגו' דלוחק
הוא לחלק בין מקרא דהשקיפם למקרא דהנדתי אשר נשבע י"י
לאבותינו וגו' כדפי' בספרי מליבא דר"ת כו' עכ"ל ע"ש . הנה ברב
בעל כ"מ ניעול מן הר"י ופעם בו סכי תרי פיסקי על הרמב"ם הנ',
דמתרי אחדדי לפי קושית ברב בעל ע"י למורת הגי' שם דוחק הוא
לחלק בין מקרא דהשקיפם למקרא דהנדתי אלך ילמוק עלמו לתרן
קושית ברב בעל שפתי יושה בתשוב' שי למורת הגי' שם דוחק הוא
ומיל כשלוקחם מעטיין וליכא למיחש שמא ישפח. וגם לפי סמילוק
שכתבתי לפני זה הוא גם כן נכון דלוקח נפי כלים ממעים מיעטין
שמא ישפה לפי שמ"מ מוחר להשתמש בו קפת לברים כגון חוקין
ושלר דברים ממעים רק שכ"ם צריך לשפר שלמו יעביד ביום סוב
סה שאין כן נפי כלים חדשים אסור להשתמש בו כנ"ל .

וגם מ"ש רש"ל שוב ושם לשיטו ומליב דמשום סכי אמר מינא
כוחים דרב ביבי כו' שפרי שמי' צריך לפעמי' דריבא לחמר
משום מחקן כו' עד ושפחת לו לחמרם הלכה כרב ביבי ובפלו כל
סי שמעמ מלחילי סם רן חפילו תימר דרבא סדר ביה לעם סם נמ
ניחדר ביה (ולמה ספק ברי"ם מעמע ופולם) עד כאן לשוט ע"ש .
ולפי מ"ש לעיל אין מקום לקושיתו דוחלי נפי י"ט ספק ברב ביבי
ולא כדבא משום נפי יום טוב לא צריך תיקון וכמו שכתבתי
לעיל סה שאין כן בשבת ספק ברבא דהיינו כמתניתין דשבת שולקין
דאין מעטיין כלים בשבת והטעם משום מחקן וכמ"ש הרמב"ם בפי
שבת וסם כן נקשה לפלי מי ומשני משום מחקן ברמח כמיקר סי
ומפיק דרבא סדר ביה דאכן ספק נפי שבת דמעמיפילא חם ברור ומי
כל"ו נמיב ל' ח"ל ומיין מחשו ברלב"ם סי' ז"ז הנ"ו ומלפ"ד כתבתי:

שאלה מז רלימי בספר כאר שבע בשם כריתות דף מ"ו
שהקשה על סב"י בח"ח סי' קל"ג שכתב שם דשם
חסר מלה עשן ליפוד וסביא ראיה כו' ע"ש ומכ"ל דאי
ומקשה הרב בעל באר שבע שלא למרינן בחדיא בגמ' דיומא פרק
הניחו ו דף כ"ג דשם חסר מעשן עשן מי שחת מכל מקום ממיכת
מ"ב מיפה וסשת רשים מקרא שם כן לוך כתב הב"י שלפי' ליפורת
ליבא ומכח קושית זו מצאי להרב הב"י שפושש ח"ו ע"ש :

תשובה . הנה בעל"ד יש"ל שקושית הנ' והבי' הרב הב"י
נכונים בשמעם כי כך מציינת בגמ' דיומא דף ל"ח
ע"ב מאי מעם סב"י הניח רשים לדבריו ח"ל שמי' בית לבעיתם
הוו בקיאים במעשה הקטורת ולא ידעי לאמר אחרו מכניסים לפלפתרי,
של מלרים סי ולא סיו יודעים לספות פשן כמותן מי, מכ"ל ע"ש
ים להקטות של מלרים זו של ב"י דמ"ל דניסו קטורת זה שפורת
למעת ניסו מיץ לשמרה ואין כאן שום ליפור דשולין וניסו מחך

Digitized by Google

הקטורת לו שעשאו מתחלה מינים של חול כמו קטורת וכזה ניסו ולא כשל קודש לפי שאסור לעסק במחכוכתה דלמא לא עשאי ממש כשעשוי סמ"ג . **אמנם** מע"ל לסברת רש"י מגמ' סכו' למ"ש הכ"י לפי שמרגין בגמ' בפרק עיין הכו' וז"ל הגמ' שם וכשעשאו מכמים סדבר תמרו כל מה שברצה הקב"ס לכבודו ברצו כו' וחזרו בית שמאים למקומן עכ"ל לפ"ז למה חזרו בית שמאים למקומן עבור שכל מה שברצה הקב"ס לא ברצו לכבודו משמע מכח כבוד י"י שחזרו למקומן שלא כשאים יודעים העשב של מעלה עשן חייב מיתה שלא מכח מזה שחזרו חייב מיתה רק לכבוד י"י נשמע . ומ"ש הגמ' דיומא מעלה ג"ג שאם תיכר מעלה עשן חייב מיתה היינו כשלא סיים בתוכו שום עשב שמעלה עשן אבל אם סיים בתוכו עשב אף שגורם לעשן לעשות זקוף כמקל אינו חייב מיתה וזהו כוונת הכ"י במ"ש שאם תיכר מעלה עשן שאינו חייב מיתה ואפילו איסור ליכא היינו שמ"מ נתן בתוכו עשב אחר שמעלה עשן אף שאינו מתמר ועולה וזקוף כמקל כמו העשב מעלה עשן וכמו שמוכח מהגמ' שמביא הכ"י לסיוע ו ובאמת גם הכ"י מודה שאם לא נתן בתוכו שום עשב שמעלה עשן שמייב מיתה במ"ש אם תיכר מעלה עשן חייב מיתה. וכן מוכח מגמ' דיומא פלא נ"ל שם וז"ל אמר מר מין שיתין בה מעלה עשן כו' קרא לקרא מרי ס"ק אין לי אלא עלה מעלה עשן מיקרי מעלה עשן אין כו' ת"ל לבני ואת ליפכח תניא כו' ע"פ אם כן מוכח מגמ' שמרבה אף שאינו עשב כמו סמיקר מעלה עשן כו' ת"ל ה"ה שיכול לרבות מן רבויי דקרא אף שאינו מתמר ועולה וזקוף כמקל רק שיתין בה עשב שמעלה עשן

די וכזה דברי הכ"י נכונים והגרסה לעניות דעתי כתבתי :

שאלה יז מה שכתב הרב בעל המשפ נע"ח סי' רל"ד ס"ח וז"ל אין לומר שברי קודם מנחה אלא כשיש מין נכ"ס כדי שיאמרו עליו קדים ואיכא למידק מאי שנא ממ"ש בסי' ס"ט נכ"ס נכי פורים שמע לאף בשביל סי' יסל לומר קדים וקדושה כו' ס"ס אף אין לאלף דשם נקרא רק פורים שמע ולא נקרא תפלת נכור לכן מותר אף בשביל יחיד מש"ל בתפלת נבור. אבל כל מציית נמקור מוכח דין זה שכתב שם ומציים ולכך ישתנה בעמידה כדי לומר עליו קדים משמע שהעשם הוא משום שאסק שלא יפסיק הש"ץ בין ישתנה לקדים וס"ס נכי שברי ס"ס דאין לומר אלא כדי שלא יפסיק בין שברי לקדים כשלים דמל"כ הלא הקדים שאמר ישתנה אינו אלא לשבחא שלא לפסוקי דזמרה והלא יאמרו קדים ישתנה שלא ודאי כמ"ש וכן מוכח מתשו' הר"מ מיכן סי' מ' שכתב שיאמרין כישתנה עד שיבא מכין ויאמר קדים ושלא יפסיק ומ"ש ולכאורה סותר מ"ש לעיל ודוק שם ועיין מ"ש מרן הכ"י בשם שברי"ש דהשתם משום דאסק לך משמע קלת משם שכתב שגם הש"ץ יאמר פסוקי דזמרה ו"ל דסיומו בשכין (עד כאן מלתתי) :

שאלה יח נשאלתי אם רשאי לקדם או להבדיל על יין שמבריח קלת אחר התניות או לא :

תשובה זכו פשיט לעניין קידוש שפשוט לקדש עליו וזהו גמ' ברוכים פ' המוכר פירות אין מקדשין אלא על יין ברור לנסך ע"ג שמזגה ולאפוקי ריח רע שמבריח קלת ופי' רש"י כגון שיהין נחניות שאינו נקי וכוונת גם כן בשם"ת סי' מר"ב . אבל לעניין הבדלה אף לקידוש של שחרית ל"ש אם שם פשוט לכתורה ול"ל שכשרים להבדלה מאחר שמבדילין על חמר מדינה ומשמ"כ קידוש אין מקדשין על שכר אף שהוא חמר מדינה אבל מדין ל"ש כי אם שאין מקדשין על שכר כשהוא חמר מדינה כיון שכל עיקר הקידוש על כוס של בשמים ואח"כ בהבדלה ומ"ש מסיבי תיתי לומר דלעניין בהבדלה אין מקדשין אף על יין שאינו נקי וכוונת גם כן בשם"ת סי' מר"ב . ואראיתי נרין פ' פ"ק ז"ל אין מקדשין אלא על יין

Digitized by Google

שאינו מתמר ועולה וזקוף כמקל אלא כשל קודש לפי שאסור לעסק במחכוכתה דלמא לא עשאי ממש כשעשוי סמ"ג . **אמנם** מע"ל לסברת רש"י מגמ' סכו' למ"ש הכ"י לפי שמרגין בגמ' בפרק עיין הכו' וז"ל הגמ' שם וכשעשאו מכמים סדבר תמרו כל מה שברצה הקב"ס לכבודו ברצו כו' וחזרו בית שמאים למקומן עכ"ל לפ"ז למה חזרו בית שמאים למקומן עבור שכל מה שברצה הקב"ס לא ברצו לכבודו משמע מכח כבוד י"י שחזרו למקומן שלא כשאים יודעים העשב של מעלה עשן חייב מיתה רק לכבוד י"י נשמע . ומ"ש הגמ' דיומא מעלה ג"ג שאם תיכר מעלה עשן חייב מיתה היינו כשלא סיים בתוכו שום עשב שמעלה עשן אבל אם סיים בתוכו עשב אף שאינו מתמר ועולה וזקוף כמקל כמו העשב מעלה עשן וכמו שמוכח מהגמ' שמביא הכ"י לסיוע ו ובאמת גם הכ"י מודה שאם לא נתן בתוכו שום עשב שמעלה עשן שמייב מיתה במ"ש אם תיכר מעלה עשן חייב מיתה. וכן מוכח מגמ' דיומא פלא נ"ל שם וז"ל אמר מר מין שיתין בה מעלה עשן כו' קרא לקרא מרי ס"ק אין לי אלא עלה מעלה עשן מיקרי מעלה עשן אין כו' ת"ל לבני ואת ליפכח תניא כו' ע"פ אם כן מוכח מגמ' שמרבה אף שאינו עשב כמו סמיקר מעלה עשן כו' ת"ל ה"ה שיכול לרבות מן רבויי דקרא אף שאינו מתמר ועולה וזקוף כמקל כמו העשב מעלה עשן וכמו שמוכח מהגמ' שמביא הכ"י לסיוע ו ובאמת גם הכ"י מודה שאם לא נתן בתוכו שום עשב שמעלה עשן שמייב מיתה במ"ש אם תיכר מעלה עשן חייב מיתה. וכן מוכח מגמ' דיומא פלא נ"ל שם וז"ל אמר מר מין שיתין בה מעלה עשן כו' קרא לקרא מרי ס"ק אין לי אלא עלה מעלה עשן מיקרי מעלה עשן אין כו' ת"ל לבני ואת ליפכח תניא כו' ע"פ אם כן מוכח מגמ' שמרבה אף שאינו עשב כמו סמיקר מעלה עשן כו' ת"ל ה"ה שיכול לרבות מן רבויי דקרא אף שאינו מתמר ועולה וזקוף כמקל כמו העשב מעלה עשן

די וכזה דברי הכ"י נכונים והגרסה לעניות דעתי כתבתי :

שאלה יז מה שכתב הרב בעל המשפ נע"ח סי' רל"ד ס"ח וז"ל אין לומר שברי קודם מנחה אלא כשיש מין נכ"ס כדי שיאמרו עליו קדים ואיכא למידק מאי שנא ממ"ש בסי' ס"ט נכ"ס נכי פורים שמע לאף בשביל סי' יסל לומר קדים וקדושה כו' ס"ס אף אין לאלף דשם נקרא רק פורים שמע ולא נקרא תפלת נכור לכן מותר אף בשביל יחיד מש"ל בתפלת נבור. אבל כל מציית נמקור מוכח דין זה שכתב שם ומציים ולכך ישתנה בעמידה כדי לומר עליו קדים משמע שהעשם הוא משום שאסק שלא יפסיק הש"ץ בין ישתנה לקדים וס"ס נכי שברי ס"ס דאין לומר אלא כדי שלא יפסיק בין שברי לקדים כשלים דמל"כ הלא הקדים שאמר ישתנה אינו אלא לשבחא שלא לפסוקי דזמרה והלא יאמרו קדים ישתנה שלא ודאי כמ"ש וכן מוכח מתשו' הר"מ מיכן סי' מ' שכתב שיאמרין כישתנה עד שיבא מכין ויאמר קדים ושלא יפסיק ומ"ש ולכאורה סותר מ"ש לעיל ודוק שם ועיין מ"ש מרן הכ"י בשם שברי"ש דהשתם משום דאסק לך משמע קלת משם שכתב שגם הש"ץ יאמר פסוקי דזמרה ו"ל דסיומו בשכין (עד כאן מלתתי) :

שאלה יח נשאלתי אם רשאי לקדם או להבדיל על יין שמבריח קלת אחר התניות או לא :

תשובה זכו פשיט לעניין קידוש שפשוט לקדש עליו וזהו גמ' ברוכים פ' המוכר פירות אין מקדשין אלא על יין ברור לנסך ע"ג שמזגה ולאפוקי ריח רע שמבריח קלת ופי' רש"י כגון שיהין נחניות שאינו נקי וכוונת גם כן בשם"ת סי' מר"ב . אבל לעניין הבדלה אף לקידוש של שחרית ל"ש אם שם פשוט לכתורה ול"ל שכשרים להבדלה מאחר שמבדילין על חמר מדינה ומשמ"כ קידוש אין מקדשין על שכר אף שהוא חמר מדינה כיון שכל עיקר הקידוש על כוס של בשמים ואח"כ בהבדלה ומ"ש מסיבי תיתי לומר דלעניין בהבדלה אין מקדשין אף על יין שאינו נקי וכוונת גם כן בשם"ת סי' מר"ב . ואראיתי נרין פ' פ"ק ז"ל אין מקדשין אלא על יין

שאלה יט כתב ה"ה רש"ל בית"ס פ' כל הבשר סימן נ"ג ומחלק בין כשים לשאר פטורים דבני נינית אפשר לכל שום להיות בלא נינית כו' ע"ש מיני יודע מה יחלק לנבי נינית נופה דאפשר יכול לברך כמו בשאר מלות עשה שהזמן גרמא וכמ"ש הטע"מ פי' י"ז ולמה שואל מינו יכול לברך . גם מה שדמה רלוות הרמ"ם ותום' דבני שואל מלוקו שאני דמ"מ לו ניכך פרוס משא"כ נבי נינית מיני מבין דבריו נמי אפשר לו שלא לקרוע כמו בשואל מלוק ולא הודיעו שאולך לבקר מולה אפשר לו לקרוע דשרי אינו מחויב ג"כ לקנות חלוק כדי לקרוע כמו נבי נינית שאינו מחויב לקנות טלית אלא לשאר כיון שהודיעו שאולך לבקר שאר מלות אינו מחויב לקנות אלא לשם ציצית ומשמע מדברי הרמ"ם נבי נינית שאינו מחויב לקנות טלית אלא לשם ציצית ולא לשאר מלות ומ"ש הרמ"ם ואם אין לו אלא טלית אחת ישאיל אותה לחבירו ואח"כ יטול ציצית ויברך עליה ואח"כ יחזיר לו הטלית לא משמע כן דמשמע דמיד שיטול ציצית יברך עליה ואח"כ יחזיר לו הטלית ול

תשלין של ראש אף שחלוקו אין בו קדושה כלל ומפסיק בין תפלין שבזרוע רק שצה נתרן מהיות דמלכתא למשרי מקום שחשוב נתת כלי אל מלוא כו' אבל עיקר הקדוק הוא מנמר' סנד' והגלע"ד כתבתי :

שאלה כא כיס שלר בו מטות אפיר למיר בו תפילין יורש מורנו ורבינו אם מותה למסה במקום שנמצא תפילין בתוך הכיס מדבר החדש שלא נשתמש בו שום דבר חול ומפלה אין למקום שנמת תפילין תופר בכיס הזה מדבר של חול אם מותר להניח בו תפילין :

תשובה הנה יש להביא ראיה לזה ממשנה דמס' כלים פכ"ט משנה ג' ד' ה' עד סוף הפרק מה שהוא תיבור נפלא והמחבר ליט מפמת ופ"ם וכן מכמה מקומות שבפרקים שלאחרים שם יש להביא ראיה ג"כ ונ"ל מה שהוא מותר לא מקרי עורך תפילין .

(הגיה מבן הרב דמחבר ז"ל) ואחת ליהודה ויאמר ונעמ"ן להביא ראיה ודמשת למ"ם שמע"ק והובא דבריו בעי"ד פי' ק"ך ות"ל כתב בפי' המלות בשם של כפף מחובר בכלי עץ אינך אפילה שבשתמש בשל כפף כר' וכן פפק בפ"י בפ"ש פ"ז וכתב הרב ש"ך שם ות"ל ומשמע ואינך נראה ולף של נב דבפ"י פפק בכום של כפף ומשמידו בשל עץ היש לומלו בלא נראה י"ל דהתם לא לא העץ לא פי' הכום מתוקן כלל כר' אבל הכא מיירי שהכום הוא בהלכתו רק שהוא מחובר בכלי עץ מ"ל . וכ"כ הרב בשל ע"ז שם וה"ם בפ"ד לף שמחובר למשלם דבר חול כיון שבמקום שמשתמש בו התפילין הוא של היתר הולכין אחר מקום התשמיש ומותר . ואיכא למימר דלוק; בפבילת הכום אינו אחר מקום התשמיש לפי שפוסק לחומרי ומשל"כ בפ"ד הוא קולא אמנם זיל שהרי לפי מ"ש בשם הפוסקי הנ' שאריך שפילה ואכיכה זהו נקרי קולא לפי משמעות לשון הטור שכתב ח"ל ויש מחמירין להמציא בלא נראה משמע הא לא מוכל בנראה הוא קולא ומשמע שפק נראות לקולא וק"ל ומיין בפ"א ובפרישה שם שמקשים על דברי הב"י :

שאלה כב דבור התום' בפ"ק דיבמות עלה ד' ע"ב ד"ה ואמר רחמנא עביד ליה תכלת כו' ות"ת ומיכ משמע מסכת דברי כלאים בגיליון ובמגע לבריסה כתבו ובמגמות דקשה דקשר עליון דתורייתי עכ"ל ודבריהם תמוהים ובפ"ע דמס שריך דאיכא לזה הא בפי' שמרינן בפמוך דתוקף תכיפה ל' ליט מבור . ומלע"ד נראה דהוקשה להם דבפ"ב דכלאים בגיליון שרי רחמנ' דמדגלי רחמנא בגי כלאים דכתיב יחדיו דתכיפה ל' ליט מיבור ל"כ מיהא דבגיליון תרי תכיפות בפיון דהא פתיל אחד דרוקא נאמר דרוקא בשני חוטין וכבר גילה ליה קרא בכלאים דאין חיבור פחות מב' תכיפות ולזה אמרו דהא ליתא דבמחות דקדק דקשר עליון דתורי' משום דס"ד בכלאים בגיליון הרי מוכח בהדי' דאי לאו דשרי בכלאים בגיליון מנלוי' דאין חיבור בפחות מב' תכיפות לא הוי אמרינן הכי. ובמה שתירן ר"י קלין קשי' לי דמ"ל להוכיח מדאלטריך יחדיו דבכלאים בגיליון שרי וכי דאמת לאומם מה"ב דאי לא כתב יחדיו נמי ה"א דבכלאים תרי תכיפות בפיון כי סיכי דלא ליחוי בלאים בגיליון ובגיליון מנוחו בתכיפה ל' אבל לאומם דאמת גם לפתר דכתיב יחדיו לא שרי בלאים בגיליון ויחדיו אתי לאתויי בבלאים ג' תכיפות ו"ש. גם קשה שם לאמי דמסיק שם בתום' בשם ר"י קלין דפ"ב דחמר רחמנ' לעביד תכלת בעיון דהוי בלאים ובלא מיי ושוור לא הוי בלאים וי"ל בדוחק דה"ת דלמלה במקום שקשר ליחוי שוור ולמשה במקום שתיל לא ליחוי מיי ושוור להכי אלטריך שתיל תכלת שיהיה במקום שתיל ג"כ מיי ושוור וכו"ש :

שאלה כג בפ"ת סי' ר"ב כתב הב"י ס"ת על דבריו ירומם שלא דק בפ"ם מבלות שאות מין שרי ולא עמר בישלו שבכל שהרי לחמרין בנמ' שובלות היינו בגלי בחרת ופירש"י שהריפוס החוט ויבש כו' ומקשה הרב פ"ח ז"ל דמ"ש רי"ו בשם דברי הטור והרמב"ם ור' יונה וכתב ורואה דדעת הר"י והרמב"ם והטור היא דבבלות פי' פירות שנפלו מהאילן בגון בחא כ"ע מודו דפליני והאי דפליני בנובלות כו' מ"ת הך נובלות הוי בגלי בחרת כי סיכי דפליני בנובלות שהן פגין ואבי בחרי דיקא ל"ק כו' ע"ם ומכח שחוק הזה נכנס בדוחק לאמר ומפרש דמ"ם בנמ' מבחרת פירושו לדעת האומ"ם שאמר בגלי שהן פגין וכן נובלות שהן בגלי בחרת קאמר"י כל שהוא מין קלה ולא דוחק גדול ע"ש . הגה מה שמציא על הב"י בשם שמציא הב"י על דבריו יוחם יפה כיון לבל לא מצאתים כי בשמת דברי הב"י תמוה, ושלא כדין מציא על ר"י כי הכי קאר דמ"ם ר"י נובלות שהוא מין פרי שלא נאמר בישולו וחוא גלוי בגלי בחרת מ"ם בשם, כי רש"י פי' בגלי בחרת שהריפוס בחוש וכמו כן נמד הרב הב"ח שהביא להרמב"ם ור"י ועוד ור' יונה שהוא גלוי בגלי בחרת שהאוכלים בשמ' רק מין מחר וגלוי נקר' בשם בגלי בחרת שהאוכלים בשמ' בחמורלי . ואשתמיטתיה מ"ש הר"ם

Digitized by Google

בשם דמלי פ"ת משנה ה' טבלות תמרי ר"ת ורי זירח ח"ת בגלי בחרת כלומר מלידתן לוחן בחלין לפשתת מלשון שורטו בחנור בלמרי ר"ת שלין מחבשלין בחלין אלא תולשין ושלין לוחן (כומר) בחרן ומחבשלין וח"ת לחמרי דיקא ופי' הרחשן דבגלי בחרת שמלידתן לוחן להפשת בחלין הוא פירש"י שהריפוס החוט ופי' שהוא שחלשין לוחן ושלין לוחן כומר בחרן ומחבשלין הוא שפי' של ר"י ושרמב"ם ור' יונה וחם שלחתב הר"ם במסכת שרלח פ"ת במשנה ה' בגלי בחרת שהוא כ"פ ל"פ דבגלי בחרת כי' ופי' תמרים פגין שלין רחויים לאכילה וכומרי' לוחו בשפר לשחבשל וזהו בפי' הב' שבתב הר"ם בשם דמלי וזהו ממש בפי דעת ר"י ורמב"ם ור"י ושור שזהו בגלי בחרת כי' ופי' בפירש"י ומ"ש בשם בגלי בחרת, ולא שיפת בשם בשהוא מין קלה שלא נתבשל בחרי דר"י ושייט בגלי בחרת וגם מה שהחרן בשם דמ"ם כל שהוא מין קלה שלא נתבשל הוא ממש בפ"ם רש"י ולא בהב"ח שהשיג לוחו לדעת החרת ושיין בשו"ל פי' רש"ל בגי שרלח בשם דמ"ם הב"י ומה שהב"ח השיג על הב"י ושיין ע"ש עמיתי הרב בעל שפתי כהן שהשיג על הב"ח ובשיות שהב"ח מי"ל אין שתם בידי להשיב עליו ושיין בפי' המשנה בחיבורו בגי נרבה וגם בדחלי ובשרלח מוכח גם בן בפי ח"ת. ומ"ש שהור בפי' ר"ל בשם ומל שבלות שהן מין תמרים שלין מחבשלות על התילן והייט ג"כ בגלי בחרת בפי' הפשי בתב הר"ם שכ"ל ומ"ש הב"ח שם בלומר שהשלין פגין מן התילן בי' ע"ש ובפשם פי' בן ופירוש הטור הוא שהשלין לוחן מן התילן ושושין לוחם כומר בחרן כו' ולו"ק והגלע"ד כתבתי :

שאלה כד כתב הרב בעל המפה בפ"ע מ"ח סי' קכ"ו בשם ויש מקילין בעשיית השותפו' עם העכו"ם משום שהן העכו"ם שבשים בפ"ע ול"ת כו' שהרי העכו"ם אין מחחרי על השיתוף ובפ"ם שם היא לקומה מדברי סחם, בשהדרין פ"ד מיחות לף ע"ג ד"ה לחור לחדם כו' וכן בשרע"ם שם וגם בהרמ"ם בפ"ק מהלכות ומג בר"ן פ"ק דע"ז ורי"ו כ"ז ת"ם. הגה רלוחי רבים עושים בפי' זה שלומרי' שהין בן בח מוחר על השיתוף בגון בפ"ת שהובדי' ממות השיטה דהלא כך מציאת בהרמב"ם בהלי' מלכים וגם בפמ"ג ולא מלינו בשום פוסק שבשי בח היש מוחרי על השיתוף ולהדרבה מוכח שם בהרמב"ם בל ע"ת שב"ד של ישרחל ממיחין עליה ב"ל מוחר עליה ופ"ק מה לי ב"ל מ"ל ישרחל . והגלע"ד דה"ם של שתום, והרמ"ם ושלר פוסקים שב"ל שבחבו ח"ל שתום, מ"מ בזמן הזה בולם בשבשי בקדשים בלסם ואין תופסין בסם למלוקות ולפ"ם שמזכירין ש"ם וכולמם ל"ת (וכמ"ש בריי"ו) מ"מ אין זה שם ע"ת ר"ל שאין מזכירין שם ע"ת וכמ"ש הרמ"ם וריי"ו ע"ש ולף לפי לשון שתוספי' שלא כתבו לשון שאין מזכירין רק לשון מ"מ אין זה שם ע"ת ר"ל שבשבשים בקדשי' ולא בשם ע"ת גם דעתם לשמים כו' לפ"ם שבוחתם ל"ת כו' ולפ"ם שמשתפי' ש"ם ול"ת ר"ל שמשתפים ש"ם ול"ת דהייט שבשבשים בקדשים לא מלינו לחשור לגרום לחברי, לשתף לשתום בקדשי' ומשום לפני עור ליכא בב"ל לא החסרו על כך שלא יעשו ש"ם ול"ת דהייט בקדשי' שלשם כמו לשבדיל לף הבדלות אין מיומה למהרה שלי, ויעמינו בי"י ובמשה לף שהעבו"ם משתפי' במקום מרע"ם ליזה מקדשים שלשם לא הוזהרו על כך לא יעמינו בשם שהוא נביח לו בשחר נביחים משל"כ בישרחל המשך התום, וכן הרמ"ם ושלר פוסקי, ולכן לא מלינו שבחבו זה רק נבי שלחור לעשות שותפות עם העכו"ם ודו"ק. וזהו ברור וכן קבלתי ממורי הגלון מהר"מ מל"ד דק"ק ווילנא ונפל, מיום בזה לדיתי כי לפי דעת החוספים דלא הוזהרו ב"ל על השיתוף ע"ת לף בשעובד ע"ת וע"ל יהיה מותר בשבשע בשעו בשיתוף וע"ל שמה ממר דשבשים בקדשי' שלא לפי דעת התום, של"מ דלחור שינרום לחברי, בשתף דסייעו ע"ת עשמה וגם משום לפני עור ליכא ע"ל שעשו בשותפות יהיה מותר לף בפ"ת עשמה בשותפות משל"כ לפי מ"ש בשיטמין שבשבע בפ"ת עשמה בשותפות

שאלה כו מיתת בשנה דברובין כפי בכל מערכין נתנו בשנדל ומכל הטפחות ס"ז מירוב רמ"ת מין זה מירוב וכתב סרב מברטורה דפליגי סיכא דמשכל קמיר ביציתת ובני סיכא דמסקקים לערך ליסוי כי שבוחים דסייט מלטול הסכין ומתיכת החכל דמקלקל מיט מלא שבות דת"ק מכר שעות מותר דכבר ר' דכבר שעות משום שבות לא נזרו עליו בין משעשות ור"ת מכר לא דמכר ר' דכבר שעות משום שבות לא נזרו מש בשבות מ' מכל כלן כי שביתים סס.

תשובה מ' נכ' שבוחים מי הגד להרב מברטורה לחלק בין שבות למשלה מעשרה מעשים מין זה מירוב לעשה מ"ע ס"ז מירוב ומכל זוערי נגמר' מד ומל מקשתת בשלין מאר רבה לעלה כו' כל דבר שעות משום שבות לא נזרו עליו בסע"מ ולקשה רש"י למה לא פרך הגמ' כי מברטורה לר"ם למעה מעשרה כרמלית הוא מלא דחלה מב' פירכי נקט ובתירוץ מ' יתיבו למעה מעשרה כרמלית הוא מלא דחלה מב' פירכי נקט ובתירוץ מ' יתיבו מעיט ומס כן סרי בסדיא דסבר ר' מב נכ' שבוחים לא נזרו דכלן כי שבוחים הס פשתם בשלין וקטולית מברטורה לר"ם. **ונלע"ד** ליישב דכך מפיינת שם בתום' ד"ה ומל מקשה בשלין מלא בשבות דת"ק מ' כרמלית הוא מלא דחלה מב' פירכי נקט ובתירוץ מ' יתיבו למעה מעשרה כרמלית הוא מלא דחלה מב' פירכי נקט ובתירוץ מ' יתיבו מעיט ומס כן סרי בסדיא דסבר ר' מב נכ' שבוחים לא נזרו דכלן כי שבוחים הס פשתם בשלין וקטולית מברטורה לר"ם. ומס כן בזה שבוחים מל סרב מרן סכ"י ז"ל כי הכ"י לא נמל פשיטות הגמרא כמו רש"י מלא שיטה מחרת סיתם ו"ו בתי' הגמר' מלא שבוחים מקום מקום שלו לפי פירושו שגמרא מקשה ומתי' לזה ניין ולזה בשבוחים ומתרן הגמ' בתיר שבין כי מבוחות דסייט כי שירוכין מוכח מהגמ' מכל בתיר מ' מפי' בכלי מ' ניין ושבון מאור כמ"ם דלוקן בכ' מבוחות שבן כי שירוכין שרי מכל בתיר שהכל מירוב מ' מאור והאור כתב דין זה בתיר מ' וז"ל בשה"ג שיש שותף עם שכיו דכיינו כלישנא דמתני' ולא מילק בין כי מבוחות בשלמא בל"ז סייט יכול לומר דהסוד פוסק כרבבן דמתני' וכר' יוסף דתני פלוגתן בל"ז כמו סרמב"ם מכל שתה שכתב שכיח יוסף שסוד פוסק כרבה מקשה ונם פשט"ל דהסוד פוסק כר"ם סייט מליבא דרב יוסף למבין יום מלא שסוד בשבי שמשה פוסק כרבה והוא תמוה ול"ע סימב בל"ו וכמ"ם. ומה רבו הירושים בגילוי דברי שכיח יוסף כדי ליישבו וכלי"ם מבלי"ם שוגים מבוחים וכולם נ"ע מקלא מליבא דסלכתא לכן נ"ע הכתתים :

שאלה כז מיתת בשנה דברובין כפי בכל מערכין נתנו בשנדל ומכל הטפחות ס"ז מירוב רמ"ת מין זה מירוב וכתב סרב מברטורה דפליגי סיכא דמשכל קמיר ביציתת ובני סיכא דמסקקים לערך ליסוי כי שבוחים דסייט מלטול הסכין ומתיכת החכל דמקלקל מיט מלא שבות דת"ק מכר שעות מותר דכבר ר' דכבר שעות משום שבות לא נזרו עליו בין משעשות ור"ת מכר לא דמכר ר' דכבר שעות משום שבות לא נזרו מש בשבות מ' מכל כלן כי שביתים סס.

תשובה מ' נכ' שבוחים מי הגד להרב מברטורה לחלק בין שבות למשלה מעשרה מעשים מין זה מירוב לעשה מ"ע ס"ז מירוב ומכל זוערי נגמר' מד ומל מקשתת בשלין מאר רבה לעלה כו' כל דבר שעות משום שבות לא נזרו עליו בסע"מ ולקשה רש"י למה לא פרך הגמ' כי מברטורה לר"ם למעה מעשרה כרמלית הוא מלא דחלה מב' פירכי נקט ובתירוץ מ' יתיבו למעה מעשרה כרמלית הוא מלא דחלה מב' פירכי נקט ובתירוץ מ' יתיבו מעיט ומס כן סרי בסדיא דסבר ר' מב נכ' שבוחים לא נזרו דכלן כי שבוחים הס פשתם בשלין וקטולית מברטורה לר"ם. **ונלע"ד** ליישב דכך מפיינת שם בתום' ד"ה ומל מקשה בשלין מלא בשבות דת"ק מ' כרמלית הוא מלא דחלה מב' פירכי נקט ובתירוץ מ' יתיבו למעה מעשרה כרמלית הוא מלא דחלה מב' פירכי נקט ובתירוץ מ' יתיבו מעיט ומס כן סרי בסדיא דסבר ר' מב נכ' שבוחים לא נזרו דכלן כי שבוחים הס פשתם בשלין וקטולית מברטורה לר"ם. ומס כן בזה שבוחים מל סרב מרן סכ"י ז"ל כי הכ"י לא נמל פשיטות הגמרא כמו רש"י מלא שיטה מחרת סיתם ו"ו בתי' הגמר' מלא שבוחים מקום מקום שלו לפי פירושו שגמרא מקשה ומתי' לזה ניין ולזה בשבוחים ומתרן הגמ' בתיר שבין כי מבוחות דסייט כי שירוכין מוכח מהגמ' מכל בתיר מ' מפי' בכלי מ' ניין ושבון מאור כמ"ם דלוקן בכ' מבוחות שבן כי שירוכין שרי מכל בתיר שהכל מירוב מ' מאור והאור כתב דין זה בתיר מ' וז"ל בשה"ג שיש שותף עם שכיו דכיינו כלישנא דמתני' ולא מילק בין כי מבוחות בשלמא בל"ז סייט יכול לומר דהסוד פוסק כרבבן דמתני' וכר' יוסף דתני פלוגתן בל"ז כמו סרמב"ם מכל שתה שכתב שכיח יוסף שסוד פוסק כרבה מקשה ונם פשט"ל דהסוד פוסק כר"ם סייט מליבא דרב יוסף למבין יום מלא שסוד בשבי שמשה פוסק כרבה והוא תמוה ול"ע סימב בל"ו וכמ"ם. ומה רבו הירושים בגילוי דברי שכיח יוסף כדי ליישבו וכלי"ם מבלי"ם שוגים מבוחים וכולם נ"ע מקלא מליבא דסלכתא לכן נ"ע הכתתים :

שאלה כח לשון שבכח מת שמעון שותפו שבבת שלא מכר ממלו לגיי בב"ם ובי"ז עבר מת הפסח ומפור נסמה ושמעון טופן שבמת כבן יורשו מוכיו ורביו הדין עם מי ושכרו כפול מן הבמים :

תשובה סמה ל"ם מי יש לדמות זה למ"ם בגמר' דסנהל קמת נבי סנוזל ממן

ועבר עליו הפסח מומר לו סרי (הג"ה סבן חרב השחבר ז"ל) שלך לפניך ע"ב. (ב"כ מלמחי) : **וזאת** ליסודם ויפשר ומרמה עם שכשחבת מת"ו הנשמן

זוקל"ל מי יש לדמות להגוזל מתן ועבר עליו הפסח כי מפשר לפי שרמה שם"ם מהרש"ל בים"ם בגזוזל קמת מי' כ' מחלק בין סהוא לגזוזל מתן כי ובין שומר כי ומפיים שם וז"ל הלכך בכל ליסורי סמתם שבשולם וסן בעין מומרי' הש"ל נבי נזלן ולא נבי שומר מב"ל ובני"ד בשמולם הפת ולא מבר מתלו ומבותבי' ע"ם זה לזה וכמ"ם בב"ב פרק חזקת ובסמ"ם סי' קב"ו ע"ם בוחלי שמיט יכול לומר הש"ל ומחויב לשלם לרשמן מכיסו . **ברם** רלימי שהרב בשל ש"ך בשברו בח"מ סי' שם"ג ס"ק הביג עליו ובתב וז"ל מה שפסק רש"ל כי סיט מרמה לשב"ל כי בדחק מ"ם בתיב בביי שריבא ד"ה ופיפא דמתני' הוי ר' יצחק כי לא שמה מידי דסה לא מתירין דריבא רבבן לשון דיבי דמתני' מתי' כתבי תלמי שלא כולי מתני' מתיא כר"י וריבא מתיא מפיקו בבבן כי, והכי מפשה ליבא דגמרי' מתן ומבר עליו בשמה כי, ולא קמבר מני מתני' ר"י סיא כי, שלא ולמי מפוס דהבי מתני'

Digitized by Google

מתני' גמ"ה ר"י הוא כו' עכ"ל ע"ש . ומני בעניי לא יכולתי ליישב לפף דמתו ובמה מצד להרש"ל שכתי זיל קרי בי רב הוא זה לא שמיעתיה הרש"ל הוא שלפי פירש"י לא כו' משיפא לישנא דסלכתא דסלכה הוא כרבנן דר"י וכמ"ש הוא בעצמו בספרו בפי' שור שנגח ד' וכי נסי כ"פ ע"ש . גם מ"ש וסכי מצטע לישנא דנמי כו' ולא אמר מי מתני' ר"י היא לא ידעי ולמי כו' ליני יודע מי הגיד לו זה ומדרכה מפסא מסתבר' שסתלמודא לא רצה לומר מני מתניתין לפי שהמתני' לפי' כ"ע וכמ"ש הרש"ל רק שבעי תלמודא לאתויי תנא דאמר כאיסורי סתם שיטו מדבר לענין גזילה שאומרים הש"ל אמר רב חסדא ר"י היא דתני' כו' נבי שומר כו' ורב חסדא הכין שהתלמוד' בעי מתן תנא כו' נבי גזל חמן כו' לפי שגזלן ושומר כמד דינא איתרבו ולזה בא רבה ואמר לא ד"כ אמרי בגזלן כאיסורי הנאה אלא לפיך כו' וחזו בבר ידע התלמודא דבעי מתן תנא כו' ולא בעי מני מתני' וכמ"ש אלא דוקא פליגי רבנן אלא דר"י מצטעמ דמ"ל אם הוחזק לי כו' אבל בגזלן לא שייך הא מצטעמ דכתיב והשיב את הגזלה וגו' והוא כוונת הרמ"ל שכתב וכן משמע בגזלן הסוגיא והיינו כמ"ש .

גם מ"ש אחר כך וז"ל עוד כתב מהרש"ל שם אלא מרמה בעי כו' אבל בגזלן לא שייך הא מצטעמ כו' ע"ש שמחלק בין גזלן לשומר ומלבד מה שאין מסכל טוען דשומר יורא מגזלן לענין זה דכריו תשמיש שהרי בהדיא מסיק בגמ' והשיב את הגזלה כו' מכלן אמרו כו' מלן שנצטוו ליש לאחר כו' וכמדומה לי שהרש"ל בעל מרפי' לא רצה לזה שום הסוגיא עכ"ל. הנה מ"ש שאין מסכל טוען דשומר יורא מגזלן לפי שהרי טוען עצמו לשבח כי גזלן רשנית פעריה כדכתיב והשיב את הגזילה אשר גזל אם כאין שגזל כו' ומצטע"כ שומר שפשע רחמנא מיבעי . אך זה דברי כבוים כי בחמת משום הסוגיא מכרייתא דרבה בר שמואל משמע שאין מיוק בין שומר לגזלן ומפשר שהרש"ל למד מה שאמרו בברייתא דרבה בר שמואל ושור עד שיגח נעמר ליה סוס לאו דוקא דאם כן קשה קושית הגמר' לפני בחמן בפשם ובפרש שהניח פה דברי רבנן ולמה ליה מביא דברי ר"י אלא ודאי דרבנן שברי גבי גזלן לפי' משנעמר דינו לומרים הש"ל מדכתיב והשיב את הגזילה אם כאין שגזל כו' ובפשם שלא אמר משנעמר דינו לפי שבא להשמיע לנו שאחית כרבנן שלולי כן היית סובר שהברייתא, ומתני' לאחית כר"י ולא כרבנן וזהו דלא כהלכתא ובאחת רבנן שברי גבי גזלן לפי' משנעמר דינו לומרים הש"ל ולישנא דנמר' נמי הכי משמע קלת דאמר מלן שמעת ליה לאחר עד שלא עבר דינו אין משנעמר דינו לא רבנן ומקני כו' ברי להניח שמעת שאמר בברייתא הלשון עד שלא עשר דינו אלו יודעים שהברייתא, לפי' כרבנן ולכך נמר בברייתא בלשון שאמרו רבנן גבי שומר כדי להשמיע לנו שהמתני' גבי גזלן לפיכך בלשון שאמרו הרש"ל וכן פסק הרמב"ן גבי גזלן לפיכך בלשון שאמרו דינו לומר לו הש"ל ולפי שהוא דוחק קלת מכל מקום יש לפרש כך כוונת הרש"ל בשורי דנמר'. הטולה ממ"ש שלפי סברת הרש"ל באיסורי הנאה שאומר חייב לשלם ואינו יכול לומר הש"ל ולפי סברת הש"ך אין מיוק בין שומר לגזלן וכ"ד השולחן שפשע אבל מכר חצלו הוא מוחזק כגרשה מן השלחן ויכול לומר קים לי כהרב בעל ש"ך . אמנם לריכין אנו לדקדק תחלה מם שעמת שכתבו הוא פשיטא לו לא. לכאורה היה נראה לפרש רמי' מנמר' דביום דף ט"ז ממעשה דהוות קמי' דר"ל לחמי עיניה ר"ל דלא מותיבי על תנאי (שבתחי) ר"ל פושט את כו' משמע מכאן מם אמר שבתחי נקרא פשיטא וכ"כ הרי"ף בפי' תקכ"ז וכ"י ע"ש . אמנם מדרבה משמ נראה שעמת שבתה אינו פשיטא לפי שבשנה לשמואה חוי דעניב ר"ל שמיך מדידי רק מבה שעשה כך אי פשיטא ר"ל פושט את וכן יש להביא ראיה מדברי רש"י בב"ק פרק כיצד הרגל דף כ"ו ע"ב שכתב ד"ה לעמן ד' דברי, פשו דאמ"ש דהביר בה שו שבתה אינו וגם פשיטא עכ"ל . אבל יש לחלק דדוקא אם שו שבתה שונג וגם פשיטא לה"ר לחיק מלשהים שיבתה ואפי' שיבתה גם לחיק מלעתי' שבשגגה זו מחיקו שיוק לחבירו אבל בב"ד שיה לו לחשוקי מלעתים שיבתה ובשבתה זו תיבף יעבור על זמן איסורא ומ"ב ר"ל שבתה זו שיא פשיטא .

אבן גמ"ד להניח דאים מנמר' דב"מ פי' המפקיד דף מ"ב בשובבת לחת נקטים דרבה ר"ל כל גא ידענא פשיטות שיא וכן כתב הרמב"ם בפ"ד מהל' שאלה דין ז' וז"ל המפקיד אצל חבירו אין כלים בין מצות וז"ל אפי יודע אלה הנחתי לו כו' ס"ז פושט ומ"ב נגנם אין עכ"ל וכתב הרב המגיד פשוט הוא בנמ' דהמפקיד לו כל גא ידענא לו ויש לחמוה על הרמב"ם שהרי בנמ' גא אמר רק זוזי ומהיכן הוציא לומר בין כלים לו' ואפשר שהוציא זה מלשון הנמר' שאמר שיכן מתניתין ואמא גא אמר היכן קבדתינהו כי כשים אין להם שעירה אלא בקרקע וכ"כ הרמב"ם בפ"ד מהל' שלנים דין ד' וכמ"ש הנמר' אם"כ בשובבת דהשוא קרעינהו לו ע"ש ומזה הוציא הרמב"ם דין זה שהיירי שהפקיד נכים בין כלים בין מצות ולכן אמר בלשון מופלגה נכי פירושים וקאי על שאחת כלים בלבד ואל האחת זוזי בקרקע . או אפשר לומר שהרמב"ם סוגיא זה מלשון שאחר רבא כל גא ידענא פשיטות' שלא כל מיותר הוא אלא ודאי שבל פירושו על

כולם שאמר גא ידענא בין כלים בין מצות נקרא פושט ולכך אמר כלים בריבה. ובמקום שאמרו לקבר אינו אלא לשאריך כי יש לי כמה דקדוקים בכלי ליישב דהרמב"ם ובחשו ל' שהרכתי למעניתי. זכיתי מזה שלא ידענא הוא פשיטא וכ"כ בב"ד זה טוען שכחתי נקרא פשיטא וכן מבואר בריש פ"ב דב"ק דף ט"ו ח"ל מאי לריך מפי' כי"ע נמי מן ס"ל שלא גזירה שמא יפשע ופירש"י ד"ה שמא יפשע יכחש ולא יערב כו' ע"ש ואם כן בב"ד שאפי' אם היה החנאי שלפס שלטו בשמירת הפיקדון שלא כשומר חנם מכל מקום חייב משמר שפשע . **אבראי** לפי משמעות לשון הסלה מוכח שזה שחתן לפי' של רשון לבד ולא של השותפות וכיון שלל השותף בחורת פקדון וכבר כתב הרמב"ם בפ"ח מהל' שכירות והוכחו דבריו בטח"מ סי' רל"ח ובש"ע סוף הסי' הנ' וז"ל המפקיד אלל חבירו אין בחנם אין בחנם בשכר אם אלל השומר את הבעלים עם הדבר או שכרם הרי השומר פטור אפי' פשע כי בד"א בשאלל הבעלים כי בעת שנעל החפן כו' או שהיו שלושים או שכורים אללו מקודם כי אמר כו' עד כאן לשונו . ובכ"ד שהם שותפים ביחד ובעת שהניח אחלו ביד השותף נרחה שהיה שמירה בבעלים ופשוט וביותר לפי מה שכתבתי לפיל שהשבון הוא המוחזק ויכול לומר קים לי כהרב בעל ש"ך שאין חילוק בין שומר לגזלן ויכול שבעון לומר לרשון הרי שלך לפניך והבלע"ד כתבתי :

שאלה כט

נשאלתי לפי מ"ש בשמה דוכתי בחלמוד כל אחת מהי' נרכוב אחתא ואחרי מוחבי בחלוכתו וכתבו התוס' בפ"ק דשוכה דף מ' ע"א לאין מכוון כ"כ ולחומרא לא דק והשבתי להם להבין הענין תחשה רבוא י' על י' ותחלוק הרבוא של שתי ועדב כזה . . ואם כן כל חדר ברבוא הוא ס' על ס' ואם תחלק אותו לרלועות שפת רוחב ואורך תמלא ט חמישים שפחים כי ס' שפחים ס' בחורך הוא כ"ם וכן ברוחב נמלא שבם נ' שפחים חחשה חלוכתן בכל הרבועים של ס' על ס' הנ' ולא לאורך חלוכתן של י' על י' אלא חלד סבי מהריבוע של ס' על ס' עשה חלוכתן י' על י' כזה . . וע"כ לפי החשבון בל כל אחת כו' יהיה חלוכתן של רבוע ס' על ס' טופ על כל ס' ס' מיחשים ואם כן יהיה ז' אחות כל חלוכתן ורבוע ז' על ז' אם תחלק לרלועות שפת הוא מ"ע שפחים וכבר אמרנו ש"ל חחשים אם הוא רבוע של ס' על ס' ורבוע של חלוכתים של ז' על ז' הנה הוא נ"ב חניה של רבוע י' על י' ובנרחה לליור הסני שיירית לך ול"ב נחסר שפת ס' וכנ' אלא ל"ל דלא כולי אלי אלא חלוכתן הוא אחת אחר אבי חומשין ולכך נ"ב ברבוע של חלוכתן ז' על ז' יהיה נ"ב חחשים שפחים ודו"ק . **ובשם** הגחון מהר"ם מיוח ז"ל כתב דק"ק ווילנא שאחתי הוכחה לאחרת בקטר מופלא דלא דק והוא זה עשה לך ליור רבוע ס' על ס' ואם כן יהיה חלוכתן ז' שפחים לחשבון כל אחת כו' לאחר כך חעשה מחלוכתן רבוע לגד החון כשיעור ז' על ז' כזה . . ל"ב יהיה חלוכתן של רבוע ז' על ז' עשרה חלות אחת חומם ושיניהו רואות כמופת של ליור שהרבועים של רבוע ס' על ס' הוא חני חלוכתן של רבוע ז' על ז' ואם כן חלוכתן שלם ל"ל עשרה אחות כפל מהרבועים של ס' אחות ולפי החשבון של כל אחת כו' הוא אחת אחת חומם הלא ע"ב ל"ל דלא דק וחלוכתן של ס' על ס' הוא אחד יותר מז' אחות ויהיה חלוכתו עשרה אחות שלמים ודו"ק ועלה"ד כתבתי :

שאלה ל

נשאלתי לאחת דמי לנאר קושית הרב נעל תי"ט על הרמב"ם וז"ל נעל תי"ט בר"ה פ"ד משנה ד' ברחשונה היו מקנאים עדות החודש כל היום ומקבלו הלויס כשיר אבל הרמב"ם בפרק ג' מהל' קידוש החודש כתב וז"ל ומקבלו בעבד ולא ידעי מה יעשו אם יעשו עולה של בין העירבים אחר שיבואו עדים וע"ל שיקריבו מוסף היום אחר תמיד של בין העירבים עד כאן לשונו . ובאחת שדבריו ל"ב של משנה הינו דבריו גם בם"ם פליני בקבלו בשיר אם לא לאחרו כל עיקר כדפי' הר"ב כו' שאחרו של חול בחמיד של בין העירבים ובפי' המשנה כתב בקבלו הלויס בשיר עיניו שלא אחרו שיהם כלל שלא ידעו אם היה חול כו' כי על כל פנים לריך שיהיה על כל קרבן כו' ואחר שמקריבין חמיד לא היו מקריבין לאחריו חוס ול"ע עד כאן לשון נעל תי"ט .

תשובה נלע"ד דקשה להרמב"ם קו' החוס' בנמרא דר"ה דף ל' ד"ה ובקבלו וז"ל ואחמי לא אחרו מוסף של רגל ואם יוכלו להקריבו כו' עד וב"ת דהקריבו בבע ס"ת לאם יבאו עדים יבא מוסף ואם לא יבואו עדים יבא חמיד לאם כן מפי קבלו בחמיד דאי משום שהיו שבורים שלא יבאו עדים ואחרו שיהא של חול זה הקבלו לא היה בחמיד אלא במוסף של רגל חוסף שאחרו עניו שיהא של חמיד של חול ובוחד ש"ל שלא אחרו שיהא כל עיקר היינו לפי שהיו מחחילים בל בעת שמא יבאו עדים עדיין ולא היו יודעים מה שיהא ואחרו אם יבאו עדים ולא היה להם לשנות בשות בוחד עדיין נחקבלו שלוש יותר בשאר קרבנות שלא קרבו מיהו לפשר לומר שלא באו לפיכך לא היה להם קבלו אלא בשיר ו"ל כו' ע"ש בחוס' . אבל לפי זה מבואר ל' סרמב"ם דבחאת הקריבו קרבן מוסף של חמיד וכ"ש חחוס' וחד סרמב"ם דבחאת הקריבו מוסף של חמיד ולא אחרו לא חמיד ומוסף

Digitized by Google

תי"ת ט' וזה סיס קלקול כמקדש ח"ס סרמב"ם ז"ל בהל' קידוש סחדש ולא ידעו מה יפעו כמוסף ור"ל דהקריבו על חאלי רק בציר לו ידעו סה נעשות לם יאמרו ציר של י"ס כמו כמוסף לא של חול ועטור זה לא אמרו ציר כלל כי לו היה לפשר שיאמרו ציר על חאלי כי שמא סוא של חול ולא שייך לומר ציר של י"ס וזהו שכתב בפי' המשנה שלא אמרו ציר כלל ר"ל עטור ספק מוסף ופסק סרמב"ם כת"ק ולא כר' יוסי שאמר שאמרו ציר של חול עם תמיד של בין סערבים ופבר סרמב"ם שבחמת נמו שדים לבוקר ולא סיו שחוט לשם ציר לחר כך וכפי סס"ד בהוספה'. ולפי זה מוכרח מ"ש בסוד בפי' קו"ג ול"ז שלא אמרו ציר בחמיד של בין סערבים ולכן אין לומרים שדירים שחוטה וחט חמוה שפרי פוחר מ"ש בגמ' דר"ס שקלקלו סעים בציר של חמיד של בין סערבים ופקדה זו שפקדה סרב בעל בלר שבע בשפרו שלף אם תמיד עיין שם. לחמם לפי מ"ש לא מוכח מידי דפטור למד בסרמב"ם ופקלקול בציר סיה בקרבן מוסף ומה שאין כן בין סערבים ופבר שפשר שלא אמרו ציר בחמיד של בין סערבים ולא סיו שחוט לשם ציר לחר כך סרמב"ם שבחמת נמו שדים לבוקר ולא סיו שחוט לשם ציר לחר כך ופיין מ"ש בפוקה לחר תירוץ לחר על קושיא זו ופבלע"ד כתבתי:

שאלה לא

מפשה שירש לידי פס ק"ק טרון שפקבל עלוי תפילת של רשם הפשם ויום כפור לבעלי שבתים לשתפלל ולחר כך חלה ר' מפס ולא יכול להתפלל ולא לחתו סלים שחלה לפשמיד לים לחר בפקומו שיתפלל תפלתו ופקבל רע"ו להפשמיד לים לחר להתפלל וכבן סדין עם מי.

תשובה

נרלה פפום שהדין עם הקבל ולכאורה מלם להביא ראיה לזה מפא דאמרי' בגמ' דיומא ז' ימים קודם יום שכפורים וכו' ומתקינן כפן לחר תענית שמא ירבה בו פפל ואמרי' בגמ' לחר כך שירש בו פפל בכ"ג רשפון תזר לפטותו ובשלו לינו פובד לו בכ"ג ולא בכ"ס כ"ג פפום לינה בו ס"ס ולם לינ' דמי שמוד יכול להשמיד לים ר' בפקומו לפם לינו עובד בכ"ג פפום לינה (ופקס כפן ר' בידיעתו) ר' שפוא יבדר כפן ר' תמורתו בפעמו לפי שפום לחכב ו' ובזה לא יתקשה כו ולם כן לין כפן לינה לחר ולפי (הגי"ה מבן הרב השחבר ז"ל) שלין בידו לבדר כפן לחר תמורתו ואחת ליסודם ויאמר ולאמרין כפידה מן הסעודם ולפם כן י"ל לבית רלוה מנמרת כנ"ל שלין בית בפלם שחלה לפשמיד דשנחל קמא דף ק"ט וק"י ו"ל לים לחר בפקומו: תאו רבנן מיין לכבן שבא ומקריב קרבנותיו וכו' ולפ סיה זקן ר' לא דמי עביד שלה טחם לכל כפן שירלה כו' הפי זקן ר' חלה ס"ד לא דמי עביד כו' ולפ לא מצי עביד עבודה לפי סיכי מפוי לפר רב פפא שיכול לפשות על ידי סדחק דכי עביד עבודה הוא ומפוי שליח ובחנו סחום, ד"ס דכי עביד על ידי סדחק עבודה היא ול"ל מלינו בכסים פפול בשים פלא דחנו חכמים שיעור עד שירחת בכלל שחמרין עד כפן לפוכ'. ולריכא למידק מלי בעי סחום, בזה שחמרינן דלא מלינו כו' פלא דבחנו חכמים שיעור כו'. ולעני"ד נפי שחמרינן בגמ' דחלין פ"ק דף כ"ד ת"ר כפן מציינת שפי שערות עד שיקפין כאר לעבודם כו' עד שיקפין עד כמה ס"ר פלבא אמר ר' חיינא עד שירחת עד כפן לפוכ' לפום דייסת גרסה שקשית בגמ' הוא עד כמה שכשלון עד שיקפין שקול הוא וטעם לפי פירושים שם הוא עד ובד בכלל לו עד ולא עד בכלל ולזה ר"ח כו' עד שירחת וסייט עד ובד בכלל וזה שפוקף, להחום, על דברי רב פפא שאמר עבודה פ"י סדחק עבודה היא ולפם אמר כחולין דף עד שירחת יאמר עד שלינו יכול לעבוד על ידי סדחק ולזה בלים אחום, לשלול פי שקשה' דבגמ' דחולין פכ, שבחתי וכחנו דלא מלינו בכסים פפול בשים (מלריימת) ולאן קס"ד לומר שפחפק הגמ' שם עד בכלל לו לא פלא כוונת פבר' בשלי שפקשה עד כמה ר"ל לפי חאר שיקפין עד כמה יכיס כאר לעבוד ו"מ שם יעבוד על ידי סדחק שם יכיס עבודה לו לא לינ' פלינת אמר ר' פיינא עד שירחת פכל בשיטת פרב פפא שכל עבודה שלינה על ידי סדחק עבודה היא ולפ"ר אמר רב פפא שאמר עבודה פ"י סדחק עבודה היא ולפם אמר כחולין עד שירחת יאמר עד שלינו יכול לעבוד על ידי סדחק ולזה בלים אחום, לשלול פי שקשה' דבגמ' דחולין פכ, שבחתי וכחנו דלא מלינו בכסים פפול בשים (מלריימת) ולאן קס"ד לומר שפחפק הגמ' שם עד בכלל לו לא פלא כוונת פבר' בשלי שפקשה עד כמה ר"ל לפי חאר שיקפין עד כמה יכיס כאר לעבוד ו"מ שם יעבוד על ידי סדחק שם יכיס עבודה לו לא לינ' פלינת אמר ר' פיינא עד שירחת פכל בשיטת פרב פפא שכל עבודה שלינה על ידי

ולפ"ז קשה טעמא מכל נם כן לפר בתשמיש שפשה יפא פעור מן הסוכה ומן טעמ זשט מקרי תשבו כעין תדורו דנם בכיתו מכל לפור בתשמיש שפשה ולכן מייב בסוכה מכל ז"א דשם כן לף כאן כשרוצה לעבוד עבודה לפור בתשמיש לף בכיתו ושם כן נמה יפער מן הסוכה בשעת הסעבודה ול"ל דשיירי בשכל שפחר ז' כי שתם מכל סוא תוך ז' ושוב דלא משמיש שום תגא לו פוסק לומר דשכל תוך ז' פעור מן הסוכה עכ"ל הסשלה :

תשובה נלפ"ד דס"ל בגמ' דשרבן כשרים לינשריבא ליה ס"ל כי קס"ל דנס בשעת עבודה פעורי כו' ר"ל קס"ל דכשרים מייבים לף בשעת עבודה דהי דסוי לעיבא לפשירי כשרים סיו רוקק בשעת עבודה שכל שלא בשעת עבודה נם לא משמיש מקום מייבים מילי דהוי וכו' ולכן משמיען סברייתי דשכל מייבים בסוכה כשרים כי, לף בשעת עבודה דזהו מקרי כעין תדורו וזהו מוכרח לס"ל הלף לעמר כשרים לינשריבא לחייבים שלא בשעת הסעבודה מסכי תיתי שיפסרו שלא בשעת עבודה ונם לא משמיש סרמב"ם לכתוב דכשרי, פעורים מן הסוכה בשעת עבודה ומן לחלק ולומר דחשמיש סעמה נבי מכל סוא מדרבנן ומה שמין כן נבי כהן מכל ז"א ויש לי עיד יעוב לעמר ודו"ק :

שאלה לה ל"א לריכת דעמי דלעמרי דכל שפפולין נבי מצרנת לו כיום דשמין לו כיום שי דעמרין שלא מבריכין לי לעמרי, דלברך עליו שפשיטו מ"מ מצ"ל לי כשר נבי מצרנת סוף מברך שפשיטו על מנת שמילם לי סוא מצרנת פפול מכל מקום מברך שפשיטו על נמר הפירי דשיטו על פרי שפפחדם משנה לשמה ומין לעמר דמין מבריכין מלא על מכילם הלא פשום הוא כהרמב"ם ובעור וכפ"ש פי' רכ"ם דמבריכין על פרוחים ומין לומר דזהו פדיין לא נעשר פריו ופפק שכלבו וחרשב"א בשיטו כפי' סנ' דמין מבריכין מלא על נמר בריייתו דשלא זה לא נקרא נופר דשעורו כפול הלבן ומצרנת שעשר פפול נם לנבי ברכה (ומיין כתשו' סרי מלשיך) מכל י"ם לשכיח מתשו' הרש"ל פי' מ' במשנה שלישית נק"ם תופשרת שלא עיים נסם דהם ופפ"ה טה לברך שפשיטו לעשר כך ביום שי על ד' עיים ולא כי"ט לשמון על ג' מיים דמ"מ כי' דלמי לברך על הפרי מצרנת שפשיטו על מדום ספירי כי' ס"ם . סם כן מוכח מזה דמין לברך על מדום ספרי ופפשם משבר לפי שבשעת כשמברכין על מדום שעשה מ"כ כל הקפל שום שברכים כעשר מש"כ כשמברכי' על מדום ספרי שיו מילתא דפסיקא דלפשעים קלת מן שכיור ברכו על מדום ספרי בשעת רעי, ומ"כ לין יברכו על ספרי שפשיטו בשעת ומ"ז יש נם כן נדעות דמ"כ כשיורצים שברכו כל הקפל שהשיים על מדום ספרי אבל י"ל עשם לעשר דשפשיטו שברכו כב"ם שיו שלא על מדום הפעור ולא על ספרי ופפ כן כשיפשעו שפשיטו פשם יסיו פעורים לכשר לנפילי, ומין נומר נ"כ דתנוי ברעים דשפוקה שפשיטו על ספרי הלא קי"ל כפשעור שכיעו בפי' פחכר לף מי שלא ניכך בשעת רעה לשמוה מכל מקום יברך בשעת רעים שניה ובכן נ"ש נדיעה. (ע"כ מלעתי) :

שאלה לו לי שרי נפן ולפכות כפנ"ש על כלי שער בנבל וכיעור ושלר כלי שמרים דפל נזירה שעת יעקן כלי עיד ונם בשעת מחקים כשמקרא ניעא מן שכלי עיד :

תשובה לפעורים יש לפכיח רעים שפה לשמרי' בגמ' דפוכה פ' שמלול ח"ל שמלול עשם ושבשה כו' נפי שעיה דוחה לו את השבת ולא את ס"ע ומשעת לשפוקי תש"ה דוחה ושיו דוקא מלול של בית השוכה שהוא שעתה של מנוח לשפוקי מותן שמגעים בכלי שער לו משום שעתה של מנוח עובי, ומשור לף ש"ל דשתם שעתן על כלי שער הוא לנוכך שעת נשואין יאו הוא מנוח נבל ז"א שרי לשור לעשות שעתה נשואין כתש"מ מעשה דלין מעכרין שעתה נשואין כתש"מ יו"ע נפי שעתה של מלוה הוא שלא נבל ז"א שרי לשור לעשות שעתה נשואין כתש"מ מעשה דלין מעכרין שעתה נשואין כתש"מ יו"ע נפי שעתה של מלוה הוא שלא נבל ז"א שרי כתבו סתוס, שם נזיר סה, הלא זהו רק נזירה (הג"ה שבן הרב השתבר ז"ל) שעת יעקן כלי עיד ומין שבות **וזאת** ליסוד ויעמר לפוס ריסס, בשקדש שעירנו נפי שעעמת ניע נל"ע נלמורה לסביע רעי, סשוכה סוא שעתה יעירם וש"ם להיתיר מעשים דעשיין לף ל"ו ומ"ל ס"ם לעתן שעכין של כלי שער מלו הן מלום שבות כי, לא כתש"מ עבור שעתה יו"ע נקרא מעשהין ולא מעשקין ולא מרקדין ב"ל שעת יעירם ולשור ולו"ק : כו' . כל שלו ניו"ע לעתו ק"ו בשבת כו' ובגמ' מפרש לא מעשהין ולא מעשקין ולא מרקדין נזירה שעת יעקן כלי עיד ס"ם שרי בשעת דוקא ניו"ם לפשר ולעשק ולרקר מכח הנזירה שעת יעקן כלי עיד שלל כתש"מ מותר ולא נזרי שעת יעקן כלי עיד לפלת"ה נשם שמרו על ו"ע שלשור יעשרו לכותם שפי שכתש"מ לין מעשהין כו' וק"ו כיום טוב שלא נתש"מ מותר וכ"ל סריב"ם בתשו' הביאו סעתר בקדוש מרן סב"י ז"ל בספרו סארוך והקלר בפי' תקנ"ו וז"ל ומותר לעשות ריקודין ומחולות (כמו של מומר) ולעשות מעשה סעתרים כו' ע"ם . ונדולה מו כתבו סתוס, בר"פ בשבים כדי יין וז"ל תנן לין מעשהין ולין מרקדין פירש"י שעת יעקן כלי עיד ומיסו נזירה שרי לדוקא לינשים שפיו בקיאים לעשות כלי שרים עיד למינגר שכל נזירה לין מלו בקיאים לעשות כלי שרים ולא עיד למינגר שכ"ל שתם, ומיין בפ"ק פי' שב"ש ולם כיום טוב התירו מעשה שלא

למינגר שעת יעקן כלי עיד ק"ו בשב"ש ולקיל לעת נזרי שעת יעקן כלי עיד . **אשכם** שכל זה לינו רעים לכ"ך שפרי מ"ם בגמרי לין מעשהין ולין מעשקין ולין מרקדין סיו בעת כלי עיד לעת כיד ובקר וברגל וכמו שפירש"י שם בסרי, ולם כן נרעים הדברים לסיפך ול"ו סוא ומה שתם שלין כלי עיד נידו לעת מעשה ומעשק כיד נזרו שעת יעקן כלי עיד ולפור עשב"ו שלא יעבן ויכם על כלי זמר דשרי שר שפוא לפינו שבוללי נזרינן שעת יעקן כלי עיד ומ"ם סתוס, ומיפו נזירן שרי דלוקא בימיפם שפיו בקיאים לעשות כלי עירים כו' סיו נם כן כמו שכתבתי לעיל שכל זה מירי בלא כלי עיד שרי נזירן לעשק ולעשה ולרקד מעשה שלין מו בקיאים לעשות כלי עיד חפו שמדוקדק בלשון סתוס, שלין מו בקיאים לעשות ולא תמרו לעקן כי שם מפרשים מ"ם בגמר, שעת יעקן כלי עיד סיו לעשות כי בדבר שכבר עשי ובשבר עיך לשון יעקן ומה שלין כן שם בגמ, לא עיך לומר שעת יעקן כלי עיד שרי לין לשם כלי עיד רק ביד ובקה וברגל מעשורי, ולכן כתבו סתוס, לשון לעשות ר"ל מלאר שבימיפם סיו בקיאים לעשות כלי עיד מחדש נזר שעת יעשה ויבוא נם כן בכלי עיד ומצ"ל נזירן לין מו בקיאים לעשות מחדש כלי עיד לא נזרינן לא נזרינן שעת יעקן לא לשבר כבר עשהו לכן לין לו סיתר לא ע"י עכו"ם נם ע"ש סרי"ב בתשו' ס"ל ומותר לעשות ריקודין ומחולות בחש"ם מירי נם כן בלא כלי זמר לא עיך ביד וברגל וכמו שכתבתי לעיל שבל בכלי זמר מרים שם שבת .

שאלה לז לשון לכור תום, בתגיגה פ' חובר בקודם עלה כ"ם תומר בתרומת מבקודם שביסודם היו מבשרי, יין לנכנים לבל לא לתרומה כי ומצרי, שם ביסודם סיו מבשרין לבל לא בגליל משר ר"ל מפי ברעומה של מרן שבמים מפשת בימיסם כי, ומקשים סתום, בר"ם לבל לא בגליל כי, וז"ל ומשה שלך מביאים אשר מפלת ו"ל לסיכ שם שביל קטן לבל לנפכים לריך שביל רחב לבל משה . ומשה שלין ישראל עלו לרגל ומלת לריך הזשה ג' ח' ו"ל עכ"ל .

הנה לברי סתום, תמוסים דמלי מקשים שלין עלו לרגל לשמע לעלו לרגל ובלו ז' ימים קודם לרגל ומשרו לת עלמן ג' ו'. ובלומק י"ל דשוקשה לשם מן פשה שד שבועות לא יפשיך זמן כדי ליך לביתם ולחזור ולהמתין ז' ימים לעשרים שבל כל מביינת בשמ' פ' לנו מליעות תמלת שמ"ל רק ט"ו יום כדי שיניע לשלין שבמ"ש לשבר פרת ושם כן כשלרו ימים ברבים לעשרים ולחזור ולילך. ומשבר לומר דשד שבר פרת רק ט"ו ימים שבל משם ושילך סוף זמן שרוך שד שיניע לשוף ט"ו ולומק . ברש"י קושיא לשה לא משקשים שסום, דשילך שבילו בכורים שלא לריך שביל רחב ד"ל דבכורים שבילו פירות דלא הוכשרו לקבל טומשה . **והגאון** מסר"ר שמעיל נר"ו שרב דק"ק טיבלין תירץ ד"ל דשביולו בכורים· בכלי שמוקף למיל שתיל ובקופות המקשן בשמ' לפי שהתירון של לשון למיל פתיל לשתת לף לילך גבי בכורים ודוק :

שאלה לח שרת תקיפא מרבא שליפא שבית מריפא לשרתו שרופה מטופה בי"ב נפה סולת נפה סוא לשובי מיודעי שמשר הגדול שמיר בכל שמדינה שבורגני שפשיטה קטה ביה הגאון ר"מ ומב"ד ור"ג כמוסר"ר **גרשון אשכנזי** נר"ו יזרח בשבל פיו בשרף סוף ספורת ומליך כשמר יפרח .

הנה בשתי לדבור שיבלו בבוד שומר כולו לשמר לת שבו ולדוש בשלום תורתו ומשנתו שתה בשתי ע"ד תורה בשתי לחדוש לשר בשלתי ומדרשתי לשלר שלולי זה מקרוב קודם ימי מטבה ושמשב שסיה בך סיה שבישב שמשה בקדירם של בשר ב"י ומשרים עבור שלא סיה שבים ושלל השומל ב' שלות שמד מי שרי לסליק בשמשה לשליר במקום מר ושב' מי שרי לסליק בשמשה סב"ל בשנורם של מטבה ולשלת י"ח במקום שלן לבר מטבה. סנה על בשלה מי פ"ל לפרי, ופשום לשמור בסיות שבשר בשלב שמור בשמשה ולף שלמרי, בשפשים פרק בל שבש נבי מטר שבשיקולו בעלים של מרלש נם מבלבת עלים לשיורת לרבן שלא בשרשיפא הלא בבר שקשו שתום, קושיא זו נם בשנחל עלים לף ק"ת ד"ם ולא יובב ונם בשמם מליקין ד"ם סם בשול ש"ד לשמי שמרין נבי ערלה שלא יליק לת שר בשלן ערלה מקום לשקרי שבשם ונבי עלי ערלה מעיר סלוקם שלא בשרשיפא ושילו בדוחק לשבו ובשר ושבושה מקרי לישורת בשין בשבש שבוש דוקא ולין להשריך בזה ונם לא ק"ל בשב בבבן שלא בבר, וכשבושר בפוסקים שבל בשלשה הש"ש לי שלשיר לריכת שי לשליק לו לשור להליק בשקום שבן לבר שבוכח שלשר דשבושר בגמ', פרק בשה שלליקין בר שבוכח לשור להשתמש לשורם לפילו תשבילו של קדושה וכשבושר בש"ת סי' תקצ"ב וכל שפוסקים דשר שבוכח לשור בשלשה וכשבושר שם בשריבות ושם כן לין זה שלשה

תשובה שלה לבשורה לין לשור מעשה דכשב ר"י סוכת שבת כ"י סי' ק"ל בלו"ח נבי מרת של שבוש שבתם לפ"ת וכיבן שבובד ושבן לו שכרן לישרת"ל לשורים להליק בש"ם וכ"ב שהדבי בשר"י לשורים לשר שבוכח ושבר שלה ושר שבת ושבשר כי"ל שבן קל"ם ושם כן ס"ם בני"ד גם כן לשור בשמשה ולשורים לשר שלוה שם, שבל ז"א בשתם שלו משום לישור שלשה שבשו כו שרי שם שתרים לשריש בשיטה בשם ר"י בתשו' ס"ל וכ"ב בשרי

קש"ת והטעם מלחר דנתן מ' מכרן ליהודה זה בינוני ומעם שמסור לגר שבת ותכוכה היינו משום דמתיש למעוה וכמ"ש בפ' כל המגלחין אף מ"ז בני ר"ל המשתקוה לקבל טובה מעו למעוה ומפיק בתשיבה שבינעלן קמנפי' ליה מי מימים כלפי גבוה בנו ומסיק ב' בשאר מיסורי לא שייך מימים ואין לגמוד ק"ו דמה להם שמוסר לסדיום ומפ"ה חמור למעוה ומכל שכן בני"ד דלמוד להדיוט ל"ד שיהא מסתי עבוה דהייט למעות מ' מנוכה מכל ז"ה וכמ"ש רעיתם לו מעטם מיסורי הגולה מוסר מעטם מימים ותכ לא שייך בשאר מיסורי הגולה רק בפ"ה מעטם דמימים לגמרי. אבל לע"ד להניח דלים לפתיר מגמ' דמובם פרק שוב תשוב דף ל"ד וזק לפני מתרת הגעול והיכא פסול על פסירה ועל פ"ב פסול על שרלה על תרומה מעמה פסול ואמרינן בגמ' על פסירה ועל פ"ב משום דכתיב מכתיב בין דלשרפה קמי ועל שרלה פסול מ"ע פליגי בה רבי חייא בר אבין ורב חסי מ"ח לפי שאין בה היתר לכילה וח"ח לפי שאין בה דין ממון כו' ופירש"י לפי שאין בה היתר לכילה מי דין ממון שאינו ע"פ דמיסורי הגולה הוא הלבך לפי שלכם סוף ולם בן מלאת מעה דמעמ' דכתיב רחמנא לכם נבי מתרוה דממעטינן מיניה שרלה ותרומה טמאה וכמ"ש בגמ' שם מי מעטם היתר לכילה מי מעטם דין ממון לעמוק מי לא כתיב רחמנא לכם הו"ל דגם שרלה ותרומה טמאה בשר לעמוק לם שהוא לשור ולא דמי לשאר מיסורי הגולה להחמיד בשאר מיסורי הגולה ום לו היתר ע"י שחלה מכל לפי מה שלכתוב לקמן ידלבב זה. ובר מן כל דין שפרת זו דמויה בדברי הרשב"ם לומר דהרשב"ם סובר דלמוק כלן הולין ולא בבי מיתניל עליה ולין לחלק כלל ביניהו ומשלע נידמי' דבבי מיתניל עליה והיינו דלא כהרשב"ם בתשובה זה ולם כן ממילא נידמי' דבבי הרי"ף הל' ל. אמנם לבבי הרשב"ם בתשובה זו נפלאים ממני ונרחיבים עבר להולמו מבע"ת נמרת ומבע"ת מפרת מה שמבית רחים דלם לא בן גם תרומה טמאה בחתרוה יולא כם כו' דלו בבי מיתניל עליה והיינו הל' ל. ולם כן מוכח מזה דלבבי הרשב"ם בעלמו מבר שלין מפרת לומר דלו בבי מיתניל עליה והיינו שלפני זה ולם כן ממילא נידמי' דבבי הרי"ף הל' ל. אמנם לבבי הרשב"ם בתשובה זו נפלאים ממני ונרחיבים עבר להולמו מבע"ת נמרת ומבע"ת מפרת מה שמבית רחים דלם לא בן גם תרומה טמאה בחתרוה יולא כם כו' דלו בבי מיתניל עליה מבע"ת נמרת הלל נמרת ברוכה היא בפוני' דמדרים סוף פ' הגוזר מן הירק בשיעה דגדולי היתר מעלין את המיסור בדבר שלין זרעו בלה דמקשי רמי בר חמא מממני' קוים פירות הלוי על הלאר בתילופין. וגידולין כו' מבל בדבר שלין זרעו כלה לפי גידולי' תלוין ומסורין מתר ר' חנא שלי קוממו' לפי בבי מיתניל עליה ובדבר שיש דמי. ומיהו בטיל ברוב ובמקשה והרי תרומה טמאה לפי בבי מיתניל עליה ובטיל ברוב דתקן שלה תרומה טמאה כו' לתרי דתרומה ביל כהן בו' תלת בתרומה שנפלה לו מבית לפי לתו כהן כו' ומשיק לפי גירסת רש"י ומשר מפרשים תלת קומות מנוה לתשולי עליים מנוה דר"ב מבל בתרומה מתי מנוה לתשולי עליים בו' וכ"ב הרמב"ם בפ' ה' מבלי מדרים נבי קוים דגידולי גידולים לסורים מעטם ס"ע ונם בתרומה עמלה פסק בפ"ד מבלי תרומה דין י"ח לסיימו לפחות ממלה תרבה לחפוק למלה תלת שהוא דשיל"מ ולסיימו מעטם שלמרי בגמ' לפי ס"ל מנוה לתשולי ול"ב לין מדמם הרשב"ם ומבית רלה דלשור בגולגו ולא לתרינן לוחל ולו בבי מיתניל עליה דלב"ב למה יפסל בתרומה עמלה לתרוה ניחל נם בן לוחל ולו בבי מיתניל עליה הלא בבר תירגו זה בגמ' שלי קוממו דמנוה לתשולי ומם שלין בן תרומה עמלה ולם שלמרי בגמר' של תרומה עמלה פסול ולא לתמרי לו בבי מיתניל עליה מבל מקום היה לשור לוחל על עלמו בבבי י"ל שמוחר בגולגו. ואבע"א שברת שהרי קשה בתשו' הרשב"ם הנ' סימל מדמם קום לתרוקה עמלה ביום ל' בשלמל קום לו מיתניל עליה מ' יעקר הבר שניקרו ויסיק מוחר תבף בשיקור המיסור מל שלין בן גבי תרומה עמלה לו מיתניל עליה מ' נעשה מבל למפרע ולין מגבילין תרומות ומעשרות ביום טוב וכמבואר בגמרא בבילם לחרוג של מבל ומפיק בגמ' דלין מעבירין לבלי היתר לבילה וכ"ם רש"י בסוכה דף ל' ע"ב ד"ה לחת לחם ולם שהרמב"ן כתב שיולמים בחרוג של מבל וכמבואר בר"ן שם מבל בבר בידים דבריו וכמבואר בשם רלו"ה ובשלמ הרמב"ם בפרק ח' מבלי יולמין בחרוג של מבל ומפיק דלין מעבירין בבי היתר לבילה ומבואר דף ל' ע"ב ד"ה לחת לחם ולם שהרמב"ן כתב שיולמים בחרוג של מבל וכמבואר בר"ן שם מבל בבר בידים דבריו וכמבואר בשם רלו"ה ובשלמ הרמב"ם בפרק ח' מבלי יולמין בחרוג של מבל ומפיק דלין מעבירין בבי היתר לבילה וכ"ם רש"י בסוכה

מלין תרומה ומעשר כיו"ב ונם כן מעשה הנזכר אלינו מבעל דפלפי על סתירת מדיש כאן דכתיב לכם שרוי לו לאכילה דוקא וכתיב תרין נני ושל תרומה טמאה מי יעוד ואם נפל כשר דהיינו כפי לקמן וה"ב דבני הלכה בחשבי סימן מעשרו הנו מחוסרי מבע"ח נמרה הנבע"ח מבריא וחמיה לי על הדא נבל הפקר נתרומה הא מרחים שפוק לפשוק לרישים הנו. ורציתי לתרץ הקושיא שהקשיתי על הלבע"ח מנמרי דכלים דמה שהזמרים שהני קונמות כיון דלא כפי לפיתפיל פליה כרש"נ דמי ר"ל כיון דלא צני מיתפל פליה וסיה מותר בנידוין וכחלופין נם בעיקר ונם מלוה לתתעולי עליה מדר"ל ומתחר שלוי מיתפל פליה נני דעתיה דיתה ליה כמדיה שיפה לפיתור אחד במקומו לכן לפי נילולי ניהלים מסורים מפמ"ב נני תרומה טמאה לף דמי מיתפל פליה ונם מיתפל נה חנרי דיתה ליה כפרשת תרומה הנו כיון דלנו מנוח לתתעולי לין הם נפלה למה תחנם ונם מקרי דפי"נ ואנו שקופיה הבע"ח נתפ"ב נ"ב הנו, דלי חמרי נני סמדר מלוב שיהא מותר לוחל ומי נפי מתפל ח"כ נני תרומה טמאה נמי ניתפל הכי חפי נפרת נני מדי מלוה לתתעולי לכן יהא מותר מפמ"ב נני תרומה טמאה הנא מחרפה מי חמרי נני זוהר דמלוה לתתעולי ונם מיתפל לתתעולי עליה מדר"ל ח"כ ניתה ליה בגולנו הותל ונם קיים המלוה לתתעולי עליה מדר"ל ח"כ ניתה ליה בגוהרי ור"כ מי ס"ד נני נחד לף דמלה נמיתפל עליה זה מיתפל הרי הוא כמו מיתפל עליה ומותר ח"כ לף כתרומה טמאה שיתפל נד כפי שרפל נמי ניתה חותל ולי כפי מיתפל עליה מני חמרת דפס נתרומה היו מלוה ומה חמו מקיים המלה מדמתפל מיתה ליה מדחים ונכן יהנד נלולנו וכחמ מדו קיים וכמ"ש נגמ' נני קונם פיומא נחנד נגידוין מפמ זה דהוה מלוה ומה היו מיתפל כו' ור"ה נפי נוה יתי זה הוה לכחרה טעם כמן ומדוקדק תניכת דהבע"ח. חמתם ים לפקפק על זה מכח מוגית חגמ' הנ"ל חנל קונמות מתחרונו ס"ב קנית של הבע"ח ור"ש למ"ד. ומיך לתרץ דהבע"ח מיירי נמלוה מפורש טמאה למה יפסל נחמ"מ הנה לי נפי מיתפל נ"ש ויפרים חכף תרומה ומעבר מפנלו חכל ז"ל שהרי חמרו נגמ' הטעם דלא מקרי נכם ובכן פסול חה חייבי כיום רחמנן. ויש רוצים ליצב הבע"ח דנם נני תרומה טמאה מלוה למתפל עליה כשאין לו מחרוב רק מתרומה טמאה לי מלה למתפל כדי לקיים מלות עלוב ותת"ו חבל ז"ל דבמלמת נני קונם מלוה למתפל כדי שלא לעבור עבירה לחלוטר כלנו נכם כמה והמקיימו כלנו הקריב קרבן ומשמ"כ נני תחרות מ"ל דמזה הוא למתפל כדי שיקיים מלה מחרת ודוק בזה. ונם רוצים ליצב הקושי שהקשיתי על הבע"ח מכח מחרת שבת ולי מתפל עליה הרי נעבדים ולין מגבינן תרומות ומעשרות ני"ע לחייבי נעבד הפטל המידה וכזה תמרינן בהדיא נפ' מפילין דמגבינן תרומות ומעשרות לחגם נפ"ז ערוך ליצב הסנהדרין דמיירי נני סומלום ופיין נהר"ם מנרטניורה נפ' נכל מערבין נני הפלוגתא דסומכוס ופיין נפמ"ח פי' תק"ו שם. ונשוב לנ"ד דבכ"פ מוכח מתשובת הבע"ח סס' דלא כהרי"ם ולין לחלק בין מלת לחוריית' למלות דרבנן וכלל מקום תמרינן מלות לגו ליהנות ניתנו וה"ה נ"ל ול"כ מותר להליק

גרות מכוכה נחמתה שלקחו מחודי סלוה .

אובדא נרחה מנמ' הנ' מיבכא שלחור להליק שהרי כתבו התוס' פ' נולד הנזול נני מחרוב של מרלם ד"ה נפי שלין היתר מכילה וז"ל ות"ת מחרוב של מרלם מיפוק ליה דמכחית שיורים דמנותו בבריפה דקחשיב ליה בתמורה בהדי הבריפים ותמרי שהם הבריפים לף יקברו ומהחריימה הוי מרלם בבריפה דילפיק מכלחי הכרם כו' ומהחי טעמא נמי פסול מחרוב של תרומה טמחה דמנותו בבריפה וע"ל פסמ' דהיתר מכילה י"ל חדחי לה היה ערך חלה נחלקו בכך טעם משום ד"מ לעניו מעשר שי כדמפיק ע"ש וח"כ מוכח חזה דרלה ותרומה טמחה פסולים משום דמכחית שיורי, וכן הוה נר"ן בפירושו להמנה שהשמיט הטעם דהיו ממון לו היתר מכילה וכתב הטעם משום מכחית שיורים וכ"כ הר"ן נר"ם הנ"ל דלכן של ערלה ותרומה טמחה פסול כל ז' משום דמכחית שיורים וח"כ נ"ל נני נר חטכה חמרי, נמ' דכמה מדליקין מטתו משחשק חמס ועד דכלית רגלי דתדמורתי ותמרין נמ' לי נמי לשיורי, ערוך ליתן שמן הזה השיעור שידלוק כשיעור הנ' נר"ם ורמ"ם ורמב"ם וכל המחרונים וחם כן חסור להליק נשיפור חנחה כמו נ"ד נשכר נחנב לפי דכתותי מיכחית שיורים ורבי יהן כחן שיעור שמן. ואף שחמרינן נגמ' דכמה מדליקין ולח נשמן בריפה נשבת ותמרי, נגמ' היינו שמן של תרומה שנטמחה ותמרי, נגמרת שם דכל הפחיתת ושמנים שחמרו יהן מדליקין נהן נשבת מדליקין נהן נחטכה בין נחול בין נשבת וחם כן שמן שריפה ר' מהשמנים שהן מדליקין נהן נשבת ותפילו הכי מדליקין נחמכה לף שחרומה טמחה כחותי מיכחית שיורים וכמ"ש הר"ן הנ"ל וחם כן ס"ה נ"ל לף שהוא חסור נכפנה מ"מ מותר להליק נהן נחטכה ולח לחמרי, מכחית שיורים. חבל חחר קלת הטיון חמנת ז"ל קושיח שהרי חמרי, נגמרת. ולח נשמן בריפה מטעם דהין טורפין קדשים ביום טוב וכיו"ב שהל להיות נשרב שבת והה נחול ש"ד ותמרי, נגמ' מ"ש ר"י כשם שמטה לשרוף לח הקדשים כך מוטה לשרוף לח החדומ'

שנטמחה ותחרם וחחר ומני הנה נחחי לף מעמדת חרומתי נפחי כיו שלף מצה להחליקה וכשחת ניטור חחחרי מניח (לחפוק מי לח הי כחיב קרח ז"ל דחשור נטמחה ולח כן מי שלר להליקן) וכ"ש הרין ריש פי לולב חנזול זה"כ חדושה שטמחה לח נחכרה נלחי, נמיך הלקה וחחוורם חחירם ליחות ממנה כשחת ניטורי לכן מחיר להליק נשבת וכשחפה ולח נ"ל ס"ל דחשור נטמחה חם לח ניטור שחל עליה שבת ולח חמרי, כחותי מיכחית שיורים ממש"כ בי"ד שהה בשר נחנב חשור נהנחה ממש חין היתר למכור ולהטעה בשבת ניטורו ניטור הלקה וכמ"ש בריש התשובה ומ"כ חשור להליק מה שלח

דמי אלו הוי נם ועיינתי ומסקתי בגמ' אם יש פלוגתא בזה והוא פלוגתי' במנחות דף ק"ב ע"ב ת"ל א"ל רב אשי גרב הכסא מדאמר ר"ש כל העומד לזרוק כזרוק דמי כל העומד לשרוף נמי כשרוף דמי הכר ופרה אמאי מטמאים טומאת אוכלין הי' ומשמע מגמ' מדמקשה אליבא דר"ש משמע אבל חכמים חולקים על זה ואליבא דרבנן לא קשה ממתר ופרה אמאי מטמאים לפי שכל העומד לשרוף אינו כשרוף דמי וכל העומד ליזרק אינו כזרוק דמי וכן מוכח בב"ק פ' מרובה גבי פרה מטמאה טומאת אוכלין (ועיין בחדושי רש"א שם ועיין בגמ' דכריתות דף כ"ד דפריך לר' יוסי דאמר אפי' הדם בכוס יזרק כו' אמר רבא ר' יוסי סבר כר"ש דאמר כל העומד כו' ומ"ש שם על הרמב"ם בזה) . וא"כ דברי הכ"ס צריך ישוב וביאור שמחלק הר"ן בין שאר אסורי הנאה לאותן שצריכין להתבער מן העולם ואליבא דמ"ד כל העומד לשרוף כשרוף דמי כי בשאר אסורי הנאה אף דכתותי שיעוריה שרי לכתוב עליו הגט ולא מיתו הנשרפים במשנה דתמורה רק קדשי' פסולים וערלה וכלאי הכרם כי חמץ בפסח אינו מהנשרפים וכמבואר בא"ח סי' תמ"ה וברמב"ם שם וא"כ לפי דברי הר"ן אף דהוא מהנשרפים ומכתת שיעוריה מ"מ לא אמרי' כל העומד לשרוף כשרוף דאי דוקי' באותן שצריכין להתבער מן העולם וכמון אשירה דמשה ועה"כ וזה דוקא למ"ד כל העומד לשרוף כשרוף דמי דהיינו אליבא דר"ש ולא קי"ל כר"ש וא"כ הג"ה זו צ"ע קצת (וכד מעיינת ברש"י בפי' מנחת חולים ובחולין סוף פ' כיסוי הדם וגם בסוגיה דגמ' הנ' תצא פשוט ודו"ק. (ע"כ מצאתי)

דף כ"ה ד"ה לאו כגבוי דמי וז"ל ול"ע כלאי הכרם אמאי מטמא ט"א ולא אמר כתותי מכתת שיעורים עכ"ל ולפי סברת הר"ן הנז' לא קשיא מידי כי כלאי הכרם נטמא ט"א מאי שיעור בעי אפי' כל שהוא די .

אכן ראיתי ברמב"ם בפי' המשנ' בפ"ב דעסרות משנה ב' וז"ל ולשון ספרי אוכל שהוא מלמד שהוא מטמא בכל שהוא יכול יטמא אף לאחרים בכל שהוא ת"ל אשר יאכל הא אינו מטמא אלא בכביצה עכ"ל ומשמע מזה שמטמא אחרים בעי שיעור ואם כן הדרי' קושית התוס' לדוכתה . **וראיתי** ברמב"ם בפ"א מהל' ט"א דין כ"ה שכתב הערלה וכלאי הכרם כו' כולן מתטמאין ט"א עכ"ל ואיכא למידק למה אמר מתטמאין ולא אמר מטמאין כלישנא דגמ' בבכורות דף ט' ועיין לעיל בשאלה א' מ"ש אא"ז הגאון זצ"ל .

ולענ"ד שהוקשה להרמב"ם קושי' התוס' הנז' ולזה דקדק הרמב"ם ומפרש מ"ש בגמ' מטמאין פירושו מתטמאין והיינו לקבל טומאה ובזה לשונו מתרץ קושי' התוס' הנז' כי זכרני לעיל בשם ספרי שגבי טומאת אוכלין לטמא טומאת עצמן לא בעי שיעור וכ"כ הרמב"ם להדיא בפ"ד מהל' טומאת אוכלין שאין שיעור לאוכלין לטומאת עצמן ועיין בתוי"ט בפ"ב דעסרות משנה ב' וכבר כתבנו לעיל בשם הר"ן שלא אמרי' כתותי מיכתת שיעוריה אלא במידי דבעי שיעור ולכן כתב הרמב"ם הערלה וכלאי הכרם כו' כולן מתטמאין ט"א פירושו כולן מקבלין טומאה ולא בעי שיעור לאפוקי אם נפרש מ"ש מטמאין ט"א היינו לטמא לאחרים ובעי שיעור כביצה יש"ר קושית התוס' הנז' בל"ע לכן כתב הרמב"ם לשון מתטמאין נתרץ קושית התוס' הנז' ודו"ק . **וליכא** למימר שאפי' הכל שהוא דבעי בקיבול טומאה הוא ג"כ שיעור והדרי' קושית התוספות לדוכתיה וגם הרמב"ם ז"ל לא תיקן כלום בזה שכתב לשון מתטמאין שהרי איתא בגמ' דעירובין דף פ' אמר ר' חייא בר אשי אמר עושין לחי מאשירה כו' אבל קורה לא כתותי מיכתת שיעוריה ומקשים התוס' אע"ג דלחי נמי בעי שיעור גובה וגם רוחב משהו מ"מ כיון דלא בעי אלא שעור זוטא לא החמירו בו עכ"ל והרב הב"י ז"ל בר"ס סי' תס"נ כתב יותר מפורש דלא אמרי' מיכתת שיעוריה אלא במידי דבעי שיעור מדין שיעור וכ"כ הב"ח ת"ל אע"פ דכתותי כו' לפי שלאו שני בכל שהוא כשר עכ"ל ע"ש וה"ה בנ"ד . **איברא** כדי ליישב קושי' התוס' הנז' לפי פירוש בגמ' דבכורות הנז' שמטמאין טומאת אוכלין לאחרים משמע לנע"ד עפ"י מה שמחלקים התוס' בגמרא דעירובין הנ"ל דף פ' דלגבי לולב של מצוה החמירו אפי' כיוס שי' להסול בכל אשירה ואמרי' כתותי מכתת כו' ע"ש ומשמע הא בדבר שאינו שייך למצוה לא אמרי' כתותי מיכתת כו' ובזה הותר קושי' התוס' הנ"ל במה שמקשי' ול"ע כלאי הכרם אמאי מטמאין טומאת אוכלין ולא אמרינן כתותי מכתת שיעוריה כי דוקא גבי דברים שהם לצורך מצוה כמו שופר של ע"א ולולב של אשרה ומכשל של חולים וקורה של אשירה למבוי וכיוצא בהם החמירו לומר כתותי מכתת שיעוריה ומה שאין כן בכלאי כרם לטמא טומאת אוכלין מאי מצוה שייך בו ודו"ק . **ומה** שכתבתי לעיל בסי' א' בהג"ה למה מקשים התוס' על כלאי כרם ולא על ערלה הקודם בסדר הגמ' ואפשר לפי שהערלה שדינו בשריפה לא מיתו בפי' בתורה אלא דילפינן מכלאי הכרם וכמ"ש התוס' בסוכה דף ל"ה ע"ש ולכן מקשים התוס' מכלאי הכרם או אפשר שהתוס' נקט לפי סדר התורה וק"ל :

שאלה לט

מי שרוצה להדליק נרות חנוכה קודם מעשה וקודם מעמן זית או שאר שמנים אם רשאי הוא או לא .

תשובה

לכאורה יש להביא ראיה מגמ' תניין פ"ב ותם בעירובין ד' נ"ג גבי מחילה מאשם תידוד תמאם וכן גבי נס"י חלים בתפלה וחלים בתבילה וה"ה גבי נס בפ"ב ובפ"ג . כו' . אמנם יש לדחות דלא שאתר במקומות הנז' מכל מקום בנ"ד משום פרסומי ניסא הוא שלא יהיה היכר שיאמרו לצרכו הדליק לפי שיאמרו שקנאם אין כפי שהסדרים ודי בנר א' ואין מן הסדורים מן השסדרים כי יאמרו שני אנשים הדליקום זה משמן וזה משמן ולפ"ז בנר שבת ונר יום טוב מותר דמכל מקום איכא שלום בית ודוק בגמ' ובפוסקים והנלע"ד כתבתי :

שאלה מ

כתב בס' לידה לדרך בפי' בסשתוך דף קס"א ע"ב שחיבר הרב בעל באר שבע וז"ל טוב מצאתי מי שכתב על רש"י וז"ל שאלים הכהן עומד ומטיב הנ"ל ומדליק וי"ל דהדלקה יכולה להיות בלי מעלה דהיה יכול להדליק ע"י מקל ובראשו נר אבל ההטבה א"א בלי מעלה עכ"ל . וכתב עליו הרב הנ"ל ת"ל ואני אומר שהטבה בדבר משנה ואשתמיטתיה מינה גמ' ערוכה בפ' במה מדליקין מתיב רב ששת מחין לפרוכת יערוך כו' והא הכא דקביעי נרות לא הוי דלא משקל קינסא ואדלוקי כו' ומשני רב פפא בפתילות ארוכות הרי קמן דלא היה יכול להדליק ע"י מקל ונר בראשו אלא מיני' וביה וכ"כ הרמב"ם בפ' ג' מהל' תמידין ומוספין כו' עכ"ל ע"ש. **ונפלאה** בעיני שכתב שהטבה בדבר משנה ואשתמיטתיה גמ' ערוכה והספק הוא דאשתמיטתיה מינה סוף הגמ' הנ"ל וגם מ"ש התוס' בהדיא ד"ה מאי הוי עלה וז"ל הגמ' תרגומא רב פפא בפתילות ארוכות סוף סוף למ"ד משום אחויי מצוה קשיא מאי הוי עלה אמר רב הונא בר"י חזינא אי הדלקה עושה מצוה מדליקין מנר לנר ואי הנחה עושה מצוה אין מדליקין מנר לנר וכתבו התוס' דהלכה כשמואל דהא רבא עבד כוותיה ואם כן קינסא נמי שרי. וכתבו בשם ר"ת דמבעי' ליה אליבא דשמואל דהלכתא כוותיה אי שרי בקינסא ומסיק דלשמואל אפי' בקינסא שרי (גבי נר חנוכה) וא"כ ה"ה במנורה וכ"כ הרא"ש בשם ה' התרומות דמתיר אפי' בקינסא משום דנ"ד טעמא אכחושי מצוה צמד בקושי' ופליגי בביזוי מצוה והלכתא כשמואל ואם כן ה"ה גבי נרות ב"ה אין אנו צריכין לאוקמי בפתילות ארוכות רק על ידי קינסא ואפי' אליבא דשמואל כי תירוץ של רב פפא הוא אליבא דרב ואם כן יפה כתב המפרש הנז' מי שכתב על רש"י כנ"ל והרב הרב בעל לידה לדרך לא שמיטתיה מינה הגמ' ערוכה ותוס' והרא"ש הנ"ל והרמב"ם שכתב בפ' ג' מהל' תמידין דמדליק על ידי פתילות ארוכות לפי שאזיל בשיטת הרי"ף דמדליק משרגא לשרגא אבל לא על ידי קינסא וכ"כ הרא"ש בשם הרי"ף ומה שאין כן הראב"ד חולק על הרמב"ם בהלכות חנוכה בפ' ד' דין ט' ומתיר אפי' על ידי קינסא וכ"כ בהגמ"יי ועי' בא"ח וב"י סי' תרע"ד ע"ש והנלע"ד כתבתי :

שאלה מא

כתב הב"ח בא"ח סי' תר"ע ת"ל ומה שעשה הלא גם המנורה היתה מעלה וי"ל שהחשמונאים עשו מנורה של עץ כדמוכח בפ' כל הצלמים בפירש"י כו' עכ"ל הנה דבריו תמוהים כי מעיינת בפ' כל הצלמים דף מ"ג לא יעשה מנורה תבנית מנורה אבל הוא עושה של חמשה כו' ושל שבעה לא יעשה ואפילו של שאר מיני מתכות ר"י בר"א אף של עץ לא יעשה כדרך שעשו בית חשמונאי א"ל משם ראיה שפודים של ברזל היו וחיפום בבעץ העשירו עשאום של כסף ופירש"י מלכות של חשמונאי עשאום במקדש של עץ לאחר שטימאו יונים את ההיכל כו' ור"י בר"י דריש ליה כריבוי ומיעוט כו' . א"כ משמע לפי דברי ר"י בר"י של עץ דוקא מותר לאפוקי לפי דברי ת"ק אסור של עץ ואינו מותר אלא של ברזל וכמ"ש משם ראיה שפודין של ברזל וחיפום בבעץ וא"כ היאך תירץ דעשאום של עץ שלא כדברי הת"ק והלכה כת"ק וכמ"ש הרמב"ם בהלכות כלי מקדש . **וראיתי** בס' שנדפס מחדש והוא פי' על מס' מגילת תענית שכתב וז"ל שם בפנים ומה ראו להדליק נרות אלא בימי מלכות יון שנכנסו חשמונאים להיכל ז' שפודים של ברזל בידם וחיפום בבעץ והדליקו בהם את הנרות משמע גם כן ששפודים של ברזל היו כו' . וכתב עליו בעל ספר הנז' ונקרא שמו בשם פי' מהרא"ה וחיפום בבעץ ר"ל כיון שהם מחופים בבעץ אם כן הם פשוטי כלי עץ ואינו מטמא ועיין בלבוש בא"ח כו' לכן אמר וחיפום בבעץ כו' וק"ל עכ"ל . **הנה** אף שאיני מכיר המחבר הנז' אומר אני לא נהיר ולא נהיר בגמ' בכמה מקומות נעלם ממנו בראש פי' כל הצלמים פירש"י וחיפום בבעץ בדיל דמתרגימנא אבצא ועצ̇תו היה על שלא נחשי' וחיפום בבעץ אמנם הכל א' למעיין בסוגי' שם. **חולת** זה עיקר הדין שאף שפי' כן לפי שעשה הלא פשוטי כלי מתכות מטמא אם כן לפ"ז אף אם חיפום בעצים אינו מתורץ שהרי אמרי' במשנה דכלים פי"ג משנה ו' עץ המשמש את המתכת טמא וכמבואר ברמב"ם בהל' כלים אף אם הוא מחופה אף שי"ל שזהו נקרא מתכת המשמש את העץ אבל ז"א למעיין שם והנלע"ד כתבתי :

שאלה מב

כתב הרב בעל המפה בש"ע בא"ח סי' תרע"א ס"ב בהג"ה וי"א דכ"א מבני הבית ידליק (רמב"ם) וכן המנהג פשוט הנה צריך ליישב לפ"ז למה לא נהגו גם כן הנשים להדליק בפני עצמן כמו האנשים הלא אפילו קטן שהגיע לחינוך

Digitized by Google

לתינוק צריך להדליק כמ"ש בסי' תרע"ז ס"ב ולמרי' בגמ' דכ"מ בסיס מיטת בה"מ שפך הן היו בלתו הבם ומ"ש ממקרא מגילה דלמרין בסיס מיטות בקריאת מגילה שפך הן בלתו גם היו וכן למרי' בסי' תרס"ם דלפירש"י ושמר פוסקי מוליאת שפך התבה' ות"ב לומה לא ידליקו הבסיס כמו התבים. בשלמא לפי דבה דמשום שבשיה המחבר ל"ק דסב ר דמ"ם בגמרא מסדרים מן המהדרים לא עשו כמו המהדרים וכדם ת התוספות ות"ב סני בס"ד לים וביתו תו מ' נרות לכל היותר לבן לא ידליקו הבסיס ובלתמת לם היה מדלקת מוליאה את התבים ופה שתין כן לפי דעת הרמב"ם שבשיה מור"ם בהג"ה שקה לומה גם הבסיס תין מדליקין בפני עלמן וכמ"ש בגמ' דב"ש נבי ר' זירא דלמר דשך מדלקת עלי בנו ביתתי משמע שת"ל להדליק בפני עלמן. ועיין בתשו' תרומת הדשן סי' ק"ח שדייק מזה מ"ש ר' זירא כי בשיבנא פמיתא השתא ודאי לא לריכנא דשך מדלקת עלי כו' היינו דלא מחייב לגבל לי בעי מני להדליק ולא הוי ברכה לבטלה ובב"י בסי' תרע"ז תוך על דין זה של ת"ה וז"ל ול"ל דמין לסמוך ע"ז לברך ברכ' שתינה לריכה. **ונראה** דטעם פלוגתתן הוא לפי שבב"י תזיל לשיטתיה שפסק בסמנג סרי ספרד שבבית הרמב"ם וכדעת התוס' וכמ"ש בב"י בסי' זה דמנות המהדרין מן המהדרין הוא נר מ"ש וביתו ומאר כך מוסיף עד מ' ולפי' רבים בני הבית לא יעשו יותר לכן כתב דהוי ברכה שתינה לריכה כשמדליקין עליו בנו ביתה ומשל"ב הת"ה סבר כדעת הרמב"ם שבבית מור"ם בהג"ה דכל מ' מבני הבית ידליק וזהו ועת מהדרין מן המהדרין לכן פסק נבי מכשבלי דיכול להדליק בברכה תון לביתו וכן מוכת מנ' ת"ה בסוף התשובה תמם מטעם מהדרים תפשר דשפיר דמי להדליק בברכה דכי היכי דיש הידור בנר לכל מ' בבית מ' ה"נ יש הידור בנר ותר לאשתו בב' מקומות וזהו פשוט דמ"ש בת"ה מטעם מהדרין היינו מהדרין מן המהדרין דהלא בודאי פסק בת"ה כטעם מהדרין שבכל לילה מוסיף עד מ' רק שפסק ג"כ שמהדרין מן המהדרין היו עושין נ"כ הידור לאשתו דשיינו נר לכל מ' וכדעת הרמב"ם ודלא כדעת התוס' ושרי ספרד ולכן כתב דכי היכי דיש הידור בנר לכל מ' וה' בבית מ' ה"נ יש הידור בנר לאיש ונר לאשתו אף בשני מקומות ואף לפי דעת מהדרין מן המהדרין · **ולי בא** למידק לימא דהת"ה סבר נ"כ כדעת התוס' דמהדרין מן המהדרין לא עשו הידור לאשתו דלא"כ שסבר כדעת הרמב"ם אם כן למה תמר ה"נ יש הידור בנר לאיש בי' בשני מקומות ולמה לא יהא נמי בב' מקומות ולא בבית מ' ולהלא גם במקום מ' יש הידור בנר לאיש כו' לפי דעת הרמב"ם גם הוא סבר כהרא"ש וכן הסור ושיינו בידור דוקא ומכל מקום ל"ש לומא אם מותר בהספד וגם שלא בידור וגם למחריהם ועיין בפנו' הגמ' דתענית לפי נירסת המשנה ובפרש"י מילוק שיין הספד לתענית ולכתורה לריך יסוד ודוק.

אבן בריו"ן משמע שדעת הרמב"ד הוא כמו שפירשו הב"ח שדוקא בשוכח אין מתענין בי' ומותר להתעטת יום שלפני מטבה כו' עד שלא (נרע) (ל"ל ל"ל עד עדיף) יום שלפני מטבה משתר יומי דמג"ת דבטלי וזהו כסברעת הרמ"ם פ"ק דמגילה וכעשם הל' וגם בי"ח כתב ז"ל ולפ שם על נב דתמרי' במג"ת שאסור להתעטת לפניהם כו' ולפי זה נרא' שאסור להתעטת בי"ג בחדר הא ליתא דלא עדיף לפניהם משתר יומי מג"ת דבטלוה כו' עכ"ל ובני"ח ח"ת כתב ימים הכתובים במגילת תענית כו' והלידנא בטלה מגלת תענית כו' וזוהרין תענית בשתן סימים וברמ"ם השמם ומטוכה ופורים לא בטלה (מ"ש וברי"ם פ"ם ומקי ממ"ש לפי זה וכך פשוט בר"ה ר"ל בשם רמ"ם השמם ומסדפים שעה וכתב וברי"ם ודוק) ומה שאמו מתענין בי"ג בחדר כו' דדברי קבלה כד"ת כו' ועוד זמן קבלה לכל סוא וזהו כדברי הרמ"ם כו' ומתר כך כתב וכתב הרמב"ד כו' מכל תענית לבור לא נזרי' עכ"ל י"ל שהרמב"ד מיירי בעיקרן ולא בלפיהם ולא קאי אמטוכה ופורים רק אמשתר יומי דמגילת תענית וכמ"ש מב"ג לתמרי' בשלם מגילת תענית כו' ולכן לא מקשה הרמב"ד מתר כך ומה שאמו מתענין י"ג בחדר כמו שהקשם שם בשרמ"ם מתר סברת הרמב"ד לא שהרמב"ד מיירי בעיקר מגילת תענית ולא קאי אמטוכה ופורים רק בלפיהם מ

שאלה מד נשאל ממ"ק ל"ו קף ל' ד"ק ו"ל ואין נוהגין תענית על סלעור ברשם מודם ומטוכה וכשורים וכתב"מ ואם אתמילו אין מפסיקין מכל ימיד שקיבל עליו תענית ביום מוב של תורה יפסיק ימים שכתובים במגילת תענית גם יפסיק פ"ם חבו לצנ"ד תשוה מ"ם ימים שכתובים במגילת תענית מ"מו מפסיק וזהו נגד כל הפוסקים הרי"ף והרא"ם שפ"ק דתענית נבי ימדין מתענין כו' דימיד מפסיק ונם זהו לכאורה נגד הגמ' דף י"ב שם כתוב במגילת תענית כו' אם נזדמנו תענית קודם למדרו יכול נדרו בת נזדמנו וזה ל"ל למאר שבטלו מגילת תענית מ"כ קב' למה מאר שאינו מפסיק אפילו לכתחלה נמי ונם קשה דלמו ריש פרק כו' דמתחיל אין נוהגין בדשם חילק ובחוכה כו' ומפיים מכל יו"ט של תורה כו' ובמגילת תענית כו' .

תשובה נלע"ד דס"ם לפי שזה מבואר בפוסקים דר"ח ומ"ש הוי יו"ם לתורייתא לף שקלת מן הפוסקים מפקפק' בר"ח ויעין ב"י סי' תי"ח בא"ח ובתשו' ס"ה סרלב"ח סי' ק"נ דף קל"ג ע"ם מכל מקום רוכם סברי דר"ח דתורייתא ובמשנות הגמ' דתענית ונם מ"ש הוא דתורייתא ו"ם אין נוהרין תענית על הכבוד בר"ח כו' ובוסף בתש"ם וכמ"ם הרמב"ם פ"ח מה' תענית ע"ם ו"ם לכל יחיד שקיבל עליו כו' יו"ט של תורה ר"ל ר"ח ומ"ם מפסיק ומכל שכן שבתות וימים טובים מכל ימים שכתובים במגילת תענית ר"ל מוכח ופוסים דמתרי' בנד' דר"ה דף י"ח וכל הפוסקים דמוכח ופוסים לף כשלו מכל מקום ליו מפסיק וזה דין יחיד כדין צבור ומ"ם בגמ' נזדמנו קודם למדרו היינו קודם שבטלה מגילת תענית אבל לאחר שבטלו מגילת תענית אף שמוכח ופוסים לף בשלה מכל מקום מחר הדין יחיד ליהות כלבור ושיין ב"ח ובי' בב"י כו' רט"ו בי"ד שבטלת תענית בסמ"ק ולא הרגיש בכל מ"ם לשיל מכאן מקום ל"ש מיון לו דין זה ושיין בסמ"ק :

שאלה מה נשאל התוס' בפ"ק דמגילה דף ס' ע"א וז"ל ד"ה ודמי שעדת מלפים כו' שעדת כו' צולין אלי שקל לכל ל' מיארמ"ל שהיו ת"ר אף כו' עכ"ל פ"ם. וכתב הברי התוס' מתומים ופתומים ורמיתי בגמ' של הרב שנחון מרר"ל מהא ז"ל שמנים בנליון שלו וח"ל ל"ל דלא צולים מעדים פעדים אלי שקל עכ"ל. נם דבריו אין נהם הבנה מהכם לפי מ"ם המחוקי בפי תשלי פ"ם שכל ישראל לף נתנו שקליהם אלא מבן ד' ומד כן פ' שכם ואם כן נמים ל' כל אלי שהיו מעדים אלי שקל שכם כ"ם שקליהם שלימים ואם כן מניא לפ' מעדים פ' מיום שהוא ככר זולם אלף מעדים אלף ככרים ופ"ר מניא י' אלף ככר ואלי כוונת הדעים דוק ותשכח. **ולענ"ד** שהמפיסים עשו כמה שרי' כתוב לפניהם שוליש מ"ם לכל ל' וכברו שהר"ם הוא אלי שקל ובאמת הוא מעדים שקלים וע"ד מ"ם בבמי פ' פקודי ח"ל ומצאתי כיון שאלי שקל לכל ל' מיארמ"ל שהוא לפ"ר מאת ככר ואם היו מתנים כל ל' ככר שלם היה עולה ר' ככרים וכמן היה רוצה ליתן עבור מרכם ושאומר מרכי עלי מבן מעריסרותן מעדים שקלים עכ"ל בקיצור בשיטו בשון קלת ע"ם וע"כ לפי זה דברי האוס' שם נכוחים למבן ושוא כי לפ"ר מאדים יניא לכל ל' כשהיו אלי שקל עולה מאת ככר ושקל שלם עולה ר' ככרים ומעדים שקלים עולה מעדית אלפי ככרים ולכך נתן שמן מעדית אלפי ככרי. כדי שיתן כל המכך של ישראל בזמי המורת נפשם וזהו שלקדקו חוסי כל פדיונם ר"ל דמי מרכם והוק ותשכח וזהו מרמז יותר לפניו ממה שהניח הבנתון הכמ' כי זה הטעות שלו תולים במופיסים שלרכם לטעות בזה וכיולת בו ושלע"ד לכתבתי :

תשובה מן ה"ב הגדול דק"ק איזמיר

שאלה מו הלה מצר בלבבו מין די בע"ר אחר מני אלף מצטוותיו. שעקרה בניס מיום עליותיו. ומרבכה פורלותיו ולניותיו . על כן ירחתי לנגוע אפי בקלסו ולהשתיע קול בן נוי לספר בתהלותיו . ס"ה הרב המופלא מר ישראל ע"ה פ"ה ריש מתא ומב"ד כמוהר"ר **אפרים כ"ץ** נר"ו .

שלח לי מן השי"ם אל מיון שעמיו מועטין ופירותיו . ומרי רוחות שבעולם נשבו בו וסוללוהו ממקומו ורבו עלתותיו . ויעלהו נם עלם כתור אחדם כמידותיו . וכיל ליה כאחד מרובה לגת דמי בשוכלת לדגת ובהא מילתא עבדי רבנן למשלי לבורייהו ולזה נסתתמו עפרותיו . ומה יפנה היש אחר כמוני ופימי מי מע"ה ומין מים נשתות כי אם לקילוח ברו"ת כידים פרושות השמים לנרך את אם בני ישראל בברכותיו . אבל אם אשאה ומוכרת אלי לנעות דעתי כאחי לבדיק בן מר בלעון הרמ"ם ז"ל בפ"ק דמגילה וז"ל אחר ריב"ל פורים שאל להיות בשבת פי' ט"ו של כרכים שאל לסיות בשבת שושן ודורשין בפיטו של יום כו' ע"ש . **והקשה** מר דדברי הרמ"ם סתרי אהדדי דמה שפי' לקמן אחר רב מגילה בזמנה כו' ובאמ הרמ"ם ז"ל ו"מ שלא בזמנה בגון שאל י"ד לבני פיירות וט"ו לבני כרכים כו' . ולפום ריסא מלתא לתרץ לידות שבין בימי ר"ב בין בימי רב בדברי ר"ם מ' דבריהם כי"ד ופ"ו אחם הרמ"ם ז"ל בפרם דברי ר"ב נאלכה למעשה דעמי אחר כי יהות מ"ם הרמב"ם בהל' ק"ת דאר נאלכה למעשה דעמי אחר כי יהות מ"ם הרמב"ם בהל' ק"ת דאר זמן מבני וכבא סיו מקדשים ע"ם פרשים ואם כן סיה יכול לאול ל"ד בשבת נבני ע"ידות בין בימי ר"ב ואם כן ס"ם שבשת ארמ"ם פירשו דבריהם על זמן ריב"ל וכב שהיה יכול לאול י"ד בשבת כיון שבזמנם סיו מקדשים ע"ם ארמ"ם אחם ארמ"ם ז"ל בשו לבייד על זמניה זה לחלכה ולמעשה ולכך פי' כגון ע"ו לבני כרכים כו' לפי שבזמן הזה ל"ם י"ד לאול בשבת וכן תיקן הרי"ף ז"ל ותחוייהו אף פי' לגת על זמניה זה ולכך כתב ארמ"ם בתחלה כגון ע"ו לבני כרכים כו' אחם אחר לבני רש"י שבבית דבריו שהוא מפרש בדברי רב ורב לף כתב כן אלא לבני כרכים שיכול לאול בזמנם דבזמנם היה יכול לאול בי"ד לבני עירות בשבת לפי עדיו מקדשים ע"ם ארמ"י כמ' . **איברא** דבתב שבתב ארמ"ם ז"ל על דברי רש"י ז"ל וז"ל ולף על נב לביתי רב ליבא להאי מקדמה כו' ליבא לאוקמי לעולם בדין יחיד דהן אחת שארמב"ם ז"ל תלה עצם הקדימה היא ליארמל מלחת יע"ם ואם כן ביתי רב ורב אחי לף על פי שהיו מקדשים ארמ"ם כעלה מקדימה אחם לאתי בחגמ"י שפי' סומל ואחם מסתכלין כו' פי' דאין מקדשין ע"ם ארמ"ם זה בעלה מקדימה ואם כן ביתי רב ורב אחי שהיו מקדשים ע"ם ארמ"ם לף בעלה מקדימה ואיתא ברמ"י ז"ל הבי סביבת ליה וגם דבריו בפי' שאחי מוטים לפי' בגמ"י הן אחת שבשו שקול ואיבא לפרוש דבריו שיהו לדברי הרמב"ם ז"ל ושוב נתבר בזה"י זה ברחב פשוט בכון לדעת ארמ"ם ז"ל ושו"ר .

אמנם לף מוכל להתעלם מלפלפל בדבריו בשתב ולבתר קדים ולף פי' כ"ם דבלמה פשיות הדברים והדבר קשה ולעמוד על לבשו לריך קודם לבתר מ"ם ח"ל בזמנה כי"ד שהוא מוכה בי ביום של כל ימיד ויומיד קורין מותם תהילו ביומיד דהכל קרין בו ותיבת פרשם נם . ויש לדקדק בדבריו למה נקט י"ד ולף ט"ו ושוב למה התרוך כל כך ושוב ארמ"ל ז"ל ליח היו לכתוב של מנן ומכי הרומה שאם הטור ז"ל הלך בשקומיו ובתב וז"ל מגילה בזמנה שהוא כ"ד שהוא עיקר זמנה כו' מיברא דמרן כ"ו כתב ד"ל לאו דוקא דה"ם לפ"ו למאם בביני יפלא שהיהם קלרו בלשונם וכשדע שהטור קיצר בשקום שהתרו להאריך והתריך במקום שהתרו לקלר ובתב שהיא עיקר זמנה נם רש"י ז"ל ד"ים בפוף נשונו ובתב דהכל קולמים כו ולף כתב בסם כולאי לילים זה של מנן. **אמנם** נשאר הכל בשוה"י ושקולם נכון לבבי ארמב"ם ז"ל והרב סמניד ושם ארמב"ם ז"ל שאם דבריו ובתב כל שאקדימים כו' אין קורין אותם בשחות מעשרה והרמב"ד השיב עליו לף כ"ד עשהו מנוס בעשרה ובתב הרב השניד דארמב"ם ז"ל שאם כוב ופי' דבזמנה אין לריך לאחור אחר עשרה . ולפי שאשאה לם"ה ז"ל דאמ"ל נומר דבשאחר רב מגילה בזמנה קורין אותם בשחות ביומיד ר"ל לא"ל לאחור אחר י' ניחא דכותח רב נומר דבזמנה קורין אותם ביחיד סיכה הלא אפשר בעשרה אבל שלא בזמנה אפי' סיבי הלא אפשר לא יקראו אותה אלא בעשרה וניחא שזו היא כוונת ארמב"ם ז"ל בשאמר שבתב וכל שאקדימין כו' לאה בזמנה ה"ה ז"ל וזה דעת רב אפי' ממש כו' יתוין. אם אחם אין מאחר דבר אפי' מובר דסיכה הלא אפשר בעשרה קורין אותה ביחיד אם כן מוכרת דבר דפליג עליה סבר הלין לריך לאחור אחר עשרה הלא"ה בחתי קעפני ואם כן ארמב"ם ז"ל בפסק בהרי"ף רבו בפסק כרב מוכרת היא שבשבר שבזמנה אין לריך לאחור אחר עשרה. זהו כוונת דברי ה"ה ז"ל וק"ל על דבריו שהוא סברים דבר אפי' הלא אפשר כי קולמין אותה ביחיד ארמ"ם ז"ל בדברי רב ורב אפי' אין קורין אותה הלא כי אחתם זה לא הקשה שאפי' לדברי רב אפי' בזמנה אין קורין אותה ביחיד ואפי' בשעשרה ולא נרים אין קורין אותה אבל הקשה דאחתר דש"ם נחית לדקדוק הזה אם כן כיולד ל"ם שארמב"ם ז"ל בפסק כרב שאפי' בזמנה כרב אפי' הלא אפשר ליה ואם כן בשלא בזמנה אחר שלריך לאחור אחר עשרה ואם לא יקרא אלא בעשרה ואם כן בשלא בזמנה אחר ה"ה ז"ל וק"ל על דבריו שהוא סברים דבר אפי' הלא אפשר כי קולמין אותה ביחיד ארמ"ם ז"ל בדברי רב ורב אפי' אין קורין אותה הלא כי אחתם זה לא הקשה שאפי' לדברי רב אפי' בזמנה אין קורין אותה ביחיד ואפי' בשעשרה ולא נרים אין קורין אותה אבל הקשה דאחתר דש"ם נחית לדקדוק הזה אם כן כיולד ל"ם שארמב"ם ז"ל בפסק כרב שאפי' בזמנה כרב אפי' הלא אפשר ליה ואם כן בשלא בזמנה אחר שלריך לאחור אחר עשרה ואם לא יקראו

הרמב"ם ז"ל נפרש דיו דשמיעה משמע מדכתב וכל מי שמקדימין כי' אין קורין בפחות מי' משמע הא מהרי' שמקדימין יקרלו בפחות מי' אם לא ימלא אבל פשיטא שלריך לחזור אחר עשרה דהי לכם לעשות מלחנה ג' דשיעו שמתיר להם לקרות בפחות מי' סיכא דלא אפשר ומיהו, דוקמה אין לריך אפילו לחזור אחר עשרה דמעשה יעלו שם מגבורי דכרי סרמב"ם ז"ל והרב המגיד ז"ל בשר היטב בעז"ה.

ומשעתי מלך לי מל שר אמור רש"י והרמ"ם ז"ל כבר מזכנו דרש"י והרמ"ם ז"ל נרסינן בגמ' אין קורין פחות מי' אין בדברי רב אלא ועוד יש שיטה דרש"י ז"ל גרם קורין אותם אריוקא דברי"ם כתב קורין אותם אפילו בימיד דבדאם דאפי' לחזור אחר י' אין לריך דאמת"ה ג"ל דמכתב אפילו הל"ל קורין אותם בימיד ובלא דלריך לחזור אחר עשרה בגמ ודאי דאפילו לחזור אין לריך ובפשיטא נקט לקמן סאחרון דאין קורין בפחות מי' כו' ואם לא ימלאו שאדם לא יקרלו לזה פי' דזמנה דרי"ם, סיינו י"ד לבד ובא ש"ו ואז אין לריך אפילו לחזור ואחריך נתת משם דמוכח בו ביום של כל יחיד בידוע דשיר שסת ספק וימיד שהלך במדבר קורא כי"ד שהוא זמן קריאת רוב העולם ואיכ' פרשוס שסכל קורין בו פי' כי"ד מה שאין כן בש"ו דאין קורין בו בגמ כרבים דהוי מיעוט, דמיעוט, ולימא כ"כ פרשוס דמה שלמר בגמ בזמנה אין קורין אותה לא מיפרשא בגמ בשאר שסקדימים דאם לא ימלאו י' לא יקרלו לכבר יש להם תקנה לקרות בזמנה בימיד ואלו הם הכי קלוות ממנה ממילא משמע דים מאנשי כיישסם דסיינו ש"ו לגבי סלרבים והמקדימים לקרא בשניל שאל בשבת דאל יחזרו לאחר י' ואם לא ימלאו לא בשניל זה יבטלו קריאתה אמה ורב אחי אחר בשאיר ופי' דסיינו מלוה לחזור ואם לא ימלאו לא יבטלו ומה דנקט רב אחי אין קורין יפורש בב' פנים או דלאו לאיכובא נקטיה אגב לפי דרב נקט אין קורין גם רב אחי נקט אין קורין. ולזה דייק רש"י בלשון הזהב דבדברי רב אחי לא כתב אין קורין כמו בדברי רב לגמד דאין קורין לאו דוקא וזה הפי' נראה לאמת. או כי ופורים אין קורין דוקא ולאי מבזמנה ליום י"ד לבד דאז אם לא ימלא י' לא יקרא דים לו תקנה לקרות ביום ש"ו ואפשר שימלא י' ובלא בזמנה מקדימה כב"ל והוא פי' דברי רש"י בביאור ומעתה נוכל לומר דלזה כיון הרמ"ם ז"ל לכתוב דברי הי"מ בלשונם י"ד ופ"ו נראה דהי"מ פליגי אדש"י ז"ל בתרתי חדא דהוא פי' בזמנה י"ד לבד ואם פירשו י"ד ופ"ו ואחד שהוא פי' שלא בזמנה מקדימה והם פי' משנת זאת משנת חידושין בדברי הרמ"ם ז"ל ממנה הכהן הוא מה שפירשתי בדבריו בפשיטן בפי' הלי' ותלוין תשובות. ואם לניר שלמה הלוי:

שאלה מו לשון הרמ"ם בפ"ח מי' הזכור נבי עבבר שנפל לשיכרת תימה דהמי שיכרת ואלא לקמן לוקן הם ולמה נתחרו בו אם נפל זבוב בין לאבור והלא סעיד אותו לשם שבך נהגו אורקו ושותהו וי"ל שאסה בו זמן מרובה דהוי בכוס של מ"ע. ויש לדקדק מאי רמיה מבית מהמן לבית מאי דהעיד אותו דשם נגד מהזורים סיינו לפי שסיה שאים עד סזכוב לכן העיד דאורקו ושותהו וכמו כן בעבבר אם יש שאים מיתר וכ"ת המבן העיד שתם לא נתן שאים אורקו ושותהו אם כן מאי תירן דמאי לאבור בזבוב וכעבבר סיינו בכבוש יהמן העיד כשלא נכבש בתוכו והלא המן נראה העיד שתם לא בכבוש.

ג'נליע"ד נ"ל כוונת דברי הרמ"ם שאי' דהלא המן לא ידע הדין דים מילוק בין שאים לאין בו שאים רק לאה מנהג סיהודים אורקו ושותהו אם כן אף בתין ס' אורקו ושותהו לפשאים מבבר שלא שתן בו ס' ואם כן למה נאמר בנפילת מבבר ותירן דמה שנאמר סיינו בכבוש ומה שהעיד המן הראה סיינו בלא כבוש דסיינו אף שלא ידע הדין שים מילוק בין כבוש אבל מ"מ לאה כשהים לפשמים אלל היהודים לאה כשהיה זבוב אורקו ושותהו מיד אם שתן כן כשהלך בוגע בכוס אף מיד לאבור ודו"ק:

שאלה מח שמלתי מבבית ס' מ"ם רש"י בפ' תשא בפסוק ורתבו את ידיהם ואת רגליהם בבת אחת פי' מקדם את ידיהם ואת רגליהם בבת אחת פי' שלא יהא אחד מהם מתחלל ומת קודם חבירו ודו"ק. עוד הקשה בגמ' העירוני דף י"ם ח"ר משקל ידי כי' ר"ת מביא מביא ומעמא מים ומבים ביד עד בעגיל כו' עד ורמינסו קידוש ידים ורגלי, במקד, עד הפרק ומשי דלמוריים, עד ספקם והכי נבי תפילין דכתיב יד ותמת דכי מבשה יד זו קיבורית ומשי דלמוריית, קיבורית כולה בהדים הלך אחר לשון בני אדם וקידוש ידים ורגלים במקדש הבבת נמירי לה עד כאן לשון. וקשה למה לא מקשה הגמ' בקיצור דבבי תפילין כתיב יד זו קיבורית כו', ובבי קידוש ידים ורגלים במקדש כמי כתיב יד וזו עד הפרק ומה ענין קשי' זו למה שתירן לפי זה דלמוריית, עד הפרק ובמדרש כי. **ולבאורה** נראה דמה שמקשה תחלה מקידוש ידים ורגלי במקדש לא מקשה מבא שנאמר בקרא ורחלו ידיהם כו' רק ממה דקיימ' בן קידוש ידים במקדש הוא עד הפרק ולמה בהדים עד שמעיל והתרגן הביא לו בקידוש ידים הוא דלמוריית, כו' ומה שאין כן בהדים כו' ועל זה מקשי מחפילין שהוא גם כן דלמוריית, וק"ל. ויש לישב בשנין אחר וזוק:

שמעתי, בגמ' בפ"ק פרק מרובה ומה שאין כן עתה שמסקים לאחדם דף ס"ה ע"ב נבי ולא לאמו אמר לך רבבן לא שמקיש קרא ורבש"י ולא מרבים ורבבן אמרי לך לא ליכתוב רחמנא לא ו"ו ולא לא ורחלו לא ידיהם ולא רגליהם. אף ורבש"י ל"ל לא לא בניח ללא בתיב לאחדוקי בין ממון גבוה לממון סדיוט הלכך אתי ו"ו מרבים קרא אד כאן לבוה, ע"ב הרי זכינו ללא לאמרינן סו"ו הדר מרבים היכי ללא בניח ללא בתיב את לאחדוקי. ובזה מתורץ גם כן למה לא מקשה בגמ' דמנילה סו"ו הוא מרבים לפי שאם לא שיך למיתר את לא בני, ללא בתי, לאחדוקי ק"ל. ואיתא בגמ' דזבמים דף י"ם וזה לשון תנ רבבן כילד קידוש מניח ידו שמאלית על בני רגלו ימנית וידו שמאלית על בני רגלו השמאלית ומקדש ר"י בר יסודה לאמר מניח שתי ידיו זו על בני זו ושל בני שתי רגליו זו על בני זו ומקדש בין שם. ורש"י בחומש מפרש בתנא קמא מקשה לאת לא בניח ללא בתיב ורגליהם לאחדוקי בין ידיהם ורגליהם לאחדוקי מסכרת ר"י בר יסודה שאם מניח שתי ידיו זו על בני זו ושל בני שתי רגליו זו על בני זו ומקדש בין שם. ורש"י בחומש מפרש בתנא קמא מקשה לאת לא בניח ללא בתיב ורגליהם לאחדוקי בין ידיהם ורגליהם לאחדוקי מסכרת ר"י בר יסודה לאמר

תשובתם מה כתן נשוי . הכא דנרי סתומסת נריכן ביאור להבנתם ומה נאים לתרן בפירוש הזה כו' :

תשובה שאני סנריכא הוא כמו כל סנריכות של סוגית הש"ס שמקשה ג"ל להחנא ה' נתמורת נתמעטינן שתי נבות ומל זה תאמר כאן נם שמע תאמר כאן נם כן שמקשה להנמ' ג"ל נרשב"י סנריכא ומה כן שמע תאמר כאן נם כן שמקשה להנמ' ג"ל נרשב"י נתמעטינן שנת היו ישראל רלויים ט' ונת דוד היה רשוי כו' נתמעטינן ורשב"י הו נגבי ישראל הו נגבי דוד שנת היו רשויין ט' נתת כדי ניתן פ"פ נבע"ת ומל זה תמר נכמ' ונריכא ר"ל ברשב"י הוצרך נתמעטינן תרוייהו דתי תמעטינן יתיד כו' ומבל זה תפי' היו סובל כאן דהנת סוצרך ברשב"י נתמעטינן תרוייהו שישראל נת היו רשויין ונם דוד נת פי' רשי' ט' דתנו נת נתמעטינן ישראל ה"ת שישראל מנד רשעתם היה תועת ומה כן אין תנו נריכין נתי הכמ' דתי תמעטינן יתיד כו' ונזה נתים התום' נתרן דפי' סנריכא הוא פי' נכתוב התמם וקבלת תשובתם וה"ל דהקושי' הוא ונריכא על הפסוק נמה סוצרכו הפסוקים נמכתב התמם וקבלת תשובתם נתמעטינן נבי ישראל שמקבל מקבל שבים ונלמד נם יתיד מזה תו שיכתוב הפסוק נבי דוד וילמדו נם רבים מזה שהקדוש ברוך הוא מקבל שבים וע"ז תמר הכמ' ונריכא דתי תמעטי' יתיד כו' . תמכם נפי זה הפי' היו מזוקק למה התריכו התום' בלשונם וכתבו פי' נכתוב התמם הל"ל מקילור ונריכא פי' נכתוב קבלת תשובתם . והנרע"ד להתום' נתים נתרן קושי' מתרת נפי שהקשה הכמ' מתי מקשה הכמ' ונריכא נמה כתבה התורה תרוייהו משה ודוד כו' בשלמת נבי דוד קשה נמה סוצרך הפסוק לכתוב מעשה דוד ובת שבע דלמה מישרמל קבלת תשובה תבל זה היו קושית נמס הוצרך הפסוק לכתוב מעשה הכל וקבלת תשובתם דהכא ממעשה הכמ' מל מעשה הבמל מל דוד ים כמה מתות שמה ושתך תמר שנמסך המקרא מל דוד נלמוד דרכי סתשובה שהקב"ה מקבל שבים מדוד וכל מיתן הדורות ממעשה הבמל מל דוד תתך ידעו שהקב"ה מקבל שבים ותם כן נת היה לריך הכמ' נומר בנריכות מל שתי נבות רק הל"ל ונריכא נתמעטינן נבי דוד דתי תמעטינן נבי ישראל ה"ת דוקא נבור כו' ונבי ישראל נת היה לריך נומר שום נריכות וקושית זו שקשה נכמ' ונזה נתים התום' נתרן וכתבו ונריכ' פי' נמכתב התמם וקבלת תשובתם ר"ל נת שקושי' הלריכ' הוא דלת לכתוב מעשה דישראל שקבלם בתשובה כי זהו היו קושי' וכמו שכתבנו רק שעיקר הקושי' שבתים לתרן ונריכא היינו פי' נמכתב התמם וקבלת תשובתם ר"ל שקשה הל"ל להפסוקים נמכתב התמם כי הלא דוד וישראל נת היו רשויים נתותו מעשה הלא כדי נלמוד דרכי התשובה הם כן ה"ל נמיכתב רק התמת הת ישראל וקבלת תשובתם וה"ה נבי דוד ונמה נת הת הקב"ה הל כבודם הל ישראל ודוד ונת ה"ל נמיכתב התמת התמים נדולים כתלה ישראל בע"ת ודוד בת"ת שמה מחייבי מיתות ועל זה מתרן הנמ' ונריכא נמכתב התמם התמת תמור כזה וקבלת תשובתם שפ"ם קיבל הקדוש ברוך הוא תשובתם דתי תמעטינן יתיד כו' ה"ת דוקא תת מקבל הקב"ה שבים נתמת תמור כזה כו' ותי תמעטינן נבור כו' נתפוקי מי נת תמעטינן שהתת תמור ה"ת דוקא תת הל הקב"ה מקבל שבים ונת נתמת תמור לכן תוצרך למכתב התמם וקבלת תשובתם

ודו"ק והנלע"ד כתבתי :

בעזרת שוכן שמים. זכינו לסיים. שער אורח חיים:

שער דעה

שאלה נא המעשה שסיה כך היה רמוכן קנה כמקולין של עכו"ם נערב ע"ו ולקש"ע כשר ותמר כך נתן לו העכו"ם להכרע עוד רביע לק"ע ויסי כתשר מלתו הכשר כאן נמלת וכאן היה הרביעית לקט כשר לשר נתן לו להכרע היה מכשר טריפה לשר היה כמקולין ונרמה לתוש הפין וכל רואיו יכירו כי הכשר הכשר לית שיעור שפים נגד מתיכה הטרפה ואם נבא לשער האיסור ויתיר כמשקל תמלת שהאיסור בטל בשפים ונפלה מחלוקת בין חכמי סדור קלתם לומרים שהמשקל הוא עיקר וקלתם לומרים שאם נבא לשער האיסור ויתיר כלומר יבמדידה נרלה כתוש הפין שלין כאן שיעור שפים והכל לאסור וכן יורו מורו ורבינו בחיה דרך ישכון לור בדת מה לעשות ושכרו כפול מן השמים .

תשובה הנה לכאורה נלע"ד היש להכיא רליה דהמשקל הוא עיקר דנרסי' בפסכת תרומות פ"ד משנה ו' וזה לשון בשלשה פרקים משערין הכלכלה כו' המוכח שרי זה מאוסה והמודד שרי זה מאוסה והשוקל מאוסה משלשתן הא לפי פשוטו הפי' דמתניתין להשוקל מאוסה משלשתן הין להרכות הין למעט דהייט הין כשמדד תחלה הפירות והפרים שיעור מעשר ע"פ המדה ואחר כך שקל תותן הפירות שמדד ופ"פ המשקל הין כאן שיעור מעשר והוצרך להשלים שיעור מעשר ע"פ המשקל אפ"ה השוקל מאוסה והין כאן המרכה במעשרות כו' ואם נת השלים השיעור הוי טבל וכמ"ש במשנה נבי המפרים מקלת מעשרותיו וכן כשמדד תחלה הפירות והיה שיעור מעשר ע"פ המדה ופ"פ המשקל מלת יותר משיעור מעשר ואפ"ה השוקל מאוסה ויכול לפסות הפירות ולמעט משיעור המדה שמדד תחלה והוא שיעור מעשר ע"פ המשקל ומתירים את הטבל ע"י מעשר זה דמתניתין סתמת קאמר השוקל מאוסה מלשתן וא"כ ס"ה כ"ד נבי תחיכת בשר טריפה אף שהין כאן שיעור שפים ע"פ התומד והמדידה כשים שיעור ע"פ המשקל מותר ובטל בשפים . והיה אפשר לפרש דמתני' מיירי ממש דומית דכ"ד דהשוקל מאוסה כגון שמתחלה שקל הפירות והפרים שיעור מעשר ע"פ המשקל ואח"כ מדד מותן הפירות ומלת שהמעשר שהפרים ע"פ המשקל הוא פחות ממעשר שמניע ע"פ המדה לא שהוא יותר משיעור מעשר ע"פ המדה ממלת לא שהוא מרכה במעשרות ממעט במעשרות וע"ז קאמר השוקל מאוסה ושוי שפיר שיעור מעשר וא"כ כאן תלוקה כשמלת פחות מכשיעור מעשר ע"פ המדה הוי ממש כ"ד ואפ"ה השוקל מאוסה וא"כ ה"ה כ"ד אבל ניחא דמתני' לשמדד מאוסה ממנו והשוקל מאוסה משלשתן לא משמע שהשקל מתחלה הפירות, אבל מ"מ הדין הוא דאין בתת וכבל מתוקן . **ואין** לומר להשוקל מאוסה מיירי דוקא כדי להכרות במעשר ע"פ המשקל אין כאן שיעור שפים ע"פ המדה אף שהוא יותר משיעור מעשר ע"פ המשקל ואין כאן שיעור שפים ע"פ המדה ואין כאן מרכה במעשרות לבל נמעט במעשר ע"פ המשקל אין השוקל מאוסה נסחיר הטבל על ידו וא"כ ה"ה כ"ד אם אין כאן שיעור שפים ע"פ התומד ומדידה אף שיש כאן שיעור שפים ע"פ המשקל מאוסה. אבל ז"א דאם הפי' להשוקל מאוסה מיירי דוקא להרכות במעשר אבל לא נמעט ונ"כ ה"ה נריכא דמתני' דהמודד מאוסה ממוסה מיירי נם כן דוקא כדי להרכות במעשר ונא נמעט דשיעור שפים חלק מעשר ע"פ המדין ונא ימלא ע"פ המדה אז המודד מאוסה מסוסה ונריך להשלים שיעור מעשר ע"פ המדה וזהו דיחוי מפיקרא וכך מפיית בגמרא דמנחות בפ' כל המנחות דף כ"ד מוכח שם מיפכא ת"ל הפוני' שם נבי פלונתא מי מעשרין כמות שהן או לכמות שהן כו' ת"ש תורמים תלים על נרונרת במין (אבל לא במדה) אפ"ל לכמות שהן מעשרין שפיר אפ"ל כמות שהן מעשרין ה"ל מרבה במעשרות (ופירש"י נבי מדה) ותנן המרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלים עכ"ל הגמ' ומקשה מאי מקשי ה"ל מרבה במעשרות הלא לפי מ"ש לעיל זהו מאוסה המודד מהמוסה דוקא כדי להרכות במעשר ומדרבה מיפכא מפתבר שם וא"כ ה"ה הא להשוקל מאוסה מיירי ג"כ שהוא ממעט במעשר ואפ"ה מתירים הטבל על ידו וא"כ ה"ה בכ"ד אף לתין ס' נתומד וכמדיד כשים ס' במשקל שרי כלע"ד לכאורה . **אבל** כל מעיית שם בפוני' הנ' תמלת ז"ל סברת כלל נומר דדוקא למעט במעשר ה"ז מאוסה אבל לא להרכות ומדרבה י"ל דדוקא להרכות ה"ז מאוסה מאי לתרת הלא מוכח מיפכא בפוני' דמנחות הנ' וכמ"ש לעיל אבל ז"א דבשלמת כשמדד תחלה הפירות אף שהוא מרבה במעשרות נבי מין מכח המדה ה"ז מאוסה מהמוסה הואיל כשמדד ה"ז מכוון שיעור מעשר משא"כ נבי תורמים תלים על נרונרת במין מיירי שתרם במין זה ופי"ז מרבה במעשרות ממלת נבי מדה הקשה שפיר ה"ל מרבה במעשרות נבי מדה דזה לית מכוון שיעור מעשר במדה ולא שייך נבי זה נומר המודד ה"ז מאוסה כשאינו מכוון שיעור מעשר במדה דכאן לית מכוון שיעור מעשר רק נבי מין ולא נבי מדה . **ומבראי** זו מוכח מנמ' שם המקשה אלא מאי לכמות שהן מעשרין חיפא סיפא נרונרת על התמרים במדה אפ"ל כמות שהן מעשרין שפיר אפ"ל לכמות שהן תעשרין מרבה במעשרות ומקשה אלא מאי לכמות שהן מעשרין שפיר הלא מכל מקום מרבה במעשרות נבי מין דקא נרונרת על עשרה קבים תלים הוי ה' ממשה ולא ה' מעשרה אלא ודאי הוצרך לנבי מדה הוא מכוון לא הוי מרבה במעשרות אף שנבי מין הוא מרבה ואינו מכוון וא"כ ה"ה להשוקל ה"ז מאוסה מהמודד אף שנבי מדה אינו מכוון והוי מרבה במעשרות כיון שנבי משקל הוא מכוון אין כאן מרבה במעשרות ועשום י"ל דדוקא להרכות במעשר ה"ז מאוסה ולא למעט וה"ה בכ"ד נבי שיעור שפים אין הוכיח מאי המשקל אם אינו שיעור שפים על פי התומד והמדידה וכן מוכח סברת זו ממשקנת רנמ' אם מה שמצי מניכא דאיצטר בן נמלת מדכריו דשמע נ"כ מניכא דרבון למעיין שם נפוני' דשמתתא בתום' אם ה"ה מלת הכא בתרומת מעשר כו' . **ובר** מן דין שמוכו לנת נלע"ד דלת דמי כ"ד לשא מתני' דתרומות דהמודד ה"ז מאוסה והשוקל מאוסה ממנו בשלמת מדידה למעשר סוא ע"י הכלכלה וכמ"ש במשנה שם נבי פרקים משערים את הכלכלה (דהייט שמשערים הכלכלה כמה תכיל

Digitized by Google

ותמוה מלכה של פירות ט') וכן פשוט עדיף מעשה כי אין ישיב לחת מפירות נחלה מחברתה כגון מגוזים לו תמרים וכדומה לזה לכן עדיף פשוט מפשוטה וגבי פשוט ג"כ יש לחוש כי נפשעים פירי פ' גדולה מחברתה ויש ריוח בין פירי לפירי בכוללה יותר מחברתה ולכן השוקל משובח. ומשמ"כ כ"ד שמשערין שיעור שעים כמים ע"י המדה כמ"ש המרדכי כשם פרוקא סוף פ' ג"ה גבי שיעור שעים עגל הכלי דהיינו שמשערין הלז היה מניחים כשר היתר לתוך פנלי של מים מליאים ותפוסים הכלי מים כפי שיעור הכשר וכשנד זה משערין ג"כ המיסור כו' וזכו עדיף יותר ממשקל ולעולם המשקל מיני מועיל וכ"פ הרמב"ם בפלי ממן פ"כ גבי שיעור חלה וכמה שיעור חלה כמו מ"ג ביצים ותומם ביצה בינונית ולא במשקלה וכתב הרב סמנ"י ולכך כדור הוא שמן נופה ומשקלה שוים ומוכרח הוא שהשיעור הוא במדה ולא במשקל ועיין ברמב"ם בפי' המשנה בפ"ב דחלה משנה ו' ועיין בפשוי המכ"ע מ"ת סי' קמ"ג גבי שיעור מקוה כי משערין במדה לו במשקל. ול"ב בפשיטא מין שלא במינו שמשערינן במדה לפסר בשקל שעים רק במדה וכמו שמכשר ותפילו מין במינו כמו בנ"ד בשר בגילה בשר בהמה בשר בכשר בהמה במשקל לפי שים בשר קל ובשר כבד ורמים זה מגמ' דמרכיז דף י"ט ע' המומר משקלו עלי במשנה ובגמ' המומר משקל ידי עלי רי"ת מביא מביא וממנה מים ומכנים, עד המיל ושוקל בשר חמור ומוחן לתוכה ס"ר יוסי היתך לפשר לכוין בשר בשר נגד בשר ובגמות נגד עגמות חלה שמין את היד כו', ות"ב בפשיטא מליבא דר' יוסי ת"ת לכוין במשקל ולפי מליבא דר' יהודה לא בל במשקל בשר שוה שהרי לוקחים בשר חמור שהוא כשיון משקל בשר חדש וכמ"ש רש"י שם משמ"ב בשר בשר שמינו שוה ות"ב ה"ה בי"ד. ואף שים לדחות דבשלמא התם שאני משקל ידי עלי ובגמות היא שוים למשקל הבשר שביד והוא מייב עגמו ליתן דמי משקל ידו להקדש דהיינו בפי משקל בגמות והגידים ובשר שביד ובשר חמור עם הגידים ובגמות היא מכווים ממש בשר גידים ובגמות של יד והוא מינו יכול לשקול את ידו בחמור לעופו משמ"ב בי"ד בריך ס' נגד התיכה לאיסורא ות"ב בשים ס' במשקל נגד התיכה לאיסורא שרי ות"ב בפשיטא מליבא דהרי"ם והרמ"ם והרי"ן בפ' נ"ה שפוסקים דקליפות שאינן מעלין ההיתר וכמטוהר בירושלמי ות"ב בגמות של האיסור מצטרפים עם ההיתר בפשיטא שמ"ל לכוין במשקל עגמות נגד עגמות שהרי מ"ל ס' רק נגד בשר של האיסור חלה אפילו מליבא שאר פוסקים דילפי מזרוע בשלי כמ"ש נמי, שם ומליבייהו עגמות ההיתר מצטרפים עם ההיתר ובגמות האיסור מצטרפים עם האיסור ובריך ס' נמי נגד בגמות של איסור ואפ"ה מ"ל לפשר במשקל עגמות נגד עגמות ובשר נגד בשר לפי שיטול לשקול ההיתר נגד האיסור ובשים מן ההיתר ס' במשקל נגד האיסור שרי אף שבהיתר כולו מן העגמות והאיסור בשר אז תיפכא ות"ב בי"ד לעולם בשים ס' במשקל נגד האיסור אף שאין כאן ס' במדידה שרי. אבל ז"ת שפרי זה פשוט נמי, ופוסקים דאם נתערב האיסור בהיתר ויש ס' בהיתר נגד האיסור במדה אף שאין כאן ס' במשקל שהוא נמי. **וראיה** מהא דתנא השור בי"ד סי' ל"ת בקדרה שיש בו כ"ע זתים של היתר ונפלו שם ב' זתי' של חלב ת' ואכל אם ת' כל ת' מצטרף עם החשבים ותשבח זתים לבטל חבירו ואם פשוט שמשקל זית אם משקל זית חלב אין משקלן שוה ושמוש יעיד ואמרי' זזית חלב עם כ"ע זתים מצטרפים לבטל וה"ה תיפכא אף שהוא חלב אין כאן ס' מכוון במשקל זית אם עם הכ"ע עד שחלב או זית חלב עם הכ"ב נגד זית אם חלה ודאי אין משערים בכף מאזנים כל עיקר. **ואף** שתעיקרא דדינא פירכא כי דין זה מקורו מבשו' הרמ"ם וכמ"ש בב"י סי' ל"ת ורלייתו של הרמ"ם הוא מגמ' דזבחים בפ' התערובות אמת דאמרי' הפנול והנותר והטמא שבנלן זה בזה ואבלן פשוט ולכן כתב העור ג"כ בסוף סי' ל"ת וכן ג' מיסורים של יבש שמתערבו כו' נקוט ג"כ מגמ' הנ"ל ובמת כל מציית בזבחים דף ע"ת בשם רב פפא דה להפנול והנותר והטמא שבנלן זה בזה ואיתא שם בף ע"ע ופלינא דר"ל דאמר כו' אין מיסורין מצטלין זה"ז והרמב"ם בפלי פסולי המוקדשין פי"ח פסק כר"ת וז"ל הרמב"ם הפנול והנותר והטמא שבנלן זה בזה ואבלן מייב לתת"ח מן מי שנדרו בידו ואם אבל ממנו ואחר כך נתערבו זה בזה ואבלן מייב לתת"ח מן הנשאר בידו ע"כ ומשמע מדבריו דאפי' נתערבו שניהם בשר אחד ואבלן מייב לתת"ח מן הנשאר בידו ואין לחלק בין מיסורין לאיסורין ומ"ש הרמב"ם בפלי מאכלות אסורות פי"ד ה"ה מיפכא כמו בל"ד בשים ס' במשקל אלא במדה ובן כתב הרמב"ם בפי' תע"ל: **ובזה מיושב** מה שים לפקפות על הרמב"ם בפסק בפלי פסולי המוקדשין נגי פנול ונותר ומשמ שמתערבו שחייבים ובפשו"ת מהל' מאכלות אסורות פסק דשרלה מצלם את הכלאים מכל עכ"ל הרמב"ם נגי נ' מיני איסורים שמתערבו ל"ש לבל"ד ויש ליישב כדוחק.

אמנם מ"ש בשמע ומוכח שמ"ם הפור נגי תלב ודם כי שים שמתערבו בל"ש בשר שיש של שיתר דאין משערינן במשקל וכמ"ש בשמור דלמ מין ס' במשקל עבד לאיסור שרי לפיקר הוא המדה ולא המשקל וה"ב ה"ם מיפכא כמו בל"ד בשים ס' במשקל ולא במדה מין משערינן במשקל. וכן מוכח ב"כ מהא דאמרי' בגמ' בפ' נ"ה הסוח פלגא דיתיה דתרבא דאפל לריקולא דיבשרא שבר לשחרי, בתלתין פלגא דזיתא לא שאין משקל החלב וכשר שוים וה"ם הרחבה והקיפה ודון מינה ומינה כמו בל"ד דהפיקר הוא המדה. **ואף שאמרי** בשמה התרומות פ"י דג שמת שכבשו שם דג מהור כל נרב שמת מחזיק שלשים לם ים בו משקל י' זוז ביהודה שים ושמשה שלשים בגליל דג שמת גילו לאור כי משמע שמשערין האיסורי ע"פ המשקל ולכאורה יש ליישב דכל מציית בפירוש השמה ברמב"ם ובתוספתא תמת ודג שהור משקל ושמה שכל ת' ושפיעור הוא ת' מתחמ"ם ואף יהיה ת' מתחמ"ם במשקל יהיה ב"ב בשמה שכל זהו דוחק כי כל מציית בשבו' הרשב"ם סי' ר"ע ור"פ דהוכיח דפי' השמה דכל נרב שמת מחזיק שלשים לם ים בו משקל י' זוז ת"ת שלא בניטול נופו ולא בשר והדרת קושיא לדוכתה. אבל יש ליישב ב"ב לליבא דרשב"ם לפי שים לדקדק בשתי' דפתח בשמה וסיים במשקל שאמר כל נרב שהוא מחזיק שלשים היינו בשמה ומסיים לם ים בו משקל י' זוז אלא לא שמת להורות שמשערינן האיסורים במשקל רק שבאן נבי נרי, בא להודות שבשלה בתחמ"ם וע"פ המשנה זה לם ים בו משקל י' זוז ביהודה המשנה מכוון שהוא ביציר תחמ"ם וכמ"ש בירושלמי התרומות הובא בר"ם וכן בשבו' הרשב"ם הנ"ל כי שלה שבדי כ"ד לוני ולוני שלשת ב' ליטרא וליטרא ק' זוז הרי כל ק' זוז שבדי תחמ"ם ומסיים הרשב"ם שמת נרב של שלשים שוים תחמ"ם כו' ואחד שהרי אחר כך מסיים רי"ת רביעית בשלשים ולא הזכיר המשקל. **ואנב** זה רלוי בשבו' הרשב"ם סי' ל"ב שהקשה על מ"ם הרמב"ם בפי' ט"ו מהלי מאכלות אסורות דג שמת שכבשו עם דג טהור ליר הכל אסור ת"ל סים שמת מ', ממלשים מן הטהור והקשה לשמה פשק הרי, מבהו כו' ושיין בגוף הקושיא שהרמב"ם בשום מליר רק דג שמת שמתערב ומיירי בניטול גופו ולא שמת הרשב"ם שפיר לשם שיירי בניטול גופו הוי בריה ואפילו בשלף לא בעיל וכמ"ש גם הרמב"ם בפט"ו מהלי הנ"ל נבי בריה מהל' מ"א אין זה דיוק ב"ב דהוי בריה לפשר לשיירי בשתיכת דג ואין זה בריה כי הרמב"ם המפשים לפניהו אין שום מלאות לשיירי בליר. **כלל** שלוה מדבריהו הנ"ל דשיקר בשיורים לשבר בחומד וכמדידה ולא במשקל כי השיעור היותר נכון במדידה ולא במשקל.

(תג"ה מבז הרב המחבר ז"ל)

ומצאתי להדיא בתום' ביומא פ' יש"ב דף ע"ע שבאיסורין מצטרפין לאחר שמיעך חלנה וז"ל התים, שם והיינו דת"ר יוסי זאת אומרת לריך למעך חלנה כדי שידבק נופה של טיפתא בגרעיניה ולא ישאר שם חלב ובשר הכי מצטרפין שם חלב של יום"ב משום הכין לעיכוב כמוה וכגרעיניה למעוטי חלנה ע"ל התוספות שם בשם הירושלמי ע"ש בתירוכות וגם משם מוכה דמצטרפין בחומד. **תמנם** יש לחלק כי דוקא ביום"ב מצטרפין לאחר שנתמעך חלנה לפי שעיכוב הרבה מיעכו בשיניו ובמעיו ובכבד שנתפשט בכל הגוף אבל בשר שנתפה על ידי כשול וכמ"ש מפרשי המשנה שם ומשמ"ב כשנתפה שכשר ים שם חלב לריך למעך החלב ומ"ב ס"ם בי"ד יכול לשבר השיעור שלים במדידה ויכול למעך שמלב.

ואין לחלק בין מיסורים למותרים שהרי ממריך בשמה דשהרות פ"נ משנה ד' טובת נבמ' דממנות דף י"ד בזית מן הפת ומן הטבילה וכן בזית פנול ונותר ומלב (שנתמעטו בתמה) מסורים ואין חייבים עליהם משום פנול ונותר כו', ואם כן מובא משה שהאיסור ומותרה דין ל' שם בשבועות דף ז' כתבו שסים,

Digitized by Google

הקוף, ד"ס דג מיהו שנגע דג ממ"ו בשמן זנו"קל שכ"ד מין שמא מפור בכלים מקשי שם לחלק בין מיפור לעומתה ע"ל סתופפות מסא דכלב שאכל בשר המת ומחלקים בין מיפור לעומתה ע"ש. תמצא בי"ד ברמא שמין לחלק בין מיפור לעומתה וכמו שמובא קצת ב"כ בשאלה הנ', שבא"ח נמרא שבא"ס בשרא דמסיכי תיתי לחלק בי"ד בין מיפור לעומתה ודחיתי ברמב"ם בפ' ד' מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה י"ג וז"ל ופחות מכזית מן הכוילה שחפתו ועמדו על כשיעור שמפיס מדברי סופרים כו' (אבל מדאורייתא טהורים ואם כן אם נכנס למקדש בטומאה זו אינו חייב קרבן) ולקוח מפיסקא בגמ' דמנחות פג"ו, ובגמ' דזבחים פ' שמניח לף י"ח בצי רבא הוציא חלי גרוגרת לזריעה ותפחה וגמלך עליה לאכילה אפי' לאכילה כו' ע"ש. והנה ראיתי ברמב"ם פי"ח מהלכות שבת שפסק שהניח חלי גרוגרת לזריעה ותפחה וגמלך עליה לאכילה שהוא חייב ולף על גב דמתחלה לא היו שיעור לאכילה ע"מ חייב קרבן ואם כן אפשר הרמב"ם גבי טומאה נפחות מזית מן האכילה שתפחה הוא פשוט מן הקרבן עבור שלא היה מתחלה כשיעור וכתב הכ"מ בשם סר"י קורקוס שמפקפק גם כן על הסיפא דדברי הרמב"ם פוחרים ז"ל שם שפסק בהלכות שבת ומצי דגבי שבת שאני לאם שפסק גבי שבת שאני שאני מיפסר ולכך י"ל שלא תצטרף הנחה שם עקירה ואם כן ע"ז ס"ד לפשוט אם הניח חלי גרוגרת לזריעה ותפח וגמלך לאכילה הואיל ואין מצטרפין בשקירה שם הנחה ואם כן למה פסק גבי שבת שאני לף שלא היה תחלה כשיעור הכא זה יש לומר דגבי שבת שאני משום דלמרי, דגמ' כיון דלשתיק ולא הציב עליה מחיב ממחצה דזריעה וכמ"ש הרב המגיד שם שפסק כחת"ל בגמ'. **איברא** זאת נפלאה בפיני קצת לכתוב דברי התוספות במנחות דף כ"ד בפיטה הנ', ד"ה דמשיקרא לא חוי היא וז"ל ותימה דברים המפורים בפי' רבא הניח חלי גרוגרת לזריעה ותפחה וגמלך עליה לאכילה אפי' חלי קטנטית ליה וכו' דליכא שיעורא בשעת הנחה דמשום תפחה לא מחיב כו' דמשמע לכאורה מדברי התוספות דפשיטא דפטור גבי תפחה וגמלך לאכילה ואפי' לפשיטא להתיספות קשיא לי פוכח סלא יותר סברא לחיב וכמ"ש הרמב"ם בחמת ואין סברות הפוכות דברי הרמב"ם מדברי התוס' דדברי הרמב"ם ממש בפשיטות לחיב וכמ"ש בגמ' כיון דלשתיק ולא הצב עליה מחיב משמע שמא מחיב. **ולכאורה** יש לייצב דהתוס' חזו לפשטא דתיגם פוסקים כחת"ל בגמ' ולכן נקטו בפשיטות לפטור מפסק וזהו מחלוקת בין הרמב"ם ושאר פוסקים וכמ"ש הרמ"ך בקידושין פ"ק גבי האקדמי לי בשלי פרוסה דכל שי בעיות אלו בתיבו ובתיבו לחומרא והרמב"ם כתב דמקודשת ודחי דסברתו בזה היא פשטת הגמרות ואין סברות פשיטות היא ומה כן ס"ס בכ"ד חלינ' דתוס' שאינם פוסקים כחת"ל ומה כן מין לחייבו מספק ומצ"ל חלינ' דרמב"ם. **ובהיותי** בעיר של מכמים ופוסרים לחלקים ק"ק ווילנא יצ"ע שפקפיתי בפ"ז קושית גדולם לפמיתי הרבנים מהר"ם קלייזווער ומהר"ם כהן נר"ו בשל שפתי כהן על הר"ן ובפ"מ וב"י והרמב"ן והרשב"א לאחר לא מלאו כל מגפי מיל ידיהם בהרמב"ם ושומע כמוך מ"ה פי' קל"ע זרקו לה ערשותה ומבר כל דשותה מיהא מגורשת וכתב הב"י כך שם דברי הרמב"ם בפ"ב מהל' גירושין וכתב הפ"מ ולף על גב דבפ"ק דמציעא בפי רבא חוי שמין סופו לנוח כמונח דמי כו' משר הרמב"ם וגבי גם מדמתרי' שכל דרך עליה כו' והרמב"ן והרשב"א מחלקים כו' ולדעתם שוי שפק מגורשת ומיין בפ"מ בפ"ב מהל' שמריך כאן. **ולענ"ד** למשתמיטתייהו לכל הפוסקים הנזכ' גמ' מרוכה בזבחים דף כ"ה ע"ב בפ"ב דמשם יש לאוכיח דהמיבעיא בפ"ק דמציעא בפשטא חלינ' דעת הרמב"ם וז"ל הגמ' שם בפי רב חמי מרי היה מקבל ונפחתו שלי המזרק כו' חוי שמין סופו לנוח לו כמונח דמי וכו' עד לת"ל חוי שמין סופו לנוח לא כמונח דמי חוי שפופו לנוח מלי ופסק הרמב"ם ז"ל בפל' מעה"ק פ"ד דין ט' היה מקבל ונפחתו שלי המזרק כו' עד שהחזיר שמין סופו לנוח הינו כמונח דמי וכתב שם הכ"מ היה מקבל כו' שם בפי' לתיבעיא ופשט לכאורה סיב' מפשטא שלא בגמ' עלתה בהיקו שלא ל"ל מכח הת"ל סל"ל שפשט הוא בגמ' חלינ' הרמב"ם דכל הת"ל בפיעותא היא ול"ב חוי שמין סופו לנוח לו כמונח דמי ומכח זה מפשטא גם הת"ל בגמ' דמיבעיא לף שלא בפשטא ומיינו מכח חוי שמין סופו לנוח לו כמונח דמי ונפחתו חוי שמין סופו לנוח לו כמונח דמי ומכח זה הרמב"ם גבי ניטין בפשיטות לחיב מגורשת ומיינו מכח חוי שמין סופו לנוח לו כמונח דמי ונפחתו חוי שמין סופו לנוח לו כמונח דמי ומכח זה מפשטא גם הת"ל בגמ' דמיבעיא לף שלא בפשטא ומיינו מכח חוי שמין סופו לנוח לו כמונח דמי ונפחתו חוי שמין סופו לנוח לו כמונח דמי ומכח זה

דנ"ה

לף שמניתי קשי' זו בספר ברכת הזבח דף כ"ס לחמם כבר כתב מל"ו הגאון המחבר זנו"קל שבקשי' קושית זו להרב בעל ברכת הזבח. נמחו כל שיטת התלמוד מכל מקום אפשר לומר כדאם שפטרו שבתמ"ל נמו פשיטותא היא לכן פטרו שם בזבחים לף בפשטא מכל ז' ח זכמ"ם הרמב"ם בפשטא תפרנסות. כן מל"ל לכאורה ליצ דברי התוס' כמחמת שמחלק שם בין מיפור לעומתה ע"ל סתופפות מסא דכלב שאכל בשר המת ומחלקים בין מיפור לעומתה ע"ש. תמצא בי"ד ברמא שמין לחלק בין מיפור לעומתה וכמו שמובא קצת ב"כ בשאלה הנ', שבא"ח נמרא שבא"ס בשרא דמסיכי תיתי לחלק בי"ד בין מיפור לעומתה ודחיתי ברמב"ם בפ' ד' מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה י"ג וז"ל ופחות מכזית מן הכוילה שחפתו ועמדו על כשיעור שמפיס מדברי סופרים כו' (אבל מדאורייתא טהורים ואם כן אם נכנס למקדש בטומאה זו אינו חייב קרבן) ולקוח מפיסקא בגמ' דמנחות פג"ו, ובגמ' דזבחים פ' שמניח לף י"ח בצי רבא הוציא חלי גרוגרת לזריעה ותפחה וגמלך עליה לאכילה אפי' לאכילה כו' ע"ש. והנה ראיתי ברמב"ם פי"ח מהלכות שבת שפסק שהניח חלי גרוגרת לזריעה ותפחה וגמלך עליה לאכילה שהוא חייב ולף על גב דמתחלה לא היו שיעור לאכילה ע"מ חייב קרבן ואם כן אפשר הרמב"ם גבי טומאה נפחות מזית מן האכילה שתפחה הוא פשוט מן הקרבן עבור שלא היה מתחלה כשיעור וכתב הכ"מ בשם סר"י קורקוס שמפקפק גם כן על הסיפא דדברי הרמב"ם פוחרים ז"ל שם שפסק בהלכות שבת ומצי דגבי שבת שאני לאם שפסק גבי שבת שאני שאני מיפסר ולכך י"ל שלא תצטרף הנחה שם עקירה ואם כן ע"ז ס"ד לפשוט אם הניח חלי גרוגרת לזריעה ותפחה וגמלך

יתיישב ולפי זהה בשמת לת דבריו וזה מלא ושומר שמש מצוה שמשה וממילו מוכבו כוספו נגש לא יפקר נקשר בשבועות לשכנו בקשר של קיימת גלם הטרוד גרשון אשכנזי חוסס סס ק"ק ניקלשפורג.

יום ב' כ"ד שבט תכ"ב לפ"ק:

שאלה נג אפר"ם מטח רמם בשמים פלפלת חריפתא ומלא לגג דקדי ותני ומחי ליה לשורת שעורת של מכשיפ מכם טובא מינרע נורע ומשרף והורם מקרוטת כפיני ועוקר שני סרים סרמים מסוכי הרב הגדול ומפורסם נ"י ע"ס הגאון כבוד מסר"ר **אפרים** מ"ו יזכה לרוות בשמחה בנחת בית עילמים.

בירן דלגלו זמן ביאור"ה ועטרפה עלי השעה בסיבת הבעל הדרך סבומד עלי ואומר כלה מעשיך ע"כ לא לומל לגלות ולבא בדברי תורה כרחוי רק בקורה. כ"י שקבי קבלתי לשעבר ומלאתי כאן נחת. והיו מביטים עלי ביותר עד לאחת. וע"ד השאלה שאל מן הגאון המופלג החב"ד דקהלתינו י"ו. אף כי ירא מלכי להכנים נפשי בין הסרים ובין שני מחיות הגדולים פן ישרפוני בסבל פיהם נשני זיקוקין דנור דיפקין מפיהם מ"מ לא לומל עלרה לחוות גם דעתי שלושה והחפוץ, דעת וידיעת. והמקום יודע בכרעת. דלמצו, כ"ל דמשערין בשם ולא במשקל כדמליכ בכל מקום בתלמוד ובריטבא דפוסקים שקדמונים זית ליסור שנתערב בכך זית של סיתר בי' תי נב"ע ומל כרחינו סיטור זית לפי השמה דשם הוא ולא לפי שמשקל וכן כל שיעורין של מכשים דסיינו בכותבת וכביצה כך הוא לפי גדלותו ולא לפי משקלו. ורליה מפורשת לזה מתוס, פ"ק דעירובין דף ד' ע"א בב"ה ז"ל ורמה נר"ת דנרסינן נפן כדי כזית לנזיר וכו' כלומר דמשערינן עניו ולילכין שאכל כשיעור כזית לגורי מיין שהוא שיעור פעם ולא בשים יעיין מר שם. ומ"כ מוכח להדיא מדלישערינן דממנא למכתב נפן לומר שנשער דווקא ע"י יין שיש בו נוהם ולא של די שהים ס"מ דכתר הגדלות וכמות מזלינן ולא בחר המשקל. ולפ על נב שיש לרחות ולחלק מ"מ דיפטא דפוסקים שכביתי לגל שיעור שהים ליטא דזית כך משמע. ועוד כ"ל דלים נרוחה ממ"ש הרמ"ם שביתו כ"י קוף סי' ל"ח שלין כלי המחזיק שיעור שהים ס' נגדו היכי שכבלע נשר משקל מזלינן יציד המוש שהפשר שיהים ס' נגדו היכי שכבלע שקירוש דברים קלים ודקים והוא כלי חרס ולחר כך כשלו בו בשר כשר וחלב ומיני חבים. משל"כ לי כתר הכמות מזלינן בולמי ס"א לפי המוש והשכל שימזיק כלי ס' פעמים כנגדו. ול"ל דכיון דע"כ שמי כלי שמ"א לשערו כי אם ע"י מים לפי ע"י משקל ל"כ חלקה שורת סדין נכלי מתכות וכלים כבדים לשער נגדם כמו שמבואר נמהדכי וברוקח סביתם כ"י סי' ל"ח לכך כתב הרמ"ם שמ"א לכלי להחזיק ס' כנגדו ע"י מים כדיעו חבל לפולם היכי לחפשר לשער במשקל אם עדיין ולא יפיעו לחפשר משמי חפשר. זה ליט דחא לף לפ"ו שם דלא משערינן בכליב כי אם על ידי מים היינו לקולא. חבל ולפי אם נגא לשער במשקל לחומרא לו בכלי עץ אלא ומלי משערינן ל"כ הדרת קושיא לדוכתיה שיש לחלות הרבה כלים שיחזיקו ס' כנגדו. וכר מן דין ש'שור המים מליני ברוקח הנ"ל ושישור משקל לא מליני בשום מקום. שוב דברי מר ורלויתיו לא קריתי בעיון עדיין וכך רלית שמשיב ממתני' דערכין פ' אלומר בחיי שלא קריתי שיש ושלש לשאת כחומי מיד נרחים שלשת בפי הגאון הנ"ל אבל אין בם ממש לשער מאזנים מר בעיניו כלי בם מלא שיעור מן הלורך להעריך בזה. אך בש"ס לי מר שמעיין במה שהפשה של העור שפפק שימן י"ת בכזית חלב וכזית לם שנתערב ב"ע זיתים של היתר שנאבלו ומשערו בתשו' הרמ"ם דשם שלא מליבת להלכתא נפי דברי הרמב"ם דשפק דלא כריש נקים פ' המערבת. ואם מדיפת ס"ל למיפרך מאוף חזין שפפק העור ג' מיני חיפורין שבגלן זה בזה ואכל מסן פשוי ולא כסרמב"ם. אבל ולפי סי תרי פיפקי לקו יחדיו מסיפת דשהלם וכלפי הכרם כמבואר בתשו' הרמ"ם. והגלפנ"ד דהרמב"ם למשמיט מזל לשפוק בפ"ח מהל' חמץ ומלם דין ו' כהאל דשבר שלין מלת מבטלות זו לת זו ומיבה ילף ר' לעזור לכשם שלין מלת מבטלות זו לת זו כך לין לחורין מבטלין זו לת זו. אבל הרמ"ם והרמב"ד מרי דסך פיפקא שפפק העור בג' מיני לחורין שבגלן לחולכן פעור כמו שכתב בב"י בשם הרמב"ם בשם הרמב"ד לטעמייהו לחלי דס"ל דלית הלכה פפוקה כהאל כמו שפשיע הרמב"ד על הרמב"ם שם בפ' ה' מהלכות חמץ דין ו' הל"ל נמה שפפק כהאל ולם כן כיון דלא מחבר הלכה כהאל ולחדרבה פונים דשמעינן מזה כרבנן דס"ל מלות מבטלות זו לת זו ולם כן כ"ש שלחורין מבטלין זו לת זו. ובב"ש דמ"מ לגלו ידע טעמו של הרמב"ד ונם המגדול עוז פשיע על הרמב"ד. לחת שלכלחורים דברי הרמב"ד תמוהים פם גמ"ש דדברי הרמב"ם הם כהאל. לחדרבה מדפפק פם לגם לפכול כזית מזה בפני מזה ומרור בפני עלמו בזמן שבית המקדש קיים ליגלו ש"מ דפפק כרבנן ולא כהאל דשבר דווקא כריבה. אבל כל מעיינן ביש שפיר בגמ' דחבי בפסים בדף קט"ו ע"ב יבורו דברי הרמב"ד על הכלון. ודהרמב"ד בשיטת רש"י חזיל לפי' דרבנן. דבריהם מזרו להאל אבל ר' יוחן לשמר דפניני עליה דרבנן על הלל ליל כריבה כלל ולכך פשיט השתם דלא לחמר שלכם לא כהאל ולא כרבנן מברך וכו' ובלחת לפי' שבזמן שבית המקדש היה קיים מי שהיה נריכין לזה אבל השם"ם מירי בזמן שאה ולא נריבנת לחזקי. השתם. גמ"ש כד"ה אבל מברך

Digitized by Google

ומה שהקשיתי למעל"ת בדין הנז' בשם שהטור מזכי שסרי לגי תרי כהרי"ף והחולקים עליו וכתב מעל"ת שאינו דיוקא כי כן מצינו כמה פעמים הנה נפלאה אהבתו עלי אבל דבר זה זר הוא בעיני שיוצא מעל"ת דבר כזה מפיו ובודאי קושיא זו ל"ע ויפה כתב מעל"ת שמפני הטרדות לא עיין בענין זה בספר כלל. גם במ"ש מעל"ת בתחלה על מ"ש לו בטור הנז' שאינו יודע אם הוא כמשיב על דבריו שהדבר בקלרס כשהייתי אתו עמו או אם באתי לשאול וזהו תימא הלא לא כתבתי למעל"ת שום תי' כי לא ידעתי משום קושיא ממעל"ת רק מה שהקשה לי מעל"ת פתח בהרי"ף וכאשר יעיין מעל"ת בסוגיא הנז' אזי יעיין גם במ"ש בסמ"ע הנז'. **ואשר** רצה מעל"ת ליישב ע"ד השאלה שכתבתי להגאון כמהר"נ נר"ו וגם למעל"ת ומתוך הפלפול בתשו' הנז' הקשיתי קושיא עצומה בטי"ד סי' ל"ח בענין כזית חלב וזה שנתערב בכ"ע זיתים כו' וכתב מעל"ת וז"ל והנה עדיפא ה"ל למפרך מגוף הדין שפסק הטור בג' מיני איסורין שבללן כו' וכתב מעל"ת וז"ל אבל ודאי דהנהו תרי פיסקי לדקו יהדיו מהא דערלה וכלאי הכרם כמבואר בתשובת הרא"ש. הנה מתוך כותלי כתבו ניכר שלא קרא מעל"ת תשובתי הנזכרת עד גמירא כי בסוף התשובה כתבתי שלא במקומו מה שייך לקושיא הנזכרת אשר הרגשתי אחר כתיבת התשובה הנזכרת וז"ל שם בודאי בדין הראשון הא דחלב וזה ב' זתים שנתערבו בכ"ע זיתים יש להרא"ש ראיה מהא דערלה מעלה הכלאים אבל הראיה שהביא מהא דפגול ונותר וטמא כו' אינו ראי' ואדרבה סותר את זה וכמ"ש בשם הרמב"ם והא דערלה מעלה הכלאי' אינו סותר להא דפגול ונותר שנתערבו לפי שהא דערלה מעלה הכלאים מיירי שנתערבו בהיתר ולכן ערלה מעלה הכלאים לפי שרוב מן ההיתר אבל הא דפגול ונותר כולו איסור ולכן לא קשה מידי על הרמב"ם שפסק גבי פיגול ונותר שחייבים ובפט"ז מהל' מ"א פסק דערלה מעלה הכלאים אבל בטור בדין האחרון גבי ג' מיני אסורים שפסק דפטורים וזהו ל"ע כי זהו אינו אליבא דהלכתי' וכמ"ש הכ"מ על מ"ש הרמב"ם שחייבים וצ"ע עד כאן לשוני שם ואיך כתב מעל"ת על הדין האחרון דג' מיני איסורין דלהכי יהדיו מהא דערלה. ועל העיקר במה שכתב מעל"ת ורצה ליישב קושי' הנז' וז"ל דהרמב"ם אזיל לטעמיה שפסק בפ"ח מהל' חמץ ומצה כהלל שאין מצות מבטלות זו את זו כו' בודאי ללל מעל"ת במים אדירים והעלה בידו מרגניתא אבל בקצת דבריו ראיתי תיוהא וז"ל שם ומ"ש הסמ"ע דלא ידע טעמו של הראב"ד אבל כד מעיינן שם יבוררו דברי הראב"ד על נכון דהראב"ד בשיטת רש"י אזיל דפי' דרבנן דברייתא מודו להלל אבל ר' יוחנן קאמר דפליגי רבנן על הלל וסבירא ליה דלית להו כריכה כו' ואם כן שפיר קאמר הראב"ד דהרמב"ם דפסק כהלל בזמן מקדש כריכה ע"כ כהלל דברייתא ס"ל דאי לרבנן אינו יוצא בכריכה כו' עד כאן לשון מעל"ת. הנה מ"ש מעל"ת דהראב"ד אזיל בשיטת רש"י (נ"ל רשב"ם) ונראה מתוך דבריו שהבין מדברי רשב"ם דרבנן דברייתא והלל אינם חולקים כלום דרבנן דברייתא סברי ומודו להלל דכריכה נמי שפיר דמי והלל בעצמו סבר גם כן אליבא דרשב"ם דיוצא בין בכריכה בין שלא בכריכה אליבא דברייתא ועל זה בנה מעל"ת יסודו וכתב שהרמב"ם פסק כהלל דברייתא וע"ז כתב הראב"ד שזהו כהלל והבין מעל"ת אליבא דרשב"ם שאין כאן רק ב' מחלוקת דהיינו הברייתא הוא ממש כהלל ואינן חולקים רק ר' יוחנן חולק וסבר דרבנן חולקים על הלל ולית להו כריכה. **ואנכי** לא כן עמדי בהבנת דברי הרשב"ם וסוגי' דגמרי' הנז' דלפי דבריו קשה מהו זה שאמר בגמ' בברייתא עפ"י תי' רב אשי יכול לא יצא י"ח אא"כ כורכן כו' ת"ל כו' אם כן משמע שהברייתא חולקים על הלל וגם הלל חולק על הברייתא אלא ודאי דגם הרשב"ם סבר אליבי' דרב אשי בברייתא דהלל עצמו סבר דאינו יוצא רק בכריכה לכן מקשה בברייתא אליבי' דרב אשי יכול לא יצא י"ח אא"כ כורכן כהלל כי הלל סבר דוקא כריכה לאפוקי הברייתא סברה דיוצא אף בזה בפני עצמו ומכל מקום מודו רבנן להלל דכריכה נמי ש"ד ולכן אמר בברייתא אפי' זה בפני עצמו אבל מכל מקום הברייתא חולקים על הלל דסבר שצריך דוקא כריכה מה שאין כן ר' יוחנן סבר אליבי' דרבנן דלית להו כריכה כלל וג' מחלוקת בדבר. ומה שהכריח להרשב"ם לפרש זה דג' מחלוקת בדבר ולא נימא דגם ר' יוחנן סבר כרבנן דברייתא אליבא דרב אשי דמודו דכריכה נמי ש"ד רק שחולקים על הלל שמצריך דוקא כריכה לפי שהוקשה לרשב"ם דאם לא כן דגם ר"י סבר כברייתא' דרבנן מודו להלל דכריכה נמי ש"ד ואמר אפילו זה בפני עצמו יצא משמע דמודו דכריכה עדיף דאם כן למה אמר בגמרא והשתא דלא איתמר הלכתא לא כהלל ולא כרבנן לכן מברך על מצה והדר על מרור כו' והדר כריך ליה כו' דלמה לן כולי האי הלא גם רבנן מודו להלל דכריכה נמי ש"ד ואדרבה מדקאמר אפילו זה בפני עצמו יצא משמע דכריכה עדיף וזהו לשון אפי' ואם כן ליכול מצה תחלה לחודיה דלא ליתי מרור דרבנן וליבטל עשה, מצה דאורייתא' והדר ליכרך מצה ומרור ביחד ובזה יצא גם לרבנן דהלא גם רבנן מודו דמצות כריכה עדיף וקושיא זו קשה גם אהרי"ף והרא"ש שכתבו להסיא ברייתא' בשם ר' יוחנן דחולקים חביריו על הלל וכמ"ש רב אשי הברייתא' דיצא אפי' זה בפני עצמו. ומתוך קושיא זו כתב הר"ן דלא יכול למיעבד הכי דדלמא הלכה כרבנן וכיון שאכל מצה לחודיה כי כריך לה בהדי מרור הוי מצה רשות כו' מה שאין כן רשב"ם סבר דאף רבנן דברייתי' מודו דכריכה עדיף וזהו לשון אפי' כו' ואם כן עכ"פ צריך לעשות מצות כריכה ולא מקרי רשות הי' ובעבור קושי' זו כתב הרשב"ם דאליבי' דר' יוחנן דלרבנן לית להו כריכה כלל ולכן צריך למיכל מרור לחודיה כי דלמא הלכה כרבנן וכריכה אינו מועיל. ואפשר מה שדחק למעל"ת שהבין כן מדברי הרשב"ם דהלל ורבנן דברייתי' הכל א' לפי שכתבו התוס' בד"ה אלא אמר רב אשי אין נראה כפ"ה דמשמע רב אשי מילתיה דר"י כו' וקשה על התוס' דלמה משמע דברי ר"י הלא גם רב אשי סבר דחולקים חביריו על הלל לפי שהלל סבר דוקא כריכה וחביריו סוברים דיצא אפי' זה בפני עצמו כו' וכמו שבאמת סוברים הרי"ף והרא"ש כן אליבא דר' יוחנן אלא ודאי שלמדו התוס' ברשב"ם דסבר הרשב"ם דברייתי' דהלל ורבנן אינן חולקים דתרוויהו סברי דכריכה נמי ש"ד כו' ובזה הוא משמע דר"י שסבר דחולקים אבל לדידי לא אירא דס"פ התוס' אין נראה כפ"ה דמשמע רב אשי מילתיה דר"י לפי שכתב הרשב"ם דר"י סבר דלרבנן לית להו כריכה כלל ואם כן קשה מאי אפי' מה שאין כן רב אשי משמע דר"י וסבר דגם אליבי' דרבנן כריכה ש"ד אלא שחולקים בזה לפי שהלל סבר דוקא כריכה מה שאין כן רבנן דברייתי' חולקים דכריכה נמי ש"ד אבל יצא בדיעבד גם בזה בפני עצמו עכ"ח קושית הגמ' מאי אפי' ועל זה הקשה התוס' דה"ל לסג"ה הברייתי' כו' אלא רב אשי אתקיף אבי ישיבה שמפרשי' דר"י דחולקים רבנן ואסרי כריכה ואם כן מאי אפי' אלא סברי בכל ענין מצותן כו' פליגי אהלל דמצריך לכרוך וג"כ דברי ר"י קיימי' והמה ממש כדברי רב אשי (ולא כמו שמפרשי' בני הישיבה דר"י) ואינו קשה קושי' הרשב"ם שכתבתי לעיל דלמה לן כולי האי הלא גם רבנן מודו להלל כו'. ז"א קושי' לפי שהתוס' סוברים עכ"פ דאליבי' דרבנן עדיף לכתחלה זה בפני עצמו ממצות כריכה ולכן כתבו התוס' דנקטו אפי' משום הלל מה שאין כן לרבנן אדרבה עדיף זה בפני עצמו לפי שסברי דמצות מבטלות זו את זו בעלמא רק הכא משום דגלי לן קרא וכמ"ש התוס' ומוקמי הקרא דכריכה בדיעבד ולכן צריך לאכול גם מרור בפני עצמו מה שאין כן אליבי' דהלל דמצריך כריכה לכתחלה ואי הוי קי"ל כהלל הוי אכיל מצה תחלה לחודיה ואחר כך הוי כריך מצה ומרור כיון שצריך לעשות תחלה מצות כריכה הוי דרבנן ודרבנן וכמ"ש התוס' אחר כך (ועיין בחידושי הרש"א שכתב דמי הכריח להתוס' לומר דלא גלי קרא אליבי' דהלל כריכה אלא לכתחלה ולא לעיכוב וכתב לעיין במרדכי כו' ע"ש) ואם כן לפי זה נסתר הבנין דמעל"ת שכ' שהראב"ד כתב על הרמב"ם זהו כהלל דברייתא וכשיטת הרשב"ם ובאמת אליבי' דרשב"ם זהו אליבא דרבנן כי אליבא דהלל צריך דוקא כריכה. גם במ"ש מעל"ת ואין להקשות על הרמב"ם מ"ש התוס' דכיון שצריך לעשות מדרבנן כו' דה"מ אם נפסק כהלל דצריך דוקא כריכה אבל להרמב"ם דפסק כהלל דיצא בין בכריכה כו' עד כאן לשונו וז"א שהרי התוס' פסקו בד"ה אלא אמר רב אשי דאליבי' דהלל א"צ כריכה רק לכתחלה ואפילו הכי כתבו שצריך לעשות מדרבנן כריכה בד"ה אלא מברך כו' ואפשר שמעל"ת סובר שבזה חולק הרמב"ם על סברת התוספות.

ואמינא ליישב לפענ"ד לפי דרך דמעל"ת דברי הראב"ד איפכא דאדרבה דברי הרמב"ם בנויים בשיטת התוס' דה לא סבר דלכתחלה יש לעשות כריכה ובדיעבד יצא אף זה בפני עצמו כי אליבא דרבנן לפי שיטת התוספות צריך לכתחלה זה בפני עצמו ובדיעבד יוצא בכריכה ולכן כתב הרמב"ם לכתחלה צריך כריכה ובדיעבד יצא בזה בפני עצמו ומ"ש הרמב"ם אחר כך דבזמן הזה מברך תחלה על אכילת מצה כו' והדר כריך כו' היינו משום מחר שהיא מדרבנן רק בזה חולק הרמב"ם אסברת התוס' שכתבו ואי הוי קי"ל כהלל הוי בירך אמצה תחלה ואחר כך הוי כריך מצה ומרור הי' לאפוקי סברת הרמב"ם הוא כיון דעכ"פ צריך לאכול מצה לחודי' משום דלא ליבטלי' מרור לכן צריך אחר כך לאכול גם מרור לחודי' דמקרי אח"כ מצה רשות אף אליבא דהלל אף דצריך כריכה לכתחלה הואיל וגם אליבא דהלל יצא בדיעבד בלא כריכה ואחר כך עושים כריכה זכר למקדש כהלל שצריך לכתחלה כריכה והטעם שפסק כהלל לפי שפסק בהל' פסולי המוקדשין כרי אלעזר דאיסורין אין מבטלין זא"ז וה"ה המצות וכמ"ש גם מעל"ת (ואפשר דגם הראב"ד פסק בג' מיני איסורין כהרמב"ם ולכן לא השיג עליו בהל' פסולי המוקדשין פ"ח הנז' ומ"ש הרשב"א בשם הראב"ד גבי הערלה מעלה הכלאים בב"י בי"ד סי' ל"ח אינו ענין לזה וכי איירי שנתערב בהיתר אליבא דשיטת התוס') והראב"ד השיג עליו דגם לפי סברתו שפסק כהלל דמ"מ לא דייק זה הסדר דאף דלפי סברת הלל היה כורך מצה ומרור היינו באחרונה אחר שאכל דמצות כריכה היינו לבסוף אחר האכל וכמ"ש התוספות פ' ע"פ דף ק"ך ד"ה באחרונה וז"ל וכן נ"ל אליבא דהלל שהיה כורך מצה ופסח בסוף הסעודה והכי הוי אכיל מצה דאורייתא כו' ולכן כתב הראב"ד דמכל מקום לא דייק זה הסדר. ובזה מתורץ קושית הסמ"ע על הראב"ד ואדרב' דברי הסמ"ע תמוהים בזה שהבין ברמב"ם דזהו שכתב הרמב"ם הכריכה כהלל וכתב שאם אכל בפני עצמו יצא וכן אמרו בגמ' השת' דלא איתמר הלכתא כו' דמשמע מדברי הסמ"ע דאם אכל בפני עצמו יצא היינו כרבנן והלא לפ"ז לא יצא אליבא דהלל ואפי' מ"מ הוא לכן וקושית הראב"ד על הרמב"ם אינו קושיא לפי מ"מ

נבס

Digitized by Google

גמ' לא כתב שכריכה כמאוכה ד"ל דהרמב"ם סבר כהרא"ש וחל לחם תמחי לחם מן עושים כריכה בתחלה כו' ומעתיק שם יתורן קשיות הרמב"ם ואפשר שלזה כיון הרב בעל מגדל עוז שכתב על מ"ש הרמב"ם שלא דייק זה מפני שיש להקשות ומה שהביא דברי מלקיש מיים :

והנה מצינו זכות על ידי זכות כמותו כאשר מרוב מסכתו ומכתו עלי שעיינתי בדברי הרמב"ם בהל' פסח הרגשתי שדברי הרמב"ם תמוהים בצעין הזה שכתב הרמב"ם ומאחר כך כתוב מצה ומרור כאחד ומכאן למדרוש ומבואר כו' וזה קשי בזמן שבית המקדש קיים שהרי כתב לאחר כך כדין ז' ולאחר כך מבואר על סדרם כו' ואל ספקא כו' וכדין מ' כתב שפשר שבזמן הזה כו' . שהם מלאתי מקום ציון בדברי הרמב"ם הנז' ללמה כתב הרמב"ם ז"ל שהיה כותב מצה ומרור כאחד בזמן שבית המקדש קיים היה לו לכתוב מצה ומרור ופסחא כיחד וזהו לשעל מלות ומרורים יאכלוהו לפיכך פסחא וכמ"ש הרמב"ם והר"י בפסחים דף קט"ו וכזבחים דף ע"ע וכן הרא"ש והטור סי' תצ"ג וכן מר"ן וכ"כ התוס' בפסחים דף ק"ך ד"ה בלאחריהם . ולענ"ד זהו קושית גדולה הרמב"ם כי לא עלתה בידי שום יעוב ליישב דברי הרמב"ם בכן יעיין בזה ולעיני לומר לכאורה שעל זה כתב הרא"ש ז"ל דייק זה הסדר דהל' מלינה דהגל שהיה כורך מצה מחר ופסחא כיחד מכל נפ"ז דקשה על הרמ"ם ומגדל עוז שכתב שיש ו פנים בהלכה וז"ש ו"ל . ומה שהקריך מצל"ת בזה לחרן דברי הרא"ש ז"ל דלא קשה מה שהיו טוענ לעניננו דהוי ניחא בקיצור דהרמב"ם לחל לעשות דפסק כהגל . גם מה שמעיר מצל"ת בתירוץ על הקושיא בפי' ל"ת דהטור פסק בפי' מיני מיפורין שבגלן שיהו מספק פטור בחמת בכתם מצל"ת בפרש דחוקה לומה כתב מצל"ת שפטורים מספק הלח זהו פשוט בפי' התרוצות מלינ' דרך פשא רק שקשה על זה קושיתי שהכתי בשם כשם מפשה דהרמב"ם פסק כר"י בירושלמי ובחמת גם מצל"ת כתב לישב למילם מזה סיתרת לפי דבריו וגם כן לא תירן מיקר קושיתי דלא תיתניתי מד מפסקים להביא דברי הרמב"ם למחוקת שפשר מייב. גם מה שהביא מצל"ת ראיה לדבריו דמין שום כלי שמחזיק שיעור פי' נגדו וכתב מצל"ת שהוא ראיה ברורה ותמהני דאיך יעלה על הדעת שיעלה בשפקל התרם לו המתכות הלא זהו מיני מפור רק הכלוע בתוכו וכמ"ש גם מצל"ת דלא ינפיק מפשר מצמי מפשר. והנחון כמהר"ן שביא ראיה גם כן שהא דאמרי' בגמ' דמשערין בקדירה עלמו ומפרש רש"י שכיחו אר"ן היינו בחרסי קדירה ומין שברת נומר שיעשר בשקל ויש גם כן לדחות בשברת הנז'. ומאחר כתב מצל"ת וכר מן דין שיעור המים מצינו ברוקח ושיעור המשקל לא מצינו בשום מקום מוכח מזה שלא קרא מצל"ת התשובה על נמירת בשה שהרחיתי לדעת מתחיתין דתרומות פרק י' משנה ה' גבי דג טמא שבבטנו עם דג טהור שם יש משקל י' זו המשערין במשקל לף שיעשני זה בכתבי תשנה לי קלת דוחק היטוב מלינה להרמב"ם בתשו' סי' ר"ע ור"פ נראה לי קלת דוחק היטוב מלינה להרמב"ם בתשו' סי' ר"ע ור"פ דמפרש המשנה דלחירי בנופו של דג טמא ואפילו הכי טולכין אחר המשקל והנלע"ד כתבתי :

שאלה נה מדרשתי לאחר שמלוני תודות בושה נדולה כמו מנוי שמלאת בחוכה המתנשת של נבה כעבד הלנשות והיא בולעת לחון ואין לה ליבוק בריאה הלא השורש שהיא דבוקה בה והשאר הוא לחון יומדנו רבינו אם היא מריפה או כשירה ושכרו כפול מן השמים .

תשובה הנה לכאורה מתוך הסוגיא דפ' הלו מריפות נב' ריאה שהעלתה ממים ונם בשובדא דר' ינחק בר יוסף דהוי מזיל בתריה דר' ירמיה בשוקא חזיינהו להך דקיימי לימתי לימתי מו כמדי כמדי כו' ונם בגמ' שם הכי תרי בושי דמכיסי להדדי מריפה כו' משמע דאין להחמיר בבושא לבד המבואר בספרי הפוסקים ומחרונים ומלא שאין זה רלי' מסוגיות התלמוד ע"ד כי כל ג"ם בגמ' להקל היינו כשאין הבושא נבוה מבשר הריאה ומה שאין כן אם הבושא נבוה מבשר הריאה כודאי אם היתה הריאה הנז' נפוחה ואחר הפיחה היתה הריאה מבשית הבושא הנ"ל אין ספק שהיא כשירה כי כל מה שמו מדמין בטריפות היינו לאחר נפיחת הריאה כי הנשמה בתוך הריאה היא נפוחה לבל אלי רוחה בנדון הנז' מתוך משמעות השלה שהנשמה הזכר' היתה הבושא בולעת לחון ולא היתה דבוקה בריאה רק בשורש שלה מתוך זה נראה שלא לאחר שנפיחת היתה בולעת יותר מעיקרא לחשת נלע"ד שהיא מריפה והתרכתי בזה קלת בחשובתי והרחיתי פנים יפות לטריפות הנ"ל מתוך ספרי הפוסקים ראשונים ואחרונים ונשאתי ונתתי בשוניות התלמוד בדברים הנז' ופה קלרתי . **ואף** אם יש ספק אם היתה הבושא הנ"ל מבושה מבשר הריאה לאחר הנפיחה והיא מקום נבע"ד לחלוק ולהתיר מעשה שהנשמה לאחר שנשחטה בחזקת היתר עומדת לבל זה לינו פשוט כ"כ ובפרט לפי דעת המרדכי והנ"ל ומאחר פוסקים שמחזירים בחלב הריאה קודם בדיקה ועיין בדרע"ל פרק קמא דחולין ובב"ח בסי' ס"ה בשם הרשב"ץ אם שני בודקים מכחישים זה"ז לי' לומר בספרן סיתה ול' לומר שלא כספרן סיתה כו' ע"ש ועיין בש"ך סי' ס"ק מ"א ועיין בתשו' הרשב"א סי' ר"נ ובתשובות בפרק קמא דחולין ונם בר"ן שם . **והנה** בא לי החכם הבודק **שמשה** ואמר שאמרך נם כן הבשמה הנז' מכשה עשרים לשר הלינ' ולף שיש לפקפק בקלת מעשים שלו לבל קלת מעשים שלו שם נכונים ולאי לשמך מליסם והסכמתי עמו מכשה מעשים נכונים ע"פ רשיות מהלות מספרי הפוסקים לשר מיניהם מה שותים וכרלי מוקמ . **ושמעתי** שיש רוצים לסכשיר מעשה שמין לסוסף על מריפת שבע מכשים ולא מלינו בחלמוד לבל זה דעת המבשילים לשר לא ידעו ולא יבינו מהו שלמרו חכמים לין מדמין בטריפות שהרי מבואר בתשובות הגיומות להרמב"ן סי' קס"ב שכשאל על ריאה שהיה קלת סביב סיבר לריאה בדרך נקב שהיה בטריפה והיה בריאה יושבת מן הריאה ודבקה לכבד והיה דעת מחרים להכשיר מעשה שלין להוסיף על הטריפות שמנו חכמים ותסור לחבד ממנו על ידשל ואחרים היו מטריפין מעשה כל שהחזיר תש"ב והסביב הוא ז"ל שיפה הורו המטריפים שלין זו תוספות על הטריפות שמנו חכמים בריאה כו' שלם כפשך נומר שלא מנו סירכא בכבד לם כן נבוא ומיר לטרפשה ונשמנוית הלב וכל הסירכות חן מתרתי חוות שלא כפדרן כו' נפי שלא הוזכרו חלא לנו בתלמוד כי חלא הם לשרו כו' מכיל ש"ם ואם כן לף לנו נאמר במדון זה לם לא נאשר רק ש"ם מתלמוד לם כן לא נאשר נם כן רק תרי בוחי דשמיכי להדדי ואין ק"ל כשם טריפות בבושה כש"ם שנמין מהרי"ו בבדיקות ואחר כך סופיפו המחרונים בהנהות ויעיין בב"י ובבל המפה סי' ל"ם ל"ז ל"ש ואחלא הכל מבואר ואף לנו נומדים בלשר מן הלמד דזיל בתר טעמים כי מכמי המשנה ותלמוד שו הריאה שניקבה ואחר כך פירשו שהו ריאה שניקבה והנלע"ד כתבתי . כ"ד ששרוד **אפרים** מבית אהרן מוהילת חונש פה ק"ק כודון :

שאלה נו הקהל שקיבלו לשיחת ובוקי ופסקו לו שכירות ובתוך השכירות נכנס נם כן שמכל בשמה של ישראל שיחוט חזי ממייב בשל הבשמה ליתן להשוחט הלשון מן לוחו הבשמה ושמיטם הוא כין היטמעלים והוא משמה שהיה רשוין משה שוחטין עם היטמעלי על לית משה ומתן שיתלקו בריוח בימים ומתן ליטמעלי משות שיקוה בהמות לשוחטין וקוה היטמעלי בהמות לתוך השוחטין והשוחט הכ"ל שהו הבהמות של השוחטין ותבע מן רחוק שוחטו של היטמעלי שיתן לו הלשוות מהבהמות של השוחטין הנז' כפי המעמד שיש לו עם הקהל ורחוק עתן מאחר שיש ליטמעלי חלק בו פעור הוא מליתן לו כלום מאחר שהיטמעלי שוחטו חינו רוצה ליתן לו כלום והשוחט עתן מה לי לשוחטין שלו עם היטמעלי הלא רחוק הוא היטמעלי והוא יפיים להיטמעלי שיתן לו . ועתה יורנו מורנו ורבינו הדין עם מי ושכמ"ם :

תשובה נרסינן בגמ' דביצה דף כ"ח לאמר ר' חנינא בהמה חיים של עכו"ם והיא של ישראל מותר לשוחטה ביום טוב לפי שאין עכו"ם מקפיד על כך ומפי' שאין עכו"ם מקפיד בקלת מעשים שלו לבל קלת מעשים שלו סם נכונים ולאי לשמך מליסם והסכמתי עמו מכשה מעשים נכונים ע"פ רשיות מהלות מספרי הפוסקים שמר מיניהם מה שותים וכרלי מוקמ . **ושמעתי** שיש רוצים להכשיר מעשה שמין לסוסף על מריפת שבע מכשים ולא מלינו בחלמוד לבל זה דעת המבשילים לשר לא ידעו ולא יבינו מהו שלמרו חכמים לין מדמין בטריפות שהרי מבואר בתשובות הגיומות להרמב"ן סי' קס"ב שכשאל על ריאה שהיה קלת סביב סיבר לריאה בדרך נקב שהיה בטריפה והיה בריאה יושבת מן הריאה ודבקה לכבד והיה דעת מחרים להכשיר מעשה שלין להוסיף על הטריפות שמנו חכמים ותסור לחבד ממנו על ידשל ואחרים היו מטריפין מעשה כל שהחזיר תש"ב והסביב הוא ז"ל שיפה הורו המטריפים שלין זו תוספות על הטריפות שמנו חכמים בריאה כו' שלם כפשך נומר שלא מנו סירכא בכבד לם כן נבוא ומיר לטרפשה ונשמנוית הלב וכל הסירכות חן מתרתי חוות שלא כפדרן כו' נפי שלא הוזכרו חלא לנו בתלמוד כי חלא הם לשרו כו' מכיל ש"ם ואם כן לף לנו נאמר במדון זה לם לא נאשר רק ש"ם מתלמוד לם כן נבוא נאמר נם כן רק תרי בוחי דשמיכי להדדי ואין ק"ל כשם טריפות בבושה כש"ם שנמין מהרי"ו בבדיקות ואחר כך סופיפו המחרונים בהנהות ויעיין בב"י ובבל המפה סי' ל"ם ל"ז ל"ש ואחלא הכל מבואר ואף לנו נומדים בלשר מן הלמד דזיל בתר טעמים כי מכמי המשנה ותלמוד שו הריאה שניקבה ואחר כך פירשו שהו ריאה שניקבה והנלע"ד כתבתי . כ"ד ששרוד **אפרים** מבית אהרן מוהילת חונש פה ק"ק כודון :

שאלה נו הקהל שקיבלו לשיחת ובוקי ופסקו לו שכירות ובתוך השכירות נכנס נם כן שמכל בשמה של ישראל שיחוט חזי ממייב בשל הבשמה ליתן להשוחט הלשון מן לוחו הבשמה ושמיטם הוא כין היטמעלים והוא משמה שהיה רשוין משה שוחטין עם היטמעלי על לית משה ומתן שיתלקו בריוח בימים ומתן ליטמעלי משות שיקוה בהמות לשוחטין וקוה היטמעלי בהמות לתוך השוחטין והשוחט הכ"ל שהו הבהמות של השוחטין ותבע מן רחוק שוחטו של היטמעלי שיתן לו הלשוות מהבהמות של השוחטין הנז' כפי המעמד שיש לו עם הקהל ורחוק עתן מאחר שהיטמעלי חלק בו פעור הוא מליתן לו כלום מאחר שהיטמעלי שוחטו חינו רוצה ליתן לו כלום והשוחט עתן מה לי לשוחטין שלו עם היטמעלי הלא רחוק הוא היטמעלי והוא יפיים להיטמעלי שיתן לו . ועתה יורנו מורנו ורבינו הדין עם מי ושכמ"ם :

תשובה נרסינן בגמ' דביצה דף כ"ח לאמר ר' חנינא בהמה חיים של עכו"ם והיא של ישראל מותר לשוחטה ביום טוב לפי שאין עכו"ם מקפיד על כך ומפי' שאין עכו"ם מקפיד בקלת מעשים שלו לבל קלת מעשים שלו סם נכונים ולאי לשמך מליסם והסכמתי עמו מכשה מעשים נכונים ע"פ רשיות מהלות מספרי הפוסקים שמר מיניהם מה שותים וכרלי מוקמ . **ושמעתי** שיש רוצים להכשיר מעשה שמין לסוסף על מריפת שבע מכשים ולא מלינו בחלמוד לבל זה דעת המבשילים לשר לא ידעו ולא יבינו מהו שלמרו חכמים לין מדמין בטריפות שהרי מבואר בתשובות הגיומות להרמב"ן סי' קס"ב שכשאל על ריאה שהיה קלת סביב סיבר לריאה בדרך נקב שהיה בטריפה והיה בריאה יושבת מן הריאה ודבקה לכבד והיה דעת מחרים להכשיר מעשה שלין להוסיף על הטריפות שמנו חכמים ותסור לחבד ממנו על ידשל ואחרים היו מטריפין מעשה כל שהחזיר תש"ב והסביב הוא ז"ל שיפה הורו המטריפים שלין זו תוספות על הטריפות שמנו חכמים בריאה כו' שלם כפשך נומר שלא מנו סירכא בכבד לם כן נבוא ומיר לטרפשה ונשמנוית הלב וכל הסירכות חן מתרתי חוות שלא כפדרן כו' נפי שלא הוזכרו חלא לנו בתלמוד כי חלא הם לשרו כו' מכיל ש"ם ואם כן לף לנו נאמר במדון זה לם לא נאשר רק ש"ם מתלמוד לם כן נבוא נאמר נם כן רק תרי בוחי דשמיכי להדדי ואין ק"ל כשם טריפות בבושה כש"ם שנמין מהרי"ו בבדיקות ואחר כך סופיפו המחרונים בהנהות ויעיין בב"י ובבל המפה סי' ל"ם ל"ז ל"ש ואחלא הכל מבואר ואף לנו נומדים בלשר מן הלמד דזיל בתר טעמים כי מכמי המשנה ותלמוד שו הריאה שניקבה ואחר כך פירשו שהו ריאה שניקבה והנלע"ד כתבתי . כ"ד ששרוד **אפרים** מבית אהרן מוהילת חונש פה ק"ק כודון :

שאלה נו הקהל שקיבלו לשיחת ובוקי ופסקו לו שכירות ובתוך השכירות נכנס נם כן שמכל בשמה של ישראל שיחוט חזי ממייב בשל הבשמה ליתן להשוחט הלשון מן לוחו הבשמה ושמיטם הוא כין היטמעלים והוא משמה שהיה רשוין משה שוחטין עם היטמעלי על לית משה ומתן שיתלקו בריוח בימים ומתן ליטמעלי משות שיקוה בהמות לשוחטין וקוה היטמעלי בהמות לתוך השוחטין והשוחט הכ"ל שהו הבהמות של השוחטין ותבע מן רחוק שוחטו של היטמעלי שיתן לו הלשוות מהבהמות של השוחטין הנז' כפי המעמד שיש לו עם הקהל ורחוק עתן מאחר שהיטמעלי חלק בו פעור הוא מליתן לו כלום מאחר שהיטמעלי שוחטו חינו רוצה ליתן לו כלום והשוחט עתן מה לי לשוחטין שלו עם היטמעלי הלא רחוק הוא היטמעלי והוא יפיים להיטמעלי שיתן לו . **וראיתי** בגליון סכיתו המאור הקדוש הב"י סי' תי"ח בא"ח וזה לשונו בהמה המשותפת עם העכו"ם שותפין תיתם ביום טוב נפי שא"א לנתוך ממנה כזית בלא שחיטה כו' ומפ"י שיש לסס שתי בהמות שם תיתם שוות כדמיהם שיתמר לו העכו"ם טול פיזה מסס שתרנה עכ"ל וכתב הב"י ע"ז מעתה מדברי שסס שוות כדמיהן מיט יכול לשוחטה בלא

נגיד לפ שמיטת שנת בתמיסס י"ל הומיל ודמיסן שופד לתוק סיל הנהן תנק. ופשוד מניתן תנקו של הסבו"ס להבודק. ונפ"ז י"ל לפ שתנק סכ"י על הכל כו וכתב עליו ז"ל ולי נרמה שפ"ש שסן שנת בתמיסן אם מיתן שנת לגמרי כגון זה נדונה וכמוסה וזו שמיטה ומתמה שזה יכול לומר מי מפני ליקח בקפנה כו' ולפיכך יכול לשחסה כיום טוב זהו דוקא שיך בזמן שלו מי רשאי לשמוע ביו"ט מתנת של השתפות לפי שצריך לנוף הבהמות ומה שתין כן בי"ד לתין לי ממויב ליתן לשומט הלשון מן הבהמה מה שצריך ו מן הבהמה של ישראל בזה מודה סרב הכ"י ז"ל דתינו מחויב הישראל ליתן להשומט חלק של הסבו"ס לעתין זה כוי כמתן דפלינו דמי לפי שבלתו הבי שתידין לחלוק דמי הבהמות בשום ממנס י"ל גם כן מיפכת (עד כאן מלתתי):

שאלה נו נשמלתי רלובן שמחייב ליתן בשר נבוים לו לחיילות וגם לשמוע הבהמות והוא תינו נקי בשל' נדיקה וגם תין שם תיש מי שבקי בבדיקה תם רשאי לשמוע בשרכה הוחיל ותין קופו לתכול ממנה:

תשובה הם קלת משמע ממ שהניחו הפוסקים נבי כיסוי הדם שלא יצרך עד שיבדוק כו' ומקשים שם מקשים ומתרוים דמכל מקום מוליח מידי נכילה ופתין ב"ח סי' כ"ד ומרישה דריסה שם ע"ם תם כן משמע דצריך נדי לטהרה מידי נכילה.

אבל תיו רשים משם ויש לסניה דשי' מנמ' דמ"ח פ"ק דף י"נ נבי תין מקדישין בזמן הזה ולם שקדים בהמה תבקר ופריך ובשקחה משמים (פי' לף שתינו רשי' לתכילה) ומשני מתי ניש לידי תקלה דלמח מתי למיכליה מ"ם פ"ב מוכח מזה דשרי למשחט דלמ"כ מתי מקשה ובשמט משחט הלא תמור לשמוט כשתין קופו לתכול ממנה תכל יש לדחות די"ל שמט תירוץ בתרון שתמר מתי לידי תקלה ר"ל מתתר שרואים ששחטה מוכרח שרשי לתכילה דלמ"כ תינו רשאי לשמוט (ויבדוק לם מתר ויתכלנו) ונם י"ל שם שמקשה ובשחטה משמים תיינו נלה ברכה כי שברכה תינו מוכנת תוק ושין בכ"ח בל"ח סי' תקנ"ל נבי מי רשאי לנמור תיישים שבור תמורת ושין בחוכיות מצות ניטין סי' ס"ח ובשרי שב"ח ל"ב נשם ושין בחוס. בב"ח לף י"ל ד"ה עיקר שיש בה מריפה. **ושין** לסניה רשים משמ' דניכה לף כ"ח ז"ל ושחיה שתיחי שלה בח חמה בשמטן שחיחי שלה בח חמה לב"ה כו' עד ל"ל בוללת בשם ושמלכלוס לשם שנל ושמטו לשם שנל ושמלכלוס כו' ומשיק דשנל מריפה הוי וזה שיש כ"ע ושמר להם שילה שברם בשמשך סוחיל ושמטו לשבו"ס בשלה בלה"ה מסור לשחוט לשבו"ס בשלין ישראל מוכל ממנו ונם לפי מלי דמשיק שנל מריפה הוי מיירי בלה ברכה מבל לחתת דשם מיירי בלה ברכה שבל לה משמע כן מדשני שנל מריפה מי דשלין יעשו ברכה על הסריפי, ושין נומר שמ"ב מנלו מריפה ולה בשמת שחיטה ו"ל דשלין חמר שילה שכרן בהשלתן שברי חמרה תורה לכם ולה לשבו"ס וקשה קושית המקשה ושמלי ושל מזי למיכל מיניה מלי למימר שרי, מריפה הלה מתחלה לה ידעו שהיה מריפה ושיה רלוי לתכול מזה ע"ם ודוק.

אבל יש להניח רשים מנמרא דשנהדרין דף קי"ב בני רב חסדא בשמת עיר שנחלת מסו דתתסי בה שחיטה לטהרה מידי נכילה לפי חרב חמר רחמנא ל"ם שחי, משמע ל"ם קשלה מקשל לו (הג"ה מבן חרב דמחבר זצ"ל)

תשובת ליהודה ויחמר מ"ם מ"ו

הנחון זלוק"ל מכל מיט רשים משם שנל"ד מטשם שבם שמכינן לחחקה דרוב בהמות בחזקת כשרות וכמ"ם הרב ש"ך בפי' כ"ת ס"ק כ"ו ס"ם ושפילו לם ימלה מריפה מהני לטהרה מידי נכילה כדיעבד מה שתין כן בב"ד שבודלי לה יחכל היש"ל ממנה המיה קלת למ"ם שם"ו והוכח בם"ם סימן י"ט וז"ל ושם שמם דבר דמיתילד בו ריעותת ושריך בדיקה ישמטנו בלה ברכה עכ"ל ע"ם הרי להדיה שלכתחלה תין מבריכין על דבר דחיכה לספוקי לם יחכל ממנו מי לה לף ש"ל דמהני שחיטה לטהרה כוי ומכ"ם בב"ד שבודלי לה יחכל היש"ל ממנה בשיטת בלה ברכה לף דמהני שחיטה לטהרה מידי נכילה. וכן מלחתי תון לי בדברי הרב בעל ע"ז סי' כ"ח ס"ק ס"ו שכתב וז"ל ובדריסה כתב בשם רש"ל דברכת שחיטה שלי דמסרי לטהרה מידי נכילה ותמוה הוא לשם כן לומה לחמרו בשומט דבר דמתילד בים ריעותת דשומט בלה ברכה כדלי בסי' י"ם כו' הל מטהרה מידי נכילה ללה ע"כ דלה מבריכין לללה על מה שמותר לחכול ממנה עכ"ל ושם כן ה"ב בב"ד חסור לשמוט בברכה מחתר שחיטו חוכל ממנה. **אף** שים לסנק תמיהת סמ"ו הכו' מן הרש"ל דמ"ם דברכת שחיטה מהני לטהרה כו' היינו בשלין ריעותת בנשמה ומחר כך לחחכת שסיל מריפה לפיל הכי שומטין בברכה ולה קפדינן מטשם שכחבתי לעיל שמכינן לרובא ומשל"ב בשומט דבר דמתילד בי ריעותת שומטין בלה ברכה לף ש"ל דמהני שחיטה לטהרה כו' כי בשביל זה תין חנו סומכין לברך לכתחלה ברכי, מספק ונפ"ז דברי הרש"ל ודברי הח"ו הכו' שניהם בקנה ל' עולים ממנם דברי הרש"ל מלי שמם תמוהים היכן מלינו שברכת השחיטי, מטהרה מידי נכילי, וכמ"ם ממ"ו הנחון זלוק"ל נקמן בסוף התשוי זו על הנמ' לסנהדרין ע"ם:

דיומת כיון דשחיטה מסרי לה שחיטה מלי תיקו ול"ב מוכח מזה שחיטה לשחוט לף שלא יבא לידי בדיקה ונם תיש רחוי לתכילה דהלת בשחיטה שם"ב. תחר בשחיטה מכל מ"מ תין להוכיח מזה לתנין ברכה ונם שיין בקידושין וכפ' ד' וה' נבי שור הנסקל תש"נ דשבדי, כתין בשר ששחטה משמט ע"ם והלע"ד כתבתי.

שאלה נח שלוני פה ק"ק מעזריפש בשנת תכ"ו לפ"ק כשר של חוזק לשומה ושיש בלר התחתון שטוח של סוסט וסקורקבן והדקים כמין שים של בשר וחשופה בשור שכשר ושיתה נבוה וקשה קלת מבשר הכשר וקרעתי הכיס ומלחתי בתוכה שיבולת שוטל שלימים וגם מרוקבים ומתוכלים וגם חול כמין הממלת בקורקבן וכבן יורנו מורינו שם החוזק בשירה מו לף ושכמ"ם.

תשובה נלע"ד דשחוחת המ' שיש מריפה ורלויה מכשול דלמרי' בגמ' דמ"ם שטוח חשמת דשתוכת בתוכה דכשרת דלמרי' שם שלחו חושבים שמת שכנסה מכשטם לדקים ומקבו הדקים ומשם נכנם לכשר כו' ע"ם וכ"ם בב"ד חשם ענין שיבולת שופל לבא בכיס שכשר חלת ודלי שניקבה הושם שקורקבן חו סקורקבן חו הדקים ושכנסו, לשם ולף שלת רלתי בחוזק הבי' שום ריעותת בושם חו בקורקבן ובדקין מ"מ המרפתיו הלת לחמרי' שם נבי ההוח קבייתת דמשתכח בחרה לחם הוח דיעתת מיבוב בזה וכ"ם בב"ד לחמרי' שניקבה הושם חו הדקים ושכנסו

תורת ר״ו רק שהוא מחוייב בתגין של שעטנ״ז ג״ץ ובן הס״ין פשוטה כתורת ר״ו ארוכה ולענ״ד ימצא בתוכו כמה דברים מפולים הראויים לשלחן של שולחן מלכים וחלותי היא שישיב לי על ראשון כו׳ ובזה אדע באמת כי מצאתי חן בעיניו והיה זה חיים ושלום מאור נפלא ומאי אמטו כהדרא למעל״ת אפרים מבית אהרן אוולנא :

שאלה סא

ידי הרמותי . והקקתי אותותי . ניתן את בריתי לאיש אפרתי . הכרתי והפליתי . אחד מאלף אלופי האלוף התורני המופלא נר ישראל פטיש החזק עמוד הימיני כמוהר״ר אפרים כ״ץ יצ״ו . הא אשר נתעורר מעל״ת שיש להחמיר שלא לכסות דם השחיטה מאווזות שמלעיטין אותן עד אחר בדיקת הושט מפני דכתב הרב בהג״ה ש״ע י״ד סימן נ״ג דיותר שכיח ריעותא דתחיבת קוץ מחמת הלעטה מסרכות הריאה בבהמה וחיה ואם בחיה דאין סרכות מצויות כל כך כדמסיק בהג״ה סימן נ״ט פסקו הפוסקים בסימן כ״ח דאין לכסות דם החיה עד אחר בדיקת הריאה אווזי שמלעיטין דשכיחי בהו טובא ריעות׳ דתחיבת קוץ לא כ״ש שאין לכסות דמן אלא עד אחר בדיקת הושט זהו תורף דברי מעל״ת בשינוי לשון קצת .

הנה לך אומרה זו יש לה מקום ורוח אלקים בקרב מעל״ת על התעוררת הזה אף ע״ג דיש לחלק קצת בין אווזות לחיות דהתם חיות דבכולן יש חשש ריעותא דסרכות משא״כ באווזות דליכא חשש דתחיבת קוץ אלא באותן שמלעיטין אבל לא באותן שאין מלעיטין ואפשר שלא רצו לחלק בין האווזות קצתן לכסות וקצתן שלא לכסות ופשטו ארובן שאין בהן ריעותא ומכסין דם שחיטת כולן מ״מ האמת יורה דרכו שאין חילוק זה מספיק שלא להשוות הכיסוי היכא דידוע שזו אווזה היא שהלעיטו אותה כיון דאפשר בכיסוי אחר בדיקת הושט ויש תקנה בעיר לבדוק הושט . **אמנם** נראה לדינא שאין להחמיר בכך גבי אווזות אע״ג דשכיחי בהו טובא ריעותא דתחיבת קוץ משום דאיכא למיחש לתקלה שלא יכסה כלל אח״כ אפי׳ כשתמצא כשירה והטעם היא אע״פ דאין הסרכות מצויות כ״כ כמו בבהמה אפילו הכי החמירו שלא לכסות עד אחר בדיקת הריאה משום דלא אתי לידי תקלה שלא יכסה כלל אח״כ כשתמצא כשירה משום דאותו שוחט עצמו ששחט החיה הוא בודק אותה אח״כ ואין הטבח רשאי לפתוח החלל סבגד בלא שוחט ההוא ואז מיד כשימצא השוחט שהחיה היא כשירה יכסה דם שחיטתה ולא אתי לידי תקלה שלא יכסנה אבל באווזות שאין השוחט עצמו בודק את הושט אלא מביאין את הושטין לביתם ורואים אם יש בהם ריעותא או מראין להחכם ואיכא למיחש היכא שלא ימצא ריעותא או היכא שימצאו ריעותא אלא שהחכם יכשירנה לא ישובו חוזרים להודיע לשוחט שיחזור ויכסה דמה ולא יבא לידי כיסוי כלל לכך מוטב לסמוך ארובא ולכסות מיד . ודומיא דברכת שחיטה שמברכין מיד ולא החמירו שלא לברך עד אחר הבדיקה כמו שמברכין בנטילת משום דלא אפשר הוא כיון שהברכה צריכה עובר לעשייתן והשתא סמכינן ארובא ומברכין על השחיטה מיד הכי נמי באווזות הלעוטות כיון שיש לחוש לתקלה שלא יבא לידי כיסוי כלל סמכינן ארובא ומכסין מיד דהוי כלא אפשר כיון שיש לחוש לתקלה שלא יבא לידי כיסוי כלל כלל וזהו נכון. ועוד נראה לחלק בין ריעותא דתחיבת קוץ באווזות שמלעיטין ובין ריעותא דסרכות בחיה דבאווזות אף ע״ג דשכיחי בהו ריעותא דתחיבת הקוץ ע״י הלעטה מ״מ לא שכיחי כ״כ דמיטרפי בהו משא״כ בחיות דשכיחי בהו ריעותא דסרכות אע״ג דלא שכיחי בהו כ״כ כמו בבהמה מ״מ שכיחי בהו ריעותא דסרכות כו׳ .

(הג״ה מבן הרב המחבר ז״ל)

וזאת ליסודה ויאמר באשר שהשאלה של הרב הגאון הנז׳ כבר הדפס בספרו צמח צדק כאשר ראיתים הם בס״ק ירושלים תו״בב לא רציתי להעתיק כאן עד גמירא ושאלה בסי׳ קס״ו . ולענ״ד נראה ליתן טעם לשבח בשאלה ששאל ה״ה מ״ו הגאון ז״ל על שמכסין דם האווזות קודם בדיקת הושט לפי מאי דהשיג הרב בעל המפה בסי׳ נ״ג סעיף ט׳ באותן המקומות שמלעיטין האווזות יש תקנה לבדוק אחר נקיבת הושט כו׳ ונהגו להקל בישב בו קוץ בושט כו׳ ויש לדקדק בזה הרבה כי הוא איסור דאורייתא ויותר טוב שלא לבדוק כלל ולסמוך ארובא מלבדוק ולהקל במקום דאיכא ריעותא עכ״ל ועיין בהרב ש״ך שם ס״ק כ״ג ע״ש א״כ לפ״ז כבר אנו משמרים ועומדים שלא לבדוק אותן אווזות הלעוטות אפי׳ במקום שיש תקנה בעיר מטעם דזהו חומרא דאתי לידי קולא בדין ישב בו קוץ בושט אם אינו נקוב משני צדדים וגם אין קורט דם מבחוץ שנוהגים להקל באיסור דאורייתא וה״ה בכיסוי דם לא הצריכו שיכסה הדם אחר שיבדוק הושט מטעם זה כי לפעמים ימצא קוץ בושט כו׳ ואין קורט דם בחוץ ובזה נוהגים באותו מקום להקל וכשר לפי מנהגם ויכסו אז בברכה וזהו מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידים וכמ״ש הרב בעל המפה ויותר טוב שלא לבדוק כלל מלבדוק ולהקל וא״כ לפ״ז לך נקיט ועזר לכתחלה על אותן האווזות הלעוטות שלא לכסות דמן עד אחר בדיקת הושט כי על הראשונות אנו מצטערים אלא שנבא להוסיף עליהן ועל זה וכיוצא בו נאמר הנח לישראל מוטב שיהיו שוגגין כו׳ כי בזה יעשו ג״כ ברכה לבטלה על הכיסוי לכן סמכינן ארובא וכמ״ש הרב בעל המפה שם בסי׳ נ״ג ע״ש ומשא״כ בסרכות הריאה וק״ל והוא ברור לענ״ד :

שאלה סב

נשאלתי מב״ד יפה דק״ק טריבטש וז״ל השאלה ביום ה׳ פ׳ שמיני נמצא תחוב בקיבה יתד א׳ דהיינו בסוף הקיבה של הבהמה כאשר יעידון ויגידון שני אנשים הנקובים בשמותם כמ״ר חנן וכמ״ר יוקל יצ״ו וראינו שהקיבה אינה ניקבה מעבר אל עבר וגם שני האנשים הנז׳ לא ראו כלום אם ניקב אם לא אך שיבלת הנקרא בל״א ווי״רץ קשה עומדת על הקיבה נגד אותו מקום שהמחט תחוב מבפנים ואותו יבלת לא היתה מראה אלודם ודחינו אותו המחט דרך הלוכה לצד חוץ ולא היתה נכנסת דרך אותו יבלת והכשרנו אותה מחמת שלא ניקבה מעבר אל עבר ואמר לי הגעלה כהר״ר פלק דיין אפי׳ אם ניקבה מעא״ע נמי כשרה לפי שהחלב דאייתרא מכסה אותו נקב כו׳ ובכן יורנו מורנו אם עשינו כדין וכוונו להלכה ושכמ״ה .

תשובה

הנה אף שנחוץ עלי הדבר מ״מ לא אוכל לסרב באשר שהפצירו בי לחוות דעתי בקיצור גדול . בראש מ״ש הכת המתירים מטעם שלא ניקב מעבר אל עבר זהו לענ״ד אינו ולא יפה כיוונו לפי העדות של האנשים הנז׳ וגם הוא בעצמו כתב כן שיש שם יבלת שקורין ווירץ על מקום היתד וא״כ הוי קרום שעלה מחמת המכה ואמרי׳ בגמר׳ דאלו טריפות א״ר קרום שעלה מחמת המכה בושט אינו קרום ואין לומר דדוקא בושט לא הוי קרום משום דאכלה בי׳ ופעי׳ ביה תחר וניקב וכמ״ש הרא״ש ומשא״כ בשאר מקומות אבל ז״א שהרי אמרי׳ בגמ׳ נ״כ א״ר קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום ומייתי ראיה מסא דכרות שפכה דזהו פסול התורה והכשירו זהו למעוטי קרום שעלה מחמת המכה בריאה ושם לא ממעטי ריאה בהדיא וכ״כ הר״ן ריש אלו טריפות וכ״כ רש״י ד״ה לכל הנקובים וכ״כ בת״ח דף קל״ב וא״כ אף שלא היה מעבר אל עבר דשלא נראה בחוש דהיה שם יבלת על מקום היתד מזה מוכח דניקב תחלה מעבר אל עבר רק שעלה קרום מחמת המכה ואף שכתבו המורים וז״ל והנה דחינו אותו המחט דרך הלוכה לצד חוץ ולא היתה נכנסת דרך אותה יבלת ועבור זה הכשרנו מחמת שלא ניקב מעבר אל עבר אינו ראיה אף שלא נכנסה בכה מ״מ סופה לינקב מעט מעט עבור שזאכה מעלה אלודם וא״כ י״ל במידי דמסתבתא לא מטרפי דאיטרפי מי מסתבתא יותר מתחילה וכמ״ש בגמר׳ גבי עוף שנישלה נוצה אבל זה אינו כו׳ וא״כ לפי זה יש להטריף הכל ובנ״ד גם הכלים אסורים לא מבעיא אליבא דהעדים שאמרו שהיה היתד בדקין פשיטא דטריפה שהרי כתב הר״ן דאפילו מחט שנמצא בדקין טריפה דחיישינן שמא ניקב וכמ״ש הב״י סימן מ״ז והובא בש״ע סעיף ד׳ וכמ״ש בנתחב בדקין דאין לו בדיקה אלא אפילו אליבא דהעדים שהעידו שהיתד היה תחוב בקיבה דמקילין בנמצא בתוכו אבל מ״מ יש להחמיר בנתחב בדופן הקיבה ומכ״ש בניקב הקיבה רק שעלה קרום מחמת המכה דמדינא טריפה דהלא ניקבה הקיבה טריפה . א״כ לפי זה יפה כיוונו כת האוסרים . אבל לפי מ״ש אלי כת המתירים דאחד מן הב״ד רצה להתיר מטעם דאפילו ניקב מעבר אל עבר נמי כשרה לפי שהחלב דאייתרא סותם אותו נקב והשיב לו הדיין השני דאינו דומה סתימת הנקב בלא מחט וקוץ לסתימת הנקב במחט וקוץ ודחה אותו בגילא דהיעתא והתירו מטעם שלא ניקב מעבר אל עבר וזהו דבר שאין לו שחר להתיר מטעם שלא ניקב מעבר אל עבר וכמ״ש לעיל . **אמנם** לענ״ד להתיר אם ברור הוא לסריים שהיבלת היתה מכוסה בחלב של היתר לענ״ד דכשרה בלי שום ספק וזהו פשוט דחלב של גבי היתר סותם וכמ״ש כל הפוסקים לא מבעיא אליבא דהרי״ף והרמב״ם שפוסקים כלישנא בתרא דגמ׳ פ׳ אלו טריפות דף מ״ט גבי חיטי ובר חיטי ודאקשתי אסור וחלב של גבי היתר מותר פשיטא שסותם אלא אפילו אליבא דדעת הטור שפוסק דחלב של גבי היתר אסור בסי׳ ס״ד וכלישנא קמא דפלוגתא דר״י ור״ע ואפילו הכי סותם וכמ״ש בגמרא שם אמר רב נחמן איהו מיכל אכלי ולדידן מיסתם נמי לא סתים וכפירש״י בלשון בתמיה וכמו שכתב הטור סימן מ״ח וכ״כ בש״ע בלי שום חולק . **ומה** שרצה אחד מהב״ד לפקפק בזה דאינו דומה סתימת הנקב בלא מחט וקוץ כו׳ אמנם לא ראה מה שכתב המרדכי פרק אלו טריפות וגם בתוס׳ ובתרומת הדשן סימן קס״ה וזה לשון המרדכי נשאל נר״י על מחט שנמצא בקורקבן וניקב הכיס שלו וגם בשרו והיה שומן סותם למעלה מבחוץ והתיר דלא אמרי׳ אלא בחלב חיה שכנגדו בבהמה טריפה אינו סותם אבל חלב טהור דעוף שלא מצינו כנגדו שמא פשיטא דסותם דמהדיק שפיר ואע״פ שהיה שומן דק על הקורקבן וכמ״ש בת״ה סי׳ קס״ה ועיין בתוס׳ פא״ט וא״כ ה״ה בנ״ד בחלב של היתר אם ידוע בודאי שהיה המחט בסוף הקיבה במקום יתד והחלב סותמו דכשר . **ואף** שיש לחלק דדוקא בקורקבן שהוא חלב טהור לגמרי מה שאין כן בחלב שאע״ג היתר דלענין אכילה אסור ואף דמ״מ סותם י״ל דדי לן שיסתום בנקב ע״י חולי ולא ע״י מחט אבל זהו דוחק לחלק בזה וכן משמע מסתימת דדברי הפוסקים ואף שיש לאסור כאן מטעם דהעיד העד כמר יצחק שמצא בחלב כתם שחור במקום שהי׳ דבוק להיבלת ומזה היה נראה דניקב גם את החלב וזהו כמין קורט דם מבחוץ אבל ז״א שהרי הכתם שחור היה במקום שהיה דבוק ליבלת אבל הי׳ עליו ג״כ חלב עב ומבחוץ לא ראו שום כתם שחור וא״כ אין זה קורט דם מבחוץ רק כאלו היה קורט דם באמצע הבשר ולא ניקב מעבר אל עבר . ומה שרצה לפקפק בזה קצת מהאוסרים שהמחט

Digitized by Google

שמעמע סיס כפוף סקיבה ושם סיסו לח קצת ולח יתר מכל ז"ע שארי פירש"י דמכחון לשיגול קלי קצת ומנפנים לשיגול קלי יתר ושיעשה עד פוף סקיבה ופף שהרמב"ם כתב פירוש אחר של יתר עשוי כמו חוט משוך כמו יתר גרמה להלימה לון כשקיעתא כישסה שארי לח מילקו הפוסקים לשנין דיוע' בפירושיהם. **ואשר** רגה לפקפק בזה כי המפורסים מעשה שסצידו שסיס סממע בדקין ולח בקיבה שהע דפף אם סיס בדקין דסייט כמו יתר היוע מסקיבה לע"ד עשה נכון לשיתר שארי כל סעדים הצידו שסיס סחלב פופה סבקה ופף פופו של שור שצידו שסיס בדקין מ"מ מוסה שסחלב פופתו שארי סעור פי' ס"ד כתב שם והרמב"ם בסל' מ"א בפ"ז כתב שעשתי המשוך להקיבה שהוא הפתח שמי מעיים ארוך לגרור חלב שצילו ויש מהגמונים שעשו רפף שצידו שריך לגוררו הוא שמתי היוע בו שרשי כו' ובפ"ע הביא ד"ת שיסם וכתב וירח שמים יוע ידי שיסם ופ"כ חליבת דהגמונים פופו חלב שעל המזי היוע מהקיבה כשר לגמרי ומתרי' בגמ' פ"ע דף מ"ת גבי חימי וזר חימי מרי"ש לרידסו מיכל חלבי ולדידן מצינו גמי לח סחים וחליבת דפירש"י הוא בלשון בחיתה וכמו שעשה הצור סל"ל בפי' סל"ל חליבת דעת רש"י ולכן חלב שצל סיתר פופה ופ"כ ס"ה בל"ד לף דחליבת הרמב"ם לשור חלב שצ"ע מצי מ"מ פופו וחליבת דהגמונים מופר לגמרי דמ"ש בגמ' ריש מצי כתתי כצי גרירת קלי מכרכשתא וב"י הכריע כדעת שיסם לתומרי, ומ"מ חליבת דהגמונים חלב מן המזי היוע מופר לגמרי לף דחלן לף ק"ל כוותיסו בזה ומ"מ לעניין מצחים סחים וכמ"ש רב מחלן נבי מצי לרידסו מיכל חלבי ולדידן מצחים גמי לח סחים ומה שהע דלח סיס רק לנבי ת"י ופו טהגין לשור מ"מ ק"ל דפופה ומכ"ם חליבת דהגמונים ודהרב"ד דפוכרים חליבת דכ"ע דיוע שבי מכ"ם דחליבת דידן מצחם גמי סחים.

ואף שיש לפקפק קלת על רגים זו שהרי הצידו שהיה סחלב בקיבה ובהמיסו פופו שהגיד לשם שהיה בקיבה ושר פ' בהחלבה חיסו כלום וגם כ"ר מצא מה שהעיד חיסו כלום שהרי סיה בפוף שהותו ז"ל כחבר שלמי פופו הצידו שהיה סחלב בקיבה והביה כל"ל דף מוחין יוע בשביר פשר שהיין חו לוך מ"כ מה מוכח שהצדך על שלמי שלע הבין הדברים יפה ופף שהצדות על כמ"ר חלן וכצ"ר יוקי וכמ"ר ילחק של"ל היה עדות פפולים והרשב"ם כתב בחצ' פ' תקצ"ד וז"ל שהמלת שי לחים לשנין חיפורת לם דיוק כך, שהיה להחלב לם לע"פ שלשום חלן דיוק לע"פ דמ"מ יותר נחלים הצדים שהצידו שהיה בקיבה כל"ל לחמם לע"פ דמ"מ יותר נחלים הצדים שהצידו שהיה בקיבה כל"ל ליה סיתר דלפי' לם פי' מוכחתא ולל עדותן מהכא מ"מ שכ"ד לחר טורו לסיתר סמה נחלים יותר מק' שהיה שהורו ע"פ זה להצידו שהיה סממע בקיבה וכמ"ש הפוסקים וחלן להחריך בזה בשת יותר ושלע"ד כחבתי:

שאלה סג

ע"ד הגזירה לחר גזר הרב הסובסק מוהר"ר חיי **שרגא וייבש** זצ"ל מקרחת קדיש יהודים תו"בב לחר חלן ותיקן בחברה הקדושה דביקור חולים וקלויה הת וסלבת ערומים פה ק"ק מובן שעשו יע"ת וז"ל לחר שהצידו זקי הציר על הסנת חברה קדישה ביקור חולים וסלבת ערומי' דק"ק מובן שעשו שיש כמה שיש יותר מהרבשים שיה שהציד מוסגים בי החבר' הכ"ל ביום שעשת נמנו ובשבת תוכס דורש ס' מן החברה דסיינו הרב שבשס ומספר בשבת ומצות סלדקות סה' של ק"ת ומלבים ערומים וחל"ב מתובדים הצה מקטן ועד גדול לעורר הלבבות ערומים כל ס' לפי נדבת לבו ופף שהיה תציד הרב וחב"ד קבוע פה בקהלה י"ו כגון הגמונים מוהר"ר חז ומהרי מוהר"ר יהודה בצרעון ז"ל חעפ"כ לח דרש הרב הקבוע כ"ת הרב שבתוך החברה הה' שבכדו תוכו חלקו הגמונים מן החברה ולח הכניסו רשעם שום חב"ד ומסיני קהלה לבעל דבר זה לק תדעים מקרוב בחו שלשם חלשים בנוכה מפס וחלן לכם ובעלו בכח כבוד החבר' כל"ל וכבוד הס"ת בשיה החצדקה ובכן עשו של כחוגן לעשות מעשה כזה לחר שהיה בקיבה כמותי מעולה חברה קדישה הל"ל הדין פשוט דלח כמיניהי לשלר בני הקהלה לבעל דבר זה ועורדת הדרך לח רציתי לסתריך בראיות על זה מן הפוסקים בכן נזרתיו בגזירת נמ"ש ובכל קלות הכתובים בספר התורה של יגרע כח החברה הה' מן היום והלחה לשות לכם דבר רק על פי ההמנה רשעה כן יקום וברב מן החברה הה' יהרוס תמיד בלי שום מוצ והצחרב לעד לבריהו יהיה מעודה בשני עולמים ושעשו יפי בקרח ועדתי ולח יחבה י"י סלות לו. כה דברי הרוחף שלום ולצעות חזק לרודפי צדקה ומצד מבוקה הה' שתחברו לעשות חצד בנופש ובממוצע. גם חור **שרגא וייבש** יכוחה מוחם פה ק"ק מוכן ע"פ בקצת המנסיים דק"ק הה' לנון ביניהם ולתלן כל הפירוחת דקחלחם יע"ו. היום יום ל' כ"ב סיון לרך עובדו לחרן קדוש"ם לפ"ק עכ"ל.

ובכן המעשה שפי' כך כי' שבשבת חוכה שחל ת"ד לפ"ק כבדו הגבחים בזירוף קלת מהשים מהחברה בהסוב חת סרב שבק"ק סל"ל לגרום בניה בכנסת הגדולה בהסוב ומרב סל"ל לינו בחוך החברה ובניה בכנסת הקטנה כיבדו הגבחים בזירוף קלת מהשים מהחברה חלן ל' שלינו בחוך החברה לגרום בכ"ם הה' ושל שעשתה שהעדות הקבוצים בזירוף הגבחים הה' בפרחת שהיה

ומשמעות לא נזר הרב ז"ל על זה ומשמעות לשון שטר שמבואר בלשון התקנה שהיו הוא ואם כן לא דרש הרב הקבוע כ"א הרב שבתוך החברה שיכבדו אותו הגבאים. וא"כ משמע שלגבאים ניתנה רשות לכבד שרייך שם הדרש שבחברה דוקא אשר כיבדו אותו הגבאים אין ידרוש משמע לאפוקי אם לא יכבדו אותו הגבאים לא ידרוש אפי' הרב שבחברה כי לגבאים לבד ניתנה רשות לכבד וא"כ בנ"ד שכיבדו הגבאים אף למי שאינו בתוך החברה הרשות בידם ודברי המערערים בטלים ומבוטלים.

אמנם כד מעיינת ומדקדק בלשון התקנה תמלא שאין זה פשוט כ"כ כי יש להסתפק בלשון המבואר בתקנה הנז' וז"ל ואם פב לא ידרש הרב הקבוע כ"א הרב שבתוך החברה הנז' שיכבדו אותו הגבאים יש להסתפק אם מ"ש שלא ידרש הרב הקבוע כ"א הרב שבתוך החברה הוא דוקא או מ"ש אח"כ שיכבדו אותו הגבאים הוא דוקא דמשמע שאם לא כיבדו אותו הגבאים לא ידרוש הרב שבתוך החברה ולהם ניתנה רשות לכבד למי שירצו וכן יש להסתפק במה שמסיים שם בגזירה הנז' וז"ל בכן גזרתינו כי שלא יגרע כח התחרם כו' לשנות להם דבר רק ע"פ ההנהגה הראשונה כן יקום והרב מן החברה הנ"ל הוא ידרוש תמיד בלי שום מונע כו' עכ"ל והלשון הזה משתמע לתרתי אפי' אם מ"ש שלא לשנות להם דבר רק ע"פ ההנהגה הראשונה כן יקום והיינו מ"ש לפני זה שההנהגה הראשונה היה שלא ידרש רק הרב שבחברה אשר כיבדו אותו הגבאים וא"כ מ"ש אח"כ והרב מן החברה הוא ידרוש הגיד קאי אמ"ש לפני זה דהיינו שהרב שבחברה ידרוש אחר אשר יכבדו אותו הגבאים או נאמר שמ"ש והרב שבחברה ידרוש תמיד בלי שום מונע דהיינו אף שיכבדו הגבאים לאיש אחר אזי הכיבוד הנ"ל הוא בטל ולא ידרוש רק הרב שבחברה. ודוגמא לזה מצינו בגמ' דכתובות פ' הכותב ריש לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב דין ודברים כו' ובפירי פירותיהן עד עולם ואמרי' שם בגמ' תבעי' לפו פירי פירות דוקא או עד עולם דוקא או דלמא תרווייהו דוקא ובמו כן בנ"ד יש להסתפק אי מ"ש והרב שבחברה ידרוש תמיד הוא דוקא היינו אף שלא יכבדו אותו הגבאים או מ"ש ע"פ ההנהגה הראשונה כן יקום דהיינו דוקא שיכבדו הגבאים ולהם ניתן הרשות לכבד למי שירצו או תרווייהו דוקא שהגזירה היא על הגבאים שאינם רשאים לכבד כי אם להרב שבתוך החברה ואם הגבאים שבתוך החברה רשאים לכבד לאיש אחר אינם רשאים רק להרב שבחברה ואם כן בנידון דידן לפי זה אינם רשאים הגבאים לכבד לאיש אחר ובפרט בנידון דידן שהגזירה הנז' נעשית בחרם וקי"ל ספק חרמים להחמיר והמבואר בתשו' הרשב"א סי' תקנ"ט. ואף שי"ל דלא דמי נ"ד להא מתני' דהכותב דשם דמדקדקים בלשון הדיוט דאמר כמשנה אבל בלשון השטר אין לדקדק כ"כ אבל ז"א דגם מסוגי' במשנה איירי בבעל שכתב בשטר לאשתו דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן כו' וע"ז מסתפק בגמ' אי תרווייהו דוקא. ועוד כד מעיינת בגמ' דתמורה פ' אלו קדשים בתוס' ריש פ' הנ"ל ד"ה לא מבעיא כו' אלא אפי' עד סוף העולם לא מוריתא לך דמקשי' התוס' וא"ת ליתני עד סוף העולם ולא ליתני ולד וולד וי"ל דזו אף זו קתני שכן דרך לשנויי הכי ותימא דבריש הכותב בעי פירי פירות דוקא כו' או תרווייהו דוקא כו' והכא לא הוי בעי הכי וי"ל דהתם בלישנא הכתוב בשטר דייקי דאין לכתוב בשטר דבר שאינו צריך אבל בלישנא דמתני' ליכא למידק כולי האי עכ"ל א"כ מוכח מזה שיותר מדקדקים בלשון השטר מאשר מדקדקין בלשון המשנה וא"כ ה"ה בנ"ד. ואף שמדברי התוס' הנז' צריכין ישוב בכמה דברים ואזכיר א' מהם מה שצריך עיונינו כי יש לדקדק אין כתבו התוס' בתירוצ' וי"ל דהתם בלישנא הכתוב בשטר דייקי דאין לכתוב בשטר דבר שאינו צריך כו' וקשה פ"ז הלא אמרי' בגמ' דכתובות המ' ריש פרקין הכותב לאשתו דין ודברים כו' ואמרי' בגמ' אח"כ תני ר' חייא האומר לאשתו ופרש"י ולא תני כותב דאשמועינן דבאמירה בעלמא נמי סליק נפשיה בלא קנין וכתיבה וכן פסקו הפוסקים ועיין בח"מ סי' ל"ב דבאמירה בעלמא סגי וע"ז קאמר ר"י לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב כו' וע"ז המבעיא בגמ' אי תרווייהו דוקא כו' דמיירי אף באומר כן ולאו דוקא כותב וא"כ איך מחלקין התוס' בתמורה הנ"ל דהתם בלישנא הכתוב בשטר דייקי דאין לכתוב בשטר דבר שאינו צריך כו' אלא לפי מאי דקי"ל דהכותב לאו דוקא אלא אפילו באמירה בעלמא סגי אין שייך לומר ואין לכתוב בשטר דבר שאינו צריך שלא לא איירי בכתוב בשטר רק אפי' בע"פ. ויש ליישב דמ"ש התוס' דהתם בלישנא הכתוב בשטר דייקי דאין לכתוב בשטר דבר שאינו צריך היינו לפי משמעות לשון המשנה דאיירי בכתיבה ובאמת לפי מה שמפרש ר' חייא דאיירי באמירה בעלמא נ"כ הכי פירושו שיותר יש לדקדק בלשון שאומר בע"פ הואיל וראויים לכתוב בשטר דברים שאלה אם נאמרו בפני עדים ובקשו הלווים מהעדים שיכתבו אותן בשטר ואז מחייבים העדים לדקדק מה שאמר בפניהם ויכתבו בשטר ואז מדקדקים יותר באלה הדברים מאשר מדקדקים בלשון המשנה. ועיין בתשו' הרב מהר"א ן' ששון סימן מ"ח שמביא דברי התוס' בתמורה הנ"ל דבלשון השטר יש לדקדק יותר מבלשון המשנה כו' ומסיים שם וז"ל ואע"פ שבלשון התוס' אלו כו' צריך להתישב כו' ע"ש ואולי כיונתי בקושיא הנז' לדעת הרב הנ"ל בתשובה הנ"ל ובאמת יש עוד כמה דברים שצריכים ישוב בתוס' הנ"ל ולא אאריך פה ועכ"פ נשמע מדברי הרב מהרא"ש הנ"ל שמביא תירוצו של התוס' לראיה לפסק הלכה שלו שיש לדקדק בלשון השטר יותר מבלשון המשנה וה"ה בנ"ד לפי מאי שיש לדקדק בלשון התקנה יש להסתפק כנז' לעיל. ואע"פ שיש לחלק בין שטר הנז' בתוס' דתמורה לשטר דנ"ד כי השטר הנז' בתוס' היינו שהכותב דין ודברים כו' איירי בשטר חוב שמחייב עצמו נגד אשתו או שאמרי' שמדקדקין בו יותר מבלשון המשנה משא"כ בנ"ד איירי בלשון גזירה ותיקון הנ"ל די"ל דלא דייקינן כולי האי אבל כד מעיינת בתשו' הרב מהרא"ש בתשו' הנ"ל מצאנו קצת ראיה מכאן דאין חילוק ואכ"ש בנ"ד שיש ספק חרמים והלכה להחמיר ובפרט בנ"ד שהיה ספק חרמים והמבואר לעיל ואם כן בנ"ד אין לסמוך על התקנה הזאת שנתנו הגבאים שהרשות בידם לכבד למי שירצו כי עיקר התקנה וגזירת הרב ז"ל היה עבור האנשים שלא היו מבני החברה שרצו לדרוש בתוך החברה בגזרה אם כו' וכנז' לעיל ולאפוקי הגבאים לפי שהנהגתם רשאים לכבד למי שירצו התקנה הזאת בטלה ומבוטלת ודברי המערערים קיימים כי יפה דברו וערערו על זה מכח התקנה הזאת אלא יפה עשו הגבאים שכיבדו לאנשים אחרים שאינם בתוך החברה מאחר שיש ספק בלשון התקנה ואז יש לנו דין ספק חרמים והולכין להחמיר כי הגבאים והתיקון הנז' נעשה בחרמות וספק חרם להחמיר וכמ"ש לעיל. **ולכאורה** היה נראה למצוא זכות להגבאים על התקנה הזאת כפי מ"ש לעיל שההסכמות והתקנות יש להם דין נדרים וגבי נדרים הקדמנו לעיל מגמ' וברייתא דפ' המודר מן הירק דסר"י הכל לפי הנודר גבי היה נגוש למר והודר לו כו' אסור לגבוש ומותר לטעון וגבי היה טעון פשתן אמרי' איפכא כו' והטעם הוא שהכל הולכין אחר עיקר הסיבה אשר בשבילה נדר וא"כ ה"ה בנ"ד אם כשלא נלך אחר הסיבה הזה הדין עם הגבאים וכמ"ש לעיל כי דוקא עבור הג' אנשים שאינם מבני החברה שרצו לדרוש בתוך החברה בגזירה להם כו' ואף אם היו מבני החברה מ"מ לא היו גבאים אבל להגבאים הרשות נהוגה לכבד למי שירצו.

אמנם נלע"ד שנ"א דלא דמי נ"ד להא דנדרים גבי היה נגוש למר והיה טעון פשתן כו' כד מעיינת בריב"ש סי' קנ"ה שכתב וז"ל וגם דמי להא דתנן בפ' המודר כו' היה טעון ומזיע והיה ריחו קשה כו' ותניא נמי התם היה נגוש למר והודר ואמר קונם כו' אסור לגבוש ומותר לטעון היה טעון פשתן והזיע ואמר קונם כו' מותר לגבוש ואסור לטעון דבשלמא התם הטעינה והכבישה הם שני ענינים חלוקים וכיון שיש הוכחה גדולה על מי אשם נתכוין הולכין אחריו אלא מפני שנדר בצערו לא חש לדקדק ולפרש ואפ"ה בהיה נגוש למר והודר אסור בכל כבישה לא שנאמר שלא יהיה אסור אלא במלבוש צר כו' אבל במי שנותן מתנה לחבירו כל שלשון המתנה כולל הולכין אחריו כו' ע"ש בארוכה וא"כ ה"נ בנ"ד י"ל ג"כ דאינו דומה לההיא דהיה נגוש למר והודר ואמר קונם כו' שמותר לטעון כו' דהיינו לפי שהכבישה והטעינה הם שני ענינים חלוקים לכן הולכים אחר הסיבה ומותר לטעון ואסור לגבוש ומשא"כ בנ"ד שגזרת התקנה והגזרה שלא יתעקר ויתבטל כבוד החברה ומה לי אם יתעקר ויתבטל כבוד החברה אם לא יכבדו הגבאים את הרב שבחברה או שיתבטל כבוד החברה על ידי האנשים אחרים ודומה זה למה שמסיים שם הריב"ש סימן קנ"ה דמ"מ בהיה נגוש למר והודר אסור בכל כבישה לא שנאמר שלא יהיה אסור אלא במלבוש צר וכן בטעון פשתן לא יהיה אסור אלא במשא גדול שמזיע מחמת כובדו אלא אסור בכל כבישה וטעינה כו' ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד דברי המערערים במקומן עומדת ועשית הגבאים בטלה מטעם זה. אף שלכאורה יש לסתור ראיה מדברי הריב"ש הנ"ל שלנו בתשובה מ"ש לעיל כי כד מעיינת בדברי הריב"ש סי' שנ"א שכתב וז"ל שם בענין ב"ה שנחרב ונפל מקדש ונתנה קם דון יוסף בן יחייא ושרפה בית ה' ... ובנאה עבור שהיתה ההסכמה מקדם שהסכימו שלא יתפללו כי כ"א בב"ה הגדולה ובשאר ב"ה המבוארים שם וכתב ע"ז הריב"ש שם וז"ל אף בנדון זה הוי נומר שלא היתה כוונתם לכלול בהסכמתם הבתי כנסיות העתידין להבנות כו' אלא על בתי היחידים כו' עד ואף אם לא היה נזכר בלשון התקנה אלא שידענו שהסיבת הענין הבוא ועשית יש לנו לדון כן כו' כדתניא בפ' הנודר היה נגוש למר והודר ואמר קונם עמר כו' היה טעון פשתן כו' עד ואע"פ שהלשון בעצמו כולל בין לגבוש ובין לטעון כו' אין דנין אותו אלא על הטעון שבשבילו נדר כו' ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד היינו יכולין לספק בזכות הגבאים שאין דבריהם מגד התקנה הזאת מכח דברי הריב"ש הנ"ל כי אין דנין אלא על הטעון שבשבילו נדר והסיבה מבוארת בתיקון הנז' מחמת ג' אנשים כו' וכמבואר לעיל ולאפוקי הגבאים אינם בכלל זה.

אמנם כד מעיינת בדברי הריב"ש היטב תמלא שדברי הגבאים בטלה מלך התקנה הזאת ודברי המערערים קיימים כי לסתור דברי הריב"ש שבסי' שנ"א סותרים למ"ש בסי' קנ"ה הנ"ל דשאני התם מייתי בסי' שנ"א מהברייתא' דהיה נגוש למר כו' שלא כבר פירשה הריב"ש בעצמו בסי' קנ"ה דבשלמא התם ענין הכבישה הוא דבר נפרד מענין הטעינה כו' והם שני ענינים כו' וכמ"ש לעיל בשמו ולאפוקי בנדון הריב"ש בסי' שנ"א אף על פי שההסכמה היתה נעשית בעבור שהיו מתקבצי' להתפלל בבתי איזה יחידים וכשהיו צריכים לאיזה הסכמה לא היו מתקבצים בב"ה הגדולה אפ"ה כל דאתי מתמתי' נכלל בלשון התקנה שהרי אם יתפללו בב"ה חדשה גם כן אינם נמצאים בב"ה הגדולה בעת צורך הועד אם כן דמי לתיכלא שהיה נגוש למר והודר ואמר קונם כו' שאוסר בכל מיני כבישה וכמ"ש לעיל בשם הריב"ש ואם כן לכאורה דבריו מתמיהים. **וראיתי** בתשו' הרב מהר"י לבית לוי סי' ל' שהרגיש בקושי' הנ"ל במ"ש הריב"ש בסי' שנ"א בשם שמביא ראיה מהא דהיה נגוש למר וכתב וזה לשונו ולענ"ד לא דמי דבשלמא התם ענין הכבישה הוא דבר נפרד מענין הטעינה כו' וע"ש בתשו' וזה לשונו ואם כן הוי"ל אף על גב שההסכמה נעשית בעבור שמתקבצים להתפלל בבתי היחידים כו' וכמו שכתבתי לעיל. **איברא** כד מעיינת בריב"ש תמלא שאינו קושיא כי הוא הבין דמה שכתב הריב"ש שנעשים ההסכמה עבור שהיו מתקבצים להתפלל בבתי היחידים וכשהיו צריכים לאיזה תקנת הקהל לא היו מתקבצים כו' היינו עבור שלא הלכו להתפלל בבית הכנסת הגדולה ומזה הוא לומד דגם בב"ה חדשה יהא אסור להתפלל כיון שיתבטל הועד עבור זה. הנה על הבנה הזאת שעיקר ההסכמה נעשית עבור ש:

יתבטל

Digitized by Google

יתבטל הוא כשיתפללו בב"ה המחפשים אם כן קשה על זה כמו שתמהו ליתא עכדי תפרת כו' וכי אין נסקפל מצרפים ומעשים אשר אתם מוכיח ומוסרים נקבן ולהתאסף את שימידים לעשה קלה ולישא אותם על כתפי כשרים בב"ה הגדולה כשיתרכו לאיזה אסיפה ועיכון ועד ותקון איזה תיקון או לאיזה הסכמה הלא זולת זה קשה שמבואר שם בריב"ש בהסכמת הכתי כנסיות של"ה שהוציאו מכלל הקנסות ונידוי כמה כתי כנסיות שרשאים להתפלל בתוכם אם כן אין יתורן בזה עיקר להתקנה אשר נעשית שלא יתקבלו לב"ה גדול ויתבטל הומר · **אמנם** לא כן נראי עמדי בהסכמת ההסכמה אשר כתבו עליה הריב"ש הנ"ו כי שם עיקר ההסכמה היא שלא יתפללו בבתי שימידים שיתפללו בבתי שרשאים כי אם שמתפללין בעשרה בבתי הזה ונעשים בבית אחר כי אבתי יחידים לא מקרי קביעות ובפרט שמפורסם בינינו בנלות הזה שאחוז מיום רשאים להתפלל בקביעות בבית אחד אפילו בעיר גדולה כלכל ומה שמתפללי בפעמים בבית אחד יחיד הוא רק דרך מרעי ואם כן לא יהיה להם קביעות לידע באיזה מקום הם מתפללי ואם כן אשר זה יתבטל קיבון ומה שלהם כי לפ בהסכמה מפורסם ושמעי אינם יכולים לקבן מותם כשיתפללו בבתי הימידים שלא בקביעות ועל זה כתב הריב"ש לפ בזמן זה לפי נומר שלא היתה כוונתם לבטל בתקנתם הבתי כנסיות שבתימי, להכנות והמקדשי, לכל יבא שלא על בתי ימידים לבד כו' ומביא רמי, מהא לבנות ממר כו' לו מעון פשהן תאמר כו' ואינו קשה הלא הוא לפום בסור בכל מיני לביאה ובני פשהן תאמר בכל מיני עיונים ומה שאינו נאמר בנוסח ממר בעיונים ממר וס"ם בעטין פשהן שאינו נאמר בלביאה פשהן לפי שסוף דבר נפרד כו' וכמ"ש הריב"ש ומה שאין כן בב"ה המדשה אינו דבר נפרד ויפה תאמר וכסברת הרב מהר"י סלו הנ"ל דהלא זהו ממש דומה למי שנודר ממר שלא על כונ לביאה ועיונים ואם כן בשניהם יודעים העשה והסיבה למה נדר אסור בכולם ובשניהם העשה והסיבה למה-נדר אינו אסור בכולם הלא בא מסה בלביאה לו בעיונים ולפ שאסר בכל מיני לביאה ובכל מיני עיונים אפי שאינו דומה ממש להעשה והסיבה אסר נדר בשבילה אבל מקום בא"ד אינו נאסר בשאר בתי כנסיות המדשים שא"א סיבה כלל להשבון! הקיבון דלמקו אם מותם שמנעים הרמוים להתקבן בב"ה המדשה לפ שיאסרו עליהם מליך לב"ה המדש אשר בהו מחדש ולא ילכו מותם המנעים ליך להתפלל בב"ה בלולה רק לשאר בתי כנסיות שמותרים להתפלח אם כי הלא מין שום מדם יכול לממות בשם ליך לשאר בתי כנסיות שלא שיו בכלל ההסכמה והמרם ואם כן הלא יתבטל מ"מ הקיבון מלא ג"ל שלא יתבטל הקיבון וכמו שכתבתי לעיל כי בדאי יש להפרכים כמה מצרפים ומעשים שיכולים להתפלח מותם לשבת קלה רק כשיודעים באיזה ב"ה קבוע שם מתפללים והעיקר ההסכמה וגזירה הי, על בתי שימידים שלין להם קביעות ואיכא יכולים להתפלח ולקבן מותם לפ על ידי מצרפים ומעש, כשאינם יודעים מקום קבוע לבתי כתים בתפלתם ואינו דומה כלל להא דנדר בשביל שבי, לשום שלא יתפלל לפ בלבוש רמ"א להתם מקרי לבוש מכל מקום אבל בשאר בתי כנסיות הקבועי, רק על בתי ימידים ודומה לנדרי"בא לא נזרו כלל על בתי כנסיות הקבועי, רק בתי ימידים, לפ בבתי כנסיות הקבועים כו' זה לשון קוש' כי כבר הר"ב בשלמו מרגיש בזה ומתרץ דמשום דלם כן יאסר לפ במ"ד המורגים. ורעיתי בדברי הרב מהר"י נבית לו שם שכתב וזה לשונו ורעיתי לאחד מגיונה מנדולים שכתב על דברי, הללו כו' ב"ש והוא נם כן מעין מה שכתבתי לעיל ובכלל דברין דברין מאנש מה שמניע עליו כרב מהר"י נבית לוי וכתב ח"ל ואחר המחילה לא יתורן בזה כו' ב"ש מה שהקשה על דברי מ, מנדולים הנ"ל ובמ"ש לעיל יתורן קושייתו הנ, .

בלך שמוה דבר"ד פשיט לדברי הריב"ש שבפי, קי"ם שהשיגה והביאה, הם ב' טעמי, תלוק, לכן נבי קוש למר כו' לאור בלביאה ומותר בשיגה ונבי קוש פשהן לאור בשיגה ומותר בלביאה לפי שהם טעמי, חלוקים ומש"ב בד"ד מהורים הנבלי, לכבד נשים שבזה יתבטל כבוד החברה וכמ"ש לעיל ואין כאן כי טעמים חלוקים הלא לפי, לדברי הריב"ש בפי, ש"א שבאב לפ הא לא מזכר בלשון התקנה היה לנוש למר כו' לאין דין לאין מותו של הטעון שבאבתו הלד ואם כן הוי לאמת דבר"ד יש זכות להשבאם הרשאים לבבד למי שירצו בשבזה חלוקים הלא שידעו שבאיזה מיבה כשיש

בפי' רכ"ח דיטלין לסתיר מקלת ומשמת לפי מה שמבית בשרי סרע"ם והסמר בפי' ל"ד דין זה ניתא ול"ע.

אבחור על סרמבות למה שכתבנו שתם אם תמרי נפי הסבא לחבירו פ' ומחל ו מקלת סחוב מחול ועל הסותר הסבועה בסקומה עומדת ואפילו סכי יפה כתב סרשב"ם שתינו יכול להתריכו ושיעמוד בשבועתו כ'. וזה מיושב גם כן מה שקשה לכתורה בב"י בשלחו הפסור שכתב בסימן רכ"ח סל"ם הסשבע לפרוע לחבירו לזמן פלוני יכול להתירו כ' בתוסר כתלו שתקבלתי תבל להתריכו כ' ולו כל כמיניה כ' ושיינו כדעת הרשב"ם סני' וכפי' רכ"ם כתב הב"י בשלחו הפסור ס"ת תבל תם תר תו נשבע לחבירו לפרעו כ' והיתר ו תבירו מקלתו לא הותר כולו דמשמע תבל הסקלת הותר ו וסו דעת ריי"ו שסבית הב"י ושססכים עמו הרמב"ן וסו סותר מ"ם בפי' רכ"ם שתינו יכול להסתיר ו מקלת תא"כ שמחל ו הסבועה לגמרי לסייע שימר בריי כתלו שתקבלתי לאפוקי להתריכו הזמן לסיינו להסתיר מקלת תינו יכול. ולאפוקי לפי מ"ם לא קשה מידי דמ"ם בפי' רכ"ט לסיינו ריי"ו והרמב"ן מיירי בשבע לפרוע לחבירו לזמן ומחל ו על מקלת סחוב לא תמרי דסותר מקלתו תף דלא הותר כולו שבל מקלתו הותר ו לגמרי ומשמ"כ בפי' רכ"ח מ"ם בשם הרשב"ם שתינו יכול להתריך ו זמן ושיעמוד בחוב דסיינו שתינו רוצה לסחול ו הסבועה וגם לא לסחול ו על סחוב רק שירוצה ו זמן ורוצה לתפוס סחבל בתרין רמצין לך כתב הרשב"ם שתינו יכול כי בזה מפי' מקלת לא הותר ו שהרי על כל סחוב הסבועה בסקומה עומדת רק בשהרכת זמן ואז מפי' מקלת לא הותר ו ותינו יכול להתריכו כ'. ועיין מ"ש הב"י בם' בדק הבית בפי' רכ"ח בשם הת"ח ו"ל ובמ"ח כתב הר שהותר מקלתו הותר כולו וה"ה בשבועה לפיכך אם רחובן חייב לשמעון מאה כתוך שבוע יחול ובשבועה ובחותו הזמן יחול בא רחובן ובקש ו שיתרוך ו עד זמן אחר לא יהיה רחובן עוד חייב בחותו שבועה וכן נראה מפשט תשובת הרשב"ם כ' וכן נראה מתשובת הרשב"ן דלקמן ומ"מ ראוי לשום לדברי הרשב"א עכ"ל בדק הבית ושיינו שראוי לשום לדברי הרשב"א שכתב הב"י בשפרו הקלר דתינו יכול להתריכו ושיעמיד בחיובו דלא הותר הסבועה כלל וממויב לשלם ו תיכף ושלא כדעת הת"ח שסבר דסותרה הסבועה ואם כן לפי מ"ם בב"ה שבן דעת הרשב"ן כדעת הת"ח דסיינו שסותרה הסבועה ומעשה דמר שסותר מקלתו הותר כולו ואם כן זהו סותר מ"ם הב"י בפי' רכ"ט בשם ריי"ו הל"ל וכתב עוד וילפה לי דכ"ם מי שכתר מו בשבע לחבירו כ' לפרוע לו תוב והתיר לו תבירו מקלתו לא הותר הסשר וב"כ הרשב"ן בחשו כ' ע"ם דמשמע מכלן שהרשב"ן סובר דבשבע לחבירו לפרוע והתיר לו מקלתו לא לא הותר כולו ובפי' רכ"ח כתב בשפר בדק הבית בשם הרשב"ן בחשו דמי שבשבע לפרוע לחבירו לזמן ידוע כ' דהותר כולו ואם כן לפ"ז דברי הרשב"ן קותרים זה את זה. ותשוב לפי מ"ם סוא נכון דמ"ש ריי"ו בשם הרשב"ן לא הותר כולו היינו בשמחל ו מקלת סחוב לא הותר מקלתו ולא הותר כולו ומשמ"כ הב"י בפי' בדק הבית מ"ם שכן נראה מדברי הרשב"ן מיירי ג"כ כמו הנדון של הת"ח שמוכן על הרשב"א וקובר דגם בשמחל ו זמן לא סוי בכלל מר שהותר מקלתו הותר כולו ולא הסבועה בטלה לגמרי לפי שמוכן על הרשב"א בזה שהרשב"א פבר שתינו יכול להתריכו ושיעמוד בשבועתו רק הסבועה רשבועה תינה בטלה וממויב לשלם ו לזמן רשמן תיכף והת"ח פבר לתף שתינו יכול להתריכו שיעמוד בשבועתו ולפי דעת הרשב"א מל"ל התקבלתי ולא בטלה שבועתו ברשבועה וכלא התקבלתי שבועתו ברשבועה קיימת לאפוקי הת"ח שבר בלא התקבלתי כשהוא מחריך ו זמן לא הסבועה רשבועה בטלה ומעשה שבשר שזהו מקרי כדר שהותר מקלתו הותר כולו ושיתפש החבל בתרין רמצין וסו שתינו יכול להתריכו ישיעמוד בשבועתו דולפי כשמחריך ו זמן לא ממילא הסבועה רשבועה בטלה ולא כהרשב"א והרמב"ן גם כן פבר כהת"ח ותינו הותר למ"ם בריי"ו בשם הרמב"ן. **וראיתי** מ"ם שמיתי הרב בעל ש"ך בפי' רכ"ח ס"ק ק"ל וז"ל ולהתריכו כ' ובת"ח כתב כ' עד ומ"ש רלוי לחום לדברי הרשב"א עכ"ל ב"ם והביא עליו שם"ך ולדברי הת"ח ז"ש דמה שנין זה לחר שהותר מקלתו הותר כולו הל קי"ל בעל מיגו נייז כ' וס"ב מבירו ולפי תינו עוקר מציקרו מלא לבדיהי' תלית מילתי וכן משמע מרי"ו והסתבר בפי' רכ"ט כ' ומשיק דהת"ח מיירי בהתקבלתי דבכה"ג הותר כולו ותינו חולק על הרשב"א עכ"ל ע"ש. ולבריו תמיהים מ"ם דהת זהו דמיתי בעל מיגו נייז וה"ה מבירו ומבית רמיה מב"י מ"ם בשם ריי"ו בפי' רכ"ם שכ"ל מלא לפי דבר ו קשה ב"ב מה שהקשו בשל דברי הב"י בשלחו בפי' רכ"ח ורכ"ע סותרים זא"ז וכמ"ש בשל ולאפוקי לפי מה שהתבו בשל יתיישב הכל של נכון דברי הב"י בב"ה ובתינו הם ותינו ענין לבעל מיגו נייז ורשב"א חולק על הת"ח דהת"ח סבר שזהו מקרי כדר שהותר מקלתו הותר כולו לכן בהתרכת הזמן הסבועה רשבועה בטלה ומשמ"כ הרשב"א שתינו יכול להתריכו ושיעמוד בשבועתו דלא מקרי זה כדר שהותר מקלתו לפי שהבועה רשבועה בשבועתו מועמדת ולא הותרה כלל ומשמ"כ הב"י בשם הרמב"ן בב"ה שבר כהת"ח שתינו נם כן בזה התופן ותינו הותר למ"ם הריי"ו בשם הרמב"ן בפי' רכ"ט דשם הותר מקלת החוב ולא הותר כולו וכתן בשינן רכ"ח מה שבר הרמב"ן כהת"ח שלא היתר מקלת הבועה רק כל הבועה בהתרכת הזמן ואז הותר כולו. ומה שהביא הש"ך על הבית יוסף בב"ה בשם הבית דהרשב"ם בתשו' כ' ע"ם דמשמע מכלן שהרשב"א פבר שתינו יכול להתריכו ושיעמוד בשבועתו דלא מקרי זה כדר שהותר מקלתו לפי שהבועה רשבועה בשבועתו מועמדת ולא הותרה כלל ומשמ"כ הב"י בשם הרמב"ן בפי' רכ"ט דשם הותר מקלת החוב ולא הותר כולו ובתן בשינן רכ"ח מה שבר הרמב"ן ב

ומ"ש דאם כיתה הסכמה גדר לרבי מפרכוס כמ' תיכם יכולין לעמוד ועיין בש"ע סי' רכ"ח סכ"ח ומ"ש בתיקון על כני המבדרים נם כן הוא מינדר מילתא.

אמנם כד מפיימת בנוף הגזר' תמנע זזה לא מקרי מנדר מילתא פשיטא לדבר מוהריק"ו שור' ק"פ דלא מקרי מינדר מילתא כי אם כמילי דשמיא לאפרושי מאיסור פשיט דזה לא מקרי מנדר מילתא דתיקון הלז לא נעשה כ"א מפני כבוד החברה ומיז זה מילי דשמיא לאפרושי מאיסורא ולפ שמטהר בתיקון הגז' ז"ל אך מקרוב חדשים נמו ג' תשים ובטלו בכח כבוד החברה וכבוד הס"ת כו' ומ"כ י"ל דכבוד הס"ת הוא מינדר מילתא מפום דאפרושי מאיסורא אבל בד מפיימת במקור התיקון וגזירת תמנע שעיקר התיקון נעשה שלא לבטל כבוד החברה כו' ע"ש ולפי דברי הרמ"ע בתשו' כלל ז' דמשמע מפם נפלי מ' כלל ו' ובפי' כ"ו כלל ז' שכשיש תוך התשו' הגז' הסיא דהשתא ניי הפיר להסיע על קיומן ופיים בלשונו מפום מינדר מילתא כו' דמשמע פשם שמוק של סברת מהרי"ק הגז' ופכר שפפי' בדבר שאינו נוגע במילי דשמיא לאפרושי מאיסורא ופ"ה מקרי מינדר מלא' ועיין זזה בתשו' הרב נעל פי פשם מ"ב סימן נ"ג שמביא שם בשם מוהריב"ש בספר משא מלך שמחלוקת שבין הרמ"ם ומוהריק"ו הגז' בשיון מי מקרי מנדר מילתא דוקא במילי דשמיא או לא בשאר דברים כו' שהם נוף הספר משא מלך אינו ניחי כשם ועיין בש"ע בזה קלא בתריכות בא' מהפפק"י שלי ומ"מ נלע"ד דלפני הרמ"ם דמקרי מנדר מילתא לא בשאר דברים. **אמנם** נלע"ד דלשיון זה שלא יהיה היתר להתקנה זו לא לם יסכימו כולם כ"ע מודים דלא מקרי מנדר מילתא שלא דוקא בדבר הנוגע במילי דשמיא כי בלמת מקור מוצא דין זה הוא בריב"ש סי' קע"ח ומביא רמיא מהירושלמי חד בר נש עביד ס"ל לקמיה דר' יוחן כו' ס"ל מיתבעתי דלא מרווחא ס"ל וכן בר נש עביד ס"ל לקוביוסטום קמיטא כו' ע"ש וא"כ דון מינה ואיכי בחתרים דהוקא במילי דשמיא כגון דומיא דנדר של שחוק אז היכם יכולים להתיר ומשא"כ בשנדר מילתא בדבר שאינו במילי דשמיא אז יכולין להתיר זזה שמש יש שם בריב"ש סי' קע"ח ופי' קע"ם ומ"מ לם היה סבור נדר לרבי אז סייג לתיר ולדבר מעם אין רשאי להתיר ואפי' לם יסכימו כולם מכחות דשמרי בירושלמי הגז' כו' ואין לומר שכיון שגל דעתם שגבעו שהם יתירו לעצמם אפי' לדבר פיסור שמין לומר שסיתה דעת שהקל שיתקבלו למאי דאיתא בש"ע ופ"ב מוכח מהא דאיתא לומר שיתקבלו למאי דאיתא בש"ע אינו דבר שאינו נדר כיון שכתב הריב"ש ומ"מ לם היה סבור נדר נדרים אז סייג לתורה ולפ שכתב הגז' דשמא שהם הוא נדר הלמד מענינו דומה לשא בירושלמי דשמיא כו' לפנים אז שמא דבר הלמד מענינו דומה לשא בירושלמי הגז' ומ"ש אז שיה נדר נדרים כו' תייבי במקום שיש שהם שכנה כבנדון דהריב"ש הגז' שהשא הסכמה לבל יועיל שום תנים לשלחם שלא שברו על תקנת הגזרת הרב שהגז' ומשום הסם שכנה ט' בזה מיקרי נדר נדרים משום הסם שכנה כו' ומקרי נ"כ מילי דשמיא כו'. מ"כ זשיטו נדין מכל הגז' דלא מקרי בנ"ד מינדר מילתא בזה שאמר שהשא זה לא יוכלו כל בני החברה למחול על התיקון הגז' ומ"כ אין לפקפק בזה. **וזוולת** כל הגז' יש לספך בזכות הגבאים שלא שברו על תקנת וגזרת הרב הגז' מלד הסענה הלזיות שהרי בת המערערי' טוענים שהיקר ערעור שלהם על שביטלו בש"ם הקטנה לדרוש לפי שיטו בחברה וסגבאים הביטו שהמוקם לה נזר הרב על ש"ם הקטנה ועל זה טענו בת המערערים דתקנת הרב הגז' הוא מה לי בש"ם הגדול ומה לי בש"ם הקטנ' הלא הרבה פעמים דרש הרב שבחבר' בשתי בתי בכוחות כו' ושביטו הגבאים ע"ז דהוקא לם היה מרוחה הרב שבחבר' ע"ז ומשמ"כ שהה הרב שבבדנו כו' מעולי לא דרש בש"ם הקטנה וגם שהה היטו רוחם כו' וכמבוחי שם. **הנה** כד מציית במקור גזירת ותיקון הרב הגז' תמנע שבגבאי יוחיו שהרי סחלת התקנה של הרב הגז' הוא מחמת שהביטו הרב הגז' שקיי הסיה כו' שבשבת נחטו ובשבת חטוכה היה דוחק מ' מן החבר' דהיטו הרב שבשם כו' וחשו שהחזות מוכרת שהוא על ש"ם הגדולה ולא על ש"ם הקטנ' שהרי הכל מודים שלא דרש הרב שבחבר' בקביעות בשבת ש"ם הקטנ' וכשיטה דברי הרב הגזר הגי"ל לשון הבע"ם בשבשה רחשוטה כן יקום והרב שבחבר' ידרוש תמיד כו' וזשו דוקא בש"ם הגדולה כי בש"ם הקטנה לא הי' דוחק תמיד וגם שם בתו' לחקור אחר סיבה אחר בעבודה בגזר הגזרה הנ"ל היה עבור הני מבלים אחר בגוחה אחם בשו בכוח החברה כו' וזה הי' נ"כ בש"ם הגדולה כיוחד לכל זקני סביר וגבני סחבר' וא"כ הן אלד לקדוק גזרת הרב הנ"ל הן אלד הסיבה אחר בגזר הגזרה הבאתי הגז' נקיים וזבלים בדין שבשבועות התקני ובשבועות שבשבת כולך ופוגב אל אחום אחד הכל היה עבור ש"ם הגדולה אלא עבור ש"ם הקטנה. **אך** נראין אחו לדקדק זזה אם יכולין אחו לסוסיף של בשון הבסכמה שהיא השומדת כד שביינת בתשו' הרשב"ן הביאו הב"י בסי' רי"ח על מי שבשבע שלא יעשה יין נאחר כו' אחר שהשליט עליו שאחר ליבשתלים ויש לו יין שבשבע אחום שבשבע ושפך שאחר לאוכרו

Digitized by Google

כי שמעתי נאמו ושפת חשכה דורש ר' מן פתחרש דהיינו ארש שמפי ומשיחים לח"ש תפ"ב לו דרש הוא הקטע דהיינו פתיש שבק"ק כ"ת סתם שבתורי ול"ב דבר הלמד מפיהו הוא כמו שלמ"ד מקרי רש שבק"ק וכפו כף מקרי זה ארש שבתורי ופף שנפי הרש לופה הקטע ונפי הרש שבתורי לומר הרש סתם היינו לפי שעם פלי על כל פני הק"ק וזהו שפת בריים דהיינו לחר שסעידו זקני פעיר כי שעשפת נאמו כי דורש ר' מן סתורים והדר מפרש דהיינו ארש שבתם היינו הרש ממש ולא פצור שיהי' מכוונ כעם חבר שיתקרי עבור זה ארש שבתם וה"ב מפל הני' יולפים הנעלמים בלירוש סלעגים הני' נקיים וזכאים בדין עלה מפלו מפל לחרים של הרש מפרש"ם וייבם ז"ל ולא ככוו נענלה עם הני' מכמה טעמים שכתבתי לפיל. ועוד שמפרשים קלת מבני החבור לפני הרוש הנעלים לדרוש על הפשוטים ליתן לחד נודלי הדרשור שלעם ליכו כלום מלחר שלהיו מבוהר נגזרת הרש הכי מזה כלל. ולפן נומר כזה כלל לומדנה לפוסף על לפן שתקנ"י כי ליכו מבוהר עם ר"ק שידרוש ארש שבתורה נב"ה ולא על הפשוט, ולפלוחים היה פולף על סדעת לפוסף על לפן שתקנה ב"ה הקלקה ולא עלתה בידיו ונעלנו לומדנה סולת מן הטעמים המפוחרים לפיל ומכ"ש שלא ידרוש על הפשוטים כ"ש ארש שבתורה מזה לא הוזכר כלל ולא נפנם, בגדר גזרת הרש הני, לף שיש ג"כ סברא לומר שזהו ג"כ מקרי כמוד החבר, עם דורש היוה ליוה רש על הפשוטים מפל סדעת נדולי הדורות שלפני ר"ה הקטה בעפורה נער וחיקן סנזרה הכ"ל פעור ג' מפיים חלר נעוכה לפם רלו לנטל כבוד החבר, וכפול פם"ת כי וזהו דוקל שייך בב"ה ולא על הפשוטים שלין שייך שם טעה כמו פם"ת וכבר סוכחנו לפיל ובחנו נ"כ בשם הריב"ש שהפסכמות והשתקות יש לפם דין מדיים שלהו הולכין לחר הסיבה לחלר בעפורה, וד' וב"ה נמנין התקנות ומפ"ש שהכמה טעמים הנ"ל נתבטל נ"כ הפרעור הזה. ולמי שלחר לו הפעם יפים ביניהם לחכה ולחוה ריעות ושעם בעפור שהקיימים ג' מלות חלר הקרן קיימת לעם"כ ומפירושיהן לוהלין כזה סעולם שהלפ"ד כתבתי לחכי עפר ואפריים הוא הלפיר מביה להרן מוילנא:

שאלה סד

מעשה שהיה כך היי נבר חכם בעיניו שעמד ודרש נדרשים ביום שבת קודש בתוך קהל נדול מישרלל דרשות של דופי וגילה פנים בתורה שלא כהלכה בערבוב ובלגול דברים שבדלו מלבו ודלא מלי פסוק ופעמ ידו על רעם סעולה שהוא ממלק וכיוצא בזה סן שלם קלות דרכיו וכלה רבות חעם בזה נדול שכתב מלד שפירש מחמר שכתוב בהוליכך לת העם ממערים תעבדון לת הלקים על סבר סזה שר"ל שיעבדו לת עשבל על הר סיני ח"ו חלילה חלילה מסקנ"ה נבער לת ישרלל בעשבם חטבל והדרוש שמו הנדול שכתב בקדושים לטליכו לחול ומלבר חטלחו כי בקדוש מלד מעשה הלרעת כפי הדיוטים ושמי חלרן לפרש דברי תורם ולפוללין לחול ולחת לכל ח', כח לברר דרך לפעמו והוא מחוסר ידיעתו ומוסר ירלה שמים שלו ליט מבחין בין טוב לרע וכשהוכיחו לחזו על הדבר סרע סזה כי ליבר פועם על י"י עודנו ממשיך פרשתו הלא כה דברו כתב חבשר יפר כי חדרש תדרוש ויש בפ"ד חכמים לעסר לת העמל ולטמל לת סקרוב שקרוב כי כך היה דרכן של חרמ"עים ופרט בפשפיו לחד מן הקדושים שפר פחרו חסר תלמנה שפתי שקר חדוברות על לדיק מתק ופפיהה יורנו סטורה סם הוא מעשה סלים הזה ו"י יכפר בעד הכי"ר עכ"ל. והעלה החכם השואל הנ"ל שמעשה החכם סדורש הנ"ל נמהותו ע"פ הילות המעוותים שם.

תשובה

נרס' נגמ' דמ"ק פ' מלו מגלחין דף י"ז חמר רב ספא חיתי לי דלח שמיתי טורכח מרכנן מפולם מגלח כי קח מיתיב לרכח מרכנן שמתח היכי עביד כי חח לכמרב, מימו חגיד לטרכח מרכנן ולח לימו חשמתח עכ"ל והרח"ש בפיקו הנ"ל וכן הרי"ף בכתבם ובלשונם והרמב"ם כתב בפ"ז מהל' ת"ת ח"ל מכם וזקן בחכמם וכן הכ"ד שפרח לין מדלין לתו בפרהסיח לפולם חלי"כ מעשה וחביריו כי, וכן כל חגמיד חכם שחייב נילוי חפור לב"ד לקפון ולמדותו בפני חון ומעשה שלים זכר שפיתי לי לשיטת שיקבל עליו עול תורה ומלות ולח יפרוש מהם לפי שהם מגלין סתרי תורה ומפרשים חפורים בהם ולח יקבל עליו עול תורה ומלות עד שילמד חותם ויבין פירושם ולח יהלה חכם בעיניו לפי שהוא יודע בעלמו פירוש חפורים ומשיבם לחבריו ומלמדם לחבריו ומלמדם לחבריו ומלמד

ת"ח שמרח כו' וס"כ תרוייהו מירי כחד מיניהו ואף שרב חויא תמר מכ"ד שמרח כו' ור"ל תמר ת"ח שמרח כו' ולא תמר ג"כ מכ"ד שמרח כמו שתמר רב חויא מ"מ תמר ופליגא דר"ל דהלא אפי' ת"ח שתיט מכ"ד סבר ר"ל שתין ממדין מותו ומכ"ם מכ"ד שמרח ורב חויא סבר אפי' מכ"ד שמרח ממדין לותי כו' אבל מן מרן סקסים סב"י קשה להוכיח כדברי סרמב"ם מסי סוגיא דרב יסודה שהיה מסתית לסשוא דסי שומעני' ור"ל סבר שתין מסתמין לותו כו' ולפי פי' סר"ף והרא"ם אין להוכיח דברי סרמב"ם דיש לחלק בין דבר תשוב לשאינו תשוב כי כמשנה דר"י שמסית להסוא נברא דסי שומעני' מוכח שהיירי בדבר תשוב וכמ"ש סטור ומי סני שומסיס כגון שמתעסק בספרי סמינין וס"ם מחמלג על ידו .

ואפשר ליישב דברי סב"י ברמב"ם דסיקר סוכחס שט מסת למר זוטרת סחידת דהיה מסמית נפשיס בריצה כו' ומי סיירי שהמת בדבר סמשוב מלא שהיירי בדבר שהיו מתעסקין בו לשם מתנה ע"כ נקבל שמתת על נפשו שם סל"ח נדבר סמשוב מלא שהיירי בדבר שהיו מוכרחים לו לומר היש אומרים שהמת ר"ל דת"ח שמרח אין ממדין לותו לעולם מלא שהיירי בדבר שהיו מוכרחים לו לומר היש אומרים שהמת ר"ל זקן אין מופלג כו' וג"כ נסה דיהושלמי דאין ממדין זקן מוכרחים לו לחרן ג"כ דוקא כשיורש של סב"י לשיירי בזקן מופלג כו' דאין לומר דשיירי בדבר שהיו מוכרחים לו ס"ל דשם מסיים שם"כ משם כירבעם כו' דסיינו שמשנה בכלל פושעי ישראל שכפר בעיקר שלא בדבר חשוב אף שהיו משם כירבעם מדין לותו שלא ל"ל דשם שיירי בזקן מופלג דאז אין ממדין לותו ס"כ משם כירבעם כו' . **אבל** כדי ליישב דברי סרמב"ם שם דברי הרי"ף והרא"ם שלא כי קא מיתייב לורבא מרבן שמתת שכיו עביד כי סא דשמרח ממדין מנידא ורבא לומר דשמרח ממדין מנידא לטורבא מרבן ושא ממדין לשמתת כי בדבר סחשוב היו מסמיתים חכף ושא היו נכנסים למדין כלל ורב ספא סיה משבח עלמו שמעולם לא סיה מסמית ל"ש רק סיה מחלף מכירים להלקותו אף בדבר חשוב ושא רצה לשמית ל"ש רק שהיה מספיק בזכותו והיה המיזו שלו להלקותו ושא לשמית שהוא חשוב וש"א סרמב"ם ז"ל ומפרי סחכמים היו מסתכמים שלא יימנו מעולם למדות ושא"פ שימצא להלקותו אם מתחייב מלקות והייט אף אם היה מתחייב מידו לפי שהרשות ביד ב"ד לשהת מידו למלקות וממלקות לידו וכמ"ש הרב מהרד"ך בסחלו, ביח כ"ב ח"ם והוכיח מסוגי' דנמי דפסחים סל"ל מסא דרב נתן חסיא חזל מכי רב לשומבדיתא כו' דהרשות ביד ב"ד לשהת מידו למלקות כו' . **אכן** נקלסה בעיני על הרב מהרד"ך שרצה להוכיח מסוגיא דנמי סהו, מסכתו תרי ליישב דשמתי רב יוסף דרב נתן חסיא חזל מכי רב לשומבדיתא כו' ושם הביא ראיה מזה דבכל המקומות אף שאמרו שם בעומס שלו שהוא מכת מרדות יכולין הב"ד לשהת לשמתת ום"ם כב"מ שאמרו שהעומס שלו הוא שמתת יכולין הב"ד לשהת למכות מרדות וא"כ למה תמרו רב ושמואל כלל המנין על י"ט כ' של גניות דאמרו מי לא ידעינן דהעובר על הציווי מייב מכת מרדות ומילתא דפשיטא דהב"ד לשהת ממלקות לשמתת אלא ודאי דבכל המקומות גבי לעולם במקום שאמרו שהעובר שמתת מעיקרא אותו בשמתת ובמקום שהעובר מלקות לא מכין אותו מכות מרדות ואין רשאין לשהות ומשא"כ בל"מ רשאין לשהות ואכן תמרו רב ושמואל דמדין אותו סייטו בכיטם דעלמא אין רשאין לשהות אלא מדין אותו שלא יעשו כהעובר סקל והייטו מכות מרדות ולפסוקי בל"מ רשאין לשהות מחמירתא לקולתא דבבא ליה עבדי ליה אבל לא בחיטם דעלמא ומ"ם בגמ' דסנהדרין ע"ר מלמד ב"י שמתני שמכין ומוכיסים שלא מן הדין כו' אינו פיוט לדברי הרב מהרד"ך בתשו' דהתם לייירי שלא מן הדין רק כדי לעשות סייג וכמשנ"ת שם . **ואין** להקשות על דברי מהרד"ך הל"ל מגמ' דקידושין דף פ"ח ע"ר מלקין על סימוד כו' ופירש"י מרדות ושקא בגמ' לדברי מהרד"ך מדיפא מיניה ס"ל לשמתינן דאפי' מדין על סימוד לשהות ממלקות כדי ב"ד לשהות משמתת למלקות מלא ודאי שאין לשהות אלא ל' יום, ובודאי מ"ם בגמ' אח"כ ע"ר מלקין על לא מוכה ושמואל כו' לא מוכה ושמואל מלקין ממלקין על לאו מדברי הקבלה כגי כי לא מוכה ושמואל מל כגי כו' ואמרי' בגמ' דתרוייהו ספ"ק דיבמות לוקין על מרובי תחומין ד"ת מחלוקת ליה ר' יוחנן וכי לוקין על לאו שבמל מ"ע כו' ז"ל קשיא חדא דאמרת התם לוקין על לאו שבמל מדבריהם לא תפסו לא התוטת כו' ועוד דכאן סחיקר לאו הוא לא מוכה ושמואל ומ"ם רש"י מלקין מלא ודאי שמתני' מיירי בלאו הבא מכלל עשה ואינו בכלל לא תעשה ואפי' כי לא מוכה ושמואל ואפי' כי מוכה ושמואל מלקין ממלקין על לאו מדברי הקבלה ואף שאמרי' בגמ' דתרוייהו ספ"ק דיבמות לוקין על מרובי תחומין ד"ת מחלוקת ליה ר' יוחנן וכי לוקין על לאו שבמל מ"ע כו' ז"ל קשיא חדא דאמרת התם לוקין על לאו שבמל מדבריהם התם לוקין על לאו שבמל מדבריהם לא תפסו לא התוטת כו' ועוד דכאן סחיקר לאו הוא לא מוכה ושמואל ומ"ם רש"י מלקין ממלקין על לאו מדברי הקבלה אלא ודאי שמתני' מיירי בלאו הבא מכלל עשה ואינו בכלל לא תעשה ואפי' כי לא

אם שנוה ובחמלה כשבא לזון ר"י מס סטוס גברא נפקי ר"ג אמר ר"י שלישר שלימא ולא סי רוסה לתלות שכבול בעצמו ועשר נפקי ר"ג שידה פותו לכבודו ואשר שלישר שלים, דרבנן ואז סדיר שמעני דר"י נפקי ר"ג ומיפר לו שמורש ושביה את מדתו וקרא פותו יהודה כר שויסקל ופ"ל ר"ג לליעזר' אמר לפי דברי ר"י שידה פותו על שלישר שלימא דרבנן ושביב לו ר"י דמדיפא מילים עבדי ליה שהאמיר עניו לקנסו דסייט עבור שלישר לת ר"י בעצמו וכמ"ש רש"י שסתיר עניו לקנסו לפ שמן הדין לא סיס מייב רק מלקות מכל מקום עבור שביה את ר"י בעצמו סיס משמית פותו ובחמלה לא רצה להלות בעצמו שידה פותו לכבודו רק אמר כך מתוך שמתרגרו הדברים לפני ר"ל שביה לו בעצמו לכן אמר רב מוסרת ממנו עשיתי לי וכן מוכח בתוס' כ"ל פ"ג שכתבו ד"ס דמתפקר בשלישת דני דינא ורמפ דכל שלוחא דרבנן כו' כלשכתן דמתיה ר"י ותצ"ג דשמתת חמירא מגידא כו' שצע שחמיר עלו מקום שביה את ר"י בעצמו וזולת זה לא סיס מצוה ממלקות לכידוי. וזה שלא כדברי סרב מסרל"ך ז"ל דלפי דבריו הלא סרשות ביד ב"ד לשסת מקילתא לחתירתא זולת סמקס שי שזלזל לר"י ומייב נידוי מן סדין שממדין לכבוד סרב וכמ"ש רש"י שם שכתבתי לעיל וכ"כ הר"ן בפ"ק גבי סטוס גברא דקדים בשויסקא דאמא ח"ל דשמתי ר"י לסטוס גברא אע"ג שהשמתת חמירא מגידא כו' סתם ס"ס לפי סיס מנוח את ר"י בעצמו כו' וזה מתיבי סדקדוקים שדקדקתי בסוגי' גמ' דקידושין ס"ל וסו שלא כדברי מסרל"ך ז"ל.

וראיתי מ"ש סרב בשל מחירת מיים בש"ע לח"מ סי' מ' ס"ק כ"נ וז"ל וסעלסרו יש לו רשות לב"ד לסכותו סי' כשיש עדים שעשרו מכין אותו מכות מרדות אבל גלח עדים אין סדיינין נאמן להכותו על פיו ולפי דבריו ניחא מאי דקאמר ר"י ולגנדי, מר גזידא וסביב לו דשדיך מייכת קאבדי, ליה הלא לפי דברי הסמ"ע הל"ל ניחא ליה ר"י לפי שסדיינין שלא נאמן רק לזהותו ולא להכותו כי לא סי' הדבר בעדים נאמן כשתיינן בגמ' דקידושין הל"ל תמצא שדברי הסמ"ע נכונים לפיתא בגמ' שם בעובדא הכי, דקאי לי' יהודה בר שויסקל ליתא שם בזה הלשון אלא אמרו ליה משמע שהשליח לא אמרו לר"י רק סתבני' שעשו שם ח"ל ואם כן סי' לר"י עדי, בדבר ולכן סקשה לו ר"י ולגנדי, מר גזידא סוא"ל וסי' שם עדים כו'. וכזה מתורץ נמ כן סקושי' אבל סלין המניס ר"ל כו'. ועיין בתשו' סרב מסרש"ך בביאורו לח"מ סי' מ' שכתב ח"ל ואפי' בשליח ב"ד כו' וסעלסרו יש לב"ד רשות בפ"ק דקידושין וכתב סרש"ם שם ומל מהרדבי סמכי סלילתא ומע"ג דר' יוסף כו' וכן ר"י לקמן בפ' מצרה יוסמין דשמתי להסוא גברא דניסר לשלוחי ומייתי רליס ממילתא דרב מגיד מלן דמעשר שלישת דרבנן כו' וסקשה סרב מסרש"ם וז"ל ולא ידעתי סיכן בעובדא דר"י מייתי מרב רלי' אלא רש"י כתב כן וז"ל וכו' ועיין שלישת דרבנן ופירש"י ביזה את שלוחו ומייב מלקות דרב מגיד ממלן דמעשר שלוחא דרבנן כדאמר בפ"ק ע"כ ולא ידעתי למאי שמתי ר"י סא לב מגיד ממלן דמעשר כו' אבל שמתא דמתירא מגידא כו' לא סוי מגיד כו' ע"ש. הנה מתוך כותלי כתבו ניכר שנוסחא מוטעת מזמן ו בש"ם ובכן כתב מה שכתב ואלו סי' לפיו סנוסחא שלפנים שכתוב בפי' דר"ל סקשה ו לגנדי, מר גזידא מסא דרב מגיד כו' ומשיב ו ר"י דשדיפא מיני, עבדי כו' לא סי' כותב מה שכתוב ונם מ"ש אח"כ של הרב מסריש"א וז"ל ומ"ש הרשב"ם שמשמתין אותו סוליא זה מעובדא דר"י וכפי גרסתינו לא קאמר אלא מקום שלישר שלוחא דרבנן כו' ול"ש מכ"ל סרב מסרש"א ונפי מ"ש נעיל אין כאן קושיא לדברי מסרי"קא ומיין כ"ש. וראיתי נתשו' סרב מסר"ם שלו נפי"ד סי' י' שהרגיש בקושי' סא' לשמה לא משיב ו ר"י כשאמר ו ר"ג מ"ש שמתי מר כו' סיינו מקום לענש בכבודו וניזה לר"י כו' ומקשה עוד שם על מ"ש הרב סגדול מסרש"ל בא"מ מעשר שלוחא דרבנן ופירש"י ביזה את שלוחו לפיו וז"ל מסרש"ל ויותר נרחה שסיס מניזה שלוחו לפיו וכתב וז"ל לשה אמר לישר שלוח דרבנן והלא נא ליעבר מלא נרבנן ואת שביזה שמשלח כו' ופ"ק לפי פי' זה בישר שלוח דרבנן הוא שביזה את המשלח שלוחו וכמ"ש רש"י נפי פי' רש"ל מקשה שלא נפי פשוטו נקיט פי' דלא מגיד ממלן דמעשר שלוחא דרבנן שמזמיט נדין שפי סדיינים וזהו קס עליו ומכהו כו' מוכח שמעשר נשליח עצמו כו' שד ול"ש דברי מסרש"ל עכ"ל. הנה נפי דברי הר"ש לו מקשה לי לשה נא מקשה בלא דברי מסרש"ל שדברי רש"י סותרים זא"ז דבפ"ק דקידושין פרש"י שקס עליו והכהו להשליח וכאן פירש"י שביזה שלוחו לפיו ולא פי' שהכהו ואף ג"ל שהכתה וביזון שכל מ' וכמ"ש בשפ"מ ולזה כמסרש"ם וכ"ה מל"ל ושיין בר"ן פ"ק דקידושין פי' הגז' ממנם מ"מ מקשה למה שיהם רש"י בפירושו כאן ממ"ש בפ"ק ול"נ נפי שמקשה למה פי' מייב נידוי שסוא חמור שלא פיטו מייב רק מלקות ולכן פירש"י כאן שביזה את השליח וסוא חמור ממכה את השליח כי יש טעם כמדקרות מרב לכן פי' מייב נידוי ומשל"כ בפ"ק דשלישר שלוחו שכב' אותו לכן מייב מרדות ומזה כעד מזה לכשומעת בפיו בדיבור מכין אותו בדיבור ובפיטוות זולת מבע למ ובשמועת שמכה אותו בידים ידי עשו מכין אותו ג"כ ולכן פירש"י שביזה את שלוחו סוליא ומשל"כ בפ"ק ובדיבור כו' ל"כ מקשה נפ"ת שמי קאמר נ' ר"ל לנגדי, מר גזידא דרב מגיד כו' ללמד שם מיירי שסכה את השליח וכאן מיירי שביזה.

אמנם מש"ל שמוקשה נרש"י בגמ' וגם נרש"ל בדברי רש"י נרש"י הוקשה להלא כשובדא דסטוא גברא שם שמעני דר"י לא מציגו שלישר שלוחו בשום דבר רק שקרסו יהודה בר שויסקל שקס עליו והכהו ביזה ומ"ש בפ"ק נבי לישר שלוחא דרבנן פירושו שקס עליו והכהו ובכן לא מציגו שסכה את השליח ול"ל שביזה את שלוחו לפיו ופירש"י שקר מפיו מליגא ור"ל שקר מפיו ופרש"י שביזה את שלוחו לפיו ולא שסכה אותו ומ"ש ג"כ מסרש"ל שבזה נפל מסרש"ם ברטותא, וכן סוא בדפוס הש"ס טוויניציאה שכת ר"ש בפ"ק שלא כתב שם בגמ' שלמר לו ר"י ולגנדי, מר כו' ומשיב לו ר"י דשדיפא מיני, כו' וזה נשמע מלישת דתלמידא ומפ"ש ברש"י שם ליתא בדשדיפא מיני, חזרת ממנו מעשיתי לו וה"ש ברש"י נפני זה שמביא מלקות דרב מגיד סוא ד"ש ומפ"ש ומייב מלקות דרב מגיד סוא ד"ש ומפ"ש כמסרש"ל ז"ל שכתב דמייב מלקות סוא מסד"ש ולא שמע מוסרים ושומדים שלא נשכח הספרים אם לא נרמי' בדורה וכבר המרים על זה ר"ת וכמ"ש מסרל"ך בתשו' ממנם מאחר שאנו רואים פה שלישת דש"ם סוא משובש וגם ברש"י ומאימא דלמא תרוצי קא מתרלית תרץ שכי וכמ"ש בגמ' דכ"מ פ"ק ובכמה מקומות בתלמוד. ומסל"ך בתשו' בית כ"ב מ"ג מביא גמרא כל"ל בקידושין בשובדא דר"י עם סטוא גברא שבא לרין לפני ר"ג שרצה להביא רליס ל"ש נפני זה לבל יבא סחרפוסו דיבא סוא להתנקם ממנו ולמדותו כו' וכתב מסרל"ך וז"ל ותלא שכן שוא שאני מלינו שאני בפ"ק דקידושין דשמתי ר"י לסטוא גברא דלא שביב שמתי למשקל בישרא כו' מד ומין לטעות ולומר דסטוא גברא דלא מקום כבודו נידסו מלא מקום שלישר לשלוחו וכמ"ש לר"ג כו' מד מ"ל ליעבר שלוחא דרבנן ופירש"י דרב מגיד מלן דמעשר שלוחא דרבנן כדלמיתא בפ"ק והמשר ממנו מציתי לו לקושטו כו' מ"ש עכ"ל.

רואה אני שתי רלויות בדברי מסרל"ך שגם לו סיס טסא מוטעה ולא סי' כותב לפניו מס שלמר לו ר"ל ולגנדי, מר גזידא דרב מגיד ומס שסשיב לו דשדיפא שבדי לי' וכעין הטשמות מסרש"ח סל"ל וסוקשה לו ג"כ סקושיא הגז' של מסרש"ח ז"ל ומפרש דרב מסרל"ך כמשק לשון ברש"י כשלמו מתרץ קושיא זו ושיטו מס שמשיים רש"י תומרת ממנו עשיתי לו לקושטו כו' זס כי' תשו' ר"י כמה שסשיב לו ר"י נקללה ליעבר שלוחא דרבנן ומשיים עוד שם דרב מסרל"ך ומע"ג דר"י קלמר משום ליעבר שלישת דרבנן שמתי' כו' וכאן שנעש בכבוד דרב בעצמו כו' וע"ש שסולך לשמתא מבל נפי מ"ש אין שום סוכסס לדברי מסרל"ך שרשאין סב"ד לשנות כתיקון דעלמא. וכתב עוד שם דרב מסרל"ך ורלה לסוכיח ממ"ש בסמ"ג ודרמב"ם בפ"ם מהל' יו"ט שסשוטס מלוכה בש"ס ובני"ם מן סמנסס ומעשה שלין מכין אותו מכות מרדות וכתב מסרל"ך ויש לתמוה מל"ל דסא בפ' מקום שנסגו לא תמרו אלא שלין מבשתין אותו ושמתת חמירא ממרדות כו' ושוב דברי ומל"ל שלין מכין אותו מכות מרדות דילמא נידוי לחמירא כו' אלא ש"ס דבל סיכא שמתי אין מכלין אין מכין אותו.

ולענ"ד אין שום מקום לתמיהתו ואין כאן סוכסס כלל דסכי ליתא בגמ' מאי לריא ש"ס אפי' ש"ס ויו"ט נמי דתניא סשוטס מלוכה בש"ס כו' אינו רוצה פי' ברכה כו' ומשני פי' ברכה סוא אלא מזי אבל שמותי לא משמתין לי' סכא שמותי נמי משמתין ומדקדק הרמב"ם בבורייתא דתמי שבשוטס מלוכה כו' אינו רוצה שימן ברכה ליעבר דשוטס מלוכה כו' בש"ס כו' מלקין אותו כו' אלא ואפי' שימן ברכה סוא אלא מזי סא מלקין לא מלקין ומ"ש בגמ' אבל שמותי משמתין לי' לפי שבא לסייס לאפוקי בש"ס משמתין לי' ואפי' סוא אמר בש"ס מלקין לי' ס"ל דדוקא מלקין לי' אבל שמתא דתמירי, לא משמתין לי' לכן מוכרח לומר בש"ס שמותי נמי משמתין לי' ואוכחתו מרמב"ם אינו כלום ותמיהתו על הרמב"ם וסמ"ג אינו תמי'. ונם מ"ש עוד הרב מסרל"ך וז"ל ויש לתמוה מל"ל כו' ושמת' תמירא ממרדות כו' מעשם זה כתבו סתוס' גבי גרושה שבאה עם המגרש לדין כו' דעודי מנגדינן לי' כו' דתרוייהו בעי שמתא וניגוד ואפ"ג דהרמב"ם כתב וז"ל לגרושה שבאה לדין עם המגרש מבדין אותו או מכין אותו אין לדקדק מזה לאין שמתא תמור כו' דהוא ז"ל בהדיא כתב נבי סטוא מלוכה בש"ס סכי נמי שכתב סר"ן כו' מל"ל ע"ש. **שותא** דמרן מסרל"ך לא ידענא שסרי כתב סר"ן וז"ל ג"כ דוקא נעודי ואפ"ג דשמתא תמירא לא מזינא לי' לאיסני

Digitized by Google

דנישא עבדי נאו עכ״ל וא״כ הר״ן דוקא נעדי קאמר והרמב״ם כתב מנדין אותו או מכין אותו. ואפשר ליישב דברי מהרד״ך דמ״ש הר״ן נעדי קאמר היינו לפי שלא משמע לאינשי דשמתי׳ אמירי׳ אבל מ״מ אנן ידעינן דשמתא אמירה כמו לא תתמה לאנשי בלא דמי משמע להו דפ״ק דמציעא וא״כ מהדין חייב שמתא אלא דלא משמע לאינשי לכן ביד הב״ד הדבר תלוי׳ כשרואי׳ שבאים שמגרש עם הגרושה דמשמע להו ששמתא אמירה אז מנדין אותו וכשרואים שקל בעיניהם השמתי׳ אז מכין אותו. אמנם מ״מ תמה אני בדברי מהרד״ך דהשתמיטתי׳ מ״ש הה״מ פ׳ כ״א מהל׳ א״ב שכתב וז״ל ורבינו כתב מנדין אותו או מכין אותו לפי שלא איפסקא הלכתא אי כרב פפא שסבר דמנדין אותו או כרב הונא שסבר דמכין אותו כו׳ עכ״ל ולמה נכנס בדוחקים שסבר כאי נמי שכתב הר״ן ומי הפי ליה דברי הה״מ הנ״ל שמיישב דברי הרמב״ם היטב וה״נ דדקדוקו של מהרד״ך הוא בדברי הרמב״ם שכתב גבי גרושה דמנדין אותו או מכין אותו כו׳ וכתב בתחלה מנדין ואח״כ אמר או מכין וא״כ יאמר האומר דלא סבר הרמב״ם דשמתא אמירה דא״כ כשאמר שמנדין אותו וא״כ ל״ל למימר תו או מכין אותו הלא כ״ש הוא ובכלל מאתים מנה לכן כתב מהרד״ך שהוא סובר כא״נ שכתב הר״ן וכמ״ש לעיל שאם יראה שקל בעיניו הנידוי אז מכין אותו ואע״ג דשמתא אמירי׳ לא משמע לאינשי (ועיין בר״ן שם וכפי מה שמגי׳ בדבריו בס׳ דרך תמים וכן בהר״ן ד״ק). וא״כ לפ״ז דברי מהרד״ך נכונים ולא נעלם ממנו דברי הרב מגיד משנה הנז׳.

איברא תמה אני על דברי מהרד״ך שמקשה מהא דגרושה שכתב הרמב״ם מנדין או מכין אותו ומתרץ שסבר כא״נ שכתב הר״ן ומה יתרץ מהרד״ך ברמב״ם בהל׳ יו״ט פ״ו שכתב וז״ל יו״ט שני של גליות שאסור מדברי סופרים כו׳ וכל המחלל יו״ט שני כו׳ מכין אותו מכות מרדות כו׳ או מנדין אותו אם לא יהיה א׳ מן התלמידים כו׳. וא״כ לפי דקדוקו ברמב״ם גבי גרושה קשה כאן אם הוא סובר שהשמתא חמור אף שלפי האמת הרמב״ם סובר שהשמתא הוא חמור וכמו שמוכח מדברי הרמב״ם הנ״ל בהל׳ יו״ט שהביא הרב מהרד״ך אבל מ״מ קשה למה כתב כאן תרוייהו והל״ל מנדין אותו וכ״ש שמכין אותו. וביותר קשה למה באמת כתב הרמב״ם שמכין אותו ובגמ׳ אמרי׳ שמנדין אותו על יו״ט ב׳ של גליות וכמ״ש הרמב״ם בעצמו בפ״ו מהל׳ ת״ת ותמה אני על הה״מ שכתב שפסק רבינו כלישנא בתרא ואליבא דלישנא בתרא דוקא מנדין קאמר. והי׳ נראה בעיני לומר לפי שבגמ׳ איתא ב׳ לשונות לישנא קמא שמתיה רב יוסף והיינו כמ״ש בגמ׳ דעדיפא לי׳ עבדי ליה שהחמיר עליו רב יוסף א״כ משמע שהי׳ יכול להקל עליו ולישנא בתרא מנדין זולת להל״מ ולא איפסקא הלכתא בין ב׳ הלשונות הנז׳ לכן כתב הרמב״ם בתחלה שמכין אותו או מנדין אותו שהרשות ביד ב״ד וכמ״ש בגמ׳ דעדיפא ליה כו׳ שהחמיר עליו אבל זהו דוחק לומר שיסתפק הרמב״ם בזה הלא מבואר בהלכות שהלכתא כלישנא בתרא.

וביותר תמה אני על הרמב״ם בהל׳ סנהדרין בסופו שכתב וז״ל אינו לוקה עד שיתרה בו כו׳ אעפ״י שאינו לוקה אם חירף ת״ח מנדין אותו ואם רצו הדיינים להכותו מכת מרדות מכין ועונשין אותו קשה למה אמר אם רצו להכותו כו׳ הלא ק״ו הוא משמתא שהוא חמור. ונפלאה בעיני על הרב מהרד״ך שנהירין ליה שבילי דהרמב״ם ושאר פוסקים ונעלם ממנו הא דכתב הרמב״ם הנז׳ בשני מקומות הנז׳ ובפרט לשון הרמב״ם בהל׳ סנהדרין הנ״ל שמביאו הטור ח״מ סי׳ כ״ז הלא כל הנסתרות נגליות לו אף כי הנגלות והיה נראה בעיני לסייע לדברי מהרד״ך הנ״ל מלשונות הרמב״ם הנז׳ במ״ש בתשו׳ שהדבר תלוי ביד ב״ד לשנות מנידוי למרדות וממרדות לנדוי כו׳ ולכן כתב הרמב״ם בהל׳ סנהדרין דאם רצו הדיינים להכותו מכין אותו מכת מרדות וכן בהל׳ יו״ט הנז׳. אבל ראיתי בס׳ מאירת עינים בסי׳ כ״ז סק״ט שכ׳ וז״ל ואם רצו הב״ד להכותו כו׳ פי׳ להכותו יותר על הנידוי א״כ אם רואין איש שקל בעיניו הנידוי יותר מהכאה אז עושין החמור והוא ג״כ כאי נמי שכתב הר״ן הנז׳ לעיל וא״כ אין מזה שום הוכחה לדברי הרב מהרד״ך הנז׳ אבל מ״מ נפלאה בעיני על הרב מהרד״ך הנז׳ שלפי סברתו יש להוכיח יותר מלשונות של הרמב״ם הנז׳ שהרשות ביד ב״ד לשנות מנדוי למרדות. וראיתי בתשו׳ הרב הר״ש הלוי שכתב וז״ל וראיתי בס׳ משפטי שמואל סי׳ ק״ד שכתב שכתבו כל הפוסקים דנראה דביד ב״ד הדבר תלוי להקל או להחמיר ממלקות לנדוי ומנדוי למלקות וכן ראיתי אח״כ בתשו׳ מהרד״ך ובהיות שהספר משפטי שמואל אינו בידי שאוכל לישא וליתן בו אבל מתשו׳ מהרד״ך שהוא בידי לא ראיתי שום הוכחה גמורה וכמ״ש לעיל. כלל העולה מדברינו הללו אף שדברי מהרד״ך אינם מוכרחים מ״מ בצורבא מרבנן הרשות ביד ב״ד לשנות מאמירתו לקילתא ואפ״ה חסידי הראשונים היו משתבחים שלא נדוהו צ״מ מעולם ואפי׳ בדבר החמור וכמו שהוכחתי לעיל והיו מהפכים בזכותו וכמ״ש רב פפא תיתי לי דהיינו שהיה מהפך בזכותו.

ובזה נבא אל נ״ד על שאלת החכם השואל׳ באותו חכם שדרש ברבים במאמר הכתוב בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה שר״ל שיעבדו את העגל על הר סיני ואלהים בכל מקום הוא קודש ואינו נמחק לבד במקצת מקומות המבוארי׳ בסוגי׳ דשבועות והביא מעל״ת לשון התוס׳ בפ׳ מפנין בהסוגיא דאמרי׳ בגמ׳ א״ר יהודה א״ר גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה דכתיב ויאמר ה׳ אם נא מצאתי חן בעיניך כו׳ וכתבו התוס׳ ד״ה ויאמר ה׳ קסבר כמ״ד דהאי שם קודש דאיכא מ״ד התם שהוא חול שלמלאכים היה מדבר כו׳ והקשה מעל״ת והדברים תמוהים שדברי התוס׳ הם מועתקים מדברי הגמ׳ דשבועות העדות דגרסי׳ התם כל שמות האמורים בתורה באברהם קודש חוץ מזה שהוא חול שנא׳ ויאמר ה׳ אם נא מצאתי כו׳ חנינא בן אחי ר״י וראב״ע כו׳ אמר אף זה קודש כמאן אזלא הא דאמר רב יהודה א״ר גדול הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה כמאן כאותו הזוג עכ״ל הגמ׳ א״כ מה ראו התוס׳ ז״ל להעתיק דברי הגמ׳ בלתי שום תוס׳ כו׳ עכ״ל מעל״ת בקושייתו. הנה הכריחני מעל״ת להעתיק לו מה שדרשתי לפני מזה שנתיים כאשר עבר עלי פה שלוחא דירושלים ת״ו ודרש בב״ה בפ׳ חקת והביא בדרשתו דברי התוס׳ הנז׳ והקשה קושיא הנז׳ והניחו בצ״ע. ואלה הדברים אשר השבתי לו בהבנת התוס׳ הנז׳ ולהעתיקם למר אות באות אודות הקושיא אשר הקשה מעל״ת יום אתמול כי יעבור בדרוש שלו בתוס׳ פ׳ מפנין ד״ה ויאמר ה׳ אם נא מצאתי כו׳ שכתבו התוס׳ קסבר כמ״ד דהאי שם קודש הוא והקשה מעל״ת מה באים התוס׳ לחדש כי זהו מפורש בהדיא בגמ׳ דשבועות הנ״ל. הנה לענ״ד שאין כאן קושיא ודברי התוס׳ המה רחוקים מקושית הגמ׳ דשבועות כמטחוי הקשת כי נצריכין אנו לדקדק בדברי הגמ׳ דשבועות הנז׳ שאמר כמאן אזלא כו׳ מאי הוא הספק בגמ׳ כמאן אזלא במשמע שיכולין אנו לנטות דברי רב יהודה אמר רב גם לדברי הת״ק שאמר שהשם הזה הוא חול כו׳ וז״א לפמ״ש וא״כ מה הוא הספק שלו שאמר כמאן אזלא וע״ק שבגמ׳ שם בשבועות אינו מביא שום פסוק מה שמביא במפנין דויאמר ה׳ כו׳ ע״ק גם בדברי התוס׳ פ׳ מפנין יש לדקדק שמציינין התוס׳ בפסוק ויאמר ה׳ כו׳ שהוא סוף דברי אר״י א״ר ולא בתחלת דברי ר״י א״ר וכמו שמביא בגמ׳ דשבועות כמאן אזלא כו׳ וגם מה שמסיימים התוס׳ בדבריהם התם שהוא חול.

ובזה נראה לענ״ד ליישב דברי הגמ׳ בשבועות ודברי התוס׳ במפנין כי באמת בגמ׳ דשבועות מקשה כמאן אזלא כו׳ הספק שלו הוא דאף שנאמר דהפסוק ויאמר ה׳ אם נא מצאתי כו׳ הוא חול מ״מ יוכל ללמוד מזה שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה שהרי תחילת הפרשה הוא וירא אליו ה׳ באלוני ממרא ואם באו המלאכים ביום ג׳ למילתו ולא נתפרד ממנו עד מעשה סדום וא״כ היאך עזב השכינה והטריח עצמו באורחים שאי״ר ויאמר ה׳ אל נא תעבור דהיינו לגדול שבהם אלא שגדולה הכנסת אורחים ולכן אמר כמאן אזלא בלשון ספק ומשני כמאן כאותו הזוג כי יותר נוטים דבריו לדברי האומר שהשם זה הוא קודש וזהו סוגיא הגמ׳ דשבועות. ובפ׳ מפנין מקשים התוס׳ קושיא על דברי רב יהודה א״ר הנ״ל שמביא הפסוק דכתיב ויאמר ה׳ אם מצאתי כו׳ ועל זה מקשים התוס׳ למה מביא הפסוק הזה ולא מביא הפסוק דתחלת הפרשה וירא אליו ה׳ ומוכח משם בהדיא שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה כי עזב השכינה והטריח עצמו באורחים ואמר לגדול שבהם אל נא תעבור ועל זה כתבו התוספות שסבר כמאן דאמר בשבועות דהאי שם קודש ולכן מביא הפסוק זה ובא להורות לאפוקי מאותו המאן דאמר התם שהוא חול שלמלאכים דיבר כו׳ לכן לא מביא רב יהודה א״ר הפסוק דריש הפרשה אלא מביא הפסוק דויאמר ה׳ אם נא מצאתי ובא לשלול שאין לספק שום ספק בפסוק ויאמר ה׳ אם מצאתי שהוא חול כי בודאי הוא קודש ודלא כאותו מ״ד בשבועות וזהו מה שנלענ״ד בפי׳ הגמ׳ ובתוס׳ ויתישב כל הדקדוקי׳ וישמע חכם ויוסיף לקח. ע״כ הדברים אשר השבתי להשואל הנז׳ וזהו ג״כ מעין הדרך אשר דרך מעל״ת בכתבו אבל בהיות שאין שני נביאים מתנבאים בסגנון א׳ לכן העתקתי לו כנז׳. ובזה נחזור לנ״ד במאי שדרש אותו הדורש בפסוק תעבדון את האלקים כו׳ על מעשה העגל בודאי לא דיבר נכונה כמו שהאריך מעל״ת בכתבו אמנם בהיות כי צ״מ הוא ורב פפא היה משבח עצמו ואמר תיתי לי כד אתי צ״מ לקמאי לדינא לא מזיגנא רישא אבי סדיא עד דמהפכנא בזכותיה וכמבואר בפ׳ כל כתבי ולכן מוכרחים אנו להפך בזכות הצ״מ כל מה דאפשר.

ואפשר שהדורש הזה רוצה לדרוש כל אתין שבתורה וכמ״ש גבי תלמידי נחום איש גם זו בפ״ב דחגיגה גבי את השמים הי׳ והוקשה לדורש הזה מהו תעבדון א״ת האלקים וחגג בזה שלא פי׳ כשמעון העמסוני כשהגיע לאת ה׳ אלקיך תירא וכמבואר בבכורות ובפסחים ובב״ק ובשאר מקומות בתלמוד ודרש בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים שישתתפו ש״ש ודבר אחר ע״ד מ״ש בגמ׳ דפד״ע אר״י אלמלא וי״ו שבהסלוך שישתתפו ש״ש וד״א נתחייבו שונאיהם של ישראל כו׳ ואמרי׳ במד׳ ראה ראיתי אתה רואה ראיה א׳ ואני רואה ב׳ ראיות שעתידין לעשות העגל ואפ״ה שזהו היה כוונת אותו הדורש בהוציאך את העם כו׳ תעבדון את האלקים על ההר הזה דהיינו את אתי לרבות שישתתפו שם שמים ודבר אחר וביאר למשה בזה שלא יתחייבו כליה ואף גם זה אינו כדאי לאמרו ברבים אבל מ״מ אינו כדאי לתפוס עליו כל כך שיתחייב נידוי כי שם אלקים במקומו ובקדושתו עומד ויהיה כוונת אותו הדורש כפי׳ הפסוק בהוציאך את העם ממצרים ר״ל את העם פירושו את אתי לרבות הערב רב עם ישראל כי הערב רב עשו העגל עם ישראל והערב רב החטיאו את ישראל וכמבואר במפרשי התורה ואף שהעם בכ״מ לשון גנאי על הערב רב כמ״ש בכוונת האר״י מזה ובא להורות שגם ישראל לא היו זוכין לצאת מכור הברזל גלות מצרים וכמ״ש רז״ל על הפסוק לקחת לו גוי מקרב גוי כו׳ לכן העם שבכאן קאי על ישראל ובא הכתוב לומ׳ בהוציאך את העם הערב רב עם ישראל. ומה שתפס מעל״ת עליו וז״ל ולפי שיטתו כלל ח״ו למשה במעשה העגל תאלמנה שפתי שקר כו׳ יפה דבר מעל״ת אבל יש קצת להמליץ בעד הדורש הנ״ל אך בהיות שלא נדרשה קא אתינא הכא לא רציתי להאריך בזה מ״ש על המדרש ויאמר ה׳ אל משה לך רד כי שחת עמך מלמד שנתנדה משה מפי ב״ד שלמעלה שהמשיכו אותו על שקיבל הערב רב גרם בזה שהחטיאו את ישראל ואין כאן מקומו והוא כוונת הדורש הנז׳ שאמר תעבדון את האלקים וכלל למשה במעשה העגל לפי שמשה קיבל הערב רב. ומה שכתב מעל״ת ותפס עליו וז״ל מתוך דבריו הזרות והנכריות משם ג״כ תקלה יוצאה ונתת יד לפושעים שיאמרו ח״ו שהקב״ה גזר גזרה על ישראל לעשות העגל ובזה אין שום מקום לשכר ועונש וזאת

היסוד

Digitized by Google

היסוד שכל בית ישראל נכון עליו שביד האדם לעשות כרצונו ואין כופה אותו להרע או להטיב אלא שזהו ודאי מיטות הרקי' בו עכ"ל מעל"ת הנה קושיתו דמר קשה ג"כ על הפסוק וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ הרי שהקב"ה גזר על ישראל לעבוד ע"ז ולמה נפרע מהם אבל כבר ידוע למר המחלוקת ישישה שבין ההרים הגדולים אשר מימיהם אנו שותים הרמב"ם והראב"ד ז"ל בפ"ו מהל' תשובה בענין ידיעה ובחירה וכתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות תשובה דע שתשובת שאלה זו ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים והראב"ד השיג עליו וע"ש איך מישבים הפסוקים כל אחד לפי דרכו ובודאי ידוע למר מ"ש המפרשים בענין ידיעה ובחירה ועיין בס' עשרה מאמרות במאמר המדות ובפרקי האבות להר"ש אוזידה על משנת הכל צפוי והרשות נתונה ובשאר מפרשים ומה יאמר מר במה שאמ' המדרש בזה ראה ראיתי אתה רואה ראיה א' ואני רואה כו' וא"כ יקשה ג"כ קושיתו הלא דברי הקב"ה היו גזרות וא"כ אין כאן בחירה. כל זה כתבתי כדי להפך בזכות הדורש.

אמנם בודאי אי דרש על שם אלקים בעצמו על העגל להגדיל כמה אלף הבדלות ראוי להוכיחו על פניו שיחזור בו אולי משגגה הוא.

ומ"ש מר שהוא בר נידוי דלא גרע מהמעשה שהביא הב"י בש"ע סי' קמ"א בש"ס נמי שהיה בענין קרי וכתיב בספי גחלי הסחר כו' וינדוהו כו' וק"ו בדבר הגדול והנורא הזה שראוי לעונש הגדול עכ"ל ולמעה"ד דאין מהם ראיה דהם אידי שהתירו בו הגדולים ולא השגיח בהם ואין לך אפיקורתא גדולה מזה ומשא"כ בלי התראה. ואף שאמרינן בגמ' דמכות ובפ"ק דסנהדרין חבר אין צריך התראה ואפי' לענין קטלא ואפי' באשה חבירה ומכ"ש לשאר עונשים שהיינו לענין קטלא אבל ז"א דההוא יחידאי היא ר"י בר"י הוא ורבנן פליגי עליה ולא קי"ל כוותיה ואף דאמרינן בגמ' דסנהדרין א"ר פפא הכא באשה חבירה ופליגי בפלוגתא דרבי יוסי בר"י ורבנן ומוקי לה דר"י בר"י כרבנן דמתניתין אבל אנן לא קי"ל כאוקמתא דרב פפא כי אפילו חבר צריך התראה. ובזה שמעל"ת הביא ראיה שהוא חייב נידוי ודימה את כ"ד לקלת דברים מעשרים וארבע שמנה הרמב"ם והטור בהל' ת"ת ובסי' של"ד דהיינו נסתה ושמעון בן שטח כו' ששלח לחוני המעגל אלמלא כו' עד דכל המביא רבים לידי חטא ומיטל השם חייב נידוי ומכ"ש בכ"ד וגם להמכשיל העור כו' דומיא דההיא דאמתי' ומכ"ש בנדון של הדורש בדרשות של דופי כו' עכ"ל דמר. הנה בודאי גלוי וידוע לפניו מ"ש הרשב"א בתשו' סי' תי"ט בענין שהחרימו את מדינת פרובינציא עבור חכמות חיצונות וכל הדורשים באגדות של דופי והתגלגל הנדרשי את כל המדינה עד הרשב"א ובתוך כתבו כתב שעיקר המקרה רעה הזאת בא מאי' מחשובי חברים שבארץ הזאת שדרש ברבים במאמר דר' בנאה הוי מציין כו' עד שמכה זה פתח הנגע בכל המדינה כו' ע"ש ואעפ"כ לא מצינו שנידו לאותו הדורש כי שגגה יצאה מלפניו וכמו שכתב הנדרשי בהתנצלות שלו וז"ל שם בעובדא דהדורש במעשה דר' בנאה דהוי מציין כו' ובודאי שהשמיטהו והגדלנו עליו פשע ע"ש אבל לא מצינו שהחרים הרשב"א וסייעתו לאותו הדורש כי שגגה יצאה מלפניו ואדרבה שם כתב הרשב"א שהתרה הרשב"א וסייעתו בו בתחלה כמה פעמים וז"ל הרשב"א בכתב השני וזה כמשלש שנים אתרנו להוציא רצונים אל הכונה וחזון הרבינו נבקשם להשיב העטרת הסתורה ליושנה ולא נכנסו דברינו באזניהם כו' ע"ש א"כ מוכח מזה שהתרה בו תחלה. וגם ידוע לו מ"ש הרב הגדול מהרי"ם בתשובות בתשו' סימן ק' וז"ל ואותו החכם שדורש ברבים ומרגלא בפומיה שכל מי שעוסק בתורה אין שואלין ממנו חשבון כו' ומסיים שם שראוי לשתקו כו' שזה הדורש דיבר סרה על ה' ועשה תורתו פלסתר כו' ע"ש מה שהאריך שם ואפ"ה לא מצינו שכתב עליו הרב מהרי"ם שחייב נידוי או שהיה מנדה אותו רק שכתב שראוי לשתקו. **בודאי** דברי מעל"ת נכונים במי שדורש בהגדות של דופי ומגלה פנים בתורה שלא כהלכה שחייב נידוי היינו נמי שרגיל בכך ומזהירין ומתרין בו ואינו משגיח אז ראוי לנדותו וכמבואר ברמב"ם בסוף הל' שבועות וז"ל השומע הזכרת השם מפי חבירו לשוא כו' ה"ז חייב לנדותו כו' בד"א כשהיה השבועה זה כו' מזיד אבל אם היה שוגג ולא ידע שזה אסור אינו חייב לנדותו ואני אומר שזה אסור לנדותו לא ענש הכתוב שוגג אלא מזהירו ומזהירו ומתרה בו שלא יחזור עכ"ל וכתב הכ"מ בד"א כשהיה השבועה מזיד כו' פשוט בטעמו וכ"כ הסמ"ג וכ"כ הרי"ו בס' פ"ו כ"ד ח"ח א"כ מוכח מכל הנ"ל דבשוגג ולא התרו בו א"ה חייב נידוי. ומ"ש מעל"ת שכל איש ישראל חייב לנדותו כו' בודאי כוונתו למ"ש בגמ' דנדרים פ"ק א"ר השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו ואם לא נידהו הוא עצמו יהא בנידוי ומתירה מעל"ת מן השורש שלא יהא הוא עצמו בנידוי אליבא אם לא נידהו שזהו גדול מהשומע הזכרת השם מפי חבירו אבל זהו ק"ל והוכרז פעם שהרי כתב הר"ן שם ואם לא נידהו הוא עצמו יהא בנידוי לא שיהא בנידוי מאליו אלא ראוי להתנדות קאמ' שהרי המזכיר צריך נידוי והאיך יהא חמור ממנו השומע ושותק כו' וכ"כ התוס' פ"ק דקידושין דף כ"ח ד"ה הקורא לחבירו עבד כו' ע"ש וכבר כתבתי והוכחתי שזהו דוקא אחר התראה וכמבואר ברמב"ם ס"פ הלכות שבועות שכתב כל הנז' הכא דאמרי' הוא עצמו יהא בנידוי ע"ש. ואף שבא בשאלה וכשהוכיחו אותו על הדבר הזה כי דיבר תועה על ה' עומד ברשעתו כו' א"כ לפי דבריו דמר כבר הוכיחו אותו ואינו חוזר מדבריו אבל הלא ידוע למר מאמר ראב"ע בגמ' דערכין דף ט"ז תמה אני אם יש בדור הזה מי שיודע להוכיח וצריך להוכיח כמשאחז"ל על הפסוק הוכח לחכם ויאהבך וג"כ הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא וכמאמר בזה הר פ' קדושים בר"מ הובא בראשית חכמה שער הענוה פ"ה ואם לא ישמע לתוכחתו אז צריך התראה בפ' כ"ד. ומ"ש מעל"ת שלא פוטר מהכשל שיסברו שזה השם הוא מלים מכשגות הגאונים יפה כתב

מעל"ת שצריכין אנו לראות לתקן המכשול הזה. **סוף** דבר הכל נשמע את האלקי"ם ירא' מכל הדברים שכתבנו שאין לנדות נ"ע וכנ"ד כפי הנראה השאלה ראוי להוכיחו בסתר ע"י אוהביו כי נאמנים פצעי אוהב שלא יפה עשה שהיפך דברי אלקים חיים לתבנית שור אוכל עשב אם כיוון הדברים אבל לא לנדותו ואם רבים מהרהרים אחריו יש לחוש למכשול שזהו מהשמות המתקין אז יעמוד ברבים ולא יבוש ויאמר מה שדרשתי על פסוק תעבדון את האלקים להגדיל כמה אלף הבדלות על העגל היה רק דרך הלצי ולא הי' כוונתי להפך דברי אלקים חיים כי האמת הוא תעבדון את האלקים קאי על האלקים שהוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם והוא מהשמות שאינן נמחקין ומי לנו גדול מרבה בר רב הונא ורבא ואמרי' בגיטין פ' השולח גבי המקדש תני ספחה הדר אוקי רבה בר רב הונא אמורא עליה ודרש והמכשלה הזאת תחת ידך אין אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל בה וכן בב"ב פ' י"ה הדר אוקי רבא אמורא עליה וכן בכמה מקומות בתלמוד ואף שאמרי' בגמ' דיבמות פ"ג ובפ"ב איכא דשמע בחלילה ולא שמע בסברי' מ"מ מה דאפשר לנו לתקן נתקן. והודות אשר כתב מעל"ת שדרש על זאת תורת העולה שהוא עמלק לא הבנתי הדברים מה ענין עמלק ולא אוכל לכתוב בזה מאומה כי מעל"ת קיצר בדברים האלה. **כל** הדברים הנז' האלה העליתי במצודתי לפי קוצר השגתי וה' אלקים יצילני משגיאותי וישפות שלום בקרב עדת ישראל וישלח לנו הגואל כ"ע הדורש בשלום רב פעלים מקבצאל ישמרהו ויחייהו סלה ויזכהו לראות בבנין אריאל אני עפר **ואפרים** מבית אהרן מווילנא.

שאלה סה

יוס"ף הוא המשביר. גמיר וסביר. נוהם במלחמתה של תורה ומתגבר. על ריב לא לו מתעבר. כארי שואג על נוהו בקוטב אריז' שובר. הנעלב ואינו עולב שומע חרפתו ואינו משיב דבר. עם עקש יתפתל ויתברר עם נבר. באלקים יהלל דבר מה לתבן את הבר. הוא אהובי הרב הכולל בתלמוד ופוסקים הוא גדול כמהר"ר יוסף **אלמושינו** נר"ו. וה' יגדיל את שלומו. וינחהו במעגלי צדק למען שמו.

הנה זה מקרוב קבלתי קינטרים א' ממעל"ת הצעקתו הבאה אלי אודו' האיש המתלקח כבשר בקלחת על דבר חכם א' אשר חירף אותו ברבים בלהט חרב המתהפכת ורצה לדונו כעיר הנדחת ופשתה באור המספחת. על הדרשה אשר דרש בשבת הגדול העבר בפ' ויאמר ה' כי אהיה עמך וזה לך האות וגו' בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה ודקדק מעל"ת בפסוק הלא הקב"ה הוא המדבר ואיך קאמר תעבדון את אלקים תעבדון אותי הל"ל וכמו שמצינו בגמ' שמקשה גבי ואל משה אמר עלה אל ה' וגו' ועבור הדקדוק הזה הוציא מעל"ת את שם האלקים מקודש לחול ודרש בהוציאך את העם ממצרים והיינו הערב רב שהוא ממצרים שעתידי' לעביד לך אלקים אחרים שנאמר קום עשה לנו אלקים והאלקים זה אפשר שהוא לשון חול כמו זובח לאלקים יחרם וכמו עד האלקים יבא דבר שניהם ומ"ש על ההר הזה ר"ל עם היות שקיבלו התורה על ההר הזה יעבדון אלקים אחרים וכו' זהו תורף הענין בקצרה הצריך לענינו מתוך הדרוש שלו אשר כתב לי מעל"ת ובא מכ"ת בקובלנא רבא אלי וז"ל דמר והנה קמה רוח באיש לשון כו' כל רוחו יוציא כסיל וקרא אותי כופר בעיקר שחירף אלקים חיים וכל העומדים שם אשר שמעו הדרשה הזאת לא מיחו בידו יעוד כמה זילזולים אחרים אשר קרא באזני העם קרעו בגדיכם וחגרו שקים כו' כי אוי לדור שחכם כזה יורע בדרך יבחר וכאלה רבות ובקש מעל"ת ממני לעמוד לימין צדקו לכל ירדה מדה וגרדף מאותו האיש החכם אשר חירף אותו ברבים ורוצה להתגולל עליו ולעשות סניגרון לדבריו בעסק הדרוש הנז'. **הנה** באתי להודיע למעל"ת כי טרם שהגיע לידי הכתב ממעל"ת קבלתי כתב מהחכם אשר חירף אותו בלשון שאלה אשר שאל מאתי שאחד עמד ודרש ברבים ביום שבת קודש דרשות של דופי וגילה פנים בתורה שלא כהלכה ודרש אצל הפסוק וסמך ידו על ראש העולה שהוא עמלק וכו' וכאלה רבות והעיקר גדול הכתב מאד שפירש מאמר הכתוב בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים שפירושו שיעבדו את העגל וזהו חולין וחילול כו' לדרוש שמו הגדול שנכתב בקדושה להוציאו לחול ולכבד חטאתו כי כבדה מאד פשתה הצרעת בפי ההדיוטות כו' ומעתה יורנו המורה מהו משפט האיש הזה כו' וכתב החכם השואל פסק דינו על זה לפי הנראה לדעתו והעלים מאתי מי הוא החכם הדורש הנז' ובקראי את השאלה של החכם הנז' עמדתי מרעיד ואחזו' בשרי פלצות באמרי מי הוא זה ואיזהו אשר מלאו לבו להפך דברי אלקי"ם חיים ולהמיר את כבודו בתבנית שור אוכל עשב והיה רחוק ודחוק מאצלי שמעל"ת הוא הדורש הנז' או אם מעל"ת הדורש אזי השאלה ששאל החכם מאתי לא כיון הדברים רק הוא קנאת איש מרעהו ולהוסיף דברים אשר לא כן ולהטיל מום בקדשים כי באמת לא הכרתי את החכם השואל מעולם רק זה הכתב הראשון אשר קבלתי מאתו ובהיות שמודעת דאורייתא קתינא לאהוב שלום ולרדוף שלום במקום אחר וקיימתי את עצמי כאלו לא ידעתי את יוס"ף והפכתי בזכות הדורש הנ"ל וקיימתי בעצמי תיתי לי דלא מזגנא רישא אבי סדיא עד דמפייסנא בזכותא דל"א אף שהענין בעצמו היה עסק מקולקל ולא אוכל לעשות מחושך אור ומר מתוק אבל באשר שהשאלה והתשובה של החכם הנז' היה שאותו הדורש הוא בר נידוי ואסור לשמוע דבר תורה מפיו זולת שאר דברים בכן הפכתי בזכותו וכתבתי להחכם הנ"ל תשובה על שאלתו בזה הענין ערך שלש עשר דפין מענין לענין באותו ענין ע"פ סוגית התלמוד ופוסקים ראשונים ואחרונים ובקצה תשובתי כתבתי להחכם הזה שאולי אותו הדורש רוצה לדרוש האתין שבתורה וכמ"ש גבי תלמידי נחום איש גם זו בפ"ב דחגיגה גבי את השמים כו' והקשה להדורש מהו תעבדון את האלקים כו' ועיין

Digitized by Google

(ומיין נמי נמי פ"ב) מה זאת היתה תשובתו לאחם שהוא לאחי שהוא
לאחי בתכלית שקיטר פוף שמין ובקש מני נבקש לי משתיקים כמה כל
שעלמונים מ"ם ל' נשוני שחלמוד ושפוקיסחדשים ואם ישנם בשתן חוש-
החזה מתם נם לידי כתב ממעלית נקוצלגל רגש של שחכם הגי' שנור
שמירה את שעלית ברגים וכ"ל ובשלא שם שחכם שגי' לא כוכים את שעלית
חתלם כשם פעמים בשתר מ"י מנמו מי-מ"י תוכיחו שיעור מדרגים שעלה
לדדום בשפוקי התורה שם שמעת בכנור ס' וכנור מלקים שפתר ולא יעשה
תולתו שלשתר חגילה רק שכה ומיד מירק- חגרו ברגים-ופני כתבו דמר מי
לא"י שפ עשם שחכם שכ"ל וכשנותר בשמ"ם-ס"ו שבל' דשמ' ות"ל שמוכים
את חנרו בין בדברים שבינו לבינו ובין בדברים- שבינו לבין שפוקים לריך
להבינים כיצו לבין עלמו ולידבר לו בלשון נחת ורכה- שם- קיבל ממנו מופת
ואם לאו יוכיחנו פעם ב' וג' שכ"ל ת"ב מעשה-בפרים שלריך להוכיחו ביו
לבין עלמו חשלה . ואף שבמי דערכין דף ע"ז חמרי מבין לחשה בשבירו
דבר מגוסה שמייב לסוכיחו שבלי שוכח תוכיח שוכחו ולא קיבל ממנו מבין
שיחזור ויוכיחנו ת"ל תוכיח מ"מ- יכול אפילו פניו מפוארים- ת"ל לא תשא-עליו
חטא ופירש"י ופניו שפוארים שיוכיחנו ברגים ולסלבין פניו שכ"ל ת"ב משמע
שלשון לוכיחו ברגים ולסלבין פניו לשון תוכחות שלוכיחו שפורי
בבריימא סיזר הוכיח ולא קיבל מבין שיחזור ויוכיחנו ת"ל תוכיח מ"מ-ומ"ב
מקשה יכול אפילו פניו מפוארים כו' ת"ל לא תשא עליו חטא ומשמע אפילו
אחר כמה תוכחות ולסוכיחו ברגים ולסלבין פניו. אבל בלע"ד שיש לחלק
דשאני בדברים שבינלחדם לחבירו אבל בדברים שבינו לשקום אם לא קיבל ממנו
ביו לבין עלמו יכול להוכיחו ברגים לף אם פניו מפוארים וכן מבואר בדברי
סרמב"ם שם שכתב שלוכיחו את חבירו תחלה לא ידבר לו קשות עד שיכלימנו
שמא ולא תשא עליו חטא עד שיוכיחנו עד שלא ימצא בו ממש ולא
ת"ל ולא תשא עליו חטא אלא שאתה מכלימו בינו לבינו אבל אם אמר לו
בפרהסיא הרי זה נושא עליו חטא הרי שלריך להוכיחו ברגים וכמ"ש
רש"י וצ"ב מיירי בשבירות שבין אדם לחבירו דבשבירות שבין אדם לשקום
כתב סרמב"ם שאחר שבייב שהבריית מיירי בשבירות שבין אדם לחבירו
ומרמב"ם כתב שמוכיח את חבירו תחלה לא יכלימנו כו' מכלן שאפור
להכלים את חברו ובש"ם ברגים וזם מיירי בדברים שבין אדם לחבירו וכמ"ש
מ"ב כל"ח בדברים שבין אדם לחבירו כו' ומשמע מדבריו דדוקא תחלה
לא יכלימנו אבל בסוף בשלא קיבל התוכחות יכלימנו שאחר להכלים אחרו
ולא"ב למה כתב הרמב"ם לשון תחלה ל"ב דברי הרמב"ם הם נגד הסוגיא
דיבמות דף ס"ה ע"ב ובש"ם ברגים דמ"ש תחלה עד שיכלימנו לא מיירי
ברגים. והמעם לשון הרמב"ם כך הוא המוכיח את חבירו תחלה לא ידבר
אמו בקשות עד שיכלימנו אפילו כיו לבין עלמו לאפוקי בסוף שם לא יקבל
שהוכחה מוהר להכלים אותו כיו לבין עלמו אבל לא ברגים לשום שיים
בדברים שבינו לבין חבירו אבל בדברים שבינו לשקום יכול להכלימו ולבישו
ברגים . ונראה שדעת רש"י ג"כ הרמב"ם ברש"י פי' בגמ' ת"ל לא תשא
עליו חטא שיוכיחנו ברגים לאלבין פניו דמשמע דוקא ברגים אבל להכלימו
אבל כיו לבין עלמו אף שילבין פניו מאוהר להוכיחו ומה שהוכיח ברש"י לפרש
כן לפי שהוקשה לרש"י אך אמר דאם פניו מפוארים אסור להוכיחו משום
לא תשא עליו חטא אלא לפי זה אמר סוכיחו ולא קיבל ממנו מין שיחזור
ויוכיחנו אפילו כמה פעמים ואף יחמיל להוכיחו כי אז יהיה פניו ולא ישפוך
על לא תשא עליו חטא ומה שאמר שבולמי יבין פניו ויבייש בהוכחתו כמה
פעמים כי שיעור התוכחה הוא עד שבחה לו עד שיפוך ובודאי מוכרח
שילבין פני החוטא בתוכחות רבות כאלה עד שיכה את שמוכיח לבן פירש"י
דשיעור לא יוכיח לו ברגים פניו מאוהר להוכיחו ומה שהוכיח ברש"י לפרש
כן לפי שהוקשה לרש"י אך אמר דאם פניו מפוארים אסור להוכיחו משום
לא תשא עליו חטא אלא לפי זה אמר סוכיחו ולא קיבל ממנו מין שיחזור
ויוכיחנו אפילו כמה פעמים ואף יחמיל להוכיחו כי אז יהיה פניו ולא ישפוך
על לא תשא עליו חטא ומה שאמר שבולמי יבין פניו ומ

מת. ומ"ש בגן נעמ וכמ"ש בסלטת ממרים וכמ"ש לעיל. ודברי מר"ם מפרץ נרייכן קלת ניחוי בגמ' לפי שלמרי בפוני דמ"מ מ"ל בסוף מרכך כי מיעם סלה תמה יומם תוכיח תרי זימנא מ"ל סוכח אפרי ק"ם מעמם סוכית מין לי מלת הרב לתלמיד תלמיד נרב מרין ת"ל תוכיח מ"כ לפי משמעו' הסוכ"ע מצי' ק"ם מעמם ופ"ז קל' תוכיח ל"ל ומצי דמלן לא כתיב תוכית ס"ם דסוכח אפילו ק"ם מעמם דוקא סרב לתלמיד אבל תלמיד נרב לא זכיתם ק"ם נכן כתיב תוכית אפי' תלמיד נרב יוכיח ק' פעמים כן סום משמעות הסוגי' ולפי דברי הרמ"ם מעמם דתוכחות תלמיד נרב במקבלו כי' ולסבירו בפשיטו מקבלו שקולים סם דמעמם מדבריו דמ"ם בגמ' תלמיד נרב פירוי בפעם ג'. ופ"ב נריכין אמו נומר לפי דבריו דמ"ם הגמ' תלמיד נרב מרין לו קלי על הוכח ק"ם מעמם שלמיד מזה דתוכית אפי' לתלמיד נרב דג"כ ק"ם יכול להוכיח רק מ"ם בגמ' תלמיד נרב מרין פירושו מרין שיכול להוכיח כלל ל"ש ת"ל תוכית מ"מ כי, וכמ"ש הרמ"ם דמ"ם בתרכין תוכית ק"ם סיים בשמיו מקבלו ובתלמיד נרב במקבלו אבל מ"מ זהו קלת דומק דמעמעות הסוגיות אימו כן.

אמנם מי קשיא לי סת קשיא לי בין אם נאמר דסוגיות תלוקות הן ולפי הסוגי' דברכין תלמיד נרב במקבלו הייט בפעם מ' כי, וכמ"ש לעיל סעם סלה כד מציינת בדברי הרמב"ם שכתב פס סמוכית אפ חבירו כי, ברין להוכיחו כי אם קיבל ממנו סוטב ואם לאו יוכיחנו פעם ב' וג', וכן תמיד מייב להוכיחו עד שיכנו התועמת כי, וכד מציינת בתרכין מקור מוצ הדינים סם, דמצ' שלוקמים מגמ' דאמרי' אם עד מיכן להוכיחו רב אמר עד כאן אם עד קלס ר"ת עד מיפס כי, ואמרי' אם גמ' מ"ל ב"י ושלמתן מקרא מ' ודבו ואר אם שמל ביטותן ויאמר לו בן נוצת סעדות וכתיב ויפל שמל אפ החנים עניו להכותו כי, ופירש"י יסותן סוכית נשמל עד שקבל עניו כי, וא"כ הרמב"ם שפסק שמפייב להוכיח עד שכאן חבו נלמד מיסותן ושמל שיסותן סוכיחו כמה פעמים לנניו שמל עד שבאן מניו להכותו וכבר כ' מ"ם סכ"מ בפ"ם מהלכות ת"ת על מ"ש הרמב"ם רשה. דבו כי, דמכן ניחניו נלמד תלמיד נרבו וס"ם נבי שמל ויסותן שסוכית סכן נאניו כמה פעמים עד שרבו יהיה להכותו ול"ב קשה לדברי הפוסקים סכיל סן לדברי סמוכרים לסוגיות תלוקות סן סן לאותם שמוכרים דתלמיד נרב ת"ר בשקבלו ולחבירו כשלימו מקבלו ול"ב ס"ם בן נאניו יש לו דין תלמיד נרב ונבי שמל ויסותן משפט שהוכיח אותו כמה פעמים עד שבאה ומשמע שבן נאניו רשפי להוכיחו כמה פעמים וס"ם תלמיד נרבו דחד דינא אית לה לתרוייהו ונזה לדקו דברי הר"י שכתב בפ' מ"ת דמצ"ן דדרשין מובית מעילו ק"ם ופפ"ם דרשין ליפ מי תלמיד נרב דכולהו שמצית מיפ דסוכיח לכל אדם וכבל מין כו'. **ותלעיד** ליבב דברי הרמב"ב קושיתו ומב תיכולו של חביו סנמון ז"ל דבאמת סמך הרמב"ם על קוגיא דערכין דסוכח משמע פעם אחד ותוכית אפילו ק"ם משמע וליכא למילף מיניה תלמיד נרב מלמון תוכית כי סוגיות תלוקות הן.

אמנם אף שמן התורה לא למדנו סוכחת תלמיד נרב אלו בן לאב מ"מ מדברי הקבלה למדנו דסיינו מתוכחות שמל ויסותן שיסותן סוכיח בפ ואפילו אם נלמדו מן התורה תלמיד נרבו וכמ"ש לעיל בשם הר"מ ולכן לא כתב הרמב"ם זה פה וכתבם במקומו בסל' ת"ת ובסלכות ממרים להורות שדבר זה אינו מן התורה מסוכח תוכית כי תוכית אפילו לסוכיח אפי' ק"ם וכמו כן מניט בכמה מקומות בגמ' דבר זה מפורש מפש לא למדנו וכזכרים בפ"ב דף י"ח בסוגי' ממלי דאמי כד ניתנה רבינא אמר מסכת אחרי פעמי יסיו על רשפ ל"ל רב אפי וסא עד דאמי יחזקאל מקון ומעמיך הא דאמר רב חסדא דבר זה מפורש מפש לא למדנו שדברי יחזקאל בן בוזי למדנו וכזכרים בפ"ב דף י"ח בסוגי' ממלי דאמי כד ניתנה רבינא אמר מסכת אחרי פעמי יסיו על רשפ ל"ל רב אפי וסא עד דאמי יחזקאל מקון ובן בפ"ק דף ס' אר"ם ן' פזי רמ ניסון מן סתורה מניין ת"ל ורחה עפס וכמ מנט ניסון כי, עד דבר זה מפורש מפש לא למדנו וכן בפעניית וכבמה מקומות מ"ב ס"ה בב"ד דתוכחות תלמיד נרב ובט לאביו לא למדנו מפורש מפש רק מדברי קבלה מפוכחות יסותן ושמל. **ואף** שכתב הרמב"ם פה שיפור תוכח, עד שכאן אף שדבר זה למד מ"ב מ"ם מ"ל ורחה עפס וכמ"ש הרמב"ם שפסק כרב במקום ר' יוחנן כי רב אמר עד שכאן ור"ל עד כאפס ונפס פסק הרמב"ם עד שכאן ועיין בב"מ ובפ' לח"מ מה שמקשה סרמ"ך על יסודו של ב"מ ורפס ליבב קושית הסמ"ג לפי שלא דייק קרלי בתוים דר"י משום דמקשי בגמ' שלי' כי, ותי"ב דשמלי לי, מ"מ לא דייק שפיר כי מ"ם ודבריו הם בלי פעם נמה לא דייק שפיר ולפי מה שלתוב נקמן יתיצב שפיר שלי נכון. **והאיתי** עוד בספר שני לותות הברית שכתב בהתחלת ספרו שלא היה רלוי לפסוק כר"י שסוא יחידאי נגד רב ושמואל שפ"ל מצות תוכחה אף לאחר מיפס כי, ומאחר שדברי ר"י נפלים נגד תבוייסו ע"כ מן הרלוי לפסוק כרב כי רב ושמואל הלכה כרב בלימורי כי, ביש והנריך לדעם מוכיח לי שלא נ"ב נוכל לומר לדברי רב בפלים נגד ר"י ושמואל דתרוייסו ס"ל דשיעור תוכחה אינו יותר מד קלה והלכה כר"י עד שמואל כי, ול"ב הדרי קשיא לומ"ם בפ"ם התוים, ד"ה ומ"ד מד כיפס כי, שלכתוב לקמן מ"ש שלא נ"ב נוכל לומר לדברי רב בפלים נגד ר"י ושמואל פעם אחד ולא ניחני לי

מקום על דברי ר"י נחת מסכתא סגא נמ לשמואל מקום מסכתא ומ"ב מזיפה לקלגם פ"ל להקשות על ר"י נכד ומקלגם לסכתא פ"ל להקשות בין מלינא דשמואל בין מלינא דר"י מגא דלי דמקשה סיפ יהא פיפה תי מלינא דשמואל ומ"ב נמ מלינא דר"י מינו מקום כגום נמה לא תמר עד סכתא ופ"ז תירלו סתום, ויל שמע כדמפני מגב מביעותא, כו' פי נמי לא דרים קרא דויפל שיל כו' וכותם סתום, בפ"ם ויל שמע כו' ר"ל דמקשה סיפ יהא שי פשטים על מגא תמר שמואל עד סכתא דהייט שפה פ' מקום מביעותא סתם כו' ולא כתבו סתי' מקום מביעותא' יתירתא' וכמ"ם בגמ' לפי שמקשן לא ידע שפייך טעמר מביעותא' יתירתא וכמ"ם לפיל מ"ב לפ"ז שייך לאוקמן דשמואל דשמעתם זה תמר עד קלגם ולא עד סכתא דשמי יהושען כו' ומ"ב לפ"ז לא יתורץ הקושי' למה תמר ר"י עד סיפה הלא כתיב סכתא וקלגם ומ"ל מפר נפשו כולי סתי מזיפה לסכתא מקום מביעותא וגם יהא שמקשן שיש פוד פעם תמר לתרץ דברי שמואל שמעי עד קלגם ולא עד סכתא ושייכו פ"ל ללא דרים קרלי דויפל שמול כו' ובזה סתירון גוכל לתרץ ג"כ דברי ר"י שיכן לא תמר ר"י עד סכתא רק שמקשה על דברי ר"י למה לא תמר עד קלגם שהרי מיפה וקלגם סיפ כפשטם ל' נבי יהושען כאלו הפני סמים סיפ שמקשן מפופק כדברי שמואל ולכן לא שמקשה כלום על דברי שמואל רק על ר"י לבד. וזהו שכתבו סתום, ויל שמע שמקשן סיפ מפופק כדברי שמואל שמער עד קלגם לבד מפיפ מביעותא, כו' פ"ל שיפ מפופק שמקשן ללא דרים קרלי דויפל שמול ולפי שמע שכתבו סתום, כתלמי קלי על ספיקי של שמקשן גם כלי שגא סיפ דרים שמואל קרלי דויפל כו' ומ"ב לפי פשט דמקשן שמואל על ר"י מן סכתא ולא מן קלגם ולפי פשט שמי שמה שמואל על ר"י מן קלגם ולא מן סכתא ולכן שמה שמואל.

ואין נמקשות על דברי שמקשן מלי שמה שמואל על ר"י שמער עד מיפה מכתא וקלגם לשם לא תירן שמקשן קושיתו שמשה לשם לא תמר ר"י עד סכתא סיפו מפשט ללא דרים קרלי דויפל שמל ומ"ב על ספיקי של שמקשן על ר"י שמער עד סכתא דוכתי' וקשה לשם נמשה נלמוד פס מדבר שקר תרמך. ולפי מ"ם מיושב כי לא תגורו מפשטות' לשון ירמה וכדרים לקיש ולא כרי"ן וכולמי ל"ל דקושית הסתום, הוא לפי דברי רי"ן הזי. ולפי מ"ם מיושבים דברי העור כמ"ם סי' ע' ופי"ב מם שיש לדקדק שם שכתב ותלמיד סיושב לפי רבו ורושה זכות שעמי כו' ומם שותק עובר משום מדבר שקר תרמך וקשה שלפי זה כתב העור אין לריין להניח תלמיד בור כו' ונלמד מקרא למדבר שקר תרמך ולשה לא כתב ג"כ שם שעובר משום מדבר שקר תרמך וגם שמר זה כתב העור ותלמיד סיושב לפי רבו ורושה פושם כדין כו' וזהו נלמד ג"כ מקרא למדבר שקר תרמך וקשה לפי זה כתב הרמב"ם שפיקח שלא יעשה כן ולא יעבור משום מדבר שקר תרמך ולא יהא מניח לתלמיד שלו שיעיר ושוא רושה זכות לפני מיני שלפי הרושה כלל רק שטעם ושעם לפני רבו ולפני כריין שרושה לת רבו פושה

Digitized by Google

בדין לא יספר השפרט. ואבנו משלי כי מינו ענין, נתוכחת רבו ולא שמעיים בסוף פי' הי שיאמר לו נמדתנו רבינו כך הם. שבגמ' לא מצינו בענין זה שיאמר לו כך למדתנו רבינו אבל מ"מ נלמד מכבוד רבו ודומיה. מ"ש בגמ' דפסחים הם ס"ם ובפ"ק פי' כל הצלמים גבי עשיה. ר"מ סוחה תוכיח סניה א"ל ר"א עקיבא בשתיקה הסגתני כו' א"ל ר' עקיבא רבי אל תכפירני בושה הדין כך מקובלני ממך הנאה שגות כו' ואמרי' אחר זה ר"ה גמגם מיסתפיר לי' ואתי ר"ע לאדכורי' וסבר לא מורה אדעה דלימא לי' בפרי' גלף שלא הוכיח אותו רק דרך פלפול. מ"מ אמר לאו מורה מרעה וס"ה בכ"ד כשרואה את רבו טועה בדין והתלמיד בא להזכיר לו פלפולו מ"מ יאמר לו כך למדתנו כו' דרך כבוד כנ"ל.

כלל העולה מכל מה שכתבנו שבענין התוכחה צריך שמוכיח לשוכים את חבירו בסתר ואם לא יקבל ממנו אז הרשות בידו להוכיחו בדברים קשים ובלבד שלא יביישו ברבים ובמה דברים אמורים בדברי' שבין אדם לחבירו אבל בדברים שבין אדם למקום אם תוכחת אותו בסתר ולא קיבל ממנו מותר לביישו ברבים וכמ"ש הרמב"ם ובנ"ד החכם אשר ביישו ותוקף אותו בדברים תיכף ומיד ברבים לא יפה עשה כי היה צריך להוכיחו תחלה בסתר וכמ"ש לעיל ולא לביישו תיכף ברבים. **ואף** שאמרי' בגמ' דברכות פ"ג אר"י המוצא כלאים בבגדו פושטו אפי' בשוק מ"ט בכל מקום שיש חילול השם אין חולקים כבוד לרב אין להוכיח משם דמותר לבוש בפרסיא תיכף דפשיטא לדברי הרא"ש שכתב בפ"ק דנדה הביאו הטור בי"ד סימן ש"ג כשמו דדוקא כשהיה הלבוש מזיד כו' אבל אם היה שוגג א"ל לפושטו בשוק רק ימתין לו עד שיבוא לביתו דפשיטא בנ"ד לאין לבזות אותו תיכף ברבים דאורייתא מ"ש משמע דאף באיסור דאורייתא כגון כלאים שאסור לבזות את חבירו עד שיוכיחנו ואפי' לדברי הרמב"ם שאין מחלק בין שוגג למזיד אפ"ה אינו קשיא כלום נומר שסובר הרמב"ם כמו בנ"ד שמותר לביישו תיכף ברבים דשאני כלאים דקי"ל אין ארעי לכלאים כמבואר במשנה דכלאי' ומוסכם מכל הפוסקים וא"כ על כל פסיעה ופסיעה חייב על הנאתו דלא תלבש כו'.

וראיתי שהביא מעל"ת גמרי' הא' הא דהמוצא כלאים בבגדו בתוך הקונטרים אשר שלח לידי ומחלק מעל"ת דאף אם אמרו שקורעו ופושטו לא אמרו שיגלנו בשוק כמו שגלגל החכם את מעל"ת זה החילוק אינו נכון דאם אמרו קורעו ופושטו בשוק אין לך גילוי גדול מזה שיעמידו ערום בשוק וכמ"ש בגמ' דאין לך משוקץ ומתועב ממי שהולך ערום בשוק. אבל במה שמחלק דגבי כלאים העבירה ביד הרב ומלינו ומשא"כ אחר שכבר נעשית העבירה ואין כאן אלא תוכחה לבד דצריך להוכיחו בסתר חילוק זהו נכון וכגון זה מוכרחים אנו לחלק בגמ' דפסחים גבי הרואה דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יחידי כו' דטוביה חטא וזיגוד מנגיד כו' ומצינו בקידושין פ' האומר גבי הקוה סמיה שאמר לו הגלית אשתך זינתה שאמר לו שמואל אי מהימן לך כבי תרי כו' ע"ש וקשה הלא העליה היה ע"א והכחשם דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יחידי חייב מלקות כמו גבי טוביה חטא כו' וי"ל לשמואל נתלקותו וצריכין אנו לחלק דגבי בהוה סמיה כוונת העליה היה להצילו מן החטא שיפרוש עצמו מאיסור ושמא מאשתו ולכן לא הלקה אותו מר שמואל ומשא"כ גבי טוביה חטא כבר נעשה האיסור במקום שלא שייך לאפרושי מאיסורא ועיין בסמ"ג לאוין ר"ג והגמ"יי פ"ה מה' עדות וא"כ במקום דלא שייך לאפרושי מאיסורא צריך להוכיחו בסתר ולא לביישו ברבים תיכף. **אמנם** בעיקרא דדינא אשר הגדיל עצמו מעל"ת בענין הדרוש דתעבדון את האלקים על ההר הזה שדרש מעל"ת להבדיל כמה אלף הבדלות על העגל חלילה הם כי לא להזכיר. ואשר הביא מעל"ת ראיה מס' הזוהר עמוד קע"ג בפ' משפטים מלך אלהים על גוים כו' ת"ת בר עמך וכל ביטיין טלהון מתלבשין אילין באילין בר שמא יחודא' ושמא הד דאסתר שמכן איהו דאיתפליג כר ואיקרי אלקים ואפי' ע"ה בשמא דא איקרי כו' ושמא דא מלך על גוים ולא שמא דמלך על ישראל כו'.

הנה אין לי עסק בנסתרות להשיב על דברים הללו אבל מעל"ת סוליתאי הון למחילתי המעט אשר חנני אלקים אשיב לו דלעניות דעתי דאין הדברים כן כמו שחשב מעל"ת וז"ל שמסיים בדבריו הרי בהדיא דשם האלקים יען הוא סוד אל המושך שפעו יונק ממנו אפי' ע"א משמש בו עכ"ל מעל"ת ולפ"ד משמע שמלך אלהים על גוים הוא חול וחלילה מלומר כן רק שכוונת הזוהר הוא במ"ש מלך אלקים על גוים פירושו שעכו"ם יש להם השפעה מסיטרא דגבורה שבקדושה משם הדינים מתגברים והקליפות יש להם יניקה ממקום זה ולכן אפי' ע"א איקרי בשם זה שם אלקים אחרים אבל מלך אלקים על גוים גם הזוהר כתב שהוא קודש רק שהשפעת העכו"ם הוא משם זה ולאפוקי ישראל יש להם השפעה משם הוי"ה שהוא רחמים וחסד אל כל היום ושם של רחמים הוא מסיטרא דיעקב תפאר"ת ישראל ומשא"כ העכו"ם. ואם כוונת מר שמביא ראיה מהזוהר ששם אלקים הוא שאפילו ע"א משתמש בו מזה אין צריך להביא ראיה מהזוהר דז"ל קרי כי רב הוא. ומה שמביא מעל"ת ראיה מזובח לאלקים יחרם וקרב בעל הבית אל האלקים כו' שהוא חול לא ידעתי כוונתו וכי אין אנו יודעים שיש כמה אלקים בתורה שמשתמשים חול וקדש מבואר בשבועות וגם בשאר מקומות ואין לנו אלא מה שמסרו לנו חכמינו ז"ל וחלילה לנו להפך דברי אלהים חיים. **והנה** שמביא מעל"ת ראיה מספר אהבת עולם שפי' על פסוק למה יאמרו הגוים וגו' ואלקינו בשמים שפירש שאלקינו זה הוא. הוא הנה זה הספר אינו בידי אבל אם הוא כדברי מעל"ת אזי לא אסכים לו. להב"ת עול"ם בזה וצריך סליחה וכפרה ועתיד ליתן את הדין. ואשר הביא מעל"ת ראי' שמצא כתוב בשם האר"י על פסוק זובח לאלקים יחרם שהוא מפרשים בלשון חול

יד

והוא פירשו בלשון קודש. ואף אבל הקרבנות שבתורה קרבן חטאת אשם עולה נאמר שם הוי"ה ואינו כתיב קרבן חטאת לאלקים. כמנה דאפילו אם יאמר קרבן לאלקים נפש כי תחטא וגו' יען יהיה טעות למעלה שבשם שם הוא משותף ואיזה והאריך מעל"ת ולא צורך גם בזה לא אוכל להשיב לו לפי שאין בידי הספר מה שמצא כתוב בו בשם האר"י.

אבל לעניות דעתי כוונת האר"י ז"ל דזובח לאלקים יחרם בלתי לי"י לבדו הכי פירושו לפי דרכו דהוקשה לו למה פתח בשם אלקים ומסיים בשם הוי"ה ולא בשם אלקים שבקדושה שהוא להבדיל כמה אלף הבדלות מהפך מאלקים אחרים לכן פירש הקדוש האר"י ז"ל דכוונת הכתוב זובח לאלקים יחרם היינו לאלקים אחרים כמשמעות המקרא וכמבואר בגמ' דסנהדרין רק מ"מ אח"כ בלתי לי"י לבדו נגלה סוד. בלתי לשם אלקים שבקדושה ... בזה סוד הקרבנות שבקדושה שלא יקריב קרבנות שבקדושה רק לשם הוי"ה ולא לשם אלקים שבקדושה כנ"ל והוא משותף בשם ע"א בשם אלקים אחרים יש טעות למעלה אבל ודאי פסוק זובח לאלקים יחרם קאי על שם אלקים אחרים.

ואשר מביא מעל"ת ראיה. מר' מאיר שלא קבעו הלכה כמותו מפני שהיה דורש לכאן ולכאן וכשם שאין לגזור הלכה מפי ר"מ בשביל שהיה דורש לכאן ולכאן ה"נ אין ללמוד הלכה מפי אגדות יען יש לדרוש לכאן ולכאן עכ"ל. ותמהני מה זה ראיה דר"מ היה דורש מ"ט פנים טמא וטהור ולא קבעו הלכה כמותו לפי שהיה מראה פנים לכל צד והגמ' כ"ש וב"ש זה אוסר וזה מתיר ור' מאיר היה אוסר ומתיר בפעם א' לכן לא קבעו הלכה כמותו שלא ידעו לסוף דעתו ומשא"כ להפך דברי אלקים חיים זה נשתקע הדבר ולא נאמר ומי ששומע הדבר הזה יסבור שהוא באמת שם אלקים זה מהשמות הנמחקים כי יאמר מי זה האיש אשר מלאו לבו לעשות מקודש חול בדבר הנוגע בשמות הקדושי' והמיר הטוב ברע אלא ... בלשון שהוא חול וכן משמע בהדיא בירושלמי דסוכה [פ"ד] גבי רשב"א ע"ז עברה עם ישראל בים ע"ש גו' ואלקיו וגו' ר"ע ח"ו אם אתה אומר כך נתגלית עושה אתה את הקודש חול גופי' בעל יפה מראה אלקיו שהוא קודש עושה חול לפי שאם הוא קודש אוי אינו נמחק ואתה עושה חול ושרית למוחקו א"כ זכינו לדין בהדיא מירושלמי הנ"ל ומבעל יפ"מ הנ"ל שמתוך שאתה דורש אותו חול שרית למוחקו וא"כ ה"ה בנ"ד. **וראיתי** בכתבו דמר שהביא לשון הירושלמי הנ"ל ומ"ש בעל היפ"מ הנ' וז"ל הרי בהדיא לדעת בעל יפ"מ רשב"ח שרי למוחקו ועכ"ז ח"ו לא כידהו ודבר ר"ע בלשון כבוד עכ"ל תמהני שהביא מעל"ת מעצמו לסתור בנופת דעובדי' דמוכח משם דלכך הורשה שרי למוחקו ומה שהביא ראיה שלא נידהו ר"ע יפה כתב מעל"ת בזה שאין נדוי צריכה מרבנן ובפרט. לאדם גדול בתורה כרשב"א כי דן אותו ר"ע לשוגג כאשר הארכתי בזה. בסוגי' דמ"ק ונמור שהיו משגיחים חסידים הראשונים שלא נימנו לנדות צריכה מרבנן משולם וגם הרמב"ם והתוס' ... הכל בכתב עלי הסכיל אשר כתבתי ... ריבו הרפה תגיע כתבו לידי והפלתי בזכותו שאינו חייב נידוי וקשה עלי להעתיק כל הדברים הראשונים.

ובענין עיקר קושיתו דמר אשר הביא אותו לדרש הזה במ"ש תעבדון את האלקים ולא קאמר תעבדון אותי אין זה קושיא דכמה מקראות הם בתורה כתובים כך והדרך המקרא לדבר כך בפסוק הנה אנכי שולח מלאך וגו' ועבדתם את ה' אלקיכם ולא אמר ועבדתם אותי ובפסוק ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך וגו' כל המחלה וגו' לא אשים עליך וגו' ופ"ל אם שמוע תשמע לקולי. והנה רבות אבל מי שיודע קצת בעניני שמות הקדושים וכינויים יבין את הדברים לאשורם. **ואודות** אשר האריך מעל"ת ורצה ליישב סוגיות התוספות בפרק מפנין בענין גדול הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה אשר הגיד הוא לומר אשר הארכתי בזה הסוגי' והסוגיא דשבועות כדי ליישב קושית התוס' בפ' מפנין הנה כעת קצה להעתיק מה שכתבתי בזה ביישוב נכון בטוב טעם ודעת ובפרט אחר אמרה הסתלקות של מר ואין להאריך כעת יותר בזה. ובפרט שראיתי בכל כתבו דמעל"ת שאינו אלא כמתגלגל עצמו וכמ"ש מעל"ת שהתלונות שיש לו על איש ריבו אשר בנגדו ... עליו שלא הזהיר את מעל"ת ושלח אליו מלאכים שיאמרו למר שהנהגה יצא מלפניו ושלא היה לו לבזות אותו ברבים ובאמת דברי מעל"ת נכונים בזה שהוא מן הראוי לאותו החכם שבנגדו לדבר אתו פנים בסתר או ע"י שלוחיו בטובה ונחת בשפתים ולא יפה עשה שביישו אותו ברבים תכף אם כדברי מעל"ת כן הוא כי זהו קצת חילול י"י עד איש המצוי' כמ"ש בהתפסית הענין ובודאי לא היה נעלמו לעוות הנהגין פני חבירו ברבים אם פוגש סדר הכתובים כמ"ש לעיל אבל כדי שלא יהרסו אחריו בעמה משמש קודש חול ויחליף והמיר טוב ברע חלילה ... ככר העתקתי למעל"ת מפסק אשר הארכתי להחכם שבנגדו וכתבתי למעל"ת בקיצור אשר הצלתי בפסקי הסוגי' ומצין הספיקה מתוך לאתימם שבכל ישב מעל"ת לתקן את זה בסיום שבכל ... בכתבו אני שאינו סוליע החכם למעל"ת שלא יפה עשה שבודאי היה עושה תשובה על זה. וכאשר שכפי כתבו של החכם רבים מהיסודים אחריו בענין שבשם קודש חול יוכל לתקן זה הענין כמ"ש למעלה שיעמוד בתוכו מקום ברבים ולא יבוש ויאמר מה שדרשתי על פסוק תעבדון את האלקים על הבר הזה להבדיל כמה הבדלות על העגל היה רק דרך הלצי' ולא היה בוונתי להפך דברי אלקים חיים חלילה כי העיקר הוא תעבדון את האלקים קאי על האלקים שהוא תקיף ובעל היכולות ובעל הכוחות כולם והוא מהשמות שאינם נמחקין ואם שגגתי יי יכפר בעדי. ואף שאמרי' בגמרי' דיבמות פ' הסוגן ובפ"ב חגיגה דשגג בהלכה ולא שגג בהוראה מ"מ מה שאפשר לנו לתקן נתקן ומי לנו גדול מרבה בר רב הונא זרבא ואמרינן בגיטין פ' השולח גבי המקדש תני שמעה ואני לא תורין הדר אוקי רבה בר רב הונא אמורי' עליה

Digitized by Google

פניס והדר והמבנה הזאת תחת ידך אין אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל בה וכו' וכמו כן בב"ב פ' יש נוחלין סדר אוקי רבא אמוראה פניה והדר דברים שאמרתי לפניכם טעות הם בידי וכן בכמה מקומות בתלמוד ובזה יסלק מעליו כל המקטרגים וזה יהיה שבחו דמעל"ת ואז יגידו כולם ויאמרו אין קדוש כיי' אלקינו ויתנו שבחו בפיהם ויאמרו אשרי הדור שהגדולים שומעים ק"ו לקטנים ובזה מכה לחזות בנועם את פני יי' אלקינו ונעבוד אותו בכל לבבינו ובכל נפשינו והוא ישפות את שלומנו שלא יהיה קטגוריא בין חכמים וחכה לגאולת משיחנו במהרה בימינו. כ"ע אהובו דורש שלום תורתו ומשגתו כל הימים אנכי עפר ואפרים מבית אהרן מווילנא :

שאלה סו

ראובן ושמעון מתושבי מצרים הקדישו נכסיהם לקרתא קדישא דירושלים ת"ו והיה כי ארכו הימים האלה כמו ערך עשרים שנה אחרי מות קודשים ראובן ושמעון הנ' נשתקע הדבר ולא בא שום תועלת לירושלים מהקדשות הנז' וכבר נשכח ההקדש הנז' והחזיקו קצת אנשים בנכסי המקדישים הנז' השייכים לירושלים ת"ו כי לא ידעו אנשי ק"ק ירושלים ת"ו מההקדשות הנ' ועתה חדשים מקרוב באו משם ותגלה להם מההקדשות אשר יש להם בק"ק מצרים ורוצים ק"ק ירושלים למכור נכסי ההקדשות הנ' ולעשות בהם מה שהוא לתועלת ק"ק ירושלים ת"ו דהיינו לפרוע חובותם שחייבים הק"ק ירושלים ת"ו להנוגשים הישמעאלים כי הנוגשים אלים לאמר כלו מעשיכם דבר יום ביומו והם אינם יכולים לצאת ידי חובותם מאמת הלחץ זו הדחק ויש לחוש ח"ו שלא יחרב קיבוץ ומעמד ומצב דק"ק ירושלים ת"ו ובזה יהיה זכות גדול להמקדישים נכסיהם הנ' אשר על ידיהם נתקיים הקיום ומעמד ומצב דירושלים ת"ו כי באם יחרב חלילה קיבוץ ומעמד ומצב פליטת בית יהודה וישראל היושבים בירושלים ת"ו על מה יחול זכות המקדישים נכסיהם הנ' הצל עליהם ובניהם והנה שמעו אנשי ק"ק ירושלים תוב"ב שקצתם מהמחזיקים בנכסי ההקדשות הנז' במצרים מתפארים לעכב מלמכור הנכסים הנז' ולמסור אותם לק"ק ירושלים תוב"ב רק שהקרן יהיה קיים במצרים והפירות יהיה לתועלת ירושלים תוב"ב וק"ק ירושלים ת"ו טוענים מאחר שזה קרוב לעשרים שנה שלא הגיע להם שום תועלת מהנכסים הנ"ל לכן רוצים למכור הנכסים הנ' ולפרוע חובות לישמעאלים הנוגשים ובזה יהיה תועלת גדול לירושלים תוב"ב וגם יהיה זכות גדול להמקדישים ההקדשות הנ"ל ובפרט בעת כזאת אשר ק"ק ירושלים ת"ו בצרה גדולה ויש לחוש שלא יתפרד ח"ו הישוב של ק"ק ירושלים תוב"ב חלילה ואז על מה יחול זכות המקדישים ותועלת הנז' הצל עליהם ובניהם בכן לא יורנו מורינו ורבינו הדין עם מי אם יכולין אנשי ק"ק ירושלים למכור הנכסים הנ"ל ויעשו בהם התועלת לירושלים כפי רצונם הנ"ל להחזיק במעמד ומצב ירושלים ת"ו אם לאו ושכרו יהא כפול מהשמים .

תשובה

גרסינן בערכין בפ"ק דף ו' ת"ר האומר סלע זו לצדקה עד שלא באת ליד גבאי מותר לשנותה משבאת ליד גבאי אסור לשנותה איני והא ר' ינאי יזיף ופרע שאני ר' ינאי דליתא להו לעניים דכמה דמשהי מעשה ומייתי להו ת"ר ישראל שהתנדב מנורה או נר לב"ה אסור לשנותה הכר ר' חייא בר אבא למימר לא שנא לדבר הרשות לא שנא לדבר מצוה א"ל ר' אמי הכי אמר ר' יוחנן לא שנו אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מותר לשנותה מדאמר רב אסי א"ר עכו"ם שהתנדב מנורה או נר לב"ה עד שלא נשתקע שם בעליה אסור לשנותה כו' למאי אילימא לדבר הרשות מאי איריא עכו"ם אפי' ישראל נמי אלא לדבר מצוה וטעמא דעכו"ם הוא דאפי' כו' עכ"ל הגמ' .

הגה

הרס אתחיל לבאר הנ"ד מתוך סוגיות התלמוד הנ"ל והמפוסקים אודיע אני להשואל שהשאלה הנ"ל היא של כת הקודמין כי כעין שאלה זו נשאלה להגאון הגדול מהרי"ק ז"ל שרש ה' וז"ל שם למען ציון לא אחשה כו' ע"ד המעות אשר התנדבו לעניי ירושלים תוב"ב והשימו אותן המעות ביד הגזברים כו' ויהי כהיום אשר קרה מקרה כי בעו"ה ידו פרש צר על ב"ה שבירושלים ונתן את הבית הגדול והקדוש ועי"ז הוצרכו ק"ק שבירושלים ת"ו להוציא מעות רבות כו' ורצו ליקח מעות הנ"ל מיד גזברים הנ"ל להיות בבנין ב"ה שבירושלים כו'. זהו תורף השאלה הנ' ועמד הגאון הנ"ל לימין לדקו של ירושלים וצריכין אנו לדמות מילתא למילתא אם דומה נ"ד להנדון של מוהרי"ק ז"ל וגם אם פסק הגאון מוהרי"ק מוסכם מכל הפוסקים האחרוני'. הנה התוספות כתבו שם בסוגיא ד"ה משבאת ליד גבאי אסור לשנותה דוקא יחיד אבל בני העיר רשאים כדמשמע בבבא בתרא ורשאים בני העיר לעשות תמחוי קופה וקופה תמחוי ולשנותה לכל מה שירצו ודוקא לדבר מצוה כדאמרי' בשלהי שמעתתא גבי ישראל שהתנדב מנורה כו' והא דאמריך בהמוכרין מגלת פורים לפורים ומגבת אותה העיר לאותה העיר דוקא מחוץ לעיר אסור לשנותה אבל לצרכי העיר מותרים ובגבאים מיירי ע"כ ע"ש . ודברי התוס' לכאורה צריכין ביאור כי יש לדקדק שכתבו ודוקא יחיד מהו הפירוש של היחיד אם הפירוש דר"ל דדוקא גבאי שהוא יחיד אסור לשנות אבל גבאים רבים יכולים לשנות א"כ קשה הלא לאו רישא סיפא ולאו סיפא רישא שהתם ביחיד והיים אבל בני העיר רשאים הנ"ל אבל גבאים רשאים דהיינו שלשה גבאים כי קופה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה ותמחוי נגבית בג' ומתחלקת בג' וע"ק דלאו הפירוש מ"ש ודוקא יחיד פירושו דקאי על הגבאי א"כ קשה מ"ש בסוף הסוגיא הא דאיתיב שרגא לבי כנישתא דרב יהודה שעורק טייעא ושייה רחבא ואיקפד רבא וא"ד שייה רבא ואיקפד רחבא וא"ד שייה אחוי דפומבדיתא' ואיקפד רבא ואיקפד רחבא כו' ומסיק הש דמאן דאיקפד סבר זמנין דמעקרי ואתי הגוי ומוכח שם דבישראל שרי וא"כ קשה לפ"ה הא"ד דשייה אחוי דפומבדיתא הוה השמשים או הגבאים ואיקפד

רבא ורחבא הוא"ל חושין ומעקרי ואתי אבל בישראל שרי וקשה הלא לפי פ"ש התוס' אף בישראל אסור לשנות כי דוקא בני העיר רשאים לשנות ולא אחר. בשלמא מהא דשייה רבא ואיקפד רחבא או איפכא לא קשיא למה שכתבו התוס' דדוקא בני העיר רשאים לשנות ז"א קושיא דאיתא בגמרא דב"ב פ"ק רב אשי אמר אנא אתנויי נמי לא צריכנא דכל דקא אתי אדעתא דידי קאתי ולמאן דבעינא יהיבנא ליה וכתבו הפוסקים דנלמד מזה דאם יש בעיר חבר העיר פי' אדם גדול שהכל נוכין על דעתו יכול לשנותו כו' עיין בטור ובי"ד כי"ד סי' רנ"ו וא"כ י"ל דמה שאיקפד רבא או רחבא כו' היינו בעכו"ם אבל בישראל שרי היינו לפי שההם היו מחברי העיר דחוינן דרב אשי נכן איקפד משום שהיה כדנת עכו"ם אבל בישראל שרי אבל לפי הא"ד דשייה אחוי דפומבדיתא קשה למה איקפד רבא ורחבא משום דעכו"ם זמנין דמעקרי ואתי הא בישראל שרי ולפי מ"ש התוס' אסור לשנות דוקא בני העיר או חבר העיר ולא איש אחר . וליכא למימר דמנ"ל להקשות ונומר מהא דשעורק טייעא דבישראל מותר לשנות הוא"ל ואמר בעכו"ם מאן דאיקפד סבר משום דעכו"ם זמנין דמעקרי ואתי כו' דלמא אף בישראל אסור וע"ש בגמ' ומאן דאיקפד סבר דזמנין מעקרי ואתי דמשמע אי לאו דמעקרי ואפי היה שרי לשנות וא"כ בישראל דלא שייך הטעם הנ' שרי לשנות דלמא בישראל איפכא דאסור לשנות מדבתו דאסור לעבור ע"ד שהתנדב אבל בעכו"ם הס"א דמותר לעבור על דעתו ולשנות מדבתו לכן אמר רבא או רחבא משום דזמנין דמעקרי ואתי ויתרעם שהעכו"ם על ששינו מדבתו לכן אסור אבל בישראל אסור מהדין לשנות מדבתו . אבל ז"א שהרי איתא שם בסוגיא לפני זה בברייתא הנ' ת"ר ישראל שהתנדב מנורה כו' עד מדאמר רב אסי א"ר עכו"ם שהתנדב כו' וטעמא דעכו"ם דאפי' אבל בישראל דלא אפי' שפיר דמי א"כ מוכח דדוקא בעכו"ם אסור לשנות אבל בישראל הס"ג שרי וא"כ הדרי קושיא לדוכתיה . ואין לומר דהיא גופה תיקשי דמנ"ל להגמרא להוכיח מדאמר רב אסי א"ר עכו"ם שהתנדב מנורה כו' וטעמא דעכו"ם דאפי' אבל בישראל שרי דלמא אף בישראל אסור והא דנקט עכו"ם לרבותא דהס"א דשרי לעבור על דעתו ולשנות מדבתו לכן אמר דמ"מ אסור משום דאפי' אבל בישראל מן הדין אסור וכהסברת ר"ח בר אבא דסבר ישראל שהתנדב מנורה אסור לשנות בין לדבר הרשות ובין לדבר מצוה כו' אבל כד מעיינת שם בסוגיא דשמעתתא ותדקדק שם תמצא שזהו מוכרח כדברי ר' אסי א"ר וכמו שמסיק בגמ' שם . ועם זה יתישבו דברי התוס' בגמ' הנ"ל אשר הנה תמוהים לכאורה וקשים להולמם וזה לשון הגמ' שם ת"ר ישראל שהתנדב מנורה כו' סבר ר"ח ב"א כו' וכמו שהעתקתי הגמ' לעיל ומסיק הכי א"ר ל"ש כו' מדאמר ר"א א"ר עכו"ם שהתנדב כו' עד שלא נשתקע כו' למאי אילימא לדבר הרשות כו' וכתבו התוס' שם ד"ה למאי אילימא לדבר הרשות מאי איריא עכו"ם אפי' ישראל נמי ה"ל ס"ה למימר מאי איריא נשתקע שם בעלים אפי' לא נשתקע שם בעלים נמי עכ"ל ודברי התוס' הנ"ל כמו שהם כתובים לפנינו צריכים עבר דיפרקים דהלא קושית הגמ' הוא מאי איריא עכו"ם אפי' ישראל נמי אסור ומאי כתבו התוספות דה"ל ה"מ למימר מאי איריא נשתקע כו' הלא בנשתקע מותר וכמו שמסיק ובלא נשתקע אסור ואיך יכול לומר בגמ' אילימא לדבר הרשות מאי איריא נשתקע שמותר אפילו בלא נשתקע מותר דהא לדבר הרשות איך יכול לומר אפילו לא נשתקע שמותר זולת שאר תמיהות מה שיש לתמוה בדברי התוס' הנ' ונוסף על זה מה שהוקשה להתוס' בסוגיא דגמ' שבאים לתרץ וכתבו דה"ל הא"ל מאי איריא נשתקע כו' ועוד דהא אם היה יכול להקשות מאי איריא נשתקע כו' הלא זהו סיפא דר"א א"ר והגמ' מקשה ארישא אילימא לדבר הרשות מ"מ עכו"ם אפי' ישראל נמי .

איברא

נלפע"ד דדברי התוס' המה פשוטים ובאים לתרץ תימה גדולה בגמ' לפי שקשה בגמ' מאי מקשה אילימא לדבר הרשות מאי איריא עכו"ם אפילו ישראל נמי הלא לפי סברת ר"ח ב"א שהכין בברייתא דישראל שהתנדב מנורה אסור לשנותה איירי בין לדבר הרשות ובין לדבר מצוה וא"כ מאי מקשה אילימא לדבר הרשות מאי איריא עכו"ם אפילו כו' דלמא נקיט ר"י עכו"ם דוקא משום דבעכו"ם אסור לשנות לדבר הרשות דוקא בלא נשתקע אבל לדבר מצוה אף בלא נשתקע שרי ומשא"כ בישראל אסור' אף לדבר מצוה וכפי סברת ר"ח ב"א בברייתי' דישראל שהתנדב מנורה אסור לשנותה בין לדבר הרשות ובין לדבר מצוה וקושיא זו קשה להתוס' הנ' ורוצים לתרץ דזהו אינו סברא לומ' שרי יוחנן אתי לחדש דין זה דגבי עכו"ם מותר לשנות מדבתו לדבר מצוה אף בלא נשתקע שם בעלים ומשא"כ בישראל אסו' אף לדבר מצוה ז"א סברא דה"ל הא"ל מאי איריא נשתקע אפי' לא נשתקע נמי ר"ל דמקשה בגמ' אילימא לדבר הרשות היה יכול לדחות את זה דה"ל מאי איריא בנשתקע למה אשמועינן ר"י דבנשתקע מותר לשנות לדבר הרשות אפי' בלא נשתקע נמי דה"ל לאשמועינן חידוש יותר בלא נשתקעו דשופר לדבר מצוה אף דבישראל אסור לשנות מדבתו אף לדבר מצוה וכפי סברת ר"ח ב"א א"א ודאי שז"א סברא לומ' שיהיה מותר בעכו"ם ובישראל אסור כי מה שאסור בישראל לשנות מדבתו ומכ"ש שאסור בעכו"ם לשנות מדבתו וכמו שמסיק וא"כ אי אפשר לומר דר"י אתי לאשמועינן הדיוק בעכו"ם שהתנדב מנורה דלדבר הרשות אסו' בלא נשתקע אבל לדבר מצוה מותר אף בלא נשתקע אף שבישראל אסור דזהו אינו סברא לומר שבעכו"ם יהיה מותר ובישראל יהיה אסור אלא ר"י גוף הדין אתא לאשמועינן דעכו"ם שהתנדב מנורה דאסו' בלא נשתקע לדבר הרשות לכן מקשה מאי איריא עכו"ם אפי' ישראל נמי ומסיק אלא לדבר מצוה ר"ל דהשתא בעכו"ם אסו' לדבר מצוה ואין להקשות מאי איריא עכו"ם אפי' ישראל נמי דחקי' בעכו"ם אסו' משום דאפי' ומשא"כ בישראל שרי דלא אפי' ואין לומר בזה דמנ"ל דבישראל שרי

Digitized by Google

דא"כ קשה מאי איריא עכו"ם אפי' ישראל נמי דהכר הוכחה דאין סברא לומר זה שבישראל יהיה אסור לשנות נדבתו ובעכו"ם יהיה מותר וכמ"ש לעיל ובזה מיושב קושי' התלמוד והתוס' הנ"ל על נכון אשר לכאורה אין לו ביאור והנה שיש לדקדק עוד בזה ישמע חכם ויוסיף לקח. **ומצאתי** ראיתי בספ' בני שמואל סי' ל"ה שמביא דברי התוס' הנז' וז"ל ומצאתי בדברי התוספות שכתבו בערכין במאי דקאמ' בגמ' מאי איריא עכו"ם אפילו ישראל נמי כו' וז"ל ה"נ מ"ל מאי איריא לא נשתקע אפי' נשתקע נמי ואע"פ שאין כתוב כן בספרים דידן פי' כך נראה לי דר"ל כו' ע"ש וא"כ לפ"ז דברי התוספו' הם כפשוטם דהוקשה להתוס' דאי איירי לדבר הרשות א"כ קשה מאי מקשה בגמ' מאי איריא עכו"ם אפי' ישראל נמי דמשמע בעכו"ם ניחא הלא גם אי איירי בעכו"ם קשה דלדבר הרשות אפי' בנשתקע אסו' לכן בא"ה התוס' לתרץ קושי' זו וכתבו דה"כ הס"ל מאי איריי לא נשתקע דאסו' לדבר הרשות אפי' כו' עכ"ל הרב מהרש"ה ז"ל בספרו ב"ש הנ"ל. **הנה** זולת שכבר כתבו והאריכו הקדמונים שלא להגיה שום ספר אם לא בראיה ברורה וכמ"ש הרב מהרד"ך בתשו' בית י"ו וגם שאר פוסקים בשם ר"ת א"כ לא היה לו להגיה בדברי התוספות הנ"ל אבל גם זולת זה כבודו במקומו מונח ובמחילה מעצמותיו הקדושים דבריו אינם נראים בעיני לענ"ד חדא שהוא הגיה בדברי התוספות וכתב דר"ל איפכא מאי איריא לא נשתקעו אפי' נשתקעו נמי אסור לדבר הרשות וא"כ דברי התוס' הם חולקים על דברי הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים וז"ל הרי"ף בפ"ק דב"ב גרסי' בערכין כו' עד סבר ר"ת ב"א למימר ל"ש לדבר הרשות כו' א"ר אמי הכי א"ר' כו' עד וה"מ עד שלא נשתקע שם בעלים (אז דוקא לדבר מצוה מותר לשנותה) אבל משנשתקע שם בעלים ממנו אפי' לדבר הרשות מותר לשנותה וכ"כ הרא"ש ומביא ראיה מזה לדברי ר"ת שכתב בפ"ק דב"ב אהא דאמרי' שם ולשנותה לכל מה שירצו דפי' ר"ת אפי' לדבר הרשות והתיר ליתן מעות הקופה לשומרי העיר כו' וכ"כ שאר פוסקי' וא"כ לפי דברי הרב בעל ב"ש הנ"ל שהגיה בדברי התוס' וע"פ הגהתו עולה מדבריהם שהוא פשוט בסוגיא דלדבר הרשות אף בנשתקע אסור ויחלוקו על הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים וכבר אנו מוזהרים ועומדים מפי סופרים ומפי ספרים שלא להרבות מחלוקת בין הפוסקים וכל מה שאנו יכולים להשוות אותם אנו מחויבים לקרב ולהשוות אותם שלא יהיה מחלוקת ביניהם. וע"ק דלפי הגהות בעל ב"ש הנ"ל בתוס' בא"ה התוס' לתרץ הקושי' הלא גם אי איירי בעכו"ם קשה למה יהיה מותר בנשתקע לדבר הרשות ומתרצים התוס' דה"כ הס"ל מאי איריא כו' אפי' נשתקעו נמי אסור לדבר הרשות קשה מנ"ל להתוס' לומ' סברא זו בפשיטות דבנשתקע יהיה אסור לדבר הרשות הלא הסברא היא איפכא וכמו שאכתוב לקמן מזה בסייעתא בס"ד דהסברי' נותנת דבנשתקע אין לחלק בין דבר מצוה לדבר הרשות ובדבר מצוה הסברי' נותנת שמותר בנשתקע וכמו שמסיק א"כ גם לדבר הרשות דינא הכי ואף שלשון הרי"ף והרא"ש שכתבו וה"מ עד שלא נשתקע שם בעלים ממנו אבל נשתקע שם בעלים ממנו אפי' לדבר הרשות מותר אינו מפורש בהדיא בגמ' דערכין הנז' אבל כבר הרגיש בזה הרב מהרש"ה הנ"ל וכתב שדברי' מוכרחי' בגמ' מדמקשי אלימא לדבר הרשות מאי איריא עכו"ם אפי' ישראל נמי וכפי משמעות הסוגיא ה"ק אלימא לדבר הרשות וה"א הוא דקאמר דבלא נשתקע אסור ובנשתקע מותר מאי איריא עכו"ם אפי' בישראל נמי מ"ט למנקט האי דינא והלוקו דהיינו בנשתקע שם בעליו שמותר לשנותה. **אבל** ראיתי מה שהקשה הרב מהרש"ה הנ"ל וז"ל אבל יש לעיין דאי הכי הוה דקשיא במאי דכתבו התוספות בפ"ק דב"ב וז"ל נראה לר"ת דיכולין לשנותו אף לדבר הרשות אע"ג דאמרי' בערכין כו' ומאי קושי' הא התם קאמ' דכשנשתקע שם בעליה אפי' לדבר הרשות מותר וכדכתיבנא וקופה ותמחוי נשתקעו שם בעליה ממנו הוי דמיד הוא נשתקע שם בעלים ולא שייך לא נשתקע שם בעלים אלא בנר ומנורה אבל במיני מאכל ופירות או מעות שכל אלו הדברים היו עניים בקופה ותמחוי מה צריך בזה נשתקע או לא נשתקע ומה היכר בעלים יש בזה כו' עכ"ל ע"ש בספ' בני שמואל הנ"ל.

הנה שמוא"ל שוכב בהיכל ה' אבל מי יתן ידעתי ואמצאהו אערכה לפניו משפט כי במחילה מכבוד תורתו לענ"ד כד מעיינת ודייקת בתוס' שם תמצא שהתוספות בעצמם במתק לשונם הוקשה להם קושי' הנ"ל ומיישבים אותה כי יש לדקדק בדברי התוס' בב"ב הנז' במ"ש וז"ל נראה לר"ת דיכולין לשנות אף לדבר הרשות אע"ג דאמרי' בערכין האי מאן דנדב שרגא לבי כנישתא אסור לשנותו לדבר הרשות ואמרי' נמי התם האומר פרוטה זו לצדקה כו' אסור לשנותה ויש לדקדק בתוספות הנז' הלא כבר הקשו קושי' עצמה מהאי דנדב שרגא כו' דמותר לשנות לדבר הרשות ולמה מביאים עוד א"כ מהא האומר פרוטה זו לצדקה כו' הלא זהו יתיר בתוס'. ועוד יש לדקדק בתוספות הנז' הלא כד מעיינת בסוגיא דערכין תמצא שמביא שם תחלה הברייתא' הא דהאומר סלע זו לצדקה כו' אסור לשנותו וא"כ מביא הברייתא' הא דהתנדב מנורה או נר לב"ה וא"כ למה מהפכים התוס' הסדר ומקשי' מתחלה מהא דהתנדב מנורה כו' וא"כ מהא דהאומר סלע זו לצדקה. וגם יש עוד לדקדק דבגמ' שם בערכין איתא ת"ר האומר סלע זו לצדקה כו' והתוס' כתבו ואמרי' נמי התם האומר פרוטה זו לצדקה ולא כתבו לשון הגמ' האומר סלע כו'. **אמנם** לענ"ד דהוקשה להתוס' תחלה על דברי ר"ת מהא דהתנדב מנורה לב"ה דמוכח שם בסוגי' דאסור לשנות גם לדבר הרשות וא"כ קשה על דברי ר"ת שהתיר לשנות לדבר הרשות מהאי אמרת דמה שאסור לשנות מנורה לדבר הרשות היינו עד שלא נשתקע בעלים וכמו שמוכח בסוגי' שם ומשא"כ מה שהתיר ר"ת לשנות לדבר הרשות היינו בקופה ותמחוי שהם מאכל או מעות והם נשתקע שם בעלים מיד וכמו שהקשה בספ' בני שמואל הנ"ל לכן כתבו התוס' ומביאים הגמ' ואמרי' נמי התם האומר פרוטה זו לצדקה אסור לשנות והם נ"כ הוא מעות והוא נ"כ נשתקע שם בעלים ואפ"ה אסור לשנותה וזה שפירש הלשון של הגמ' מסלע לפרוטה שלא תאמר שהמתנדב סלע הוא נ"כ כמו המתנדב מנורה ומקרי לא נשתקע לכן כתבו התוס' האומר פרוטה כו' כי בודאי אין לחלק בין סלע לפרוטה דבשניהם מקרי נשתקע מיד כמו גבי קופה ותמחוי שזה נותן סלע וזה נותן פרוטה לקופה כו' ולכן מביאי' התוס' באחרונה הא דהאומר פרוטה זו לצדקה כי מגמ' זו הוא מוכח הסתירה הה"נ של הקושיא דבשלמא מהא דהתנדב מנורה נב"ה כו' וגם מה שאינם מקשים בקיצור מהא דהאומר פרוטה זו לצדקה כי שם בסוגי' העיקר החילוקי' בין נשתקע ולא נשתקע או בין דבר הרשות לדבר מצוה מוכח מהא דהמתנדב מנורה או נר לב"ה כו' וע"ש בגמ'. **ולפי** מ"ש לעיל יתיישב קצת מה שיש לדקדק בדברי הרא"ש שהביא ראיה לדברי ר"ת שהתיר לשנותו לכל מה שירצו אף לדבר הרשות מהא דאמרינן בערכין ישראל שהתנדב מנורה או נר כו' ע"ש והתוס' בב"ב פ"ק הנז' מקשים קושי' על ר"ת מגמ' דערכין הנז' ועיין בס' ב"ש הנז' מ"ש בזה ולפי מ"ש בביאור התוספות יתיישב זה לפי שהרא"ש מביא תחלה ראיה מהא דישראל שהתנדב מנורה כו' דמשם מוכח דבנשתקעו שם בעלים מותר לשנותם אפי' לדבר הרשות וא"כ כתב הרא"ש והא דאמרי' בערכין האומר סלע זו לצדקה משבאת ליד גבאי אסור לשנותה ה"מ גבאי אבל ציבור שרי ודברי הרא"ש בזה הם ממש דברי התוס' הנז' כי הרא"ש הרגיש נ"כ בקושי' שהקשה בס' בני שמואל הנז' על דברי התוס' דמאי מקשי' מהא דישראל שהתנדב מנורה הא קופה ותמחוי הוי דבר שנשתקע שם בעלים ובדבר שנשתקע שם בעלים מוכח דיכול לשנות אפי' לדבר הרשות כו' וכמ"ש לעיל ותירצתי לעיל דבאמת עיקר קושית התוס' הוא מהא דהאומר סלע זו לצדקה כו' דאסור לשנותה ובזה נדחה התירוץ הנז' לכן הרא"ש שהרגיש בקושי' זו שאין להקשות מהא דישראל שהתנדב מנורה דשם מוכח דבנשתקע שם בעלים מותר וה"ה בקופה ותמחוי לכן מביא גם ראיה מזה וא"כ מקשה הרא"ש קושי' התוס' מהא דהאומר סלע זו לצדקה כו' דאסור לשנותה כי זהו עיקר קושית התוס' וכמ"ש לעיל ותירוץ הרא"ש הוא נ"כ כמו שתירצו התוס' על דברי ר"ת. העולה מזה לפי מ"ש שדברי הרא"ש הם ממש דברי התוס' הנז' בב"ב פ"ק בשם ר"ת שבני העיר יכולין לשנות אף לדבר הרשות וה"ה לפי מ"ש לעיל בשם התוס' בערכין הנ"ל מאי איריא נשתקעו אפי' לא נשתקעו נמי דברי התוס' הנז' כפשוטם ואין אנו צריכים להגהות הרב בעל בני שמואל ואין כאן מחלוקת בין הרא"ש והתוס' בענין שנשתקע או לא נשתקע וכבר כתבנו שדברי הרא"ש והתוס' כיוונו לדבר א' ואף שאנו מוכרחים לומר שהתוספות בערכין מחולקין עם הרא"ש בקצת דברים וכמו שאכתוב לקמן מזה בס"ד לענין אם הגבאי יכול לשנות כו' ע"ש אבל מ"מ כבר כתבנו כל מה שאנו יכולין לקרב את דעת הפוסקים אנו מוזהרים לקרב אותם לא מכל וכל ולפי הגהות ס' בני שמואל יהיו מחולקים הרי"ף והרא"ש עם התוס' הנז' מכל וכל.

ואין ליישב ולומר דאף לפי הגהות ס' ב"ש הנז' בתוספות י"ל דאין כאן מחלוקת בין התוס' והרא"ש דע"כ לא כתבו התוספות דבנשתקעו אסור לדבר הרשות לפי הגהות ס' ב"ש הנז' אלא דוקא בעכו"ם וכמו שמסיק בגמ' משום דעכו"ם מפלי פלי ומשא"כ בישראל מודים התוס' דמותר לשנות לדבר הרשות בנשתקעו ומ"ש הרא"ש דבנשתקע מותר לדבר הרשות היינו בישראל דוקא ולא בעכו"ם. אבל ז"א דבנשתקע שם בעלים אין לחלק בין ישראל לעכו"ם אבפ"א גמרא ואבפ"א סברי. אבפ"א גמ' דהלא כתבנו בשם הרב מהרש"ה הנז' דהוכחת הרי"ף והרא"ש הוא ממ"ש בגמ' אלימא לדבר הרשות מאי איריא עכו"ם אפי' ישראל נמי דכפי הפשט הקשה אלימא לדבר הרשות ובהא הוא דקאמר דבלא נשתקע אסור ובנשתקע מותר אפי' בישראל נמי מאי למנקט האי דינא מעתה והלוקו עכ"ל הרב מהרש"ה הנ"ל ואי אמרת שיש סברי' לחלק בין ישראל לעכו"ם לשנות לדבר הרשות בנשתקע שם בעלים דבישראל פשוט שמותר ובעכו"ם יש לומר שאסור א"כ קשה דלמא באמת ר"י אתי לאשמעי' דאפילו עכו"ם מותר בנשתקע לדבר הרשות וה"א דדוקא בישראל מותר בנשתקע בדבר הרשות ומשא"כ בעכו"ם לכן אתי לאשמעינן דאף בעכו"ם מותר דהלא לפי מ"ש בס' ב"ש הנז' הוכחות הרי"ף והרא"ש הוא ממ"ש בגמ' אלימא לדבר הרשות מ"ט עכו"ם אפי' ישראל נמי דפירושו דקאי ארישא ואסיפא של ר"י אלא ודאי שז"א מדוע אליבא דהרי"ף והרא"ש נומר דאתי לאשמעי' דבנשתקע מותר לדבר הרשות בעכו"ם דזהו פשוט בין בעכו"ם ובין בישראל והעיקר חידוש הוא בלא נשתקע לכן מקשה מאי איריא עכו"ם דהיינו ארישא דמלתא דר' יוחנן. **ואבע"א** סברא שאלו הסברי' נ"כ אין לומר אחר שנשתקע שם בעלים בעכו"ם שיהיה חילוק לשנות נדבתו בין דבר מצוה לדבר הרשות דזיל בתר טעמיה למה קודם שנשתקע שם בעליה בישראל מותר לשנות לדבר מצוה ועכו"ם אסור אף לדבר מצוה אלא ל"ל כמ"ש בגמ' הטעם משום דהוי כלומר שצועק למה שינו את נדבתי ואיכא ח"ה שאומר הקדשתי דבר לב"ה של יהודים והמה מכרוהו וא"כ לפ"ז קשה למה אחר שנשתקע שמו ממנו יהיה מותר לשנות אף לדבר מצוה הלא יהיה ח"ה שיאמר הקדשתי דבר לב"ה והם מכרוהו ויצעק ג"כ למה שינוה את נדבתי מאי אמרת שיאמרו להעכו"ם שהיה לדבר מצוה וא"כ גם קודם שנשתקע יאמרו אליו שהיה לדבר מצוה ולא יהיה ח"ה אלא ל"ל דהעכו"ם אינו מרוצה אפי' שהיה לדבר מצוה ומ"מ יהיה ח"ה בדבר ולכן אסור קודם שנשתקע וא"כ גם לאחר שנשתקע שמו ממנו למה יהא מותר לשנות נדבתו הלא יהיה ח"ה וכמ' אלא צ"ל שלאחר שנשתקע לא שייך ח"ה מאחר שנשתקע שמו ממנו באריכות הזמן גם העכו"ם אינו צועק א"כ וא"כ לפ"ז מה לי לדבר מצוה ומה לי לדבר הרשות כשנמא בישראל דלא שייך הטעם דח"ה לכן מותר אף בלא נשתקע לדב' מצוה דלא צועק ואף דהכי אין שומעין לו מאחר שהוא כן בדינו וכמ הפוסקים

Digitized by Google

ספוקים נוקט שהשוו הרב מהר"ש מודינו סי' כ"ב דף פ"ו. כתב בשמם הגם בישראל בלא נשתקע אסור לדבר הרשות משום דכל זמן שלא נשתקע שמו קצת הוה כי פ"ש אבל מ"מ אינו כמו בעכו"ם וע"ש. ועיין מ"ש בעל השמש כ"ד סי' רה"ם סי"ג ישראל שהתנדב כו' אם נשתקע שמו כו' מותר אפילו לדבר הרשות ואפי' אם שוחה המתנדב ונרשם. מכוי שהמריו אלו בקוסים מספרו ד"ע בשם מהרי"ק ז"ל שורש קכ"ג וקל"ג. הנה נכאורה דבריו תשושים דכל מפירות בתשו' מהרי"ק ז"ל הסי' במקומות הסי' תמצא שלא כתב כן בשורש קכ"ג בשם הרשב"א ובתשו' קי"ג בשם המרדכי אלא דוקא לשנות ממצוה למצוה. הנה לדבר הרשות. ולאפוקי לשנות ממצוה לדבר הרשות ואפילו המתנדב מכ"ל לבעל השמש ללמוד מהם דאין שומעין לו. **וראיתי** בתשו' הרא"ם כלל י"ג סי' י"ד שכתב וז"ל ואם קרובי נוסדי הצדקה קורחים תגר על הקדש לא חיישינן לטפיסן כדאיתא בפ"ק דערכין כו' עד אלא לדבר מצוה. ומשמע דעכו"ם דטפי כו' אבל ישראל דלא טפי ש"ד אומה עכו"ם חיישינן דטפי אבל ישראל ליכא דברי חז"ל ומאחר דמן הדין שינוי לא טפי ואף אם יש ישראל הלא ליכא וטפי לא חיישינן כו' דליכא ח"ס כו' ע"ש א"כ מוכח מלשון שכתב אבל ישראל ליכא לדברי חז"ל ומאחר דמן הדין שינוי אף אם טפי לא חיישינן כו' מוכח דברי בעל השמש דכל היכא דשינוי כדין לא חיישינן אף אם טפי וא"כ ה"ה בנשתקע שמותר לשנות לדבר הרשות מ"מ הדין וא"כ שפיר כתב בעל השמש דאף אם מוחה המתנדב אין שומעין לו ודבריו אלו הם לקוחים מדברי הרא"ם הנז' בתשו' אבל מדברי מהרי"ק ז"ל משמע נלמד ד"מ וא"כ לפי מ"ש לעיל דק מצד הגמ' כן מצד הסברא אי אפשר לומר דבני עכו"ם בנשתקע שמו שיהיה אסור לשנות מדבתו לדבר הרשות וא"כ אי אפשר ליישב דברי הרב מהרש"ח מ"ש בספרו ב"ש בהגהתו בתוס' דערכין ולהרב יחד דברי הרי"ף והרא"ש עם דברי התוס' ולומר דמודים בעכו"ם שנשתקע שמו דאסור. לשנות מדבתו לדבר הרשות והא אינו מצד הגמ' ולא מצד הסברא. **ומצאתי** ראיתי מ"ש עמיתי הרב בעל שפתי כהן בחיבורו לי"ד סי' רנ"ט בס"ק י"ג וז"ל כל זמן שלא נשתקע שם בעלים משמע אבל אם נשתקע שם בעלים מותר לשנות אפילו לדבר הרשות עכ"ל וא"כ דבריו ממש הם כדברי וכמ"ש לעיל דבעכו"ם כשנשתקע שמו מנדבתו לא יכולין לשנות אלא לדבר הרשות. אבל דבריו הנה כמו הגיה וקון גם שכתב אח"כ וז"ל ואע"ג שהתוס' כתבו בערכין כו' מאי אירייה נשתקע אפי' לא נשתקע נמי כו' ובע"כ צ"ל פ"ש שהוסיף מדברי התוס' כמו שהגיה הרב מהרש"ח בספרו בני שמואל הנז' וכתב שם שהתוס' חולקים על הטור והמחבר פוסקים שלדברי הטור והמחבר פוסקים בעכו"ם בנשתקע שמו מותר לשנות מדבתו אף לדבר הרשות ומשמע"כ התוס' סוברים דאסור לשנות מדבתו לדבר הרשות אף בנשתקע שמו ותולק שם על דברי הטור אבל לפמ"ש שהתוס' באים לתרץ מה שקשה בסוגיא הגמ' שם ולכן כתבו הכי הנ"ל מאי אירייא בנשתקע אפי' לא נשתקע נמי ולכן אנו צריכין להגיה שום דבר בתוס' הנז' רק התוס' משבים מה שקשה בסוגיא הנז' והרי"ף והרא"ש ליכא מחולקים עם התוס' וכולם כאחד מודים דבנשתקע מותר אף לדבר הרשות בין בישראל ובין בעכו"ם א"כ הכל עולה על נכון.

וראיתי בתוספתא דמגילה פ"ב וז"ל השושה מנורה ונר לבה"כ עד שלא נשתקע שם הבעלים מהם רשאים לשנותן לדבר אחר משנשתקע שם הבעלים מהם אין רשאין לשנותן לדבר אחר עכ"ל והתוספתא הזאת השוה ומרפסן אימרי דאיך יעלה על הדעת דבלא נשתקע יהיה מותר לשנות ובנשתקע יהיה אסור לשנות וכי ילידה בתרעא תיורא בשמי שמיא ורציתי ליישב שקאי על הבעלים דקודם שנשתקע שם הבעלים יש לבעלים רשות לשנות ואחר שנשתקע אין להם רשות לשנות דהייט הבעלים ולאפוקי גבי הגבאים ובני העיר הדין הוא בהיפך אבל מ"מ ליע גדול הם הדין הזה מוסכם לפוסקים דשאלה שמעו בגמ' משנה ליד גבאי אסור לשנות כו' דאין לבעלים עוד רשות כלל כו' ול"ע אם לא נאמר שהיא ט"ס שם. הרי מבואר מכל מ"ש למעלה שאין לשנין מלותו ענין זה דבעכו"ם אסור לשנות מדבתו כגון בלא נשתקע לדבר מצוה או בנשתקע לדבר הרשות אליבא דקצת פוסקים מ"מ בישראל שרי לשנות מדבתו וא"כ קושייתם במקומה עומדת מההוא עובדא דהשמרק טייעא דמוכח משובדא הכי שהוא דשרי חזי דפומבדיתא דדוקא בעכו"ם אסור ומשום דזימנין דמסקי ואתי ומשה"כ בישראל שרי דמשמע מהם אפי' גבאי יכול לשנות וכמ"ש הרא"ש וא"כ איך כתבו הפוס' הכי' דוקא יחיד אבל בני העיר רשאין כו' דמשמע דאין הגבאי יכול לשנות. והיה נראה לומר לכאורה דמ"ש התוס' משבאת ליד הגבאי אסור לשנותה דוקא יחיד כו' הכי פירושו לפי שהבריתא דברייתא הוה פ"ר הגומר שלא זו נלדקה עד שלא באת ליד גבאי מותר לשנותה פירושו קאי אהיד שהתנדב דרשאי לשנותה למצוה אחרת או לצרכו וכמ"ש רש"י לפני זה בגמרא מותר לשנותה לצרכיו ולאחר זמן ישלם ולאפוקי לאחר שבאת ליד גבאי אז אסור לשנותה דהיינו אותו יחיד שהתנדב הירלה לומר שגבאי שיחנה לצרכו או לצורך מצוה אחרת כפי דעת הנודר זהו אסור כי זהו אינו תלוי בדעת המתנדב רק בהגבאים או בני העיר וכמ"ש התוספות אבל בני העיר רשאי' ז"ל דהכלנו גם הגבאים המעסיקים בצדקה או שאר בני העיר שממונים על זה וכן מוכח בסוף דבור זה בתוס'. וגם בתוס' ב"ק פ' שור שנגח דף ל"ו מבואר דמ"ש בגמ' משבאת ליד גבאי אסור לשנותה איירי כשהמתנדב ירצה לשנות וז"ל התוס' שם ד"ה יד עניים כו' עד ור"ת פי' שזה לא הי' רוצה לחזור בו מן הצדקה אלא היה רוצה ללוות כו' וא"ל ר"י כו' ואמרי' בגמ' דערכין משבאת ליד גבאי אסור לשנותה עכ"ל א"כ מוכח מתוס' שם וגם ממ"ש כאן בסוף הדיבור דמ"ש בגמ' אסור לשנותה קאי אייחיד שהתנדב אם ירצה לשנות כו'. ויש לפי' זה כדברי התוס' הנ"ל במצאך פ"ק דב"ב וז"ל ורשאים בני העיר לעשות קופה תמחוי כו' ולשנותן כו' אפי' לדבר שאינו לצורך מצוה נעניים כי דאין לגזר שני כו' עד והא דתניא הערכין ומשכחת ליד הגבאי אינו ותלוי לשנות יחיד שאני ודוקא לשיטתו שבאת ליד ממשכינו ומיהו מדעת הגבאים או הפרנסים רשאים כדתנן בתוספתא דמגילה השושה לדקה כו' עכ"ל א"כ מוכח מדברי הג"י הנז' שמקשה ומהא דהכא בערכין דמשבאת ליד גבאי פי' אבל דב"ב פ"ק ורשאין בני העיר כו' ומתרץ דיחיד שאני והיינו יחיד שהתנדב וכולי אח"כ הגבאין או הפרנסים כאחד בדין אי רשאין לשנותה והוא ממש כדברי התוס' בכאן דדוקא יחיד כו' והיינו שהמתנדב ובכלל בני העיר נכללו ג"כ הגבאים והפרנסים ובמ"ש הג"י לפני זה ואלו דוקא כשהסכימו בני העיר אלא אפי' הפרנסים הממונים על הצבור מעניים מרצונם. ואף שדברי הג"י מגומגמי' וצריכין ביאור שכתב ורשאין בני העיר כו' ולאו דוקא כשהסכימו בני העיר אלא אפילו הפרנסים הממונים על הציבור מעניים כו' ומביא ראיה מדגרסינן בשקלים בירושלמי אין ממחין ביד הפרנסים כיון שהסכימו בני העיר וא"כ הבהנים שהביא מהירושלמי הנ"ל היא מעשה לסתור שכתב מתחלה ולאו דוקא כשהסכימו בני העיר כו' אלא אפי' הפרנסים כו' ומביא ראיה מהירושלמי אין ממחין ביד הפרנסים כיון שהסכימו בני העיר כו' דמשמע דוקא כיון שהסכימו בני העיר או אין מוחין ביד הפרנסים וזהו סותר מ"ש הג"י מתחלה ולאו דוקא כשהסכימו בני העיר אלא אפי' הפרנסים. והגה כעת אין בידי ספר הירושלמי ולפי הסוגיא בדעתי

(הג"ה מבן הרב המחבר ז"ל)

ואות ליהודים ויאמר מ"ש אמ"ו הגאון זצוק"ל ואומר לי לבי דזה הלשון כיון שהסכימו בני העיר הוא מלשון הירושלמי באמת עיינתי בירושלמי דשקלים שנדפסים אצל הגמ' דידן בדפוס אמשטרדם וראיתי שהדין עמו והכם עדיף מנביא. ואגב זאת ראיתי בשפתי כהן לי"ד בסי' רנ"ו ס"ק ז' שכתב וז"ל כתב ב"י ונראה שדעת הרא"ש כמו דהסיה דירושלמי דשקלים בכ"ים לשנות לדבר שאוה לורך עניים דוקא אבל לדבר הרשות אין רשאין לשנותה לא הפרנסים ולא הצבור עכ"ל ואני הב"י אין בידי לעיין בו אמנם תמהני על ס"ת מרן הב"י ז"ל כי המעיין בהרא"ש בפ"ק דב"ב נראה הדברים לפום ריהטא היפך ממ"ש הוא שהרי מתחלה מביא הרא"ש פי' ר"ת שלפסקיו לכל עם ר"ת פירושו אפילו לדבר הרשות ואח"כ מביא פי' הר"י מגאש שלפסקיו פירושו דוקא לצורך עניים כו' ודוחה פי' הר"י מגאש ומחזיק פי' ר"ת הנז' ומביא הירוש' הנז' וז"ל ונרפי' בירו' דשקלים מותר עניים כו' ואין ממחין ביד הפרנסים כלומר אם רצו שיש לורך בדבר ובאו לשנות אין ממחין בידן על כן מוכח דברי ר"ת עכ"ל הרא"ש הא קמן מוקמא' אחר פי' הירושלמי על כן מוכח דברי ר"ת משמע שדעת הרא"ש כפי' הירושלמי דשקלים כפי' ר"ת שלדבר הרשות רשאים לשנות והוא הפך ממ"ש הב"י ז"ל הנ"ל ואח"כ איך כתב הרא"ש על כן מוכח דברי ר"ת והרי היה לו לכתוב על כן נראה דברי הר"י מגאש שהרי הירושלמי מסייע לו לפי שיטת הרב הב"י ז"ל אלא ודאי שדעת הרא"ש לומר דהסיה דירושלמי דשקלי' איירי' אפי' לדבר הרשות ולא כמ"ש הב"י ז"ל. וביותר תמהני על הרב הש"ך הנז' שמביא דברי הב"י הנז' ומסלק ממנו תלונות הרב מהרמ"א בד"מ ולא הרגיש בזה שדעת הרא"ש הוא היפך ממ"ש הב"י. **אמנם** אחר העיון קצת נלפ"ד שדברי הב"י הנז' הם נכונים בטעמם כי אחר שהרא"ש מחלק לעיל בסתמי' דשקלים דאמרי' שם מותר עניים לעניים איירי במעות שפ"י מקרה כו' ובהא הוא דלא ישנום ליתנו לעניים אחרים כו' וא"כ מה שמביא אח"כ בשם הירושלמי מותר עניים לעניים כו' ואין ממחין ביד הפרנסים כו' פירושו נ"כ שהם באו לשנות אחר שרצו שיש לורך בדבר אין

ואומר לי לבי דזהו לשון כיון שהסכימו בני העיר הוא מלשון הירושלמי רק שהג"י הוסיף לשון זה מדעתו דהא הרא"ש מביא הירושלמי הזה בפ"ק דב"ב הא דאין ממחין ביד הפרנסי' וגם הב"י מעתיק לשון הירושלמי הנז' בסי' רנ"ג ולא העתיק סוף הלשון כיון שהסכימו בני העיר וא"כ מכ"ש קשה על הב"י אם זה שהוסיף מדעתו על הירושלמי ולפ"ז הוא מעשה לסתור.

ונלענ"ד לפרש דברי הג"י ולומר דזה הלשון כיון שהסכימו בני העיר אין אם זהו מלשון הירושלמי אין מלשון הג"י ה"פ שמתחלה כתב ולאו דוקא כשהסכימו בני העיר לשנות רק לאפי' הפרנסים כו' ומביא ראיה מהירושלמי דאין ממחין ביד הפרנסי' כיון שהסכימו בני העיר ור"ל שהסכימו בני העיר מתחלה שכל מה שיעשו הפרנסים יהא עשוי ואף שלא הסכימו בפירוש על הדבר הזה לשנות ואם יהיה זה לשון הירושלמי הוא מלתא בציני קצת דוחק דהנ"ל לפרש שאמר ולאו דוקא כשהסכימו בני העיר כו' ומביא ראיה מהירושלמי כו' כיון שהסכימו בני העיר והמכים פירוש דיוחק בהירושלמי ואמת הפירוש בירושלמי הוא כפשוטו דצריך הסכמת בני העיר עם הפרנסים על אותו הדבר שירצו לשנות אבל לנפ"ד שהוקשה לג"י בהאי אם הסכימו בני העיר עם הפרנסים מהו הלשון שאין ממחין ביד הפרנסים מי ימחה בידם ועיין בר"ן במגילה ר"פ בני העיר שמביא לשון הירושלמי הם ממגילה והמלה הוא לדברי ועיין בתשו' הרב הגדול מהר"ם מזרחי בסי' ג"ן והמלה שם כדברי אבל העיקר נראה לנפ"ד דזה הלשון כיון שהסכימו בני העיר הוא מלשון הג"י ופירושו כנז' ועיין בס' הירושלמי. וגם מ"ש הג"י אח"כ וז"ל והא דתנן בגמ' דידן ובשקלים מותר עניים לעניים כו' ה"מ בשלא הסכימו בני העיר לשנות כו' קשה שהרי מוכח מזה דצריך הסכמת בני העיר ולפי זה כתבתי בשמו דלאו דוקא הסכימו בני העיר אלא אפילו הפרנסים כו' וי"ל דמ"ש לבסוף והא דתנן מותר עניים לעניים כו' קושיתו הוא על הגמ' שאמר ורשאים בני העיר לעשות קופה תמחוי כו' ועוד מקשה מגמ' דשקלים דמותר עניים לעניים כו' ומתרץ דאיירי שלא הסכימו בני העיר ולא איירי בזה כלל אם הפרנסים יכולין לשנות כי לפי מ"ש

נפי

Digitized by Google

לפני זה גם הפרנסים הוה בכלל בני העיר או אפשר שמקשה אע"פ לפי זה דאפי' הפרנסים יכולין לשנות בלי הסכמות בני העיר וגם אמרי' מותר עניים לעניים ואין יכולין לשנות בשלמא על הגמ' דרשאין בני העיר לעשות קופה תמחוי כו' לא קשה מהא דמותר עניים כו' דשם איירי שהפרנסים אינם יכולין לשנות לאפוקי בני העיר יכולין לשנות לאפוקי לפי מ"ש הב"י לפני זה אף אם לא הסכימו בני העיר יכולין הפרנסים לשנות א"כ קשה למה מותר העניים לעניים הלא הן הפרנסים הן בני העיר יכולין לשנות ואיך אמלא שאין יכולין לשנות וע"ז משני ה"מ כשלא הסכימו בני העיר לשנותה ולא נתנו כח ביד הפרנסים לעשות מה שירצו לכן אסור להפרנסים לשנותה. ובזה מיושב מה שקשה לכאורה בדברי הב"י שמתרץ הא דמותר עניים כו' כשלא הסכימו בני העיר לשנותה וקשה שזהו מילתא דפשיטא דמי ישנה את מותר עניים אם לא הסכימו בני העיר לאפוקי לפי מ"ש הוא מיושב שפירושו שהפרנסים רוצים לשנותה ולא הסכימו בני העיר עמהם וגם לא נתנו בני העיר להם רשות שמה שירצו לעשות הרשות בידם לכן מותר עניים לעניים ואין לפרנסים רשות לשנות ועיין מה שאכתוב מזה לקמן בס"ד במ"ש הרא"ש בפ"ק דב"ב בשם הר"י הלוי ממאין בידן הייו דוקא לצורך עניים מאחר שהמתני' דשקלים איירי לצורך עניים מאחר שהוא ע"י מקרה ומצות שע"י מקרה אסור לשנות אפי' לעניים אחרים וכמ"ש לעיל רק הירושלמי כתב על המשנה דשקלים הנז' שאין ממאין ביד הפרנסים היינו אם באו לשנות לצורך עניים אחרים.

ומה שהכריח להירושלמי לפרש כן נלע"ד לפי שהוקשה לו במתני' דשקלים דאמרי' מותר עניים לעניים מיתר עני לאותו עני כו' ולמה אינו אומר ג"כ בבבא דרישא מותר עניים לאותן עניים אלא ודאי מותר עניים אפי' לעניים אחרים והיינו אם רצו הפרנסים שיש צורך בדבר לשנות לצורך עניים אחרים אין ממאין בידן וכמו שמפרש הרא"ש אבל לדבר הרשות פשיטא שאינן רשאין לשנותה אפילו הציבור לפי שאינן מעות של קופה אלא שע"י מקרה וזה שכתב הרא"ש אחר זה תכף על כן נראה דברי ר"ת ר"ל אחר שזה החילוק שחלקנו בין ע"י דבר קבוע או ע"י מקרה הוא יתד נאמן א"כ בודאי דברי הר"י מגאש דחויים הן על כן נראה' כפיר"ת. ובזה דברי הב"י במ"ש שנרא' שדעת הרא"ש לומר דהא דירושלמי דשקלי' איירי בבאי' לשנות לדבר שהוא צורך עניים דוקא כו' המה נכונים וישרים למוצאי דעת ודו"ק :

וכמה שחולק עליו בענין זה. א"כ נשמע מדברי הב"י הנ"ל דקשה לו ג"כ קושית התוס' הא דגמ' דערכין ומתרץ דגמ' דערכין איירי ביחיד והיינו ביחיד המתנדב וכן הכל לפרש התוס' פה בערכין וא"כ לפ"ז מיושב מה שהקשיתי מהא דשבורק טייעא וכמו שהקשה הרא"ש דשייה חזי דפומבדיתא דהיינו הגבאים די"ל שהגבאים יש להם דין בני העיר וכמ"ש הב"י דגם המתנדב אם הוא מדעת הגבאים או הפרנסים רשאים לשנות מכ"ש הגבאים בעצמם או הפרנסים בעצמם ולכן איקפד רבא או רחבא מטעם דזמנין מקרי ואתי ומשא"כ לגבי ישראל מותר לשנות. ומיושב הדקדוק דפתח ביחיד ודוקא יחיד והיים בבני העיר לפי שקאי על יחיד המתנדב וקראו בלשון יחיד. ואף שלכאורה דברי הב"י חולקי' על התוס' שהתוס' סוברים דדוקא לדבר מצוה יכולין לשנות אבל לא לדבר הרשות והב"י כתב ורשאים בני העיר לעשות קופה ותמחוי כו' ולשנותן כו' אפי' לדבר שאינו צורך עניים אבל ז"א ראיה שיש מחלוקת ביניהם דמ"ש הב"י אע"פ שאינו לצורך עניים היינו מ"מ צריך שיהי' השינוי לאיזה דבר מצוה ולאפוקי מדעת הר"י מגא"ש הלוי דסבר דאינם יכולים לשנות כי אם לצורך עניים ממזון לכסות כו'. וא"כ דברי התוס' ממש המה כמו דברי הב"י ומ"ש התוס' ודוקא יחיד קאי אמתנדב ומ"ש אבל בני העיר רשאים בכלל ג"כ הגבאים או הפרנסים ותוס' נקטו לשון הגמ' שמביאין ראי' מפ"ק דב"ב ורשאים בני העיר לעשות קופה ותמחוי כו' ותדע דלשון בני העיר לאו דוקא אלא שגם גבאי בכלל שהרי לפי דעת הרא"ש פ"ק דב"ב דגם הגבאים יכולין לשנות לדבר מצוה א"כ קשה למה אמר בגמ' דב"ב ורשאין בני העיר לעשות מקופה תמחוי הלא גם הגבאים יכולים לשנות לדבר מצוה אלא צ"ל דבני העיר לאו דוקא וה"ה שיש לדחות דמ"ש בגמ' ורשאים בני העיר כו' היינו לפי שרצה לסיים ולשנותן לכל מה שירצו היינו שאף לדבר הרשות ומשא"כ הגבאי. אבל לפי מ"ש שמ"ש התוס' דוקא יחיד כו' פירושו המתנדב לאפוקי הגבאים יכולי' לשנות א"כ קשה מאי מקשה בגמ' איני והא ר' ינאי יזיף ופרע דלמא ר' ינאי שהיה גבאי לכן היה מותר לשנות מעות לצדקה ומ"ש בגמ' משבאת ליד גבאי אסור לשנות היינו יחיד המתנדב ואף שיש ליישב דמ"ש בגמ' איני והא ר' ינאי יזיף ופרע לא שהיה ר' ינאי גבאי רק כשהיה מתנדב ר' ינאי איזה דבר לצדקה והיה צריך לו א"כ או היה יזיף מגבאי ופרע להגבאי וא"כ מקשי שפיר הלא משבאת ליד גבאי אסור לשנות' אבל ז"א שהרי רש"י מפרש בהדיא איני והא ר' ינאי יזיף ופרע ר' ינאי גבאי היה ויזיף ממעות לצדקה לצרכו וא"כ הדרא קושי' לדוכתיה ואף שיש להקשות דמה"ל לרש"י לפרש כן דמ"ש ר' ינאי יזיף ופרע פי' שהיה גבאי דלמא פירושו כמ"ש לעיל כשהיה ר' ינאי מתנדב כו'. אבל נלע"ד דדיוקו של רש"י הוא מגמ' דהא איתי' דקושית הגמ' הוא דר' ינאי יזיף ופרע פירושו כשהיה הוא המתנדב א"כ לפ"ז קשה על התרצן היאך משני שאני ר' ינאי דניחא להו לעניים דכמה דמשהי מעשה ומייתי להו שהיה כופה את בני העיר לצדקה כי בשלמא אם ר' ינאי הי' גבאי וכל מילי דצדקה נעשה על פיו ועל ידו והוא הי' כופה את בני העיר לצדקה ויכול להוציא מהם ולעשות עם מעות לצדקה מה שירצה שפיר קאמר שאני ר' ינאי דניחא להו לעניים הי' דמעכב ומייתי להו כי הצבור לא היו יודעים כלום שהוא חייב מעות לצדקה וכו' אמר ר' ינאי שאין בידו מעות לצדקה כדי לחלק לעניים

סו

אבל אי אמרי' דר' ינאי לא היה גבאי ומ"ש דר' ינאי יזיף ופרע היינו כשהי' הוא המתנדב היה יזיף מהגבאי ופרע א"כ האיך אמר דניחא להו לעניים דמעכב ומייתי להו קשה האיך הי' יכול לכוף להקהל שיתנו מעות לצדקה לחלק לעניים הלא יאמרו לו הגבאים והציבור התקוששו וקושו קשוט עצמך כו' שאתה ר' ינאי תשלם תחלה את חובך מה שאתה חייב לצדקה ואח"כ יתנו הציבור מחדש מעות לצדקה לחלק לעניים כי ההלואה של ר' ינאי נעשית ע"י הגבאים והגבאי' יודעי' מההלואה זו ולכן פירש"י דר' ינאי גבאי הי' והי' יזיף ממעות צדקה בסתר שלא ידע מזה שום אדם ולכן היה מעכב הציבור ומייתי להו ולא היו יכולי' לומר הציבור התקוששו וקושו שישלם את חובו כי הציבור לא היו יודעים מזה שהיה חייב ממעות הצדקה.

וסברא זו מוכרחת במרן הקדוש הב"י ז"ל בי"ד סי' רנ"ט שמקשה למה הי' צריך ר' ינאי ליזיף ופרע כדי לכוף הציבור באומרו דלית לי' מעות הלא אפי' שלא ילוה אותם היה יכול לומר לצבור שאין לו מעות כו' וא"כ מוכח דר' ינאי היה עושה זה בסתר שלא ידע מזה שום אדם ואז יכול לכופם ואם היה יודע שום אדם שיש מעות בצדקה או שהוא חייב לצדקה לא היה יכול לכופם כו' ע"ש. וא"כ מוכרח רש"י לפרש שר' ינאי גבאי הי' והי' יזיף ופרע בסתר כו' והי' ניחא לעניים כו'. אבל מ"מ קשה קושיתנו בתוס' דמאי מקשי' והא ר' ינאי יזיף ופרע הלא ר' ינאי גבאי הי' ויכול לשנות ודוקא יחיד המתנדב אינו רשאי לשנות נדבתו משבאת ליד גבאי [ולכאור'] דקושיתינו הנז' יש ליישב עם מה שכתבו התו' א"כ וז"ל ודוק' לדבר מצוה כדאמרי' בשלהי שמעתתא ישראל שהתנדב מנורה כו' וא"כ לפ"ז מ"ש בגמ' אסור לשנותה היינו לפי פירוש התוס' דקאי על היחיד המתנדב היינו אף לדבר מצוה ומשא"כ הגבאים או בני העיר יכולין לשנות והיינו לדבר מצוה וע"ז מקשה איני והא ר' ינאי יזיף ופרע אף לדבר הרשות לצרכו ומשני שאני ר' ינאי כו' וא"כ דברי התוס' בזה עולים יפה דדוקא יחיד המתנדב כו' ומשא"כ גבאי או בני העיר שרי לדבר מצוה ומתורץ ג"כ הקושי' הא דשילהי שמעתתא דשבורק טייעא דשייה חזי כו' אבל כד מעיינת בתוס' א"כ תמצא שא"א לומר כן שדוקא יחיד המתנדב אסור לשנות אבל גבאי מותר לשנות ובכלל בני העיר נכללו גם הגבאים ובודאי כל המשא ומתן הנז' בסוגי' התלמוד והב"י הוא כנון אליבא דהפוסקים הסוברים דגבאי יכול לשנות מעות לצדקה לאפוקי התוס' פה בערכין אי אפשר לומר שיסברו כן שהרי התוס' כתבו א"כ וז"ל והא דאמרי' גבי מגבת פורים כו' עד ובגבאי מיירי דמוכח מזה דגבאי אסור וכ"כ התוס' בהדיא בדבור שאחר זה דמ"ש בגמ' ורשאין בני העיר לעשות קופה ותמחוי דוקא בני העיר ולא גבאי כו' אף שהתוס' בעצמם מגומגמים וצריכין ביאור אבל מ"מ נשמע מהם דגבאי אסור לשנות.

ונלע"ד לפרש דברי התוס' דמ"ש משבאת ליד גבאי אסור לשנותה ודוקא יחיד פירושו בין איחיד המתנדב ובין אגבאי' כולם אסורי' לשנותה ולכן אמרו דוקא יחיד ולא קאמרי דוקא גבאי לפי שקאי בין איחיד המתנדב ובין אגבאי ולאפוקי בני העיר רשאים לשנותה וכן איתא בחידושי הרמב"ן בפ"ק דב"ב שכתב בהדיא משהגיע ליד גבאי אסור לשנותה בין המתנדב בין הגבאי כו' נשמר מזה שלא תאמר שיש איזה חילוק ביניהם וא"כ לפ"ז דברי התוס' בכאן המה מכוונים ממש כמ"ש התוס' אחר זה גבי מגבת פורים כו' עד ובגבאי מיירי לפי שגרע כח הגבאי לכן אינו רשאי לשנות ומשא"כ בני העיר רשאי' לשנות. **אבל** מ"מ דברי התוס' בעצמם מגומגמי' וצריכין ביאור רחב כי יש לדקדק בהם בהא דמקשו מהא דמגבת פורים ומגבת של אותה העיר כו' וכתבו דהיינו דוקא מחוץ לעיר אסור לשנותה אבל לצרכי העיר מותרים ובגבאי מיירי כו' ע"ש כנראה דהתוס' ארכביה אתרי ריכשי הא דמגבת פורים דדוקא מחוץ לעיר אסור לשנותה אבל לצרכי העיר מותרים ובגבאי מיירי דמשמע אבל בני העיר מותרי' אף בחוץ לעיר והגבאי לצרכי העיר מותר וזהו סותר דבריהם הראשונים שכתבתי דמתנדב או הגבאי אסורים לשנות כלל וכאן מחלקי' בין חוץ לעיר ובין לצרכי העיר וה"ל להתוס' לתרץ בקיצור בגבאי מיירי לאפוקי לפי מה שמחלקים דוקא חוץ לעיר אסור אבל לצרכי העיר מותר הגבאי לשנות א"כ קשה ההוא דרשאים לעשות מקופה תמחוי כו' דהוא לצרכי העיר ואפ"ה אסור לשנות הגבאי ודוקא בני העיר רשאים לשנות.

ומצאתי ראיתי במרדכי בפ"ק דב"ב סי' תנ"א שכתב וז"ל ת"ר האומר סלע זו לצדקה כו' משבאת ליד גבאי אסור לשנותה כו' והא דפ"ק דב"ב דרשאי' לעשות תמחוי קופה ולשנותה לכל מה שירצו פר"י בני העיר ודאי רשאים אבל ודאי גבאי שגבה קופה או תמחוי אינו רשאי לשנות אפילו לדבר מצוה ובני העיר רשאים לשנות לדבר מצוה וההיא דמגבת פורים כו' דמשמע דוקא לפורי' אבל לשאר מצוה לא היינו דוקא הגבאי כיון שגבה מגבת פורים אין בני העיר יכולים לשנותה למצוה אחרת וכן אם גבה לבני העיר אין הגבאי יכול לשנותה וליתן לעניי עיר אחרת אבל בני העיר יכולין לשנות מגבת פורים לדבר אחר ובלבד שיהי' לדבר מצוה דומיא דקופה ותמחוי כו' וה"ה רשאים לשנות מגבת פורים לעניי העיר אחרת כו' ע"ש והבאתי לשון המרדכי באריכות לפי שיש לדקדק בהם וגם מתוכם יובנו דברי התוס' בערכין כי המעיין בדברי המרדכי הנ"ל בשם פר"י הוא שמ"ש התוס' בערכין בסוגי' זו ודוקא יחיד אבל בני העיר רשאין ודוקא לדבר מצוה הם ממש כדברי ר"י שהביא המרדכי הנז' שהגבאי אסור לשנות אף לדבר מצוה כו' וא"כ מה שמקשה בתוס' שלפנינו מההיא דמגבת פורים כו' הוא ממש קושית המרדכי בשם ר"י הנז', והנה בתוס' שלפנינו מאריך בקושיתו ומקצר בתירוצו ובמרדכי בשם ר"י מקצר בקושיתו ומאריך בתירוצו ונבין שיהם מתחים שמעתתא כי בתוס' שלפנינו מקשים מהא דהשומ...

דאמרי'

דהמרי' מנחת פורים לפורים ומנחת אותה העיר לאותה העיר א"כ מביא בתוס' שלט שתי בבות הן מנחת פורים הן מנחת אותה העיר ומקצר בתירוצו שיש לחלק בין חוץ לעיר אסור לשנות ומשא"כ לצרכי העיר ובגבאי איירי ושם במרדכי בשם ר"י מקצר בקושיתו שמקשה מהא דמנחת פורים ולא מביא הבבא שני' הא דמנחת אותה העיר ומאריך בתירוצו הייט דוקא כיון שגבה מנחת פורים כו' וכן אם גבה לבני העיר כו'. ונלע"ד טעמ שהניחם לדבר א' נתכוונו ודברי התוס' פה בערכין המה ממש דברי ר"י שהביא המרדכי הנ"ל ומה שמסיים פה בתוס' ודוקא חוץ לעיר אסור כו' ובגבאי איירי מבוארים באריכות דבריו שכתב המרדכי בשם ר"י וכאן גם בתוס' המה דברי ר"י והוקשה להתוס' וכן במרדכי בשם ר"י הנ"ל דלפי מאי דאמרינן דדוקא בני העיר כו' יכולין לשנות לדבר מצוה אבל לא הגבאים א"כ תקשה מהא דמנחת פורים דאיתא שם שתי בבות הא דמנחת פורים לפורים ועוד בבא אחריתי הא דמנחת אותה העיר לאותה העיר במאי מיירי אי מיירי בגבאי מאי אתי לאשמעינן הלא אינו יכול לשנות כלל אף שאר נדבות ומכ"ש מנחת פורים ואי איירי בבני העיר ואתי לאשמעינן דאף בני העיר אסורים לשנות מנחת פורים א"כ קשה בסיפא בבבא אחריתי שאמר מנחת אותה העיר לאותו העיר וקשה הלא בני העיר יכולים לשנות שאר דברים וע"ז מתרצים התוס' דדוקא מחוץ לעיר אסור לשנות אבל לצרכי העיר מותרים ובגבאי מיירי והדברי' הנ"ל מבוארים בדברי הר"י שהביא המרדכי הנ"ל שכתב והסיא דמנחת פורים דמשמע דוקא לפורים אבל לשאר מצות לא ותירצו התוס' דהיינו דוקא הגבאי' כיון שגבה מנחת פורים אין כו' וכן אם גבה לבני העיר כו' אין הגבאי' יכולים לשנותה וליתן לעניי עיר אחרת. כי אם דברי המרדכי הנז' תמוהים וצריכין ביאור ויישוב נכון כי תחלה יש לדקדק בדבריו שכתב והסיא דמנחת פורים כו' דמשמע דוקא לפורים כו' היינו דוקא בגבאי כיון שגבה מנחת פורים אין בני העיר יכולין לשנותה למצוה אחרת וא"כ הלא בזה מתורץ קושיתו וא"כ למה האריך המרדכי בשם ר"י אח"כ וכן אם גבה לבני העיר אין הגבאי יכול לשנות כו' הלא זהו מיותר וגם במ"ש וליתן לעניי עיר אחרת קשה עניי עיר אחרת מאן דכר שמיה הם מ"ש אח"כ אבל בני העיר רשאים לשנות מנחת פורים לדבר א' ובלבד לדבר מצוה דומיא דקופה ותמחוי שרשאי לשנותן לדבר מצוה כינו כו' דמשמע דאפי' לדבר מצוה אחרת יכולין לשנותה אף שלא לצורך פורים קשה מנ"ל וגם אח"כ כתב וה"כ רשאי' לשנות מנחת פורים לעניי עיר אחרת קשה מהיכי תי תי לא וגם למה לא כללינהו בבבא אחת וה"ל אבל בני העיר רשאים לשנות מנחת פורים לדבר מצוה אחרת ולעניי עיר אחרת ולמה עשה מזה שני בבות כתב מתחלה אבל בני העיר רשאים כו' וה"כ רשאים לשנות שהוא שני בבות וע"ק קושיא עצומה הלא דברי המרדכי בשם ר"י סותרי' זא"ז דמתחלה כתב והסיא דמנחת פורים כו' היינו דוקא בגבאי כיון שגבה מנחת פורים אין בני העיר יכולין לשנותם למצוה אחרת א"כ כתב דאין בני העיר יכולין לשנות מנחת פורים אפי' לדבר מצוה ואח"כ מסיים וכתב אבל בני העיר יכולין לשנות מנחת פורים לדבר אחר ובלבד שיהא לדבר מצוה כו'. **ובודאי** הקושיא האחרונה הנז' שדברי המרדכי סותרים זא"ז הוא תמוה בעיני מאד ורציתי לדחוק ולייש' אף בדוחק ולא עלתה בידי והנה אף שכבר כתבתי לעיל שכבר החמירו והאריכו הקדמונים וכמ"ש מהרד"ך בתשו' שלא לשבש הספרים אבל כאן נלע"ד מוכח שט"ס יש כאן במרדכי בראשית דבריו במ"ש היינו דוקא בגבאי כיון שגבה מנחת פורים אין בני העיר יכולין לשנותם תיבת של בני' העי"ר הוא ט"ס וכצ"ל אין יכולין לשנות' וקאי אגבאי כו' אבל יתר דברי המרדכי הנ"ל יתישבו לפע"ד ברווחה אחר קצת עיון ומתוכם יובנו דברי התוס' שלנו ולדבר א' נתכוונו.

והא דקושי' המרדכי בשם ר"י הוא מהסיא דמנחת פורים דאית' שם בגמ' שני בבות מנחת פורים לפורי' מנחת אותה העיר לאותה העיר קשה במאי מיירי אי איירי בגבאי הא דמנחת כו' א"כ קשה מאי אתא לאשמעינן כו' וכמ"ש לעיל בקושית התוס' ואי מיירי בבני העיר קשה הסיפא דמנחת כו'. וע"ז מתרץ המרדכי בשם ר"י הייט דוקא בגבאי ר"ל דכל שני הבבות דברייתא' איירי במנחת פורים ובגבאי ורישא דברייתא' אתי' לאשמעינן במנחת פורים דאם גבו מעות פורים סתם לצורך עניים אז לפורים דוקא צריכין הגבאים ליתן להספיים דוקא לצורך שמחת פורים אבל מ"מ יכולין ליתן אף לעניי עיר אחרת לצורך שמחת פורים הואיל ומתחלה גבו סתם מעות פורים ולא התנו לעניי העיר הזאת וז"ש המרדכי בשם ר"י הייט דוקא בגבאי' כיון שגבה מנחת פורים אין יכולין לשנותה למצוה אחרת דייק מה שאינו נוגע לשמחת פורים לאפוקי לצורך שמחת פורים יכולין לשנות דהייט לעניי עיר אחרת וזהו בבבא דרישא ואח"כ כתב וכן אם גבה לבני העיר אין הגבאי' יכולין לשנותה וליתן לעניי עיר אחרת והיינו הבבא דסיפא דמנחת אותה העיר לאותה העיר ור"ל דאם גבו בפירוש לאות' עיר מנחת פורים אז דוקא לאותה העיר ואין הגבאי יכול לשנותה לעניי עיר אחרת וז"ש וכן אם גבה לבני העיר אין הגבאי יכול לשנותה וליתן לעניי עיר אחרת אף לצורך שמחת פורים ומכ"ש למצוה אחרת והיינו הבב' דסיפ' דמנחת אותה העיר לאות' העיר דוקא כו' ואח"כ כתב אבל בני העיר יכולין לשנות מנחת פורים לדבר אחר ובלבד שיהא לדבר מצוה כו' והיינו דבר והפוכו של בבא דרישא דברייתא' אמר דדוקא הגבאי אינו יכול לשנות מנחת פורים לצורך מצוה אחרת כי אם לצורך שמחת פורים אף לעניי עיר אחרת הואיל וגבו סתם אבל בני העיר יכולין לשנות אף לצורך מצוה אחרת ואח"כ כתב וה"כ רשאים לשנות בני העיר מנחת פורים לעניי עיר אחרת והיינו דבר והפוכו של הבבא דסיפא דמנחת אות' העיר לאות' העיר ר"ל אם גבו בפירוש לצורך שמחת פורים לצורך אותו העיר אז הגבאי אינו רשאי לשנות לצורך שמחת פורים לצורך עניי עיר אחרת אבל בני העיר רשאים לשנות מנחת פורים אף לעניי עיר אחרת אף אם גבו בפירוש לצורך עיר הזאת.

ולפ"ז דברי המרדכי בשם ר"י מיושבים היטב שכל שני הבבות איירי במנחת פורים ובגבאי מיירי ואף שהמרדכי בשם ר"י אינו מביא הסיפא דברייתא' קיצר בקושיתו אבל מתוך אריכות דבריו בתירוצו מובנים דבריו שקושיתו הוא ג"כ מסיפא דברייתא ומיושבים היטב. וכפי מה שביארתי דברי המרדכי בשם ר"י הנ"ל המה ממש דברי התוס' פה בערכין במ"ש התוס' בתירוצם דהיינו דוקא מחוץ לעיר אסור לשנות אבל לצרכי העיר מותרים ובגבאי מיירי והכי פירושו ג"כ דהתוס' מתרצים קושייתם דשני הבבות איירי במנחת פורים ובגבאי והרישא אתי' לאשמועינן הא דמנחת פורים לפורים אם גבו' סתם לשמחת פורים זה שייך דוקא לפורים אבל יכולין הגבאים לחלק לצורך שמחת פורים אף לעניי עיר אחרת וז"ש התוס' הייט דוקא מחוץ לעיר אסור לשנות אבל לצרכי העיר מותרים זהו פירושו על הב' בבות ור"ל ולתרץ לפי שקושית התוס' הוא במאי מיירי הברייתא' דמנחת פורים אי איירי בגבאי פשיטא דאינו יכול לשנות ואי איירי בבני העיר קשה סיפא כו' וע"ז תירץ דדוקא מחוץ לעיר אסור לשנות לפי שיש לדקדק בתוס' בתירוצם שאמרו ודוקא מחוץ לעיר אסור לשנות הנ"ל בקיצור ודוקא מחוץ לעיר אסור ובמ"ש אסור לשנות שהכן שאסור לשנות מחוץ לעיר כפי מה שגבו אותו לצורך שמחת פורים אז אסור לשנות מחוץ לעיר וליתן למצוה אחרת חוץ לעיר אבל לצורך שמחת פורים מותר אף חוץ לעיר וגם מ"ש אבל לצרכי העיר המשמעות שלצרכי עיר הייט לצורך שמחת פורים יכול לשנות אף חוץ לעיר אלא דבאמת ה"פ דשני הבבות איירי בשמחת פורים ובגבאי ואי קשה מאי קמ"ל פשיטא לכן אמר דדוקא מחוץ לעיר אסור לשנות דהיינו שיתן מעות פורים לעיר אחרת לצורך מצוה אחרת אסור אבל לצרכי העיר ור"ל לצורך שמחת פורים שהוא לצרכי אות' העיר מותרי' אף לעניי עיר אחרת הואיל וגבו סתם לשמחת פורים א"כ אינו מוכח שיהיה דוקא לשמחת פורים לאותה העיר ולכן לא מקרי זה שינוי ומשא"כ בסיפא דמנחת אותו העיר אם גבו בפירוש לשמחת פורים לאותו העיר אז לשמחת פורים לאותו העיר דוקא הואיל וגבו בפירוש כו' וזהו הסיפא דברייתא וכמו שמבואר במרדכי בשם ר"י באריכות ובתוס' קיצרו בתירוצם וכמ"ש לעיל. **ורציתי** לפרש בתוס' דמ"ש דוקא מחוץ לעיר אסור לשנותה כו' ובגבאי מיירי כו' פירושו ג"כ דשני הבבות איירי בגבאי ובמנחת פורים מאי אמרת דרישא מאי קמ"ל לכן מתרצים התוס' ודוקא לחוץ לעיר ר"ל דהעיקר אתי לאשמועי' הבבא דבבא דסיפא דאם גבו לאותו העיר אסור לשנות חוץ לעיר אף למנחת פורים ומש"כ לצרכי העיר הייט לצורך שמחת פורים מותר בתוך העיר אף לעניי עיר אחרת אבל העיקר כמ"ש לעיל כי מתיישב בזה כמה דקדוקים בתוס' ומיוסדי' על אדני פז המרדכי בשם הר"י הנז'.

ובזה מתורץ קושיא עצומה שדברי התוס' לפום ריהטא סותרים זא"ז שבפ' האומנין דף ע"ח כתבו התוס' וז"ל מנחת פורים כו' וא"ת דאמרי' בערכין מעות של צדקה מותר לשנותן כו' וי"ל דדוקא בפורים אמרי' הכי דאין לשנותן ומנחת אותו העיר נמי דפורים דוקא א"כ מוכח מזה דמנחת אותו העיר איירי נמי במנחת פורים וכאן בערכין כתבו התוס' דוקא חוץ לעיר אסור כו' ולפי פשוטו המשמעות דלא איירי בפורים. אבל לפי מ"ש מיושב שגם כאן בערכין תירצו התוס' שמ"ש ומנחת אותו העיר איירי ג"כ במנחת פורים וכמ"ש לפני זה. **אבל** זהו תמוה לכאורה בתוס' דהאומנין שהקשו וא"ת דאמרי' בערכין מעות של צדקה מותר לשנותן ואפילו באו ליד גבאי ואפי' אמר מנורה זו כו' וקשה הלא בגמ' שם אמרי' האומר סלע זו לצדקה אסור לשנותה ואיך כתבו התוס' דמעות של צדקה מותר לשנותם. **והנה** לכאורה יש לייש' זה דהתוס' כיוונו שם למ"ש התוס' כאן דדוקא גבאי אסור לשנות אבל בני העיר מותרי' ולכן הקשו התו' למה גבי מנחת פורי' אסור לשנות ומתרצים דדוקא בפורים אמרי' הכא דאין לשנות אבל זהו סותר למ"ש לעיל וגם סותר דברי המרדכי הנז' בשם ר"י דלפ"ז משמע דבני העיר אסורים לשנות מנחת פורים ולמ"ש לעיל בני העיר מותרים לשנות גם מנחת פורים. וגם יש עוד לדקדק בדברי התוס' הנ"ל למה מקשים מגמ' דערכין דשם אינו מבואר בהדיא שרשאים לשנותה ואדרבה משם מבואר דאסור לשנותה וה"ל להקשות מגמ' ערוכה דב"ב דשם מבואר בהדי' דרשאין בני העיר לעשות קופה תמחוי ולשנותן לכל מה שירצו וכמ"ש התוס' בערכין ומוכרחים להביא הגמ' דב"ב הנז'. **ואפשר** לומר הואיל והתוס' בלא"ה מוכרחים להביא ראיה מגמ' דערכין מהא דהמתנדב מנורה כו' לכן מביאין ג"כ קושיתם מגמ' דערכין מהא דמעות של צדקה אבל הוא גופה קשיא למה מביאים כלל הא דאמר מנורה זו לבה"כ. וזה יש ליישב שהתוס' מוכרחי' להביא הגמ' הא דאמר מנורה זו לבה"כ לפי שקושיתם שהקשו מהא דאמרי' האומר סלע זו לצדקה דמותר לשנותה כו' י"ל דלמא שאני מנחת פורים דהוי כמו דבר מסוים לצורך מצוה זו ופעם אחת בשנה לכן אסור לשנות ומשא"כ הא דהאומר סלע א לצדקה לכן מביאים התוס' הא דהמתנדב מנורה לבה"כ ושם מקרי דבר מסוים. **ובזה** מיושב ג"כ התוס' בפ"ק דב"ב דף ח' ד"ה ולשנותה לכל מה שירצו נראה לר"ת כו' והא דאמרי' בערכין הסי' מאן דהוה שרגא כו' אסור לשנות ואמרי' נמי האומר סלע זו לצדקה אסור לשנות וקשה למה מביאים עוד ראיה מהא דהאומר סלע זו לצדקה. ולפמ"ש מיושב דהתוס' באים לתרץ שלא תאמר דלמא הא דהמתנדב מנורה כו' דאסור לשנות לפי שהוא דבר מסוים ומשא"כ בקופה תמחוי וכפי מ"ש לעיל בביאור דברי התוס' הלזה גבי חילוק בין נשתקע ללא נשתקע ע"ש אבל מ"מ קשיא דעכ"פ מוכח ממ"ש לעיל בתוס' דב"מ דהא דמנחת פורים איירי

שאפי'

Digitized by Google

שמפלו בני העיר עם הורים לשנות ואסו סותר למ"ש בתום' כאן בערכין דסא דמגבת פורים לירי נגעי כו' · **ולענ"ד** ניחא דלעולם גם בהומעין בסא דמגבת פורים לירי נגעי וכן הוא בהמשך בתום' דתחלה מקשה בתום' למה יהא לאסור לשנות מגבת פורים סלא מס בערכין לחמרי מוכר לשנות מעות לדקה מאי לחמרת דסם לירי בגני העיר (ונם מקרי דבר מפוים) שליח מפוים) ומשמ"כ מגבת פורים לירי נגעי (ומקרי דבר מפוים) ולירי בגני העיר מאי לחמרת דקשה מהא דלומר מוכר זו נ"ב ולומר לשנותה לפי' לכן מניחים רחים ומקשים מהא דלומר מוכר זו נ"ב ולומר לשנותה לפי' כגבאים כדמוכח מסכית עובדא דשמזרק פייעא (ונ"ב מקרי דבר מפוים) וע"ז מתרלים בתום' וי"ל דדוקא בפורים לחמרי הכא ר"ל לעולם מהא דקשה זו לדקה לא קשה ו וכמ"ש בהמלה (דמקרי דבר שלינו מפוים) ולירי בגני העיר מאי לחמרת דקשה מהא דלומר מוכר זו נ"ב י"ל דמגבת פורים יהיב אדעת יהבר ולעולם בגבאי מירי. ול"ב לפ"ז דברי בתום' דהלומין ודברי בתוספות בערכין כולסו בהדא מהא מהתינהו דסא דמגבת פורים לירי נגעי ומשמ"כ בגני העיר יכולין לשנות לדקה מגבת פורים(אבל ממ"ש לקמן בס"ד ניחוב דקושית דשמזרק פייעא יעוכר קלת בתירוץ למ"ב כאן ויש ליישב ודו"ק) מ"ב נשמע מכל הנ"ל דתירוץ ר"י דהא דמגבת פורים וכן בבגבה דביפא בסא דמגבת לותו העיר לירי ג"ב נמגבת פורים וכמשמעות התום' דהלומין וכן הוא פי' בתום' דהערכין אבר אנו עסוקין בו ·

אמנם מדיין נשאר עוד לחרן לפי מ"ש בפי' בתום' דבני העיר רשאין לשנות אבל לא בגבאי מ"ב קשה קושיתיו הנ"ל מהא דשמזרק פייעא דשייך חזי לפומבדיתי וכמ"ש לעיל ומכח קושיא זו כתב תרמ"ם בפ"ק דב"ב דגבאי יכול לשנות. ולפמ"ש ניחא קושיא זו לפי דעת התוספות כי רלוני שיב קלת תילוף טבחלות בגמ' שלפניט בסא דשמזרק פייעא וכן טעמת הרמ"ם דשמזרק פייעא כי בגמ' שלא ליתא ושייך חזי לפומבדיתי ניחא לשון רבים ובטעם של הרמ"ם גרס ושייך חזי ולא לירי בגבאי לכך אסור לשון ימיד ונירי בתום' היא כמ"ש לפניט ושייך חזי ולא לירי בגבאי רק משום דבני העיר נעשים של ידיהם וזהו מוכרח לכאורה בגמ' אפקר"ך אבר לרבי העיר נעשים של ידיהם לחתי לפומבדיתא אפקר' רב יוסף בני שטוח נברא ופרש"י רב יוסף היו בזמן אחד שהיו שם שני בימי רבא שהרי אביי ורבא ורב יוסף היו בזמן אחד ומשמ"כ הכא מתלמידיהם כו' אלי נאמר ושייך חזי לפומבדיתא דשמזרק פייעא היא בימי רבא ואמרי בגמ' דהמובל בסופו הוא מרקי לנדקה לחתי לפומבדיתא אפקר' רב יוסף בני שטוח נברא ופרש"י רב יוסף היו בזמן אחד שהיו שם שני בימי רבא שהרי אביי ורבא ורב יוסף היו בזמן אחד מתלמידיהם ומ"ב אלי נאמר ושייך חזי לפומבדיתא היו בימי רבא ולעולם ושייך אלא רב יוסף היא בגבאי ונם אלי מיקפד רבא אלא ולאי שמ"ם ושייך חזי לפומבדיתא לא בימי בגבאים רק בממונים אבר לרבי העיר נעשים אל ידיהם כי אם חזן הוא שהכוונ להרבה דברים כמו שאיתא בפ"ק דשבת אבל החזן רומם היכן התימות קורלים ופרש"י חזן הוא מלמד תינוקות ואבוד פרש"י פי' אחר חזן הוא ס"ן המקרא ובפוסק בני חזן שבשבת מיף בפורדין פרש"י שאם שלבור ובגמ' דהפעלים בני אלו הם לונשים שאומר אבר פסור שליהם לשמור נופש וממונם ומ"ב משמע שחזי מתא היינו השומרים אבר כל עיקר השמירה נעשית על ידיהם ולפשטים אינו אחזן פי' שליח כ"ד וכן בשבת מבלים אבר לחזנים ולמופרים והיינו שליח כ"ד לגמא שאלת חזן הוא שם שכולל אבר עיקר לותו הדבר מופל עליו ובערוך כתב חזן שבשבת הוא המוציא קבל בשבילו ונקרא חזן לשון רחים שצריך לרחות אחיך יקרא כו' ובפ' השבני כתב שחזן הוא שהוא צריך לרחות אם צרכי העיר שיעשה שמופל שליח שיקרא לו לירי בגבאי ומ"ב ניחא שפיר לפי שיטתו דלוקא לעורך מניים רשאים לשנות וכך שיטתו לירי דבי כיעתא לבי מדרשא דמי לעורך מעיה אחרת. **ולענ"ד** כד מסיימת בדברי הרי"ף מגב"ם תמלא שאין מקום כלל לקושיא זו ח"ל הרי"ף מגב"ם והא לגמרי מרים לא הוי יחיב מר לגיפי כו' ה"ג לגיפי דבי כיעתא בבי מדרשא וממעות המזומנות לעורך מבני העיר וב"ם לקמוך ומשמ"כ לא היה רולה לשנותם כלל כיון דשמא שרשאין לשנותם בשאם הוי יחיב לעורך מבני העיר מי הוא כו' ומ"ב הדברים מבוארים סיפה דמתחלה לקמ ממעות המזומנות לעורך מבני העיר ובה"ב לותן לגיפי ומבר שאין רשאין לשנותן כלל [ובתר הכי דשמא שא דתניא ושטתם] לכל מה שירלו דהיינו בשאין שלם, ממון לבסות הוי יחיב על לגיפי בבי מדרשא דהוי מי בשאין שלהם ומ"ב הקושיא מפיקרא ליתא דמוסרש"ך רולה לומות זה דמתחלה למי למעות שהניחו לעורך מניים והיינו לותם לעורך מלוה מחרת שאינה לעורך מניים מבל ז"ל ומבתר שאין ומבל שבנין. **וראיתי** בתשובת הרב הגדול מהר"ם מזרחי ז"ל סי' כ"ג דף ס"ם ע"ב שמקשה על הרי"ף מגב"ם שלי וז"ל ומלתא לי למילתא דפשיטא הוא דפי' לשנותם לכל מה שירלו היינו רוסם לומ' דוקא לעורך מניים כדפי' רבינו יוסף הלוי ז"ל וה"ב. שם לגמר מביי מריש לא הוי יחיב מר לגיפי דבי כיעתא ובשנותם לכל מה שירלו הוי יחיב מבתי ממלי הוי יחיב הא לגיפי דבי כיעתא לשמע ונסא דתניא ובשנותם לכל מה שירלו הוי יחיב מבתי ממלי הוי יחיב הא לגיפי דבי כיעתא לאו לעורך מניים בן ומס שפירש הוא שהיה לותם מבניעתא למדרשא ניחא דה"ב מלי כיון שהמה לשא דתניא ובשנותם הוי יחיב דקתני, והלא פשיא לשנותם בלדקה לירי כדפי' הוא בעלמא ופיבי מיפי רלוה מניים לשנויה לגיפי דמבי כיעתא בבי מדרשא דלא מירי בלדקה אבל"ל. **אלא** כי הוא פשיר מחזר"ח נדק בתורתו מבל נפלאתי מלו הפלא ופלא פה קדוש יאמר ו בקושיתו על הרי"ף מגב"ם ומי יתן ואבין את דבריו שמקשה ומ"ם שפירש שאינה מבית הבנסת לבית המדרש ניחא דה"ב כו' והלא פשיא לשנותם בלדקה קל מירי כו' ופיבי מיפי רלוה שאינה לגיפי דבי כיעתא דלא מירי מלדקה לגרלה מדברי דבסא בסי' מגב"ם אבו חיים וסוא מידם זה הדבר ולינם אלא מדברי רבו הרי"ף ז"ל ואלילם נוסי מל הגאון מהרש"א ז"ל דמשמעתים מינים דברי הרי"ף ז"ל הרי"ף

Digitized by Google

כפ"ק דכ"ב אמר אביי מריש לא שו יתיב אר גיסי דכי כייפת דכי מדרפת
כיון שמעת להא דתניא רשאין בני הפיר לעשות קופס תמחוי ולשותה בכל
מה שירצו שו יתיב ומ"ל לא מל ארי' מגמ"ס תלמוד שהות תלמידו כי אם של
רבו ארי"ף ומין מי שיפרש פי' אחר דהניא לעשות לצדקה קטיירי דקני
על ורשאין לעשות קופה תמחוי ולשותה לכל מה שירצו רק שהרי' מגמ"ס
ז"ל מידם זה מדעתו דוקא לעורך מציים ומשמ"כ לפי דעת הרמ"ס ופשטו
דיכול לשנותם לפ לדבר הרשות אבל מכ"ם שם דלשותה לכל מה שירצו
טיירי בצדקה ומ"כ כיה ו לפשות קופתו על הרי"ף היכי מייתי רמיה מיניה
כו'. בשלמא על הרב מהרש"ך הכ"ל לא קשה קושית זו דלמה לא מקשה
מהרש"ך קושיתו על הרי"ף שמפרש הרב ג"כ כמו שמפרש הרי' מגמ"ס דהשיטו
היה מציפי דכי כייפת לבני מדרפת ומ"כ היכי יתיב לפ"כ ליתי בעי מדרפת היה
ושיטו לעורך מעה מחרת כו' ומ"כ היכי יתיב לפ"כ ליפי בני מדרפת היה
לומ' דהרי"ף מיט סובר כהרי' מגמ"ס בפ"ק דדוקא לעורך מציים רשאים לעשות
כגון ממזון לכשות ומפשר דהרי"ף סובר דרשאין לשנות לא למעה מחרת
לכן מתחלה לא שו יתיב דפשר לתיק רשאין לשנות לעורך מעה מחרת ולפי
דכי כייפת בני מדרפת שו השיטו למי למעות שהונצו לעורך מציים ושיטו לעורך
מעה מחרת ומפשר מתחלה לתיק רשאין לשנות למעה מחרת שו יתיב זהו מפשר
שרשאין לשנות לכל מה שירצו לא לעורך מעה מחרת שו יתיב זהו מפשר
לפרש דברי הרי"ף ושיטו קשה עליו כלום רק על תלמידו הר' מגמ"ס דפשר
דרשאין לשנות רק לעורך מציים כגון ממזון לכשות שהו למי למעה מחרת
ומ"כ קושיתו דוקא על הר' מגמ"ס דלמה שו יתיב לפוף מכל על הרב מזרחי
קשה לפה לא מקשה קושיתו על הרי"ף היכי מייתי רמיה לפיפית דליפי
כו' הלא מייתי בצדקה (וכפמ"ש לקמן בפמוך בפ"ד יסיה ג"כ קשה על הרב
מהרש"ך לפה לא מקשה קושיתו על הרי"ף מכח קושית מהרת).

אמנם קושיתו מציקרא ליתא מה שמקשה על הר' מגמ"ס שפירוש
שפיפה מני כייפת בני מדרפת ליתא דמ"כ מני כיון שכמה שכמעות
כו' ז"ל קושית הרב מהרש"ך שמניח מהא דתניא ורשאים לשנותם שכמו שכמעות
לצדקה כגון קופה ותמחוי רשאים לשנותם ושיהיה לעורך מציים וה"ה בניפי
דכי כייפת בני מדרפת. ושייתי רוצה לתוק דקושיתו הוא ג"כ כמו קושית
מהרש"ך הנ, ושכין דמ"ס הר' מגמ"ס ליפי דכי כייפת שפיטו בני מדרפת
ג"כ כמו שהכין הרב מהרש"ך שדעתי למעות שהונצו לעורך מציים ושיטו
למעה מחרת ומ"ס היכי יתיב ומ"ל הניא לשנותם בצדקה קטיירי כדפי'
הוא עצמו ר"ל לשנותם טיירי בצדקה שפשה לעורך מציים כדפי' הוא עצמו
כי הר' מגמ"ס פי' דוקא לעורך מציים כגון ממזון לכשות ומ"כ מיך מייתי
רמיה לפטויי ליפי מכי כייפת בני מדרפת הלא מיירי בצדקה כ"ל לעשות
מחרת ומ"כ קושיתו הוא ממש כקושית הרב מהר"ך שלמה שכהן ז"ל ולפ
שגם זה מיט קושי' וכמו שתירלתי ליהל קושית מהרש"ך מכל לשונו של הרב
מזרחי בקושיתו מיט סובל ספי' של קושי' הרב מהרש"ך ז"ל. **עוד** קשה
הרב מהרש"ך שם לפי דעת הר' מגמ"ס וז"ל ותו מיכא למידם דירתם ליפי
דכי כייפת הוי לדבר הרשות וכמ"ש רש"י וגם כמ"ש הרמב"ן בתשובה
ירושה כן שכתב ומצות המזומנות לגרכי הציר וכ"כ לקמון וגם הר'
מגמ"ס מנמו כתב נכי דיעקב שכתבה מטרם שרפה לחלק כי היכי דלא
תקשי לפי שיטתו ומפר דשלחי שתם דכל שמתבה לעורך כה"כ לדעת הנמור
מתבה דכה"כ עצמו יכולים למכרו לפי, למעתי היה שיכרת ומ"כ חמתי לא
יתיב רבה ליפי דכי כייפת בני מדרפת כין ליפי דכי כייפת שו יורך
דבר הרשות השנוי לבני מדרפת שו למעשיות דקדושת בי מדרפת עדיפא כל
זה רציתי לתקדק בשיטת הר' מגמ"ס ז"ל וליל מכ"ל. **ולא** תוכל לידע מה
עשנו ומה מעמתו של הר' מגמ"ס מפר מפו לו תשובת כמה שפי' בעת
ליפי דכי כייפת בני מדרפת שלא בריכים לו לקוימים מדברי רבו הרי"ף
שפי' ג"כ בנמ' שם לשמר מבני מריש לא שו יתיב מר ליפי דכי כייפת
היינו בני מדרפת ומ"כ הוא הולך בשיטת רבו הרי"ף. ומכח פי' זה מלא
מדברי הפוסקים שהביא הב"י בי"ד סי' רכ"ו וכתב שהרמב"ן והר"ן כתבו שכן
מלא בעת הרי"ף כדעת הר' מגמ"ס ומין לנו הכרח מדברי הרי"ף שהכיא
לדברי הר' מגמ"ס רק כמה שפי', ג"כ שם ליפי דכי כייפת היינו בני
מדרפת כי מדרפם הרי"ף כתב ג"כ סוגית הגמ' דבריכין בפ"ק דכתרת שם
דיעקב שהתבה מטרם כו' מד שלח השתקש כו' מוחר לדבר מעה והיינו לף
למעה מחרת ומשמתקש לף לדבר הרשות וחזו לכתוב כדעת ר"ת והרמ"ם
ומריכין מנו ליפש ג"כ כמו שתירלתי הר' מגמ"ס דשלחי מילי דכי כייפת והכ"ם
הרב מהרי"ב מ"ח סי' מ"ט ע"ש ומ"כ דברי הר' מגמ"ס שמם ממש כהרי"ף
ומ"כ קשה ג"כ קושי' הרב מהרש"ך מהרי"ף דשלח מוכח דשליפי היה לדבר
הרשות וכמ"ש רש"י והרמב"ן כו' ומ"כ למאי לא שו יתיב הלא הניא השיטו
למעלותא מבפ"ב לבפ"מ. מכל כל מפיימת תמצא שלין זה שיטו למעלותא
ון כשתפיין בדברי הרי"ף ון בדברי תלמידו הר' מגמ"ס דשלח לפי דברי
הרב מהרש"ך שמחזק קושית כמ"ס שהליפו היה לדבר הרשות וכמו שמכח
בשלמת מדברי רש"י וכמ"ס מהרש"ך מליכא דהרמב"ן בשיטה זו ומ"כ לפ"ז
שהליפי היה לדבר הרשות בני כייפת לא מקרי דבר מעה מו לדבר שלא קדושה
מ"כ מה לי שמקרי דבר הרשות בני מייפת מו בני מדרפת מ"כ מין זה
השיטו למעלותא הלא לא קשיף לפשמו שום תוספות מעה מו קדושה ומה
היה בו מתחלה מיהא דבר קדושה מו בני מדרפת היה מציף לבר הרשות
וה"ל דהשיטו בני מדרפת הו למעלותא ומפ"מ מפה דמקרי דבר הרשות
ומ"כ מין זה מקרי דבר הרשות בני מייפת מו בני מדרפת ומ

חמור. וכך שיטתיהו דכריו נכן אמר דמשום הזמנה אין לאסור כי ובולמי אם כיס שחה סיו אסורים לשנות נדבתו וכמנהר במרדכי פ"ל וחכו שמכיים בחצי, פרמב"ן ובחצו, פרמ"ם הגי, ולף אם קרובי נותני פדקה נוסקים כו' לא מיישין כי' משמע שהחתמד אינו מוחה לו משמע שמלך נשלמו מ"ם. וכזה מיובב ג"כ הקושיא שיש שמקשה הב"ך דסא ולא שכיש המפוחת ה"ל הקדש מצליחתא כו' וכולמי הדין עמו שה"ל הקדש מצליחתא שאיש יכול לחזור מדבריו ומדברו וכמנהר בחרדכי הגי, אבל מיישי מוחר לשנות מדבתו אם מוחה אף לקדושה מחורה זאי לאסור ומה שלא מיישי בשור פי' שמ, וכב"י דברי חבני פרמ"ם הגי, המשום הזמנה אין לאסור כי' אף שכשור וכן הכי' בספרו הקצר שכימת פרמ"ם לשון מדבת רבים שחתמכו לשון בה"כ לו לשון בית מישון ולו, אין כאן קושיא כלל דיש לאסור משום הזמנה וכמ"ם הרב שמורחי בחשוו, הגי, דמקרי הקדש מצליחתא וכי' ות"כ מקדושה קלה לחמורה שרי וכמ"ם בב"ך. **ואל** תשיבני מהא דאמרי בגמרא דערכין ישראל שהחתמד מטורה לבה"כ כו' שמחלק שם בין כשהקדיש לגג נשחקע שעושר לשנות מדבתו ולף אם שחתמד מוחה וכשעושר בבמל שמפה פי' רש"י פ"ג דמשנה אף בדבת יחיד יכול לשנות מחנם בגמ"ם ערכים אלו ליישב זה לפי דחת שמרדכי כשם פר"ם ונרין למלק בין מטורה לשאר דברים ושין בב"ך פי' זה פ"ק י"ח וגם בפרמ"ם פ"ק דב"ב בהא דשלין בני שיר לשנות קופה חמחו כו' ומכיח הקדש מצליחתא דערכין ישראל שהחתמד מטורה כו' פ"ם. ולף שרמב"ן בחשו' והרמ"ם בחשו' הגי, מכיחי' רשים לשן שומשים לקרובי נותני הצדקות אף אם נוסקים מפונו' דערכין מכו"ם שהחתמד מחרה כו' ומשמע דכישראל לא מיישין לפשיטו כו' דמשמע משם אף אם מוחה שחתמד בעלמו ובחמת הפכים לדברי פר"ם וז"ל שמרדכי הגי, שמרדכי הגי, לריכין ג"כ ליישב זה ושיט קושיא דשם פירי אם הוא נוסף שלא כדין אז ישראל אין מושלין בספשיהו וחכו שלריך בקרובים שם לשמרי' דלמא אם היה מי שחתמד לא פי' מפכב ומשמ"כ אם ישראל נוסף כדין וכפונדא דפר"ם שמרדכי אז שומשין ל וה"ם נכשל הפפה אפי' אם מוחה שחתמד פיירי ג"כ שנוסף שלא כדין כגון בפחרה וכפונדא דמוהריק"ו שו' ק"י וכב"ם. ושיין לקמן מם שכחבתי בם"ל נשמין מדבת יחיד לו מדבת רבים ושלימים וכן רבים פוסקים אף לדבבת יחיד יכולין לשנות מ"מ מודים זה דשם עומד שחתמד בשעמו ומוחה שלא מבעי ע"ל כן רק שלא יהיו מדבי פשיטא שאינם רשאים לשנות מדבתו וכשין שנדע דשמרדכי בשם פר"ם וז"ם הרמ"ם דששום הזמנה אין לאסור ר"ל פולל ואם היה מוחה היו אסורים לשנות מדבתו אף לקדושה חמורה וע"כ אף שחתה שהיו מוחה אסורים לשנות מדבתו משום שהזמינו לבה"כ כו' דהזמני לא מילחת וחכו שכחב ואף אם קרובי נותני הלדקה נוסקים כו' . **ותדע** שיש לחלק בין מדבת יחיד לדבת רבים לשין שיטו אף מקדושה קלה לחמורה שמרי מוכרח מסירושלמי דזרעי' דמשנת בה"כ שרישא ממשנת לדקה דגרס' שם רב חזי תרשא דבי כישחתא דקבני ר"ל כמה ממון שקצו מנותי כו' על זכי היו חמן בר לוים למילף כחוריתא לו חולים המוסלים בחשפה וקרא שלו המקרא ישכח ישראל שושפו ויבן סיכות ושזה כתב החשב"ן בשם בריל שמוכל שמוב ליתן לדקה כו' לחולין שריים שליתן לבה"כ והוכיח מזה מחריק"ו שו' קכ"ח מדקחמר בירושלמי חולים המוסלים בחשפה וכן חומר בריל שמוכל חולים שריים ולא קחמר שריים שחם משמע דשם לא היו חולים שריים כ"ם שריים שחם דחוב יותר ליתן לדקה לבה"כ ע"ש וכ"כ מהרי"ק סי' רמ"ם ני"ל וכ"כ כחב מוהרי"קו שו' הל"ל דמדבת לדקה לשריים מקרי שיהי שלמליחתא לחוק בנין בית ולעיל בשו' ס' המריך מוהרי"קו ושמ ושתן שיהי למליחתא לחוק בנין בית ולעיל בשו' ס' המריך מוהרי"קו ושמ ושתן אם רשאים לשנות מדבת שחתמד לחוק שריים שבירושלים לחוק בנין בית שבירושלים ושקה על זה לחם שהריך להוכיח משסוקים אם רשאים לשנות שדבתם שמ' שלא שיהי שלמליחתא מן לדקה לשריים לחוק בנין בה"כ אלא שיש לחלק דמדבת רבים לדקה לשריים רשאים לשנות למליחתא לחוק בנין בית בה"כ ומשמ"כ מדבת יחיד ס"ל דאסור לשנות אף למליחתא לכך סוחרין להריך שם בשורים ו"כ ס"ם בב"ד בשוכדא דחשו' הרמ"ם הגי, בשם ושמ"ם לשון זה אם היה מוחה שחתמד בשעמו ומוחה שלא יהיה רשאי לשנות מדבתו אף לדבר שהוא לשם שמים ואף שהוא לשם שמים אין לשנות מדבתו אם לא בהסכמת בית דין גדול ומשמ"כ שם בשם הרמב"ם ז"ל וכן הוא בפיהמ"ש לרמב"ם ז"ל בפרק ד' מבכורות משנה ה' וז"ל ומשל שלא יהיה רשות לגזברי לשנות מדבתו בכשון דיכן שאיש חפיו לדבר מלוה משום דפבי ומב"ם ליישב שחתמ אף שהחתה בפירוש אבל מ"מ מה שיש לחפוק מהא דעכו"ם דפבי ליישב דגבי עכו"ם הוא משום מיעוט שלא לחפוק ישראל וכמ"ש הרמב"ן והרמ"ם אף אם ימלא ישראל דפבי אם הוא שלא כדין לא מיישין לפשיטו. **עוד** נריכין אנו ליישב לדעת הרי" מגמ"ם שכתב הרמ"ם בפ"ק דב"ב סה

דישראל שחתמד מטורה סי' פיירי בגוני דבי כישחתא דב"ד הגדול שחתמד שיכולין לשנות מפני למשחי היא שיכרת ודבריו לריכין ליישב דסגא קשה על זה קושיות פרמ"ם שכתב פרמ"ם לפני זה בכיאור דברי ר"ם שמקשה מכא דשורף פייעא מיהיד שרגא בני כישחתא ושליים מזנח דמקשה שם ושין נוסר דשוכי מילי דבי כישחתא כו' דסכא מזנח הוא דשליים דסייע נשבי ולא ליגור כו' פ"ם ות"כ קושיא זו ג"כ לפי דעת פרי" מגמ"ם דהמ כא דישראל שחתמד מטורה לפיירי בגוני דבי כישחתא כו' דיכולין לגזור לשנות ות"כ הא דשמרש פייעא דשליים מזנח דמוכח בישראל שרי קשה לפי דבריו דשכחם מכם מפני נבגי שרי . ולפי מ"ם לשל ביישוב דברי הקושפות דכא דשליים חכי פיירי בחשובים ושקופי שציר ג"ם דיל דגם פרי" מגמ"ם פ"ל כן דגרם חזני ביו"ד וקפי על עקופי שציר מבל על הרמ"ם תימה שלא הפה דברי פרי" מגמ"ם מכא דשזרק פייעא דשליים מזנח ולפי דעת הרמ"ם פיימו סגנגים ושפשר הוחל והרמ"ם כתב כן לפני זה ת"כ ממילא נידחים דבריו מבל לפי מ"ם דגרם חכי אין כאן למייה.

עוד הקשה שם הרב מהרש"ך על הרי" מגמ"ם וז"ל גם פרמ"ם שכתב להכריח דבריו כו' מכא דתנן בשקלים מותר מניים לשניים פיט רואים שהרי בפרי שומשים לקרובי נותני הלדקות אף אם נוסקים מפונו' דערכין מכו"ם שהחתמד מחרה כו' ומשמ דבישראל לא מיישין לפשיטו שלא כדין אז בישראל אין מושלין בספשיהו וחכו שלריך בקרובים שם לשמרי' דלמא אם היה מי שהחתמד לא פי' מפכב ומשמ"כ אם ישראל נוסף כדין וכפונדא דפר"ם שמרדכי אז שומשין ל וה"ם נכשל הפפה אפי' אם מוחה שהחתמד פיירי בגוני דבי כישחתא דב"ד הגדול שחתמד שיכולין לשנות מדבתו אף לדבר שהוא לשם שמים אין לשנות מדבתו אם לא בהסכמת בית דין גדול ומשמ"כ שם בשם הרמב"ם ז"ל וכן הוא בפיהמ"ש לרמב"ם ז"ל בפרק ד' מבכורות משנה ה' וז"ל ומשל שלא יהיה רשות לגזברי לשנות מדבתו בכשון דיכן שאיש חפיו לדבר מלוה משום דפבי ומב"ם ליישב שחתמ אף שהחתה בפירוש אבל מ"מ מה שיש לחפוק מהא דעכו"ם דפבי ליישב דגבי עכו"ם הוא משום מיעוט שלא לחפוק ישראל וכמ"ש הרמב"ן והרמ"ם אף אם ימלא ישראל דפבי אם הוא שלא כדין לא מיישין לפשיטו. **עוד** נריכין אנו ליישב לדעת הרי" מגמ"ם שכתב הרמ"ם בפ"ק דב"ב סה

Digitized by Google

צורך עניים כו' ור"ל שבזה יתורץ מה שהביא הרא"ש את הירושלמי וביאר דבריו ואינו סותר דברי הר"י מגא"ש שהירושלמי רק באירע הדך מקרה כי מהירושלמי אין טעם שום סתירה לדבריו כי בודאי גם הר"י מגא"ש ראה הירושלמי ופירשו בבאים לשנות לדבר שהוא צורך עניים כגון ממזון לכסות כו'. ואף שיש קצת נגמגם בזה כמה שמסיים הב"י אבל לדבר הרשות אין רשאין לשנותן לא הפרנסים ולא הצבור ולפ"ד הר"י מגא"ש אפי' לדבר מצוה אינם רשאים לשנות רק לצורך עניים ממזון לכסות אבל מלתא דפסיקא נקט דכשגבו מעות דרך מקרה לעניים אז לכל הדעות אין יכולין הפרנסים לשנות לדבר הרשות אף לפי דעת הרא"ש ופסיקא לפי דעת הר"י מגא"ש אפי' לדבר מצוה אין יכולין לשנות רק לדבר שהוא צורך עניים כו' אבל מ"מ לכ"ע לכל הפחות לדבר הרשות אינן יכולין לשנות כו'.

עניים לעניים איירי בדבר שע"י מקרה א"כ גם הירושלמי איירי בכך דפלה קאי ומפרש אותו כלומר כו' והיינו שהירושלמי מוסיף אפי' בדבר שע"י מקרה מותר לשנות לצורך עניי' אחרים אם ראו הפרנסים שיש צורך בדבר ועיין לעיל בתשובי' ז' דף כ"ט מ"ש שם בהג"ה מה שהכריח להירו' לפרש כן וא"כ בזה נסתלק תמיהת ה"ה ר' שלמה כהן בתשובי' הנז' מן הרא"ש הנז'. **אך** צ"ע למה אינו מפרש הרא"ש כפי' הראשון שכתבתי לעיל בירושלמי ומפרש פי' אחר שהרי לפי החילוק זה שבין דבר קבוע לדבר מקרה יוכל לפרש ג"כ פי' זה ובפרט שפי' זה נראה יותר מרווח לפי מה שראיתי בירושלמי שכתב ואין ממחין ביד הפרנסים "בכך משמע בזה שהפרנסים טחנים המותר עניים לעניים אין בני העיר ממחין בידן וכמ"ש לעיל ודו"ק.

אבל מ"מ דברי הב"י צריכין ישוב במ"ש אח"כ וכ"כ הגמוק"י בשם הר"ר יונה כו' דאם הסכימו הצבור להרבות בצדקה כו' וההוא דהירושלמי דאין ממחין כו' היינו כשהסכימו לשנות מותר עניים לצרכי הצבור וכן כו' רשאים לשנות כו' קשה מהו וכ"כ הנ"י בשם הר"י ואדרבה זהו סותר מ"ש הב"י לפני זה והנ"י בשם הר"י לענ"ד בא לחדש דין אחר כשהסכימו הצבור להרבות בצדקה אין רשאין לגזול ולשנות לצרכיהם ומוקי הנ"י בשם הר"י ההוא דהירושלמי דאין ממחין ביד הפרנסים איירי במותר מפרנסתן כו' וזהו דין מחודש ולא איירי כלל לפני זה ואפשר שמ"ש הב"י וכ"כ הנ"י בשם הר"י קאי אדברי הטור שכתב דאם אירע מקרה שהוצרכו לגבות לצורך עניים כו' לא שלא ליתנם לצורך דבר אחר כו' וצ"ז כתב הב"י שכ"כ הנ"י בשם הר"י אם הסכימו הציבור להרבות בצדקה ולחלק בתעניות ובימי תשובה אין רשאין לגזול ולשנות כו' והיינו ההוא דכתב הטור אם אירע מקרה כו' וכתב אח"כ הנ"י בשם הר"י דההוא דירושלמי דאין ממחין ביד הפרנסים איירי במותר דרשאין לשנות לצרכי צבור אם הסכימו הפרנסים כו' ע"ש.

עוד הקשה הרב מהרש"ך על הר"י מגא"ש וז"ל ותו איכא למידק עליה על הראיה שמביא להוכיח סברתו מההיא דאמר אביי מריש הוי עביד מר תרי כיסי כו' עד ועל נפשי כאשר ראיתי הראיה הזאת בפסקי הרב הגדול מהריב"ל (בראשונות סימן מ"ט) תמהתי וראיתי בחידושי הרמב"ן ושמחתי מאד ועמדתי לראות אם היה מקום ליישב התמיה כי רבה היא שלא יקשה לדברי הר"י מגא"ש ולא עלה בידי שום דבר והנה התמיהה הזאת מועתקת בחידושי הרמב"ן וז"ל ומה שהביא ראיה מדאמר אביי מריש הוי עביד מר תרי כיסי כו' וקאמר אי ס"ד דהא דקתני ולשנותה לכל מה שירצו דאפילו לדבר שאינו לצורך עניים דכיון דהוי (רבה) ריש מתא למה ליה לאתנויי ולא חזינא ליה ראיה דאפילו כשת"ל כדבריו למה ליה לאתנויי סא הכל לעניים ותני רשאים לעשות קופה תמחוי ותמחוי קופה כו' ועיין בחידושי הרמב"ן שמסיים אלא מאי אית לך למימר דהא שינוי עקירת שם ותנאי בני העיר בעי כי ההוא דמגבת פורים כו' ע"ש בחידושי הרמב"ן. הנה כאשר שהרב מהרש"ך סמך על הרמב"ן בחידושיו וכתב שלא עלה בידו שום דבר ליישב התמיה הנז' וא"כ לפ"ד הרמב"ן ומהרש"ך טעה הרב מגא"ש ואחריו הרב מהריב"ל בדבר פשוט בסוגיא דשמעתתא במ"ש בגמ' רשאים לעשות קופה תמחוי כו' ולמה ליה לאתנויי כו'. **ולענ"ד** ליישב דברי הר"י מגא"ש שדבריו מוכרחים בגמ' לפי שיש לדקדק בסוגיא שאמר בגמ' אמר אביי מריש הוי עביד מר תרי כיסי חד לעניי דמתא וחד לעניי עולם הנ"ל מריש הוי עביד מר תרי כיסי חד לקופה וחד לתמחוי וביותר שלפני זה אמר בגמ' אמר אביי מריש לא הוי יתיב מר אליפי כו' כיון דשמע להא דתניא ורשאין בני העיר לעשות קופה תמחוי כו' ולשנות' לכל מה שירצו (כך הוא גירסת הרי"ף) וא"כ הל"ל ג"כ אח"כ מריש הוי עביד מר תרי כיסי כו' חד לקופה וחד לתמחוי כו' וקושיא זו קשה ג"כ להרב מגא"ש בסוגיא הנז' ועוד דלשון עביד תרי כיסי לא שייך בקופה ותמחוי שתמחוי הוא שגובי' בכל יום מיני מאכל וכיס שייך גבי מעות שגובים בכל עת ומכח הכרח קושיא זו למד הרב מגא"ש בגמ' דמ"ש אביי מריש הוי עביד מר תרי כיסי חד לעניי דמתא וחד לעניי עולם עניי עולם היינו שבאים לדפוק על פתחי הנגבאים שיתנו להם כסות ולרכיהם מה שאינו נוגע אל המזון כי המזון היו לוקחים מן התמחוי לכן הוי עביד תרי כיסי חד לעניי מתא מה שגבו מעות מע"ש לע"ש וחד לעניי עולם מה שגבו לכסות ושאר צרכיהם ולא רצה לשנות דהיינו באם שתהיה מעות בקופה והיו צריכים עניי עולם לקנותם כסות ושאר צרכיהם שאינו נוגע למזון לא רצה לשנות כי אף שאמרו בגמ' רשאין לעשות קופה תמחוי היינו לשנות ממזון עניי מתא למזון עניי עולם ומ"ש לשנות' לכל מה שירצו היינו לשנות מעניי מתא ממזון לכסות או מעניי עולם מתמחוי לכסות ושאר צרכיהם ולאפוקי לשנות ממעות הקופה השייך למזון עניי מתא לצורך כסות עניי עולם או איפכא מה שגבו לצורך כסות עניי עולם לשנות למזון עניי מתא אף שהמה צרכי עניים מ"מ לא רצה לשנות שיש כאן שני שינויים מעניי מתא לעניי עולם וגם ממזון עניי מתא לכסות עניי עולם או איפכא וזה היה סובר שאסור לשנות לכן עביד רבה תרי כיסי אבל כיון

שמשמע להא דמ"ע שמואל לרב תחליפא כו' עביד חד ומתני איהו נמי עביד ואתני וא"כ בזה יתורץ הדקדוקים הנ"ל שלא אמר אביי מריש הוי עביד ב' כיסי חד לקופה וחד לתמחוי כי לא איירי בה מתמחוי כלל רק מכסות ושאר צרכי עניי עולם ולכן אמר ג"כ ב' כיסי שזה שייך גבי גביות מעות וזהו הוכחות הר"י מגא"ש כיון שרבה היה ריש מתא ורשאין בני העיר לשנות אף לדבר שאינו צורך עניים וזהו הפי' של ולשנותה לכל מה שירצו א"כ מכ"ש שרשאים לשנות ממזון לכסות אף שאינו באותן עניים ממש וא"כ למה עביד ב' כיסין מתחלה ולבסוף למה היה צריך להתנות כו' אלא ודאי שמ"ש ורשאין לעשות קופה תמחוי ולשנותה לכל מה שירצו היינו לדבר שהוא לצורך עניים כגון ממזון עניי עולם לכסות עניי עולם או ממזון עניי מתא למזון עניי עולם ומכ"ש ממזון עניי מתא לכסות עניי עולם דהוי שני שינויים זהו אסור לכן עביד תרי כיסי' אבל כיון דשמע הא דמ"ע שמואל לרב תחליפא כו' עביד חד ואתני כו' שיהא רשאי לשנות ממזון עניי מתא לכסות ושאר צרכי עולם. ובזה מיושב תמיהת הרמב"ן בחידושיו ומוהרש"ך הנז' ומ"ש עוד הרמב"ן לחזק הקושיא וז"ל אלא מאי אית לך למימר דהא שינוי עקירת שם ותנאי בני העיר בעי כי ההוא דמגבת פורים כו' אין ראיה ממגבת פורים לשאר גביות וכמ"ש בגמ' דהאומנין ובתוס' שם וכמ"ש לעיל ואין אנו צריכין למה שמסיים הרמב"ן שם וז"ל דמ"ש ולשנותן לכל מה שירצו כששינו נמי אותו במעמד אנשי העיר קאמר וקסבר נמי רבה דכי אמרינן ולשנותן לכל מה שירצו ה"מ כשהוצרכו אח"כ לשנותה אבל שיתנו עליו מתחלה לא דבעינן כיס מזומן לכל א' וא' כיון דחזי לרב תחליפא כו' דמתני עם אנשי העיר ומודיען איהו נמי מתני עכ"ל ומה שהרב מוהרש"ך לא עלה בידו שום ישוב לתמיהת הרמב"ן לפי שאזיל לטעמיה שכתב שם בדף כ"ו ע"ד במ"ש לתרץ קושי' הרא"ש על הר"י מגא"ש שכתב שם דהא דלשנותן לכל מה שירצו פירושו באמת אליבא דעת הרב מגא"ש שיכולין לשנות אף ממזון עניי מתא לכסות עניי עולם כו' ע"ש באריכות ולכן לא עלה בידו ישוב הנז' על קושית הרמב"ן לפי שיטת הר"י מגא"ש ולענ"דן כמו שכתבתי לעיל. **נמצא** זכינו לדין מדברינו הנז' שיש שלש מחלוקת בדבר הא' שיטת התוס' דערכין דבני העיר יכולין לשנות מדבת עניים ודוקא לדבר מצוה אבל לא לדבר הרשות וגבאי אינו רשאי לשנות כלל אף לדבר מצוה והיא שיטת המרדכי בשם ר"י בפ"ק דב"ב וכמו שהארכתי בזה לעיל. **השיטה** השניי' היא דעת הרא"ש בפ"ק דבתרא דבני העיר יכולין לשנות אף לדבר הרשות והיא שיטת ר"ת וגבאי אינו יכול לשנות לדבר הרשות אבל לדבר מצוה אף הגבאי יכול לשנו' אפי' לדבר שאינו לצורך עניי' אף אם לא יפרענה עוד וכמבוא' בהרא"ש שם ולשיטת ר"ת הסכימו רוב מנין ורוב בנין הרא"ש והטור וסמ"ג וסמ"ק והרמב"ן והר"ן והרשב"א וכמבואר בב"י סי' רנ"ו והב"י כתב שהרמב"ן והר"ן כתבו שהרי"ף סובר כשיטת הרב מגא"ש אבל עיין בפסקי הרקנטי סי' תפ"ב והובא קצתו בשלטי הגבורים פ"ק דבתרא מ"ש בשם הרי"ף דמוכח מזה שהסכים הרי"ף לשיטת ר"ת ולא כהר"י מגא"ש ובאמת מדברי הרי"ף המבואר בהלכות לא משמע שסבר כהר"י מגא"ש רק במ"ש ג"כ הפירוש דליפי דבי כנישתא שינו לבי מדרשא וכמו שהארכתי לעיל ובתשובת מהר"ם גאלנטי סי' ע"ו כתב שהרי"ף סובר כשיטת ר"ת והרא"ש וע"ש.

השיטה השלישית היא דעת הר"י מגא"ש דאפי' בני העיר אינם יכולין לשנות מדבת עניים רק לצורך עניים כגון ממזון לכסות ומדור וכיוצא בו שהוא לצרכי עניים וכמבואר ברא"ש ובחידושי הרמב"ן פרק קמא דבתרא ועיין במהריב"ל בראשונות סימן מ"ט שכתב שהיא שיטת הרמב"ם ומהריק"ו שורש ה' כתב שהוא שיטת הרשב"ם והב"י כתב שהיא שיטת המרדכי בשם ר"י אמנם כבר דחיתי דבריו לעיל. הנה כמעט כל הגבאים מתנבאים פה אחד להם ודחו דברי הר"י מגא"ש ועיין ברמב"ן פרק קמא דבתרא ובתשובת המזרחי סי' ג"ן ובמוהריק"ו שורש ה' ובס' בני שמואל סי' נ"ס ובתשו' מהרש"ך ח"ב סי' נ"ח אף כי מחמת הקושיות אשר הקשו עליו הינו כדאי לדחות את דבריו כי בס"ד צרפתי את דבריו מכל סיג כמבואר לעיל אחת לאחת למצוא חשבון. **ובזה** נבוא אל נדון דידן כי השאלה בשאלי' לפנינו היא פרשה סתומה מכל צד שמבואר שם שהקדישו אנשי מצרים את נכסיהם לאנשי ירושלים אבל לא נתברר איך ומה הקדישו נכסיהם אם צור המקדישים את נכסיהם שימכרו את נכסיהם ויהיה הקרן קיים והפירות ישלחו לק"ק דירושלים ת"ו וגם אם מינו גזברים במצרים על זאת הנדבה שיתעסקו במעות הנז' אם לאו וגם אם ציוו להגזברים בפירוש שלא ישנו את תפקידם דהיינו ההקדש הנז' לשום דבר שבעולם רק לאותו דבר שהקדישו או ציור סתם ושאר חילוקי דינים יתבארו היטב בעזה"י. **ובודאי** אם הקדישו המקדישים את נכסיהם ולא מינו גזברים עליהם במצרים רק ציוו שישלחו הקרן לירושלים ושם יחלקו הממונים הנדבות לעניים או ללומדי תורה כפי רצונם בזה נלענ"ד דפשיטא הן לפי שיטת ר"ת והרא"ש והמסכים לדעתם והן לפי שיטת התוספו' דערכין דהרשות נתונה ביד ממונים דירושלים ת"ו לשנות ההקדש הנז' דע"כ לא פליגי אלא אי גבאי יכול לשנות כמו בני העיר לדבר מצוה אבל בני העיר כ"ע מודים דיכולים לשנות לדבר מצוה אף אם לא יפרעו אח"כ דלא גרעו מגבאי שכתב הרא"ש מהא דר' ינאי יזיף ופרע דגבאי יכול לשנות לדבר מצוה אף אם לא יפרע אח"כ ומכ"ש בני העיר דיכולין לשנות לדבר מצוה אף אליבא דעת התוס' הנז'. ואין לחלק בין נדבת רבים לנדבת יחיד שהרי בודאי יותר יש להחמיר בנדבת יחיד מנדבת רבים וכמבואר במהריק"ו שו' ה' אבל ז"א שהרי מבואר במרדכי בפ"ק דבתרא על ראובן שנתן ממונו לצדקה ואמר זה הממון יתן בריוח והריוח יתן לקהל לשכור רב היושב בעיניהם כו' ומביא ראיה מהא דר"ת שהתיר לתת מעות הקופה לצרכי העיר וא"כ מוכרח שאין לחלק בין נדבת יחיד לנדבת צבור וכן כתב מהריק"ו הנ"ל מהא דמרדכי הנ"ל וגם מהרא"ש בפ"ק דבתרא הנז' ואף שהרב מהריב"ל סי' מ"ט כתב דאין כח ביד הקהל לשנות אף לדבר מצוה

Digitized by Google

במקום פסידא דלא הדרא וכתב שגם הרא"ש בפסקיו מסכים לזאת הסברא שכתב ח"ל אבל בני העיר שעשו קופה בהסכם על דעתם עשאוהו לשנותם לכל מה שירצו וכשיצטרכו מצות לעניים יגבו פעם אחרת עכ"ל משמע הא אם לא היו גובים פעם אחרת לא היו רשאים לשנותם עכ"ל מאריב"ל וא"כ שכח מדבריו דגם הקהל אין להם רשות לשנות אם לא יפרעו אח"כ וא"כ ה"ה בנ"ד שירצו הקהל ליקח הנדבה אשר התנדבו במצרים לצורך פרעון החובות שלהם כיון שהוא פסידא דלא הדרא שאינם חוזרים ופורעים עוד הנדבה הנז' אינם רשאים לשנות.

והנה אף שאין תלמיד כמוני מכריע אבל תמיהני שמביא סוף דברי הרא"ש ולא הביא תחלת דברי הרא"ש שכתב במה שמקשה לסברתו מהא דהאומר סלע זו לצדקה כו' ומסיים שם וגבאי נמי לדבר הרשות דוקא אסור אבל לדבר מצוה מותר אף שלא יפרענה עוד דמשמע מהם אפי' גבאי מותר לשנות לדבר מצוה אף שלא יפרענה עוד ומכ"ש שהקהל יכולים לשנות לדבר מצוה אף שלא יפרעו עוד. ובאמת צריכין אנו ליישב דברי הרא"ש לכאורה שלא יהיו דבריו סותרים זא"ז דמתחלה כתב דאפי' גבאי יכול לשנות לדבר מצוה אף שלא יפרענה עוד ואח"כ כתב דאפי' ציבור אינם יכולין לשנות אם לא יפרעו אח"כ. **והיה** נלע"ד ליישב דברי הרא"ש שמ"ש אח"כ שאינם רשאים לשנות אם לא משום שאם יצטרכו יגבו להם פעם אחרת היינו שקאי שם על הא דאמרי' בגמ' ורשאין לעשות קופה תמחוי כו' שקאי על עיקר צרכי הפרנסה של העניים שאין להם די חיותם אם לא מקופה ותמחוי זולת זה אין להם פרנסה לכן אינם רשאים לשנות אם לא משום שאם יצטרכו יגבו להם פעם אחרת ומשא"כ מ"ש הרא"ש מתחלה שאפי' גבאי יכול לשנות כו' אף שלא יפרע עוד קאי על האומר סלע זו לצדקה דהיינו שיהיה להם פרנסה בריוח אף שיהיה להם פרנסה מן הקופה אבל לא כ"כ בריוח ואותו בריוח יכולין לשנות אף אם לא יפרעו ואף שמדברי מהריק"ו שו' קכ"ח נראה שחולק על סברא זו אבל ז"א כי כד מעיינת שם תמצא מ"ש שם נגד סברא זו הייט לסברת הרשב"א ואח"כ סתר דברי הרשב"א בעצמו מכח תשובה א' של הרשב"א ז"ל: **אבל** ראיתי בתשובת הרב מהרש"ך ח"ב סי' נ"א שמחלק בין דבר מצוה לדבר הרשות וכתב אח"כ וז"ל וראיתי בפסקי מהריב"ל שאפי' לדבר מצוה אינם יכולים לשנות כו' כי אם על מנת לפרוע ותמהתי שלא ראיתי בשום פוסק שיכתוב שאם שינו לדבר מצוה שיהיה צריך לחזור ולפרוע ופסק מהרש"ך שם להלכה למעשה שיכולין לשנות לדבר מצוה אף שלא יפרעו עוד ומכ"ש בנ"ד כמ"ש לעיל וכמו שיתבאר עוד בעה"י וא"כ פשיטא אם לא מינו המקדישים גזברים על נכסיהם אשר התנדבו לירושלים רק שהתנדבו אדעתא דממונים פרנסי ירושלים ת"ו שיכולים לשנות הנדבה הנז' וכמ"ש אלא אפי' מינו המקדישי' גזברים על נכסיהם במצרים לגאות הפירות לירושלים יכולים ג"כ הגזברים לשנות הנדבה הנז' לצורך פרעון החובות דירושלים מאחר דהנוגשים אים דבר יום ביומו לגאת ידי חובתם ואין ידם משגת והרי הם ביד הישמעאלים כתוא מכמר שאין מרחמין עליו ובכל יום ויום הם בסכנת נפשות. **וגדולה** מזו התיר מהריק"ו שור' ה' הנז' על דבר המעות אשר התנדבו לעניי ירושלים לשנות את הנדבה לצורך בנין בהכ"נ דירושלים ת"ו וכמו שהעתקתי לשונו בתחלת הפסק אע"ג דלא יפרעו עוד ואף שמהרד"ך בתשובו' בית ל' חולק עליו וכתב וז"ל והראיה שהביא הרב הנז' (מהריק"ו שור' ה') ממה שתלה הרא"ש טעמו לומר דבני העיר יכולין לשנות משום דכשיצטרכו מצות לעניים יגבו פעם אחרת כו' וכתב הרב ז"ל א"כ היכי אמרי' ישראל שהתנדב מנורה דיכולין לשנות כו' והלא פשיטא שאין חוזרין ופורעין כו' ע"ש במוהריק"ו לא הבינותי דמילתא דפשיטא שמ"ש ולכשיצטרכו מצות לעניים יגבו פעם אחרת הוא לומר דמטעם זה שמותר לשנות דאמדינן דעתייהו ואמרי' שעל דעתם עשאוהו דבלא האי טעמי' יש לנו לומר שזכו עניים שעל דעת עניים עשאוהו הואיל כו' ואין להם מעות אחרים להתפרנס מהם ואין כח לציבור לשנותם שאם ישנו אותם גוזלים את העניים אבל כיון כו' שכשיצטרכו העניים יגבו פעם אחרת יש לנו לומר שלדעתם עשאוהו ויכולין לשנותם וא"כ לא קשיא מידי מההיא דמנורה כו' דהתם אע"ג דאין חוזרין ופורעין מ"מ אמדי' דעת המתנדב דודאי ע"ד הציבור התנדב ויכולין לשנות כו' עכ"ל ע"ש א"כ משמע מדבריו דמה שהציבור יכולין לשנות היינו דוקא משום דלכשיצטרכו יגבו להם פעם אחרת ואולי זאת הוי כגוזל עניים כו' ובזה חולק שם על הרב מהריק"ו הנ"ל.

אבל תחלה צריכין אנו ליישב לפי מה שמחלק שם מוהריק"ו בין היכי שיש טורח לגזברים כגון במנורה לכן מותר לשנות אף דלא יפרעו כו' ומשא"כ בקופה ותמחוי כו' ע"ש א"כ קשה לפ"ז דהא מסיק הרא"ש בהאומר סלע זו לצדקה דמותר לגבאי לשנות לדבר מצוה אף דלא יפרע אח"כ וקשה מה טורח יש לגבאי בסלע זו שיהא מותר לשנות אף דלא יפרע וצ"ל לפי דברי מהרי"קו דע"כ שבקי' לברייתא דאיהו דחיק ומוקי לנפשי' דאיירי ג"כ דהנותן סלע זו לצדקה כדי לסגל ולהרויח בסלע שיהא הקרן קיים כו' או איזה טורח אחר ולא מותר לשנותה לדבר מצוה אף דלא יפרע (וזהו קצת דלא כמ"ש לעיל בשם התוס' ודקדקתי שהתוס' כותבים האומר פרוטה זו לצדקה כו' ע"ש) ואי אפשר לחלק כמו שמחלק מהרד"ך גבי קופה דאדעתא דהכי התנדב כו' וכן במטר' כו' לכן מותר לגבאי לשנות באומר סלע זו לצדקי' דקשה הלא עיקר טעמו של הרב מהרד"ך שכבר זכו בו העניים והוי כמו גזל עניים אם לא יפרעו אח"כ וא"כ ה"ה בהאומר סלע זו לצדקה למה יהא מותר לשנות לגבאי אם לא יפרעו אח"כ וקושיא זו קשה למוהריק"ו לכן אינו מחלק ביניהם כמו שמחלק הרב מהרד"ך ובחילוק אחר בין היכא שיש טורח להגבאים כו' דלפי דעת מהרד"ך קשה ההיא דהאומר סלע זו לצדקה. **ואין** להקשות לפי דברי מהרד"ך דמחלק בין מטרה לקופה כו' א"כ קשה מאי ראיה מייתי הרא"ש ממנורה

לקופה דמותר לשנות לדבר הרשות לפי דברי ר"ת אבל ז"א קושיא דמהרד"ך מיישב זה במתק לשונו דהעיקר הטעם הוא דאמדי' דעת המתנדבים כו' ועוד דכ"ש הוא דמה התם במנורה שאין חוזרים ופורעים ואפ"ה מותר לשנות לדבר הרשות ומכ"ש בקופה דאם יצטרכו יגבו פעם אחרת ומכ"ש שמותר לשנות לדברי ר"ת לדבר הרשות. וזהו צריך ליישב קצת לפי דברי מהריק"ו שמחלק בין היכא שיש טורח לגבאים כו' וא"כ קשה מאי ראיה מייתי ממנורה לקופה דבקופה אין שום טורח ומשא"כ במנורה לפי דבריו אבל ז"א קשה גם לדברי מהריק"ו דממנורה נשמע לקופה ותמחוי הואיל ובמנורה מותר לשנות לדבר הרשות בשביל שיש להם טורח אם אינם חוזרים ופורעים נשמע מינו לקופה ותמחוי דמותר לשנות לדבר הרשות כשחוזרין ופורעין אף שאין להם טורח וכמו שמסיק הרא"ש בטעמו דכל המתנדב להביא ליד ציבור אדעתא דציבור התנדב כו' א"כ לפ"ז דברי מוהריק"ו נכונים הם שהסכים לשיטת ר"ת והרא"ש ודלא כהר"י מגא"ש אף שמהראיה שמביא לדחות דברי הר"י מגא"ש אינו ראיה שכתב שבמרדכי בשם הר"מ מוכח דלא כהר"י מגא"ש וז"ל המרדכי בפ"ק דבתרא פסק ר"מ דהגבאי שאמר בעודו גבאי כך וכך הלויתי לתוך כיס של צדקה נאמן כו' דאדעתא דהכי מוקמינן ליה דרשאין בני העיר לעשות קופה תמחוי כו' ע"ש ולא הבנתי דבריו איך מוכח מדברים האלה דלא כהר"י מגא"ש דגם הר"י מגא"ש יודה בזה דגבאי נאמן וגם מודה בזה שרשאים לעשות מקופה תמחוי אבל מ"מ מראיה הראשונה שהביא מהריק"ו שם ממ"ש המרדכי בשם מהר"ם מהא דראובן שנתן ממונו לצדקה כו' מוכח שפיר שסובר כר"ת והרא"ש ודלא כהר"י מגא"ש. וא"כ פשיטא לפי דעת מהריק"ו דפסק דיכול לשנות אפי' נדבת יחיד לצורך מצוה אחרת אף דלא יפרענה עוד וכמ"ש לעיל ומכ"ש בנ"ד דיש כמה מעלות טובות למקום עלינו שיכולים ליקח אותם הקרקעות שהתנדבו לעניי ירושלים לצורך פרעון החובות דאנשי ירושלים באשר שאין ידם משגת לצאת ידי חובתם שהחובות עלו ויסתרגו על צווארינו בעבותות העגלה והנוגשים אים דבר יום ביומו ויש לחוש לסכנת נפשות ושלא יהיה חרב מעמד ומצב וקיבוץ ירושלים ת"ו ח"ו וגדולה מזו כתב הרא"ש בתשובה הובא בי"ד סי' רנ"א שיכולים לשנות אפילו מת"ת לצורך שלשים פשיטים להגמון שאם לא יתפשרו עמו יש כמה עניים שאין להם ליתן ויכום ויפשיטום ערומים הדין עמהם כיון שיש בו הצלת נפשות הוא קודם ומכ"ש בנ"ד שיש חשש מכמה סכנות נפשות כאשר יאסרום הב"ח הישמעאלים ויחבשום בכבלי ברזל ובימי החורף והקור שומר נפשו ירחק מהם זולת שאר סכנות בכזה כ"ע מודים שיכולים לשנות וליקח הקרקעות הנז' לצורך פרעון חובותם הנ"ל.

ואף שהרב מוהריב"ל בתשובות סי' מ"ע הנז' סוא מן הכת המחמירים וכמבואר שם ואפי' חשש לדעת מהריק"ו וכתב ואפי' לדעת מוהריק"ו שהתיר לשנות המעות שהתנדבו יחידים לעניי ירושלים לצורך בנין בה"כ של ירושלים ואע"ג דאיכא תרתי לריעותא חדא שהיא נדבת יחיד ועוד דהיא פסידא דלא הדרא מ"מ בנ"ד מודה דאין לשנות כו' ומסיים לבסוף שאין משנין מעות ת"ת אם לא שיש בו הצלת נפשות ומביא ראיה מהא דתשו' הרא"ש הנז' שיכולים לשנות מעות ת"ת לצורך שלשים פשיטים של הגמון כו' וא"כ בנ"ד מודה מהריב"ל שיכולין לשנות הנדבות הנז' לצורך פרעון החובות הנז' ועיין בהרב אדרב"י סי' קנ"ו בתשו' שהסכים ג"כ לסברת מהריק"ו וז"ל שם וכ"כ מהריק"ו שו' ה' וז"ל כשנותי נפש מניחים לכפרת נפשם וממני גבאים כו' דיש להם כח כמו בני העי' בצדקת עירם ואפשר לומר דאפילו יותר מבני עירם הרי שכתב בפי' שיש להם כח כמו בני העיר כו' ומסיים שם וז"ל והוא ידוע שבני העיר יש להם כח לשנות מקופה לתמחוי אעפ"י שבא המעות ליד הגבאי של אותה העיר ואיכא למימר כבר זכו בו עניי אותה העיר (ולא עניי עולם) מ"מ יכולין לשנותם (לעניי עולם) כ"ש בנ"ד שמעולם לא זכו בו עניי אות' העיר כו' פשיטא שיכולים להוליכם עמם לאיזה מקום שירצו עכ"ל הרב דברי ריבות ואף שלכאורה הדברים אינם מובנים דאין זה כ"ש דבשלמא בקופה ותמחוי שרשאים לשנות לפי שכל צרכי בני העיר מוטל עליהם לפרנסם ואם יצטרכו יגבו להם פעם אחרת ואדעתא דהכי התנדבו וכמ"ש הרא"ש ומשא"כ בנדון שלו וכמו שמקשה באמת הרב מהריק"ו לסברתו שם אבל מ"מ הדין עמו כסברת מהריק"ו וכפי שמסיים הרב מהריק"ו שם וגם הרב מהרש"ך בתשו' סי' נ"ח ח"ב הנז' מסכים לסברת מהריק"ו והעתיק במקצת כל תשובי' מהריק"ו שו' ה' הנז' ועבור זה פסק דיש רשות לגזברי' לשנות מעות הנדבה לצורך מצוה אחרת אף שהיא נדבת יחיד ואף אם לא יפרעו אח"כ. **וראיתי** בתשובת הרב מהרש"ך בסי' הנ"ל שמקשה על מהריק"ו שם דף כ"ז ע"ג וז"ל והנה לכאורה יש לדקדק במ"ש שיש להוכיח מדברי הרא"ש ז"ל כו' ההיא דישראל שהתנדב מנורה או נר שהיא נדבת יחיד כו' באופן שאין מכאן ראיה למה שרצה להוכיח מכאן מהריק"ו אך אמנם יראה לענ"ד שיש מקום להוכיח דס"ל להרא"ש דנדבי' יחיד נמי מותר לשנות כו' וזה ממה שהוקשה לו ז"ל לסברת ר"ת מהביא דהאומר סלע זו לצדקה כו' עכ"ל ע"ש הנה בכפא דחטא נגרא ביה נשרף חרדלא כי לפי מ"ש מהרש"ך בעצמו לפני זה ודחי דברי מוהריק"ו באם רוצה להוכיח מהא דאמרינן בגמרא ישראל שהתנדב מנורה כו' והשוה הרא"ש ההיא דמנורה להיא דקופה וכתב הוא אי משום הא לא איירי דבישראל שהתנדב מנורה איירי ואחר שנשתקע שם בעלים דנעשה כנדבת ציבור כו' עכ"ל הנה מאותו דחי' בעצמו יש לדחות גם הראיה שמביא לסיוע לדברי מהריק"ו מהא דהאומר סלע זו לצדקה כו' דבסלע לא שייך לחלק בין קודם שנשתקע או אחר שנשתקע כו' כי תכף נשתקע שם בעליו ממנו וכמ"ש הרב מהרש"א בספרו בני שמואל דף פ"א ע"ד דדוקא במנורה או נר שייך לומר ולחלק בין נשתקע כו' ומשא"כ במיני מאכל או מעות כו' ע"ש והעתקתי דבריו לעיל וא"כ גם

מהאומר

Digitized by Google

מסתמר מלא ז לנדקה אין רשים דמקרי מצנע ימיד כי כשלא ג"כ סוע
כמו שמחמקא שם כשלים כי אבל אפי מ"ם לשיל כדברי מסריק"ו דמ"ם
בגמרא משמר מלא ז לנדקה מיירי ג"כ שים מזרח לשמחה לשמחה כשם
ולא שיוליכו תכף דמל"כ היא משר לשנות שם לא ישרשו כי אחי שפיר
דשלא מקרי שפיר דבר מפויים כמו מצורה קודם שמחמקא אפי שמחמיב
שלא שיהיה קרן קיים כי, ומ"כ מקרי שפיר מצנע ימיד קודם שמחמקא. גם
מה שמקשה סרב מסריק"ך שם תם סמ' ס"ל ז"ל וסכה סרב הגדול סמ'
לסכרת זה החילוק שמילק כתב ז"ל ומדא כי ס"ם וכל מציינת שם תמצע
שנקל יוכל לייבון ומוף דברי מסריק"ך הוא שפסק כשניות במון שלו שמוצר
לשנות מפעמו של מהריק"ו . וגם מדברי סרב מסרש"ם משמע כן שפסקים
ג"כ לגיסת של סרב מסריק"ך ושיטם לדבר ע' מכוסס כי של מון ע' דס
שיטם יחזו לף שמחולקים קלת בשפעם סיינו לוקל במון שלכם שלנו
לשנות הפקדם עמי לפת ת"ו לנורך ריצוני בת בצל לחמתו של שפקדים
בשלוטיקו שנות הציבור מקום למקום וגם מפקדם עמי ס"ו לנורך סכנסת
כלם נח"ל ד"ל דמיי ע"י קודם ס"ם כמריבת לאל ג"כ לשנות הפקדם
בחותו מקום עלמו גם שוא מפנים בפציעות דיבולים לשנות וכפרט ג"כ
שנוא תועלת לכולם לשיל לחתם מחפצם סכנות נפצות. וגם הגון מסר"
סרחקי ח"ם סי' ס"ג מציא ג"כ לשון מסריק"ו סמ' ופסנים עמו לגיסת ו"ל
הרב מסריק"ו ז"ל הרחיב בכל מה שרחי ליעל ויתן בדבר לם יכולין לשנות
הפקדם מדבר לדבר כמו שפמריך בשור' ס' מל מצות שפחמנו לעמי ירושלים
כי ומעתיק סמקור סצולה מתצו' מסריק"ו בתריבות ומפיק ח"ל קלרו ש"
דבר ברוחה כי ס"ם מסריק"ו ז"ל בלותו הסוכה ירחה בציבור שממומה
שמינה בעל סמצות להחחבר בהם ולפגל יכול לשנות מדבר לדבר מפילו
במלחת לחיכת פפידת לנמרי לחתם הפניים שפוקדם המצות לשם ומפיק
עוד מסרי"ם סי"ל ח"ל ומוד כי כל מם שכשלו ומלו פפוקדם ז"ל לם יכולים
לשנות פלדק, לדבר מחר זמו נלדק, צילמ"ל, מתחת יד פלון ומלם ביד הגזברי
כי, ד"ל דלכם צילמ מרשות לו הגזברים זמו בצד פעניים לו, מכל נמון
שלפיטו שבדיין לף יהמו המצות מרשות פלון לו, ובפל ולפי לשותר לשנות,
וכלמרינן בגרכין פמומר פלם זו לנדקה מל שלם לף ליד נבלי מותר לשנות,
לו, וכיון שכן כשם שהוא עלמו בפיותו במים לו, יכול לשנותם לו. ולם
כן בי"ד מפם מעון לעניו כוחותו עין שיפס כח סי"ד מבמון שלו כפי
השלם שהוא לפיטו שלבי מלרים הקיים ככפיפם שלם ליהולים לפיינו
הקדמות וקרקע בחזקת בעלים שומפת וכמלומר בגמ' פ' הפועל וכפפה
מקומות בחלמוד וכלו לף יהם מרשות פפוקדים ויכול לשנותם לדבר מלוה
לאחרת. ולם שכולמי מל פפוקדם ע"ג פקרקע ולפי, כמי שגזל קרקע לם לבני
יכולים לפוליא מידו ופקדיפו מוקדם, וכמ"ש בב"ק פ' מרובה ובב"מ
פ"ק ובפאר מקומות בחלמוד ודין לנדקה לבניים יש לו ג"כ דין פקדם ועין
בחפו' הרמ"ם ריש כלל י"ג ובח"מ סי' ר"י מחלקת כרמב"ם והנלוחים
והרמ"ם כש"מ שמר כל מם שיולים לוין זם לו שכר בית זה יהן לבניים
לם זכו בו פבניים לף שפות הפלב"ל ע"ם ולפ"ל ה"ם בב"ק מל פפוקדם על
הכפים ולפ"ל נאמר דפוי כנוחל לת בניים לבל ז"ל לכבר כתבנו בשם הרב
מסריק"ו וכמה פוקפים למין לומר בזה שזכו בו פבניים מכמה טעמי, ולף
שנולי המקדישים לינם יכולי לחזור בהם לבל מ"מ יכולים לשנות לשוה
לחרת ובפרט בב"ד למין כאן שיש נמור שזכו בו טובה לכל בני הק"ק לירושלי'
ת"ו . וביותר לפי מ"ם בשם מהרש"ך במון שו דודלי הנבנים של משות
פהקדם נקלר, נבלי לפת ת"ו ולף נבלי שלוליכו שבמצות ממה בידם
דנבלי שלוליכו שבמצות ממה בידם לין לפס תורת נבלי שלף נחמו מלף
לפחמפק במצות ובשלות ליד נבלי לפת ת"ו כו, ול"ב ה"ם בב"ד בהלי לם
לינם המקדים נבלי במלרי, לף נחמר רק לפחמפק במצות ובשלות המצות
ליד ממוי ק"ק ירושלים ת"ו .

ובזה מיושב שלל תביבי מם"ם סמרדכי פרק בני סיבר של רחובן
שלמר קרקע זו לני נותן לבנות בנים בה"כ כו' ובבקשו לומרי,
הקהל לבנות בנים בה"ם ורחובן לומר מרמתא לסבי לף נתניו ובשיב
דהלי רחובן לף לני הדר בים בבשה מר לני לחר קרקע זו לבה"כ כו'
ס"ם ובפחקניו קלת בשלה ול"כ משמע דבוקם קלם פפוקדם הקרקע לבל
ז"ל קשיא לסייט דוקל לשנות שרוצה לחזור בשרי לבל לם רלם לשנות
ממנה בשנה בפצר שמודם מהר"ם שברשות בידו ולף שפפק שם לם הקהל
ירע לשנות הקרקע כל"ל לבה"ם ושלו מוחם לין יכולין לשנות ול"כ לכלומר
לף בל"ד לין יכולין לשנות לבל ז"ל בבשנה פלם רלינן הפקדים עומד
ומוחה שלף יפיו לת מדבתו כו' ובמל"ל מפ"ב בל"ד שבבר נפפרו ופלנו
לשולם ולדעתא דמומי, דירולי, הקדישו ובפ"ם מהריק"ו ובמ"ם לשיל.
וגם הרב מסרש"ך כתב פנרת זו ו"ל ירחה לי פשם נדול לשנות דבר יהוד
דים יותר מקום להקל לשנות המצות קודם שבנו ליד הגבלי מלחר שבנו
זכות שמוכח מנמ' דערכין כו' ובל"ל מצות לנו פפקדים הר' מזה כ"ם
לף נבנו ליד נבלי כו' ול"ב תביבת לך מילתא כתנו סי' שדיין ברשות
הפקדים כו' ופיש יכול לשנותם כמה לפצו ומלרין לף נשפה מפם דבר לכפרת
נפצו ולין ספק שפה פיש רוחה פפוקדים בדותה וביער קרוב שו ומלרי,
דבנו שפיש נוחר שיפיו נתונים מצותיו לקרוב שנו כו' ס"ם ולמד לשד מן
סלמד כי זפו ממש ל"ל מחחר שנתו רוחים שזה עפרים שפם בקרוב מחר
לף פיש שום תוכלת מפפקדם הנו' לירולים ת"ו ומרי פכפים ופפקדם
הנו' כתנו סוף מדיין ליד פפקדים ולף יפחתו מדיין ידי פקדישי,
ול"ב לפ"ו לף לפי דעת מהריי"ו בתנוי סי' כ"ו שפחב דלף מלינן כחר
תומדנת ס"ם פיינו דוקל פיכף דוכו לו פנייט לבל ב"ד לף לפקם הפקדים
לעניו זם שלינו יכול לחזור בו מבל מ"ם יכול לשנות הפקדם דבדיון לף זפ
לו פנייט ויוד ס"ם פקדים לשום פלים פנייט לבל ב"ד לף לפקם הפקדים
לעניו זם שלינו יכול לחזור בו מבל מ"ם יכול לשנות הפקדם דבדיון לף זפ
לו פנייט ויוד ס"ם פקדים לשום פלים פנייט לבל ב"ד לף לפקם הפקדים

Digitized by Google

כיו יהעים שירושלים תסיה כ"כ נעשר ובלוקח תשר ככל עת וככל שעה שהעשים מניס כי, וכמעשר כשמים ומין לך ערס נדולה מזו ויש למוס שלא יתנעל מ"ו ממעד ומינ דק"ק ירושלים ת"ו וזה מעשה כמעשה פ"ם ונ"כ יתנעל מ"ו ממעד ומינ כי כשם יגורשו מסקחתה בחלת ה' ויהיו מפוזרים זמפורדים מחצת התורות סגי, של מה יחול הקד"ם סגי ומין לך לומרן דעת נדול מזה וזה ודאי יסיס להם כפרת נפש שער עשו חיזוק וקיום לממעד ומינ ירושלים לשתרית יהודה וישרא' שמלוים שם שפליטת בית ישרא'. וסתרתי זה במקום אחר שהשבתי שם יש שני תומדות אחר חיזה מסן נלך ונקחתי ותתי בפונית סגמ' דכתובות פ' תצפ"י במחלוקת רמב"ם וחכמים בשין שלא כתב לה מלא מ"מ לכתפה ונ"כ בפונית הגמ' דיש מתלין דף קל"ו בשין שכתוב כל נכסיו לאשתו כו' ע"ש. ומף שם פיס שכתב דמי שמקדש ביד הגזברים שהרי תמרי' שלא מ"ד מותן הגזברי' מקדיש מאחר שזה עשרים שנה שלא היה שום תועלת לכפרת נפשם מנכסי מקדשות כנ"ל ומין לך תומן נדול מזה שלזו היו קיימים שקדיפי' היו תוליים בשעת מידם וכמ"ש לשיל . ואף ע"ל מה שכתוב בגמרת זבפוסקי' שבני שעיר יכולים לשנות שהרבה אף מדעת יחיד וכמ"ש לשיל סיעו בני שעיר של המקדישי' כגון בנ"ד שלו היו רוצי' תבני ק"ק מגרים לשער שיו דרים שם המקדישי' לשנות שהרבה סגי' לעורך תבני מגרים ולא לעורך תבני ירושלים כזה שמעת ומתן של הגמ' ופוסקים הללו שם יש כח בידם לשנות כי' ומשמ"כ נ"ד שמבני מגרים תיכ רוצים לשנות שהרבה רק תבני ירושלים רוצים לשנות שהרבה שער שהמדבו תבני מגרים לק"ק שלפס זע"כ מי יאמר שיכולין לשנות. תבל ז"ל דאדרב' שהברת הוא לשיפך ולשפת מסתברת דאף תיכא דעת הפוסקי' שבני שעיר תיכ יכולין לשנות שיעו כמו נ"ד שלו היו תבני מגרים רוצי' לשנות שהרבה לגרסם ומשמ"כ בני שעיר שער שהרבה הגי' שייך לשם בזה מודים כ"ע דיכולי' לשנות וע"ז שייך ממש מ"ש נגמ' ורשלמן בני שעיר לעשות קופה תמחו ולשעותה לכל מה שירלו וכפי שיעת ר"ת שהשיר לת מעות שקופה לשומרי שעיר כו' (ועיין בשרבי פ' בני שעיר הובא בב"י סוף סי' קי"ג בת"ה שהשתיא לשיל) ות"כ מכ"ש נ"ד שרוצים לשנות לדבר מצוה נדולה שהיא כשעת פדיון שבויס זשלייהו דידהו רמי לפרנם לת בני מירם ולפפק לת"ת שהרשות בידם לשנות שהקדשות הגי' . ולף שכתבו הפוסקי' קלתם שבזמן הזה שלין מפפיקין לשעיים כי נרכיהם לין לשעות נדבותיהם תבל כל מעייתם בשהרי"ק שורש ה' שכתב להקל בהדין שלו וק"ו נגו של ק"ו ונ"ד ונ"ם בשהריש"ו בסוף שהגי הגי', ותמלת שבנ"ד יש עשר ידות יותר לשנות הנדבות הנ"ל שהות כשעת פ"ם שיכולין לשנות כל הנדבות לגרכם. וז"ל מהריש"ו סוף שו' ס' יתמש"י שרמיתי תשו' להרשב"ת שכתב שכל מה שתמר בתלמוד שרשלין לשנו' בני העיר סיו דוקא בימיהס כו' תד וכ"ש כשער רתו לתשוב שיש בזה מעלת לשני ירושלי' כדי שתושבי מירם יהנו מעשה מהבה וריעות וזכר לדבר הסיא דפ"ק דערכין כו' ושוב שהרי דבר פשום לפי סגלפ"ד שלא ותטוטו הסתמבי' בעם שיזכו שני ירושלי' בהבתם עד שתגיע לידם כו' וכמש"ל בתרמבי מתי תיכא משום שיטו דעת הסתמבי כו' משום שני ירושלים שיש לשער ושמר לתין כתן שיטו דעת הסתמבים כו' משום שני ירושלים בלו דעתם שרוצים לזכות בהעמדת העניים שם כדי שיהיה להם זכות בזכות שהעמידם שם כי רב כי שם טוב י"י את הברכם לברך בשמו ובשרתו ותם סתמ"ם שרוצים לזכות בהעמדת העניים שם כדי שיהיה להם זכות בזכות בלו דעתם שרוצים לזכות בהעמדת העניים שם כדי שיהיה להם זכות בזכות שהעמידם שם כי רב כי שם טוב י"י את הברכם לברך בשמו ובשרתו ותם סתמ"ם שרוצים לזכות בהעמדת העניים שם כדי שיהיה להם זכות בזכות

כל הנ' כתבתי מה שנלע"ד פ"פ פיגית התלמוד ופוסקים.

ולרוחא דמילתא תמינת שיקחו הפרנסים והממונים דקרתת קדשת ירושלי' ת"ו את הנדבות שהתנדבו במגרים בהוזה ויפרשו נהם את מובותיהם שמיני' ליעמעלי' והם יתקשרו בכל תומר ומוזק ותוקף לתלק סרותים הסניע ממעות הנ' בכל שהם כפי לוותת הסתמבי' ובזה תין שום נדול ופקפוק כלל וכמ"ש בנמ' הכ"ל האומר קלא זה לנדקה תד שלא נתת, ליד נבתי מותר לשותה כו' והיינו להיותה כו' וכמו שהתרכתי בזה לתצה וזה מקרי קושם שבתת ליד נבתי וכמ"ש לשיל תבל תם שלע"ד פ"פ סוגית התלמוד והפוסקי' כתבתי לשיל.

וכל תם שכתבתי כתבתי דרך משא ומתן תם ירתו דברי בעיני תורי ורבותי סיושבים של כסאות למשפט ולהם משפט הגדולה לבטת הבית שלו תלה כי תם תני ותם כתי להכרים עצמי בתלוקת פן ירוחו תת נלגלתי וכי, בדבתי למשוך תת ידי תזה בשבת רק בתשר שהפליר התכם שבטן הגביר כתה"ר יעקב בהר' יעקב הרתם והתהיג דק"ק ירושלים ת"ו לת יכולתי להשיב פניו ריקם כריקם דתלר"ם ולהבלות של הבית בתרדכי פ"ק דבתרת"ן תם הרתב"ן ת"ם ושיין בהר"ן פ' בני שעיר תחלוקת הרין תם הרתב"ן ת"ם ולפפוקי בל"ד כ"ע תודים ושין לך תלו גדול תזה דומה כשיטן ת"ם שיטו תודים בשיטן ת"ם ולף שתיתה בשת"ם פי' ק"ל תם לו תשלטין תו קרקע

Digitized by Google

זמזה בלע"ד דתעת הר"י ן' תגר"ם שהתתיר ביותר לתין לשנות תדבות תניים תם לת נחותן תניים תמזון לכתות כו' וכתשר לשיל ת"ם תזה בנ"ד דיכולין לשנות כדי לעשות קיום ומינ ותעשר לירושלי' ולהשיל תותם תתשם שכנות נפשות דהלת תבותר בגמ' דפ"ם תקרי תלוה רבה שכתב הטי"ד פי' רכ"ב וז"ל פדיון שבויס קודם לפרנסת תניים כו' ומין לך תלוה נדולה כפ"ם הלכך לכל דבר תלוה שנהו תשות בשבילם יכולים לשנות לפ"ם כו' והטשם לפי שים בו הלנת נפשות כו' ת"כ בנ"ד לת שלינו ממש פ"ם ת"ת יש נ"כ תשם שכנות נפשות וכמ"ש לשיל ומ"כ לת לדעת הר"י תגר"ם שתתיר ביותר שתין לשנות נדבת תניים תם לת לגרכם דוקא ת"ת בלע"ד שתודה בכ"ד במקום שים תשם שכנת נפשות ונ"כ יש לזה טופה נ"כ לשני ירושלים ת"ו ולת"ת כי כשם ת"ו יתפרדו שתרים בית ישרא' היושבים בירושלי' על תם יתול שקדשות שבנדבות הגי' שהל עניים ואבניים כתבותר בשלה. ומ"ל דמ"ם השור לנכל דבר תלוה שנהו תשות בשבילם יכולין לשנות לפ"ם סיו דוקא בנדבת לבור ומשמ"כ בנדבת יחיד שהוא תשור וכמש"ל תבל ז"ל כתשמש בתרי"ק שור' ס' ולף שיש לפקפק קלת בדברי תריש"ו הגי' ועיין בב"ח ובש"ך ת"ם בזה והארכתי בזה במקום תחר ומין כלן תקומו ות"כ בזה כ"ע תודים ולף שהרב בשל תומת ישרים ונם קלת פוסקי' תחמירים לשנות נדבת תניים ת"ת בלע"ד תודי' תעשה הגי' שזהו תשם שלע"ד פ"פ סוגית התלמוד והפוסקי' כתבתי לשיל.

וכל תם שכתבתי כתבתי דרך משא ומתן תם ירתו דברי בעיני תורי ורבותי סיושבים של כסאות למשפט ולהם משפט הגדולה לבטת הבית שלו תלה כי תם תני ותם כתי להכרים עצמי בתלוקת פן ירוחו תת נלגלתי וכי, בדבתי למשוך תת ידי תזה בשבת רק בתשר שהפליר התכם שבטן הגביר כתה"ר יעקב בהר' יעקב הרתם והתהיג דק"ק ירושלים ת"ו לת יכולתי להשיב פניו ריקם כריקם דתלר"ם ולהבלות של הבית בתרדכי פ"ק דבתרת"ן תם הרתב"ן ת"ם ושיין בהר"ן פ' בני שעיר תחלוקת הרין תם הרתב"ן ת"ם ולפפוקי בל"ד כ"ע תודים ושין לך תלו גדול תזה דומה כשיטן ת"ם שיטו תודים בשיטן ת"ם ולף שתיתה בשת"ם פי' ק"ל תם לו תשלטין תו קרקע

מוילנא.

שאלה סו מצי ס"ק כותן קיבנו מניסם ור"מ ונמורת נרק לחכם מ' ממרמקים עד שת קיבון כדמיו ומזב לת מרע ומולדתו מצר יצב שם נכבוד גדול וכת לכמן לשכון כטוב כמקומט וימן לת פני סציר והנניס דרכו מצר לת יצב פס מדם ימים עד מצר הקרם י"י נסמיו נת זוג נבנו יתומה מ' נת טובים ונשנה כרת מצה וישרצל כו' ויצב סרב פס שנתים ימים וכמצר כלם זמן של דמי הסכירות שנו התוכחה סק"ק לתו עמו ממדם עבור דמי הסכירות לפי שטר הרצנת שנו בני שום פוסם פס ומפלסף ומתה קמו ממדם קלת מנסים ומערערים על כני הס"ק ומומרים שסם עוברים על המרם כי כשנת תפ"ו נפ"ק היס פס הרב מהרש"ם פייבש ס"ו ונתנו ו כח כדי לתקן תקנות והוילתו כתב מ' מן הרב מהר"ם כהן שנזר שלת יקבלו פס רב ציב ו שום לד קורבי ונדדים בתוך הס"ק וסבימו עמו שטר רבנים ועבור זס רוצים שסקהל יתנו קנס על שמעבו כחרם וגם יבצירו לת הרב מנחלתו וסקהל נועקים מהם טוליך לת מרפתיו לביים לחדם הגדול הזס מצר מקר ממרלו ומחולדתו ובת להסתופף בצל קורתיהו הלת לת יהיס כפרה לשטתיהו לשפוך דם נקי בחנם ועל סחרם מצר סחריס מהר"ם הכ' ודעמי' לת ידעבו מס סיס ו מצר נזר כבו' ותחתיו לת ידצבו מקום נזירה רק מ' מו שנים מסק"ק מצר לקחו כתב הבו' ולת נתפרסמה נזרתו ולם לפי מקמות הנזירם של מהר"ם לת נזר על הרב שלת יתחנן כתוך הק"ק מלת יהוב לכל מצר הק"ק הבו' רחוקה מן סיישוב וכל בני הק"ק מוכרחים לשדך לת בניהם בתוך הק"ק ולמה יגרע כחו של הרב זה בזה וכי דוקא מוכרחים לת לקבל מיזה רב שהוא זקן ורחים שלין ו בניס ונשפח על זה עוד לם שנזרת מהר"ם סיס ג"כ שלת יצדך עמהו בתוך הק"ק סייהו שלת נקבל מיזה רב שהתחתן עמהו מקדם בתוך הק"ק מבל הרב זה קבלהו לתיתו בהכבד גמור רק מ"כ בעל הפיטות סיבב הסיבה מצר מלת נהו בת זוג שלו פס ומצולם לת נזר הרב מהר"ם על לתיזה רב שהתקבל בהכבד ומ"כ עצה שילוך פס כי הלת קבלתו סיס בהכבד. וכבן לת יורהו מוריהו ורביהו סדין עם מי ובהכרכם

כפול מעמים .

תשובה נרפי' נגמ' ד"מ פ' המקבל דף ק"ד ד"מ סיס דורש לשון פירוש דתניא רמ"ח לם ליביר ולת תצביד תפלם במיפצת ור"י סיס דורש לשון סדיוט דתניא רי"ל חדם מביא קרבן עציר של תפצה כו' שכך כתב לם מחריות דתניא לך עלי מקדמת דת הלל הזקן סיס דורש לשון סדיוט דתניא תנני תפי מלכפנדרים היו מקדשין לת נשותיהם ובשעת כניסתן לחופה בלים מחרים ותופפין לתיהם ובקשו לעשות לת בניהם ממזרים מ"ל הלל הזקן סביתי לי כתובת תצבם כו' ומלת שכתוב בהם לכשתכנסי לחופה סוי לי לאשתו ולת עצו בניהם מזרים מכ"ל. **תחלה** לריכין לנו ליצב שמריבי בגמ' בגי' שמבית כל לנו התנלים שסיו דורשים לשון סדיוט ואנב ניצב מ"ם סתום ד"ם סיס דורש לשון סדיוט לשונות שלת תיקנו חכמים כו' ולפילו לת כתב כאלו נכתב דמי ליס לתומה בדברי סיספרי, מה תילבו סתום, בזה לפי לם לת נכתב כאלו כתוב דמי ומס סוקבה להתום, בפונית זו שבלים לתרן לתיירי בלת נכתב וכאלו כתב דמי ולפי שבתבו סתום, מ"כ דתיירי בכתב מס סיס דורש פשיטא כו' מ"מ מקבה מה בלו סתוספות להמעתי, בזה דלם הוה פשיטא הוה פשיטא. ומרלה דבפונית סתוספות סהוקק, להתום, קושית מ' בגמ' מ' תיירי דוקא בכתב ומתרלים סתוספות שבללו סקושיות זאת נריכים מה לומר דלת תיירי בכתב ולכתורה י"ל דהתום, בלם סיו לריכים מה לומר דלת תיירי בכתב ולכתורה י"ל דהתום, בכל שיטת סתלמוד וקשיא זו הוקה, למה מניא סבריית, לכן מתרלים דבא להורות דר"מ סיס דורש לשון סדיוט לפי לם לת כתב הרי הוא כאלו נכתב ולכן כתבו התום, דבלת"ם נריכין מה לומר בכל פונית דסיו דורשים לשון סדיוט לת תיירי דוקא בכתב דלת"כ בשם פשיטא הלת ולתי י"ל דתיירי בלת נכתב וזה מהורן לפי לומר ר"מ סיס דורש לשון סדיוט דתניא וכו' ולת סניא מתני' דסמקבל לפי שכתוב' תמרי, שכך כותב לו לם מוכיר כו' ותיירי בכותב ומשכ"כ סבריתא לת נאמר שכך כותב רק רמ"ח לם מוכיר כו' ר"ל לפי לם לת נכתב. וזה שיש לדקדק בדברי התום, שכתבו לפי לם לת נכתב כאלו כותב כו' ת"כ לפ"ז בשם מאנשי תלכפנדרית שלמר בלל ולכתוב לפי לם לת נכתב כאלו כותב כו' ולפי"ז לפי שכתוב בכתובתיכם בלל לנו כתובתיכם ולכתוב כו' סמ' ולכתוב כתובת בל בנות המדינה כו' והכשיר לת לנו כו' וכן משמע בל"י סמ' תכל מיו בשם כנוס מסת דר"י סיס דורש לשון סדיוט שכן כותב בתמרית דתניא רי"ל דתיירי בכותב ומשכ"כ סבריתא לת נאמר שכך כותב רק רמ"ח לם מוכיר כו' ר"ל לפי לם לת נכתב. וזה שיש לדקדק בדברי התום, שכתבו לפי לם לת נכתב כאלו כותב כו' ת"כ לפ"ז בשם מאנשי תלכפנדרית שלמר בלל ולכתוב

תם נגזרת הרב מהר"ף הנ"ל והכשיל את הרבים . ודומה לזה כפי הריבית גבי ההוא שהרא דהוי כתוב פלגא כאגר ופלגא כהפסד ואמרי' שם דרב עילא גברא רבה ואיסורא לאינשי לא הוי ספי וע"פ מ"ש הרא"ש ושאר מפרשים פי' איסורא לאינשי לא הוי ספי ולא הוי אמר הסיך אבל כולו את האיסור ומשני דאיירי באבק ריבית ולזה אינו מוזהר רק המלוה לכן אמר דגברא רבה כרב עילא האיך יכשיל את המלוה ויאכיל לו דבר איסור וע"פ ומה התם דאינו אלא איסור דרבנן ואפ"ה אמרי' דגברא רבה כרב עילא איסורי לאינשי לא הוי ספי ומכ"ש באיסור תרם שהוא דאורייתא האיך נתרצה הרב החסיד כמהר"ש הכהן להיות אב"ד פה ויכשיל את בני הק"ק הזאת אלא ודאי שהיה ברור לו שנתבטלה והותרה ההסכמה הנ"ל או שהיתה כמו מתנה שמירתה ולא חלה כלל וכמ"ש לעיל . ואין לומר שלא ידע הגאון הנ"ל כמהרש"ך הנ"ל מגזרת ההסכמה של הרב הגאון מהר"ף הנז' אבל ז"א שאם היתה גזירתו מפורסמת ולא כמתנה שמירתה היה יודע גם מזה הגאון מהרש"ך ז"ל שהרי אמרי' בפ' חזקת הבתים מחאה שלא בפניו הוי מחאה מ"ט חברך חברא אית ליה כו' ומכ"ש גזירת מהר"ף שהיתה נעשית לכל בני הק"ק דחברא חברא אית ליה כו'. ואין לומר דמ"ש חברך חברא אית ליה היינו בתוך בני העיר לאנשי העיר אבל לא מחוץ לעיר אחרת והרב הנז' היה בעיר אחרת בבילוגראדו בשעת גזרת מהר"ף אבל ז"א שהרי גבי מחאה אמרי' בגמ' מחאה שלא בפניו הוי מחאה אף ביהודה וגליל אם לא בשעת חירום וכמ"ש במשנה שם היה ביהודה והחזיק בגליל אינו חזקה עד שיהא עמו במדינה ומוקי ר' אבא בר ממל דמתניתין בשעת חירום ומשא"כ בשלא בשעת חירום כו' ומכ"ש בנ"ד דשכיחי שיירתי מהכא להתם במקום כבוד מנוחתו של הרב הכהן הנ"ל. ואין לומר דמ"ש בגמ' גבי מחאה חברא חברא אית ליה היינו לפי שיש למחזיק איזה הפסד אם לא יגלו לו ומשא"כ בנ"ד אין להרב הנז' שום הפסד ועסק בזה ואמרי' מילתא דלא רמיא עליה דאינש ולאו אדעתיה כי למה יגידו לו דברים של מה בכך אבל ז"א שהרי מ"ש בגמ' חברא חברי' אית ליה גבי מחאה שלא בפניו היינו אם מיחה בפני שנים אז אותן שנים הגידו ג"כ בפני אנשים אחרים אף שאין להם עסק בזה במחאה בחזקת השדה והמה יגידו לאחרים עד שיודע הדבר להמחזיק אף שאצלם הוא דבר של מה בכך וכמ"ש בגמ' בכמה מקומות גבי עדי קיון ובשאר דברים וה"ה בנ"ד בודאי היה יודע מזה הגאון מהרש"ך ז"ל אם היתה גזירה מפורסמת והאיך הכשיל את הרבים אלא ודאי שידע שנתבטלה ההסכמה והותרה ביניהם מקדם או שהיתה כמו מתנה שמירתה שלא תתפשט גזירתו ולא נעשית כדין ההסכמה כאשר כתבתי לעיל אבל נניח העסק הזה כעת כאשר שזה האיש אשר התעורר הריב הזה אשר שהקהל עברו על החרם העיקר בקבלת הרב החסיד כמהר"ר שמחה כהן ז"ל מבילוגראדו יע"א . ונחזור לנ"ד ותחלה צריכין אנו לדרוש לשון ההסכמה של גזירת מהר"ף הנז' כי יותר צריכין אנו לדקדק בלשון השטר יותר מבלשון המשנה וכמבואר בתוספות בתמורה ריש פ' אלו קדשים. וז"ל מהר"ף הנז' בגזרתו ומכ"פ ראה ראיתי שאין טוב לקבל איזה רב שיש לו פה קרובים ודודים הי' כי אז יעשן אף המריבה ויש לחוש שלא יעמדו בגזבה אפס ונזדון לבם לעשות מעשה להחריב קיבוץ הקהלה ולומר מי אדון לנו למחות לקבל איזה רב שיש לו קרוב. הנה לכאורה י"ל מ"ש בגזרת מהר"ף שיש לו קורבה ודודים היינו איזה רב שיש לו משפחה קרובים ודודים לאפוקי האב"ד הזה אין לו שום קרובים רק כאשר הקרה ה' לפניו זיווג הגון לבנו בת טובים יתומה אחת ואין לו שום אדם שיהיה פסול לדונו רק לבנו כי אבי הכלה נפטר ואף אם היה חי היה כשר לדונו לפי דעת מהריק"ו שו' כ"א והרב בעל המפה מכשיר בדיעבד כמבואר בח"מ סימן ל"ג ומכ"ש פתח שאבי הכלה אינו בעולם וזה לא עלה על דעת מהר"ף בעולם ואף שהוסיף הרב מהר"ר אלעזר בגזרתו על גזרת הרב מהר"ף ומבואר בו שלא לקבל שום רב שיש לו נגיעה מצד קורבי' ודדים וחתנות היינו י"ל ג"כ מצד חתנות שהוא פסול לדונו והיינו לפ"ד בעל המפה באבי הכלה או י"ל שפירושו מצד חתנות שהרב בעצמו נשא אשה פה אבל לא חתנות כזה שהתחתן עם בנו והרב בעצמו הוא כשר לכל בני הק"ק וכר מן דין מי יימר שצריכין לחוש לגזרת הרב מהר"א ז"ל הנ"ל כי הוא בעצמו כותב שכתב הסכמתו על גזירת מהר"ף בהיותו חד כרעא אארעא וחד כרעא אספינתא ואז כבר נסתלק מרבנות שלו . איברא אין אנו צריכין לכל זה אף אם יהיבנא ליה כל טעותיה לומר דגזר מהר"ף אף בקורבי' מצד חתנות מ"מ בנ"ד לית דין צריך בשש דלא גזר מהר"ף על כ"ד אבע"א נמי ואבע"א סברה. אבע"א נמי ונקדים גמ' ביבמות פ' הבע"י דף ס"א במשנה אירס את האלמנה ונתמנה להיות כ"ג יכנוס ומעשה ביהושע בן גמלא כו' עכ"ל א"כ מוכח מזה אף דכ"ג אסור באלמנה מ"מ הואיל ואירסה בהיתר אף שלבסוף פסולה היא לו מחמת שנתמנה להיות כ"ג ואפ"ה יכנוס וא"כ צריכין אנו ללמוד למד מן הלמד דמה התם שלא עשה שום מעשה רק שאירסה אפ"ה מותר לעשות בה מעשה נישואין אחר שנתמנה להיות כ"ג ומכ"ש בנ"ד שנתקבל האב"ד הזה בהכשר גמור כפי כתב הרבנות שלו על ימים ושנים עד עת קיבוץ מדינו רק אח"כ הקרה ה' לפניו זיווג הגון לבנו שלא יורידוהו מגדולתו ומותר לקיים אותו וליכא למיחש לשום איסור. וכד מעיינת ודייקת בלשון גזרת הרב מהר"ף הנ"ל ג"כ שלשונו מטעם כשגזר דוקא על מי שנתקבל באיסור דהיינו שגזר שלא לקבל באיסור שום קרוב ח"ל גזרת מהר"ף וחשבתי דרכי ולא מלאתי נפש רפואה כ"א שיקחו להם איזה רב הגון הן ממדינת מערערין כו' ומכ"פ ראה ראיתי שלא לקבל איזה רב שיש לו בקהלם איזה קרובים ודודי' כו' ויש לחוש שלא יעמדו בגזבה אפס כו' ולומר מי אדון לנו למחות לקבל הרב שיש לו קרוב כו' מכל הנז' נשמע שגזרתו לא היה אלא שלא יעמדו בגזבה אפס ולומר מי אדון לנו למחות לקבל הרב שיש לו קרובים לאפוקי הרב הזה קיבלו כל בני הק"ק בשלום וג"כ שהם כר"ח אייר הסבר שמבואר בכתב הרבנות שיתווכחו אודות השכירות שלו עד התוספת עמו אודות השכירות שלו בלי שום מחלוקת רק כאשר בא לכאן שאיש הזה התעורר מחלוקת הזה.

ואף שיש לדייק לכאורה מגמ' הנז' איפכא דאמרי' שם בגמ' ת"ר מנין שאם אירס האלמנה ונתמנה להיות כ"ג שיכנוס ת"ל יקח אשה משמע אי לאו קרא דיקח אשה כ"א מכח סברא שאסור לכנוס אף שאירסה בהיתר וא"כ ה"ה בנ"ד אבל ז"א דהתם שצריך קרא דיקח אשה לפי שאמרי' בגמ' שם דף כ"ט גבי כ"ג שקידש את הקטנה ובגרה אי קיחה דאירוסין או קיחה דנישואין ובעי למפשט מהא דאירס את האלמנה דקיחה דאירוסין וע"ז משני התם יקח אשה כתיב לאפוקי אי לא כתיב יקח אשה רק יקח להוד ה"א לעולם קיחה דנישואין משמע ולעולם באירס את האלמנה ונתמנה להיות כ"ג אסור לכונסה כי קיחה דנישואין היא עיקר לכן אמרי' בגמ' ת"ר מנין שאם אירס את האלמנה ונתמנה להיות כ"ג שמותר לכונסה דדילמא מ"ש בתולה מעמיו יקח הוא קיחה דנישואין וע"ז משני יקח אשה לאפוקי לעולם הסברא מבחוץ כשאירסה בהיתר מותר לקיימה אח"כ אף שעכשיו לה פסול וה"ה בנ"ד הואיל והקבלה היתה בהיתר רק אח"כ הגזירה של מהר"ף בא בגבולו . וגדולה מזו אמרי' בגמ' דע"ז דף מ"ד ששאל פרוקלוס בן פלוספוס את ר"ג כתיב בתורתכם לא ידבק בידך מאומה מן החרם מפני מה רוחץ כו' והשיב לו ר"ג אני לא באתי בגבולה והיא באה בגבולי כי המרחץ קדם ואף שאמרי' בגמ' שם תשובה נכונה השיב ר"ג לאותו הגמון כו' היינו מטעם אחר וכמבואר בגמ' שם אבל תירוץ זה דהיא באה בגבולי היא תשובה נכונה וא"כ ה"ה בנ"ד קבלת הרב בהכשר היה קודם רק אח"כ גזר מעת ה' מן השמים שהתחתן פה והאיסור בא בגבולו. ואין לדחות ולומר הלא זה אינו דומה למרחץ וע"ש דבשלמא התם בשעה שנעשה המרחץ לא היה בה שום איסור רק אח"כ נעשה שם ע"א ושייך שפיר היא באה בגבולו ומשא"כ בנ"ד גזירת הרב מהר"ף היה קודם לקבלת הרב . ונדמה זה למ"ש בתענית דף י"ב מ"ש במגילת תענית יחיד שקיבל עליו תענית של כל השנה ואירע בהם י"ט הכתובים במגילת תענית אם נדרו קודם לגזירתינו יבטל נדרו את גזירתינו ואם גזירתינו קודם לנדרו תבטל גזירתינו את נדרו-ובנ"ד ג"כ גזירת מהר"ף קודם לקבלת הרב וא"כ יתבטל קבלת הרב מחמת הגזירה דוגמת אם גזירתינו קודם לנדרו. ואף שהברייתא הזאת דמגילת תענית דגזירתינו קודם לנדרו אינו הלכה פסוקה דאיתא בסמ"ק סי' ל"ו יחיד שקיבל עליו תענית ופגעו בו י"ט של תורה יפסיק ימים הכתובים במגילת תענית לא יפסיק וא"כ משמע אף בגזירתינו קודם לנדרו לא יפסיק וזהו סותר את הברייתא הנז' אבל כד מעיינת בכלבו סי' ס"א תמלא שדברי הסמ"ק נכונים ואינו סותר הברייתא וז"ל שם יחיד שקיבל עליו תענית של כל השנה ופגעו בו י"ט הכתובים במג"ת אם נדרו קודם לגזרתנו כלומר שנדר זה קודם תקנת הי"ט יש לו לקיים נדרו ותדחה גזרתינו מפני נדרו ואם תקנת אותן הימים קדמה ידחה נדרו מפני גזירתינו כו' וי"מ אם נדרו קודם לגזירתינו שהתחיל תעניותיו קודם שאירעו אותן הימים תדחה גזירתינו מפני נדרו וחל איסורו על אותן הימים מפני איסור כולל ואם גזירתינו קודם לנדרו שאירעו קודם שהתחיל להתענות אין בזה איסור כולל וידחה נדרו מפני גזירתינו והר"י כתב יחיד שקיבל עליו תענית ופגע בו י"ט של תורה מפסיק י"ט הכתובים במג"ת אינו מפסיק וא"כ דעת הר"י הוא דעת הר"י מקורבי"ל בעל הסמ"ק והוא מפרש הברייתא כדעת הי"מ הנ"ל אבל דעת רש"י ושאר מפרשים הוא כפי' הראשון וכבר התחבטו בו הראשונים בפי' הברייתא דמגילת תענית ועיין ב"י בא"ח סי' תי"ח ובי"ד סי' רט"ו והארכתי מזה בחידושי מה שיש לדקדק בזה בדברי הרמב"ן והרא"ש הביאו הב"י שם ואין כאן מקומו כאשר שהוא חוץ לענייננו אבל מ"מ נשמע מזה דאם גזירתינו קודם לנדרו דוחה הגזרה את קבלת הנדר וה"ה בנ"ד יתבטל הקבלה מחמת הגזירה. אבל ז"א דבשלמא התם כי קבל את נדרו אז אם הגזירה קדמה אז לא חל הנדר כלל עמיר שיפגע בגזרת חכמים לכן אין לו לבטל גזרת חכמים ומשא"כ בנ"ד כשנתקבל האב"ד הזה אף שהיה גזרת מהר"ף מ"מ לא חלה עליו שום גזירה רק אחר שנתחתן עצמו ואז הואיל והותר הותר . ודומה למ"ש בגמ' דעירובין פ"ק דף י"ד ובפ' הדר ובכל הגמרא גבי שיתמר ג' ומת אחד מהם כ' וניתוספו עליהם רב הונא ורב יהודה ח"א שבת גורמת וח"א דיורין גורמת תפסתיים דרב הונא הוא דאמר שבת גורמת דבעי מימר מרב הונא עירב דרך ספחא ונסתם ספחא עירב דרך החלון ונסתם החלון ואמר לי שבת הואיל והותרה הותרה כו' וכ"ש הפוסקים התוס' והרא"ש והרי"ף ועיין בארוכות בה"ח והטור סי' שע"ו אף שיש להרמב"ם ז"ל בזה דרך אחרת אבל רוב הפוסקים פוסקי' כה' להא דעירב דרך פתח כו' דשבת הואיל והותרה הותרה ולא נאמר אף דבכניסת השבת היה מותר הואיל לסוף בשבת בא האיסור נאסר אח"כ ונאמ' שהוא אסור אלא ודאי שהולכים אחר התחלת שבת הואיל והיתה בהיתר הותר ג"כ אח"כ וה"ה בנ"ד הואיל והקבלה היתה בהיתר וכמ"ש לעיל ואף שבפ' הזורק גבי ספינות קשורות זו בזו לא משמע הכי אבל כבר תרצו בזה התוס' בפ' הזורק ואילו ביניהם אבל מ"מ הא דשבת הואיל והותרה הותרה פשוט הוא דהלכה כרב הונא וה"ה בנ"ד .

ולכן מוכח בגמ' דזבחים פ' המזבח מקדש במשנה אלו אם עלו לא ירדו הלן והיוצא והטמא כו' ר"י שנשחטה בלילה שנשפך את דמה כו' אם עלתה תרד רש"א לא תרד שהיה רש"א כל שפסולו בקודש הקודש מקבלו לא היה פסולו בקודש אין הקודש מקבלו ע"ש ומה התם גבי בהמה אמרה תורה אם היתה כשירה מתחלה ועלתה לקדושה אף שאח"כ נפסלה הואיל ופסולה היתה בקודש לא תרד ומכ"ש בנ"ד אף לפי דעת המתעקש שגזירת מהר"ף קאי

Digitized by Google

גם על התחתונות אבל מ"מ אם עלה לא ירד ומעולם לא גזר על זה, ואף שאין הסלכה כר"ש בזה אלא כר"י שאמר אם עלתה תרד היינו משום דכתיבי ג' מיעוטי' זאת תורת העולה היא העולה כו' לאפוקי אי לא כתיבי מיעוטים אלו מסתברא סברת ר"ש עדיפא וכמו"ש וה"ה בנ"ד ואף דגם ר"ש לריך לטעמים דקרא היינו לפי דס"א כל הפסולים אם עלו לא ירדו לכן הולרך למיעוט כו' אבל מסברא אומרים הואיל ופסולו בקודש לא תרד ומה שיש לדקדק עוד בזה יתיש אחר קלת עיון בסוגיי' הגמ' דשם.

(הג"ה מבן הרב המחבר ז"ל) **וזאת** ליסודה ויאמר ולענ"ד לדמות דון הלז למ"ש בפ"ג דכלאים משנה ב' וז"ל נגול שהיה נטוע טפח ותחתיו כשר שהיה כשר מתחלתו עכ"ל וכן פסק הרמב"ם בהל' כלאים והב"י בי"ד בספרו הקל' סי' רל"ו ע"ש הא קמן דבר שהיה כשר ואח"כ בא האיסור מ"מ כשר לפי שהיה כשר מתחלתו וה"ה בנ"ד ואף שכתב הרע"ב שם ח"ל ומיהו אינו יכול לזרוע בו לאחר שנתמעט עד שיעמידנו על גובה טפח עכ"ל וא"כ גם בנ"ד נאמ' שהסק"ק אינם רשאים לקבל את הרב מחדש לאחר שהתחתן בהסק"ק ברם בנ"ד אין אנו לריכים לזה שהרי לפי מה שמבואר בשאלה שקבלו את הרב עד קיצו נדמינו וא"כ הרי הוא כהכשר כל ימיו ואינו לריך שיקבלו מחדש רק הויכוח ביניהם עבור דמי השכירות וכמבואר בשאלה וק"ל.

זכן משמע מהא דאמרי' בפ"ב דב"ב מרחיקין האילן מן הבור דאם האילן קדם לא יקון הואיל ונטעו בהיתר אף שאח"כ כרה זה הבור ומזיק לו האילן מ"מ לא יקון ומכ"ש בנ"ד דאין כאן היזק כלל באשר אנו רואים שזה מחדש אחר שהתחתנות בר"ח ניסן הסכר התווכחו עמו מחדש אודות השכירות שלו כפי שער הרבנות בלי שום פוגה פה בכל הק"ק. וא"כ לפ"ז אף שאמרי' שם לפני זה בגמ' גבי מרחיקין את האילן מן העיר דאמרי' שם אם העיר קדמה קולן בלא דמים ואם האילן קודם קולן ונותן דמים ומקשה שם בגמ' מ"ש כו' ומשני דיש חילוק בין היזק דרבי' להיזק דיחי' וג"כ אח"כ אמר גבי אילן וליתי' הכו לי בריתא ומשני רב כהנא משום קדירא דבי שותפי כו' וא"כ מוכח מזה דהיזק דרבים שאני ובנ"ד הוא היזק דרבים ומכ"ש כאן דהוא כרה הבור לעלמו במה שהתחתן עלמו בהסק"ק אבל לפי מ"ש הוא מיושב דאינו דומה כלל לנ"ד דבשלמא כתם האילן ודאי מזיק לעיר לכן אמרי' קולן דאף דגבי יחיד אם האילן קדם לא יקון הזיקא דרבים שאני ומשא"כ בנ"ד אין כאן היזקא דרבים דהלא אנו רואים אף לאחר התחתנות התווכחו עמו הקהל מחדש עבור השכירות שלו בלי שום פוגה פה וערעור בעולם עד שבא זה והתעורר המחלוקת הזה והסית והדיח קלת יחידים באומרו שהם עוברים על החרם הלא מסוגית הכ"ל מבית הג"מ ראיה בקידושין על דוכוס מנותי"ר שגזר על יהודים שלא שיתעסקו עם היהודים הדרים תחת השרים בכפרים קטנים וידורו תחתיו ואם לאו כלה גרש יגרשם ופוסק שלריכין לקיים דברי הדוכוס ולסלק היזק דרבים כו' ע"ש לאפוקי אם היה המעשה איפכא שהשרים קטנים הדרים תחתיו יגזרו על היהודים שלהם שיתעסקו עם היהודים הדרים תחת הדוכוס שיבואו לדור תחתיהם ואם לא יגרשו אותם אינם מחוייבים לליית להם הואיל והמה מועטים עד היהודים שדרים תחת הדוכוס ומכ"ש בנ"ד שלא היה כאן חשש בעולם עד שבא זה והתעורר המחלוק' הזה. **ואם** יתעקש המתעקש לומר הא איתא בגמרא דחולין דף י"ז בעי ר' ירמיה אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ מהו וסלקא בתיקו וכתב הרא"ש וז"ל רש"י כתב דאין נפקותא רק דרוש וקבל שכר והקשה הרא"ש עליו וכתב וז"ל וכ"ל כו' א"כ ב"ד שרלו לאסור דבר א' אם אסור מה שיש לו מאותו המין ביד ישראל ומזה למד בת"ס סי' רפ"א הקהל שעשו תקנה בחרם שלא ימכור בשר יותר מן הערך שקלבו והיה לאחד בשר שחט מקודם שאסור למכרו ביותר אף שהיה מותר מקודם מ"מ הואיל ואסר נאסר וכן פסק הרשב"ץ הובא ב"י סי' רי"ח בי"ד ח"ל מי שנשבע שלא יעשה יין למכור מפני שהעלילו עליו שמכר יין לישמעאלים ויש לו עכשיו קלת יין שהתחיל להקרים ועשאו קודם שנשבע נראה שאסור למכרו אע"פ שנשבע אלא שלא יעשה יין למכרו כו' וא"כ מוכח מזה אף מה שהיה מותר קודם לכן ואפ"ה אמרי' הואיל ונאסר נאסר אף מה שהיה מותר מקודם וה"ה בנ"ד נאמר נ"כ אף שהותר להיות רב ואב"ד מקודם מ"מ הואיל ונאסר ע"י התחתנות נאסר. אבל לא דמי כלל אפי' כעוכלא לדנא פשיטא אי אמרי' גבי האבעיי' דר"י באברי בשר נחירה דעלתה בתיקו ולקולא וכמ"ש בת"ס בשם א' מהגדולים גבי קהל שעשו תקנה שלא למכור בשר כו' וכנ"ל שהתיר להם למכור מה שהיה בידם מקודם פשיטא שבנ"ד ג"כ מותר וכמו שנ"ל אלא אפי' לדעת הת"ס עלמו שמחלק בין תקנה בחרם או בשאר תקנות כו' מ"מ לא דמי לנ"ד להתם דבשלמא התם בשעה שגזרו ותקנו הקהל שיאסר איתו הדבר מאיזה זמן ואילך איתו המין או אותו העסק א"כ מה לי אם אותו המין אי איתו העסק בא לו מחדש או שבידו כבר היא אותו המין או אותו העסק נאסר וה"ה גבי אברי בשר נחירה אשר ממנו נקוט דין זה ומשא"כ בנ"ד אותו אדם לא נאסר מעולם אף אחר גזרת מהר"ף ונתקבל בהסכם גמור רק שאחת י"י יצא הסיבה אשר עלא בת זוגו לבנו ונאמר שעבור גזרת מהר"ף ידחה מגדולתו חס לא עלה על דעתו. ואף שאמרי' באשה דמדרים סתם נדרים להתמיר וה"ס בחרמים כמו בנ"ד אבל מ"מ הלא אמרי' שם שפירושן להקל ואין לך פירושן גדול מזה כמו שהוכחתי לעיל ובפרט בנ"ד שאותו הרב החכם הוא מרוצה לעם וקיבלו אותו מתחלה בכבוד גדול וגם בר"ח אייר הסבר התווכחו עמו אודות השכירות שלו וכמבואר בכתב הרבנות שלו בלי שום פוגה פה רק אחר שבא האיש הזה ודרש לכבוד עלמו ותולה בחרם. **וראיתי** מ"ש הרב הרי"ם סי' ז' שמביא תשוב' הרשב"ן הנז' וז"ל מי שנשבע שלא יעשה יין למכור כו' מפני שהעלילו עליו שמכר לישמעאל ויש לו קלת יין שהתחיל להקרים והיה עשוי אלו קודם שנשבע והשיב הרשב"ן דאסור למוכרו דשאני בתר דעת הנודר כו' וכלותם שאינו קונם למר עולם עלי כו' ותנן נמי היו מסרבין בו לישא את בת אחותו כו' ה"נ כיון שכוונתו היה למכור אין אנו מביטים לדברים היולאים מפיו כו' ע"ש והקשה מהרי"ט וז"ל ודבריו תמוהים כי מה הוכחה יש מהא דקונם למר כו' והיו מסרבין כו' דודאי בעינן שיכוין בלבו מה שיולא בשפתיו וה"נ בעינן שיולא בשפתיו כו' וזה שנשבע שלא יעשה גם כי בלבו היה גם העשוי כבר אין בדבריו כלום שהרי לא הוליא בשפתיו ודמי לנתכוין להוליא פת חטים והוליא שעורים ואדרבא משם ראיה מהסיא דהיו מסרבים כו' ואמר קונם לביתך שאני נכנס היפה לונן כו' מותר שלא נתכוין אלא לאכילה ושתיה וכתב הרא"ש שהוא מותר גם באכילה ושתיה ולדברי הרא"ש פשיטא שהוא מותר למכור אפי' מה שעשה מחדש כו' ע"ש. **ואני** בעניי לא אוכל לכוין את דבריו כי לענ"ד לא דמי לפת חיטים והוליא פת שעורים דבשלמא התם הם דברים סותרים ואין לומר שכוונתו היה על החיטים שהרי הוליא שעירים ואין אנו יכולין לומר שהלך אחר כוונתו ומשא"כ מי שנדר ונשבע שלא יעשה יין למכור י"ל שלא היה לריך להוליא בשפתיו שלא ימכור העשוי כבר כי זהו כ"ש הלא העיקר נדרו היה מפני שהעלילו עליו ואף שלא הוליא מפיו הטעם מפני שהעלילו עליו אבל הכל יודעים שמפני זה נשבע ואם כן מכל שכן שנפרש כוונתו שלא ימכור העשוי כבר אף שאמר שלא יעשה למכור לא היה לריך לפרש מה שהוא עשוי כבר ודומה למ"ש בגמ' סתם נדרים להחמיר והוא אינו יכול לפרש דבריו להקל כי באמת הוא נדר סתם ואם היה לו אז יין בביתו פשיטא שהיה נשבע גם על אותו יין שהרי נדר שלא ימכור אפי' ליהודי רק שלא היה יודע שיתחיל יינו להקרים שילטרך למוכרו ואנו הולכים אחר כוונתו. וגם מ"ש הרב מהרי"ט ז"ל אח"כ ואדרבא משם ראיה מהסיא דהיו מסרבין הא דתני היפה קונם לביתך שאני נכנס והרא"ש לא מבעיא שמותר למכור העשוי כבר כו' עכ"ל ע"ש. מי יתן ידעתי ואמלאהו ואערכה לפניו משפט ואדון לפניו בקרקע דפשיטא איפכא דלדעת הרמב"ם והר"ן ושאר פוסקים שחולקים על הרא"ש וסוברים שאסור באכילה ושתיה באותה סעודה פשיטא שדברי הרשב"ן נכונים ורלויים למי שאמרם דאזלינן בתר כוונתו אלא אפי' לפי דעת הרא"ש שהוא יחיד בדבר זה וסבר שמותר באכילה ושתיה כו' י"ל דגם הרא"ש מודה להרשב"ן דאסור למכור מה שעשוי כבר ומה לי שלא יעשה למכור או שלא ימכור ומ"ש שלא יעשה לפי שלא היה לו אז יין בביתו שילטרך למכור רק עתה שהתחיל להקרים וגם בלא"ה קשה מהו מקשה על הרשב"ן מהא דהרא"ש הלא חולקים עליו כל הפוסקים והרשב"ן סבר כרוב הפוסקים אבל אני רואה שהולך הרב מהרי"ט ז"ל לשיטתו שכתב בתשו' שם בראשונות סי' נ"ה במה שחולק עם הח' כמהור"ר יחיאל באשגן במ"ש שהרא"ש חולק על התוספתא שהתוספתא סבר גבי קונם ביתך שאני נכנס לונן שאני טועם שמותר ליכנס לביתו ולשתות לונן ואינו אסור אלא באכילה באותו סעודה ומשא"כ הרא"ש סבר שמותר גם באכילה ושתיה והרשב"ן סובר כדברי התוספתא וחלק עליו הרב מהרי"ט על החכם מהרי"ב הנ"ל וכתב שאין דברי הרא"ש מתפרשין כן כי מ"ש דגם באכילה ושתיה מותר לא אמר בתוך ביתו דודאי אסור כו' רק חוץ לביתו מותר לאכול ולשתות אפי' באותו סעודה ומשום דעת הרא"ש עם התוספתא מי כהתם יודע פשר דבר אבל אני בעניי בחלף מחילות מכבודו לא ירדתי לסוף דעתו וכמדומה דאשתמיטתי' מניה מ"ש הרא"ש שם לפני זה גבי ר"א קונם יין שאני טועם עד הפסח אינו אסור אלא עד ליל הפסח שלא נתכוין כו' ר' יוסי בנו אומר קונם שיש שאני טועם כו' שלא נתכוין כו' וכי הרא"ש הרמב"ם ז"ל כתב דאין הלכה כר"י ובנו וחילק בין לא נתכוין דהכא ובין לא נתכוין אלא לשם אכילה ושתיה כו' ובעיני נראה שאין לחלק דגבי לביתך שאני נכנס וטיפת לונן שאני שותה אנן סותרים דבריו מפני כוונתו והנדר בטל לגמרי כ"ש שהלך אחר כוונתו וכו' ואם הוא כדברי הרב מהרי"ט דמודה הרא"ש גבי לביתך שאני נכנס וטיפת לונן כו' שאסור לאכול ולשתות בביתו ואינו מותר רק חוץ לביתו וא"כ למה כתב הרא"ש דגבי קונם לביתך כו' שהנדר בטל לגמרי הלא אינו בטל לגמרי דמתחלת נדרו אסור לכנס לביתו לאכול ולשתות אף שיש ליישב קלת בדוחק דמ"ש הנדר בטל לגמרי היינו הילאת שפתיו שלא יכנס לביתו וטיפת לונן כי מותר ליכנס לביתו ולשתות לונן כו' אבל זהו דוחק דמ"מ אין זה כדר לגמרי בטל וכמ"ש לעיל אלא ודאי דהרא"ש אזיל לטעמיה שכתב אח"כ גבי לביתך שאני נכנס שמותר לכנס לביתו לאכול ולשתות אף באותו סעודה עבור שלא הוליא בשפתיו ולכן כתב שהנדר בטל לגמרי ולאפוקי לפי דעת שאר פוסקים החולקים על הרא"ש. אבל לענ"ד אף שאינני כדאי להכריע בין הגדולים אבל מ"מ נראה דהעיקר כדברי מהרי"ב דהרא"ש פוסק דלא כדברי התוספתא ומטעם שאינה שוים בגמ' שלנו ושמך עלמו על מימרא דשמואל גבי גמר בלבו להוליא פת חיטים דלבעא בשפתים בעינן ומשא"כ הרמב"ם והיעתו פוסקים כהתוספתא ודלא כהרא"ש וכ"כ הב"י בהדיא בסי' ר"ח וה"ס בנדון דהרשב"ן ג"כ חולק על הרא"ש וסובר כרוב הפוסקים.

ומה שמקשה הרב מהרי"ט אהרשב"ן דלמה לא יהא מותר למכור מה שעשוי כבר וכהא דתנן גבי הנודר מן הנולדים כו' לא יכולתי לירד לסוף דעתו מה ענין הנודר מן הנולדים לנדון דהרשב"ן דשם מחולקים בלשון בני אדם ובלשון תורה וכמ"ש בגמ' שם ומשא"כ בנדון דהרשב"ן במ"ש שלא יעשה יין למכור מכ"ש שנאמר לפי כוונתו שלא ימכור מה שעשוי כבר ואדרבי' משם ראיה בג"ש חכמים שלא נתכוין כו' הא כאן אזלינן בתר כוונתו ומ"ש הרב מהרי"ט אח"כ אדמוכיח לאיסור מהא דקונם למר היה לו להוכיח להיתר מהא דטיפת לונן ולפי דעת הרא"ש שמותר אף באכילה ושתיה כבר כתבתי לעיל שאין זה קושיא או מטעם דהרשב"ן סובר שלא כדעת הרא"ש או שאי'

דגם

Digitized by Google

דגם הרא"ש מודה בזה וגם מה שמקשה א"כ מצא דקונם שדה שאני חורש בה כו' איני יודע מה קושיא דבשלמא התם גבי פרה אם הוא דרכו לחרוש וא"כ לא אסיק אדעתיה בשעת נדרו שיחרוש שדהו איש אחר וא"כ פיו ולבו שוים כי על איש אחר לא היה כוונתו ולא הוציא בשפתיו ומשא"כ בנדון דהרשב"ץ אף שאמר שלא יעשה למכור אנו הולכין אחר כוונתו ונאמ' שמכ"ש שלא ימכור מה שהם בביתו שעל זה היה העילה גם מה שהקשה מהרי"ט מהא דאברי בשר נחירי כו' והקשה הרא"ש כו' עד ופי' הוא דכ"מ לאדם שאסר עצמו בא' מן המינין כו' וכתב הוא ז"ל וכל זה באוסר על עצמו גוף הדבר אבל באומ' שלא אעשה פעולה מה שעשוי כבר ליתי' בכלל זה יע"ש ועיין ביה של שלמה מה שהשיג על הרא"ש בזה וכתב שאין מדמים נדרים לשאר איסורים כי בנדרים הולכים אחר לשון בני אדם וכמו שהולכי' בנדרי' אחר לשון בני אדם כן הולכים אחר כוונתו של הנודר וכמבואר בלשון הרמב"ם בפ"ח מהל' נדרים דין ט' כל הנודר או נשבע רואים הדברים שבגללן נדר כו' והולכין אחר הענין ולא אחר משמע הדיבור וא"כ ה"ה בנדון דהרשב"ץ הולכים אחר כוונתו ובפרט שכוונתו אינו סותר את דיבורו וכמ"ש שלא יעשה למכור היינו מפני העילה נכלל בכוונת דיבורו במכ"ש שלא ימכור מה שהיה בידו מקודם וכן פסק ב"י בספרו הקצר כהרשב"ץ והסכים עמו בעל המפה והוסיף טפך מלשו דאע"פ שאמר שלא יעשה אזלינן בתר כוונתו ע"ש בסי' רי"ח גם מה שהשיג הרב מהרי"ט על דברי הרב מהרי"ב מי שיש לו עינים יראה בעין שכלו שיש ליישב דברי מהרי"ב היטב ולא ראיתי להאריך בזה יותר רק מה שנוגע לנ"ד בדברי הרשב"ץ וכמ"ש לעיל שיש לחלק בדברי הרשב"ץ לנ"ד א"כ מכל הנ"ל זכינו לדין שגזירת מהר"ף לא היתה מעולם על מי שנתקבל בהיתר וכמו שהוכחנו לעיל. **ואבע"א** סברא שמצד הסברא נברר ג"כ בגזרת מהר"ף שלא גזר על מי שנתקבל בהיתר ואח"כ הקרה ה' לפניו זווג הגון לבנו שנאמ' עבור זה ידחה מגדולתו. וז"ל ולא מצאתי לשם רפואה כ"א שילקחו לשם איזה רב הגון הן ממדינת מעהרין או ממדינות אחרות ומאחר שהדרך רחוקה יתנו לו כל ההוצאות כו'. **ועתה** מלכים השכילו הביטו וראו שופטי ארץ מי זה האיש אשר יערב לבו לגשת לקבל רבנות כזו לבא ממדינת מעהרין או ממדינות אחרות בין מלכא למלכא ויעקור מארצו וממולדתו ממלכות למלכות אחרת בסכנת דרכים וישתמש בכסא דמוקרא חדא יומא ולמחר ליתבר דהיינו ע"י שיעשה שידוך פה הק"ק עם איזה מבניו אם לא שנאמ' שגזרתו היה שיקבלו דוקא לאיזה זקן וסרים מאותן שאינן ראוין לישב בעדת הסנהדרין וכמבואר בסנהדרין וזהו דבר שאין לו שחר. ואף שאמרי' בגמ' דברכות במעובדא דר"ג וראב"ע שאמרה דלמא מעברי' לך והשיב לישתמש איניש בכסא דמוקרא חדא יומא ולמחר ליתבר היינו בהיות שישב ראב"ע בביתו ויקבל גדולה בודאי ומספק שמא יעבירו אותו אמר לישתמש איניש בכסא דמוקרא כו' ומשא"כ בנ"ד כפי גזרת מהר"ף שיקבלו רב מארץ רחוקה ויעזוב את ארצו ומולדתו כאשר יתחתן עם איזה מבניו יהיה מוכרח לירד מגדולתו ויהיה קרח מכאן ומכאן ואין לומר שישדך עצמו ממקום אחר אבל גלוי וידוע לכל הרגיל פה שכל בני הק"ק משדכים עצמם פה הק"ק בתוך הק"ק ומיעוט דלא שכיחי אשר משדכין עצמם ממקום אחר כאשר שק"ק הזאת היא רחוקה מן הישוב ועומדת על הספר ומוכרחים לשדך עצמם מאותו הק"ק וא"כ האיך נאמ' שיבא איזה אדם לקבל רבנות כזה ויהיה מוכרח לירד מגדולתו עבור גזרת מהר"ף ובודאי לא עלתה זאת על דעתו מעולם כי לנו גדול בחסידות ובענוות כר"י בן פרחיא שהי' מן הזוגות ואיתא בסוגיא דמנחות בסופו תניא אר"י ן' פרחיא בתחלה כל האומר לי לירד לה אני כופתו ונותנו לפני הארי עתה כל האומר לי עלה ממנה מטיל אני עליו קומקום של חמין שהרי שאול ברח ממנה וכשעלה בקש להרוג את דוד ומכ"ש בנ"ד החכם הזה. עקר מארצו וממולדתו אשר ישב שם בהשקט ובטח בכבוד גדול וקיבל הרבנות הזה ועכשיו ע"י סיבה מאת ה' שעשה שידוך פה נאמ' שידחה מהרבנות שלו ובלי שום ספק שלא גזר מהר"ף ע"ז. וגדולה מזו מצינו בתשובי' הרב הגדול מהר"י אדרבי סי' ס"ח בענין קבלת החכם ע"ש שהתיר שבועה ע"ד רבים שאין לה הפרה וכתב הוא ז"ל בשם הראב"ד ז"ל וה"נ כי נתכוונו לדחות את רבם ואת זקן שבעירם והמבזה את רבו אין לו מחילה עולמית כו' ומסיים שם שאין כאן נדר וא"כ איך יעלה על דעת שיהיה גזרתו לבייש ת"ח עבור גזרתו. **כללא** דמילתא בהא סליקנא ובהא נחיתנא שאין כאן חשש ונדנוד חרם בעולם מכמה טעמים שכתבנו לעיל שי"ל שמ"ש בגזרת מהר"ף קורבה ולדדים לא קאי על איזה חכם שיהי' לו לד חתנות בהק"ק ואף אם נאמ' שגזרתו היה ג"כ על לד חתנות מ"מ הוכחנו מגמ' ומסברא שגזרת מהר"ף לא היה על מי שנתקבל בהיתר ואח"כ השתדך עצמו בתוך הק"ק שידחה עבור זה אף אם לא נכתב בכתב הרבנות שקיבלו אותו על ימים ושנים עד עת קיבוץ נדחינו אפי' אם נכתב סתם מאחר שקיבלו אותו בהיתר ומכ"ש שמבואר בכתב הרבנות שלו שקיבלו אותו על ימים ושנים עד עת קיבוץ נדחינו שאין כאן שום חשש חרם. וכל זה כתבתי אם יסכימו עמי מוריי ורבותי אשר עמהם דבר המשפט. **ואודות** אשר הוציא דבה על הק"ק שעברו על החרם על שקבלו להרב הגדול החסיד כמהור"ר שמחה הכהן מבילוגראדו בשנת תכ"ח לפ"ק והרב הנז' היה לו קרובים ומשפחה גדולה בבודון כבר כתבתי מזה לעיל בפתח דברי והפכתי קלא בזכות הק"ק אבל צריכין אנו לדקדק עוד לפי דעת המוציא דבה שעברו על החרם במה שקיבלו את הרב הכהן הנז' ושלחו אחריו לבילוגראדו ולא בא אם נקראים עוברים על החרם וגם אם נקרא קבלה קבלתם כאשר שלפי דעת המוציא דבה יש חרם שלא לקבל שום קרוב וא"כ קבלתם אינו קבלה ולא עברו על החרם של הרב מהר"ף הנז'. **ולכאורה** נראה שזה תלוי בסוגי' דפ"ק דתמורה דף ד' בפלוגתא דאביי ורבא וז"ל הגמ' אמר אביי כל מידי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני דאי ס"ד לא מהני אמאי לקי ורבא אמר אי עביד לא מהני והאי דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא הנה לכאורה י"ל לפי משמעות הפלוגתא דאביי ורבא אף אם קיבלו אותו לא עשו כלום בקבלתם וכ"כ בהגמ"ר בשם הר"י ן' פרן בשבועות דמי שנשבע או קיבל בחרם שלא יתן ועבר ומכר או נתן אין במעשיו כלום כדאמרינן בכתובות ובפ"ק דתמורה אמר אביי כל מידי כו' ורבא אמר לא מהני והלכה כרבא וע"ש. **אבל** י"ל כדי להציל את הק"ק מעונש החרם דפשיטא אליבא דהתוס' שם בתמורה ד"ה והשתא דשרינן כל הני שינויא אביי ורבא במאי פליגי כו' והקשו בתוס' אמאי לא קאמר דפליגי בהכי כגון מי שנשבע שלא נגרש את אשתו ועבר וגירשה דלרבא לא מהני כו' ומשני וי"ל כיון שהוא בדה את האיסור לא אמר רבא דלא מהני וא"כ מוכח שהתוס' חולקים על דברי הגמ"ר בשם הריב"א דאליבא דהתוס' אם נשבע שלא יתן ונתן מהני הואיל והוא בדה את האיסו' וא"כ פשיטא אליבא דדעת התוס' שאין להציל הק"ק מעונש החרם הואיל וגם רבא מודה דמהני כשהוא בדה האיסו' אלא אפי' לדעת הר"י ן' פרן שכתב דלא מהני אליבא דרבא אף כשהוא בדה האיסו' מ"מ אף דלא אהנו מעשיו אבל מ"מ הלא עבר אמימרא דרחמנא ולקי וה"ה בנ"ד. אף שדברי הר"י ן' פרן תמוהים דקשה אמאי מוקי הגמ' פלוגתייהו דאביי ורבא בשינוי קונה ולא מוקי כהא דהר"י ן' פרן דפלוגתייהו במי שקיבל עליו בחרם שלא יתן ונתן כו' דאליבא דרבא לא מהני אבל אין זה קושיא כי י"ל דסוגי' הגמ' דתמורה לא איירי באיסו' כזה רק מה שנמצא במקרה כגון אונס שנירש או התורם מן הרעה על היפה ושאר דברים ועיין בסמ"ע סי' ר"ח אבל נלע"ד שקושית התוס' אינו קושיא דאביי ורבא לא איירי אלא במצות קבועות ולא במצות שאפשר לבטלן כגון שבועות וחרמים שאפש' להתיר אותם ע"י חכם וכ"כ הרא"ש בתשובי' כלל ז' סי' ד' וזהו טעמו של הר"י ן' פרן.

וראיתי בתשובי' הר"י לבית לוי דף מ"ד מה שמקשה על תשובי' הרא"ש הנז' וז"ל ותו קשיא לי במאי דכתב הרא"ש כו' דהתם פליגי במצות שא"א לבטלן כו' אבל התקנה שאפשר לבטלה כו' דמשמע דכיון שהי' בידם לבטלה כו' אפי' שעתה לא ביטלה כו' ובגמ' משמע להיפך דפריך מההוא דהגוזל עצים כו' מאי פריך דאימא שאני התם דהיה אפשר לבטל האיסו' קודם עשותו הכלים כו' והיינו שהיה יכול לפרוע לחבירו קודם במצות דמי העצים כו' השתא נמי אפילו שלא פרעם מהני כו' לפורעם לו עתה כו' עכ"ל ע"ש ואני שמעתי ולא אבין דלא זו הדרך דבשלמא גבי חרם וההסכמה אי היה מבטל ההסכמה ראשונה אז אין כאן איסור כלל בחרם השני אז אמרינן אפילו שעתה לא ביטל החרם הראשון מ"מ מהני החרם השני ומשא"כ גבי הגוזל עצים אף אם פרע לחבירו דמי העצים אם הגזילה בעין דהיינו העצים לא יצא כי גזלה חוזרת בעיניה אם לא קנאם בשינוי מאי אמרת אם נתרצה ליקח מעות אז לא שייך אפשר לבטלה בלא רשות הנגזל לכן מקשה שפיר מהא דהגוזל עצים. וגם מאי שמקשה מהא דמחזיר את הכר ביום וז"ל דמאי קושיא הרי כיון דההוא מיירי שלא בב"ד א"כ לא קשיא מידי לרבא דשאני התם שהיה אפשר לעשות המשכון בהיתר כו' והיינו ע"י שליח ב"ד שאז היה ודאי קונה א"כ השתא נמי שמשכנו על ידו מהני.

ואני תמה מאד על תמיהתו דמאי מקשה שהיה יכול לעשות בהיתר למשכנו ע"י שליח ב"ד הלא אין זו סוגי' הגמ' וגם הרא"ש לא איירי מזה דהעיקר הוא אחר שנעשה האיסור אי אמרי' שיכול אח"כ לבטל האיסו' ולעשות היתר מזה כמו גבי הגוזל עצים אי היה יכול לפרוע לו דמי עצים בלא רשות הנגזל וכמ"ש לעיל וכמו כן בכל הסוגי' ומשא"כ גבי משכון אי היה ממשכנו ע"י שליח ב"ד אז אין שום איסור מתחלתו ועד סופו ולא שייך כאן ביטול כי אין כאן איסור כלל ובזה לא איירי הרא"ש וגם הסוגי' דגמ' לא איירי מזה וגם מה שמקשה שם הרב מהר"י לבית לוי בתשו' הנ"ל אמאי לא מחלק הרא"ש כתירוצו של התוס' אם הוא בדה האיסו' כו' אין זו קושיא ועיין בסמ"ע ובשפתי כהן בח"מ סי' ר"ח. **אמנם** אי קשיא לי הא קשיא דלמה לא אמר נפקותא הזאת דהלא אמרי' בגמ' שם בסוגי' זו דף ה' והרי בכור דאמר רחמנא לא תפדה כו' אלמא לא מהני ותיובתא דאביי ומשני שאני התם דאמר קרא הם בהווייתם כו' ורבא הם ל"ל ומשני כו' ואביי כו' ומסיק דפליגי בעבודת יה"כ בלקיחת דם הפר ודם השעיר ובפלוגתא דר"י ורבי יאשיה דאביי סבר כרבי יאשיה דצריך שיהא דם הפר ודם השעיר מעורבים ומשא"כ רבא סבר כרבי יונתן מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו כו' וא"כ מאי מקשי בסוף הסוגי' במאי פליגי רבא ואביי הלא שיינן כל הני שינויא כו' קשה דילמא דפליגי בפלוגתי' דר"י ור' יאשיה בעבודת יוה"כ כי לאביי דאמר מהני וא"כ האי הם האמור בבכור אינו מיותר מוכרח שסובר כר' יאשיה בעבודת יוה"כ בלקיחת דם הפר ודם השעיר ומשא"כ אליבא דרבא מוכרח שסובר כר' יונתן שסובר בעבודת יוה"כ מזה בפני עצמו. **ויש** ליישב דמאי דמקשה בגמ' בסוף הסוגי' במאי פליגי ר"ל בענין אי עביד מהני או לא מהני דזהו עיקר פלוגתייהו בזה לא נפקא מיניה מידי לדינא א"כ במאי פליגי אף שבאמת יש נ"מ ביניהם לענין עבודת יה"כ אבל בעיקר פלוגתתן לא נ"מ מידי או י"ל דאף די"ל דנ"מ ביניהם לענין עבודת יה"כ אבל מ"מ קשה מאי אתי אביי ורבא לאשמעינן הלא כבר זהו מחלוקת ישינה בין התנאים ר"י ור' יאשיה לכן מקשי במאי פליגי. **ובזה** מיושב ג"כ מ"ש ברמב"ם פ"ג מהל' עבודת יה"כ דין ה' שכתב ואח"כ מערב שני הדמים דם הפר ודם השעיר ומזה משניהם כו' וכ"כ בפ"ד שם ותהו תמוה שהרי זהו אליבא דאביי דסבר דלקח דם הפר ודם השעיר שיהיו מעורבים ואנן קי"ל כרבא בר מיע"ל קג"ם אלא לפי שזהו מחלוקת ישינה בין התנאים הנז' ואמרי' בגמ' דיומא דף נ"ח דסתמא דברייתא כר' יאשיה ולכן פסק כר'

Digitized by Google

כך יתפשט לפי שמתפלל לפני רבו ולפי שליח ציבור הרבה . אבל מיין לא יתפלל
כי שוטים נחשם, הל"ל כמו שמתפלל שם רבינו ברוך ת"ל שמתפלל לפי שליח
ציבור דמיחסרת כו' ואיכא כ"מ ולפי חמה מליא ברמב"ם וכן משמע בטור,
ולפי דלפי הפרש המשוה נכפר ומשמר וחרמים וכן משמע, ברמב"ם פי"ח מהל'
מחדרין שמנחה שם ר"ז לעולם שלפני מנחה ולפי מנה למעלה שלפני מנחה
ולפי יגמל דנכפר ומשמר וחרמים פי"ח ופיין בחשוב, הרא סר"ל בבית לוי
לפ"ח ממש שמתפלל על סרכינו ברוך המ' . ונשוב לעניינו לפי מ"ש
לעיל מין ללמד זכות למה שקיבלו לברב כמהר"ר שמשם כ"ן ומברו חלילה
על סחרם דמהר"ם וביותר מצר סחזיק סרב סגי, בק"ק בוחן ברבות שלו
ערך שי מדעים לעצמם כל מעיינת ותפקרק בגירת מהר"ם הם', יש לומר
מליסה זכות מכמה נדרים ו"ל גירת מהר"ם פ"ב רלה רלאיתי לעיין מיב
נסם נקבל מיזם רב ויש נסם סם קרובים כו' עד ויש נחש שלא יעמדו
בגובה לפם מתוך שסכל מיזם מבדים בזמן נכם כו' להסריב קיטן סקבלם
פיי, מ' מין לו למחות לקבל סרב שיש ל' קרוב בקבל וכמ"ש לדוד סנם

עלמך וכדרך מצאו מתם מסים נרשם כו' .

דגה מתחלה כלל תת סכל שלין מוב להם לקבל מיזם רב שיש ל' קרובים כו' ותמ"כ פירש שלין יעמדו מיזם מבדים בזמן נכם וכמ"ש לדוד גו' וסיינו פירושו שלא יעמדו סקרובים של מיזם סרב ויעמדו כמ"ש לדוד כו' וירלו לקבל מיזם בגובה לפם ומ"ב זסו ממש מ"ש בחרים ס"ב סתם נדרים להחמיר ופירושן לפקל ולפ שבתחלם חמר סתם שלין טוב להם לקבל מיזם רב שיש ל' קרובי, סיינו כמו שחמר, חמ"ב שלא יעמדו סקרובים בגובה לפם כו' ולפ שחמרנו לפסוק שלא יבנם על ל' אוש חלם בחלם מכני הקהלה לתת דבתם לקבל מיזם קרוב סיינו קלי על מ"ש לפי זה שלא יעמדו סקרובים בגובה לפם ויעמדו מי מחין לנו כו' לפסוק לם סרחוקים של סרב מקבלים ת"ת סרב לפ שיש ל' קרובים בק"ק מז לא בחרים על זה כי לא לא שייך לומר שלא יעמדו בגובה לפם כו' ויעמדו כמ"ש לדוד כו' שסרי סרחוקים של סרב מקבלים ת"ת, ודמיח למ"ש בגמ' דמכות במשנה פ"ק בד"ה לסל כלי מלות ממלא ת' מסם קרוב לו פסול מדחון בכלם מרי"ם בד"ה בד"ה לסל כלי מלות ממלא ת' פשוט ר' חומר ת' ד"ה ות' ד"ה בזמן שסתרו בסם סבל בזמן שלא סתרו בסם שם יבנו שני חלים ברמו בפ' שהרג ת' סנפש ות"ב ס"ה בי"ד לם סרחוקים מקבלים חלם ויש לסם סרוב ולמב יגרע כח סרב מזה כמו נבי מזות דחמרינן חתקיים סמזות בשלר ולם שלא נדמה ת' זה לד"ם לבל מ"מ שלא קי"ל כרבי וכמ"ש ר"ג לסלכה כרבי לעם לא סתרו בו תתקיים סמזות שלר כין בד"מ בין בר"ג ומה יפנו ב' לחיב כו', ות"ב ס"ס בי"ד בקבלת סרב כמהר"ם שו, ומ"ם בגזרת מהר"ם שלא יעלה על לב שום חדם לתת דעתם בקבלת סרב לקבל חיזם סרוב כו' למעמת מזה שחפי' סרחוק לא יתן דעתו שיסיים לקבל קרוב סיינו לם סרוב קרובים לא שריכים סרחוקים להשלי סרוב עם סקרובים לבל לם סרוב מן סרחוקים לם שגם סקרובים ביישם נית לן גם וכמ"ש בגם פשום ובנימין מלאתו בקרובים כלר האיל וכלר אולתם ות"ב ס"ה בי"ד בקבלת סרב מהר"ם הי"ל שסכימו רוב מנין ורוב בנין ג"ל שסקרובים רק משום למישתי לשלר לא שסכימו עלו בשלר שלא לכוין כל שלשות לם לם מקבלים חיזם רחוק חמלה ברוב פעמים שיזם שפכימים לרשם ל', ומ"מ מקבלים ע"פ רוב שמנינים ולא רוב בני ק"ק ובקבלת סרב כמהר"ם סבי מכימו מרוי ורבותי לזי שקבל מקבלים סחזק עם מרוי ולם לא יכימו עמו מרוי ורבותי לזי שקבל מקבלים סחזק עם שלשר מהר"ם ופפ"ז שלר לא שלר ות"ב על זה בודלי לא סחרים בגלות מהר"ם ופפ"ז שלר מהר"ם ז"ל סיה מהורסם בתורם ובמרדות לם שלר מהר"ם כתב בגזרה לם שיסיה כגון מלד תורתו ומשכיו לבל סרב מהר"ם ז"ל לשר סיה מפורסם בכל סמדינה בכל מיני מעלות והיה מיתן מושבו בק"ק ניאנרלדו וכל כוחיו שיה בעשות שלום ובשלוות שמחלוקת מי הוא זה ואיזהו לשר יאמר עליו כי הוא זה סשיב לשר עברו על סחרם. ולבל יון מגו שריכין לכל זה כי כל מעיינת בפיום דברי גזרת מהר"ם שמפיים שלא לתת דעתם בקבלת סרב כ"ל שיזלתו תחלה שני סלדים דבריהם לסקבל קהוש כי, ק"ק קושטנדינה ומ"ב ס"ו לא מברו על סחרם רק מעבר שלא שלמו על זה לו שהיו יודעים שבושי ק"ק קושטנדינה בקבלת מהר"ם ז"ל שלשר שיש בעלות מוכות ס"ל. כל זה הפכתי בזכות מהר"ם ז"ל שלשר שהמעבר הוליך דבה על ק"ק בקבלת סרב מהר"ם ז"ל שהיו יודעים מגזרת סרב מהר"ם נמוד . אבל הקהל מתנגלים עצמם שבעמת לו היו יודעים מעולם מגזרת מהר"ם רק כמו מחחם מעירתם סיתה שלקחו קלת מבשים ל' מעיר ושיש מעלפסם מן סרב מהר"ם לת כתב הגזרה הזו, בשתיקה שיהיה ידם על סעליונה מכח כתב הזה שיהיו מוכרחים בני ק"ק למלות רלון סהבשים סלזה ובכן לו יפנו בכתב הזה כמו בשלר תקעת שיהיו נפחדים בפקם דבעלת לו בהכרזת קול ברמם נשמע לו שיהיה מזה בחינת הקהל רק מלמו חותו מלל יחיד ואחד וכמ"ש בשם סירושלמי דמס, שבת פ"ק ופשם מסוכת סרא"ם ולפ כי לפי בהשמע הלל בעלת הרב מהר"ם שלא יעלה על לב שום חדם לתת דעתם בקבלת סרב לקבל חיזם סרוב כו' לפי שהרב הרב מהר"ם שלא יעלה על לב שום חדם לתת דעתם בקבלת סרב לקבל חיזם סרוב כו' למעמת מזה שחפי' סרחוק לא יתן דעתו שיסיים לקבל קרוב סיינו לם סרוב קרובים לא שריכים סרחוקים להשלי סרוב עם סקרובים לבל לם סרוב מן סרחוקים לם שגם סקרובים ביישם נית לן גם וכמ"ש בגם פשום ובנימין מלאתו בקרובים כלר האיל וכלר אולתם ות"ב ס"ה בי"ד בקבלת סרב מהר"ם הי"ל שסכימו רוב מנין ורוב בנין ג"ל שסקרובים רק משום למישתי לשלר לא שסכימו עלו בשלר שלא לכוין כל שלשות לם לם מקבלים חיזם רחוק חמלה ברוב פעמים שיזם שפכימים לרשם ל', ומ"מ מקבלים ע"פ רוב שמנינים ולא רוב בני ק"ק ובקבלת סרב כמ

שפ״י הרב מהריק״ו שורש מ״ח בקרבים מספיקים לדון אף שאינו מוחזק פקח פקחים רבים. ואף שראיתי מ״ש עמיתי הרב בעל ש״ך ביו״ד סימן רמ״ג שמסתפק בזה ומביא דברי מהרש״ל בשם מהרא״י כו׳ דמשמע שם מספק אבל כבודו במקומו מונח ולא כן אני עמדי שדבור כוונת המחבר הוא׳ כי יש לדקדק בלשון מהרש״י שכתב וז״ל בדין זה כתוב שהשבת המומן וספק אם יש ס׳ בשומן לבטלו ואח״כ האם משמומן שקדירה קמ״ל דמובח דהרא״ש לית ליה הלא סברא לחלק בין לא הפתקרב כו׳ מ״מ אין להחמיר כו׳ דלכ״ע כו׳ אכ״ל ליתא אלא מדרבנן וכ״ד פי׳ פ״ס וסל״ל בקיטור ואע״ג דהרא״ש לית ליה הלי סברא מ״מ בנ״ד אין לגמר כו׳ סוף ואינו אלא מדרבנן כו׳ וא״ם וכ״ד ממש שהוא בין בפני עלמן והי״פ לפנ״ד דהא היכ ספק אם יש ס׳ לבטלו ואח״כ נתערב ונגד שהלב היה ס׳ בתערובות השני׳ לפי ערך התערובות קמ״ל אי לא אסרי׳ אנ״כ לכן אמר דאע״ג דהרא״ש לית ליה הא סברא מ״מ אין להחמיר בזה (הואיל ויש כאן ספק והוא מדרבנן אע״ג דהספק קאי אאיסור מדרבנן הואיל והתערובות השני הוא מדרבנן אין להחמיר) וגם מטעם דהוי ספיקא דרבנן ולקולא בהיתר׳ דרבנן דהיינו הרא״ש ור״ן והאינך לקולא ואח״כ אמר וכ״ד בין לגמר כו׳ ר״ל אף אם היה איסור דאורייתא מ״מ שרי בין לגמר ובין לשאר אף אם אינם מספיקים מטעם א׳ וגם מ״ש בש״ך הנ״ל שמהרי״ק כתב שכל זה הוא רשות בעיני והמעיין בתשובת מהריק״ו ימצא שאינו קאי על זה כ״ש ותמהני על הרב בעל ש״ך דאשתמיטתיה מילים ולא ראה שכתב מהרי״ק כן בהדיא סוף שורש כ״ב. גבולות שפוגם מום ריפה כיון בעל הנפש בא״ח סי׳ פ״ק ושאר אחרונים דמקרי רבים אף שאינם מספיקים מטעם א׳ וכ״כ בתשובת הרב הרי״ו לבית הלוי סימן נ׳ דף ס״ז שהסכים לדברי הרב מהריק״ו הנ״ל.

והנה פתח דבריו אחיר אל עבר פני במ״ש בתשובתו וז״ל דודאי מגאון גזרת מהר״ף ודאי משמע דוקא בשעת קבלת הרב עליהם שלא יהיו עוד מדים כו׳ אבל אם כשקבלו היה רחוק ותקרב לא קאמר כו׳ אך מאומדנא דמוכח ודאי דכוונתו של מהר״ף היה שלא יהיה קרוב בין בתחלה בין בסוף כו׳ ומביא ראיה מתשובת הגאון מהרד״ך בית נ״ב ומביא אחריו סברת החולקים עליו מהר״י טייטאק והרב מהריב״ל ח״ב סי׳ פ׳ חולק עליו ופסקת דבריו דהם סברות תלושות ואזלינן בתר המנהג וקלקס סבריתו המהרד״ך. הנה מי יבא אחרי המלכים את אשר כבר עשאו כי קטנם עבה מתני ואחר אני פתח כפות רגלם אבל בקנה דבריהם תלויה תוחלתי בודאי יש להביא קצת ראיה לכאורה לדברי מהרד״ך שמוסיפין על התקנה מחמת האומדנא מהא דאיתא בגיטין פ׳ השולח דף ל״ו גבי התקין הלל פרוזבול אמר שמואל אי איישר חילי׳ אבטליני׳ כו׳ ר״נ אומר אימא בה מילתא אקיימנא הא מקיים וקאי סיק אימא בה מילתא דאע״ג דלא כתוב ככתוב דמי ופירש״י אימא בה מילתא אושיב ב״ד ואתקין כו׳ ויש לדקדק למה לא פרש״י אימא בה מילתא ר״ל אדקדק ואפרש בתקנת הלל ונוסי׳ דלאו דוקא אמר הלל שיכתוב דקא אלא בדברים בעלמא סגי וכמ״ש בתוספות פ׳ הכותב ופ׳ אע״פ שכותב לאשתו תני ר׳ חייא השומר לאשתו ומשו כו׳ אב אומר אלא ודאי דסבר רש״י שאין להוסיף על התקנה לכן פי׳ אושיב ב״ד ואתקין אבל יש לדחות זה לפי שמסתבר במשנה דשבועות זה גופו של פרוזבול והדיינים חותמים למטה או העדים א״כ משמע דוקא בכתיבה ולא באמירה.

אמנם ראיתי מ״ש הרב מהרד״ך בתשו׳ בית האז׳ בענין אי מוסיפין על האומדנא כו׳ וז״ל שם חדר ס׳ עוד כתב שם בנ״ד אין לספקים משכנתא בכלל השכירות משום אומדנא כו׳ עד מילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן לא משתמע אלא בדבר חומרא ונדר שהחמירו וגזרו על התורה כמ״ש עשו משמרת למשמרתי ודי לנו להחמיר ולגדור בזה דשכיחי אבל לא להעמיד חומרא במילתא דלא שכיחי ומביא ראיה מהא דבילה שהוקשו תרנגולות ומנה בה ביצים נשורות דמלתא דלא שכיחא לא גזרו כו׳ ע״ש באריכות. ואני שמעתי ולא אבין לפי דבריו מה יעשה בסוגיא דשוהב ובקידושין בסוגיא דאין מטבע נעשה חליפין ומקשה שם בגמ׳ שכיחא לרב אשה אלא לר״כ מא״ל ומשני סבר כר״י דאמר ר״ת מעות קונות ומ״מ אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמרו נשרפו חיטיך בעלייה ומילתא דשכיחא גזרו בה כו׳ ומלתא דלא שכיחא לא גזרו כו׳ והתם מאי חומרא ונדר איכא רק מפני תיקון העולם וא״כ ה״ה במשכנתא ושכירות כמו בנדון של מהרד״ך אינו ג״כ אלא מפני תיקון העולם וג״כ שייך מילתא דלא שכיחא כו׳.

ועוד כתב שם מהרד״ך ז״ל וז״ל ושיכא מילתא דלא שכיחא אלא שיהיה הדבר פלא ולא יוכל להמלט על הלב לספרו כי הא דאמרי׳ בגיטין המוכרת השומשי דקיבל עליו כל אונסי דמתליד והסתכר נהר מלכא שבק ואמר דלא אונסא דלא שכיחא הוא ומביא שם מלשון הרמב״ם רואי שמשים במוכרת הנ״ל שזהו אונס שאינו מצוי ולא עלה על לב שמוכר דבר זה הפלא א״כ בנ״ד שכיחי במשכנתא ושכירות כו׳ ע״ש. **והנה** פליאה בעיני דבר זה הפלא אשר כתב הרב מהרד״ך כי במחילה מקדושת תורתו לא זו הדרך כי לפי דבריו במעט קשה שכתב דלא נקרא מילתא דלא שכיחא אלא דבר הפלא שלא יוכל להמלט על הלב לספרו כו׳ א״כ לפ״ז קשה הגמ׳ שמביא לפי זה מהא דמנה בתוך התרנגולת ביצים נמורות דמקרי מילתא דלא שכיחא לא גזרו כו׳ והם אינו דבר פלא שלא יוכל להמלט על לב ואדרבה זהו כמעט מצוי אף שבודאי אינו מצוי כ״כ דמכ״ש מקרי מילתא דלא שכיחי אבל מ״מ אינו דבר הפלא ופלא כלל אלא ודאי פ״ש חילוק בין מילתא דלא שכיחא לאונסא דלא שכיחי כי מילתא דלא שכיחי מקרי אף שאינו דבר פלא ואפ״ה לא גזרו כו׳ וה״ה משכנתא כו׳ ומש״כ אונסא דלא שכיחא הוא דבר פלא דוקא שלא יוכל להמלט על הלב כי בעלמא הוא לא שכיחא וזהו גבי שוורים דסריבים בפשיעה ובגניבה ואבידה שיכול לפטור עצמו ומש״כ באונס דלא שכיח (ועיין בנמ״י פ״ב ס״ס י״ג וגם שם קצת דבריו תמוהי׳ בס״ש ראיה ספרי רגי״ם ע״ש) וא״כ מ״ש בגמ׳ גבי עובדא דשומשמי דדבק שמרי׳ קשה למה הלא קיבל עליו כל אונסא דמתילד מאי אמרת לפי דלא שכיח הסם הלא כל אונס לא שכיח לכן מפרש הרמב״ם שזה האונס הוא דבר פלא ולא יוכל להמלט על הלב לספרו דבר זה הפלא וזהו מקרי אונס דלא שכיחי ומש״כ מילתא דלא שכיחי הוא ענין אחר וזה ברור לענ״ד. עוד ראיתי בענין זה מ״ש הרב מהריב״ל ח״ב סי׳ פ׳ בשם שמסופק עם הרב מהרד״ך וז״ל אברא דמתוך מ״ש תלמידו של הר״ם ירא״ה איפכא ומ״ש הרב המובהק האז׳ וז״ל ר״ת החרים כו׳ וכתב תלמידו של הר״ם ז״ל וז״ל כ״ל דבמה שתיקן ר״ת ז״ל להחזיר כל הנדוניא לאב לא על הבת לבדה תיקן אלא על מיתת הבן ג״כ ומה שלא הזכיר גם נדוניא החתן לפי שבצרפת כו׳ ע״ש עכ״ל וכבודו במקומו מונח. אבל לענ״ד אנכי לא כן עמדי בהבנת תלמידו של הר״ם ז״ל כי לפי הבנת הרב מהריב״ל בדברי תלמידו של הר״ם קשה דדברי מהר״ם יהיו סותרים זא״ז שהרי לפני זה כתב מהריב״ל דנראה מתשו׳ הר״ם שבמרדכי דאין כח להוסיף על התקנה מחמת האומדנא ובתלמידו של הר״ם משיים וכן דנתי לפני הר״ם משמע שמהר״ם הסכים עם תלמידו וגם מוכח דמוסיפין על התקנה מכח האומדנא וא״כ יהיה דברי מהר״ם סותרים זא״ז וזהו דוחק גדול לומר דמ״ש המרדכי בשם מהר״ם בפ׳ המקבל גבי מעשה שגזרו הקהל שלא לקנות בית מהגוי ושאלו למהר״ם אי החליף בית לבית אי מקרי זביני כו׳ שזה מהר״ם אינו מהר״ם מה שמביא המרדכי פרק נערה בכתובות בשם תלמידו של הר״ם ומהר״ם דפ׳ המקבל אינו רבו של אותו התלמיד אבל ז״א כי הרגיל בשיטת דרבנן בס׳ המרדכי יודע שסתם מהר״ם הוא מהר״ם בר ברוך ואמר מהר״ם מרוטינבורג וא״כ זהו ממש הכל א׳ ואף שבמרדכי פ׳ המקבל מכנה אותו בשם מהר״ם וכאן מכנה אותו בשם הר״ם אבל ז״א דקדוק. **אבל** לענ״ד דס״פ של תלמידו של הר״ם כי יש לדקדק בדברי תלמידו הר״ם שכתב וז״ל כ״ל דבמה שתיקן ר״ת כו׳ לא על הבת כו׳ ומה שלא הזכיר כו׳ קשה למה אמר מה שלא הזכיר לפי שבצרפת כו׳ הל״ל הטעם שמכח האומדנא יש להוסיף על התקנה ומה לי בן ומה לי בת כו׳ אך נלענ״ד דס״פ של תלמידו הר״ם לפי דעת מהריב״ל שאין להוסיף על התקנה מכח האומדנא בודאי גם תלמידו של הר״ם מודה לזה הטעם דהסוברי׳ שאין להוסיף על התקנה מחמת האומדנא היינו דבעינן לבטא בשפתים ומה שאינו מוציא בשפתיו בשעת התקנה מוקמינן אדין תורה ומש״כ אם יש איזה אומדנא וטעם נכון שגם מה שאנו רוצים להוסיף על התקנה מחמת האומדנא אותו התוס׳ בעצמו נזכר ג״כ בתוך התקנה רק שנשמע מתוך התקנה אז כ״ע מודים דיש להוסיף בזה על התקנה ולומר שבודאי נשמע זה התוס׳ מתוך התקנה מה שאנו רוצים להוסיף וזהו ג״כ הפי׳ של תלמידו מהר״ם וז״ל במה שתיקן ר״ת להחזיר כל הנדוניא לאב לא על הבת לבדה תיקן אלא אף מיתת הבן כו׳ ר״ל שתלמידו מהר״ם אמר שבודאי תיקן ר״ת בהדיא גם על מיתת הבן בתוך התקנה ומה שלא הזכיר ר״ל בשלחו לצרפת ולמברדילא׳ תקנה הנ״ל לא הזכיר רק מיתת בת לפי שבצרפת לא נהגו שיתן החתן הנדוניא כו׳ אבל בודאי בכלל התקנה שלו במקום שנותנים חתנים הנדוניא תיקן ר״ת בהדיא גם מיתת החתן ובזה מסכים גם רבו מהר״ם וא״כ כ״ע מודים שאין להוסיף על התקנה מחמת האומדני׳ ודברי מהר״ם אינם סותרים זא״ז. וקושי׳ זו בעצמה קשה על הרב מהרד״ך בתשו׳ האז׳ בית ל״ב שכתב שם וז״ל שם בחדר ד׳ ומה לנו לכל זה אחר שיש לנו ראיה ברורה אין לנטות ימין ושמאל שהרי מצינו בתקנה עצמה שתיקן ר״ת הוספה גמורה וזה נוסחה ר״ת החרים כו׳ וכתב תלמידו של הר״ם וז״ל כ״ל דבמה שתיקן כו׳ ע״ש והוא קרא ראיה ברורה ולענ״ד אין משם ראיה כלל דשם אין כאן אומדני׳ להוסיף על התקנה מדעתו רק האומדני׳ שבודאי הזכירו ר״ת בהדיא בתוך התקנה.

גם יש לדקדק בדברי מהריב״ל שרצה להוכיח מדברי המרדכי דפ׳ המקבל גבי מעשה שגזרו הקהל כו׳ שאין להוסיף על התקנה מחמת האומדנא הנה אין ראיה לכאורה משם כי יש לחלק בין תקנה הנעשית בחרם לתקנה שלא נעשית בחרם כי בתקנה הנעשית בחרם י״ל מחמת ספק שמוסיפין על התקנה מחמת האומדנא כי ספק דאורייתא לחומרא ומש״כ בתשובי הר״ם לא איירי בתקנה שנעשית בחרם ולכן לא אמר הטעם שיש להוסיף על התקנה מחמת האומדני׳ וחילוק זה מבואר בח״מ סי׳ רפ״א וכן מבואר ביו״ד ס״ס בתולין שהבא בש״ך סי׳ רי״א ב״ד ואף שי״ל דתקנת הקהל ג״כ דאורייתא הוי וכמ״ש בסמ״ג שהנשבע שלא ליכנס בתקנת הקהל הוי שבועת שוא כו׳ אבל אין אנו צריכין לכל זה כי מי מעיינת במרדכי הנ״ל תמצא שמוכח שם בהדיא גבי מעשה שגזרו הקהל שלא לקנות בית מגוי אי חילוף מקרי זביני מוכח שאותו תקנה היתה בחרם כו׳ ע״ש. **ואגב** שיטפא דגירסא אודיע מה שתמהתי על הגאון מהר״ם הנ״ל גבי עובדא אי חילוף מקרי זביני שאינו מביא ראיה ממשנה שלימה במס׳ מעשרות שחילוף מקרי זביני והמשנה הנז׳ הובא בגמ׳ דבילה סוף פ׳ המביא וז״ל המשנה בפ״ב במעשרות בסופו בענין מקח אי קובע למעשר המחליף עם חבירו זה לאכול וזה לאכול זה לקצת כו׳ חייב ופי׳ הרע״ב וכל המפרשים הטעם דהוי מקח וקובע למעשרות א״כ מוכח מזה דחילוף מקרי זביני ולפמ״ש שלא רצה לדמות איסורי לממונא כי שם איירי לענין איסור מעשר ומטעם שוחד ספרי׳ דמקרי זביני אבל ז״א דהלא זהו תוספי׳ דאתי לידי קולא דמפריש מחיוב על הפטור כו׳ ועיין בתשובת מהרש״ך ח״ב סימן כ״ד שכתב בענין השתכנות בחילוף החנות והמדומה שסיה כענין מעשה הנ״ל ולא את לנו לזה. **והחזור** לנ״ד דאף דיש פלוגתא בין רבוותא אי מוסיפין על התקנ׳ מחמת האומדני׳ מ״מ לפע״ד ברור דבנ״ד כ״ע מודים דאין מוסיפין על התקנה מחמת האומדני׳ משום לס״ד מהרי״ט ושיטתו דסוברים שאין להוסיף על התקנ׳ מחמת האומדני׳ בכ״מ משום שלא גרע כ״ד דהלשון מוכח שלא גזר על מי שהתקבל

Digitized by Google

שנתקבל בהיתר וכמ"ש גם מעל"ת דמשמעות הלשון משמע דוקא בשעת הקבלה לא יהיה לו קרובים ואף שכתב מעל"ת אח"כ דבכ"ד לשון ההסכמה אינו סותר האומדנא אלא משמע הכי ומשמע הכי וא"כ לכאורה דברי מעל"ת סותרים זא"ז שברא‍שית דבריו כתב שודאי מלשון גזרת מהר"ף משמע דדוקא בשעת קבלת הרב כו' אבל צריכין אנו לתרץ דברי מעל"ת אף שמשמע הכי ומשמע הכי אבל יותר נראה מוכח מלשון שנוטה לצד המשמעות שאוסר לקבל רב שנתקבל אח"כ ואם כן פשיטא שמודה בזה הגאון מוהרי"ם וסיעתו ואף לפי דעת מהריב"ל בח"ב סי' פ' שכתב שהם סברות חלוקות והמנהג הוא העיקר וא"כ בכ"ד פוק חזי מה עמא דבר בכל תפוצות ישראל שהחכמים הרבנים מתחתנים עם בניהם בתוך הק"ק ויושבים בפה ושלום עם בניהם ואין פוצה פה ואף א"ת שמשונה ק"ק הזאת מכל הקהלות שבכל הקהלות מקבלים עליהם רב אף קרובים וכאן גזר מהר"ף שלא יקבלו שום קרוב אבל מ"מ נאמר נמאי דגזר גזר ולמאי דלא גזר לא גזר ואין לך בו אלא חידושו וכמבואר בגמ' וא"כ פשיטא דבכ"ד אין להוסיף על התקנה מכח האומדנא. הלא אפי' לדעת מהרד"ך וסיעתו שפסקו בפשיטות דיש להוסיף על התקנה מכח האומדנא מודה בכ"ד דא"א להוסיף על גזרת מהר"ף מחמת האומדני' ונאמר שכוונתו היה שאסור לקבל רב שהיה רחוק ונתקרב אף שנתקבל בהיתר דהלא מוכרחים אנו לומר בגזירת מהר"ף שכוונתו היה בתחלת גזרתו לשם מצוה ולא שיבא איזה עבירה חלילה ע"י גזרתו וא"כ עתה אנו מסופקים אם גזרתו היה נ"כ על איזה רב שנתקבל שהיה רחוק ונתקרב כי מתוך משמעות לשונו משמע שלא היה גזרתו על איזה רב שנתקבל בהיתר שהיה רחוק ונתקרב רק מתוך האומדנא אנו יכולין להוסיף על גזרתו וכמ"ש ג"כ מעל"ת לפי דעת מהרד"ך ואי אמרי' שלא היתה גזרתו על איזה רב שנתקבל בהיתר ואח"כ נתקרב כמו שמשמע מתוך משמעות לשונו א"כ נאמ' שכל כוונתו בגזרתו הי' לשם מצוה כי איך יגזור על רב שנתקבל בהיתר להורידו מגדולתו כי פן אם יקבלוהו אחר שנעשה קרוב יבא לידי מחלוקת הלא י"ל שמא לא יבאו לידי מחלוקת ואיך הספק יוציא מידי ודאי שיוה לעשות עבירה ודאית לבייש ת"ח בשביל ספק שמא יבאו לידי מחלוקת אח"כ וא"כ בודאי נאמ' שלא גזר מהר"ף על הרב שנתקבל בהיתר ואח"כ נתקרב שלא יעשו עבירה גדולה מחמת ספק וכמ"ש הרב אדרבי בתשובי' סי' ס"ח הנעתקתי בגוף הפסק בקיצור וז"ל שם בשם הרא"בד סנה לא הסכימו כל חכמי ארצינו על השבועה כי היא לביטול מצוה כו' כי נתכוונו לדחות את רבם ואת זקן שבעירם והשבוה את רבו אין לו חלק עולמית כו' והרי הוא כחולק על השכינה כו' ע"ש ואין לך ביזוי גדול מזה וכמ"ש ר"י ן' פרחי' בסוף מנחות ע"ש וא"כ בודאי נאמר מחמת האומדנא שלא גזר מהר"ף ע"ז שילא מגזרתו איזה מכשול ואף אם נאמ' דלא דמי כ"ד להא עובדא אשר הבאתי בשם הרב מהרי"א דהתם היתה כוונתם לדחות את רבם לכן טוה להתיר שבועה כו' אפי' עד"ר כי אין ביזוי גדול מזה ומשא"כ בכ"ד לא מקרי ביזוי ת"ח כי הרב כרה בור לעצמו במה שהתחתן עצמו בתוך הק"ק ומי לוה לו שיתחתן עצמו בתוך הק"ק וכמ"ש בגמ' דהשניח האי בירא נאו אנא כריתיה אמנם דבר דחייתי סברא זו בגוף הפסק.

ועתה אוסיף על הראשונים אף שנאמ' מחמת האומדני' שגזרת מהר"ף היה גם על איזה רב שנתקבל בהיתר ואח"כ נתקרב ע"י התחתנות ונאמ' שאין כאן ביזוי ת"ח מאחר שהרב כרה הבור לעצמו והיא גרמא בניזקין הני מילי לא שנו בד"א אם קודם שבא הרב לבודון או לכל הפחות קודם שהתחתן עצמו הרב בתוך הק"ק שאהם היו מתרים בו הק"ק והודיעו לו מתחלה שלא יתחתן עצמו בתוך הק"ק שלהם ובאם שיתחתן עצמו אזי יהיו מוכרחים להורידו מגדולתו עפ"י גז"ת מהר"ף והרב עבר על התראה הזאת ועשה שידוך בתוך הק"ק אז נאמ' שהוא כרה בור לעצמו ויאמרו דהאי בירא נאו אנא כריתיה וכמ"ש בגמ' דהשניח כנ"ל ומשא"כ הרב הזה לא ידע מאומה מכל זה וגם הקהל לא הודיעו לו מאומה והוא ראיה שאחר שנשתדך עם בנו בתוך הק"ק ישב בשלוה ערך שני שנים ואין פוצה פה ומצפצף וגם כשהלה זמן שכירתו התווכחו עמו מחדש עבור השכירות כפי שער הרבנות שלו רק אח"כ בא איש א' מאנשי קרח וקיבץ אליו קצת אנשים והתעורר המחלוקת הזה. ודומה זה למ"ש בגמ' דמליעא פ' האומנין אמר רבא האי מאן דאגיר אגירי לדוולא ופסק נהרא כו' אי לאו בני מתא פסידא דבעל הבית ומזה למד הרא"ש ושאר פוסקים גבי מלמד דאם הבעה"ב יודע באיזה חולי של הנער והמלמד אינו יודע שאינו מאותו הציר אזי פסידא דבעה"ב וה"ה בכ"ד חזו פשוט כביעתא בכותחא שלא גזר מהר"ף על הנדון כמו כ"ד וזהו אומדנא דמוכח יותר וא"כ בכ"ד אף לפי דעת מהרד"ך וסיעתו שמוסיפין על התקנה מכח האומדנא הייתו כשאין האומדנא האחרת עומדת כנגדה שסותרת את הראשונה ומשא"כ אם האומדנא אחרת עומדת כנגדה שסותרת את הראשונה כמו בכ"ד מודים מהרד"ך ז"ל וסיעתו שאין מוסיפין על התקנה מכח אומדנא.

וראיה לזה מגמ' דכתובות ריש פ' אעפ"י שאמרו כו' אם רצה להוסיף יוסיף נתארמלה כו' מן האירוסין גובה הכל ראב"ע אומר בתולה גובה מאתים כו' שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה ואמרי' שם בגמ' רב אמר אין הלכה כראב"ע כו' ומקשה ורב לא אזיל בתר אומדנא והא איתמר מתנת ש"מ כו' ומשני תרוייהו אזלי בתר אומדני' מ"ד אין הלכה כו' ה"נ אומדן דעתו דמשום אקרובי דעתא והא אקרבי ליה דעתא ואמרי' שם בגמ' רצה לכתוב לא קתני אלא רצה להוסיף מסייע ליה לר' ינאי דאמר תנאי כתובה ככתובה דמי וזה התוספו יש לה דין כתובה לענין כמה דינים האמורים בגמ' שם ומזה רצה להוכיח הרב מהרד"ך דמוסיפין על התקנה מכח האומדני' משא דתקנו הגאונים כתובה נגבית מן המטלטלים דיתמי וה"ה כתובת בנין דכרין ומזונות אע"ג דלא תקנו אלא כתובה כו' ע"ש במהרד"ך

וא"כ כשאמרי' דיש לתוס' זה דין כתובי' מכח תקנת חכמים והוא מעט תנאי כתובה א"כ נאמר ג"כ להוסיף על התקנה מכח האומדני' דמשום אקרובי דעתא ונאמר שגובה הכל מן האירוסין כמו גוף הכתובה שלא משום דיש אומדני' אחרת שסותרת כנגדי את הראשונה לפי שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה לכן בכה"ג האומדני' דמשום אקרובי דעתא ואין מוסיפין על התקנה מכח האומדני' הנ"ל וא"כ ה"ה בכ"ד בגזרת מהר"ף שאין להוסיף על התקנה מכח אומדני' נומר שבכל מילי גזר הואיל והאומדני' אחרת עומדת לנגדה שסותרת האומדני' הזאת שבודאי גזרת מהר"ף לשם מצוה היתה כוונתו ולא שיבא איזה עבירה ח"ו מזה וכמ"ש לעיל וביותר שהאומדנא הראשונה להוסיף על התקנה היא מחמת ספק והאומדני' אחרת שסותרת את הראשונה היא מחמת שלא יבא מגזרתו איזה עבירה ודאית לכן אין להוסיף על התקנה מכח האומדני'. **וידעתי** גם ידעתי שאשרי דחית לא נכנלו כי יש לדחות ראי' זו דמ"ד הלכה כראב"ע משום שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה סבר דהא משום אקרובי דעתא לא מקרי אומדן דעת ולכן אין מוסיפים על התקנ' מכח האומדני' הזאת. אבל ז"א שהרי אמרי' בגמ' פ' נערה ואית' שם סוגי' זו על הא דת"ר כתב לה פירות כסות וכלים וכו' נימא בפלוגתי' דראב"ע ורבנן קמפלגי כו' ומסיק דכ"ע כראב"ע ומ"ד זכה סבר דע"כ לא קאמר ראב"ע כו' אבל מדידי' נדידה מודים דמשים אחזוני הוא והא אחזוני ליה ולפירש"י דהסוגי' איירי מן האירוסין וא"כ הא דמסיק משום אחזוני היינו משום אקרובי דעתא דהלא זהו קושי' ר"ת על רש"י דה"נ משום אקרובי דעתא וא"כ גם מדידיה לדידה נאמר ג"כ האומדני' דמשום אקרובי דעתא ונאמר שזכתה היא ותגבה הכל אלא משים דיש אומדנא אחרת הציומדת נגד האומדני' הזאת וסותרתה דהיינו שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה לכן לא אמרינן האומדני' אחרת ולהוסיף על התקנה דתנאי כתובה מטעם האומדני' דמשום אקרובי דעתא וא"כ ה"ה בכ"ד וכ"ש שהאומדני' להוסיף על התקנה מחמת ספיקא היא והאומדנא האחרת הסותרת את הראשונה היא מחמת ודאי.

ואף שיש לדייק לכאורה איפכא מסוגי' הגמ' הנ"ל כי לפי מ"ש שראב"ע אית ליה ג"כ האומדני' דאקרובי דעתא וקשה בשעת לראב"ע מאי חזית דאזלת בתר האומדני' דלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה זיל בתר האומדני' דאקרובי דעתא וצריכין אנו לתת טעם לשבח ולישב קושי' הנ"ל שסבר ראב"ע דכאן יש שני אומדנות א' לבוליא ממון מיד המוחזק וא' להעמיד ממון בחזקתו אזי יותר טוב לומר האומדני' להעמיד הממון בחזקתו ולכן אמר ראב"ע אינה גובה התוספת מחמת האומדני' דאקרובי דעתא כי יש אומדנא להעמיד הממון בחזקתו לפי שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה ואין לומר דכאן היכא שטר שכתב לה התוספ' בשטר ולימא אוקי שטרא אחזקתיה אבל ז"א דהאי סברי' ב"ש היא דסבר שטר העומד לגבות כגבוי דמי כדאמרי' בחולין ובהאשה שנפלו גבי מתו בעליהן עד שלא שתו וסבר ב"ש דטוטלת כתובתה ומוליאה מיד היורשים לפי שסבר דכגבוי דמי ומשא"כ אנן לא קי"ל כוותי' ומוקמי' הממון בחזקתו וכמ"ש בגמ' פ' חזקת הבתי' כוותיה דרב יוסף בזוזי כו' אף במקום שטר כו' ע"ש דהיכי דקיימי זוזי לוקמי' ולפי מ"ש יתישב ג"כ הסוגי' דפ' יש נוחלין דף קל"ב בסוגי' דאר"כ הכונס תקרע כתובתה ותצאוד על מתנתה ומלאי קרתי מכאן ומכאן ומקשה לימרי דר"כ לא אזיל בתר אומדני' והתני' ר"ש ן' מנסיא אומר כו' אין מתנתו מתנה שאני ה' יודע שבנו קיים כו' ומשני שאני התם דניחא לה דתיפוק עלים קלא דכתבינהו ניהלה ופירשב"ם ז"ל וה"כ בתר אומדני' אזיל ר"כ דניחא לה כו' וקשה ג"כ קושי' הנ"ל דאמאי חזית וכמ"ש לעיל ולפי מ"ש יובן דלעולם בשים ב' אומדנות אמרינן האומדנא כדי להעמיד הממון בחזקתו ואף שיש קצת לפקפק בסוגיא זו אבל כל מציאת שם תמלא שדבריי נכונים ומוכרחים לשם וא"כ מכל הני' נשמע דכשיש ב' אומדנות אמרי' יותר האומדני' כשיש ספק בין ב' האומדנות דאוקי ממון בחזקתו ואומרי' לתיבע וקולא לנתבע כבכ"מ שאמרי' בספיקי' דממונא אומרי' לתובע כו' וא"כ בספק איסור דאורייתי' אזלינן ג"כ לחומרי' ובכ"ד הוא ג"כ איסור דאורייתי' כי ספק חרם הוא להתיר וכמ"ש הרשב"א בתשובי' והרשד"ם ומהרא"ם ושאר האחרונים בפסקיהם וא"כ ה"ה בכ"ד נאמר ג"כ להוסיף על התקנה מחמת האומדני' ולחומרא שגזר מהר"ף על מי שנתקבל בהיתר ואח"כ נתקרב אבל ז"א דהא מלדה תברא שהרי כבר כתבתי לעיל בכמה הוכחות שבודאי לא גזר מהר"ף שיבא איזה מכשול עבירה מתחת גזרתו וזאת האומדני' להוסיף על התקנה היא עבירה ודאית והאומדני' אחרת שאין להוסיף היא מחמת ספקי' ואין ספק מוליא מידי ודאי וכמ"ש לעיל ועיין בתשובי' הרב הר"י לבית לוי סי' י"ז דף נ"א ע"ג שמקשה בסוגי' מי שמת גבי ש"מ שכתב נכסיו לאחרים כו' ע"ש.

ומ"ש עוד מכ"ת בפסקו אשר שלא אני ז"ל ותו דאם מתירים לרב פניהם כשנעשה קרוב אח"כ א"כ הבאי' אחריהם וזרעם שלא ידעו אימתי הי' הקורבה באים להתיר ג"כ לקבל רב וחכם אף שיהיה קרוב מתחלה בשעת הקבלה ואף שגודע להם ההסכמה יחשבו שכבר נתבטלה ומביא ראיה לזה בסוף דבריו מתשובי' מהרד"ך בענין שכירות ואשכחתי' בהסכמה כו' דפשיט' שאם ירצה אדם שהבית המשוכנת נותנים רשות לאדם לנוטלה מידו ואין לו בה חזקה ילך ג"כ ויפיל בתים המושכרים ובזו תתבטל התקנה אפילו מהשכירות כו' עכ"ל דמעל"ת. הנה לנע"ד אין הנדון דומה לראיה דבשלמא בנדון דמהרד"ך שפיר קאמר שאם יראה האדם כו' שמותר לאדם להשיג גבול במשכנתא ישיג גבול גם בשכירות לפי שלאו כ"ע דינא גמירי ודאי נחלק ביניהם ולא יבואו אל הב"ד לשפוט עבור זה כי זהו מסור לכל אדם לקנות ולהשכין כו' ומשא"כ קבלת הרב שאינו נמסר לכל יחיד רק לעקורי הק"ק ולרבי' וקא מדכרי אהדדי וכמ"ש בשבת גבי החותן במי מערה כו' כיון דרבי' מינהו מדכרי אהדדי וכן אמרי' ביבמות פ' כילד אר"כ גרים הואיל ומת...

Digitized by Google

ומחת ליון ישע נכו מילחת מחים מן סחם לת יבידו כו' למימר ממר מפי סחים מן סחם ממי יפידו לכתחלה ופריך ומ"ם ומשני פרוש לכל מסור פדות לב"ד מסור כו' ופריש"י פרוש לכל מסור כהל מעשים נשים סלכך לי שריית לקיימה מתי ממי למשרי פרוש ביערמל ומשמ"כ פדות לב"ד מסור ומ"ל מכשר' פדות סחים נרים לת מתי לתכשורי ביערמל דכ"ד ידעי כו' ומ"כ ס"ס כ"ל שקבלת סרב מסור' לעיקורי הק"ק ולת יעשו כזה וכן למרי' בגילה פ"ק דף ס' רב סדת כו' לף מתקת ריב"ז ומילך בילה לסורה מ"ס מסרס יבמס שמקדם כו' מ"ס פדות ממי לת נקבל מ"ס מסרס יבמס במקדם כו' ומשני פדות מסורס לב"ד ופירש"י וסס יודעים טעמו של דבר ולת יעשו ולפפוקי בילם לכל מסור ומ"ל ס"ס בב"ד וכמ"ש לעיל. וכזה מיושב מ"ש מפל"ת מי שרי' נזירס לגזירס בשסת בסס תלוי בחתר שזה מסור לב"ד ולת שייך נזיר' זו וגם סס שכשם ומתן מפל"ת בעין מילתת דלת שכיחת לת גזרו לת ליתי לסמריך כזה מאחר שכבר סוכחתי לעיל שלת היתה כוונתו וגזרתו של מסר"ק לפעות סיסור ודלי בשביל שפק כו' ומס שמניח מפל"ת רלוס מתשובת מסרד"ך בעין מילתת דלת שכיחת כבר כתבתי בתחלת כתבי זה סס שים להקשות על דברי סרב מסרד"ך בזה. **כלל** הצולה בהא נחיתי ובהא סליקנא לפי סס שכלב"ד דלת היתה גזרת מסר"ק של ב"ד על תיזב רב וחבס שמתבטל בסיתר ותמ"ל מתקרב לף שבוזתי דברי מפל"ת בכוונים וישרים למוצאי דעת שבאחר שסתקנה וגזרת מסר"ק לת הוכרזה לכן נתבטל מציקרת וכן הוא שאחת שסיתה רק כמו מתנה מעירתא וכמ"ש למעלה. ומחר שכתבתי כל זה זכיתי לקבל כתב מקרתא קדישא דירושלים ת"ו מן הגאון סרב מוהר"ר פייסים מ"ו שמפרש דבריו מה שכתב בגזרתו שמצוס לת היתה כוונתו מצוס על חכס ורב שבתקבל בסיתר ובפרש כמו בב"ד שהרב עקר ממדיוות אחרות ומזב את מרגו ומולדתו כו' כאחר מתעק למר נוף הכתב של הגאון מסר"ק מר"ו ויקרא בו ושמחתי ת"ל מאר שהמי בדרך האמת. ולף שפוסקים שאחרוני נפסקיסס ממוקים מי נאמן להיין לפרש את דבריו מה שכ' בגזרתו כמו שהעריך בזה הרב מהריב"ל ח"ג סימן קט"ז והרב מהרי"ט סי' קמ"ח וזאתר שהאחרונים חבל ז"ת מין ב"ד חדא שכבר הוכחתי בגוף התשוב' הנ' ממשמעות בגון גזרת מסר"ק שלת עלתה על דעתו משום מיזם רב שבתקבל בסיתר וכן מורה בתיבת בגוף גזרתו. **ובר** מן דין מה שמחוקים הפוסקים שאחרוני בתשובותיהם היינו בתיזם דין ומשפט שהיה בין מיש לרעהו ומביתי' רחוק לזה מגמ' נאמן להיין לומר לזה מייבתי ולזה זכיתי כו' ומשמ"כ ב"ד לת שייך כל זה והיה נדעתי להעריך קלת בדברי הפוסקים בשפק הזה ושלת יהיו לדברי דומות למרוצות והכס למשל וכל שהריך הוא יותר לכן קלתי ובפרט לחכס גדול כמותו יראו ביערמל יפפיק הקיצור ועיין בזה בתשובת סרב מהר"ם מינץ סי' ק' שפפק שלין להיין נאמן לפרש דבריו אחר שכתב הפפק ומביא רלוס מהא לאחרי' בפ' הפועלים שהיו מחולקים מתיבת' דהקיעא אם בסרת קודם לשבר לבן כו' מאן מוכח דבר בר נחמיני כו' ופי' בם' בנחת הגדולה סי' כ"ג לטח"מ וסלט"ד כתבתי מכי שפר **ואפרים** הוא הנעים מנית מהרן מוילנא:

שאלה סט נשאלתי באחד שאחר מחמת תשובה ופיוטו שלת לאכול זמן יהוד מדבר שבא מן החי או שרי לאכול בשב דבורים או לשתות משקה העושים מן הדבש הנ' שקורין מע"ד.

תשובה הנה לכאורה לפי המושכל ולשון גלאה שהוא לאסור ויש לאסור הטהר ומטו נקרא דברים שבאים מן החי וגם אם יש חילוק בין מכילה לשתיה אלא דף אם אסור לאכול או שרי לשתות המשקה היוצא מהן. ותחלה נדקדק ליך אחר כוונת הטהר ומטו שקראו דבר מן החי דהיינו חלב וביניה וחמאה וזבלים ויש עוד דברים הבאים מן החי כגון יחלי דחמורתא ושור שבא כנגד פניו של חמור ומי רגלים חבל חיים שבחי לאכול ולשתות אותם שבא לפ"ז נראה שבשב דבורים פשוט לאסור מ"ם דבש דבורים מחלב וחמאה וביניה דמקרי דבר שבא מן החי ה"ם דבש דבורים. **ואין** להקשות דהיא נופפ מל"ל דהטהר מדבר שבא מן החי לאסור בחלב דהלא אמרי' בגמ' דבכורות דסוי מע"ם ואפ"ה שרי ומ"כ לא מקרי דבר שבא מן החי וז"ל הגמ' שם בדף ו' ע"ל ר"מ כריש דרבא נרב אבי חלת מעתה טעמא דרבנן מגמל כו' הא לאו שבי הוא חלב דבשמה טעמא שרי מ"ם מהא דתניא הטעמים כו' מלטריך סד"א סוא"ל דבשמה טהורה נמי מידוש הוא ליבא מידי דאתי מחי ושרי, רחמנא ואמי חלב כי אמ"ה הוא ושרי הלכך אפי' בשמה טעמא ליאתרי ואלב דבשמה טהורה מ"ל דשרי מלימא כו' עד שבע"ת מרן זצ"ל חלב ודבש כו' עכ"ל הגמ' בקיצור מוסגג בשמע מגמ' הנ' דחלב נופפ דבשמה טהורה אי לאו דמוכח קרא דשרי ס"ת לאסור משום אמ"ה ומ"ש י"ל הואיל ונלי קרא דשרי ולת מקרי מבר מן החי מ"ש לת מקרי ג"ש דבר הבא מן החי אבל ז"ת דמ"ש לפי סברת הנ"ל דהואיל ונלי קרא נבי אמ"ה לת מקרי ג"ש דבר הבא מן החי מ"ש נבי בלים אפי' ניחא הכי דהלת כתבו התוס' בפ' מ"ד ד"ס ע"ת ד"ס שאם ריקמה וז"ל ות"ת כו' בסמוך דדרים בילת שמא דאסרת מדכתיב ואת בת היענה ל"ל הא ק"ל כל היוצא מן הטמא כו' וכרמה לפרש דיוצא מוף מהור כגון דברי מדרשיון נבי שילוח הקן תקח לך ולת לכלבך ולסכי שלנטריך בת היענה לאסור בילי מוף שמא דאסר"ת דברי ליבא מדי לאתי אפי' ושרי וסך בילה כי אמ"ה הוא ושרי כו' ס"ם ותי' זה הוצא ג"כ בקיצור בשרש"ם בבכורות פ"ק ות"ל בשמע ונלי קרא נבי בלים דברי ולת אפי' אמ"ה לת מקרי ג"כ דבר הבא מן החי ות"כ יסיה שרוד מותר גם בבלים ופ"ז נפל פותת בבירת ונפל כרסת בבירת דהדרו יסא נפל לבגמרי ללת יעלת על מה יחול ותם שבתבו שם התוס' תי' אחר אבל בבר אפי

מותו נבי בלים. **וליבא** למימר דדעתי' לתלי דיאמורתא ושור שבא בין פרו של יאמר שלת לאכול דשמ לת שכיחת דאכלי לישבי ות"כ יעלו דבריו לבטלה ולגיבא דר"ת למר בתמורה וכשרכין נבי כמשריך שמות אבן מחם ונבי כרי זו תמורת עולה ותמורת שלמים לתין מחם מולית דבריו לבטלה פשיטא דלת אמרי' יעלו דבריו לבטלה ותפילו לדברי ר' דקי"ל כוותים דס"ל דבריו בטלים לת אמרי' בכל דדברי יסו בטלים לסתם עפי בדינא ובלשון מש"כ כאן נתכוין לתקון על עלמו לף דבר שהוא מוכח מלד סדין ולת מקרי דבר שבא מן החי ומ"מ בלשונו וכדעתו סיה להקרות דבר שבא מן החי לישה מן סדברים הנ'. **וליבא** למימר דשייל' מה סיה בדעתו בשעת סדר ז"ל קושית שסרי כבר הקשה קושיא ז בתוס' פ"ג דשבועות דף כ' ד"ה ניחא דלתיקשיל ליה ות"ת ושייל' מה סיה בדעתו כו' ת"ל כבון שבבא מש היה בדעתו לו שאמר שבדעתו כל מה שיסה מעמעת לשון וזה סתופן לתירי ג"כ בב"ד. **ואין** לומר לפי תירוץ זה של התוס' לתירי כבון שאמר שבדעתו כל מה שיסה מעמעת לשון יסה דבריו בעלים לגמרי דלת מלינו דבר הקרוי בא מן החי לפי הפ"ד שבתבתי לעיל ות"כ יבעלו דבריו ולת יסה דר כלל בלא לפי מעמעת לשון לת מלינו דבר הקרוי בא מן החי ז"ת קושיא דלעולם שאמר שבדעתו כל מה שיסה מעמעת לשון סקרוב לפשוטו ולת שיבעלו דבריו לגמרי כמו גבי שבועה שלי תוכל לך למתפקא לן לי מעמעת שתוכל לו שלת תוכל וליבא למימר דשייל' מה סיה בדעתו ד"ל דאמר כל מה שיסה מעמעת לשון מבל מ"מ דבריו לת יבעלו לגמרי לו שבשבע שלת יהבל לו שבשבע שתוכל ומ"ם בשאיה לך שיסה לת יעלו דבריו לבטלה וה"ה בב"ל. וגם לתיקר' דלימא פירכא מה שהקשיתי בריש שבוע גופא מנ"ל דאגב לאסור לימא סואיל וגלי קרא דלת מקרי אמ"ה לת מקרי נמי דבר הבא מן החי ז"ת דבשלמא שם דגלי קרא דלת ליסוי לאסור מגד עלמו אבל גבי טדר בדבורו מאבר.

נשמע מכל הנ' דלכאורה הטוב מדבר הבא מן החי לאסור בדבש דבורים ובמשקה היוצאים מהן אבל כד מקדק בגמ' ובפוסקים תמלא שדבש לת דמי בלל לת לאבל ולת לבלים ומינו פשוט ב"ב לאסור ומדרבה יותר נראה פשוט להתיר מלאיסור והדבר תלוי בחמלוקות שבין גדולי הפוסקים. **ונציע** תחלה בקיצור לשון הגמ' בבכורות דף ז' בבי מיים רב שבת מי רגלים של חמור מסו ותבבי ליה דסוסים ונמלים כו' מ"ל רב שבת תיתוה שהיוצא מן הטמא טמא כו' מטמא לת קאמר אלא מן הטמא ומבי נמי מיבא דטמא ות"ל דסוסים ונמלים כו' כי קאמרי' להו דחמור כו' מתיבי מפני מה חמרו דבש דבורים מותר מפני שבבליות תוכן בגופן ואין ממנות תוכן מנופן הוא דאמר רב' יעקב דאמר רב שבת (דסיינו דבש דבורים מגזירת הכתוב אבל לת בבש הגזין) כמאן מילת הא דתנן דבש הגזין מותר דלת כר"י כו' ע"ש. ויש בסיעה הזאת מחלוקת בין הפוסקים לפניו דיעת הרמ"ם ובנו הריב"ה בשו"ל סי' פ"ת ובהוקא סי' תפ"ט פוסקים דדבש הגזין ונרעין חסור דסיינו כר"י ודבש דבורים מותר מגזרת הכתוב ומי רגלים חסורים כרב שבת. **אף** שדברי הרוקא הנ' תמוה' בעיני שבפי' תפ"ט כתב דדבש הגזין ונרעין חסור ופוסק כר"י וכרב שבת ונעיל בפי' תפ"ל כתב וז"ל בפ"ת דבבורות דייק רב שבת והיוצא מטמא ע"ק דהוי משמע מגופא דטמא מלת היוצא מן הטמא ומי רגלים דסוסים ונמלים ותמורים מפירי כו' ודברים מלו הם בחומץ לשינים דמזבי שערי לבי תרי דפפק דליבא קמא דר"ם דדייק היוצא מטמא ע"ק כו' ופפק דמי רגלים דסוסים מפירי ובחמת זהו נפקותא בין ליבא קמא לליבא בתרא דליבא קמא לת קא חבר ר"ם דלת דחמור ולת דסוסים משמ"כ לליבא בתרא וכמ"ש הרמ"ם שם בשם שרשה ליבא דברי ר"ת שפפק הלת כר' יעקב וכ"כ התוס' דף ז' ד"ה רוב דגים במילן משריצים וז"ל ומין להקשות לרב שבת דחסיר כמי רגלים של חמור דלת אמרי' ליבא בתרא דליבא קמא לת חבר של סוסים וכן מוכח בדברי רש"י ז"ל דף ז' ע"ב ד"ה מטמא כו' מן הטמא משמע מינו של טמא דדמו לחלב משמע דוקא דמי הטמא דחסיר כמי רגלים משום דדמו לחלב וזהו שייך דוקא כמי רגלים דחמור ולת דסוסים ונמלים וכמ"ש בלשון התבבית דסוסים ונמלים לת מבבית דמיא טול ומיא נפיק מה שלין כן דחמורים עבירי ומי לחלב וכן מוכח בב"י ריש סימן פ"ת ובשאר מחרוים ופס כן

(הג"ה מבן הרב המחבר ז"ל)

וזאת ליהודה ויאמר מ"ם מ"ש בגמון זוק"ל שדברי הרוקא בפי' תפ"ט תמוסים בעיניו דמזבי שערי לבי תרי כר"י. ובעד"ן ליבא כי מיתא בתוס' בפ"ק דבבורות דף ז' ע"ב ד"ה תניתוה היוצא מן הטמא אמ"ה לת מקרי ג"כ דבר הבא מן החי ת"ל דמ"ש לת מקרי בלים אפי' ניחא הכי דהלת כתבו התוס' בפ' מ"ד ד"ס שאם ריקמה וז"ל ות"ת כו' בסמוך דדרים בילת שמא דאסר"ת מדכתיב ואת בת היענה ל"ל הא ק"ל כל היוצא מן הטמא כו' וכרמה לפרש דיוצא מוף מהור מדדרשיון נבי שילוח הקן תקח לך ולת לכלבך ולסכי שלנטריך בת היענה לאסור בילי מוף שמא דאסר"ת דברי ליבא מדי לאתי אפי' ושרי וסך בילה כי אמ"ה הוא ושרי כו' ס"ם ותי' זה הוצא ג"כ בקיצור בשרש"ם בבכורות פ"ק ות"ל בשמע ונלי קרא נבי בלים דברי ולת אפי' אמ"ה לת מקרי ג"כ דבר הבא מן החי ות"כ יסיה שרוד מותר גם בבלים ופ"ז נפל פותת בבירת ונפל כרסת בבירת דהדרו יסא נפל לבגמרי ללת יעלת על מה יחול ותם שבתבו שם התוס' תי' אחר אבל בבר אפי

Digitized by Google

קאמר דהוי משמע מגופא דטמא אלא מן הטמא משמע אף שאינו מגופא דטמא ממש מ"מ אסור א"כ כל מי רגלים אסורי' אף דסוסים וגמלי' ואף דמיא עול ומיא נפיק ולא כפירש"י דפי' הטעם דמן הטמא הוא היינו דילא מטמא אף שאינו ממצות מגופו דטמי וליכא נפקותא לדינא כלל בין ב' הלשונות רק מר אמר חדא ומ"ח ולא פליגי אך סוגיא הראשונה דייק מדיוקא דמתני' וה"ד לא דייק כלל וקושית הגמרי דמיתיבי קשה אף לניבי' קמא וצריך לאוקמי כר' יעקב ולכן פסק הרוקח כר"י וכר"ש והביא לישנא קמא דר"ש. זה הנלע"ד לדעת הרוקח אבל דבריו צ"ע שהם נגד רש"י ותוס' והרא"ש ושאר פוסקים. עכ"פ נשמע מפוסקים הנז' שהלכה כרב ששת וכר' יעקב דדבש דבורי' מותר מגזרת הכתוב ודבש צרעים והגזין אסור אף שאינו ממצות מגופן אבל הרמב"ם ור"ת פוסקי' דלא כר"י ודלא כרב ששת בדבש והתירו בין דבש הגזין ולירעין ובין דבש דבורי' היינו כסתמא דברייתי' דדבש דבורי' מותר מפני שאין ממצות אותן מגופן וכסתמא דמתני' דמכשירין דדבש הגזין מותר ודלא כר"י דיחידאי אלא כת"ק דר' יעקב ולכן פסקו ג"כ דמי רגלים מותרים דלא כרב ששת אתי כיחידאי . ובזה מיושב מה שהקשה הרא"ש על ר"ת למה פסק דלא כר"י כיון דר"ש סבר כוותי' והבין הרא"ש בדברי ר"ת שר"ת פוסק במי רגלים כר"ש ולענ"ד שר"ת פוסק לגמרי כהרמב"ם גם במי רגלים ודחי דר"ש מהלכתא שדבריו כדעת יחידאי וגם מי רגלים לא עדיפי מחמור הבא כנגד פניו של חמור שפשוט דמותר כמ"ש שם בגמ' ליכא דרב חסדא ותניא כוותי' וכמו שהשגה הש"ע על הרמב"ן דלמה פסק במי רגלים שאסור ובעור הבא כנגד פניו שמותר כו' וכן דעת הכלבו סי' ק"ט כדבש דבורים וגזין ולירעין כהרמב"ם והיינו מטעם שאין ממצוי' מגופן .

ונבוא לנ"ד דהלע"ד דתלוי' במחלוקת הפוסקים דאליבי' דהרא"ש והטור והרוקח דסברי דדבש דבורים מותר הייט מטעם גזירת הכתוב אף שאינו ממצות מגופן משום דהוי דבר היוצא מן הטמא ולכן צריך קרא ודבש הגזין ולירעין באיסורו עומד א"כ דבש דבורי' מקרי דבר הבא מן החי עכ"פ לענין נודר חומיא דדבש הגזין משום דהוי יוצא מן הטמא . ולענ"דין ליתב בזה ג"כ דעת הרוקח שפסק בסי' תס"ד וז"ל ומי רגלי' של פרה מותר לאחר שחיטה ולא של בהמה טמאה וזהו דבר של חידוש שלא נמצא בפוסקי' המפורסמי' שכתב שמי רגלים של בהמה מותרי' דוקא לאחר שחיטה דהייט אם נמצא בשלפוחית לאחר שחיטה משמע אבל מחיים אסורים וצ"ע מ"ש מי רגלים מחלב בהמה טהורה דשריא ומי רגלי' אסורים והלא מי רגלי' יש יותר סברי' להתיר דמיא עול ומיא נפיק משא"כ בחלב אלא צ"ל דבשלמא חלב או דבש שותר מטעם גזירת הכתוב וחידוש הוא ולא יפיק מחידוש ומי רגלים אסורים משום דאתי מחי. ובזה מיושב לענ"ד מה שהקשה הב"י על הר"ר אליעזר שסבירא הסור ח"ל וכתב הרא"ש

בעלמא נקט דלא תיקשי הי' מדקתני שהיוצא דה"ל למיתני והיוצא ואם באמי היה הני' במתני' והיוצא בודאי לא ה"ד בגמ' למר דנקטי' לסי' ולכך בתניתוה קמא לא עלה על דעתם לאקשות כי י"ל מעי"ן דהיוצא דייק דלסי' נקטי' וכמ"ש התוס' לעיל ומהיוצא הי' פשיט' רב ששת הדין דמי רגלי' חמור אסור ומשא"כ בתניתוס בתרא גורס היוצא בלא שי"ן קשה הא דמשמע לסי' נקטי' ולפי נירסי' זו איט הי' מדלא קתני שהיוצא ולזה כתבו התוס' לק"מ כדפרי' לעיל ור"ל אפי' לק"מ וליכא למימר לסי' נקטי' לפי מ"ש לעיל שהם דייק מדקתני שהיוצא כו' ולא קתני והיוצא ומשא"כ כאן גורס רב ששת היוצא בלא וי"ו יש לדייק מ"מ מדלא קתני והיוצ' בוי"ו אלא ודאי לסי' נקטי' .

או נאמר איפכא דכוונת התוס' הוא כמ"ש לעיל ברים דף ו' שרב ששת דייק דמי רגלים של חמור אסירי היינו מ"ן הטמא ומדוקדק בלשונם שכתבו וז"ל לקמן דייק מינה והיינו ממן דייק דמי רגלי חמור דוק' אסורים (ותדע דבלישנא בתרא איט דייק ממן ואוסר אפי' דסוסי' וגמלי') ומדקתני שהיוצא דייק לסימני בעלמא' ולכך בתניתוה קמא קושיתם מעיקרי' ליתא כי י"ל מדקתני שהיוצא דייק לסי' נקטי' ומדקתני מן דייק שמי רגלי חמור אסורים ומשא"כ בתניתוה בתרא איט דייק מדקתני מן קשה הא דמשמע לסי' נקטי' ואיך פשט מיניה רב ששת שמי רגלי בהמה טמאה אסורים ולזה כתבו לק"מ כדפרי' לעיל והייט שפרי' לעיל ח"ל והכא דייק מדקתני שהיוצא שנותן טעם לדבר כו' ע"ש וא"כ כשאין הני' במתני' שהיוצא בודאי איט נקט לסימנא ורב ששת לא גרס שהיוצא אלא היוצא דמשמע דמילתא יתירא נקט ולכך פשיט רב ששת מיניה מי רגלי בהמה טמאה אסורים וחו"ק .

ומעתה אלך לי אל הר המור בשמי' ורוק"ח הנ"ל כי בודאי הרוקח פוסק כלישנא בתרא וכמ"ש הרא"ש ולכך כתב ומי רגלי חמורים וסוסים וגמלים אסירי וכמ"ש רש"י והתוס' והרא"ש דלישנא בתרא אף סוסים וגמלים אסירי ומ"ש ח"ל בפ"ח דבכורות דייק רב ששת היוצא מטמא לא קאמר דהוי משמע מגופא דטמא אלא היוצא מן הטמא עכ"ל חוזו כלישנא קמא . לכן נלע"ד לפשר דהוקשה לרוקח ג"כ קושית התוס' הנ' בתניתוה בתרא הא דמשמע לסי' נקטי' ותירוצם שכתבתי לעיל הי' נראה בעיניו לדוחק גדול כי פי"ו מוכרחים אנו לשבש הני' במתני' ובגמ' דמקשה נ"ל למיתני שהיוצא סימנא בעלמא הוא כו' וכדי לתקן זה שלא לשבש המתני' והגמ' הנ"ל גרס הרוקח שגם בלישני בתרא דייק רב ששת מדקתני מן ולעיל דייק מדקתני שהיוצא וכמו שגרס בלישנא קמא וכ"כ בדרישה ברים סי' פ"א וז"ל ובלישנא בתרא ג"כ ס"ג לה כו' ע"ש רק שהרוקח איט גורס בלישנא בתרא והני נמי מינא דטמא כמ"ש בלישני קמא אלא גורס הכא כמ"ש לעיל לשוט כדי לאסור אפילו מי רגלי סוסים וגמלי' ולכך כתב אחר זה תיכף וז"ל ומי רגלי' של חמורים וסוסים וגמלים אסירי עכ"ל . ובזה

נסתלק תמיהת הט"ז זצוק"ל מן הרוקח וחו"ק .

וראיתי בב"ח נ"ד סי' פ"א סעיף ז' שכתב וז"ל כתב ב"י ומיהו נר"א דאוסר מי חלב משמע דה"ה נמי רגלים דטהורה דאסור אבל יש לתמוה דא"כ מאי קא בעי מיניה דרב ששת מי רגלים דחמור תיפוק לי' דאפי' דטהורה אסירי וי"ל דקמבעי' ליה אי אסירי נמי משום דאתי מטמא זה ועי"ל כו' עכ"ל והב"ח הרבה להשיב אפו על הרב הב"י וז"ל ועל קתי' הראשון קשה כיון דמי חלב אסור ה"ה מי רגלים דאסור דהא הרמב"ם נמי אוסר מי חלב כדכתב הרא"ש מטמו בפ"ק דבכורות ומביאו הב"י ואפ"ה פסק דמי רגלים אפי' של חמור שרי אלא דצ"ע דלא אשכחן להר"מ במז"ל דכתב הכי בהל' מ"א . ולפי הנראה דצריך להגיה הרמב"ן במקום הרמב"ם . ועל התי' השני נמי קשה כו' עכ"ל . הנה דברי הב"ח מאד נפלאים ממני ולא הבינותיו כלל במה שהשיג על הב"י שהרי לפי מ"ש ולפי הנראה דצריך להגיה הרמב"ן וא"כ במי חלב דאוסר היא סברת הרמב"ן ולא סברת הרמב"ם ובמי רגלים דשרי היא סברת הרמב"ם ולפ"ז איך מקשה מסברות דתרי גברי אסברת הב"י. **וגולת** זה דבריו תמוהים ביותר דהלא אם גורס הרמב"ן דאוסר במי חלב לא מסתייא דלא מסייע לו אלא נמי מביא לו ראיה לסתור שהרי הרמב"ן אוסר נמי במי רגלים וכמ"ש בפרישה סי' פ"א סעיף פ' וגם המג"ז הגאון זצוק"ל מביאו בסעיף פ"ט וא"כ דברי הב"י והרמב"ן כחדא מחיתא מחו וליכא למימר שקושית הב"ח הוא על הב"י לפי הגי' של הב"י שהרי לפי מ"ש הב"ח בעצמו מוכח דס"ס היה וצריך להגיה הרמב"ן . גם מ"ש דהא הרמב"ם נמי אוסר מי חלב כדכתב הרא"ש מטמו בפ"ק דבכורות ומביאו ב"י עכ"ל . הנה הב"י מ"ד אין בידי גרס הטעמי' בהרא"ש פ"ק דבכורות נמצא דברי הרמב"ם (או הרמב"ן) ולא מצאתי לא מיניה ולא מקצתה.

דוקא חלב שהתירו הכתוב אבל מי חלב אסור והקשה הב"י וז"ל משמע דה"ה נמי רגלי' אפי' דטהורה אסורים משום דאתי מחי אבל יש לתמוה דא"כ מאי קמבעי' מיניה דר"ש במי רגלי' של חמור תיפוק לי' אפי' דטהורה כו' ולענ"ד שהרי אליעזר בעל הרוקח מסייע להר"ר אליעזר שסבירא הסור וקאי בשיטתיה דמי רגלים דטהורה אסורה משום דאתי מחי והיינו אביה ומשא"כ לאחר שחיטה מותרת ובטמא' מיבעיא אף לאחר השחיטה משום טמאה והב"י תירץ בדרך אי דפשיטא דאסירא משום דאתי מחי אלא דהאבעיי' אי אסירי משום טמא' וקשה מנ"מ. ולפי מ"ש נכון אי אסיר משום דאתי מחי מ"מ לאחר שחיטה מותר משא"כ בטמאה . והשתא מפוסקים הנז' דהנודר אסור בדבש דבורי' משום דאתי מחי ומשא"כ לפי דעת הר"ת והרמב"ם וכלבו שפוסקים דדבש הגזין ולירעין מותר ודלא כר"ש ור"י רק כסתם משנה דמכשירין וא"כ דבש דבורים ולרעין מותר מפני שאין ממצות מגופן ולא נקרא דבר הבא מן החי כלל אף לענין נודר דאם הוי מקרי דבר הבא מן החי בנודר הוי אסור בלא נדר משום דאתי מטמא אלא משום דאין ממצות מגופן לא מקרי כלל בא מן החי וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג מהל' מ"א שהטנפי' העשבים לתוך פיהם ומקיאים. וא"כ לפי מה דפסק הב"י בש"ע סוף סי' פ"א כדעת הרמב"ם ור"ת דדבש הגזין מותר רק שמביא בלשון י"א והוא דעת הרא"ש והטור וא"כ משמע שדעתו לפסוק כהרמב"ם ור"ת רק שיש לחוש קצת ליש מי שאוסר וא"כ נראה שמותר לענין נודר הבא מן החי הדבש דבורים הואיל ואין ממצות מגופן . **וליכא** למימר דהא ליכא דפוסקים דלא כר"י ודבש מותר משום שאין ממצות מגופן דלא מיקרי דבר הבא מן החי דימא מ"מ לענין נודר מקרי דבר הבא מן החי דהא אתי מחי אבל ז"א שהרי הקשו התוספות והרא"ש דא"ש רב ששת שבלע הר הסור שמותר ומ"ש מי רגלים דהסור אליבא דר"ש ומחלקים דגבי מי רגלים מ"מ מעורב לחלוחית הגוף וה"ה דבש דבורים משא"כ לאותן הפוסקים דלא כר"ש ור' יעקב וא"כ מי רגלים מותר ודומה לדג טמא שבלעו דג טהור ואינו מעורב בהם לחלוחית כלל וה"ה דבש דבורים והגזין . ואת הנלענ"ד מכל הנז' דהנודר מותר לאכול דבש דבורים ולשתות מי דבש הנקרא מע"ד והנלע"ד כתבתי :

שאלה ע

המעשה שהיה כך הי' ראובן נשבע לשמעון שהבן זכר היולד לו כשת אזי יתניהו לשמעון שיגדל אותו ואח"כ ילדה אשתו זכר ובקש ראובן משמעון שימחול לו השבועה כשת באשר שהוא סוברת לכבד את ניסן שהוא ג"כ מוהל אמנם נשבע לו מחדש שהבן הראשון שיולד לו אח"כ אזי יהיה שמעון המוהל ובכן אחרי זאת מתה אשתו של ראובן ונשא אשה אחרת וילדה לו בן ובא שמעון המוהל שיקיים את שבועתו שימול את בנו וראובן טוען ב' טענות טענה א' שאשתו השניה אינה רוצה ומוחה בידו מליתן לו שימול את בנה באשר שהיא רוצה שיכבד א' מקרוביה ועוד טענה שנית טוען ראובן שגם אם לא היתה מוחה אינו צריך לקיים את שבועתו באשר שמתה אשתו הראשונה וזאת האשה אחרת ועל האשה הזאת לא נשבע ולא ידע מורנו הדין עם מי וישכמ"ה .

תשובה

הנה בזה שראובן רוצה לפטור עצמו משבועתו אלך שני טענות הנ"ל נראי' אם נדקדק בטענות הנ"ל אם יכול לפטור עצמו מעונש השבועה או בטענה ראשונה או בטענה השניה או שיהיה כאלו אינם ישרים לפטור את עצמו מן השבועה. בודאי בעיקרא דדינא אם באתו לפלין כנגד ראובן ולפטור אותו ולומר מאמר שהוא דבר שלא בא לעולם וקי"ל דאין אדם מקנה דשלב"ל וא"כ השבועה ג"כ מעיקרי לא חיילא אמנם ז"א טענה כלל שהרי מבואר בפוסקים ומקורו הוא בתשובי' הרא"ש הביאו מרן הב"י בי"ד סי' רס"ד ואחריו כל המפרשים דאין מועיל בזה קנין אבל אם נשבע לו כותן אותו לקיים שבועתו כו' ע"ש וא"כ משמע שמקנה בשבועה וכותן ע"ז ואף

היא לחוות דעתם. איירי שהבן זכר נולד. כבר לכן הפדין אותו שקיים שבועתו והא שאינו נקנה בקנין היינו משום דהוי קנין דברים ומש"ה כשנשבע לו מה שלא נולד דהוי דבר שלא בא לעולם וא"כ הוי רק קנין דברים לא מועיל נ"כ שבועה ועיין בסמ"ג סוף סי' ר"ח דמילה בסוף מס' שבת וז"ל מהר"ם לאמר מי שנדר לחבירו לחיות בעל בריתו או למול את בנו צריך לקיים לו והטעם דאין אדם מקנה דשלב"ל מ"מ האומר ומנכה כי אדם כו' הוא כן גם כאן צריך לקיים והביא מסיעתא כו' והרי יחיאל היה אומר דאם היה מתנה בעודה משועברת אינו כלום דהוי דשלב"ל ולא דמי לסיעתא דהתם בא לעולם ומועיל בה קנין כו' ע"ש וא"כ זכינו מזה ממ"ש הר' יחיאל על מהר"ם דאם היה מתנה בעודה משועברת אינו כלום וא"כ ה"ה בנ"ד אף שנשבע לא יועיל בזה שבועה ואף שכתב הרב בעל המפה בספר רס"ד ס"א אבל אם נשבע כופין אותו שיקיים י"ל דהיינו דוקא אם נשבע לו שימול את בנו אחר שנולד ומש"ה אם נשבע לו קודם שנולד לא חלה השבועה ואין להקשות ע"ז איך מכל לומר דהרמ"א איירי שנשבע לו אחר שנולד א"כ קשה למה כתב הוא לפי זה דאין מועיל בזה קיבול קנין הא אחר שנולד הו"ל דשב"ל ולמה לא יועיל בזה קנין אבל ז"א קושיא די"ל דמה שאינו מועיל בזה קנין היינו לפי דהוי קנין דברים ואינו חל (ועיין בטורי זהב ס"ק ו' שם) וא"כ י"ל לעולם דאיירי שנשבע לאחר שנולד ומש"ה בנ"ד דאיירי שנשבע קודם שנולד י"ל דכמו שקנין אינו מועיל גם שבועה אינו מועיל.

אמנם כד מעיינת במקור מוצא דין זה תמצא שי"ל כי דברים אלו נלקחים מתשובי' הרא"ש כלל י"ב סי' ג' ע"ש וז"ל ככדי ידידי

סרי מנשה כהן אני הייתי רגיל לומר דבר (שלא) בא לעולם הוא ויותר מזו אפי' כבר נולד הבן והקנה לו בקנין שיהיה בעל ברית יכול לחזור דקנין דברי' בעלמא הוא כו' עד כתב רבנא מאיר כו' דמי שנדר לחבירו לעשותו בעל ברית אע"ג דהוי דבר (שלא) בא לעולם יש לילך בזה אחר המנהג כו' ומביא ראיה מסיעותא' כו' וכתב על זה הרא"ש ויש להשיב על דבריו חדא דסיעותא' היינו דוקא שעשה מעשה כו' והוי במקום סודר אבל דיבור בעלמא לא כו' עד ואני רגיל לקיים דבר זה בת"כ שלא יוכל לחזור בו עכ"ל ויש לדקדק בהרא"ש למה דחה דברי רבנא מאיר דלא דמי לסעודת דסיעותא' דהם איירי שעשה מעשה כו' ולא דחה את דבריו כמו שדחה הר"ר יחיאל את דבריו דאיירי בדשב"ל כו' וכמ"ש בסמ"ג הנ"ל וי"ל לפי שהרא"ש בתשובה רוצה לדחות דברי רבנא מאיר בין אם איירי קודם שנולד הבן ובין אם איירי שנדר לו לאחר שנולד הבן דאפי' כבר נולד הבן ונדר לו דאינו מועיל ואין נסבה ראיה מסיעותא' דהתם עושה מעשה ומש"ה כבנ"ד מה שהביא בשם הר' יחיאל שאומר ודבריו איירי דוקא שנדר לו בעודו משועבדת דהוי דשלב"ל וזהו שכתב הרא"ש בתחלה ויותר מזו אפי' כבר נולד הבן כו' ועיין קצת בסוף. ודבריו רק להשיב על דבריו כו' דהיינו בין אם הוא קודם. שנולד או אחר שנולד הבן ומסיק דהוא רגיל לקיים זה בת"כ כו' א"כ מוכח מזה דאף אם איירי שנדר לו קודם שנולד הבן מ"מ א"א לקיים זה רק בת"כ כו' ומשמע מזה דאפי' שבועה או ת"כ יש לו דין שבועה מועיל בזה וע"ז כתב בעל המפה אבל אם נשבע לו כופין אותו שיקיים כו' דהיינו אף אם נשבע קודם שנולד הבן מ"מ חלה השבועה. וחולת כל הני א"א לומר דבשבועה לא יועיל בדשלב"ל דהכי מבואר מ"ש הריב"ש סי' של"ה שכתב בשם הרא"ש בתשו' בפי' שהקנה לתת לחבירו מחצית מה שירויח דאע"ג דאין אדם מקנה דשלב"ל אם נשבע לשלם חייב כו' מכח שבועתו והרב בעל המפה מביא דבריו לפסק הלכה בסי' ר"ס בח"מ סי"ד בלי שום חולק וא"כ ה"ה בנ"ד אין לחלק בפר' ראובן מגד השבועה דהוי דשלב"ל כי מכח השבועה מחויב לקיים אף בדשלב"ל. **אמנם** צריכין אנו לומר ולבאר אם יש זכות לראובן לפטור את עצמו מעונש השבועה מגד הטענות שמעוררי' בשאלה הנז'. ועתה אל עלינו חובת ביאור מגד הטענה הראשונה שטוען ראובן שאשתו השני' אשר לקח מקודם אשר ילדה לו הבן מוחה בידו שהיא רוצה לכבד במצוה הזאת לאחד מקרוביה. נלפע"ד דגם מגד הטענה הזאת אין ראובן יכול לפטור עצמו מעונש השבועה. שהרי כתב מהרי"ק בתשו' שו' ע"ו דאין כח לאשה ליתן לאחר לגמול את בנה מאחר דלא שייכי במצות מילה והובאו דבריו בבעל המפה בסי' רס"ד ב"ד וא"כ לפ"ז בנ"ד מה שטוען שאשתו מוחה אזו אין במחאתה כלום והוא יכול לכבד במצוה הזאת ולמול את בנו לכל מי שירצה. **איברא** עדיין אל פלינו חובת ביאור למגד בנ"ד אם יש זכות לראובן לפטור את עצמו מעונש השבועה. מגד הטענה השני' שטוען בלשון שמתה אשתו הראשונה אם הוא פטור מהשבועה. גרסי' בגמ' דכתובות פ' הנושא דף ק"ג במשנה אלמנה כו' ניזונת לא מדור לפי כבודה כו' ואמרי' שם בגמ' אמר אביי נקטינן מדור אלמנה שנפל אין היורשים חייבים לבנותו כו' וכן פסקו כל הפוסקים וכתב הב"ש בשם הרשב"א בפי"ח מהל' אישות וז"ל וכתב הרשב"א גבי למיתרת שאין חייבים לבנותה אבל אם בנאוהו שהתה היא דרה בו אלא מכיון שנפל נסתלק זכותה ממנו עכ"ל ע"ש א"כ זכינו ממ"ש הרשב"א שאפי' אם חזר ובנאוהו נסתלק זכותה מכיון שנפל אף שהבעל נתחייב בשטר כתובה בתנאי גמור שמחויב ליתן לה דירה לאחר מיתתו ואפ"ה מכיון שנפל נסתלק זכותה ולא אמרינן כשחזר ובנאוהו תחזור לקמייתא. שהתוב יהיה כבראשונה ותדור בו אלא אמרי' שנסתלק זכותה ממנו וא"כ ה"ה בנ"ד אע"פ שנשבע לו שיתן לו למול את בנו מ"מ הואיל ומתה אשתו הוי כמו בית שנפל ואבד המוהל את זכותו ואף שחזר ולקח אשה אחרת והוליד בן מ"מ אבד את זכותו ואינו מחויב לכבדו שימול את בנו וכמ"ש הרשב"א גבי מדור האלמנה דאף אם בנאוהו היורשים מחדש מ"מ אבדה את זכותה. ואין לומר דדוקא גבי יורשים אמרי' במדור האלמנה שנפל דאבדה זכותה לפי שהיורשים בעצמם לא נשתעבדו כתוב זה רק זכו הוא לפניהם שנשתעבד לה

אבו מגד תקנת חכמים. לכן אמרינן שבנפל יכולים היורשים לפטור את עצמם מחוב זה והאבדה את זכותה ומש"ה בנ"ד שהוא שיעבד את עצמו ונשבע בשבועה שבועה חמורה וא"כ אמרי' אף שמתה אשתו והוי כמו מדור אלמנה שנפל מ"מ לא אבד המוהל זכותו כשנשא אשה אחרת ולא דמי למ"ש הרשב"א הנ"ל דאף אם בנאוהו היורשים מחדש מ"מ אבדה זכותה. די"ש לחלק דבגמרא התם גבי מדור אלמנה שנפל כו' אותו בנין חדש שבנו היורשים לא נשתעבד לאלמנה ומש"ה בנ"ד גבי המוהל הוא עצמו שיעבד עצמו שיתן לו את בנו למולו ולא נפקע שעבודו ממנו לכן לא אבד זכותו כשנשא אשה אחרת והוליד בן. **אמנם** אחר קצת העיון תמצא שחילוק זה אינו שהרי כתב הטור בח"מ סי' שי"ב סעי"ז גבי נפל הבית לאחר שהשכירו אם אמר לו בית זה כו' אינו חייב לבנותו כו' וקשה מגמ' דמשאל דאמרי' כיון דנפל אזדא לה כו' ופרש"י לשם אזדא ליה הלך לו מאליו גרם לו ואמאי חייב להעמיד לו בית. כו' והב"י הביא לשם הגמרי' הנז' והביא ג"כ דברי הה"מ בפי"ח מהלכות אישות הנז' מ"ש בשם הרשב"א גבי מדור אלמנה שנפל אף אם בנאוהו היורשי' מ"מ אבדה זכותה ממנו ע"ש וכתב מרן הקדוש הב"י על דברי הרשב"א הנ"ל וז"ל ומהם יש ללמוד דה"ה למשכיר כו' ע"ש והיינו אף אם בנאו המשכיר מ"מ אבד השוכר זכותו וא"כ לפי מה שחלקתי לעיל דעכ"פ לק"ק הרשב"א אלא דוקא גבי יורשים לפי שהם לא נשתעבדו בעצמם. ומש"ה בנ"ד גבי מוהל כו' ולפ"ז קשה על מרן הב"י איך למד מדברי הרשב"א דין שוכר ומשכיר דאבד השוכר את זכותו דלמא בנדון דשוכר ומשכיר מודה הרשב"א דלא אבד זכותו הואיל ונשתעבד בעצמו דומיא דנ"ד גבי המוהל. וביותר שכתב הב"י עוד ולמד מדין של מדור אלמנה וז"ל וכ"ל דכי היכי דמדור אלמנה שנפל ואמרי' הכיתו לי לבנותו אין שומעין לה ה"ה לשוכר עכ"ל ולפי מ"ש אין ללמוד ממדור האלמנה כלום ועל הרב ב"י ז"ל לא קשה כ"כ לפי מה שכתב הב"י שיש לדמות משכיר ושוכר למדור האלמנה ויש ללמוד דין זה של הרשב"א ממדור האלמנה לשוכר ומשכיר כו' מ"מ בספרו הקצר השמיט הדינים אלו לפסק הלכה גבי שוכר ומשכיר וא"כ אף שכתב שיש ללמוד דין משכיר ושוכר ממדור האלמנה מ"מ השמיט דינים האלו ולא רצה לקבוע הלכה כן ולפשר שמטעם שיש לחלק בין מדור דהרשב"א לשוכר ומשכיר וכמו שחלקתי בין מדור דהרשב"א לנ"ד גבי מוהל. אמנם על הרב בעל המפה קשה שהביא דינים אלו בספרו הקצר ואם איתא שיש לחלק כמו א"כ דברי בעל המפה תמוהים. אלא ודאי שאין לחלק בין מדור האלמנה לשוכר ומשכיר וה"ה בנ"ד גבי מוהל אם מתה אשה הראשונה אבד את זכותו דומיא דנפל הבית הנ"ל.

ונלע"ד להביא ראיה למדון הנז' מסה דאמרי' בגמרי' דכתובות ר"פ הנושא במשנה דהנושא את האשה ופסקה עמו שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה ה' שנים ניסאת לאחר ופסקה עמו שיזון את בתה ה' שנים חייב לזונה כו' ופירש"י ניסאת האם לאחר אחר שגירשה הראשון כו' הפוסקים היו כותבין ע"מ שאזון את בתך ה' שנים כ"ז שאת עמי ותימה בטח"ם סי' קי"ד מתה (האם) אינו חייב עוד לזונה וכן אם נתגרשה אפי' חזר ונשאה דכל זמן שאת עמי משמע בשאילון מעכשיו וא"כ דון מינה ומינה דגם התם דחזר ונשא והחזיר את אשתו הראשונה אפ"ה אמרי' הואיל ונתגרשה אבדה זכותה אף שחזר והחזיר אשתו ומכ"ש בנ"ד דהכא מיירי שבועה שימול את בנו הראשון שיולד לו וא"כ כשמתה אשתו אז אבד המוהל זכותו וכשנשא ראובן אשה אחרת מכ"ש שאבד זכותו המוהל מטעם הנז' דהתם. ואם היה אשה אחרת דאף אם נתגרשה הראשונה וחזר ונשאה לפי מה שאמרינן בגמרי' הנ"ל גבי הנושא את האשה ופסק לזון את בתה דאבדה זכותה. וכמה היה לנו לדון ג"כ גבי מוהל ומכ"ש בנ"ד שמתה אשתו הראשונה ונשא אשה אחרת שאבד זכותו אליבא לו לימול הבן ראובן הנ"ל. **ולבאורה** יש לדחות הראיה זאת מגמ' הנז' דהתם מסיפא בנ"ד לומר שאבד המוהל זכותו. וז"ל דין מרישא דמתני' איסבה דאמרי' שם הנושא את האשה ופסקה עמו כדי שיזון את בתה ה' שנים חייב לזונה ניסאת לאחר (היינו לאחר שגירשה הראשון) חייב לזונה כו' ע"ש א"כ משמע מזה דאף שגירשה הראשון מ"מ לא אבדה בתה את זכותה וחייב לזונה ומ"ש סיפא בנתגרשה דאבדה זכותה היינו לפי שהתנה כ"ז שאת עמי לכן בנתגרשה אבדה זכותה ומש"ה בנ"ד גבי המוהל שאמר ראובן סתם אל שמעון המוהל שהבן ראשון שיולד לו יהא הוא המוהל וא"כ י"ל אף שמתה אשתו מ"מ לא אבד זכותו. **אמנם** ז"א דבשלמא התם גבי מי שפסק לזון את בתה אף דנתגרשה לא אבדה זכותה לפי שפסק סתם לזון את בתה ויכול לזונה אף בנתגרשה לכן לא אבדה בתה זכותה ומש"ה בנ"ד גבי המוהל שהבטיח לו ראובן שהבן ראשון שיולד לו שיהיה הוא המוהל בודאי אי אפשר לראובן לקיים הבטחתו אם לא שיהיה לו אשה שתלד לו בן זכר ולכן אם מתה אשתו כבר אבד המוהל זכותו ודומה לסיפא דמתני' בהתנה עמה כ"ז שאת עמי ובנ"ד אף בהבטיח למוהל סתם שהבן ראשון שיולד לו יהיה הוא המוהל הוי כאלו התנה בפירוש כ"ז שיהיה אשתו עמו דשלא א"א לקיים תנאו אם לא שתלד לו אשתו בן זכר וא"כ כשמתה אשתו אבד המוהל זכותו ומה שנשא אח"כ אשה אחרת זהו נלמד שפיר מסיפא דמתני' הנ"ל גבי אם התנה כ"ז שאת עמי ואמרי' נתגרשה אף שחזר ונשאה מ"מ אבדה בתה את זכותה וא"כ מכ"ש בנ"ד גבי מוהל שאין זה אשתו הראשונה רק אשה אחרת שנשא שאבד המוהל זכותו. **ואין** נראות הראיה הנ"ל מסה דפוסק לזון את בת אשתו דאמרי' בנתגרשה אף שחזר ונשאה אבדה זכותה דשלא. דברים אלו נלקחים מדברי הרא"ש שם וכד מעיינת בהרא"ש תמצא שהוא בעצמו דחה דברים אלו וז"ל הרא"ש אם ספקחין היו כותבין כ"ז שאת עמי וכו' הרא"ש ומסתבר שאם גירשה והחזירה כבר נתבטל תנאו כו' דכ"ז שאת עמי מעכשיו אנו קאמר והכי

פירש

לית ליה דירושלמי כ"ז שמת ממי מתם מיי ממו נתגרשם מיי ממו וסירושלמי כ"ל
דמיט רמיס נכתן דלמ מיירי בהמזיר דומיא דמתם מכ"ל סרמ"ם וסרי
מממע סרמ"ם נשמע דמס דנרים הנו וכתב שתן רמיס מסירושלמי ומ"כ
י"ל שמכר הרמ"ם בהמזיר נ"מ מכדה זכותה מף מתגרשה בנתים ומ"כ
ס"ה נכ"ד נבי סמוכל מף במתם מפנה נ"מ מכד זכותו מם נשמ מפס
למרת. **אמנם** ז"ע שהרי סעור סניח דברי הרמ"ם מכ"ל ומפף סנכם
ומתריו כל הפוסקים כמוסו ומ"כ ל"ל שנ"ם הרמ"ם וסירושלמי ני"ל למיט
רמיס נ"מ שדמה דנרים הנו מפפף סנכה מנ"מ שדמה שמסירושלמי מיט רמי,
נכתן מכ"ל מ"ש מפנרת מפתכר שפה מתגרשה מף מם מסזיר מכדה זכותה
ונכן כתב הרמ"ם מפתכר שפה נירשה כו' סייט מפכר, בשנמ"ע ושם ש"נ שניח
סמור דנריו נפפף סנכה. וכשמת יש נדין זה רמיס ברורה מפקום מתר
מפע למתרי, נכ"נ פ' סשוכר מת סניח מף ס"נ למתרי, שם ת"ר נן טי
שמכר שדה ליחרמל כו' ס"מ שמעכר רשמון שני מעכר רשמון שף כו'
זשם ממר ט כל זמן שפשדה זו ניכך מכרה ומזר ונקמה מין ני עניו כליס
כו' ומ"כ מוכח מפע דכשתנה פתם ס"מ שמעכר רשמון שני ל"ע מכד נן
ני זכותו מף שם מכרה למתר דמ"כ קשה למה מתר נפיפת דשם מתר ט
כ"ז שפשדה זו ניכך ומכרה מכד זכותו שלמ מף שם ל"ע דכלמ פתנה מפו
כ"ז כו' ומכרה ל"ע מכד נן טי זכותו ומפ"ם שם פתנה עמו כ"ז כו' ומכרה
דמכד מת זכותו וכן כתב הטור מ"מ סי' ר"ע בהדיא ופ"ם נכ"י שם כתריכות
ומ"כ ס"ם נכ"ד כשפפק נזון מת נת מפזו פתם מף שם נתגרשה מיינ נזוכ
ומפ"כ נתגרשה מף שם המזיר מכד זכותה דומיא דכן ני שפתנה שיטי,
כשמכר שני שם דשם כ"ז שיטים שדה זו ניכך ומכרה מף שם נקמה
מ"כ מכד זכותו כזה. **ובאמת** רמיתי בסר"ן פ' כהוצ"ל שכתב כמתני'
הנ"ז, נשם הרשכ"ת וז"ל ספפקיון כו' וכתב הרשנ"ת ז"ל דשמכר, שפם
נירשה והמזיר כבר נתבטלה תקנו ותפ"ם שהמזיר כו' שתן נכזון הזה
מ"מ כ"ז שפת שמי מנשוחין הרמשוים כדחניח בן לוי שמכר שדה ליחרמל
כו' משכר רשמון שני ומם ממר ט כ"ז שפשדה זו ניכך מכרה וחזרה ונקמה
מין ט מניו כלום מ"מ כ"ז שניכך מקיון סרשמון ס"כ מנשוחין הרמשוים
קשמר כו' ס"ם. **ותמהני** מל הרמ"ם ונשיריו ליס שביני לתלמוד ודמי
ליה כשתן דמתמ כניסים ומינו מניח רמיס נדין זה מנמר, הכ"ל מפמ דכן
לי שמכר שדה ליחרמל כו' וכמ"ש הרשנ"ת רמיס נדין הכ"ל מנמר, דכן לי
שמכר שדה כו'. **ונריך** נומר שהרמ"ם מכר שיש לחלק בין סמ דכן לי
כו' כ"ז שפשדה זו ניכך ומ"כ כשמכר פשדה מכר מותו פשדה שפתנה
מניו ומתכמל זכותו שניח ט כו שיטים המשכר רשמון שני כי ליט יכול
הלוקח רשמון לקיים תנאי שיתן לו מעכר כשלר שמכר פשדה לאחר לכן
לכך זכותו מף מם מזר וקנמה ומפ"כ נבי הטוען מפה ופפקפ שיזון מת
נתה כ"ז שפת שמי מף מם מתגרשה מינ מם ניש רוצה שכעל רשמון לפרנם
מת נתה מפ"ם שמיוה שמו ניש יכול שתן מי שיכיב ניזו ולכן מף מם
מתגרשה שליט מתוייב לפרנסה מ"מ כשמזיר ס"ל דבל תנאי רשמון
החזיר וכמ"ש נמשנה מוף הטוען שמגרש מת המשה ומחזיר ע"ד כתוכה
הרמשוה המזיר ומ"כ נשכר שגם מם נירשה ניש ניזו לפרנסה מבלו ומף
שלמו מחוייב לפרנסה מ"מ כשמזיר י"ל שע"ד תנאי הרשתי המזיר
ומף שמרי, נגמ' פ' סוטה דף ק"כ מינ מיסי ליתת נתנאי ב"ד כו'
ומ"כ נ"ש שייך נומר של תנאי הרשתוה המזיר הכל מ"מ מין ני שייכות נזה
דמף ליל שייך כה נומר של תנאי ב"ד י"ל נגם שע"ת הרשתן המזיר ונל
מבדה זכותה שוחל ומם ניש רוצה מף למחר שנירשה ניש יכול נזוכ מבלו
ומפ"כ נכן ני כו'. ומף ש"ל דגם נכן ני מם ניש רוצה הלוקח רשמון
ניתן נכן ני כ"כ תכוחה ופירות כמו שמניע מעכר רשמון נכן ני ניש
יכול מכל מ"מ ז"ל מעכר כמו שפתנה שיתן ט מעכר מפדה זו נכן מין
להניח רוצה מפע דכן ני להת לכוחה מת הנחה ופפק נזון מת כתה
נירשה, והמזיר וזהו עצמו של הרמ"ם שלמ הניח רוצה מפע דכן ני להת
לכוחה מת המנה כו'.

אמנם מי קשיא ני מה קשיא ני נדברי הרמ"ם שכתב מפתכר שפם
נירשה והמזיר מכתב כבר נתבטל תקנו כו' ומניח רצי' מן סירושלמי
שהבאתי נעיל ומפי דבריו וכתב שמירושלמי ליט רוצה ללמ מיירי בהמזיר
דומיא דמתה כו' ס"ם ע"כ. **ודבריו** נפלאים בעיני דפלמ כל מציית
בירושלמי שם שכתב ה"ל מתם מיט מתו שתגרשה ליט שתו המזיר
מ"ד לכתובה מבל לא לתתין תני (ני' סר"ן בשם הרשב"ם ס"ע) ופי' הר"ן
שם דברי הירושלמי וה"ל (מ"ד לכתובה מבל לא לתתים) כלומר נרב סובע
למר בשיטי הכותב נבי קטן שפזיתו מבו וקיימה ס"מ כתובתה קיימת
ל"ם מלא מתם ומתתים מבל לא לתוספת ולא לתתים ונרב יסודו למר
כתם מפי' תוספת יש לה ס"ל נירשה והמזיר יש לה תוספת ותתים
הרמשוים שב"ד כלם המזיר וסא מיתותב רב יסודו ס"ס ופיין בירושלמי
שוף הטוען שכתב שם נהדיא פוטבתא שכ"ל נבי קטן שם לכתוב' ולא לתתים
כו' ס"ם ומ"כ נפ"י מכוחר נמר סיטב בסירושלמי דפמזיר מניכא מ"ד
לכתוב, מבל לא לתתים הכי נמי נמזיר לא המזיר לתתים הרמשוים
ושיטו לתתי כתובה ומינא נמזיר לא לתתים הרמשוים מ"ם בשטב
כ"ל ומ"כ לפי סביאור שביארתי דברי סירושלמי לפי דעת הרמ"ם מת
שפיר ומתרי כותבי זמת מתתי שגם הרב מהרי"ל בספרו מנהגות מפפק
ברוב נקודות זו ופ"ם לף ק"ו ע"ד. **אמנם** ספירוש מה שפירשתי
בירו, לפי דברי הרמ"ם זהו לוחק קלת ונם קשה להרמ"ם דמ"מ סיט ל
לסבית דברי סירושלמי כו' רוצה לדבריו לחבדה כמתן תם לכתובה מבל לא לתתין
דמלא לף תם סיט מפופק הרמ"ם שלכתת כמתן תם לכתובה זכותה מבל לא לתתין
מו לף לתתים מ"ם מלא ק"ל כ"מ סיבת דמפפק, ון כ"מ הוא מוסרם

לתוכה

Digitized by Google

לתוכם וקולא לנתבע וסמ"ס ומ"כ נם נבי סטמא את הסמא כו' סבעל מוחזק וסבת נאם לסוליא ואנים לסבית רמים סם סלכתי כמ"ד לכתובם ונם לתנאין ומ"כ אין להוליא מספיק מיד הבעל מזון סבת. **ואין** נומר שסבר סרמ"ם שטר סטומד לגבות כנבי דמי ומ"כ סבת היא מוחזק וסבעל סטוליא סמם ז"ל חדא דסתי סברי דב"ם היא ואינם מסנה כמו שמפורש בגמר' דיבמות פ' סתולן דף נ"ח וכתוספות פ' סמסה דף פ"ח וכפוסק פ' מרוסה פ"ם. **הגה** רפיתי בפרדכי פ' סע"י שכתב ו"ל תכעי, להו לסליסי לסבית סכך קמעי כו' עד ומיסה דסלו סדברים מעסום מכמים בבירור סדעת ולא מעסה ספק לדינם כסוליא מע"ם שסם תספה בספק לא הוי ספיסה כו' עד ותו דקי"ל שכל שטר שטומד לגבות כנבי דמי (כ"ם נבי ספק כן הוא בגירים, בדפום ויליימא וכדפום קרוקא לא כתיב כ"ם רק כנבי דמי נבי ספק ע"ם) נבי ספק דתנן מתו בעליהן עד שלא שתו כו' והא דפריך שמא לא זכה לכתובת ממנה כו' לא משום ספק פריך אלא תגבה כתובה מספק זו ודאי נבית כב"ם כו' עכ"ל ע"ם סדברים אלו נרייכים ישוב נמה ספק כב"ם בזה דשטר שטומד לגבות כו' ולא כב"ם.

זראית עוד בב"ח בשו"ע סי' ס"ב שכתב וזה לשונו ויש לספקות לדברי הרמ"ם דלעניין ממון ללא סמכינן לחזקה כו' ומפקינן ממונא כו' ולעניין לישור, לזילון בתר חזקה (דקטלנית) ובטלמא לחמרינן לישכא כו'. וכן הקשה המרדכי בשם ר"י כו' עד ומפשר דכיון שטר כתובה בידה שטר שטומד לגבות כנבי דמי ומניחה סהשה מוחזק בממון ולפיכך מזלינן שכא בתר רובא דלמו קטלנית ויש לה כתובה וה"ל בספק סמלן דבכתובה ידעי שטר שטומד לגבות כנבי דמי כו' ע"ם עכ"ל ודבריו תמוהים לפי מ"ש לעיל דהלא ב"ם הוא שפשר שטר שטומד לגבות כנבי דמי ולא ב"ה ולמה ספק בב"ם ודברי הב"ח עלב"ד ליכא ולומר דמ"ם הב"ח דכיון שטר כתובה בידה שטר שטומד לגבות כנבי דמי לא ספק כן הלא דמדברי ב"ם נשמע לב"ה סולין ובפר ב"ם דבב"ח שטר שטומד לגבות כנבי דמי ולא ב"ה מ"מ בזה מזלינן בתר רובא דלמו קטלנית ומה נבי ב"ם מודה בזה הולין ושטר כתובתה בידה ובדוב מציא להשהה מכח זה מקרי השהה מוחזק בממון. **אבן** דברי המרדכי הב"ל ל"א לישב כן שפרי כתב בפי' דקי"ל שטר הטלב"ג דמי ו"ל שהרי זהו מליכת דב"ם ולא לליכת דב"ם וב"ם במקום ב"ם מיהו מהנה. **וראיתי** במהריק"ו שורש ל"ב שהביא דברי המרדכי הב"ל ראיה לדבריו שטשר שיש בו תחריות מיהו משמע לב"ם שאומר שטר שטומד לגבות כנבי דמי ומביא ראיה מדברי המרדכי הב"ל ומסיים שם ו"ל והרי לך בפדיה שכתב דקי"ל שהב"ל כ"ד ול"כ מין שטר שיש בו תחריות נכסים משמע כו' עכ"ל ול"כ מוכח מדבריו שמביא ראיה מדברי המרדכי לדבריו מהא דקי"ל בב"ם דשטר שטומד לגבות כנבי דמי. **והנה** אחר התיפוש קצת ראיתי בתשו' הרב מהרי"ט ח"א סי' קי"ם שכתב ח"ל ודבר פשוט שמאחר דקי"ל בב"ה בפ' מרוסה דשטר שטומד לגבות לאו כנבי דמי כו' אל ליברת שמלתי למהריק"ו שורש ל"ב בעין פרוזבול שכביא מדברי המרדכי בפ' שפ"י דקי"ל בב"ם דשטר שטומד לגבות כנבי דמי ותמהתי על הדבר מין יעלו לו סדברים דב"ם במקום ב"ה מיהו משום ושוד זאת הלכות רומות בכל התלמוד דשטר שטומד לגבות לאו כנבי דמי וכמו שכוכחתי מהטות דם"פ מי שמת מהשית דנפל בניו עליו ועל מביו עליו ועל משתו דפליני ג"ם וב"ה התם בהאי פלוגתא גופה וכדאמרת בהמולן ובמקום אחר שהרכתי שכ"ל ע"ם בוהלי מה שהקשה על מהריק"ו מהא דב"ם במקום ב"ה מיהו משום קושיא לליתתא ממש מיהו אף דקי"ל דהלכה בב"ה ודברי ב"ם מיהו משום מ"ם מיהו דהלכה בב"ם במקום ב"ה ועיין בגמר' בברכות פ' אלו דברים דף י"ב בא"ל מבבדין את בניה בא"ל אף ר' הושע ופסקו ההלכה בב"ם והיינו כמ"ם דב הושע. **ובמה** שהקשה ובתב שהוכיח מהטות דם"פ מי שמת מהשית דנפל בניו כו' דשטר שטומד לגבות נאו כנבי דמי ומפיים במקום אחר שהרכתי שכה שרמק שדותו כי אחר קנת חסום בתשובותיו בחלק ח' ונם בח"ב לא מלאתי מבואר ומדברב לכאורה דמשמי דנפל בניה לא מהני להוכיח שם שטר שטומד לגבות נאו כנבי דמי כי ממיימ בחום, בקופה פ' מרוסה דף כ"ה ד"ה ב"ם דמקשה שם מהטות דנפל בניה להשית דשטר שטומד לגבות ועיין לח"ב בחום, ד"ה בח"ת שהיה בשה שמחלקים שם בחום, ע"ם ונם בב"ב פ' מי שמת בחום, שם נסוני, דנפל בניה כו'.

ומצאתי רפיתי בתשוב' הרב מהרי"ט ח"ב לסח"מ סי' ע"נ שכתב וז"ל וקי"ל נמי דשטר שטומד לגבות נאו כנבי דמי כו' ומקשה שם ח"ל ואין להקשות ממהני דם"פ מי שמת מהשית דנפל בניה כו' ע"ם מבל ז"ת סעין נ"ד ל"ם מהרי"ט בח"ת סל"ל נם רפיתי שכתב הרב מהרי"ט בח"ב סימן ע"ז דף י' וז"ל דהא קי"ל שטר שטומד לגבות נאו כנבי דמי כדלמרי, פ' מרוסה התם בשטר כו' ע"ם נם שם לא רפיתי שום תוכחה שהא דנפל בניה כו' (ונם דברי שם נרייכים ביאור לכאורה ע"ם) ואחר כותבי מלאתי רפיתי נם, בשפת הנדולה לסח"מ סי' ס"ז להנהות כ"י ס"ת כ"ם שמביא הרבה פוסקים בשטר שטומד לגבות כנבי דמי וב"ם ע"ם בשם הב"ח ולא הרגיש בזה ע"ם בשם סב"ח לסח"ת סל"ל. **ונשוב** לב"ל לסח"ם לעיל דס"ל לומר שיסטר סרמ"ם דשטר שטומד לגבות כנבי דמי ושפקינן פ' שסשה שנפלו וכפ' מי שמת וכפ' סתולן כו' ושוד לתא מם בשטר שנשלמי, שכר הרמ"ם דשטר שטומד לגבות כנבי דמי ע"ם נמהן זה

Digitized by Google

מהרב הכולל הגאון מרא דארעא דישראל כמהר"ר
משה גאלאנטי נר"ו מקרתא קדישא דירושלם תו"ב.

שאלה עא

הראשון שברמתון אין למשש סימנו. **השני** שברמתון תקות סיא שנני מצר נקברים שהבתו בקירות נבנו. **הראשון** שבשני המאורות שוא המאור שגדול שמאיר על עבר פניו. **השלישי** שברמתון למשפחיתו יסיה סוא משוש רואין זה את זה וזוב סיאור סיא פוסקת ממנו. **השני** שבשני יניו שתי טוטית שברית **ושטר** מלבשיתו יהו שורת ובר שורת אין ערוך אלו בזורתו. **הראשון** שבשלישי אן שהלרים בקי לב ובקי למאן דמאני בקיאתי' דמי ולו יד בשלשה שבאמרים נפלאות מאורתו ברמתו וירחתו. **השלישי** שבשני משודי סאוך תורה ונ"ח ושבודת שבשוטה פורחת סיאנו. **השני** שבשלישי משנים יחותיו נאקרא ומשנה ותלמוד בבלי וירושלמי חזק שוא ממנו. **השלישי** שבשלישי של כולי עלמא נקבת מלחמתה של תורה שוא הגאון המופלא בתוולי ליבא יתיב כמהר"ר **אפרים** שכהן נר"ו בכשטר"ל יעקב שכהן זלה"ה. ג' לאורתו ג' למשנתו. ג' לסיעת מרמתוני. ג' לבניו שהבתים ואחים מן שמין שהל ישרים יפריח יברך לת בית לאהרן ירחי י"י שגדולים שם שקטנים יוסף י"י עליכם אלף פעמים זו מאלי ויברך אחכם כאשר דבר לכם ברית בשכת עולם שמים ושהלם. **כתבו** שבשיר של עבר פני שמיר ואותיות מאכיעות שהגם שהוא בכתב אשכנז רוא קדשו אופיע בצית מרדיש וקריש ושלשה בשטם

שיה סוד ופשטו לוף לכם וטפח נופים ממרום במלקת ממרים רכו מפשטן
כי הוא סד כי תמיד תסלתו בפי ובתוך רבים אהללנו מקית שבתי שלח
בפיו ותמיד תסלתו בפי יעלה גם שלה לעכון כבוד בתרעו גילה ושמחה
בו בתורתו בו בקדושתו כ"ר ממן . עתה בתתי על ב' פתם בהפי ניסני
דתרע"ם ז"ל בפ' המשפ קהלי' מבוארת והנה היא מלחמת בתוך מיבות
מפשט הוא ספר קדוש ורוח שמו מהרב המובהק כמהר"ח מלנמזי זלה"ה
כתרתה שספר זה לא הניח לידו מדפס בקושטנדינה יע"א אם לעת כזאת לא
האיר לו מכר פניו יעלה בקושטנדינא כי ידעתי שיהנה מאורו כי רב
מומחה וכקי הוא ובתוך ס' כ"ל דף קי"ז ע"ד כתב קושי' מר שימים וכתב
דהשתמיטתים להרש"ם ז"ל שוף הירושלמי ולא מלא ידיו ורגליו להביב גם מר
רלה קושי השמין ואלן מה נאני בתרייהו הארב והמפגר מי יפתח בדורו עם
כל זה כבר כתבתי מה שעלתה מדעתי בדוחק והוא זה ואומר לעכ"ד שנירסת
הרש"ם ז"ל היא כגירסתינו בירושלמי לא כאשר הביאה הרשב"ץ ז"ל דגרים
בתרוייהו הכי ממי דקשה לסיכי תני זה בזה דומה מ"ד התם נבי קטן לחייב
בין בכתובה בין בתוספת אכ"ד דהאזירה לך התוקה רשכוחה גריכת
תלמוד דיממ דמ"ד התם לחייב דוקא בכתובה ולא בתוספת הוא משום
דמעיקר' לא ממית השטן בתורת מיוב ולהו בר חיובי הוא ומשום לא
נתחייב בכלום לך בשבעל וקייסה ותתיקן עליה לחיוב' ממרי' דין שנתחייבו
מחדש בכתובה משום דשל התם אין מרס בועל בתולת זנות ונתחייב בכתובה
מחדש בכתובה אבל לא בתוספת , לך נבי תנשא את התוה ונתחייב לזון את
בתו ס' שים וזנה קנת מהם וגירשה והחזירה לו יורת יורה שכיון שהחזיר'
חזרה לכל התיוב שכבר היה חייב ומה גם שתמרין דעתה שלא היתה תוזרת
עמו אלא בתנאם סולם כמנהג טהא וחזר הדין כמו שהיה בשולין
תרתוים משכ"ב נבי קטן שנשוקה לא היה שום תורת תיוב והיה כלא היה
בכתיבה והתנאים ולו"ק. וכן הקשה הרב בעל ב"מ על הירושלמי יע"ש והב"ד
שהפשר דש"ל להרש"ם ז"ל שו שלמו שהקשינו היא כוונת הירושלמי כפי
גירסתינו בדפוס כתוב לשמר המחירה מ"ד לכתובה אבל לא לתנאין תני ר"ל
תני להדבר צריך תלמוד רלוה דשפי דהתם ס"ל לכתובה ולא לתנאים וסכי
הלכה, שכל שפשר דש"ל דבין לכתובה בין לתנאים כ"ם משעם, דכתיבנא
דחילוק יש בין התם להכא לך מ"ד שתם דבין לכתובה בין לתנאים וסיינו
מ"ם הירושלמי ומ"ד בין לכתובה ובין לתנאי' מה הני ר"ל מהני הכא ג"כ
כמ"ם מ"ל דבפיפ' הוא נרים הכי נמי בגירסת הרשב"ץ אבל בריש' הוא
נרים בגירסתינו תני ר"ל דהדבר צריך תלמוד ולהכי לא בניש רלוה הרש"ם ז"ל
מהירושלמי דמשמע דמספק' ליה לך מסבר' קאמר לכתוב' ולא לתנאים משעם
דמשמ"ה מ"ל הוא נרים מה תני שהוא משת במחוק הרשב"ץ אבל ב"ל דלמ"ד
בין לכתובה בין לתנאים מה תני מה צריך תלמוד מכ"ם דסכ' נמי בין לכתובה
בין לתנאים לך כיון דקי"ל כמ"ד לכתובה ולא לתנאים מ"ב הדבר צריך תלמוד
ובספק ויש בידי להתריך בזה לתר' קושי' תחרת בלשון הרש"ם ז"ל לך לעת
כזאת לי בזה גם הרחיתי לפיו לשומת הרשב"ם ז"ל לכבוד כהוראתי מה
שהרשתי עתה מ' לימן מעניי דיומא. כל זה הרחקתי לבקש מצתיקים לסוריע
ולהוודע שבתוובי לליבי יתיב ואם תשכחתו תשכח ימיני לעולם תפילתי לפני
תנקוד זה השומר תחר כתניעו דכוין פתימין לי בבית מדרשי כפלו יכון
בנקיד ומפשט ומברים בבני מיי ואבימי לא ינרע מלדיק עיניו ומעוני רויתי
כנפשו הרמתה ומפש ממן תשכתו הגיור משה בכמהר"ר יהונתן גאלאנטי
ס"ע מותם נמ' לין הזהב מר הקדש מעלת ונעתה סעיר על תל"ה לפ"ק :

שאלה עב פה ק"ק בודי"ן דמתקרי תוכי"ן שנעלו הסכימו
בהסכמה אחת ח"ל **לטעון** ידעו הדורות כתבנו זאת
למשמרת תנאתו רמני ומעוני הזמן דקהילתינו בירוף הסכמת הגה"ד ובירוף
עוכי הק"ק יע"ו כו' ע"ד מעשה שהיה רמוכן בן יעקב שדירך עלמו עם
ר' מאנשי הק"ק שלמו ושבו קשר למין וחזק בכתב יד בחרמות ובקבלות
שלא יעבור אחד מהגדרי, לנשל השדוך הנ"ל ובהנוח פה הק"ק שלא שמחני'
המשודכים כתב יד זה ופה זה נומרים השדוכין ואח"כ נכנם לחיה הוא
שנות בלב שהיר הנ', לנשל השדוכים . ותבע אותו לפניהו אבי הכלה
שמיועדת לו ופשו הבחר הנ' מאיזה טעם שהיו רוצה לעשות שידוך הנ"ל.
ובכן השבנו לו שלמו רוצים לתקן לו הכל כשהר עם נבנו רק שלא יבייש את
בת ישראל וכן לא יעשה במקומינו ויהי בדבריהו חליו יום ובכן קם
בחופה ובעזות והסיר מעוה הבושה מעל פניו ושפיר פיו בלי חק בחלקה
בפיהו ואמר לף אם תאמנו תקון לו הכל כפי שפעתי' אבר שעו לפניהו
חיו רוצה לעשות שידוך הנ', ואיהו חפץ לא במשודך ולא בבתו שלא כדת
משה ואמר כל זאת תתנו לו זמן שיחזור ממחשבתו הרעה ולא יבייש את
בת ישראל אבר שהקשר עלמו בעבותות מאהבה בחרמות ובקבלות ואמר
בחרמו והקשם מרפו לחוסיף חמא על פשע לדבר בדברי עזות ותוצפי'
כרתותיו כן קמנו ותתוודנו לקבלות קמורת ס' לבלות לעשות סיע ונדר
בקהילותינו ע"ו שלא יתנו בבות ישראל מהנ הספר ולבייש תולן שלא כדת
משה וישראל ונזרוק תומר כירוף הנ' עם הכח המפור בידינו מכל בי הק"ק
יע"ו בחרמות ובידים שבעבו מעולם מחכמי הרחשומים והחתרומים מ"ם
ועד הנה ובכל הקהלות והקבלות הכתובות בתורת משה שהום אחד מהגדי
הק"ק שלמו שלו רשאי לנדך את עלמו עם בחר ישראל בשום תורת תיוב והיה כלא היה
הרחשומים מש"כ נבי קטן שבעולם לא היה שום תורת תיוב והיה כלא היה
בכתיבה והתנאים ולו"ק. וכן הקשה הרב בעל ב"מ על הירושלמי יע"ש והב"ד
שהפשר דש"ל להרש"ם ז"ל שו שלמו שהקשינו היא כוונת הירושלמי כפי
גירסתינו בדפוס כתוב לשמר המחירה מ"ד לכתובה אבל לא לתנאין תני ר"ל
תני להדבר צריך תלמוד ולהכי לא בניש רלוה הרש"ם ז"ל לך לעת
כזאת לי בזה גם הרחיתי לפיו לשומת הרשב"ם ז"ל לכבוד כהוראתי מה
שהרשתי עתה מ' לימן מעניי דיומא. כל זה הרחקתי לבקש מצתיקים לסוריע
ולהוודע שבתוובי לליבי יתיב ואם תשכחתו תשכח ימיני לעולם תפילתי לפני
תנקוד זה השומר תחר כתניעו דכוין פתימין לי בבית מדרשי כפלו יכון
בנקיד ומפשט ומברים בבני מיי ואבימי לא ינרע מלדיק עיניו ומעוני רויתי
כנפשו הרמתה ומפש ממן תשכתו הגיור משה בכמהר"ר יהונתן גאלאנטי
ס"ע מותם נמ' לין הזהב מר הקדש מעלת ונעתה סעיר על תל"ה לפ"ק :

ודנה ערך שנה וחצי ויותר מזמן הסכמה הנ' כאשר רחם הפער כי
תרכו לו סימים תפר חלפו ובצרו מזמן הסכמה ולין דורש ולין
מפקח לותו מחמת הסכמה הנ' כי שגרו דלתי ניתו זו תשתו כא הפער
רלונן הנ' ובוכח ומחתן ומתנשל לפני כל מ' מהרחשים והממונים ועיקרי
הק"ק שיתיר לו הסכמה הנ' . ובשעתו הוא בחמרו הלא גלוי וידוע לכל
שפר עיניו שבא לכלן בחיותו קטן ערך ד' או ה' שים עם תניו בסיותו
במדינות פולניא תפר היה בדרך תניו ליפע עמו לארץ הקדושה וע"י סיבה
תפר היתה מפ' ה' שהרג תניו בדרך והביאו לותו לק"ק בודי"ן ומשפר
הוא לבדו יתום ולינו מכיר לא את תניו ולא את תמו ובשל הניח מאשתי
הק"ק הנ' תאל עליו ולקחו לביתו וגידלו כבן ובאשר עשה השידוך הנ"ל
בני ידיעת הכשל בית הנ' תפר גידלו בביתו זו תשתו ולינו עליו בשמה חיומים
וגיזומים לפעמים בפרך ולפעמים בפירפה עד שלא יכול להביב פרסם ריקם
מחמת הלומים וסגיזומים ושבור זה תזר מהשידוך הנ' . ולא ידע שיצא
כזאת מלפני רבני וממוני הזמן ועקורי הק"ק יע"ו בהסכמה זו ולא הגידו
לו בלל מעולם הזה ונופף עוד מכתיב על מכתיב תאר שהשפר לבני מביא
תביו יתום קטן ולין עוזר ומיס בבית בשל הבית הנ', ועתה על כי הביבה
תאר המעשה הנ' עלתה תלודה ביום ובין בשל הבית הנ' תפר גידל אותו
בביתו עבור שהכשל בית הנ' גרם לו שהיה מוכרח לבייש את המשודכת
הנ' והיה ריב ביום וביום והמה אותו הכשל בית מביתו . והמה הפער בוכח
מהם יפפה על ימין תו על שמאל תם כלה גרש יגרש מהק"ק ותאר כאשר
תבחתי מבית תבי וממשפחתי תבדתי ומתי תעשה גם תבי לביתי לבקש
תאר תביתי להמלית לי מחותה זיווג הגון כי כתם לא תצלה פה זיווג הגון
תזי יגשתי בתחתי ותהיה מוכרח לעלטל עלמי מדתי על דתי כאחד תן
השבויים ותיו תכיר בלשון ספרדי ומדינות השפכנזים פנור ומפוגר תין
יוצא בה ולמה יהמה ע"י השפכמה הלז נפש אחד מישראל בתתם כי תתה
תפשים בהסתלכי תנילה מאהל תל תבל ובפרט הלא אותה הבתולה תפר שיתה
משודכת לו כבר ניעשת לעיני אחד מחשבי הק"ק ומן הרחוי שבבר תבדה
קנאתה ושנאתה משעי ועיקורי הק"ק וגם החתומים רופם בכולם מתחרטי'
על ההסכמה הנ', בתאר שרואים שהשמר שלו בוכח ומתחזן לפני בל אחד
ו', בתאר שהוא יתום ושפר בחופר בל ותמה תבית בעל בית שלו תפר
שמך תלין על שלמו עד המה ומתירדים בי בתאר לא יעלה בתעו הנ'
תרופה להחיר לו בסהסכמה הלז תזי יש לחוש בי בחרטת היתים יש תבינן
זה שורש פורה רחש ולענה והיה לציבים בציניהם ולעיניי בלייהם ודי למבינים
בתאר שתין לו לא עתר ולא תומך ולא תחזל ולא תבינו ולא שתאר הלא
הוא בבורבים תמה יפתה ויהיה מוכרח לעלטל עלמו תדתי לא דתי . לתמה תפר
רואין שתי רואות שבשער הלז לא יוכל לזוז תקפילתינו תכמה תעתים בידושי
לבני הק"ק ובבפוף יהים לנו לעורת רוח שם לא תחיר לו את הסהסכמה הלז בי"-
רק שאחד תעיר ושתים תמשפחת תומים בבחיר הסהסכמה הלז בשיטו לפר

Digitized by Google

שבתולה אשר היתה משודכת לנער הנ"ז והנה ג"כ אחד מהחתומים על ההסכמה הנ"ז. עתה לא יורנו מורינו אם נוכל בשום אופן לבטל ההסכמה הזאת אם מצד טענות הנער הנ"ז אשר בוכה ומתחנן במר נפשו לבטל ההסכמה הנ"ל וכמבואר בטענותיו אם מצד טענות העיקורי הק"ק והכמ"ה.

תשובה הנה ראיתי בפוסקים חדשים וגם ישנים אשר ברחו מלהטפל בעסק התרת הסכמת שבועות ונדרים כבורח מן הנחש לתומר אזהרתם ועונשים בכן היה ראוי למשוך את ידי מזה הענין רק באשר שהנער בוכה ומתחנן בדמעות שלי"ש באומרו באם שיתגרש מפה על ידי ההסכמה הזאת כמבואר בטענותיהם אזי יהיה העולם צר אלינו שכבר אבדה תקותו מבית אביו ואם האלופים הגבירים הראשים וממוני הק"ק וגם יחידי הק"ק הפצירו בי לבקש איזה זכות ע"פ דת תורתינו להתיר ההסכמה הנז' ובכן לא יכלתי להשיב פניהם ריקם. **תחלה** צריכין אנו לדקדק ולעיין בהסכמה זו אם יש צד ופתח להתיר ההסכמה זאת ברתם שמבואר בהסכמה זו ח"ל וכראותינו כן קמנו ונתעוררנו לקנאות קנאת ה' צבאות לעשות גדר וסיג בקהילתינו יצ"ו שלא ינהגו בבנות ישראל מנהג הפקר וא"כ ההסכמה הזאת הסכימו כדי לעשות גדר וסיג לרבים וכבר מבואר בריב"ש סי' קצ"ח ח"ל ומ"מ שאם היה גדר וסיג לרבים או לתורה ולדבר מצוה אין רשאין להתיר ואפי' אם יסכימו כולם דאמרי' בירושלמי כו' וכ"כ מהרד"ך בתשו' בית ט"ו והביא מרן הב"י בספרו הקצר סי' רכ"ח בי"ד סעיף כ"ה. **ועוד** שמבואר בהסכמה הנז' וז"ל וכל הנ"ל קבלנו עלינו ועל הבאים אחרינו באלה ובשבועה עד"ר שאינם יכולים להתיר לנו התיקון הנז' זולת אשר יתוועדו יחד ג' רבנים דהיינו רב אב"ד דק"ק שאלוניקו כו' ומבואר בגמ' דגיטין פ' השולח דף ל"ו ובגמ' דמכות פרק אלו הן הלוקין דף ע"ז ובבכורות ס"פ אלו מומין דמסיק שם אמר אמימר הילכתא אפילו למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה אבל על דעת רבים אין לו הפרה כי אם לדבר מצוה כי ההוא מיקרי דרדקי וכמו שמסיק שם וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה כי ההוא מיקרי דרדקי כו' א"כ מוכח מגמ' הנז' דנדר שהודר עד"ר אין לו הפרה כי אם לדבר מצוה ובהסכמה הנ"ל מבואר שקיבלו עליהם ההסכמה עד"ר.

וביותר לפי דעת ר"ת שהביא הרשב"א בחידושיו פ' השולח דר"ת גורס אבל לדבר מצוה יש לו הפרה כי הא דההוא מיקרי דרדקי כו' ודקדק ר"ת ממנה דדוקא לדבר מצוה שיהיה כעין אביהם של אותן תינוקות דשייכי בנדר ובמצוה דתרעתן שוה ומביא ראיה מהא דמעשה דגבעונים שאין לך מצוה גדולה מזו לא תחיה כל נשמה ואפ"ה לא התירוהו לדעת ר' יהודה מפני שהודר ברבים וכ"ש עד"ר ואף שדברי ר"ת תמוהים מגמרי' דמכות דף ע"ז הנז' מספוני' דאונס שגירש וכמו שמסייע הרשב"א בחידושיו נ"ל ומיהו במסכת דמכות בשמעתי' דקימו ולא קימו משמע לכאורה דאפילו בכל מצוה דעלמא' אמרו כן וצ"ע עכ"ל והעתיקו ג"כ בב"י סי' רכ"ח סנ"ל. **אמנם** כד מעיינת בסוגי' שם תמצא שדברי ר"ת נכונים הם ואין בהם נפתל ועקש ואינו קשה כלום עליו מסוגי' דמכות הנז' מההוא דאונס שגירש דהם מקשי' גבי אונס בעלו ולא בעלו היכי משכחת לה ומשני א"ר שישי כו' כגון שהדירה עד"ר דאמר אמימר כו' ומסיק שם אבל אונס לא דהיכא אמרי' עד"ר אין לו הפרה לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה כי הא דההיא מיקרי כו' ופרש"י אבל לדבר מצוה כגון הכא דכל ימיו בעמוד והחזיר קאי יש לו הפרה אם כן זכינו מזה דגבי אונס שגירש יש לו הפרה משום דכל ימיו בעמוד והחזיר קאי וזהו שדקדק רש"י אבל לדבר מצוה כגו"ן הכ"א כו' א"כ משמע דוקא כגון הכא אבל לא במקום אחר. **א"כ** אינו נס"ז מ"ש הרשב"א בחידושיו בשם ר"ת הטעם דדוקי' גבי הנהו מיקרי דרדקי כו' משום דאנן סהדי דכל האבות שלדעתם הודר כולם נתרצו כו' אבל בנדר שאין אותם הרבים שייכים ביה ולא בתרעתן אין לו הפרה ואפי' לדבר מצוה לפי שאין תרעת הרבים שוה להתחרט כו' וע"ש לא אתי ר"ת למימר ולאפוקי דאונס שגירש אין לו הפרה כי באונס שגירש כ"ע מודים דאין הרבים מסכימים לדעתם מתחילה לנדר זה הואיל והוא לדבר עבירה לפי שהתורה אמרה לא יוכל לשלחה כל ימיו ובנדר הזה רוצה לבטל דברי תורה שלא להחזירו' וכל שעה הוא בעמוד והחזיר רק שאחרים הוא דרביע עליה מכח נדר זה ובודאי אין דעת הרבים מסכמת לזה הנדר מתחילה ומכ"ש שאותן הרבים מסכימים בתרעה זו ולהתיר הנדר הזה הואיל ותחילת הנדר היה לדבר עבירה.

ואע"פ שרש"י פי' בגמרי' דמכות דף ט"ז ד"ה עד"ר גבי אונס שגירש כו' שמצא לה עון שאסורה לו והדירה עד"ר וע"ד ב"ד כו' ומשמע מדברי רש"י שמצא לה עון וא"כ תחילת הנדר לא היה לדבר עבירה. ולפ"ז מ"ש לעיל ומכ"ש שאותם הרבים מסכימים בתרעה זו ולהתיר הנדר כו' שאין כאן כ"ש שהרי מצא עון אבל זה אינו קושי' חדא שהרי התוס' מקשי' על דברי רש"י בד"ה כגון שהדירה פרש"י שמצא לה עון שאסורה לו והדירה ולא נראה דא"כ אינו מצוה לקיים אלא שהדירה בלא שום עון כגון דאמר קונם תשמישך עלי כו' וא"כ לפי דברי התוס' תחילת נדרו היה לדבר עבירה כו' ואפי' לדברי רש"י אין כאן קושי' כי צריכין אנו לתרץ דברי רש"י שלא יקשה עליו קושי' התוס' כי קושית התוס' קושיא אלימתא' בודאי מה שדחקו רש"י לזה שפירש שמצא לה עון לפי שהוקשה לרש"י שהרי הנדר לא חל וכמו שהרגישו התוס' בזה וכתבו שהדיר' בלא עון ושפיר חל עליה וכגון דאמר קונם תשמישך עלי כו' ע"ש וכמו שאכתוב עוד מזה לקמן בס"ד לכן פירש שמצא לה עון. **אמנם** מ"מ קשה קושיות התוס' על רש"י ז"ל וצ"ל לפי דעת רש"י דס"פ שמצא לה עון דאסורה לו לא שיש עדים בעון זה שמשעת' דא"כ בודאי אינו מצוה שיקיים אותה וכפי קושי' התוס' אלא דעתיה ה"פ שמצא לה עון דהיינו כעין עובדא דההוא עמיא בקידושין פ' האומר באשתו זינתה בפ"א כו' וכמ"ש הטור בא"ה סי' קט"ו ובסי' קע"ח דמן הדין אינו חייב להוציא' רק אם הוא סומך עליו ומאמין לו כבי תרי צריך להוציא' מתחת ידי שניהם וכאן גבי אונס שגירש אינו יכול להוציאה אבל מ"מ אסורה לו לפי שעובר על הלאו דלא יוכל לשלחה לכן הדירה עד"ר כו' וזהו שפירש"י שמצא לה עון שאסורה לו ואף שבידי אדם אינו יכול להוציאה אבל מ"מ אסורה לו מתחת ידי שמים לכן אדרה עד"ר אבל מ"מ רבים מסכימים בתרעה זו הואיל ותחילת הנדר היה לדבר עבירה דהואיל ובידי אדם אינו יכול להוציאה ולאו כל כמיניה לומר שסומך עצמו על העד הואיל ועובר על הלאו דלא יוכל לשלחה ולא דמי להההוא עמיא דבלאו הכי יכול לגרשה בעל כרחה ומשא"כ גבי אונס שגירש עובר על הלאו ואינו יכול לגרשה בעל כרחה. **והר"ן** כתב בפרק השולח וז"ל אמר אמימר הלכתא אפי' למ"ד נדר שהודר ברבים כו' עד וכי הרשב"ד דכי אמרי' עד"ר אין לו הפרה לא אמרו אלא בנשבע לדבר מצוה כו' וחזר בו מההוא דאונס שגירש כו' והתם לאו לדבר מצוה הוא אלא עבירה נמי הוא שהרי אמרה תורה לא יוכל לשלחה כו' ע"ש ומשמעותי' כדברי התוס' ולא מטעם שמצא לה עון וכן הריב"ש בסימן קפ"ח בתשובו' העתיק לשון הרמב"ם ושיטתי' ממש כשיטת הר"ן דגבי אונס שגירש לאו דבר מצוה היא אלא עבירה נמי הוא כו' ע"ש וא"כ בודאי שאותם הרבים אשר נדר על דעתם מסכימים בתרעה זו להתיר הנדר זה דאונס שגירש כו' הואיל ותחלת הנדר היה לדבר עבירה כו'. **ואע"פ** שר"ת כתב הטעם דדוקי' כעין אביהם של תינוקות דשייכי בנדר ובמצוה כו' וא"כ בכ"ד גבי אונס שגירש לא שייכי רבים בנדר זה וא"כ איכא למימר דסובר ר"ת דאין לו הפרה אבל ז"א שהרי מסיק בדבריו דהטעם הוא דדוקא כעין אביה' של תינוקות דשייכי בנדר ובמצוה דאנן סהדי דכל האבות אשר לדעתם הודר כולם נתרצו. משום שלא יבא תקלה על ידיהם שיעבור האונס שגירש על הלאו דלא יוכל לשלחה כל ימיו ועוד שמסיק ר"ת הטעם דגבי מיקרי דרדקי הטעם וז"ל אבל בנדר שאין אותם הרבים שייכים ביה ולא בתרעתן אין לו הפרה אבל כבר כתבתי דגבי אונס שגירש פשיטא דתרעתן שוה וכולם יש להם פתח אחד להתחרט מהטעם הנ"ל וע"ש ר"ת הטעם גבי מיקרי דרדקי ולפי שאותם הרבים שייכי ביה כו' היינו לפי דאי לא הוי שייכי ביה אותם הרבים בנדר הזה הוי אמינא דאין להם התרה דמה לאינו הרבים להתחרט על הנדר הזה עבור שהתינוקות של אחרים משתבשים בלימוד ובפרט לפי דברי רבא שאמר בגמרי' דלא יתפור שבשתא ממילא נפקא ועבור זה מוקמינן מיקרי דרדקי דגריס ולא דייק ואע"פ דלא קי"ל כוותיה. לכן כתב ר"ת כיון דאותם הרבים שייכי ביה כו' ומשא"כ לגבי אונס שגירש אע"פ שאין אותם הרבים שייכי ביה וכמ"ש לעיל מ"מ תרעתן שוה הואיל והלאו דלא יוכל לשלחה כו' נעשה על ידיהם.

וכן משמע מדברי מהרי"ק שורש כ"ב דף כ"ב וז"ל וגם אשר כתבת דחשיב דבר מצוה להשקיט הקטטות אין נלע"ד כלל לחשיב דבר מצוה אלא היכי שאי אפשר למצוה לעשות אבל לא בהפרת השבועה כי ההוא מיקרי דרדקי דלא אשתכח דדייק כותי' וכן ההוא דמכות דף ט"ז גבי ההוא אונס שגירש והדירה עד"ר דאי אפשר להחזירה אא"כ יפר דאז ודאי רבים מסכימים בתרעה זו כדי שלא תיבטל המצוה אבל בנדון זה שאפשר להתפייס ולהתקיים השבועה בלא ביטול מצוה מי יימר דרבים מסכימים בתרעה זו כו' ותדע כו' וע"ש ומסיים שם עוד אי נמי י"ל דאע"ג דמצוה נישאל עליו כיון דלא מיחזי מצוה כי ההוא מיקרי דרדקי דמצוה גדולה היא כו' וכן ההיא דאונס שגירש מצוה מפורסמת היא להתיר לו את נדרו כדי שלא יעבור בלאו דלא יוכל לשלחה כל ימיו המפורש בתורה בהדיא אבל מצוה אחרת לא וע"ש וא"כ משמע ג"כ כמו שכתבתי. ואע"פ דמ"ש שם מהרי"ק בתשובו' הנ"ל בזה אינו לפי דעת ר"ת רק לפי דעת החולקים על ר"ת שסברו דלכל דבר מצוה התירו גבי נדר שהודר עד"ר ואליבייהו כתב מהרי"ק דלאו דוקא לכל דבר מצוה. וזהו שכתב מהרי"ק ותדע דאי לא תימא הכי כל נדרי איסור נמי נדר. שהודר עד"ר יהיה להם הפרה שהרי מצוה להשאל עליהם כדאיתא' שילהי הנודר מן הירק וכ"כ הרמב"ם בפי"ב מהל' נדרים ולפי דבריך ודאי רבים יסכימו בתרעה זו אלא ודאי נ"ל דטעמא משום דאפשר שלא יהיה בנדר הזה ביטול מצוה כו' וע"ש דמוכח מדבריו שם שמ"ש מהרי"ק שם הוא לפי דברי החולקים על ר"ת וא"כ י"ל לפי דעת ר"ת אין לו הפרה בנודר עד"ר אלא דוקי' כההוא מיקרי דרדקי אבל ז"א דמדעת החולקים על ר"ת נשמע לר"ת דעכ"פ גבי אונס שגירש דודאי רבים מסכימי' בתרעה זו וכמ"ש. ואע"פ שר"ת מביא ראיה לדבריו דלאו לכל דבר מצוה אמרו שהרי במעשה דגבעונים אין לך מצוה גדולה מזו לא תחיה כל נשמה ואפ"ה לא התירוהו לדעת ר"י מפני שהודר ברבים ומכ"ש בעד"ר אף שנאמר שבודאי דעת הרבים אינם מסכימים לעבור על הלאו דלא תחיה כל נשמה ואפ"ה לא התירוהו לדעת ר"י וא"כ איך נאמר שבכ"ד גבי אונס שגירש שבודאי אין דעת הרבים מסכמת לזה הנדר הואיל וע"י זה הנדר הוא עובר על הלאו דלא יוכל לשלחה כל ימיו ומאי שנא מן הלאו דלא תחיה כל נשמה.

אמנם זה אינו קושיא דאע"ג דנאמר דלא הסכימו דעת הרבים להתיר הנדר דגבעונים אע"ג שע"י זה עוברים על הלאו דלא תחיה כל נשמה מ"מ י"ל דאף ר"ת מודה דרבים מסכימים גבי אונס שגירש להתיר הנדר הזה שנדר עד"ר ותרעתם שוה שלא יעבור על ידיהם על הלאו דלא יוכל לשלחה כו' כי איתא שם בתוס' בגיטין פ' השולח דף מ"ו גבי עובדא דגבעונים בפלוגתא דר"י ורבנן וז"ל התוס' ר"ס כיון דאמרי' כו' וא"ת בלאו הכי מי חיילא שבועה והא הוי נשבע לבטל את המצוה כו' (לפי שהם לא גרים כו') וא"כ אע"פ שבועה דגבעונים לא התירוהו לדעת ר"י הואיל והודר ברבים מ"מ לא דמי לאונס שגירש כי במעשה דגבעונים לדעת התוס' דלא תחיה כל נשמה איירי דוקא כשאין רוצה להשלים שהרי ר"ת מביא ראיה לדבריו דלא לכל דבר מצוה אמרו שהרי במעשה דגבעונים כו' לא רצה להתיר אע"פ שעוברים על הלאו דלא תחיה כל נשמה ולפי דעת התוס' שמחלקים בלאו

דלא

Digitized by Google

דלא תחיה איירי דוקא כשאין רוצים להשלים וא"כ ראיה של ר"ת אינו ראיה אלא ע"כ צ"ל דר"ת אינו סובר כתירוצו של התוספות. **ואע"פ** שהתוספות נכונים בדבריהם כמו שכתבו בתירוצם וי"ל דע"כ כשאין רוצים להשלים איירי כו' כדמוכחי קראי כו' צ"ל לפי דעת ר"ת דמה שמוכח מקראי דאיירי בשאין רוצים להשלים ומה שאין כן ברוצים להשלים אז לא נאמר לא תחיה כו' היינו דוקא קודם שעברו ישראל את הירדן כדאיתא בירושלמי וכמו שכתבו התוספות בקושיתם וא"כ ר"ת אינו סובר כתירוץ התוספות ואדרבה ר"ת כתב שאין לך מצוה גדולה מזו כלא תחיה כו' ואפ"ה לא התירוהו כו' אבל מ"מ לא דמי כלל לאונס שגירש דגבי אונס שגירש בודאי אין דעת הרבים מסכימים לזה הנדר שהוא"ל וע"י זה האונס שגירש הוא עובר על שלאו דלא יוכל לשלחה כו' ומכ"ש שאותם הרבים מסכימים בהרטה זו וכמ"ש לעיל שהוא"ל ואין כאן שום ספק שבל ידיהם הוא עובר על שלאו ומשא"כ גבי שלאו דלא תחיה כו' יש קצת לספקק אם כל דעת הרבים מסכימים בחרטה זו מטעם הנ"ל ואף דשלאו דלא תחיה היא מצוה גדולה אבל מ"מ שלאו דלא יוכל לשלחה גבי אונס שגירש עדיף לענין זה שבודאי כולם כאחד מסכימים לחרטה זו ומשא"כ בלאו דלא תחיה כו' והלאו דלא יוכל לשלחה גבי אונס שגירש יש לדמות להסיא עובדא דהסוא מקרי דרדקי דאדרי' רבינא שוא"ל דודאי רבים מסכימים בחרטה זו וה"ה גבי אונס שגירש וא"כ אין לדחות דברי ר"ת מההיא דאונס שגירש בסוגיא דשמעתתא דקימו ולא קיימו וגם הרשב"א בחידושיו במה שמקשה על ר"ת מההוא סוגיא דמכות הנ"ל לא החליט הקושי' שידחה דברי ר"ת מכח קושיא הנ"ל לגמרי רק כתב בזה הלשון וז"ל ומיהו בסוגיא דמכות בשמעתא דקימו ולא קימו משמע לכאורה דאפילו בכל מצוה דעלמא אמרו כן וצ"ע עכ"ל. הנה כתב הרשב"א לשון משמע לכאורה אבל לא בהחלט ודו"ק שם. **ואין** לפקפק ביישוב הנ"ל שישבתי דברי ר"ת וכתבתי דגבי אונס שגירש כ"ע מודים דאין דעת הרבים מסכימים מתחילה לנדר זה הוא"ל והוא לדבר עבירה כו' שהרי רש"י פירש בגיטין דף ל"ו עד"ר כך יאמרו לו הרי אנו מדירי' אותך על דעתינו וא"כ שרבים הדירו ונדר בפניהם ע"ד אותם רבים וה"ה בכ"ד גבי אונס שגירש כו' ה"פ שהדירו אותו על דעתם וא"כ איך כתבתי לדעת ר"ת דגבי אונס שגירש כ"ע מודים דאין דעת רבים מסכימים כו' הוא"ל והוא לדבר עבירה כו' שהרי לפי מה שפירש"י הדירו אותו הרבים בהדיא ונדר בפניהם.

אמנם אין זה כדי לדחות התירוץ הנ"ל שישבתי דברי ר"ת חדא דהלא אליבא דר"ת קיימינן דצריכין אנו ליישב דבריו מסוגיא דמכות גבי אונס שגירש כו' ור"ת כתב בהדיא בפ' השולח הביאו התוס' ד"ה אבל לדבר מצוה כו' וז"ל עוד אומר ר"ת דעד"ר היינו כשאומר על דעת פלוני ופלוני כו' אפילו שלא בפניהם וא"כ מה שכתבתי ביישוב דברי ר"ת כו' עולה על נכון וכן מסיים הרשב"א בחידושיו שם בפ' השולח בהדיא ולפי דברי ר"ת דעד"ר היינו כשמפרש על דעת פלוני ופלוני כו' אפילו שלא בפניהם. **ואף** לפי דעת רש"י שסובר שרבים מדירים אותו וצריך דוקא בפניהם ולאשר שגם דעת רש"י כדעת ר"ת בענין נדר שהודר עד"ר אין לו הפרה כ"א לדבר מצוה כההוא מיקרי דרדקי וכפי גירסת ר"ת הנ"ל והיינו כדי להשוות דעת רש"י ור"ת בכל דבר מה שיוכל להשוות אותם כי כבר אנו מוזהרים ועומדים מפי סופרים ומפי ספרים שלא להרבות מחלוקות בין הפוסקים ואעפ"י שבודאי מחולקים רש"י ור"ת בפי' נדר שהודר עד"ר דאליבא דעת רש"י צריך דוקא בפניהם ומשא"כ לפי דעת ר"ת וכמ"ש לפני זה אבל מ"מ בענין אם יש לו הפרה לשאר דבר מצוה נאמר שרש"י ג"כ סובר כדעת ר"ת וא"כ הדרא קושי' לדוכתי' לפי פירש"י בפירושו עד"ר מה שקשה על ר"ת בההוא דאונס שגירש כו'. אבל נלע"ד שגם לפירש"י בפירושו בעד"ר ג"כ לא קשה מידי שמ"ש רש"י דאדרה עד"ר שרבים הדירו אותו על דעתם י"ל גבי אונס שגירש ג"כ ה"פ שהאונס שגירש אמר בפניהם שרוצה לידור מאשתו שגרש והדירו אותו הרבים על דעתם אבל לא הגיד בפניהם שהוא אנס האשה הזו' ושעובר על שלאו דלא יוכל לשלחה כו' בנדרו זה אבל אם היה מגלה בפניהם שבנדרו זה שהדירו אותו הרבים עובר על שלאו דלא יוכל לשלחה כל ימיו בודאי לא הדירו הרבים אותו כיון שהוא לדבר עבירה ועדיף מההוא מקרי דרדקי. **וראיתי** בבית חדש שכתב בסימן רכ"ח בי"ד סעיף כ"ג וז"ל ונדר שעד"ר כו' עד לפירש"י עד"ר כך יאמרו לו הרי אנו מדירים אותך על דעתינו כו' עכ"ל ונראה ודאי דלאו דוקא שרבים נדרו ואמרו כך בפירוש אלא ה"ה אי שנדר ואמר שנודר עד"ר וגם הרבים אינם בפניו ואינם יודעים מזה שנדר נדר זה על דעתם ואפ"ה אנו דנין כך בנדר זה שעד"ר כאלו אמרו הרבים כך הרי אנו מדירים אותך על דעתינו כו' עכ"ל הב"ח וע"ש. וא"כ לפי זה פשיטא שאינו קשה כלום מן פירש"י על דברי ר"ת מה שהקשיתי לעיל ממ"ש רש"י בגיטין עד"ר כך יאמרו לו הרי אנו מדירי' אותך על דעתנו וכמ"ש לעיל שהרי לפי מ"ש הב"ח לשון זה לאו דוקא הוא. **אמנם** דברי הב"ח בעצמם תמוהים דמנ"ל להב"ח לומר שלאו דוקא שרבים אמרו לו כך כו' שהרי כתב הר"ן פרק השולח אמר אמימר כו' עד"ר היינו שנשבע בפניהם ואמר להם על דעתיכם או שאמר על דעת פלוני כו' או שאמר סתם ע"ד רבים כולהו הני גווני עד"ר מיקרי כו' וכן כתב רב האי כו' ע"ש בר"ן וכן בחידושי הרשב"א דהיינו שרש"י חולק וסובר שעד"ר פירושו שנשבע בפניהם דהיינו בפני רבים הידועים וז"ש אח"כ הר"ן ח"ל ובתוס' כתבו בשם ר"ת דעד"ר היינו ע"ד פלוני כו' אפילו שלא בפניהם אבל עד"ר סתם לאו כלום הוא והיינו שדעת ר"ת הוא שלא כדעת רש"י שצריך דוקא בפניהם וא"כ זהו שלא כדעת הב"ח אליבא דדעת רש"י שכתב דלשון זה לאו דוקא. וכן משמע בחידושי הרשב"א בגיטין פ' השולח דלשון זה דוקא דהיינו שאינו מיקרי עד"ר אלא כשנשבע או נודר בפניהם

ולמפוקי ר"ת הסובר שאפילו שלא בפניהם רק שפרש אותם וזהו שמביא אח"כ הרשב"א בחידושיו דאפי' שלא בפניהם מיקרי עד"ר. וא"כ זהו שלא כדעת הב"ח הנ"ל. ואיפשר שמ"ש הב"ח ונראה ודאי דלאו דוקא היכא שרבים נדרו כו' היינו לפי שהב"ח פוסק כאותם הפוסקים שסוברי' דעד"ר מיקרי אפי' שלא בפניהם וז"ש ונראה ודאי דלאו דוקא כו' אבל ודאי רש"י סובר שצריך דוקא בפניהם וכמו שמשמע מדברי הרשב"א והר"ן הנ"ל. ועיין בריב"ש סי' קפ"ה שכתב וז"ל וכפי' עד"ר כבר ראיתי מ"ש בשם המרס כי י"מ כגון שאמר סתם עד"ר ואינו מפרש אותם כו' ואז אין לו הפרה לדבר הרשות כו' ובשם ר"ת כתבו דאי שאומר סתם עד"ר ואינו פורש אותם אינו כלום ואינו מוסיף חומר בנדר ופירש עד"ר ר"ל שמפרש אותי' וגם רש"י פירש כן שהוא בפני רבים ונדר לדעתם שהוא פי' כך יאמרו לו הרי אנו מדירים אותך על דעתינו ולדבר הרשות אין חכם מתיר אפילו ברצונם שכיון שנדר לדעתם כבר סילק עצמו מן ההיתר שלא מדעת שיסכימו בהיתרו לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה כו' ע"ש דמשמע מדברי הריב"ש שר"ת ורש"י אינם חולקים שכתב ובשם ר"ת כתבו כו' וגם רש"י פירש כן כו' וא"כ משמע שרש"י ור"ת שוין יחד ובאמת לפי מה שכתבתי בשם הרשב"א ושאר פוסקים הנה רחוקים כמטחוי קשת דלפי דעת ר"ת אין צריך לידור בפניהם ואליבא דדעת רש"י צריך דוקא לידור בפניהם אבל מ"מ תרווייהו סברי שלא כדעת הרמב"ן. ומ"מ מוכח ג"כ דלא כדעת הב"ח שכתב לפי דעת רש"י ונראה דלאו דוקא כו' אם לא כפי מה שישבתי דברי הב"ח הנז'. אמנם במה שסיים הריב"ש אח"כ לפי דברי רש"י או דברי הב"ח מדוקדקים ח"ל הריב"ש ואפשר כו' ורש"י ז"ל לא בא אלא לומר דסגי כשמזכירין וידעו מי הם והם נסכמים בהיתר אין מתירים וכ"ש סתם או כדי שלא נבין מלשון הגמ' שאף כשהב"ד הם המשביעים אותו צריך שיזכירו עד"ר כלומר זולתם לזה ביאר רש"י ז"ל דכיון שב"ד הם המשביעים על דעתם ה"ז עד"ר כו' עכ"ל הריב"ש פה בסי' קפ"ה. ובסי' תקי"א כתב בלשון רש"י כלשון השני שכתב פה ע"ש וא"כ לפי מ"ש הריב"ש בשני מקומות הנז' דברי הב"ח מדוקדקים במ"ש ונראה ודאי דלאו דוקא היכא שרבים נדרו ואמרו כך בפי' אלא ה"ה אחד שנדר ואמר שנודר עד"ר וגם הרבים אינם בפניו כו' דנין כך בנדר זה שעד"ר כו' ע"ש והיינו כדברי מסקנת הריב"ש הנ"ל בשתי מקומות לפי דברי רש"י וע"ש. ועיין בערכין פרק שום היתומים דף כ"ג במשנה המקדיש כו' וקאמר בנדר שהודר עד"ר ופירש"י עד"ר שאומרים לו נדור וצריך ליישב פירש"י דערכין עם מה שמפרש רש"י בסוגיא דהשולח. **וראיתי** בהר"ן פרק השולח שכתב נ"כ דברי ר"ת שכתב הרשב"א בשמו בלשון אחר וז"ל ור"ת גריס כההוא מקרי דרדקי ואמר דלא אמרי' לדבר מצוה יש לו הפרה אלא כעין ההוא עובדא דהוי ליה כעין נדרי שגגות שהיו סבורים שהתינוקות יצליחו בלימודם מאיקרי דרדקי אחר כו' אבל בשביל מצוה אחרת שאין הנדר שגגות מתחלתו אין לו הפרה והביא ראיה כו' מגבעונים כו' ואעפ"י שיש מצוה בהריגתם דכתיב לא תחיה כל נשמה כו' ומסיים הר"ן דלאו ראיה דכיון דחזרו בתשובה לא היה מצוה בהריגתם כו' ועיין ב"י בסי' רכ"ח בי"ד שמעתיק לשון הר"ן הנ"ל ע"ש. **ולכאורה** דברי הר"ן צריכים יישוב כי יש לדקדק למה לא דחה הר"ן דברי הר"ת כמו שדחה אותו הרשב"א מסוגי' דמכות מההיא דאונס שגירש וסוגי' דשמעתתא הנ"ל היתה כין עיניו תיכף לפני זה שכתב הר"ן בשם הרא"ד וז"ל וכתב הראב"ד דכי אמרי' עד"ר אין לו הפרה לא אמרו אלא כשנשבע לדבר מצוה אבל לדבר הרשות יש לו הפרה וחזר בו מדאמרי' בפרק אלו הן הגולין גבי אונס שגירש שהדירוהו עד"ר והתם לאו לדבר מצוה אלא עבירה כמי הוא שהרי אמרה תורה לא יוכל לשלחה כל ימיו כו' ואחר זה תיכף כתב הר"ן הא דר"ת הנז' וה"ל לדחות דברי ר"ת מסוגי' הנ"ל דמכות מההוא דאונס שגירש כאשר שראה שהראב"ד חזר בו מדבריו מההוא סוגי' דאונס שגירש הנ"ל. וביותר קשה שבמה שדחה דברי ר"ת שהביא ראיה מגבעונים ודחה הר"ן ראיתו וז"ל ולאו ראיה היא דכיון שחזרו בתשובה לא היה מצוה בהריגתם כו' ע"ש ודחיה הזאת אינה דחיה כ"כ דהרי התוס' מקשי' קושיא זו בפ' השולח דף מ"ו ע"א ד"ה כיון דאמרי מארן רחוקה כו' וז"ל וא"ת בלא חילול השם נמי אין יכולין להורגן כיון שבאים להתגייר כו' הא למדת שאם חזרו בתשובה כו' וי"ל דאי לאו חילול השם נמי שלא היו יכולים להורגן היו יכולים לגרשם מעריהם ועוד דבאיתה שעה לא באו להתגייר כי אם אחרי כן ע"ש לשון התוס' וא"כ כמו שמתרצים התוס' קושיתם כמו כן יש לתרץ הדחיה דהר"ן שדחה את דברי ר"ת בתרוצו של התוס', וקושיא האחרונה הזאת יש ליישב שבודאי י"ל שהשני תירוצים של התוס' הנ"ל נראה להר"ן לדוחק גדול כי לפי תי' הראשון שתירצו התוס' דאי לאו כו' דנהי שלא היו יכולים להורגן היו יכולים לגרשם מעריהם כו' א"כ לפ"ז קשה דהלא בקרא כתיב ולא הכום בני ישראל כו' ולפי תירוצו של התוספ' הלא לא היו יכולים להורגן וכקושי' התוס' רק שהיו יכולים לגרשם מעריהם וא"כ איך אמר הכתוב ולא הכום בני ישראל הו"ל לכתוב ולא גירשום בני ישראל וגו' ולפי דעת התוס' צריך לדחוק ולומר שמ"ש ולא הכום בני ישראל היינו פירושו שלא גירשום ותי' זה היה נראה להר"ן לדוחק גדול וג"כ תירוץ הב' שכתבו התוס' ועוד דבאותה שעה לא באו להתגייר אלא אח"כ ג"כ דחוק למעיין שם בתוס' ולכן דחה הר"ן דברי ר"ת לפי סברת קושיות התוס' אבל מ"מ צריך יישוב למה לא דחה דברי ר"ת בקיצור מסוגיא דאונס שגירש וכמ"ש לעיל. **וצריך** ליישב את זה לפי דברי הר"ן לפי שסבר דגבי אונס שגירש ואדרה עד"ר מיקרי ג"כ כעין נדרי שגגות שבודאי אילו היה יודע שלא יפטור ממלקות בזה ויעבור בזה על שלאו דלא יוכל לשלחה כו' לא היה נודר לכן יש לו הפרה כמו גבי ההוא מיקרי דרדקי דהוי ג"כ כעין נדר שגגות בגופו של נדר ופתחו מגופו ומתוכו

מצוה

Digitized by Google

מעם עמא וכן כתב הרי"ן בתשובה סי' ל"ח וז"ל שמא יאמר מדם כבר מידע ד"מ ז"ל ואמר דלמא בכל דבר מעה כו' מלא דוקא שיהא פחמו מעופו כו' מ"מ נ"ל נבי מוסם שנירש מיקרי טעות נעופו של מר לפי שסבר שמחמת כדרו יהיה פטור ממלקות ואלו היה יודע שלא יפטור ומדרבה מכח סבור הוא חייב מלקות שמכח זה הוא מוכר של לא יוכל וגו' לא היה נודר כו'. אבל מדברי הרמב"ן בתשובה וסמיוחסים לו בסי' ע"ד משמע דמיקרי מר טעות אף שמן הטעות מעופו של מר ונם הפחת היו שלא מכוון אם מצתי בבית ל' תצו' כו' ואפילו ל"ת שאמר שלא בכל דבר מלוה מתירים מלא בכי הוות מעשה דלא משכחת דשייך כוותיה בכמן מותר דהמעשה התם משום דאמן סהדי דדעת הרבים מסכימים לפחתו של זה שלא עשה אלא מחמת כעסו.

ובן משמע מדברי ס"ה מהרד"ך דבמקום דאיכא למימר דסוי טעות מודה ר"ת דאע"פ שנדר יש לו לפרה אעפ"י שאין הטעות בעופו של נדר ופחתו אינו מעופו וז"ל מהרד"ך הכי בתשובה בית ז' ס"ה וא"כ כל"ד אמן סהדי דאי סוה ידע דקעבר על מות מכמים לא היה מסכימה דלא מכבית לדעת דמפרשים דאפילו מי שמשבע עד"ר כו' לא לכל דבר מלוה אמרו שמתירים אלא בכה"ג דהוה מעשה דהסוה מיקרי דרדקי דלא משכחת דשייך כוותיה הכא מודה דהא החם הטעם הוא משום דנדר טעות הוא כו' ס"ל אמן סהדי דשבועה של טעות היתה דאילו סבר דמלוה קעביד כו' ועשה בדבר שלא ידע דאיסור קעביד שבנדרותיו תשבור החשב של מלות מכמים עכ"ל ע"כ ול"ל לפי דעת הרמב"ן וכן לפי דעת מהרד"ך דזה מיקרי טעו נעופו של נדר ופחתו מעופו אבל זהו קלת דיוק. ומ"כ מוכח משם בהדיא דאפילו לדעת ר"ת אם יש לאמות בנדר טעות יש לו לפרה וכפי מה שכתבתי לעיל בבירור דברי התוספות בס"ה בתירוצם וי"ל דאם איתא דיש לו לפרה לא היה נדבר תיוב דהכא ומכל מקום יש לומר דהכא שאני דהכא הכי"ל בתירוצו כל דברי הרשב"א הכי"ל בתירוצו נם מה שכתבתי לעיל בביאור דברי התוספות בס"ה יעמו הנבעומים לחלק בין נדר שסובר בדעים כו' ולפי מ"ש הרשב"א הכי"ל מיושב הכל זה לפי שהנבעומים שאלו מותם מיהא שבועה יש שאין לה היתר לפי שהתירלו משם שמא לאחר שיודע להם שרימו מותם יסרנום ולפיכך שמא מיהא שבועה יש שאין לה היתר ואמרו להם שבועה שידעו שם חיוב הכא בנדר שהם מתנו שאין להם היתר לעולם בשום ענין כמו שהם אמרו להם ולענין יודעים דמשום שהשעמם לא חלה השבועה כו' עכ"ל מ"ש.

הנה במ"ש הרשב"א ותירלו בתוס' כו' לעון זה מיהו נמשמע כלל בתוס' שלנו אבל לפי מה שכתבתי לעיל בביאור דברי התוספות במ"ש בתירוצם וי"ל דאם איתא דיש לו לפרה אלא נדבר חיוב הכא שהנבעומים שיש לאפקפק האיך יעשו הנבעומים לחלק בין נדר שסובר בדעים כו' ולפי מ"ש הרשב"א הכי"ל מיושב הכל זה לפי שהנבעומים שאלו מותם שיש שבועה יש שאין לה היתר לפי שהתירלו משם שמא לאחר שיודע להם שרימו מותם יסרנום ולפיכך שמא מיהא שבועה יש שאין לה היתר ואמרו להם שבועה שידעו שם חיוב הכא בנדר שהם מתנו שאין להם היתר לעולם בשום ענין כמו שהם אמרו להם ולענין יודעים דמשום שהשעמם לא חלה השבועה כו' עכ"ל מ"ש.

הנה במ"ש הרשב"א ותירלו בתוס' כו' לעון זה מיהו נמשמע כלל בתוס' שלנו אבל לפי מה שכתבתי לעיל בביאור דברי התוספות במ"ש בתירוצם וי"ל דאם איתא דיש לו לפרה אלא נדבר חיוב הכא שהנבעומים שיש לאפקפק האיך יעשו הנבעומים לחלק בין נדר שסובר בדעים כו' ולפי מ"ש הרשב"א הכי"ל מיושב הכל זה לפי שהנבעומים שאלו מותם שיש שבועה יש שאין לה היתר לפי שהתירלו משם שמא לאחר שיודע להם שרימו מותם יסרנום ולפיכך שמא מיהא שבועה יש שאין לה היתר ואמרו להם שבועה שידעו שם חיוב הכא בנדר שהם מתנו שאין להם היתר לעולם בשום ענין כמו שהם אמרו להם ולענין יודעים דמשום שהשעמם לא חלה השבועה כו' עכ"ל מ"ש.

ובזה מתורצים שני הקושיות של התוס' דמצ"ע שסיב נודרי שבועה נשעות נם לפיכא דר"י מכל מ"מ נאמר שמדר שסובר כרבים אין לו לפרה סיב קלת מיהל כשם נפני שמומות וכן נם מצרו נ"כ על סלמו דלמ יעבו נאמרנ משום שסיב מיהל השם בדבר ולפחות רבנן שברי דמצ"פ דמדר שסובר כרבים יש לו לפרה מ"מ מיכא מיהל השם וזהו שמנך בתוס' לפי שמצרו נ"כ עשות מעופו של מר וכמ"ש לעיל שסיב שבור שמחמת נדרו יפטור מן המלקות ומדרבי מכח הנדר הוא חייב מלקות שמכח זה עובר על לא יוכל לשתה כו' לפחות לפי שאר הנעומים שכתבתי לעיל בשם דמשמע דאין לריך לסיות הטעות מעופו של מר כו' מ"כ קשה לפ"ז נוכל לומר כמצ"ע בכל נדרים שהם נדרי טעות ואין סהדי כו' וכמו בחדון דשרמב"ן ומהרד"ך הכ"ל. ובשרי"ק שם רלה ליישב קושית זו שאמרנו על ר"ת משא דמוכח שנירש וז"ל שם ותולם כי לעכ"ד יש שרשה לתמוה על ר"ת דשא משמע בשדית בפ"ב דשבועות דשנירש והדיר נרועתו עד"ר דאין נוקה בשום ענין משום דיכול לשמירה משום דהוי מלוה ויש לו לפרה ומייתי רמיה משטות מיקרי דרדקי כו' ולפי דברי סיה לו לנקות דשא אין יכול להמזיר דלא שדיך משבועת הנבעומים דלא היתה לה לפרה משום דבר מלוה כמ"ש לעיל שר"ן בשמו של ר"ת כו' ע"ש.

הנה מתוך כתבי נרשה כתילו מפיו מנו מייש בקושי' זו ובשמת קושית זו סיה של כת קודמין שכבר קדמוהו שרשב"א בתירוצו בקושי' זו וכמ"ש לעיל ובשמיק שכ"י לשון זה סיו רכ"ת שכ"ל. ורלוני שרשב"ק שכ"ל ליש קושי' זו וז"ל ותולם כי ר"ל דשא דקאמר ר"ת אאין לו לפרה, מפיו לנבר מלוה שלא כאין מוכרת דשטות מיקרי דרדקי מ"מ סייטו משום דלינמת לא סיה דעתו להתמרם משום מלוה זו שכל אם יבא שליסו ויאמר שכ סיה דעתו משעה רשטות להתמרם משום מלוה זו סיה לו לפרה בכל דבר

Digitized by Google

מצוה אפילו נשבע עד"ר והשתא א"ש הסוגיא דמכות דודאי אונס שנידר לא נקי כרי דדילמא היה דעתו משעה ראשונה להתחרט משום מצוה זו כו' ע"ש ודבריו אינם מובנים לי לכאורה במ"ש אבל אם יבא אליהו ויאמר כו' דהלא סברא זו היא סברת ר' יוחנן בפ' החולץ דף ל"ט ואנן קי"ל דאין הלכה כר' יוחנן בזה דאיתמר שם בסוגיא דחולץ למעוברת והפילה ר"י א' אינה צריכה חליצה מן האחים ור"ל א' צריכה חליצה מן האחים ר"י א' אינה צריכה אבע"א סברא ר"י סבר דאם יבא אליהו ויאמר דהא דאיעברי איפולי מפלה מי לאו בת חליצה ויבום היא השתא נמי תיגלי מילתא למפרע ור"ל תיגלי מילתא למפרע לא אמרי' כו' ואנן קי"ל כר"ל בהני תלת והא חדא מינייהו וכמו שמסיק בגמ' שם וא"כ קי"ל דהא דאם יבא אליהו ויאמר לאו סברא היא וא"כ ה"ה בכ"ד ותירוצו של מהרי"ק במה שרצה ליישב הקושי' של ר"ת מהא דאונס שנידר מכח סברא זו דאם יבא אליהו אינו ישוב. **אבל** כד מעיינת בגמ' דפסחים תמצא שזה אינו דאיתא שם בפ' כל שעה דף ל"ד וז"ל איתמר היסח הדעת ר"י אומר פסול טומאה הוי שאם יבא אליהו ויאמר ויטהרנה שומעין לו רל"א פסול הגוף הוי שאם יבא אליהו ויטהרנה אין שומעין לו ופירש"י דפסול הגוף הוי מעלה בקדשים שנפסלים בכך כו' ואפי' אם יבא אליהו ויאמר כו' וא"כ מוכח משם דר"ל סבר ג"כ דסומכין אהך סברא דאם יבא אליהו ויאמר כו' רק גבי היסח הדעת אמרי' דאין שומעין לו משום דפסול הגוף הוי דהיינו שמעלה עשו בקדשים כו' ודוגמא מה שאמרי' במנחות פ' הקומץ ובגמ' דמצות חליצה גבי יבא אליהו ויאמר אין חולצין בסנדל כו' אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל וא"כ לפ"ז דברי ר"ל סותרים זא"ז אלא ודאי צריכין אנו לומר דהך סברא דאם יבא אליהו אליבא דכ"ע איתא. וכן מצינו בכמה מקומות בגמ' דגיטין דף מ"ב אבעיא להו מעוכב גט שחרור אוכל בתרומה כו' ת"ש כו' כהנת שנתערב ולדה כו' הגדילו משחררים זא"ז הכי השתא התם אם יבא אליה ויאמר בחד מינייהו דעבד הוא קנין כספו קרינן ביה כו' ע"ש. וכן איתא בתוס' בחולין פ' השוחט דף ל"א ע"ב ד"ה אלא זה פי' למיתה כו' וז"ל ואין להוכיח מכאן דאפי' בידי שמים אפשר לצמצם דקרא איכא למימר דאצטריך אם יבא אליהו ויאמר שבצמצום נעשה כו' ע"ש וכן בגמ' דפסחים דף י"ג ר"א איש ברתותא כו' לדבריכם אף תלויות לא ישרפו שמא יבא אליהו ויטהרם כו' וכן לקמן בסוגי' דר"ח סגן הכהנים א"ר יוסי אין הנדון דומה לראיה אבל היאך נשרף עם הטומאה שמא יבא אליה ויטהרנה כו' ע"ש. וכן בגמ' דבכורות פ' כל פסולי המוקדשי' דף ל"ג ול"ד ע"ש. וא"כ מוכרחי' אנו לומר דמ"ש לעיל ר"ל גבי החולץ ליבמתו מעוברת דר"י סבר שמה חליצה מטעם דאם יבא אליהו כו' ור"ל סבר דלא שמה חליצה לא מטעם דלא סבר הך סברא דאם יבא אליהו כו' רק מטעם דתיגלי מילתא למפרע לא אמרי'. וכן איתא שם בגמ' ר"א אם יבא אליהו כו' השתא נמי תיגלי מילתא למפרע ור"ל סבר תיגלי מילתא למפרע לא אמרינן כו' ע"ש א"כ משמע מזה דגם ר"ל סבר דאם יבא אליהו כו' רק שתיגלי מילתא למפרע לא אמרינן וה"ה בכ"ד גבי אונס שנידר ג"כ אמרינן אם יבא אליהו וכמ"ש הגאון מהרי"ק הנ"ל וא"כ תירוצו במה שתי' דברי ר"ת הוא נכון. אמנם מ"מ יש לדחות ולומר שתירוצו אינו נכון דהלא לפי מה שכתבנו אף דר"ל סבר ג"כ הך סברא דאם יבא אליהו ויאמר כו' אבל מ"מ במקום שצריכין אנו לומר שתגלי מילתא למפרע אז לא אמרינן אם יבא אליהו ויאמר וא"כ בכ"ד גבי אונס שנידר לפי דברי מהרי"ק הנ"ל צריכין אנו לומר דאם יבא אליהו ויאמר שכך היה דעתו משעה ראשונה להתחרט משום מצוה זו היה לו הפרה לכל דבר מצוה ולכן גבי אונס שנידר לא נקי דדילמא משעה ראשונה היה דעתו להתחרט משום מצוה זו כו' והיינו ג"כ מאחר שאנו רואים שעתה הוא מתחרט על נדרו וא"כ בודאי משעה ראשונה היה מתחרט משום מצוה זו ולפי מה שכתבנו לא אמרי' תיגלי מילתא למפרע.

איברא כד מעיינת בסוגיא דהחולץ בתוס' שם תמצא שיש ליישב דברי מהרי"ק וז"ל התוס' בד"ה תיגלי מילתא למפרע לא אמרינן אע"ג דלקמן גבי ספיקות כו' חשבינן ליה בת חליצה ויבום כיון דאם יבא אליהו ויאמר דהא לא קידש ומשני דלא דמי דהכא אין זה ספק ראוי להתברר עכשיו שאי אפשר לידע העתידות אבל התם א"ל לידע אלא מה שבאותה שעה כו' עכ"ל וא"כ מוכח מדברי התוס' דלא אמרי' תיגלי מילתא למפרע אלא דוקא במקום שא"א להתברר הדבר מתחילה מטעם שא"א לידע העתידות אבל בכל מקום אמרי' תיגלי מלתא למפרע במקום שהיה אפש' להתברר מתחלה וא"כ ה"ה בכ"ד גבי אונס שנידר היה אפשר להתברר מתחילה ולא היה צריך לידע העתידות אמרי' אם יבא אליהו ויאמר שכך היה דעתו משעה ראשונה להתחרט משום מצוה זו וכמ"ש מהרי"ק וה"ה בכל המקומות הנ"ל וכן בתוס' בחולין הנ"ל שהזכרנו דאמרי' אם יבא אליהו ויאמר ג"כ א"ל לידע העתידות. **ולכאורה** היה מכאן ליישב קושיות התוס' זולת החילוק שמחלקים התוס' בין היכי דספק זה ראוי להתברר כו' דתחילת הסוגיא היא בשלמא לא תתייבם כו' אלא לא תחלוץ אמאי לימא תהוי תיובתא דר"י כו' ומסיק התם אם יבא אליהו ויאמר והיינו אליבא דר' יוחנן כי כל השקלא וטריא הוא אליבא דר"י לאפוקי אליבא דר"ל סברא זו ליתא. אמנם כד מעיינת שם בסוגי' תמצא שקושיות הגמ' בהא דהספיקות קשה אליבא דכ"ע דהיינו על הברייתא דר' יוסי וצריך לתרץ תירוצו של הגמ' התם אם יבא אליהו כו' זולת זה כבר הוכחנו דגם ר"ל סבר האי סברא דאם יבא אליהו כו' ותירוצו של התוס' הוא אמת ולפ"ז הוא דוחק ליישב דברי ר"ת בזה. ואף שראיתי בתשובי' הגאון מהר"ם מפדואה סי' ע' מביא סיוע שמיישב מהרי"ק דברי ר"ת מ"מ כתב שזהו דוחק גדול וכבר העיד מהרי"ק על עצמו שזהו דוחק גדול ליישב דברי ר"ת בזה שמסיים שם בדבריו וז"ל ואין להאריך בזה ויהיה התירוץ זה נכון ליישב דברי ר"ת או לא ועלובה היא הפיסקה שנתמוטטה מפיד

עליה בעצמו שמהרי"ק בעצמו נסתפק בזה אבל כפי מה שישבתי דברי ר"ת לעיל דבריו הם נכונים בטעמם וא"כ לפי דבריו דנדר שהודר עד"ר אין לו הפרה כי אם לדבר מצוה כי הוא מיקרי דרדקי ואין בידינו לזוז דברי ר"ת ממקומו וכמ"ש מהרי"ק שם אחרי שכתב ישוב לדברי ר"ת מסיים שם ויהי' התירוץ נכון כו' פשיטא כי אם בעניותינו אין לנו לזוז דברי ר"ת ממקומו ואפילו כמלא נימא כו' עכ"ל. ואף אם נאמ' שרוב הפוסקים אשר מימיהם אנו שותים הכריעו שלא כדברי ר"ת וכמבואר באריכות בטו"ד סי' רכ"ח ובב"י שם וכמ"ש ג"כ מהרי"ק שם.

אמנם מ"מ כל הפוסקים כולם עונים ואומרים פה אחד דנדר שהודר עד"ר אין לו הפרה וכמשמעות מסקנת הגמ' פ' השולח ובשאר מקומות בתלמוד שהזכרתים לעיל דמסיק בגמ' אמר אמימר הילכתא נדר שהודר עד"ר אין לו הפרה כ"א לדבר מצוה א"כ בכ"ד שקיבלו עליהם בהסכמה שקיבלו עד"ר אין לו הפרה כמשמעות הגמ' וכמסקנת הפוסקים ואף לפי דעת הראב"ד הובא בהר"ן פ' השולח וז"ל דכי אמרי' עד"ר אין לו הפרה לא אמרו אלא כשנשבע לדבר מצוה אבל לדבר הרשות יש לו הפרה וכן כתב מהרי"ק שורש הנ"ל בשם בר פלוגתא שכנגדו חולק עליו שם בנדון שלו כתב דברים הללו בשם רבינו יעקב כו' דכי אמרי' דלדבר הרשות אין לו הפרה ה"מ כשנעשה מתחילה לדבר מצוה כי ההוא מיקרי דרדקי אבל נדר דלדבר הרשות שנעשה מתחילה לדבר הרשות אין דעת הרבים מזקק לו ויש לו הפרה אפילו לצורך דבר הרשות עכ"ל וא"כ לפי דבריהם כשנשבע לדבר הרשות יש לו הפרה וא"כ בכ"ד הוי כנשבע לדבר הרשות ויש לו הפרה אבל ז"א חדא דכבר הקדמנו בכ"ד שקיבלו עליהם גדר וסייג שלא יהיו בנות ישראל הפקר לגיים אותן ואין לך נשבע לדבר מצוה גדולה מזו כי גדולה הבושה וכמבואר בכמה מקומות בפוסקים ואין לו הפרה ובר מן דין הלא כבר מחו לה אמוחא והראב"ד בעצמו חזר מסברא זו מסוגי' דאונס שנידר וכמו שכתב הר"ן שם דגבי אונס שנידר אמרינן כגון שהדירה עד"ר שאין לו הפרה והתם לאו לדבר מצוה אלא עבירה נמי היא שהרי אמרה התורה לא יוכל לשלחה כו' וכן כתב מהרי"ק בשורש הנ"ל שחולק על בר פלוגתי' בנדון שלו שרוצה להתיר הנדר עד"ר אם תחילה נעשית לדבר הרשות ורוצה לסמוך על הפוסק רבינו יעקב הנ"ל שמחלק בין נשבע עד"ר לדבר מצוה אין לו הפרה ומשא"כ כשנשבע עד"ר לדבר הרשות אז יש לו הפרה וכתב ע"ז מהרי"ק הנ"ל דאיהו נמי תבריה לגזיזיה דהא הדר ביה כמ"ש הר"ן כו' מההוא דאונס שנידר כו' עכ"ל.

וראיתי בתשובי' הרב מהר"ר אהרן ן' ששון סי' קפ"ב שמקשה שם על דברי הראב"ד הנז' וז"ל ואחר שהוא כן קשה לי קושיא חזקה בדברי הראב"ד לכאורה (ע"ש במה שנושא ונותן בסוגי' דהשולח אם נדר שהודר ברבים אם יש לו הפרה וכתב בשם הראב"ד דכי אמרי' דעד"ר אין לו הפרה דוקא בנשבע לקיים המצוה כההוא דנושא נשים בעבירה כו' ע"ש ועי"ז מקשה) דכסברא דאף דנשבע עד"ר לדבר הרשות אין לו הפרה מסתמתי' דהכא דהא כד מקשי לר"נ דאמר אין צריך לפרט את הנדר ממתני' דהנושא נשים בעבירה כו' הוי מצי לאקשויי ממתניתין דהאך נודרת ליתומים כו' דילמא אזלא לגבי חכם כו' אלא ודאי דהוי מצי לאקשויי כמ"ש התוס' דה"מ למיפרך וצריכין אנו לתרץ כל אותו המשא ומתן שמסיק בגמ' על ההוא דהנושא נשים בעבירה כו' והיינו דמדירין עד"ר כו' א"כ הרי לך שר"נ מוכרח לתרץ מתני' דאדרה עד"ר (אף לדבר הרשות) ותו דצריכין אנו לומר דגמ' דהקשה למטה היתא לנ"ד נדר שהודר ברבים כו' אלא לנ"ד כו' ודאי שהוא עצמו יכול להקשות לעיל במאי דאר"נ דמדירין לה ברבי' וצריכין לתרץ דמדירין עד"ר כו' וא"כ הרי לך שהגמ' ס"ל הכי בדברי ר"נ דבדבר הרשות עד"ר אין לו הפרה וא"כ זהו שלא כדברי הראב"ד שסבר דבדבר הרשות עד"ר יש לו הפרה והאריך הדבר כן ול"ע כעת. עכ"ל הרב מהרא"ש בתשובי' הנ"ל והעתקתי לשונו לפי שצריך אני לדקדק עליו כי כד מעיינת עליו בדברי הגאון מהרא"ש הנ"ל תמצא שבכפא דחטא נגרי בגויה כשרוף חרדלא כי לפי דברי מהרא"ש בעצמו אין מקום לקושיתו בדברי הראב"ד דהלא לפי מ"ש מהרא"ש לפי זה בפירושו לדברי הראב"ד בא לתרץ קושי' הר"ן (דהיינו קושית הגמ' בתוס' בגמ' ע"ש) וקושיות התוספות וקושי' הר"ן הנ"ל אליבא דרב הונא שסבר דכניסת אין מדירין אותה וכן קושי' השניה שהקשה הר"ן אהא דפריך וליחוש דילמא אזלא לגבי חכם כו' ליתני דמדירין אותה עד"ר כו' קושיו' אלו קשה דוקא אליבא דרב הונא ולא על ר"נ שסבר דאפי' כניסת מדירין אותה ומדירין אותה עד"ר וסבר ר"נ שאף בנשבע לדבר הרשות עד"ר אינו יכול להפר וה"ה בקושיא הראשונה שמקשה שם מהרא"ש דבמאי דמקשה הגמ' לר"נ כו' ממתני' דהנושא נשי' בעבירה הוי מצי לאקשויי כו' קושיו' אלו אינם קושי' רק אליבא דר"נ ולא אליבא דרב הונא ואם כן הראב"ד לעולם סובר שאליבא דר"נ אין לחלק בעד"ר בין נשבע לדבר מצוה ובין נשבע לדבר הרשות ומה שמחלק הראב"ד בין נשבע לדבר מצוה כו' היינו אליבא דרב הונא ולפ"ז אותם שתי קושיות שהקשה מהרא"ש הנז' על דברי הראב"ד מעיקרא ליתי' דהלא לדברי מהרא"ש הראב"ד בא לתרץ ב' קושיות של הר"ן וקושיות של הר"ן אינן אלא אליבא דרב הונא ולא אליבא דר"נ ואליבי' דר"נ מודה הראב"ד דאף בנשבע עד"ר לד"הר א"ל הפרה. **וכל** זה כתבתי ליישב דברי הראב"ד לפי מה שפירשו מהרא"ש אליבא דהר"ן שהראב"ד בא ליישב קושיות הר"ן כו' אליבא דרב הונא אבל אם נאמר שהראב"ד לא בא ליישב מה שקשה על דברי רב הונא ונאמר שדברי הראב"ד הם אליבא דכ"ע ובפרט שמצאתי שהביאו הפוסקים חילוק זה בשם רש"י ז"ל ות"ל הר"ן בתשובי' סי' מ"ב בשם רש"י וז"ל ועוד שדברי רש"י ז"ל מוכיחים בפ' בתרא דמכות שאין נדר עד"ר כלום אלא בשנדר לקיים המצוה אבל לדבר הרשות לא כו' ואפי' הוא מי שחולק

Digitized by Google

מ"מ כו' ס"ב ומ"כ זהו ממש חילוק של הרמב"ד. בממת מה שכתב הר"ן בחשוב, הכ"ל שהרי רש"י מוכיחים לחלק בזה בפ"ב דמכות גם מלחתי שם שום סוכחה בזה שם גם שמעתי שהוכחת הר"ן ברש"י שממלק חילוק זה בפי שכתב רש"י שם בדף ט"ז ע"ח ד"ה עד"ר שמעת לה עון שמסורה לו והדירה עד"ר כו' ע"ש ומזה מוכיח הר"ן דלא אמרינן עד"ר אין לו הפרה אלא כשהודר לקיים המצוה כו' וזהו שכתב הר"ן ומעפ"י שיש מי שחולק כו' ליטו פחום, נד"ה כגון שהדירו כו' שחולק על רש"י בזה אבל בפי שכתבתי נשיל בדברי רש"י ז"ל שכ"ל שהוקשה לרש"י בזה דהלא הבדר ליטו אל וכמו שכתבתי החום' בפי' נתרן שם וכתבו ז"ל אלא שהדירם בלא שום עון ושפיר אל עלה כגון דאמר הואיל תשמישך עלי ע"ש וכן כתב רש"י שמעת לה עון שמסורה לו והדירה כו' ע"ש ומ"כ בפ"ז אין דברי הר"ן מוכרחים לפרש ברש"י שחלק בבד"ר בין נודר לדבר מלוה או לדבר הרשות כו' ובפרט לפי מ"ש הר"ן בפירושו להרי"ף שהרמב"ד שחלק חילוק זה בין נודר לדבר מלוה לנודר לדבר הרשות כו' חזר בו מסוני' לחום שנירם ואין כתב הר"ן בחשו' בל"ל שהרי רש"י בפ"ב דמכות וסייטו בסוגיא לחום שנירם מוכיחים לחלק בין נודר לדבר מלוה לנודר לדבר הרשות כו' והם הרמב"ד חזר בו מחילוק זה מחמת סוגיא לחום שנירם הנ', כוונתו לפי דברי הר"ן לריכים לחו לומר דמה שחזר הרמב"ד מחמת הסוגיא לחום שנירם סייטו לפי שקשה להרמב"ד על פרש"י קושיות החום' בל"ל דלפי דברי רש"י אין זה מלוה לקיימה כו' ולכן חזר בו ומפרש כפי' החוספו' אבל לפי מה שכתבתי בדברי רש"י אין דברי הר"ן מוכרחים לחלק חילוק זה ברש"י אלא דלפי דברי הר"ן שכתב שהדברי רש"י בין נודר לדבר מלוה לנודר לדבר הרשות כו' והם הרמב"ד חזר בו מחילוק זה מחמת סוגיא לחום שנירם הנ', כוונתו לפי דברי הר"ן לריכים לחו לומר דמה שחזר הרמב"ד מחמת הסוגיא לחום שנירם סייטו לפי שקשה להרמב"ד על פרש"י קושיות החום' בל"ל דלפי דברי רש"י אין זה מלוה לקיימה כו' ולכן חזר בו ומפרש כפי' החוספו' אבל לפי מה שכתבתי בדברי רש"י אין דברי הר"ן מוכרחים לחלק חילוק זה ברש"י שכתב שהדברי רש"י בין נודר לדבר מלוה לנודר לדבר הרשות כו' ולפי"ז אין לחלק חילוק זה בין נודר לדבר מלוה לנודר לדבר הרשות כו' אלא דלפי"ז קשה לרש"י מדוקדקים לחוקשה לרש"י קושיותיהו הנ' למה מלני למדרינן לה ברים הלא ע"ז קשה קושית הגמ' הניחא למ"ד כו' ולריך לחרן תירון אחר למדרינן מותה עד"ר ובלן לא שייך לחרן שמדרינן מותה עד"ר דלפי דברי הרמב"ד עד"ר יש לו הפרה כשחחילת שהור הוא לדבר הרשות ומ"כ קשה ע"ז הני' הניחא כו' ולריך לחרן תירון אחר שמדרינן מותה עד"ר ש"ל דר"ל כשהוא לדבר הרשות ומ"כ ס"ל לר"ל לחרן בקיצור שמדרינן מותה ע"ז הכבר כו' ובלן מחרן רש"י קשבר אבר שהור ברים אין לו הפרה כו' ר"ל דר"ל בא להורות דקשבר אבר שהור ברים אין לו הפרה לכן מחרן תירון זה ובחחת היה יכול לחרן למדרינן מותה ע"ז הכבר כו' ולכן לא מקשי הגמ' הניחא למ"ד כו' ומשום זה יש לשבר ג"כ לפי הס"ד שבבר היש לו הפרה שמדרינן מותה ע"ז הכבר כו' וזהו שדקדק רש"י וכתב בד"ה ברים ירדת בפי עשרה בפי עשרה וקשה למה היל"ל בפי עשרה ולא בפי תלחה אלא שבבר הטעם משום דמלימת מילחת טפי לכן כתב בפי עשרה דמלימ' מילחת טפי מבלחת.

אמנם דברי רש"י אינם מובנים לי במ"ש ירדת בפי עשרה כי בלחת ל"ל דכל מילחת דמחשבד בפי תלחה אלים טפי וקשה למה כתב הרשב"ם בחידושיו הכ"ל שדברי הרשב"ם מדוקדקים לפי שיחת הגמ' שבבר בפי תלחה. ולע"ד נראה יישוב למה כתב הרשב"ם בחידושיו הכ"ל מילחת דמחשבד בפי תלחה אלים טפי וקשה למה כתב הרשב"ם בחפי תלחת. ולע"ד שדברי הרשב"ם מדוקדקים לפי שיחת הגמ' שם בלח מ"ו ע"ח ר"י מומר כל מר שידעו בו ברים כו' ומקשי וכמה ברים רב יחנן אמר שבשה ר' יצחק אמר עשרה ומ"כ רב יחנן שבר בפי ג' מקרי ברים וכל השקוף ומרינן מ"ש הגמ' למדרינן לה ברים זהו לפי דעת ר"י ולכן כתב בחפי תלחת דלריך לומר שבבר בפי עשרה ודברי ר"י ע"ש למה כתב בפי עשרה הלא מליכא דר"י קיימי' ור"י שבר בפי ג' שו ברים וזולת זה הלא הלכה כר"י נגד ר"י וכמ"ש הרמ"ם בסוף פרקין וכן פסקו כל הפוסקים ולפ שגבי ברים אין מפקיחת לריכ שוחל וסברי דברים יש לו הפרה אבל מ"מ מזה משמע לדרבון שבברי דעד"ר אין לו הפרה שיטו ג"כ ע"ד שפשה וכר"י וכמ"ש הרמ"ם שם ורלחה לפחות מג' לא מקרי ברים כי הכא ולא כר"י וכ"כ הר"ן ח"ל הלכחת עד"ר אין לו הפרה שיטו שפשה כר"י לומר הכי נקמן בפרקין ט' מכ"ל ומ"כ דברי רש"י ל"ש כזה לעיל"ד. ומ"כ לפי"ז שברת הרמב"ד נכונה היא דאר שהודר ברים אין לו הפרה לפ כשנשבע לדבר הרשות שיטו משום דלריכא מילחת טפי וכמ"ש נשיל ומחורלי, שהני קושיות שהקשה עליו מהרש"ם דלחחני דהחיך טודת ליחומים אינו יכול לחקשות מלוה לגבי חבם כו' לפ שבחבו החום' דהוי מני לחקשוי חבל מ"מ החרון לינו מוכרח לחרן ע"ז שמדירים אותו ברים וכמו שחרן על קושיות ממחני' דטודת ליחומים כו' שיטו שמדירים אותה ע"ז הכבר כו' וג"כ קשה, אני שהקשה ותו לריכים מאי לומר בגמ' שהקשה הניחא למ"ד כו' ולפי מה שכתבתי זה אינו לריך לחרן בשד"ר כו' ולפי מה שכתבתי זה אינו לריך לחרן

ובעיקר קושיתו אל מהרי"ו נמ"ש דאם הרמב"ם היה פוסק כר"ל ט' למה לו לפי' שהרי עד"ז והוא פתם בלשון המצוה דמודרת ליתומים כל מה שירצו ופלא שהתפלא הרמב"ם אם הוא פוסק כר"ל ולפי מה שהבנתי בשיטת הרמב"ם ס"ל דלפ"ז אם תאכל בפירוש בפירוש ויפר לה בשעת שמעתה דברי הרמב"ם ס"ל דלפ"ז אם תאכל בפירוש בפירוש ויפר לה בשעת שמעתה לפסוק היינו מועיל למפרע בשעה שנייר אבל מ"מ החכם עוקר את הנדר ויכול לאסור הנדר למפרע אף בשעה שהיקור ומ"ל קושי' הגמ' ככוס שמא שתקה ולימוח דלמא חזלה נגבי חכם כו' וקושיות התוס' היו כלום. ולפשר ניחא דשברת התוס' הוא אף שהחכם עוקר הנדר כו' היינו לפסור מקרקן ומטלטלין וכמ"ש הרמב"ם אבל בשעה שהחכם עוקר מלקות שנין שעברה במזיד בלי התראה היינו מועיל שום שלא לפסור מלקות ולכן מקשי' התוס' שפיר דיבורו על ככר זה ומ"ל מאי מקשי ולימוח דילמא חזלה נגבי חכם כו' **ובד** מציינת בגמ' דשכועות פ"ג דף כ"ח תשלח שמוכח כן להפורש שם בשבועה על שבועה היינו מועיל שלא לפוטרה מן השוט רק במקום שצריך קרבן או מלקות למשיך שם אמיתר אחר אפי' בשלא כוונ בשעת הלא תעלה בשבועה במזיד ואכלה והיו ממוסר מלקות כגון במזיד בלי התראה ומ"ל לא ס"ל לגמיתר דשלא מועלת אפי' לפסור מן השוט רק בשעל מנת ניין ואכם עוקר הנדר קושעת דמלתא נקט דסיינו אפי' במקום שיש קרבן או מלקות.

אמנם זולת זה דברי התוס' צריכין יישוב במ"ש וכן בשמוך דפריך ולימוח דילמא חזלה כו' וצ"ע דאחר כו' שיכול לספר כו' מ"ש כו' לאיכא למיחש כו' ע"ש. ובשה ע"ז הלין אחר אחר לאחר שפיר מלא תיחש הקושיא לשמוכה מחורצת בזה למקשי' וא"ת וידיעה אבל מלא מ"מ מקשיא שיהם הא דפריך וכן בשה בשעוך היינו מחורצת בשה דר"ל כו' דמ"מ בשה מאי מקשי ולימוח דילמא חזלה נגבי חכם וידיעה שלא תאכל כו'. ובהבנת דברי התוס' נלע"ד לפי שיש עוד לפשפש בקושיות, שבשה בשה דפריך ולימוח דלמא חזלה נגבי חכם לפי שבשה זו לקושיות התוס' דמאי מקשי' ולימוח כו' וידיעה שלא תאכל בכר זה כו' ומ"ל לא תוכל ליכך עוד לנגבי חכם כו' שלא לפי שבשה זו קושיות התוס', היינו קושיא דלפי מאי לאחר דר' הונא דיבשה אין מדיירין אותה בלל ומ"ל היינו מועיל בשה שידיעה על ככר זה ופ"ז מקשי הגמ' שפיר ולימוח ואינו בשה מאי מקשי ולימוח וידיעה כו' שלא לפי דברי ר' הונא דבשה אין מדיירין כו' ואינו מועיל שידיעה כו'. **ונלע"ד** דהשתא דברי התוס' בקושיא הראשונה לק הוא ות"ת וידיעה שלא תאכל בכר זה כו' ומ"ל למה ליפשת אין מדיירין אותה הועיל ובשעל יוכל לספר שלא מה מדיירים אותה על בכר זה אין יכול לספר ומ"ל למה מקשה השתקן מ"ש ליפשת מ"ע כו' כי לא ליפשת נמי כו' שלא מיה יכול להקשות מיהם ובזה שכל ליפשת דמ"ע ליפשת אין מדיירין אותה שלא יכולי' להדיירה ע"ז בכבר כו' ולפ"ז מ"ש הא דמקשה התוס' מ"ש וכן בשה בשמוך דפריך ולימוח כו' ור"ל דמקשי בשמוך דפריך ולימוח כו' ע"ז מקשי' התוס' דשדיף, מיהם הו"ל להקשות שכל ליפשת למה תמר ליפשת אין מדיירין אותה דידיעה על בכר זה כו' ומ"ש הא דמקשה התוס', וכן בשה בשמוך היינו דומיא דקושיא הראשונה ופ"ז כתבו התוס', ולר"ת לתמר בפ' נערה כו' תני שפיר כו' ושייט פירושו דבני הקושיות מ"ש בית ר"ת כו' ולפ"ז מתורץ ג"כ הקושיות שהקשיתי בתוס', לפי דעת תירוצי הרשב"ם הו"ל בזה שהקשה התוס', וכן בשה בשמוך. ויש עוד לדקדק בקושיא זו בשה דמקשה בגמ', כי מינשה מפר לה בשעל ובשה לאה לא מקשה מאחרי, בלא רב הונא דאמר לאחרי, התקין ר"ג שתהא טורפת ליתומים מה שיוציא ר"ג בתקנתו מי הייני ליפשת שלא יפר לה בשעל ומי הייני שלא ליפשת הלכו מינשה מפר לה בשעל כי ממקשה לא ידע מזה שיין הכשעל מפר בקידושין. ולכאורה יש לישב קושיות הזולת די"ל בלא רב הונא ל"ק לחתני, כי בחתני י"ל לחפי' ליפשת מדיירין אותה בריבים וכמ"ש ר"י אבל רב הונא שמיו מחוק בין בריבים לשטיו בריבים רק בין ליפשת בלא ליפשת ל"ק בשה ליפשת חתני מדיירין אותה. אחנם יש לישב קושי' הזולת בגמ' התוס', לפ"ק ד"ה ולימוח כו' דחתני מיבא לאחר אותה ע"ז הכבר כו' וכמ"ש התוס', כל"ל ל"ק בשה למה התוס' שהיה מוכיר קושיתם על ולימוח ולא בשה דמקשה כי לא ליפשת נמי כו'. ויש בקושיא זו כמה קושיות ולא רמיזו להתריץ בזה ובחתני את הל"ל לפי שרמיתי להרב הגדול מהרי"כל בס"ג בחדושי ניעין שלו שהרגיש בקושיות הל"ל דבר"ת לא מתרצת הקושיות שבשה התוס', וכן הא דפריך בשמוך ולימוח כו' ובחב וצריך לפרש דבחתני דקאמרי התוס', לר"ת ל"ש סיינו הקושיות הראשונה הכל קושיות השניה בשמוקה שמדת וחכו דמוק מאוד דלאחר דברי התוס', נכונים הם. **וראיתי** בשלו, מהר"י טרח"כ ח"ח סי' קמ"ב שבחב וז"ל ועוד קשיא לי דבכלל, מיהות בחב הרמב"ם (בפי"ו) דין האומנה שבאת בגבות בחובתה דתנן כו' התקין ר"ג שזקן שבאת מודרת ליתומים כל מה שירצו ובובה בחובתה ופרכינן ולימוח דלמא חזלה נגבי חכם ושרי לה ופרקינן לה מלינא דרב הונא דקאמר צריך לפרש את האחר ומיהו מלינא דר"ל דא"ל לפרש את האחר מפקינן בפשוט דמדיינן לה מר"ח ואם כרב ז"ל סיי פשוט בן כר"ל דא"ל לפרש כו' היה צריך להצריך מצחתו מודרת ואחר מדיר"ח ואחר אחר מדיר"ח ואחר אחר מדיר"ח ואחר א

דנטר אינם יכולים לסתור מרם שסתרינו על"ל וז"ל כב"י בשם ברשב"ם בתשובה על נטר שסתרינו מד"ר להתסב נמישק סמם בפנין פעמי ומה"כ בתמרנו כיון שסתרינו מד"ר מרי ניע דתסב"ל שגע ע"ד סתסב סאסנ בקסלות סתרינו מגע ע"ד דין התורם כו' ולפיכך לרי מונע סיתר לתרם סזם סי ע"ם וע"כ מוכח מתשו' הרשב"ם דלען ו' בפרק במרם שסתרינו שקסל עדיר וסו פותר מ"ם סריע"ם בשנו. ויש ניעב שע"ם סרי"ב בשם הרשב"ם בתשוב' ליירי במקום שיש מנהג שהקסל מתירים מרמי לנטר בעומס לפי שם סתרינו מד"ר וכן מוכח מתשו' הרשב"ם שסניח סרי"ב שסעסיים בם זה הלשון וע"מ במרמי לנטר יש ו' בפרק כיון שהנהגו כן ד"ל סתסב סאסנ בקסלות סתרינו כי. וכזה יש לינק שע"ם הב"י בשם הרשב"ם בסיפק ליירי במקום שיון שם מנהג וכמ"ש הרשב"ם בתשו' שהובא בב"י כיון שסתרינו מד"ר מרי ניעו דעתם שיע ע"ד סתסב סאסנ בקסלות סתרינו. וכזה יש לינק שע"ם הב"י בשם הרשב"ם בתשובה הרשונה וכן משמע מתשו' הרשב"ם סי' תרל"ה בדפוס. ומב"ם שלכאורה משמע מדברי הפור שקסל אינם יכולים להתיר המרם מפר סתרינו מד"ר וז"ל סטור ומדרש ומרמים שמפיליס הקסל לפ מיקרי מד"ר כי ויש לסם סתרם בפה פתח כו' ומוזרים ומתירים בעומס כו' לדייק סטור דפה מיקרי מד"ר וכן נוזרים ומתירים בעומס דמשמע שם שמרו בפי שסתרינו מד"ר אינם יכולים להתיר. **אמנם** יש לפרש דברי סטור דס"ם דמדרים ומרמים שמפיליס שקסל ל"ם מד"ר דסיינו לפ שמרו בפי שמתרימים ומדרים מד"ר שפ"ם מזרים ומתירים בעומס שם בעומס סוא קפת דתוק שכל זיל בתר עצמן דהשתם שקסל מתירים מרם בעומס סוא מעשם דהב פתח דכל הטזרת ע"ד בפה סיא נוזרת ומרבי לטור דומס למדרי משסו והקדמנו שבשבל שפר לפילו נזר שמדרם מד"ר ומ"כ מ"ם הטור דפה מקרי מד"ר פירושו נ"כ דפ שסתרינו מד"ר בפי יכולים להתיר מת עשם. וכתבתי זאת לפי שרציתי בדברי מהריב"ל בתשו' ח"כ סי' ע"כ שכתב ז"ל ובלשון סיה נרשם מדברי סתום, שבסכימו לזאת הסברת (דסייט לסברת סרי"ב) שם הרשב"ם בתרמי לטור שפילו תמרו מד"ר לא ד"ל המקום יש ו' בפרש לפי שבשעת שתים ות"ת דתותם תרשת שם נזרו ע"ד המ"ם וע"ד הקסל סיפך יש לסם סיתר לפי ע"ד הקסל נרידם סוי מד"ר ו"ל דדעת הקסל כך סוא שיתירו כשירלו כו' זמם שזכירין דבת ב"ם תיקט הנמוים לתומרת בעומת דמשמע לכתורם דמפי מזכירים ע"ד המקום ומ"ד הקסל סוא לתומרת בעומת מיכרת לפיסבר לפ סדיבו סזה כשנתן תחר כו' דב"ד המקום סוא לתומרת מבל כשמזירים ע"ד הקסל סוא לקולא נומר שיתירו כשירלו מבל סה"כ דפי לא סאכירו ע"ד הקסל רק ע"ד המקום לו מד"ר לא לפרי' דלטור רק תומרת בעומת ודשתן לסתי' מזת הסיקר כי סיכי לזת נסור הפרה לשטופתייסו כו' ע"ם.

דגה בעמת בשם שסתפק מהריב"ל סם כתבו בפרי הקסל ע"ד המקום וע"ד הקסל סוא חמור יותר שכתב בב"י בפי' רכ"ם בי"ד סכ"ם כדרים ומרמים כו' אפילו ע"ד המקום (וע"ד הקסל) סוא בפוסת בעל משה ומביים שם ויש לסם סתרם ל"כ עוכה מדבריו בש"ם וע"ד הקסל להחמיר קפתי ור"ל אפ"ם שבתבו ע"ד המקום וספ"ם יש לסם סתרם ודלא כמהרי"ב דע"ד הקסל סוא לקולא מבל מ"מ לפי מה שמתפק מהרי"ב בדברי סתום, בפרי לטור בשומרים ע"ד המקום מו מד"ר מי יש ו' בפרש מי גם ומ"כ לפ"ז ע"ד המקום ועד"ז דין ל, לסם וכתב תח"כ מהרי"ב בדברי הרמ"ם בפסקיו מרם שסכתיב למפי דכתב הרי"ב בשם הרשב"ם כו' ויייט ממפי דכתב הרמ"ם בפסקיו סלכך תרמות שפו מתרימים אפ"ם שפו מומרים ע"ד המקום כו' יש לסם סתרם כו' והרמ"ם שם לא הזכיר ע"ד הקסל ומ"כ לפי דבריו שמכיים דעת הרמ"ם לדעת הרי"ב הנ"ל, ומ"כ ה"ם שדברי סטור ב"כ מסכימים לדעת הרי"ב הנ"ל משמע זה כי דברי סטור לקומים סם מדברי הרמ"ם ומיין ב"י ומ"ש מ"ם הטור דלא מקרי מד"ר מוכרתים מנו נומר שפירושו אף שתמרו בפי מד"ר יש ו' בפרש ומ"ם דלא מקרי מד"ר פירוש שפין ו' דין מד"ר נומר שלא תסא הפרה. **אבן** כל מניינת נוזרי מהריב"ל תעלת שסוא מסתפק בדברי התום, ונם בהרמ"ם שם לם דבריסם מסכימים לדברי הרי"ב בשם הרשב"ם בתרמי לנטר שם מדרו והתרימו מד"ר שם הקסל יכולין להתיר, ומ"כ תמיהני שהקסל בנדון שלו בהסכמה שתקבלה על כל יתידי הק"ק כל ג' לדעת תכירו ולדעת תכמי לפת ולדעת תכמי ירושלים שיכולים הקסל בעומס להתירם ומפד עומו ע"ד הרי"ב בשם הרשב"ם בתקום שכמה גדולים מוקים עליסם הרמב"ן ושאר פוסקים, וביותר שם תמרו ע"ד הקהלות הרמוקות לו לינו ניתר כשאר תרמות ונם הרשב"ם נוסף מזה וכמו שכתב הב"י בפימן רכ"ח בשמו וכן סכריע נם כן בש"ם וכנדון דמהריב"ל סיתה בהסכמה לדעת קהילת הרמוקות דסייט תכמי לפת וירושלים כו'. ומם נכא לנמד זכות על מהרי"ל שלא מלד זה שהעם לבד סתיר ההסכמה בנדון שלו רק משמעים תמרים המבוארים שם בתשו' סי"ל וכמ"ם מהריב"ל בעומו תמר כך וז"ל ותע"ם שמעת בתשוב' שכוסנים בתקת מקומות לפוסק בשטחם ובתרמ' דבר שירלם ממנו כי שלא יהיה להם היתר כשאר תרמים ומוסיפים על דהתם קהלות הרמוקות הר כאן ט' הת נמי לאו מילתא כי' ושוד עשמים תמרים ע"ם ה"ל בי"ד מתמר שמטת, בהסכמה שהתרימו מד"ר וע"ד קהלות הרמוקות כמנוי, שם שלא יתירו ההסכמה הל"ל זולת תפר יתוסבו יחד ד' רבנים מב' קהילות הרמוקות תפר בשום מופן ל"א להתוסד יחד הר מת בקיצור גליות בשטרה וה"כ כ"ם מוים שאין להם התרה והכרעת הב"י בשתרו הקר כדעת הרמב"ן והרשב"א והרמ"ה ותע"ם שבסל השפה כתב ע"ם.

ועד"ז שקסל סוא חמור יותר שכתב בש"ם בפי' רכ"ם בי"ד סכ"ם כדרים ומרמים כו' אפילו ע"ד המקום (וע"ד הקסל) סוא בפוסת בעל משה ומביים שם ויש לסם סתרם ה"כ עוכה מדבריו בש"ם וע"ד הקסל להחמיר קפתי ור"ל אפ"ם שבתבו ע"ד המקום וספ"ם יש לסם סתרם ודלא כמהרי"ב דע"ד הקסל סוא לקולא מבל מ"מ לפי מה שמתפק מהרי"ב בדברי סתום, בפרי לטור בשומרים ע"ד המקום מו מד"ר מי יש ו' בפרש מי גם ומ"כ לפ"ז ע"ד המקום ועד"ז דין ל, לסם וכתב תח"כ מהרי"ב בדברי הרמ"ם בפסקיו מרם שסכתיב למפי דכתב הרי"ב בשם הרשב"ם כו' ויייט ממפי דכתב הרמ"ם בפסקיו סלכך תרמות שפו מתרימים אפ"ם שפו מומרים ע"ד המקום כו' יש לסם סתרם כו' והרמ"ם שם לא הזכיר ע"ד הקסל ומ"כ לפי דבריו שמכיים דעת הרמ"ם לדעת הרי"ב הנ"ל, ומ"כ ה"ם שדברי סטור ב"כ מסכימים לדעת הרי"ב הנ"ל משמע זה כי דברי סטור לקומים סם מדברי הרמ"ם ומיין ב"י ומ"ש מ"ם הטור דלא מקרי מד"ר מוכרתים מנו נומר שפירושו אף שתמרו בפי מד"ר יש ו' בפרש ומ"ם דלא מקרי מד"ר פירוש שפין ו' דין מד"ר נומר שלא תסא הפרה. **אבן** כל מניינת נוזרי מהריב"ל תעלת שסוא מסתפק בדברי התום, ונם בהרמ"ם שם לם דבריסם מסכימים לדברי הרי"ב בשם הרשב"ם בתרמי לנטר שם מדרו והתרימו מד"ר שם הקסל יכולין להתיר, ומ"כ תמיהני שהקסל בנדון שלו בהסכמה שתקבלה על כל יתידי הק"ק כל ג' לדעת תכירו ולדעת תכמי לפת ולדעת תכמי ירושלים שיכולים הקסל בעומס להתירם ומפד עומו ע"ד הרי"ב בשם הרשב"ם בתקום שכמה גדולים מוקים עליסם הרמב"ן ושאר פוסקים, וביותר שם תמרו ע"ד הקהלות הרמוקות לו לינו ניתר כשאר תרמות ונם הרשב"ם נוסף מזה וכמו שכתב הב"י בפימן רכ"ח בשמו וכן סכריע נם כן בש"ם וכנדון דמהריב"ל סיתה בהסכמה לדעת קהילת הרמוקות דסייט תכמי לפת וירושלים כו'. ומם נכא לנמד זכות על מהרי"ל שלא מלד זה שהעם לבד סתיר ההסכמה בנדון שלו רק משמעים תמרים המבוארים שם בתשו' סי"ל וכמ"ם מהריב"ל בעומו תמר כך וז"ל ותע"ם שמעת בתשוב' שכוסנים בתקת מקומות לפוסק בשטחם ובתרמ' דבר שירלם ממנו כי שלא יהיה להם היתר כשאר תרמים ומוסיפים על דהתם קהלות הרמוקות הר כאן ט' הת נמי לאו מילתא כי' ושוד עשמים תמרים ע"ם ה"ל בי"ד מתמר שמטת, בהסכמה שהתרימו מד"ר וע"ד קהלות הרמוקות כמנוי, שם שלא יתירו ההסכמה הל"ל זולת תפר יתוסבו יחד ד' רבנים מב' קהילות הרמוקות תפר בשום מופן ל"א להתוסד יחד הר מת בקיצור גליות בשטרה וה"כ כ"ם מוים שאין להם התרה והכרעת הב"י בשתרו הקר כדעת הרמב"ן והרשב"א והרמ"ה ותע"ם שבסל השפה כתב ע"ם.

דגה בעמת בשם שסתפק מהריב"ל סם כתבו בפרי הקסל ע"ד המקום

Digitized by Google

ברוך המקום כו' היינו נ"כ נ"ל שהיה פרוץ בשחוק דקוביא וקיבל על עצמו בנדר שלא רצה להתיר לו הנדר שנדר לעצמו שלא ישחוק וכן בעובדא דמהרד"ך שהביא בית י"ד שעשו הסכמה בענין הריקוד עם הנשים נשואות משום הדברים מכוערים כאלו המחול היתה הקובה של זונות ורצו אח"כ קצתם לבטל ההסכמה הזאת וכתב שם מהרד"ך דתקנה והסכמה הזאת נעשית למגדר מלתא ואינם רשאים להתיר ההסכמה הזאת לפי שהיו פרוצים בכך וכמבואר שם ומשא"כ בנ"ד שאין הדור פרוץ בזה כלל ואקראי בעלמא הוא ומלתא דלא שכיחא הוא ולא שייך בזה שיהא בו דין מיגדר מלתא שלא יוכל לבטלו ועל כדון זה וכיוצא בזה שייך לומר דמלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ולא שייך לומי' מיגדר מילתא. ואף שכתב מהרד"ך בתשו' בית ל"ב וז"ל דכל היכא דאמרינן מלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן לא משתמע אלא בדבר חומר ונדר שהחמירו וגזרו וגדרו על התורה כמו שאמרי' עשו משמרת למשמרתי ולפיכך אמרינן כשגזרו והחמירו לא גזרו אלא מלתא דשכיחא ודי לנו להחמיר ולגדור גדר בזה דשכיחא אבל במלתא דלא שכיחא לא העמידו חומרתם כדאמרינן בי"ע פ"ק אמר רבא בתרנגולת העומדת לאכילה כו' עד ומי גזרי' והתניא השוחט תרנגולת כו' ואם איתא לגזור ומשני מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן כו' עד ונראה מזה דלא אמרינן מלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן אלא דוקא במילי דחומרא כו' דליכא למיחש משום אקראי כו' אבל בנ"ד אינו גזירה שאין הענין לגדור גדר לתורה אלא מילתא באפי נפשיה שרצו לזכות את ישראל לא שייך לומי' מילתא דלא שכיחא כו' עכ"ל ע"ש במה שמחולק עם בעל שארית יהודה במה שתיקנו והסכימו בחרם שכל מי שישכור בית מעכו"ם שאינו רשאי שום יהודי לכנוס בו ע"ש וא"כ בנ"ד י"ל שגם זה אינו גדר לתורה ולא שייך לומי' מלתא דלא שכיחא דלא גזרו כו' אבל ז"א שגם בנ"ד שייך לומי' שיש כאן חומר וגדר כו' ושייך שפיר לומי' מילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן ולא מיקרי מיגדר מילתי'. **אמנם** דברי מהרד"ך צ"ע לענ"ד במה שמחלק דלא אמרי' מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן אלא דוקא במקום שיש חומר וגדר שהחמירו וגדרו על התורה וכמ"ש בפ"ק דביצה גבי תרנגולת ואפוקי במקום שאין ענין וגדר לתורה לא אמרי' מלתא דלא שכיחא לא גזרו בי' רבנן וזה תימא גדולה הלא אמרי' בגמ' דב"מ פ' הזהב בפלוגתי' דר"נ ורב ששת אי פירי עבדא חליפין אי לאו ומקשה מ"ט דר"נ סבר לה כר' יוחנן דאמר ד"ת מעות קונות ומ"ט אמרו משיכה קונה שלא יאמרו כו' ומלתא דשכיחא גזרו רבנן ומלתא דלא שכיחא ל"ג ביה רבנן כו' ע"ש וא"כ מוכח מזה דאף בדבר שלא שייך חומר וגדר לתורה מ"מ אמרי' מילתי' דלא שכיחא לא גזרו כו' וא"כ נסתר הענין שלו ונפל הבנין וצ"ע מ"מ נשמע מזה דבדבר שלא שכיחא ואקראי בעלמא לא שייך לגדור גדר וא"כ ה"ה בנ"ד. **ועוד** נלפע"ד להביא ראיה לנ"ד ממ"ש בעל תומת ישרים בתשו' סי' קס"ט ע"ד ההסכמה שהסכימו שלא יכנוס החתן לבית הארוסה משום מיגדר מילתא ע"ד מעשה שהיה שנמצאת ארוסה בבית אביה מעוברת וקצתם רוצי' לבטל ההסכמה באמרי' שבשביל שוטה רשע זה שעשה מה שעשה לא נחשוד את כל ישראל ובפרט העיר הזאת עיר ואם בישראל ולא עלה על לב שום קהל לתקן תקנות כזה כו' וכן בכל גליל טורקיא לא שמענו שהסכימו הסכמה כזו עכ"ל דף פ"ג ע"ד כלל העולה מזה שלא היה ראוי לתקן תקנה למגדר מלתא בשביל א' שעשה שלא כהוגן וה"ה בנ"ד אינו מן הראוי לתקן תקנה כזה. ואם ירצה המתעקש לעקש ולומר דל"ד נ"ד לשם דלעיל דודאי אינו ראוי לתקן תקנה והסכמה כזו על כל בני הק"ק בשביל שוטה זה שעשה שלא כהוגן אבל מ"מ יש לקנוס מי שעשה שלא כהוגן כגון בענין הארוסה שנתעברה שלא יכנוס החתן אצלה וא"כ ה"ה בנ"ד שקנסו את הנער שביישו את הבתולו'. **אבל** ז"א כי אף שהיה בידם לקנוס את הנער הנ"ז אבל מ"מ לא מקרי

מגדר מלתא לענין זה שלא יוכלו לבטל ההסכמה הזאת רק הוא יש לו דין שאר חרמי הקהל וכן משמע בגמ' פ' הגוזל קמא דאמרי' התם ההוא גברא דגזל אפדנא דתורי' מחבריה אתא לקמיה דר"נ א"ל האי גזלנא עתיקא הוא ובעינא לאקנסיה כו' ודייק במימרא האי גזלנא עתיקא ובעיני' לאקנסי' כו' דמשמע משם דאלו לא היה גזלנא עתיקא שהיה פרוץ בגזל לא היה קנסיה ר"נ רק משום שהיה פרוץ בגזל וקנסיה משום מגדר מלתא וכן מוכח בהרי"ף וברא"ש שכתבו ע"ז האי גזלנא עתיקא ובעינא לאקנסיה כו' ועוד דגרסינן בפ' נגמר הדין תניא כו' שב"ד מכין כו' לעשות גדר כו' ומשמע מזה דה"ה בהאי דקנסיה ר"נ להאי גזלנא היינו משום מגדר מלתא וסיג ודייק משום דהוה גזלנא עתיקא והיה פרוץ בכך ואף שבקצת ספרי הרי"ף לא כתב לשון עתיק"א אבל בגמ' וברא"ש והטור ח"מ סי' ב' כתב גם כן בזה הלשון וכתב רב אלפס בהא דקנסי' ר"נ להאי גברא דגזלנא עתיקא כו' ע"ש א"כ משמע מכל הנ"ל דלא שייך לומר מיגדר מילתי' אם לא בדברים שפרוצים בו ולא במה שהוא דרך אקראי וכן משמע בדברי הטור שם וז"ל ואע"פ שאין דין כו' אם רואין ב"ד כו' שהעם פרוצים בעבירות כו' ומסיים שם היינו כדי לעשות סיג לתורה כו' ע"ש. וא"כ בנ"ד לא שייך בזה לומר מיגדר מילתא ואף הנער בעצמו לא היה ראוי לקונסו כולא האי וכמ"ש לעיל דוגמת ר"נ שלא קנס להאי גברא בחומרי' זו רק שהיה גזלן עתיקא והיה פרוץ בגזל ומשא"כ בנ"ד ומכ"ש דלא מיקרי מיגדר מילתי' בנ"ד. ואפי' לדברי הרא"ש בתשובה כלל ו' סי' כ"ו וכלל ז' סי' א' דמשמע משם במה שהביא תוך תשובו' הנ"ל ההוא דבני העיר רשאין להסיע על קיצתן והיים בלשונו משום מיגדר מילתא כו' דמשמע משם שחולק על סברת מהרי"קו וסבר דאפי' בדבר שאינו נוגע במילי דשמיא לאפרושי מאיסורי' מ"מ מיקרי מיגדר מילתי' בודאי לכאורה יש לדחות הסיוע דתשובי' הרא"ש הנ"ל כלל ו' סי' כ"ו די"ל דאיירי נ"כ במילי דשמיא דאיסורי' אמנם במ"ש בכלל ז' סי' א' שכתב וז"ל ורשאין הציבור להתנות ולהסיע על קיצתן ליתן לזה ממון הגירו ע"פ קיצתן ואין בו משום גזל וכן לאסור המותר משום מיגדר מילתי' כו' דמשמע משם דרשאין בני העיר להסיע על קיצותן איירי בממון וע"ז מסיים משום מיגדר מילתי' ואף י"ל שמה שמסיים שם משום מיגדר מילתא קאי על מ"ש וכן לאסור המותר משום מיגדר מילתא דהיינו ג"כ לאפרושי מאיסורי' אמנם ראיתי בס' פני משה ח"ב שכתב בתשו' סימן ל"ג וז"ל בשם מהריב"ל בס' משא מלך שכתב הא דהרא"ש בתשו' כלל ו' שמביא הך דרשאים בני העיר להסיע על קיצותן והיים בלשונו משום מיגדר מילתי' הרי דיקרי דשמיא לאפרושי מאיסו' כו' עכ"ל ע"ש הנה ספ' פני משה ומשא מלך אינו אתי עמי במחילתי א"כ לדברי מהריב"ל הנ"ל מוכח שיש מחלוקת בזה בין הפוסקים בענין מיגדר מילתי' ואף אם יש ספיק' דאורייתי' היה ראוי לנו להחמי' בנ"ד מטעם שהוא ספיקא דאורייתי' וכמ"ש לעיל בשם הרשב"א ושאר פוסקים מ"מ נלע"ד דאף דיכולים להסיע על קצותן משום מיגדר מילתי' בשאר דברים אבל נראה דמ"מ לענין זה שאינם יכולים להתיר התקנה אף אם יסכימו כולם לא מיקרי מיגדר מילתי' אלא דוקא במילי דשמיא ובדבר שהדור פרוץ בכך וכמ"ש מהרי"ק הנ"ל וכמו שכתבתי בזה במקום אחר בפסקים שלי ומכ"ש בנ"ד שיכולים להתיר ההסכמה הזאת באשר שההסכמה הזאת היא נזק ומכשול להקהל. והביטה נא וראה מ"ש מהריב"ל בתשו' ח"א כלל ה' שאלה על החרם שהחרימו במתא לארע"א בהסכמה שלא יכנס אדם לבתי השרים אם לא יקראו בשם וכו' ומביא ראיה מתשו' הרי"בש בשם הרשב"א שכתבתי לעיל שהרשות ביד הקהל להתיר החרם זה אפילו שהחרימו עד"ר וע"ד המקום כו' ומסיים שם אלא שיש מקום לחולק לחלוק ולומר שכיון שזאת התקנה היה גדר לרבים וסיג כדי לעקור ולבטל המלשינים והמוסרים שהיו נוהגים ליכנס בבתי השרים כו' היה נראה לכאורה שאין כח בידם ואפי' שהסכימו לדעת א' לבטל ההסכמה הזאת וכ"כ הרשב"א בענין השחוק וכ"כ הריב"ש שאם היה הנדר גדר לרבים כו' אין רשאים לבטל ולהתיר אפילו אם יסכימו כולם וכתב אח"כ ואנן כד מעיינינן שפיר חזינן דאין מקום לחולק לחלוק הכי ההסכמי הזאת כדי לעקור המלשינים והמוסרי' כו' ונמצאת זאת ההסכמה קרובה אל ההפסד ורחוקה אל הריוח כו' בודאי על ענין זה וכיוצא בזה נאמר שדעת הקהל להרחיק מהם הנזק ולקרב להם התועלת כו' עכ"ל וה"ה בנ"ד באותה ההסכמה שתיקנו למיגדר מילתי' שלא ישדך שום אדם עם הנער הנ"ז פה יש לחוש שהתקנה הזאת יהיה סכנה ומכשול להקהל וקרובה אל ההפסד כי באם ידחו את הנער הנ"ז בשתי ידים יש לחוש לפירצה גדול ולפוקה ולמכשול אל הקהל כי בהיות שהנער הנ"ז נתגדל פה מנעוריו שאביו ז"ל ניסע עמו לארץ הקדושה ונהרג אביו בדרך ואיש א' מאנשי הק"ק חמל עליו ולקחו לביתו ונתגדל אצלו ואינו מכיר לא את אביו ולא את אמו כי היה קטן כשיצא עם אביו וכאשר יצא נהרג אביו ונשאר הוא לבדו ואינו יודע לפנות על ימין או על שמאל כי אינו מכיר לשון ספרדי והנה מקרוב נדחה מבית האיש אשר גידל אותו ע"י סבה ועתה אין לו לא מנהיג ולא מנהל ויש לחוש שלא יצא מזה איזה שורש פורה באם שלא ישדך עצמו פה הק"ק אם ידחו אותו בשתי ידים כי מה יעשה הבן שלא יחטא וא"כ אז יהיה אותו הנדר פרצה גדולה אל פני הק"ק אם ידחו אותו וכבר הזהירונו חז"ל בגמ' דסוטה דף מ"ז ת"ר לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת לא כאלישע שדחפו לגחזי בשתי ידים ולא כיהושע בן פרחיא וכו' ומסיים שם תני רשב"א יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת ובודאי מ"ש מהריב"ל בתשו' הנ"ל שעל ענין זה וכיוצא בזה שדעת הקהל להרחיק מהם הנזק כו' ולקרב להם התועלת כו' וכיוצא בזה הנאמר במהריב"ל הוא נדון דידן שדעת הקהל להרחיק מהם הנזק כו' וא"כ אפי' אם היתה ההסכמה למיגדר מילתי' יכולים הם להתיר ההסכמה הנ"ז. **ואם** ירצה הבעל דין לחלוק ולומר שיש לחלק בין נ"ד להכוא עובדי' דמהריב"ל דהם איירי שנתקלקל הענין באופן שהמלשינים כבר עברו חק ומוסר ועברו תורות וחלפו חק ההסכמה ונכנסו בבתי השרים ומסרו והלשינו כמנהגם וכמבוא' שם בתשו' מהריב"ל הנ"ל וא"כ ממילא נתבטלה מה שהסכימו למיגדר מילתי' כי כבר נפרץ הגדר ומשא"כ בנ"ד שההסכמה היא בתוקפה רק שיש לחוש שלא יצא מזה תורבי' ותקלה לסק"ק וא"כ יש פתחון פה לומר שבנ"ד אינם רשאים להתיר ההסכמ' הנ"ל שנעשית למיגדר מילתא. **אבל** ז"א שהרבה חשו חכמים להזיק' דרבים וכדאית' בפ' לא יחפור גבי מרחיקין את האילן מן העיר אם האילן קדם קוצץ כו' ומקשי בגמ' שם גבי בור כו' ומשני א"ר כהנא משום קדירא דבי שותפי כו' ומקשי מאי קושיא דילמא שאני היזקא דרבי' מהזיקא דיחיד כו' וכתב המרדכי מכאן יש סמך שנוהגים בקהלות כו' עד דאשכחן בכמה דוכתי דחשו חכמי' להזיקא דרבי' כו' ע"ש וגדולה מזו מצינו שכתב בסנ"מ בקידושין ע"ד סדוכום אשר דרש מאת היסודי' שיתעסקו עם אותן היהודים אשר דרים תחת השרים קטנים שידורו תחתיו ואם לאו יגרש אותם ופסק שמחויבים לותם היסודים לסלק הזיקא דרבים כי הרבה חשו חכמים לפסידא דרבים. **ולכאורה** היה נראה לומר שלפעמים מצינו שרשאים למסור את היחיד

אפילו להריגה כדי לסלק היזקא דרבים וראיה משבע בן בכרי ואף י"ל שמשם אין ראיה ששבע בן בכרי היה חייב מיתה לפי שהיה מורד במלכות אבל ז"א שהרי איתא בירושלמי דתרומות היתה בני אדם שהיו מהלכים ופגעו בהם עכו"ם ואמרו תנו לנו אחד מהם ונהרוג אותו כו' ואם יחדו להם כשבע בן בכרי ימסרו אותו ואל יהרגו אר"ל והוא שיהא חייב מיתה כשבע בן בכרי ור"י אמר אע"פ שאינו חייב מיתה כשבע בן בכרי והלכה כר"י לגבי ר"ל ואע"פ שמדברי הרמב"ם פ"ה מהלכות יסודי התורה משמע שפסק כר"ל אבל כבר תמה עליו בהגמ"י והניחו בצ"ע וע"ש בכ"מ אבל מדברי הסמ"ג בלאוין קס"ד וגם בסמ"ק סי' פ"ח נראה שפסקו כר"י

פ"ע

Digitized by Google

פ"ה ועיין בטי"ד סי' קנ"ז וא"כ שכח מפסק' דירושלמי מדברי ר"י דרשאין למסור נפש א' להורגו כדי להציל את הרבים. ומכ"ש בנ"ד שאם בני הק"ק רואים שיצא מזה איזה חורבה ותקלה להם כשלא יתירו את ההסכמה הלז אודות הספר הלז שרשאין להתיר את ההסכמה הנ"ל שלא יגיע מזה איזה מכשול ותקלה להק"ק יע"א. אבל אי מהא לא אריא שיש לדחות הראיה הזאת דלא דמי דהתם גבי סיעת בני אדם כו' אין הטעם שרשאין למסור את היחיד להריגה כדי להציל את הרבים רק הטעם הואיל והעכו"ם יחדו אותו איש להריגה ואם לא ימסרו אותו יהרגו כולם לכן רשאים למסור אותו אף שלא היו רק שנים ופגעו בהם עכו"ם ואמרו לא' תן לי את פלוני להרגו ואם לאו אהרוג את שניכם שרשאי למסור את חבירו להריגה אף שאין שם הצלת רבים רק הצלת יחיד, ואף שאמרי' בגמ' דפסחים פ' כל שעה וביומא פ"ב גבי שפיכות דמים יהרג ואל יעבור כי ההוא דאתא לקמיה דרבא א"ל אמר לי מרא דוראי זיל קטליה לפלניא ואי לא קטילנא לך א"ל נקטלך ולא תקטלי' מאי חזית דדמא דידך סומק טפי כו' א"כ משמע מזה שאינו רשאי להציל את עצמו בנפש חבירו היינו דוקא שהעכו"ם אמר שאם לא יהרוג את חבירו אזי העכו"ם יהרוג אותו וחבירו ינצל אז אמרי' מאי חזית כו' לאפוקי כשהעכו"ם אומר לו אם לא תהרוג אותו אזי אהרוג את שניכם שחבירו בלאו הכי יהרג אזי רשאי להציל עצמו בנפש חבירו וע"ש בר"ן בפ' בתרא דיומא וא"כ אין הטעם משום הצלת רבים.

אמנם נלע"ד להביא ראיה דמשום כדי לסלק המכשול מן הרבים דחינן אפי' מצות עשה מהא דאמרי' בגמ' דגיטין דף ל"ח אר"ח בר קטינא אמר רב יצחק מעשה באשה שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשו אותה בת חורין כמאן כו' אר"נ בר יצחק התם מנהג הפקר נהגו בה ומקשה בתוס' שם דף מ"א ע"ב ד"ה כופין את רבו כו' וא"ת וכי אומרים לאדם חטא כדי שיזכה כו' עד וחציה שפחה וחציה בת חורין דכפו את רבה משום דנהגו בה מנהג הפקר כו' מצוה דרבים שאני וא"כ משום מצוה דרבים שאני להסיר מכשול מן הרבים דחינן מצוה דלעולם בהם תעבודו וכופין את היחיד לעבור עבירה שלא יהיה מכשול לרבים כמו כן בנ"ד שדחינן הא דמינדר מילתא אף שיש קצת פתחון פה לחלוק ע"ז. עיין בס' תומת ישרים סי' קס"ה הבאתי קצת לעיל בעובדי' שעשו הסכמה שלא יכנוס החתן לבית הארוסה וקצתם רצו לבטל ההסכמה באשר שראו ההסכמה הזאת היא קלקלה ואף שמתחלת התקנה היתה גדר וכתב שם בדף פ"ב ע"א וז"ל ואע"פ שההסכמה הזאת שהסכימו היתה משום מעשה שהיה שנמצאת ארוסה בבית אביה מעוברת והרי כי מינדר מילתא כו' עד ואפי' שאירע המעשה לא הי' נעשה לגדו' הגדר הזאת בכל כך חומר' כו' ומסיים שם ואף שהסכימו חכמי קושטנדינא ושאלוניקי וכותבים לתקנו ולהסיר מכשול מדרך עם יי' כו' וא"כ ה"ה בנ"ד אף שכתבו בהסכמה הזאת וכל זאת עשינו כדי לעשות גדר וסייג לרבים מ"מ אם היו יודעים שהתקנה הזאת יהיה בזה חשש מכשול להקהל וכמ"ש לעיל בודאי לא הסכימו בזה ואפי' ב"ד אחר יכול לבטלו וכמ"ש בתשובי' הנ"ל וז"ל ולא מיבעיא לאותו ב"ד שיכולין לבטלו אלא אפי' ב"ד אחר שיכול לעשות כן ואפי' שלא יהיה בחכמה ובמנין כו'. **כלל** העולה מכל מה שכתבנו דנ"ד לא מיקרי מינדר מילתא אף שמבואר בה וכל זה עשינו לש"ש לעשות סייג וגדר לרבים כו' מ"מ אין לו דין מנדר מילתא לענין שאין יכולין לבטלו. מעתה נחזור על הראשונות לבאר אם יש היתר להסכמה הזאת מכח מה שמבואר בה שקבלנו עליהם ההסכמה הנ"ל בחרם ובשבועה עד"ר ושאין יכולין להתיר ההסכמה הנ"ל זולת אשר יתוועדו יחד ג' רבנים מקהלות הרחוקות, אבל בהעתק הזאת שמבואר בה שקבלנו עליהם כו' עד"ר כבר כתבנו לעיל שלדעת הריב"ש והרשב"א ומהריב"ל הסכים עמו שיכולים לבטל ההסכמה הזאת ואף שנקצת פוסקים שחולקים עליהם נראה דבנ"ד יכולים לבטלו דכבר הקדמנו והארכנו לעיל בסוגי' דגמ' דהשולח בהא דאמר אמימר דאפי' למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה עד"ר אין לו הפרה ומסיק ה"מ לד"הר אבל לדבר מצוה יש לו הפרה. וכבר כתבנו לעיל שאף שכתוב בה וכל זה עשינו לש"ש לעשות סייג וגדר כו' מ"מ לא מקרי מינדר מילתא מהטעם שיש לחוש שההסכמה הזאת יהיה לפוקה ולמכשול לבני הק"ק וא"כ מטעם זה נלע"ד דאף שמבואר בה שקיבלנו עליהם בחרם ובשבועה עד"ר יכולין להתירו וכמבואר בריב"ש סי' תס"א וז"ל ובנדון זה כו' ואע"פ שכל אחד נשבע עד"ר שאין לו הפרה אם נראה לחכם כו' דדרך הודאות יש בו נזיקי' להקהל ומכשול שבועות וחרמות מתירים כל דבר מצוה אפי' עד"ר כו' ואין לך דבר מצוה גדולה מהסיר מכשול ונזיקים מדרך הרבים כו' וא"כ ה"ה בנ"ד וכמו שכתבנו. ולא מבעיא לדעת החולקים על ר"ת וסברי דלכל דבר מצוה יש לו הפרה פשיטא דבנ"ד יש לו הפרה דמיקרי לדבר מצוה ואפי' לדעת ר"ת שסבר דדוקא לדבר מצוה כי ההוא מיקרי דרדקי בנ"ד יש לו הפרה וכמ"ש הריב"ש שם וז"ל ואפי' לר"ת שפי' דדוקא כי ההוא מיקרי דרדקי ההוא כעין נדר טעות כו' היינו נמי דכוותיה כו' שהיו סבורים שזהו דרך היושר ועתה נתגלה להם הנזקים והמכשולות כו' וה"ה בנ"ד. **ובר** מן דין נלע"ד דזהו מיקרי התרה לדבר מצוה דהלא אמרי' בכמה מקומות במשנה גבי מי שחציו עבד וחציו בן חורין יום א' כו' א"ל ב"ש תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול כו' לבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה אלא מפני תיקון עולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין ואף שעי"ז עובר רבו על העשה דלעולם בהם תעבודו וכמ"ש לעיל ואפ"ה משום עשה דפריה ורביה כופין את רבו שלא יבטל את העבד מפריה ורביה וא"כ משום מצות פריה ורביה שלא יבטל כופין את רבו ואומרים לו חטא כדי שיזכה העבד וא"כ מכ"ש בנ"ד שהרשות ביד בני הק"ק לבטל ההסכמה הנ"ל כדי שלא יבטל העבד הלז ויקיים מצות פריה ורביה שזו מצוה גדולה וכמ"ש התוס' בשבת פ"ק גבי הא דרב ביבי הדביק פת בתנור

כו' ומקשי' בגמ' שם מתקיף לה רב ששת וכי אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירך והקשו בתוס' שם והא דתנן בהשולח שם גבי מי שחציו עבד כו' וכי אומרים לאדם כו' ומשני שאני פריה ורביה דמצוה רבה היא וא"כ ה"ה בנ"ד. ואפי' לפי התי' השני שכתבו התוס' בשבת וגם בגיטין שם בגמ' שכתבו וי"ל דדוקא הכא אמרי' משום דפשע שהדביק פת בתנור סמוך לחשיכ' לכן מקשי' וכי אומרים לאדם חטא כו' וא"כ בנ"ד שפשע הנער בעצמו ומעשיו גרמו ע"י שבייש בת ישראל וא"כ הדרי' קושי' הגמ' לדוכתיה וכי אומרים לאדם חטא כו' וא"כ אין להקהל להתיר ההסכמה הנ"ל כדי שיזכה הנער באשר שפשע בעצמו, אבל ז"א קושי' מתרי טעמי חדא מצד הנער דכבר כתבנו לעיל שמצד הדין אין לאחד על חבירו שום דין ודברים רק הקנס של העובר לצד המקיים על קשרי התנאים שהיו ביניהם וזה לא נקרא פשיעה בעצמו זולת שאר טעמי' שיש להנער הלז שגלוי וידוע לכל שער עירינו שלא מאת הנער יצאו הדברים רק אנשי ביתו אשר נתגדל הנער אצלם הסיתו אותו למעשה הזה בדברים רכים וקשים וגיזומים ואיומים עד שהוכרח להתרצות למעשה הזה והיה אנוס על פי הדבור, וגם מצד הקהל לא דמי להא דמדביק פת בתנור שלא התירו לרדותה דבשלמא התם שייך שפיר לומר וכי אומרי' לאדם חטא דהתם נקרא חוטא קצת שמוריד פת בשבת מן התנור כדי שיזכה חבירו וא"א להציל חבירו מן החטא שגרם לעצמו אם לא ע"י שיעשה חטא שיוריד הפת בשבת ולכן מקשי' וכי אומרים לאדם חטא באשר שפשע בעצמו אבל בנ"ד שהנער עשה חטא על שבייש בת ישראל מ"מ לא היה מוכרח לזה שיקנסו אותו שלא יוכל שום א' מבני הק"ק להשיא לו אשה כמבואר בהסכמה שיבוא על ידי זה לידי ביטול פריה ורביה רק שהקהל גרמו לו בהסכמתם ולא שייך לומר בזה שפשע בעצמו ואין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה הנער כי הקהל גרמו לו וכ"ע מודים בזה שאומרים לאדם חטא כו'. והא דאמרי' בעירובין דניחא ליה לחבר למעביד איסורא קלילא התם נעשה האיסור ע"י החבר דא"ל מלא כלכלך כו' שלא יאכל טבל כו' ומשא"כ בהדביק פת בתנור לא נעשה האיסור על ידו וא"כ ה"ה בנ"ד נעשה האיסור על ידי הקהל. ודומה לזה כתב בתשובי' המיוחסות להרמב"ן סימן רכ"ב שאלה מי שנשבע שלא ישחוק בקוביא כו' ומתחרט אם נזקקים כו' תשובי' מסתברא שאין נזקקים כו' ואין אנו אומרים שיזדקקו לעבירה קטנה כדי שלא יעשה עבירה גדולה שלא אמרו בעירובין ניחא ליה לחבר כו' אלא לאיסו' קלא לע"ה ע"י של חבר כי ההוא דא"ל החבר לך לקוט לי תאנים כו'. ומ"מ צריך ישוב לפי מ"ש הרמב"ן שהאיש סברא זו דיש לחלק בין היכא שנעשה האיסור על ידו ובאמת התוס' מקשי' שם ע"ז ממה דאמרי' בגמ' גבי כהן שנאמר לו יבלת חבירו חותכו כו' וכן הא דעברו הכהנים אעשה דהשלמה גבי מחוסר כפורים בע"פ ע"ש וגם קשה קושיא זו קצת על מה שכתבתי לעיל דאומרים לאדם חטא שכ"ע מודים ויש לחלק ביניהם ודו"ק.

ואין להקשות על מה שכתבתי לעיל דאומרים לאדם חטא כו' וה"ה בנ"ד וכמ"ש גבי מי שחציו עבד כו' שכופין את רבו משום מצות פריה ורביה הלא לא דמי דבשלמא גבי עבד שאינו רשאי לישא שום אשה לא שפחה ולא ישראלית בכל העולם אבל ז"א שהרי כבר הקדמנו שהנער הזה אסור וקשיר פה בחבלי השבועות שאינו יכול לצאת חוצה ולישא אשה וכמו שהקדמנו לעיל וכתבנו באריכות ולא מבעי' להפוסקים שחולקים על ר"ת פשיטא שיכולין להתיר גם ההסכמה זו לדבר מצוה ואף לדעת ר"ת כמ"ש לעיל מ"מ משום מצות פרו ורבו אנן סהדי דדעת הרבים מסכימים לזה וגדולה מזו כתב מהרד"ך בתשובי' הנ"ל הזכרתי לעיל דכדי שתקיים האשה מצות חכמים מצות פרו ורבו אף שהיא אינה מצוה לשמוע דברי חכמים אנן סהדי כו' ומקרי נדר טעות כו' ע"ש וא"כ מכ"ש בנ"ד שהאיש מצוה על פרו ורבו וכ"כ הר"ן בתשו' סי' כ"ח גבי אלמנה שאסרה איסר על נפשה כו' ומסיק שם אע"ג דנדר שהודר עד"ר אין לו הפרה כ"א לדבר מצוה ואיתתא לא מיפקדא אבל מ"מ מיקרי דבר מצוה כו' ע"ש וא"כ מכ"ש בנ"ד. אך יש לספקק בזה שמבואר בלשון ההסכמה וז"ל וכל הנ"ל קבלנו עלינו בחרם ובשבועה עד"ר שאינם יכולים להתיר לנו התיקון הנ"ל זולת אשר יתוועדו יחד ג' רבנים מג' קהלות הרחוקות כמבואר שם וא"כ סגרו דלתי ההסכמה שלא יהיה לה היתר אם לא ע"י שיתוועדו יחד מג' רבנים הנ"ל וא"כ איך נאמר שיכולים להתיר הקהל ההסכמה הנ"ל. **אמנם** כד נדייק עוד בלשון ההסכמה מה שיש עוד לספקק בזה שכתוב בה תרתי דברים דסתרי אהדדי שכתוב בה שקבלנו עלינו כו' על דעת רבים ומבואר בפוסקים שנדרים ושבועה שנעשו עד"ר אין לו הפרה וא"כ כתוב בהסכמה שאינם יכולים להתיר התיקון זולת אשר יתוועדו יחד ג' רבנים וא"כ משמע שם שיש היתר להסכמה זו בהתוועדות יחד ג' רבנים הנ"ל. **אכן** באמת יש לפקפק בספק הב' שדברי ההסכמה סותרים זא"ז בזה יתורץ הספק הראשון כי נ"ל דכוונת ההסכמה כך הוא לפי שכתב בטי"ד סי' רכ"ח ונדר שהודר עד"ר אין לו התרה בלא דעתם אא"כ יש מצוה בהתרתם ומשמע מדברי הטור דאף לד"הר דוקא בלא דעתם אין לו התרה אבל עם דעתם הוי התרה ומשא"כ לדבר מצוה והנה הגאון מהר"א מזרחי בסימן כ"ג בתשובי' הרבה להשיב על דברי הטור וז"ל פליאה נשגבה ממני מאין לו להרב הפוסק הזה קולא גדולה הזאת הלא ר"ת והרמב"ן והרשב"א וגם הרמב"ם כותבים בהפך שאפילו עם דעתם אין לו התרה ועיין באריכות במשפט החרם להרמב"ן מ"ש בזה, באמת מ"ש הרב מזרחי שר"ת פוסק הפך דעת משמעות הטור ז"א שהרי במרדכי פ' השולח כתב בשם ר"ת ז"ל פי' ר"ת הטעם דעד"ר אין לו הפרה לדבר הרשות משום דצריך דעת רבים להפרה ומשא"כ לדבר מצוה כו' ואם היו לפנינו והיה דעתם שום נאסר יפר אף לדברי הרשות זהו תורף לשונו וא"כ זהו הפך מ"ש הרב המזרחי בשם ר"ת ועיין ב"י וא"כ זהו כוונת ההסכמה שקיבלנו עליהם ההסכמה הנ"ל בחרם ובשבועה

Digitized by Google

וכשטחה שלין לה סתרם לרבר ערשות ושו מתירלים נעלי ספסכמם כי
לן ילה לילה פופק לפסק כדעת מעמעות סעור ופיעתי שצם לשעם יש
לו ספרם וכמו שספכירם מרן בשלחנו סי' רכ"ח סעיף כ"ג ושלא כדעת נעל
סמפם וילפ לסתיר כספכמם סכ"ל לרבר ערשות עם דעתם לכן כתבו
וספכימו שלילם רשלים לסתיר ספסכמם סכ"ל כלתי עם יתוועדו יחד נ'
רבנים עב' קפלות הרחוקות סמצוערים נספכמם ולא שיתן כל ס' דעתו
בפני עלמו וכרשתו לסתיר ספסכמם סכ"ל לכן כתבו שיתוועדו יחד שלו
רבנים וחפו דבר שלי לפפער עד עת קן במערב שיתוועדו יחד שלו נ' רבנים
ולחפוקי לרבר מעם כדלי ייחא לכל ישרחל שיפעו מעם ע"י ופ"כ בכ"ד ש"ש
מעם בפתרו וכמ"ש לפיל לין שלו נריכין לפתוועדות נ' רבנים סכ"ל ויכולין
לפתיר ספסכמם זו בלי פתוועדות נ' רבנים שלו . ובזה מיושב נ"כ עם
שסכריע מרן סכ"י בשלחנו סעיף כ"ה ושם פתרו בפי' שלא יוכלו לפתירו שו
שמרו ע"ד קפלות הרחוקות כו' ושם פוערם שו פוער עד"ר לין לו פתרם
פכ"ל שזה מירי דוקא לד"פר ופשל"כ לרבר מעם יש לו פתרם לף עם מעוש'
גם ע"ד קפלות הרחוקות כו' ושמר רבנים ולף שמדברי מסריע"ל בח"ב סי'
ע"כ משמע לפף לד"פר לף עם כתוב ע"ד הקפלות הרחוקות יש לו הפרם
כו' וכבר כתבתי זפ לעיל שלא כנ"ד כ"ש שודים . ואין לפקל בספכמם
כל"ל משם לשון ק"ל כר"ת שכתבו הפוש' בשמו בניפין וכן בשמר פופקים
דעד"ר סיפו דוקא כשמר ע"ד פלוני ופלוני כו' שלא עד"ר עשם לשו כלום סיש
ולשון כארמב"ן בשפט שמרם שלו וסוכת בריב"ש סי' קפ"ס ד"ה דעד"ר ופיט
מפרש לשם לזי לין לו סתרם לרס"ר וספביאו הפוסקים לרעת ר"ת שלריך
לפרש הרבים שמרד על דעתם ובשון הספכמם בל"ד כתוב וכל כל"ל עפיפו כו'
עד"ר שיפם יכולים לסתיר ספסכמם שקבלו עליפם שיפיה יחד נ' רבנים
כל"ל ויש לפפפק בלשון הספכמם שם שפי' שוא עד"ר היפו שלשם נ' רבנים
כו' ל"ב שקרי עד"ר שפפורש' ושו נריכין שם ל"ש שם יש לסתיר כרין
עד"ר פפורשים שפפם יכולים שם לפרש ג' הספכמם שקבלו עליפם
כל"ל עד"ר ופ"ח שלפם יכולים לסתיר לפו פתוועדו יחד נ' רבנים
כו' ל"ב שקרי עד"ר שפפורש' ושו נריכין שם ל"ש שם יש לסתיר כרין
עד"ר פפורשים שפפם יכולים שם לפרש ג' הספכמם שקבלו עליפם
כל"ל עד"ר ופ"ח שלפם יכולים לסתיר לפו פתוועדו יחד נ' רבנים
ידעינן פי שם הרבים פו שקרי עד"ר שפם וכבר שקדפו לעד"ר שפם
ליפ פופק פופק פוסק כו' ופתירים שפיפו לרבר הרשות . אבל ז"ל
פדת שלף שם הלשון פופוק שם כן יש לו דין שפפ פרפים וסולכין לפתיר
וכפוצר נגפ' דברים שפ"כ בפשכה הר בפרם ופפר לל פדרפי שלא בפרפו
על יפ וכן כתבתי לעיל שפם הרשב"ל ושלר פופקים דשפק פרפות לפתיר וכ"כ
פפרל"ם וש"כ גם לשון הספכמם כנ"ד הולכין לפתיר שם לפל ליש שפק וכר
מן דין כנר כתב ר"ת ושור ופש"ב ושלר פופקים ועיין כפהר"ם שו' כ"כ
שפם הר בפי ג' שפי' לל פרש שלא פתם שלל"ר פיקרי עד"ר לפפתר
ע"ד שתם רבנים קפלר ופ"כ ס"ם כנ"ל פאחר שפבות' שם"כ פיפם יכולי'
לפתיר פתיקון זולת שלר יתוועדו נ' רבנים שב' קפלות הרחוקות פשפעת
דעתם על שתם הרבני' פפוערים שלא בפעור ופ"כ ל"ל שם שבתבו שיש
לפתיר הספכמם כל"ל שלם שם פוערר שם שתין לפתירם כי שם בפוועדות
ג' רבנים דסיש לד"פר דוקא ולל שלר פוערר שם שתין לפתירם כי שם בפוועדות
לבד דיש שכי שיכולים לפתירו כי תין פיקור פכולים לשרם שלא פתריעין
לכל פי שיפור על נזירתם ופפ"כ בשקום שלכ פיפור בספכמם כמו שכ"ל
לל תין יכולים לפתיר . אשכם ז"ל שפטי, בשוב, שרפ"ם כלל ז' ס"ם ו"ל
ולפי' פזכירו פלכור לשון פבוערם תין לשתם שלא לנדות ולפפרים לכל פי
שיפור על נזירתם וכ"כ בשל שפפם בשפו שלרף ופ"כ ומין לוש, שלא דפי כ"ל
להל דשפובת שרפ"ם לשתם פיירי לפיפור שפרימו ושפביפו שלשרו שלו
פפרימין ופפביפין כו' פו תין לשתם שלא לנדות ולפפרים לכל פי שיפור
על נזירתם, ופפ"כ כ"ל כתב כה וכל פכ"ל קבלו עליפו ועל שבתים כשלם
ובשבועה ופ"כ כשקיבלו כשלם ובשבועה על עשפם פפסכמם פכ"ל ופ"כ לעולם
מודה שרפ"ם שתין לו שתרם וכ"כ עמיתי בשל ש"ך כ"ל סי' רכ"ח ס"ק פ"ו
שמייפב שם דברי בשל שפפם שלכאורה דבריו סוערים זש"ז שכשלף כ"פ
כתב לפני שזכירו שבועה שם שתרם פ"ל לא שתא כו' וכלן כתב לפקרי
עד"ר וכל שפתית נריכין שתא ושתב ליש לחלק בין כשפביפו שקבל
כמו שפש"ן פואר בשליחות שקבל שו פשביפים כו' שלל כשבל ש' שבפי
שקבל נפרוערם פואר שי שכשב על עינן זה הוי נשבע עד"ר . אבראה ני'
לל"ל כי' לל"ל לשתם פואר שכל ש' שבני שקבל נפרוערם פואר שי שכשב
כו' פז נריך שתרם ופפשר שפיקרי עד"ר ופש"ב בל"ל לל פואר כ"ל
בפרוערם שי שכשב רק כפבות, שם שכל פכ"ל קבלו עליפ בפלם ובשבועה
והוי כשו הפכיפם הש"ל בשליחות שקבל ופ"ל שתרם. ורליתי לראב בפל
ע"ז שכתב זה שם בפ"ש בעל שפפם בפציף ל' ופ"ל כתבתי כו' לפקרי
עד"ר וכתב שפפרי"ף הרניש בזה כו' ופפיים בעל ע"ז וכיון שפביף בפציף
כ"פ לפפירת ע"ד שפקום ופ"ד שקבל לש שקרי עד"ר פלא כשין נזירה ט'
וש זה לש שקרי, מידי לינור שלפי שפם פפרימים כו' לדעתך פיכולים
לפתיר שת שתרם ושת שפשבועה פכ"ל ע"ש ודבריו פיש פוכיש לפי דבריו
שפיש פלא נזירה ושרי ופ"כ לפ"ז לש יפרך שתרם כלל וכפבות' בפני כ"פ
זשפי' פזכירו שבועה שם שתרם. באשת ל"ל שב"ש סב"י בפציף ל'
בש"ש תשו' הרמב"ן של לבור שפפכימו של שין כו' ושפבעב כל פיש פפם
עליו כו' לשין לפם תקנה עד שימלו פתח לשבועתם כו' פזל לפעמים שפבר
דדוקא בפרפי לבור הקיל של"ל לש תרפם כו' שפיו פלא כשין נזירה כו'
ופש"ב בפרפי לבור פפ"ר שפפורש' ושו נריכין לפ"ל שפפם יכולים לפתיר
פדין פופק פופק לש לפרש ל' הספכמם שקבלו עליפו כשלם שפפם
כל"ל עד"ר ופ"ח שלפם יכולים לפתיר לפו פתוועדו יחד נ' רבנים
כו' ל"ב שקרי עד"ר שפפורש' ושו נריכין שם ל"ש שם יש לסתיר כרין
עד"ר פפורשים שפפם יכולים שם לפרש ג' הספכמם שקבלו עליפו
כל"ל עד"ר ופ"ח שלפם יכולים לסתיר לפו פתוועדו יחד נ' רבנים
ידעינן פי שם הרבים פו שקרי עד"ר שפם וכבר שקדפו לעד"ר שפם
ליפ פופק פופק פוסק כו' ופתירים שפיפו לרבר הרשות . אבל ז"ל
פדת שלף שם הלשון פופוק שם כן יש לו דין שפפ פרפים וסולכין לפתיר
וכפוצר נגפ' דברים שפ"כ בפשכה הר בפרם ופפר לל פדרפי שלא בפרפו
על יפ וכן כתבתי לעיל שפם הרשב"ל ושלר פופקים דשפק פרפות לפתיר וכ"כ
פפרל"ם וש"כ גם לשון הספכמם כנ"ד הולכין לפתיר שם לפל ליש שפק וכר
מן דין כנר כתב ר"ת ושור ופש"ב ושלר פופקים ועיין כפהר"ם שו' כ"כ
שפם הר בפי ג' שפי' לל פרש שלא פתם שלל"ר פיקרי עד"ר לפפתר
ע"ד שתם רבנים קפלר ופ"כ ס"ם כנ"ל פאחר שפבות' שם"כ פיפם יכולי'
לפתיר פתיקון זולת שלר יתוועדו נ' רבנים שב' קפלות הרחוקות פשפעת
דעתם על שתם הרבני' פפוערים שלא בפעור ופ"כ ל"ל שם שבתבו שיש
לפתיר הספכמם כנ"ל לף שם פוערר שם שתין לפתירם כי שם בפוועדות
ג' רבנים דסיש לד"פר דוקא ולל שלר פוערר שם שתין לפתירם כי שם בפוועדות
לבד דיש שכי שיכולים לפתירו כי תין פיקור פכולים לשרם שלא פתריעין
לכל פי שיפור על נזירתם ופפ"כ בשקום שלכ פיפור בספכמם כמו שכ"ל
לל תין יכולים לפתיר . אשכם ז"ל שפטי, בשוב, שרפ"ם כלל ז' ס"ם ו"ל
ולפי' פזכירו פלכור לשון פבוערם תין לשתם שלא לנדות ולפפרים לכל פי
שיפור על נזירתם וכ"כ כשל שפפם בשפו שלרף ופ"כ ומין לוש, שלא דפי כ"ל
להל דשפובת שרפ"ם לשתם פיירי לפיפור שפרימו ושפביפו שלשרו שלו
פפרימין ופפביפין כו' פו תין לשתם שלא לנדות ולפפרים לכל פי שיפור
על נזירתם, ופפ"כ כ"ל כתב כה וכל פכ"ל קבלו עליפו ועל שבתים כשלם
ובשבועה ופ"כ כשקיבלו כשלם ובשבועה על עשפם פפסכמם כ"ל ופ"כ לעולם
מודה שרפ"ם שתין לו שתרם וכ"כ עמיתי בשל ש"ך כ"ל סי' רכ"ח ס"ק פ"ו
שמייפב שם דברי בשל שפפם שלכאורה דבריו סוערים זש"ז שכשלף כ"פ
כתב לפני שזכירו שבועה שם שתרם פ"ל לא שתא כו' וכלן כתב לפקרי
עד"ר וכל שפתית נריכין שתא ושתב ליש לחלק בין כשפביפו שקבל
כמו שפש"ן פואר בשליחות שקבל שו פשביפים כו' שלל כשבל ש' שבפי
שקבל נפרוערם פואר שי שכשב על עינן זה הוי נשבע עד"ר . אבראה ני'
לל"ל כי' לל"ל לשתם פואר שכל ש' שבני שקבל נפרוערם פואר שי שכשב
כו' פז נריך שתרם ופפשר שפיקרי עד"ר ופש"ב בל"ל לל פואר כ"ל
בפרוערם שי שכשב רק כפבות, שם שכל פכ"ל קבלו עליפ בפלם ובשבועה
והוי כשו הפכיפם הש"ל בשליחות שקבל ופ"ל שתרם. ורליתי לראב בפל
ע"ז שכתב זה שם בפ"ש בעל שפפם בפציף ל' ופ"ל כתבתי כו' לפקרי
עד"ר וכתב שפפרי"ף הרניש בזה כו' ופפיים בעל ע"ז וכיון שפביף בפציף
כ"פ לפפירת ע"ד שפקום ופ"ד שקבל לש שקרי עד"ר פלא כשין נזירה ט'
וש זה לש שקרי, מידי לינור שלפי שפם פפרימים כו' לדעתך פיכולים
לפתיר שת שתרם ושת שפשבועה פכ"ל ע"ש ודבריו פיש פוכיש לפי דבריו
שפיש פלא נזירה ושרי ופ"כ לפ"ז לש יפרך שתרם כלל וכפבות' בפני כ"פ
זשפי' פזכירו שבועה שם שתרם. באשת ל"ל שב"ש סב"י בפציף ל'
בש"ש תשו' הרמב"ן של לבור שפפכימו של שין כו' ושפבעב כל פיש פפם
עליו כו' לשין לפם תקנה עד שימלו פתח לשבועתם כו' פזל לפעמים שפבר
דדוקא בפרפי לבור הקיל של"ל לש תרפם כו' שפיו פלא כשין נזירה ט'
וש"ב בפרפי לבור פפ"ר שפפורש' ושו נריכין לפ"ל שפפם יכולים לפתיר
פדין

סמוכות שם שנזרו תומר כחרשת ומוריים וכבל חתות שכתובים בתורה כי זה ליתן תוקף ותומר עזרתם ולא שיחת לסם דין מקבלי עובת כוכם זה מוס וכן ראיתי לסה"ה פיבי ותוקר הריס הגמון מסר"ל מסם כיכסבתי בר"ו בס"ח פתשובי ה"ל שמחלק בין סת דהרשב"ח להלין שלו שיש מיוק בין כשכתב סיש לל מחו שלא כשלוו משום לדעת מבירו ובין הת דהרשב"ח דמשוטם לא תמרו שלא כשלוו משום זה שיך ג"כ בל"ו ולפ"ז לפי מה שחקתי בין מרמי לבר כי ולפ שמבוחר קלת מפוסקים הסחרונים דנס בחרמים ובסכמות וגזירות לבר שיך מקבלי עובת כוכם זה מוס היינו שמבוחר בה בחדית ולא פשם. **העולה** מכל מה שכתבנו לביל בשין הפסיקות מסר כי רלוי להסתפק בהסכמה הזאת שלא יהיו רשאים לבטל כרשם שמבוחר בה וכרחותיהו כן משמ ותשוובתו לקת קלות ס' לבלות לעשו בדר ושיב בקבלתהו ומבוחר בפסקים שלין לו התרה כבר כתבנו לעיל והוכחנו מתשוב' מהרי"ק שורש ק"ס דלא מיקרי ב"ד מינוד מילתא ומדברי בעל ת"י בי' קס"ע ומהריב"ל ח"ל ושאר פוסקים. ומ"ש בה וכל הב"ל קבלנו עליהו ועל הבאים מחרינו בחלה ובשבועה עד"ר ומבוחר בפוסקים שכוד ושבועה עד"ר אין לו התרה כבר כתבנו בשם הפוסקים דלדבר מצוה יש לו התרה והוכחנו דבי"ד מיקרי דבר מצוה ומעיל לר"ת שבבר לא מקרי דבר מצוה חלא בהוות דמקרי דרדקי וכפרט בחרמי' על בבור לדעת הריב"ש בשם הרשב"ש ושבך עליו מהריב"ל בפי' ס"ב בח"ב בח"ב ובתב לפ שלא בחקום מצוה וכמו שבתבנו בתריבות בתר זמה

זמה שיש להסתפק בהסכמה זו שמבוחר בה שלא יהיה התרה להתיקון הלא זולת מבר יתועדו יחד ג' רבנים דהיינו רב מב"ד דק"ק קושטנדינא קרלקא נמדינת פולין והרב המב"ד דק"ק שלוניקי והרב דק"ק קושטנדינא י"ע כבר כתבנו והוכחנו מתשו' מהריב"ל הב"ל דלפי' לדבר הרשות לפ שם כתב בה ס"ד קהלות הרחיקות כמדון של מהריב"ל ס"ד חכמי נפת וחכמי ירושלים מ"מ יכולים לבטלו בחרמי לבור ומב"ם לדבר מצוה ולא גרע הת דמבוחר בה שלא יהיה התרה לתיקון הלא שם לא ס"ע שיתועדו יחד ג' רבנים, קהלות הרחוקות כו' מלו היה כתוב בהסכמה הב"ל שלא יהיה התרה כלל לתיקון הלא וכמ"ש בתשו' מהרש"ם בשערו בני שונאל סי' כ"ה ח"ל וע"ב בל"ד הסבועה עד"ר יכולין להתיר כיון שהיה דבר מצוה וכתב עוד וכ"ת שלפי ל"ד שבתבנו לדעת הפוסק יותר מחמיר ובב"ד תיכא דעת ר"ת כו' הוי לה כמו שבתבנו שבועה והתו שתהיה בי התרה ורחבונם יתירו מה שבתבנו שלא להתיר כו' עכ"ל ס"ע ומיתא בתשו' הרח"ש בלל ז' סי' ס' ואכילו מרן הב"י בשערו סקלר סי' רכ"ט בי"ד וכן לבור שהטילו חרם והתו שלא יעשו התרם והתרה להתרה על סוף כל השנה יתירו מתחילה חרם השתרון ומב"ב חרם סרחבון ומיתא שם בסי' רכ"ח שהקדמו לעיל מדרים ומרשים שהטילין סקהל כו' יש לסם התרם בלא פתח ובלא חרטה וח"ל לא יחיד מוחה ולא ג' שדיוות לף שמבוחר שם שלם התו בסי' ע"ד הקהלות הרחוקות שלין לו התרם לבל בבר הוכחו מפוסקים ומבחון הסכמה דבב"ד כ"ש מודים דיכולים לבטלו דהוי לדבר מצוה ולף שמבוחר בה ס"ד קהלות הרחוקות ושב"ד ס"ע יכולין לבטלו. ולף שיש לפפק דשלא ס"ע יהיה לריך התרה ועמ יכולין לבטלו בלל בלי התרם הלא ס"ב בנמ' תבר תשיתר כו' עד"ר לין לו ספרה וס"מ לדבר הרשות תבל לדבר מצוה יש לו ספרה לא בבי למיתר שיהא סבור מחר מחליו הלא דמני ליה בהתרם תבל מ"ע התרה בבי וכמ זה מחוקות ישיתם הוכח בתשו' סר"ן סי' ל"ח שלא בתשוב' הר"ל דן שבבר לדבר מצוה לפילו הפרה לא בבי מהר"ש מלבילי, ובבר דמ"ע התרה בבי וכן הבכים הר"ן עם סריב"ש מלבילי מבמ' לתיתר בל"ל ול"ב בל"ד לריך התרה. **אבל** ז"ל שבבר הקדמו דדין מרמי לבור מלו כן ול"ב לא פליני הריב דן עם סריב"ש מלבילי, והר"ן הבכים עמו שלא כמד יחיד תבל לא בתרמי לבור לביתרין בלי פתח וחרטה כדין הפרת בעל וכדלב פתם דכל שבודת ע"ד בעלה היא מדרת רק תם התו ע"ד קהלות כרחוקות ושיש מעיהבם מז תם חוזר עדיב לין לו התרם וסיינו דוקא לדבר שרשות תבל לדבר מצוה מז חזר הדין לשאר תרמי לבור ניתר שלא פתח ותרטה. ולין לפפק בל"ד בהסכמה הב"ל שמבוחר בה שקיבלו עליהם בלה ובשבועה ול"ב לא לשמר דיב להקל שלא בתרמי ליבר תבל לא בשהזיר שבועה, תבל ז"ל מבמ מבעים שהזבירו לעיל שבלו ורוב שלא בשבתו רק מה שתתו תתימת ידיהם וכבר הוכחנו מתשו' הרשד"ם ובם מתשו' המבי"ט דלמעל בספרים בתיב ואם לא ביעה בספרים לף תם מבוחר בהסכמה שבתבנו ותתמו עליהם תתימת ידיהם סיינו מעלה ומוריד כמבוחר בת"ם סי' שכ"ו ובשאר פוסקים. ולין לפפק בל"ד שלא יהיה התרה דפו קיבלו בוכה שתם זה מזה דוגמת ד' תבשים שבתתפו ובסכימו יחד תל ענין ת' ובשבתו תם תל לתיו דבתב הרשב"ש דהוי בתקבלי מיבת הגמה ובלת תן הפוסקים סברי לתין לו התרה לפי לדבר מצוה תבל ז"ל כי כבר הוכחתי דלא דמי ל"ד להת דהרשב"ש ולא תקרי תקבלי מוכת הגמה זה מזה מעשה שיש לתלק בין הסכמה לבור שיהיו מבוחר בה ממשמעות מתוכו שהוא בתקבל מוכת הגמה שלמען מוכת שגמה מבחירו בשין הסכמה ליבר לילו נרמה בתקבל מוכת הגמה וז"ל מהרי"ק שם עוד ג' עוד מוסבני זה מצוה בשבע מדר"ל כי אמר מהרבשתה ע"ד תבירו בשבע כי בשפסבימו כולם לים תל לתיו וכל ת' תבן בשעה בעובה לתבירו ויש תלת שתבי תוכך בזה ממ"ש הרשב"ן בתרמי לבור שו ממ"ש שתבו שבתב מוסיף תקה בתרם כי ותתירין לשמם כי ותיתת תל תמיה תל שתיו שלנו תל שכם כי הרי נשנו

שבבאו ע"ד שתקום וע"ד בקבל וסוו ליה עד"ר בי' והקשה מהרי"ק ז"ל ולפי שבירת שתמרו שבם להרשב"ן לשם ליה לחתת בשם שבתבו להשביע עד"ר תיפוק ליה דכל מי שתתרימים בקבל ולייתי וכל תתר מסכים לדבר תבירו דקתניב עד"ר דכל ת' משם ע"ד תבירו קיבל עליו הסרם כי ותשבר לרחוחת דמילתא כו' עכ"ל. **הגה** מהרי"ק פתח בחרתי ומסיים בתדת שב שם עוד תושבני כו' משום בשבע עד"ר לתין לו כו' וכל ת' משם בשבע בשעה עובה לתבירו כו' ומסיים שם בשין מרמי ליבר כו' בשם שבתבו בתשובה בשבע בשבועה עד"ר ולא שבתבו בה מוה היינו שמבוחר בה בחדית שלא בשבועה עובה לתבירו תל ודאי שבשין הסכמת מרמי לבור לא שיבל עובה עובה לתבירו תם לא שמבוחר בה משם שבל ת' רופלים. ולין לפפק בהסכמה זו מחבר שת' מציר ושיש בשפתה מוסים וכתו שבתבו בנוף הסלה וה"ב לין בולם מסכימים בהיתר זה תבל ז"ת לריך לפיים דהלה מבוחר בתשו' הרח"ש בלל ז' ס"ם בסבל שבשו תקיע בתרם ורחובן מוסה להתיר בהסכמה היובל בסבל להתירם הלא דבתו ירחה לי שבהסכמת בסבל תלי בדוב דעות שבל בל תלוקי דעות תמר למרי רבים לסטות כו' עכ"ל וכן מבוחר בכמה פוסקי, רחשונים ואחרונים והחריטות בזה הלא לורך וה"ב בל"ד שבמוסה הוא טוב בדבר מחמר שבמבר הלא הציו בפניו ולו נשבע המשבע הזאת תבל התשובות החתרים רואים שתי דעות שיש לתים שיש מזה לוסה מבשול לסבל ת"ו לבן רואים לבטל בהסכמה הזאת וסם בן לף שמבוחר בפוסקים בשבתב בשיני קבלת עובת הגמה וסובת תובלת מבני תפילו ל' יכול לבטל מלבטל בהסכמה היינו בשמבוחר לסם בהסכמה קבלת עובת הגמה שבשבו עבור קבלת עובת הגמה לא תפי' ל' יכול לבטל בהסכמה ומשל"ב בל"ד וכמו שבתבתי לעיל וה"ב בל"ד להסיר בזה וכן מן הרבים וביותר שבמה יש רואים לבטל בהסכמה רק בפי תבר יורו המורים סיושבים על בתחות המשפט תבר להם מעשה הגחוכה להסיר בזה

ומבחול מן הרבים ולהורות לבני ישראל את המעשה תבר יפשון.

וראיתי להם בשל פני מעה נר"ו בפסקיו ח"מ סי' כ"ם שסתלה לבטל ההסכמה ל' תיתו בשבועה עד"ר ותפשר בתי שתר לריכי בתי בתי הגמה ולתיבות בתיבו כו' וכתב ז"ל ותעיב דיש מעשים מפיקים ומרוחים לעיין היתר כו' והיינו מעשה שפק שפיק בפלוגתי דרבותה כו' ע"ם וכמה בל"ד מיכל ג"כ לרבות מסקות ושפק שפיקא לעניין בל"ד תבל רחיתי בשבח פוסקים שמפורשים שבתבו דתרי שפיק בפלוגתי דרבותי לא מקרי ס"ם ועיין במהרש"ם שבתב בשפרו ס"ג בסופו ז"ל ולא מבעי' לדעת ה"ם מהריב"ל דבל ס"ם דפלוגתי דרבותי תדם שפיקא מקרי לא תפילו שבתם זה הבלל רחוי בתן להתחיר כו' ושוד יש לי מעם לומר דתרי פלוגתי דרבותי לא מקרי ס"ם זולת מ"ם מהריב"ל ז"ל ובב"ל ע"ם וב"ב מהרש"ח בחשובה סי' קפ"ח ח"ג וז"ל וכי סיכא דס"ם דתיסורת מזלין לקולא ה"ם בס"ם דמסרת כו' ודבר זה לפדתי מס"ם מהריב"ל כי עד תיבר, בכה"ג בס"ם דסייט תרי סים לי תיכא לספוקי דלא הוי ס"ם וכמ"ש ה"ם הב"ל מעום דתיכא למיתר דבס פלוגתי דרבותי תד הוא וכמו שהוכית מע"ם המום, בפוגי' דפפם פתוח דבס תוכם תד הוא כו' שב"ל וב"ב מהריב"ל בעלמו בח"ג סימן מ"ח דלף דבס"ם מזלין לקולא מ"ם בתרי שפיקא בפלוגתי דרבותי לא מיקרי ס"ם דבס פלוגתי דרבותי תד הוא ומביא ג"כ רלים מבבי שעום, שם, דבס תוכם תד הוא ול"ב תמהני על הגאון בעל ס"ם הב"ל שבתב בשביעות בעל בסבסכמה הת' לף בשבועה עד"ר ועוכם הגאון כו' מעשה ס"ם בפלוגתי דרבותי, ובבר הקדמנו בבס בסה פוסקים דתרי שפיק בפלוגתי דרבותי לא מקרי ס"ם. והבה הגאון הב"ל מביא רלים מם, מעשה לתן ח"מ כו' בתתא הם הב"ל תיו תתי מתי בתמיהי בעת לעיין בו ובדתי בתון מני הדיין הגאון הב"ל תבל מ"ע מפלוגה בשיני תבר תבך עשתו ס"ד בעל ס"ע הב"ל בתקום שבתב גדולים חולקים ע"ז וביותר שבריב"ל תבר בשיש בשיני בתב דתרי פלוגתי דרבותה לא מקרי ס"ם והגאון הב"ל תבך שבה לסקל בתיסור דתוריית, ומלתי דברי הגאון הב"ל בעל ס"ם ס"ם בשם מהרש"ם בם, ס"ל לף שהם, ס"ל תיו בידי תבל מלתי דברי מהרש"ם שבוכתו דבריו בתשו' מהר"ם הלוי הסייבים לפי"ד בסי' ב' שבתוב שם תשו' מהרש"ם הב"ל וז"ל שם בדף כ"ח ע"ח בתבם לף שהבר שבתו תפום יותר כדתת הבתתיר יותר מקום חומר שבועה ס"ס בב"ד לתיכ"ב בתום כו' יש להתיר מעשה ס"ם כו' ס"ב וסיינו מעשה ס"ם בפלוגתי דרבותה כו' ס"ם וכמדומה שהן הדברים שבתב בעל פ"ח בשם בם, ס"ל תבל ס"ס

הרבה גדולים חולקים ע"ז.

וראיתי שוד להם בעל פ"ס הב"ל בסי' י"ם ח"ם שבתב בשין מי תרי שפיקא בפלוגתי דרבותי תשיב תד שפיקא כו' וכתב ג"כ שהריב"ל בתב ללא מקרי ס"ם ותם"כ סיים לתין לעמוד על דברי מהריב"ל זה שהוא פוסה על שני סעיפי, כו' וכתב תם"כ שרוחה מי שהמרש"ל בסי' ס"ז ומהרש"ם בם, ס"ל הם תופסים לעיקר דתרי פלוגתי דרבותי מקרי ב' שפיקות ותתר נשיקות ידיו ורגליו נפלאה בעיני דברי ס"ם בשם מהרש"ם שהרש"ם סתלים סשין והסכי דתרי שפיקא בפלוגתי דרבותה מיקרי ב' שפיקות ותשתמיטתים מיניה ס"ם מהרש"ם בסוף ס"ג הב"ל שבשתתי לעיל דמוכח שם מדבריו שבבר דתרי שפיקות בפלוגתי דרבותה לא מיקרי ב' שפיקות ולף שבתוב שם ותפי שבשתם זה הבלל כו' סיינו לרווחה דמילתא לדעת שלר סוסקי. ובאמת שם שבתב מהרש"ם בסי' ס"ז סיינו רק שסוחר סעשה של מהריב"ל שבתב בשם מה הוא וב"ז הרשם לסביב ולבן בתב בס"ג שעם תחר מבל בעיקרא דדינא ד"ל שהשבים לסבירת מהריב"ל שברת

Digitized by Google

דים להפך בזכותו של הגאון סג"ל ומאמר דברי הגאון סג"ל נכונים הם בדברי מהרש"ם שמהרש"ם סבר דב' ספיקות בפעולת דרבות' מיקרי ס"ם שכתב מהרש"ם נס"ז וז"ל מיהת שים להשיב ונומר שהרי כתב מהריב"ל כו' דשם פעולת דרבות' חד הוא עד מלא שהרבה שלא מלאו ידיו ורגליו בעין הזה כו' עד ומה לי שהספיקות הם שוים במציאות לסיכת שהספיקות הם שוים בפעולת דרבות' ובספיקא דדינ' כו' ועוד הלא דמי להא דהביא הרב בשם התוס' דשם מוכח הך הוא כו' ס"ם מוכח מדבריו שם שסבר דשני ספיקות בפעולת דרבות' מקרי ספיר ס"ם כו' וה"כ דברי ה"ם בעל פ"מ נכונים הם בדברי מהרש"ם ותמהני שמניח דעתו בספרו שלו בשם מהרש"ם מ"ש בסי' ט"ז ובאמת משם מיהו דעתו כללו קל ממ"ש בשם ס"ז ואין בידינו לסמוך ע"ז ונסקל בסיפור דמוריית' במקום שנדוני שהחרונים מלקים ע"ז אמנם בס"ד אין תנו גריכים להרבות בספיקות כאמ"ל.

וגם כמ"ש הגאון סג"ל בסי' כ"ה דיש עתמים מספיקים ומרוחים להתיר כו' דאפשר שלכם כך"ן ושתום' כו' עד דיאמת שלכה כר"ת דאית לי' בתוספת מבירו דאם התירוהו בדיעבד מותר אף בשקיבל עובת הגאון וה"ל ס"ם המתאפך כו' ע"ש. כאמת דבריו גריכין ביאור דזה לא מיקרי ס"ם המתאפך דאם נפתח בחלוקה דיאמת שלכה כר"ת דמותר בדיעבד ואח"ל דאין שלכה כר"ת ואסור אף בדיעבד וא"כ אין נוכל לומר דאמת שלכה כר"ן ותום' דאין שלכה כר"ת ואף בדיעבד מיהו מותר וא"כ מכ"ש דאין שלכה כר"ן ותום' דמתירין אף לכתחלה, אם לא שנאמר דסך הלא"ל דאין שלכה כר"ת כו' סיהו דוקא לדבר הרשות ומעש"כ לדבר מצוה שלכה כמותו מכל בג"ד אין תנו גריכין לכל הנ"ל לרבות בספיקות כמ"ש לעיל.

כללא דמילתא בהא סליקנא בהא נמיתנא שהרשות ביד המלופים הנגירים דאפשי ממוני הק"ק בגירוף הלא"ד לבטל ההסכמה הזאת כדרך שאר הסכמות אן העתמים המבוארים לעיל בתריבות דבר דבור על לופנו בכל באר היטב להך להניל את בני הק"ק מכל פרצה ומדק ואת הגער הכוכה ומבכה לתריס עמו מכל בדק ופדק. כל זה כתבתי והעליתי בעמודתי מה שלא"ד בהיתר הסכמה הזאת אך בתנאי שהמצא מורא ואיום ותמור מאד לא רציתי לשלח עול הבבד הזה עלי ואתריתי תלכה מא אל המחורות הגדולים היושבים על כסאות למשפט ובאם יבכימו עמי לזי תהיה נמה עתמם בהיתר הסכמה הזאת והמלוקי' יגילו מצניות וירחני מתורתו ויעשה עמנו לטובה אות. כ"ד מכבי עפר **ואפרי"ם** הוא הגיעיר מבית להרן מוולוזין:

שאלה עג

הנה מכבי נתן את בריתי שלום להחזיר מתותי דקרי ותני שפתותיו בחוש השני הרב המופלא עטרת בעיונא ופלפולא מב"ד ור"מ דק"ק ברודא כמהר"ר **אליקום נעץ** נר"ו סג"ל.

תשובות תן תן למעל"ת אחר עבר עין עיונו על תשיבתי והנה בתחי להשיב לו על רחמן רחמן כו' מ"ש מעל"ת וז"ל הנראה למ"ש פתום, הוכרח רש"י לפי' זה שמצא לה עון כו' דבזל"ה הוי כשבא לבטל המצוה ס"כ מפרש שמצא לה עון שאסורה לו לחנם לעב"ד הוא תמוה מיך לא שם רש"י אל לבו לבאר קיימין ובגדר קי"ל דאל תפילו לבטל המצוה כגון קוסם יביבת סוכה עלי כו' עכ"ל מעל"ת.

ונפלאה בעיני על מעל"ת שבעלם ממנו מ"ש הרשב"א בתשו' סי' תרע"ו הביאו הב"י בספרו אחרון ונם בקצר סי' רע"ו בי"ד הא דבדרים מלים על דבר מצוה דוקא במצות עשה כו' אבל על מצות ל"ת דאומא שגירש דלא יוכל לשלחה כל ימיו ואף שכתב הרשב"א הנ"ל, כיון שים בה עשה בקיומו ול"ת בביטולה הבדר אל ובב"ד שים מצות עשה בקיומה דהיינו לו תהיה לאשה ול"ת בביטולה דהיינו לא יוכל לשלחה אבל מ"מ הבדר שלו מיהו על ל"ת רק על מצות עשה אבל אם בדר לבטל מצות ל"ת בקום ועשה מיהו אל לכן כתב רש"י שמצא לה עון כו' ויהתום, כתבו שאחר קוסם שאת תשמיבך עלי והעשם שתן מבינין לאדם דבר האסור ובמביאר בנמ' דבאומות ע"ם וכזה נראה נמי מ"ש מעל"ת אח"כ ביאור דברי רש"י ואשר השיב מעל"ת על מ"ש ניאב דברי רש"י בשם"ש שמצא לה עון שאסורה לו כו' לאו מיירי שמצא לה עון שאסורה לו בעדים שזוכתה כו' רק בע"ה והעין השוה שמיע בקידושין כו' וכתב מעל"ת וז"ל דקשה ב"ז כיון דש"ה לגרשה רק משום לזות שפתים מ"כ מה תיקן רש"י בזה אם ניאב קושית התום' דהוי נשבע לבטל המצוה והבדר לא אל מ"כ בזה שמצא עד אחד נמי הבדר לבטל המצוה אכ"ל מעל"ת. ותמהני עליו שהקשה מה תיקן רש"י דבדעתי בא רש"י ניאב קושית התום' כי גם לפי תירוצו של התום' שפי' דמיירי שמחר קוסם הואת תשמיבך עלי ע"כ גריכין אנו לומר שאומרים לו שעובר בזה לבטל המצוה דלא יוכל לשלחה ומתירין לו והבדר אל משום דאין מבינין לאדם דבר האסור לו וה"ם לפי דעת רש"י שמחר שמצא לה עון כעין עובדא דהמוא שמיא כו' וכמ"ש וכמבואר בפי' קצ"א בעא"ם מו שקיבא לה תחלה מו שהיא שותקת כו' ושויא מנפשיה מתיבה דמיסורא ולכן אל הבדר ואח"כ אומרי' לו שמבטל בזה המצוה דלא יוכל לשלחה כו' ולכך מתירים לו הואיל ורבים מסכימים בחרטה זו דהיינו נאמן לומר שהוא מאחין לדברי העל כו' וכמ"ש הכל בחר בחיים כו' אלי ע"ש וכמ"ש מהריק"ו שורש ק' דבמקום שיש חרם ר"ג היינו נאמן לומר שמחמין לדברי העל כו' ע"ש ולכן בב"ד נ"כ מתירין לו את הדבו אף אל בחר עד"ו. **ומ"ש** מעל"ת אח"כ וז"ל ולאחורה היה נ"ל דאפי' בשמצא לה עון בעדים שאסורה ואח"כ רצתי לגרשה אם לא שיאמר שלא רציתי לגרשה אלא מפני שהיא מוכרת לשון ולא מפני שמצא לה עון כו' ואח"כ מצאתי בתשו' בנ"ב ס"י וסוכה בעור סי' קע"א על ג' שהניח קול על אשתו שזיכתה ואמר שתבדר לו ואח"כ נתן אמתנא שמחמת שכעס הניח קול זה כו' ע"ש אמנם לשון רש"י שכתב שמצא לה עון שאסורה לו ע"א לפרש כן. גם מ"ש מעל"ת בכוונת דברי ר"ת דכאום שגירש בזה מקרי רגיש מיך שייבי בהו משום דכל ישראל ברגיש זה בזה ומקשה אח"כ וז"ל מה מאד נסתרה דרכי ר"ת במה שהניח רגיש לדברי מהא דסנבטוים לגמ בשלח אח"כ בסתירה דרכי ר"ת בפשוט דלא בעי לשון שנאה ואהבה כלל אלא מפי שהבעל מבין מדעתו שאינו רוצה בה ומשלחה ומה שהוכיח

זמ"ש מע"ת עכ"ל ומ"ש דלעת רמ"י שהרגיש מדיוק מותי מירי שלא הניח בפניהם שפיות אמותו כו' וכתב מע"ת שנראה ל' לדומק כיון דלא ידעו לא הסכימו שמא מי שהסכמה בעצות סיתה כמו דלמרי' דלדבר מצוה מתירים שלא בפניהם משום דמסתמא לא סיו יודעים כו' הכא מי נימא הכי עכ"ל מע"ת לא הבנתי לא דבריו כמה שהשיג עלי ומדברי מע"ת תניא דמסייע לי דודאי כדבריו כן הוא ועיקר תשר בניתי יפוד עליו שמודה ר"ת בתוס' שגירש בשתשר שהתחלת נדרו סיתה בעבירה וה"ה לדעת רמ"י שגירש שהיו מותו ג"כ תחלת הסכמתו סיתה בעצות לכן יש ל סתרה ויהא רשות לכל כי הני מילי ליתאמרי משמי . ומ"ש מע"ת למה מביא הרא"ש ד' רמיה לפתור דברי עצמו מהא דתוס' שגירש ומיהו מביא רמיה מהתם דנבעוטים דסתם סיתה לדבר הרשות תחלת נדרם ובזה יש להם הפרה ואפי' לדבר הרשות ועי"ז תי' מע"ת דהרא"ש חושב תחלת נדרם לדבר מצוה כו' ממש אין טעם נריכי' לזה לעשות הרא"ש חושב דתחלת נדרם סיה ל"ד סר ופה"ה אין כאן רמיה מנבעוטים לפתור דברי עצמו ממה שרגיה לפסוק דדוקא נבעבע לדבר מצוה כו' הוא דאין ו הפרה ט' משל"כ אם נדר מתחלה לדבר הרשות כו' דהתם דנבעוטים מה אחרת סיתה בהם וסיה מ"ה נדבר וכמ"ש בגמ' ולפ שלכאורה משמע בגמ' דלדברי ר"י אין כאן מ"ה רק לדברי רבנן משום כבר הרגיתי פיס בגוף תשובתי שגם לדברי ר"י יש כאן מ"ה ומ"ש. **ואשר** כתב מע"ת וז"ל ולכאורה לא הבנתי דעתו הרמה מ"ש וז"ל ולפי מ"ש מיושב כל דייקת בלשון הר"ן בסם ר"ת אם הנדר בעצות מעיקרא מגופו כו' והקשה מע"ת על דברי הם הקושיא במקומה עומדת מכ"ל רמיה זו דלמא סתם מצוה מ"ה יהיה מיזה מילוק שיהיה . **ותמהני** על שכתו הזך ומה לא הבין דברי שהרי מ"ש דברים פשוטים המה שגם ר"י סובר שהיה מדר בעצות רק בשאר שלא נשיאי הפדה שנדר שהודר ברגים אין ו הפרה ולכן לא הרגיש מפני מ"ה ועל זה הקשיתי שרמיית הר"ן בסם ר"ת מנבעוטים אינו רמיה שהרי גם נבי הנבעוטים היה להם הפרה והיינו בשאר שלא נשיאי הפדה שנדר שהודר ברגים אין להם הפרה לכן לא הרגיש מפני מ"ה לפוסק שם הנדר שהודר ברגים יש ו הפרה בנדר בעצות ש"כ לא היה כאן מ"ה וכמ"ש לעיל בסם הרא"ש בביאור דברי התוס' ועל זה תירצתי אבן נפי מ"ש לעיל מיושב כל דייקת בלשון הר"ן בסם ר"ת שכתב לפל בשאל מגיה מחרת שאין הנדר בעצות ממתה כו' ע"ש והיינו דדברי הר"ן בסם ר"ת נכונים לפ שהרגישו שם ודייק מנבעוטים דלא היה להם הפרה מפני מ"ה בעצות ואין כאן מ"ה אלא ודאי לא מקרי נדר בעצות כשאין הנדר בעצות ממתה וכמו שהרגשתי שם ודייק מנבעוטים דלא היה להם הפרה מפני מ"ה בעצות שאין הנדר בעצות ממתה לפ שהיה ממירת נשיאי השדה להם בעצות ואין כאן מ"ה אלא ודאי לא מקרי נדר בעצות כשאין הנדר בעצות ממתה גוף שדר ומ"כ מ"מ מיהא מ"ה ולכן לא מקרי נדר בעצות ודו"ק בזה .

תשובה מהרב המובהק כמהר"ר משה ז' חביב נר"ו מירושלים תוב"ב

שאלה עד

המאור הגדול המאיר לארץ ולדרים עליה הוא הרב המופלא הגאון הכהן הגדול מרנא ורבנא **אפרים** מצוי רמצי .

זאת לומרת כי אמרתי בשנה פרק זה אשר זוה חותי מרן להסגיר בחולצת עיוני בס"ע רס"י נפ' בתרא דמכות דף ט"ו ע"ש עד"ר שמעת לא עון שאסורה לו והדירה עד"ר וכתבתו עליו התוס' ונא נראה דמ"ש מיהו מצוה לקיימה מנא נראה שהדירה בנא"שום עון ושפיר חל עליה כגון דאמר קונם תשמישך עלי כדאיתא בנדרי' עכ"ל שם ודאי דברי רמ"י כאשר הביאו התוס' תמוהים הרבה דאם מעת לא עון כלומר שזיתה תחתיו והרי היא אסורה עליו לא מקרי בעלו ונא בעלו ור"ז כמו אם מתה דמ"כ לא בעלה מיהו כמ"ש התוס' בדיבור הקודם לזה גם מדבתבו התוס' מנא נראה שהדירה בנא שום עון ושפיר חל עליה כגון דאמר קונם תשמישך עלי וכו' משמע דהם סוברים דמה שהוכרח רמ"י לפרש כן כדי שיוכל להדירה דמ"כ לא מצי להדירה משום דמשועבד לה וצ"ע דאמרו דמשום הא לא מריא דשפיר חל עליה כגון דאמר קונם תשמישך עלי כדאיתא בכתובו, וכנדרי, אמנם הר"ן בחשובו, סוף סי' ל"ת כתב וז"ל ועוד שדברי רמ"י מוכיחים בפ' בתרא דמכות שאין נדר אד"ר כלום מנא כשנדר לקיים מצוה מכל לדבר הרשות לא עכ"ל וגראה ודאי דהר"ן סבר כן מתוך לשון זה של רמ"י שהעתיק שהוכרח רמ"י לפרש שמעת לא עון שאסורה לו משום דסבר שאין נדר אד"ר כלום מנא כשנדר לקיים מצוה וזו היא סברת הרא"ש בתשובתו

שאלה עו ...ומן ...מת ...מוכי המכס מצוה כל ...מקום ומקן נפקיו לו נתן כמהר"ר **ליפמן** נר"ו .

אודות ...מר שכל מצ"ת מתי לחוות דעתי לפי שים מי שחולק עליו כדברי תוכו ו"ל מצוה מצה שהרציפה עמר וכתב נדול בעצת חכמים תמיד וחולת זה אינה יודעת אם יש לה שום מכח בחותו מקום כלל אך שמובלת עמר נדול בחכמים וכמעט בכל פעם שחצרך עם בעלה תמצא למחרת סרבה כחמים בכתובת שלה מי נמצין ממרחות החמורים לחמם לו ללחם שום דם ממם מחצת החכמים נם לו הרציפה כלל מיליחת מלם לך הכחמים שמלת לה בעד שלם וסים לו מחוקת בקהלתו אם מצמה מוצת עהוה היא ואם לריכה ליכב שבצה נקיים חו לחו ובכן יורם מורנו ובכמ"ם .

תשיבה נרפי' בנמ' דנדה פ' תינוקות לף ס"ו ת"ר הרואה דם מחמת חצמים מצמחת פעם ראשונה וסיים ושניה מצלן ואילך לא חצמם עד שחצברנ וחבצע לאחר כו' מכלן ואילך לא חצמם עד שחצברנ וחבצע לאחר כו' ואם יש לה מכה בחותה מקום חולה במכחה שחנדון בשפופרת כו' ואם יש לה מכה בחותה מקום חולה במכחה ואם יש לה זבת חולה טופחה אם היש לה מכחה מקומה כו' אינה חולה ונאמנת החצה לומר מכח יש לי במקור שחצמם הדם יולא רשב"ם דם מכה בצד מן המקור ממא ורטחינו שחזו שהוא מהו ביניהו אחר שולא מקור מקומו ממא כו' עכ"ל הנמ' . **ולכאורה** יש לדקדק בנמ' דקאמר בריצה ואם יש לה מכה בחותה מקום חולה במכחה דמשמע מפחמע חולה במכחה לף שחיה יודעת אם מוליאם דם ואח"כ קאמר ונאמנת החצה לומר מכח יש לי במקור שחצמם הדם כו' משמע דוקא שיודעת שחצמם הדם יולא אבל אינה יודעת אם מוליאם דם מאיזה מקום יולא במכה . ויש לומר דמשמע דבריהם לחודיהם דמאחר דבריה בחי ברואה דם מאחת חצמים כו' ואין לחפרם בעל שניני לעולם ולכן בכל מקומות דאמו יכולים לחלות חולה לה נמון טופחה או במכחה לף שחיה יודעת בודאי שחצחה מוליאם הדם לא נחנה בעלה או לחפרה לעולם והרבה חנו מבחים לחקנת עגונות וכמ"ש הרשב"ם בח"ם וכוכת נ"כ בהרב כ"י סי' קפ"ד ח"ל מפני מה חצרו חולין במכחה לפי שהחצה מחזקת סהרים מומדת ואפי' בניא שנת ושחצת ובחנות דרכן ומספק לו חפרנה לעולם וכיון שכן זו שרואה דם ואפילו בשנת חצמים חולין לסקל כו' עד ש"ת הלא בחים לחלמא חיישינן לשנת סיסת כו' והלך אחה מחיר את זו שהיא בשנת ושחצת כו' עד ואין לריך לחצר מצלי שחצר שנ"ל אף אחה מודנ בזה לשון עכ"ל ע"ם ונכ"ל זכינו מזה שפקילו סם ברואה דם מאחת חצמים שלא חצחר על בעלה לעולם ותצחר שנואה . וכה מיושב נמ' דריצה דבריהם לחיי ברואה דם מאחת חצמים לכן לחרי לחם יש לו מכה בחותו מקום חולה במכחה לף שחיה יודעת אם מוליאם דם ואפילו בריצה דבריהם מה שחצחר על בעלה לעולם ואפי' בנמ' לא חיישינן אלא לשחצחר על בעלה לעולם ולכן חנו מחצירים שחיה נאחת לומר מכח יש לי במקור כו' מחצירים שחיה נאחת לומר מכח יש לי במקור עד שחצת בודאי שמכחה מוליאם דם . **ולפי** מה שכחבחי יש ליישב ג"כ שכן סוף דעת המרדכי בשבועות בהלכות שכחב נ"כ הבריהם לחיי ברואה דם מאחת חצמים וכחב אח"כ ואם יש לה ובאן זמן קבוע כו' חולה כוחבת שיכולה לומר דם זה שיא רואה עכור שחזיין לא הניא ואם ואולה בכחבחה שיכולה לומר מן מכחה הוא כו' ואח"כ למפה בסוף הסימן כחב המרדכי ח"ל נאחת החצה לומר מכח יש לי בחותו מקום אחה אבל יולא דם חוק שיודעת שדם יולא מן המכה חולה הם אבל מפסק אינה חולה אבל בשנת ושחצת שדם יולא מן המכה אינה חולה הם ואח"כ לא חסיה מחצת לשום טו' ע"ם וקצה נ"כ דבחחלה כחב המרדכי ז"ל דחולה במכחה ולא פירש דוקא בשודעת שדהם יולא מהכחה ואח"כ בבאה דמאחת לחצה לומר מכח יש לי בחותו מקום אחר שודעת שדהם יולא מן המכה אינה חולה הם אבל מקילים ותולין בדם מכחה אף אל פי שיולא שודעת בודאי שדהם יולא מן המקום אלא כדי שלא חצחר ברואה על בעלה לעולם ותצחר עגונה . ומה שחין כן בפיפא בבבא דאחרת כו' לא חיישי ברואה דם מאחת חצמים כו' וכמ"ש בשיל וכן מוכח מדברי הם"ת סי' ל"ב דהא לחצרי בריה"ת דמשמע לחצה לומר מכח יש לי במקור שחצמם הדם יולא רואה דם מאחת חצמים אלא שלא חצחר על בעלה לעולם ואח"כ לא חיישי ברואה דם מאחת חצמים כלל אבל אם חצחר על בעלה לעולם חיישי ברואה דם מאחת חצמים וכן מוכח מדברי הרשב"ם בח"ם סי' קפ"ד ח"ל מפני מה חצרו חולין במכחה לפי שהחצה מחזקת סהרים מומדת ואפי' בניא שנת ושחצת ובחנות דרכן ומספק לו חפרנה לעולם וכיון שכן זו שרואה דם ואפילו בשנת חצמים חולין לסקל כו' עד ש"ת הלא בחים לחלמא חיישינן לשנת סיסת כו' והלך אחה מחיר את זו שהיא בשנת ושחצת כו' עד ואין לריך לחצר מצלי שחצר שנ"ל אף אחה מודנ בזה לשון עכ"ל ע"ם ונכ"ל זכינו מזה שפקילו סם ברואה דם מאחת חצמים שלא חצחר על בעלה לעולם ותצחר שנואה . ואין מיושב נמ' דריצה דבריהם לחיי ברואה דם מאחת חצמים לכן לחרי לחם יש לו מכה בחותו מקום חולה במכחה לף שחיה יודעת אם מוליאם דם ואפילו בריצה דבריהם מה שחצחר על בעלה לעולם ואפי' בנמ' לא חיישינן אלא לשחצחר על בעלה לעולם ולכן חנו מחצירים שחיה נאחת לומר מכח יש לי במקור שחצמם הדם יולא רואה דם מאחת חצמים כו' מחצירים שחיה נאחת לומר מכח יש לי במקור עד שחצת בודאי שמכחה מוליאם דם . **ולפי** מה שכחבחי יש ליישב ג"כ שכן סוף דעת המרדכי בשבועות בהלכות שכחב נ"כ הבריהם לחיי ברואה דם מאחת חצמים וכחב אח"כ ואם יש לה ובאן זמן קבוע כו' חולה כוחבת שיכולה לומר דם זה שיא רואה עכור שחזיין לא הניא ואם ואולה בכחבחה שיכולה לומר מן מכחה הוא כו' ואח"כ למפה בסוף הסימן כחב המרדכי ח"ל נאחת החצה לומר מכח יש לי בחותו מקום אחה אבל יולא דם חוק שיודעת שדם יולא מן המכה חולה הם אבל מפסק אינה חולה אבל בשנת ושחצת שדם יולא מן המכה אינה חולה הם ואח"כ לא חסיה מחצת לשום טו' ע"ם וקצה נ"כ דבחחלה כחב המרדכי ז"ל דחולה במכחה ולא פירש דוקא בשודעת שדהם יולא מהכחה ואח"כ בבאה דמאחת לחצה לומר מכח יש לי בחותו מקום אחר שודעת שדהם יולא מן המכה אינה חולה הם אבל מקילים ותולין בדם מכחה אף אל פי שיולא שודעת בודאי שדהם יולא מן המקום אלא כדי שלא חצחר ברואה על בעלה לעולם ותצחר עגונה . ומה שחין כן בפיפא בבבא דאחרת כו' לא חיישי ברואה דם מאחת חצמים כו' וכמ"ש בשיל וכן מוכח מדברי הם"ת סי' ל"ב דהא לחצרי בריה"ת דמשמע לחצה לומר מכח יש לי במקור שחצמם הדם יולא רואה דם מאחת חצמים אלא שלא חצחר על בעלה לעולם ואח"כ לא חיישי ברואה דם מאחת חצמים כלל אבל אם חצחר על בעלה לעולם חיישי ברואה דם מאחת חצמים וכן מוכח מדברי הרשב"ם בח"ם סי' קפ"ד ח"ל מפני מה חצרו חולין במכחה לפי שהחצה מחזקת סהרים מומדת ואפי' בניא שנת ושחצת ובחנות דרכן ומספק לו חפרנה לעולם וכיון שכן זו שרואה דם ואפילו בשנת חצמים חולין לסקל כו' עד ש"ת הלא בחים לחלמא חיישינן לשנת סיסת כו' והלך אחה מחיר את זו שהיא בשנת ושחצת כו' עד ואין לריך לחצר מצלי שחצר שנ"ל אף אחה מודנ בזה לשון עכ"ל ע"ם ונכ"ל זכינו מזה שפקילו סם ברואה דם מאחת חצמים שלא חצחר על בעלה לעולם ותצחר שנואה . ואין מיושב נמ' דריצה דבריהם לחיי ברואה דם מאחת חצמים לכן לחרי לחם יש לו מכה בחותו מקום חולה במכחה לף שחיה יודעת אם מוליאם דם ואפילו בריצה דבריהם מה שחצחר על בעלה לעולם ואפי' בנמ' לא חיישינן אלא לשחצחר על בעלה לעולם ולכן חנו מחצירים שחיה נאחת לומר מכח יש לי במקור

תשובה לכתורה יש לסבית ל"ד רמיס שהוא חייב דתמרי, כגמ' דיומא דף כ"נ רבא כד סוי מיפטר מיניה דרב יוסף סוי מזיל לתחורים עד דמנפיק כרתי' ומתוספין דמקופה דכי רב יוסף דמת ל"ב מוכח מזה דרבא סיה מוהב כבוד ברב יוסף מצ"נ דר"י סיה סני נהור מתור סיים לכל כד מפיימת תמצא שלכתורה יש לדחות רמיה זו לתסיק שם לתמרו ליה לרב יוסף הכי עביד רבא ל"ל רשות דתרוס ריסך מכולא כרבא דקשה כגמ' מי ס"ד שיהיה מחויב בכבוד רבו לף שהוא קומת ל"ב לשם לתמרו ליה ברבא עביד הכי הלא הוא מחויב לעשות ואין לומר של"ל כפשוטו ברבא עביד הכי הלא תימא ל"ב קשה לשם לתמר ר"י יפה רשות דתירוס ריסך מכולא כרבא מה סיה החידוש כשהוא מחויב לעשות הלא ודאי שאינו מחויב לעשות כן. לשם יש לדחות דלשולם מחויב בכבוד רבו קומת מכל מקום זה הוא תימא גדולה דעביד רבא כבוד כזה עד דמנפיק כרעיה דמת וכבוד כזה בודאי ליו מחויב עד דמתוספין דמקופה דכי ר"י דמת ומכל מקום זה סיה רב יוסף מתמיה. ואין להניח רמיה הלא מליו כגמ' דקידושין דף ל"ג מכיי מכי חזי לאודויי דתמרים דרב יוסף דמת, הוי קשיה ול"ל הלא רב יוסף מעור עיניים הוי מכל מקום לדחות דלמת רב יוסף לא סיה בכותו זמן מעור עיניים וגם יש לדחות דהלא בלא"ה לא סיה לו למיקם כ"ל מכי חזי לאודויי אלא דעביד לרווחא דמילתא מכל מקום יש להניח רמיה שהרי מליו כגמ' שחייב לכבדו אף שלא כפניו כמ"ש כגמ' דקידושין ובפוסקים ויש לדחות גם את זה לומר עדיף שלא כפניו מסומא ודו"ק ועיין בפוסקי. ודחיתי כם, שי ל"ה שמתפק שם סומא יכול ליל מחר משם הואיל ואמרי מחורי מרי ולא מחורי משם ופסק שלסור ורמיה מנמרת דשירוטין למ"ד דו פרוטין נכרתו מדם ומוה דשייט שי נטות סיו דכקים מי מפני כריעת ופעים שהזכר הולך תחלי, לפי שלסור ליל מחורי משם שכ"ל. ת"ל מוכח מזה לף שרבו סיו רוסה לומו מחויב התלמיד לעמיד לפניו והלע"ד כתבתי:

(הג"ה מבן הרב החאחר ז"ל)

ואת ליהודה ויאמר ולמבול"ן לסבית רמיס לכתורה מנמ' דסס"ק דמגילה מרי ב"ס ב"מ מסמיס דרב נחול ת"ת מכיבוד לא ומס שכל חומן שיש שהיה יעקב כבית עבר לא שעשה עליהם כוי ס"כ ס"ס וכ"כ הרמ"ס בס"ק דקידושין וכתו הריב"ס בי"ד סי' ר"מ וסב"י בשלחנו העתור ס"ס מסמע הא מס לא היה בבית עבר חומן י"ד שיש היה שעשה עליהם כמו שעשה על כ"ב שיש לף שילמד מכיו היה קומת כשפירש ממנו כי הבן חייב בכבודו ובמורלו של מכיו קומת ומס סדין לך בכיבוד לא עכ"ו שהא חייב התלמיד בכבודו ובמורלו של רבו וכמ"ס הרמב"ס בס"ה מהל' ת"ת וכעור י"ד ריש סי' רמ"ב כשם שחדם מצווה בכבוד לב וברחמיו כך הוא חייב בכבוד רבו ורחמיו יותר מכיו שחכיו בחייו הטוה"ו ורבו בחייו לחיי טוה"ב ע"ש וה"ה בל"ד ממויב התלמיד לעמוד מפני רבו קומת.

וראיתי בפרישה שם שכתב על זה ס"ל ס"כ מל יותר מכיו הא גם בכיו כתב רביו ברים סי' ר"מ דבבודו ומורלו בכבוד ומורא כ' י"ל דבל הסוקק הויו שוה לגמרי לל חשר ניקא לו משל"כ מורא רבך כמורא שניס כו' וכתבו ב' המורחות במקרא חד כו' ע"ש וכס"ך שם בפפרו השיג עליו ע"ש וסוא הולך לשיטתו למ"ש בפרישה ריש סי' ר"מ ות"ל שהוקק בכותם כו' לשון היקק הויו מדוקדק כ"כ דמין זה היקק ממש כו' ע"ש. ותמהני שהרי רש"י בפי' הלו מליחת דף ל"ב כתב בהדיא ות"ל הוקק בכותם בג"ש בבד את חניך בבד את כ', מסוק שב"ל. **ברם** דברי רש"י ל"ש מה מידם לו במלת בג"ש שבתב ומי סבריתו לזה ותו מיבא לסידק ברש"י לפי זה שם ד"ה ס"א לייתא ליה שבתב ות"ל דאתי עשה דכיבוד ודחי ל"ת דלא תוכל להתעלם מהיבוד עשה ול"ת היה בשב תשיבם לא תוכל להתעלם שב"ל. ויש לתמוה למה מפרש רש"י דפריך אתי תחזיר שהרי התלמוד פתח בתרתי ות"ל שם ת"ר מיין שתם אחר לו מביו היעמת לו שת"ל אל תחזיר שלא ישמע לו שמע, מיש אחר לו מביו תירלו כו', ומשמע הא דפריך אח"כ הא לאו הכי לייתא ליה אלו בין אתם ס"ל מביו היעמת בין אתי תחזיר ובשיבם לו עשה ול"ת כמ"ש רש"י לעיל דף ל' ע"א ע"ש וא"כ למה מפרש רש"י דפריך אתי תחזיר לאחר וכ"ת אחת מיניהו נקט ס"כ ס"ל ברש"י לפרש דפריך אתם ס"ל מביו היעמת דתני קידוש. ולע"ד דהוקשה לרש"י קושית התוס' בפ"ק דיבמות דף ה' ע"א ד"ה שבתבו וז"ל ושוב קשה, דקאחר התם (בתלו מליחות) בסוף פרקין יכול ס"ל מביו היעמת אל אל תחזיר אבידה יכול יעמוד לו ת"ל כו' ופריך ליה דמין עשה דוחה ל"ת ועשה ואתי פריך והא לאו ועשה דחומתה היו שוה בכל אלא ועשה שוה בכל הוא שכ"ל התוס', ע"ש. וקושי' זו הוקשה נמי לרש"י ועשאר מזה ולכן מפרש בחמת דפריך אתי תחזיר לאחר וכתי' התוס' הכא, וק"ל. **אי** נמחר שהוקשה לרש"י קושית עלומה בגמ' שם דאם נאמר דפריך כין אתם ס"ל מביו היעמת כין אתי תחזיר ס"ל מאי קאחר אח"כ תיקשיך אר"ח הוסיל והוקש כבותם כו' אבל ניישב ליה בס"ל דלא ניישב ליה ע"ש ואין אר"י אחר אלו יישב ליה ע"ש. ולפי"ז אין הוקשה נמי לרש"י ועשאר מזה ולכן מפרש בחמת דפריך אתי תחזיר לאחר וכתי', התוס' הכא, וק"ל. **אי** נמחר שהוקשה לרש"י קושית עלומה בגמ' שם דאם נאמר דפריך כין אתם ס"ל מביו היעמת כין אתי תחזיר ס"ל מאי קאחר אח"כ תיקשיך אר"ח הוסיל והוקש כבותם כו' אבל ניישב ליה ע"ש ואין אר"י אחר אלו יישב ליה ע"ש. ולפי"ז אין הוקשה נמי לרש"י ועשאר מזה ולכן מפרש בחמת דפריך אתי תחזיר לאחר וכתי', התוס' הכא, וק"ל. **אי** נמחר שהוקשה לרש"י קושית עלומה בגמ' שם דאם נאמר דפריך כין אתם ס"ל מביו היעמת כין אתי תחזיר ס"ל מאי קאחר אח"כ תיקשיך אר"ח הוסיל והוקש כבותם כו' אבל ניישב ליה ע"ש ואין אר"י אחר אלו יישב ליה ע"ש. ולפי"ז אין הוקשה נמי לרש"י ועשאר מזה ולכן מפרש בחמת דפריך אתי תחזיר לאחר וכתי', התוס' הכא, וק"ל. **אי** נמחר שהוקשה לרש"י קושית עלומה בגמ' שם דאם נאמר דפריך כין אתם ס"ל מביו היעמת כין אתי תחזיר ס"ל מאי קאחר אח"כ תיקשיך אר"ח הוסיל והוקש כבותם כו' אבל ניישב ליה ע"ש ואין אר"י אחר אלו יישב ליה ע"ש. ולפי"ז אין הוקשה נמי לרש"י ועשאר מזה ולכן מפרש בחמת דפריך אתי תחזיר לאחר וכתי', התוס' הכא, וק"ל. **אי** נמחר שהוקשה לרש"י קושית עלומה בגמ' שם דאם נאמר דפריך כין אתם ס"ל מביו היעמת כין אתי תחזיר ס"ל מאי קאחר אח"כ תיקשיך אר"ח הוסיל והוקש כבותם כו' אבל ניישב ליה ע"ש ואין אר"י אחר אלו יישב ליה ע"ש. ולפי"ז אין הוקשה נמי לרש"י ועשאר מזה ולכן מפרש בחמת דפריך אתי תחזיר לאחר וכתי', התוס' הכא, וק"ל. **אי** נמחר שהוקשה לרש"י קושית עלומה בגמ' שם דאם נאמר דפריך כין אתם ס"ל מביו היעמת כין אתי תחזיר ס"ל מאי קאחר אח"כ תיקשיך אר"ח הוסיל והוקש כבותם כו' אבל ניישב ליה ע"ש ואין אר"י אחר אלו יישב ליה ע"ש. ולפי"ז אין הוקשה נמי לרש"י ועשאר מזה ולכן מפרש בחמת דפריך אתי תחזיר לאחר וכתי', התוס' הכא, וק"ל. **אי** נמחר שהוקשה לרש"י קושית עלומה בגמ' שם דאם נאמר דפריך כין אתם ס"ל מביו היעמת כין אתי תחזיר ס"ל מאי קאחר אח"כ תיקשיך אר"ח הוסיל והוקש כבותם כו' אבל ניישב ליה ע"ש ואין אר"י אחר אלו יישב ליה ע"ש. ולפי"ז אין הוקשה נמי לרש"י ועשאר מזה ולכן מפרש בחמת דפריך אתי תחזיר לאחר וכתי', התוס' הכא, וק"ל. **אי** נמחר שהוקשה לרש"י קושית עלומה בגמ' שם דאם נאמר דפריך כין אתם ס"ל מביו היעמת כין אתי תחזיר ס"ל מאי קאחר אח"כ תיקשיך אר"ח הוסיל והוקש כבותם כו' אבל ניישב ליה ע"ש ואין אר"י אחר אלו יישב ליה ע"ש. ולפי"ז אין הוקשה נמי לרש"י ועשאר מזה ולכן מפרש בחמת דפריך אתי תחזיר לאחר וכתי', התוס' הכא, וק"ל. **אי** נמחר שהוקשה לרש"י קושית עלומה בגמ' שם דאם נאמר דפריך כין אתם ס"ל מביו היעמת כין אתי תחזיר ס"ל מאי קאחר אח"כ תיקשיך אר"ח הוסיל והוקש כבותם כו' אבל ניישב ליה ע"ש ואין אר"י אחר אלו יישב ליה ע"ש. ולפי"ז אין הוקשה נמי לרש"י ועשאר מזה ולכן מפרש בחמת דפריך אתי תחזיר לאחר וכתי', התוס' הכא, וק"ל. **אי** נמחר שהוקשה לרש"י קושית עלומה בגמ' שם דאם נאמר דפריך כין אתם ס"ל מביו היעמת כין אתי תחזיר ס"ל מאי קאחר אח"כ תיקשיך אר"ח הוסיל והוקש כבותם כו' אבל ניישב ליה ע"ש ואין אר"י אחר אלו יישב ליה ע"ש. ולפי"ז אין הוקשה נמי לרש"י ועשאר מזה ולכן מפרש בחמת דפריך אתי תחזיר לאחר וכתי', התוס' הכא, וק"ל. **אי** נמחר שהוקשה לרש"י קושית עלומה בגמ' שם דאם נאמר דפריך כין אתם ס"ל מביו היעמת כין אתי תחזיר ס"ל מאי קאחר אח"כ תיקשיך אר"ח הוסיל והוקש כבותם כו' אבל ניישב ליה ע"ש ואין אר"י אחר אלו יישב ליה ע"ש. ולפי"ז אין הוקשה נמי לרש"י ועשאר מזה ולכן מפרש בחמת דפריך אתי תחזיר לאחר וכתי', התוס' הכא, וק"ל. **אי** נמחר שהוקשה לרש"י קושית עלומה בגמ' שם דאם נאמר דפריך כין אתם ס"ל מביו היעמת כין אתי תחזיר ס"ל מאי קאחר אח"כ תיקשיך אר"ח הוסיל והוקש כבותם כו' אבל ניישב ליה ע"ש ואין אר"י אחר אלו יישב ליה ע"ש. ולפי"ז אין הוקשה נמי לרש"י ועשאר מזה ולכן מפרש בחמת דפריך אתי תחזיר לאחר וכתי', התוס' הכא, וק"ל. **אי** נמחר שהוקשה לרש"י קושית עלומה בגמ' שם דאם נאמר דפריך כין אתם ס"ל מביו היעמת כין אתי תחזיר ס"ל מאי קאחר אח"כ תיקשיך אר"ח הוסיל והוקש כבותם כו' אבל ניישב ליה ע"ש ואין אר"י אחר אלו יישב ליה ע"ש. ולפי"ז אין הוקשה נמי לרש"י ועשאר מזה ולכן מפרש בחמת דפריך אתי תחזיר לאחר וכתי', התוס' הכא, וק"ל.

Digitized by Google

ובודאי שגגה יצאה מלפניו וק"ל. **זכינו** מדברי התוס' הנז' שמחויב התלמיד לעמוד מפני רבו אפילו ק' פעמים ביום מפני חשדא של הרואים ולפ"ז מה לי אם הוא סומא או לא אם הוא אינו רואה הא איכ' חשד' בפני הרואים. ואף שיש להשיב על זה דע"כ אמרי' שיחשדוהו היינו היכא שמדינ' חייב לעמוד מפני רבו סומא אבל אם מדינא אינו חייב לעמוד ליכא חשדא אמנם הא ליתי' חדא דלאו כ"ע דינא גמירי ותו שהרי גלוי הוא לרבו בפני הרואים וכמ"ש בפרישה סי' רמ"ב סכ"ב בשם ר"י ע"ש. וזולת זה איכ' למיחש שמא יוודע לו ויקפיד דומיא דרבא ורב ספרא שם וגם אינו יוצא ידי שמים שהוקש מוראו למורא שמים ובפרט לפי דברי ר"א שם בגמ' שכל ת"ח שאינו עומד מפני רבו נקרא רשע ואינו מאריך ימים כו' ופרש"י לפי שאינו ירא מלפני ה' וכן פסק הרי"ף והרא"ש כר"א. **וראיתי** בהרא"ש בפ"ק דקידושין שכתב וז"ל רב אלפס ז"ל לא הביא הא דר' אבא א"ר ינאי אין ת"ח רשאי לעמוד כו' משום דמשמע ליה דר"א דאמר כל ת"ח שאינו עומד פליג אדר' ינאי וס"ל דהלכתי' כר"א שלא נתן קצבה ולכך סמך רב אשי דברי ר"א בתר מימרא דר' ינאי לאשמעינן דפליג עלה והא דלא קאמר ור"א אמר לפי שלא היה בדורו של ר' ינאי עכ"ל ודבריו תמוהים בעיני לכאורה שהרי כל ר"א סתם האמור בתלמוד הוא ר"א בן פדת והוא תלמידו של ר' יוחנן ור"י הוא תלמידו של ר' ינאי וכמבואר בכמה מקומות בגמ' וכ"כ בכללי התלמוד של ה"ה מהרי"ק ז"ל דר"י ור' ינאי הלכה כר' ינאי דרבו היה ור"א ור"י הלכה כר"י דרבו היה וא"כ איך פוסק הרי"ף והרא"ש כר"א נגד ר' ינאי רבו דרבו. אכן לפי מ"ש הר"ן בפ"ק דסוכה דברי הרא"ש נכוני' למבין שכתב הא דאמרי' דאין הלכה כתלמיד במקום הרב היינו היכי שחלק עמו בחייו דכיון דלא קיבל רבו דבריו נדחו דברי התלמיד אבל כשנחלק עמו לאחר מיתה לא ואדרבה קי"ל הלכה כבתראי ע"ש. וזהו מדוקדק ברא"ש שכתב והא דל"ק ור"א אמר לפי שלא היה בדורו של ר' ינאי והיינו שנאמר נמי מזה שהקשיתי. **אמנם** אי קשי' לי הא קשי' לי מנ"ל לומר שר"א פליג אדר' ינאי שהרי לפי סברת התוס' הנז' שכתבו בפ"ק דקידושין דף ל"ג ד"ה אין ת"ח רשאי כו' י"ל ששניהם לדבר א' נתכוונו אלא שר' ינאי דיבר בתלמידים הדרי' בבית הרב ולא בא פנים חדשות ור"א דיבר בתלמידים אחרים או אפי' הדרים בבית הרב אלא שבא פנים חדשות ולכך לא נתן קצבה וצריכים לעמוד אפילו ק' פעמים ביום שמא יראה אחר ויחשדם וכמ"ש לעיל וצ"ע. וזכינו מזה לנ"ד שהתלמיד מחויב לעמוד גם מפני רבו סומא מה"ט. אמנם עדיין צ"ע אי מחויב לעמוד במקום דליכא למיחש לחשדא. לכן נלע"ד להביא ראיה ממ"ש הטור בי"ד סי' רפ"ב הרואה ס"ת כשהוא מהלך חייב לעמוד לפניו כו' עד שיתכסה מעיניהם כו' ע"ש וה"ר מנוח כתב אפילו שומע את קול הנושאו אעפ"י שאין רואהו חייב לעמוד כו' עיין ב"י וכ"כ הרב המפה שם סעיף ב' ע"ש ואם מפני ס"ת חייב לעמוד אף שאינם רואים זא"ז ומכ"ש כשהוא רואה רבו אף שרבו סומא שצריך לעמוד וראיה מרבא דאמר במכות דף כ"ב כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבא ומשמע לסדי' דגברא רבא עדיף מס"ת והא דאמרי' בקידושין איבעי' להו מהו לעמוד בפני ס"ת ופשטוה מק"ו מפני לומדיה עומדים מפניה לא כ"ש י"ל דאיירי ביניק וחכים דהא לת"ק דר"י הגלילי א"צ לעמוד מיניק וחכים ופשטוה דהלכתא כר"י הגלילי דסבר אפי' יניק וחכים וכן פסקו הטור והב"י ועיין בש"ע סי' רמ"ד ועל זה קאי הק"ו אבל בזקן וחכים והיינו גברי רבא אפשר שאינו כ"ש כי גבר' רבא עדיף וכמ"ש רבא. אמנם אפשר לפרש עוד דה"ק כמה טפשאי כו' לפי שהנושא הס"ת אפשר שהוא ע"ה אפ"ה קיימי מקמיה ולא קיימי מקמי גבר' רבא דאיכא תרתי שגם הנושאו הוא גבר' רבא וקרא תורה וכמ"ש בקידושין כלום תורה עומדת מפני לומדיה וכן מצינו בסוף פד"מ שאר"א אוי לכם ב' זרועותי שהם כשתי ס"ת כו' וכן ראיתי בדרישה ריש סי' רפ"ב שמקשה ג"כ מהא דמכות על הא דקידושי' ות"ש מ"ש ועכ"פ משמע לפי דבריו שם. ששוים הם ומתוספתא שמביא שם מוכח נ"כ שגברי רבא עדיף שכתב דה"ק כמה טפשאי כו' דהא למיקם מקמי ס"ת לא ידעינן אלא מק"ו דגברי רבא עכ"ל ע"ש. **זאת** תורת העולה הוא העולה מכל מ"ש לעיל שהתלמיד מחויב לעמוד מפני רבו סומא. ומה שאמ"ו הגאון זצוק"ל מביא ראיה מאביי דקם כי חזי אודניה דחמריה דרב יוסף כו' ואח"כ כתב ויש לדחות דבלא"ה לא היה לו למיקם כ"כ כו' עכ"ל ולענ"ד לפי מ"ש לעיל בשם ה"ר מנוח שכתב גבי ס"ת ראיה ברורה היא מאביי ורב יוסף ומדינא עביד כך ולא לרווחא דמילתא דהא גברי רבא וס"ת שוים אליבי' דכ"ע וכמ"ש לעיל וגבי ס"ת מחויב לעמוד אפילו בשומע קול הנושאו וה"ה אביי קם מקמיה רב יוסף מכי חזי לאודניה כו' אך טובא צ"ע למה אינו מוזכר דין זה בסי' רמ"ב ויש ליישב ודו"ק. והנלע"ד כתבתי:

שאלה עט

נשאלתי מן הרב דק"ק ניקלשפורג טבח ישראל החליף פרתו עם גוי עירוני על פרתו מה שיש לו בכפר אצל גוי א' והטבח ישראל מסר פרתו מיד להגוי לרשותו והישראל הניח פרתו אצל הגוי ותוך זמן זה ילדה פרתו זכר והוא בטר ואח"כ הלך הישראל לכפר ורצה ליקח פרתו וראה שהיא חגרית וילדה זכר ורוצה הישראל לחזור מהחליפין באומרו כי התנה עם הגוי בשעת החליפין אם יכשר בעיניו הפרה והגוי מכחישו שלא התנה עמו כלום ואותו הישראל היה חייב להגוי סך מה ותבע הגוי לישראל נשלם לו וישראל טוען מקח טעות ויקח הפרה בפרעונו והגוי רוצה לחזור מהחליפין אך שישלם לו במזומן אם יש לכופו להחזיק הולד לבכור או לא.

תשובה גרסינן בגמ' ריש פרק המוכר פירות ובגמ' ריש פרק הספרה ואיתמר המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן רב אמר ה"ז מקח טעות ושמואל אמר יכול לומר לשחיטה מכרתיו ופריך ולחזי אי גברא דזבין לרדיא לרדיא אי גברא דזבין לנכסותא לנכסות' כו' ומשני בגברא דזבין להא ולהא עכ"ל הגמ'. הנה קושית המקשה דפריך ולחזי כו' מבוארת דקאי בין על רב ובין על שמואל וכמבואר ברשב"ם שם ולפי מאי דפריך המקשה על שמואל היינו פירושו למה יכול המוכר לומר לשחיטה מכרתיו אי גבר' דזבין לרדי' בודאי לרדי' זבין אף שי"ל דמ"ש שמואל דיכול המוכר לומר לשחיטה היינו מטעם שהוא מוחזק ואף שהוא גבר' דזבין לרדי' מטעם דהמע"ה אבל ז"א דאם הוא גברא דזבין לרדי' אין לך ראיה גדולה מזו ומוציאין המעות מיד המוכר וא"כ לפ"ז במ"ש אח"כ ואי גבר' דזבין לנכסות' היינו ג"כ פירושו דאף אם הלוקח מוחזק ולא נתן המעות עדיין ואמר לרדי' זבינתי' אם הוא גבר' דזבין לנכסות' אינו מועיל חזקת הממון ומוציאין הממון מיד הלוקח ואינו יכול לומר לרדי' קניתיו הואיל והוא גבר' דזבין לנכסות' כו' ובודאי לשחיטה זבין ומסיק בגמ' דזבין להא ולהא כו'.

ובזה נדחו לענ"ד דברי הרמ"ה שהביא הטור סי' רל"ב בסופו שכתב וז"ל אבל אם המעות עדיין ביד הלוקח כתב הרמ"ה ז"ל דאם הוא גברי דלא זבין אלא לשחיטה מסתמא לשחיטה קנאו אף אם הלוקח מוחזק עכ"ל וקשה מנ"ל להרמ"ה זה ולפי מ"ש דברי הרמ"ה מוכרחים בגמ' וכמש"ל. ובנ"ד שקנה הגוי הפרה מישראל והחליף בפרה שלו וכשילדה הפרה של הגוי ברשות ישראל ילדה וחייבת בבכורה ואע"פ שנתברר לבסוף שהיא חגרית והוי מקח טעות וא"כ עדיין הפרה של הגוי ברשות הגוי כי המקח בטל ופטורה מ"מ הלא לפי מ"ש בסוגי' הנ"ל דבגברא דזבין לנכסותא יכול המוכר לומר לשחיטה מכרתיו אעפ"י שהלוקח מוחזק במעות וכמו שהסכים לזה הרמ"ה ושאר פוסקים וא"כ בנ"ד כפי מה שמבואר בשאלה שהישראל היה טבח והוא גברא דזבין לנכסותא אף על פי שהישראל מוחזק בדמים שחייב להגוי והיה יכול לומר לרדיא זבינתיו והמע"ה אבל באשר שהוא גברא דזבין לנכסותא אינו מועיל חזקת הממון ואינו יכול לבטל המקח וכי ילדה הפרה ברשות ישראל ילדה וחייבת בבכורה ואעפ"י שהישראל טוען בפי' שהתנה עם הגוי אם יכשר בעיניו הפרה וא"כ פטורה מהבכורה אבל ז"א שהרי עכ"פ מחוייב הישראל לשבע שדבריו כן הוא וכ"ז שלא נשבע אמרי' בודאי לשחיטה זבניה וכמ"ש לעיל ואינו מקח טעות וחייבת בבכורה. ואעפ"י שהגוי רוצה ג"כ לחזור מן המקח רק שהישראל יתן לו מעותיו אמנם ז"א כלום שהרי מבואר בריב"ש סי' תק"י ובת"ה סי' ש"א שכל הדבר הנקנה בקנין אינו מועיל אח"כ מחילה וכמ"ש בעל המפה סי' קפ"ט בח"מ ומה שהגוי רוצה לחזור מן המקח היינו מחמת שתפס את מעותיו אבל לענין קדושת הבכור כבר נקנה המקח וברשות ישראל ילדה כן נראה לכאורה ועיין בזה לקמן מ"ש בארוכות קצת בחלוקה הזאת.

איברא כד מעיינת בסוגיא דשמעתא דבכורות פ"ב דף י"ג ובפוסקים השייכים לדינים אלו תמצא שזה תלוי במחלוקת ישינה שבגמרא ופוסקים הובא בטור י"ד סי' ש"ך ובגמ' הנז' דאיתא שם דריש לקיש משום ר' אושעי' סבר דישראל שנתן מעות לגוי בבהמתו אעפ"י שלא משך קנה וחייבת בבכורה כו' ור"י סבר דבגוי משיכה קונה ולא מעות ורש"י פסק דקניינו של גוי הוא בכסף ולא במשיכה ור"ת סבר כרבי יוחנן דקניינו של גוי הוא במשיכה ולא בכסף וכמבואר בהרא"ש בפ"ק דבכורות ובטי"ד סי' ש"ך וא"כ בנ"ד שמשך הגוי הפרה של הישראל והישראל עדיין לא משך הפרה של הגוי אם נאמר שהפרה של הגוי הוא הכסף אשר היה להישראל לקבל תמורת הפרה שלו אשר משכה הגוי וא"כ לדעת רש"י שסובר דבכסף דוקא קונה בגוי בין בגוי מישראל או ישראל מגוי וכמו שנבאר אח"כ ובנ"ד שלא קיבל הישראל הכסף תמורת פרתו דהיינו הפרה של הגוי א"ז לא קנה הגוי הפרה של ישראל אם לא שנאמר שנקנה הפרה של הגוי מטעם חליפין וכמו שנבאר אח"כ החלוקה הזאת של חליפין או מטעם שכל המטלטלין קונה זא"ז וזהו לכאורה לא שייך בגוי אם נאמר שחליפי' אינם קונים בגוי ובפרט לפי דעת רש"י שסובר דדוקא [בכסף] כשילדה הפרה של הגוי ברשות הגוי ילדה ופטורה מן הבכורה אכן לפי דעת ר"ת שסבר דמשיכה בגוי קונה וכר"י הוא איפכא כיון שעשה הגוי משיכה בפרה של ישראל קנה הישראל הפרה של הגוי אף שלא עשה בה משיכה כדין ישראל שקונה במשיכה (ועיין בסמ"ע סי' ר"ג סק"ז) וכי ילדה ברשותה דישראל ילדה וחייבת בבכורה וי"ל ג"כ איפכא שהפרה של הישראל הוא הכסף אשר נתן להגוי תמורת הפרה של הגוי וכשמשך הגוי הפרה של ישראל לדעת רש"י שפוסק כר"ל קנה הישראל הפרה של הגוי וכי ילדה ברשותא דישראל ילדה וחייבת בבכורה ולדברי ר"ת הוא איפכא וא"כ יש לנדד הצדדים האלה לפי המחלוקת שבין רש"י ור"ת שחולקים במחלוקת ר"י ור"ל אם היא חייבת בבכורה אם לאו וכמו שאכתוב עוד בזה לקמן. **וראיתי** מ"ש מעל"ת וז"ל ואף שמשך הגוי הפרה לרשותו ובין לר"י ובין לר"ל הוי קנין גמור דהוי משיכה ומעות כו' עכ"ל ובמחילה ממעל"ת כי אין דבריו נכונים במ"ש דהוי קנין גמור בין לר"י ובין לר"ל משום דהוי משיכה ומעות כי דברים האלה הם שני הפכים כי אם נאמר דהוי קנין לר"י מטעם משיכת הפרה וקנה הפרה של הגוי שהוא הכסף וכמש"ל וא"כ לר"ל אין כאן קנין לפי שצריך משיכה במעות ואם הוא קנין לר"ל מטעם שהבהמה של ישראל הוא כסף וא"כ לר"י לא הוי קנין כיון שלא משך ישראל הפרה של הגוי וכמש"ל אם לא שנאמר מטעם חליפין או מטעם שכל המטלטלין קונים זא"ז א"כ אם נאמר שזהו כוונתו מטעם חליפין או מטעם הנ"ל א"כ מהו זה שכתב דהוי משיכה ומעות וקנין. חליפין אינם ענין למשיכה ומעות וזולת זה א"א לומר שכוונתו מטעם חליפין כמ"ש מעל"ת בכתבו אח"כ. **וראיתי** בתשובת הרב משאת בנימין סימן נ"ה שכתב וז"ל יהודי שיש לו חוב אצל הגוי כו' ונתן לו פרה בעד חובו כו' והיהודי הניח הפרה

Digitized by Google

בכית הגוי ולא עשה מעשיכה וילדה כו' והכא שומא הוא יש בו משום קדושת ספק בכור כו' משום שיש כאן נולד ונלכתיר ממחת שהטור סי' ש"ך הגז' הכיא ממלוקת רש"י ור"ת מי מעות קונה או מעשיכה קונה ולא הכריע כו' ובספק בכור מזניון לקולא כו'. תשובה הכא בשאלה דבספק בכור מזניון לקולא כר"ת כו' ולפו קושטא הוא שהרי רוב המחברים כו' הסכימו לדברי רש"י וכן פסק הטור ח"מ סי' קכ"ד כו' עכ"ל ע"ש.

והנה דברי הרב הכ"ל תמוהים בעיני מאד ותרי תמיהי קחזינא הכא חדא דמ"ש הכא בשאלה דבספק בכור מזניון לקולא כר"ת לפו קושטא שהרי רוב המחברים כו' דמשמע מדבריו דמי לא הסכימו רוב המחברים לפי דבריו לדעת רש"י היה מסכים בעל מ"ב הגז' לדברי השואל דבספק בכור מזניון לקולא וזהו נפלאה בעיני הפלא ופלא מיך ילפו הדברים שלא מפיו למד להלא פשוט הוא בגמ' ובפוסקים ובמבואר בכיאה פ"ק ובשאר מקומות דבספק דאוריימא מזניון לחומרא ובספק בכור הוא בספק דאוריימא ומזניון בספיקו לחומרא וכן מיתא בפי' הזורע דף ק"ד בגמרא דספק מתנות כו' עד וכן תני רב חייא שמונה ספיקות נאמרו בגר ד' לחיוב קרבן מצתו ואלה ובכור בהמה טמאה וטהורה בספק לחיוב ועיין מ"ש רש"י שם וז"ל ובכור בהמה טהורה בספק כרת שומטו במון ומרין להמתין עד שיסתא דתמי ניה היה מלא דין ממון ומוכלו בעומו עכ"ל ע"ש. **ולכאורה** עלתה ע"ד ליתב דברי בעל מ"ב והפוך בזכותו לפי שראיתי בתשובת הר"ן סי' ז' שכ' וז"ל כתב מורינו תמהתי שכבל מרן הזמת מין מפרישין בכור בהמה ואומרי' בשם הגאון הרמב"ם ז"ל כו' וכתב הר"ן שם שהרמב"ם סמך על סוגית דתמורה דתנן התם ובשים מלי' לח"ל חוץ מבכור ומעשר ושם כלו תמימים יקריבו ורמי בגמ' ושם כלו תמימים כו' ורמינהו בן מעזינום העלה בכורות מבכל ולא קיבלו ממנו ומסיק הא ר"ש הא ר"י כו' ומלמה שסבר הרמב"ם דלר"ש מינו קדוש כלל כו' דלא מסקינן התם ולא בשום דוכתא עלה דהשתא כאן ליקדם כאן ליקרב כו' עד ולר"ש מינו מוכן כלל כו' ע"ש וכ"כ הרשב"ם בחשובי' סי' של"ח ושלי' תכ"ז ע"ש, ובשמת דברי הרמב"ם תמוהים מאד דהלא כמה סוגיות מוכיחות שבכור בהמה טהורה בח"ל וכמ"ש הרשב"ם והר"ן הכ"ל. **ולע"ד** נלפה ליתב דברי הרמב"ם קלת כי מה שכתב הר"ן שסמך הרמב"ם על סוגית דתמורה ומוכיח משם דלר"ש מינו קדוש כלל סולל ולא מפיק התם כאן ליקדם וכאן ליקרב בחמת מין זה שמיכה בכל כחו שיסבור הרמב"ם מכח זה דבכור בהמה מינו מוכן בח"ל מאחר שלא אמר כאן ליקדם וכאן ליקרב לפי שבזה מינו מתורן קושית הגמרא ורמינהו בן מעזינום כו' לפי שעיקר קושית הגמ' הוא להמיך אמר במתני' שאם נאו מומים יקריבו ובפובדא דמתני' דהלה בהא דבן מעזינום הלא קיבלו ממנו אפי' בדיעבד ת"ז נריך ליתרן הא ר"י והא ר"ש כי לא יתורן בשה שיאמר הא ליקדם ושא ליקרב כי לא שייך כאן חילוק זה ולפחוקי בריש פ' מעשר בהמה שאלה לימא מתני' הלא כר"ש דתניא רש"א יכול יעלה אדם בשר בהמה כו' ויקריבנו כו' ופ"ז מלי' אפ"ת ר"ש כאן ליקדם וכאן ליקרב ולפחוקי בתמורה פ' אלו קדשים שם לא שייך תי' זה, כדאמי י"ל שהרי"ן שכתב שאמר הרמב"ם על סוגית הגז' מדלא מסיק עלה כאן ליקדם וכאן ליקרב לא שיתרן בזה קושית הגמ' כי בחמת לא יתורן בזה קושי' הגמ' וכמו שכתבתי רק שהרי"ן הלין בשר הרמב"ם שאמר על סוגית זו שאם חילוק בין ליקדם ובין ליקרב כי"ל לפרש דברי ר"ש הגמ' בסוגי' הכ"ל לא שלא יתורן בזה וז"ש הרי"ן דלא מסקינן התם ולא בשום דוכתא כו' פירוש לא נדרך תירוץ רק שיפרש דברי ר"ש כן וזהו שכתב ולא בשום דוכתא מבל מ"מ מין זה בוכחה ופ"ם נחשו הרי"ן הכ"ל שדומה לחילה זו וז"ל ואפשי לא מכרעא מילתא דהסוא דר"ש לא מיירי אלא ליקרב כו' ואע"ג דלא מסקינן הכי יניד עליו רשו כו' נבי מעשר בהמה כו' אבל מין זה לחייה לחילה למימר למאי דתנא תנא ולא תנא לא תנא וכמ"ש בגמ' בכמה מקומות. **ומה** שמקשה הרשב"א בחשו' הנז' על הרמב"ם מגמ' דבכורות פ' בל פסולי המוקדשי' דף ל"ו גבי הסוח שרוע לחתי לקמיה דרב חסי כו' מי בהן מי שראוי שוא הרי בכור ומימו עמו מלמא נוהג בח"ל לעולם דז"ל קושית לחילפר דגם הרמב"ם שדם המדרבנן לחסור והבי לחולחי מדרבנן הוי עבדי אבל מ"מ היו מקילין בזה שוחל והוא מדרבנן וכן מ"ש בסנהדרין ל"ל ר' חייא לרבי בר לחתי נחית לבבל יתיר בכורות אל יתיר כו' היינו ג"כ שהיו נוהגין מדרבנן וכן שמעתה שהביא הרשב"א בפי' תכ"ו בשם הרמב"ן מגמ' לחין לחדם מצוכדה לחמי ורדיעתה הוי חזי בוכרת דבי נשיאה ומרב חסדא דשרי בוכרת ולא זכין מיניה כו' ומשמע קושית הגמ' וכמו שמניחר שם יש לחתרן כן.

ודוגמא לזה מצינו בפ"ק דקידושין בל מלוה התלויה בארץ היינו נוהג בלא תלוי בארץ כו' ומשמע מהא דתניא בגמ' מתי תלויה מילתא דבתוב בה בי"ה הרי תפילין ופטר חמור דבתיב בהו בי"ה ונוהגין בח"ל ופירש"י דהא מבתבן בבמה דוכתי בבבל חמוריהו דבבבל הוי מנחי תפילין וכחבו התום' וכן מצינו בבבורות דרמי בר חמא דהוי מבבל ורבי ו' פטר חמור ומקשי' התום' ות"ת דלמא מדרבנן הוי עבדי (וי"ל דמ"מ הוי לית למיתי בחתני' חוץ מתפילין ופפר חמור) ות"כ נבי פטר חמור לפי הס"ד בגמ' לחמרי' לחעפ"י דפטר חמור פטור מן התורה בח"ל מ"מ הוי נהיגי בחלוה זו בח"ל מדרבנן ות"כ ה"ה בבבור לפי האמת בן לדעת הרמב"ם דלא דהלהורייתא פטור מ"מ קלתם נהיגי מדרבנן ובן היו מקילים בח"ל בזאת החלוה הוחל והוא רק חיסור דרבנן וכן לחיתי בספרי הרמב"ם הנדפסים בלי בסף מלבה שבתוב שם בפ"ת וז"ל ואם נולד בו מום קבוע בעודו בבטן אמו או שנשחט קודם שיצא לאויר העולם אפי' לאחר שעה אחת או שיצא רובו ונשחט אחר שיצא לאויר העולם הרי זה מותר בהנאה ואינו צריך שחיטה אחרת עכ"ל ע"ש הרי דמבואר דאפי' בבבור שנולד בו מום קבוע בעודו בבטן אמו ונשחט אחר שיצא לאויר העולם מותר בהנאה ואינו צריך שחיטה אחרת ומשמע

הראב"ד שם גבי מעשר שני שכתב הרמב"ם ולפיכך לא חייבו להפריש מעשר שני בסוריא וכתב הראב"ד ז"ל א"א אין הטעם הזה מספיק דר"ע הוא דס"ל הכי ולא אמר אלא ניקרב אבל ניקדש מיהא קדוש כו' ע"ש ותמהני שהרי הוא השיג על דברי הרמב"ם בריש הל' בכורות שמתוך דברי הראב"ד נראה שהרמב"ם סובר גבי בכור בח"ל אינו נוהג והרי הוא כחולין וא"כ הרמב"ם אזיל לשיטתו לפי מה שסבר גבי בכור בהמה ולכן כתב שמעשר שני נמי דינא הכי והרי היא כחולין ולכן אין מפרישין בסוריא כו' וצ"ל שהשגתו הוא שכאן במעשר שני וגם גבי בכור אין דבריו נכונים מטעם דר"ע לא אמר אלא ניקרב כו' וא"כ לפ"ז אין טעם זה מספיק גבי מעשרות שבסורי' כו' ע"ש ועיין מ"ש הכ"מ בשם מהר"י קורקוס על זה. ולפי מ"ש לעיל שהרמב"ם פסק כר"ע גבי בכור ואינו מחלק בין ניקדש ובין נקרב לפי שלא מצינו חילוק זה בגמ' ובשום דוכתא גבי בכור וכמ"ש לעיל בתשובת הר"ן והרשב"א הנ"ל והכי עובדא דאיתא בגמ' מדרבנן הוי עבדי וא"כ בזה מיושב שדימה מעשר שני לבכור שאין מביאין אותו מח"ל כו' ובשלמא בבכור יאכל במומו אף בח"ל מדרבנן ומה שא"כ במעשר שני לא שייך זה ואפשר שזה כיון הר"י קורקוס ז"ל על מ"ש הראב"ד שאין הטעם הזה מספיק כתב הר"י קורקוס איפשר שאעפ"כ מספיק הוא דבשלמא בבכור איפשר לומר בו יאכל במומו אבל במעשר שני שצוה הכתוב מקום ואם יפרישו יהיו צריכין לסמלותו ואנן קי"ל דאין מביאין אותו מח"ל לכך לא חייבו בסורי' כו' ע"ש ויכול לומר שמ"ש הר"י קורקוס גבי בכור ויאכל במומו בח"ל היינו ג"כ מדרבנן לאפוקי במעשר שני לא שייך ואפי' בירושלים שלא בפני הבית לא היה נאכל מעשר שני משום דמקיש מעשר שני לבכור כמבואר בפ"ב דמעשר שני הנ"ל מפני השמועה למדו מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר שני אינו נאכל אלא בפני הבית. ובזה היה לי וויכוח עם חכם א' שליח מירושלים ת"ו זה מקרוב שלכאורה נתיישב בזה מה שהשיג הראב"ד על הרמב"ם בהלכו' בית הבחירה פ"ו בדין י"ד במה נתקדשה בקדושה ראשונה שקדושה שלמה כו' וקדשה לעתיד לבא ולפיכך מקריבין קרבנות אף ע"פ שאין שם מחיצות כו' וכתב הראב"ד זהו סברת עצמו ובכמה מקומות במשנה אמרו אם אין מקדש ירקב כו' ע"ש והוסיף הכ"מ עוד להקשות על הרמב"ם בזה וז"ל אך הני מקומות דקתני אם אין מקדש ירקב קשו ואין לומר דאתו דלא כהלכתא שהרי הרמב"ם פסק כן בפ"ז מהל' מעשר שני וצ"ע עכ"ל הכ"מ ועיין בזה בס' חידושי מהרא"ה שחיבר על מס' מגילת תענית וע"ש בפ"ו מ"ש שם בדף ס"ו בשם מהרי"ל מק"ק ווירמייזא. ולכאורה נתיישב תמיהת הכ"מ והראב"ד במ"ש הרמב"ם ז"ל שהבאתי לעיל בפ"ב דמעשר שני דמעשר שני אינו נאכל אלא בפני הבית כו' דמקיש מעשר לבכור כו' ע"ש וכמ"ש לעיל והיינו אף שאומרים שאוכלין מעשר שני בירושלים אע"פ שאין שם חומה אבל צריכין אנו לומר שמקריבין שם קרבנות ואוכלין שם בכור ואז אוכלין שם גם מעשר שני וכמו שהקשנו דמקיש מ"ש לבכור כו' משא"כ עתה אין מקריבין שם קרבנות וא"כ אין אוכלין שם מ"ש ולכן אמרינן גבי מ"ש שאם אין שם מקדש ירקב. והיה נלע"ד לכאורה לומר שנעלם מהכ"מ מ"ש הרמב"ם פה שהרי קושי' הכ"מ על הרמב"ם הנזכר שהרמב"ם פסק כן בפ"ז מהל' מעשר שני וקשה עליו למה מביא ראיה ממ"ש הרמב"ם בפ"ז מהל' מ"ש שאם אין מקדש ירקב ולמה לא הביא הכ"מ מ"ש בהל' מעשר שני בפ"ב הנ"ל וז"ל שם בדין ד' כשם שאין אוכלין מעשר שני כו' ואם נכנס בירושלים אף בזמן הזה אין מוציאין אותו משם ומניחים אותו עד שירקב כו' וא"כ כתב זה בפ"ב שבזמן הזה מניחים אותו עד שירקב ולמה מביא ראי' מפ"ז אלא ודאי שנעלם לו מ"ש בפ"ב הנ"ל אמנם לא נתיישב זה שהרי הרמב"ם כתב בפ"ו מהל' בית הבחירה הנז' שמקריבים קרבנות אע"פ שאין שם בית בנוי וא"כ לפי דברי הרמב"ם יוכל להקריב גם עתה קרבנות אעפ"י שאין שם בית ויוכל לאכול בכור שהוא קדשים קלים אף ע"פ שאין שם חומה ואי אמרינן שאנחנו טמאים לנפש אדם ואין לנו אפר פרה הלא קי"ל כמ"ד כריש יומא ובפסחים דטומאה הותרה בציבור ועיין בזה בס' התרומה והרמב"ם ואיפשר לומר דאף שיכול להקריב קרבנות ציבור מאחר שטומאה הותרה בציבור אבל מ"מ בכור שהוא קרבן יחיד לא יוכל להקריב ומכ"ש לאכול בכור שהוא קדשים קלים שאין נאכלים בטומאה.

אמנם נלע"ד שהולך זה לדברי הרמב"ם כמ"ש שאוכלי' מעשר שני בירושלים אעפ"י שאין שם חומה ואפ"ה א"ש הא דאין מקדש ירקב ועיין בטי"ד סי' שי"ח שכתב וז"ל ואעפ"כ יפריש הכל א' מעשרה כו' והוא הנקרא מעשר שני כו' והיה ראוי לאכלו בירושלים אע"פ שאין שם חומה כו' אלא שאי איפשר לאכלו כיון שאין שם מזבח דאיתקש בכור בהמה כו' ע"ש ועיי' ב"י וא"כ לפ"ז מיושב קושית הכ"מ והראב"ד דהטעם שאם אין מקדש ירקב לפי שאין שם מזבח בנוי ואף שמקריבין אף ע"פ שאין שם מזבח בנוי אבל מ"מ צ"ל שם מזבח ועיין בתוס' פ' לולב הגזול דף מ"א ד"ה דאמצעד ז"ל דאמצעד לא הוי בה"מ כו' אע"ג דאמרי' שמקריבין אעפ"י שאין שם בית בנוי ה"מ שיש מזבח בנוי שם אבל בלא מזבח לא ואז יכול לראות כוונת הר"מ בזה"ל ואין עליו שום השגה מהשגת הראב"ד וגם לא מהכ"מ הנז' ועיין בזה בתי"ט בעדיות פ"ח משנה ז' מ"ש בזה ועיין בדעת אליעזר בפ"ק דחולין סי' ו' דף ד' וכ"א בזה שנשא ונתן בהרמב"ם והראב"ד וכ"מ הנז' וכתב ג"כ שע"פ הרמב"ם אם אין מקדש ירקב לפי שאין שם מזבח כו' ומ"ש הרב בעל דעת אליעזר על דברי הראב"ד דלא דק תמהני כי דבריו מבוארים בכ"מ שם וע"ש באריכות.

העולה מכל מ"ש לעיל דאליבא דהרמב"ם בכור בהמה בזמן הזה אינו נוהג אלא מדרבנן בח"ל א"כ לפ"ז כשאלה זאת שספק בבכור הוי ספק דרבנן ואזלי' לקולא וא"כ זהו הטעם של השואל שהבין הרב בעל מ"ב בתשו' הנז' וגם הסכים עמו הרב הנז' בעצמו שאזלינן בספיקא לקולא היינו הנ"ל והוא ספק דרבנן. **אמנם** זהו תימא שסמך בעל משאת בנימין עצמו על דברי הרמב"ם לסמוך במקום שהראב"ד חולק עליו וכתב שהוא טעות וגם הרשב"א והר"ן כולם כאחד עונים ואומרים שדברי הרמב"ם תמוהים וכמ"ש לעיל ואפשר לומר שמ"ש הרב בעל מ"ב שהולכין בספק בכור לקולא לא שסמך עצמו בודאי על דברי הרמב"ם רק מטעם אחר לפי שיש כאן ספק אם בכור בזמן הזה בח"ל הוא מדאורייתא וכדעת הראב"ד או מדרבנן וכדעת הרמב"ם ואף אם נמצא שבכור בזמן הזה בח"ל דאורייתא יש עוד ספק אם הלכה כרש"י דגוי קונה בכסף או כר"ת במשיכה א"כ בנדון דהרב בעל מ"ב אם קונה כסף הוי בכור מעת אבל דלמא הלכה כר"ת דמשיכה קונה ובנדון שלו לא היתה משיכה ולא קנה הישראל וא"כ הוי ס"ס וזהו ס"ס המתהפך ואזלינן לקולא דאף עפ"י דבספק דאורייתא אזלינן לחומרא אבל מ"מ בס"ס אזלינן לקולא אפי' בדאורייתא וא"כ בנ"ד הוי ג"כ ס"ס דהיינו הספק מעובדא דמשאת בנימין לפי שבנ"ד היה משיכה בלא כסף וכמבואר לעיל. **איברא** דבר זה צ"ע בגדולי הפוסקים אם זהו מקרי ס"ס שהרי כתב בתשו' מהריב"ל ח"ג סי' מ"א וז"ל וכי היכי דגבי אשה בס"ס דמעוכה כו' וכ"כ התוספו' כו' עד דהקשו שם התוס' דאמאי מפסידי כתובה דהא הוי ס"ס ספק אם הוא בכך בפתח פתוח כו' ות"ל כו' ספק באונס ספק ברצון כו' עד ובהא שמעתי' כתבו התוס' אבע"א באשת ישראל כו' אמאי איכא ס"ס ספק באונס כו' ות"ל ברצון ספק כשהיא קטנה ופתוי קטנה אונס הוא כו' וי"ל דשם אונס חד כו' וא"כ בנ"ד עליו לומר דשם פלוגתא דרבוותא חד הוא עכ"ל ע"ש וא"כ זהינו מזה דבס"ס אזלינן לקולא מ"מ בס"ס דפלוגתא דרבוותא לא מקרי ס"ס דשם פלוגתא דרבוותי חד הוא וכ"כ הרב מהרש"ך בתשו' ח"ג סי' קפ"א ז"ל וכי היכי דס"ס דאיסורא אזלינן לקולא ה"נ בס"ס דממונא כו' ודבר זה מצאתי מז"ה מהריב"ל כו' עד דאיברא דכה"ג דס"ס דסיים תרי קים לי איכא לספוקי דלא הוי ס"ס וכמ"ש כו' דאיכא למימר דשום פלוגתא דרבוותי חד הוא וכמו שהוכיח מ"ש התוס' כו' דשם אונס חד הוא עכ"ל ובאמת כל מדקדק בדברי התוס' יראה שהבינה הרב מהריב"ל דשם פלוגתא דרבוותא חד הוא כמ"ש התוס' דשם אונס חד הוא אין משם שום ראיה שמ"ש התוס' דשם אונס חד הוא היינו לפי שרצו לתרץ קושיתם שהקשו דאמאי איכא ס"ס ספק באונס כו' ות"ל ברצון כו' פתוי קטנה אונס וע"ז תירצו דפיתוי קטנה אונס הוא דשם אונס חד הוא ולא שייך למימר ות"ל ברצון כיון שאין זה נקרא רצון ולכן לא מקרי ס"ס ולאפוקי גבי פלוגתא לא שייך טעם זה וא"כ לעולם מקרי ס"ס וכן מצאתי בתשו' הרב מהרש"ח סי' ס"ז שהקשה ג"כ על הא דמהריב"ל במה שרצה לדמות פלוגתא דרבוותא לשם דשם אונס חד הוא ע"ש בספרו בני שמואל מ"ש באריכות על הא דמהריב"ל. **ואף** שיש לומר ולחלק שמ"ש הרב מהרש"ח דלא מקרי ס"ס היינו לענין ממונא לפסלה ע"י ב' ספיקות בפלוגתא דרבוותא מיד המוחזק לאפוקי באיסורא י"ל שסבר דמקרי ב' ספיקות ואזלינן לקולא אף באיסור דאורייתא והטעם י"ל דבשלמא בממונא אמרי' המע"ה ויכול הנתבע לומר קים לי כו' וא"כ אף בתרי פלוגתא דרבוותא יכול לומר קים לי ומשא"כ באיסור לא שייך טעם זה וא"כ בנ"ד דהוא במקום איסורא מקרי ס"ס בפלוגתא דרבוותא ויש להקל אף באיסור דאורייתא וכמו כן מצינו בכמה מקומות בפוסקים דפלוגתא דרבוותא בענייני דאיסורי מקרי ס"ס ועיין בתשו' הרב מהרמ"ס בסי' ס' שכתב וז"ל ומעתה אי אומר שקולים הם הוי ספק ס"ס שיש להתיר אפי' בזמן פרוס כו' ספק אי קרובי הלכה כו' ע"ש וכן מצאנו מדבריו בתשו' הזקנים ליו"ד סי' נ"ג ע"ש וגם בבאר פוסקים ועיין בתשו' הרב הר"ש הלוי ליו"ד סי' ב' בענין שבועה באונס שכתב שם בשם הרב מהרא"מ וז"ל אמנם אף שנאמר שהראוי לתפוס כדעת המחמיר כו' יש להתיר מצד ס"ס כו' ע"ש וזהו ס"ס בפלוגתא דרבוותא לענין איסורא כו' וכן מצאנו מתשו' הרב מהר"ם אלשקר סי' כ"ו ע"ש ועיין בס' כנסת הגדולה לאה"ע סי' כ"ה שכתב דאף לפוסקים דס"ל דשני ספיקות בפלוגתא דרבוותא לענין איסורא מקרי ס"ס ואזלינן לקולא אינו אלא כפי סברתם שאומרים דאף בד"א תרי ספיקא הוי אבל לסוברים דשום פלוגתא דרבוותי חד הוא כמאן דהוי ס"ס באיסורא וא"כ בנ"ד י"ל ג"כ לפסוק רבוותי דחולקים במציאה דלא מקרי ס"ס במציאה בפלוגתא דרבוותי הוי ס"ס לענין אסורה וכמ"ש מהריב"ל הנ"ל בסוגיא דפתח פתוח כו' הנ"ל.

אבן ראיתי בתשובת הרב מהר"י פראג"י ח"א סי' קס"ז שכתב וז"ל וכבר הורוהו בעת ועתה שלמו אע"פ שלא יצא היתר ברור מ"מ כשנצרף מחלוקת של גדולים כו' לא נפיש לאיסור רבית מטעם ס"ס כו' והיינו ס"ס בפלוגתא דרבוותא כדאיתא שם מדבריו ע"ש וע"ש בסי' ק"ד דמוכח מדבריו דיותר יש להקל בס"ס דפלוגתא דרבוותא גבי איסורא מצד שיש להוציא ממון בס"ס הנז' ודלא כבעל כ"ה הנז' וא"כ בנ"ד יש למצוא טעם להקל בספק בכור ולספק בזכותו של הרב בעל מ"ב הנ"ל שהסכים לסברת השואל שמיקל בספק בכור והיינו מטעם הנ"ל דהוי ס"ס. **וזולת** זה יש עוד לספק בזכות הרב בעל משאת בנימין הנ"ל מה שהסכים לדעת השואל להקל בספק בכור אף שהוא ספק מדאורייתא לפי שראיתי בר"ן סי' כ"א וגם הובא בהר"ן ספ"ק דקדושין אמר רבא ד"ת שתוקי כשר כו' שד ושעורי' אמרה לא יבא ממזר ממזר ודאי הוא דלא יבא כו' הא ספק יבא כו' אלמא ספק דאורייתא מדאו' לקולא (וע"ש דלחומרא הוא רק מדרבנן) וזהו סברת הרמב"ן וגם הרמב"ם דרך בדרך הזה ועיין בהל' כלאים פ"י דין כ"ז וז"ל כגון לבגד שאבד כו' הוא על פשתן כו' וכבר בארנו בהל' ביאות אסורות שכל איסור דאורייתא הוא מדרבנן והקלו בספיקו והיינו מטעם הנז' מדאו' שהבינו הר"ן בשם הרמב"ן ובתשובת הר"ן מביא דברים אלו בשם הרמב"ם וראיתי להראב"ד שם שהשיג עליו וז"ל וכבר ביארנו כו' של איסורי ספיקות מדאו' לפיכך היקלו בהם ע"ש

ספק

Digitized by Google

אמת הוא זה שכל הספיקות אינן של תורה מיהו כל ספק איסור תורה לחומרי ודרבנן לקולא עכ"ל וכתב עליו הכ"מ וז"ל מה שהקשה הראב"ד כו' י"ל שהוא"ל שלאמר כן הם אמרו דספק זה יצא לקולא מפני שהוא מילתא דלא שכיחא עכ"ל. ותמהתי על הכ"מ דמשמע כאן מדבריו שהרמב"ם מודה דספק דאו' לחומרא רק מה שהקיל פה בכלאים הוא מטעם שהוא מילתא דלא שכיחא ואפשטיה מ"ש הרמב"ם בהל' טומאת המת סוף פ"ט ומ"ש הכ"מ בעצמו שם שסותר את דבריו מ"ש בהלכ' כלאים וז"ל בהל' טומאות מת דבר ידוע הי' שכל אלו הטומאות שהן משום ספק הרי הן של דבריהן ואין טמא מן התורה אלא מי שיטמא טומאת ודאי אבל כל הספיקות בין בטומאה בין במאכלות אסורות בין בעריות ושבתות אין להם אלא מד"ס וכתב הראב"ד שם שזהו שבוש גדול שהרי אמרו בכמה מקומות ספיקא דאורייתא לחומרא וספיקא דרבנן לקולא וזו ספיקא דאורייתא אבל כיה לו לומר דמשום דה"ל ס"ס ואפי' בדאורייתא לקולא עכ"ל וכתב הכ"מ שם שטעמו של הרמב"ם שמה שאמרו ספיקא דאורייתא לחומרא מדרבנן בעלמא הוא שהחמירו בספיקא ומביא ראיה מתשובו' הר"ן הנז' ומקיים שם וכיון שכן אין בדברי הרמב"ם שבוש כו' עד ויש לתמוה על הראב"ד שבסוף הל' כלאים הודה לדברי רבינו וכאן כתב שהוא שבוש גדול עכ"ל ע"ש וא"כ לפי מ"ש הכ"מ מזה מוכח שבכל מקום סובר הרמב"ם דבספק איסור דאורייתא אזלינן לקולא וזולת דבר שחייבים על זדונו כרת ספיקו אסור מן התורה שהרי העושה אותו חייב אשם תלוי כו' ע"ש ובסוף הל' כלאים כתב הכ"מ שמה שהקיל בספיקו זה גבי כלאים היינו מטעם משום שהוא מילתא דלא שכיחא. וגם מ"ש הכ"מ פה גבי טומאת המת דטעמו של הרמב"ם משום שמ"ש ספיקא דאורייתא לחומרא היינו מדרבנן דבריו אינם מובנים לי מהיכי תיתי אף שבדברי הכ"מ כן הוא דהרמב"ם סבר שספיקי דאורייתי' לחומרא הוא מדרבנן בעלמא אבל מ"מ קשה למה כתב הרמב"ם דבספק טומאה כמו גבי הפילה אשה נפל כו' שמקיים שם שהוא טהור לגמרי הלא מ"מ יהיה טמא מדרבנן. והכ"מ שם מקיים בסוף פרק זה ומ"ש דהל"ל משום דה"ל ס"ס י"ל שאפי' נודה שהפילה שם נפל הוי ס"ס מ"מ דינים אחרים נזכרו בפ' זה שאין בהם אלא ספק א' והם טהורים כו' עכ"ל א"כ משמע מדבריו שמ"מ שהם טהורים בספיקא היינו מטעם דספק דאורייתא לחומרא היא מדרבנן בעלמא וקשה לפ"ז הלא מ"מ לא הצלה מרובה נתגיסתו של הראב"ד אף שאזלינן לחומרא מדרבנן בעלמא הלא מ"מ קשה למה פסק הרמב"ם שהוא טהור לגמרי הי"ל לכל הפחות לטמאות מדרבנן וזהו תמיהתו של הראב"ד שכתב שהוא שבוש גדול דהיינו מטעם למה פסק שהוא טהור לגמרי וא"כ הכ"מ שהקשה על דברי הראב"ד הנ"ל וז"ל ויש לתמוה שבסוף הל' כלאים הודה לדברי רבינו וכאן כי אמר שהוא שבוש גדול עכ"ל דבריו נפלאו ממני הלא אף שהודה לדברי הרמב"ם בהל' כלאים שספק דאורייתא מדבריהם שכתב אמת הוא שכל הספיקות אינן של תורה אבל מ"מ השיג עליו וכתב הלא קי"ל שספק איסור תורה הוא לחומרי כו' והוא ג"כ השגתו פה גבי טומאות המת בספיקות שהוא טהור לגמרי הלא מ"מ ה"ל לפסוק לכל הפחות שהוא טמא מדרבנן ולא לטהר לגמרי ודברי הכ"מ צ"ע. וראיתי בתשובת הרב מהרש"ח סי' מ"ט בעצה ומתו של במנין ספיקא דאורייתא וז"ל ומצאתי בפ"ט מהל' טומאות מת של הרמב"ם וז"ל דבר ידוע שכל אלו הטומאות כו' שהן משום ספק הרי הן של דבריהם כו' ושם כתב הראב"ד עליו שזהו שבוש גדול שהרי אמרו בכמה מקומות ספיקא דאורייתא לחומרא כו' ולא ידעתי מאי קושיא דאפשר לחומרא שאמרו הוי מדרבנן כו' ע"ש בספרו ב"ש הנה מלשונו מוכח שגם היא הבין בדברי הראב"ד כמו שהבין הכ"מ בדברי הראב"ד וכמו שמסיק שם הרב מהרש"ח ז"ל וכבר התעורר על זה הרב מהרי"ק ז"ל בפ"ס מהל' טומאת המת כו' ע"ש והניח הרב מהרש"ח דברי הראב"ד בצ"ע ולענ"ד דברי הראב"ד הנ"ל נכונים וישרים למוצאי דעת שכונת הראב"ד בהשגתו הלא ספק דאורייתי' אף שהוא מדבריהם מ"מ החמירו בספק דאורייתא וא"כ למה הקיל הרמב"ם בטומאה וכתב שהוא טהור וכמו כן השיג עליו בהלכות כלאים אף שהודה בעיקר הענין לדברי הרמב"ם וגם הכ"מ הסכים עמו וכתב מטעם שהוא מילתא דלא שכיחא וכאן כבודו במקומו מונח לא ירד הכ"מ לכונת הראב"ד ואחריו נמשך ג"כ הרב מהרש"ח הנ"ל שהניח דברי הראב"ד בצ"ע מטעם זה אלא שאין לנו למ"ש לעיל. וראיתי בתשובת הרב הגדול מהרי"ט בח"ב בתשובו' השייכים לטי"ד שהשיג ג"כ על דברי מהרש"ח הנז' והרגיש ג"כ בקושית דברי שכתבנו וע"ש. העולה מכל הנז' לפי דברי הרמב"ם שספק דאורייתא הוא מדבריהם והולכין בספיקא לקולא לפי פשוטו ומשמעות דברי הרמב"ם ומה שא"כ לפי דברי הראב"ד ושאר פוסקים שהביא הר"ן בתשובו' הנ"ל ובפ"ק דקידושין מוכח שספק דאורייתא לחומרא אף שדברי הראב"ד בהלכות כלאים משמעותם שמסכים לדברי הרמב"ם שהוא מדברי סופרים אבל כבר כתב מהרש"ח שמ"ש בהל' כלאים הוא כלשון הת"ל שסברת הרמב"ם הוא אמת מ"מ הולכין בספיקא לחומרא (ועיין בתשו' הרב מהרי"ט שחולק עליו בזה) אבל לפי דעת הראב"ד בעצמו ספק דאורייתא לחומרא מדאורייתא וא"כ לפ"ז גבי פלוגתא דספק בכור הולכין בספיקא לקולא לפי דעת הרמב"ם וסייעתו.

אמנם גם זהו דוחק ליישב הרב בעל מ"ב בזה כי לפ"ז נכנס בפרצה דחוקה להקל באיסור דאורייתא אם לא שנאמר דמקרי תרתא ספיקי בפלוגתא דרבוותא אבל כבר כתב הרב בעל כ"ה בחו"מ סי' כ"ה דאותן הפוסקים שסוברים דלא אמרי' ס"ס בפלוגתא דרבוותא מה לי תרי ספיקא מה לי תלתא ספיקא ועוד תמה אני על הרב בעל מ"ב הנ"ל שכתב וז"ל [illegible] בקצת הראשונים דבספק בכור אזלינן לקולא הר"ת שאחר דלא מספקא [illegible] לא כמר ולא כמר לאו קושיא הוא שהרי רוב המחברים הסכימו לדברי

רש"י וכן פסק בח"מ סימן קנ"ד עכ"ל ואני תמהתי ולא אבין כי דבריו תמוהים לענ"ד במ"ש שרוב המחברים הסכימו לדברי רש"י ולענ"ד הסך הסברה על פיה ואיפכא מסתברא שרוב הפוסקים הסכימו לדברי ר"ת לעיקרא דדינא שהרי הרא"ש בר"פ פ"ק דבכורות פסק כר' יוחנן דישראל קונה בכסף וגוי במשיכה וכ"כ הרא"ש שם בשם בעל הלכות ובשם רב האי בס' מקח וממכר וא"כ לפ"ד בעל מ"ב שכתב שהטור ח"מ בסי' קנ"ד פסק כדברי רש"י וא"כ יהיו דברי הטור סותרים זא"ז וגם סותרים דברי אביו הרא"ש שהרי הטור פוסק בר"ס סי' קצ"ח בח"מ כר' יוחנן דבישראל מעות קונות ד"ת וא"כ נגוי במשיכה כי פלוגתא דרש"י ור"ת תלוי בפלוגתא דרבי יוחנן ור"ש לקיש וכפי מה שמסיק בגמ' דבכורות דאליבא דר"ל דאמר דמעיקר במשיכה וא"כ נגוי בכסף ומשא"כ לר"י שסבר למעיקר בכסף ד"ת וא"כ נגוי במשיכה והטור פוסק כר' יוחנן כמ"ש לעיל כפי מ"ש בסי' קצ"ח ומשיכה תקנת חכמים וא"כ נגוי במשיכה ד"ת, וכ"כ רי"ו בנתיב כ"ב ח"ג משיכה בגוי קונה אם משך מישראל אפי' נתן מעות עד שימשוך בלמה כו' משום בדברי רי"ו תמיה שדבריו מגומגמים שלפני זה העתיק לשון הרמב"ם וז"ל שם לשון הר"מ בגוי"ל הגוי אינו קונה במחזיק כו' עד ואינו מקנה אלא בשטר אבל במטלטלים קונה ומקנה במשיכה או בדמים כו' ואח"ז כתב הרי"ג משיכה בגוי קונה כו' והם דברים הסותרים זא"ז דהרמב"ם ז"ל סובר דהגוי קונה במשיכה או בדמים והוא בפ"א מהל' זכייה ומתנה דין י"ד וכתב הכ"מ שם שדעת הרמב"ם דגוי קונה במשיכה וכמ"ש בגמ' דע"א ובדמים בשם הגיע דכי אמרי' התם משיכה קונה בגוי אף משיכה קונה ולא קי"ל כהאי סוגיא דבכורות דמה שמיתך בהדא אף נכרי בהדא כו' ולפסוק דעת ר"ת עם שהביא אחר לשון הרמב"ם הנ"ל שמשיכה בגוי קונה אפי' נתן מעות עד שימשוך כו' וזהו דעת הרא"ש ושאר פוסקים הנ"ל. ואיכא למימר שמ"ש רי"ו משיכה בגוי קונה אם משך מישראל ר"ל אף משיכה קונה וכמ"ש הב"ש בסוגיא הגמרא לדעת הרמב"ם שהרי מסיים הרי"ו אפי' נתן מעות עד שימשוך דמשמע משיכה דוקא וזהו שהרמב"ם שהביא אח"כ וז"ל וקי"ל כר' יוחנן דד"ת מעות קונות וגוי צריך דבר אחר וזהו משיכה משמע דנקט משיכה קונה וכמ"ש לעיל בסוגיא דבכורות וכמ"ש הרא"ש שם ועי"ק שכתב אחר זה תכף לשון הרמב"ם הלכה למעשה מסך ע"מ מסופקים אם כר"ל דאמר משיכה מפורשת כו' וא"כ נגוי בכסף או הלכה כר"י דאמר ד"ת מעות קונות וא"כ נגוי במשיכה דלעולם ניחזי בדבר אחד ועוי בדבר אחר כו' ע"ש וזהו סותר מ"ש לעיל בשם הרמב"ם שסובר דגוי קונה במשיכה או בדמים ובודאי צ"ע שמ"ש באחרונה לשון הרמב"ם ז"ל הוא טעות סופר וצ"ל לשון הרמב"ן כי לא מצינו לשון זה בהרמב"ם או שהוא בהרא"ש בבכורות אף שאינו לשונו ממש והוא בטי"ד סי' ש"ך גבי בכור ע"ש. ועיין עוד בר"י סוף נתיב הנז' מ"ש בשם הר"ש בתשובו' וז"ל ראובן שאלה בעתו ליקח לו יין מן הגוי בחובו וכן עשה ומשכו והביאו על הסגנון ולאחר הביאו לעיר נתנו לשמעון שהיה חייב לו כמו כן ועתה ראובן תובעו לשמעון היין כו' כתב רבינו מאיר בתשובו' דאין שליחות לגוי כו' ועוד דלעולם קי"ל כר"ש דישראל במשיכה ולא מיד גוי אלא בכסף כו' ע"ש והנה ע"ש ועוד דלעולם קי"ל כר"ש דגוי אינו קונה אלא בכסף וזהו לפי מ"ש לעיל בשם לשון הרמב"ן מתוך שאנו מסופקים כו' ולאפוקי לפי מ"ש שם לעיל זה בשם הרמב"ם דגוי קונה במשיכה או בדמים וגם לפי מ"ש לאח"כ דגוי קונה דוקא במשיכה לא אתי שפיר הך פיסקא שכתב בשם הר"מ בתשו' דהלא לפי מ"ש שישראל קונה מיד גוי במשיכה וא"כ זכה ראובן ביין הנז' אבל עולה זה דבריו מעורבבים שם. וא"כ אינו עכ"ל. הנז' מפיס הרי"ג שסבר דקנה הגוי במשיכה וכן איתא בכמה פוסקים לעיקרא דדינא שמשיכה בגוי קונה כדברי ר"ת ודלא כרש"י וכ"כ המרדכי ר"ס פ' בתרא דע"ז דמשיכה בגוי קונה דוקא ולא מעות אך יש פוסקים דמעות דוקא ול"א משיכה. וצריך ליזהר כו' ע"ש וא"כ משמע דוקא דנקט פסקא לדינא שמשיכה בגוי קונה. ולא כסף והיינו כר"ת רק שיש פוסקים כרש"י וכ"כ בתשו' הר"מ מינץ סי' ה' בדף י"ב וז"ל ועוד כ"ל אע"ג דמהר"מ מצריך משיכה וכסף לכתחלה לאפוקי נפשיה מפלוגתין מ"מ דקי"ל דמשיכה דוקא קונה בגוי דרוב דעות פסקו כר' יוחנן דישראל בכסף וגוי במשיכה וכמעט כל הדיעות המיימוני וסמ"ג וס"ת וכן רב האי גאון כו' ע"ש בארוכות, ואף שמה שכתב המהר"מ מינץ שהמיימוני פוסק דגוי במשיכה דוקא זהו כמעט מעות שנעלמו מקולמוס כי כבודו במקומו מונח איפכא איתא במיימוני דגוי קונה ומקנה בין במשיכה ובין במעות וכמ"ש הרמב"ם בפ"א מהל' זכייה ומתנה שהעתקתי לשונו פה וגם מבואר ברמב"ם פ"א ובפ"ד מהל' בכורות הובא במ"מ בפ"א מהלכות זכייה ומתנה הנ"ל דלענין בכור גוי קונה ומקנה בדמים א"כ מ"ש בשם המיימוני דגוי קונה במשיכה ז"א ורציתי לומר שמ"ש בשם המיימוני היינו לענין זה שהרמב"ם פוסק כר' יוחנן דישראל בכסף. אבל בזה שהגוי קונה במשיכה דוקא לא קאי אהרמב"ם רק אשאר פוסקים אבל ז"א דא"כ נסתר הענין ונפל הבנין שלו וגם למה מביא בכלל הסכמת המיימוני בזה לא די שאין ראיה מדבריו אלא אדרבא סותר את דבריו בזה. א"כ נשמע מתשו' הרב מהר"מ מינץ הנ"ל אף שלא כתב בדקדוק שהמיימוני סבר כן אבל מ"מ נשמע מדבריו שכתב שכמעט כל הפוסקים סוברים דמשיכה דוקא קונה בגוי וזהו דלא כדעת הרב בעל מ"ב וא"כ דבריו תמוהים שכתב בסיפך שרוב הפוסקים הסכימו לדברי רש"י. ונ"ק וזולת מה שהקשיתי לעיל לפי דברי הבעל מ"ב שכתב שהטח"מ פוסק כדברי רש"י בסי' קנ"ד וא"כ יהיו דברי הטור סותרי' זא"ז ממ"ש בסי' קצ"ח וכמ"ש לעיל ומ"ש בטי"ד סי' ש"כ שהרי הטור כ' בסי' קצ"ב סס ח"ל שם בר"ס שהגוי נותן המעות קודם שמתן הישראל היין אבל אם הגוי לוקח היין וא"כ מתן המעות כאן שאמר שקנה הגוי היין

Digitized by Google

במשיכה נותן הדמי' לא הוי יין נסך א"כ מוכח מזה דגוי קונה במשיכה וכ"כ הסב"א שם :

אמנם כד מעיינת שם תמצא שזה אינו קושי' שמ"ש בסי' קל"ד בטור אבל במטלטלי' קונה בנתינת המעות לא שבא להורות שפסק הלכה כרש"י שמעות בגוי קונה אלא שבא להורות שא"צ שטר כמו שצריך בקנין קרקע בגוי כמבואר בסי' קל"ד ומעות אינן קונות לאפוקי במטלטלים קונות בנתינת המעות אליבא דמ"ד דהמעות קונות בגוי וה"ה אליבא דר"ת שפסק הרא"ש כוותיה דמשיכה קונה או קונה במטלטלין בגוי במשיכה שיותר טוב מנתינת המעות שהטעם שאז סמכא דעתיה דישראל בלקיחת המטלטלים ומשא"כ בקרקע שלא סמכה דעתיה ולכן צריך שטר וכמבואר בסי' קל"ד וכ"כ הרב מהרו"ך בטו"ד סי' ש"ך בדרישה וז"ל שם בס"ק י"ב הלכך לצאת ידי שניהם כו' עיין בתשו' מהרי"ל כו' עד וכ"ש כשלא משך אלא נתן המעות דודאי בכור הוי לפי מאי דקי"ל כר"ת דגוי מישראל או איפכא אינו קוני' אלא במשיכה והא דכתב הטור בסי' קל"ד בח"מ דמטלטלים קונה ישראל מגוי במעות כתבתי שם והוכחתי דלא כתב כן אלא לדעת רש"י כו' וקמ"ל דא"צ שטר גם כן כמו בקניית שדה דאיירי ביה לפני זה ומינה נלמד דלר"ת הני במשיכה ואין צריך שטר כו' ע"ש וזהו ממש כדברי. ולדידי עדיפא משיכה במטלטלים בגוי כשישראל קונה מגוי שאין צריך שטר לפי שיותר סמכה דעתיה דישראל אף שבאמת אין חילוק לדינא בין ישראל קונה מגוי או גוי קונה מישראל וכן מוכח ברמב"ם ובמ"מ וז"ל הרמב"ם שם דין י"ד כותי שמכר מטלטלין לישראל או קונה מטלטלין מישראל קונה במשיכה ומקנה בין במשיכה בין בדמים וכתב שם הכ"מ דמאי דקאמר הרמב"ם ומקנה בין במשיכה בין בדמים וה"ה לקונה וכ"כ המ"מ ע"ש אף שבאמת בעיקר' דדינ' הרמב"ם מחולק עם הר"ת והרא"ש ושאר פוסקים שסוברים דמשיכה בגוי קונה ולא מעות וה"ה לרש"י מעות דוקא קונה ולא משיכה והרמב"ם סבר דקונה בין במשיכה בין בדמים אבל מ"מ נשמע מדבריו דבין ישראל מגוי ובין גוי מישראל חד דינא וה"ה לשאר פוסקי' ועיקר מחלוקת בינייהו שהרמב"ם פוסק שלא כסוגי' דבכורות וכמ"ש המ"מ שם וזהו שמסיים המ"מ שם וכבר נחלקו עליו ואמרו דהכי קי"ל דכותי דוקא במשיכה ולא בכסף וכ"כ הרמב"ן ז"ל בהל' בכורות והדברים מתוקים עכ"ל. ומ"ש המ"מ וכבר נחלקו עליו היינו סברת ר"ת וסייעתו שפוסקים כר"י דישראל בכסף ולגוי במשיכה וכסוגי' דהזהב ובכורות אליב' דר' יוחנן ואין חילוק בין אם כותי קונה או מקנה. ומ"ש בסמ"ע סוף סי' קל"ד וז"ל וגוי אי קונה מישראל המטלטלים בכסף כו' כבר כתבתי בריש סי' זה שיש פלוגתא בזה בין הרמב"ם לאינך רבוות' כו' עכ"ל והיינו מ"ש בריש הסי' בשם המ"מ והכ"מ וכתב עליו מחלוקת הרמב"ן ושאר גאונים דגוי מישראל אינו קונה מטלטלים בדמים אלא במשיכה כו' וז"ל המ"מ הנז' ואין חילוק לסברת הרמב"ן ושאר גאונים דהיינו ר"ת וסייעתו בין אם גוי קונה או גוי מקנה וכמ"ש לעיל שזהו סברת ר"י הנז' וזהו שמסיים שם בסמ"ע הנז' ועיין מ"ש בדרישה ובסמ"ע סי' ש"ך עכ"ל והיינו ר"ל מ"ש בדרישה סי' ש"ך שהעתקתי לעיל כו' ע"ש ושם מוכח דאין חילוק בין אי ישראל קונה מגוי או איפכא ולזה כיון ג"כ מ"ש בסמ"ע בח"מ סי' קל"ד בשם הגאונים שחולקים על הרמב"ם, וכתבתי כל זה לפי שראיתי מ"ש עמיתי הרב בעל ש"ך בח"מ סי' קל"ד בס"ק א' וז"ל ועיין בס"ק א' בסמ"ע ונראה מדבריו דישראל מגוי לכ"ע קונה מטלטלים בדמים וכ"נ כו' וגם כתב אח"כ בסוף הסי' ס"ק ד' וז"ל עיין בסמ"ע ס"ק ס"ז עד וכותי או כותי מישראל כו' נראה מדבריו דכאן מיירי שנתן המעות לבד ולא משך ומחלק בין ישראל שקונה מגוי ובין גוי שקונה מישראל והא ודאי ליתא כו' ע"ש. הנה הבין מדברי הסמ"ע מה שלא עלה על דעתו ואשתמיטתיה מ"ש בדרישה בי"ד סי' ש"ך בעצמו שהעתקתיו לעיל שכתב שם בהדי' דמ"ש בח"מ פה שקונה מטלטלין בנתינת המעות ר"ל לאפוקי שא"צ שטר כמו בקרקע ומ"ש בנתינת המעות היינו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לרש"י כדאית ליה וכן לר"ת ולשון הסמ"ע אינו אלא לשון המ"מ שהעתקתי לעיל מ"ש בפ"א מהל' זכיי' ומתנה הנ"ל .

וראיתי מ"ש הרב בעל טורי זהב בסי' קל"ב ס"ק ח' שכתב וז"ל ודוקא כו' הרשב"א בתשו' הוכיח זה כו' והטור כתב על זה שאינו נראה וכב"י ע"ז שאין ספק שלא ראה הטור דברי תה"א כו' וכתב בט"ז שדברי הטור נכונים דלעולם דהמעות אינם קונות היינו בגוי לדעת הטור אבל ישראל מישראל מעות קונות ר"ת וא"כ ישראל מגוי כ"ש דקונות כדאית' בח"מ סי' קכ"ו דאם ישראל מישראל מפקיע במעמד שלשתן ק"ו מעכו"ם ה"נ כן הוא כו' ע"ש. הנה במה שמחלק ג"כ בין אי ישראל קונה מעכו"ם או עכו"ם קונה מישראל אשתמיטתיה גמ' ערוכה דבכורות פ"ב ובהרא"ש שם שכ' בהדיא דאין חילוק בין ישראל שקנה מגוי או גוי מישראל לעולם דוקי' במשיכה ולא מעות וכן מדברי שאר פוסקים הבאתי לעיל. ומה שמביא ראיה ממעמד שלשתן מ"ש הטור בסי' קכ"ו הנ"ל דאם הפקיעו ממון של ישראל ק"ו מגוי תמהני עליו שהרי מ"ש הטור דאם הפקיעו כו' ק"ו מגוי דברים אלו נקוטים מדברי התוס' דספ"ק דגיטין וע"ש בדף י"ג ע"ב ד"ה במעמד ג' וז"ל ואם הנותן גוי נראה דקנה דאם ממונו של ישראל הפקיעו ע"י מעמד ג' דהוי הלכתא בלא טעמא כ"ש ממון הגוי ועוד דבדיניהם דיינינן ליה שאמרי' לגוי כך הוא דיניכם כו' עכ"ל וא"כ מפורש בהדיא בתוס' שהטעם דחכמים הפקיעו ממון של ישראל דהוי הלכתא בלא טעמא לאפוקי גבי משיכה אי קונה בגוי או מעות ילפינן מקרא לר' יוחנן כדאית' ולר"ל כדאית' ולא שייך כאן ק"ו וכדאית' בסוגי' דבכורות ועוד מי מדמינן ממונא לאיסורא דאם הפקיעו ממון של גוי מק"ו דהיינו שיקנה הישראל ממון של הגוי ולא יצא מזה דבר איסור שיקנה הישראל ממונו של גוי מה שהוא עד הדין אף שאינו קונה מעות בגוי ועי"ז יבא איסור יין נסך הלא מבואר בגמ' פרק השואל דהתירא ניחא ליה דליקנייה אבל לא איסורי' וא"כ כאן שהוא דבר איסור יין נסך איך נאמר שיקנה בע"כ במעות מה שהוא שלא כדין . **ובפרישה** סי' קל"ב ס"ק י' ראיתי שכתב וז"ל ומ"ש רבינו בסמוך ואינו נראה כיון דהקדים לו דינר נקנה לו היין כו' איפשר דהיינו טעמא דישראל מגוי קונה טפי מגוי מישראל וכמ"ש בא"ח סי' תמ"ח כו' ע"ש עכ"ל . משמע מדבריו שסובר ג"כ כמ"ש הרב בעל ט"ז הנז' דיש לחלק בין קניית ישראל מגוי ובין קניית גוי מישראל ויקשה ג"כ עליו קצת קושי' שהקשיתי על הבעל ט"ז הנז'. ומה שהביא ראיה ממ"ש בא"ח סי' תמ"ח גבי נכרי שהלוה לישראל על חמצו כו' ומביא שם מחלוקת הרמב"ם ור' אפרים והראב"ד והרא"ש בענין אם צריך שיגיע הז"פ קודם הפסח אם לאו וכתב המ"מ שם הובא בב"י בקיצור דהטעם של הרמב"ם דלכ"ע קנייתו קניית הגוי מישראל כו' ע"ש וזהו שכתב בפרישה פה וכמ"ש בא"ח סי' תמ"ח ובאמת אין משם ראיה דשם לא איירי בקנין מעות או משיכה רק אי ישראל קונה משכון מגוי או גוי קונה משכון מישראל דיש כמה חילוקים בינייהו וכמבואר בב"י אליבא דהטור והרמב"ם ומשא"כ בקנין מעות או משיכה אליבא דהטור והרא"ש אין חילוק בין ישראל מגוי או גוי מישראל וכן אליבא דהרמב"ם ושאר פוסקים וכמבואר בגמ' דבכורות פ"ב הנ"ל וכ"כ בעל מ"ב סי' ל"ה דאין חילוק בין ישראל מגוי או גוי מישראל אך מה שמביא ראיה מהא דמקשי מגרוטאות אהא דאמימר וכתב הא דאמימר לא אמר אלא בגוי הלוקח מישראל כו' ז"א שהרי מביא ראיה מהני פרסאי כו' ע"ש .

אבל אי קשי' לי הא קשיא לי מ"ש בפרישה סי' קמ"ו בי"ד וז"ל שם על מ"ש הטור הלוקח גרוטאות מן העכו"ם ומצא בהם ע"ז כו' ובא ליישב דברי הטור וכתב שם שהטור סובר דצריך משיכה וגם מעות וכיון למ"ש בסי' ש"ך דיש להחמיר כדעת שניהם דהיינו כדעת רש"י וכדעת ר"ת ומסיים שם וז"ל וכח"מ בסוף סי' קל"ד דכתב וז"ל אבל במטלטלים קונה בנתינת המעות ר"ל ג"כ אחר שכבר משכם לרשותו דבא לומר דא"צ שטר כמו בקרקעות דבלא"ה סמכא דעתיה בלקיחתו המטלטלים מהגוי והן בידו עכ"ל ע"ש ומוכח מדבריו שהטור בח"מ פוסק דצריך משיכה וגם המעות וזהו סותר דברי עצמו במ"ש בדרישה בסי' ש"ך שכתב שם דמ"ש הטור בח"מ סי' קל"ד היינו לדעת רש"י אבל לדעת ר"ת הוא איפכא אבל באמת הוא פוסק כדעת ר"ת ומחמת חומרא' דבכור כתב הרוצה לצאת ידי שניהם יש להחמיר במשיכה וגם מעות לאפוקי לדינא א"נ שניהם וכמ"ש הרא"ש בפ"ב דבכורות רק מחמת חומרא דבכור הרוצה לצאת ידי שניהם כו' אבל לא לדינא. ואעיקר' דדינא פירכא שכתב בפרישה וז"ל שם בסי' קמ"ו לכן נראה דרבינו ס"ל דהגמ' ורש"י קאי דוקא למ"ד משיכה קונה והכי איתא בפ' השוכר כו' ואשתמיטתי' הסוגיא דבכורות בפ"ב דמקשה שם מסיפא דברייתא דגרוטאות ואי אמרת מעות קונות משיכה ל"ל כו' ע"ש וע"ז משני רבא ג"כ כפי הסוגיא דע"ז רישא וסיפא מקח טעות כו' . **וזולת** זה דבריו תמוהים שם במה שרצה ליישב דברי הטור בסי' קמ"ו גבי הלוקח גרוטאות מן העכו"ם ומצא בהם ע"א שכתב הטור אם משך עד שלא נתן המעות יחזירם לו שעדיין לא נקנו לו וכו' והקשו על הטור ולמה שהרי משיכה בגוי קונה כו' ומפרש שם בפרישה שמ"ש הטור שעדיין לא נקנו לו אזיל לטעמיה לפי מה שפסק בסי' ש"ך גבי בכור דיש להחמיר כדעת שניהם וה"ה כאן גבי ע"ז ס"ל דאין המקח נקנה עד שיתן לו ג"כ מעות כו' ע"ש וזהו דבר שאין לו שחר ותמהני על פה קדוש יאמר לו דבר זה דאם גבי בכור כדי לצאת ידי שניהם ר"ת ורש"י מחמת חומרי' אינו מפקיע מידי בכור עד שמשך וגם נתן מעות לאפוקי איך נאמר כאן גבי ע"ז שהוא לקולא דלא קרי ע"ז של ישראל עד שיתן גם משך דאדרבה נאמר שקנה אותו תכף במשיכה ויוליך ליה המלח וכמו שכתב הטור בסיפא .

וביותר נפלאה בעיני מה שמסיים בפרישה וז"ל ובזה מיושב ג"כ תמיהת הב"י למה כתב רבינו וכ"כ הרמב"ם כו' משום דבגמ' מסיק רבא כו' אליבא דמ"ד משיכה קונה בלא מעות קמ"ל (הטור) דלא וכ"כ הרמב"ם דמשיכה לחודיה אינו קונה כו' ע"ש והנה אשתמיטתיה מ"ש הרמב"ם בהלכ' זכיה ומתנה פ"א דין י"ד שכותי קונה מטלטלין או מוכר מטלטלין לישראל קונה ומקנה בין במשיכה ובין בדמים ובפרישה הנז' הפך הקערה על פיה וכתב שהרמב"ם ז"ל סבר דעכו"ם צריך משיכה ומעות, ואין לומר שבא להורות שכאן גבי גרוטאות סבר הרמב"ם דבעינן תרתי לפי דעת הפרישה היינו לפי הטעם דפרישה שכתב ג"כ גבי בכור דבעינן תרתי כמבואר בסי' ש"ך ומשא"כ הרמב"ם שסבר גבי בכור דבחדא סגי וכמבואר בהל' בכורות פ"ד ישראל שנתן מעות לכותי כו' חייב בבכורה וכן כותי שנתן מעות לישראל כותי שנתן כו' פטורה מן הבכורה והובא ג"כ דבריו במ"מ פ"א מהל' זכיי' ומתנה וא"כ קשה למה צריך כאן תרתי גבי גרוטאות אלא צ"ל כמ"ש בגמ' אליבא דרבא רישא וסיפא מקח טעות כו' וזה הטעם דחה בפרישה לפי דעת הטור וכמו שהתחיל בפרישה בזה שכתב וצ"ע דלשון שלא נקנו וכבר נקנו לא משמע כן כו' וא"כ מהו זה שכתב וכ"כ הרמב"ם הלא מחולקים הם בטעמא וליכא למימר אף שמחולקים בטעם מ"מ שוים בדין שצריך תרתי קשה הלא הדר' קושי' לדוכתיה הלא ברייתא ערוכה היא אלא צ"ל כמ"ש הב"י ע"ש (וגם עיין בסוף דבריו בפרישה בס"ק ד' במ"ש וז"ל ואפשר לומר דרבינו נקט כו' לרבותיה נקטיה כו' עד וצ"ל דה"ק. דאם משך כו' ור"ל אעפ"י שמשך וקי"ל משיכה דוקא קונה בגוי כו' ע"ש וזהו סותר כל מה שכתב לעיל שהטור סבר דבעינן תרתי). וראיתי בט"ז שהרגיש בקושיא הראשונה הנז' והשיג על מ"ש הפרישה הנז' וכתב ליישב דעת הטור וז"ל ע"כ נ"ל דכיון דראינו במסקנת הגמ' דבזוזי תליא מילתא לכאורה קשה דנ"ל

משיכה

Digitized by Google

מצוה כו' כיון דמשיכה הוי מצוה כלום לטעות סוף סוף רק מפני הרואים תצו ק"ל ליתוש נמי במצות לסת גרש"י מצות קטנות כו' ע"ש ובע"ב כע"ז שם דברי סטור דהיינו לפי דעת רש"י שסבר למשות קטנות וזהו שכתב ז"ל ואין לומר נמה לי משיכה סח מצות למודה קטנ ג"כ בידוע ות"כ נחום בשונג כו' י"ל כו' ומפיים בע"ז ושיעור דבריו הוקה גרוסאות כו' ע"ש ובדברי שמם לפי דעת רש"י שסבר דבשלמא גבי נוי מצית קטנות וכבר כתבנו והוכחנו לעיל שדעת הסור והרמ"ם כדעת ר"ת דבנוי משיכה קטנ ולא מצות ות"כ נפתר הענין ונפל הבנין דלפי דבריו במ"ש הטור ואם משמען מצות משך כבר נקנו לו והוקשה להטור משיכה ל"ל וכייט משום מצות למוד סיה קנין נמור במצותיו וע"ז מפיים הטור דה"ל מליג של ישראל כו' ע"ש וזהו תמוה דהלא לפי דברי הטור שפוסק כר"ת המצות לינו קטנ אם לא שמע, סיש לתוס נדעת רש"י ור"ת כמו גבי נכרי נכור כפי' ש"ך למעט לפי דברי הרב נמל ט"ז ס"ק לומר כן כמו שמצינו נרמצית דבריו שדמה דברי שאר פוסקים נדמיים הזסת ונם במה שמפיים נע"ז וז"ל ולפי דבריו נתייצב ג"כ מ"ש הטור וכ"כ הרמ"ם והקשה הכ"י כו' ובימח דקמ"ל דתרווייהו בעינן ולא סני נמצות לחוד ע"ש קשה הלא הרמב"ם כתב כיון משך ולא נתן מצות כיון נתן מצות כו'.

והנראה לפי"ז ניש"ב דברי הטור נמ"ש אם משך עד שלא נתן מצות שעדיין לא נקנו כו' ואם כו' כבר נקנו כו' וכ"כ הרמב"ם לפי שים לדקדק בדברי הטור למה לומר לשון שעדיין לא נקנו ובכבר נקנו סול"ל שעדיין לא קנה ובכבר קנה ונם למה ליל הבבא הלא נתן מצות ולא משך אלא ודאי ודוק יש לדקדק למה לא הביא הטור דברי הרמב"ם כלותתם בפ"ז מהלי ע"ז. **ונלע"ד** ניש"ב את הנז' לפי שבר מציינת בפוני' דע"ז ובכורות בפ"ב הסוניו' מתחלפות בבריימא דגרוסאות שבפוני' לבכורות מקשה מפיפא דבריימא למ"ד מצות קטנות ומפיק רבא לעולם מצות קטנות כו' ובפוניא דע"ז מקשה למ"ד משיכה קונה מדיעת דבריימא דגרוסאות ומפיק רבא לפיכא ות"ש בתוספות ובשתי סוניות התנה מפיק דבמת מקח טעות הוא ועיקר הסעם שלא יהבדו אותו שהחזיר נוי ע"ז מה שקנה ישראל בקנין לכן במקום לפיכא למתני לקולא תנינן כדי להניל אותו מן החבד ובריימא מתיא בין למ"ד משיכה קונה ובין למ"ד מצות קונה והטור שכתב דמשיכה קונה בנוי ל"ש הטור לא משך עד שלא נתן המצות יחזירם לו שעדיין לא נקנו ואם הדיעה דבריימא וכתירוצו של רבא לעולם משיכה קונה ומשום שהבד ואם שכתב הטור יחזירם לו שעדיין לא נקנו ל"ל לפ שמשיכה קונה לפי דעת הטור וכפוניא דע"ז מ"מ יחזירנו לו שעדיין לא נקנו. ל"ל שמין כאן חבד כי הרואה כשבור מה שהחזיר נוי ע"ז לפי שבר שעדיין לא נקנו לו לפי שבר קונה שמצות קונות ולא משיכה וז"ש לשון שעדיין לא נקנו ולא כתב שעדיין לא קנה כי נאמת נדעת הטור כבר קנה כמשיכה וזהו שכשור דיע הבבא לם נתן מצות ולא משך יחזירם כו' דאפי פשיטא שלא קנה מן הדין ולא יכול לומר שעדיין לא נקנו ואייט שמין כאן חבד לפי שנאמת לא קנה מן הדין לפי דעת הטור ושלא כפוני' דכבורות ומן הדין יחזירם, ומ"ש נתן מצות ומשך שכבר נקנו ולא אמר שכבר קנה כי נאמת לם שמן הדין סיה קונה רק כאן סוי מקח טעות אבל יש כאן חבד וז"ש שכבר נקנו כו' וזהו שכתב וכ"כ הרמב"ם דכן משך לו נתן מצות כשיטם יחזיר מ"ל משך ונם נתן מצות ומצית לאיך שיריך מצות ומשיכה ולא התחיל לשון הרמב"ם כשורתו לפי שהרמב"ם כתב נבי משך ולא נתן מצות ולפפ"י המשיכה בעבו"ם קונה כמקח טעות הוא ולא כ"כ נבי נתן מצות ולא משך דל"כ הוי משמע שדעת הרמב"ם והטור שיש לריכה למשיכה בנוי קונה דוקא ולא מצות ולכן כתב בפיפא נבי משיכה לפפ"י שמשיכה בנוי קונה ולא כתב כן בריפא נבי נתן מצות ולא משך לפי שבר מצות שיטו קונות בנוי וכמת הרמב"ם שבר דנבי נוי קונה בין במשיכה ובין במצות וכמ"ש בהלי זכיה ומתנה בפ"ט הנ' לכן לא הפתיק לשון הרמב"ם ז"ל כשורתו רק כתב להורות ללף דבשלמא קונה כמאי משם לו במשיכה לו במצות ומ"מ כאן לריך תרוייהו נבי נרוסאות וכמ"ש הטור. ובמת מ"ש הרמב"ם בפ"ש שמשיכה בנוי קונה שם הכ"מ מיבב זה וכתב וז"ל וכתב רבינו טעם לכשמשך ולא נתן מצות ממהר למחזיר משום לתי לא כתב הכי סוי קשיא ליה להא משיכה בנוי קונה ולף משמע מבל נתן מצות ומשך לא קשיא מידי לא משם לכתוב הטעם שכ"ל פ"ש ולבני הכ"מ לריכין ביאור ויעוב כי נפום ריהטא י"ל לפי שהקשה להכ"מ בלשון הרמב"ם למה אמר הטעם כמשך ולא נתן מצות ולמה לא אמר משם נתן מצות ולא משך מפום דהוי מקח טעות אבל ז"ש דל"ב למה ליש אבל נתן מצות ומשך לא משם לכתוב הטעם דל"ל אבל נתן מצות ולא משך כו' ועוד דהאיך יתורן קושיתו שכתב וכתב רבינו טעם לכשמשך ולא נתן מצות משום דהוי קשיא ליה להא משיכה בנוי קונה ולכן כ' הטעם וב"ב נם נתן מצות ולא משך הו"ל לכתוב טעם שהרי הרמב"ם שבר דמשות ג"כ קונות בנוי וכמ"ש לעיל ס"ב סיה ל לכתוב הטעם ובמת כד מבוימ שם בכ"מ לפני זה כתב טעם לתן מצות ולא משך פשיטא דיחזיר שהרי מדיין לא נקנו לו וז"ש הטעם שמשיכה בנוי קונה ונתן הגרוסאות מידו ולפ"ש יחזיר וז"ש לת"ב אבל נתן מצות ומשך לא משם לכתוב הטעם ולא משך פשיטא מידי למה יוליך הכלה לו אם מלה. **וראיתי** שהרמ"ב בלחם משנה שלו בהלי מ"ז פס מקשה של מ"ש הרמב"ם ולפ"י שמשיכה בנוי קונה משמע דס"ל לשהרמב"ם למצות בנוי מינו קונה וזהו פותר במ"ש בהלי זכיה ומתנה בנוי משמע מפוני' דכבורות בין לאבני בין ברבא דלמ"ד בנוי מצות קונות מי לא קיבל עליו לדון בד"י ומשו"ה כתב לפ"י ברב נפל לת"מ דהרמב"ם מיירי כשקיבל עליו לדון בד"י ולכן כתב לפ"י

Digitized by Google

שמשיכה בנוי קונה ולא כתב כן בשטות כו' ש"מ סבה כתב זה לפ"י מיני דבכורות שמתרן שם הגמרא הב"ע כשקיבל עליו לדון בד"י ולכן כתב מ"ש ע"ש ולפ"ד נרלה שלינו כן דמתלה הסוניא דלמאי דלא מפיק מדעתיה משום דהוי מקח טעות רלה הגמ' לתות דיירי כשקיבל עליו לדון בד"י רק השעם משום מקח טעות מחזי כע"ז ניל ולפ שם בסוניא דע"ז קשה נפיפא משיכה ל"ל הלא ל"ל מחזי כע"ז ניל ישראל הלא מד לחיכא תרתי דיסיב דמי ומשך וס"ס בסוני' דבכורות ולפ שרש"י בבכורות מפרש נם מליגי דרבא ושאר תירוצי דרבינא כו' לפי מלי למשני בשקיבל עליו לדון בד"י סייט שרש"י מזיל לשיטתו שפשה למשיכה בנוי לינו קונה רק מטעות קונות לשפוקי לפי דעת הרמב"ם והטור ושאר פוסקים ודברי הכ"מ נטוים בטעם ויעריס נמולמי דעת. **וראיתי** בחשוב' ה"ם מהרש"ך ח"ב סי' קי"ל שמביא שם תשוב' מ' בשם הרב מהר"ן ן' עזרא והוקשה לו נ"כ בדברי הרמב"ם במ"ש לפפ"י שמשיכה בנוי קונה ומביא שם נ"כ דברי הכ"מ ומפיפ בבוונת הכ"מ ומפרש שם דברי הרמב"ם לפי תירולו של מהרי"ן שמתרן בסוניא דע"ז ובבכורות להטעם משום לתבטי ליה לשיולי ות"כ לפ"ז בתתן מטעת ומשך מן הדין יולין ליה המלה וזהו כתבי ולפשוטי לפי דברי רבא מיט ליריך לומר ליש המלה רק מפני מרלית עין ובחשו' הנ' כתב עוד ול"ל כיון שמין בפוטתא בינו לרבא בדברי הברייתא ולכן כתב דינו של הברייתא כטעמא לתבי ומפרש לפי שיטתו נ"כ דברי הסור בסי' קמ"ו הב"ל בע"ש שדעיין לא נקנו וכבר נקנו כו' הכל מליגא לתבי. וזהו תימה שכתב שמין בפוטתא ביניהם לדינא הלא יש בפוטתא גדולה ביניהם לענין תערובות מי נתערבה של ע"ז בין שאר גרוסאות מי לתריכן לתמיה יולין ליש המלה מז הוי בפיפא לתוריית, ומזלינן לחומר, וכמ"ש בזבחי, פ' התערבו, נבי מצית של ע"ז שנתערבה וגם בתתי כו' ועיין בע"ז פ' ק"מ ומשמ"ב מי לתרי משום מרלית העין מז הוי בפיפא דרבנן ולפשוטי לפי מ"ש לעיל בדברי הב"מ מ"ש לליגא דרבא. וגם ע"ש עוד בשם שמקשה שדברי הסור בסי' קל"ב וכסי' קמ"ו סותרים זש"ז ע"ש וכמש"ל יתיב הכל על נכון ורלוי עוד שם בשם בסי' קע"ז וק"ז בשם שהתירן ניש"ב דברי הרמב"ם בהלי מ"ז ע"ש ליש קלת לדקדק בדבריו ולא רלוי להתירן כאן.

אמנם כל"ל השולה מדבריו לדעת הסור ופיעתו משיכה בנוי קונה וכמ"ש לעיל גם בשם שאר פוסקים ולדעת הרמב"ם משיכה קונה וגם מצות וכמ"ש בהלי זכיה ומתנה וכתב הש"ך משיכה קונה לף משיכה קונה וס"ס למצות כו' ולא קי"ל כסוניא דכבורות שם שמיתך כו' ע"ש והכא מרא הש"ך למלת טעם למה כתב הרמב"ם דמצות ג"כ קונה ולעמ"ן פשוט לפי שבסוני' דע"ז מקשי מבריימא דגרוסאות מריש לבריימא דקתני יחזיר למ"ד מצות קונה וסוניא דכבורות מקשי מפיפא דבריימא למ"ד מצות קונה ומשיכה ל"ל ובתרי סוניו' הנ' מצי רבא לתרולי שפיפא מקח טעות ול"ל בסוני' דע"ז דמקשי למ"ד משיכה קונה וע"ז מצי רבא לתולם משיכה קונה ואפ"ה ניחזיר משום מקח טעות ול"ל משמע מסוני' ז' מליגא דרבא לתולם משיכה קונה וסוניא דכבורות דמקשי למ"ד מצות קונות וע"ז מצי רבא לתולם מצות קונות ואפ"ה לריך מליגא דרבא לבין משיכה כו' ע"ש ול"ל מוכח מסוני' הנ' מליגא דרבא לבין משיכה לבין מצות ולבן בפיפא הרמב"ם ופיעתו לא מצות לו משיכה ולא כתבי רש"י שמכר דוקא מצות קונות ולא משיכה ול"ל דבדי הרב נמל מ"ב הל"ל תמוסים שכתב בהיפוך ול"ל בל"ד לם נאמר שספרים של ישראל הוא הכסף לאבר קיבל הנוי תמורת פרתו ולפ"ד רש"י לף לם לא משך ישראל ספרים של הנוי קנאה ואייבת בבכורה לבן לפ"ד סטור ופיעתו ברוב הפוסקים שכיומו עמו דנוי קונה במשיכה וה"ה ישראל מנוי ול"ל בל"ד שלא משך ישראל ספרים של הנוי פטורה מן הבכורה, וי"ל ג"כ לפיכא שספרים של הנוי הוא הכסף בשר פרתו של ישראל ולא קיבל ישראל עדיין הכסף ול"ל לפ"ד רש"י פטורה מהבכורה ולדעת הסור ופיעתו שמשך הנוי ספרים של ישראל ונקנה לו הכסף ולף שמתרי, בהזהב כל המלטלין קוני, זש"ז ניים נבי ישראל שקונה במשיכה אבל נבי נוי שים מחלוקת בין הפוסקים הנ', ול"ל לפ"ד הפוסקים שהכסף קונה דוקא ולא משיכה ל"ל ים לדד לדיים הב"ל ומ"מ לף שים לדד לדיים הנ', לפי דעת הסור שמביא בפי' ש"ך וכתב דהרוגה לגמת ידי שמיכה לריך מצות ומשיכה כדי לפטור מן הבכורה ול"ל בל"ד לף בלד י' חייב בבכורה אם לא שים שני לדדי לתקו. ואם נאמר שמתי שמתרי בגמרא כל המטלטלין קונים זש"ז מיירי בין ישראל בין נוי ובפרט בל"ד שמבואר בשמלה שהחליף ישראל פרתו עם הנוי ול"ל בשמשך הנוי פרתו של ישראל קנה ישראל את הנוי ומבואר בהזהב ובקידושין פ"ק וכל הפוסקים דחליפים קונה ולף שלא משך ישראל הפרס של הנוי נקנה לו בכל מקום שהיא וברשותו יולה ומייב בבכורה. **ברם** דבר זה ל"ש אם מליפין קונה נוי אם לאו מנה מדברי הוספות בפ"ב דבכורות בסוניא בל"ל לף י"ב ע"ח ד"ה לימא נוי כו' וגם בפ"ק דקידושין לף ג' ע"ח ד"ה ואלא שמקני שתום, וח"ת הוין ניף מצד אחרון כו' ע"ש ל"ל דה"ט שהנוי קונה כמליפין כיון דמליפין קונה אפי' אם לא משך ולא נתן מצות ולא משיכה ולא כלום אלא בשטר ומ"ש בשטר ומ"ש בשטר ומ"ש

כתות מטמא וכלים כו׳ ושוב סם דקאמר סרב כסך תגם כשאר הריש
שיש מועיל במדי לגם קין כדשוכח מפרין כסר כו׳ סכין סרב סכ״ך ושם
דמנית רמיס רב יוסף מפרין כסר לגיסי כתרת דרב יוסף דאמי בכל סם
בפין מידי דקין ור״ח לאפרין שם בגמ׳ דבשעת מן רמיס דבדלי ערים
שומע וכמ״ש סתום, שם וכן מוכח מדברי רש״י לאפרין שם.

כלל פסולה מכל הל״ל דכל סאחרונים וגם סרמבי״ם סעור וסשדרכי ומשר
פוסקים סוסרים להא דר״ת דגוי קוסם כאליפין לעבי ממון אזלא סכא
מסר״ם מיכן וסרב מסרשל״ם כל״ל ומכ״ם שיכוס בדבר לאסור לאסתיר כשו
ג״ל ולפ שלפי דברי בשל ת״ם סה׳ שמסתפק לפי דברי רש״י לי מליפין
מועיל בגוי לא שבקיק מלא דפשיסא לכל פסוקים סרמבונים ומסרשים
סה׳ שכתבו להא דר״ת כי שום מוקך דאליפין מועיל בגוי משום פסקא
ת״ה ועוד שנם בשל ת״ם לא כתב כן רק לרוחק ומילף, ומסתא שנם שם
סבר שרש״י מוסה כאליפין שקוסם בגוי כי מל סחוקי, מכ כיצים מלא שבא
לאוקי עליו לא השוים וכבר לכו מוסרים מפי סופרי, ומפי סברים שבל
מה שלכו יכולים להשוות לא סשמוקות ולעשות שלום בין פסוקים לא
מאיצים לעשות ומכ״ש כ״ל שלא לסקל כאליפין כאזור כרת. והיה לכאל
בזה מלא מאר שלפי מדעשות סהלום מוכן שפשרה של בגוי סיא כבשר של
בגוי ממר ולא סיא סלוטה סדעשות לבגוי שבשר של בגוי סיא בשר של
שדיוקו לם לא שלטה סלוטה לבגוי שבשר של בגוי לפרה ל״כ בשרה
מדיין בדשות בגוי וסכי כשלו יולה בדשות בגוי ופסורה מבשרה ולם שלטה
בישראל שהלך לסכר ולהא ליקה פרתו ולהא שהיא מגרים ולהא
לחזור משלטה שבגוי שבשר של סיא מלכך מליסים רק בישראל מר בו
זכר מן דין לם לדין יש לסוכה כי לגיל דאין לם יכולים לסקל בשר של
שיש בגוי סיוה זכות כדיסים לם לא של ו לו כיולד כדיעו לם שיש בו
זכות כדיי דמלכות, ורלוה זה מלא לסברי בסגי דבכורות בל״ל בריל
מלים ר׳ סושעי ישראל שיתן מלית עגי בשבתו כי כדיסים פשוט שי
בכורה ומקשי שם מלי כדיסים מילמת כי לגל לסר מלי כדיסים שפשה
לסם תורה כי ע״ם בריכות ומ״כ לפ״ת מלי מקשי שם מלי כדיסים ליסב
ס״ק שיתן ו מלות כדיסים דסיינו שקשה בשבתו בישראל בגוים לם
שכדיי ישראל לא קיה ישראל מ״מ כיון שבכשופי בגוים כי קיון לפי
מייסים בכורה שלא ואלי מוכח שיטופי הגוים נקיון בשר לים מלשה
ואיטו מוריד (וציין בזה בתשו׳ מהר״ם מינץ סי׳ פ״ב) ומ״כ בל״ד לפי ס״ל
לעיל שאליפין קיה כדיעיטו ע״ם רוב פסוקים ושאר פוסקים סמוקים
בעלים בשיטוף קטן ובשיטוף בפרת ובכ״ש בשקוס מיטרת לאיסור כרת ל״כ
נקיה בפרה לישראל בכל שקוס שיש כיון שעשך הגוי בפרה של ישראל
ואיכא בבורה. ולי שלוס שבישראל מוטן שהוא שקוס עשות ובשלטר בשלם
ישראל הוא מוחזק בשלות שאייב ו ויש ו שגו ולם כלכריו כן הוא ל״כ
היכא פשוטה מהבכורה כי לא קיה ישראל שלייב בגוי בשאר בהמה שקוס שקה
פשוה שכשה כפר בהכתי שבדיעיטו היה שמויב ישראל ליעבד עבדו שבדפ״ו
כן הוא שיש ו לגלי שם בגוי וכל זמן שלא נשבר אין בשקה פשוה
ופשוה, בדיעיטם כמי שדיין פה בשרכשות של בשמשלים שבשאר שיבא לו
שלא הביאו שמייב והוא מולה ו רק שמטן שהוא מייב ו לשקוס שמר לו
שמוטן פרעתי מז הרין פשוה בשרכשותיהם שהוא מתייב לשלם ו שם שהוא
ואיטו יכול לטטון לטטון פרעתי לו מייב ל. בשגדו שם לא דוקא שיבא בשרייב
שבדיעיטו כן הוא שבדיעיטם מיטם פוסקים שיש שגו ול״כ ליטו יכול לחפוש
בשעות מבור שמקה עשות ול״כ הגוי הוא בשיטוף ושמקה קיה וקשה
בישראל בפרה של הגוי ומייבא בבכורה. שמטם בשאר שכוכתי לעיל ובחבשי
שמין מלו הולכים בקוטנת הבשור לאר דיעיטם כלל בין לשקל בין לחבשי
וכמו שכוכתיו שגם ובכורות וגמ״ש במשר״ם מיכן שם׳ כי בקוטנת שבשר
לין לאו סומטים רק על שם שיבא בדיעיטו ול״כ מכא דיעיטם לין שם יבולי
לחייבו בבכורה לבל מ״ם בשאר שגם בדיעיטו יש ו לפיטו בבכורה ושיש
יכול לפטור עלמו בשעות מקה עשות כל זמן שלא נשבח ולם שבגוי רוסה
ג״כ לאזור בו מהאליפין לאיטו כלום וכמ״ש לעיל בשם הריב״ם ותי״ם .

וראיתי בכתבו דאר שרלה לספק בזבוח ישראל כדי לפטור מן בכורה
מכא התעלי שהתנה ישראל שם יבשר בעיטו ספרה כי ובשב
שמ״ב לי מפום שעשך הגוי שפרה לבוי בידו כי מ״ם לאו לשם הוא כיון
שהתנה עראותה ובזה היא מיגרית ולם שלא מכי יכול לבשל המקה כיון
שיש מיגרית כי ואחר ובשב ולם שעשך הגוי שפרה עדשותו ובין ע״י ובין
ע״ל כי מייבת בבכורה שם שלי ליתי דמסיכה שיש שלא ע״ד שקיון ופשיב
מצ״ת רמיס לדברי מכא לשאר שמואל בח״ם שלי מלן דוכי זכי לי ומדברי
התוס׳ שם גם מכא דשוור בבכורי הגר ובמגונר בבכורת מסרמ״ם. ובמחלוקת
מסבל״ת דלא דמי כ״ל לגדון של מהר״ם מיק כי מפשר שם שבשיטם של
הבהמות לא שקט לשיבודי רק לשבדב ובם שיבודל שיש שלא ע״ד שקיון ופשיב
שיטו בשוקת הגוי שבדב ולכן מביא שם מסרמ״ם בשיש מכא דשאר שמואל
כ״ל ומכא דשוור בבכורי הגר כי ומשל״כ גל״ד כי מדיעיטם מכא דשאר בי
לקטוס ומלוס שם מכל לשאר שלא שיש שמשיכה זו ע״ד שקיים שלא שמשם

Digitized by Google

תיכף לרשותו ברשות ישראל ואם נאמר כאשר שהיה לו תנאי עמו כנ"ל ועתה היא תגרית א"כ אף אם היתה המשיכה ע"ד הקנין אחר המקח בטל למפרע והמ"ש כראשית דבריו. וגם מ"ש מעל"ת ואי משום שמשך דהוי בידו כו' ואתא זה מחמת התנאי כו' מאי זה שחזר וכתב ואף שמשך אחרי הפרה וכין לר"י ור"ל כו' הלא גם זה נדחה מחמת התנאי הנ"ל וגודאי באפוז כתב מעל"ת כל זה. וגם מ"ש מעל"ת וז"ל אבל אחר שעיין ק"ת ליכא שום לד להתיר כיון שהיה בחליפין ונקנה לישראל פרתו של גוי כו: מק"ם שהיא כו'. גם בזה במחילה לא אוכל להבין דבריו כי בתחלה רצה לפטור אותה מן הבכורה כאשר שהתנה הישראל עם הגוי לראות הפרה אם תכשר בעיניו כו' וא"כ מה לי אם היתה דרך חליפין או דרך מכירה ומכ"ש כפי מ"ש מעל"ת שהיתה חליפין בתורת שיווי דמים וא"כ אם התנה הישראל עם הגוי כו' כמבואר בשאלה מה מועיל חליפין בזה הלא התנאי הנז' מבטל החליפין כמו שמבטל המכירה, ואף אם אומר שקאי מעל"ת על מ"ש הא נמי ליתא דמשיכה זו היתה שלא ע"ד הקנייה כו' וע"ז כתב שאחר עיון ק"ת ליכא שום לד להתיר כיון שהיה בחליפין כו' ונקנה לישראל פרתו של גוי כו' אעפ"י שלא משך כו' לפי הבנה זו יותר תמוהים דבריו דאם היתה המשיכה שלא ע"ד הקנין א"כ אף אם היה בחליפין לא נקנה לישראל הפרה של הגוי כיון שהמשיכה של ישראל לא היה ע"ד הקניי' ואי משום שכתב מעל"ת אח"כ וז"ל ואי משום שהיא תגרית הא ליתא שהישראל הוא טבח כו' ואי משום התנאי הרי הגוי מכחישו ז"א ענין כלל לחליפין ואף אם היה דרך מקח וממכר הוי יכול מעל"ת לדחות דבריו הראשונים שהתנאי אינו מבטל המקח כאשר שהגוי מכחישו וג"כ איני יודע למה עשה את הגוי למוחזק הלא הישראל הוא מוחזק בדמים שחייב לו כי הישראל הוא מוחזק בפרה של הגוי ג"כ כמובן בשאלה שהישראל הלך לכפר ליקח הפרה של הגוי בלי שום עיכוב רק שחזר בו מפסס שמלא בה מום וא"כ הפרה של הגוי והמעות שחייב לו הוא ברשות ישראל והוא המוחזק ואי משום כאשר שהישראל לא רצה ליקח הפרה מן הגוי אז הפרה של הגוי היא ברשות הגוי אבל ז"א כמבואר בשאלה שהישראל לא רצה ליתן לו מעותיו כו' משמע שהישראל הוא המוחזק. **בל** זה כתבתי אם שלנע"ד להחמיר בקדושת הבכור הזה אי משום שבין לרש"י ור"ת שמחולקים בדיניהם אם הלכה כר"י או כר"ל מ"מ כדי לפוטרה מן הבכורה צריך לצאת ידי שניהם ואם נאמר שנ"ד אין לו שייכות למחלוקת של רש"י ור"ת כי בנ"ד היה המקח דרך חליפין וחליפין אינו נוהג בגוי כבר הוכחנו שכל הפוסקים ראשונים ואחרונים הסכימו שחליפין נוהג בגוי ומה שאחד או שנים מפקפקים בזה הם בטלים ברוב וא"כ חייבת בבכורה ואין להקל בזה מאחר שהיה מקח טעות כפי התנאי שהתנה הישראל עמו כמבואר בשאלה הלא הגוי כופר בתנאי ואף אם נאמר שהישראל הוא המוחזק מחמת החוב שחייב לו אבל מ"מ הלא הישראל צריך לישבע שכדבריו כן הוא שבקדושת בכור הולכין אחר דינינו וכמ"ש לעיל. **אכן** לנע"ד כד נרד לעומקא דדינא תמלא שאין זה מוכרח די"ל אף אם נאמר שצריך לצאת ידי חובת רש"י ור"ת גם חליפין נוהגין בגוי מ"מ יש לפטור בנ"ד מן קדושת הבכור מחמת התנאי שהתנה הישראל עם הגוי אם תכשר בעיניו ואף שהגוי כופר מ"מ כאשר שהישראל הוא המוחזק בדמים ומן הדין בדינינו הוא מחויב שבועה שכדבריו כן הוא אבל כאשר שטענת הישראל עם הגוי ולכן פטור מן השבועה כי אפילו היה מתחייב לישראל שבועה הייתי משום תקנתא דרב נחמן שתיקן לישבע היסת ואין תקנתא לגוי ניקום ונעביד וכמבואר בהגוזל קמא.

וראיה ברורה לדברינו מהא דכתב הרמב"ם בפי"ד מה' טוען וז"ל שם בדין ה' הכותי אפילו אכלה כמה שנים אין אכילתו ראי' ואם לא הביא שטר תחזור השדה לבעליה בלא שום שבועה שלא תקנו שבועת היסת אלא לישראל וכתב הה"מ שם וז"ל דברים ברורים הם שאין טענת הכותי טענה להשביע עליה ולא מלינו בגמ' בשום מקום היסת ע"י כותי ולא שבועה אחרת וזה ברור עכ"ל וכ"כ הסמ"ע סי' קמ"ע והב"י בספרו הקצר מביא לשון הרמב"ם ז"ל הנ"ל וע"ש. ואין לחלק בין איסור לממון דבשלמא ממון הקל מפקיעים מיד הגוי בלי שום שבועת היסת כו' אבל איך נפקיע קדושת בכור שהוא איסור חמור שהוא בכרת שוחט קדשים בחוץ בלי שום שבועה כלל. אמנם ז"א חדא דאם נאמר שצריך שבועה ובלא שבועה לא נאמין לו אף שהוא דבר איסור א"כ גם בשבועה אינו נאמן וכמ"ש הרמב"ן בתשו' סי' ק"ע וז"ל במה שנחשד אפילו בשבועה אינו נאמן שכבר הוא חשוד לעבור על אותו הדבר שהוא משבע מהר סיני וכר מן דין אף אם ידלה המתעקש להתעקש דלא דמי נ"ד להא דהרמב"ן מ"מ אין לחלק בין איסור לממון ולומר דדוקא לענין הפקעת ממון לא תיקנו היסת נגד הגוי ומשא"כ לענין איסור שהרי מהרא"י בפסקיו סי' ק"ל מביא ראיה להפקעת קדושת בכור מהא דאמרי' פרק המפקיד גבי כפל והא אין אדם מקנה דבר שלב"ל ומשני נעשה כאומר לו כו' עד הרי פרה קנויה לך מעכשיו וכ"ש בנ"ד שהיו פיזם מעוברות כבר כו' עכ"ל וא"כ מביא ראיה מממון לאיסור כדי לפוטרה מן הבכורה וה"ה בנ"ד וכמ"ש בתשו' מהרמא"י סי' פ"ז וז"ל ועוד אף אם נאמר דקנה הישראל במסירת המעות מ"מ מאחר שגנבה כו' ואמרה הגויה הריני משלם כו' יקנית הפרה להכותי ומביא ראיה מפרק המפקיד הנ"ל ומסיים שם וה"ה לענין בכורה וכמ"ש מהרא"י בפסקיו סי' ק"ל גם מתוס' דהתם יש להוכיח דאין לחלק בין איסור לממון כו' ע"ש עכ"ל וא"כ מוכח מדברי הגאונים הנ"ל דאין לחלק בין איסור לממון להפקיע קדושת בכור וה"ה בנ"ד.

וראיתי בכתבו דמר שכתב וז"ל בסוף דבריו והא דכתב הרשב"א בתשו' סי' ק"ת שהגוי אינו נאמן אפילו להחמיר אם לא במל"ת כמ"ש הב"י סי' ס"ס ט' ונפ"ז הרי הישראל נאמן נגד הגוי מ"מ יש

נדחות הייט דוקא בעדות אבל בנ"ד הגוי יכול לזכות בדינינו מכח שהוא מוחזק בפרה בהא סמכינן אדבריו דהטנתו טענה מעלי' כו' ומסיים שם לפ"ז נראה לכופו להחזיק הולד לבכור עכ"ל. בודאי יפה כתב מעל"ת לפ"ד מ"ש שאין ענין הא דכתב הרשב"א להא דנ"ד שהגוי תובעו וגם אין ענין לנ"ד מ"ש הב"י בסי' ס"ט גבי סרחה אבל תמהני למה עשה את הגוי למוחזק לפי המובן מהשאלה שהגוי שבכפר רצה ליתן הפרה לישראל והיא ברשות ישראל לעיל וגם יש לו מעות של הגוי בידו וא"כ הישראל הוא מוחזק וביותר תמהני לפי דבריו שכתב שהגוי הוא שמוחזק ומחויב הישראל להחזיק הולד לבכור ואח"כ מסיים שם וז"ל אבל מ"מ כיון שכל האחרונים הסכימו שהישראל נאמן עד הגוי הוריתי להיתר עכ"ל ומקודם דחה דברי האחרונים שאינם ענין לנ"ד ואיך חזר מעכ"ת מדבריו להקל בלי שום ראיה באיסור כרת. **אמנם** לפי מ"ש לעיל והבאתי ראיה מן הרמב"ם ושאר פוסקים יש להקל בזה ומ"מ אף שאנו מדמין לא נעשה מעשה אנו הייתי בלותו מעמד הייתי מחמיר על אותו האיש בשבועה אף לפי מ"ש לפני זה בשם הרמב"ם ושאר פוסקים דאין משביעין עפ"י טענות הגוי דלא תיקנו שבועת היסת אלא בישראל ולא בגוי וכ"כ הה"מ ושאר פוסקים הנ"ל א"כ יש להקל מצד הדין אך כאשר שאיסור קדושת בכור קל הוא בעיני הבריות היה צריך דרישה וחקירה בענין זה להיזהר מאיסור קדשים בחוץ שהוא בכרת אם הישראל חוזר באמת מן המקח מצד התנאי שהיה לו עם הגוי כאשר שאמרה של הגוי היא בעלת מום ואפשר שחוזר בו כאשר שמצא שילדה זכר בכור ותולה קלקלתו במום והלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות והיה בדעתי להאריך לו במלוקה באם שהגוי הוא המוחזק איך הוא הדין. אך לדעתי הוא פשוט שישראל הוא המוחזק וכמובן מתוך השאלה ולזר ישראל יראתי מתורתו כפלאות בענין היתר בכורות. כ"ד **אפרים** הוא הצעיר מבית אהרן מווילנא:

שאלה פ

עובדא הוי בספר תורה שהיה לו להיות במקום אחד פרשה פתוחה ולא נשאר בסוף השיטה כשיעור ט' אותיות מה עשה הסופר כתב תיבה שלימה בין שיטי על אויר שבין השיטה ומכח זה נשאר ט' אותיות ואלו כתב בתוך השיטה לא נשאר כשיעור אי מקרי פתוחה או לא מי אמרי' דמה שכתב על האויר הוי כאלו נכתב בתוך השיטה ואין כאן פתוחה או לא וכשרה.

תשובה לכאורה יש להביא ראיה קצת ממתניתין דאהלות וסוכה בפרק ב' דסוכה גבי סומכא אם היתה מקצת הקורות מכוונות עליונות כבין התחתונות אי

(הג"ה מבן הרב המחבר ז"ל) אמרינן חבוט רמי כו' ע"ש וה"ה בנ"ד גבי ס"ת:

וזאת ליסודה ויאמר ולענד"נ פשוט דכשרה היא לא מבעיי' אליבי'

דקצת דעות מהפוסקים דסברי דשיעור פתוחה להניח כדי שיעור ג' אותיות וכמו שכתבו התוספות במנחות דף ל"ב ד"ה והלכתא כו' ובדרישה ריש סימן ער"ה עיין שם פשיטא דכשירה ואפילו לפי הסוברים מרוב הפוסקים דצריך שיעור ט' אותיות מכל מקום כשרה היא שהרי כתב הרא"ש בתשו' כלל ג' דין ז' ומביאו בנו הריב"ה בי"ד ריש סי' ער"ה וכ"פ הרב המפה בדין פתיחה שעשאה סתומה כו' ודאי מועיל תיקון כו' וכתב הפרישה שם וז"ל ויעשה תיקון כו' יגרור כו' ויתחיל הפתוחה בראש השטה וכנגדן יתלה תיבה או ב' בין השיטין כו' עכ"ל הרי מבואר לפי סברת הרא"ש כדי לעשות מסתומה פתוחה מותר לתלות בין השיטין אפי' ב' תיבות ומכ"ש בנ"ד. ואף שיש לחלק דשם איירי שתלה מראש הפי' ואילך וכבר הניח שיעור ט' אותיות ומשא"כ בנ"ד שתלה בסוף הפי' ואלו כתבו בתוך השטה לא נשאר כשיעור נרס הא ליתא לפי מאי דכתב בטו"ד ובש"ע ריש סי' רע"ו אם טעה ודלג תיבה או יותר יתלה בין השיטין אבל לא בריוח שבין דף לדף כו' ע"ש ואם איתא דאמרי' דמה שתלה בין שיטי הוי כאלו עומד בתוך השטה ממש שהרי בתוך השיטה אר לו המקום לעמוד והוי כאלו נדחקים התיבות שבתוך השטה לחוץ והרי הוא כאלו כתב בין דף לדף ומה הועילו חכמים שאסרו בין דף לדף אלא ע"כ דלא אמרי' כאלו כו' והיכי דתלה האות או התיבה וקיימי קיימי וכמו דלמראה עיניו ישפוט שם דליכא כתיבה בין דף לדף וה"ה בנ"ד ליכא כתיבה בתוך השיטה אלא ביני שיטי ומה"ט נמי הראיה שהביא אא"ו הגאון זצוק"ל ממתני' דאהלות נדחה וכמו שהוא בעצמו אינו מחליטו לראיה ברורה ואפשר שגם הרמב"ם שמביא הטור שם יודה בנ"ד דכשרה היא ועכ"ל ל"ק הרמב"ם שאין לו תקנה היינו היכא שצריכה מחק וגרירה או תלייה כ"כ אותיות או תיבות ואיכא גנאי ולאתוקי בנ"ד דליכא לא מחק ולא גרר זולת תליית תיבה א' ואף דכי הטור סוף סי' רע"ט ובש"ע שם שהתלייה היא גנאי יותר מגרירה היינו נמי היכא דאיכא הרבה תליות וכמש"ל ומשא"כ בנ"ד ואפי' לפי סברת הפרישה שם בס"ק ב' שהשיג על הב"י ע"ש יודה בנ"ד. **ואגב** עיוני בדין הנז' ראיתי מ"ש הרב בעל ש"ך בסי' רע"ג ס"ק ד' וז"ל אם יכול לכתוב אליה כו' משמע דאפי' יותר מג' אותיות יכול לכתוב חוץ לדף כיון שאינה רוב התיבה וכ"פ הב"ח אבל לפעד"ן עיקר להחמיר כהרא"ש כו' וכן דעת הסמ"ק והגמ"יי שכתבו גבי תפילין שלא יכתוב ג' אותיות חוץ לשיטה ולמדו כן מס"ת ומביאו ב"י בא"ח סי' ל"ב וכ"כ הטור והמחבר שם סעיף ל"ג ותימא שהרא"ש שדברי המחבר סותרים זא"ז וצ"ע עכ"ל. ולענד"ן דלק"מ דמ"ש בתפילין שלא יכתוב ג' אותיות חוץ לשיטה אפי' רוב התיבה בפנים היינו לפי שהשיעור הגליון בין דף לדף הוא דבר מועט ואיכא למיחש שלא יהיה היכר כ"כ בין דף לדף ומשא"כ בס"ת נתנו שיעור ב' אצבעות בין דף לדף וכמ"ש בטור ובש"ע ולכן סבריא הב"י בש"ע שיכולים לכתוב אפי' ה' אותיות חוץ לשיטה ואף שנ' בתפילין

Digitized by Google

שאלה פא

תשובה

ולכאורה

Digitized by Google

זמן הדין א"ל תגין שיפסר בשבת משום כוונתו הלא מ"מ עשה מלאכה גמורה וכמו כתב שם משמעון וכמו אריגת בגד להרמב"ם הנ"ל בשלמא בס"ת לפי מ"ש דתגין פוסלין אפי' בדיעבד לכן פטור בשבת אם חסרים התגין דהוי כמו אל אות משא"כ במקום אחר נ"ע לענ"ד . ונחזור לנ"ד דראית ריב"א כטן דלא מקרי אות בלי תגין וא"כ יפה היתה קבלת הסופר שכתב הזיי"ן בצורת וי"ו והשינוי ביניהם בתגין וגם אליבא דשאר פוסקים הרא"ש ור"ת דזוגין מעכבים, אבל מ"מ אין זה מספיק להציל הסופר משגיאה דאף שכתבו דזוגין מעכבין מ"מ מקרי שינוי בצורת האות כשכתב הוי"ו כמין זיי"ן וכמו שהוכחתי בגמרא הנז' ומפוסקים בראשית דבריי דמקרי זיי"ן אף בלי תגין וזהו כוונת הר"ן שכתב בפשיטות דנו"ן פשוטה לא יסמוך בקצה ראשו כמין צורת וי"ו רק באמצע ראשו כצורת זיי"ן, ומדברי הר"ן נ"כ יש להוכיח אף דנשתנה קצת רגל הזיי"ן מצורת רגל הוי"ו דהיינו שרגל הזיי"ן אינו משוך בשוה רק דק מתחלתה ועב באמצעיתה ודק בסוף רגלה ורגל הוי"ו משוך בשוה דהיינו עב מתחלתה ודק בסופה וכמ"ש בראשית דברי מ"מ הוא פסול ומקרי שינוי בצורת האות דאל"כ מנא ליה להר"ן להוכיח שרגל הנו"ן יסמוך באמצע ראשו כצורת זיי"ן ולא בקצה ראשו דלמא יסמוך נ"כ בקצה ראשו ומה שלא אמר נוני"ן ווי"ן לפי שהפרש ביניהם שרגל הזיי"ן אינו משוך בשוה רק דק מתחלתה כנז' וכן צורת הנו"ן פשוטה משא"כ צורת הוי"ו ולעולם שניהם הן הווי"ן הן הזייני"ן רגלם בקצה ראשיהם אלא ודאי שנקרא שינוי בצורת האות אף אם צורת רגל הזיי"ן משונה מצורת רגל הוי"ו. וכן מוכח מדברי הב"י סי' ל"ו בא"ח שכתב בשם הרב מהר"ר שמשון בעל ברוך שאמר וז"ל וי"ו תהיה עגולה נגד ימין שלא תדמה לזיי"ן ואע"פי שראש הזיי"ן עובר משני צדדים מ"מ חיישינן פן תינוק דלא חכים כו' יקראהו זיי"ן ויהיה פסול כו' ע"ש וא"כ כשיהיה באמת רגל הזיי"ן בקצה ראשו רק שישתנה קצת ברגלה כנז' שהוא פסול כנז'. ומדברי הר"ן הנז' נבא לדקדק דנוני"ן פשוטין שעשאן בצורת וי"ו ארוכה רק עם התגין דלענ"ד מדברי הר"ן שהוא פסול דהלא לפי דברי הר"ן שלא היה לו ידיעת בית רבו איך לכתוב הנו"ן פשוט' והוכיח מגמרא דיש לסמוך הקו הארוך באמצע ראשו כו' דאל"כ יאמר נוני"ן ווי"ן וא"כ דון מינה ומינה נ"כ כ"ד דאף שהנו"ן מתוייג בתגין אם סמיך הקו הארוך בקצה ראשו דפסיל דאל"כ יאמר שלא יעשה נוני"ן ווי"ן דהיינו שלא יקצר רגלה וידמה לצורת וי"ו. ואין לומר דקבלת הסופר בנוני"ן פשוטים כשהיה היא דאם הנוני"ן מתוייג בתגין אף אם סמיך רגלה בקצה ראשה כשר והר"ן מודה בזה רק שהר"ן לא איירי בתגין ולכן לא אמר שלא יעשה נוני"ן ווי"ן לפי שזה שיקצר קצת רגל הנו"ן ליכא למעטי כגון אלפין עייני"ן בית"ן כפי"ן ולכן אמר שלא יעשה נוני"ן זייני"ן דהיינו שלא יסמוך הקו הארוך באמצע ראשו כצורת זיי"ן כי בקל יבא לטעות כי שניהם מתוייגים ופן יקצר רגלה והיה דומה לצורת זיי"ן ארוכה כי מהיכי תיתי שיקרא אותו לוי"ו כי הוי"ו רגלה סמיך בקצה ראשו ואינו מתוייג ואע"פי שכתב הב"י בסי' ל"ו גבי וי"ו שיעשה ראשה עגול כו' כמ"ש לעיל דמשמע מדברי הב"י דאיכא למיחש שיטעה בין וי"ו לזיי"ן אף שהזיי"ן מתוייג ולא הוי"ו דהתם מוכרח הוא דליכא למעטי רק בין וי"ו לזיי"ן כי דומה קצת לזיי"ן משא"כ גבי נו"ן שיהיה רגלה באמצע ראשו יאמר שהוא ז' ולא וי"ו כי הוי"ו רגלה בקצה ראשו בלתי מתוייג משא"כ הזיי"ן הוא מתוייג ובאמצע ראשה וא"כ יותר יעשה על הנו"ן פשוטה שיאמר שהוא זיי"ן ולא וי"ו כשיהיה רגלה באמצע ראשו כי מהי תיתי שיאמר שהוא נו"ן פשוטה או וי"ו כי שניהם רגלם בקצה ראשם ולכן אמר שלא יעשה נוני"ן זייני"ן וא"כ לפ"ז קבלת הסופר הנ"ל נכונה. אבל אנו דבר שאין לו שחר דאם איתא דיודה הר"ן בזה דאם מתוייג בתגין מותר לסמוך הקו שארוך בקצה ראשו א"כ מנ"ל להר"ן להוכיח שלא יסמוך בקצה ראשו דלמא אדרבא שפיר יסמוך בקצה ראשו וזהו עיקר צורת האות ומה שלא אמר ווי"ן נוני"ן כמ"ש לעיל . ועוד איך יעלה על הדעת דגמרא לא איירי אלא היכי דאיכא למיטעי הלא גבי גימ"ל לדי"ן וכן אלפי"ן עייני"ן לחד פירושא דמעולם ליכא למטעי רק שיקרא שינוי בצורת האות ואף שכתבו דגבי גימ"ל לדי"ק היינו גימ"ל שהפוכה דומה לדל"ק מ"מ הכל עבור שינוי בצורת האות. ועוד היאך נאמר שהר"ן לא איירי בתגין הלא הנו"ן פשוטה הוא אחד מאותיות השעטנ"ז ג"ץ וליכא למימר דסבר הר"ן דמה שחשב הנו"ן בין שעטנ"ז ג"ץ היינו נו"ן כפופה ולא נו"ן פשוטה אבל ז"א דא"כ הוה ליה זכרון דשעטנ"ז הוא באמצע תיבה דשעטנ"ז איירי בנו"ן כפופה א"כ נ"כ לדי"ק דג"ץ איירי בצד"יק פשוטה דוקא הוה ליה וחשב אותו בסוף תיבה ג"ץ וז"א דהלא רש"י פירש בהדיא בפרק הקומץ על הא דאמר רבא שעטנ"ז ג"ץ צריכי זיוני דה"ס לצד"יק ונו"ן פשוטה ואף שמדברי הרמב"ם ז"ל משמע דאיירי דוקא בצד"יק פשוטה ונו"ן כפופה אליבא דחד תירוצא שמתרן בהגמ"יי דמ"ש בגמרא השעטנ"ז ג"ץ צריכי זיוני פירש הרמב"ם דאיירי במזוזה וכמ"ש הרמב"ם בפ"ה מהלכות מזוזה דין ג' ושם חשב רק נו"ן דכפופה ולצד"יק פשוטה דעל הארץ ולא חשב לצד"יק כפופה דועצר השמים וכן שאר נוני"ן פשוטין אבל אין משם ראיה דלא חשב גם כמה לצד"יק פשוטים ונוני"ן כפופין רק ערך שבעה אותיות בפרשה א' וששה אותיות בפרשה שניים כפי הקבלה שבידו .

ועדיין אל עלינו חובת ביאור דמאן יימר שפוסל אפילו בדיעבד אם סמך רגל הנו"ן בקצה ראשו עם התגין דלמא הכל לכתחלה אבל זה אינו דהלא הוכחת הר"ן מדלא אמר ווי"ן נוני"ן כו' ומזה מוכח דפסול אפילו בדיעבד דהלא זה נלמד בגמרא מוכתבתם כתיבה תמה ומכח כתיבה תמה פסול אפילו בדיעבד וכמו שמבואר זה בפוסקים דנלמד מכתיבה תמה שיהיה מוקף גויל וזה פסול אפי' בדיעבד וכמ"ש הטור והרא"ש בתשו' שאם כתב אל"ף למ"ד ביחד אינו כשר דבעינן כתיבה תמה ומכ"ש הם קא' כתיבה תמה שלא יכתוב אלפי"ן עייני"ן כו' שזהו פוסל אפי' בדיעבד. וכן מוכח מדברי המרדכי פ"ב דגיטין וז"ל מכאן מדקדק ריב"א דא"ל בעם מוקף גויל כו' ואמר ר"י דבדיעבד אין לפוסלו בשביל כך שהרי אין כתיב בו וכתבתם כתיבה תמה כמו בתפילין ובמזוזות א"כ מוכח דמכח וכתבתם כתיבה תמה פוסל בדיעבד, אף שגם התוס' והרא"ש שם בפ"ב דגיטין מביאים דברי ר"י הנ"ל מ"מ לא מוכח מדבריהם דגבי ס"ת ות"מ דפסול אפי' בדיעבד די"ל דהכל איירי לכתחילה לענין שם בדבריהם אבל מדברי המרדכי הנ"ל מוכח דאיירי בדיעבד וא"כ מכ"ש גבי אלפי"ן עייני"ן כו' ונוני"ן זייני"ן דיליף נ"כ מוכתבתם כתיבה תמה. **ודלא** כמהרא"ך ביו"ד סי' רע"ד בדרישה שכתב וז"ל והא דאיתא פ' הקומץ אמר ר"י כל אות שאין מוקף גויל פסול הא כבר איתא מוכתבתם כו' י"ל דקמ"ל שפסול אפי' בדיעבד דמשמע מכח וכתבתם כתיבה תמה ה"א דאינו אלא לכתחלה וז"א וכמ"ש גם מוכח לכאורה מגמ' דמנחות שם דלא כהרב מהרא"ך הנ"ל וז"ל דף ל"ד ת"ר יכול יכתבנו על האבנים כו' ומסיק וכתבתם כתיבה תמה והדר על מזוזות ומאחר דכתב הא' ג"ש נ"ל כו' וקשה לפי דברי הרב מהרא"ך דלמא אי לאו ג"ש ה"א דכתיבה שאינו תמה כשר בדיעבד קמ"ל ג"ש ואי לאו וכתבתם ה"א על מזוזות כתיב וכילף כתיבה מאבנים בודאי לפי דרש"י נ"ל דג"ש אתי לעיכובא דהלא לפירושו אליף מגט וגם גופיה לא מעכבא דספר אתי לספירת דברים בעלמא אבל כבר הקשו עליו בעלי התוספות ע"ש, אף שזה י"ל דלא קשה מידי על מהרא"ך בדרישה דהלא לפי המסקנא אליבא דרב יהודה דלאו מוקף גויל פסול אפי' בדיעבד א"כ ע"כ פי' של וכתבתם כתיבה תמה דפסול אפי' בדיעבד וא"צ שום קרא אחריני וא"כ מקשה שפיר דג"ש ל"ל .

אבל הגע בעצמך דוכתבתם קאי' בגמ' פי' הבונה שלא יעשה אלפי"ן עייני"ן וההי"ן חיתי"ן דיוכשר בדיעבד אף שלפי פשוטו במנחות בהקומץ אמרי' אר"א חזינא לספרי דוקני דבי רב דתלי לגגי' דה"א דמשמע דוקא ספרי דווקני אבל לא שיפסל בדיעבד וכמ"ש מהריק"ו בשו' ע"א ע"ש אבל מ"מ הריב"ש ושאר פוסקים רוב בנין ורוב מנין פוסקים דפסול אפי' בדיעבד וכמ"ש מרן הב"י בא"ח סי' ל"ו אף שלפי פשוטו משמעות הגמ' שלא יכתיב אלפי"ן עייני"ן י"ל לא שיכתוב ע' ממש כצורת אל"ף וכן ההי"ן חיתי"ן כו' רק שלא ידמה קצת ועיין בדרישה סי' רע"ד הנ"ל אבל מ"מ משמעות הפוסקים שפוסל אפי' בדיעבד . **ואודות** תיקון האותיות הנ"ל באם שיסבים מעל"ת שילטרכו תיקון לכאורה משמע שדי שמאריך הקו של הנו"ן פשוטה והזיי"ן כדי שיבא הרגל באמצע ראשה הנם אבל בקצת ראיה שהביא מהרא"י לרפתי וגם בתשוב' הרב מהרד"ך וכמ"ש בראשית דברי מוכח נ"כ דצריך לסמך כל הקו או כל הרגל והספרים הנז' אינם בידי כעת לעיין בהם ובודאי הם תחת יד מעל"ת ובכן יורני איזה דרך הישר לפי דעתו ושכלו הרחב .

ועל הכא בשאלה מחמת המאי"ן פתוחין שלא נגעה היו"ד בגג"ם ובכל הפוסקים משמע שצריך שיהיה כתיבה כמו כ"ו הנה מדברי הרא"ש והטור סי' ל"ו בא"ח וביו"ד סי' רע"ד שכתבו וז"ל ויזהר בתיקון האותיות שידביק מה שראוי להדביק וחשב אל"ף שי"ן עי"ן לדי"י משמע דוקא שלו יש להן ליגע ולא שאר אותיות וא"כ משמע מזה שאות הם' אף שאינה דביקה אם תינוק יכול לקרות כשר אבל ז"א ראיה דשפיל לסיפא דאסים אין מרגל הקו"ף והה"א אין להן ליגע משמע אבל שאר אותיות יש להן ליגע אף שאינו חושב שם אות מ' בין שאר אותיות שלא יגעו ויהיה פתוחה וא"כ י"ל דאף היו"ד שבמ"ם וכעין נ"ד לא יפסל אם אינה נוגעת היטב ובייר צורת מ"ם מכל וכל בנגיעה, אף שבמ"ם פתוחה אם נוגעת בפתיחה ימשתנה בודאי פסולה א"כ י"ל שלעולם היו"ד שבמ"ם כשירה אם אינה נוגעת אף דלא חשב אותה בסיפא גבי קו"ף וה"י אבל ז"א ראיה שאני במ"ם פתוחה מה שמשייר לפי שאינו דומה לשאר האותיות לפי עיקר צורת האות שיהיה ניכר בפתיחתה ומשא"כ בנ"ד על כן מהא ליכא למשמע מינה מידי ואף שכתב הטור אא"כ בשם תשו' הרא"ש דין דמ"ם פתוחה מ"מ לא כלימתא בזה הכל ועוד שהרי כתב בהגמ"יי פ"ב מהל' תפילין וז"ל הנה הר"מ פסל לי תפילין בשביל שלא היו מקלת היודי"ן של האלפים ומקלת רגלי התוי"ן נוגעין לגוף האות א"כ חשיב נ"כ תוי"ן מה שלא חשב בטור והרא"ש אלא סוף דבר הכל נשמע ממה שכתב של האותיות צריכין להיות גולם א' מיכח של האותיות זולת הקו"ף והה"א וכן מוכח מדברי מהריק"ו בתשובי' שירש ס"ם שנשאל ע"ז בס"ת שנקודת הפ"א אינו נוגעת לגגה ופסק דפסל ורמיא נ"כ ממ"ש הטור י"ד הנז' אף שלא מזר בטור בהדיא ואע"ג דאם היתה כתיבה מתחלה כדין וא"כ נפסק האות הביאו הב"י סי' ל"ב לחד תירוצא ופסק כן בש"ע סי' הנ"ל התם איירי לענין מוקף גויל דנכתבה מתחלה כדין תם עכשיו הוא כשיעור אות קטנה ומשא"כ בנ"ד עינינו רואות שאין האות כצורתה שצריכים ליגע וכן הוא משמעות הפוסקים דלא חילקי בזה ובתשוב' הגמ"יי הנז' גבי יודי"ן שבשיי"ן ועייני"ן נוגעים דפסולים ואף בנכתבו תחלה כדין וכן מוכח מדברי הרב בעל תרומת הדשן סי' מ"ם מש"ש גבי אותיות ותיבות שנמחקו קצת ורשימן ניכר כו' וע"ש. וגם יש ליתן טעם לחלק בין איפסקא ליה בנוקבא לנ"ד בשלמא התם אם נפסל נ"כ בנפסק אחר שנכתב כדין ליכא תקנה עוד לעשותו מוקף גויל במקום הזה שהרי יפסל הגויל בזה משא"כ כאן שניטל קצת מן האות איכא תקנה לעשות דבוק במקום הזה והפוסקים הנ"ל אין אנו צריכים לנ"ד שבנ"ד ניכר הוא מתחלה שלא היו דבוק היו"ד שבמ"ם לגג"ם והדריא אלה כל יהיו נמר דומות לערובות והנס לעשא כי תורה היא והנלענ"ד כתבתי :

שאלה פב

נשאלתי בשבת פ' ויקרא מאלו בס"ת סוף ספר בפסוק ושמעתיו יוסף עליו סמר יו"ד בין תי"ו לרי"ש והשלטי' כדת מה לעשות אם להוציא ס"ת אחרת או לא .

תשובה

Digitized by Google

תשובה נכתוב כיום נרמס עמר דמ"ל נמוינ ס"ת מחרת נפי שטות מן תפירות ויתירות ומן מין בקיעים וכמנוגר נפ"ק דקדושין ע"ש וגם מעשם שיכולים לקרות התיבה בלא יו"ד כתלו כיום כיו"ד. **אמנם** ז"ל שהרי דרשינן נגמרת להאמר ומצאתיו יוסף עליו מצוות סרנה ומיומו הומיל וכתב מלא כיו"ד מתחרונה ומיון כתשו' הרב מהר"מ מלובלין נני רחבה ורחבו מ' תהלו ומהלם ע"ם והגלע"ד כתבתי.

(הג"ה מבן הרב המחבר ז"ל)

וזאת ליהודה ויאמר מדברי בריבי מ"ו שנמען זצ"ל ניכר לכתוב כוונתו לפסוק כהרמב"ם והטו' שכתב נרים סי' רצ"ע כי"ד ס"ת שחסר אות ס' לו יתיר לחני נפוף פפי מוליחין מחת כו' וכן הפניס הרא"ם והרמב"ד והרשב"א והרא"ם בתשוב' ועיין בב"י נמ"ת סי' קצ"ג ס"ג ויש לתמוה שהרי הב"י כתב רבו הרי"ו כי רב דמ"ם הרמב"ם פ"ת שחסר אות ס' פסולה לוקה לענין סתימה ולא לענין הקריאה כו' ע"ם וכן פסק בשלחנו הטהור ע"ם ועיין בפרישה ובב"ח וכ"כ לא שייך למימר שיחמיל בס"ת שניים ממקום שנמלא הפשוט שהרי הפשוט ומצאתיו וגו' הוא נסוף הפלרה וכבר כתבו המחרונים המרדכי בפ"ב דמגילה דבכה"נ אין להוליא מחרת וכן פסק הב"ח בי"ד סי' רפ"ו ופף שהרב בעל ס"ז הביא על המרדכי הנ' מ"מ מסיק לנסוף ומכריע בין הסרים הנחולים הרי"ו כי רב והמרדכי ומי כהחכם יודע פשר דבר שכתב וז"ל ע"כ לשון ס' נמלא נתוב נמוחו שנחבר קורח ממרון כו' שנא יניע כרך המרדכי הנ"ל כו' ולפ"ז ליקרא מחר"כ למפטיר כו' מכ"ל ע"ם ולפ"ז נ"ל דלחו ס"ל להוליא מחרת על כן לריכי לומר שמ"ו הגחון זצוק"ל ח"ל לחנם ז"ח כי אין כוונתו שיולילו ס"ת מחרת חגם שלין זה בכלל מחסרות ויתרות שלין בקיאין ועלה קחי. **ברם** ז"ח כי מפחח דבריו יתיר לו כוונתו שכתב דמ"ל להוליא מחרת לפי שהוא מן מחסרות ויתרות שלין בקיאים ומשמ מדבריו הא מחר שיחבחר מנמרא שלין זה מחסרות כו' שלין בקיאים מחזיקים להוליא מחרת וכמנוגר בפ"ת סי' קצ"ג מ"ם הרב נעל המפה ע"ם.

אמנם תשמי על הרב המפה הנ"ל תמיה נדולה שחזק שם נין סת למנור ונין סת לסר"י כי רב נין מעות נשור לחסרות ויתרות והמעיין נתנור נסי' קל"ם שחניח שם נשם הת"ז והמרדכי הנ' וכתב שלם נמלא נם"ת כתוב עשות לו פסוק חסר לו יתיר נין לאוליא מחרת כו' ע"ם הרי מנואר לחנור מיירי נחסרות ויתרות לחני פסוק וזהו טולמי עשות נשור כי נין לך מעות נשור גדול משה ולא דמי כלל לחסרות ויתרות לחמרי נקידושין לף לי לחלן נינן בקיאין חייט לוחיות ומצ"ל תיבות לו פסוקים לן בקיאין כמו ניינהו ולף לחמרי' שם בפסוקים נמי לא בקיאין חיינו למפסקי קרמי ומצ"ל לענין חסר לו יתיר לנן נמי בקיאים ולפ"ז החלוק של הרמ"ה סכ"ל ניכו חמת למסניין נחנור וניין נדרישה ריש סי' רע"ע שחניה נשם הר"מ החלוק הנ' יותר מפורש. גם רחיתי נפ' שני לוחות הנריח ריש מס' שנת לף קל"ח שכתב וז"ל ומ"ש רמ"ח לעשות חסרות ויתרות נין לכוליא ס"ת מחרת כו' וחו לוקה נחסרות ויתרות שהתינה נקרחת כמות שהיא נתנה כו' ונם מעשה כו' וחו לא שייך חלא נחסרות כו' לפי שנינן נקיאים נשם כ"ב חבל נשניהו קריאת התינה ועשות נשור סילוש כו' פשוט שלריך להוליא מחרת עכ"ל. הנה לף ס"ל שכוונת הרמ"ח כך הוא נרם מחר שהיסוד של הרמ"ח היה עכ"ל על הפ"ע דנלילה של רמשוה והולילה מחרת שיש לפקפק נין זה נהסיק דכ"ע לפרוך תלמודא ועניל ס"ת ולא מצי שיטת הפסקה יהבל נכון לפ"ד עכ"ל ומי יתן ונכין מת דנרות קדשו מה פשטו ומה נמלנו של מ"ח הב"ח ז"ל עד שדחק לותו נקס לפני זה נקושיא שהקשה על הר"י כי רב דכדין הטעות מיכא שהייה עכי מנלילה דב"נ דכאן יהיה הולילה ס"ת מחרת ונלילה מצ"ל כב"נ ע"ם ולפ"ז לכן לא מצי סגמרא שיהיה הפסקה כי טולמי זלת הפשוט מצא היה הפסקה לפיקי לנלול שרשוה והולילה מחרת ונלילה עד הפי שקורא בה בילמי על זה כתב הב"ח דשיא הפסקה על הר"י כי רב דכדין הטעות מיכא שהייה עכי מנלילה דב"נ נקושיא שהקשה על הר"י כי רב דכדין הטעות מיכא שהייה עכי מנלילה

תשובה נלכאורה י"ל שהיא לחומרה שהרי פשוט שהרי נגמרת דכל הבשר ונפוסקים לחנוכים ולחרוזים דכוון שרי פוח כמבואר בכל הבשר בנת מליחה ונליכה לחסור ולפ"ז דקי"ל כר"י בן טורי דכל מוסרת ומיהו נלחרת נפי שליחה בוליעת ופ"כ לפ שהבשלה בכל בנת מליחה מותר וכן פסק הרש"ל בתשוב' סי' פ"ד לפכ כי מעיינת בפוסקים ובתשו' רש"ל הכ"ל תמלת שזהו דוקה לפי' ר"ת ושאר מפרשים שפירשו שהשני' בגמ' דכ"ה כבדא מה לחתון היא מי שרי לבשלו בנת מליחה לו לפי' לפירש"י דבגמלת מיירי וכ"ש הרשב"ם והרא"ש והמרדכי חבל חליבא דפרי"ח והרמב"ם פ"ו מהלכו' מ"א שפסקו דחפי' בדיעבד חסור כשהתבשל בנת חליבא וכן כתבו רמ"ח בפי' ע"נ כדעתם ונלן דקי"ל בכוש כמבושל מ"כ יחסור הכבד שבכבשה מ"ל בחים . חבל אין להוכיח לחסור ממ"ש ס"ד ס"נ וכן בחגור ח"נ בשר שהרה בחים מע"ל רבותינו חוספים ויש מחירין לחליה וח"כ י"ל בכבד נם מבעיה לדעת החוספים בשר בכבד חסור דמה בשר שהיו מרוכה כ"כ בדמים ושני בחליחה ואפ"ה חסור בכוש בלני חליבא ומכ"ש כבד שמרוכה בדמים ולח שני בחליחה רק בלני חליבא דפרי"ח והרמב"ם חף בדיעבד פשיטא שחסור בכוש חלת לפיהו לדעת החחירים בשר שהיו מרוכה בשר מע"ל ברשה לכחורה דמ"מ בכבד חסור דבחלמא בשר שהיו מרוכה כ"כ בדמים לכן שרי לנחוהו חמר הסרייה דחמר סליק חד דרנח חף שהיו יושה דמו בחליחה מ"מ יש בלליה מחח"כ בכבד חליבא דפרי"ח והרמב"ם דחפי' בחיבעד פשיטא חף בדיעבד כ"ש מ"י שיה ח"כ כשהרה מע"ל לחסור חף ללני ונדוחה מזו נסחפק בהגה"ד בשם מהר"ח מווינא דבשר שהרו מע"ל דגם חליחה יועיל בו ומכ"ם שיה חליבא דדעת החחירים מחח"כ נכבד, ולח כת"ח בכלל ג' שהכין מדברי הגה"ד דנסחפק לי מכי חליחה חף חליבא דדעת החוספים וז"ל בשר שהשה מע"ל לחסור בלליה וכמ"ש דחליחה חליבא לח מהני כיה ומבואר לח מכי חליחה לענין סלכה מרוה דלית להרב בחל הסחפ ת"ח לי' פ"ה שכחב הטעם טוחל ומסורו כטומחתו כבשהשה כריה וחכו דוחק דח"כ גם בכזית של נבלה נחמר להוי בריה ואינה בטילה . וביותר חמוה דברי הרשב"ח בת"הה דף ק"י ע"ב שכחב פירש"י דשרן חיסורו בטומחתו ואינה בטילה ומח"כ כחב לחו דוקה בשרן שחפי' בשאר חסורים יש לחוש לפחות מכזית דמי שיעור חסור מדחורייתה ואינה בטילה כי' פ"ש (סג"ה ועיין בסורי זהב בפי' ק"ד שחריך זה) וסנה דברי חמוהים דסלה

כל חיסורים שבחורה בטלים בשאים חפילו חיסור דחורייתה ממש .

הנה דברי הרשב"ח בלע"ד ניחב דהרשב"ח קחי חמ"ש בנמרח דע"ז דף ס"ח

הטוח מבבר לנפל נחנית דביבית כי, ונהמעיין שם חחרים רב לנהוח ביבית דנמרח שם חיירי בחין שאים נד השרן לחמרי. שם חחרים רב לנהוח ביבית לימח הקבר רב ט"ו לנפנ חסור וכחב הרשב"ח שם בת"הה ובשלח היה בשבר ס' לבפל טעם העבבר ואמר רב שאת כי, וכבח כיון דחחים חפילו כ"ע לנפנ זהיה בחין ס' בביב ס' חפי' כ"ע לשבח בפל וכן הוה כל הסוניח שם עד ואמר רבח הלבתח נפל"ם מוחר ואינו צריך ס' כי, ושל זה קחי חבניח להו בפל נפנ חלח מחי ופי' בחין שם שאים ומבטי' היה חי כ"ע לשבח ואסור לו כ"ע לנפנ ואמור ות"ל ס' ואמרי' שם עובדח הוי בי רב כהנח ואסיר ובייהו בחחין שם ס' וס"ז הציב לו ההוח חחרטומי חרעם ולכן חוסר רב כהנח והייהו בחין שם ס' וז"ם רש"י בשרן חיסורו בטומחתו בשרשה וח"כ שחת יפנש בחחשו של חיסור כי חף שטעם השרן שהוח לנפנ בפל וח"ל ס' מ"ח השרן עשוי חינו בפל חף שטוח לנפנ חד ס' ושל זה כחב הרשב"ח בלחו דוקה בשרן דנם בשאר חסורים חינו בפל ור"ל בשחין שם ס' דחפי' שיעור חסור חן כחורה חשרה חשב"כ ביש ס' נד חחיכת השרן שכר הרשב"ח דנם בשרן בפל וזהו נד הסנ"ם של הרב בפל הסשה הנ"ל. כל זה נרחה ליחב דברי הרשב"ח הנ"ל חחחם חסור שכחב דבחינו יכול לבררו הכל חסור לחר בנמ, הטוח חחרטומי כי ר"ל דפיש חרב הלל דחמר רב כהנח חסר לח בחין שם ס' חלח חפילו ביש שם ס' חסר רב כהנח לפי שחחרטומי חרעם ביש ולח יכול לבורר שרן ושרן חסורו כטומחתו כשרשה ואינו בפל ולכן כחב רבשחינו יכול לבררו שבבל חסור לפי שפי' הטוח חחרטומי כי, לח כחי שפי' הרשב"ח חבל חמוה כמ"ש לעיל דנם בחיסור דחורייתה בפל ועיין בחו"ה בלל ל"ב.

ודאיתי בחשובת הרשב"ח סי' חקי"ב וז"ל ומה שבחלת בחיבורין בין שרים חם יש להם ביטול והביא שיש להם ביטול ע"ש בחריבות חופי מ"ש בספרו הנ', לפפי, בשר בלא חבר חינו בפל נם בשאר חסורים חוסר בריו מ"ש בחלק כי מ"ש בחשוב מיירי ביש שם ס' נד שאבר וכספרו מיירי בחין שם ס' ואינו בפל חף בחפי' שיעור לחסור מה"ת.

ודציתי ניחב דברי הרב בפל בסשה בגה"ה הנ', דמ"ש דוקה בשרן חינו בפל חלח חפילו בשאר חסורים ס' חלת שיעור חסור מדחורייתה ואינה בטילה בשאר חסורים חפילו ביש שם ס' חלח חפילו בשרן חסורו בטומחתו בשרשה וכ"ש

מונה שם דם שבכבד בין דם האברים ודם הטחול והעתיק המ"מ לשון המשנה דכריתות דם הטחול ודם הלב ודם הכבד וכד מעיינת בגמרא שלפנינו לא תמצא שום רמז מדם הכבד לא במשנה ולא בגמ' רק דם הטחול ודם הכליות. ונלפ"ד דהאמת יורה דרכו דהרמב"ם נוסחא אחרת היה לפניו במשנה דכריתות דם הטחול ודם הלב ודם הכליות ודם הכבד וכן היה גירי' המ"מ לפי מה שמעתיק לשון המשנה והגמרא וזה אפשר שהיה ג"כ נוסחת רב דימי במשנה דכריתות לכן אמר כאן בשמעתתא דכבד דדם דאורייתא וקאי על דם הכבד וכמו שמוכיח גם כן הר"ן ואף שמדברי הר"ן מוכח שהיה גירסתו בכריתות כגירסת התוס' והגמ' שלפנינו דאל"כ למה הוכיח מכאן דדם הכבד דאורייתא אבל מ"מ נלע"ד דרב דימי עצמו היה לפניו הנוסחא במשנה דכריתות כמו גירסת הרמב"ם ולכן היה פשוט לו דדם הכבד דאורייתא אבל התוס' לא הרגישו בחילוף הנוסחאות ולכן כתבו בפשיטות דדם הכבד דרבנן מדלא מני בכריתות דם הכבד והניחו בתימא בתוספו' ד"ה דם דאורייתא ומשא"כ אליבא דהרמב"ם ל"ק קושית התוספות כפי מה שמביא המ"מ נוסח הגמרא ונפלאה בעיני על האחרונים הגש"ד והרש"ל בתשובתו הנ"ל שכתבו בפשיטות דדם הכבד דרבנן ולא הרגישו בכל הנ"ל דהלא קושית התוספות קושיא אלימתא היא. ואלמלא דמסתפינא אמינא ליישב בזה קושיא גדולה שהקשו כל האחרונים על הרמב"ם דמה ראה לדחות דברי ר"י בן נורי ופסק דכבד נאסרת לחומרא וכמבואר בהר"ן ובב"י אבל לפי מ"ש א"ש דהרמב"ם סבר דדם הכבד דאורייתא לכן אזיל לחומרא ואף שהרמב"ם לא פסק כרב דימי בכבדא עלוי בשרא אף דסבר דם דאורייתא היינו לפי שסבר לענין דיעבד לא עדיף עכ"פ מבישרא ע"ג בישרא וכמ"ש התוס' ד"ה כבדא עלוי בישרא וא"כ מכל הנ"ל מוכח אליבא דהרי"ף ורמב"ם דם הכבד דאוריי' והדרי' ספיק' דידן לדוכתיה דכבד שנכבשה יאסור כמו בשר.

אבל נלענ"ד נראה עיקר דאף לפי הכרעת האחרונים כהרי"ף והרמב"ם גבי כבד שנתבשלה בלא מליחה ואלייה דנאסרה מ"מ מודים עכ"פ דבכבוש מותר דהלא מה שהכריעו כהרי"ף והרמב"ם היינו מטעם שכתב בסמ"ק ובהגש"ד שער ד"ד לפי שאין אנו בקיאים מהו שלוק ומהו מבושל ובשלוק אמרי' דנאסרה משא"כ במבושל וכמבואר בת"ח כלל ד"ד. ועכ"פ בכבוש אין כאן ספק זה דאף שאמרו בגמרא כבוש כמבושל מ"מ לא החזיקו בו דין שלוק ואף לפי דעת הפוסקים אין לו דין מבושל ממש רק שמבליע ומפליט אבל אינו מבלבל טעם החתיכה ברוטב וכמ"ש בת"ח כלל ג'. וא"ת הלא מ"מ כבוש מבליע ומפליט וא"כ יאסור מטעם זה. אבל ז"א שהרי פשוט בגמ' ובפוסקים שכבד אוסרת ואינה נאסרת לפי שאינו בולעת במבושל ועכ"פ אף שבמבושל אסור מטעם כספק שלוק אבל בכבוש לע"ד דכ"ע מודים דכבוש לא נכנס בספק זה. ואף שקצתם מפקפקים במ"ש בת"ח שכבוש אין לו דין מבושל ממש מכל מקום לפי מה שאכתוב בסמוך נראה מבואר דלאו לכל הדברים כביש כמבושל ואפי' לשלוק שהוא גרוע ממבושל אינו דומה כבוש וכמו שמוכח ממתניתין דתרומה שאכתוב בסמוך. כי נ"ל שיש ב' מיני שלוק והא' גרוע ממבושל כי דברי רש"י סותרים זא"ז דכאן בשמעתין דכבד פירש"י ד"ה שליקה הרבה מאוד משמע דעדיף ממבושל ובנזיר דף מ"ה במשנה היה מבשל שלמים או שולקן פירש"י שלקן שאינו מבושל יפה וא"כ הוא גרוע ממבושל ונ"ל באמת שיש ב' מיני שלוקים ומה שבאמת פירש"י בנדרים שאינו מבושל יפה לפי שקשה דאם הוא עדיף ממבושל א"כ הוא זו ואצ"ל זו לכן כ' רש"י דגרוע ממבושל והוי לא זו אף זו ואף שקצתם מכנים הפי' בה"ר לדברי המפרש ולא לדברי רש"י וגם התוספו' חולקים שם על זה הפירוש. אבל מ"מ מוכח מסוגיא דכבד שיש ב' מיני שלוק וכמ"ש ברוקח סי' תמ"ה שמביא בשם תוספתא הגירסא בדר"י בר"י בן ברוקה שלוקה אוסרת ואינה נאסרת ומפרש ברוקח דאותה שלוקה הוא בישול מעט וגרוע ממבושל.

ובן מוכח ממתני' דתרומות דכבוש אין לו ספק שלוק והוא גרוע מכולם וז"ל בפ"י כל הנכבשים זע"ז מותרים כו' רי"א כל הנשלקים רע"א כל המתבשלים כו' וכתב הרמב"ם בפי' המשנה המאמר הנקדם התיר הכבישה ואמר ר"י אפי' השלוקים והוסיף ר"ע אפי' המבושלים כו' ואינו מותר אלא המכובשים בלבד כו' ע"ש והם מוכח עכ"פ דאיירי בשלוק שהוא גרוע ממבושל דאל"כ מהו שהוסיף ר"ע ואפ"ה כביש גרוע מכולם ומכ"ש כבוש אינו נכנס בספק שלוק שהוא עדיף ממבושל ועיין בתשובת ריק"ו שורש קכ"א קצת מה ששייך לזה. ואף שבנדרים פי' הנודר מן המבושל פי' הר"ן דשלוק הוא בשיל ולא בשיל היינו דוקא גבי נדרים וכמ"ש הר"ן בעצמו הביאו ב"י סי' רי"ז וז"ל דגבי דשלוק משמע נמי מבושל יותר מדאי כדאמרינן בפ' כל הבשר שלוק דהכא בשיל ולא בשיל דבנדרים הולך אחר ל' ב"א וגם הרא"ש חולק שם וכתב דשלוק הוא מבושל יותר מדאי ומביא ראיה מכל הבשר ודברי הכל דכבוש גריע מכולהו וכמו שמוכח למעיין שם לכן נלע"ד בנדון הנ"ל להיתר. ומיגה ג"כ יש קצת להתיר בכבד ששהה ג' ימים בלא שריה ואליה דאף שהסכימו הגאונים בבשר ששהה ג' ימים בלא שריה לאסור לבשלו אמר הגה"ה היינו לפי שבישול פועל יותר ואוזר ומבליע בבשר ומשא"כ בכבד

(הג"ה מבן הרב המחבר ז"ל) **ואת** ליהודה ויאמר מצאתי ראיתי בס' למה לדק סי' קכ"א שהשיג על אמ"ו הגאון זצוק"ל וכתב וז"ל הנה בנה מכ"ת יסודו על מ"ש הרב בת"ח דמ"ש כבוש כמבושל לא לכל מילי אמרו כו' וכבר דחה מהרש"ל בא"ו שלו כו' לסברא זו ואינו מחלק בין כבוש למבושל כו' עכ"ל. **אמנם** מצאתי און לאמ"ו הגאון זצוק"ל תניא דמסייע לו ואעידה לו עדים נאמנים הרבנים בעל ט"ז ובעל ש"ך בסי' ס"ס ספ"ו גם המה ראו הת"ח והרש"ל הנ' ואפ"ה כתבו דיש לסמוך ולהקל כפסק רמ"א בת"ח ע"ש.

שפולטת ואיה בולעי' וא"כ נראה להתיר ואף שיש קצת לפקפק בזה אבל מאחר שחומרא זו לא מצינו בתלמוד רק חומרת הגאונים ומקילים בזה בשאר דינים כגון אם נתערב באחרות וכמבואר בת"ה הובא בש"ע סי' ס"ם וא"כ ה"ה בנ"ד יש להקל והנלע"ד כתבתי:

שאלה פט

בישון הרב מרן הב"י ז"ל בטי"ד סי' קפ"ס וז"ל בפ"ד מיתות שהמקטר לשד אפילו אינו מקטר לשם ע"א אלא לחבר הוי ע"א וכתב ר"ו דמהא שמעינן כו' דהמקטר לשד כדי לעשות רצונו חייב משום בעל אוב ואיני יודע מה ענין בעל אוב לזה ונראה שיש להגיה משום ע"א עכ"ל ב"י (הג"ה ועיין בש"ך לי"ד סוף סי' קע"ט) ודבריו תמוהים הלא בהדיא אמרי' בפ"ד מיתות כדברי ר"ו דחייב משום בעל אוב כשמקטר לחבר כדי לעשות רצונו דאמרי' שם אמר עולא במקטר לשד מקטר לשד היינו ע"א אלא במקטר לחבר והלא חובר חבר הוא ולא מצינו שהוא בסקילה רק לאו וגבי אוב הוא סקילה ומשני התורה אמרה חבר זה בסקילה עכ"ל הגמ' ע"ש וא"כ משמע בהדיא כשמקטר לשד היינו לחבר לעשות רצונו חייב משום אוב ומה שאמרינן שם דחייב משום ע"א היינו במקטר לשד לשם אלוהות ולא כדי לכופו לעשות רצונו. ונלע"ד ליישב בדוחק דכד מעיינת בגמרא דמקשי תחלה מ"ש הכא דקתני בעל אוב מאי מעשה איכא כו' עד ורי"א אפי' תימא רבנן כפיפת קומתו לרבנן הוי מעשה כו' עד כי קאמר ר"ל כו' אבל לרבנן לא כו' עד במקטר לשד כו' א"כ מאי דמשני בגמ' במקטר לשד היינו דוקא לר"ל דכפיפת קומתו לא הוי מעשה לכן הקשה המקשה א"כ מכ"ש הקשת זרועותיו עד שמכה זה הולך לשבות במקטר לשד מפני הקושיא דמגדף ובעל אוב מבעי ליה אבל לר"י דסבר דכפיפת קומתו לרבנן הוי מעשה וא"כ גם הקשת זרועותיו הוי מעשה ולכן גבי אוב חייב דהוי מעשה לרבנן וא"כ אין אנו צריכין לתי' דמקטר לשד וגם לתי' שמשני אח"כ במקטר לחבר כי אין חילוק בין מקטר לשד ומקטר לחבר דהוי הכל ע"א וחייב משום ע"א ולא משום בעל אוב וגם במקטר לחבר חייב משום ע"א וכמו שמשני באמת בגמ' דהתורה אמרה חבר זה בסקילה והיינו משום ע"א לפי שאין אנו צריכין לומר דמקטר לחבר היא בעל אוב דזהו דוקא לר"ל אבל לא לר"י וזה שכתב הב"י ואיני יודע מה ענין בעל אוב לזה כי הלא לר"י בעל אוב הוא הקשת זרועותיו וחבר הוא מ"ש אח"כ נחשים ועקרבי' וא"כ מקטר לשד אפי' רק לכופו לעשות רצונו ע"כ חייב משום ע"א ולא משום אוב דאוב הוא ענין אחר לכן הגיה דצריך להיות ע"א ודוק. **אבל** מי יתן ואבין דברי הרמב"ם בפ"ו מהל' עכו"ם וחוקותיהם שעושה אוב או ידעוני כו' היה שוגג מביא חטאת קבועה עכ"ל דהרי בגמ' אמרי' דלר"ל ידעוני הוי לאו שאין בו מעשה וא"כ אינו חייב קרבן וכמ"ש רש"י ובין לר"י דסבר דחייב קרבן דאמר הואיל ושניהם בלאו א' נאמרו וחייב קרבן מ"מ הלא אמרינן אח"כ ור"י מ"ט לא אמר כר"ל אמר לך מתני' דכריתות ר"ע דאמר לא בעינן מעשה וא"כ משמע אבל לרבנן בעינן וידעוני לא הוי מעשה וגרע מכפיפת קומתו וכמ"ש רש"י בד"ה ר"ע היא דידעוני אפי' עקימת שפתיו ליכא וא"כ למה כתב הרמב"ם דגבי ידעוני מביא חטאת קבועה בשוגג וצ"ע ויש ליישב ודו"ק:

שאלה צ

באחד שנכפה ואמרו האומחים לכתוב קמיע על קלף צבי ולא מצא קלף צבי רק מס"ת ושאלתי אם מותר לחתוך חתיכה של קלף הס"ת לצורך הקמיע הנז' מאחר שצריך לגרור הכתב ולמחוק כמה שמות.

תשובה

לכאורה נראה שאסור לעשות כן ובפרט בענין מחיקת השמות אבל יש להתיר מהא דאמרי' בגמר' דעירובין דף י"ג אם מוחקין לסוטה מן התורה במגילת סוטה אף שי"ל ולחלק דשאני התם לפי שהרשות ניתנה לסוטה למחק השמות משא"כ בשאר דברים אבל ז"א שהרי אמרי' בגמ' דסוכה וסנהדרין גבי דוד בעצת אחיתופל בשקפי תהומא אמר מי איכא דידע אי שרי למיכתב שם אחספא כו' ואמר ק"ו מה לעשות שלום בין איש לאשתו כו' אמנם גם בזה יש לחלק ודו"ק:

שאלה צא

ראובן שקנה עבד וגם שפחה מן העכו"ם והכניסם לתחת כנפי השכינה והטיא אותם לישראל ואח"כ מת ראובן ואשתו אם מחוייבים הגרים להתאבל עליהם כדין בן או בת המתאבלים על אב ואם בגזרת שבעה ושלשים וי"ב חודש ואף אם אינם מחויבים להתאבל אם רוצים לקבל על עצמם האבילות אם יכולין לקבל וגם אם מחוייב בעל הגיורת להפריש מאשתו תוך ז' ימי אבלה שרוצה לקבל עליה.

תשובה

גרסינן בגמר' דב"מ פ' אלו מציאות במשנה אבידתו ואבידת אביו אבידתו קודם אבידתו ואבידת רבו שלו קודם אבידת אביו ואבידת רבו של רבו קודם שאביו הביאו לעה"ז ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי עה"ב עכ"ל וה"כ לפי משמעות לשון המשנה עבור שרבו למדו חכמה ומביאו לחיי עה"ב עבור זה הוא קודם לאביו ואמרי' בגמ' דמ"ק דף כ"ו ת"ר ואלו קרעי' שאין מתאחין הקורע על אביו ועל אמו ועל רבו שלמדו תורה כו' וע"ש ולפ"ז ה"ה בנ"ד בראובן שגייר גרים והכניסן לתחת כנפי השכינה והביאן לחיי עה"ב מחוייבים לקרוע על ראובן שמת כמו על רבו. אמנם לענין אבילות צ"ע דאף שמחוייבים לקרוע על רבו מ"מ לענין ז' ול' מכ"ש י"ב חודש לא מצינו ואדרבה איתא בטי"ד סי' רמ"ב כשימות רבו י"א שקורע כל בגדיו כו' עד ונוהג עליו כל דין אבילות מקצת יום א' כו' ע"ש וכן הובא בש"ע הלכה ודין זה הוא מוסכם מכל הפוסקים ואף שלפי משמעות האסור שכתב תחלה י"א שקורע כל בגדיו כו' והרמב"ן כתב שאינו קורע אלא טפח ונוהג עליו כל דין אבילות מקצת כו' וכן היה מסקנת א"א הרא"ש ז"ל משמע

שזהו

שאלה צב

תשובה

שאלה צג

תשובה

וראיתי

(הג"ה שבן הרב המחבר ז"ל)

ואת

שאלה צה מכל מקום ז' ימים של מצוות מי שרי לקדש מלבנה מאחר שאינו שרוי כשמחם כולהי מי יכול לקדש מאר ז' לע מתכבית לן היש ו להסתין מכל מקום אם לין יכול להסתין כי המצוה עוברת גם מי יכול לעשות מפחת ביתו.

תשובה לפי סברת כעל שבולי לקט שכיבית הב"י בע"ח סי' קכ"ח נבי כסן שהוא מכל מקום בשעיות כפיס מאחר שאינו שרוי כשמחם ס"ס כ"ל ג"כ מקום לחתם על דעת המולקים שם ומוכרים שמותר וכב"י כתב שיש לסמוך על זה כשכשם ימי מצוות ע"ס ' ויש לדחות דכשלמא התם כשיעת מפחת ב"ס מז אינו מחויב ומשע"כ כ"ל ו"ע קלת מכל מקום יותר שהוא מחויב לקדש כלבנה אף לעשות מפחת ביתו. והגלע"ל כתבתי:

שאלה צו לשון סרע"ס כפרק מנו מנלמין דין קי"ל וז"ל ומב"ד ושמושות רשות דלין מתחתן ילפינן מיומוק ויקרא מלינשב ברכת השם כו' ודלין מתחתן כ"ל דכתיב קרושי כנדיס כו'. מין כגמ' דמ"ק דף כ"ו ח"ל ברכת השם מכ"ל דכתיב כו' ת"ר ג' השומע כו' ומתחתן מכ"ל מחיה קריאה מדוד (ובדפוס בבליאה נכתב תיבת מדוד גם כפיס ובשאר דפוס נכתב קריאה מדוד כפירש"י וס"ס הוא) כי לפ"ז משמע שגם מתרן דברכת השם לתן מתחתן ילף מדוד וז"ל דסלק מדיין לף גמר דוד נופיס . וע"ק מדילף מדוד נילף קריאה מלינשב דלין מתחתן ושם כתיב בשדיה מלף שהוא ע"ס ומ"ם דלין מתחתן ילף קריאה כי, קלי מכשיע ומב"ד ושמושות רשות דוד דילף קריאה קריאה מלינשב שגם, ולפי לשון סרע"ס לף ילף קריאה רק מל, ויחזק ויקרא דוד מלינשב שגם, ויחזק ויקרא . ובזה מתורן קושית התום, שהשם בד"ה מתיה קריאה כי, תיכף ס"ב כל קריאה נילף כו' ולפי לשון סרע"ס מיושב דלף ילפינן רק מל, ויחזק ויקרא וזכו שכתב סרע"ס לתן מתחתן נבי ברכת השם מכ"ל לכן כתב סרע"ס דכ"ל מדכתיב קרושי כנדיס ולפי נירסת הגמ' לתיתי קריאה מדוד קשה למה ליה הב"ם דקריאה סלף נבי מרי יסודה ילפינן רק מדכתיב קרושי משמע לשום ומ"כ ס"ה נבי ברכת השם לכן כמ"ש הרע"ם הוא עיקר. רק שקשה על הרע"ם והלף אמרי' בפכדרין דף ס' ו"ל נבי ברכת השם לין מתחתן מכ"ל מר"ח לתיתי קריאה מלינשב ושם תיתי לשטיטיה מיניה הגמ' דכתיבין . ולותן נוכר שלפי דעת ר' חנא ילף קריאה קריאה מלינשב ולף כשהם גמ' דמ"ק דלין מתחתן קלי מתרוייהו לריכי משנות רשות ומברכת ס"ם הגמ' דמ"ק דלין מתחתן קלי מתרוייהו לריכי משנות רשות ומברכת השם ול"ב (ועיין ברע"ה ורש"ל מ"ש בפכדרין כתוס' ד"ה מתיה קריאה) וחו ממש קושית התום' דמ"ק ס"ס . **ועל** קושית הרמצוה שהקשיתי לין לייש כמש מן הרע"ם הגמרא דפכדרין מר"ח מתיה קריאה קריאה יש לייש לכאורה השם קלי משמע מן השמע, רק שפסוק שכניה ויבא אל מזקיק קרושי נבדים לף לייכי מפי השמע רק משמע עמו וע"ק לכאורה קרא בשמע מפי השמע ולמה מכ"ם בשמע עמו . **ואין** לפשות אל ליישב הגי, לין ממרי, דבא לומר השמע מפי השמע הלא זהו מחדש הגמרא מאכ"ל ת"ר ג' השמע כו' מייב לקרוא בי"ל השם בא לחדש השמע עמו ולו מייב לקרוא פשם ג' אבל הגמ' דס"ק סייתי לומר למה שהקשה ולין מתחתן מכ"ל קלי משמע מפי השמע וילף ג"ם דקריאה כו' ושם ליה מכיא הב"ם מפסוק דקרושי נבדים והוא מחולל מאחר שת"ר ג' השמע ומ' השמע מפי השמע מבל ליה עדיין ליה לומר שמע בעמו ולין מתחתן וע"ק .

והנה מ"ש בשתוך מ"ם רש"י ילף קריאה קריאה מדוד מרמה שגם כן פירושו דילף תחלה ויחזק ויקרא וכמ"ש סרע"ס בשמע בברכת השם מקריאה דוד לף שלף ממר שם ויקרא בשיס נבי דוד שחיל וכבר ילף דוד מלינשב וס"ס דסי יכול לומלף קריאה דברכת השם מלינשב וכמו שילף בגמ' דפ"ד מיתות רק שבפ"ד מיתות שם סיס ילף מדוד שולך לסברין דדוד מגלן שלף דילף מלינשב לכן חמר בקיצור מלינשב וע"ז קשה להרע"ם דילף כל שקריאות מדוד וכמו שקשה התום' לכן כתב דילף כמן דוקא נבי ברכת השם לתיתי קריאה כתב הרע"ם דכ"ל מדכתיב קרושי כנדיס ולפי נירסת הגמ' לתיתי קריאה מדוד קשה למה ליה הב"ם דקריאה סלף נבי מרי יסודה ילפינן רק מדכתיב קרושי משמע לשום ומ"כ ס"ה נבי ברכת השם לכן כמ"ש הרע"ם הוא עיקר. רק שקשה על הרע"ם והלף אמרי' בפכדרין דף ס' ו"ל נבי ברכת השם לין מתחתן מכ"ל מר"ח לתיתי קריאה מלינשב ושם תיתי לשטיטיה מיניה הגמ' דכתיבין . ולותן נוכר שלפי דעת ר' חנא ילף קריאה קריאה מלינשב ולף כשהם גמ' דמ"ק דלין מתחתן קלי מתרוייהו לריכי משנות רשות ומברכת ס"ם הגמ' דמ"ק דלין מתחתן קלי מתרוייהו לריכי משנות רשות ומברכת השם ול"ב (ועיין ברע"ה ורש"ל מ"ש בפכדרין כתוס' ד"ה מתיה קריאה) וחו ממש קושית התום' דמ"ק ס"ס . **ועל** קושית הרמצוה שהקשיתי לין לייש כמש מן הרע"ם הגמרא דפכדרין מר"ח מתיה קריאה קריאה יש לייש לכאורה השם קלי משמע מן השמע, רק שפסוק שכניה ויבא אל מזקיק קרושי נבדים לף לייכי מפי השמע רק משמע עמו וע"ק לכאורה קרא בשמע מפי השמע ולמה מכ"ם בשמע עמו . **ואין** לפשות אל ליישב הגי, לין ממרי, דבא לומר השמע מפי השמע הלא זהו מחדש הגמרא מאכ"ל ת"ר ג' השמע כו' ומ' הש

שער נשים

שאלה קא כתוב תלתא בי דינא כחדא הויא ואתא לקדמת ר' אליעזר בר מהרן והציד בת"ש בתלי"וס בלשון תשכנז זהבתקנו לשון הקודם ישמעאל מ' ושמו התם בתחי היה רגיל בביתי פעם מ' בא לביתי ואמר לי בלי שום שאלה רק לפי תומו תני הייתי בכפר מ' ושמו מלמשי"ן ושם הייתי מושל על הכפר הנז' עם הסביבות השייכים לכפר הנז' ושם המושל על הכפר נקרא בלשון ישמעאל סיבתני וכפר הנז' ישבתי בפתח האור בתקום שדשים שם חטים ושע אלי השופטים מכפר והגידו שים פה עסק בים שהשלים מכפר פערקים הרבו ליהודי מ' ונרדי תוכו אל יער קטן ובתו השלים הנקראים רלמני"ן מהכפרים והגידו לנו מרלימה הנז' ונם נתנו לנו מתנה ג' מרמכ"ם ושלחתי את השלים מהו המתנה וישיבו לי הרוצתי' נתנו לנו מתנה מהרמכ"ם הנ"ל וכן תמהו נותנים לך כל מלה דברי השופט אל הישמעאל המושל שובתני הנקרי, התחן בתבי והגיד הישמעאל דברים אלילים אל ר' אליעזר הנ"ל ואמר זמן כמה ימים שלכתי עם הישמעאל הנ"ל לביתו פה ק"ק תוכן ובתו שני השלים הנקראים רלמני"ן ונקרו את ידי הישמעאל הנז' והלכו לדרכם ואמר הישמעאל הנז' הנקרי, התחן בתבי אלי מלו השלים הרלמני"ן אשר נקרו את ידי השם הרוצים אשר הבאו את התחנלן (הנקרא בל"ת ליב) ומחניפים לי הנ"ל הישמעאל. כל זה הציד לפניו ר' אליעזר הנ"ל בת"ש וכתוב הנ"ל. **שוב** הציד ג"כ בפניו ב"ד בת"ש וכתוב הנ"ל ר' שמעון ליב"ן בהח"ר שלמה מוויא אשר התקנו מלשון תשכנז לשון הקודם אלי ישבתי אצל ר' אליעזר בר מהרן הנז' בעסק מ' ובכן היה ג"כ הישמעאל הנז' הנקרי, התחן בתבי אצל ר' אליעזר הנז' ואמר ר' אליעזר לישמעאל הנ"ל מה שהגדת לי הגד לי עוד פעם כדי שאוכל להבין הענין היטב ואמר הישמעאל הנ"ל אשר שמו התחן בתבי אלי הייתי בכפר תלמשין סובתני וישבתי בפתח ובא אלי השופט מהכפר והגיד לי מדם הרלי"ת, ושלחתי להשופט לך ומה רצה הדבר והשיב לי השופט אחד מרל הנקרי, רמ"ן מכפר אלמשי"ן נסע ק"ק תוכן שמע ורמה בדרך לך ערל מ' מכפר פערקים גדר להנרג מ' ליער קטן והגיד הישמעאל הנז' אחר שהגיד לי השופט דברים הנ"ל הלכתי עם ישמעאל אחד ושם ערל זה ורכבתי על הסוס לאותו מקום ורלתי את יהודי נהרג והיה שוכב בגדיו ורלתי שהיה חבול בפניו מן המקום עד התקוד פצע עמוקה ואמרתי אני שמעון הצד הנ"ל לישמעאל הנז' הנ"ל לך אתה מכיר את היהודי שהוא אותו הישמעאל הנז' וכי מעט נחם מלכתי עם התחנלן (הנקרי, בל"ת ליב) הלא הוא יצב בגדי כמה פעמים בחנות ואמר עוד הישמעאל הנז' והלכתי לכפר פערקים בכפר של סרוסים ושלחתי סרוסת מה המצפה הוא אצר עמיה והתחיל הרוסת לבכות ואמר לי שכור הייתי והצדים הסיתו אותי שתהרוג יהודי ואמר הישמעאל שלקח ממנו את ממונו ותתן להגזבר ואמר הישמעאל הנ"ל נתם שתהם רוצים ליך עמי אני מרמה אתכם במקום שצלמותיו שוכנים שם הנ"ל הישמעאל ור' שמעון הגיד זה בת"ש ובתוכ הנז' שמע הדברים הנז' מפי הישמעאל והיה זה יום ע' כ"ה לחודש חייר שנת תכ"ה לפ"ק פה עיר בורון הנקרא תוכן שמע והכל שריר וקים. ונתם מרדכי בן הח"ר דוד דיין. ונתם שלמה מלובלין כהנה דיין. ונתם משה בבר' משה הלוי דיין:

העדות הנ"ל סונבה בק"ק הנז' טרם בוחי לכאן ובאתי בתבי לכאן רציתי לחקור העדות הנז' שיפרשו לי את דבריהם וקראתי לר' אליעזר הנז' בירוק הנ"ל ח"מ ושאלתי את ר' אליעזר הנז' בירוק הנ"ל ח"מ תוחות אצר בעסק הרתעון שבא הישמעאל התחנלן בתבי והגיד לו לפי תומו שהשלים מכפר פערקים הרבו ליהודי מ' תם לא שאל ר' אליעזר לישמעאל מי הוא היהודי אצר הרבו השלים הנז' והציב ר' אליעזר גם הנ"ל ח"מ ששאל את הישמעאל והציב הישמעאל הנ"ל התחנלן (הנקרי, בל"ת ליב) תתן יתקוב אצר יצב נגדו בחנות בכן תנחנו ח"מ הנ"ל ששאל את ר' אליעזר נתם לא הגיד דברים אלה הרתעון בפני ב"ד הרתעון והציב ר' אליעזר שהנ"ל הרתעון לא שאל אותי על דבר זה כל הנז' הציד בת"ש ב"פ החרם ובאצר מוצאים היום יום ג' מ' שבת תכ"ז לפ"ק פה ק"ק בורון הנקר' תוכן שמע והכל שריר וקים נתם **אפרים** מבית תהרן מווילנא. ונתם שלמה כהנה מלובלין ונתם מרדכי בח"ח משה ז"ל סג"ל.

שוב קראתי לר' שמעון ליב"ן הצד הנני אצר הציד למעלה בלירוק הח"מ והגיד בת"ש ב"פ החרם ושאר מוצאים מה שלא הגיד הרתעון וז"ל אצר הועתק מלשון תשכנז לשון הקודם בערך ג' או ד' חדשים קודם הזמן אצר הגדתי את עדותי בפני הנ"ל הנ"ל בכן עמדתי לעת ערב לפני הבית של ר' מרדכי ושמר ג"כ שם הישמעאל אצר שמו התחן בתבי הנ"ל וסיפר לחם שמועות בפני יהודים בכן בותו פעם אצר לפניו ערל מ' ונתן שלום להישמעאל התחן בתבי וג"כ השתחוה לפניו ובאצר אצר הישמעאל הנז' מצד פניו התחיל הישמעאל הנז' להתחנן בשבועות לב ואמר הישמעאל הנ"ל יודע אתה אי שוא הערל הזה ואמרתי לו מה תני יוכל לידע והציב הישמעאל זהו הערל אצר העביר התחנלן (הנקרי, בל"ת ליב) מן השוטם ושלחו תחתו הנ"ל ח"מ את ר' שמעון הנז' למה לא שאל את הישמעאל לאיזה תחנלן הצביר מן השוטם והציב ר' שמעון לא הודיעתי כי הבנתי את דברי הישמעאל שאל תחנלן תתן יעקב כ"ן הוא אומר וגם הישמעאל הנ"ל הבין וידע ג"כ שאל תחנלן הנז' תני מבין אותו דבריו בשל הישמעאל הנ"ל הבין בת ר' יעקב הכהן כל זה הציד בת"ש ע"פ החרם ושאר מיומים ויזומים יום הנ"ל פה ק"ק תוכן שמע והכל שריר וקים נתם **אפרים** מבית תהרן מווילנא. ונתם שלמה כהנה מלובלין ונתם מרדכי בח"ח משה ז"ל סג"ל.

שאלה קא כתוב תלתא בי דינא כחדא הויא ואתא לקדמת ר' אליעזר בר מהרן והציד בת"ש בתלי"וס בלשון תשכנז זהבתקנו לשון הקודם ישמעאל מ' ושמו התם בתחי היה רגיל בביתי פעם מ' בא לביתי ואמר לי בלי שום שאלה רק לפי תומו תני הייתי בכפר מ' ושמו מלמשי"ן ושם הייתי מושל על הכפר הנז' עם הסביבות השייכים לכפר הנז' ושם המושל על הכפר נקרא בלשון ישמעאל סיבתני וכפר הנז' ישבתי בפתח האור בתקום שדשים שם חטים ושע אלי השופטים מכפר והגידו שים פה עסק בים שהשלים מכפר פערקים הרבו ליהודי מ' ונרדי תוכו אל יער קטן ובתו השלים הנקראים רלמני"ן מהכפרים והגידו לנו מרלימה הנז' ונם נתנו לנו מתנה ג' מרמכ"ם ושלחתי את השלים מהו המתנה וישיבו לי הרוצתי' נתנו לנו מתנה מהרמכ"ם הנ"ל וכן תמהו נותנים לך כל מלה דברי השופט אל הישמעאל המושל שובתני הנקרי, התחן בתבי והגיד הישמעאל דברים אלילים אל ר' אליעזר הנ"ל ואמר זמן כמה ימים שלכתי עם הישמעאל הנ"ל לביתו פה ק"ק תוכן ובתו שני

בקיצור מה שייך לגוף העדות מהרינת פטור, וכן ראיתי כמה תשובות מהאחרונים שקיבלו עדות כזה שהגיד הצד סתם שהיה הגוי מסל"ת ועיין בתשובי' הי"ה בגלגל אשכנזי סי' נ"ב ואף שלכאורה יש קצת לדחות דלא מוכח משם שיסתור דברי הסמ"ע אבל כד מעיינת תמצא שמתוך דבריו מוכח שלא כדברי הסמ"ע וה"ס בנ"ד אף אם נחוש לדברי הסמ"ע ולומר דאינו מסור ביד כל אדם לומר שהיה מסל"ת וא"כ בנ"ד אין אנו דנים אלא עפ"י הדברים שאמר ר' אליעזר בשם ישמעאל הנז' שהגיד לו השופט כו' שהגידו לו הערלים שהרגו ליהודי א' ולא היה שם קדימת דברים שלא אמר הישמעאל דבריו בקיצור דבר לפניו והוא מחלוקת ישנה בין הפוסקים הר"ן והריב"ש הר"ן כתב בתשובה והביאו הב"י סי' י"ז דכל שלא אמר דבריו בקיצור דבר לפניו או לאחריו לא מקרי מסל"ת וכולי עובדא דגמ' הכי איתנהו והכי מוכח . אף שלכאורה דבריו צריכין ביאור האיך מוכח מעובדא דגמ' דאיירי בהקדים דברים אחרים דהלא אדרבה אמרי' בגמ' דיבמות פ' בתרא הסוה דקאמר ואזיל מאן איכא בי חיואי שכיב חיואי כו' והאי עובדא שם וא"כ משמע שלא הקדים כלום רק אמר שכיב חיואי ואין נומר דהדברים שאמר מאן איכא בי חיואי הוי הקדמת דברים אבל ז"א דהלא הכל ענין ודיבור א' עם שכיב חיואי וגם מי הכריחו לפרש כן, אבל כד מעיינת בסוגי' הגמ' תמצא שדבריו מוכרחים בגמ' דאמרי' שם ת"ל ובגוי אם היה מתכוין אין עדותו, עדות אר"י נ"ש אלא שנתכוין להתיר אבל נתכוין להעיד עדותו עדות היכי ידעינן א"ר יוסף בא לב"ד ואמר איש פלוני מת השיאו את אשתו זהו נתכוין להתיר וכו' אר"י לא כך היה מעשה באושעי' בריבי שהתרים עם פ"ה זקנים ואמר להם נ"ש אלא שנתכוין להתיר אבל נתכוין להעיד עדותו עדות ולא הודו לו חכמים אלא מתני' דקתני ובגוי אם היה מתכוין אין עדותו עדות היכי משכחת ליה במסל"ת כי הסוה דהוי קאמר ואזיל מאן איכא בי חיואי שכיב חיואי כו' די"ל לקשות המקשן דפריך היכי משכחת לה קאי אהא דקאמר שלא הודו לו חכמים רק אפי' נתכוין להעיד אין עדותו עדות ונתכוין להעיד הייט שאמר מת סתם כדלעיל לכך פריך היכי משכחת היתרא דמתני' א"כ מה משני במסל"ת כי הסוה דהוי קאמר ואזיל מאן איכא בי חיואי מה זה עדיף ממת סתם דאינו נאמן ולמה יהא זה שאומר שכיב חיואי יותר נאמן דהא נמי מת סתם קאמר ובמה יוודע שהוא מסל"ת מאלו אמר מת סתם שלא הודו לו חכמים וכדי נתרץ זה סבירי' ליה להר"ן דשפיר משני התלמוד דהא דאמרינן בנתכוין להעיד דהיינו מת סתם אין עדותו עדות היינו כשאומר מת סתם לבד ולא הקדים לומר דבר אחר אבל מסל"ת מקרי כשאומר ג"כ דברים אחרים ומתוך קיצור הדברים אומר מת לכך קאמר כי הסוה דהוי קאמר ואזיל די"ש לדקדק למה מאריך בלשון הול"ל בקיצור כי הסוה דקאמר מאן איכא בי חיואי אלא ודאי ר"ל דהוי קאמר מילתי' אחריתי ואזיל מן הותן הדברים ואמר מאן איכא בי חיואי כן נלע"ד ליישב שיטת הגמ' עפ"י דעת הר"ן בתשובי' הנז' וא"כ בנ"ד אין להתיר האשה הזו' שלא הקדים הישמעאל נומר דברים אחרים רק מענין סיפורי לבד אבל ז"א הדא שהרי מחלוקתו בצדו הריב"ש בתשובי' סי' שצ"ז שסובר שאף שלא הקדים דברים רק ממיתת פלוני לבד מ"מ מקרי מסל"ת וכ"כ הרב מהר"י פייזלאק והביאו הב"י .

והקושיא שהוקשה להר"ן לעיל דלא משני בגמ' כלום אהא דמקשי היכי משכחת ליה ומשני במסל"ת כי הסוה דהוי קאמר ואזיל מאן איכא בי חיואי כו' לפי חכמים שלא הודו לאושעיא בריבי וס"ל אפי' מת סתם נמי אין עדותו עדות מ"מ מהא דקאמר שכיב חיואי נמי מת סתם לא קשיא מידי לפי שהמעשה של אושעי' בריבי קאי אהא דקאמר ר"י בא לב"ד ואמר פלוני מת והשיאו את אשתו זהו נתכוין להתיר וכו' ועלה קאי המעשה דאושעי' בריבי כו' דלא הודו לו חכמים דאפי' מת סתם נמי אינו נאמן הואיל ואמר דבריו בפני הב"ד מתכוין להעיד מקרי וע"ז מקשי היכי משכחת לה ומשני במסל"ת כי ההוא דהוי קאמר ואזיל מאן איכא בי חיואי ולא אמר דבריו בפני הב"ד . ובזה מיושב דברי רש"י שפירש מאן איכא בי חיואי מי מאנשי ביתו של חיואי שישמע דברי דשכיב חיואי דלכאורה שפת יתר הוא בדברי רש"י שאמר מי מאנשי ביתו של חיואי כו' ולפי מ"ש הוא נכון דרש"י בא ג"כ לתרץ מה שהקשינו לעיל מה מתרץ התרצן לכן בא רש"י לפרש כי הסוה דבי חיואי דהוי קאמר ואזיל מאן איכא בי חיואי מי מאנשי ביתו של חיואי כו' ר"ל שלא בא לב"ד להעיד רק שקרא לאנשי ביתו של חיואי שאינן ראוי' להיות ב"ד ח"ש דהוי קאמר ואזיל בשוק וקרא לאנשי ביתו ולא בא לב"ד כן יש ליישב שיטת הגמ' עפ"י דעת הריב"ש . וכן שמעתי בשם גדול אחד והא דלא משני בקיצור היכי משכחת לה ליתני כל שלא בא לב"ד עיין בתשובת הרב מהר"מ מטובלין בספרו מגסיר עיני חכמים סי' ק"י וא"כ לפי דעת הריב"ש האשה זו מותרת בעדות הישמעאל הנז' דמקרי שפיר מסל"ת אף שלא היה שם קדימת דברים וכדעת הריב"ש הסכימו האחרוני' בתשובותיהם וקצתם הובאו בב"י בשם הר"י פייזלאק והר"י בי רב ושאר האחרונים אשר עצמו מספר . **ואף** אם נחוש לדברי הר"ן ולומר דצריך קדימת דברים נראה דבנ"ד מודה הר"ן דמקרי מסל"ת אף בלא קדימת דברי' דע"כ לא קאמר הר"ן דצריך קדימת דברים היינו דבלא קדימת דברים מקרי מתכוין להעיד ויש לומר דוקא כשמזכיר הגוי ומסל"ת ואמר פלוני מת ומזכיר את שמו לכל הפחות וא"כ י"ל שמתכוין להעיד ועל זה חולק הריב"ש וסבר דמקרי שפיר מסל"ת ומשא"כ בנ"ד שהגיד הישמעאל שהגידו לו שהרגו ליהודי א' ולא הזכיר את שמו בזה נלע"ד דמודה הר"ן דמקרי שפיר מסל"ת דלא שייך לומר דמתכוין להעיד כי על מה יעיד הלא לא הזכיר כלל לאיזה יהודי הרגו ואף שלפי עדות השני שהגיד ר' אליעזר לפי ששאלתי אותו למה לא שאל הישמעאל לאיזה יהודי הרגו והגיד ר' אליעזר ששאל באמת את הישמעאל והגיד לו לאסלאן (הנקרא ליב) חתן יאקוב א"כ יש לומר שמתכוין להעיד אבל ז"א שהרי אם לא שאל ר' אליעזר אותו לאיזה יהודי הרגו אז לא הגיד לו הישמעאל מאומה א"כ לא מקרי מתכוין ומודה בזה הר"ן ובפרט וא"כ בזה הותר ספק הא' . **ועוד** הספק השני שיש להסתפק באשר שהישמעאל הגיד בשם השופט והשופט בשם הערלים מהרינת היהודי הנז' והוי נקרא גוי מפי גוי ומכ"ש שנאמן הנה ראיתי בתשו' הרב מהריק"ו שו' קכ"א שפסק דגוי מפי גוי נאמן במסל"ת ומביא ראיה מגמ' דיבמות פ"ב מהא דאמרינן דהוחזקו להיות משיאין על מפי על מפי אשה כו' וגוי מסל"ת נאמן מפי אשה שהרי אמרי' שם ולא תהא כהנת כפונדקית א"ל לכשתהא כפונדקית נאמנת דהיינו שהיתה לפ"ת וא"כ מוכח מזה דגוי מסל"ת נאמן יותר מאשה ואשה מפי אשה נאמנת ומכ"ש גוי במסל"ת אלא שם תורף דבריו ובאמת שיש להקשות על דבריו כמו שהקשה הוא בעצמו דאדרבי' מדרבנן נייתי ראי' דגוי מסל"ת גרע מאשה מדאמרו ט ולא תהא כהנת כפונדקי' וראיה שלו הוא מדר"ע דהוא יחידאי ואנן קי"ל כרבנן. ומה שמישב שם במוהריק"ו דמ"ש במשנה אליבא דרבנן ולא תהא כהנת כפונדקית לפי שהפונדקית לא מסיחה ל"ת ומדר"ע נשמע לרבנן כו' ע"ש .

הנה שיטה דמרן מהריק"ו לא ידעני ליישב סוגי' הגמ' אליבא דמאי מקשי בגמ' מאי גריעותי' דפונדקית ומשני דפונדקית גויה היתה ומסל"ת הלא לדברי חכמים אין מסל"ת ואין לומר דמהריק"ו מפרש דמה שמשני בגמ' דפונדקית היתה מסל"ת היינו לדברי ר"ע דא"כ מאי מקשי בגמ' מאי גריעותי' דפונדקית ומשני כו' הלא אליבי' דר"ע אין כאן גריעותי' דרע"א במתני' לכשתהא כפונדקית ואף שיש ליישב זה דמקשי אליבא דר"ע שאמר לכשתהא כפונדקית נאמנת שהפונדקית הוציאה להם מקלו ותרמילו כו' וע"ז מקשי מאי גריעותי' דפונדקית למה הוצרכה להוציא להם מקלו ותרמילו ולמה לא היתה נאמנת בלא"ה וע"ז משני גויה היתה ולא היתה נאמנת רק בעבור שהיתה מסל"ת אבל זהו דוחק ועוד יש לדקדק לפי דבריו שאפרי' דחכמי' סברי דפונדקית לא היתה מסל"ת וא"כ לפ"ז נ"ל דרש"י ותו' מחולקים כי אליבא דתוס' ר"ס פונדקית גויה היתה כו' דגם אליבא דרבנן מסל"ת היתה רק לא מסל"ת גמור ולפ"ד מהריק"ו היה נוח להתוס' לחלוק על רש"י. והנראה בעיני דרש"י ותוס' שניהם סוברים דגם אליבא דרבנן מסל"ת גמור דמה שהוציאה מקלו ותרמילו היתה יכולה לעשות כן לעדות וזהו ג"כ כוונת רש"י שכתב ולא תהא כהנת כפונדקית זו גרועה ובגמ' מפרש מאי גריעותא והיינו דגריעותי' היא הואיל ולא היתה מסיחה ל"ת ממש וגוי' היתה ומשא"כ ר"ע סבר דהא שהאמינוה הפונדקית רק בעבור שהיתה מסל"ת ממש ובזה מתישב סוגית הגמ' דמקשי מאי גריעותא דפונדקית היינו בין אליבא דר"ע ובין אליבא דחכמים ומשני פונדקית גויה היתה ומסל"ת ואליבא דחכמים אף די"ל לחוש דלא היתה ממש מסל"ת הואיל ואמרו לה היה חבירנו וכסברת המקשה אליבא דר"ע מ"מ האמינוה ח"ש במתני' ולא תהא כהנת כפונדקית ומשא"כ אליבי' דר"ע מקרי מסל"ת ממש הואיל והזיתינהו בכיה או איפשר דמקשן שמקשה והא איה חבירנו כו' מקשי ג"כ אליבא דחכמים והא היה חבירנו קאמר ואין כאן מסל"ת כלל הואיל והיה ע"י שאלה כו' ומשני כו'. והנה אף שיש לפקפק קצת בדברי מהריק"ו מ"מ לענין דינא דבריו נכונים דאף לרבנן היכא שיש ממש מסל"ת עדיף יותר מעדות אשה וא"כ כשעדות אשה מפי אשה נאמנת ומכ"ש גוי מפי גוי מסל"ת וכ"כ בס"ס סי' רל"ט ואף שהריב"ש חולק ע"ז בתשו' סי' שע"ז וכתב דגוי מפי גוי מסל"ת לא מהני וכתב עוד אף דעבד ושפחה מפי שפחה מהני מ"מ מפי גוי לא מהני מ"מ ראיתי גדולים בספריהם שהסכימו לדברי תר"הד הנז' ולדברי מהרי"ק [ולכאורי י"ל] דגוי מפי גוי מסל"ת דמהני אלא היכי שמשמעות הלשון של הגוי האחרון היה שהגוי הראשון הגיד לפ"ת ומשא"כ היכי שלא ידעינן אם הגוי הראשון הגיד לפ"ת ניחוש שמא הגוי הראשון הגיד ע"י שאלה ולא הגיד לפ"ת אבל ז"א שהרי לפי דברי הגאונים הנ"ל שהסכימו בספריהם שלא כדעת הריב"ש מוכרחים שסוברים אף שאין אנו יודעים אם הגוי הראשון מסל"ת שהרי טעמו של הריב"ש שסבר שאינו נאמן גוי מפי גוי מסל"ת היינו מטעם שמבואר בריב"ש שם וז"ל שהרי אין הגוי בקי להכיר אם חבירו היה מסל"ת או מתכוין להעיד כו' וא"כ לפי דברי הגאונים הנ"ל שחולקים על הריב"ש מוכרחים שסוברים אף שלא ידעינן אם הגוי מסל"ת דאל"כ במאי קמפלגי וכ"כ מהרשד"ם בסי' ע"ד בהדיא דהלכות רווחות בישראל שלא כדעת הריב"ש אף דאין אנו יודעים אם הגוי הראשון הס"ל תומו. ואף אם נחוש לדעת הריב"ש יראה לענ"ד דגם הריב"ש בזה מודה בנ"ד שמקרי שפיר מסל"ת שהרי טעמו של הריב"ש הוא כמ"ש לעיל שאין הגוי חבירו מכיר אם הגוי הראשון התכוין להעיד או מסל"ת ומשא"כ בנ"ד מוכח מלשון הישמעאל שהגוי הראשון היה מסל"ת שהרי אמר הישמעאל האסלאן באשר שהשופט בא אליו והגיד לו בשם הערלים שהכפריים הרגו ליהודי א' והייט שהגידו להשופט שיעשה משפט בהרוצחי' וגם השופט הגיד לאדונו הייט להישמעאל האסלאן באשר אשר הוא יושב על כסא משפט בנימוסם שיעשה בהם משפט ואין לך מסל"ת גדול מזה וא"כ בזה הותר ג"כ הספק השני .

ואודות הספק השלישי שהגיד הישמעאל בשם השופט שהגידו לו שהרגו ליהודי מי יודע לאיזה יהודי הרגו הלא לא הזכיר לא שמו ולא שם עירו ואף שבעדות השני של ר' אליעזר הגיד ששאל את הישמעאל לאיזה יהודי הרגו והשיב שהרגו לאסלאן חתן יאקוב מ"מ יש להסתפק מי יאמר שהוא נאמן כו' וכמ"ש בתחלת התשובי' גם בזה אין להסתפק שהרי כתב הרמב"ם בפ"א מהל' גירושין אבל אם אמר א' יצא מעמנו ממקום פלוני ומת מחפשים באותו העיר אם לא יצא אלא הוא תנשא אשתו א"כ נשמע מזה שאם לא יצא אלא הוא תנשא אשתו וכב"ד שהעידו העדים וקלתם מב"ד

שלא

שאלה כתלם וחסר מכאן שום יהודי באותו פעם רק ר' ליב. חתן יעקב הנ"ל ג"כ ישאו את אשתו. ואף שיש לדחות דשאני התם כי מה שכתב הרמב"ם דמשיאים אותו היינו כשאומר בפני איש שיצא עמנו ממקום פלוני או מחפשי' באותו המקום ומשא"כ בנ"ד שלא אמר הישמעאל רק על סתם יהודי שנהרג ולא ידעינן מאיזה מקום ומי יימר שיועיל החיפוש. והנה ראיתי בתשובת הרב מהרשד"ם סי' כ"ז שהיה בדעתו להתיר עפ"י עדות שהגידו בשם התוגר שאמר שהרגו ליהודי שיצא מפה אעפ"י שלא הזכיר שמו אבל מ"מ היו רואים משם דשם הגיד התוגר היהודי אשר יצא מפה אבל בנ"ד לא הזכיר שם העיר כלל רק שם היהודי וא"כ אין לומר שיועיל חיפוש דאם איתי' יבדק כל העולם כולו וכמ"ש בגמ' דיבמות אבל בנ"ד באשר שידוע לנו שבעבר פפרקים אשר העידו הערלים שנהרג שם יהודי היא סמוכה לק"ק אובן ולא שכיחי שיירתי כלל מכל הסביבות שיצא משם איזה יהודי כי אין שם שום קהלה וישוב הסמוך לכפר הנז' רק ק"ק אובן ולא נחסר מק"ק אובן רק ר' ליב חתן יעקב בעל של האשה הזאת וא"כ אין להסתפק באחר. ואף אם נחוש לכל הספיקות ונאמר אף דלא שכיחי שיירתי' משם כלל מ"מ מחמת חומר א"א נחוש כי פן איזה עבור או איש אחר הוא ולא בעל של האשה הזאת מ"מ יש לסתירה מטעם אחר שהרי לפי העדות של ר' אליעזר בפעם שני אשר שאלתי אותו למה לא שאל להישמעאל לאיזה יהודי הרגו והשיב ר' אליעזר שהגיד הישמעאל שהרגו לאשכנזן חתן יעקב וא"כ בעדות הזה הגיד הישמעאל בפירוש שמו ושם חמיו ואין להסתפק באחר. ואף שיש לספק בעדות השני של כ"ר אליעזר שלא כתב הרמב"ם בפ"ג מהל' עדות וז"ל וכן אינו יכול להוסיף בעדותו תנאי כללו של דבר כל דבר שיאמר העד אחר שנחקר עדותו שיבא מכללו ביטול העדות או תוספת תנאי אין שומעין לו עכ"ל וא"כ גם בנ"ד שהוסיף כ"ר אליעזר בעדותו השני מה שלא אמר בעדות הראשון וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ואין לומר דדוקי' בד"מ הדין כן ומשא"כ בדבר איסור וכדומה לזה בנ"ד אבל ז"א שהרי אמרינן בתוספתא דכתובות והובא בב"י סי' כ"ס בח"מ וכן העדים שהעידו בין לטמא בין לטהר בין לרחק בין לקרב בין לאסור בין להתיר כו' עד שלא נחקרה עדותן אמרו מבודין היינו הרי אלו נאמנים ומשנחקרה עדותן בב"ד אמרו מבודין היינו אין נאמנים וא"כ מוכח מזה דגבי איסור נמי אמרי' כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ולא בד"מ לבד (והדרכה מליט שד"מ גריעי טפי דא"ל דרישה וחקירה וכמ"ש לקמן בשם תשו' הר"ן) ועוד דאמר בפ' נגמר הדין גבי ההוא מעשה דבעי מיכסא גבי בנו של שמעון ב"ש דהוי הדרי בהו סהדי ויהבי טעמי למילתיה ואפ"ה אמרי' שם שלא היו יכולין לחזור ולהעיד אף שגבי דיני נפשות אמרי' ושפטו העדה והצילו העדה ומכ"ש בנ"ד דיש פלוגתי' בסוף יבמות ר"ע ור"ט אי עדות נשים דומה לד"מ או לד"נ וא"כ בין למר ובין למר אינו חוזר ומגיד וא"כ גם בנ"ד לא יכול ר' אליעזר להגיד אח"כ מה שלא הגיד בראשונה, ואין ליישב העדות של ר' אליעזר דכי אמרינן שוב אינו חוזר ומגיד היינו מטעם כיון שנחקרה עדות בב"ד שוב אינו חוזר ומגיד וי"ל דוקי' בעדות שצריך דרישה וחקירה אמרינן כיון שנחקרה עדותן בב"ד שוב אינו חוזר ומגיד ומשא"כ גבי עדות נשים כתבו התוספות בסוף יבמות בשם ר"ח והרא"ש והרי"ף וכל האחרונים סוברים דאינו צריך דרישה וחקירה והדרכה החוקר בעדות נשים הרי זה מגונה וכמ"ש הרמב"ם וא"כ י"ל דיכול לחזור ולהגיד אף מה שלא אמר בראשונה אבל ז"א שהרי כתב הר"ן בתשו' סי' ל"ד וז"ל ואל תשוב שכשתפסו זה הלשון אם עד שלא נחקרי' עדותן בב"ד כו' שבא בדקדוק גמור ותלמוד ממנו שבד"מ דלא בעי דרישה וחקירה אחר שנתקבל עדותן בב"ד שיכולין לחזור בהן כיון שלא נחקרה עדותן שזה בודאי אינו כו' שכיון שנאמר עדותן בב"ד שוב אינו חוזר ומגיד וא"כ מי לנו גדול מהר"ן שכתב בפשיטות דאף במקום דלא בעינן דרישה וחקירה מ"מ אינו חוזר ומגיד וא"כ גם בנ"ד אף שא"צ דרישה וחקירה ג"כ הדין כן וגם הב"י בח"מ נסתפק בזה ולבסוף כתב ג"כ בפשיטות כנ' וא"כ יש להסתפק בנ"ד בעדות של ר' אליעזר אם חוזר ומגיד בעדות השני. אבל כד דייקית ברמב"ם ובטור שמלא שעדות השני של ר' אליעזר הוא עדות גמור וז"ל הסמ"ע סי' כ"ט אחר שנחקרה עדותן בב"ד אינו יכול העד לחזור בו ולומר דבר שסותר עדותו כו' וכתב הרמב"ם וכן אינו יכול להוסיף בעדותו תנאי כללו של דבר כל דבר שיאמר העד אחר שנחקר עדותו שיבא מכללו ביטול העדות או תוספת תנאי אין שומעין לו כו' א"כ מוכח מהטור והרמב"ם דדייקי בלישנייהו דדוקי' דבר שסותר עדותו אינו יכול להגיד ומשא"כ דבר אחר שאינו סותר עדותו יכול לחזור ולהעיד וא"כ בנ"ד שאינו סותר עדותו רק שמפרש דבריו הראשונים יכול להחזיר ולהעיד ואף שכתב הרמב"ם שאפילו תנאי אינו יכול להוסיף היינו ג"כ פירושו שיש ביטול מלד אי אם לא יתקיים התנאי וכ"כ הרשד"ם סי' כ"ז ומשא"כ בנ"ד וכל מה שאנו יכולין לכוין העדות שלא יהיה עדות מוכחשת יש לנו לכוין וכמבואר מדברי הר"ן בתשו' סי' הנז' ובב"י סי' כ"ט וא"כ ה"ה בנ"ד שמתחלה אמר שהגיד הישמעאל שהגידו לו שהרגו ליהודי א' ואח"כ מפרש דבריו מה שהגיד שהרגו ליהודי א' היינו ליהודי אשכנזן חתנו של יעקב וא"א סותר דבריו הראשונים ואדרבה מיגו שמתחלה הגידו הערלים להשופט שהרגו ליהודי סתם וכן הגיד השופט להישמעאל ואח"כ ראה הישמעאל בעצמו שהוא יהודי האשכנזן חתן יעקב וכן הגיד לכ"ר אליעזר וכן משמע קצת בעדות שהגיד כ"ר שמעון לוי"ן אחר ששאל את הישמעאל שיפרש דבריו הגיד הישמעאל הנז' שאחר שהגיד לו השופט דברים הנ"ל אז רכב הישמעאל לאותו מקום והכירו שהוא יהודי האשכנזן הנז' וביותר שר' אליעזר נתן אמתלא לדבריו למה לא הגיד בפעם הראשון וא"כ נלפע"ד שהאשה הזאת מותרת מטעם ספק הזאת כי אין להם להסתפק עוד בספק הזאת. וגם מן כל דין נלע"ד דיש להתיר האשה

הזאת במה שהגיד כ"ר אליעזר שאמר כמה ימים הלך לבית האשכנז באשר ובאו שני הערלים ונשקו את ידו והגיד לו הישמעאל שאלו הערלים הם הרוצחים שהרגו להאשכנזן ולנלע"ד דגם בעדות זו יש להתיר האשה הזאת אף שלא הזכיר שם אביו ושם עירו ובתוספתי' אמרינן דבעינן דוקי' שם אביו ושם עירו וכמבואר בב"י סי' י"ז בא"ה אבל ז"א דהלא כתב הר"ן בתשו' דדוקי' היכי דאיכ' למיחש ולהסתפק באחר הוא דמצריך שמו ושם עירו אבל במקום שאין להסתפק באחר משיאים את אשתו אף שלא הזכיר שמו ושם עירו ובנ"ד שהעידו בב"ד והעדים שלא היה חסר מכאן מק"ק אובן רק ר' ליב חתן יעקב בעל של האשה הנז' וגם אין להסתפק דלמא על איזה איש ממקום אחר הוא אומר וכמ"ש לעיל. ועוד דאף אם נחוש בעלמי' לכל הספיקו' וניחוש ג"כ דלמא על איש אחר קאמר כמ"ש לעיל נראה דבנ"ד אין לחוש כלל שהרי הישמעאל הגיד אלו הם הרוצחים שהרגו את האשכנזן הידוע קאמר שנהרג והיינו ר' ליב בעל של האשה הזאת שהיה מפורסם שנהרג באותו זמן וכ"כ הרב מהרי"ט בתשו' השייכים לא"ה סי' ל"ה וז"ל שיש לסמוך על דברי הגוי מסל"ת אף שלא הזכיר שם אביו ושם מקומו אלא דאומר סתם והטעם שבודאי על המפורסם שנהרג אמרו ובסי' ל"ו מביא ראיות לזה ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד בודאי על האשכנזן הידוע קאמר שנהרג והיינו ר' ליב הנז' ובזה מיושב שאין להסתפק ג"כ דלמא על איזה אשכנזן ישמעאל קאמר ולא על אשכנזן יהודי ועיין בתשו' הרשד"ם סי' מ"ג וביותר לפי מ"ש לפני זה שהגיד ר' אליעזר בעדות השני שלו שהגיד הישמעאל בפעם הראשון בפירוש על האשכנזן והיינו ג"כ האשכנזן שהגיד לו בפעם הראשון והוא האשכנזן חתן יעקב ובזה סותר הספק הנז'. ואודות הספק הד' בעדות של הישמעאל הנז' שהגיד בשם השופט כו' שהרגו ליהודי אשר נסתפקתי אם ראה אותו תוך ג' ימים כו' וזהו מחלוקת בין הפוסקים אם תולין להקל או להחמיר אבל ז"א דע"כ לא פליגי אלא במלאוהו הרוג ולא נודע להעד שראהו הרוג אם הוא תוך ג' ימים כו' אז תולין להחמיר כי שמא הוא איש אחר ונשתנה אחר ג' ימים ודומה שזה בעלה של זה.

וראיתי בתשובת משאת בנימין סי' מ"ד דף ס"ח ע"א שכתב וז"ל גם אין לחוש לשמא לא ראו אותו תוך ג' ימים כו' מפני שבעדותו של כמר מעמגל קיסר כתב שביום ו' שלטו היהודים לדרכם כו' ובעדותו של כמר כו' כתוב שהישמעאלים מצאו אותן נהרגים ביום א' שלאחריו כו' עכ"ל. והנה דבריו תמוהים מאד איך מוכח מזה שנהרגו תוך ג' ימים דלמא מה שמצאו הישמעאלים הרוגים ביום א' היו אנשים אחרים שנהרגו קודם יום ו' והיה לאחר ג' ימים ונשתנו צורתן ודמו לאותן הישמעאלים שהם אותם היהודים אשר יצאו מהם ביום ו' בשלמא אם העידו היהודים שבאותו מקום שמצאו הישמעאלים ההרוגים ביום א' לא הי' באותו מקום שום נהרג קודם יום ו' וא"כ בודאי תוך ג' ימים נהרגו אלו ההרוגים באותו מקום ולא נשתנו צורתם וראו הישמעאלים אלו ההרוגים והכירו אותם שהם היהודים אשר יצאו מהם ביום ו' משא"כ עתה שאין שום עדות שלא היו שם הרוגים האלה לפני ג' ימים וא"כ י"ל שנשתנו צורתן ודמו להישמעאלים שהם היהודים האלה ובודאי שגגה יצאה מלפניו באלף מחילות וכן הסכימו רבותי. והנה כל הנז' שיש להחמיר דוקי' במלאוהו הרוג כו' וכמ"ש לעיל אבל בעד מפי עד כ"ע מודים דתלינן להקל ועיין בתשו' מהריב"ל ח"א בכמה תשובו' דעד מפי עד תלינן לקולא שראה אותו תוך ג' ימים וכ"כ הרב מהרא"ם בתשו' סי' ב' שהעיד שהתיר כן בכטפיא וכ"כ כל האחרונים וכן מוכח מתשובת מהר"ם הובא בתשו' מיימוני המתחלת חזרנו על כל הצדדים וה"ה בגוי מפי גוי מסל"ת לכל הדברים שוים וכמ"ש בתשו' הרב מהר"ם מפדואה ע"ש וא"כ ספיקו' לפי העדות הראשון שהעיד ר' אליעזר שהגיד לו הישמעאל בשם השופט כו' שהרגו ליהודי סתם ולא הזכירו לא שמו ולא שם עירו רק שאנו מתירים אותו מכח החיפוש שלא נחסר שום איש מכאן מק"ק אובן בזמן הנז' רק זה האשכנזן הנזכר' ליב וכמ"ש לעיל פשיטא שאין כאן נפקות' אם ראה אותו תוך ג' ימים אם לאו ואפי' לפי העדות השני שהעיד ר' אליעזר שהגיד לו הישמעאל בפירוש שהוא האשכנזן חתן יעקב וא"כ יש להסתפק מי יימר שראה אותו תוך ג' ימים מ"מ האשה הנז' מותר דבעד מפי עד תולין להקל וה"ה בגוי מפי גוי ומכ"ש בנ"ד די"ל או שהשופט בעצמו היה מכיר את היהודי האשכנזן חתן יעקב או שהערלים אשר הגידו להשופט הכירו אותו והוא הגיד ג"כ להישמעאל האשכנזן באשר את שמו ושם חמיו אף שבעדות השופט אשר הגיד הישמעאל בשמו לא הזכיר רק שהרגו ליהודי סתם אבל שלא הסקלא ודוי שלנו עתה בעדות השני שהגיד כ"ר אליעזר שהגיד לו הישמעאל שהיהודי הוא האשכנזן חתן יעקב וא"כ יש לומר שהשופט הגיד לו ג"כ שהוא האשכנזן חתן יעקב או י"ל אחר שהגיד לו השופט רכב הישמעאל בעצמו לשם וראה אותו והכירו שהוא תוך ג' ימים שהוא האשכנזן חתן יעקב וכמו שמבואר באמת בעדות של ר' שמעון לוי"ן בשם הישמעאל ומכ"ש שלפי נמוסיהם כאשר יקרה להם איזה מקרה בלתי טהור כזה בעירם או בכפרים דמה ברחבם אם לא יודיעו תכף להמושלים ובודאי היה תוך ג' ימים ואף דבשאינו חבול בפניו מעידים עליו אפילו אחר כמה ימים לפי דברי ר"ת אבל כבר חלקו כל האחרונים עליו וכמ"ש הרשב"א והריטב"א והרא"ה ועוד לפי העדות של ר' שמעון ליון שהגיד לו הישמעאל שראה אותו מוטל בבגדים והי' חבול בפניו מכה עמוקה מקדקדו עד חוטמו וא"כ הי' חבול בפניו ולכן צריך אליבי' דקצת פוסקים אם מכירים אותו בט"ע כו' אבל אין אנו צריכין לזה כי יש הרבה חולקים בזה בעדות גוי מסל"ת אם נאמן להעיד שהכירו בט"ע.

ואודות הספק החמישי שיש להסתפק בעדות של ר' אליעזר בשם הישמעאל שהיה שואל שנקרא סובאשי בכפר אלמאשין והגיד לו השופט כו' וגם מה שהגיד הישמעאל אח"כ אלה הם הרוצחים אשר הרגו להאשכנזן ולכן

נשקו

Digitized by Google

נשקו את ידי ומחניפים לי ויש להסתפק דלמא משקר באשר שמתפאר שעומד לתפוס הרוצחים ואינו נאמן וכמ"ש בפ' כל הגט שמא מקומפריסין כו' אמנם ז"א שהרי כתב הרמב"ם בפ"ג מהל' גירושין הביאו הטור סי' י"ז וז"ל שמע מערכאות של גוים הרגנו לפלוני אינם נאמני' וכתב הטור דמשמע מדבריו שאם אמר נהרג בדין שלא על ידם נאמנים וא"כ ה"ה בנ"ד שהגידו הערכאות שנהרג ע"י אחרים שנאמנים ואף שכתב הטור שמדברי הרא"ש יראה שאפילו אמרו שהרג שלא על ידם שאינם נאמנים הואיל ויש תפארת להם ערכאות מכל שכן בנדון דידן שהיא תפארת לאותן ערכאות עצמם שהגידו דהיינו לאותו הישמעאל והשופט הוא תפארת שהם עומדים על המשמר לתפוס הרוצחים ולייסרם וא"כ י"ל שבנ"ד אינו נאמן השופט וגם הישמעאל המושל הנקרא סובאשי ובפרט בסוף העדות שהגיד ר' אליעזר בשם הסובאשי שהי' מתפאר שהיו נושקים הרוצחים את ידיו ומחניפים לו בשביל יראתו ואף שהב"י דחה דברי הטור וכתב שאינו משמע כן מדברי הרא"ש ועפ"ז פסק בש"ע שלא כדעת הטור בדברי הרא"ש אבל המעיין ברא"ש תמצא שדברי הטור כנים הם בהרא"ש וא"כ מקום להאריך וכמ"ש באמת הרב בעל המפה בהג"ה שם כדברי הטור בדעת הרא"ש וא"כ גם בנ"ד אינם נאמנים אבל לענד"ן שגם לפי דעת הטור והרא"ש יודה בנ"ד שהם נאמנים שאינו תפארת להם כלל .

ומסתייעא לן סברא זו ממ"ש מרן הב"י בתשובו' השייכים לעא"ה דף כ"ז ע"ב בדין מסל"ת וז"ל ומה שטענו כ"ת דלא הוי מסל"ת לפי שהוא בא"יבודא ולא אמר אלא דרך התפארות שעשה השתדלות כדי להוציא הדבר לאור הדבר ברור הוא דהא חרפה היא לו שאמר שהודו שהרגו ופטר אותם באלף לבנים לבד שאעפ"י שלא היה תובע בדבר היה לו לתופסם עאחר שהודו או לאסרם בכבלי ברזל עד שיבא התובע וכיון דא"כ התפארות וכ"ש דחרפה נמי איכא כו' ע"ש וא"כ מכ"ש בנ"ד שאין לומר כאן שהי' התפארות כי אין לך חרפה גדולה מזו שהערלים הגידו להשופט והשופט הגיד להמושל הנקרא סובאשי משפיכת דם היהודי ולא עשו לרוצח מאומה כלל ואפי' בבית האסורים לא שם אותו ובפרט בעדות שהגיד ר' שמעון לינץ שהרוצח אמר שהשדים הסיתו אותו והודה לפני המושל הישמעאל סובאשי ואפ"ה לא עשה לו מאומה ואין לך חרפה גדולה מזו וא"כ אפי' להרב ר"י בר שמואל המוס שנסתפק שם והיה לו קצת וויכוח עם הרב הגאון ב"י ז"ל בתשו' הנז' מודה לענ"ד בנ"ד שא"כ התפארות . **ואודות** הספק השני שלא הזכיר הישמעאל קבורתיו בראיתה זו ויש לחוש לבדדמי הנה אם אבא להאריך בעסק הזה בפלפול הסוגיא ובפוסקים הראשונים וגם האחרונים לא תיכול מגלה עפה ובכן אבא בקצרה הנה המקור בענין הזה דבעינן קבורתיו הוא הרמב"ם בההיא דילא ישראל וגוי מעמנו כו' וכתב הב"י בשם הרשב"א כו' ונראה מדבריו שהבין שהרי"ף והרז"ה הסכים לדעת הרמב"ם לענין קבורתיו אבל ז"א דהגאונים הנז' לא הצריכו קבורתיו רק במים ובמלחמה דיש לחוש לבדדמי ומשא"כ בהריגה, וכר מן כל דין אין להסתפק בנ"ד חדא שהרי בת"ה ושאר אחרונים כתבו דלא הוצרך הרמב"ם והיינו קבורתיו היינו דוקא בעד הרואה דחיישינן לבדדמי אבל בעד המעיד מפי עד ומכ"ש בגוי מסל"ת מפי גוי מסל"ת דא"ל ועוד הלא בסוף העדות של ר' אליעזר שהגיד בשם הישמעאל שאותן הערלים שנשקו את ידו הנה הרוצחים שהרגו את האלמן וגם בעדות השני שהגיד ר' אליעזר שאמר הישמעאל שהרגו לאלמן חתן יאקוב וא"כ הזכיר שמו ושם חמיו שהוא יותר משם אביו ובמקום שמזכיר שמו וכ"ש שם חמיו א"צ קבורתיו וכמבואר בהרב המגיד. ואף אם נאמר שלא לעשות מעשה עפ"י חילוק של הסמ"ע וגם נאמר בנ"ד לא הוי עד המעיד מפי עד רק עד הרואה וכמבואר בעדות שהגיד רבי שמעון לינץ שרכב הישמעאל בעצמו לשם וראה אותו הרוג ע"י מכה עמוקה מקדקדו עד החוטם וא"כ יש לחוש שאמר בדדמי ומצריך קבורתיו מ"מ נלע"ד דבנ"ד א"צ לומר קבורתיו שהרי מבואר בתשובת הריב"ש ז"ל והסכימו לזה כל האחרונים שקבורתיו לאו דוקא אלא כל שטלטלוהו ממקום למקום ואין פוצה פה ונודד כנף הוי כמו קבורתיו וא"כ בנ"ד שהעיד ר' אליעזר בשם הישמעאל שהגיד השופט בשם הערלים שגיררוהו הרוצחים ליער קטן וחסו לכל הפחות הוי כמו קבורתיו וביותר בעדות של ר' שמעון לינץ שהגיד לו הישמעאל שרצה להראות להם מקום שעצמותיו שוכבים שם וא"כ מכל הנז' נלע"ד שהאשה מרת יהנט אלמנת ר' ליב חתן יאקוב כהן מותרת להנשא על פי עדות של ר' אליעזר לכל גבר דיתיצביין .

והנה אבא בקצרה מה שנסתפקתי בעדות של ר' שמעון לינץ שהעיד שבקש ר' אליעזר מן הישמעאל שיפרש דבריו מה שהגיד בפעם ראשון ויש להסתפק אם זה נקרא מסל"ת הואיל והיה ע"י שאלה. הנה באמת לפום ריהטא נראה דזה שפיר מקרי מסל"ת ולא מקרי ע"י שאלה הואיל בפעם ראשון היה מסל"ת וכמ"ש הרי"ף והרא"ש וכל האחרונים גבי מעשה דפונדקית דהיכי דמתחיל הגוי ומסל"ת אע"ג דהדרינן ומגלינן למילתי' שפיר מקרי מסל"ת ומשיאים על פיו וה"ה בנ"ד אבל ראיתי בתשו' הרשד"ם סי' מ"ב ומ"ג שכתב דדוקא אם באותו מעמד שהמסל"ת שואל אותו הישראל שיגלה ויברר דבריו אז לא נפיק מידי מסל"ת ומשא"כ אם נתפרדו זה מזה ובמעמד אחר שאל להגוי שיברר דבריו לא מקרי מסל"ת וא"כ לפ"ז אין שום תועלת בעדות של ר' שמעון לינץ הואיל שכבר נתפרדו זה מזה ובמעמד אחר שאל ר' אליעזר שהישמעאל יגיד לו ויפרש את דבריו מה שאמר בפעם הראשון וכמבואר בעדות של ר' שמעון לינץ וא"כ אין זה מסל"ת והעדות של ר' שמעון לינץ אינו מעלה ואינו מוריד אמנם כד מעיינת בתשו' הרב הגדול בדורו מהרא"ם סי' ע"ג תמצא שדעת החכם מהר"ד אברהם השואל וטודרוס מן הגאון מהרא"ם על נשים השבויות נראה דאפי' עבר זמן רב בנתים אחר שהסל"ת וחזר ושאל אותו מ"מ לא נפיק מידי מסל"ת והסכים לדבריו הרב מהרא"ם בסי' ע"ד בסופו וז"ל וכ"ש שאין צורך לזה בנ"ד מדאמרה בסדיא יקברנוס ע"כ וזה היה בדבריו האחרונים שהיו ע"י שאלה אחר זמן רב שהיה בנתים אחר שהסל"ת וכן מבואר בתשו' הרשד"ם בסי' מ"ב ומ"ג שהי' דעת קצת חכמים כן רק שהרשד"ם בעצמו חלק עליהם מסברא בעלמא וכן ראיתי בתשו' משאת בנימין סי' כ"ה דף קנ"א ע"ג וע"ד שהסכים ג"כ לזה שאם שואלין אותו אף לאחר כמה ימים מ"מ לא נפיק מידי מסל"ת כיון שהעדות הראשון היה מסל"ת ומביא ראיה לדבריו ממ"ז לעיל בשם תשו' מהרר"א אשר הסכים הגאון מהרא"ם לדבריו וגם מתשו' בנימין זאב סי' ז' ע"ש וא"כ לפי דברי הגאונים הנז' פשוט הוא שכדי להתיר האשה הזאת גם בעדותו של ר' שמעון לינץ . **ומה** שנסתפקתי עוד בספק הא' בעדות של ר' שמעון לינץ שסתר הישמעאל דבריו מ"ש בפעם הראשון בעדות של ר' אליעזר שלא אמר הישמעאל כן בפעם הראשון בעדות של ר' אליעזר אבל כד דייקת בעדות של ר' שמעון לינץ הנז' תמצא שאין שם שום סתירה בדבריו רק מה שלא הגיד בפעם הראשון דהיינו לפי שלא שאל ממנו ר' אליעזר שיפרש את דבריו היטב לכן היו דבריו סתומים ואח"כ כשביקש שיפרש דבריו אז פירש הישמעאל את דבריו היטב וזה מבואר בטור ס"ג ובב"י בסי' ע"ש וסי' ל' שכל מה שאנו יכולין לפרש דברי העד שלא יהיו דבריו סותרים זא"ז אנו מפרשים את דבריו וא"כ ה"ה בנ"ד. ואודות העדות השני אשר הגיד ר' שמעון לינץ יש ג"כ לספק קצת אם הוא נאמן באשר שלא הגיד דברים האלה בפני ב"ד הראשון אבל המעיין בתוך התשו' מ"ש בעדות השני של ר' אליעזר יתורץ ג"כ הספק שיש להסתפק בעדות שני של ר' שמעון לינץ וביותר שר' שמעון לינץ נותן ג"כ אמתלאה נכונה למה לא אמר זה בפעם הראשון.

ומכל הנ"ל נלע"ד שהאשה מרת יהנט בת ר' יעקב כהן אלמנת ר' ליב הי"ד מותרת להנשא לכל גבר דיתיצביין. וי"י יצילני משגיאות ויראני מתורתו נפלאות . אך באשר שמוראי הוראה אני ובפרט בהיסור חמור של אשת איש לא ראיתי לסמוך על דעתי כי קשה עונשן של עריות אך באם יסכימו עמי שנים או אחד מבעלי ההוראה המפורסמים אזי אורה גם אני לאמין כי היכי דנמטי לי טובא מכשורא . כ"ד אוכי עפר **ואפרים** במוהר"ר יעקב מבית אהרן מווילנא :

והסכים להתיר האשה הנז' הגאון מרא דארעא דישראל מרנא ורבנא בן של קדושים הרב כמוהר"ר **משה גאלנטי** נר"ו ולסבת הוצאת הדפוס כי רבה היא לא חקקתי בספר תשובתו הרמה .

שאלה כב

לא קם עוד כמשה . חריף ומקשה . אבן הראשה . אוירא דארעא קדישא . ראש גולת אריאל ראשון הוא לכל דבר שבקדושה . הוא אהובי ידידי הרב הגדול המופלא בפיוהא ופלפולא כמוהר"ר **משה גאלנטי** נר"ו .

הנה קריתי ושניתי כת"ב נבחר לשון צדיק יסוד עולם וראיתי תוכו רצוף אהבה עוזה של תורה מ"ש רום מעלתו על פסקי בעסקי העגונה הסגונה ודבריו נכונים למבין וישרים למוצאי דעת מ"ש שפיר קאמר אך דמה שרצה מעל"ת להשוות דעת מהרשד"ם עם דעת מהרא"ם יבטל ע"ב במ"ש הרשד"ם שאם הגוי מוסיף ע"י שאלה על דבריו הראשונים אחר שנתברר המעמד הראשון אינו מועיל וכתב מעל"ת דהיינו דוקא באותו ענין שגבי ישראל המעיד מקרי חוזר ומגיד ז"א מועיל לגבי גוי ע"י שאלה אחר שנתברר במעמד הראשון לאפוקי אם גבי עדות ישראל לא מקרי חוזר ומגיד גם גבי גוי לא מקרי ע"י שאלה ומביא רום מעל"ת אח"כ מ"ש ה"ה הרשד"ם בסי' מ"ב ומ"ג היה באופן זה שמתחלה לא הזכיר הגוי כלל ההריגה וכאלו לא אמר כלום כו' ועיקר עדות ההריגה ומי היה נלמד מעדות הב' לכן אם העדות הב' היה ע"י שאלה אינו מועיל כלום והנה כעת אין תחת ידי תשו' הרשד"ם על א"ה כי המה ביד מעל"ת אבל לפי מ"ש רום מעל"ת בשם תשו' הרשד"ם הנז' בסי' מ"ב ומ"ג נלע"ד דגבי ישראל המעיד אף שלא הזכיר תחלה כלל ההריגה יכול אח"כ לחזור ולהגיד מעסק הריגת היהודי ומי היה הואיל ואין זה סותר ממש דבריו הראשונים וכמו שהארכתי בזה בגוף פסקי אשר תחת יד מעל"ת והבאתי ראיה מתשו' הרשד"ם ז"ל סי' ע"ש ומדברי הרמב"ם ושאר פוסקים לכן אני מוכרח לעיין גוף תשו' הרשד"ם בסי' מ"ב ומ"ג הנ"ל וגם כמדומה לי שבתשו' הרשד"ם סי' מ"ב ומ"ג הנז' כתב דמ"ש ע"י שאלה במעמד שני לא חשיב מל"ת מטעם דמל"ת חידוש הוא והבו דלא נוסיף עלה א"כ משמע שבשום פנים אם אמר ע"י שאלה במעמד אחר אינו מועיל. **איברא** שכ"י מע"ה דכפיש זכותיה וזכות ארעא דישראל כי מצאתי ראיה לדבריו מגמ' בזה כי מ"ש הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים דהיכא דמתחיל הגוי להגיד לפי תומו אף שדבריו האחרונים המה ע"י שאלה לא נפיק מידי מל"ת דברים אלו נקוטים ממעשה דפונדקית גבי והא איה חבירנו קאמרו ומשני כיון דחזיתינהו בכיא כו' ועפ"ז קאי הרי"ף והרא"ש הנז' דהיכא דאח"כ מגלינן למילתי' שפיר ע"י שאלה לא נפיק מידי מל"ת וגבי הא דחזיתינהו בכיא אף דמחשיב כהתחלת דברים וכמ"ש הפוסקים מ"מ בהתחלת דברים לא אמרי שום דבר מענין מיתת חברינו רק כשאמרו איה חברינו אמרה מת כו' ועפ"ז קאי הרי"ף והרא"ש דמוכח מזה דהיכי דמגלי מילתא אח"כ שפיר ע"י שאלה לא נפיק מידי מל"ת וא"כ שפיר כתב רום מעל"ת דמ"ש מהרשד"ם בתשו' הבו דלא נוסיף עלה דדוקא באותו מעמד כו' היינו דוקא דוגמת הנדון של הרשד"ם כי דון מינה ואוקי באתרה . **ברם** מה שרצה מעל"ת לדמות עדות ישראל אי אינו חוזר ומגיד אז גם גבי גוי לא מקרי מל"ת ע"י שאלה במעמד אחר דוגמת הנדון שבתשו' הרשד"ם ולענד"ן דגבי ישראל המעיד אם היה סותר דבריו הראשונים חוזר ומגיד אף שלא הזכיר תחלה כלום

Digitized by Google

בזוס מעמן הסרינס אבל אין בידי כעת תשובת הרשד"ס אם נאמר שבתשו' הרשד"ס סי' מ"ב ומ"ג מקרי סותר דבריו הראשונים אבל מתוך הסברא נראית שזה לא מקרי סותר ואפ"ס אי הוי ע"י שאלה במעמד אחר לא מהני . **ואשר** כתב רום מעל"ת לתרץ מה שהקשיתי על ספר משאת בנימין והאריך רום מעל"ת וז"ל דודאי יש לחוש לשמא לא ראו אותן תוך ג' ימים אך אם העדים אומרים שראו אותן תוך ג' ימים אין לברבר על העדים כו' תם מ"ש מעל"ת אך אם העדים שהעידו בפנינו אמרו בפנינו שאלו שראו אותם ההרוגים ידעו שהם פ' ופ' ושהוא תוך ג' ימים לא נאמר להם מנין כו' הנה זהו פשוט ולית דין צריך בשם אך במ"ש מעל"ת בדברי רש"י בעיקר התי' ח"ל דמר ולהכי קאמר הרב בעל מ"ב שכיון שלפי עדות כמר אהרן וכמר מענדל ביום ו' הלכו היהודים לדרכם מן הישמעאל ובעדותן של כמר מיכל כתוב שהישמעאלים מצאו אותן הרוגים ביום א' שלאחריו נמצא כאלו אמרו אותן העדים של כמר מיכל אותן שיצאו יום ו' מצאנו הרוגים ביום א' וידעו והכירו כו' . **הנה** תורה היא וללמוד אני צריך בכן תמהני על פה קדוש יאמר דבר זה ובפרט בחומר איסור א"א והשם ממהרות להתיר ע"פ סברא זו א"א לעגונה הלא בשלמי' בסברי' הראשונה אשר אמר מעל"ת שאין אנו מדקדקים אחר העד איך יודע ואיך הכירו שהוא הוא ושהוא תוך ג' ימים יפה כתב אבל כאן להרכיב שני עדות יחד העדות של כמר אהרן וכמר מענדל בשם הישמעאלים ועדות של כמר מיכל אשר העיד בשם הגוים שראו אותן הרוגים ביום א' וזהו לענ"ד צריך תלמוד דממ"נ אם נאמין לעדות של כמר מיכל שהם אותן היהודים שנהרגו כו' וא"כ אין אנו צריכים לעדות של כמר אהרן וכמר מענדל ואם לא נאמין לעדות של כמר מיכל שהם אותן היהודים והכירו אותן הטיב אינו מועיל ג"כ העדות של כמר אהרן וכמר מענדל כי י"ל שאותן שיצאו ביום ו' הלכו לעלמא לחיים ולשלום ואותן שמצאו הרוגים המה אנשים אחרים אשר נהרגו ג' ימים לפני זה ול"ע לענ"ד . **ומ"ש** רום מעל"ת שעדות ר' שמעון עם העדות ר' אליעזר הוה בפעם א' בלי שום הפסק בודאי סברתו נכונה בזה אבל המעשה שהיה לא כך היה . **ואשר** פלפל מעל"ת אם הדיינים הוי דומיא לעדים שאמנים לומר ולהגיד . הנה לכאורה נראה שהדיינים עדיפים מעדים וכמ"ש הסמ"ע סי' כ"ג דשני הדיינים נאמנים לעולם אפי' יש ב' עדים שמכחישים אבל אין הנדון דומה לראי' דהתם איירי בלא שום טעות וגם אין שום כתב ביד בעלי הדינים ומשא"כ אם יש שום כתב ביד בעלי דינים לא מוכח מהם שיכולין לומר איזה דבר מה שיסתור דבריהם של כתבם . ואדרבה ראיתי בתשו' מהר"ם מינץ שכתב שאם יש ביד בעלי הדינים פסק של הדיינים והדיין רוצה לפרש את מ"ש בפסקיו ולפי פשוטו של הכתב סובל פי' אחר שאינו יכול לפרש לפי דעתו והביא ראיה ממ"ש בגמ' דמליעא גבי מתנוקת במתיבתי' דרקיע' אי בהרת קודם לשער לבן אי לאו קב"ה אומר טהור כו' אבל דברי מעל"ת נכונים שהדיינים לכל הפחות כעדים ובזה ישקוט שאנן עד כי יבא ינון בארעי' קדיש' בשלמא נפישא. כ"ד המעתיר ומתחנן בעדו אהובו הנאמן בבריתו הדורש בשלום תורתו ומשנתו כל הימים אני עפר **ואפרים** מבית אהרן מווילנא :

שאלה קג שר התורה ארי שבחבורה אספקלריא המאירה כחמה ברה הוא אהו' מחותני יושב בשבת תחכמוני נ"ן סיולא מחמת הספינה סחוק עמוד הימיני הרב המופלא בפיונא ופלפולא עושה פלא ר"מ ואב"ד כמוהר"ר **אליקום געץ** סג"ל נר"ו .

על דבר העדות אשר הוגבה בבית דינו אודות האשה אשת כמ"ר זעליגמן חתן כמ"ר אייזק מברודא וביקש מעל"ת ממני לחוות את דעתי בעסק האשה העגונה ולהתיר אותה מכבלי העגונה וז"ל הב"ד גביות העדות אשר שלח מעל"ת אלי במותב תלתא בי דינא כו' ואתא לקדמנא הבחור כמר יצחק מקראקא והעיד כו' ח"ל איך בין גקומן לכפר נעסקאב וואו זעליגמאן חתן אייזק ש"ן מברודא פלעגט דרינן דער הרבריג צו זיין בין איך אריין גקומן אין דר זעלביגע הרבריג האב איך פיל גזעהן פון קרעטמרייא אן דיא שקצ"ת האב איך גפרעגט וואו איז דער יהודי טעסני (והוא כינוי לשם זעליג בלשון פיטש) הין גקומן וואס בייא הייך פלעגט צו זיין האבן זיא מיר גענפרס דער טייוול וייס וואו ער איז הין גקומן אזו בין איך ארויס גיגאנגן רופין סיך דיא ב' ערלים אוג האבן גזאגט דוא יהודי וויא נייסטו אין דען בית אריין דריק זענן שני רוצחים זייא האבן גהרגט דען יהודי טעסני וגם בין איך נקומן אין אנדרי סייזר אין איטליכן הויז האט מען מיר גזאגט אז דיא קצבים אוים זיינר הרבריג האבן אין גפירט לין פעלד אוג האבן אים גהרגט ואח"כ בין איך קבן שעמנין ניקומן האט מען מיר גזאגט אז איין שקצ' אין שעמנין זיא הייסט פלאוו"קין וויים פון זיין הריגה האב איך זיא גפרעגט האט זיא מיר גזאגט בייא דער מיל שקירלאווי האב איך פון וויטן גזעהן וויא דיא שני הויז קנעכט האבן גהרגת דען יהודי טעסני אוג ער האט זיך גבעטן זיא זאלן אים לאז אוועק נעמן ביילרס בייא זיין לעבן לאזן האבן זייא אים אפרט גהרגת אוג איך האב מיר ספר בהרגן זיא זאגן מיך ניט זעהן עכ"ל . היום יום ב' ו' אלול תכ"ס לפ"ק . עכ"ל הגביות עדות הנ"ל .

תשובה הנה ראה ראיתי וקריתי ושניתי הגב"ע הנ"ל שהוגבה בק"ק ברודא ע"ד האשה העגונה אשת כמר זעליגמן הנז' וראיתי בדברי מעל"ת שנסתפק בעדות זו שלשה ספיקות . וז"ל מעל"ת ותחלה אל אלי חובת הביאור באיזה אופן התירו חז"ל נוי מסל"ת. שנית אם בעינן להזכיר שם אביו ושם עירו. שלישית אם צריכין לומר קברתיו דחיישי' דלמא אסרו בדדמי. והנה יש להסתפק עוד זולת הספיקות הנז' דהא אם נאמר דמקרי מסל"ת מה שאמרו הערלים בני הכפרים מהריגת היהודי אבן מ"מ יש נסתפק בזה מאחר כשבא הבחור אל הכפר שאל את בני הבית היכן הוא היהודי זעליגמן א"כ מאחר שתחלת הדבר היה ע"י שאלה ואפשר שמעו בני הכפר מזה וגם ראו אותו שהולך אל הבית ויצא מן הבית הזה והוי דוגמת שהבעלים מרדפים אחריהם וא"כ אף שאח"כ הגידו לו הערלים מהריגת היהודי אחר ששמעו שבעלים מרדפים אחריו י"ל דאין זה מקרי מסל"ת ;

הנה מקור מוצא הדין הזה איתא בתשו' מיימוני בשם מהר"ם וז"ל שם בהגה בתשו' המתחלת חורה על כל לידי לדדים כו' עד ושנסתפקתם מאחר שהקרובים הוציאו קול בכל העיירות שמסביב דדמי קצת לאיה חבירתו לא דמי דהתם קא שייכי ליה בהדיא אבל הכא דלא שייכי להאי גוי גופי' מקרי שפיר מסל"ת אע"ג דידע שמחפשין אותו דהא"כ היכי מהימנין לשום גוי מסל"ת בעדות אשה כו' נימא דלמא משקר ולפי שיודע שהלך בעלה למד"ה ואי אפשר לה להנשא עד שיעידו לה שמת אומר כן כדי לקלקלה אלא ודאי לא פלוג רבנן כו' אלא סמכינן אכל עדות גוי שבשעה שבא לפנינו הוא מסל"ת כו' ע"ש עכ"ל באמת לכאורה אין ראיה לדבריו להתיר כשהקרובים הוציאו קול לפי סברתו שמדמי זה לאיה חבירתו כי מה שהביא ראיה לדבריו דא"כ היכי מהימנינן לשום גוי מסל"ת כו' נאמר דבאמת לא מהימנינן לשום גוי מסל"ת עד שידע בודאי שהוא מסל"ת ואין אצלינו שום ספק או ספק ספיקא כלל לחוש שהגוי מכוין לקלקלה או איזה חשש אחר כי מסל"ת שנאמין לו להתיר א"א על ידו ודי לנו להתיר אחר שילא מלבינו כל הספיקות והוא בודאי מסל"ת כמ"ש הריב"ש בסי' שצ"ז ח"ל אלא שבנדון זה שהוא תלוי בסברא אם נאמר שהוא כמשיב על השאלה אם לא ומנין זה הוא תאור מאד שהרי אם אין זה מסל"ת אין כאן עדות כלל ואם נשאת תלא סי' ראוי שלא להתיר' כו' עד ובמה שכתבת כו' ודאי הדין עמך דגוי מסל"ת חידוש הוא והכו דלא גוסיף עלה כו' ע"ש וא"כ ה"ה בכ"ד ומה שהביא מהר"ם ראי' אח"כ לדבריו מהא דכתב הרי"ף גבי גזלן דד"ת פסול לעדות אשה ואפ"ה כשר במסל"ת דלא גרע מגוי כו' ואע"ג דכל ישראל יודע דמשיאין ע"פ ע"א ואפי' פסול כו' וקרינן ליה מסל"ת ויליף לה דמהימן מק"ו מגוי כו' ע"ש האמת שכדבריו כן הוא דאין חילוק בין גוי שמכיר בדת יהודית ויודע שישיאוהו על פיו כו' אבל מ"מ צריכין אנו לחקור היטב אם בשעה שמסל"ת אם נתכוין להעיד או להתיר כו' וכמו שמסיים מהר"מ בעצמו שם וא"כ בנדון של שהקרובים הוציאו קול בכל העיירות כו' נאמר דדמי קצת לאיה חבירתו כו' וה"ה בכ"ד כפי מה שכתבתי לעיל .

וראיתי מ"ש הרב הגדול מהרי"קו ז"ל בשורש קכ"א שמביא ראיה לדבריו מהא דתשו' מהר"מ הנז' ועוד הוסיף טפך משלו וז"ל ואשר נמנעו שלא להחשיב גוים הרודפים מסל"ת מפני שכבר הגיד השופט אל הרודפים כל הענין לענ"ד שהדעת מכרעת שלא לחלק בכך דהתם נמי בהא שכתב מהר"מ דחשיב מסל"ת ולא דמי לאיה חבירתו היו הגוים יודעים שהיו מחפשים אותו הקרובים ואפ"ה חשיב מסל"ת כו' ומביא הרב מהרי"קו ראי' לדברי מהר"מ הנ"ל מגמ' דהגוזל בתרא וז"ל וכן משמע קצת בהגוזל בתרא דף קי"ד דמקרי שפיר מסל"ת אע"ג דידע הענין ואפי' שמעה מפי הבעלים בעצמו כדמשמע התם לכאורה כו' אריב"ב נאמנת אשה וקטן לומר מכאן יצא נחיל זה ופריך ואשה וקטן בני עדות נינהו כו' הב"ע שהבעלי' מרדפים אחריהם והיו מסל"ת מכאן יצא נחיל זה משמע לכאורה דאע"ג שהבעלים מרדפים בפני האשה ומתוך כך נתעוררת ואומרת מכאן יצא נחיל זה אפ"ה חשיב מסל"ת ואע"ג ששמעי' מפי הבעלים עצמם שאמרו שהוא שלהם כיון שלא אמרו לה דבר ולא שאלוה להעיד להם דדוחק הוא להעמידי' דוקא בדלא שמעו הרדפת הבעלים מדלא פירש התלמוד ואדרבה מדקאמר כגון שהיו הבעלים מרדפים אחריהם והיו מסל"ת כו' דמשמע דע"י רדיפת הבעלים הס"לת עכ"ל והבאתי דבריו באריכות לפי שיש ליטא וליתן בו .

הנה ראיתי מ"ש הרב מהרשד"ם בתשו' לאה"ע סי' קס"ה על שם ה"ס מהרדב"ז ז"ל שהקשה על דברי הרב מהרי"קו ח"ל ואני איני מאמין לדברי מהרי"קו הנז' בפשט הסוגי' וגם הוא לא אמרה אלא לכאורה ומ"ש דדוחק הוא להעמידם דוקא בדלא שמעו הרדפת הבעלים מדלא פירש התלמוד ואדרבה מדקאמר כגון שהיו הבעלים כו' ואף על גב דאין משיבין את הארי לאחר כו' מ"מ אין הסוגיא מוכחת כדבריו דמה הוצרך התלמוד לפרש דבלא שמיעת רדיפת הבעלים עסקינן דאין רדיפת הבעלים אלא נגלות שלא נתיאשו כו' עיין בתשו' ה"ס מהרשד"ם הנזכר מה שמביא בשם גדול א' בתשו' הנז' שהשיג על ה"ס מהרדב"ז הנז' ורצה לתרץ קושיא הנ"ל וז"ל התם השיג הנ"ל ופניאה דעת ממני דחיות כו' דקשה בעיני כי מי הגיד מרא דאוקמתי' דרדיפת הבעלים כו' הוי נגלות שלא נתיאשו כו' דהא רב יהודה לא אתי לתרוצי אלא קושית הגמ' ואשה וקטן בני עדות נינהו כו' וא"כ מה שייך יאוש לענין נאמנות העדות וכ"ת דהכי גררא נקטי' רב יהודה לאשמועינן דצריך שיהיה זה קודם יאוש כו' קשה זה מתרי טעמי חדא דמתני' בפירוש קאמר דצריך שיהי' זה קודם יאוש דהכי תנן וכן נחיל של דבורים אם נתיאשו הבעלים הרי אלו שלו ועוד דלפי סברתו נראה מדברי רב יהודה דצריך שלא נתיאשו הבעלים והא' כו' הא סתמא הוי יאוש והא ליתא דהא לעיל קאמר בגמ' וכן נחיל של דבורים כו' דקנין דרבנן הוא כו' סד"א כו' אפי' סתמא נמי הוי יאוש קמ"ל אם נתיאשו כו' אבל סתמא' לא הוי יאוש כו' ולפי דברי הרב ז"ל דמיירי במרדפים נגלות לנו שלא נתיאשו נראה דהא סתמא הוי יאוש והוא היפך האוקמתי' א"כ מכל הני טעמי א"א לפרש פירוש הרב בזאת ההלכה וזהו תורף דברי ההם המשיג על דברי ה"ס מהרדב"ז שהביא ה"ס מהרשד"ם הנז' .

ובדי שלא נשווה לה"ס מהרדב"ז כקטלי קני באגמי במה שהשיג על ה"ס מהרי"קו הנז' וכתב דאין רדיפת הבעלים אלא נגלות שלא נתיאשו הבעלים

Digitized by Google

הבעלים ומשיג עליו שוד החכם המשיג סג"ו כו' וכתב וז"ל ונלע"ד שמתחלף
לו לחי קונים בחומה שמכינו פ' מ"ם שסך נכר קוריו כו' וקמלר בסיפא
לם היו הבעלים מרדפים כו' ואסם ולחי למען יתום פירושו נגזות לט. לם
מיחלפו הבעלים לם לא כו' מכל מכם לא שייך לחי פירושם כו' ע"כ נממת
מליטו עוד בדם הזה לה בהגוזל בתרא לשון שהבעלים מרדפים מחריו סוא
מעשם שמכח זה מלו יודעים שלא מיחלפו הבעלים כי מחרי' לם בגמ' מחר
קוני סגי המביר כליו וספריו כיד מחר ויש"ל לו לם נגיבה בשיר יבבא הלוקח
כמה הוליא ויטול וכתב הר"ן לם וז"ל יבבא הלוקח וקודם יתש מיירי ולפי'
לרבנן דלמרי' לחם נגיבה יתום בעלים מיירי כגון שהבעלים מרדפים לת
הגיבה כו' ע"כ וכ"כ התוס' בד"ה המביר ולפי' לרבנן נמי דלמרי' לחם
נגיבה מיירי כגון שהבעלים רודפים מחריו ודוחק שלא מיחלפו מהן מעולם
כו' ע"כ ל"ל מוכח מכל זה ללמן שהבעלים מרדפים מחריהם כו' סייט
מעשם דבא להורות שלא מיחלפו הבעלים . **אמנם** מה שהקשה לעת שייך
הכא לחי פירושם מכח הגהות הגז' מחרי מעמי הגז' חדא דמחרי' בפי'
קלמר כו' ועוד כו' הכא פרש ניבא תרי תשובות של החכם המשיג על ה"ה
מסרדב"ז רלחיתי להניח מ"ם מהרי"בל ז"ל ברשעותם כלל ל' שלמה ג' שמניח
ג"כ הסוגיא דהגוזל בתרא כו' סא דגממת הקשה לו קשן לומר מכחן יגא
נחיל זה כו' עד משמע דהדיא דמע"פ שהיו הבעלים מרדפים בפי הקשה
כו' ומתוך כך נחשודו כו' וכתב לח"כ מהריב"ל ז"ל לך לבי טקפי כי רלחיתי
בפירש"י שפי' מרדפים לחריהם קודם דברי הקשן דרבנים לדבר דשלו הן
ולפירש"י אין להניח רלחיה כו' דטכל נומר דס"ל שלא ידעו הקשה והקשן
מרדיפת הבעלים ולפי דבריו הקשה לי קוש' חזקה מס הקשה רבינו, נרא מפי על
ס"ם אין מס"ת כאר שלא נעדות הקשה מהא דלחיל של דבורי דהא שלמי נחיל
לשם על עדו' דמס"ת שמכי' שלא לפי שהיו הבעלי' מרדפי' ורבני' לדבר דשלו הם
ומסרי"ו בחשו' פי' קכ"ת כנרחה מדבריו הכין זאת ההלכה כמו שפירשנו
ברשעותם לרבותא נקט מרדפים לחריהם כו' עכ"ל מהריב"ל. והכה פה בחשו'
סזאת הקשה לפירש"י קוש' חזקה הגז' ולא תי' כלום וכתב שמהריב"ו
תולק על פירש"י בחמת לפי זה בשלמה ס' הניח ג"כ מהריב"ל דברי רש"י
הגז' ומהריב"ו הגי' וכתב ג"כ שיש להקשות לפירש"י קוש' חזקה הל"ל
ומשיים שם וכבר סיס לפסר לומר כי מהריב"ו ז"ל לפי' ע"פ פירש"י כתב
ס"ם כו' עכ"ל ור"ל שגם רש"י קובר שידעו הקשה והקון מרדיפת הבעלים
כו' ולרבותא נקט רדיפת הבעלים דלם שידעו מ"מ מקרי מס"ת וכמו שקובר
מהריב"ק ולין כלן מחלוקת ול"כ לפ"ז לא הקשה הקוש' חזקה הגז' ממש
בשלמה ג' לא תי' כלום על הקוש' חזקה הגז' בחמת יש ליישב הקוש' הגז'
בכמה פנים .

וראיתי בזה מ"ש ה"ה מהרש"ל ביש ס"ם שלו פ' הגוזל סי' כ"ח
שהניח ג"כ דברי רש"י וז"ל ופירש"י הבעלים מרדפים קודם דבר הקון כו'
הקון כו' וכתב על זה ה"ה מהרש"ל ולין פירושו קודם דבר הקון כו'
והקון והקשה מעיניים על דבריהם מו של רדיפתם דמ"כ לין זה מס"ת
וכו' לגא לגלו דוקא פירש"י קודם דבר הקון כו' ורש"י מילתא דפשיטא
נקט שלם קודם דבר הקון לם רודפים לז רדיפתם בביהד רגלים לדבר וכן
סוא לשון הרמב"ם (פ"ו מהל' גזילה) נממת הקשה כו' מכלן יש נחיל זה
והוא שיהיו מס"ת ויהיו הבעלים מרדפים כו' לגמת דמס"ת היינו בלא
שום הקרים ורדיפת הבעלים כו' ע"ש נממת תמהני עליו שמניח רלים
לדבריו מלשון הרמב"ם ולא הניח רלים לדבריו מדברי רבו הרי"ף שמוכח
בסדיא מדברי הרי"ף דמ"ל כלל רדיפת הבעלים לפי שהרי"ף השמיט קושית
הגמ' והקשה והקון בני עדות כו' וב"כ השמיט ססוגיא הא דהבעלים מרדפים
מחריהם רק כתב ססוגיא שמחריהם הא לחמר דב לגי לין מס"ת כאר כו'
והקשה וסא נחיל של דבורים ס"ל בקון דרבנן והשמיט לגמרי הא דהבעלים
מרדפים ב"כ מדברי הרי"ף נרחה בהדיא דמ"ל שיהיו הבעלים מרדפים וזהו
רלים לדברי ס"ם מהרש"ל דרש"י מילתא דפשיטא נקט ולא דוקא פירש"י
כי גם דברי הרי"ף יש לפ' כן דמ"כ יש להקשות מהרי"ף למה השמיט
סתוקמתי' דהא הבעלים מרדפים וה"כ לפ"ז יש קלת לתמוה על מהרש"ל שלא
מביא רלים לדברי הרי"ף מבל לין זה תימה כי מכ"ם דברי רש"י
תולקים על הרי"ף כי לפי פירש"י ל"ל שכ"ם הבעלים מרדפים לו קודם דברי
הקשה והקון לו מה"כ רק שלא ידעו הבעלים מדברי הקשה והקון לפוקי
לפי דברי הרי"ף ל"ל כלל להרדפת בעלים. נממת דברי הרי"ף נריכין ישוב
למה השמיט סתוקמתי' דבעלים מרדפים מחריו והוא בכל הפוסקים הרמב"ם
והרא"ש והטה"מ סי' ס"ע מטעה התוקמתי' לנריך שיהיו הבעלים מרדפים
מחריו, לף שלכאורה הרא"ש והטור תולקים מהר"מ במז"ל שלדברי הרא"ש
שמיא התוקמתי' כמשמעו כגון שהיו הבעלים מרדפים והקשה והקון מס"ת
כו' וכ"כ הטור סוף סי' הגז' וה"כ המשמעות מדברי הרא"ש והטור שבעלים
מרדפים קודם דברי הקשה והקון וכמשמעות דברי רש"י ומש"כ הרמב"ם
כתב תמלה שמס"ת הקשה והקון וה"כ כתב שיהיו הבעלים מרדפים מבל
מ"מ כולם מודים לרדיפת הבעלים ולפוקי הרי"ף השמיט דברי סוני'
דלרדיפת הבעלים ונרחה מה דברי"ף סבר לעין נריך כלל רדיפת הבעלים .
וראיתי בתשובת הרשד"ם הגז' שהניח החכם המשיג הגז' בתשו' הגז'
שהרגיש ג"כ בקושית הגז' שהקשה מהרי"ף הגז' בתשו' לו ג"כ
הקושית הגז' שהקשה מהריב"ל על פירש"י דמלי מקשה רבינו לרב לגי מהא
דגמ' לגמ שם לחיי כמרדפים כו' ועוד הקשה שם כמה קושיות ולגם
לתרץ דרב לגי פליג ורב יהודה ס"ל דרב יהודה ס"ל דבכל קנין
וחפי' קנין דלורייתא כל דחזיק מרדפים הבעלים דרגלים לדבר דשלו הם
רלי לסתניה חפי' בשל תורה לשלה וקנין מבל מלי מרדפים חפיו בגמ'
ס"ל לרב יהודה דחיכם נממים ורב לגי פליג וקמלר דוקא בעדות לשה כו'
דלמרי' לחם נגיבה יתום בעלים מיירי כגון שהבעלים מרדפים מחריהם
ס"ל לרב יהודה דחיכם נממים ורב לגי פליג וקמלר דוקא בעדות לשה כו'

Digitized by Google

ס"ם מסריב"ל ושמר סופקים הם' ומחרן ע"ז ו"ל ע"כ נרחם בעיני הלא מרך דרפת הבעלים הלא בפחמא שלא ידענו אם נתיאשו כו' ואולי לא רש"י פי' כן דרגיש לדבר שהן שלו כלומר שלא נתיאשו מהן והוי הפקר ומ"ש במחני' אם נתיאשו אין הא פחמא לא סיימו היכא שהגמיל בודאי שלו אבל כש"ג שהגמיל סימן בבירור שלו הלא ע"י פדות הגם ונקון ג"כ כל היכא דלא רדפו הבעלים מחריפם ג"ל להחזיר דאיכ תרתי לריעותא מדא דעדות הגם ונקון נאו כלום ושוד דלמ' לימוש ומכח הכי ספיק אין לו להחזיר הלא ברדיפת הבעלים כו' וה"ב לא הקשה כלום מהסנגות שהביא המכם המציע על ס"ם מהרדב"ז ברחם ההסנה לחשוש מתורלת בע"ם מה שהביא המחבי קחני אם נתיאשו כו' אבל פחמ' לא סיימו היכא לאון יהיינן בודאי שהגמיל שלו וכמ"ש הרמ"ל הכ"ז ומ"ש שאריך סיימו הבעלים מרדפים לגלות שלא מתיאשו סיימו נפיק נאבי נאמת הגם ונקון כו' לאון אנו יודעים שהגמיל שלו כי אם ע"י עדות הגם ונקון כו' נכן צריך רדיפת בעלים. וגם ההסנה שביה המכם המציע הכא על מהרדב"ז נ"ב מתורן כזה ו"ל במכם המציע ומוד לנפי סברתו נראה מדברי רב יהודה דצריך שלא נתיאשו ה"ק שראינו אותם מרדפים אם פחמא הוי יאוש וא"א ליה, ה"א לעיל קאמר וכן נאיל כו' דקון דרכון הוא כו' אפי' פחמ' נאי מיקם כו' קמ"ל אם נתיאשו ע"ם וא"פ מ"ם גם ההסנה זאת אינה כלום ה"ם בגמ' וכן נאיל של דבוריס דמפחמ' לא הוי יאוש סיימו היכא דידעינן בודאי שהגמיל שלו וכזה מיירי המחבי וכן נאיל של כו' וכמ"ש הרמ"ל הכ"ל ומשל"כ נסיפ' נהא דנפחמת הגם ונקון כו' מיירי דאין לאו יודעין שהגמיל שלו כ"א ע"י העדות של הגם ונקון לכן צריך רדיפת הבעלים לגלות שלא נתיאשו אם פחמ' הוי יאוש. **ובזה** מיושבים הסני הסנות של המכם של הרב מהרדב"ז ז"ל ומה שהכריח נהרב מהרדב"ז לזה הפי' במתיתין סיימו לפי שהוקשה לו בגמ' סחוקמתא דרב יהוד' שמיירי במרדפים ס"כ מאי הקשה רבינא לרב תחי"כ וכמ"ש לעיל בשם מהריב"ל ורש"ל הכ"ל ושמר קושיות הגם' לכן כתב מהרדב"ז דרדיפת הבעלים סיימו לגלות שלא נתיאשו כו'. ועוד הביא המכם על הרב מהרדב"ז בתשובת הרב מהרשד"ם ז"ל ח"ל ותו קשיא לי דכיון דכוונת הרב לדחות פי' מהרי"ק נאמי לא דמכו עם פירש"י שכתב מרדפים מחריפם קודם הכר הקון דרגיש לדבר דלאו דסם ס"כ הרי עם הפי' הזה אין כח למהרי"ק לפרש עם פירש"י ולא להוציא הדין שהוציא וכמו כן ממוסריי"ק מי תמא לית נעלם ממנו פירש"י ועם כי פירש"י נראה דשק לכאורה עכ"ז סיפ ל"ל למהרי"ק להכיחו ולעשות מעשה ומתן עליו. **הגה** מתוך כתבי כותבו ניכר שפשוט בעיניו שפ"ם מהרי"ק מוכח להיפך"י ולא כן מוכי ממדי שיש לומר שגם מהרי"ק מודה לפירש"י שהבעלים מרדפים מחריפם קודם הכר הקון כו' ולפ"ז לפי פירושו של רש"י דייק מהרי"ק לא למחו עם פירש"י שכתב דמיירי דידעו שהגם והקון שהבעלים מרדפים כו' ומתוך זה נתעוררו שהגם והקון וזהו שכתב ה"ם מהרי"ק דמשמע דהדי' שמפי' שהבעלים מרדפים בפי' הגם והקון ומתוך כך נתעוררת ותומרת מכאן יש נאיל זה כו' וה"כ נפ"ז מהרי"ק הוי חוכח של פירש"י וכבר הנו מוזהרים ושומרים מפי סופרים ומפי ספרים שכל עיקר שמנו יכולין לעשות כדי להשוות המחלוקת בין הסופקים ושמפרשים הנו ממויבים להשוות חותם כדי שלא להרבות מחלוקת בין הפוסקים וה"כ לפ שם ה"ם מהרדב"ז חוכח על ה"ם מהרי"ק במשמעות סשוני' גמ"ם למיירי בדשמעו הגם והקון מרדיפת הבעלים כו' וכ' שמין סשוני' מוכחת כדבריו דסיינו שמין רמיס לדברי מסשוני' כי י"ל דהשוני' מיירי בדלא שמעו כו' ואין ונלו ורפיא בידים שמם מ"מ הוי מוכרת מפירש"י שיחוק מהרי"ק עליו ויהיה מוכרת מפירש"י למיירי דוק' בדלא שמעו רדיפת הבעלים ונכן הין תמיהת החכם המציע כלום על מהרדב"ז שיחתם פי' מהרי"ק עם פירש"י.

והנה מלחתי רחיתי במסריב"ל בתשובות כלל מ' סי' ג' דף ד' ע"ג ו נרש"י ז"ל פי' חאר בזחת המימרת דלח כמהרי"ם ומהרי"ק ז"ל שהם ס"ל דמפי דקם מרדפים מחריפם נרגיל ורש"י ז"ל לח פי' כן חלח כתב מרדפים מחריפם קודם הקון כו' ע"ם. והכי נכחורה חלה בדעת מהריב"ל גם כן כסברת החכם המציע חמנם נכפוף מסיק הרב מהריב"ל וכתב וז"ל וכבר היה לחסבר נומר כי מהרי"ק חפילו על פירש"י כתב מה שכתב עכ"ל ע"ם וכ"כ הרב מהרש"ם בתשו' סי' מ' שהקשה תחלה על הרב מהריב"ל ממ"ם שהמהרי"ק חולק על רש"י כו' ומפיים שם וא"ת לפ לפירושו של רש"י דייק מהרי"ק ז"ל כו' דהרי משמע שהקון והפשה ידעו שהבעלים מרדפים וכן כתיא מהרי"ק רחים לדבריו דחפי' דידעי מקרי מפל"ת כו' ע"ם. **עוד** מביא החכם המציע בתשובת מהרשד"ם הנ"ל על ה"ם מהרדב"ז ז"ל ותחלה נריך חני להעתיק משם מה שהקשה ה"ם מהרדב"ז על מהרי"ק הנ"ל והשיבו דבריו בתשו' הרשד"ם ז"ל הנ"ל בע"ם ה"ם מהריב"ו ומ"ש בגמ' כגון שהיו הבעלים מרדפים מחריפם כו' לעיל שמעו הפשה שהבעלים מרדפים כו' דדוחק הוא להעמידה בדלא שמעו דוק' כו' והקשה ה"ם מהרדב"ז וז"ל דמשמע הפשה דוקא שהן הקון שמין הקון יודע רדיפת הבעלים ומ"ג דשמע אין שמיעתו כלום כן הפשה בדלא שמעה כו' והביא מלוי הוי יאוש ומשמעות הזה כי אם הכמה נריך נידע נרדיפת הבעלים כו' כי היו מסכרת שהיו כ"כ קטנים שלא ידעו ולא יכירו ומהדרה כי היכי דמקים הפשה לקון נומר שהיה יודעת ליקם קון הפשה ונומר אם הפשה שומעת ומכחת אין טוב נרע ה"ב קון וזו היא קברת מפנית כו' עכ"ל. **הגה** דברי החכם המציע נפלחים בעיני לו יהא כדבריו דיש נומר ליכא הקון הפשה ונומר דמה הפשה שומעת ומכחת וה"ם קון כו' הלא קי"ל כמה סוגיות בתלמוד דכל היכא דמיכ' נסקיש קון נאפשה קון נאפשה ונומר שהיה יודעת ליקם קון הפשה ונומר שהיה יודעת ליקם קון הפשה ונומר שהיה יודעת ליקם קון ה

(הג"ה שבן הרב החבר ז"ל)

ביאור דברי הר"ן ריש פרק ח' מהלכות מלוה ולוה ופ"ק דגיטין ד"ה ואמר רבי אלעזר וכן קבלתי מפי הגאון זצ"ל ע"כ :

כפם גדול מחד :

וראיתי

מ"ש עמית הרב בעל ש"ך בי"ד סי' סג, שעקבה שם בפם מחותם הרב מהר"ג ער"ו על הח"מ סג, ו"ל דפם הר"מ ופייתו דמריכן קפילה שוא לו עצה, משום דלא מרע מזקתי, דהרי הוא מפ"ת לגא פעצם משום דהי"כ מ"ל פיודע לבעלין בפעם כי, ואפ"ה אדרי קושי' לזוכיה דפם הר"מ פפק כר"ת ופפק דפעבין קפילה כי, וב"כ עצעם משום מפ"ת לחד דלי משום דלא מרע מומתו תבני בקפילה לחוד כי ע"ש. ולפי מ"ש ניעל אין דבריה אלו מוכרחים כלל ואדרבה משעה מדברי הר"מ מיפכ דפעצם שוא משום דלא מרע מומתו וכפי דברי הוזם, וכמ"ש הרב מהרי"ך בפם ס' הדרישה שנ. ולפי פעצם שכתבתי ניעל ניש לדחות הראיה שהביא הפעם הנ"ל בספר פני משה מהא דקפילי, כי שפומבין מליו דפ"ת סיינו משעם שלימו משקר כי יש ליעמל על זה ג"כ לגוי מחר ויוחלין לעמוד על הדבר וכמבואר לעיל משעם זה יש ג"כ לדחות הראיה שהביא פעם מהרי"ט מן הנעי דנינין מפחות שטרא פרעתה דעביד בשכחות של גוים דמקרי לב' גוים זה עלה בפני אם בעל"ת גב כן פעצם הנ' דוקא עלה משקר הגוי כי מצרת פן יפעל לגוי מחר ויתנגב שקרותו לכן מיכו משקר, ומפ שעעל לגוי מחר ועלה שעך על הגוי הרעתן לריכין שלו לחתן זוזא דבריהו שנ' בעצ, הנ' למה שעל רב פפא לפני גוים ועלה שעך על הגוי הרעתן ו"ל לפי שעתו, אם בעצ, ומנני מפעבדי כפעבד זה ועל"ע עלה עדיף מהיתי של הגוי מיהרעל מ' שיהרעל מ' גוי ועלה פעבד ליתן מיהו מעצם עדות רק מפעם מפ"ת וג"כ כמילתא דשכיחא בעניני מיהו משקר מ"מ לא רלה לפעוך על גוי מ' דומיא דיהרעל לשבריהן בין הפעדים שעין יודעים לקרות שנים קורים לפיהם ומותנים ובין כעור ח"מ וכ"י סי' מ"ה. וע"ל בפ"ז מין רלים להוכיח מפם כמו שהוכיח ס"ם מהרי"ע ז"ל מפת דפערת פרעתה דמקרי מפ"ת סיעל ומין יודעים שהגו לריכים לפדותן דלפי מה שכתבתי ניקר עלה שהרעל לפקר וכמ"ש לניל ומפ"ל בפדות פלה. וע"ק דכפי דבריהם שרלו לבנים רלים מהגוי דפערת פרעתה וגם מקפילת מרעתה כו', לפדות מפם מ"כ מלבד ג"כ מזה לף אם שיתנים להגוי על מיתת פלוי אם הגו יודעים פעך פאו לחדיה ולפדיר את מפעתו כפדותו רק למיזה כוונה מהרת כתבר ג"כ שכתבתי, את מפתי בפדותו. עפ"י פנדת הגוי וכתבר שמקרי מפ"ת וכמעת ז"ל וכמבואר בתלמוד וכבל שפוסקים וכמ"ש גבי פודקית נוים סיתם ומפ"ת ומקשה בגמ' וסל קתמרי היה תבילו כו' ומפני שם כיון דמזיקות נוסו שהרי ואין לנו לריכין לפתרך כזה בתנם כי זהו מבואר אפי' לפתולים דהם שלא את הגוי לף מקרי מפ"ת ולפי מה שכיעלו המכמים רלים מפשות דקפילה ומפשות דפטרי פרעתה ושם היה הפעבד ס"ו שלוה ופ"ם מקרי מפ"ת ובפ"ב שלי הנם דפם יש פעם מחר וכמ"ש לניל. ולף שמעתי דברי פפכמים הרבנים הנ', בשם שהביאו רלוות הנ' מ"ם בשר כתבו הגאונים הרשתים ומפתמידים שיש לפפוק כדברי הריב"ש ופיעתו שעעבדים דלף אם לומר הגוי אמת היה פעוי לגבי מקרי מפ"ת וכמבואר בב"י שפתב ה"ה מפרי מיילמך שבכל כתי דיוים שפפאלוניקו בימי ליתי נאות מולם שהיו הם פפם הממפ לפתיר ובדעת הריב"ש ה"ה, ולף שניל פפעב לפה ב"ג בפניים כי ליעות דהיינו דעת הריב"ש ולעת הר"ן הנ', שהחיר בזה מ"מ עם בעל פפעם מידה שפשיקר כדעת הריב"ש רק שהפ"ה חמ"ל שיש מחילי, מפתי מפתי, בעלמי. ולף אם נאמר שמ"מ יש לחלק לדברי הפחמידים שבעל פפעם כל מניעת בעות של פפאור שפשיר בעם הגוי על פפניעת היפודי יזלינמן הנ', תמלא שלין מקום לאומרי' ני' כ"ל שפרי פפר הפאור כתב

לחה נכנם לבית הנ"ל כי בבית הכ"ל הם שני לחמים שהרגו ליסודי מעפר ומ"ל מעפעות הלעון מאר שניהו לו פהרלים הנ' שהם לא ידעו שכח אל הבית הלו להקר לחר הפרוג ושלינמן הנ', ומפרו לפ"ת הלא יכנם אל הבית הלו מחמת הרלחים הפם ופם לא ידעו כלום מרפיפת הבהלים .

אמנם לריכין הנ' לחקור ולדקדק בחקור פעניו הם זה נקרא גזל מפ"ת היהודי הנ', ובאר מחוקת הפרלים להגיד לו דברים לחרים רק מהרינת הגוי רק מהרינת פלוי הם זה נקרא מפ"ת ומחוקת הרחפוים הלא הפם הר"ן והריב"ש תלמידו דלפי דעת הר"ן הלי נקרא מפ"ת רק הם הגוי מפפר מעניו לעניו עד שמגיע לפי תומו לגרת הבית ומפ"ת מהרינת בהלה ומחוקת הריב"ש נלמד דפפיר מקרי מפ"ת אף הם לא הקדיש כלום מדברים לחרים. **הנה** הר"ן כתב בתשובה וכביאו ב"י סי' י"ז דבל שלא חמר דבר בקיפור עיין לפניו לו לחריו לא מקרי מפ"ת ופולי עובדי דנפר, בבי ליתניהו ובבי מוכח ולכאורה דבריו לריכים ליישר הלוך מוכח מתוכח דנפר, דתיירי בהקדים דברים לחרים כי, ועיין בתשובה הי"ם מהריב"ל סי' פ"ז בבי, ובקומרים ס"ם מהרש"ם לבעות לחתחת הבל בית הלו הפתוח לכל הפתות ומהריבי בזה הוא לפוחר ולא עלה בידיו רק כדרכם אך רלית בתשובה דפ"ת מפ"ת סי' פ"ז דף ל"ח שמלים בשם מכם מ' שלא ליהון בדבר החדש ה' לא להביא ראיה לזכרי הריב"ש ושלא כדעת הר"ן מפל לחברי, בנפי, דל"ב ובי גדי שלולו בחלבו דשיילים לקפילת מרפתה דפרש"י לקפילת מרפתה נחתום נוי ומשמיע דפוחר לפמוך לפ"ת ולא יודיעוהו שלריכין לזכר ליפור ופוחר כי הרי הפם לח"ג דפודיענן לו שלריכין לו פם בעצם יש בי ומלכין להודיע לו הגוי הוי מפ"ת כיון שלינו מלוי לפמוך פי לפתיר עב"ל וב"כ מניח שם רבו הרב (פהר"י פרלבי) פפ"ב דניפין גבי הפוא פעדת פרפתי דלכיך בעצ"ג מקרי לב' גויפ זה בפבל"ת ומנני כהו מפעבדי ופפיפת שב"י פפים מבקש פפם רב פפא פיו קורלים בפ"ת ומנני כהו ממעבדי שלא ידעו שפעו לריכין לעדותם כי, וב"כ הרפד"ם פעוד הימיני בפי פ. **והרב** בעל פ"מ דמי הרלות הנ', ו"ל ואחר הפתילם דלפו רלי' היה דהרי עצם של הר"ן מפום דליכא יהים מוכיחות דהגוי מלכין לפליד דפלת"ם דלפו לפי פהר"ן פפר לים פלוי מבלי שום הקר הלא ודאי מוכיח מתוכו דכוותה להליד ואלריפי קי מלרים דלפו לכי בדרך מדות הבל בבפי דקפילת מרפתה דלפ מוכיח מתוכו מידי דהרי הגן הוא דפיילין ליה פה עצם יש בתבעיל מבלי שהיצה שלבר מיפור וכיתר הגי לריכין לו הלא כמי שרוצה להזמין מפפים כי, ורוצה לידע עצם פהבעיל ע"כ כפליב לפמלתיו ואומר פה עצם יש בתבעיל מפ"ת הקרי כיון שלא סודיעו לו דלפיפור וכיתר הגי לריכין לו מפמר שלא יפיר דברי כדרך מדות הבל בבפי דקפילת מרפתה דלפ מוכיח מתוכו דלפ"ת מפרש"י מפפוס שפרעתה פרפתי קפיי נפ דהרב מהרי"ם מפפוס שפרעתה פרפתי כי פהם מקום לדחות בעין הדמי' הנ' עכ"ל פ"ם . **ונלעדין** דכפדו של פ"ם בעל פ"מ בעקומו מוכח מפפ פה דברי דחוקים דממלק בין הפיה דקפילת לפהות דפיה פלוי מת דגבי קפילת לחו מוכיח מתוכו כי דפיילין ליה כי דלפיפור והיתר הגי לריכין לו כי פ"ב עפה הלא גם גבי גוי שלמר לים פלוי מת לף שלא מחר בקיפור דבר לפניו נמחר ג"ב דלין מוכיח מתיכו דכוותה הגוי להליד ומחר דלין כוותה הגוי להליד ומב"ם להחיר רק כדי שיוחו סיורפים ליד לממלק מו כדי להוליח החוכות שלו מו להספיד חוחו ומב"ם פכופקים ועיין בתשובי, ה"ה בב"י בין מפ"ת ומשולם לין כוותה הגוי להליד חת מעתו מו להליד ודוקמת למחי דממרי בגמ' בהגהו מוכדי דמלן מיכח כי חיוחי שביב חיוחי מליבח דפריב"ם בר פלונתים ופיעתו דפ"ל דלמלן הגוי ומקרי מפ"ת לף שלינו חומר בקבר דבר לפניו רק בשמחר לים פלוי מת וכולחי מוכרחים מהו לומר שלין כוותה הגוי להליד מו להחיר רק כוותה בב"ם לניל ולף שהר"ן ופיעתו חוקים על מבלי מת לכולחי מוכרחים מהו ל

ילמק ח"ל מזו ניך מרוים ניגעין רוסין מיך שי מרלים טוב מלכין
ניתנבש דוש יהודי ווית נייפסו מין דמן כיית מריין דריין זמין שי לימנים
זית מלכין ניסרנת דמן יהודי עמסי מלי"ק ומרל"ם והלמ"ד והמ"ש ושער פוסקים
כמנהג דילמק ר"נ כר למתי' דרב ביבי כו' מי מיתי' לתרי ילמק מו לפ
כו' גבם כאנו' פ"ק דכ"ם וניעין פרק כל סגם נבי מנא נב מנם כשוק כר
כמובש דמי מיעין לתרי שחורי כו' סיינו לוקא במרא לימנא מו סומק
ולא שכיחי ליירת, מו לפ סומק ושכיחי ליירת ומנם"כ פתרוייהו לניטות,
כמו בג"ל נפי מ"ש מנל"ת כ"ע מודים למין מנו מוסדין לתרי שמות עמסי
כו' . וראיתי שהניח מנל"ת דברי התיספות פרק החנם שלום שכתבו
כשובד' דילמק ר"נ דע"כ מיירי שלא סומקו שי ילמק ר"נ ושכיחי ליירת,
כו' ושכיחי מנל"ת מה שמקשו מתפרשים נרשב"ם ורמ"ם שכיחי נפרק כל
הגם שמם כלשון התוספות ומנם"כ סיים דהכא שכר דשניון מרתי לניטות,
סומקו ושכיחי ליירת וכ"כ הפור כשם הרא"ש ומשון התוספות הנ"ל, מנמע
דכסומקו לנד מיעין ומתב מנל"ת ול"ל ומי תומר שלא כיוון יפה כרשת
התוספות להמה שכרו ולסם היפוך מס"ל והתוספות שכרו לנרנא לפיט
כסומקו לנד מיעין ול"ל טמר כן דמ"כ מלי מקלי התוספות מנ"כ נל"ה
תמר רבא כו' הם לנא מייתי רבא רמים מרבו רבה והוכיח מנל"ת מזה
דרבא שכר דפרתי בעיון לריעות, נאמר שמשכרת דרבה שכר פרק כל הגם
דפרתי לריעות, בעיון. זהו תוקף דברי מנל"ת. הנה מלי דפשיטא למנל"ת
דהתוספות שכרי לנרנא תרתי בעיון מבם הקושיא הנזכר מבעיא לי טובא
דלמא מדברי התוספות שכתבו לתרי ילמק מודה רבא כדפירשנו לעיל והכא
כסומקו שי תבי בר נתני ו"ל כו' ולפי דברי מנל"ת דרבא שכר לנברי
כרבה דבעיון פרתי לרעותא נ"כ מלי מקלה מהא דסומקו שי תבי בר
נתני הנא לק בסומקו שי תבי בר נתני מים לא שכיחי ליירת שכר רבא
דלמא מייתי, נב' תבי בר נתני לילי דלמא שכיחי ליירת, לק ש"ל דמחמת
הוי מקום שהשיירות מצויות תבל קלה לפה נקטו התום' דבסומקו
מודה רבא מהמת בסומקו לנד מלא ולעלי דרבא שכר בסומקו לנד
מיעין לק דלמא שכיחי ליירת, וכן מוכח מדברי הרא"ש פרק כל הגם דיש
להחמיר יותר בסומקו ולא שכיחי ליירות מנלא סומקו ושכיחי ליירות
שכתב שם וז"ל כתן במקום השיירות מצויות כו' ונ"ל הוא שסומקו דלא ניכר
והיינו דרבה ופ"ה מפ"י דלא סומקו לא ניכר ופניו דרבה וילמה דכ"ם שם
סומקו מהפ"י שמין השיירות מצויות דיותר יש לחוש שמותו המלוי בעיר
עבר דרך שם כו' . אבן לק שדברי מנל"ת ליכם מוכרחים כדברי התום',
ומה שרוצה להוכיח לניפרוך גם על רבא דלתי דלא כמתן דרבה שכר דדוק
כ' ריעותו, ונר"ז לפי' שכיחי ליירות לנד בלא סומקו כו' מין זה דקחק
לק דלמא מהי כר"ז לנמרי מבל כרבה מהי כחד לד היכא דלא סומקו ולא
דשכיחי ליירת, דלא מייתי' כרבה מפ"ג דבלר הבני לק סומקו ולא שכיחי
ליירת לא מהי כרבה ומ"ש לפ"ז מין דברי מנל"ת מוכרחים ולא כי שניים
מוכרחים מבל שקשה על דבריו מה שהקשיתי לעיל מפ"ם התום' נבי מבו
בר נתני . אבן דברי הרמ"ם פרק כל הגם מין לפרש רק ספירוש השני שהרמ"ם
כתב שם וז"ל נרסינן בפרק השלה שלום כו' עד ושל כרמין מיירי בשכיחי
הכא דלא סומקו ושכיחי ליירת כו' עד ונם לא מיירי בשכיחי ליירת ולא סומקו
וסומקו דנסת לא שמר רבא כו' מלא ודלי מיירי בשכיחי ליירת ולא סומקו
כו' פ"ם ומם כן הרמ"ם מיט מבית כלל הרמיה דמן בר מיית ובריצת
נדבדי מצוי רמיה מבת דוכל מעשה פ"ד כו' ונם מתמיל כתרתי ומסיים
כתרתי ומם כן מוכח מדברי הרמ"ם שסוכר רבא לדוקא סיכא לתרתי תרתי
לריעותא סות דמיעין ומעש"כ מי סומקו ולא שכיחי לו שכיחי ולא סומקו
לא מיעין וזהו שממיים שם הרמ"ם ופניני מבי ורבא כו' ורבא שכר כרבה
ללא מיעין עד לסיכא תרתי לריעותא ולכן כתב הסור שהרמ"ם והרי"ף
שברי ללא מיעין עד לסיכא תרתי לריעותא ומם כן דברי הרמ"ם וסעור
נכונים ומם שהברי התוספות יש לפרש כ' פירושים לפי מרמ"ם מי
מפשר לפרש רק כדעת הסור ומ"ש הרמ"ם בפרק השלה שלום בסומקו
דילמק ר"נ ומיירי ללא סומקו ושכיחי ליירת כו' מדע מיסייעו נקע וס"ם
בסומקו ולא שכיחי ליירת .

וראיתי נ"כ נס' מ"ו הרב בעל מלקט מחוקק מ"ם נפי י"ז ס"ק ל"ח
שהניח שם דברי הב"ח מ"ם נקונטרים למהרון שהרגיש נם כן
נקושיא הנ"ל, דהברי הרמ"ם דמשמע מדבריו דבסומקו לנד מיעין לדברי
רבא ומם כן קשה על הסור כו' ודחי שם דברי הב"ח, הנה לק שדברי הב"ח
נקונטרים למהרון היינו כי מבר מלני מתוך הב"ח על ס"ם ממש כפי
שהעתק מ"ו בעל מ"ם דברי הב"ח נקונטרים למהרון בקיצור נרשה שהיו
למ"ם הפירוש בדברי הרמ"ם ולא כמשמעות התוספות לפי פירוש רשלון
הנ"ל . ותמיהני שלא ס"ם הנ"ל דמי דברי הב"ח וכתב דסמעיין בדברי
הרמ"ם ירשה שלא הפשה כן ולא ידעתי למה ומה שהשיים שם מבל סומקו
ולא שכיחי ליירתא משמע דליכא תרתי לריעותא מיעין וכמ"ש לעיל נשם
הרמ"ם בפרק כל הגם בתחלת פרוש ג, מש"ל שהם כד מעיינת בדברי הרמ"ם

Digitized by Google

וכפי הדקדוקים שדקדקתי בדבריו שהיה לשון התוספות ירא"ה ממש פירוש הרא"ש כמ"ש הטור בשמו אכן בודאי מה שמחלק הב"ח בדברי הטור והרא"ש בין קרוב לרחוק אין דבריו מוכרחים כמעיין שם . **ובזה** יש להסתפק עוד בעדות הנז' שלא נזכר בעדות הבחור שאמר בשם העדים הנז' שקברו את היהודי העשהי הנקרא זעליגמן הנה מסל"ת בכתבו פתח בתלתא ספיקות ואחד מהן שלא נזכר בעדות זה וקברתיו וסיים בתרתי שלא ביאר הספק הזה כלל אמנם כד מדקדק בדברי העדות הנז' והפוסקים השייכים לזה תמצא שיש כדי להתיר האשה הזאת בעדות של הבחור יצחק הנז' כי אטוסון דכולהו מי שמצריך שיאמר קברתיו הוא הרמב"ם בפי' י"ג מה"ג הובא בטור סי' הנז' וז"ל הטור כתב הרמב"ם יצא ישראל וגוי ממעטו למקום אחר ובא גוי והמסל"ת איש שיצא עמי מת משיאים את אשתו כו' והוא שיאמר קברתיו והשיג עליו הטור וכתב ואיני יודע למה צריך שיאמר קברתיו . **הנה** ראיתי כמה פוסקים שרוצים ליישב דברי הרמב"ם והרב המגיד מחלק בין כשמזכיר שם היהודי שמת או שנהרג כו' ובין כשאומר סתם יהודי שיצא עמי מת וא"כ בנ"ד שהזכירו הערלים שם היהודי העשהי א"צ קברתיו אכן אף שתי' המ"מ דברי הרמב"ם מ"מ כתב הוא עצמו שיש להשיב על זה וכמו שמקשה הכ"מ עליו ועיין בתשובי' ה"ה מהרא"ש סי' י"ד והר"ן מחלק בין שהגוי מכיר את היהודי אז אינו צריך שיאמר קברתיו כו' משא"כ אם אינו מכיר אותו וע"ש מילתא בטעמא הובא דבריו בב"י סי' הנז' ואם כן גם לפי דברי הר"ן בנ"ד אינו צריך קברתיו שהרי הערלים אשר אמרו להבחור יצחק מהריגת יהודי העשהי היו מכירים אותו היטב כי המשא ומתן שלו היה בכפר שלהם .

וראיתי בש"ע הסי' י"ז שכ' יצא כותי וישראל עמנו כו' וי"א שצריך שיאמר קברתיו וכתב בעל המפה בא"ה ודוקא בכה"ג שאין מזכיר שם המת ואינו מכירו אבל אם מכירו לא בעינן קברתיו במסל"ת פתח בתרתי וסיים בחדא שמתחלה אמר ודוקא שאינו מזכיר שם המת ואינו מכירו, ואפשר דבמזכיר שמו הוא מכירו אמנם ז"א פשוט דאפשר שהגוי שמע מאחר. ונראה שבעל המפה לא רצה לסמוך על הזכרת שמו לבד כאשר שחילק זה כתב הסמ"ע ליישב דברי הרמב"ם והסמ"ע בעצמו כתב שיש להשיב על זה אף שלענין אם אינו מזכיר שמו כתב שצריך שיאמר קברתיו אמנם אף אם מזכיר שמו צריך ג"כ שמכירו וכמ"ש הר"ן כל זה כתבתי לפי דעת הר"ן והריב"ש . **אכן** לענ"ד דבנ"ד אין אנו צריכין לכל זה דע"כ לא מצריך הרמב"ם קברתיו אלא דוקא כשיאמר הגוי מת איש פלוני או נהרג פלוני במסל"ת אז יש לחוש שיאמר בדדמי לכן צריך שיאמר קברתיו משא"כ כשהגוי אינו בא להודיע מיתתו או הריגתו רק מתוך דבריו של הגוי נלמד הריגתו או מיתתו כמו בנ"ד שהערלים אמרו לאותו היהודי הבחור יצחק הנז' שלא ילך לבית הזה כי המה הרגו ליהודי עשהי ואם כן הערלים לא באו רק להזהיר את היהודי ולא באו להגיד הריגתו ומיתת העשהי בזה מודה הרמב"ם וכל הפוסקים שא"צ שיאמר קברתיו וכ"כ הב"ח כעין סברא זו ויישב בזה מה שמקשה הב"י על תשו' הרמב"ם והטעם הוא מאחר שבאו להזהיר את היהודי הנ"ל בודאי בירור גמור אמנם שהרגו ליהודי העשהי ואם כן גם מכח הספק הזה יש להתיר האשה הנז' . **ואשר** שיש לחוש להחמיר בעדות אשה הנ"ל מן קטטה יש בינו לבינה ואיתא בגמ' פרק האשה שלום אבעיא להו ע"א בקטטה מהו ופירש"י קטטה בינו לבינה והלך למה"י ובא ע"א ואמר מת מי מהימן ולא איפשטא וכתב הטור ת"ל אבל יש קטטה בינו לבינה כגון שאמר' גרשתני כו' אינה נאמנת ואפילו אם ע"א מסייע לה אינה נאמנת ואם באת כתב הרמב"ם לא תצא כו' לפי משמעות דברי הטור משמע דהיינו שיש קטטה בינו לבינה ובאה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת ואם עד מסייע לה שתחלה אמרה היא מת בעלה וגם העד בא ואמר מת פלוני אפ"ה ועד מסייע לה משקרא ואינה נאמנת ולאפוקי אם היא אינה אומרת כלום ממיתת בעלה רק שהעד לבדו בא להעיד ואומר שמת בעלה או נהרג אז לא שייך לומר שהעד מסייע לה כי העד הוא העיקר ואז אנו סומכין על דברי העד ומשיאים אותה כי בשלמא אם היא אומרת שמת או נהרג ואנן אמרי' שמחמת שנאה אומרת בדדמי (או מטעם אחר) ואז אמרינן שגם העד סמך עליה ג"כ בהיות שסובר העד שעדותו אינה מעלה ואינה מוריד שבלאו הכי היא נאמנת לכן אומרים שגם העד אומר בדדמי (או מטעם אחר) ומשא"כ אם היא אינה אומרת כלום ואז עיקר הסמיכה על העד ונאמן ואם כן לפי זה בנ"ד אף אם יש לחוש לקטטה הלא היא אינה אומרת כלום רק העד בא והעיד ממיתת בעלה ונאמן העד ומשיאין אותה .

אמנם כד מעיינת בדברי הרמב"ם תמצא שז"א שהרי הרמב"ם כתב בפי"ג מה"ג האשה שאמרה לבעלה גרשתני כו' והכחישה והלכה היא ובעלה ושלום בעולם ובאה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת שזו הוחזקה שקרנית ורוצה להשמט מבעלה בא ע"א והעיד לה שמת בעלה לא תנשא שמא שכרה אותו ואם נשאת לא תצא עכ"ל ואם כן לפי משמעות דברי הרמב"ם שכתב בבבא דסיפא בא ע"א והעיד לה שמת בעלה משמע שהוא בבא בפני עצמה ולא קאי אבבא דרישא דהיינו שהיא אמרה תחלה מת בעלי ואחרי כן בא העד גם כן והעיד כדבריה וכמשמעות דברי הטור רק בבא דסיפא איירי שהיא אינה אומרת כלום רק העד בא והעיד לה שמת בעלה ואפילו הכי חיישינן שמא שכרה אותו ודלא כמשמעות דברי הטור הנז' וא"כ בנ"ד יש מקום להחמיר בעדות זה אם יש לחוש לקטטה בינו לבינה דזה ממש מקרי ע"א בקטטה ולא איפשטא ולחומרא וכמ"ש הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים . **וביותר** לפי מה שראיתי בב"ח שכתב בטא"ה סי' י"ז הכ"ח וז"ל ול"ע על מ"ש רבינו ואפילו אם עד מסייע לה כו' דמנ"ל הא הלא פירש"י כו' אלמא דלא קמבעיא ליה אלא בהלך הוא לבדו למד"ה ובא ע"א והעיד לה והיא אינה אומרת כלום אבל בהלכה היא ובעלה למד"ה ובאה ואמרה מת בעלי וגם ע"א בא ואמר מת בעלה נראה דפשיטא דתנשא דהכא ודאי דייקא שהרי היא אומרת מת ולא על עדות העד היא סומכת ומביא ראיה מלשון הרמב"ם הנ"ל ע"ש וא"כ משמע מדברי הב"ח דהסברא איפכא אף לפי דברי הטור היא יותר להחמיר כשהעד מעיד לבד והיא אינה אומרת כלום ממה שהאשה וגם העד מעידים שמת בעלה וא"כ בנ"ד באם יש לחוש לקטטה אז אין להתיר לאשה הזאת דמקרי שפיר ע"א בקטטה ולא איפשטא ולחומרא וא"כ לפ"ז אין מקום להקל באשה הזאת אף לפי דברי הטור .

הנה אחר קצת חיפוש מצאתי ראיתי בתשובי' הרב הגדול מהר"ם מזרחי סי' ב' בפי' דברי הרמב"ם בויכוח שיש לו עם הסמ"ע בענין ע"א בקטטה במ"ש הרמב"ם הטעם דיש לחוש שמא שכרה אותו וכל מפרשיו ונושאי כליו של הרמב"ם יצאו לנקום טעם נכון לדברי הרמב"ם במה שבדה מלבו טעם שמא שכרה אותו וטעם זה לא נזכר בגמ' והאריך שם הרא"ם הנז' וכתב דאמרי' גבי ע"א דמילתא דעבידא לגלויי לא משקרי בהו אוקמי' ה"מ היכי שמעיד מעצמו בלא פיתוי ושכירות אבל היכי שיש לחוש לפיתוי ושכירות לא כו' עד והנה גם בעל הטורים הרגיש בזה ואמר ואפילו ע"א מסייעה אינה נאמנת ואם נישאת כתב הרמב"ם לא תצא כיון שהעד מסייעה ונראה שהוא סובר שמ"ש הרמב"ם בא עד אחד והעיד לה שמת בעלה לא תנשא דמיירי כשאמרה היא מתחלה מת בעלי ולא האמינוה מפני שהוחזקה שקרנית ואח"כ בא העד הזה והעיד לה שמת בעלה שנראה כמסייעה ויש לחוש שמא היא שכרה אותו אבל אם לא אמרה מתחלה שמת בעלה אלא העד בא לבד ואמר שמת בעלה נאמן הוא דומיא דע"א במלחמה וע"א ביבמה דהטעמא דכולהו משום דעבידי לגלויי כו' ע"ש בארוכות וא"כ מוכח מדבריו דיותר יש להאמין לע"א בקטטה כשמעיד לבדו והיא אינה אומרת כלום ממה שהיא אומרת בתחלה מת בעלי ואח"כ בא העד ומעיד כדבריה דיש לחוש לזיוף ושקר וזהו כפי הסברא אשר כתבתי בתחלה ולא כסברת הב"ח וא"כ לפ"ז יש להקל בנ"ד אף אם יש לחוש לקטטה בינה לבינו וכמ"ש לעיל מאחר שהאשה לא אמרה כלום רק העד בא לבדו וכמ"ש לעיל . **ואף** לפי סברת הב"ח היה נראה בעיני לכאורה לחלק דאף דאמרינן בגמרא ובפוסקים דיש להחמיר בע"א בקטטה היינו דוקא כשהעד מעיד שראה שמת או שנהרג דאיכא למיחש לבדדמי או שמא שכרה אותו לפי דעת הרמב"ם ומשא"כ אם העד מעיד ששמע מפי הגוי מסל"ת שנהרג או שמת בעלה לא שייך לומר בדדמי וגם לא שייך לומר לשמא שכרה אותו כי פן לא יתקבל עדותו מה שהגיד בשם הגוי שהיה מסל"ת כי יש הרבה חלוקי דינים בדין מסל"ת ואתר כ"ע דינא גמירי וא"כ בודאי עדותו הוא אמת אף במקום קטטה איבעיא דכ"ע דאם איתא שרוצה לשקר היה לו להעיד כפשוטו שראה שמת או ששמע שמת משא"כ כשמעיד בשם הגוי אפשר שלא יתקבל עדותו וא"כ מה הועיל השקרן בשקרותו וא"כ לפ"ז בנ"ד שמעיד הבחור ר' יצחק ששמע מהערלים שהזהירו אותו שלא ילכו לבית הרוצחים שהרגו את היהודי העשהי וא"כ בודאי עדותו אמת אף במקום קטטה . **והיה** נלענ"ד ליישב בזה מה שהקשה לענ"ד קושיא חזקה לכאורה בהגהות הרי"ף שמביא בעל ש"ג פ' האשה שלום דף ת"ן ע"א סעיף ג' בשם ריא"ז וז"ל וכן קטטה בינו לבינה אם בא ע"א ואמר מת בעליך נאמן כב"ה עכ"ל והדבר זה נפלאה בעיני שהרי זהו האבעיא בגמ' ע"א בקטטה מהו ולא איפשטי' ועלתה בתיקו ותיקו דאיסורא לחומרא וכמ"ש הטור והרמב"ם ושאר פוסקים לחומרא וא"כ מה עלתה לו להריא"ז שפסק להקל חאו לכאורה צ"ע אמנם במ"ש הוא נכון דיש לחלק בין ע"א בקטטה כשאומר שראה שמת בעלה ובין כשאומר כששמע מפי גוי מסל"ת כו' וכמ"ש לעיל והריא"ז איירי בכה"ג ששמע מפי גוי מסל"ת לכן נאמן אכן זהו דוחק מאוד ליישב דברי ריא"ז בזה דהעיקר חסר מן הספר וג"כ סיים הריא"ז כמבואר בקונטרס הראיות ולא מצינו שום רמז ראיה לסברא הזאת וגם לא מצינו חילוק זה בשום פוסק לכן צ"ע .

ונלענ"ד ליישב דברי ריא"ז הנז' בפרט במ"ש כמבואר בקונט' הראיות לכן מוטל עלינו לחקור בשבע חקירות ולמצוא הראיות שלו כי איתא בגמ' ע"א בקטטה מהו טעמא דע"א מהימן משום דמילתא דעבידי לגלויי לא משקר ה"נ לא משקר א"ד טעמא דע"א משום דהיא דייקא ומנסבא והכא משום קטטה לא דייקא ומנסבי' תיקו עכ"ל הגמ' וא"כ לפי הטעם דע"א מהימן משום דעביד' לגלויי כו' וא"כ ה"ה בע"א בקטטה ומשא"כ לפי הטעם השני וכבר כתבנו לעיל בשם הרמב"ם דע"א בקטטה אינו נאמן משום שמא שכרה אותו וחולקים עליו הסמ"ע והרשב"א והריטב"א על מ"ש טעם שלא הוזכר בתלמוד . והנה ה"ה הרא"ם בתשובי' הנז' ברוחב שכלו המציא טעם נכון וכתב מאחר שמצינו שהרמב"ם בסוף ה"ג כתב שטעם ע"א מהימן משום מילתא דעבידי לגלויי כו' וכ"כ בפי"ו מה"ג ואף ע"ג דבגמ' גבי ע"א בקטטה קמבעיא ליה מאיזה טעם ע"א נאמן ולא איפשטא מ"מ כיון דאיכא תרי אבעיא אחריני בכי הא בגמ' גבי ע"א במלחמה וגם גבי ע"א ביבמה פ' האשה רבה ג"כ האבעי' איזה מהני טעמים הנז' הם גבי ע"א כו' ופסק הרי"ף והרמב"ם דע"א במלחמה וע"א ביבמה דנאמן וא"כ מוכרח לומר שסברו דהטעם דע"א נאמן משום דמילתא דעבידא לגלויי כו' ואף שהאבעיי' הנז' גבי ע"א במלחמה ובע"א ביבמה לא נפשטה במקומה אבל נפשטה במקום אחר כו' ומביא ראיה מדברי הרמב"ן בס' מלחמות בפ' האשה שלום וא"כ למה החמיר הר"מ במז"ל בע"א בקטטה ואין לומר הטעם משום דע"א נאמן משום דדייקא ומנסבא וגבי קטטה לא דייקא כו' א"כ לפ"ז היה לו לפסוק גם בבעיא דע"א ביבמה ובע"א במלחמה כן ובאמת הרמב"ם סבר הטעם משום דמילתא דעבידי לגלויי כו' לכן הוסיף טעם להחמיר גבי ע"א בקטטה משום שמא שכרה אותו וע"ש בארוכות מה שנותן טעם ותבלין לדברים הנז' . **ובזה** מתיישב דברי הריא"ז הנז' לפי שהריא"ז ג"כ סבר גבי

ע"א

Digitized by Google

ע"א ביבמה וע"א במלחמה כסברת הרי"ף והרמב"ם ולפי מ"ש הרמב"ן במלחמות שם הנז' דנפשטו תרי האיבעיות הנז' במקום אחר ואף שהחמירו עליה הרמב"ם והרי"ף גבי ע"א בקטטה וכתב שלא נפשטה האבעיא אבל הריא"ז חולק עליהם בזה וסבר שכשם שגבי ע"א ביבמה וגבי ע"א במלחמה נפשטו האבעיות הנז' במקום אחר ולקולא והיינו משום דכל מילתא דעבידי לגלויי כו' וה"ה גבי ע"א בקטטה יש ג"כ לפשוט האבעיא ממקום אחר דהיינו מן אותם המקומות שנפשטו השני אבעיות הנז' דע"א ביבמה וע"א במלחמה דנאמן ע"א וא"כ ה"ה בע"א בקטטה וזהו הנלפע"ד ביישוב דברי ריא"ז הנז'.

אמנם קשיא לי קצת על זה דלפי זה מוכרחים אנו לומר שריא"ז סובר הטעם דע"א נאמן משום דמילתא דעבידי לגלויי כו' וכד מעיינת בדברי ריא"ז הובא דבריו בש"ג הנז' דף תמ"ט ע"ב סעיף ד' וז"ל למה האמינו ע"א במיתת הבעל לפי שהוא דבר העשוי לגלות כו' ועוד שהאשה מדקדקת בנשואיה כו' וא"כ מביא ריא"ז ב' טעמי' ולפי מ"ש לעיל לא היה לו להביא רק טעם ראשון, ואפשר שכאן לא הביא רק לשון הגמ' שמביא ב' טעמים אבל לדינא סבר הטעם הראשון משום מילתא דעבידי לגלויי וכן מוכח ממ"ש ריא"ז לפי זה אם בא ע"א ואמר שמת בעלה במלחמה כתב מז"ה שאף זה ספק ומחמירים בה מספק ואני אומר שע"א במלחמה נאמן שלא הקשו חכמים אלא בעדות אשה עצמה שהיא טועה לפי תאותה כו' אבל העד אינו אומר אלא מה שראה ואין טעות בדבריו כב"ה כו' וקשה ג"כ על דבריו הלא ע"א במלחמה הוא איבעיא בגמ' ולא איפשטא אלא שסברתו כסברת הרי"ף וכמ"ש הרמב"ן במלחמות שם ומשא"כ מז"ה חולק על הרמב"ן וכמבואר בס' המאור שם ומטעם זה פסק ריא"ז גם בע"א בקטטה כו' לפי שנפשטה האבעיא במקום אחר וכסברת הרי"ף והרמב"ם והרמב"ן גבי ע"א ביבמה וע"א במלחמה אף שהרי"ף והרמב"ם חולקים על זה גבי עד אחד בקטטה והיינו מטעם אחר הנז' אבל ריא"ז השוה מדותיו. ולענ"ד כיוונתי האמת בדברי ריא"ז לעיין שם וא"כ לפי דעת ריא"ז בע"א בקטטה נאמן לגמרי ובנ"ד אף אם היה קטטה בינו לבינה היה הבחור יצחק הנ"ל נאמן להעיד עליו אבל מאחר שהרי"ף והרמב"ם ושאר פוסקים מחמירים בעד אחד בקטטה וא"כ מי יקל ראשו להתיר עגונה החמורה לדעתם הלא המה אבות העולם ועמודי ההוראה ואף שיש לחלק בנ"ד לא מפני שאנו מדמין מעשה מעשה באיסור חמור כזה והרבות מחמירים בישראל אלינה, אמנם מאחר שכבר מעכ"ת קדמני בכתבו שנגלי' וידוע לו ולב"ד שהיה שלום בינו לבינה כל ימיהם א"כ אין אנו צריכים לכל המשא ומתן הנז' בנדון זה ויותרת האשה הזאת גם מכח ספק זה.

הגה ראיתי מה שהאריך מעכ"ת במ"ש בעל המפה בהג"ה בש"ע סי' הנז' שע"א אפילו נשתמד בעלה והיתה עגונה אינה נאמנת וכתב מעכ"ת שהקשה הרב מהר"ש קאלהאבר נר"ו בעל המחבר ברכת הזבח דהא מסיק בהגהות הרי"ף דמימר לאו קטטה מקרי כו' **באמת** כשהייתי יחד בקהלה קדושה ומפוארה ווילנא יע"א בבית מדרשינו הקשה מ"ו ה"ה מהר"ש בעל חלקת מחוקק קושיא הנז' והביא בספרו ח"מ ס"ק נ"ד ראי' ממ"ש הר"ן על אומר שמת בשעת הדבר כו' שאינו נאמן כו' הו"ל טעמא משום דמקרי ע"א בקטטה אף שלא בשעת הדבר כו' ע"ש. **ברם** מה שהקשה מעכ"ת בקילור בשם מחותני עמיתי הרב מהר"ש בעל ברכת הזבח לק"מ על בעל המפה דכד מעיינת בהגהות הרי"ף בש"ג דף ת"ן סעיף ב' שכתב תחלה בשם מז"ה דמימר מקרי קטטה כו' ואח"כ כתב ריא"ז ולי נראה כו' דמימר כו' לא מקרי קטטה כו' ע"ש ואנן קי"ל כל מקום דאיכא פלוגתא דרבוותא בדיני ההגהות הולכין אחר המחמיר וכמ"ש בעל המפה לעיל בסעיף ע"ו בשם הריב"ש ודלא כמו שהבין הרב בעל מ"כ מדברי ה"ה המזרחי להפך וכבודו במקומו מונח שגגה יוצאה מלפניו ועיין בס' ח"מ שם וא"כ יפה כתב בעל המפה בהג"ה הנז' דאם נשתמד בעלה מקרי קטטה כו' וכדעת הרמ"ה ודלא כדעת ריא"ז דהיינו כדברי המחמיר וכפי שכתב בעל המפה בשם הריב"ש הנז'.

אמנם ראיתי מ"ש בעל ח"מ הנז' שנותן טעם לשבח לקושיא הנז' ומסיים שם וז"ל בהגהות אלפסי חולק על דינא זאת ובאמת פשט הגמ' והפוסקים משמע דלא אמרי' אינה נאמנת אלא בחזיק בה ריעותא שאמרה גרשני כו' והוחזקה לשיקרא אבל בשביל בעלה שנשתמד לא הוחזקה לעבור על איסור א"א עכ"ל ע"ש וא"כ לפי מ"ש בח"מ הנז' שזה נגד הגמ' והפוסקים הי' אינו עולה יפה הסתי' הנז' דלא שייך לומר לאוסרה להחמיר מה שהוא נגד הגמ' והפוסקי'. **אכן** לענ"ד שגם ז"א קושיא דאף שבאמת שמסיים ריא"ז על דינא כזאת שיש להקל במומר כמבואר בקונטרס הראיות אבל גם כ"ה הרמז"ה שהוא חולק על ריא"ז לאו קטיל קניא באגמא הוא כי בודאי לפי הטעם שאמר רב חנינא בגמ' דטעמא דקטטה משום דמשקרא י"ל שהאמת עם הרב בעל ח"מ דדוקא בדחזינן ריעותא שהתחילה לשקר עדו והוחזקה שקרנית אז אינה נאמנת לאפוקי בנשתמד בעלה אז לא הוחזקה בשקרנית ולאו נאמנת כי לא הוחזקה לעבור על איסור א"א לאפוקי לפי דעת רב שימי דטעמא דקטטה הוא משום דאמרה בדדמי וא"כ לפ"ז הטעם לא אמרי' עיקר הטעם משום שהוחזקה שקרנית רק הואיל והיא שונאתו כ"כ ורוצה להפטר ממנו לכן חיישינן דדילמא אמרה בדדמי שמרוב שנאתה בו לא שמה אל לבה בשעת הסכנה לראות שמא לא מת ולכן אינה נאמנת וא"כ לפי טעם זה כשנשתמד בעלה אף שהאשה הזאת היא כשרה ונטפה יותר מכל הנשים שבעולם טפי אמרי' שהיא שונאתו שנאה גמורה ותטפה עבור שכפר באלקי ישראל ורוצה היא להפטר ממנו שלא לדור עם נחש בכפיפה אחת ולכן מחמת שנאה הזאת כשיצא הוא למקום הסכנה אז אינה שמה אל לבה לראות שמא לא מת כנז' ולכן כ' הרמז"ה שאין לך קטטה גדולה מזו ואף שגם הריא"ז סבר הטעם דבדדמי ולא משום שהוחזקה שקרנית וכמ"ש ריא"ז בראשית דבריו הנ"ל הוא קטטה כו' עד אם יש לתלות טעות בדבריהם אינה נאמנת כו' כסבורה שמת כו' ומפני הקטטה לא המתינה כו' ע"ש א"כ זה הטעם הוא ג"כ משום דאמרה בדדמי ואפ"ה סבר ריא"ז דגבי מומר נאמנת דלא אמרה בדדמי אבל ז"א קושיא דבסברא הזאת קמיפלגי ריא"ז והרמז"ה דהרמז"ה סבר אליבא דמ"ד דבדדמי אז גבי מומר אינה נאמנת ומקרי ג"כ קטטה וריא"ז חולק עליו בזה וסבר דאף למ"ד הטעם בדדמי צריכה להיות תחלה שקרנית ע"י הגירושין כו' ע"ש. ובזה מיושב מה שדקדק מעכ"ת בכתבו והקשה דמ"ש ריא"ז והרמז"ה כתב שאם היה בעלה עגונה והלך והמיר כו' ולי נראה כו' לשונו אינו מדוקדק דמ"ש מ"ש הרמ"ה למ"ש לעיל מיניה ומדכתב והרמז"ה כתב משמע דמדחה סברא הראשונה עכ"ל מעכ"ת אבל לפי מ"ש ניחא דאף שכתב ומז"ה כתב אינו ר"ל שדחה סברא הראשונה לגמרי והמשך לשון הריא"ז הוא כך דמתחלה כתב דגבי קטטה הטעם הוא דאמרי' בדדמי כו' והרמז"ה כתב לפי טעם דבדדמי גם ממיר מקרי קטטה ולי נראה דאינו כן כו' א"כ דבריו עולים כהוגן. **וגם** מה שהקשה עליו מ"ו הרב בעל ס' ח"מ על סברת הרמז"ה הנז' מתשובי' הר"ן סי' ג' על אומר שמת בשעת הדבר וכתב שאין היתר לאשתו מחמת שהיה שעת הדבר כו' ולפי דעת הנז' דכל מומר הוי כקטטה הו"ל להר"ן להשיב בפשיטות דעד אחד בקטטה אינו נאמן אף שלא בשעת הדבר עכ"ל ע"ש.

הנה דברי מ"ו מ"ש בספרו ח"מ שגבו ממני וכד מעיינת בתשובת הר"ן סי' ג' הנז' תמצא שאינו קשה כלום על מז"ה דהם בתשובת הר"ן המעשה שהיה כך היה שמומר אחד בא והגיד מסל"ת שמת פלוני המומר שהיה שמו כך בעודו יהודי בעת הדבר ונסתפקו אם ישראל מומר נאמן אפילו מסל"ת כו' די"ל שהיה מתירא הר"ן לומר דאשה הזאת אסורה מטעם דע"א בקטטה אינו נאמן ושם היה הבעל מומר ומקרי קטטה כו' כי פן יקשו עליו דאף לפי דברי מז"ה דסבר דמומר מקרי קטטה היינו דוקא אם היא אמרה שמת בעלה אינה נאמנת לאפוקי עד נאמן לומר שמת בעלה המומר ואף דקי"ל דע"א בקטטה אינו נאמן וכמ"ש הרמב"ם שמא שכרה אותו או מטעמי' אחרים יש לומר דהיינו דוקא כשמעיד העד בקטטה שראה מיתת הבעל והוא עד המעיד לאפוקי אם אנו מאמינים לו מטעם מסל"ת אז לא שייך הטעם לשמא שכרה אותו שהרי אנו מאמינים אותו מטעם מסל"ת ולא בתורת עדות שיש לחוש לשמא שכרה לו ואף שדחיתי לעיל קצת סברא הזאת לחלק בטעם שמא שכרה לו בין עד המעיד בשם גוי מסל"ת או שהוא מעיד בעצמו כי בודאי גם כאן איירי שהמומר שהגיד לפ"ת שמת בעלה המומר לא בא אל הב"ד להגיד דבריו כי ז"א מקרי מסל"ת כמבואר בגמ' ובפוסקים רק אנשים אחרים ששמעו מן המומר דבריו שהגיד לפ"ת באו אל הב"ד מ"מ לא רצה הר"ן להכניס את עצמו במחלוקת ודחי דברי המומר הנ"ל מטעם דמקרי ע"א בשעת הדבר ודבר הרי הוא כמלחמה כו' וא"כ מ"ש הרב רמ"א בהג"ה בשם הגהות הרי"ף דמומר נקרי' קטטה ואינה נאמנת דבריו נכונים ורצויים למי שאמרם. **ומה** שרצה מעכ"ת ליישב דברי רמ"א בש"ע מחמת הקושי' הנ"ל שהוא מסיק בהגהות הרי"ף דמומר לאו קטטה והביא שם דברי הש"ע שהביא הב"י שכתב שחיישינן שהיא משקרת אפי' מת על מטתו וקברתיו וכו' מעכ"ת שהוא שלא כדברי התוס' והביא מעכ"ת מה שהקשה הרב מהרז"ך בדרישה והניח בצ"ע כו' הנה כל הדברים האלה הם ערוכים בתשובת ה"ה הרא"ם סי' ך' ובתשובו' ה"ה מהריב"ל ח"ב סי' י"ז ובלחם משנה פי"ג מהל' גירושין ובכ"מ שם ויתבאר לו הכל באר היטב וקשה עלי מאד להעתיק לו לחנם מה שחקוק בעט ברזל ומה שסיים מעכ"ת בתירוצו דמ"ש בעל המפה בש"ע בהג"ה הנ"ל בשם הגהות הרי"ף דמומר מקרי קטטה כו' ח"ל וא"כ כיון דברי הגאון רמ"א שכתב וכן אם המיר והניחה עגונה נמי אינה נאמנת דהא המחבר הב"י לא איירי היכא שאומרת וקברתיו רק כשאומרת מת סתם ויפה כיון דבשלא אמרה קברתיו גם דעת הגאון הגהות מהרי"ף מסכמת דחיישינן דאמרה בדדמי עכ"ל מעכ"ת. **ודבריו** אינם מובנים לי לגמרי ונפלאים ממני מאד שהרי מסיים הרב רמ"א ז"ל בהג"ה תכף בתוך דיבור ואפילו אמרה וקברתיו ואין לפרש בענין אחר רק באופן זה דהיינו דקאי אמ"ש המחבר לפני זה בד"א שהאשה נאמנת כשיש שלום בינו לבינה כו' אבל אם יש קטטה כו' כגון שאמרה גירשני כו' והכחישום או שנשתמד בעלה כו' וא"כ הלכה היא ובעלה ובאה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת ועל זה כתב בעל המפה אפילו אמרה קברתיו דהיינו בין שאמרה גרשני ובין שנשתמד בעלה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת אפילו אמרה קברתיו וקאי אתרוייהו ואין להעלות על הדעת שלמד מעכ"ת דמ"ש רמ"א בהג"ה אפי' אמרה קברתיו קאי ארישא דאם אמרה גרשני וא"כ הלכה היא ובעלה למדינת הים ואמרה מת בעלי וע"ז כתב רמ"א אפי' אמרה קברתיו ולאפוקי כשהוא נשתמד בעלה והניחה עגונה לא שייך לומר שהלכה עמו למדינת הים ואמרה מת בעלי וקברתיו שהרי בנשתמד והניחה עגונה איירי ולא הלכה עמו למדינת הים אז איך תאמר וקברתיו אלא ודאי שמה שאומרת בנשתמד מת בעלי היינו ששמעה שמת בעלה ולא איירי בקברתיו אבל כד תעיין בכתבו תמצא שכל השיקלא וטריא שלו הוא אליבי' דמז"ה אי איירי בקברתיו שכתב וז"ל ונמצא לפ"ז מ"ש מז"ה על משנתינו שאם הניחה בעלה עגונה והלך והמיר קטטה הוא א"כ דעתו מכוונת בזה שגם אם אמרה מת וקברתיו אינה נאמנת ועל זה בא בעל המפה לחלוק דאם אמרה מת בעלי וקברתיו נאמנת אבל מת סתם חיישינן דאמרי' בדדמי כו' עכ"ל ועל זה סיים שכיוון דברי הגאון רמ"א הנז' ואם כן גם בנשתמד והניחה עגונה נאמנת לומר מת וקברתיו ויכולין לומר שפיר בזה מת וקברתיו אף דמתחלה הניחה עגונה לסוף הלכה אליו כדי לפטור ממנו ובאתה וראתה מיתתו וקברתו א"כ מ"ש רמ"א אפי' אמרה וקברתיו קאי אתרווייהו ועוד דאי אפשר לפרש בדברי מעכ"ת שלמד פירוש הנז' בש"ע

Digitized by Google

בדברי המחבר והרמ״א שמ״ש ואפילו אמרה וקברתיו קאי אריסא אפס אמרה גרשני כו׳ שכרי מת. שהיים מעל״ת ח״ל דהא המחבר הב״י לא איירי בקברתיו והיינו כעי שאמרה גרשני בעלי כו׳ ואם כן לפי זה אי אמרינן שמ״ש רמ״א אפילו אמרה קברתיו שולק. אדברי המחבר כי המחבר סבר דהאמנת לפי דברי מעל״ת ואם כן הוי ליה לרמ״א לומר וי״א אפילו אמרה קברתיו כי הם דיעות חלוקים ועוד שעיקרי׳ דדינ׳ פירכא דלפי דעת מעל״ת דדברי המחבר איירי במת סתם דהלא דברי המחבר הם דברי הרמב״ם וכמ״ש רמ״א אפי׳ אמרה קברתיו הוא דעת הה״מ שמפרש דברי הרמב״ם ואין כאן חולק ועיין בתשו׳ הרא״ש הנ״ל סוף דבר שדיני מעל״ת נפלאים בזה ממני. **אמנם** לעיקרי׳ דדינא יפה כתב מעל״ת שאשה הזאת מותרת להנשא לכל גבר דיתילביין וע״פ חקירות המבוארים בפסק הזה ע״פ ב״ד יפה דמעל״ת שהאיש שנליגמן הנקרי׳ משהבי בנשון פיהם שהי׳ רגיל במשא ומתן בכפר של הערלים הנז׳ ושם היה ביתו אצל הרלחנים הנז׳ ולא הותנקו שאר היסודים בשם הזה בגלי״ל הנ״ל ושאר חקירות המבוארים לעיל וגם שהיה שלום בינו לבינה כו׳ אז האשה הזאת מותרת להנשא לכל כדת משה וישראל אך באשר שמירתי הסורתא אני והאיסור הזה חמור מגד עלעו בכן בשם יבבימו עמט עוד א׳ מן הרבנים המפורסמים בהוראה בגלי״ל שלכם אזי אהיה סניף עמהם כי היכי דלימטי לי שיבא מכשורי וגם שלא להכניס עצמינו במחלוקת בפירוש בעל הספה שהביא בסי׳ הנז׳ סק״ע דנשאם ע״פ ע״א לא תנשא רק ע״פ ב״ד של שלשה ונתחבבו בפירושו של רמ״א ז״ל. ויי׳ אלקים לבאות. יצילנו משגיאות. ויראינו מתורתו נפלאות:

שאלה קד

נשאלתי מק״ק ורנקפורט ח״ל השלגם אשה אחת עגונה ועגומ׳ זה כמו עשרים שנה. ועתה מקרוב הוגבה בעבורה בפני ב״ד כשר וז״ל העדות במושב שלתא בי דינא כחדא הוינא ואתא לקדמנא הה״ר יוס טוב בר מאיר ז״ל והעיד בתורת עדות מה ששמע מפרנס א׳ וז״ל ותר י״ג. שנה איז איין בעל מלחמה לביתי קומן אוכ האט מסל״ת גיוועזן אוכ לו מיר גירעט ביטעו כיא פון אופנא מאיר זיין זון איך קען אייך נאר פון אגטיר הער מיר האבן אין דער קומפניאי איין יודן גהאט איז איין וואקירר קערל גווען האט נתן קלאטשטאט גהייסן וויא מיר אין פרגונדא זיין גלעגן איז ער זעהר קרנק גוואָרדן זענין מיר אין איין דארף גלעגן האבן ניקס דרינן גפונדן אלז איין שיסל אוכ איין קיבל האט ער מיך געבעטן איך זאל דאך אים לו טרינקן געבן זוא געבן מיר בייא דעם פייאר גלעגין האב איך אים נאך אנגדר גינעבן תרף. אייליף שיסלין וואו וויר האט זיא נאך גטרונקן אוכ איז אים אנו דיא זיל אויס גינגען זא האבן מיר איין לאך גמאכט ביז אן דיא אקסיל אין איין שייאיר אוג האבן אים בגראבן לווי שטונד דער נאך האבן מיר אים פר שירט זוגעט העטן אים דיא הונט גפרעסין עכ״ל.

תשובה

הנה קריתי ושניתי הב״ד אשר מסר מעל״ת לידי אודות האשה העגונה מבעלה כמר נתן קלאטשטאט וגם התשו׳ שכתב על זה הרב כמהר״ר מנחם מענדל מק״ק ורנקפורט בצירוף שני רבני׳ וראיתי תיוהא לפענ״ד בקלת דברי הרב הפוסק הנ״ל. במ״ש דלא קי״ל כר״ן ואפי׳ לא הקדים דברים אחרים רק ממיתת הבעל מקרי מסל״ת כו׳ וזהו תמוה שהרי בסי׳ י״ז הביא הרב בעל המפה בהג״ה סעיף י״ד דעת הרי״בש שמיקל באומר הגוי מת נגד ודעת הר״ן שמחמיר וגם הרד״ך הסכים לדעתו ואכן קי״ל בכל מקום דאיכי׳ פלוגתי׳ בדינים אנו אזלינן לחומרי׳ וכמ״ש הרי״בש והובא גם בהג״ה ש״ע הנ״ל סעיף ע״ו. ואף שהרב בעל מ״ב בתשו׳ סי׳ וגם בסוף ספרו השיג על מ״ש דאזלינן לחומרי׳ וכתב בשם ה״ה מהרא״ס דאזלינן לקולא הלא המעיין שם בדברי המזרחי יראה דכטוהו במקומו מוכח שגג בדברי הרב המזרחי ז״ל והאמת כדברי הרמ״א הנז׳ וכבר השיגו עליו כל הפוסקים ואין כאן מקום להאריך בזה. וזהו יש ליישב לכאורה לפי שמצינו שכתב רמ״א בהג״ה סס״ו בשם תשו׳ מהר״ע וז״ל אבל שאלו כותי אחר ובא כותי מסל״ת שמת אע״פ כו׳ מקרי מסל״ת, וכבר מציינם בב״י תמצא בתשו׳ מהר״ע הנ״ל הנז׳ הוא ממש דעת הרי״בש וא״כ לפ״ז קשה דהלא לעיל בסי״ד הביא ג״כ דעת הר״ן וכאן סתם כהרי״בש אלא ודאי שלעיל לא כתב להספיקא דדינ׳ כי ג״כ דעת רמ״א לפסוק כרי״בש ולכן סתם פה בסס״ו כרי״בש וזהו שכתב בלשון יש מחמירים ולא בלשון יש חולקים כי אין זה מחלוקת כי רוב מסכימים כהרי״בש רק יש מחמירים ולא מן הדין והרבה פעמים מצינו באחרונים שדקדקו בזה במקום שמצינו בלשון יש מחמירי׳ ואף שמדברי הרמ״א בסעיף ע״ו אין שום ראי׳ שפסק כרי״בש במה שהביא תשו׳ מהר״ע הנז׳ שלכן דקדק רמ״א בדבריו ובא כותי מסל״ת דהיינו להר״ן כדאית ליה ולהרי״בש כדאית ליה ואף שיש לפקפק על ראיה שהביא הרי״בש מגמ׳ דיבמות ודלמא לרס היא ולא מקשה דלמא גוי וכמו שהקשה על זה ה״ה מהרל״בח בתשו׳ ע״ש. אמנם מצינו בהרבה אחרונים שפסקו כרי״בש ה״ה מהר״ע מגובלין סי׳ ו׳ בתשו׳ וה״ה בתשו׳ מ״ב וה״ה בתשו׳ מהרא״ש ובשאר אחרונים כמלא שדברי הר״ן בטלים.

אבל ראיתי עוד בדברי הרב הפוסק הנז׳ שהיים בדבריו וכתב וז״ל ואע״ג דלכאורה קשה היה לו לתרץ למרך בקיצור דאיירי שלא אמר כן בפני ב״ד וי״ל כיון דהמתרץ ידע המעשה שהתיר רב יוסף גבי מגן איכא בי מיותי עדיפא ליה להביא ראי׳ ממש כי מעשה רב כו׳ עכ״ל. ודבריו תמוהים דמשמע מדבריו דלפי האמת אף שאינו מסל״ת מותר גבי גוי כל שלא אמר דבריו בפני ב״ד דכל שלא בא לב״ד מקרי אינו מתכוין להעיד ולא להתיר לפי דברי הרי״בש. וכמדומה לי שלא יצאו דברים אלו מפיו דהרי מעשה דפונדקית גוים אף שלא אמרה דברים בפני ב״ד דמקשה הגמ׳ שם. והלא היה

חבירנו קאמרי ומתרץ כיון דאזיתינהו בכיא כו׳ ולפ״ד הרב הפוסק הנ״ו הנז׳ הנ״ל בקיצור שלא אמרה דברים בפני ב״ד ואף שי״ל דקושית הגמ׳ הוא על שחשב מס״ל תמו הפונדקית הנז׳ מ״מ הלא מבואר בירושלמי הובא במרדכי ובכל הפוסקים דצריך דוקא מסל״ת לאפוקי ע״י שאלה אף שלא בפני ב״ד אלא האמת לדעת הרי״בש ה״פ דהמקשה הכי פריך דהוי ס״ד דמקשה דגוי נאמן בעדות אשה כמו שאר עדות ישראל בתורת עדות וכי היכי דהר״ל נתכוין להעיד עדותו עדות כמו שאר עדות ישראל ה״נ דהפל מתכוין להעיד משום עדות וע״ז מקשה הגמ׳ היכי משכחת לה שיעיד בלא מתכוין ולפ״ז מדוקדק ברש״י שם היכי משכחת דלא נתכוין להעיד ולא להתיר ור״ל דלא עלימ׳ שיעיד בלא מתכוין ומשני במסל״ת ר״ל שאין הגוי נאמן בתורת עדות דומי׳ דשאר דברים אלא במסל״ת ולא במתכוין להעיד ולכך כל שלא בא לב״ד ולא נשאל אלא שהגיד מעצמו מקרי מסל״ת וסמכינן עליו אבל אם בא לב״ד אפי׳ מעצמו או נשאל אפי׳ שלא בב״ד נתכוין להעיד הוא ופסול ועיין בתשו׳ הרי״בש סי׳ ש״פ וסי׳ שצ״ו ובזה מיושב נמי׳ הגמ׳ גבי מעשה דפונדקית וכ״כ בב״י סוף יבמות הובא בב״י שאין הגוי נאמן מדין עדות אלא משום דקים לן דקושטי׳ קאמר ועיין בתשו׳ ה״ה מהר״ע מגובלין סי׳ ק״י שכתב ג״כ כמ׳. מ״מ בעיקרי׳ דדינ׳ דבריו נכונים וראויים למי שאומרם שהאשה אלמנת ר׳ נתן קלאטשטאט מותרת להנשא בלי שום ספק לכל גבר דיתילביין מאחר שהגוי אמר לפ״ת שמת על מטתו וגם קברתיו ולית כאן ספק בזה ואין כאן מקום להאריך דככר הדברים מבוארים היטב והנלע״ד כתבתי:

שאלה קה

צ״ע לדינא גבי חמש נשים שאמרו חכמים במשנה פ׳ האשה שלום שאין נאמנות להעיד עדות אשה אם פן נאמנות במסל״ת.

תשובה

לכאורה משמע שנאמנות דלא גריעי מגוי וכן יש להוכיח קצת מגמ׳ דיבמות בסוף המסכתי׳ דמקשה שם בגמ׳ אמ״ש ר״ע במשנה שאין משיאים לא עפ״י אשה כו׳ ומקשה וסבר ר״ע ע״פ אשה לא והתניא כו׳ משום ר״ע ומה חמש נשים שאינן נאמנות כו׳ אבל אשה דעלמי׳ נאמנות כו׳ ע״ש וקשה מאי מקשה הגמ׳ וגם לגמ׳ אינו מתרץ התרוץ דמה שלמד ר״ע ק״ו מה׳ נשים שאינן נאמנות אפילו במסל״ת והדיוק הוא אבל אשה דעלמי׳ נאמנת היינו במסל״ת ומ״ש ר״ע במשנה שאין משיאין ע״פ אשה היינו כשאינה מסל״ת אלא ודאי שהדין הוא דה׳ נשים נאמנות במסל״ת ולכן לא היה יכול לתרץ כנז׳ דא״כ מ״מ קשה הדיוק אבל אשה דעלמא נאמנות אף שאינן מסל״ת. וא״כ מוכח לכאורה מזה דה׳ נשים נאמנות במסל״ת ואף שיש להקשות על זה דזהו אליבא׳ דר״ע שסבר דאשה דעלמא אינה נאמנת ואכן לא קי״ל כר״ע אלא כחכמים דסברי דאשה בעלמא׳ נאמנת בעדות אשה לאפוקי ה׳ נשים שאינן נאמנות וא״כ שמא תאמר דאליבא׳ דרבנן ה׳ נשים אינן נאמנות אף במסל״ת ז״א דהלא מדר״ע נשמע לרבנן דמדר״ע סבר דאשה דעלמא אינה נאמנת במסל״ת וכ״ש אליבא׳ דרבנן דסברי דאשה דעלמא נאמנת ומכ״ש דה׳ נשים יהיו נאמנות במסל״ת דאל״כ יהיו סברותיהם הפוכות וגם פלוגתא רחוקה וגם הלשון שאמר ר״ע בברייתא׳ ה׳ נשים שאמרו חכמים אינן נאמנות ואם כן משמע מלשון שאמרו דגבי ה׳ נשים ליכא שום מחלוקת בין ר״ע וחכמים כן משמע לכאורה.

אמנם כל זה אינו נכון דמ״ש בגמרי׳ שהגוי נאמן במסל״ת אינו מטעם נאמנות הגוי דעכו״ם אין לו שום נאמנות רק הואיל שמסל״ת דבריו ניכרים שאומר אמת אם כן אם תרצה לומר דמ״ש בברייתא׳ דר״ע דמ״ש ה׳ נשים נאמנות היינו במסל״ת דוקא ושם אינו שייך לשון נאמנות וא״כ איך יהיה הס״ד שאיירי הברייתא׳ דוקא במסל״ת ולכן לא מתרץ התרוץ דברייתא׳ איירי במסל״ת אלא ודאי דברייתא׳ איירי בשאינה מסל״ת ומש״ה א״כ אשה דעלמי׳ נאמנת בשאינה מסל״ת לכן מקשה שפיר אר״ע דמתני׳ ולעולם ה׳ נשים ליכא שום הוכחה די״ל דאינן נאמנות אף במסל״ת דגריעי מגוי הואיל והיא מתכוונת לקלקל. וכן יש להוכיח בראיה ברורה דה׳ נשים אינן נאמנות אף במסל״ת ממ״ש הרי״בש סי׳ שע״ז הובא בש״ע סי׳ י״ז סעיף י״ד בהג״ה אם אמר גוי פלוני מת במסל״ת אע״פ שלא אמר דברים אחרים מקרי מסל״ת והוכיח הרי״בש זה ממ״ש בגמרי׳ דיבמות דף קכ״ב וגם בגיטין דף ס״ז וד״ל דאי עד הוא ודילמא׳ לרס הואי ולמה לא מקשה ודילמא׳ גוי היה אלא ודאי גוי נאמן כשאמר פלוני מת אע״פ שלא אמר דברים אחרים כו׳ ע״ש. וא״כ קשה אדברי ריב״ש מאי מקשה הגמרי׳ ודלמא לרס הואי הלא זהו מקרי מסל״ת ולפי דעתו למה לא תהא סברה כזאת אלא ודאי שחמש נשים אינן נאמנות אף במסיח לפי תומם. ועיין בתשו׳ ה״ה מהרלנ״ח סי׳ נ״ו שהקשה אדברי הרי״בש הנז׳ דאין משם הוכחה דדלמא חד מינייהו נקט ובתירוץ התרצן יתורץ ג״כ קושיתו ודלמא גוי היה מתגלא דבי ר״י דבשעת הסכנה כותבים אע״פ שאין מכירים וע״ש שכתב שאשה את עצמי בתירוץ זה ועיין בר״ן שחולק על תשו׳ הרי״בש הנז׳ והובא בש״ע סי׳ י״ז (ועיין מ״ש במקום אחר מה שהקשה בש״ע סעיף הנז׳ אמ״ש בהג״ה ספ״ו) והגאון מהר״ר הנשיל הרב מק״ק לובלין הקשה אתשו׳ הרי״בש הנז׳ דלפ״ד תיתה שמתרץ קושיתו על שלא מקשה הגמ׳ דלמא גוי היינו ביבמות דמהדר שם אם משיאין את האשה בשומע קול שמת הבעל אבל מ״מ קשה למה לא מקשה הגמרי׳ קושי׳ הנז׳ בגיטין גבי מ״ש כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו דמקשה הגמרי׳ ודלמא לרס ולמה לא מקשה ודלמא גוי הוא דהא ליכא לתרץ דגוי נאמן במסל״ת שהרי גבי גט הגוי אינו נאמן במסל״ת. ונלע״ד ליישב דגבי גט יש תירוץ אחר דבשלמא׳ מה שמקשה הגמ׳ ודלמא לרס היא ר״ל ומכוונת לקלקל וכן דלמא עד הוי ומכוון לקלקל משא״כ גוי לא שייך לומר שמכוין לקלקל או להעיד וא״כ מסיכי אתיתי שיהיה גוי ויעסק מן הסתם כאילו הוא ישראל ויאמר שיפתבו

ש"כ תבו גם למעשה ומעש"כ נבי מת פלוני כצ"ל מקרי מקרי מת ש"ם מה שמקשה סריב"ם למה לי מקשה הגמ' ולמאי נוי סוף וצע לסיד שמת פלוני מיד ודלי שהגוי למאן דזה ומקרי מסל"ת ודו"ק . וסלע"ד כתבתי :

שאלה כו למה שכתבת עם בעלה כהן ואמרה כשביתי ועשורה מי וגם בעלה מעיד עליה שלא זזה ידו מתוך ידה ויש פרים שכשבית ואין לאו מוחזקים בו שהוא כהן רק מפיו לאו מיין שהוא כהן בכן יורנו מורנו אם המשה הזאת מותרת לבעלה הכהן או לא .

תשובה נרסי' כפ"ב דכתובות דף כ"ב שמשה שאמרה כי כשביתי ועשורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש פרים שכשבית והיא לומרת עשורה אני איני נאמנת כו' וא"כ כפ"ז בכ"ד שיש פרים שכשבית אף שהיא לומרת עשורה אני איני נאמנת, ואף שיש לומר דכ"ד שאני דלאו עלה דידה לחוד סמכינן רק אבעלה שמעיד עליה שלא זזה כו' וא"כ י"ל שהוא נאמן למעט ז"א שהרי לעני' במשה אר"ז בן הקלב סמעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי ל"ל אין לדם מעיד ע"י עצמו וכן פסקו כל הפוסקים דאין לדם מעיד ע"י עצמו ועיין בשע"ס סי' ז' וא"כ מלד החזוק אין להמשה הזאת היתר כלל . **אמנם** יש לנדד ולמעות היתר שמבואר בשלה שאין לאו מוחזקים בו שהוא כהן רק מפיו לאו מיין וא"כ י"ל שהיא נאמן לומר שלא זזה ידה מתוך ידו כמנו דלי כפי שתיק ולא אמר שהוא כהן מז היה נאמן ואף היא בעלמה היתה נאמנת אף אם לא אמרה כלום מאחר שאין לאו יודעים שהוא כהן והוא בחזקת ישראל ואתם שבויי מתרת לבעלה ישראל שהיא בחזקת לוטפה ומ"ם בגמ' גבי ר"ז בן הקלב אין לדם מעיד ע"י עצמו לפי שהיה מפורסם בבית שני שהיה כהן. ואין לדחות זה בטעם ולומר שהרי בגמ' אמרי' הטעם דאין הבעל נאמן משום דאין לדם מעיד ע"י עצמו וא"כ היתי אפי תיתי אף שיש לו מנו טוב מ"מ אינו נאמן בעדותו שהרי משה ואהרן אף שבודאי בלא מנו לא משקרי ואפ"ה פסולים להעיד קרוביהם. לכן ז"א שהרי איתא בגמ' בכמה מקומות דאף דאיכא נאמנים הרבים להעיד בעניו ל, מ"מ במקום שיש להם מנו נאמנים דאית' בגמ' דכתובות פ"ב הרבים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל מעוסים סיינו כו' הרי אלו נאמנים כו' ואם יש עדים לו שכ"י יוצא ממקום לאר אין נאמנים וברייתא אמר נאמנים לפי שיש להם מנו דאין זה כתב ידינו ובפיפא אין נאמנים סותיל ואין להם מנו . **ווולת** הגז' ג"כ אין מקום לרחייק הגז' שהרי מ"ם בגמ' ל"ל אין לדם מעיד ע"י עצמו לא בת"ע קאמר שהרי הכל יודעין שאין הבעל כשר להעיד רק הפירוש הוא אם הבעל אומר שעשורה היא הוי כאלו המשה אמרה כשביתי ועשורה אני ואבי המשה בעצמה אם יש עדים שכשבית ואמרה עשורה אינה נאמנת וה"ה נבי בעל אם יש עדים שכשבית אינו נאמן לומר שעשורה היא דהוי כאלו היא בעצמה אמרה שעשורה היא ואינה נאמנת וא"כ לאפוקי בנ"ד שיש לו מנו שאינו כהן וה"ה כיש בעצמה מנו שאמה אינה יודעין שהוא כהן ולכן נאמנת והוא נ"כ נאמן. ואין לפפפק ולומר שאין זה מנו טוב להאיך נאמין אותו כמנו לאי הוי נבי ואמר שאינו כהן לו שהוי שתיק מלומר שהוא כהן וא"כ היה פוסל עצמו מכל דבר שאנו בקדושת כהן כגון לברך ראשון ולישא כפיו וליטול מנה יפה בראשון ולפתוח ראשון, בודאי כמה שהיה פוסל עצמו מתרומה אין לחוש דתרומה בזמן הזה מי איכא אבל לעניו שאר דברים הגז' הפליגים גם בזמן הזה פוסל עצמו וא"כ אין זה מנו טוב .

אמנם ז"ל ובמחלוקת שניה ותמיהני לריכין עט להקדים נמ' דיש נותנין לך ק"ל הלומר זה בני נאמן כו' למאי הלכתא אר"י אמר שמואל ליורשו ולפטור את אשתו מן היבום כו' אר"י אמר שמואל מפני מה אמרו זה בני נאמן כו' שואל ובידו לגרשה וכתבו התוס' שם ד"ה שואל ובידו לגרשה אע"ג דאפי מנו לא אפשיא שאם היה מגרשה היה פוסלה מן הכהונה והשתא שאמר זה בני לא פסיל לה מ"מ אפשיא מנו לפוסלו מיבום עכ"ל ע"ש וא"כ מוכח מדברי התוספ' שאפשיא אע"ג דאפי מנו לא אפשיא שאם היה מגרשה היה פוסלה מן הכהונה ואפ"ה אפשיא ליה מנו ונאמן במנו זו שיש לו כן לפוטרה מיבום וה"ה בנ"ד שיש לו מנו לאי הוי שתיק מלומר שהוא כהן ואז הוי נאמנת לומר נשביתי ועשורה ובאמת שיאמר שגירשה שואל ואינו פוסלה בודאי דנ"ד אין להאמין אותו במנו דאי בעי שתיק מלומר שהוא כהן דאז אינו נאמן לפסול עצמו מן הכהונה ומכל דבר שהוא בכהונה ואין לומר דכאן הוא מנו שהפה בעבירה שלא היה נוטל כפיו אבל ז"א ע"ש בתוס' בשבת פ' כ"ב שכתבו מה שיפור יש בזה שהוא לדוכן ושוא שלא אמר שיתירו לו יאמר שהוא כהן. ועיין בתשו' ס"ה מהרד"ך סוף סית ח' שכתב לשאה שכויה שכאשת לכהן אף ע"פ שבעלה ידע בה שהיתה שבויי מותרת במנו שהיתה נאמנת לאחר ובודאי עשורה היא לא שבקת שיתירת לו, ע"ש ועיין בחלקת מחוקק מ"ם בזה לאפוקי בשואל שכשבית שם בעלה ידע בה שעשורה הלית לה מנו ומניח רבים מתשובת

סרמ"ם כלל ל"ב סימן ה' ס"ם .

(ע"כ מלחתי) :

(הג"ה סבן הרב החבר ז"ל)

וזאת ליהודה וימר שיירת כל סוית שלית שכתו השבויים עם בעלה

שאלה כז היום יום ה' י"ג חדר תכ"ם לפ"ק פה ק"ק בודון בשלום שאלה זו לפני כהן הגז' לפני מו"ו הגאון זצק"ל כשהיה יושב על כסא פרולמה בק"ק בודון יכי הק"ק יצ"ו פדוהו מותם מן

Digitized by Google

מהרי"ו . . .

משבי' ומיפרו לו במחורע וכמבואר לעיל לסדר קידושין לקמן בתוה בת בשלה וגזר עליהם שיעשו פרישה ר' זוריל מאחר שהוח מחפש ושמה לעשו כמר בפשה וכבו ומכבו על בתפיסה כדי לגלות ידי כל הפוסקים ספרישה הנז' ונפשוף אמר לפס אמ"ו כי הרב בעל ת"ה כתב והוכיח בש"ע זלוק"ל שלין לפס תקנה אם לא שילכו סי' ל"ז סעיף ז' בהג"ה שלריך להחזיק כיל הקטנה כי' וכ"ד מביה מחפש למקום שלין מכירים ומלך המשה כ"ד ותאמר בשבית ומהורים היו ושיימו בשית המהורים ולא יכול להחזיק בידה כמ"ש בפ"כ דכתובות ובשע"ה סי' ז' ורליתי שם בפ"ע שכתב בשהולמים כי לא רלה להקל לף שיש כמה בנות שקנות למקום אחר כי והוי לדים להיתירא : כמלו מחזיק בידם שהם לכהורה משבש דשו שלינ' דכל הדשות אבל כל מעיית בשבקי הרב מהרש"ו מקור לין זה תמלא שם שזכו שליכא דשש זו שאומר אדם לבתו לאי וקבלי קידושין ומשע"כ שליכא דאית הרי"ף והמרדכי שהולקים ואומרים לאין בת קטנה יכולה לקבל קידושיה ול"כ ל"ש אם יכולה הבת קטנה לקבל קידושי' אף כשהולאים שותן למקום אחר ושם ושם לכהורה הוילי' שיעשה שליה שיעמוד במקומו לקדש בתו והכלע"ד כתבתי :

שאלה קח שליכם מישים . אחכמי מרשים . לדבר מלוה משים . זקנים וישישים . החכמים השלימים הרבנים המופלגים היושבים בשאות למשפט ושופט משפט לעשוקים . כ"ד יפה דק"ק בילונרמדו יע"ח כל ט' לפי מעלתו ומדרגתו יי' ישמרם אכי"ר .

הן היום קרב לפני המלוף הגביר כהר"ר יוחנן בה"ר יעקב ושליט דבריו לפני ומעמם בפיו בשאר שידוע לי הסכסוך שבין בתו המשה מרת יוכבד ובין בעלה יהודה בר מברשם אשר עזב דרך היישר והלך ונסוע למדינת תורגרמה ומתירת שלא תתענן בתו כל ימיה והיא רכה בשנים ובתו היתה מחזרת אחריו בהיותו פה שיגרש לותה בגט כשר ע"פ ד"ת ולא עלתה בידם אף כי עתה שנפש מזה ויש לחוש שתתענן כל ימיה ונופלת על מיכוד ימיה ואמר הגביר ר' יוחנן הנ"ל שבעו לו כתבים מק"ק שלכם שאתנו יסודע הנז' רוצה לגרש את בתו בפני ב"ד שלכם בגט כשר כדת משה כו' והרשה לי שכתב אשר כתב לו הרב המיבסק כמהר"ר יוסף מלמיטימו נר"ו ושלח לי שפעתק משטר השליחות שלבה שתמשה בתו פה שלית קבלס שתתגרש מבעלי כי"ל תכף בקבלת השליח הגט מבעלה הנז' וכבן בשטר שתי קדוב אל השלי"ל אמרתי את לחשות ועת לדבר ובאתי להודיע לב"ד יפה דמעלתכם שאלו השאלונים מוסגים כמהר"ם שהביא השמ"ק בשלי נירושין ושע"ם סי' קמ"ח ושאר פוסקים לרשומים ומחרוצים בדין שלימות קבלת הגט ומביא מהר"ם שם אחל נכון שלא תשאה משה שלית קבלה שאין לקבלה שאין משה יכול לזכות לי"מ כי לכך נכון להסתיר שלא לעשות שלית קבלה בשר"ל הטור והשמ"ק ואף שבגמון מהריק"ש בשפרו הקלר הסתיק רוב דיני שלימות קבלה ושעתו לגרש בשלימות קבלה אחל כבר הניח אחריו הרב בעל השפה וכתב וז"ל אחל י"ל שנכון להחמיר שלא לגרש ע"י שלית קבלה כלל ומסיים וכן מוסיין ומ"כ מנו כני השאלנים הנגרים שאר תומרות בעל השפה ובפרט בב"ד בחומר מיסור ח"א ושאם ממזרות ומ"כ אין לגרש ע"י שלימות קבלה. ורלימי לדקדק בלשון שכתב הרב בעל השפה שנכון להחמיר שלא לגרש ע"י שלית קבלה בב"ד מסורה ולא מיימי' בב"ד שיעשו וכמ"ש בפ"ק דבילה דף ס' עדות מסור, בב"ד ולא יעשו אחל בילה בכל מסור וכן ביבמות פ"ב ומ"ש ערוה בכל מסור, עדות בב"ד מסורה כו' ע"ש ומה שנזדקק השדות לשלימות הקבלה היינו כי פן ירחי בב"ד שיש מן הסורך ליתן ולסדר ע"י שלימות הקבלה דסיינו במקום עינון וכמו שאכתוב לקמן אי יסדרו ולא מיישינן לעשות ב"ד וע"ז כתב בשל השפה ומסיר בב"ד שלא יגרשו כלל ע"י שלימות הקבלה אחל לרחיתי בנוף השמ"ק והסור וכ"כ בלבוש שכתן לחמיר שלא לעשות שלית קבלה וא"כ השיסור גם של השדה ועדים. ו"ל ג"כ מ"ש בשל השפה לשון שלא יגרש סיינו אף אם שברה השדה והעדים אלי לא יעשו בב"ד לפסוק כדברי בב"י וכזה יש ליישב שכי הרב בשל השפה שלא יגרש כו' כלל דמיבת כלל לא מיינו בדברי מהר"ם לא שהוא בשור שלא שבא להורות שאף בדיעבד אם שברה השדה והעדים שנזדקק לשלימות הקבלה אלי לא יגרשו בב"ד ע"י שלימות הקבלה אחל ול"כ כ"ל היש מן הרחוי להמשיך ידי מזה ג"כ ולמחות בעדים שלא יזדקק לעדות הזה אחל לבבד"ן דאף המהר"ם ושאר פוסקים שגרשו מודים למוחר לגרש ע"י שלימות קבלה ואף שכתב בשל השפה וכן נוהגים להחמיר היינו ל"ל שלא במקום עינון ואף שי"ל ש"ל בשל השפה שלא לגרש כלל פירושו אף במקום עינון אחל ז"א שאנו מיינו בכל הפוסקים בהרבה מקומות שבחמירו בעינין ומ"ש הקילו במקום עינון . והנה מירחי סורשה מני ובפרט בחומר מיסור בב"ד אף כי מעלתכם דעתי הקלושה בב"ד כי בחמת לכהורה יש כאן משש עינון כאשר עיניכם יחזו מיפרים בשתתקים מבתבים אשר שלח לב"ד יפה שלכם ובפרט שדעתו ליפה למרחקים אחל מ"מ עכ"ד נושש מה שיש לתקן שיש שדבר בשיחה שלינה בל הפוסקים שוה יותר כאן ובודאי אם מעלתכם יכולין לסדר בגט ש"פ שליחות בהולכה זאו דרך היישר שלא לפגוע בבבוד הרב מהר"ם ובשמשים

אחריו ובפרט בחומר א"א וביותר שאנו פה נמשכים אחר מנהג האשכנזים ואף כי י"ל שטעם מהר"ף הוא שכתב שנכון להחמיר היינו מטעם שאין אדם יכול לצאת י"ח כי צריך שהשלשה דיינים יכירו כו' וכמו שהעתיק הסמ"ק והטור לשונו וא"כ בנ"ד שהעדים יודעים ומכירים בנ"ד שהם חתימתם וא"כ הטעם בטל וי"ל שגם החומרא בטילה. אבל ז"א שהרי כתב מהר"ף שנכון להחמיר מטעם שברוב הפעמים אינו מצוי כו' א"כ אף שלפעמים נתבטל הטעם מ"מ הדין קיים ונכון להחמיר וביותר שכ' הרמב"ם בפ"ב מהל' ממרים אפי' בטל הטעם שבגללו גזרו הראשונים אין האחרונים יכולין לבטל עד שיהיו גדולים מהם וא"כ מוכח מזה דכחומרי' אף שבטל הטעם מ"מ הדין לא בטל ואף שהראב"ד שם חולק עליו אבל בנ"ד מודה מחמת חומר א"א וזולת זה אין לו שייכות הדין של הראב"ד לנ"ד כמעיין שם. וגם מצינו בשאר פוסקים הראשונים והאחרונים דאף שהטעם בטל מ"מ הדין אינו בטל וכמבואר בפסקי מהרא"י בת"ה סי' ק"ח גבי מי שאתו אחיו מחמת מילה ולא על עצמי אם יניח תפילין בשבת כו' ובתשובי' הרשב"א סי' רמ"ח גבי פת כומרים שאין להם בנים אם פתם מותר כו' ע"ש וגם בתשובת הריב"ש סי' ל"ד בענין שמקדשים בב"ה וגם לענין מגן אבות ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד ג"כ אף שבטל הטעם של מהר"ף מ"מ הגזירה אינו בטלה וגם במ"ש בודאי עיקר החומרא שלו הוא במקום שמכירין [illegible] כו' כי במקום שאין מכירין חתימות העדים מדינא אסור וא"כ לפי מנהג האשכנזים ראוי להחמיר בנ"ד אם יכולין לסדר הגט ע"פ שליחות ההולכה כדי לחוש לגזרת וחומרת הגאון הר' פרץ והמסכים אחריו בחומר א"א. ואך אם אינם יכולים מעלתכם לסדר הגט ע"פ שליחות ההולכה בהיות שיש לחוש שלא יבטל הגט ויש לחוש לחשש עיגון כי הרבה חששו חכמים לתקנת עגונות

נלע"ד למצוא דרך אחר לצאת ידי כל הפוסקים שהרי כתוב בת"ה סימן רל"ז הובא בב"י סי' ק"מ בא"ה גבי מומר הבא לשלוח גט למרחקים לצאת ידי כל ספיקות שמשיק שיאמרו לו למסור הגט לשליח שיקבלנו ויזכה בו לאשתו ותתגרש מיד בקבלתו ואולי יש גמגום בדבר אם תועיל קבלה לכך תחזור ותקח הגט ותמסרנו ליד השליח להולכ' כו' וא"כ בנ"ד יכולין מעל"ת לתקן הענין באופן זה שימסור תחלה הגט ליד שליח לקבלה ותאמרו לו שהיא מגורשת מיד רק לצאת ידי חיבת האשכנזים הנגררים אחר חומרות מהר"ף וסיעתו אזי יקח הגט מיד השליח ויעשה אותו שליח להולכ' כו' וגם שהרשאה יכולים לתקן בזה האופן ובנ"ד אף לפי דעת הת"ה הנ' גבי מומר דמשמע שם שהת"ה סובר יכול לבטל הגט רק שאומר אסח דעתיה מלבטל השליחות היינו דוקא בנדון שלו לפי שהב"ד רוצים לתקן הענין ולשלוח הגט למרחקים בלי דעת האשה יבוא מפקפקים הפוסקים אי זכות הוא לה שזכין לה שלא בפניה אי חוב הוא לה מטעם דטב למיתב טן דו והיא מצפה שיחזור בתשובה וכמ"ש בגמ' דיבמות גבי המזכה גט לאשתו במקום קטטה כו' ומשא"כ בנ"ד שהאשה בעצמה עשתה שליח לקבלה ודאי רוצה בגירושין ובזה כ"ע מודים דלא חיישינן לחזרת האשה וזכות הוא לה שלא בפניה ומתגרשת בקבלת השליח רק כדי לחוש לחומרת מהר"ף שלא נגרשה על ידי שליח קבלה לכן נכון להחמיר לחזור וליקח גם מידו ולתקן הענין כדי לצאת ידי כל הפוסקים ושיעשה שליח להולכה.

וגדולה מזו כתב בת"ה שאם אשת המומר בקשה מקצת בני אדם כו' שאין יכולים לסמוך אהני נאמני דדי בקבלה כו' ומכ"ש בנ"ד שעשתה שליח לקבלה רק כדי לחוש לחומרת מהר"ף וסיעתו יתקן הענין בדרך הנז' כי לעבור לכתחלה על חומרת מהר"ף וסיעתו ומנהג האשכנזים זהו לדעתי אסור אם לא בדרך הנז'. והרב מהריק"ו בשורש קמ"א פסק שאינה יכולה להתגרש עד שיגיע הגט לידה והיינו כדעת הרי"ף בפ"ק דגיטין שכתב גבי האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ה"ז יחזיר כו' ותנא בד"א בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים לא לפי שזכין לאדם שלא בפניו כו' וכתב הרי"ף וז"ל וה"מ לענין דלא מצי לאהדר אבל עבדא לא נפיק לחירות עד דמטי גיטא לידיה כו' ע"ש וכ"א צריך ישוב בדעת מהריק"ו שפסק כדעת הרי"ף שלא חלקו עליו האחרונים הרא"ש והרשב"א וגם התוס' שם וביותר שמקשים עליו קושיית חזקות מסוגי' הגמרי' וע"ש בהרא"ש והר"ן שמקשה מהא דאמרי' בהאשה שנתארמלה התקבל לי גיטי כו' דאי אמרי' [illegible] לא הוי כזכי הוי מגורשת מיד כשיגיע גט ליד הש"ח וכן מקדושין גבי עבד שקנה עצמו בכסף ע"י אחרים אפי' שלא מדעתו כו' וגם מפ' השולח גבי עשיתי פלוני עבדי בן חורין וגם ממתני' דתרומות גבי העבד שאמרו רבו כו' אבל כד מעיינת ברמב"ם פ"ו מה"ע והטור בי"ד סי' רס"ז הביא שם דעת הרי"ף דדוקא לחזרה אבל לא יצא העבד לחירות עד שיגיע הגט לידו כו' וכתב הטור וז"ל ואפי' לפי דבריו דוק' כשאמר תן לו אבל אמר זכה לו יצא מיד לחירות וכ"כ הרמב"ם אמר זכה בגט זה יצא מיד לחירות כו' וא"כ לפ"ז אין כאן קושי' מגמ' דקידושין גבי עבד שקנה עצמו בכסף ע"י אחרים אף שלא מדעתו היינו י"ל דאמר זכה לו וכמ"ש הטור והרמב"ם וכן יש לאוקמא מתני' דתרומות הנז', וגם מ"ש הר"ן דאלו זכייה אפילו נמי אשה לשליח' לגמרי כשתאמר נימא דזכייה לה דגרסינן בפ' האשה שלום המזכה גט לאשתו במקום יבם כיון דסניא ליה זכות היא לה וזכין לאדם שלא בפניו כו' גם ז"א קושיא וכמ"ש הב"י לדעת מהריק"ו הנז' דס"ל לדעת הרי"ף דמ"ש המזכה גט לאשתו במקום יבם ובמקום קטטה כו' היינו לענין שלא יוכל לחזור בו אבל מ"מ לא יוכל להתירה בגט זה עד שיגיע הגט לידה ובדרך הזה יתיישבו כמעט כל הקושיות על הרי"ף. וגם ראיתי בהרא"ש שמקשה ג"כ על הרי"ף ואי' מסקינן הוא מהא דאמרי' בגמ' ומה עבד כנעני שגופו כו' חוב הוא אבל אגמא דלרבנן מיד שזכו בו כו' כשמחרר ואינו אוכל כו' ע"ש והמעיין על אכמתו הרמב"ם שלא ראה מ"ש רש"י בסוגיא דגיטין דף י"ג וז"ל

אם אינו אוכל מעושר אינו אוכל כו' וקשי' על מעושר דעלמא ועיין ע"ש בס' השלחנות בדף תקס"ב ע"ב ודף תקס"ג ע"א מה שמתרץ לדעת הרי"ף מ"ש עליו בזה בעל המאור וא"כ בנ"ד לפי חומרת מהר"ף שאינה יכול' להתגרש בשליחות הקבלה רק שיעשה אח"כ שליחות להולכ' ויגיע הגט לידה ולאיתי נוסף לכתחלה שיגרש בשני גיטין כו' אבל ז"א למבין והיה בדעתי לומר שיגרש ע"י שליח ההולכה וישביעו בשבועת התורה שלא יבטל הגט וכמו שאנו בסדר גיטין בהרשאות שליח להולכ' אבל כאן בנ"ד העידו לפני ב"ד שעבר הבעל יסודא כר אברהם על חרמות ושבועות א"כ אין להאמינו עוד בשבועה לכן נלע"ד לתקן הענין בדרך הנז' והוא הנכון והיה בדעתי כנ"ז לעיין בדברי הפוסקים והתלמוד השייך לזה רק כי אבי האשה אצלי ודוחקני לאסור כלם מעשיך בו ביום שבא לפני והוכרחתי לכתוב מה שנלע"ד לפי מנהג האשכנזים ובודאי מעלתכם המה מכפרים ויכולים לעשות ע"ד היותר טוב רק הוכרחתי להודיע למעלתכם כל הנ"ל לפי מנהג האשכנזים ובאם תאמרו ביאם לדברי בודאי יצא ת"ו תורבה מזה ויתעכב הדבר ובכן עשו כחכמתכם ובודאי אנו לא היה כאן איזה חשש מחשש העגונות אזי הייתי מוחה בפירוש לעדים ולאשה שתעשה שליח לקבלה כפי מנהגינו בין האשכנזים והנה האשה הנז' עשתה שני שלוחי קבלה בפעם אחת וזהו שלא כדעת בעל העיטור הביאו הב"י סי' קמ"א רק כדעת הרא"ש ושאר האחרונים אשר לדעת הרא"ש והתו דברי בעל העיטור ואף שהא' עשתה בפני השליח והא' שלא בפניו.

והנה שלח ליד אבי האשה לכאן ההעתק מהרשאת שליחות הקבלה שלא הוא החכם השלם כמהור"ר יוסף אלמושנינו נר"ו ונפלאה בעיני עליו שהוצרך לשלוח לכאן ההעתק ולא נוכל לכתוב פה שליחות לקבלה. וגם ראיתי מ"ש בכתבו הנ"ל שהעתיק לשון הרשאתו מהטור סי' קמ"א ומהרשב"ץ והרשב"א ואני בעניי חפשתי ולא מצאתי דבר ולא חצי דבר מלשון ההעתקה בדברי הטור אף שהוא שלא בפני השליח בכן בקשתי שיודיעני איה מקום ההעתק הנז' וגם ראיתי כמה דברים בהעתק שלו שאינם מובנים לי כלל והנה אנכי שולח לכם ההעתק הנ' ושלום על דייני ישראל כ"ד העמוד [illegible] בנחילם רבם מאד הדורש בשלום תורתם כ"ה אנכי עפר **ואפרים** מבית אהרן מווילנא חונה פה ק"ק בודון:

שאלה קט

הנה בלתי לדרוש בשלום תורתו ומשנתו מפני הכבוד ואודיע לו שקבלתי משאת אצבעותיו ע"י השליח שהביא אתו עמו כלומר אני הגט כריתות לכאן אשר הנגלל מעל"ת עצמו אשר כתב על נהרי דונאי כו' והאריך קצת ולא נורך כי כבר נתפרסם פה ספר שמות שחיבר מעיו הגאון ז"ל אשר ראוי לסמוך עליו אף שלא בשעת הדחק. **ואשר** קיצר בלשון ונוסח הגט ולא כתב העומד היום במתא פה דיתבא כו' רק כתב תיבת המזברת ואינו כמו בנוסח גיטין שלנו וכמ"ש בנוסח הגט של בעל המפה והלבוש ומהר"י מינץ ומהרי"ל ומהר"י מרגליות ושאר אחרונים וגם בראשונים כגון הרא"ש והטור וכדומה להן ולכתחלה אין לשנות ממטבע שטבעו חכמים בגיטין והנה אם מעל"ת לכף זכות בזה שבודאי ראה איזה סדר גיטין שכתיב כן או המנהג כן בקהלתכם. **ואודות** לאשר כתב מכ"ת וז"ל עוד ראיתי בסדרי גיטין של האשכנזים שכותבים הסוף וספ"א והן' הכפופות ארוכות וכנראה שכוונתם היה כדי לערות השורות ע' בזו מ"מ לא ראיתי בבעל המפה שהקפידו על זה ובודאי הטעם משום שהסף והן' כו' פשוטות אנו מאריכין כדי לערות השיטות א"כ אינו צריך לכתוב גם הכפופות משום חשש דספר א' אמר רמזנא כו' או מטעם שלא יוכל לכתוב בין שיטה לשיטה וגם מאחר שהסופר אינו בקי כו' עכ"ל. הנה מעל"ת נלאה דורש ואין נלאה מקיים בודאי שאר שיטיים אשר ראיתי בגט הזה מה שאינו מהראוי להקפיד עליו בדיעבד לא חששתי גם כן בדיעבד.

בראש מ"ש מעל"ת בהתחלת הגט בשני בשבת בשנת כו' בשנת חמשת אלפים כו' אות ב' דבשנת היא מיותר וצ"ל שנת וכן הוא בכל סדרי גיטין של הראשונים והאחרונים וביותר בנוסח הרשאה ומעשה ב"ד שאלה לכאן כתב שנת ולא בשנת והיה מן הראוי לכתוב ג"כ בגט ועוד שנית ראיתי שכתב ותיכלא בא"ף וכבר אנו מוזהרים מפי סופרים ומפי ספרים שלא לכתוב ותיכלא בא"ף אלא בה"א וכבר נשאל על זה הגאון מהר"ם מפדוואה בתשו' סי' ו' שבגט השומר היה כתוב ותיכלא בא"ף ורצה לפוסלו והשיב שבדיעבד כשר וא"כ לכתחלה היה מן הראוי לכתוב ותיכלא בה"א. **ועוד** ראיתי שכתב תיבת כיום כאן ובסידורי גיטין שלנו לא נכתב כאן אבל ז"א לעיכובא ועיין בתשו' מהר"ם מפדוואה סי' י"ב מה שיש חילוק ביניהם וכהרא נהרא פשטיה. **אבל** מ"ש בעסק הנו"ן והן' הפשוטים שהמה ארוכים ובזה הגט מעורה זאת היא נפלאת בעינינו שראיתי בגט הנז' שאות ליכי לא מעורה זה בזה שבשיטה י"א התחיל הסופר השיטה ודן די יהוי ליכי כו' עד וגט פיטורין הוא סוף השיטה ולפני זה בשיטה י' התחיל הסופר השיטה הרי את כו' והיים לכל אדם וא"כ לפ"ז שיטה י' ושיטה י"א אינם מעורים זה בזה רק אות למ"ד מתיבת ליכי ומתיבת למנסב קצת אבל ז"א נקרא מעורה כי צ"ל ג"כ איזה אות משיטה עליונה שיהיה נמשכת למטה כגון ד' או ן' או ך' פשוטות או כפי מנהג בין האשכנזים שמאריכין הצד"י והפא"י והנו"ן הכפופין וא"כ לפי מה שסידר הגט בין לטעם דספר א' אמר רמזני וכן לטעם שלא יוכל לכתוב בין שיטה לשיטה יש ח"ו חשש פסול בגט הנז' אלולי ובפרט למ"ש הרב בעל המפה בשו' קכ"ט סעיף י"ם בהג"ה ונוהגין לערות כו' ואם לא עירה י"א שהוא פסול וא"כ לפ"ז היה לו לחוש לחשש פיסול בגט הנז' ובודאי ראה מעל"ת הסדר בגט בלעוז סי"ב שורות ושיטה י' מתחלת מן נכר כו' עד לכל אדם וא"כ השיטה

סעיף י"ו סמ"ג מצוות זה כתב לסיוע ע"ד מן תיבת ליכי משכב לעצלה ון' פסוקי מן ד' תיקונין ומן יומ"ד דכן נמצאת בסמ"ג ובתלמי בכותב סידר סעיפות כזה סמוך סיפוי מצוות וגם כמוי"ן וגמי"ן ומי"ן שכפופין. ולעיל בחשך להסופר שמע כסמוך גיטין שכתב"ג ר"ת לכתוב יהרי את מותרת לכל אדם בסיפוק ו' וכמבואר בפסקי מהרש"י סי' קמ"ג וגם בפסקים המתרומם ומחומם שכתוב סיפוי פירושו שלא יכתוב בסיפוק הזכות יותר מתיבות אלו של והרי את מותרת לכל אדם ולכן כיוצ וכתב כמו' אבל בסיפוק שיהי מכיר הסופר לפ מיכל לתלות בו בוקי סריקי כי חלילה להסתלות על רעיוני דברים ופעמים כזה תפילו למחמירים כי מה שהנסיב ר"ת לכתוב בסיפוק תחת והרי את סי' היינו פירושו שלא לכותבו בשני סיפוק אבל יכול לכתוב לפניו ולאחריו מה שירצה והיה לו להסופר להתחיל סיפוק ב' לכל הפחות מן יומ"ד דק עד לכל אדם ואז סיו מצוות סיפוי. ולעיני להפך בזכותו דמצכ"ת שרשם מ"ם סרב בעל המפה בסי' קכ"ם סעיף ט"ו זמסנים לפרות הסיפוק דהיינו שימשוך הן, או סך שבסיפוק העליונה על סיפוק שלמטה ממנו או רשם למ"ד שבתחתונה לשורש של מעלה ומ"ל מצות מזה שדי או הרשם למ"ד או בן, או ך, שבסיפוק עליונה מכל ז"ת דיל כתר משמע או מטעם שלא יוכל לכתוב ברין לכתוב ולפרות בשניהם בני או כך, מלמעלה שתהא משמע מסיפוק שלמעלה למטה ונם בלמ"ד מלמטה שתהא משכבת לשורש של מעלה ובפרט בנם זה שלא ירדי סיפ תיבת ליכי דסיינו הלמ"ד רמוק מסיפוק של מעלה סרכם ומ"ם בבעל המפה או רשם למ"ד ופירושו ורשם למ"ד. ומלתחי בספר ע' הובא לידי ממדם ונקרא בשמו ס' נחלת שבעה ומיבנו ע' מהמשבנות תלמידו של סרב בעל עורי זסב ויש בו כמה סדרי ניסן ושאר דקדוקי סנם וכתב ג"כ שתיבת או רשם למ"ד הוא ס"ם ק"ג ס' קכ"ג ומ"כ ילל ורשם למ"ד ובתלי קבלה הוא מרבותיו וכן רלתי בכל סניסן. וכן מוכח בעל דניסן פ"ב דף ך' דמקשה ותיפוק ליה דספר ע' תמר רחבו' כו' ומשני לא צריכא דמצורת ומ"כ מוכח שדבוקים סאותיות מעט מסיפוק העליונה בסיפוק התחתונה דמ"כ שדי בריוח מעט שבתיב מ"כ מיו מוכח כלום מזה שיפוק צריך להיות מוקף גויל נעם עד רואותיה כדאמרי, הכא דמצורת ומ"כ מוכח שדבוקים האותיות מעט וכמ"ש לפני זה ומשם לפי דברי ר"י שדמה דברי ריב"ם וכתב דהא דקאמר דמצורת דייט דעל סכ"ם בפ"ת מי רשם למ"ד פ"ת שלמעלה כו' ומ"כ היא מוקפת גויל מכל מ"מ נמצא מזה שצריך להיות נעם מצורת עד תוך שיפוק התחתונה או העליונה, ומ"כ לפ"ז למלי דקי"ל דעם צריך להיות מוקף גויל וכמ"ש אחרי"קק בספרו הקצר סי' סנ' סעיף ו' ומ"כ קי"ל בבעל המפה שכתב בפשיק הנ' שיזהר שלא ימחק תוך סתם כו' לתוך תוך כו' מ"כ ל"ל מה שצריך להיות הנעם מצורת כדי שלמעלה וכלמ"ד שבתורת שלמעה ול"ל שיהיה יחד ולא מיבעל זה כלא זה ומכל שכן נעם שצריך שיהי תוך תוך למ"ד מן ניכי רחוק מסיפוק שלמעלה. ואף שדברים אלו צריכין ביאור בסוגיות דניסן ונם ססוגיות בשלמה עם פירש"י וסתום צריכין ביאור לכאורה שיתבו התום' ד"ה לא צריכי דמצורת מבלי מדקדק ריב"ם דל"ל נעם שמשם כל תוך מוקפת גויל כדאמרינן הכא דמצורת כו' ול"ש תוק עליו ותימר דמין הלים מכלן דסח דקאמר דמצורת סיינו רנל סכ"ם של שיפוק סעליונה בפ"ת של שיהי שתחתים לו רשם למ"ד בה"ת כו'. וקשה לכאורה הלא דברי הריב"ם נכונים דשוכח מזה שע"ל להיות שיפוק גויל נעם כו' דאל"כ מאי מצי דמצורת לפי' ר"י הלא תיפוק ליה דרשם למ"ד נכשפה בה"ת זהו תיקון שלא יוכל לתלק הנע לחוכו לבל מ"מ כשתאר בין שיפוק לשיעה ובין תיבה לתיבה אלו הם האותיות שבין תיבה לסיבה סיק מצורות ודבוקות יחד יכול לתלק לתרו הנע לבים ולתחוך הייר שבין תיבה לתיבה עם בין הסיפות הלא יועיל זה שמצורת הנע רשם למ"ד בה"ת הלא ודאי ל"ל שמצורות ודבוקות התיבות יחד ול"ל להיות שיפוק גויל וכפי' ריב"ם ושים ערשם לסחזיק ולומר שנם בין תיבה לתיבה מצורת ג"כ לפי דעת ר"י בדרך הזה כגון תיבת שבקת ופטרית ותרובת וכדומה לאלו האותיות הוי"ן ככתים לתוך רגל התי"ו וכיוו כן יש לומר תיך שאר אותיות אף שאינו נדבק ממש לכל זהו דוחק גדול ונם אינו מיושב סיטב דמ"מ יכול לתחוך ביניהם אם אינו מצטרן מצד ויש ריוח ביניהם ואינו דומה לרשם המ"ד שכתבתי תוך תוך ס"ת כו' שאין לו רשות לתחוך הסיר שתוך תוך ס"ת אל תוך תוך ט"ת. והעיקר לע"ד פשוט שפפי, נעמ, סוף מה שמשם נעמ, ותיפוק ליה כו' קל פשיטי' דבין שיפוק לשיפוק ואף שבין תיבה לתיבה וש"ו מצי דמצורת ופי' הפשיטי' דרב פפא בין שיפוק לשיפוק כו' פירושו כאלו אמר בין שיפוק לשיפוק אחר בין תיבה לתיבה אבל בין תיבה לתיבה אינו משם דקשה כלום ותיפוק ליה דספר ע' תמר רחבו' כי אף שיחתוך סייר שבין תיבה לתיבה ס"מ הנע מחובר בייר שבין שיפוק לשיפוק כי לא אמר רק סייר שבין תיבה לתיבה שלי ואף לא בין שיפוק לשיפוק ואף לא יכול לחתוך הנע לאחרו ולחוכו לאלו לנעוע בייר שבין שיפוק לשיפוק משכ"ב אם אמר סייר שבין שיפוק לשיפוק שלי מ' ל"ל דמצורת ודבוקות הוא שיהי מוקף גויל נעם עד רואותיה כדאמרי, אבל לא בין שיפוק לשיפוק שלי

דמיה מנורת מעשה דלא יסיב לה כלום ומשכ"ב נבי סייר שבין שיפה לשיטה כו' לכן כתב הטור ל"ש אם אמר על עיקר הסייר ונבי ע"מ לשולם מנורת כשתתן ונבי לכשחזירי לי הסייר לשולם היכה מנורת מעשה דמין זה כריתות ומ"ש דברי הרמב"ם והטור עולים יפה וכולהו נחדא מתחי מהתיכו וזהו שהשמיט נ"ב הרי"ף התיבעית הנז' . **אמנם** מ"מ נ"ל לפי דעת בעל המפה שאם לא פירש סגן י"א שהוא פסול ולפי מה שהוכחנו לעיל מנחי ומתיש הנז' לפי דעת ר"י וריב"ם צריך להיות מעורב ממש דהיינו שרשם ל"ד יכנסו לתוך המי"ת או הם"ח ולא די אם נמשך רשם ל"ד למעלה קצת ומ"ש היה לחשוב כאן כ"ל חשש לפסול לך שכאמת לריכת דגמ' מוכח כהדיא דאם אינו מעורב שהוא כשר וכמ"ש בגמ' ובמתני' לפי המנרש שייר מקצת הגע וכתבו בלף השמי שהוא כשר וזהו כוונתי אינו מצירך . **ותדולה** מזו מצאתי רשיתי בחשוב' מהרש"ם סי' ל' שהסכיר בע שנקרע בסוני הגע בגמרי ונתנו ליד המפה וע"ם כדבריו כמה שכתב ונתן בסוני הגע בגמ' בהא דקאמר לא צריכא דמעורב כו' מעשה דספר ס' ולא שיים ע"ם מ"ם בקוף התשובה הנ"ל על קצת דבריו שהם תמוהים ומאי דפשיט' ליה קמבני' לי טובא בכל הדברים שלו ולא תצריך כזה ודוק כדבריו שם ושיי' בחשוב' מהריק"ש כס"ג סי' ס'. ממש נלע"ד דמ"ש הרב בעל המפה שהוא פסול היינו לדידן שאנו צריכין לנחת ידי כל המשנות לכן כתב ר"ת שהוא פסול ולכן שיים שבמקום שיגון יש להקל לפי שאין זה מדינת דגמר' . וכזה מיושב מ"ש הב"ח בספרו לעש"ם סי' ק"ל והולק על מ"ש בעל המפה מכח קושי' שהקשה עליו ממתני' דשייר מקצת הגע וכתב נדף הנני לתן זה קושי' עליו שגם בעל המפה מודה לדינא דגמ' לכל מ"מ נשמע מדברי הרב בעל המפה דשלא במקום שיגון היה לנו להחמיר שם לא שירה כו' ובפרט ב"ד לפי מ"ש מצ"ת שלכן מתריכין הן והן' ולמש פרק מצ"ת הגדר שלו וזהו נפלאה בעיני . **עוד** ראיתי בחשבש ב"ד שלו והכהרשה שהלה מצ"ת לכתן ע"י הסליח כמה דברים תמוהים בעיני מ"ש שם מכתבו מ"מ ותיבת ח"מ נכתב בר"ת ותיבת בחשוב' הר"י מינן בסדר הגע שלו סי' כ"ת ול"ל מהר"ם אמר לכתוב מתומי מטה ופסל הרשה לחת שהיה כתוב מ"מ כי לא טוב לכתוב ר"ת ולא נקודות ומוכח קצת דברין בבעל המפה סי' קע"ת ופה בהרשה הנז' ראיתי כמה תיבות בר"ת בנין מ"מ ב"פ ונם תיבת הר"פ והי' ל"ל רבינו פרץ ונם לפעמים היה כתוב הנז' על שם המקום ולפעמים על שם הבעל והשליח ולפעמים על שם הציר . ועוד ראיתי בשער שליחות הובי' היה כתוב נ"כ תיבת מ"מ נ"כ מחקים ונקודות על כמה שורות לף שתקיימו מח"כ וגם בכתב שכתב הבעל בהודאתו כתב נ' פעמים ב"ד בר"ת וגם תיבת מ"מ והנז' לבל כל הדברים הנז' לף שכתב מהר"י מינן שפסל הרשה' מחת שבור דברים הנז' היינו פירושי לכתחלה לבל לא בדיעבד כמו בנ"ד . **אבל** מה שראיתי שם דבר תמוה מאד שכתב מצ"ת בגע על שם הבעל והמקום והציר וכל שום מחרן ואניכא לתיא לי ולאנקתי כו' והיה מן שראוי לכתוב נ"כ ושום מחרן כו' בכתב של המקום ב"ד שלו וגם בהרשה ובהודאת הבעל. ובדבר הזה נסתפקתי מאד כי הדברים האלו שצריך לכתוב וכל שום מחרן ואניכא לקומים מדברי החיים, והרמ"ם פ' השואל שכתבו בשם ס"ג ור"ת חולק שם וכתב דאין נראה לר"ת דזימנין דאתי ליד תקלה בשאין לו שלא לחתו שם הכתוב בגע ואין לו אניכא וכשכותב בגע וכל שום נראה זה הגע של מדם אחר שיש לו שם ואניכא כו' ול"ב נפ"ז שכ' מצ"ת וכל שום ואניכא דלא כר"ת עכ"פ היה צריך לאניכא כו' ול"ב נ"ב כמקום ב"ד בהרשה שיש ובהודאת הבעל וכל שום ואניכא דצריך להיות שמות הגע והרשה שיש לכל הדברים דמי לאו שכי יאמרו שלא הרשה לותו על גע זה ול"ב אף שלדעת הפוסקים שאם נאבד ההרשה הינו מעכב וכמ"ש ה"ם מהריק"ו בחשוב' סי' כ"ו אבל מ"מ נקרע מצויף מתוכו מאחר שכגע נכתב וכל שום ואניכא והרשה לא נכתב כן יאמרו שזה השליח לא הורשה על גע זה ועיין בפסקי מהרש"ל סי' ע"ז שכתב וז"ל ומ"ש למה לא כתבתי הכיוויים בהרשה כמו שכתבתי בגע וכתב בחמת ע"ם ול"ב הקשיד לכתוב נם הכיוויין בהרשה כמו בגע אף שכם בפסקי מהרש"ל קאי לכיוויין ממש ולא תוכל שום ואניכא אבל מ"מ דין ת' לתרוייהו . וביותר נ"ל שעיקר הגירושין היו ע"י שליחות הקבלה אחר שלא מכאן ובשליחות הקבלה לא נכתב וכל שום ואניכ' ול"ב אניכא דכ"ע לא היה לו לכתוב בגע וכל שום ואניכא ונם מהריק"ש שכתב בהפוסקים הנז' מודה בנ"ד מאחר שלא נכתב בשטר שליחות הקבלה. והנה מיושו בחשוב' המזרחי סי' ל"ה שפסל גע ת' עבור היה פסול שרשה בשטר מעשה ב"ד והרשה ואמר שבודאי לאחו הב"ד שכתבו הגע לא היו בקיאים בעיר כו' וכן הריב"ם סובחו דבריו נ"כ בחשוב' הנז' אבל אנכי לא כן עמדי לחשוב חון על מב"ת ובחחת בעיון נוף הנ"ל הכשרתי הגע והרשה הנז' בחשר שכל שטר שמי יודעים שבעל היה הולך בדרך סיטר ושתה שהרחיק נדוד יש לחוש לחשש שיגון חלילה והרבה חנו חכמים לתקנת ענוות וכמבואר במהריק"ו שורש הנז' בשפק הרשת הגע שנפסלה והחרכתי בזה קצת מחיזה טעם הכשרתי במקום שיגון כנז' ובפשט אחר חנות להתיתין לו וזה היה טובה וזכות גדול לא אשר נתנרשם ע"י שליחות הסולכה כי בשליחות הסולכה היה מן הרחוי לדקדק כ"כ כמו בשליחות הקבלה שעיקר הגע תלוי בשליחות הקבלה וכמבואר בסי' קמ"ת בשם סר"ם שיותר חנו מחמירים בשליחות הקבלה מבשליחות הסולכה כי בשליחות סולכה נאמן לף אם בשליחות הקבלה שהגע בידו ועיין בחשו' הרחב"ח סי' י"ב ובנופף דשובבת הגע והרשה הנז' נראה עמי חכם נ' שהיה פה שליח מירושלים ת"ו והסכים עמי . **ואודות** עניין כתיבת וכל שום ואניכא בחרין מצ"ת והתנגל עלמו וכתב שהשבת הרש"ם הי' שהגע בידו שהיה עכשיו בזמן הזה שכל העולם והגו שקורין שמות בגויים כמו יהודה לאנקתן כו' ור"ל דצ"ב לא קאמר ר"ת אלא מדיעת דגמ' כו' ושיים לבסוף שבאשיו אין שום מדם כו' וזו שברת תלימתא כו' עכ"ל מצ"ת. הנה מלפם שפתי לא תתריך בזה אבל ז"ל שברת כלל ועיין בב"י סי' קכ"ט בשתוקת על ס"ג ור"ת ושיין ב"מ שם דף קל"ו ירשם וירצים בעלמו ז"ל שברת כלל ואתרב' לישב' משתבר' ובאמת מלאתי פה בגע שאשר סידרו ס"ם כמתר"ך יהודה בירמש בק"ק ביזנורמדו שנת שכ"ז ובשנה לכאן פה ק"ק בודון ורמיתי שם כמ"ש לעיל תיבת שנת ולא בשנת וגם תיבת פעורין בלא יו"ד ולא היה מעורה כלל ולא היה כתוב כו כלל וכל שום ושיכה בודאי לעשין מעורה תלותי על מצ"ת בשאר שבשה דרש ורשם לשאת ידי הפוסקים ש"ל מעורה ולא נתה קיים וכמ"ש לעיל לכל תציה לי שבתב מצ"ת פעורין ביו"ד בשאר שבגע הנז' לא היה כתוב ושיו דמר הי' תלמידו ס"ם מהר"י לירמש הכ"ל בודאי היה נוסא שחריו כן ונם רשיתי בגע שסי' כתוב בנפשבי ביו"ד ת' לבל בעשק כל שום ושיכ' נפל מר ברטותא שאר שיהה לשון הגע מלשון הסרם זות ומעשה כ"ד וביותר ארשיתי עתה שאין כותבים בגע כלל כל שום ושיכ' בקבלתכם ומי נפשי תלו לא ירשתי מעשה עיגון גדול כ"ל הייתי מרמיק עלמי לעפל בעשק הגע הנז'. ושאר שתגל מצ"ת עלמו בעשק הסרשה שאלה לכאן שכתבתי לו שלשי יודע מקומו וכתב מצ"ת שהסדרים שלה שם דברי הטור בסי' קמ"ת שבין שליח קבלה כו' יכולים לעשות שליח במקום אחר נפלאה בעיני עליו שלא שתתילים יודעים זה לבל העיקר מ"ם ו' שלא מוכל לילש מקום לשון הסרשה שכתב מצ"ת תעשה לשונות שאין לסם יד ורגל לכתוב כל הלשונות ושיים אר שלשון הסרשה לקוח מדברי הטור והרשב"א והר"ן ו"ת ובפרט בלשון קח לי שהוא מתוקת בין שפוסקים ושאר שתגל עלמו וכתב שלא יזיק לשון קח עם שאר לשונות שלי זכיה ומאי לפשיט' ליה קמבניא לי טובא ולאו בלא מעשה כזה לילי שהיה כתוב לשון קח עם שאר לשונות הייתי מסתפק כזה טובא כי לילי להפוסקים שסוברים שהוא לשון הולכה הוי כמו דברים מוברים זה לא זה והייתי לומר שמתחלה עשאתו שליח לקבלה ולא"כ עשאתו שליח להולכה והיתה סבורה שהיא יכולה לעשות שליח להולכה וזה ל"ש נדול בסוגית התלמוד בפרק השומרין ובפרק שלשה שומרי התקבל בסוגית התקבל לי ניטי ומשתך תאמרה הבי לי ניטי והוא לומר סילק כמו שאמרה כי הוא טוב' תמורה וגם בפוסקים ועיין בחשו' המזרחי שהבאתי לעיל ובחשו' מהרי"ל בל ד' סי' ל"ג בעניין רשומן שאחר לשמעון תקח נעז זה לאחתי כו' והיה נדאתי להתריך לו בכל הצדדים האלה על כל פרט ופרט רק שעדיין תלי בעיני עכ"ל בעניין הפעלי תתריך יותר :

שאלה קי

בערב יום ב"ש טוב בגן רעוב מהובי ידידי הרב המופלג והמופלא בעיונא ופלפולא החכם השלם סמרומם כבוד מהר"ר **חנוך** סג"ל נר"ו .

הנה לעיון בעיון מי יוכל מלהודיע לרום מצ"ת מה שמלאתי היום בחזרתי קלת בשמעתי' דיומא בעמ"ה סי' קע"ו וכ"מ סעיף ז' שכתב בדין עדים שזיכתה כו' ואם בא ע"א כו' פלוגתא דחבי ורבא ס"ם המומר כו' עד חלא דכדי ניסב מלי חיכי בין חבי נרבא הא חבי נמי לא אמר המסורה עם"י ע"א חלא בדמיעין ליה כבי תרי דאל"כ חיכה לאחרת עליו בע"א כו' ע"ם עכ"ל . **הנה** דברים האלה מרפסן מינרי כד מעיינת בסוגי' דשמעתא בפירש"י ותוס' מוכח בהדיא דחבי נאמן לנמרי ע"א לף אם היו נאמן לו כבי תרי דאמרי, נגמ' מלי נאמן לי מי מסיפן לך דלמא נזלנק ופירש"י וכן הר"ן מי מסיפן לך סלי עד כשאר ע"א דידעת היה דלמא נזלנק כו' וכן מוכח בתוס' בסוגי' למעיין שם ובבי חבתא שזיכתה בע"א אבי אמר נאמן ונירסת התוס' היא היא שהוא דומה למ"ש לפני זה ע"א אמר נאמנו מהרותיך לו מכלל מלב כו'

(הג"ה מבן הרב המחבר ז"ל)

וזאת ליהודה ויאמר רציתי ליצב הסליחה מכבודו שתקפה עליו מצבתו. קושית אמ"ו זצוק"ל על הב"ח **גם** יפיון מכ"ת שם בטור סי' קט"ו ולא שלחה בידי כהונן יצוב נכון מכח שכתב לבל מדברי אחר ליטו יכול פירש"י בנמ' ותבב הטיון רציתי עיד להשניע לנא ע"י נלנול וכתב הב"י דבר תמוה בב"מ שם וז"ל ומ"ש ב"י לחלק בין כשהיא שותקת זה לא מזכר נגמ' ולא בפוסקים ולין שפק דע"ם הוא מכ"ל ואני בעיני לא תוכל לידע למה תלה הקלקלה בע"ם דהא לחדי מבואר בריש פרק האומר לף ס"ו בעובדא דהסוח שמיע ל"ם לפקה הוציל ולא הכחישתו מכ"ל וקאי על הסשה וכן נבי קושה כתב הרא"ם בפ"ב דיבמות דאם שותקת הוי כשולחה ומסורה לו וכ"ח בעשו מביא לשון זה בשם הב"י וקשה ס"ב ופ"ם הרי לפניו בשתיקתה מסרה לו וה"ם בדין הם לא קאי לה וכפ"ה ע"ל ואמר שזיכתה ושותקת ממי הוי כהולחה ומחויב להוליחה . **ברם** אי קשיי לי על הב"י הא קשיי לכאורה בהא דמחלק בהסי קט"ו בטור מיירי בשותקת ומכחישה לעד כו' שהרי בעובדא דהסוח שמיע לף ל"ל מר שמואל לעיל דרבא אי מסיפן לך כבי תרי זיל תפק' לילת ע"ם ופירש"י שותל ולא שכחישתו ומשמע הא אם הכחישתו לא תפקה ותפילו משום לזות שפתים ליכא ולף כתב הב"י דהטור מיירי כשהכחישה לעד מסורה לו משום לזות שפתים

ונלע"ד לישב דהב"י למד בגמ' לפ"ד הטור דס"ק אי מסיפן לך כבי תרי ושותקת

Digitized by Google

דשותקת דלא הכחישתו ז״ל אפשר כדיי אדם ולי׳ לא דלא מהימן כו׳ והכחישתו דאיכי תרתי לסיבותא לא תפיק אפי׳ משום לזות שפתים ליכא לאפוקי ואם מהימן ליה ככי תרי אפילו הכחישתו מ״מ לריך להוליאה משום לזות שפתים מאחר דסומך עליו וזהו ברור לענ״ד וזה יסיה נמי כוונת רש״י במ״ש ד״ה אפשר הואיל כו׳ לפי שרש״י למד ז״ל אפשר מדינא קאמר וקשה אליבא דרבא דבעי עדים דוקא ולזה מפרש הואיל ולא הכחישתו דאיכי תרתי לריעותי׳ ובכה״ג רבא מודה דשפין להוליא. ותו איכי למידק בב״י שכתב דהטור בסי׳ קנ״ח איירי בשותקת הלא ק״ל דשתיקה כהודאה דמי׳ וכמבואר בריש פרק האשה רבה וכמ״ש נמי בשם הרא״ש לעיל וכבר כתב הטור בסי׳ קס״ו בשם הרמב״ם אם הודתה לו שזינתה תלא בלא כתובה ולמה כתב הטור וכן הוא בעצמו פסק כן בש״ע בסי׳ קנ״ח דיוליאה ויתן כתובה וליכא למימר ולחלק בין שתיקה להודאה בפה שהרי כתב הרב המפה בסי׳ קנ״ח שם בס״ס על הא דבא ע״א וא״ל זינתה והיא שותקת כו׳ וז״ל וה״ה אם היא עלמה אומרת לו שזינתה כו׳ ע״ש הרי להדיא דשתיקה והודאה בפה חד דינא הוא לאו ול״ע. ובעיקר הענין על מ״ש הב״ח דאביי נמי לא אמר דאסורה אלא בדהימן עליה ככי תרי כו׳ כדי ליישב כוונת הטור שב׳ דבדיל אדם אינו חייב להוליאה אלא משום לזות שפתים. אדרבא לענ״ן דאוקמה להסיר קושית התוס׳ בקידושין דף ס״ו ד״ה רבא אמר כו׳ שכתבו וא״ת כיון דשותק ושתיקה כהודאה דמיא למה לא תאסור עליו וכי לא יוכל לעשותה עליו חתיכה דאיסורי וי״ל כו׳ ע״ש ולזה כתב הטור וכן אביו הרא״ש בקידושין הני מילי בדיי אדם אין יכולין לכופו להוליאה לפי שדבר שבערוה אין פחות משנים אבל הוא בעצמו בודאי יכול לאוסרה עליו אלא משום לזות שפתים לנאת י״ש מחויב להוליאה אי מהימן ליה ככי תרי ודו״ק. גם מה שהקשה אמ״ו הגאון זצוק״ל על הטור במ״ש אבל מדברי אחר אינו יכול להשביעה כו׳ הגה הב״י אין בידי ולפום ריהטא נלפ״ד לומר דלק״מ כי מ״ש הטח״מ סי׳ ע״ה שהנו בספק ע״פ העד חייב לישבע זהו סברת הרמב״ן והראב״ד ולאפוקי הרמב״ם פוסק דאינו נשבע וכמ״ש הטור בסי׳ ל״ו וכתב שם הב״ח להדיא דמראה מדברי הטור דלרמב״ם אין נשבעים בטענו ספק ע״פ העד ע״ש וה״נ זהו סברת הרמב״ם ובזה נדקו דברי הטור אמנם מ״מ על הב״י קשה דפסק בש״ע בא״ה סי׳ קס״ו סעיף ז׳ דאינו יכול להשביעה בטענו ספק ע״פ העד ובח״מ סי׳ ע״ה סכ״ג פסק דמשביעו ע״ש. ובדי ליישב הני תרי פיסקי דש״ע כי היכי דלא ניסתרי אהדדי נלפ״ד נימר לחלק דמ״ש בח״מ דמשביעו לפי שהוא קצת כטענת ברי מאחר שלבו יודע מרת נפשו שחסר לו מנה אבל שאינו יודע מי נטלה ובהא לחוד אי ע״פ העד לפיכך משביעו ומשא״כ גבי האשה אין לו ידיעה כלל שזינתה אלא הכל ע״פ העד הוא אי ובטענת ספק כזו אינו יכול להשביעה. ויש עוד לחלוה מילין לחלק דמ״ש בח״מ דמשביעו איירי שהביא העד לפנינו ובכה״ג משביעו ש״ד כאלו היה טוענו טענת ברי׳ ומשא״כ גבי האשה שאין העד לפנינו אלא מפיו אנו אין שא״ל העד שזינתה בהא כ״ע מודים דאינו יכול להשביעה מספק ולזה מצאתי און לי בטח״מ בס״ח סי׳ ע״ה שכתב כן הטור בשם הראב״ד ע״ש וכ״פ הרב המפה שם בסכ״ג ע״ש וזהו נכון לענ״ד. וראיתי בב״ח בא״ה סי׳ קס״ו ס״ז שכתב בשם הסמ״ג והמגיד דגרסי ברמב״ם אבל בדבר אחר והקשה על זה דהא יש שם ע״א דפשוט הוא שמשביעה להכחיש את העד עכ״ל ע״ש ולפי מה שכתבתי לעיל לא קשה מידי והכל נכון בס״ד. (ע״כ סג״ה) :

שאלה קיא במוצאי יום השתימה. התולה ארץ על בלימה. יאריך ימיו ושנותיו בנעימה. ואחדש בכל יום בתורת ה׳ תמימה. הוא אהובי האהל הגדול המופלג בדורו כל העולם צריכים לאורו. ר״מ ואב״ד דק״ק ניקל שפורג כ״ש מהר״ר **מנחם מענדל** נר״ו.

הנה כתב נכבד לשון צדיק קבלתי זה שבועות שתים שהן ארבע עד״י חתני החכם השלם הדיין המצויין כמהר״ר יעקב נר״ו, והגיד לו מעל״ת שרוצה בתשובה שלימה ממני על כתבו וכבר עיינתי בדברות קדשו והיו לי למשיב נפש וחרותים על לוח לבי ואשיב לו על ראשון ראשון כו׳ אודות אשר האריך מעל״ת קצת שאין כותבים הגט אא״כ מכירים שאותיהם זה היה קצת ללא צורך באשר שהוא פשיט רק דבר א׳ ראיתי בכתבו דמר וז״ל זה שרוצה לשלוח גט לאשתו לעיר לאחרת ואין אנו מכירים בשם אשתו ושם אביה אלא על פיו לאו שפיר דמי מהא דתנן בפ׳ ג״פ כו׳ והטור א״ה מייתי לה בסי׳ ק״ך והתם מבואר בדברי הב״י והש״ע דאפי׳ שם אביהם צריך להכיר ואין הבעל והאשה נאמנים וכתב שמבואר בב״י ובש״ע בהג״כ סי׳ הנ״ל עכ״ל הנה לא הבנתי דבריו כי באמת כן הוא בהגהות ש״ע רק שמסיים שם בהג״ה הנ״ל דהם אביו נהגו לכתוב עפ״י עצמו וא״כ מבואר הפכא והבנתי מתוך דבריו שלמד דמ״ש ושם אביו נהגו כו׳ קאי על סיפא דמילתא דהיינו אמי שהוחזק לי יום בעיר ועי״ז קאי דאף אם לא הוחזק שם אביו אלא ע״י עצמו מותר וזה מבואר מדקדוק ה׳ שדקדק הב״י מדברי הרמב״ם בסי׳ הנ״ל משא״כ ברישא אם לא הוחזק אז צריך בירור ועדים גם על אביו. ואנכי לא כן עמדי דלפ״ז קשה מהו ושם אביו נהגו שכתב בש״ע בהג״ה הלא זהו נקוט מדקדוק הב״י מדברי הרמב״ם וא״כ אין זה מנהג אבל נלפ״ד דפי׳ הגש״ע הוא דשם אביו נהגו קאי בין ארישא בלא הוחזק ובין אסיפא והיינו מצד המנהג ולא מצד הדין ודברי הגש״ע אינם נובעים ממקור דקדוק הרמב״ם רק המה נקוטים מדברי הב״י בסי׳ קכ״ט וז״ל הב״י סימן קכ״ט בפי׳ ג״פ כותבים גט לאיש כו׳ נלמוד שם אביו יש לדקדק מדברי הרמב״ם בפכ״ד מהל׳ גלוס שאין כותבים על פיו כו׳ ואעפ״י שכתב כל מי שהוחזק כו׳ היינו שמו ושם אביו כו׳ אבל ראיתי מנהגים לכתוב שם אביו על פיו עכ״ל הב״י וזה אין לו פי׳ אחר דהאי ראיתי נוהגים קאי בין ארישא ובין

אסיפא דאין לומר דוהגו קאי אמי שהוחזק בעיר ל׳ יום דהא נוהגים לכתוב שם אביו על פי עצמו אף שלא הוחזק שם אביו עבור אביו רק הוא שהחזיק שמו ושם אביו שם ל׳ יום דא״כ יסוד דברי הב״י סותרים זא״ז דהא בסי׳ ק״ך דקדק זה מדברי הרמב״ם ולא מצד המנהג לאפוקי אם בא לברר בעדות את שמו צריך לברר ג״כ שם אביו ולא ע״פ עצמו וכפי מ״ש מעל״ת דא״כ יליבא בארעא וגיורא בשמי שמיא וסברות הפוכות דאין לו עדים כלל על שמו רק הוחזק ואף אם שם אביו לא הוחזק יהא נאמן עפ״י עצמו וכיש לו עדות על שמו לא יהיה נאמן על אביו וזהו דבר שאין לו שחר אלא דמ״ש הב״י והגו קאי בין ארישא בין אסיפא וכן הוא הפירוש בהגש״ע. והארכתי בזה קצת לפי שראיתי בלבוש בסי׳ ק״ך ס״ג שהשמיט לשון והגו וכתב לבסוף מיהו שם אביו א״צ שיהיה מוחזק בעיר אלא ע״פ הגי דהיינו כמה שדקדק הב״י בדין ה׳ מדברי הרמב״ם לכן השמיט לשון והגו וכמ״ש לעיל וברור הוא לענ״ד אנו ראה מ״ש הב״י סי׳ קכ״ט שלא היה כותב כן אלא דגם בלא הוחזק א״צ להכיר שם אביו והיינו מצד המנהג ולא מצד הדין ואם יש תחת יד מעל״ת ס׳ דרכי משה מא״ס יעיין שם דברי הסג״ה מהיכן נובעי׳. והנה זולת זה בנדון שלפנינו שהיה מכיר השליח שם האשה ואביה אפשר שהיה נאמן דלא גרע מקרוב או פסול אף שיש לחלק קצת כיון שהוא נוגע מחמת ממון גרע מקרוב וכמ״ש בת״ה סי׳ ש״ח ובח״מ סי׳ ע״ה בסופו בהגש״ע אף שנאמן לומר בפני נחתם כו׳ יש לחלק ואיני רוצה להאריך בזה לעת עתה באשר שהמגרש בעצמו לק״ק פראג וגרש שם את אשתו. **ואשר** הקשה מעל״ת דלכאורה דברי הפוסקים מהאחרונים סותרים זא״ז דהיינו דברי הלבוש כי בהגש״ע לא נזכר מאומה מדין וירדא או פרומט וקושיתו הוא דמשמע דאפי׳ במדינות שמדברים בלשון פ״א רפויה פרידא פרומט כותבים וירדא ורומט כמבואר שם בלבוש באות וי״ו והיינו כנמצא בספרי הקדמונים ובסעיף ל״ד כתב גבי ביטוי וופלפיין או בייטוי מגדיל שהולכין אחר לשון המדינות ואין להקפיד האיך נמצא בספרים ותירץ מעל״ת דיש לחלק בין השם שמשתנה מצד הלשון של המדינה מצד לעגי שפה כו׳ והנה באמת סברא נכונה היא וראוי׳ למי שאומרי׳ רק שהקשה מעל״ת לנפשיה משם וייבוש וכתב מעל״ת שמסתברא דלאו דוקא נקט בסעיף ל״ד פייוש וזהו קצת דוחק. **ואענה** חלקי אף אני לענ״ן דמ״ש בסעיף ל״ד דהולכים אחר לשון המדינה זהו העיקר בין בביטוי וופלפיין בין בשמות פייבוש פרומט פרידא דהיינו אם כל המדינה מדברים בלשון א׳ דהיינו במדינה שקוראים פ״א רפויה כמו וי״ו ויש מקומות ומדינות שאין מדברים בלשון רפה כלל כמו הבאים ממדינת ישמעאל או ממדינת איטלייאה ופראנקייא רק הכל קוראים בדגוש אז כשרולים לדבר פייוש היינו בדגוש או פרידא בדגוש א״כ כשמדברים שמות הנ״ל בלשון דגוש אז כותבי׳ פ״א דגושה משא״כ כשקוראים פייוש או פרידא ברפה ז״א פ״א אלא כי המה מדברים הכל דגוש אז כותבי׳ בו״ו משא״כ כשמקצת מדינה מדבר פ״א רפויה כאילו היתה וי״ו ויש באותה מדינ׳ המדברים להיפך אז כדי שלא לטעות כותבים בו״ו שהוא ודאי כמו פ״א רפויה ואין לטעות בזה שהוא דגוש וזהו שכתב וירדא ורומט וייבוש בו״ו דהיינו כשאין לברר עפ״י המדינה ויש לטעות משא״כ בסעיף ל״ד דיש לברר עפ״י המדינה דהכל קוראין ומדברים מגדל או מגדיל וגם פייבוש אז כותבים כפי מנהג המדינה משא״כ כשאין לברר שמקצתן מדברים כך ומקצתן מדברים כך אז כותבים הלשון שאין לטעות בו וז״ש בלבוש באותיות שלו תיבת וויבש בסי׳ ל״ד באות וי״ו וגם באות פ״א כתב שם פייוש משמע בפ״א אלא כמ״ש. והנה באשר דברים שכתב מעל״ת אודות שם הנהר אסלאוואה ושם העיר מעזריטש אין להשיב על דבריו כאשר כתבו מסיי רק שמורגל לכתוב בין רובא דעלמא מעזריטש אבל ז״א ראיה ודברי מעל״ת נכונים כדי להשוות בשם העיר כתיבתו עם כתב הערלים לי׳ יחד. **ואודות** שם הנהר השני שאין לו שם מיוחד מובהק אלא שמזכירים שמו ריזשעק״י בלינסק״י והסכים מעל״ת שלא לכותבו כלל אלא נכלל הוא במי מעיינות שכותבים בכל גט ומסיים בסופו שיותר יש להכשיר בחסרון מבשיטי האמת כן הוא וכמ״ש מהריק״ו שורש כ״ו אבל לענ״ד אינו דומה לנ״ד דשינוי נקרא כגון בנדון דמהרי״ק שיש לשני נהרות שמות מיוחדים מרלאנו ואיימוני ואח״כ נתערבו יחד והסכים שיש לכתוב רק שם איימוני כו׳ משא״כ בנ״ד שאין לנהר השני שם כלל רק שקוראין אותו מים דבלי״ן ע״ש ששופך מכפר בלין למה לא נכתב בגט נהר בלין ואין שייך כאן השם כי אין לו שם אחר וכל הערלים אשר רולים לכנות שם נהר זה דהיינו להפריש בינו ובין הנהר אסלאווא מכנים אותו ריזשעקי בלינסקא משמע שאינו שם הנהר אלא מדברים שזהו הנהר השוטף מבלין והנה אנכי שולח למעל״ת החותם מן הפיר הפעתק בלשוניהם שכותבים מעזריטש נדריזשעק אסלאוואו א״כ כותבים ג״כ נדריסעקא ואף שיש לחלק קצת אבל ז״א.

ואשר כתבתי למעל״ת מקדם ראיה מגמרא דבכורות דף כ״ס למה נקרא שמו ירדן שיורד מדן וכתב מעל״ת וז״ל ותמהני מה זו ראיה לנהר שאין יודעים שמו שיהא שמו כך כמו המקום שיורד משם אי משום שכך נמצא נהר שנקרא על שם המקום וכי צריך ראיה שיש נהרות נקראים על שם מקומם כמו בוינא וסיים מעל״ת אין ראיה זו מספקת. והנה אפרש לפניו את שיחתי מה שקלרתי בתשובה הראשונה ואעתיק קצת לשון הגמ׳ דבכורות א״ר אמה נקרא שמו ירדן שיורד מדן א״ל לרב אשי אתון מהכי מתניתו אנן מהכי מתניכן ליה ויקראו ללשם דן בשם דן אביהם ולשם הוא פמייאס וירדן יולא ממערת פמיים ופירש״י אלמא מדן קאתי וא״כ אליבא דר״א דמתני מן ויקראו ללשם דן כו׳ נקרא הנהר דן ע״ש העיר והשבט ולפ״ז קשה למה נקרא ירדן וצ״ל דבמקום שנתפשט חוץ לנחלת דן קראו שמו ירדן על שם שיורד משבט דן כי בנחלת דן לא יתכן לקרות שמו ירדן שיורד מדן שזהו דן עצמו והשתא שמו ירדן ע״ש שיורד מדן וא״כ אליבא דר״א ב״א דלמד

Digitized by Google

מדיוקא דשמא דנקרא ירדן על שם שיורד מדן ואינו נומד מיוקרתי לנעם דן כי׳ וא״כ מצולם לא נקרא הנהר דן וג״כ ליכא למימר שנקרא כמחנת דן יורד מדן וכ״ל שמא״כ חון לומנת דן נקרא ירדן על שם שיורד מדן וא״כ ס״ם כנ״ד כ׳ יכר כנ״ן כמאר שמין לו שם אחר להפריש בין ההרות רק ריזשבקי בלישנקא דזה יהיה שם המיוחד לו על שם שיורד משם ההיות שכולם קורמים לו כך להפריש בין ההרות ואחותי היא ממע״כ שיעין עוד הפעם בדברי ריצחב מכם ויוסף נקח . ואשר הכתים מצל״ת שלא נכתוב רק שם הנהר מחלוותי ואחמת בכל הניעין שרמיתי נכתבו שני ההרות וכן הסתיק בשא״ק כס׳ קפ״ד כמקר גם שלו ב׳ ההרות כמחת פרי״ם וכן כפד׳ ניעין של מהרי״ל ב׳ ההרות כמדינת מגשנת וכן גם המוצתק בש״ע מק״ק קרלסק ב׳ ההרות וכן בלבוש כמחת פוזנא יכן כפדר ניעין של מהר״י מרנליות בגם של ק״ק טרבין ב׳ ההרות וכן כמהלתינו ק״ק ווילנא וכן בק״ק הורדנא יש בידי ניעין שם ב׳ ההרות ולא רציתי לכתוב בגם נהר אחד לפי שאין לו מקור בגמרא רק בשירי מחת דעל רכים נהרא והיו מסתפקים בי׳ שירי מ״מ שם ההרות אינם מוציאים מידי ספק וכמ״ש סר״ן בחשובה הובא בב״י סי׳ קכ״ח וכל הפוסקים כולם מסכימים דההרות אינן מעכבים וכמבואר בהרי״ק הובא בב״י מ״מ מילתא דאמיתא הוא לכתוב נהר אחד במקום שיש שני ההרות כמו בל׳ ולפ שכתב מהרי״ק בחשוב׳ סו׳ כ״ו שממקום התערובות ואילך שאין לכתוב אלא נהר מיימוי משמע שיכתבו רק נהר אחד אבל ז״א דשם ר״ל דמצינו ההרות הנז׳ לא יכתבו רק אחד אבל מעל״ת אין מעכבים ויכינו אם יכולה היתומה יוכבד שלא בדרך כל הארץ וכבן יורו מוריו וריבינו אם יכולה שיוכל ליקח מליה כדרך כל הארץ וכבן יורו מוריו וריבינו אם יכולה היתומה יוכבד כל״ל לפתח ממנו במילין זו ע״פ ד״ת ע״פ נביות שדות כל״ל וזכיותיה ושוד שלא השוחל אם מצאתן בזמן הזה מאחר שכבר מליו בספרי סאחרונים אשר האריכו גדולי רבני מדכא שלא למען בזמן הזה ובפרט פה בעיר בודון שהוא מילתא דלא שכיחא כלל ויש לומר שמא קיבלו עליהם הרבי מסכנים שלא למען בזמן הזה כלל ועל הכל יורנו הסורה ללדקה סדין עם מי אם יכולה היתומה קטנה כל״ל לפתח במילון זו מבעלה שלא תסה תגידה נו ושברו כפול מן השמים :

נביות עדות המיאון נב״ד

במותב תלתא בי דינא כחדא סיימה ואתא לקדמת ר׳ שמואל הכהן בת״ר ואמר מהנו רבותי וממוני הזמן יבנו בב״ה עבור עסק יין ובא לפניהו ר׳ יהודה בר יעקב ר׳ נעב (והוא יעקב אבי רחובן הבא בשלום) וא״ל מך המעשה אשר נעשה שהלומה מרת פרומט נירשה מביתה את בנו יעקב ושלחו מאתו רבותי וממוני הזמן השמש חיים בר ציי שלמה פרומט ושלחו לותה למה נירשה את אחותה ר׳ יעקב מן הבית והשיבה שהיא נירשה לותו מביתה ושלחו לה נ׳ פעמים השמש כל״ל שלמה כל״ל שאחת אינו לו שעשה מורשה והשיבה על מה תעשה היא מורשה ארי כתב השטר (יוכבד אבי בשלום) כתן ובכן הסכמנו יחד להמינה לה בית אחר ובכן קמתי אני ואמרתי שאני אתן להם בית החורף קטן שני שבבית של אבי שהם חולי יהיה שלום ביניהם ובכן שלחתו שוב פעם שלישי שלמה כל״ל שיניד לה השמש בשם הקהל שאלתו בית אחר שתדור בתה מרת השטר שהשיבה בתה מרת השטר יש לי בתים הרבה מאבי אבי צריך ליקח לשום בית אחר לא היום ולא למחר ואיני חפיץ בו לא היום ולא למחר כי הוא אינו בן זוג שלי כל״ל .

שוב הציד בפניהו ר׳ יוסף בר משה בת״ע בשו׳ שלחתו רבותי וממוני הזמן ״יבנו בב״ה מחנת עסק יין ובא לפניהו ר׳ יהודה בר יעקב ר׳ נעב וא״ל מהמעשה שנירשה את בנו יעקב מביתה ובייבו לותו ושלחתו את השמש ר׳ חיים בר ציי שלמה פרומט שאיזה פעם בייבה ר׳ יעקב כל״ל והשיבה שהיא לא נירשה לותו מן הבית אך בתה מרת השלום אשר ר׳ יעקב נירשה לותו מהבית ובכן שלחתו שלמה כל״ל שוב פעם והשיבה שהגיורות שלה כורעת ליל למחר תבא ולמחר שלחתו שלמה פרומט שהשיבה לא שמעתי להם בית מחמת דרך שלום אינל שמואל כהן והשיבה שלמה פרומט שהשיב שתשב בהם בית כל״ל.

שתלך לבית אחר שיש לה בתים הרבה מאבי שתשב בהם בית כל״ל.

שוב הציד בפניהו מהנם השלם הדיין המצויין כמהר״ר יעקב במהר״ר בנימין בת״ע וז״ל שמת תל״ב כחודש מצון בתחלת לילה בא אלי ר׳ יהודה בר יעקב ר׳ נעב והגיד לי שמעשה שעשתה כלתו מרת השלום בת ר׳ יוסף ז״ל משה בנו יעקב שנירשה את בנו מביתה שהיום רוצה בו ובקש ממני שתעשה שלום ביניהם ואילך עמו לבית אמה מרת פרימט ובכן הלכתי עם ר׳ יהודה כל״ל ועם משתו אל ר׳ יהודה כל״ל וקראתים עם בתה מרת השלום הנז׳ שתרד למעשה בבית בכן בא ואמר ר׳ יהודה לכלתו השלום כל״ל את עזי פיס תוציא פיס היכן רצית מעשה כזאת ולא פירשה לבריה ולא רציתי לעמוד שם מפני שהיו ביניהם מריבה גדולה והברו זה לזו וזו לזה דברים רעים עכ״ל .

שוב הציד בפניהו מ״ה ר׳ יוסף בר יצחק כ״ן בשוש כל״ל לילך שלמה ומשוי הזמן יבנו בב״ה חותת עסק יין ובא לפניהו ר׳ יהודה בר יעקב ר׳ נעב והגיד לו שמעשה שנירשו את בנו ר׳ יעקב מן הבית ושלחו השמש חיים בר ציי שלמה פרומט ושלחו אותה מביתה עצה שהיא נירשה אותו מהבית ושלחו מליה עוד פעם אחת שתלך לבית אחר ושם תשב בשלום ובכן השיבה שלמה פרומט שהשיבה שלא תלך לבית אחר ושם תשב בשלום ובכן שלחתו עוד פעם אחת שתלך לבית אחר ושם תשב בשלום ובכן הש

ומשנתי ז' שמיני יודע מזה כלום ובקש מלפני שמלך עמו לעשות שלום ביניהם ומשנתי ז' שנעת עמה הוא ניצל מלא יכך אל תחני שהשלמני מרת פרומע תניית ז' כל זה היה בחודש חשון שנת תנ"ב לפ"ק בניל ו' ותמ"ב ביום ח' שלמריו קרמו חותי הרופאים וממוסים לשמוע ממני עצה מה יעשו לעשק הזה וכבן שלחו השמש אל החלמה הכ"ל והשיבה החלמה הרי בתי החנים והשיב השמש שדיבר עם מרת החנים והשיבה מרת החנים בעצמה תשובה ואמר הרב הכ"ל שמינו זוכר נוף לשון של החשובה מכל זאת הוא זוכר שהשיבה שהיום רוצה בשלה ר' יעקב. כל הכ"ל הכיד לפניו הרב נחו' ניסן תל"ד לפ"ק. נאם מלכסדר בלע"ז הדיר שמעון ז"ל. ונאם מרדכי בן ר"מ כהר"ר דוד כ"ץ זלה"ה. ונאם נרשם בן הח"ר יוסף.

שוב השיב לפניו כ"ד ח"מ ר' שמעון נה"ק ר' חיים הכהן בז"ב ע"פ החרם בחלו"ע ובשאר חיומים שלמנו היינו רחצי הזמן דהיינו מני ור' יוסף בר יצחק ושמואל כהן ושאר מחוים בת מליט ר' יהודה בר יעקב ר' לעב והניד לך שנירשו לת בני יעקב מבית שלו ובת בקובלנת רבת בפיהו ושלחו השמש שיבך עשם לעיתו לשמול מחיה טעם נירשו לת יעקב מן הבית ורצינו לעשות שלום ביניהם ושתדור בבית שמואל כהן ושלחו השמש פעמים ושלש ונספוף השיבה הנערה מרת החנים תשת ר' יעקב הני חיני רוצה בו לת סיום ולת למחר דהיינו בלשון חשבה שר לית פשר מיר ניט נתך סייט חוני נתך מחרנן מיר התכן קיין שלום ניט נקשעט מתכן וזה היה בחודש חשון שנת התל"ב לניצרה והניד לפניו בחודש ניסן שנת תל"ו לפ"ק. נאם מפרים מבית תהרן. הצעיר דוד הכהן. ונאם נרשם בן ח"מ משה ז"ל סנ"ל.

עדות מחסת השנים שלה

בשנינו ב"ד הח"מ בת ר' מנחם בר מרדכי ובניד בת"ש שמרת החנים בת הח"ר יוסף שבשאה לר' יעקב בר יהודה ר' נשב שלמו לה שת מעשר בר"ח כסלו שנת תל"ח לפ"ק ושח"כ בחודש שבט שנת תל"ח לפ"ק היו ימי משלושין עם בעלה ר' יעקב מכ"ל. **שוב** השיב ר' יהודה בר יוסף שמול שחיתו מרת שרה שלמו לה שלש עשר שני בחודש תמוז שנת תל"ג לפ"ק ומרת החנים הנ"ל שלמו לה י"ג שנים בחודש כסלו שנת תל"ד לפ"ק כל הנ"ל העידו בחודש ניסן תל"ד לפ"ק. ונאם מלכסדר בלע"ז הר"ר שמעון ז"ל. ונאם מרדכי בן ח"מ כהר"ר דוד כ"ץ זלה"ה. ונאם נרשם בן הר"ר יוסף ז"ל.

עדות המיתין שלו

שוב השיב הר"ר משה נודע בת"ש ע"פ החרם ובשאר חיומים שזה ערך שנם שרציתי לעשות שלום ביניהם בין החנים ר' יהודה ובין חשתי מרת החנים בת הר"ר יוסף ז"ל ודברתי עם הגביר הנעלה ר' נת בר יוציע דודה של מרת החנים ואמר לי שלוך שם לבית החים ר' יעקב הכ"ל ואחדוק לותו בלותו מקום לם הוא מתקשה ונם לם יש לו מכה בלותו מקום וכן עשיתי כדברין ורלתי שכל מקום שטורה שלותו מקום היה שלא כתנים לבניס דהיינו שנרשית לחר שמרפאה המכה וגם רלתי שהנקב שהנתן יוצא ממנו ממלך למטה ולית בחמץ פי החמה כדרך כל הארן גם רלתי להתקשות לותו בחשבות היד ולא היה לו קישוי כלל כל הכ"ל השיד בחודש ניסן תי"ו לפ"ק ו"ו לפ"ק.

שוב השיד הר"ר חיי בחוכר"ר יהודה מוניע והשיד בת"ב ע"פ החרם ובשאר חיומים ו"ל לחוות ר' יעקב בר' יהודה בשלה של מרת החנים בת ר' יוסף ז"ל שהי פה רופא שרל מי מעיר ווינא חשר היה מרפא לר' יעקב הכ"ל מחכתו שהיה לו בלותו מקום והיה שרל חוץ לחשר לעיר ווינא ואמר חיי הערל הרופא שהי התחלתי לרפאות היהודי יעקב הכ"ל מלותו החכה הכ"ל ולא נמרתי רפואתו בחשר שחי מוכרח לילך לעיר ווינא כבן לך ונמור לת רפואתו של יעקב הנ"ל ובבן עשיתי כדבריו ורפאתי ליעקב הכ"ל מלותו החכה שהיה לו בלותו המקום ולחר חיזה זמן היה הרופא הר' יוסף הנזן הרופא מותחה בחשר, חשר שהיה דר בק"ק בילונרשדו ואמרו לי שר' יוסף הכ"ל מרפא לת ר' יעקב הכ"ל מן החכה שיש לו בלותו השקים ודברתי עם שר' יוסף הנ"ל מה לריך לרפואתו הלא חי רפאתי לותו מקדם ואמר לי שר' יוסף הנ"ל שנחשר, שחכה הכ"ל ובבן לריך לרפואתו ואני מרפא לותו. כל הכ"ל השיד ביום ד' י"ח לחודש ניסן שת התל"ו לשיטרה פה ק"ק מוכן. ונאם לפרים מבית תהרן. ונאם הצעיר דוד הכהן. ונאם מרדכי בן ח"מ משה ז"ל סנ"ל.

תשובה

הנה השאלה הזאת מתחלקת לכמה פעמים כי יש בבאן כמה ספיקות כ"ד שיש להחמיר בשפק המיתין הזה שלא תלא מבעלה תלא בנע. נדחם מה שמיתה מתחלה בבעלה ונירשה אותו מביתה וחח"כ נתו לה חיים חמים וחמותה ואמרו לה בפני סבד הכהם השלם כמצר"ר יעקב לת עני פנים וחולפת פנים אין רחית מעשה בזאת שהשאה מנרשת לת בשלם מביתה ומה שהשיבה בפני הכ"ל כמבואר בב"ד לם שדות הזאת מועיל לענין מיתין. ועוד יש לדקדק ולפקפק במה שהשיד השניה ב"ד בפני הפרנסים מה שהשיבה להשניה ב"ד הכ"ל לה שזה נקרא מיתין מ"מ נחשר שהשניה הנז' נקרא יחיד ומיתין צריך לשיות בפני שנים לכל הפחות לה שיהיו צריך ב"ד או נאמר שהשניה ב"ד נחמן כבי תרי וכמו שמניינו בפ"ק דהגוזל ולה לם נאמר שהשניה ב"ד הינו נחמן בשנים לענין זה מ"מ צריך לדקדק לם המיתין הזה מיתין בחשר שנרלה יחד השדות הכתוב על שמו הבר, כמצר' יעקב לם השדות שהשיד השניה של הפרנסים או נאמר שהיו מוציא ביחף בחשר שלא היו ביחד ונקרא עדות מיוחדת ופסול וכמו שחשר בעזה"י. ועוד יש לדקדק ולפקפק בשדות שהשידו הפרנסים בשם שלותם שהשיבה שלא חשר מנו דנין עליה שהיבה בעצמה להשניה של הפרנסים שהשיבה שהיה כפיהם כו וכמבואר בשדות של הרב מהרי לחחרת ונם בשדות של ר' שמואל

Digitized by Google

בשטי נפלי כו' פירוש שבפי שמוני לכך מיקו' ח"מ רס"י ל"ם מלא מטוי
ליכא מלא מטוי דסיט שמיתה בפי שמוני לכך ופ"ם סוי מיטוי מיטון
ולפ שכתב רס"י מ"כ ומיכא למיתר מקום למטמא כפי שמוני לכך ול"ל דרס"י סבר
סוס מקום למטמא ולא מקום למיתה בפי שמוני לכך ול"ל דרס"י סבר
בבריית בסח דמר יתר ע"כ כו' הכל כמקמץ כל מה שאנו יכולין לרבות
בהא דיתר על כן ומ"כ בסח דשינרה מלא מטוי י"ל דמי למקמוצי מיקם לטמא
דיתר על כן ומ"כ בסח דשינרה מלא מטוי לכך דפי מיייהו מפקת
זג"כ י"ל דמי למקמוצי, מפ"ג דליכא מלא מטוי לכך דפי מיייהו מפקת
וסבר רס"י דבפי יתיר ג"כ הוי מיטון. ולפ"ז ג"כ מיושב ברע"י שכ' לפי
זה גבי יתר ע"כ מפי' תורתי, ופירש"י דליכא כ"ד ותו דסכי מפקיק שקיל
ולא קל מודעי וקשה ג"כ נמי פירש"י כ' מקמיס גבי תורתי, ולפי מ"ש
הוא מיושב לפי שקיבלה דיתר ע"כ הכל כמקמץ דסי מייהו מפקת. ולפקוקי
הריטב"א סבר מדרבא תפסת מרובי לא תפסת וסבר דסבור, מרבינן מסא
דיתר מ"כ נבי מטוי רק הסתם מקום למטרח, לפי שסבר דסבורת אין לומר
שבפי חד יסיס מיטון ולכן כתב הריטב"א לפי דבא ר"ח דכתב לפי', כדיעבד
לא הוי מיטון. וראיתי מ"ש סרמב"ם פי"ח מהל' גירושין וז"ל כיצד מקחת
תומרת בפי שני מדים אין רטוי בפיטוי בצלו כו' לפי' היו תורתי מסוכים
בבית בשלה ויש עומדת ומקשה עליהם ומתרה ליי רוצה בפיטוי בצלו ר"ן
מיטון עכ"ל וכתב הב"מ שזה מבואר מכל בבריית' ולכתורה דברי הרמב"ם
לריכין יסוב שבבריית' הכי' תמרי' ת"ל לזה מיטון למרה ל"ת בשטי
בעלי כו' יתר ע"כ תר"י לפי' היו תורתי מסוכין כו' ויש כדברי הרמב"ם
וקשה למה הזמיט הרמב"ם הבא דבריית' הא דיתר על כן לפי' שינרה
מלא מטוי כו' ולא הזכיר כלל, ניהלי מה שהזכיר הרמב"ם הבא דבריית'
הא דיתר על כן תר"י לפי' יושבת בפריון ז"ל קיבית דהלא לפ"ב תר"י הא
דיתר ע"כ לפי' תורתי מסיכין כו' וכל תינ כתרת לפתפוי קשה דסייט
דיתר ע"כ למרון הוא יותר דכותה מן הרמצון ולכן בסח דיתר ע"כ לפי'
תורתי כו' כמנ' ג"כ הרכותא מפ שבאת מן הבבא מעלית בסח דיתר
על כן לפי' יושבת בפריון לכן הא דלמר לפ"כ בשם ר"י בר"י יתר על
כן לפי' שינרה מלא מטוי כו' הוא מידוש גדול יותר מסא דיתר על כן לפי'
תורתי כו' ומ"כ קשה למה הזמיט הרמב"ם הא דלפי' שינרה מלא מטוי
כו'. ולפי מ"ש ניהל בדברי הריטב"א הכ"ל יש ליישב דברי הרמב"ם שהרמב"ם
סבר כדעת הר"ח שהביא הריטב"א לפי' בדיעבד כמו לא הוי מיטון ומבר
דהלכה כרב יוסף בר מיושי דהלכה כמותו בזוג דמבטירין בשיש דוקא
ומבר הא דלמר בבריית' בשם ר"י בר"י יתר על כן לפי' שינרה מלא מטוי
כו' תולק על תותו הזוג דמבטירין בשיש דוקא ולא כמו ור"י בר"י סבר
לפי' בלמר די ותין הלכ' כמותו לכן הזמיט הא דר"י בר"י לפי' שינרה מלא
מטוי דמשמע לפי' בלמר שני וכמ"ש רש"י ולפקוקי הרמב"ם תולק ע"ז לפ
שהריטב"א פסק כר"י בר"י בהא דשינרה מלא מטוי וכמ"ש נפי זה ליישל
וסיינו משום דליכא למימר משום דלמרתה כו' ולא משום מיטון ופ"ב סוי
מיטון ושאום דלמרה כן נפי שיש הכן הרמב"ם סבר דמ"ש בנמ' לפ"ו
שינרה מלא מטוי עיקר המידוש הוא לפתפוקי לפי' נפי יתיר הוי מיטון
והרמב"ם לא סבר כותיה ולכן השמיט הבבא זו לפ"ו שינרה מלא מטוי.
אמנם קשיא לי ע"ז לפי מ"ש בדעת הרמב"ם שסובר דהלכה כמותו הזוג
דמבטירי בשיש דוקא ולא כמו ושלא בדעת הסתם, וסבר דהא דשינרה מלא
מטוי לפתפוקי לפי' נפי יתיר הוי מיטון והרמב"ם לא סבר כוותיה
בזה ולכן השמיט הרמב"ם מלא מטוי לפתפוקי לפי' בר"י בר"י סותרי, ז"ז דהלא
לי מתותו הזוג דמבטירין בשיש הוא ר"י בר"י והבריית' בהא דשינרה
מלא מטוי הוא נ"כ ר"י בר"י ומשם מוכח לפי' כמו הוי מיטון ומ"כ דברי
ר"י בר"י קותרים ז"ז, נהלי לפי פשוטו נמנ' לא קשה כלום דמתרי' דסיקר
הסתם נבי מטוי הוא משום למרתה ולא משום שמיטה בפי יתיר ומ"כ
ר"ל הא דהלכה כמותו הזוג דמבטירין בשיש דוקא ולא ביחיד וזהו דעת
הריטב"א ומשם ר"ח מלא לפי מ"ש בדעת הרמב"ם שלמד בהא דשינרה מלא
מטוי לפתפוקי לפי' כמו הוי מיטון ולמד דהלכה כמותו הזוג דמבטירין
בשיש דוקא ולא כמו ושלא בדעת הסתם, מ"כ לפ"ז דברי ר"י בר"י קותרים
ז"ז. ונלע"ד דבזה מיושבים דברי התוספות שכתבו לעיל בד"ה מבטירין
בשיש ולפי כמו מלא שריך לעדות שמיטה כו' ומשם ל"ל להתום, פי' זה
בהא דמבטירין בשיש לפי' כמו ולפי מ"ש סוא מיושב ומשם להתוספות
קושיתו לי תמרי' דמבטירין בשיש דוקא ולא כמו מ"כ דברי ר"י בר"י
קותרים ז"ז לפי שהתום' קוברים ג"כ משום בהא דשינרה מלא מטוי הטעם
הוא לפתי לפשמוטי' לפי' ביחיד הוי מיטון וכדעת רש"י ומ"כ משם שיטיו
ולכן כתבו בהא דמבטירין בשיש ולפי כמו וזהו ג"כ דעת רש"י וזהו לעני"ד
ביאור נכון בדברי התום, אבל לפי מ"ש בדעת רמב"ם ס"ל לומר כן ומשם
קושיתי ורלוני בתשוב, ס"ם בר"י מיכן פי' י"ג שמשתיק לשון הבריית' שנו'
זכתב בזה הלשון יתר ע"כ תר"י לפי' שינרה מלא מטוי כו' ומ"כ הגירסא הוא
תר"י ולא ר"י בר"י ומ"כ י"ל שגם הרמב"ם היה לו בוטמא שלפני הבריית'
תר"י לפי' שינרה מלא מטוי כו' ובהא דמבטירין בשיש דוקא ולא בשלשה
הוא ר"י בר"י ומ"כ אין כאן מתירה מהא דשינרה מלא מטוי להא דמבטירין
בשיש כי הא דשינרה מלא מטוי הוא ר"י וחולק על לותו הזוג כו' ולכן השמיט
הרמב"ם הא דשינרה מלא מטוי כו' לפי שפוסק דהלכה כמותו הזוג כו'.

ודאיתי מ"ש סרב המגיד על דברי הרמב"ם בפי"ח מה"ג וז"ל כיצד מאמנת שמיטין
תומרת בפי שני מדים וכתב הב"מ פסק הלכה בגמרת שמיטין
בפי שנים ויש מי שכתב לבאמלה בשיון ג' ואין כן דעת הר"י והריטב ושיקר
וכו' מ"ש ומ"כ מאמנת מדברי הב"מ שדעת הר"י והרמב"ם שוין ומאמנת לפי
מ"ש מחוקת נחל ביישב דהר"י סבר דבמד מי מיטון והרמב"ם סבר לעיל

Digitized by Google

דלמצרין אין ממנין ואין חוגלין מה"ב מכירין ומקצה שם מהם הם ג' כו' זמפיק דכי היכא נתר כי היכא נמ דייקי מצמצ דכל תלוי בב"ד נכן אין מוגלין ואין מצמנין מה"ב מכירין והרמב"ם כתב דלף בצנים נריכין שיכירו כו' ונריכים שנ ניעד דהוחיל ומנן קי"ל דהלכה כאותו הזה דמכבירין בצנים וה"ב גם הצנים קרויים ב"ד לענין מיתון הוחיל ומצמצ נעבר על ידיהם וכמ"ש בניסין פרק הצוות נרמצוה היה מוצא צלית מצקום אחר ומבטלו מיתמר נפני כמה הוא מבטלו רב"ח נפני ג' נפני ב"ד קמני וחב"ח נפני ב' נפני ג' תרי ממי ב"ד קרי ליה ומניא רמים מפרחבוג כו' ע"ש ומפרש בריב"ם סי' רל"ב הטצם דלתרי ממי ב"ד קרי ליה כלומר בצין כזה שה"ל מצא ומתן תפילו נצנים קרי ליה ב"ד כו' ע"ש וה"ב ס"ב נב"ד נבי מיתון ותם שבמנ' קאמר אין מוגלין מה"ב מכירין ואין מממנין מה"ב מכירין וה"ב מדמה מיתון לחלוצה וכחליצה ס"ב צריך ב"ד של ג' דיליפין מקרא וה"ב ס"ם למיתון תבל ז"ל דמילי מילי קתני הם כדתיתא והא כדתית דלנבי תלוצה מקרי ב"ד ג' ונבי מיתון צנים וזהו מחוקק נמ' דלא כלישנהו נחד נבא אין מוגלין ואין מצמנין מה"ב מכירין דמיתי' לב"ד מומים. ולפי מ"ש יתבן לפי שחוקים כדיניהם בחלוצה צריך ג' ונבי מיתון צריך ב"ד של צנים ולכן צריך שיכירו אותה הצנים שמצמת לפיהם וכמ"ש הרמב"ם רק שנ"ם של הצנים שיכירו אותה שהיו אורמי' מסוכין נבית נצלה או דשניה מצל תוכ כו' דמצמצ לף שיהם בקיאים בספר שטרות.

ונלע"ד לחלק ביניהם דודאי כשתרמים מסוכים או שניהה מצל תוכ כו' ואמרה מ"ה בפ' בצי ודאי אין לך מיתון נדול מזה וה"ל שיכירו אותם רק מעידים לפני הב"ד והצם מוקרים ודורשים אם הניעה למספר שטרות וה"ב נגמ' אין מוגלין ואין מצמנין מה"ב מכירים פירוש כשאמ או קרובים כתם אל הב"ד שבאה רוצה נצ לצמן בפניהם אז אין נזקקין לה שתצא לצמן בפניהם מה"ב שיכירו אותה קודם במספר שטרות זכמשמר החצם זה במרן הב"י ולפשוטי כשתורתים יוצנים לפי תומן או המוני והצה כתה ואומרת מ"ה בפ' בצי תף שתתורתים אינן יודעים כלל במספר שטרות מניידים דבריהם בפני הב"ד והצם מוקרים ודורשי' אם היתה קודם בצצת המיתון כו'. וזהו שמדויק ברש"י פרק אלו מוציאין ומפיק"י ד"ה וממנין ב"ד נזקקין למיתון כו' ופשה למה דקדק רש"י בזצון נזקקין מלא כמ"ש לעיל שבאמת אינה בפניהם רק שרוצה לצה לצמן בפניהם אז אין נזקקין לה שתצא לצמן בפניהם מה"ב יכירו בספר שטרות ומשתצא שכתב הב"י בספרו אתרוב. וזהו שמדויק נם כן בספרו המתוך בדין המחודש מדעתו הרתה וז"ל פשה שבאה לצמן כו' ופשה לא קרובים חומרים לב"ד שתצמן שבניו בפניהם ותכתבו לה כו' ופשה למה דייק ומשה לא קרובים חומרים ומשה לא אתר בפשיטו שפשטה בפשמה חומרת לב"ד שתצמן בפניהם בודאי אין שייך לומר הדין המחודש אצר תידם הרב מדעתו שאין הב"ד רשאים לעשות כן לפי שתיקף שהיא חומרת כן בפני הב"ד שרוצה שתצמן אז הוי תיקף מיתון נמור אף אם אין יודעים שהיא פשה רק שתצרר מה"ב שהיא פשה יתומה שפידשה רשובן כו' ובזה היתומה לב"ד למען לא תהיה לריכה לשוב ולהתיר הרב ת"ה פ' רי"ף בשם הריב"ם נגדון שכתב ז"ל פשה יתומה שפידשה רשובן כו' ובזה מדים בדבר בשכתה היתומה לב"ד למען שנילתה דעתה בפירוש שהיא רוצה בצצו בשל תו דברים שצשמען כך כנון שחחר הוצה נצצל זה ויצך (ל"ל ותנך) לב"ד נומר כך סמה זהו ודאי מיתון יקרא וה"ל מיתון אחר דסמ דקי"ל דהיכא לריכה למען נב"ד ואפ"ה אם היו תורחים מסוכים בנית נפשה כו' ואתרה ליכה נפי' בצלי כו' ה"ז מיתון כו' ש"ש בהריכות ב"ב שוכה דאם הלכה למען וגילתה דעתה נפני היכה תנשים שצשמען של דנרים שהיה רוצה בחותו נצל סוי מיתון ושניה רחיה מהא דתורחים מסוכים ואף אם תברר שהיתה קטנה כו' וה"ש נתצו הנ"ו, ולכן דקדק הב"י קטנה שבאה למען כו' ואחה תו קרובים תומרים להב"ד נ"ל שהקטנה שפשה אם תו קרובים לא שהקטנה נתה תו קרובים תומרים ולא שהקטנה נתצמת תומרת לב"ד שתצמן בפניהם נודאי אין שייך לומר הדין המחודש אצר תידם הרב מדעתו שהיה רוצה שתצמן בפניהם ז"ל קצה שבאה למען כו' ופשה למה לא קרובים תומרים לב"ד שתצמן שבניו בפניהם ותכתבו לה כו' ופשה למה דייק ומשה תו קרובים תומרים ושמה לא אתר בפשיטו שהקטנה בצצמה תומרת לב"ד שתצמן בפניהם בודאי אין שייך לומר הדין המחודש אצר תידם הרב מדעתו שהיה רוצה שתצמן בפניהם ז"ל קצה שבאה למען כו' ופשה למה לא

שם רבי למכדיקסנא הלא רמי ר' שמרו בשעיה"ל שמרו בשעיה, ביום לבן בשעיה ולא קשה למה ומח"כ בשני הכתים שמתו לסם מת'נשרייכו וסשיבו לסם ניסוי נשרייכו לידכו ולפ שלא למרו לסם מה רוצים בשעיה מ"מ מתכוונים למו לומדים שכומדים במרדם מה שמרדו ביום לבן בשעיה אחתה ומצר רבי לין לך מיתון גדול מזה וה"ה בג"ד מפ שלא למרם לח"כ בפירוש מי לפני בשעי בשעי רק מתכוונתם למו לומדים זה שייך ג"כ לומר לין לך מיתון גדול מזה. ומצ"פ שיש לדחות דבשלמ' בכוכדא דר' למרו בפירוש ניסוי נשרייכו לידכו ולכן הוי מיתון ומשלמ"כ בג"ד שהית' תכוכת', גם הוא עכשו לי כשלת ולין לך במכצע כל כך לליכוי מיתון לכל כך מקדק בכוכדא דר' תשלת שזהו ממש דומה לג"ד ביש לדקדק במ"ש רבי לין לך מיתון גדול מזה מכי תיתי לומר שלא יסיה מיתון וגם לסם הנדיל רבי הענין ומצר הלשון לין לך ומכ"ל כפשוטו דהוי מיתון שלא ש"ל ברבי סיה מתירא שלא יחמרו זה לא מקרי מיתון הואיל ולא למרם בפי' ת"ל בפ' בשני רק תכוכה על הליכור שת"ל הכשים ולא מקרי מיתון לכן הפלג והנדיל הענין ולמר שלין לך מיתון גדול מזה שהרי מתחלה מרדו בסם הכשים בשעיה וחח"כ למרו תכוכה זו ניסוי נשרייכו לידכו ת"כ תינוקי מלחת שמרדו בשעיה מתחלה ביום לבן בשעיה הוי ממחת מיתון ומכ"ש בג"ד כפי מה שפיר ט מכני של הכעל דברי הריבה שלמרת בפירוש שלית רוצה בו בפני הכעל וגירסם מכיתו וחח"כ שלל לותה חמים לכים של הכעל לת מזי פנים וכי דרך הסשה לנרש לת בשלה וסיל הודית לדבריו שגירסה לותו ולמרה הסשה לידוע שגם הוא ליתי נוסן עמה כדרך כל הארץ וכדלמי לין לך מיתון גדול מזה (ולין לדחות דבשלמ' הסם נבי כלחים דילכן שלמרו הכשים חזו נשרייכו דקחתי וסם הכיבו ליתי נשרייכו לידכו והוי מיתון כחלו למרו בפירוש שלית בשעיה בשעיה ומשלמ"כ בג"ד שלא הכיבה בריבה בזי, רק בלשון זה שגם הוא עכשו לי כשלת לשם ת"ל שגם נבי כלחים לחכלן לף שבשיבו ניסוי נשרייכו לידכו יש לומר נ"כ לל שלית חפיה בו רק שלחים לשר כחו ניסוי גם כן לכשים שלשם ולא שמחו בשם שלית חפ"ים בשם כי לית ל' יכול ליתי כמו בשים וח"ת מפרשים המשמעות שמיתה בשם ומכ"ש בג"ד שנטי וידוע לכל בני העיר שמשה בו וכמה פעמים בשלו הסתילת המורשה שלא שינוסו הפעדות בג"ד עשר המיתון בג"ל). **וראיה** זה ממ"ש בגמ' דיבמות פ' ב"ג יתר על כן מר"י בר"י חפילו שיגרש אלל חזוי ואמרה ל"ת בפלוני בשלו כו' ופירש"י ותצ"ג דלית' לשיר משום למערומה כו' ופ"ה תלינן במיתון בו' ותצ"ג דליכא שלא חזוי וכמו להשם תלינן במיתון ומ"ש ה"ה בג"ד דמהדרים שריבר חזיה חלים לת עזי פנים וכי יש לשה שגרשה לותו ולא משה בו ומתשובתה שהביבה לו שיש מודית שמשה בו וכדבריו כן הוא שגירשה מביתה רק שאמרה עשה גמה גירשה לותו וסיינו השם בל"ל ולא תלינן בשם אחר רק במיתון וכמ"ש בגמ' דתצ"ג לליכא למיתר משום למערמה ל"ת חוזין במיתון ומכ"ש כאן שהשם מפורשם מקדם שהשה מלוה בימים ושהשה כבוד, מאחר שליבו עוכ שמה כדרך כל הארץ. ותצ"ג דיש לדחות דבגמ' נבי חזוי לחרה בפירוש בפני חזוי ל"ת בשלוני בשלי ומשלמ"כ בג"ד בשני הבל לא לחרה כלום שהשה בו רק תכוכה על דברי חמים לחם מחצו, זו לח יודעים שהיה פשום ביניהם שמיתון וכמו שלומר הבל בחלת דבריו שלמר חלו חלי הבעל שלית' בגמ ניו לביה ועשתה מעשה שגירשה לותו ומין לך מיתון גדול מזה. ולפ שהשלה שעשל לותה חמים וכי יש לשה מגרשת לבעלה לא סיה בשני הבעל וגם תכוכתה חלין לא סיה בשני הבעל מ"מ שלת ק"ל בכ"ש לממלת בין בשניו וכין שלת בשניו ומכ"ש כאן לשיקר שמיתון סיה מתחלה שניו ממש שגירשה לותו ולמר שלומה רוצה בו וכמו שפיר חבי הבעל להשר שה' ר' יעקב בל"ל ולפ שמכ"ש לין לך מיתון גדול מזה וכמו שכוכתי תכוכת לכאן לשיקר שמיתון סיה מתחלה מרדו בבעליהם ביום לבן מעשה שגירשה לותו ולמר שלומה רוצה בו וכמו שפיר חבי הבעל שה' ר' יעקב בל"ל ולפ שמכ"ש לין לך מיתון גדול מזה וס"ה בג"ד ולח"כ לפי מ"ש לעיל בשם רש"י והסום, ושלר פוסקים וגם סר"י מיק בשם סגו"ג בשם מסר"ם דהוי בשני שר להלכה כלותו הזוג דמבשירין בשניים לחו דוקא וס"ה בשני יחיד ולח"כ בג"ד הוי מיתון מעליל לף בשני שר ר' סח, בל"ל, ר' יעקב בל"ל ולפ שמכ"ש לין לך מיתון גדול מזה שלית' בשניים לשם בריבה שלא שגירשה לותו ולמר רבי

באיסור ערוה החמורה אמרי' שתיקה כהודאה דמיא דאמרינן בגמ' דקידושין פ"ב אמר רב ש"מ ממתניתין אשה נעשית שליח לחברתה ואפילו במקום שנעשית לה צרה ועי"ש בהרא"ש מ"ש וז"ל ואין זה חידוש כו' עד ור"י פי' דאשמועינן אפי' כשקיבלה סתם כו' עד אלא ה"פ כשקיבלה סתם הכי אמרי' גם קבלי בשביל כולנו ושיא לא אמרה אקבל גם בשבילך ושתקה וקיבל' סתם וקמ"ל דכיון שקיבלה סתם ולא אמרה בפי' איני רוצה שליחתכם מסתמ' בשביל כולן קיבלה כו' ע"ש וכן פסק בטא"ה סימן ל"ז וא"כ לפ"ז אף אם מתקדשה אח"כ לאחר אינה צריכ' גט שני אף שקידושין הראשונים ע"י האשה אינן קידושין רק מאחר ששתקה ולא אמרה איני רוצה לעשות שלוחכם ואמרי' מחמת השתיקה הוי קידושין גמורי' ועיין בפוסקי' פי' האומר גבי ע"מ שירצה אבא ועיין בתשובי' ה"ה מרן מהריק"א מ"ש בסוגי' וגם בא"ה סי' נ"ח וז"ל א"ל ע"מ שירצה אבא ר"ל ע"מ שישתוק אבא כשישמע לפיכך אם שמע ושתק חלו הקידושין מיד כו' ע"ש וזהו דעת הרא"ש והטור ואף שאר פוסקים חולקים על זה כמבואר בהרי"ף ורמב"ם ועיין ב"י מ"מ נשמע מזה דאף באיסור ערוה מלינו דשתיקה כהודאה דמיא ונ"כ לא פליגי אלא במשמעות הלשון כו' ע"ש. וא"כ בנ"ד אף שלפי קלת מן הקהל שהעידו ששמעו אם הריבה אמרה שהיא לא גירשה אותו מביתו רק בתה ובפניה היתה זאת הוי שתיקתי' כהודאה דמיא וכמי שאמרה כן ואף שיש לפקפק קלת בזה מ"מ הואיל בנ"ד דאין כאן קידושי דאורייתי' וכמו שנבאר רק קידושי דרבנן הואיל ולא נבעלה אחר שנת גדלות ויש להקל בנ"ד אבל זולת זה יש להקל בזה דלא מקרי הכחשה בעדות וכמו שכתבנו לעיל בשם הר"ן ושאר פוסקים. ומה שיש עוד לפקפק בעדות הנז' דיש לד ופתח להחמיר בנ"ד ולאמר דהוי עדות מיוחדת שלא היו ביחד הגו השני עדים וכמ"ש לעיל בשם הר"ן דאף דגבי ממון ק"ל דמצטרפי' לגבי אישות דשייך בדיני נפשות אין מצטרפין כו'.

אמנם כד מעיינת בדברי המרדכי פ"ב דיבמות תמלא שדברי הר"ן במחלוקת שנויה שהרי כתב המרדכי שם גבי עידי כיעור אף שלא ראו בבת א' ואפי' בזה אחר זה כמאן דאתו בבת אחת דמי וכן מוכח בגמ' דהשולח דאמרי' שם גבי בעל שאמר לע"א לחתום גט לאשתו ואח"כ אמר לעד השני דלריב"ק מצטרפין וא"כ גם ג"כ דומה לד"נ ואפ"ה מצטרפין. וראיתי לה"ה ב"י שהביא בטח"מ סי' ל' בספרו הארוך המרדכי הנ"ל וגם הא דהר"ן הנז' ושקיל וטרי בדברי הפוסקים הנ"ל והעלה לפסק הלכה וז"ל ולענין מדון שלפנינו נ"ל כיון דהירושלמי מספק' ליה ובתלמודי' דידן משמע דס"ל דאיטו ד"נ ממש אפ"ג דנ"מ לד"נ מצטרפים והכי נקטינן. הנה במ"ש הב"י בשם הירושלמי דמספקא ליה א"כ לפ"ז קשה למה פסק המרדכי גבי עידי כיעור דמצטרפין ומביא מירושלמי הנ"ל ראיה אף דבירוש' מספק' ליה כמ"ש הב"י באמת ראיתי במרדכי דפוס וויניציאה בדף תנ"ה ע"ד שכתב המרדכי וז"ל ואף אין עידי כיעור כו' וכן משמע בירושלמי פ"ק דסוטה נסתרי בע"א בשחרית ובע"א בין הערבים זה היה מעשה ושאל ר"א בן תדאי לחכמים אם זהו יחוד ואמרו אין מקבלין העדים אא"כ ראו כא' ריבק"א אפי' ברא זה אחר זה אלמא דריב"ק נמי אומר בכה"ג איכא עדות ומצטרפין וקי"ל כוותי' עכ"ל פ"ש וא"כ לפ"ז לין כאן ספק בירושלמי ובאמת נריכין אנו לומר שהב"י נוסחא אחרת היה לו בירושלמי הנ"ל. וראיתי בתשו' מוהרא"ש סי' י"ז בשם שחולק פה על הב"י וגם על דברי המרדכי ובאמת לפי מה שהבאתי לעיל דברי המרדכי נכונים הם וע"ש וא"כ לפ"ז לפי מה שהבריע ה"ה הב"י דלענין אישות אף שיבא לידי ד"נ לד"מ מדמינן וא"כ ה"ה בנ"ד לענין עידי המיאון אף שלא היו שניהם יחד מצטרפין והוי מיאונה מיאון. ואף לפי הפוסקים דהואיל ואתי לידי ד"נ לד"נ מדמינן ליה ואינן מצטרפי' ועיי' בתשו' מהרא"ש הנ"ל וגם בבעל המפה סי' י"ב מ"מ בנ"ד כ"ע מודים דלד"מ מדמינן ולא לד"נ דהלא זהו פשוט בעיני כל כשנתקדש' היתה קטנה רק שאנו דנין על זמן מיאונה אף שהיתה קטנה בשעת המיאון מ"מ אנו דנין אם המיאון מיאון ובשעת מיאונה היתה קטנה לא הגיעה עדיין לכלל שנותיה דהיינו י"א שנה וכמו שנבאר אח"כ שעדות של האח' ר' יעקב ועדות ר' שמעון הכהן מעידים שמעשה המיאון היה בחודש חשון תל"ב לפ"ק ושני עדים ר' אברהם ור' ידידיה מעידים שבחודש כסלו תל"ב לפ"ק הריבה מרת האגוש היתה תחלת שנת י"ב שנה שלה וא"כ בשעת המיאון לא כלו עדיין שנת י"א שלה ומאז ועד עתה לא נבעלה שגירשה את בעלה מביתה וא"כ אף שעתה היא גדולה בשנים ובסימני' מ"מ קידושי' אינן אלא מדרבנן ואינה נריכה גם רק מדרבנן וכמבואר בגמ' דיוצא דופן וכמבואר בטא"ה סי' קנ"ה וא"כ בתשר שגם עתה קידושיה אינן אלא דרבנן וא"כ כ"ע מודים דנ"ד לד"מ מדמינן ולא לד"נ הואיל ולא שייך כאן ד"נ שאין כאן איסור א"א דאורייתי' רק ספק קידושין דרבנן. ואפ"ג שיש מגדולי הפוסקים שסוברים דקטנה שלא מיאנה והגדילה אף שלא נבעלה גדלי קידושי' בהדה וצריכה גט מדאורייתי' וכמבואר במהריק"ו שו' ל"א מ"מ לענין זה מודים כעין נ"ד שבשעת קידושיה היתה קטנה וגם בשעת המיאון היתה קטנה רק בעבור שהיתה עדות מיוחדת כאמר לדמות לד"נ ולא יועיל עדותיה אז הכל מודים שלד"מ מדמינן, וג"כ מקרי ספק ספיקי' ספק אם קי"ל כהרא"ש והטור ושאר פוסקים דקטנה שנתקדשה והגדילה ולא נבעלה אחר י"ב דאינה נריכה גט אלא מדרבנן ומועיל עדות מיוחדי' דלא מקרי ד"נ או נאמ' דהלכה כהרי"ף ושאר פוסקי' המבוארי' בה"ס מוהריק"ו הנז' דאף שלא נבעלה אחר י"ב גדלי קידושי' בהדה מדאורייי' ומקרי ד"נ ואף אם נאמר דקידושי' גדלי בהדה מדאורייתי' מ"מ שמא קי"ל כהמרדכי בפ"ב דיבמות ושאר פוסקים הנז' שהבאתי בשם ה"ה הב"י וז"ל דדיני גיטין וקידושין אף דדומין לד"נ מ"מ מצטרפין בעדות מיוחדת וזה מקרי ס"ס המתהפך חדא דשמא הלכה כהמרדכי ושאר פוסקי' דדיני גיטי' וקידושין

אף דדמיא לד"נ מ"מ מצטרפים בעדות מיוחדת ואף אם נאמר דאין הלכה כהמרדכי ושאר פוסקי' הנז' מ"מ שמא קי"ל כהרא"ש והטור דקטנה שלא נבעלה אחר י"ב ונתקדשה בשודה קטנה דלא גדלי קדושיה בהדה רק מדרבנן וכמו שמסיים מהריק"ו בשו' הנ"ל בסוף התשו' וא"כ לא מדמיק לד"נ רק לד"מ וכשר עדות מיוחדת כו' וגם מבואר ברוב הפוסקי' רובא דמנכר בנעשפי' שמואל סי' ע"ב שהסכים לפסק של הב"י דכד"מ דמו וכמו כן ה"ה מהר"ם מפדוואה סי' ל"ז וכן בה"ה מהרש"ך ח"א סי' כ"ג גבי מיאון שג"כ מסתפק במ"ש הב"י ומביא דברי המרדכי הנז' ופסק כמותו וגם בתשו' משאת בנימין סי' כ"א. וראיתי בתשו' ה"ה בעל מ"ב סי' כ"א דף ל"ב שכתב וז"ל ומה שיש לפקפק בזה כו' דהיינו עדות מיוחדת כו' דלאו כלום לד"נ וכבר כתב הרב ב"י בטח"מ סי' ל' גבי ע"א שראה ב' שערות בימין וע"א ראה ב' שערות בשמאל דעדות כזה לאו כלום הוא לדיני גיטי' וקידושין דכד"נ דמו וכדברי הב"י נראה מהתוספתי' שהביא הרי"ף פ' מי שאחזו כו' האמ' ראוס שנים שנתיחדה כו' הרי לך בהדי' דלענין יחוד הגרושה עדות מיוחדת לא מצטרף דכד"נ דמו כו' וכ"כ הר"ן כו' עכ"ל הרב מ"ב הנ"ל וא"כ הרבה להשיב הרב בעל מ"ב על ה"ה הב"י מהא דאמרי' בגמ' סוף יבמות פלוגתי' דר"ט ור"ע אם עידי נשים בעינן דרישה וחקירה והלכה כר"ע דלא בעינן דריש' וחקירה כו' משמע דכד"מ דמו עידי נשים ובאמת אין זה קושי' כלל וכמ"ש הוא בעצמו דיש לחלק בין היתר לאיסור דאף שמדאורייתי' בעי דרישה וחקירה מ"מ משום עגונה הקילו ועיי' בתשו' מהר"מאי סי' י"ב דף כ"ו שכתב היפך זה דאף דלענין עדות מיוחדת לא מדמיק לד"נ רק לד"מ מ"מ לענין דרישה וחקירה כו' דמדמינן לד"נ ע"ש בהג"ה וגם מה שמביא לפי זה בדף כ"ה ע"ד ראיה מתשו' הרא"ש שכתב בכלל מ"ו סי' א' דשלא כהוגן עשו כו' עד ושיה ראוי שעדות זה תתקבל כו' בדרישה וחקירה כו' ע"ש וזהו עיקר ראיתו דדיני אשה מדמינן לד"נ כו' ובאמת הרא"ש פוסק דהלכה כר"ע בסוף יבמות דעדי נשים א"צ דריש' וחקירה אלא נריך לחלק כמ'. ומה שהקשה במ"ב עוד וז"ל ועוד דלענין עדות מיוחדת קי"ל דלא מצטרפי כו' משמע בהדיא דוקי' בד"נ אבל בעלמ' עדות מעלי' הוא ומצטרפי ואפי' לענין גיטין וקדושי' כו' ע"ש.

הגה נפלאה בעיני מאוד על הרב בעל מ"ב הנ"ל דאישתמיטתיה מ"ש ה"ה הב"י בספרו הארוך סי' ל' בח"מ בסעיף ז' במה דשקיל וטרי בהרי"ף פ' מי שאחזו ראוה שנים שנתיחדה כו' א' בשחרית וא' בין הערבים כו' וכמ"ש הר"ן שם ואח"כ מביא הב"י דברי המרדכי פ"ב דיבמות דלכאורה משמע שחולק על הרי"ף והב"י מישב אותם דעידי הקידושין דסייט בראוה שנתיחד' הטעם משום דלא ראו האיש והאשה אלא ע"א לא נתכוין לשם קידושין אלא לשם זנות כו' (וזהו דלא כהר"ן הנ"ל) ואח"כ מסיק הב"י ח"ל ולענין נדון שלפנינו נ"ל דכל דאיתו ד"נ ממש אע"ג דנ"מ לד"נ מצטרפי פי' והכי נקטינן עכ"ל הב"י ז"ל והרב בעל מ"ב ראה מ"ש הב"י בסוף הסי' גבי ראה שתי שערות בימין וא' ראה ב' שערות בשמאל כו' מ"ש הב"י דעדות כזה לאו כלום לדיני גיטין וקדושי' ועל זה בנה יסודו והרבה להשיב על הב"י ואלמלא ראה הרב בעל מ"ב מ"ש הב"י מתחלה לא פירכה ובזה מתורץ מ"ש בעל מ"ב ח"ל ועוד תימא על הרב ב"י דאישתמיטתי' שהביא בטא"ה סי' י"א כו' גבי עידי כיעור כו' והחושד בכשירים נלקה בעצמו בזה כי אדרבי' הב"י מביא דברי המרדכי בעידי כיעור הנ"ל ושקיל וטרי עליו ואישתמיטתי' להרב בעל מ"ב כל הנז'. וגם במ"ש אח"כ וז"ל והשתא מאחר שהוכחנו יפה דעדות מיוחדת כשרה בגיטין וקידושי' נשאר עלינו תוב לתרץ ולבאר מ"ש הרי"ף פ' מי שאחזו הנ"ל ודברי הר"ן כו' הנה מ"ש בכל זה ג"כ גרם לו שראה דברי הב"י בסוף הסימן ולא ראה מ"ש בסיפוך הדף חהו נפלאה על רב גדול כמותו בעל מ"ב שהי' אחד מגדולי חכמי אשכנזי'. ובאמת מ"ש הב"י בסוף הסי' גבי א' ראה ב' שערות כו' שמחלק בין ד"מ לדיני גיטין ס' ע"ש זהו סותר למ"ש הב"י בעצמו לפסק הלכה לפני זה דדיני גיטין וקידושין לד"מ דמו וכבר הקשה את זה הרב בעל ב"ח. אכן לא ראה הרב הב"ח מ"ש הב"י בבדק הבית שלו על מ"ש בסוף הסי' גבי ב' שערות כו' כתב לפי מ"ש למעלה דיני גיטין כד"מ דמו כו' ע"ש וא"כ מ"ש בתחלת הסי' הוא לפסק הלכה ומ"ש בסוף הסי' הוא רק תי' בעלמ' אבל האמת אינו כן ולכן הגיה ע"ז הוא בעצמו בספרו ב"ה הנ"ל וא"כ נשמע מזה דבנ"ד כ"ע מודים דמצטרפי' העדות ולא דמו לד"נ. ובאמת לכאורה נראה שא"ל כאן צירוף ושיהיו נאמני' אנו שהעידו מפי השמש שליח הקהל שהרי אמרי' בהגוזל בתרא אמר רבא שליח ב"ד נאמן כבי תרי ומנדין על פיו וא"כ כשנאמן כבי תרי לנדות על פיו אעפ"י שכשמנדין עפ"י השליח ב"ד אז נאסר לכמה דברי' ואפי' נאסר מיתה אין קורעים וכו' כמבואר בסי"ד סי' של"ד ואפ"ה נאמן השליח כשנים וה"ה בנ"ד שלפי מ"ש לעיל שמן הדין המיאון די באחד וכמ"ש רש"י ותוס' ואפי' שיגרה אגל חנוני ומיאנה בפני החנוני לבד אין לך מיאון גדול מזה וכשמיאנה בפני השליח ב"ד מכ"ש שיהיה נאמן כשנים להעיד שמיאנה בפניו.

אמנם לא מפני שאנו מדמים מעשה למעשה שהרי אמרי' שם דלא אמרן אלא לשמתי' אבל לפתיחי' לא מ"ט ממוני' קא שקיל מיניה וא"א ממוני' חמור מנידוי' עצמו שהוא נצרך דגופים ואינו נאמן לאפקועי ממוני' ומכ"ש שאינו כשנים להעיד שמיאנה בפניו. ואף שיש קצת לדחות זה שאני ממון מנידוי ומיאון דנ"ד דומה לנידוי אבל זה צ"ע לעשות מעשה עפ"י זה וא"כ בנ"ד אף שלא נעשה מעשה ע"י שליח ב"ד לבד מ"מ כ"ע מודים בזה שע"י צירוף העדות של האח' הש' ר' יעקב הנ"ל שיועיל ויהיה מיאונה מיאון אף שלא ראו העדות כאחת ומטעמי' הנז' שלד"מ מדמינן או מכח ס"ס וכמ"ש לעיל. ואף שהרשב"א כתב בסי' אלף ר"ו על אשה שנסתפקו במספר שנותיה ונתקדשה ונבדקה ולא מצאו לה סימנים אפשר שגם בזו אנו חוששים

שמא נשרו אלא שיש להתישב בזה לפי שי"ל בזה שני ספיקות ספק הגיעה לכלל שנותיה הי' לא הגיעה. ואת"ל הגיעה הי' הביאה סימנים ונשרו הי' לא הביאה וכל ס"ס אפי' בשל תורה לקולא ואפ"ה איני רואה בזה להקל כי יש עוד להתישב בדבר עכ"ל וא"כ מוכח מדברי הרשב"א הנ"ל שהחמיר אף בס"ס גבי ספק קטנה וה"ה בנ"ד נאמר שיש להחמיר אף בס"ס. **אמנם** באמת דברי הרשב"א בעצמם צריכים ישוב וכמו שהאריכו בדבריו האחרוני' בפסקיהם הרבנים הגדולים מהרד"ב אשכנזי כתב שחלקו עליו חכמי פרובינציי' ושאר גדולים והרב מהרי"ט בתשו' סי' מ"א וכ"א רוצה ליתן טעם לשבח וגם האחרון שבאחרונים ה"ה בעל פני משה ח"א סי' י"ז הביא ג"כ דברי הרשב"א הנז' והוקשה לו ג"כ מה עלתה על דעתו להחמיר בס"ס וע"ש אבל כל הטעמים אשר כתבו על דברי הרשב"א אינו שייך בנ"ד אם הטעם של הרשב"א שהחמיר להחמיר אפי' בס"ס וכמ"ש במרדכי פרק החולץ בשם רבינו ברוך דיש מחמירים אפי' בס"ס כו' היינו דוק' בס"ס דאורייתא' אבל בס"ס דרבנן כמו בנ"ד שלא בעל אחר הזמן גם הרשב"א מודה בזה ובנדון דהרשב"א הוי ס"ס דאורייתא' לפי שנסתפקו במספר שנותיה וי"ל שהיתה גדולה או י"ל דאף הרשב"א לא החמיר כי אם בנדון שלו שנסתפקו במספר שנותיה דאת"ל שהגיעה לכלל שנים אין לומר עוד ספק אחר דס"ל כודאי הביאה' משום חזקה דרבא דקטנה שהגיעה לכלל שנותיה חזקה הביאה סימנים כו' ודוק' כשהגיעה לכלל שנותיה ומשא"כ כשלא הגיעה לכלל שנותיה דאין כאן חזקה דרבא אין להחמיר ועיין בזה בדברי הגאונים מהרלנ"ח סי' כ"ו ובמהרי"ט סי' מ"א.

וראיתי בס"ס מהרי"ט סי' מ"א הנז' שכתב על הא דהרשב"א הנז' וז"ל ויש ללמוד כן בבירור מדברי הרי"ף בפ' ב"ש כשבא להוכיח בהסיא דרבא הלכתי' היא דמשבאה לכלל שנים אינה צריכה בדיקה הוקשה לו ההיא דאמר שמואל בודקין למאונין היכי משכחת לה אי קודם זמן ותוך זמן שוטה כינסו ואי לאחר זמן כו' האיכא חזקה דרבא כו' ומקשה הרב מהרי"ט דלוקי דאיירי בנסתפקו במספר שנותיה והא בדקינן לה ולא חיישי' שמא נשרו משום דליכא חזקה דרבא אלא ודאי דאף בנסתפקו במספר שנותיה חוששין וכמ"ש הרשב"א ע"כ תורף דבריו. **ולענ"ד** דאין מדברי הרי"ף שום הוכחה לדברי הרשב"א דאיכא למימר הא דלא מוקי הרי"ף דאיירי בנסתפקו במספר שנותיה דא"כ קשה הא דאמרי' בסוגי' דתלמודי' א"כ ולמיאונין לאפוקי מדרבי יהודי' דאמר עד שירבה השחור על הלבן כו' לימא למיאונין לאשמעינן דדוקי' בנסתפקו במספר שנותיה לא בדקינן דסמכינן אחזקה דרבא ולאפוקי ממאן דדחי חזקה דרבי' אלא ודאי דלא איירי שמואל בנסתפקי במספר שנותיה ולכן קאמר למיאונין לאפוקי מדרב יהודה' ולכן הוקשה להרי"ף האיך מלינן דבדקינן הלא הלכתי' כוותיה דרבי' וע"ז משני הרי"ף כו' דאיירי בבא"ת בעל כו' וא"כ אין שום סיוע מדברי הרי"ף להרשב"א כלל. **וראיתי** מ"ש ה"ה בדורו בעל פני משה נר"ו בתשו' ח"א סי' י"ז ג"כ על דברי הרשב"א הנז' וז"ל ולענ"ד ראיתי דאפשר ליחס סברת הרשב"א להרי"ף דבשיטתיה קאי להחמיר בספק שנים אף במונח שנבדקה כו' וע"ש והיינו הקושי' שהקשה' ה"ה מהרי"ט על הרי"ף מהא דהרשב"א הנ"ל הנה הרב מהרי"ט כתב שיש ללמוד כן בבירור מדברי הרי"ף אבל הרב בעל פ"מ נר"ו כתב בלשון דאפשר ליחס סברת הרשב"א להרי"ף לפי שבודאי ראה איזה דחיי' לקושי' הנז' ולכן כתב בלשון אפשר ואפשר שראה הדחיי' שכתבתי לעיל.

עוד ראיתי שם בסי' י"ח מ"ש בשם ה"ה מר שמואל גאון שרצה לדחות סוכחות בעל פ"מ מדברי הרי"ף וכתב מר שמואל גאון וז"ל וסי' היודע דכשראיתי דבריו עלה על דעתי כו' ליישב כו' משום דכולהו בחדא מחתא מתניהו הא דבודקין לגיטין כו' ע"ש ואני הפעוט הנלע"ד כתבתי ביישוב הקושי' הנז'. עוד ראיתי שם בסי' י"ז שמסיים שם בסיפור המעשה במיאון אף שנפלו כמה ספיקות במיאון הנ"ל והיתה גדולה בשנים כעת וכמבואר שם באריכות בסוף התשו' והתיר אותה מכח ס"ס ואחריו הסכים עמו מר שמואל גאון וא"כ ה"ה בנ"ד שיש להתיר האשה הנזכרת עמנו בזה מכח כמה ספיקות שיש בנ"ד וכמו שאבאר עוד בעזה"י בזה. **ומה** שיש עוד לפקפק בעדות הנז' ולומר שאין מצטרפין עדות של הקהל שמעידים מה ששמעו משלוחם ודמה זה למ"ש בגמ' דכתובות פ"ב אמר שמואל עד ודיין מצטרפין אמר רמי ב"ח כמה מעליא הא שמעתת' אמר רבא מאי מעליות' היא מאי דאסהיד סהדא לא אסהיד דיינא כו' ופסקו הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקי' כרבי' דעד ודיין אין מצטרפים כו' ורבו הפירושים ועיין בטח"מ סי' מ"ו סעיף י"ז וראיתי בטח"מ סי' ל' סי"ג שכתב וז"ל אבל דיין שהעידו שנים לפניו אינו יכול להצטרף עם א' מהעדים לדון כו' וכתב שם ה"ה הב"י דזהו נלמד מהא דפ"ב דכתובות דעד ודיין לא מצטרפי משום דמאי דמסהיד סהדי' לא מסהיד דיינא כו' ע"ש וא"כ לפ"ז בנ"ד אינם יכולים לצרף עידי הקהל בשם שלוחם עם העד החי הש' ר' יעקב שראה המעשה מטעם הנ"ל משום דמאי דמסהיד האי לא מסהיד האי כו' וראיתי בלבוש בסי' זה שכ' דאין מצטרפין לדון הן עצמן וא"כ משמע מדבריו אבל לענין עדות מצטרפי כו' וא"כ ה"ה בנ"ד אמנם ראיתי במאירת עינים שחולק עליו ופי' וז"ל בס"ק ל"ז אבל דיין כו' פי' כשהדיין היה במותב תלתא כו' וקיבלו כדת עדות של השני עדים והלכו להם שני הדיינים אינו יכול הדיין הנשאר להצטרף עם א' מהעדים להעיד בפני ב"ד כו' משום דמאי דמסהיד האי לא מסהיד האי כו' וא"כ לפ"ז אין להצטרף עדות של החי ר' יעקב עם העדות של הקהל שהעיד מפי שלוחם. **אמנם** כד מעיינת דגם ז"א ספק כלל דודאי אם היינו צריכים לעדות כמו בשאר עדות דעלמא' אז לא היו מצטרפין העדות כלל אבל בנ"ד שכתבנו לעיל גבי כלתיה דאבדן שהמיאון היה אפילו בפני נשים כשר. וגם אפי' בפני א' לדעת רש"י ותוס' ושאר פוסקים ואפי' עד מפי עד מהני ועד א' נמי מהני דהא ק' הוי כפ"א דמיין כו' וכמ"ש גם ה"ה בדורו כמהר"ר משה בנבנשת

נר"ו בעל פ"מ בתשובו' ח"א סי' י"ז דף מ"ב ע"ד וכ"כ בתשו' הרשד"ם חלק א"ה סי' כ"ז וז"ל אין מדקדקין באלו הדברים כמו בשאר עדיות כו' דהיינו לענין קבלת עדות שלא בפניו ושאר דברים ע"ש וכ"כ ה"ה מהר"ב אשכנזי שאפי' שנים שקיבלו עדי המיאון די דא"ל ב"ד לקבלת העדות וא"כ בנ"ד לא שייך לומר מאי דאסהיד סהדי לא אסהיד דייני דאין אנו צריכים שום ב"ד ואנו מקילין בעדות זו יותר מבכל העדות ואפילו בפני נשים ואפי' עד מפי עד רק צריכין לעדות שמיאנה ואין לך עדות גדול מזה ואף שבעלמא' אין מצטרפין מודים הכא דמצטרפי' פשיט' לדעת הרב בעל הלבוש דאיירי בלדון לפרשם הוא דאין מצטרפים ולעדות מצטרפים ומכ"ש בנ"ד דמצטרפים ואפילו לדעת הסמ"ע שפי' פירוש אחר ולפי פירושו אין מצטרפים עדות עד ודיין כו' מודה בנ"ד שמצטרפים שהרי באלו הכי אנו מקילין בעדות זו הואיל וקידושין אינן אלא דרבנן וכמש"ל וזולת זה כמ"ש לעיל שמכמה שנים הריבה עוסקת בכרוכיא ועשתה מורסה שתגבה עדותיה שמיאנה וכמה פעמים ביטלה התפלות בבה"כ כידוע לכל בני הק"ק ואינה יכולה להשיג קבלת העדות עד אחר זמן רב ושירתא גדול לאחר ביטול כמה תפילות. **ועדיין** אל עלינו חובת ביאור אם המיאון הזה מיאון מחמת עדות השנים וסימנים הנה בעדות השנים נלע"ד דאין כאן שום ספק שהיתה קטנה בשנים בשעת המיאון הן לפי מה שהעיד ר' אברהם בפי' בר"ח חדש כסלו תנ"א לפ"ק היתה הריבה האמור אשת ר' יעקב החי' בת עשר שנים דהיינו שנשלמו לה עשר שנים וזמן הנישואי' שנישאת לר' יעקב הנז' היה בחודש שבט תנ"א לפ"ק וא"כ לפי עדות זו היתה בשעת המיאון בת י"א שנים פחות ערך חדש לפי מה שהעיד החי הש' ר' יעקב הנ"ל שהמיאון היה בחודש חשון תנ"ב וא"כ עדיין לא שלמו לה י"א שנים עד חודש כסלו וגם כעד השני ר' שמעון כהן העיד מה שהעיד לפניהם השמש שלוחם שהיה בחודש חשון תנ"ב לפ"ק וא"כ שני העדים מכווני' ומעידי' ומגידים שמעשה המיאון הי' בחודש חשון תנ"ב ולפי מה שהעיד ר' אברהם בר עזריאל שנשלמו לה עשר שנים בחודש כסלו א"כ בחידש חשון תנ"ב לפ"ק עדיין לא עמדה לה שנת י"א א"כ היתה קטנה מאד וכן לפי העד השני ר' ידידיה בר יוסף שבחודש כסלו תנ"ד לפ"ק שלמו לה שנת י"ג לפ"ק וא"כ כשנחשוב למפרע מחודש כסלו תנ"ד עד חודש כסלו תנ"ב לפ"ק שלמו לה שנת י"א ובחודש חשון שהי' מעשה מיאון עדיין לא שלמו לה שנת י"א.

ואף שלפי הנראה נקרא עדות מוכחשת שר' אברהם העיד שבר"ח כסלו תנ"א שלמו לה שנת עשר ור' ידידי' העיד סתם שבחודש כסלו שלמו כו' ולא אמר בר"ח וא"כ הוי עדות מוכחשת, ואף באמרי' בגמ' דסנהדרין ופסחים שזה אומר בב' בחודש וז"א בג' בחודש אמרי' שאין זה עדות מוכחשת שטעו בעיבורי' דירחא היינו דוק' ביום א' לאפוקי כאן בנ"ד שזה אומר בר"ח כסלו וז"א בחודש כסלו וא"כ שמא כ"ט בחודש כסלו הוא דאיתי' בגמ' דכתובות פ' מי שהיה הנהו תרי שטרי דאתי לקמי' דרב יוסף חד הוי כתיב בחמשה בניסן וחד הוי כתיב בניסן סתמא אוקמיה רב יוסף ההוא דחמשה בניסן בנכסים א"ל אידך ואנא אפסיד א"ל את כו' אימא בר כ"ט בניסן כו' וא"כ ה"ה בנ"ד ועוד די"ל בין ר"ח לשאר ימי החודש לא טעו אינשי וא"כ אותו העד שאומר בחודש כסלו סתמא אם איתי' דהוי בר"ח הו"ל בר"ח דלא טעו אינשי בין ר"ח לשאר ימי החודש.

אמנם ז"א דכד מעיינת שם בגמ' דמסיים וז"ל א"ל לכתוב לי מר שיפרא מאייר ואילך א"ל יכלי למימר את בר חד בניסן סתם י"ל דהוא בחד בניסן והיינו בר"ח ניסן וכן פסקו הפוסקי' ועיי' בהרי"ף והרא"ש והטור סי' מ"ג ואם איתי' דלא טעו אינשי בין ר"ח לשאר ימי החודש וא"כ כשירצה לומר ר"ח אינו בחודש סתמ' ואיך א"ר יוסף יכלי למימר את בר חד בניסן כו' דא"כ הו"ל בר"ח ניסן אלא דקרי אינשי בר"ח ימי החודש סתמא ובר מן דין כבר כתבנו לעיל בשם הר"ן ושאר פוסקים דכל מה שאנו יכולין לתרץ דברי העדים שלא יהיו מוכחשים אנו מחוייבים לתרץ דבריהם. וגם אין לפקפק בעדות הנ"ל מאחר שאינן זוכרי' ימי לידת הריבה האמור' הנז' רק מכח אחותו וכתו שהעד ר' אברהם מעיד על שנת בתו ומזה זוכר שנת הריבה הנז' וגם העד ר' ידידיה מעיד על שנות אחותו ומזה זוכר שנת הריב' הנז' אבל אין זה חסרון בעדות הנז' שהרי מבואר בתשו' מהריב"ל ח"ד דף י"ז שהכשיר העדות שהעיד על הקטנה מכח שנולד בתו באותו שנה שנולדה הקטנה אשר מיאנה כו' ע"ש וכד מעיינת שם שבמכ"ש שיש להכשיר העדות בנ"ד בלי שום ספק כלל. **איברא** שיש לדקדק ולפקפק בנ"ד מאחר שהאשה הנז' לא נבדקה בשעת מיאונה או סמוך למיאונה וא"כ י"ל שמא הביאה סימנים והיתה גדולה בשעת מיאונה ואינה יכולה למאן. **הנה** כד מעיינת בסוגי' הגמרי' ובפוסקים תמצא שאין שום חשש לספק זה שהרי מבואר בגמ' דנדה פ' יוצא דופן דמסיק שם בסוגי' אמר רבא קטנה כל שתים עשרה שנה ממאנ' והולכת מכאן ואילך אינה ממאנת ואינה חולצת הא גופה קשי' כו' והא אמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימני' כו' ומסיק אמר רב דימי הלכתא חוששין שמא נשרו וה"מ היכא דקדשה בתוך זמן ובעל לאחר זמן דאיכא ספיקא דאורייתא אבל מעיקרא לא ועיין בפ' בא סימן במחלוקת ר"י ור"ש אי תוך הפרק כלפני הפרק או כלאחר הפרק ופסקו כל גדולי הפוסקים דתוך הזמן כלפני הזמן דהיינו שאינו' שערות סי' גדלות אא"כ באו משנת י"ב ואילך אבל קודם לכן השערות הם שומא ועיין בזה בהרי"ף פ' ב"ש והרא"ש והטור סי' קנ"ה וכן הרמב"ם בפ"ב מהל' אישות ואף שיש בזה מחלוקת בין הפוסקים אם ממאנת לאחר י"ב שנה אם לאו ועיין בטור סי' הנ"ל במ"ש בשם התרומה. **אמנם** לפי דעת כל הפוסקים דתוך זמן כלפני זמן דאף אם היה לה שערות הם שומא בעלמא ומכ"ש כשלא נבדקה דדוקי' בהגיעה לכלל שנים אמר רבא דקטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה

צריכה

Digitized by Google

Digitized by Google

על רגליו כו' עד יהושע אין סומכין לך שכבר הוקבעה הלכה כמותו ולא היה אדם שערער בדבר. הרי לך שלא אמר לו לא שמעתי אינו ראיה דהא ע"כ לא היה עדותו אלא שלא שמע מערער מדלא קאמר והודו לו חכמי' כו' ע"ש א"כ מוכח מכל הנז' דלא ראיתי ולא שמעתי הוי ראיה וא"כ ה"ה בנ"ד.

אמנם ראיתי שדבר זה אינו פשוט כ"כ כי נמצא בזה מחלוקת בין הפוסקי' ועי' במ"ש ה"ה הב"י בריש ספרו י"ד שמביא לשון האגור על שחיטת הנשים וז"ל ונשים לא ראיתי נוהגים לשחוט ולכן אין להניחן לשחוט כי המנהג מבטל הלכה כו' ואני אומר שאם היה רוצין לשחוט ולא הניחו' היה אפשר לומר שהיה ראיה אך ראיית לא ראינו אינו ראיה וא"כ לפ"ז שראיית לא ראינו אינו ראיה ודוקי' אם ראה המעשה שהיו רוצים לשחוט ולא הניחום היה ראיה לאפוקי בלא ראינו סתמא ולפ"ז ה"ה בנ"ד אף שלא ראו שלא יצאו הנשים במיאון בלא גט אינו ראיה עד שאם היה באת השאלה למאן ולא הניחוה אז הוי ראיה. ולסברא זו מצאתי חבר בהגהות הרי"ף פ' השוכר את הפועלים בשלטי הגבורים שכתב וז"ל ונראה דאין לקרא מנהג דבר שלא נעשה מעולם אם לא שבא מעשה ואופן לעשות ומנעו לעשות כן כו' עד וכיוצא בדברים שבאו מעשה לידינו ומנעים מלעשות חשוב מנהג להקרא אח"כ מנהג כו' וראיתי שם שמביא ראיה ממתני' דזבחים הנ"ל מאה דלא ראיתי עור יוצא לבית כו' ומ"ש רש"י דאפי' אירע שהוא לא ראה כו' הרי דכל שלא אירע המעשה שאנחנו באים לדון עליו אין לאסרו' מנהג כו' ע"ש ובעל ש"ג הנ"ל הרגיש ג"כ במ"ש מוהריק"ו שו' הנ"ל גבי הבלועות דאשמע מהא דלא ראינו סתמי' הוי ראיה והיינו מהסוגי' גמ' דעירובין הנ"ל וכת' אח"כ בעל ש"ג וז"ל ואולי שאין משיבין את הארי כו' היה נראה דאין מכאן ראיה כו' דאפ"ת שהתלמוד בא להעיד שהוקבעה הלכה כר"ג מפני שלא ערער אדם מעולם מאן לימא לן דהוי זה בכלל לא ראינו דלמא מה שלא ערער היינו אודו לו ממש דשתיקה כהודאה דמיא דהרי מצינו בכמה מקומות דכי שתיק לגבר פלוגתיה הוי הודאה כו' ע"ש. **ולכאורה** נראה דאשתמיטתיה לבעל ש"ג הגמ' דביצה דף כ' וז"ל ת"ר מעשה בהלל הזקן שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליו כו' חברו עליו תלמידי שמאי הזקן א"ל מה טיבו של בהמה זו כו' ואותו היום גברה ידם של ב"ש על ב"ה ובקשו לקבוע הלכה כמותם והיה שם זקן א' מתלמידי שמאי הזקן ובבא בן בוטא שמו שהיה יודע שהלכ' כב"ה ושלח והביא כל צאן קדר כו' ואמר כל מי שרוצה לסמוך יבא ויסמוך ואותו היום נגברה ידן של ב"ה וקבעו הלכה כמותם ולא היה שום אדם שערער בדבר כלום כו' ע"ש וא"כ לפ"ד בעל ש"ג שכתב דלמ' מה שלא ערער היינו שהודו לו ממש כי גמ' דביצה הנ"ל אינו סובל פי' זה בלשון ולא היה שם אדם שערער בדבר כלום שהודו לו ממש שהרי תכף אחר מעשה הנ"ל איתי' בגמ' שם ת"ל שוב מעשה בתלמיד א' מתלמידי ב"ה שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליה מצאו תלמיד א' מתלמידי ב"ש א"ל מה זו סמיכה א"ל מה זו שתיקה ופירש"י מה זו סמיכה שאתה רוצה לסמוך ולעבור על דברי ב"ש והלא חולקים עליכם א"כ משמע דאף לאחר מעשה של בבא בן בוטא ערערו על ב"ש וסברי שלא לסמוך וא"כ א"א לומר שמ"ש שלא היה אדם שערער בדבר היינו שהודו לו ממש שהרי אחר מעשה הנ"ל מביא המעשה שא"מ לא הודו לו תלמידי שמאי שא"ל מה זו סמיכה כו' ואין לומר שהמעשה הזה היה קודם המעשה של בבא בן בוטא שהרי פירשו שוב מעשה ומשמע לאחר מעשה הזה היה מעשה בתלמיד א' כו' וא"כ לפ"ז נראה דאשתמיטתי' לבעל ש"ג הגמ' הנז'.

אמנם כד מדקדק בלשון הגמ' שם תלא דלאו בחדא מחתא מחתינהו לפי שגבי מעשה דסמיכה נאמר ולא היה שם אדם שערער בדבר ודייק בלשון ולא היה שם דמשמע ש"ס לא היה אדם שערער אבל אותם שלא היו שם מערערים אח"כ ולכן מביא אח"כ המעשה בתלמיד א' שהיה מערער על הסמיכה לפי שלא הי' ש"ס באותו פעם ומשא"כ במעשה דר"י ב"ג לא נאמר ש"ס רק ולא היה אדם שערער בדבר כלום כו' משמע שלא היה שום מערער כלל. **וצריכין** אנו ליתן טעם לחלק בין המעשה דביצה להמעשה דעירובין של שבאמת למה נאמ' ש"ס גבי סמיכ' ובעירובין לא נאמ' ש"ס ונלע"ד סברא נכונה לחלק כי עובדא דעירובין שעמד ר"י על רגליו אותו המעשה היה בבית המדרש ומסתמ' התאספו שמה כל הסדרים עדרי מאבירי הרועים כל הת"ח ולכן אמר שלא היה אדם שערער כי היו שמה כל התלמידים ומשא"כ בעובד' דביצה שהיה המעשה בעזרה שרצו להקריב קרבנות כל מי שרוצה להקריב קרבן היה בעזרה ומי שלא היה מקריב קרבן לא היה בעזרה כי למה יכנס בחנם לעזרה ולא היו שם אסיפת הת"ח ולכן אמר שלא היה שום אדם שערער אבל בחוץ היו כמה מערערים וכמ"ש באמת אח"כ שוב מעשה בתלמיד א' כו' שחלק על זה לפי שלא היה שם בעזרה באותו פעם שהסכימו לזה כולם ועיין בש"ג הנ"ל במה שמיישב שם דברי מהריק"ו לפי דבריו והעולה מדבריו דאין זה לא ראינו ראיה אא"כ שבא הדבר במעשה ומנעו מלעשותו כן כו' וא"כ ה"ה בנ"ד והב"י וגם הבעל ש"ג ולדבריו גם ה"ה מהריק"ו מסכים לזה דאין לא ראינו ראיה אם לא שבא מעשה בענין הזה וה"ה בנ"ד גבי מיאון ואף שדעת האגור אינו כן וסובר דלא ראינו אינו ראיה. **אבן** ראיתי בס' משאת מלך דף ס"ג שכתב וז"ל ונ"ל שהסבת האגור כו' כלומר שמעולם נהגו שלא ישחטו כלל ואם היו באות לשחוט היו מערערים לזה והוא בעיניו לא ראה דבר סותר לזה כו' ע"ש וא"כ לפי הפי' הרב בעל משאת מלך בהאגור גם הוא מסכים לדברי הב"י תם האגור לפי פי' של בעל מ"מ הנ"ל מסכים לדברי הב"י וגם בעל ש"ג ולפי דבריו גם מהריק"ו מסכים לזה דאין לא ראינו ראיה אא"כ במניעת אותו הדבר. **וראיתי** מ"ש עמיתי ה"ה בעל ש"ך בריש ספרו לי"ד שמביא דברי האגור הנז' ואשר השיג עליו הב"י וכתב עליו וז"ל ולפע"ד דדעת האגור כמ"ש מהריק"ו בשו' קצ"ב כו' וא"כ לפ"ד מהריק"ו חולק על הב"י הנה באותו שעה נעלם ממנו מ"ש בש"ג הנ"ל. **ברם** ראיתי בחיבורו לח"מ סי' ל"ז ס"ק ל"ו שהקשו לו על מ"ש בריש י"ד שדעת האגור כמ"ש מהריק"ו ודעת מהריק"ו אינו כן אלא הם מיירי בדבר שבאו לעשותו ומנעו מלעשותו משום המנהג וכ"כ בשלטי הגבורים כו' וצ"ע במה שחולק על הש"ג הנ"ל ובאמת כתבתי עליו הרבה ופלפלתי עמו פא"פ וכאן אין מקום להאריך וע"ז נאמר כל ת"ח שאמר דבר הלכה לאחר מעשה אין שומעין לו כי בשעה שכ' זה בספרו לי"ד לא הרגיש בבעל ש"ג הנ"ל ועל החלוקים אנו בושים אלא שבא לחלוק עלינו את השוים כי בעל ש"ג מצוה דעת מהריק"ו וכל מה שאנו יכולים לעשות דברי הפוסקים אנו מוזהרים ועומדים להשוותם.

וראיתי בתשובו' ה"ה מהרא"ם שכתב בסי' ס"ז בענין המתנות שנותנין להארוס ומתה הכלה קודם שנכנסה לחופה ובאו יורשי הכלה לגבות מאליתה שמעולם לא שמענו מנהג זה וכה"ג ודאי מנהג יפה מעשה דאפשר שיקרה זה בכל יום מעשה זה וכיון שלא שמענו שיחזירו כו' ע"ש וא"כ משמע לפ"ז דאפילו בשב ואל תעשה כגון הכא דמתנות כלה שלא שמענו הוי ראי' וא"כ לפ"ד ה"ה הרא"ם הנ"ל לא ראינו הוי ראיה וזהו סותר כוונתינו בנ"ד כי לכאורה נראה שהוא חולק על הפוסקים הנז' שסברי דלא ראינו לא הוי ראיה אא"כ במניעת הדבר. **אמנם** כד מעיינת תמן שאין מחלוקת ביניהם שגם בעל ש"ג כתב שם וז"ל וכ"ל שאין לקרא מנהג כו' עד אם עושה כך הדבר בתדירות כו' ע"ש וא"כ גם בעל ש"ג כתב שאירע הדבר בתדירות ומונעים מפני המנהג אז לא ראינו ראיה אמנם בדבר שאינו בא בתדירות אין לא ראינו ראיה וא"כ גם ה"ה הרא"ם ז"ל איירי בדבר שבא בתדירות ובנ"ד גבי עסק המיאון דהוי דבר שאינו בא בתדירות ואינו שכיח כלל ואף שנשואי הקטנות שכיחי הנה רוב הנישואות קטנות יש להם אב ולא שייך בהם מיאון ומיעוט הם יתומות ואף במיעוט שהם יתומות קצתם הם גדולות דלא שייך בהם מיאון ואף שקצתם מן היתומות הם קטנות מ"מ המיאון בעצמו הוא דבר שאינו מצוי בלאו המיעוט יתומות קטנות מכמה טעמים שהוא דבר שנוי כשבאים לידי מיאון וע"ז אמרי' בגמ' הרחק מן המיאונין והכל מודים במיעוט דמיעוטי' שאינו מצוי דלא שכיחי דלא שייך בזה לומר לא ראינו הוי ראיה כי אינו דומה לנדון דמהריק"ו ולא לנדון דמהרא"ם הנ"ל שהוא מצוי ושכיחי ומשא"כ בנ"ד שהוא מיעוט דמיעוטי דאינו שכיחי ולא שייך בזה לומר דלא ראינו הוי ראיה וכמ"ש בכמה מקומות דמיעוט דאינו מצוי לא גזרינן ועיין בהרי"ף פ' האיש מקדש במ"ש הרמב"ן שם בדף תרמ"א דאפי' לר"מ דחייש למיעוטי מ"מ למיעוט דמיעוט לא חייש וכ"ש לרבנן וכ"כ הריב"ש בסי' שצ"ה דמיעוט דמיעוטי שאינו מצוי לא חיישי' גבי הכהו תלת דר"א בן פרטא שנותנים עליו חומרי חיים כו' וכן הוא בגמרי' דע"א פ"ק ועיין ברי"ן נכ"ב ח"ב גבי שאלה ראובן שידך אשה כו' שכתב ג"כ רובא דמסבלי והדר מקדשי דאפילו לר"מ לא חייש למיעוטי דמיעוטי וא"כ בנ"ד ליכא למיחש כלל שמא קבלו עליהם ק"ק בודון גזירת רבני האשכנזים שלא למאן וביותר שהוא גלוי פה הק"ק שאינם חשי' כלל להפוסקי' שאינם מפורסמים ובפרט שהבעל המפה הוא מפורסם ופוסק דלא כהר"י מינץ. ואין כאן חשש לומר שיש כאן חשש ספק חרם שהחרימו הגאונים הנז' שלא למאן כלל וי"ל שספק חרם להחמיר וכמ"ש הרשב"א בתשו' כי אין כאן ספק חרם כלל ועוד שזה שאמר הרשב"א ספק חרם להחמיר היינו כשהחרם הוא ודאי רק שנולד ספק בחרם וכאן החרם בעצמו הוא ספק אם קבלו החרם בק"ק בודון וכמבואר בפוסקים. **ועוד** דאף אם נאמר שהחרימו הגאונים הנ"ל שלא למאן היינו במקום שאין טעם נכון למאן ומשא"כ בנ"ד שבאה היתומה הזאת בטענת שאינו יכול ליזקק לה כדרך כל הארץ כ"ע מודים דלא החרימו בנדון כזה שהיתומה באה מחמת טענה הנ"ל. **ואם** נאמר שיש לחוש שהמיאון הנ"ל אינו מיאון מחמ' שעידי המיאון לא ידעו בשעת המיאון במספר שנותיה שהיתה קטנה וכבר כתב הב"י ז"ל הזכרתי לעיל יתומה קטנה שבאה למאן שאין מקבלין המיאון אם לא ידעו במספר שנותיה וא"כ אף אם נתקבל אח"כ עדות השנים שהיתה קטנה נאמר שאינו מועיל. **איברא** ז"א פשוט כ"כ דאית' בגמ' דתמורה פ"ק פלוגת' דאביי ורבא דאביי אמר כל מלת' דאמר רחמנ' לא תעביד אי עביד מהני ורבא אמר אי עביד לא מהני והאי דלקי דעבר אמימר' דרחמנ' עכ"ל וא"כ לפי מאי דקי"ל כרבא דאמר אי עביד לא מהני ולפ"ז בנ"ד אולי' שפסק הב"י בספרו הקצר דצריכי' עדי המיאון לידע במספר שנותיה ובנ"ד לא ידעו במספר שנותיה וכל מידי דאמר רחמנ' לא תעביד אף אם עביד לא מהני. **ולכאורה** י"ל דדייק בגמ' כל מידי דאמר רחמנ' לא תעביד כו' ודוקי' בדבר שהוא מדאורייתא ומשא"כ בדבר שהוא מדרבנן אז גם רבא מודה אי עביד מהני וא"כ בנ"ד שעסק המיאון הוא דרבנן אם עביד מהני.

אמנם ז"א שהרי אית' בגמ' דכתובות פ' האשה שנפלו גבי ההוא גברא דנפלה לה יבמה כו' (וע"ל בסי' שאח"ז מן והפלאה בעיני על מה קדוש כו'). **ועתה** נחזור על הראשונות בקצרה שזכינו לדין בנדון שלפנינו דהאשה הזאת היתומה יוכבד בת לוי היא פטורה ויוצאה במיאון ואין לספק כלל בכל הספיקות אשר נסתפקו בגביות העדות וכאשר בארנו את הכל על נכון כל הספקות אשר נפלו בעסק המיאון הזה אם מצד העדות של השטרי אם מצד עידי המיאון אם מצד שמיום אשר נירשה אותו מביתם מחודש תמוז תל"ב לפ"ק שלא שלמו עדיין שנת י"א שלה ועד היום שוב לא ראו זה"ד ואדרבה היתומה ביטלה כמה תפלות בב"ה ע"י האורשה שלה שיתנו עיניה וילדקו שלא תהא שוב אגידה ביה וכמבואר לעיל הכל באריכות ואם מצד הטעמים שנותנה לדברים שאינו יכול ליזקק לה כדרך כל הארץ והכל יודעים כלם למה נכנסה לחופה וע"ז נתקבל העדות של ר' משה בודק כמבואר לעיל.

Digitized by Google

שאלה קיג יסי שמו מבורך. נוחם במלחמתה של תורה וקנאתו דרוך. מאירי מי שבא לכאן ותלמודו בפיו ובלבו פדור וערוך. מיס מיי"ם ומתוקים מנופים מצו"ך. ושל רחמו עטרת זהב ויקריך. נתסויי ידידי עטרת מלוכת הרב המובהק מהר"ר דק"ק פיפיהה כמהר"ר **חיים מבורך**. יסי מקורו ברוך. וי"י ימיו ושנותיו יתריך.

אמר המחבר. נאם נורא עליה. נאמי זאת פולה.

הנה תמרתי עתה בתתי מן המודיעים ולפניים מאחר זה מקרוב הגיע פה עירי ספק ק' מאחר מיתה נכשלה פה ומפריזו נמעי ליה מאחר מלודתו פרוסה מדחיק שהחליע מצו"ח בספקו הלכה למעשה שמויינת לחזור עליו וגם רמיתי כתב נכתר לגון לדיק מאחר כתב להגיהים דמחי ופרנסי הק"ק י"ו מצור פסק הגי שיאחרו ויקיימו את פסקו והנה לפ כי לותי לא קרת ולא עשתי לשילו בגרמיזת הדין בפסקו ובכתבו הגי, מ"מ כיאחר שלדיק בא לגיע נאמני ומדרשתי לאחר לא שאלוני ומחקרתי לגלת חפציהם חלק ק"ק מי כהחכם יודע פשר ממרתי לפשה פרק זה לכבודו וקריתי ושניתי את פסקו הגי ושיתה הקריע"ם שגבה ממני כי רציתי וקריתי שם הרבה דברים מאחר בשניי נפלאים ממני ומכני לא ידעתי להסליח להם תרופתי ומשים בסם דנרתי ולסצותם על הספר אחת לאחת נמלא חסרון והודיע לו כי אין חבין לאחד שלא בפניו בחמת נפלאה בשיני יאחר יגיה כוחת מלפניו לכתוב כתבים כאלה נקסלות מאחרות לאחר אינם למשמעתו כאלו מפיו אמו חי"ם ומכו"ך אמו שותים ומינו כי הרבה הקפידו מז"ל בזה וכמעומר בתשובת סריב"ש נפסק המחלוקת של ס"ם מהר"ר יוחנן במוהר"ם מס הלד שבעבדו ולישתא בגמ' דשרוצין שאמר ר"ש בר תחליפא לר"ח מסגרוני, ולא ליחום לבבא כי, ולישמע ר"ח מ"מ הכל שרוי ומחול לו ולא ישנא שום אדם בפיבתי וחי"ו לא להבוד עמי אני דורש כי מה לתבן את הבר וטובה ליפרון של רפסוקים כי, לך כאחר שהחכתו תקופה בלבי לאחרתי מפתעצ בדברי קדמו ולא כבן פרת שאמר לר"י חניא דמציע לך לגלת כמ"ם לו ר' יוחנן את בבר לקשת דכי ה"א מילת, הוי מקשי לי כ"ד קושיות וממילא רוחא שמעתתא, ונפשי בשלמתי סביבי בא לדעת את דרכיך דרך החי"ם והחירני בתשובה שלימה כי בשות אני בלדקתו שיעשה לי רחמו ובחסות דדרם רבה בר רב אחא בבי חיים שפתח ואליה את תורין בניטין ובא רבא בב"ב בבי סוכרו ובפסוף כתערבו כו' ע"ש. וזהו לשון השאלה אחר שיש פשוט לפני. **שאלה** בעיר בודון הקול יצא שבאחה אחת אחר מתקדשה וניעלת בקטוטה זאת ג' שים בהיותה קטנה מיתה בבעלה רחוק ואחר שני קטנה ומריבה ועדות המיתון לא הובאה מדיין בב"ד ורחוק זוא בכרובי, לחויבים אפקום לקלא וחולצים שלו למדוה דבר זה ואפילו אם האמת כדברים כפי שאמע אחר שאמרים אחר מיתה בפניהם הן אם הדיוטות ואני אחרון אחר חיים בקיאי בדיני המיתון בין ישנם לשמעלם ולא ידעו מאי קאמרי רבנן שחיים נרחים לחיולן בפניהם זאת ועוד שמעידים כל אנשי שהרן שהוא שמיום שיוצא בארץ שהוא שמעולם לא נשמע דבר כזה שחאחן קטנה בבעלה וזה לפי מפשר שבא שנרחה שמחמה בעיר שלא למאן בחרן שהיא גם זה ימים מפשר שבא בשבת הפירה אחר שהחכתו עם אבי הבעל שחחזור הפירה לבעלה ולא בא הדבר לידי גמר אזה מורם היות הדבר עקר וכוב. אפילו אם מיתה בדיעה נחפל המיתון ואחר הדבר כמו שהיתה בראשונה וקדושי

Digitized by Google

ומם המדות שלא ר' מנים הרופא שריפא חותו ואח"כ הלך אצל ריפא אחר ואמר שנסתר המכה וא"כ אף שהרופא אחר יאמר שריפא אותו אי יהיה כי אן יסתר המכה כמקדם. **ורציתי** להאריך בזה דרך השפעים כיני לביך נפלאות הפועי דפוס מדרים וביכמות פ' הע"י וכפוסקים הסייכים זה אם היה נאמנת אם לאו אבל אין אנו ריכים זה בשאר שיונאת במיתון ולא בנגד אלא שבאנו החום, ס"פ הבי"י בפועי דהוה אמר מינה כי, אם היה נאמנת ואנו נאמר זה בשאר שרוב שבחולות הקטנות פחתן שנור וכ"ש הרי"ף בא"ב הובא בהגמ"י הלכות מיאות ומשמ"כ בל"ד הכל מודים בשאר שהרבה מן הרופאים מצידים ומגידים שאין תרופה למכתו ואם יאמר שתלה בגט אי בודאי אצה מד שתלוין רמב, וכרבה חצו חכמים שתקנת הקטנות וגם מפורש ברי"ף בפ' י' בפופו דליכי למקט בחצה כל התומרות כדי לעגנה ובפרע בל"ב. ואם נאמר שיכופו אותו על הגט וכמבואר בהרבה מקומות בפוסקים בפועני ישתן על ניתו ולא ישמע וכמבואר בפ"ה מהרי"ף ח"ב ובשאר פוסקים גם זה קשה מאד ונ"ב חצו הרשבועים והמרוצים שלא ניפסל האצה מן הכשוב בחצ וכמ"ש הרב בשל מ"ב סוף פי' ק"ו וז"ל ואל"ת נרוח דמילת, נאמיר להגריכי, גם בבר כתבתי בתשו' לי בשם המרדכי כו' דלאו שפיר למיעבד הכי לפסול בת ישראל מן הכשוב כו' עד ושאר דבי"ד יהוי דגברא אלמא הוא ויתן כף קורת ולא ישמע לדברי חכמים ומצות הבתולה תצב עד שתגדיל רחצה וכבר כתב ר"מ מפדומה בתשובי דכל בפ"ג מתירים בחצה בלא נע כו' ע"ש בהריכות ומ"ש מב"ש בבי"ד כפי הטעמים שבר כתבתי בפסק הזה שם להתיר בחצה היתומה הזאת במיתון הזה בלא נע מאחר שהיו חולי ע"ש שם ומ"ל דזבינה זכוי ופסק הרמ"ם כרב יוסף ודלא כחכי וכן פסק העור בפ' קמ"ח בפ"ה וכן שאר פוסקים ומ"ש מוכח מבם דאפי' בבר הוה שבת מדרבנן מי שביר לא מבני כו' אחר רב יוסף כיון דאמרו רבנן לא ניזבין אע"ג דזבין לא הוי זבינה ואפילו מי שמת ואפילו שומרת יבם כו' לא יאכור כו' ואפי' חולי ע"ז

וסא דקאמר רב יוסף כו' לא משום שסיה צריך לאותו מעשה ר"ל דבאמת רב יוסף לא היה צריך לאותו הטעם כיון דאמרי רבנן דלא ליזבון דבלא"ה אין כאן מכירה הואיל ולאו בידי' אלא לפי שסייך עליו אותו הדין ור"ל שאע"פ שלא היה יכול לחזור מכח הקנין מצד הדין מ"מ כיון שכלל הוא דמ"ש רבנן דלא ליזבון לא הוי זביניה זביני וא"כ נראה מדברי התוס' דרב יוסף בכל מילי אמר ולאו דוקא ביבמה . **אבל** יש ליישב כל הסוגי' ולומר דודאי רב יוסף דוקי' ביבמה אמר דלא הוי זביניה זביני והמשך הסוגי' כך הוא בקושית אביי כו' ובמאי דשלחוה לקמיה דרב חנינא וכו' ואחר כך הדור ושלחוה לקמיה דרב מניומי כו' ונפק רב יוסף ודק ואשכח וכו' דקושי' אביי הוא וכל היכא דאמרי רבנן כו' ר"ל דודאי אביי פליג ארב יוסף דסבר דלא הוי זביניה זביני וכמ"ש ה"ה מהרמ"ש הנ"ל וקושיתו הוא ארב יוסף דמנ"ל לרב יוסף שאמר כיון דאמרי רבנן לא ליזבון כו' דהיינו מכח שהאמירו כו' הלא מצינו במשנה בש"א כו' ובה"א לא תמכור ואפ"ה מודים שמכרה קיים כו' ומנ"ל לרב יוסף לחלק בין יבמה לשאר דברים שאין לו שום סמך לא ממשנה ולא מברייתא' ועז"א בגמ' שלחוה לקמיה דרב חנינא שלחה כדרב יוסף ואמר אביי אסו ר"ח כיפי תלה לה ר"ל שעיקר קושיתו הוא שדברי רב יוסף אין להם סמך לא במשנה ולא בברייתא ואדרבי' מצינו במשנה גבי פלוגתא' דב"ש וב"ה כו' שאם מכרה ונתנה קיים וא"כ מנ"ל לרב יוסף לומר שהאמירו ביבמה ולא הוי זביניה זביני כו' ועז"א נפק רב יוסף דק ואשכח דתניא גבי שומרת יבם כו' שמוציאין מידו דמוכח מברייתא' דלא הוי זביניה זביני וא"כ מוכח מזה שהאמירו ביבמה וכמ"ש רב יוסף דלא הוי זביניה זביני ומש"כ גבי פלוגתא' דב"ש וב"ה כו' שמכרה קיים דהם לא האמירו בדיעבד ואוקמיה אדינא דבדיעבד מכרה קיים ואביי וסיעתו דהיינו רב מניומי פליגי על זה וסברוה דמעולם לא האמירו ביבמה והברייתא' דנפק רב יוסף ודק ואשכח הוא יכוד סטפל וסיוע שאין בו ממש לפי שהברייתא' הנז' אינה משנה ובדותא היא וא"כ לפי המשך הסוגי' הזאת י"ל דלעולם רב יוסף מודה בשאר דברים אע"ג דאמרי רבנן לא ליזבין אם מכר ונתן קיים ודוקא ביבמה האמירו וכנ"ל . **ומה** שהוכחתי לכאורה מדברי התוס' בסוף ד"ה פיסבדיתא ראשה כו' דרב יוסף בכל מילי אמר וכמ"ש לעיל אין כאן הוכחה ומה שמסיימים התוס' בדבריהם הנז' והא דקאמר רב יוסף כו' לא משום שהיה צריך לאותו מעשה אלא לפי שסייך עליו אותו הדין עכ"ל בודאי ביאור דברי התוס' כמ"ש לעיל אך במה שסיימתי לעיל ור"ל שאע"פ שלא היה יכול לחזור מכח הקנין מצד הדין מ"מ כיון שכלל הוא דמה שאמרו רבנן דלא ליזבון דלא הוי זביניה זביני כו' ומכח זה הוכחתי היאיל וכלל הוא כו' דרב יוסף בכל מילי אמר כו' ז"א מוכרח כלל די"ל שאין כאן כלל רק שהתוס' באים ליישב הקושי' הנז' שהתבתי לא מכח כלל רק לפי שסייך עליו אותו הדין לאיתי השתא אר"י כן והיינו אע"פ שהיה הקנין קנין ולא היה חוזר ואפ"ה לא הוי זביניה זביני ולעולם הטעם משום שהאמירו ביבמה ועיין בזה מ"ש מהרמ"ש ז"ל בשם' הנז' בשם תוס' הרשב"א .

ועוד נלפ"ד ליישב קושיא הנז' בגמרי' למה לא שני אביי לפי לחלק ולומר שדברי רב יוסף דוקא ביבמה דבריו אמורים ויש לומר דקושיית אביי הוא על דברי רב יוסף מכח ק"ו דמה התם גבי יבמה אמרו שמכרו בטל אע"ג אף בדיעבד אע"פ שאשייר לה כדי כתובתה ולית לה פסידא כלל רק הטירחא שצריכה לחזור ולטרוף כו' כמ"ש התוס' ועיקר הנכסים הם של הבעל ובכמה מקומות אמרי' בגמרי' דאלמוה רבנן כחו וגם אמרי' בגמ' ידו יפה מידה ועכ"פ ידו כידה וכמ"ש בגמרי' ריש פ' הכותב פלוגתא דאביי ורבא וכן בהחולץ ואפ"ה א"ר יוסף דלא ליזבון ואם מכר מכרו בטל ומכ"ש וק"ו גבי אשה דמחלוקת ב"ש וב"ה וסברי ב"ה דלא תמכור ולמה אמרו שאם מכרה ונתנה קיים הלא אלמיה רבנן כחו ועכ"פ ידו כידה ולמה גבי שומרת יבם אם מכר היבם מכרו בטל אף שהנכסים הוו בחזקת הבעל יהא כחה אחיו וגם לית ליה פסידא ואפ"ה מכרו בטל וא"כ כאשר גבי אשה שנפלו לה נכסים משנתארסה שיהיה מכרה בטל הואיל ואמרו רבנן דלא תמכור אף שאמרינן לגבי לעיל בר"פ הטעם דאימר בזותה נפלו כו' הלא ג"כ י"ל דאימר בזותו נפלו ואלמוה רבנן לשיעבודי' דבעל וא"כ מנ"ל לרב יוסף לומר דאע"ג דזכין לא הוי זביניה זביני וע"ז מסיק דנפק דק ואשכח ברייתא כדבריו וצריך לחלק ביניהם . **ובזה** מיושב ג"כ מה שקשה עוד על דברי אביי שמקשה מהא דהכא ואלו מודים שמכרה קיים דקשה דלמא לעולם דברי רב יוסף שפירין וקיימין דכל היכא שאמרו רבנן שלא ליזבון אע"ג דזכין לא הוי זביניה זביני והיינו דוקא במקום שסתמו דבריהם ולא פירשו בהדיא שבדיעבד יהיה מכרה קיים לאפוקי גבי מחלוקת ב"ש וב"ה שאמרו בפי' אחר שאמרו לא תמכור שאם מכרה ונתנה קיים בזה מודה רב יוסף דהוי זביניה זביני דהם אמרו והם אמרו . **אמנם** לפי מ"ש לעיל יתיישב על נכון קושית אביי הוא מכח כ"ש וק"ו כמ' וא"כ עיקר קושית אביי היא למה באשה אמרו שמכרה קיים גבי ארוסה לפי דברי רב יוסף הנז' כלא אם גבי יבמה א"ר יוסף שמכרו בטל וא"כ מכ"ש גבי מחלוקת ב"ש וב"ה דהנ"ל שמכרה בטל מטעם הנז' וביותר שנראה לפי משמעות לשון המשנה דב"ש במשנה אלו ואלו מודים כו' לא ב"ה אמרו דבר זה רק שרבי סתם במשנה מסברי' הבע"ה ויחידם שבדיעבד מכרה קיים דא"כ הנ"ל ובה"א לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים אלא שר' יהודה מדעתו סברא זו וע"ז מקשי אביי לפי דברי רב יוסף שאמר גבי יבמה שמכרו בטל מכ"ש בהון דב"ה גבי ארוסה שמכרה הוא להיכך שאם מכרה ונתנה שיהיה בטל . **וגם** לפי היסוד הראשון שיישבתי את הקושיא הראשונה בביאור המשך הסוגי' דקושיתו דאביי הוא דמנ"ל לרב יוסף לומר שהאמירו ביבמה הואיל ומצינו גבי ארוסה בפלוגתא דב"ש וב"ה שאם מכרה ונתנה קיים כו' וכפי שהארכתי לעיל בביאור המשך הסוגיא הנז' מיושב ג"כ הקושיא הנ"ל מה שהקשה על דברי אביי הנ"ל דדילמא יש לחלק בין היכא שסתמו דבריהם או במקום שפירשו דבריהם ואמרו בהדיא שמכרה קיים וכמ"ש לעיל אבל לפי מ"ש לעיל בהמשך הסוגיא לא קשיא מידי דעיקר קושית אביי הוא דמנ"ל לרב יוסף לומר שהאמירו ביבמה ואמרו שמכרו בטל הואיל שמצינו גבי ארוסה בפלוגתא דב"ש וב"ה שאם מכרה ונתנה קיים .

וכתבתי כל זה לפי שמצאתי ראיתי בתשו' הרשד"ם ז"ל לטי"ד סי' קס"ו שהרגיש בקושיא זו וכתב וז"ל גם מ"ש כ"ת דבמקום שאמרו אם עשה עשוי ליכא לאקשויי וכו' האמת כי לכאורה נראה כן אלא דא"כ קשה דהם פריך אביי לרב יוסף וכל היכא דאמור רבנן לא תזבון וכו' והתם בש"א כו' ובסיפא תני אלו ואלו מודים שאם מכרה כו' קיים ומאי פריך הלא התם הם אמרו והם אמרו (ולאפוקי בדברי רב יוסף סתמו דבריהם כו') ומסיים שם וז"ל ובודאי דהא מילתא קשה בעיני טובא וצריכה לפרש עכ"ל ולפי מ"ש לעיל הקושי' הזאת אינה צריכה לפנים ומתוך כתלי כתבו של ה"ה הרשד"ם ז"ל נראה שהבין כמה שהקשה אביי וכל היכא כו' דהיינו שעיקר הקושיא של אביי הוא מכח וכל היכא והיינו שלמד בדברי רב יוסף דבכל מקום שאמרו חכמים דלא תזבון אי עביד לא מהני וע"ז מקשי' וכל היכא . **אמנם** כבר כתבתי לעיל שהפירוש הזה בדברי אביי אין לו הבנה וכמו שהארכתי לעיל בזה וגם הבאתי דברי מהרמ"ש ז"ל שדחה הפירוש הזה בב' ידים בסוגי' הנז' והראיתי פנים לדברים הללו שהוצאת אתו . **כל** המשא ומתן אשר נשאו ונתנו בסוגיא דמעשה דרב יוסף ואביי הנז' הוא כדי להפך בזכותו כראוי ונכון להאמינו מעננה כדי שלא לשווים חלילה כטועה בדבר משנה .

איברא אחר כל הדרישות והחקירות בסוגי' הנז' הוא כיוון מן האמת ופגע בו סדוב כי כך מציינת בהגמ"ר פ"ג דשבועות וז"ל שם פסק הר"י ן' פרן מי שנשבע או קיבל בחרם כו' שלא ימכור כו' ועבר ומכר כו' אין במעשיו כלום כדאמרינן בכתובות כיון דאמרי רבנן לא ליזבון אי זבין לא מהני ומסקי' אין אמירה דרבנן גדול משבועתו וכו' ע"ש ואם איתי' דיש לחלק ולומר דדוקי' ביבמה א"ר יוסף הכי ולא בשאר דברים א"כ מאי ראיה הביא הר"י ן' פרן לדבריו מהא דכתובות מהא דא"ר יוסף כו' ודלמא רב יוסף דוקא ביבמה אמר וכמ"ש אלא ודאי דאין לחלק בהון דרב יוסף לשאר מילי דרבנן ולכן מביא בהגמ"ר הנ"ל שפיר ראיה הר"י ן' פרן מהא דרב יוסף שאמר כיון דאמרי רבנן לא ליזבון כו' ומסקנא' אין אמירה דרבנן גדול משבועתו וא"כ אין לחלק בין מילי דרבנן למילי דאורייתא' ובכל מילי דאמרי לא תעביד אי עביד לא מהני והוו דלא כמ"ש מעכ"ת. **ורציתי** ליישב דברי הר"י ן' פרן ולספק בזכותי דמעכ"ת שע"ש הר"י ן' פרן ומסקנא אין אמירה דרבנן גדול משבועתי והיינו שמביא ראיה מהא דרב יוסף הכי פירושו דהואיל וא"ר יוסף גבי יבמה דאי עבד חבין לא מהני הואיל ואמרו רבנן גבי יבמה דלא ליזבון וא"כ אין אמירה דרבנן גבי יבמה גדול משבועתא ולעולם בשאר מילי דרבנן גם הר"י ן' פרן מודה דאף דאמרו רבנן לא תעביד אי עביד מהני דדוקא במאי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, א"כ אכתי קשה דהאיך מייתי ראיה הר"י ן' פרן מהא דרב יוסף גבי יבמה כו' שלא יהיה גדול משבועתו כו' הלא כך מציינת בדברי התוס' שם בהאשה שנפלו הנז' ד"ה הוליה שימכור כו' דהטעם דהאמירו חכמים ביבמה לפי שלא כתב לה כל נכסיו אחראין לכתובתה כו' ואין למידין מזה לשאר דברים . **ואף** שדברי הר"י ן' פרן בעצמם תמוהים דהלא כך מציינת הם בסוגיא דתמורה הנז' לעיל בפלוגתא דאביי ורבא אי אמרי' בכל מילי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני אם לאו כו ומסיק שם במסקי' דסוגי' הנ"ל והשתא דאתינן כל הני שינויי דאביי ורבא במאי פליגי כו' ומסיק דפליגי בשינוי קינה כו' ולפי דברי הר"י ן' פרן קשה למה מוקי פלוגתייהו בשינוי קינה כו' ולא מוקי פלוגתייהו כגון מי שנשבע או שקיבל בחרם שלא ימכור כו' ועבר ומכר הוי דאביי דרבא לא מהני כו' . **וראיתי** בתוס' שם בתמורה שהקשה וז"ל ותימה לא קאמר דפליגי בהכי כגון מי שנשבע שלא יגרש את אשתו ועבר וגירש דלרבא לא מהני כו' ותירץ וי"ל כיון שהוא ברא את האיסור לא אמר רבא דלא מהני ולדברי הר"י ן' פרן א"א לתרץ כתירוצו של התוס' דלפי דברי התוס' כשהוא ברא את האיסור לא אמר רבא דלא מהני ולפי דברי הר"י ן' פרן אף כשהוא ברא את האיסור כגון שנשבע שלא ימכור כו' אפ"ה אמר רבא דמהני. ונראה שהר"י ן' פרן סובר שקושית התוס' מעיקרי ליתא די"ל דאביי ורבא לא איירי עיקר פלוגתייהו אלא במצות קבועות וע"ז מקשי' במאי פליגי ולא במצות שאפשר לבטלן כגון שבועות וחרמים ע"י הפרת חכם אבל במצות רבא סובר דגם בזה לא מהני ועיין בזה בדברי הרא"ש כלל ז' סי' ד' וזהו כמצאו של הר"י ן' פרן ועיין בסמ"ע בח"מ סי' ר"ח .

וראיתי בתשו' הר"י לבית לוי בפסוקי' דף מ"ד ע"ה שמקשה על תשובי' הרא"ש הנ"ל וז"ל ותו קשה לי במאי דכתב הרא"ש כו' דהם פליגי במצות שא"א לבטלן כו' אבל המקום שאפשר לבטלה כו' אפילו עברה לא ביטלה כו' ובגמ' משמע להיפך דפריך מההיא דהגוזל כו' ומאי פריך דלמא שאני התם דהיה אפשר לבטל האיסור קודם עשותו הכלים כו' והיינו שהיה יכול לפרוע לחבירו קודם במצות דמי הכלים כו' והשתא נמי אפילו שלא פרעם מעכ"ל לפורעם לו עתה כו' עכ"ל ע"ש . **ואני** שמעתי ולא אבין דלא זו הדרך דבגמ' גבי חרם והשבעם אי היה מבטל ההשבעה הראשונה אין כאן איסור כלל בחרם השני או אמרי' אפי' שעתה לא ביטל החרם הראשון מ"מ מהני החרם השני ומש"כ גבי הגוזל עצים אף אם פרע לחבירו דמי הכלים אם הגזילה בעין דהיינו הכלים לא יצא כי גזילה חוזרת בעיניה אם לא קנאה בשינוי מעשה אמרת אם נתרצה ניקח מעות או לא שייך לומר אפשר לבטלה בלא רשות הנגזל ולכן מקשה שפיר מהסוגיא דהגוזל עצים הכ' .

Digitized by Google

ועוד ראיתי שהקשה ה״ה הר״י לבית לוי הנ״ל מהא דמחזיר את השכר ביום שם וז״ל דמאי קושי׳ הרי כיון דהשתא מיירי שלא בב״ד א״כ לא קשיא מידי לרבא דהאי התם שהיה איפשר לעשות המשכון בהיתר כו׳ והיינו ע״י שליח ב״ד שלא היה ודאי קונה א״כ השתא נמי שמשכנו על ידו מהני כו׳ עכ״ל . **ואני** תמה ונפלאתי על תמיהתו דמאי מקשה שהיה יכול לעשות בהיתר ולמשכנו ע״י שליח ב״ד כו׳ הלא אין זה הני׳ הגמרי׳ וגם הרא״ש לא איירי מזה דעיקר הוא אחר שנעשה האיסור אי אפשר אח״כ לבטל האיסור ולעשות היתר מזה כמו גבי הגוזל עלים אי היה יכול לפרוע לו דמי עלים בלא רשות הנגזל כו׳ וכמ״ש לעיל וכמו כן בכל הסוגי׳ ומה שא״כ גבי משכון אם הי׳ ממשכנו ע״י שליח ב״ד אז אין שום איסור מתחלתו ועד סופו ולא שייך כאן ביטול כי אין כאן איסור כלל ובזה לא איירי הרא״ש בתשובו׳ וגם הסוגי׳ דגמ׳ לא איירי מזה. וגם במה שמקשה שם מאי לא מחלק הרא״ש כתירוצו של הג״מר אם הוא ברא האיסור כו׳ אין זו קושי׳ וכבר נתחבטו בזה האחרונים ועיין בסמ״ע סימן ר״ח . **אמנם** עדיין לא יצאנו ידי מוכחים בתוס׳ הנז׳ במה שמקשה שם רבינו ברוך וז״ל מאי לא קאמר דפליגי בהכי כגון אם פדה בכור או מעשר כו׳ דלרבא לקי משום דעבר על מימרא דרחמנא כו׳ והניחו בצ״ע יע״ש . .

והנה קושיא דרבינו ברוך לא ידעתי כי דבריו תמוהים בעיני שהרי אין לוקין על לאו דלא תפדה שאמור בבכור ומעשר וחרמים וכן מבואר ברמב״ם פי״ח מה״ל סנהדרין שמנה שם ר״ז לאוין שלוקין עליהם ולא מנה הלאוין אלו דלא יגאל ולא ימכר דבכור ומעשר וחרמים ודוחק לומר שיהיה מחלוקת בזה בין הרמב״ם ובין הר״י ב״ב שהרמב״ם סבר שאין לוקין והר״י ב״ב סבר שלוקין על לאוין אלו. ועיינתי במקורם ברמב״ם בדינים הנז׳ וראיתי שכתב הרמב״ם בפ״ו מהל׳ בכורות דין ה׳ וז״ל שם מעשר בהמה אסור למוכרו כו׳ שנאמר לא יגאל כו׳ ויראה לי שהמוכר מעשר לא עשה כלום ולא קנה לוקח ולפיכך אינו לוקה במוכר חרמי כהנים שלא קנה לוקח כו׳ ולפ״ז שכתב הרמב״ם ויראה לי משמע שאינו פשוט בגמרא׳ רק דעת עצמו הוא וא״כ לפ״ז י״ל שחולק ע״ז הר״י ב״ב מאחר שכתב הרמב״ם יראה לי כו׳. ובאמת דברי הרמב״ם תמוהים במ״ש שהמוכר מעשר לא עשה כלום ולא קנה לוקח ולפיכך אינו לוקה כי כד מעיינת בסוגי׳ הנ״ל דתמורה בפלוגתא דאביי ורבא הנ״ל ואביי סבר דמהני דאי לא מהני אמאי לקי ומשא״כ רבא סבר דלא מהני והאי דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא כו׳ וא״כ דברי הרמב״ם תמוהים במ״ש ולפיכך אינו לוקה והיינו כאביי ולא כרבא ואנן קי״ל כרבא לגבי אביי ועיין בזה מ״ש הרב מהרח״ב בנ״מ שלו. **ובעומדי** על הסוגי׳ הנז׳ ראיתי עוד להקשות על מסקנת הגמ׳ דמסיק דאין שום נפקותא בפלוגתא הזאת רק בשינוי קונה כו׳ אמאי לא קאמר נמי דפליגי אביי ורבא במאי דקאמר שם בגמרא׳ בסוגי׳ הנ׳ דף ס׳ ע״ב וז״ל והרי בכור דאמר רחמנא לא תפדה כו׳ אלמא לא מהני ותיובתא דאביי ומשני שאני התם דאמר קרא הם בהוייתם כו׳ ורבא הם ל״ל כו׳ ומסיק דפליגי בעבודת יוה״כ בלקיחת דם הפר ודם השעיר ובפלוגתא דר״י ור׳ יאשיה דאביי סבר כר׳ יאשיה דצריך שיהא דם הפר ודם השעיר מעורבים ומשא״כ רבא סבר כר׳ יונתן מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו וא״כ מאי מקשה בסוף הסוגי׳ במאי פליגי אביי ורבא קשה דלימא דפליגי בפלוגת׳ דר״י ור׳ יאשי׳ בעבודת יוה״כ כי לאביי דאמר אי עביד מהני וא״כ האי הם האמור אינו מיותר ומוכרח שסובר כר׳ יאשיה בעבודת יוה״כ בלקיחת דם הפר ודם השעיר ומשא״כ אליבי׳ דרבא מוכרח שסובר כר״י שאמר בעבודת יוה״כ מזה בפני עצמו כו׳ . **אמנם** ז״א קושי׳ דמאי דמקשה בגמרא׳ בסוף הסוגי׳ במאי פליגי ר״ל בענין אי עביד מהני או אי עביד דלא מהני דזהו עיקר פלוגתייהו בזה ולא נ״מ מידי לדינא׳ וע״ז מקשי במסקנ׳ דגמר׳ אביי ורבא במאי פליגי הי׳ אף שיש נ״מ ביניהם לענין עבודת יוה״כ אבל בעיקר פלוגתייהו לא נ״מ מידי ועוד י״ל דאף דנ״מ ביניהם לענין עבודת יוה״כ אבל מ״מ קשה מאי אתו לאשמועינן אביי ורבא הלא כבר זהו מחלוקת ישנה בין התנאים דר״י ור׳ יאשיה פליגי בזה לכן מקשה במסקנ׳ והשתא דשנינן אביי ורבא במאי פליגי כו׳ ולפ״ז מיושב ג״כ מה שראיתי שכתב הרמב״ם בפ״ג מהל׳ עבודת יוה״כ וז״ל ואח״כ מערב שני הדמים דם הפר ודם השעיר ומזה משניהם כו׳ וכ״כ בפ״ד שם והוא תמוה שהרי זהו כאביי דסבר דלוקח דם הפר ודם השעיר שיהיו מעורבים ואנן קי״ל כרבא בר מיע״ל קג״ם אלא לפי שזהו מחלוקת ישנה בין התנאים הנז׳ ר׳ יונתן ור״י ואמרינן ביומא דף נ״ח דסתמים דברייתא׳ כר׳ יאשיה לכן פסק כר׳ יאשיה אף דאביי סבר כוותיה ולא רבא . **אבן** כמ״ש לעיל ועוד י״ל כו׳ דזהו מחלוקת ישנה כו׳ זה הישוב אינו עולה כהוגן לפי המסקנ׳ דאמר בשינוי קונה קמפלגי דהיינו בגוזל עלים ועשאן כלים כו׳ כמ״ש רש״י בסוף הסוגי׳ ובזה הדין אם שינוי קונה אם לאו ג״כ הוא מחלוקת ישנה בפ׳ מרובה ובהגוזל קמא וכמ״ש רש״י בעצמו שם . **איברא** דכד מעיינת בסוגי׳ שם ובהגוזל קמא תלי׳ שזולת דברינו הנ״ל א״א ליישב זה הפירוש ופליגי בשינוי קונה דהיינו בפלוגת׳ דמרובה והגוזל קמא דא״כ לפ״ז סבר רבא שינוי לא קנה ובהגוזל קמא מוכח דרבא סבר דב״ע סבר שינוי קונה וכן הרגיש בקושי׳ זו ה״ה מהרי״ט ח״א סי׳ פ״ט והרבה להשיב על פירש״י בל״ז כמה קושיות ע״ש ומסיק דזה הפי׳ אינו מרש״י אלא גליון מאיזה תלמיד ע״ש. **והנה** אם אמרתי להרחיב הדיבור ולהעמיק בסוגי׳ דתמורה הנ״ל בפלוגת׳ דאביי ורבא יכלה הזמן כי היא מסוגיות העמוקות והיינו צריכים לגלות קצת חוץ למחיצתנו ומ״ש כתבתי בראשי הפרקים מה שצריך לעניננו ועכ״פ נשמע מהגמ׳ ומהפוסקים דע״כ רבא בתמורה דכל מ״ש רחמנ׳ לא תעביד אי עביד לא מהני לאו דוקא ע״ש דתנאי ה״ה מ״ש רבנן לא תעביד כו׳ .

לה

וראיתי בתשו׳ ה״ה הרש״ד שהשיג על דברי הג״מר בשם ר״י ן׳ פרק וכתוך פלפולו מקשה ג״כ הא דלא אמר בגמ׳ דתמורה דפליגי בחזן של הר״י ן׳ פרק הנ׳ ולא תירץ כלום ואפי׳ מה שכתבתי שהר״י ן׳ פרק סובר שהסוגי׳ הנז׳ איירי דוקי׳ במצות שאינן יכולים להתבטל כו׳ ובזה עיקר פלוגתייהו וע״ז מקשי במאי פליגי ובמש״ל מתיישב דברי הרי״ף. ואפשר לפי שראה הרש״ד ז״ל ה״ס שהרא״ש חולק ע״ז לכן לא רצה לתרץ כן וראיתי מ״ש שם במה שרצה איש ריבו לחלק בין מילי דאורייתא׳ למילי דרבנן בהא דאמר רבא אי עביד לא מהני כו׳ כמו שרצה מעל״ת לחלק וה״ה הרש״ד ז״ל ה״ס מחי ליה מחה עוכלי בעוכלי וכתב עליו דאינו יכול לצייר בשכלו איך איפשר לחלק דברים אלו מן השפה ולחוץ וע״ש . **והנה** בעבור שעמד לפניו הדיה הזאת כחומת ברזל דמה שאמר רבא בתמורה דלא מהני דוקא בדבר שהוא מדאורייתא׳ ולא בדבר שהוא מדרבנן ונעלם ממנו הסוגי׳ והפוסקים הנ״ל ולא לנתור מתירה אחדת נדחות הגיטין הזה והכנס בפרצה דחוקה במ״ש ה״ה הב״י ז״ל בספרו הערוך וז״ל קטנה שבאה למאן ועדים המעידים שהיא קטנה אינם מצויים כאן ואמה וקרובים אומרים לב״ד תמאן עכשיו בפניכם ותכתבו לה בגיטה יום שמיאנה כו׳ ואם תברר אח״כ ע״י עדים שהיתה קטנה תתירוהו להנשא כו׳ נראה שאין ב״ד רשאין לעשות כן ואפי׳ להעיד שתמאן בפניהם אינם רשאים כו׳ ע״ש וכתב מעל״ת שדברים אלו קשים להולמם במ״ש הב״י הנ״ל ואפי׳ להעיד שמיאנה בפניהם אינם רשאים עד שראה בס׳ הלבוש שתיקן הלשון וכתב אין ב״ד רשאין לעשות כן ואפי׳ להעיד שמיאנה בפניהם אינם רשאים מטעם שלא יראו שמיאנה בפניהם ולא ידעו שהיא קטנה ויבואו להתירה כו׳ וכמ״ש כו׳ ומסיים שם מעל״ת בדבריו וז״ל באופן שמדברי ה״ה מרן הב״י נראה דלא יקבל עדות המיאון אחר שהמיאון נעשה שלא כהוגן שלא קיבלו עדות על קטנותה כו׳ ומתוך זה יצא מעל״ת לדינא שכיון שאין כאן עדות על קטנותה נמצא שאנו מסופקים בשני הסברה כו׳ והיינו מאחר שאין לקבל עוד עדות על קטנותה נמצ׳ שאנו מסופקים בשני הסברה כו׳ הואיל ולא קיבלו מתחלה כשמיאנה כו׳ עכ״ל בתכלית הקיצור. **ולא** יאומן כי יסופר אם יצאו דברים האלה מפי קדוש כמותו בהבנת דברי הב״י והלבוש ולכאורה מ״ש דנתקשה לו לשון מרן בספרו הערוך עד שנתיישב לו בס׳ הלבושים הנז׳ לא ידעתי לפי הבנתו למה לא נתיישב לו הב״י במ״ש הוא עצמו בספרו הקצר בס״ע וז״ל אותה שמאנת בפניהם צריך שיתברר להם שהיא קטנה ומשמע שאם לא נתברר להם שהיא קטנה אין מיאונה מיאון בודאי נ״ל שביאר מעל״ת דברי ה״ה ב״י ז״ל בספרו הקצר במ״ש שצריך שיתברר להם שהיא קטנה הייני לכתחלה אבל בדיעבד אף שלא נתברר להם שהיא קטנה מ״מ המיאון שמיאנה בפניהם הוי מיאון ויכולין להעיד בפני ב״ד אחר שמיאנה בפניהם והב״ד יקבלו עדות על קטנותה בימים ההם בזמן הזה מימי קדם שהיתה קטנה וגם ראה מעל״ת מ״ש בעל המפה בסעיף שלפני זה אלו שממאני׳ בפניהם צריך שיכירו כו׳ וכתב בעל המפה ודוקי׳ לכתחלה אבל בדיעבד אפי׳ שאינם מכירים כו׳ סגי וא״כ דבר הלמד מענינו וה״ה בסעיף שאחר זה במ״ש שצריך שיתברר להם שהיא קטנה ג״כ פירושו דוקי׳ לכתחלה כו׳ . **אף** שבאמת מצינו בגמ׳ במקום שאמ׳ צריך שפירושו אין לו תקנה ועיין בנזיר פ״ג מיכן גבי נזיר מצורע בש״א א״ל העברת תער וב״ה צריך העברת תער ואמרינן שם כשאמרו ב״ה צריך ואין לו תקנה וכן איתי׳ בסוגי׳ דיומא פ׳ הוציאו לו גבי אשם מצורע שנשחט שלא לשמו כו׳ צריך אשם אחר להכשירו ואמרינן שם ורב חסדא א״ל מאי צריך ואין לו תקנה ומביא שם סיוע מהסוגי׳ דנזיר מצורע הנ״ל אף שהן דברי ב״ש ואינו משנה במקום ב״ה אבל הסוגיות הן ספוקות כמבואר בתוס׳ שם ועיין ברמב״ם בהל׳ נזיר פ״ח מה שתמה הכ״מ על הרמב״ם והשיא דברי הרמב״ם לדבר אחר ונעלם מהכ״מ הסוגי׳ דיומא הנ״ל שהן סוגיות הפוכות והארכתי בזה במקום אחר ועיין בתי״ט פ״ד דנגעי׳ בזה, וא״כ בכ״ד מ״ש הב״י בספרו הקצר צריך שיתברר להם שהיא קטנה פירושו ג״כ צריך ואין לו תקנה אם אינם יודעים שהיא קטנה. אמנם אינו דומה כ״ד להא דאמרינן בסוגי׳ הנז׳ צריך ואין לו תקנה דהם בסוגי׳ הנז׳ גבי נזיר מצורע אמרינן צריך העברת תער ואין לו תקנה לא היום ולא לעולם וכן גבי אשם מצורע כו׳ ומשא״כ בכ״ד שפירושו שצריך שיתברר להם שהיא קטנה ואז יש לו תקנה אם נתברר להם שמיאונה מיאון אלא נ״ל שפירושו שצריך שידעו שהיא קטנה ואם לא ידעו שהיא קטנה אז אין לו תקנה לעולם א״כ ז״א דומה לצריך ואין לו תקנה גבי נזיר מצורע וגבי אשם מצורע אם אמרינן צריך ואין לו תקנה לא היום ולא לעולם בשום אופן וכן מצינו עוד בעירובין פרק מי שהוציאוהו דף מ״ז תני ר״ח חרס שבין שני תחומי שבת צריך מחילה של ברזל כו׳ ומסיק דלמא צריך ואין לו תקנה ג״כ פירוש׳ שאין לו תקנה לא היום ולא לעולם וכן ביבמות בפ״ק בשיטה דעלים בסוגיא דצריך ואין לו תקנה ג״כ פירושו כן אף בפ״ב דברכות גבי הקורא את שמע צריך שישמיע לאזנו אמרינן ג״כ שם צריך ואין לו תקנה יש ג״כ לדחק ולפרש כן. איברא דהא דכתב מעל״ת שלשון ה״ה הב״י ז״ל קשה להולמם ואינו יודע פירושו אם לא שיובנו דבריו בס׳ הלבושים וכ״ל לפי דלשון צריך יש לו כמה פירושי׳ פעמים לכתחלה פעמים דיעבד וכמ״ש בגמ׳ דברכות הנ״ל וגם במגילה ועיין בגיטין גבי המביא גט צריך שיאמר כו׳ וכמו כן בהרבה מקומות אין מספר בגמ׳ . **אמנם** נפלאים בעיני דברי מעל״ת במ״ש שאם לא ידעו שהיא קטנה שאפי׳ בדיעבד מיאונה אינה מיאון אף שאח״כ נתברר שהיתה קטנה בשעת המיאון אין מקבלין עדותי׳ כי הלא ריהטא דסוגי׳ דשמעתתי׳ לא משמע הכי דכד מעיינת בגמ׳ פ׳ ב״ש דאיתי׳ שם כיצד ממאנת כו׳ יתר על כן אר״י ב״ב אפילו שיגרה בעלה אצל חנוני להביא לו חפץ משלו ואמרה א״א בפלוני בעלי כו׳ אין לך מיאון גדול מזה ולפום ריהטא דסוגי׳ זו שהסכמוני ישב לפ״ת

בתשו

Digitized by Google

בעלה ואשה בגלל. אומרת נכרין א"ה בפלוני בעלי ושמואל לא אמר אחרים. אם
היא קטנה או גדולה רק הוא בא אח"כ ומעיד בפני הב"ד שאמרה כך לפניו והב"ד
חוקרים ודורשים אם היתה קטנה ואפ"ה אמרינן בגמ' שאין לך מיאון גדול
מזה ובדוחק יש לדחות ולומר בקונ' הנז' כדברי ר"י ב"ב דהכא דליכא
דסיק ומוקי אגבהיה דאיירי דהאגוי יודע שהיא קטנה, באמת כד מעיינת
ברמב"ם פ"א מה"ג תמצא שהשמיט הרמב"ם הא דריב"ב אפילו שיגרה
אלא אגוי כו' והרמב"ם העתיק כל הברייתא דאיזהו מיאון כו' וי"ל שם כיצד
ממאנת אומרת בפני שנים אין רצוני בפלוני כו' אפילו היו אורחים מסובין
בבית בעלה והיא עומדת ומשקה עליהם ואמרה איני רוצה בפלוני בעלי ה"ז
מיאון עכ"ל והשמיט הא דשיגרה אלא אגוי אמנם כד מעיינת ברי"ו ח"ה
נכ"ג ח"ה תמצא שכתב הא דריב"ב אפילו שיגרה כו' וכן הרי"ף והרא"ש
כולם כתבו הא דריב"ב אפילו שיגרה כו' וצ"ל כדברי הפוסקים הנ"ל
שהאגוי מכיר במספר שנותיה שהיא קטנה לפי דברי מעל"ת בהבנתו בדברי
הב"י ז"ל אף שהוא דוחק גדול וצריך ישוב ברמב"ם למה השמיט הרמב"ם
הלכה דריב"ב דאפילו שיגרה אלא אגוי (ובמקור הספק אשר כתבתי אל
מון הנז' ישבתי דברי הרמב"ם בטוב טעם ודעת על שהשמיט הלכה הנ"ל
מה שהוא מסולק עם הפוסקים המפורסמים הנז' ועם רבו דרבנו הרי"ף ז"ל)
וכאן לא באתי רק לישא וליתן בדברי מעל"ת ואם נאמר שהרמב"ם השמיט
הברייתא דריב"ב הנ"ל שלא רצה ליכנס בדוחק הנז' ולפרש הברייתא כנז' א"כ
ע"מ קשה במ"ש הרמב"ם הא דאמר בברייתא שאפי' היו אורחים מסובין
בבית בעלה והיא עומדת ומשקה עליהם ואמרה א"ה בפלוני ה"ז מיאון וקשה
נ"מ וכי אורחים מנא ידעי במספר שנותיה שהיא קטנה ומסתמא איירי גם
באורחים דאתו מעלמא' ואינם מכירים את האשה הזאת במספר שנותיה
שהיא קטנה אלא ודאי דאף דאורחים אינם מכירים במספר שנותיה מ"מ
באים ומעידים לפני הב"ד שאמרה בפניהם א"ה בפלוני בעלי והב"ד חוקרים
ודורשים במספר שנותיה אם היתה קטנה באותו פעם דלא כדברי מעל"ת.
(הג"ה וע"ל בתשו' הקודמת ישוב על כל הנז').

תשמע מזה דהכ"ד מ"ש מעל"ת ע"ד השאלה שיצא קול שמיאנה ועדיין
לא נתקבל שום עדות על קטנותה דלא יקבלו שום עדות ולא הוי
מיאונה מיאון ז"א וכמ"ש לעיל דמ"ש בגמ' אין ממאנין אא"כ מכירים היינו
שאין ב"ד מזקקין למיאון אם באים אמה או קרובים שיזדקקו למיאון של
היתומה הקטנה אז אין מזקקין למיאון אא"כ מכירים את שניהם ויודעים
מספר שנותיה שהיא קטנה ולאפוקי כשהיתומה בעצמה אומרת אף בפני
האורחים והאגוי א"ה בבעלי ובאים האורחים או האגוי ומעידים שאמרה
בפניהם א"ה בפ' בעלי אז הב"ד שמעידים בפניהם חוקרים ודורשים אחר
מספר שנותיה ואם היתה קטנה באותו פעם מיאונה מיאון ואפילו לא אמרה
בפירוש א"ה בפ' בעלי אז הב"ד שמעידים בפניהם חוקרים ודורשים אחר
מספר שנותיה ואם היתה קטנה באותו פעם אז מיאונה מיאון ואפילו לא
אמרה בפירוש א"ה בפלוני בעלי אלא דברים שמשמעותן כך וכמש"ל בשם
הרב בעל ת"י ע"ש ואפילו הב"ד או השנים שהזקקו לה למאן בפניהם אף
שלכתחלה אינם רשאים לעשות כן כוותיה ולא היו יודעים ממספר שנותיה
אבל מ"מ בדיעבד מיאונה מיאון ומעולם לא עלה על דעת הב"י שאפילו
בדיעבד לא יהיה מיאונה מיאון ומ"ש הב"י ז"ל אא"כ ואפילו להעיד שתמאן
בפניהם היינו הוא כפשוטו ור"ל שאפילו אמה או קרוביה [לא] באו אל הב"ד
שהקטנה תמאן בפניהם רק להעיד בע"פ ואפילו לא יכתבו ויתנו בידה שום
זכות מ"מ אינם רשאים והיינו מהחשש שמא יראו שנים אחרים כו' וכמבואר
שם. ומ"ש מעכ"ת וז"ל והנה דברי' אלו שכתבו אפילו להעיד שתמאן בפניהם
אינם רשאים דברים אלו קשים לעולם עד שראיתי בפי' הלבוש שתקן הלשון
וכתב אין ב"ד רשאין כו' ואפי' להעיד שמיאנה בפניהם ה' אינם רשאים
כו' ומסיים שם מעל"ת מדילים ואפי' שישבו הב"ד לקבל עדות קטנות' איכא
למיחש שמא פעם אחרת יבואו לקבל עידי המיאון ולא יבואו לקבל עדי
קטנותה וק"ל עכ"ל מעל"ת. **ואחר** המחילה מכבודו דברי מעל"ת קשים
בעיני לעולם מה שהבין בדברי הלבוש ומתוך זה יצא לו הבנתו בדברי ה"ס
הב"י ז"ל מה שהוציא מדעתו הרמה כי הבנתו בדברי הלבוש והב"י ז"ל מרפסן
איגרי ולפע"ד מעולם לא עלה על דעת הרב בעל הלבוש והב"י הבנה זו לומר
שאינן רשאי להעיד אח"כ שמיאנה בפניהם אף אם הביא עידי קטנות אבע"א
גמרי' ואבע"א סברה. **אבע"א** סברה הנה זאת מה שמוכח לענ"ד מדברי
הרב בעל הלבוש שכתב הטעם היה לפי שבכגון זה שמא יראו אחרים שמיאנה
בפני אלו השנים ולא ידעו שעדיין לא העידו בפניהם שהיא קטנה ויכתבו לה
שמיאנה בפני אלו השנים ויתירוה בלא קבלת עדות שהיא קטנה כו' ע"ש ולפי
הבנתו בלבוש אין זה טעם לשבח דמה שייכות יש לטעם זה שלא יעידו
אח"כ על המיאון שנעשה בפניהם אם לא ידעו ממספר שנותיה כי פן יראו
אחרים כו' ויכתבו לה כו' וכנז' הלא אף אם לא יעידו אח"כ על המיאון מ"מ
אם מיאנה בפניהם אף אם לא יעידו הם אח"כ על המיאון מ"מ יראו אחרים
שהיו באותו מעמד ויעידו בפני איזה ב"ד מה שראו או שיכתבו לה שמיאנה
בפני אלו השנים כו' ואין לומר מ"ש בלבוש הטעם כו' קאי על ראשית דבריו
שכתב לפיכך קטנה שבאה למאן כו' אין ב"ד רשאין לעשות כן והיינו מטעם
הנז' ולא קאי הטעם על ומ"ש אפי' להעיד שמיאנה בפניהם כו' וא"כ למה
באמת אינם רשאים להעיד אם עברו וקבלו המיאון לפי הבנתו דמעכ"ת.
וראיתי בדברי מעל"ת שהוסיף מדילים ורצה לתקן וכתב ואפילו שישבו הב"ד
לקבל עדות קטנותה איכא למיחש שמא פעם אחרת יבאו לקבל עידי המיאון
ולא יבואו לקבל עידי קטנותה עכ"ל מעל"ת והשתא א ניחא לא בב"י ולא
בלבוש ועיקר הטעם המבואר שם היינו שמא יראו אחרים כו' וזה לא שייך
על אם עברו וקיבלו המיאון כו'. ועוד היאך יעלה על הדעת סברא זו שעידי
המיאון הם לפנינו אשר מיאנה מקדם ועידי קטנותה הם לפנינו עתה שהיתי'
קטנה באותו הפעם והיא עסקה בכתובה שהיא הגידה בבעלה ומעולם לא
היתה הפילה בקדושי' ... קרובים ולמה הסה אגידה בבעלה.

ודוגמא לזה מצינו בפי' האשה רבה האשה שהלך בעלה למדה"י וא"ל מת
בעליך כו' ונשאת כו' תנא ותאריך בגמרי ל"ס אלא בע"א אבל
בשני עדים לא תנא מחמו עלה במערבא את גברא וקטי ואת אמרת לא
תנא והקשו התוס' שם וא"ת כיון דאיכא תרי דאמרי מת ואפי' איכא ק'
דאמרי שזהו מה בכך וי"ל דלגבי דבר הנראה לעינים וידוע לכל לא היה
אומר כו' ע"ש וה"ה בכ"ד שעידי המיאון ועידי קטנותה בפנינו והיא אגידה
ביה. בודאי בשלמא אם לא הוזקקו למיאון י"ל שאין כאן עידי מיאון לכן
מוכרחת להיות אגידה ביה אבל מאחר שכבר הוזקקו למיאון למה לא יקבלו
עדותם וה"ז מקרי דבר הידוע אלא ודאי שמעולם לא עלה על דעת בעל
הלבוש שיגמור בלדברי הב"י הנ"ל ולומר שאם עברו וקיבלו המיאון שאינם
רשאים להעיד אח"כ ע"ז אלא עיקר כוונת בעל הלבוש כמ"ש בדברי הב"י
ומ"ש בעל הלבוש ואפילו להעיד שמיאנה בפניהם ה"ה שקאי אמה שכתב
לפני זה קטנה שבאה למאן וקרוביה ואמה באים אל הב"ד שיזדקקו לה ואינם
יודעים מספר שנותיה אינם רשאים לעשות כן כו' ואפי' להעיד שמיאנה
בפניהם אף אם לא יכתבו לה ר"ל שאמה וקרוביה באים להעיד שיזדקקו
לה דהיינו שהעידו שמיאנה בפניהם כשהביאה עדות על קטנותה אף אם לא
יכתבו עתה אפ"ה אינם רשאין לעשות כן דהיינו להזדקק לה למיאון ומטעם
שכתב בעל הלבוש שמא יראו אחרים כו' שהב"ד או השנים הזדקקו לה למאן
בפניהם כו' ויכתבו לה ה' וזה הפי' ברור לפע"ד כדברי הה"ס הב"י והלבוש
ומעולם לא עלה על דעתם שאפילו בדיעבד לא יקבלו אח"כ עידי המיאון
כשהביאה עידי קטנותה. **ועוד** בר מן דין אי אפשר להעלות על הלב ולהבין
מדברי הב"י והלבוש שלאסוקים מדברי הב"י ז"ל ולומר שאפילו בדיעבד אם
מיאנה בפניהם אינם רשאים להעיד אח"כ על מיאונה בצירוף עידי קטנותה
שהביאה שהרי כד מעיינת במה שמסיים הב"י ז"ל בדבריו שכתב וז"ל וכן יש
ללמוד ממ"ש רבינו בפה"ג בפי' ה"ס בשם ר' יוסה בענין מסירת מודעא
עכ"ל הנה פה קיצר הב"י ז"ל במ"ש ר' יוסה ועיין דבריו בארוכות בטור סי'
ר"ה הנז' שכתב וז"ל הטור וכתב הר' יוסה שאפי' אמר כתבו לי שמסרתי
מודעא בפניכם וכשיודע שאין עדים האלה שהאנסוני ימסרו עדותם לבטל
המקח אין שומעין לו כו' ע"ש ומזה הביא הב"י ראיה לדבריו ה"ה גבי מיאון
הדין כן דאם יאמרו אמה או קרובים שתמאן בפניהם ואח"כ תביא עדים
על קטנותה שאין שומעים להם ועיין מ"ש הב"י בסי' ר"ה הנ"ל וז"ל ועיין
במ"ש הרא"ש בפי' חליצה גבי הא דאמר רבא אין חולצין אא"כ דמיישיך כו'
לב"ד טועים כו' וא"כ הב"י מדמה הא דר' יוסה להא דחליצה כו' ומסיים
שם הב"י ח"ל יסיבה שמסר מודעא ולא ידעי באונסו וכתבוה ואח"כ בא זה
ותבעו לדין והביא עדים שאנוס היה נ"ל שאפי' לר' יוסה מבטל ליה מודעא
דלא פיסק הרב ז"ל אלא שלא יכתבוה משום דמיישיך שמא לא יעידו אלא
זה לבדו שהיה אנוס כו' עד וכיון שכן משום דכתבה מסירת מודעא לא
גרעא וכיון שכן שזה מבורר שאנוס היה מסיבה שפיר מודעא עכ"ל א"כ שומע
מכל הנז' דגם לפי דברי הר' יוסה אף שלא ידעו מאונסו באותו כיון שמבורר
אח"כ שאנוס היה לא פסלינן המודעא וה"ה בנדון של הב"י ז"ל אשר הודע
מדעתו הרמה יודה דבדיעבד מיאונה מיאון אף דלא קיבלו עידי קטנותה
תכף ולא ידעי מזה כלום דומיא דמודעא כיון שמבורר אח"כ שאנוס היה
וכמ"ש הב"י בשם רי"ו. **ואף** שצריך ישוב לכאורה לפי מ"ש הרא"ש לדבריו
מהא דהר' יוסה ובאמת הדין של הר' יוסה בעצמו צריך ישוב לפי מ"ש הב"י
שם בסי' ר"ה ועיין מ"ש הרא"ש בפי' מצות חליצה כו' דהיינו הטעם דמיישי'
לב"ד טועה לכן אין חולצין וממאנין אא"כ מכירים וה"ה בנדון של הר' יוסה
כו' וקשה לי דהלא מסקי' בפ"ק הנ"ל דמקשי שם הא דש"ע שכותבים אף
על פי שאין מכירים הא דאין חולצין אא"כ מכירים כו' ומשני הכי ר"ל בתר
ב"ד לא דייקי אבל בתר עדים דייקו וא"כ קשה בנדון של הר' יוסה שהוא
מדמה מודעה להא דחליצה כו' הלא מודעא איירי בעדים ובתר עדים דייקי
דומיא דהא דש"ע דכותבים אע"פ שאין מכירים לפי דבתר עדים דייקי ומה
שא"כ בחליצה כו' אף די"ל שדומה למיאון שהוא ג"כ בפני שנים אבל כבר
ישבנו זה לעיל דגבי מיאון שנים נקראים ג"כ ב"ד ומש"ה במודעא הם עדים.
ולפע"ד ניחא לכאורה דש"ע לא דמי הא דמודעא להא דש"ע דבשלמא גבי
ש"ע כשיבא לוה ויתבע את החייב בשטר אבין כפי מ"ש העדים שפלוני
חייב לו אזי אותו פלוני בודאי לא ירצה לשלם לו עד שיבוא הלוה אצו עמו אל
הב"ד כי אותו הפלוני יודע בודאי שאינו חייב לו ובודאי יאמרו שאותם העדי'
לא כתבו הלואה רק מפי ש"ע ולא מפי' הבירור באמת שאינו יודע אם
חייב לש"ע כלום ואז יפסקו הב"ד ביניהם שיביא הלוה עדים שפלוני חייב
לו והכעה ישבע שאינו חייב לו לפי שבתר עדים דייקי ומש"ה במודעא אינו
הלוקח שקנה הקרקע באונס מהמוכר הי' קנה אותו כמכירתו אף שלא יהיה
ב"כ אונס כאין מעשה דפרדיסא וכיוצא בו ואותו המוכר כשימסור מודעא
בפני עדים שמכר באונס אם לא יכירו העדים באונסו ויכתבו לו אף שא"כ
המודעי' מודעא א"כ יצא מזה היזק תקלה דהיינו תכף שיתבע המוכר ללוקח
שיחזיר לו הקרקע ויראה לו שמסר מודעא בפני עדים שמכר לו באונס אף
שבאמת לפי הדין אינו אונס שיבטל המקח יסבור הלוקח מאחר שכתבו לו
המודעא שמכר באונס בודאי יהיה אונס גמור שמבטל המקח ולא יבא אל
הב"ד כלל ויחזיר לו הקרקע ובאמת לפי הדין אם הי' בא אצל הב"ד לא היו
מבטלים המקח וא"כ העדים גרמו שכתבו לו המודעא והיה סבור הקונה
שהדין עמו שמכרו אחר האונס ומבטל המקח ולכן כתב הר' יוסה שאין שומעי'
לו אם לא יודעים מהאונס. **אבן** לפי מ"ש בסמ"ע הטעם משום דמיישיך
לב"ד טועים שיראו בידו כתיבי' המודעי' ולא יחקרו אחר עדים שיעידו אם באונס
היה

היה כאשר אשר נברר הי' ומשמע הטעם דלאו אומדין לו משום דחיישינן לב"ד טועים ולא מטעם דלעיל שכתבתי וא"כ הדר קושי' לדוכתיה דמ"מ הא דתודע; מהא דה"ע שאמר. כתבו הר' דכותבים משום דבתר עדים דייקי ולא חיישינן לב"ד טועים . הנה כן מציינת בבי' הביאו הב"י משמו הא דהר' יונה וכתב הטעם שהוא חושש יאמרו חזקה לא חתמו אא"כ ידעו באונסו כדאמרינן בעלמא חזקה אין העדים חותמים על השטר אא"כ נעשה בגדול א"כ לפ"ז הדברים שאומרים דדוקא כאן חוששים לב"ד טועים מטעם חזקה הנ"ל ומשא"כ גבי ש"מ לא שייך חזקה זו לומר שלא כתבו העדים שפלוני חייב לש"מ אא"כ נתברר להם לכן כותבים ונותנים אף על פי שאין מכירים ואז בודאי בתר עדים דייקי וכדמסיק בגמרא' .

וראיתי עוד מ"ש הב"י שם על הא דהר' יונה שאפילו לדברי הר' יונה אם הכי אא"כ עדים שאותם היה המכירין ליה מודעא וכו' שמלא המד לזה מדברי רי"ו שאמר ואם מסר מודעא אפילו ע"ה וידעו העדים שאונס בעל השוקה עכ"ל ומשמע דכ"ע מודי בהכי דודאי אין המודעי' צריכה ליכתב אלא שכיון שהעידו העדים שמסר להם מודעא והם ידעו באונס הגי' כו' ומשום דנכתבה מסירת מודעא של זה לא גרעה כיון שזה מברר שאונס היה הגיבה ליה שפיר מודעא עכ"ל הב"י . ולא ידעתי מהו הספק שמלא לדברי הר' יונה כדברי רי"ו דהלא הרי"ו איירי שאותן שמסר מודעי' לפניהם ידעי באונסו לכן אף שלא נכתבה לא גרעה לאפוקי בדין של הר' יונה שבאותו הפעם לא ידעי באונסו ורמזו לו שמודעי' אף שאח"כ מברר שאונס היה לא תועיל כלום דהוויא ונעשית שלא כדין. ומ"ש הב"י וכיון שכן משום שנכתבה מסירת מודעא לא גרעה כו' בודאי שלא גרעה אבל מ"מ מחמת זה גרעה שיש לחוש היכא זה עם כתיבת המודעי' לפני הב"ד ויסמכו עליו אף אם לא יברר שאונס הי' והטעם חזקה על העדים שלא יצא דבר שאינו מתוקן מתחת ידיהם דוגמת חזקה על העדים וכמש"ל טעמו של הר"י בשם הב"י, ואפשר שלזה כתב הב"י בלשון ותלאתי הצד לדברי מדברי רי"ו וכמ"ש בעלמא בגמ' אע"פ שאינו ראיה לדבר זכר לדבר כו'. וא"כ אע"פ שהוכח מכל מה' מדברי הב"י במ"ש בדברי הר' יונה ז"ל דאף דסבר הר' יונה דעדים אינם רשאים להזדקק למסור מודעא לפניהם אם לא ידעו באונסו אף שא"ל שמעיד לברר האונס מ"מ מסיק הב"י בדברי הרי"ו ז"ל לפסק הלכה שאם עברו וקבלו המודעא ואח"כ מביא עדים שהיה אונס כדבר מקבלים עדותו והמודעא כשירה וה"ה בנ"ד גבי מיאון נמי דינא הכי וא"כ דברי מעל"ת נפלאים ממני במה שהאריך הדבר בדברי הב"י שאפילו בדיעבד אם הזקיק למיאון ולא ידעו במספר שנותיה אף שאח"כ מביאה עדים על ימי קטנותה שאין מקבלין העדות הוא לא עלה על דעת הב"י מעולם ומעל"ת בנה יסודו ע"ז ונסתר הענין ונפל הבנין .

ואשר רצה מעל"ת להביא ראיה ממ"ש ה"ה בעל ח"מ בא"ה סי' ק"ו שכתב פוסקים אלו להתיר בנערה שנסתפקו במספר שנותיה כו' עד בדברי הרשב"א בתשו' אשר שאל להשיאה בחזקת כמה שנים היתה כשמיאנה ורצה להביא ראיה מתשובי' הרב הנ"ל שכתב וז"ל בדף מ"א ע"ג וכיון שכן יש כאן מקום עיון כו' עד שסוף דבר כו' כל הרבנים יצא להם הוראה בנערה שנסתפקו במספר שנותיה עכ"ל בעל ח"מ וכתב מעל"ת הרי בפי' שהדין הרב הי' כפין כ"ד מטעם שהיתה בחזקת בת י' ולא חילק גם הראשוני' לחלק וכתב להמתיר כו' עד וכתב שכן הסכימו כל הרבנים כ"ש בנ"ד דליכא אלא ספק א' ספק שהיא גדולה ספק שהיא קטנה דאפילו המחלוקים על הרשב"א יודו בנ"ד עכ"ל מעל"ת . ותמהתי הרבה על דברי הרב בעל ח"מ הנ"ל ולא ראה סוף דבריו שכתב וז"ל השאלה מסתפקין כו' אבל יש מקום לפקפק בנ"ד והוא דבנ"ד איכא ספיקי טובא ס' גדולה בשנים או קטנה ואת"ל שהיתה גדולה בשנים דלמא לא הביאה ב' שערות והפיר מיאנה כו' ולדידיה בנ"ד ס' בשנים וס' בסימנים אזלינן לקולא כו' עכ"ל הרב בעל ח"מ וא"כ הוא בדבריו הלכה למעשה לקולא אף שלא מטעם זה ספק לקולא והמבואר שם עכ"פ מוכח ממה שסיים שם שאין דברי הרשב"א מוכרחים וגם הרבה פוסקים חולקים עליו ואף לפי סברתו דמעל"ת שבנ"ד יש ספק במספר שנותיה מ"מ יש להרבות בספיקות וספיקי ספיקות ורוב הספיקות המבוארים בתשו' הרב בעל ח"מ הנ' שייכי' ג"כ בנ"ד, וזולת הספק שלו יש אם הסבלונות הם קידושי תורה או דרבנן הלא ג"כ בנ"ד יש לומר שהם ספק קידושי דרבנן אם לא בעל אחר שתי השערות והמבואר בפי' ב"ש וכמו שהארכתי בחלוקה הזאת בתוס' בגוף הספק שלי וגם הרב שמוכסק מר שמואל גאון המסכים עם הרב המובהק בעל ח"מ להקל מטעם הנ"ל בצירוף עוד טעמים אחרים . הנה כל זה כתבתי לפי סברתו דמעל"ת אשר בנה יסודו שאמר שלא נתברר בשעת המיאון שהיא קטנה שוב לא יקבלו עדות קטנותה והבנין כך מדברי הרב בעל הלבוש . אמנם כבר הוכחתי בטוב טעם ודעת שמעולם לא עלה על דעת המחבר הגדול הב"י ז"ל שהמציא סברא זו בדעתו ואמריו קאי ה"ה בעל הלבוש ז"ל כי אף לפי דעתם רשאים לקבל עידי קטנותה אח"כ אף אם קיבלו המיאון כו' תאלה וכ"כ ה"ה מהרלב"ח בתשו' סי' כ"ו ה"ה אף שהוא מן המחמירים מ"מ כתב וז"ל ומעתה יש לנו לחקור אם יבואו עדים על זמן מיאונה שדברי העדים כן ותתקבל עדותם בפני ב"ד שהוא ע"פ התורה ככל העדויות הצריכים מה יהיה דין המיאון נראה דהכי ואע"ג שהב"ד שנעשה המיאון בפניהם לא גריעי מנשים כו' דהכי כו' וכדאיתא בגמרא' וא"כ כל שיבואו עכשיו עדים כשירים בפני ב"ד חשוב ויעידו כו' ותתקבל עדותן כראוי היה נראה שמיאונה מיאון עכ"ל וע"ש בדף כ"ב ע"ב דפשוט הוא בעיני ה"ה מהרלב"ח ז"ל שאף שהב"ד הראשון לא ידעו ממספר שנותיה וגם שלא היו מוחזים מ"מ תתקבל עדותן אח"כ בפני ב"ד אחר כו' ויהיה מיאונה מיאון וכ"ש בפי מ"ש בתחלה שיש לחלק בין מיאונה לפני ב"ד או מיאנה בפני שנים וכאשר באמת הכנה עדות שהיתה קטנה באותו זמן ואין ספק במספר שנותיה ומפורסם בעירנו ואף שלא נבדקה באותו זמן אם הביאה סימנים אם לאו הלא כל האביאים הם א' להם שנים ואומרים הלכה למעשה שהסימנים לפני הפרק שומא בעלמא הוא אפי' שהגיד התלמוד בנדה ועיין בהרי"ף פ' כ"ע וזולת השימוש ומיעוט דמיעוטי שכתבו יש לחוש לאותם הסימנים של תוך הפרק ועי' בהרא"ש סי' כ"ג ובמהריב"ל ח"ד ובמהרלב"ח סי' כ"ו ח"ה ושאר פוסקים והיה אם ראו סימנים תוך זמן ומשא"כ לאחר תוך זמן וכאשר הארכתי בזה בגוף הספק השייך לנדון זה וכאן לא באתי רק להשתעשע בדברי מעל"ת החביבים עלי . ועוד כתב מעל"ת וז"ל הרי הוכחנו כו' וא"כ אחרי שלדעת רבנים הנ"ל שהם רבני ספרדי' המסכימים לאלן בזמן הזה אשה זו צריכה גט כ"ע וק"ו בנו של ק"ו לדעת רבני אשכנזים אפילו שהיה המיאון כדת וכהלכה כו' היה ראוי להם להחמיר כו' והצריכה גט כדי לחוש לגזירת רבני אשכנזים שלא למאן בזמן הזה כאשר שמעו שרוב הנשים או הכלם יישאום קטנות כו' והאיך לא מיחו בידם כו' עד ומזה נראה כו' דק"ק בודון קיבלו עליהם גזרת הרבנים המחמירים כו' עכ"ל . הנה בזה עדיין צריך אני למודעי ליה ולהשיב על ראשון בראש מ"ש שלדעת רבני ספרדיים היתומה צריכה גם כבר כתבתי בזה המקור מה שבנה מעל"ת יסודו עליו בזה הענין לפע"ד שאין ראוי לסמוך עליו וכמש"ל, ואשר כתב מעל"ת וכ"ש וק"ו בנו של ק"ו לדעת רבני אשכנזים שמחמירים במיאון וכמ"ש הר"י מינץ כו' ויש להם לתלות באילן גדול מהר"מ כו' בזה צריך אני להשיב לפניו גמ' דע"ז דף ל"ו שאמר רב אמר דניאל גזר כו' ומקשה אא"כ והא דניאל גזר והאמר כאלי הי' מעשי' דרב שתן ושמך כו' כולן מי"ח דבר וכ"ת אתא דניאל וגזר ולא קיבלו ואתו תלמידי שמאי והלל וגזור וקיבלו א"כ מאי אשכחותיה דרב ופירש"י מאי אשכחותיה דרב דאמר דדניאל גזר עליו כיון דהדיה לא קיבל לאו גזירה הוא עכ"ל א"כ מוכח מדברי רש"י דלא היה אומר רב דדניאל גזר כיון דהדיה לא קיבלו גזרתיה אף שבאמת אחר כמה דורות גזרו ג"כ תלמידי שמאי והלל על גזירה זו מ"מ לא מקרי הגזירה גזירה של דניאל הואיל ואין אנו צריכין לחוש לאיסור זה מחמת גזירתו של דניאל הואיל ודריה לא קיבלו עלייהו וא"כ בנ"ד ברשם אין אנו צריכים לחוש לגזירה הזאת שלא למאן בזמן הזה מכח גזירת הגאון מהר"מ ז"ל דהלא איתא בתשובי' מהרי"ו סי' קל"ג שכתב וז"ל תמהני אבאמר לך מי היה מהר"מ מרוטנבורג דירתו היה בארץ זכש"ן כו' ע"ש ומוכח הם מדבריו שאפשר שהיה כמה דורות לפני דור של מהרי"ו כאשר שלא היה מפורסם באותו זמן של מהרי"ו ומהרי"ו שהיה כמה שנים לפני הרי"י מינץ וסיעתים וא"כ קשה קושי' הגמ' הנ"ל על הרב הרי"י מינץ וסיעתו שרצו לגזור שלא למאן בזמן הזה שהרי כבר היה גזירה קודמת מימי מהר"מ וכמו שמקשה בגמ' דשבת בפ"ק וידים תלמידי שמאי והלל גזור שמאי והלל גזור כו' ומשני הם אלא אתו איהו גזור ולא קיבלו מינייהו וכן בפ"ק דחולין וא"כ ה"ה בנדון הרי"י מינץ ז"ל וסיעתיה נ"ל שמהר"מ גזר ולא קיבלו מינייה ואח"כ רצו הרי"י מינץ וסיעתים לגזור מחדש על גזירת המיאון ולחדש הגזירה שגזר מהר"מ כמ"ש בגמ' שכחום וחזרו ויסדום .

ובזה מיושב מה שיש להקשות על הר' יעקב פולק בר פלוגתיה של הרי"י מינץ האיך מלאו לבו לחלוק על מהר"מ הלא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין אלא נ"ל שמהרי"פ היה יודע שמהר"מ גזר ולא קיבלו מיניה לכן לא הם גזרתיה וכמ"ש בגמ' גבי דניאל וכמ"ש רש"י שם או נאמר שסובר מהרי"פ שמהר"מ לא תיקן אלא נדריה ולא נדריה דעלמא וכמ"ש בשבועות דף ל"ו גבי פרוזבול איבעי' להו כי תיקן הלל נדריה תיקן או נדריה דעלמא תיקן למ"מ לבטולי א"א נדריה הוא דתיקן מבטלינן וא"א נדריה דעלמא תיקן לא מבטלינן דאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד כו' וא"כ ה"ה בנ"ד דאפשר דמהר"מ לא גזר אלא נדריה ואף שמוכח מדברי הרי"י מינץ שגזר סתם שלא למאן בזמן הזה אפשר היה לפי שראה שהיו הדור פרוצי' ויאמרו א"ם יוצאה בלא גט ולאפוקי לא גדורות הבאים ולא שייך לומר איכשור דרי וכמ"ש ביבמות פ' החולץ ובסוטה שהרי בסוגיא דהשולח הנ"ל אמרינן גבי פרוזבול למ"מ לבטולי פירש"י להושיב ב"ד אי איכשור דרי מפיקרא כו' שלא יהיו עושים מלוות כו' לבטל תקנת הלל ס' . או נאמר שמה שלא חש מהרי"פ הנ"ל לגזרת מהר"מ היה ע"פ מ"ש הרמב"ם בפ"ב מהלכות ממרים וז"ל הרי שגזרו ב"ד גזירה ודימו שרוב הקהל יכולין לעמוד בה ואחר שגזרוה פקפקו בה ולא פשטה ברוב הקהל בטלה ואין רשאים לכוף העם ללכת בה גזרו ודימו שפשטה ברוב ישראל ועמד הדבר כן ימים רבים ולאחר זמן מרובה עמד ב"ד אחר ובדק בכל ישראל וראה שאין אותה הגזירה פושטת בכל ישראל יש לו רשות לבטל ואפי' היה פחות מב"ד ראשון בחכמה ובמנין ודברי הרמב"ם נובעים ממקור הגמ' דע"ז ממה שהביא ר"י כשיאה שמן ש"ג שהיתה אחת מי"ח דבר ואמרינן בגמרא' הטעם משום שבדק בכל גבול ישראל וראה שלא נתפשט איסורו בכל ישראל וא"כ איפשר דב"ד כמו שראה מהרי"פ שלא נתפשטה גזרת מהר"מ לענין מיאון. ואף שאמרינן בגמ' הנ"ל שם והסמכו רבותינו על דברי רשב"ג כו' שאמרו אין גוזרים גזירה על הציבור אא"כ רוב הציבור יכולים לעמוד בה כו' וא"כ משום שני טעמים התירו השמן ש"ג משום שלא פשט איסורו ברוב ישראל וגם אין רוב הציבור יכולין לעמוד בה וזהו הטעם לא שייך לומר גבי מיאון שאין רוב הציבור הי' כי מהיכי תיתי לומר שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה וא"כ לפ"ז לא היה כח ביד מהרי"פ לבטל גזירת ותקנת מהר"מ הנ"ל . הנה כן מציינת בכ"מ תראה שמתרץ הרמב"ם קושי' זו וז"ל וס"פ לדעת הרמב"ם כיון שמעצמו שלא פשט איסורו אמרו ראוי להתירו שהרי מעט שאין גוזרים גזירה על הצבור אא"כ רוב כו' וכיון ש:

אפילו

Digitized by Google

אפי' גזרו לא הוי גזירה כו' ע"ש וא"כ לפ"ז מתורץ מה שקשה למה ביטל הרי יעקב פולק גזירת מהרמ"ע דהיינו מטעם שלא פשט לגד ואף שאפי' זה קצת דוחק לפי דברי מהרי"ף הנ"ל. וראיתי בתוס' דע"א דף ל"ו ד"ה והסכן אין ב"ד יכול לבטל כו' תימא הי' גבי פרחנא כו' הרי ר"י נשיאה התיר שמן אעפ"י שהיה קטן מאותו בית דלא פשט איסורו וי"ל דה"ג מטעם דלא פשט גרידא לא התיר אם לא היה ג"כ טעם דאין רוב הציבור כו' וא"כ לפ"ז הדרי קושיא לדוכתיה דמשמע דתרוויהו בעינן. אמנם כד מעיינת שם בתוס' תמצא שהתוס' בעצמם דחו פי' זה ותירצו תי' אחר דגבי י"ח דבר אפי' גדול אינו יכול לבטל הואיל דפשט איסורו ומטעם דעמדו להם בנפשותיהם והיכא דלא פשט אפילו קטן יכול להתיר וזהו הטעם שהתיר ר"י נשיאה שמן ע"ג מטעם דלא פשט אף שהיה מי"ח דבר ושאר דברים שאינם מי"ח דבר אם פשט כו' אז גדול יכול להתיר ולא קטן וזהו הטעם של פרוזבול כו' ע"ש ואף שהתוס' חולקים עם הרמב"ם בי"ח דבר אבן עכ"פ שוים הם בדבר שלא פשט איסורו שאפי' ב"ד קטן יכול לבטל וזהו הטעם שהתיר ר"י נשיאה שמן ע"ג כו' ואף שמסיימים התוס' בע"ז שם וז"ל ושמן לא פשט לכך אפילו עמדו להם בנפשותיהם קטן יכול לבטל וסמכו על דברי רשב"ג דאין גוזרים כו' ולפיכך הותר אף בב"ד קטן וא"כ משמע לכאורה בדברי התוספות דשמן יותר משני טעמים הייה מטעם דלא פשט ואין רוב הציבור יכולין לעמוד בו וא"כ משמע אף אם לא פשט אם רוב הציבור יכולין לעמוד בו אין ב"ד קטן יכולין לבטלו וה"ה איפכא אם פשט ואין רוב הציבור יכולין בו אין ב"ד קטן יכול לבטל וא"כ בנ"ד הדרי קושי' לדוכתיה על מהרי"ף היאך ביטל גזרת מהרמ"ע הלא רוב הציבור יכולים לעמוד בה ואף אם לא פשט מ"מ אין ב"ד קטן יכול לבטל.

איברא כד מעיינת שם בתוס' שעיקר הטעם מה שהתיר ר"י השמן הוא מטעם שלא פשט איסורו ולא מטעם שאין גוזרין על הציבור כו' דאל"כ דודקא תרוייהו בעינן א"כ למה כתבו התוס' אח"כ אבל ודאי שאר דברים אף כי פשטו יכול ב"ד הגדול לבטל ולפיכך גבי פרוזבול כו' דהלא פרוזבול רוב הציבור יכולין לעמוד בה וכמ"ש התוס' בהתחלת דבריהם וכדמוכח בפ' השולח דף ל"ז מאי פרוזבול א"ר פרוז בולי ובוטי וא"כ הוא תקנה לעניים ועשירים וה"ל להתוספו' למנקט בלישנא אף כי פשטו ורוב הציבור יכולים לעמוד בו יכול גדול לבטל, ואף שאין זה הוכחה כ"כ אבן כד מעיינת ממה שהתוס' מביאים ראיה מהירושלמי דשבת פ"ק הטעם בי"ח דבר מפני שעמדה להם בנפשותיהם ולאפוקי בשאר דברים שאינם מי"ח דבר וכמ"ש התוס' ג"כ בהתחלת התירוץ וכמו שמפרש בירושלמי הנ"ל וא"כ עיקר סמיכת התוס' בתירוצם על הירושלמי ובהדיא איתא בירושלמי שם ר' יוחנן בעי ולא כן תנינן שאין ב"ד יכולין לבטל כו' אא"כ גדול ממנו בחכמה כו' ור"י נשיאה וב"ד מתירים השמן מה שאסר דניאל ותברותו אלא ר' יוחנן כדעתיה דא"ר יוחנן בשם ראב"ל מקובלני שכל גזירה שב"ד גוזרים על הצבור ולא קיבלו רוב הציבור עליהם אינה גזירה ובדקו ומצאו בגזירתו של שמן ולא קיבלו רוב הציבור עליהם כו' א"כ מוכח מהירושלמי הנ"ל שמטעם שלא קיבלו רוב הצבור עליהם והו שלא פשט איסורו לכן התירו השמן ולא מטעם דהוי תרי טעמים לא פשט וגם אין רוב הציבור יכולים כו', וכן הקשו בתוס' מהירושלמי הזה בפ' השולח ד"ה אלא כו' שמקשי' שם התוס' ע"ש ורצו לתרץ ג"כ דבעינן תרתי כו' ודחו התוס' דברים אלו מהירושלמי הנז' ומתרצים שם דעיקר הטעם בשמן משום דלא פשט כו' ומ"ש בגמ' דע"א וסמכו כו' שאין גוזרים גזירה על הציבור כו' לא מייתי האי טעמא אלא משום דלא תיקשי כו' מה ראה ר"י נשיאה למנות להתירו ולא החזיק גזירת הראשונים לאוסרו אף דלא פשט ומשום דראה דאין רוב הצבור יכולין לעמוד בו לכן ראה למנות עליו להתירו מטעם דלא פשט אף בב"ד קטן כו' וזהו תורף דברי התוס' שם וא"כ זהו ג"כ פירוש דברי התוס' בע"א הנ"ל כמ"ש התוס' ושמן לא פשט לכך אפי' עמדו בנפשותי' קטן יכול לבטל וסמכו על דברי רשב"ג דאין גוזרים כו' ולפיכך הותר אף בב"ד קטן כו' ע"ש ר"ל פירושו ג"כ כמו שפירשו התוס' פ' השולח הנ"ל הא דסמכו רבותינו כו' דאל"כ יהיו דברי התוספות סותרים זא"ז בהשולח ובאין מעמידין הנ"ל דבפ' השולח משמע דקטן יכול לבטל כו' היכא דלא פשט איסורו אף דרוב הצבור כו' ובע"א לפי פשוטו משמע דקטן אינו יכול לבטל אף דלא פשט אא"כ אין רוב הציבור כו' אלא ודאי כמ"ש דדברי התוס' בהשולח ובע"א כולם בחדא מחתא מחתינהו דבלא פשט קטן יכול לבטל אף דרוב הצבור יכולים לעמוד בה וא"כ בנ"ד מטעם זה ביטל הגאון מהרי"ף גזרת מהרמ"ע בענין השיאון אף שאפשר שהיה ב"ד קטן ממנו והיינו מטעם שלא פשט אף שרוב הציבור יכולין לעמוד בה. וכן מוכח מדברי הגאון מהרא"ס בתשובו' סי' כ"ז דף ל"ה ע"ב וע"ג שכתב שם בשם התוס' כמ"ש דטעמא שהתיר השמן משום דלא פשט לחוד ולא משום דבעינן תרתי כו' ומביא שם דברי התוספות הנ"ל באריכות וכתב שם שהתוס' חולקים על הרמב"ם ז"ל דהיכא דפשט איסורו והיתה הגזירה הבאה סייג לתורה דאליבא דהרמב"ם אפי' אליהו וב"ד אינם יכולים להתיר ולדברי התוס' ב"ד גדול יכול לבטל אא"כ הוא מי"ח דבר ובשאר דברים שוים התוס' והרמב"ם ואם איתא שסבר הגאון מהרא"ס הנז' דהתוס' בע"א סובר דשמן הטעם משום שלא פשט וגם אין רוב הציבור יכולין לעמוד בה לכן ב"ד קטן יכולי' לבטל לאפוקי מחד טעם אין ב"ד קטן יכולים לבטל א"כ ה"ל להרב המזרחי להביא דברי התוס' בע"א שחולקים על הרמב"ם בזה דלדברי הרמב"ם בלא פשט לחוד סגי דב"ד קטן יכולים לבטל ולכן התיר ר"י נשיאה השמן ולפי דברי התוס' בע"א צריך תרתי לא פשט וגם אין רוב הצבור יכולים לעמוד בה אלא ודאי שגם הרא"ם הנ"ל בתשובה הנז' סבר שדברי התוס' בע"א ובגיטין הכל א' ודברי התוס' הם עניים במקומן בע"א ועשירים בגיטין

ומה שסתמו בע"א פירשו בגיטין. **וכתבתי** כל זה לפי שראיתי בתשו' ה"ה מהריב"ל ח"ד שאלה ד' דף ס' ע"ב שכתב וז"ל דהתוס' פי' השולח הברי דקטן יכול להתיר דהיינו היכא שלא פשט איסורו וגם אין רוב הציבור יכולים כו' ולפי דבריו דברי התוספות סותרים זו את זו וגם לא שת לבו למה שהתוס' בעצמם מביאים ראיה מהירושלמי הנזכר וכמש"ל וזהו דבר שאין לו שחר וכן מוכח מע"ש ה"ה הרא"ד כ"ג בנ"מ שלו גם כן כדברי תוספות הנ"ל ואפשר שזהו שמסיים ה"ה מהריב"ל ז"ל וז"ל ואף על פי שהיה איפשר לדחוק הלשונות ולמעט המחלוקת כו' ומכל מקום קושיא דמילתא כו' עיין שם. ולענ"ד אין זה דוחק לתרץ דברי התוספות שלא להרבות מחלוקת ושלא יהיו דברי התוספות סותרים זא"ז ועל המחלוקת אנו מצטערין אלא שבא לחלוק עליהו את השוים. הרי נשמע מכל הנ"ל דאין אנו צריכין לחוש כלל לגזירת מהרמ"ע ומי לנו גדול מדניאל ולא חשו לגזרתיה ואסריו תלמידי שמאי והלל ומטעמים הנז' וכמו כן לגזרת הר"י מינץ וסייעתי' אין אנו צריכין לחוש מטעם זה שכתבנו בשם הרמב"ם בהל' ממרים הנ"ל גזרו ודימו שפשטה בכל ישראל ולאחר זמן מרובה עמד ב"ד אחר כו' וראו שאין אותה גזירה פושטת כו' יש להם רשות לבטלה והקשה הכ"מ וא"ת היאך התיר ר"י נשיאה על מה שבדק דלמא בימי הראשונים נתפשטה ואח"כ פקפקו בה ומתוך כך היה י"ל לומר שאפילו נתפשטה תחלה כיון שעכשיו אין רוב הצבור נוהגים בה מתירין אותה אלא שראיתי ברש"י כו' ע"ש. ונשמע מדברי הכ"מ דאף אם החזיקו מתחלה באותו גזירה כיון שעכשיו אין נוהגים בה רשאי אפילו ב"ד קטן לבטלה ומכ"ש שאם לא החזיקו בה כלל שאף רש"י מודה שאפילו ב"ד קטן יכולים לבטלו והכא בגזרת הר"י מינץ וסייעתי' באותו מעשה בעצמו פקפקו בה מהרי"ף וסייעתי' ולא עוד אלא שנגברה ידו של מהרי"ף וסייעתי' ועשו מעשה נגד הר"י מינץ וסייעתי' וקי"ל בכמה דוכתי' בגמ' דמעשה רב ואף שכתבו הפוסקים דלא בכל מקום אמרי' מעשה רב ועיין בש' כ"ה בכללי הגמ' סי' ע"ד ול"ב מ"מ באשר שהכריעו הרבה מן האחרונים כוותי' וכמו שאכתוב בסמוך וא"כ אין אנו צריכין לחוש כלל לגזירת הר"י מינץ וסייעתי' באשר שאף בדורו לא קיבלו ממנו וכמ"ש לעיל גבי דניאל גזר ולא קיבלו ממנו. ואם נאמר שמוכרחים אנו לקיים גזירת הר"י מינץ דהיינו מן הטעמים והראיות שכתב הר"י מינץ בתשו' שלו סימן י"ג הנה אף שקטנו עבה ממתני ואין אני כדי לפתוח פה נגדו וטובה לפרק של ראשונים כו' אמנם התורה מונחת בקרן זוית וכל הרוצה ליטלה כו' וכבר כתבתי בגוף הספק של הנדון הלז מה שיש לפקפק בראיותיו ופה לא באתי רק לישא וליתן באמרותיו הטהורות באשר שילא לידון בדבר החדש ומכ"ש וק"ו שאנו רואים שרובם ככולם חכמי הספרדיים לא חשו כלל לטעמי' וראיות של הר"י מינץ וסייעתיה וקצתם שחשו בפני במיעוטי' דמיעוטי'. ומ"ש מעכ"ת וז"ל וא"כ ק"ק בודון שהם אשכנזים ואפי' שהיה השיאון כדת וכהלכה היה ראוי לחוש לגזרת רבני אשכנזים שהם נגררים אחריהם בכל תקנותיהם וגזירותיהם כו' עכ"ל באמת ראיתי בתשו' הר"ן סי' מ"ח בענין גזרות חרם של רגמ"ה שגזר על מי שנשא ב' נשים ומסיים שם וז"ל ולפיכך אני מכניס עצמי בנדון זה אלא אני מניח הדבר הזה לחכמי צרפתים שהם יודעים היאך פשטה תקנה זו והאיך היו נוהגים בה שע"פ אותו הדרך ראוי לנהוג כו' וכ"כ מהרשד"ם בתשו' השייכים לאה"ע סי' ע"ח שקשה בעיניו להשיב על הדבר בפסק הנוגע לאשכנזים כו' ומביא ג"כ תשובת הר"ן הנז' ואם כן בנ"ד בעסק גזרת הר"י מינץ אם האשכנזים חשים לגזרתו אם לאו היה לו למנוע עצמו מעסק זה ולמסור הדבר לחכמי אשכנזים שהם יודעים אם יש לחוש לגזרתו ואם פשטה גזרתו. וצריך אני להודיעו למעכ"ת שאנחנו בני אשכנזים נגררים אחר הכרעת בעל המפה ובפרט בנדון הזה שמביא הרב בעל המפה סוף סי' קנ"ה המעשה שעשה מהרי"ף נגד גזירת הר"י מינץ וסייעתו בימיו והכריע בעל המפה כוותיה ואחריו קם הרב הגדול בדורים בעל בית חדש ופסק ג"כ כדעת מהרי"ף וכהכרעת בעל המפה ושאר אחרונים ועיין בתשו' ה"ה מ"ב סי' כ"ט דף מ"ד ע"ג שכתב מ"ש הרמ"א (בעל המפה) כו' דבדיעבד סגי בחותם א' עליה סמכינן דבתראה הוא ובכל מקום אנו הולכים אחר דבריו כו' ע"ש. א"כ מוכח דאף לסקל אנו הולכים אחר דברי בעל המפה וה"ה בנ"ד גבי מיאון וכ"כ ה"ה בעל לוחות הברית בספרו דף ע"ד ע"ב דאנו בני אשכנזים נגררין אחר בעל המפה ואפילו לסקל אנו הולכים אחר הכרעת בעל המפה ע"ש וא"כ אין אנו צריכין לחוש כלל לגזירת הר"י מינץ וסייעתו מאחר שהכריעו האחרונים מחכמי האשכנזים דלא כוותי' ובפרט בעל המפה.

ומ"ש מעכ"ת וז"ל ועוד נראה דק"ק בודון קבלו עליהם גזירת רבני אשכנז שלא למאן בזמן הזה באשר שמשמע שרוב הנשים או כולם יתומות קטנות הראויות לנשאת במיאון וא"ת שלא קיבלו עליהם גזירת רבנים הנז' כו' למה לא מיחו בידם הראשונים כו' גם בזה צריך אני להודיעו למעכ"ת כי שקר ענו בו ואדרבה יש תקנה קדומה שלא להשיא שום קטנה אף שאינה מן היתומות ומכ"ש היתומות זולת שתהיה מי"א שנה ולמעלה ואף שבאמת עוברים על התקנה וזהו מטעם הראשי' וממוני פרנסי הק"ק מעלימים עיניהם באשר שלפעמים יש להם נדרים וקרובים בתוך ראשי וממוני הק"ק ולפעמים שאר טעמים כמו בכמה קהלות שמתעללים לאסר ולקיים התקנות שלהם ומעלימים עיניהם. **ואשר** שהוא מסופק וכתב שקבלו עליהם גזירת הר"י מינץ וסייעתיה שלא למאן הנה מעכ"ת בחוץ ואנחנו בפנים ואינו דומה שמיעה לראיה אבל הרואה שמאז ומקדם שהיה קטטות ומריבות בהק"ק בעניני הפסקים ומצאתי כתוב בפנקס הק"ק תקנה קדמוני' שקבלו עליהם כמה רבני' והתנו ביניהם שלא יפסקו שום פסק ע"פ תשו' ופסקים הן מהראשונים הן מהאחרונים אם לא מה שמבואר בטור וב"י ושלחן הטהור עם הכרעת בעל

המפה

Digitized by Google

המעשה ומפרשיהם מתחזים ומע"פ שם פוסק לחמי ולפ שימת לפעמים בספרים לחמים ממה שיהיה נגד הפוסקים הכ"ל מזי לע יוק כלום להפסק, ש"פ ספרים הנ', הן אמת שכשקיבלו מותי פה סק"ק לע התנו עצי שום הגם קודם ומעצי' כבל יום שכל חכמי ישראל בפוסקים בעיב ניעין וקדושין מפרשים כמי שמוץ לנכת שיאמר לסופר לכתוב ולצדים לחתום ולעיים שיהן גם ע"מ כך וכך וסלק לו הבעל וכותבים הגם והצדים מותבים בו והעיים ניתנו לחתם בחתי. תמיה מני ע"ז דבשלמ' היכא דמקרי דשבדי שכי יהיב עיונא לחיתי' נימא שכשרת לשהיר הפעם ולפעמך על גדולי החחרונים הרמב"ן והרשב"א והמשכיים לחריסה לסכירי' נסו לחין תנאי לחם בחתי בו' פוסל גבע לף קודם כתיבת התורף בו' אבל מותם המפרים לכתחלה שיעשו כן אין דעתי טחה מסם בו' ע"ם ובחמת נלע"ד ליבב דחפשר מ"ם הרב מהריב"ל הנ"ל בחשו' ו' בסופו לשמת ידי כולם שיעשר רשונן לסופר ולעדים שיכתבו ויחתמו גבע מדי' לחרים הרי שמרתי לסמוכר ולעדים שיכתבו ויחתמו לפני עדים שיחתמו בי' ולע יזכיר לסם שום תנאי ולע שתמע ובשיתנו גבע ביד פלוני שסות ממנה שליח ליתן הגם לשהו ומח"כ יאמר לשליח בפני עדי' לחרים הרי שמרתי לסמוכר ולעדים שיכתבו ויחתמו ושיתנו גבע לידך ליתן חותו לשהי וסריני עושה וממנה חת השליח לך ליתן הגע לשהי ע"מ שלם לע תבע עד זמן פלוני שיהיה הגע משעת נחיבה כו' ומסיים שם כיון לתן התנאי יזוע לסופר ולעדים ולע לשריני חית לן להקל כו' ע"ם וח"כ נ"ל דסיינו בשם שלין התנאי יזוע לעדים ולסופר כנ', לז מעשים בכל יום שמסדרים גם זמן וח"כ תשיבת מהרי"ו לינו תמיה על שהבאי ישראל עושים מעשה בכל יום ומסדרים גם זמן כפי מה שכתב הרב מהריב"ל הנ"ל . ולפ שם"ה מהרי"ו סיים סתשיב במקומה תבל כך מעיינת בדברי המשיים חת התשו' שלו הוח ה"ה מה"ר יוסף שלום שכתב וז"ל ולחי תבא לפיים הלי פיסק, לי מקילין בהלי ניעע למיכב יהיב לי לא הלכ"ד דמקילין משום תינוע דשקילין חפי' נצד חפי חד כו' ושכיון בכל כה"ג מהרשב"ח וכו' שעת שכתבו לחתן שהדי דכדשינו' למנרש משו לפו שלים לנעבדו ניע' מצלים' לפום דיעל וכחתמ"ל ולע לתינוע לחיתי' מכיון ולחי כשחמר לשליח ליתנו ע"ש דשיתה הוי לפום דיעל דסיינו לנתר לנכתבו ית ניעע בלי שום תנאי כתר הכי ליתי שליח' ההוח תנחם כו' עד חסו פשום בדלוסקמי דנברי רבנרי כמו הריב"ש ז"ל כמחי לכתב נבי ומו"י נוחי דלורכי יתהון לחתן שהדי לניתת ליה לישוי ניע' מצלים כי סיכי לישפקי' מפשיק' יוסף בכתר' יומד שלים עכ"ל . ומ"כ לפ"ד הים לנו ג"כ להקל בכ"ד .

והנה במ"ש לשיל והמלחתי בשד חכמי ישראל שמסדרים ניעי זמן מתר תנוחת הרב בעל ת"י עליהם ורציתי לעמוד לימין לדקס שמשה מסגי' ע"פ שכרת הרב הריב"ל הנ"ל . **אמנם** רחיתי בתשו' המבי"ט ח"ח סימן מ"ז דף ק"נ שכתב שנשחל ה"ה מהר"י בי רב חם יש ספרם בין כשהחמי חומרו לסופר עלנו וכן כשחומר לסופר כתיב נם בני תנחי ולשלים חמר קודם שיכתב גבע חותו גבע לח תתיהו כ"ת על תנחי כך וכך יסים גבע כשר חו לח שלחת הרשב"ם הוי פשק מנורשת כו', ופשק הר"י בי רב שלין לחלק כזה ומין הספרם בישים כו', דזיל בתר טעמים כו', דמ"ש לשי פשק מגורשת הוח ממ"ש הירושלמי כו' שפשוט התנחי שהחמי חו מטשה חם יש בריחים לסיינו שחמרי שיתקיים התנחי שהתפקו בירושלמי לי חמרי' דסוכרל סדבר לספרש שבגע סים נם כריחות כו' ות"ב חם לי חם חמרו לשליח חו לזולפו כו' ע"ם . כחמת כל מסיינת בתשובת הריב"ל הנ"ל שכתב וז"ל חמרי שכתב שתיקון הנ"ל לחשבר לנחת ידי כולם וכתב וכן רחיתי לקלת מגדולי שחלוניקי שסיו טוהגים ככך וסרגים ג"כ ממ"ש הר"י בי רב הנ"ל לסמ"ש כתב לשטם הרחב"ם הוח משום בריחה כו' ומסיים שם ופ"ם מסחברת לסקל כו' ע"ם. וכחמת יש לסקל כמדון זה משטם ס"ם ומין כתשו' ה"ם סריב"ל הנ"ל . וכיותר לפי מה שחלינו מחלוקת בפוסקים לי לחריכן לפסק לחוריית' לחומר, לי זה מדחוריית' לו מדרבנן וכמ"ש הר"ן בקידושין וגם בתשובותיו וכבר כתב כזה הב"ח מסל' טומחת מת פ"ע שלין לפסיקות להחמיר לף בדבר שהות מדחוריית' זה רק מדברי סופרים וגם הרחב"ד מודה לו ומיין ברחב"ם סוף ס' כלחים ומיין כזה בתשו' מהרי"ע מ"ב סי' ל' לפי"ד שלו וגם בתשו' מהרש"ח בחלר סלרכתי בזה בפסקי בשטם מקיחות ומ"ב יש כלן לסקל בל"ד מטשם ס"ם לחנם לע בחתי למדם הזחת בל"ד מחמת נחל סלישור ערוה החשורם ומשם ממזרים חלילה ומיין בתשו' הרחב"ח סי' כ"ב דף פ"ם ע"ג ודף פ"ז שם עוד בתשו' הנ', סי' כ"ע במדן כזה שטעם קלת לסקל ומניח בפרת מהרי"ב הנ"ל ולע מסיק לע כדמסיק תצלת מכי כרבת ולן ולע ורפיא בידי. **וראיתי** בתשו' ס"ם מהרי"ע מ"ב סי' י' שכתב במדן כזה ברחובן שרלה להרחיק נדוד כו', וקרובי משלו שלין שמנו נע זמן ונתפיים רחובן כו' ויהיה נחון לנכת ולה לסופר לכתוב ולצדים לחתום ולשלים שיתן חמר שילך ושלח השואל מי שרי למעניד הכי כו' וכתב שם שיש סברת לסקל כזה כדמקרי כמו שפיק, כו' מ"מ מסיים שם דמ"מ לע מלחו לנו להקל כזה חם לע שיש עוד עשם חחר ועי"ש. **באמת** רחיתי מ"ש הב"י על ס"ם המזרחי שכתב בשם שמחמיר שמחמר שרבו המתירים כדי שם לסמוך עליהם בהיעבד כו', וכ"ם בשלת סדחק ותפילו היה במידי דתורייתי, וכ"ם במידי דרבנן כו', ע"ם ותפ"ם לע מלחתי לני להקל בזה כי רחיתי עוד בתשו' ס"ה הרדב"ז ח"ח סי' ק"ם וז"ל רחובן שחמר לסופר ולעדים שיכתבו ויחתמו ויתנו גם לחשתי ע"מ כך וכך ותמר מחד מבעלי הסורחה כיון שיש כמה פוסקים מקילים בזה להזכיר תנחי מ"ם קודם כתיבת הגע רחוי לסמוך עליהם כו' ותשיב הרדב"ז וז"ל הגם לכתוב לת המלבה עמי בניית לחתריה דהרמב"ם הוח זה והוח מחמיר בדבר חיך נקל בזה כו' וכתב עוד שחמר מבעלי התורחה שרלה להקל שמע בשעת הדחק תמרה וכדחי הם בעלי המחלוקת דהיינו הרמב"ן והרא"ם ושחר פוסקים שמקילים לסמוך עליהם בשעת הדחק ומכ"ש שהרמב"ם תמר שיש פשק מנורשת וכיון לרכה פשק ומחלוקת ושעת הדחק נסמוך על הפוסקים המקילים ושמע זה היה בשל הסורחה הנ', ומבזה מוסר דל"ם נל מעניי לשנות משפט לסקל כו' ע"ש. ושנתי רחיתי שכתב מהשי' ס"ה מהר"ח ן' יחיה שי' קיב על מעשה היה בדרכון שהיה

Digitized by Google

בעלי מחייבין וגם מחמת התנאי וצריך לסודרם למקח שמיום יכולם להכחש מה"ב גם בזה לכפוף הזמן שמם יצא מיום שלומו של בעל והגע בעצמך סוף כשר כו' וכתב עוד תיקון אחר בזה למי שהוא מפקפק ליכך בדרך ויעיש נט זמן למקחו וכתב בח"ב בעמ"ס שלו סי' י' עוד בזה ז"ל ורחם לבי לתקנה זו בשתי דרכים והיינו הדרכים הנז' ומשיים שם בסוף התשובה ז"ל והחכם הם' סר' דוד ליקמריש נר"ו הרצה דברי בשתלוניקי נפני הרב כמהר' מהרן חסון ז"ל ושמע בהם והומקו להיות נוהגין כן בשתלוניקי עכ"ל ורציתי נ"כ לכתוב כתוך שכתב כ"ל התיקון הנ"ל ע"פ תשו' ה"ה מהרי"ט ושדותיו נמצא מאד בש"ס והומקו לסיות נוהגין כן בשתלוניקי. רק שנערפה השעה שכשם הלוים לדרכו והשדות מחזמו בני ישיעתי והנם לא רציתי לסדר הגם נמצא הנז' לפ שהפירו כי מאד כי ירא ירחתי על כן מני כותב כל זה ומשל"ת כשם שיעבור דרך קהלתכם שתכבוהו לותו כי יש למים שהבעל יכי שבור שיתגרשם ממתו ויקח אשה אחרת בכלות הזמן הזה וכשונג יעבור של מרם דרנש"ם. והנה לפ שמיני לריך בניני נחקיים כי המקרא לא יתוים בנדון כל מון כי כמו שמוטה ימים אחר זה סיבב בעל הסיבות ליזה סיבה שהוכרח הבעל לחזור לביתו ונתתי שמחה בלבי:

שאלה קצז בשלתי ע"ד החתן אשר שלא טבעת אשה בני ידיעת בעלה כו' והוא הרב הגאון ה"ב ז"ל רק שיקר שלותו עבור כמותו שבת וחכם מ' קרע תגר ע"ז ודאתו להפרים הזוג וליתן ריוח בין הבקים אשה המבואר בש"ס סי' ס"ג דאין כופין הבתולה למיפס בשבת לפ שב"י חופה הוא זוכה בשליחתה והוי כקונה קנין בשבת והלשה אין קונה בה מיפה כ"פ יחוד לכן לריך ליחד קודם שבת בשעת בשלימה כמו שפיקר קנין של מליפה ועשה ידים של הבתולה היא החופה כמו יחוד בהלשה ובכדון זה מאחר שהקדושין ליתא שבשו בשעת גם החופה ליתא ובכן יורה מורה כדת מה לעשות. זהו תורף שהלתו בשימו בשון קלת:

תשובה אם אחת להשיב על עיקרת דדיי דהמקדש בדבר שהול וגם השהול שלו הקדש בני ידיעת בעלה אם סם קדושין אם לא לא תיכול מניף עפה וגם מעל"ת לא שאל דין הכ"ל רק עיקר שאלתו עבור שהופה הוא קודם לקידושי' מאחר שהקידושין היו בשעת ח"כ לריך מיבת חופה אחר הקידושין לדעת הח' ז' הכ"ל. אמנם אחר שהילה מכבוד החכם הנ' שלפ"ד יפה כוחם הרב הלב"ד נר"ו שע"ז: חופה חדשה וחין זה בקונה קנין בשבת והדבר מבואר בגמ' זבפוסקים דלפ שהחופה קודם לקידושי' מ"מ ח"ל לא כניסה לחופה ולא נרחה לחיתת בגמ' דיבמות פרק חרש וכותבת בשם"ס פי' מ"ג דהמקדש קטנה אין קידושין חלין אבל לאחר שהגדיל חלין הקידושין ואינם לריכה קידושין אחרים וגמרי קידושי' וכתב הרב המגיד פ"ד מהל' יבום וחליצה הי"ב ע"ש ובמ"ש שהגדלו גמרי קידושי' דוקא לבעבל אחר שגדלה אבל לא בעל לא עכ"ל וכ' בעל בל"מ גמרי קידושין הלא החופה קדמה לקידושי' דהחופה היה בקטנות והקידושין והבעילה היה בגדלות וליכי למימר דהעבה בבי קטנה הואיל ואינו מדרבנן תקט קידושין לקטנה לבן מועיל כחופה דבקטנות לבעילה שבגדלות כיון דעב"פ קידושין היו מדרבנן דסרי קטן שלא תיקנו רבנן לו קידושי' כלל וכמ"ש בגמ' דיבמות הנ"ל ובעור הנ"ל דלקטנה דוקא תיקנו בשותי' שלא יהנגו מהכ הפקר ולא לקטן ואפ"ה ממרינן בבי קטן שקידש בבתולות בפ' המדיר קטן שקידש אע"פ שבשלו בקטנות לאחר מכאן היא מקודשת ואם בעלו קטן רשב"א בעיו לא קנו ואלכתא כת"ק וכמ"ש הרמ"ה והטור וכל הפוסקים ולא רשב"א לא פליג אלא אם הדם בוגר ע"ד קידושין הרשאים אי לא אבל מ"מ תרוייהו שברי בבעל ע"ד קידושי' קנו לף לחופה שלו היה בקטנות ואינה למימר דגם בכניסה לחופה מחדש לפ"כ מאי למימרת דקידושין מחש' עם חופה מחשה שקנה וגם מליב דת"ק להלכתא כוותי' שברו בבעלו קנו לחפי' אין מדיש שבא עליה מהגדיל אלא שמיימ שמא מהגדיל ומ"כ כשכניסה לחופה פשיט'. ואין לדחות ולומר לפי שבני קטן שקידש לף דקידושין אינן קידושין אבל מקום היתת בן ט' שנים הוי ספק ואין לה עוד דין בחולה מהגדיל רק כלאמה וכמו שכתוב בהגהות מלפסי והובא בבעל החפה סימן מ"ג דאין לה רק כתובה מנה ובני אלמנה אין החופה קונה רק היחוד כמו שכתוב בירושלמי אלין דכפין מרמלין צריכין ליחודי כו' קמי שבתא וכמבואר בהרמ"ה והטור לכן אין לריך חופה שחיחוד דקידושין היא החופה בשעה ט' אלא בהמדיר בני קטן שקידש הכ"ל אמרי' בריטא קדשה בעצות או בשעה מש"ה אינה מקודשת ואם בעלו קטן כו' ע"ש ואם לא בעל לריכה קידושין אחרים להיותו קידושי כסף פרוסה או שטר וא"ל חופה אחשה דהומיא דבעלו קטן לף שהחופה הרשאוה אי קודם הקידושין ואפ' לשתריך בזה בעין כי לעב"ד הנר פשוט (וכן מבואר בהגהות מרדכי בקידושין פ"ב ובגמ"ר פי' י"ח הל' נשים). ומ"ש הח' שקרע תגר על הרב מהריט לחתריט והביא רשים מנמ' דקידושין ותשי"ו שם שחופה דוקא אחר קידושין גומר וכמדומה שבבן הח' הנ' מ"ש בגמ' מליבת הרב הנמ דף ס' דסיום חופה שגומר אחר קידושי כסף דוקא ואם אם הכניסה לחופה ואח"כ קידשה אבל ז"א שהרי דעת רב הנמ לחופה קונה לבד ומליב' דהרא לחולק עליו וסבר שחופה סיט גומר אלא ע"י קידושין פירושו דוקא קידושין ואיכא ר"מ אם קידושי קודמים לו חופה קודם ואחר שהיא בשותי' מש"ה הרי"ן בשם הרשב"ץ ז"ל ורבינו יונה ז"ל ורבינו פרחיה דוקא קידושין קודמים לחופה ואפילו בשעה אחת אבל חופה קודמת לקידושין אפילו בשעה אחת לא מהני ואין לנו אלא מה שכתבו הפוסקים ז"ל:

(הג"ה מבן הרב חזחבר ז"ל) מס שלום שאברת. ומ"ש התים, אה"כ **וואת** ליהודת ויאמר ולי הפעמון אבל לשאל בשלומה אפילו ע"י בעלה אחר ר"ל סיינו לשלוח לם בשלום וחכו שנו, אמנם דבר המ"ם בב"מ דוק, לשאל שמיימים התום, כמבוא, בפ"י יומתין פיה פלונית פי, שלא בפיה לשאל ושם פיהי בשלימות שלום וכמ"ש פיה שלומה והפיך ויחנם וכמ"ש התום, בפ"י יומתין ופף שהלשון קנת ברמ"ש כי יומתין מכל לשאל בשלומ הפיני, אפי' בפיה והפיך שלומה ויכוני, אפי' לספרנים וכמו שהוכחתי מכח קושי' פ"י בעלה אמור דהוי כאלו אמרו הגי"ל ותירוצו והלע"ד כתבתי. שמה ותיישיון שהביא ו דרך מיכה

על שלאל בשלומה וקול כזה בשמה שרוש לזה כתבו בתלמידין כי יומתין בשובד דילמא כו' שלא רלה רב יהודה לשדר לה שלמה מעצמו דקול בשמה שרוש ופירש"י ומה לשאל בשלומה תשיבני וה"ם היכא שהוא שואל בשלומה בפיה אפילו ע"י בעלה אסור מס"ע ואם שכתבו נמי בקידושין והא דתמריק כו' מיה שרה מפתך שאומין בשלום בשה ע"י בעלה סיינו דוק בשלילת שלום דומיא דהיה שרה כו' שלא היתה בפיהם לבל לשואה לה שלום אפי' בעלה ושלא בפיה לתיכי תרתי לטיבות, אפ"ה אסור ומעשה שפירש"י שם ולילי לשקשויי לפלוני וליתני בשלילת שלום ובד"א שלא בפיה אסור אפי' קודי' לפי שהם בשובד דילמא אפשר אין ט סברא אם היה או לא שלא בפיה ואפשר דהוי היקשא לשום, שם ד"ה ע"י בעלה דוק היה כו' מבן כו'.

ובחידושי מגדות מהרש"א בפ' הפועלים רמיתי שכתב ח"ל ומה שהביא הרמ"ם רמיה להבריו לאסור לשאל בשלום אשה על פיה שהוא מפקפק שהרי בעלה שרוה היא כו' לסה עלי ליבר עם חבה ואניעם עם כו' ולא קאמר דבור בשה שלא בנוכחה מקום כו' ודקאמר כי' יומתין ליזדר שלא לילתא מפום לאחר שאומל קול בשה שרוה היו למדשה שיום שלא לשה קול שה שבית שמי לילי מיבה עכ"ל ע"ש ולא שבתי דבריו כי לפ"ל אם לחוקים מאד מפירש"י כי יומתין הנ"ל ד"ה קול בשה שרוה שלא, כי ואם לשאל בשלום תשיבני עכ"ל ומשמע שזה היה תשוב, ממש על דברי ר"י ואינו למיון גם הרמ"ם שמיא מעני ואניעם י"ל דכוותת הרמ"ם שי כי הוא דוקא, קול דשלילת שלום אבל מביא קצת לידי מיבה אסור מפום קול בשה שרוה אבל קול דדברים שאינם בשלילת שלום בשה שמי מולה דברי. עוד רמיתי אם שכתב ח"ל ומ"ש (הרמ"ם) דשמי מלכים לית לה יפ"ר כי, ולא"כ למה לו להקשו על המקרא עצמו דכתיב ויאמרו אליו היא ואי עכ"ל אין לדחות מקום קושית דהמקר, לפשר לפרשו שאלתו היא שרה כדי לבשרה שיהיה לה בן אבל על התופפת, שאמר ד"ת לשאול בהבטית שאינו אלא שלום פריך שפיר מדקאמר שואל עכ"ל ותמהני להה המפשר לו היה אלא מ' כדכתיב ויאמר שוב אשוב וגו' וכשלת היא שרה כתיב ויאמרו לשון רבים ובדאמי מ"ת לפרש שאלתו כדי לבשרה אלא ודאי משום ד"ת לשאול בשלום מבשית הרמ"ם נכונים. גם בזה נדרך שהיבר הרב בשר שבא רמיתי בפ' וירא שהביא שמי על הרמ"ם וז"ל הרמ"ם ז"ל כתב אפילו היאור, היכא משום קול בשה שרוה ואי אמרינן אלא אבין שהרי ר' יונה ז"ל כתב בהדי' בפ' מי שאחזו על הא דאמר קול בשה שרוה דם"מ בשה שמצות אלא בשה שמדברת בדרכה מותר ע"כ ואין דבריו נריכין מיזוק כי דייק הלשון קול ולא אמר דיבור כי עכ"ל היה לפום ריהטא נראה דקושי' חזקה היא ברם אחר העיון קלת אלע"ד לק"מ על הרמ"ם כי הוקשה לפרי יונה על הש"ם שהיבר דברי שמואל לאחי מיתרות דשוק ושיבר דשרוה ניחו לף"ם הלא בשובד דילתא בי יומתין מוכח דאפילו בקול דבורה הוי שרוה והרמב"ם והרמב"ד כתבו בקול דבורה לא הוי שרוה לף"ם מפני שהוא רגיל ולא שריר ועיין בב"י ומ"ש פי' מ"ם והוה כתב וה"מ בשה שמצות כי, וסיינו לף"ם דוקא ולאחם בשלילת שלום אפי' קול לבורה שרוה ומהשיבה כי יומתין שמי וכמ"ל. ומה שכתב עוד וז"ל ואל תביבר משה לתתריט בי יומתין כי כי ע"כ ז"ל שמהנם היה בחתו זמן שהיב בשה בבנין בשל בשיר חשר כי לתל"ב קשה קושי' חזקה על פרי יומ שמי שאלך בשל בל בשה שלום ושם"ם בשה שמצות אבל פי' מב"ל ע"ב בשה שלום אפי' בשיר בשה שלום ושרי יומ בהיום לעבין חשם שהקשה

Digitized by Google

שאלה קצז נשאלתי לבמר דברי התום' בב"מ ודברי התוספ' בקידושין פ"י יומתין דקותרים זמ"ז שבב"מ לף ע"ז ד"ה ע"י בעלה משמע דוקא לשאול מיה פלונית אה מותר אבל בשלית שלום אסור ופ' י' יומתין משמע שם בתו' ד"ה אין שואלין כי אלא שלום מותר ע"י בעלה רק לשלות לה בשלום אסור לף ע"י בעלה ומבית רמיה אפי' הפועלים ושם בב"מ פ' הפועלים מבית רמיה אפ"י יומתין. בודאי קושית הכותם היא לבאורה אבל לריכים אנו לדקדק לפי הטבה זו בתום' פ' הפועלים דדוק, לשאול מיה פלונית מותר ומשמ"כ בשלית שלום אסור וא"כ מאי מקשה בגמ' שם ושאמר שמואל אין שואלין בשלום אשה כלל ומתרץ ע"י בעלה שאני כו' ולפי דברי התום' ה"ל לתרץ בקיצור דדוק בשלית שלום אסור אבל לשאול מיה פלונית מותר וזה מותר לשלום לף ע"י אחרים וע"ל לתרץ ולומק כיון ע"י בעלה לאחרים אינה ע"כ שבקי להתום, לסיום דמיון ומוקי מקשיה דמ"ם התום' בפ' הפועלים היינו דוקא לשאול מיה פלונית אבל לשאול מיה אשתך ודברי התום' מכוונים ממש כמ"ש רש"י ד"ה בהכניסין אנו לף שישאל לה לשלום אינה לבעלה ישאל מס שלום שברת. ומ"ש התים, אה"כ מכל לשאל בשלומה אפילו ע"י בעלה אסור דהוי כאלו אמרו הגי"ל ותירוצו והלע"ד כתבתי.

נמצא דקמאר קול ולא אמר היכר מין זה לקדוש כ"כ דרך המקדש לומר כן כמו שמצינו גרבקה שאמר ליעקב שמע בקולי וכן בשמואל שאמר כקולך זה כני דוד וכמלך רבות בשקר, וכן ביכמות פ' הערל ובע"ם סימן קע"ב דסימני פרים ותיילוני שקוסם לקוי ומזיק דנקוד דטרם נמי לקויים וכסמפלת נמי י"ל ס"ם נבי מפני מה לית קולו כו'.

וראיתי בהרמ"ם גר"פ י' יומסין דבר תמוה דלכאורה נרך ביאור במ"ש ורמ"י פי' לתפילו ע"י בעלה לסור כו' וקשה דהא תלמוד ערוך שם בקידושין דקאמר ע"י בעלה לסור ונם היכן מצינו ערש"י פי' זה ובע"ד לפרש דברי רמ"ם דמנמר הכי' לא היה סוכמה לתפילו ע"י בעלה לסור אלא מפירש"י שכתב ד"ה ג"ל כי זולת פירש"י היינו לומר שע"י בעלה מותר וס"פ לפסר ע"י שניה ג"ל הכי אמר שמואל אין שולחין בשלום תשא ס"י בעלה והיינו שכל זה היה תשובת רב יהודה ג"ל כי אמר שמואל אין שולחין בשלום אלא כלי אבל ע"י בעלה מותר וכמ"ש בג"מ ובאמת פי' זה היה נכון ומדוקדק נמי בנמ' דלמה לא אמר נמי לפסר ע"י בעלה כמ"ש לפסר ע"י אלית נם היכא למידק למה לא הוסיף ר"י תכף בדברי שמואל היכא כלי ולא הוצרך להביא לו שניה אלא ודאי ברי"ף אין שולחין בשלום אלא ע"י בעלה ורע"ק הכי אמר שמואל אין שולחין בשלום אלא כלי אבל אמנם פי' ברמ"ם אין שולחין בשלום אלא ע"י בעלה והביא לו ר"י הכי אמר שמואל כו' משמע דלפילו על ידי בעלה לסור לפרש"י דוקא ודוק והכו נרוך:

שאלה קיז

נשאלתי בעל שמכר את נכסיו ואשתו מוחה בידו והלוקח טוען שאין לה על נכסיו רק שיעבוד כתובתה והוא טוען שמא תמות היא בתחלה לו שמא בשעת מותו תמלא עשרת כתובתה מבני מורין ולא תגע לפרוע ממנו וכבן ילמדו רבינו הדין עם מי וכמ"ה.

תשובה

נלע"ד דאם הנכסים שמכר הם מנכסי עצמו ולא מנכסי ש"ב שהכניסה לו ולא מנ"מ שזה לו הדין עם הלוקח שלא מוכל למחות עד שעת פירעה וכמ"ש בגמ' דכתובות דף פ"ח ו"ל דאמ"ה וכן לא יאמר הרם נשאתו כו' אלא כל נכסיו אחרעין לכתובת אשתו אי נמי לית לה לזכוני ה"נ דלא אלי למיזבן ופירש"י בחמים הא לוקימנא להאי בחתן ג' שנות אבל מי שלא כתב ולא יחד מוכר הכל ואינה יכולה לעכב ומיהו כשמות טרפה לקוחות ועיין בב"ב דף כ' בחום' ד"ה תלימא למעוטי ועיין נם בתרומות שער שני ח"ח בשם שמתרין שם במתנת הפיקסים ועיין נתלוקת מחוקק סי' ג' ס"ק מ"ז שכתב ומין לאשה כח למחות למכרן שלשון מנומנם קלת דמין לאשה כח למחות בשעלה למוכר נכסים שלו רק בשניע זמן הטירפא אבל למחות שלא למכרן לנוי עכ"ל וע"ש בס"ק מ"ב ומה שתמה נפוסקים ובש"ע סי' ג' סי"ב וכן בעל שמכר נכסי אשתו לא עשה כלום כו' ודייק בנכסי אשתו היינו ב"ב לו כ"מ ולא בשאר נכסים ועיין בח"מ הל' ט"ק ס"ק מ"ב. **ואע"פ** שכתב בת"ה סי' שנ"ע וז"ל ואפשר יש להפשפק כו' אם האשה יכולה לעכב בשכירים כו' ממחת שיעבוד כתובתה כו' דמשמע משם שהאשה יכולה לעכב בשכירים אבל ב"ח בקדוק וכמ"ש בח"מ הנז' הלשון מנומנם קלת כו' דלאו דוקא כו' דאין לאשה כח למחות בשלא לעכב שהרוך הנכסים כשהכא לידי גיבוי והל"ל כתבתי:

(הנ"ה סבן הרב המחבר ז"ל) ועיין בתשו' הגאונים סי' רע"ע ובסי' קל"ה מ"ש בדין זה.

שאלה קיח

נשאלתי מן הרב דק"ק בינוגרמדו למוות את דעתי אין לכתוב נב לאשה מרת בינבינידה מכמה ספיקות הטפלים בשם זה.

תשובה

הן אמת דקשה עלי מאד מבשרת דברים קשים לעפל בשמע זה למומר ליסור ב"ח ומשם ממזרות מלילה וביותר שאינני נקי כפן וכשמותיהן של כני הספרדיים ובלשוניהם רק מפי מר מני מי ופ"פ ספרים המעלים מתי שבו ובפרט ספר שמות אלפר מיכר תמיו הגאון זצוק"ל אלפר אשף ויקט כל השמות מולין וקדשים וחקר אחריהם בשבע חקירות ומלן תכים למיעבד כי הא מלתא כחמיו ז"ל אשר הוא נקי בלשון הספרדיים והאשכנזים וכמ"ש הרמ"ם בתשו' כלל ל"ו סי' ע' שכתב לו ר' ישראל בשפק שחושתא מלשון ערבי ללשון עברי וכתב ר' ישראל הנז' וז"ל בשאר השאלה מעשה. אין רצוי לשפוק בזה אלא מי שיש בו כ' דברים שלמו הפ' שיהיה בעל שברת נכונה והשני שיהיה נקי בלשון ערבי התמימות. וה"ם בל"ד בשפק הגע בזה לדייק בשם האשה הנז' אין רצוי לשפוק בשפק זה ג"כ רק מי שיש בו ג"כ שני מדות האלה ובסיב הרמ"ם ז"ל וז"ל בשאר השאלה שכתב שאין רצוי לשפוק דין זה אלא מי שיש בו שני דברים האלו וכו' על הגעת הסברת ת"ל חכני מלקים ויש לי כל בשברת התימית כלל חכמי ספרד ועל לשון ערבי שאינו נקי והם חכמי הדל בלשני אתין לי להתפלר בשאלה ידי כמו הרמ"ם ז"ל והיה מן הרחוי למשוך את ידי מעשק הזה למומר שהושת אלל נעזר במילין מי יוכל כי האשה הנז' טוכה ומבכה אחרים שמה אלא היא שכולה וגלמודה לא מבשנה זה שמתים ימים ומגידת היא עבור שהרבות עשק הנע הנז' ושר אלני לאות דעתי בשפק הנע הזה בשם האשה הנז' והיא לי למיים כתב ידו למר שכתב וז"ל שהשם האשה שהיא נבונה ומלומדת בלשון הספרדים ויודעת בשפת הספרדים ומכירה בכתב ידם ובחתימת ידם ומנ

אני פלוני כהן לויתי מפלוני ותימי הכדי ממי האנס שבשטר קמסהדי או דלמא אכולהו מלתא וא"כ משמע קצת שכתוב בשטר פלוני כהן מ"מ אי אמרי' נמי כהן הוה א"כ קשה איך לא ידקדקו העדים בשם הגוס שהוא כהן שלא יחייבו את היש אמר לפום ריהטא כד מעיינת בתוס' שם תמצא שז"א קושי' שהרי התוס' מקשים שם בד"ה אמנה שבשטר וא"ת ואי לאו אכולהו מילתא קמסהדי א"כ עדים החתמי אמ"ג דלא ידעי אי כהן כו' וא"כ הא דתנן בגט פשוט גבי ב' יב"ש הדרים בעיר א' כו' יכתבו כהן ומה מועיל כיון שעדים חותמין אע"פ שאין מכירים בו שהוא כהן ומה מועיל וכו' וי"ל דהיכא דהוחזקו ב' יב"ש ודאי אכולהו מלתא קמסהדי כי אז צריכין לידע שהוא כהן ויחס ודאי מעלין מעשרות ליוחסין והכא מיירי בדלא הוחזקו וא"כ הא דחתמי עדים שהוא כהן אף שאינו כהן היינו בדלא הוחזקו ובודאי ידעינן שהוא זה דלאו שם יוסף בן שמעון אחר אבל מ"מ בשם הגוס עצמה איך נאמר שלא דקדקו אף שיש לומר היפכא בב"ד שהעדים בקי יכולין לטעות בשם הגוס עצמה בדבר שאין ביניהם הפרש גדול כמו בב"ד בשם ביניבירדה אבל מ"מ אי אמרינן שגם מקרי שינוי השם א"כ נאמר שבודאי גם העדים דקדקו בכך. **אבל** כד מעיינת בסוגיא שם תמצא שקושית התוס' מעיקרא ליתא שהרי האיבעי' הוא בגמ' אי מעלין מעשרות ליוחסין היינו דכתוב ביה אני פלוני כהן לויתי מפלוני מנה ותימי הכדי או הכי בעי' אי אמרינן אכולהו מילתא קמסהדי או אמנה שבשטר קמסהדי היינו גופי שכתוב בשטר שהלוה בעצמו כתב השטר וכתיב אני פלוני כהן ותימי הכדי או י"ל דהעדים סהדי אהלוה ולכן לא דקדקו אחר הלוה וסמכו על מה שהחזיק בעצמו הלוה ואז אין מעלין מעשרות ליוחסין ולאפוקי כשהעדים כותבין השטר וחתומים תחתיו בודאי אמרינן שהעדים דקדקו היטב וסמכינן עליהם מעשרות ליוחסין ואמרינן אכולהו מילתא קמסהדי וא"כ לפ"ז קושי' התוס' אינו קושיא מה שהקשו מהא דפי' גט פשוט גבי שני יב"ש יכתבו כהן דזהו קאי על העדים והם שאמר בלשון יכתבו שקאי על העדים ואז אמרינן שבודאי דקדקו היטב לאפוקי כשכתוב בלשון אני פלוני כהן שהוא הלוה בעצמו והאיבעיא בגמרא הוא כשהלוה בעצמו כתב אני פלוני כהן כו' ואז אף שהעדים בעצמם אכולי מילתא קמסהדי מ"מ אין מעלין ליוחסין מאחר שי"ל דסמכי אדברי הלוה שכתוב והחזיק עצמו כן וכן נראה דעת הרשב"א וכמ"ש הר"ן בשם הרא"ה בפ"ב דכתובות וא"כ בנ"ד שכתוב בכתיבתם בלשון סהדי או אמרינן אכולי מילתא קמסהדי בפרט בשינוי השם הזה בלשון ביניבירדה ואף שהשמיט הר"ן שם וז"ל אבל הרמב"ם ז"ל סבר דאפילו בלשון עדים נמי מספקא לן וטעמא דמילתא לפי שאיפשר שהסופרים סומכין על שמות בני אדם שהן מוחזקים בעיר וכיון דחזו ליה דאוכל בתרומה וקורין אותי כהן איהו נמי קרו ליה כו' ע"ש וא"כ לפי דברי הרמב"ם אף שבלשון סהדי נמי מספקא ליה וא"כ בנ"ד אין סומכין על השם שכתוב בכתובה לכתוב כן בגט וכן נראה שהוא דעת הטור בא"ה סי' ג' שכתב ג"כ בלשון הזה ואפי' מעשרות מעלין לכהונה כיצד כתב בשטר פלוני כהן לוה מנה והעדים חתומים תחתיו הרי זה בחזקת כהן אבל לא ליוחסין ע"ש וא"כ לפ"ז אינו מחלק בין בלשון סהדי בין בלשון הלוה.

וראיתי בתשובת הרשב"א הביאו הב"י בסי' מ"ט וז"ל על שני יוסף בן שמעון וכתוב בשטר אני יוסף ב"ש כ"ר לויתי מפלוני ואפילו עדים חתומים בו לא אמרינן בכי הא אכולהו מילתא קמסהדי כדאמרינן בפ"ב דכתובות אבל אם היה כתוב בשטר אמר לנו יוסף בן שמעון כ"ר נרא' דהוי סימן כי היכא דאי כתבו יוסף הכהן ב"ש כו' ע"ש וא"כ לפ"ז דאפילו בב' יב"ש אי כתוב בלשון אני פלוני כהן לא אמרינן אכולהו מילתא קמסהדי וזהו כמ"ש לעיל ג"כ מ"ש הר"ן בשם הרמ"ה וזהו שלא כדברי התוספות שמחלקים בין יב"ש א' לב' יב"ש ולפ"ז קושי' התוס' ליתא וכמ"ש לעיל. ולפי מה שכתבתי בשם הרמ"ה והרשב"א שמחלקין בין אם כתוב בשטר אמר לנו ובין אם כתוב בשטר אני יוסף ב"ש והיינו משמע דהעדים נמי אכולהו מילתא קמסהדי א"כ לפי דבריהם צריכין אנו ליישב מאי דאמרי' בגמרא דכתובות הכי אי מעלין מעשרות ליוחסין כו' דמשמע אבל לתרומה פשיטא דמעלין וקשה למה הלא עדים לאו אכולהו מילתא קמסהדי וי"ל דמ"ש דלאו אכולהו מילתא קמסהדי לאו מילתא נוגר שיעידו על מה שאינם יודעים ולא ידקדקו אלא שעדים בודאי מדקדקים רק כשכתיב בלשון אני פלוני כהן או סומכין על הלוה שמחזיק עצמו בכהן והספר כשר באמר שאתי אכולהו מילתא קמסהדי וסומכין ע"ז לענין דרבנן אבל לא לענין יוחסין לאפוקי אם כתבו שם ואמר לנו סומכין שבודאי דקדקו היטב וסומכין עליהן ועיין בס' גידולי תרומה שער ל"ג ובמ"ש מצאתי הרב הגדול בעל שפתי כהן מה שמקשה על הרשב"א הנז' בפ"ס ולפי מה שכתבתי דברי הרשב"א נכונים ותמהני על הרב בעל המפה שהביא תשובת הרשב"א הנז' ובשלחנו הטהור בא"ה סי' ג' כתב בסעיף ב' כתב הרב הקדוש הב"י דאפי' מעשרות מעלין לכהונה כיצד הרי שהיה כתוב בשטר פלוני כהן לוה מפלוני והעדים חתומי' תחתיו כו' וא"כ משמע מהם דדוקא כשכתוב בשטר פלוני כהן לוה מפלוני אבל אם כתוב אני פלוני כהן אין מעלין וצ"ל נרבותא דאפילו באני פלוני כהן ג"כ מעלין מעשרות לתרומה בזמן הזה דדוקא ליוחסין אין מעלין בודאי י"ל שמעתיק שם הב"י לשון הרמב"ם לפי שהרמב"ם חולק עם הרשב"א במה שמחלק הרשב"א בין כתוב ואמר לנו או אני פלוני כהן ומיישב בזה קושיות התוס' הנז' וכמ"ש לעיל ולאפוקי הרמב"ם חולק על הרשב"א וכמ"ש הר"ן והבאתי לעיל לפי שהרמב"ם סובר כדעת התוס' שאינו מחלק בחילוקו של הרשב"א אבל על הרב בעל המפה תמהני שהביא בח"מ הנז' דעת הרשב"א שמחלק בזה וא"כ בספרו הנ"ל הי"ל להביא שם על ני הרמב"ם שהביא ב"י בספרו סתמו דאפי' בלשון אני פלוני כהן מעלין מעשרות לתרומה וכפי דעת הרשב"א וכמו שכתבתי ליישב. דעת הרשב"א במה שמשמע בפוני הטור אבל לתרומה מעלין.

וגם דברי הב"ח מגומגמים שם בא"ה סי' ג' שכתב ואפי' למעשרות מעלין בגמ' אלא לא צריכא דכתוב ביה אני פלוני כהן כו' ותימי הכדי כו' וה"ל נראינו דה"ה בכתוב בו פלוני כהן לוה מפלוני נמי אמרינן אכולהו מילתא קמסהדי דמאי שנא כו' עכ"ל וקצת כלפי לייא דאדרבה כשכתוב בשטר פלוני כהן לוה מפלוני ותימי הכדי או כ"ע סברי דאכולהו מילתא לפי שכתוב לשון סהדי ולאפוקי כשכתוב ביה אני פלוני כהן כו' י"ל דלאו אכולהו מילתא קא מסהדי וכמו שמחלק הרשב"א. **וראיתי** בתשובת הרב הגדול מהרא"נ"ח בסי' כ"ב בשאלה ומתוך שלו בדברי בעה"ש בדין כהן שנירש ולא נכתב הכהן בגט שיש לפוסלו אפי' בימי האמוראים כדאיתא בפרק שני דכתובות אין מעלין מעשרות ליוחסין משמע שכתבו במעשרות הכהן כו' וכי עלה מהרא"ש דמשמע דוקא בימי האמוראי' היו כותבין אבל בימי התנאים לא היו כותבין כהן בגט והוא דתנן בג"פ בשני יוסף ב"ש דאם היה אחד מהן כהן יכתבו כהן ולא קאמר אם היה אחד מהן כהן יש היכר, משמע דבימי התנאים לא היו רגילין לכתוב כהן ומקשה שם ליתא דנתאם ליכא הפרש בין זמן האמוראים לזמן התנאים והוא פלוגתא דמעלין קאי אמתניי' דפי' גט פשוט דתנן הכא ואם היו מוחזקין יכתבו כהן כו' וכתב וז"ל ואמר מצאתי על דברי התוס' שם בכתובות ראיתי שזאת הקושיא היא מתורצת הרי והיינו בתירוצו של התוס' שמחלקין דדוקא בהוחזקו שני יוסף ב"ש או אכולהו מילתא קא מסהדי ומש"כ בלא הוחזקו וא"כ אי אפשר לומר דקאי הכא פלוגתא דמעלין אהא דגט פשוט דא"כ היכי קאמר אמנה שבשטר קמסהדי ע"כ. הנה קושית מהרא"ש מעיקרא אין לה שחר דאמר דעיקר האיבעי' ופלוגתייהו קאי אמנה שבשטר בגמ' ג"פ ואיך סידרו פלוגתייהו בסדר נשים ועיקר פלוגתייהו בסדר [נזיקין] וגם מ"ש שבתירוצו של התוס' מתורצת הקושי' הנז' א"כ קצת לפ"ז מה שכתבתי שהרשב"א מחולק עם התוס' ולמ"ש הרשב"א מתורץ קושיות התוס' בענין אחר והיינו דהא דגט פשוט איירי שהעדים כתבו בלשון סהדי משא"כ בהא דכתובות דאיירי שכתוב בו אני פלוני כהן כו' וא"כ קושיתו בעיקרו עומדת דלא הוה פלוגתא דמעלין קאי אהאי דגט פשוט ואינו קצת ע"ז דא"כ היכי קאמר אמנה שבשטר קמסהדי. וגם קושיא דכהאי גוונא מפורש כגון דאמר אני פלוני כהן ותימי הכדי. ולאפוקי בג"פ איתא שם במשנה אם היו מוחזקין יכתבו כהן וקאי אעדים ולאפוקי לפי שתירצו התוס' אין לומר דהא בכתובות איירי בדלא הוחזקו וע"ז קאי האיבעי' והפלוגתא ומשא"כ בגט פשוט איירי בהוחזקו דא"כ קצת דהוה ליה לפרש דעיקר האיבעיא איירי בלא הוחזקו ולאפוקי לפי תירוצו של הרשב"א אינו קצת דהוה להם לפרש דעיקר האיבעי' איירי וכו' כשכתוב בלשון אני פלוני כהן דהרי חילוק זה מבואר שם בהדיא וגם בשאר דברים של מהרא"ש בתשובה הנז' יש לפקפק כי רק באשר שאינו מענייננו קצרתי.

איברא כשנצא מכל הנז' שהרמב"ם והרשב"א והתוס' מחולקים אף אם כשלא כתוב בשטר בלשון עדים אי אמרינן אכולי מילתי קא מסהדי. וא"כ בנ"ד לענין גיטין אזלינן לחומרי' ואין סומכין על השם שכתוב בכתובה שיכתבו ג"כ כשם זה בגיטין. **אמנם** כד מעיינת ודייקת בלשון הר"ן הנז' שכתב בשם הרמב"ם (נירסי' אחרת הרמב"ן) וז"ל וטעמא דמילתא לפי שאיפשר שהסופרים סומכין ע"ש. וזהו דוקא שייך אם הסופר כתב הכתובה והעדים חתומים תחתיו לאפוקי אם העדים בעצמם כתבו הכתובה או איפשר יש לסמוך על הכתובה ואמרינן דאכולהו מילתי קא מסהדי וגם הרמב"ם ז"ל מודה בזה ואיפשר שהטור נמי מודה בזה דמעלין מעשרות ליוחסין וג"כ נוכל לתרץ בזה קושיות התוס' הנז' אליבא דכ"ע. ולפ"ז איפשר ליישב מה שקשה לפי מה שהעתקתי תשובי' הרשב"א הנ"ל מ"ש הב"י דמשמע כשכתוב בלשון סהדי או אמרי' דעדים אכולהו מילתי קמסהדי וכד מעיינת בתשובי' הרשב"א שבדפוס סי' אלף קל"ו וז"ל ואף מפני שחתמו עליהם העדים אין בכך כלום דעדים לא אכולה מילתי קמסהדי וכדתנן הצורר על הגדה וזה תחים עליה בצד כו' ע"ש וא"כ משמע משם דהרשב"א סובר דעדים לאו אכולהו מילתא קמסהדי וזהו סותר מ"ש הב"י בשם תשובות הרשב"א וליכא למימר דשם איירי שלא כתיב בלשון סהדי. **דכד** מעיינת שם תמצא שז"א אלא לפי מ"ש לעיל לחלק בין כשהסופר כותב השטר ובין כשהעדים כותבין השטר ומיתמי' וא"כ י"ל שמ"ש הרשב"א בתשו' שהביא הב"י איירי שהעדים בעצמם כתבו השטר ואז אמרי' אכולהו מילתי קמסהדי וכי שם קאי אשני יוסף בן שמעון ודקדקתי לעיל שמבואר במשנה גבי שני יוסף ב"ש יכתבו דורות או כהן והיינו שהעדים בעצמם כותבין השטר ואז מדקדקין היטב. ולאפוקי מ"ש בתשו' הרשב"א בדפוס דלא אמרינן אכולהו מילתי קמסהדי היינו כשהוא כתב של הסופר ואז לפעמים סומכין על הסופר בקצת דברים שאין מעכבין בעצם השטר.

אמנם זהו דוחק לפי שקצת ע"ז דלמה ליה להרשב"א לחלק בין לישני דידיה ובין לישנא דסהדי ה"ל לאיפלוגי בדידיה שכל השטר הכתיב בלישני דסהדי רק יש לחלק בין כשהעדים עצמם כותבין השטר או הסופר כתב השטר אכן ראיתי ליישב השני תשובות הרשב"א דמ"ש בתשובת הרשב"א שהובא בב"י דבלישני' דסהדי או העדים אכולהו מילתי קמסהדי היינו דוקא במקום שלו גבי יב"ש לפי שכתבנו לעיל בשם התוס' שמחלקים בין היכא דגט פשוט דשם איירי בשני יב"ש ואז מוטל על העדים לדקדק כו' וא"כ לפ"ז תמצא' שכתבתי לעיל שהרשב"א מחולק עם דברי התוס' הנז' אבל מ"מ מודה דדוקא במלתא דתלוי בעיקר השטר כגון גבי יב"ש אז אמרינן אכולהו מילתי קמסהדי כשכתוב בלישנא דסהדי ומשא"כ כשאינו תלוי בעיקר השטר והשם כתיב בלישני אני פלוני שלוה כו' אף שהעדים חותמים לעצמן גבי שני יב"ש או לא אמרי' אכולהו

אכולהו

Digitized by Google

לומר מילתא דמסתבר כי טעם הערים והמטור שם ועיין בכנסת גדולה סי׳ מ״ט . וראיתי בתשובות מהרד״ג ח״ב סי׳ רס״ח שכתב וז״ל שאלה בשטר שכתוב בו פה סהדים ח״מ מעידין שטר פלוני שכתוב כך וכך כו׳ אם מעלין אותו להעיד כפים והחרמה כו׳ תשובה עדות גמורה היא להעלות ליחתם עד ומ״ת כיון דמהדי לכולהו מילתא דמסתבר הכי שכתוב בשטר או מעידין שמכר פלוני שדה שהמוכר שלו הוא מעיד לשדה לראובן הרי שתסי׳ עדות זו לראובן שמשדה שלו כתב הריטב״א בשם רבו כו׳ עד ולי נראה ליתן דבשלמא גבי שרה היכא דמסתבר שהיו מעידים (דהיינו לעיין מערים) דומיין דשוי לערים כו׳ והוי עומד תחיד בשדה מעיר שהמוכר שלו הוא מעיד לשדה לראובן הרי שתסי׳ שמשתעבד כו׳ תמיד לפיכך אין מדותין עדות ראיה כו׳ אבל גבי כהן אין קורין לכהן תחלה היכא דיש כהן אחר בעיר ולפיכך נתנו ואזלין תותו ליוחסין ע״פ עדות זה כו׳ ע״כ .

דינה לפי דברי כמה שתחלק בין שימוי מערים לשאר לערים ס״ל כן מזה יש ליישב ג״כ הטעי תשובות של הרשב״א כי מה שכתוב בתשובת הרשב״א שבדפוס חייבי ג״כ שכתוב במעיד מעד פלוני ושקדם כו׳ וצ״ע כתב הרשב״א ומה מפני שחתמו עליו סהדים אין כך כלום דסהדים לאו לסלולו מילתא קמסהדי והיינו דומיא דמ״ש מהרד״ג לחפוקי מ״ש הרשב״א בתשובה שתבא בס״י כו׳ מי מחויבים סהדים לקדקו שזהו דבר שנוגע בגוף עצמו, וכד מציינת בתשו׳ מהרד״ג הנ׳ תמיה שדברי הרשב״א שכתבת הרי״ן הנ׳ ותמהני שכתבת דברים כל״ל כתו מפיו מה חיים בזה ובחמת זאו מחלוקת ישיש בין הרמ״ה והרשב״א להרמב״ם (הרמב״ן) וכמעתר בר״ן המזכר לעיל כשלם ממנו דברי הרי״ן הנ׳ ונם דברי הרשב״א מה שהוא בדפוס . ועוד רשיתי בתשובות מהרד״ג כ״ש שתחלק שם כתוב בלשון שהרי כו׳ פשיטא דאטולי מילתא קא מסהדי עד ואו ללא נרע הוי סהדותא מעדים המסיימים לפי תומן דקי״ל דמעלין ליוחסין כו׳ וכן מסיים בסוף שתשו׳ לעיין תרומה דדבקן לפיש מ״ש נתנן ופשילו במ״ש לעיל לתרומה לחוריית׳ וליוחסין בעיין תרתי ופשיט במסיימין לפ״ש הני . לע ידעתי מ״ש לליוחסין בשלי״ת הני שהרי ליוחסין בעיין עדות ממש וכמ״ש הרמב״ם בפ״ב מהל׳ מ״ב ור״ל ויזהו כאן המיוחס כל שהעידו שני עדים שהוא כהן כ״פ כהן ופב״פ עד היה שליט נרך בדיקה כו׳ משמע שכתב שריך עדות נאורה ע״ש . וע״ש בסוגיא דכתובות פ״ב בשובדא דיומאן חוכל חלות ונם במשנה תלו נתמנו בגדלן מה שרלו בקטן וכמ״ש שתום, שב . והנה מטהר מכל מה שכתבנו לעיל לפיפשר דשם סהדים במעמד כתבו בכתובה תמרי תלוה מילתא קמסהדי ויש לפמיך עליהם בכתיבת הנע נם לעיין ניעין כפי שכתבו . ואף שם לא כתבו הסהדים בעצמם יש לפמוך עליהם בכתיבת הנע נם לעיין ניעין כפי שכתב מהרי״ט בשם פירחוח דבר שבשטר כתובה נכתבה בפירחוח שהרי״ף שהיתה נקרעת סירחוח דרוב, קרי נם סרחוח רק לפי שבשטר כתובה נכתבה בפירחוח ניתרה בשם פירחוח , ואף שחות שפ״ת ושות ס״ת היום ממוצע מחר ומכ״ש בכ״ד בשם ניעוידה אף שם יש לכתוב, ניעוידה מחר שזהו ממוצע מחד לחתיות בת״ף ומניו שכתוב בהדיא כן בכתובה היו מעכב . ואף שיש לחוות זה כי כד מציינת נם, שחות בשות ס׳ הירחוח מ״ש בשם מהרי״ם בשם בשם פירחוח לפי שהיו שיטו בשם הלא קשטיליא חומרי, בה״ת ומשטי פורטנאל חומרין בפ״ת ואין חלוקתן בשם זה הלא במעמד סלמון כו׳ ומשמ״כ בכ״ד שם רחוי לכתוב בשם ניין ונידם וכתב ניעוידה משמע שיטו בשם שפרש נדול ומקרי שיטו בשם ושם רחוי לכתוב ניעוידה בו״ו וכתב בבי״ת יש ג״כ ספרש נדול ניישם שהבי״ת ל״ל רשויס . וסרבה הקפיד ע״ז מהרשד״ם וכמ״ש נם מעל״ת . **אבל** ז״ל כ״כ דמיים כי שם נעשה להפך בזכות של הסופר מצר כתב בכתיבה בשם ניעוידה בשלי״ת דבשי ווי״ן דוחלי הוא שיש עוד להסתפק בשם ניעוידה שם בכתוב וויעידה בשי ווי״ן דוחלי גלוי לפניו מ״ש נשל הלנום נפ׳, קב״ם בדיני שחות חות ו׳ וחלף ירחמ בו״ו רק פוני״ל כותבין בפ״ת תחלה ובתב ס״ל משום שתנו קורין בל״ת פוני״ל הפ״ת רפה כו׳ ותולם וזה ס״ת בכתוב בו״ו שלי״כ סיימו לריכין שיר ו״ו שניה מחתת החולם וסיה משתנה הלשון שהיו קורין תותו כמו שקורין שמר שי ווי״ן בל״ת שקורין תותו כמו ו״ו תחת בלשון הקודם לפיכך לריכין בכתוב פ״ת רפה כו׳ ע״ם ות״כ בפ״ת בשם בזה בל״ד שם כותבין ניעוידה, אף יש לומר שיקרא סו״ו כמו פ״ת רפוי כזה ניעוידה לבן היה מסופק הסופר שיש בכתוב ניעוידה שבי ווי״ן ולכן כתב מחתת חצה זה שית ב׳ ניעוידה בי״ת רפוי, שהיש בשטום ו׳ ו״ו של ניעוידה. ואף שיש לומר שם נלטום פ״ת בשם פוני״ל בשלי״ת מחתת הספק של שצד שיהיו קורין תותו כמו ו״ו ניעוידה בשם שיקרא סו״ו כמו פ״ת רפוי כזה ניעוידה לבן היה מסופק הסופר שיש בכתוב ניעוידה בי״ת רפוי, שהיש בשטום

אמנם למעשה נ"ע נהגו כפיני ופטר כדי לתי שכלי ממעת שרשיתי כפ'
שמות כשם כיי"ן וכידה מ"ם שם כשם הר"י קאלדרון ומח"כ כתב
כשם שכשם רופים סנמוים מהרלמ"ח ומהרר"מ פלסוף ומהררי"ם שנתנו
שני ניטין שכור סיו"ד של וכידה שממעת נקוטרים כשמות חסר כין הוי"ו
לט"ן של וכידה כוהמי לא נתנם נתנו שני ניטין כמכואר כפוסקים שתין ליתן
שני ניטין רק מדוקק ושכח חמיו הגאון מוהרש"ך בשל כספר שמות הנ"ל
מאר היה מקרן נהול וס' חיים לידו מאר מפח ולקח וקיבל קיטרסים ומדר
ניטין מרכני מככנים וספרדיים ושים מזכיר כשכרו הנז' רק שם ניין כידה
וספיקו הוא שם לכתוב כיו"ד או כלא יו"ד נם בלי"ם או כי"ח לנסוף וסכל
מודים שכשם שני תיבות וכמו כדרלעומר דלגו מריפות דספק ליה ספרת נב'
תיבות וכמו יום טוב ושם טוב מכל לכתוב כיטיודה כתיבה מחת זה כשם
חיכו נזכר נספר הנז' . ומעל"ת כתב כשתכו שכל הנשים שכשידכם חיכם
נקרחים רק כימיודע ולא ניין ויד"ח וחמיו נתנדל נשם וחיכו מזכיר מזה
כשם כלום רק כשם כיי"ן ויד"ח ומלו שים מן הרחוי לכתוב שם ס' כימיודע
לא היה שותק מלפרי כספרו כשם הזה שיש חילוק ניו כספרדיים וכפורטנזל
כשתיבת כשם הזה וכשתוכה של כשכם הזכות נקב"ק כילונרחדו שכת
כמכ"ת ליירה מאר פעירת חביו ז"ל כמכואר כשכתק מן כשתוכ"ם מאר
כידי ומן כרחוי שיחקור מעל"ת כשיב הנ' מקירות מאר כשתוכות הנכתבות
כחי חביו נסיות שמכתבו דמר רחיתי כשם כשכם כזכות מורנל מליכם
וכמ"ם לשל. והנה נודלי שם סיו נ"ים נפני פה כשים והכשכם הנז'
לשחנרם סייתי מטה לכתוב שם כשכם הנז' על פי כתוכתה ומר פתח לי
פתח שיש לחלק כשם כשכם הנז' ניו כספרדיים ופורטנזל וכתב שלפ שכשם
הזה ניו כספרדיים היה מן הרחוי לקרות כשכם כי"ן ולא כי"ן מ"ש
קורחין חותה כי"ן וג"כ שאר כנשים שכשם הזה שמקוכתכם קירחין
כי"ן והיה מן הרחוי לחקור כחיזה מקום קורחין חת שמות הנשים כשלה נלעון
כי"ן ומיפשר שלפ נלעון כספרדיים מוכח קורחין כי"ן וכפורטנזל קורחין
כי"ן מ"מ כשרוחים לקרות שמות הנשים כימיודע והיה רחוי לקרות כשם
הזה ניו כספרד ים ניו ויד' דהיינו שיהיה סיו"ד של ניין נרשמת ולא
נכלעת מ"מ כרחיות מכיח שקורחין חותה כימיודע שמליטין יו"ד כשיה
חאר סיה מן הרחוי לחיות נשה ומחמת הכלעת היודי"ן כשלה קורחין חת
שמות הנשים כשם הזה כתוב וח"כ ול"ז מה שמציח כספר
שמות כשם כשמוים ניין וכידה סיינו לפ שקירחין חותה תמיד כי"ן וכידה
כיו"ד נשה מ"מ רחוי לכתוב נשם ניין וכידה כיו"ד נרשמת ונשה לא כיו"ד
חחת ונשה כי מה שקורחין חותה כי"ן כיו"ד חחת חינה רק קיטר כשם של
כיי"ן וכמ"ם נם מצל"ת מה שכוכה כפוסקים במדכי פ' כשולה כמקומות
שקורחין נקפורה פורש ול"ל לכתוב רק קיטר כשם כוי וח"כ נפ"ז היה מן
הרחוי לכתוב ניין וכידה כמכואר כקומרים של כשמוים שמציח נם' שמות
ומה שמציח מר רחיה לכתוב כשם כימיודע מפ' כחרומה שכוכה נכ"י שכתב וז"ל
מכל מה כשם שכתוב נשם קירחין חותה כל כמקומות שמכירין היות מצ"פ
שים ל מדיין שאר שמות שחין מכירין חותה יכול להיות דמפי לכתחלה
כאר ומה לשם מר לנמוד ג"כ נ"ל לכתוב שם כשכם כימיודע"ל וזה היה
רחיה כי תיבת מ' חמרי' שחין זה קיטר כשם לאפוקי מ' חמרי' שזהו קיטר
כשם מ' היה רחוי לכתוב נשם קיטר כשם וכמ"ם כמרדכי הנ' ובשאר
מקומות כפוסקים ופ"ה נכ"י, מ' נאמר שכאמה זה למ"ם כפוסקים כוכא
נשבל כשכה וכלכוש פ' קכ"ם דשם כשם כקבר הוא כשם בפני עלמו כנון
שלחנו חנן כותבין שניים לחנן דמחקרי חנן ומ"כ ס"ם נכ"ד היה רחוי
לכתוב כן כי"ן דמחקרי כי"ן כי' ולא דמי להא דשמרי' נשמ' דנ"ם ונוכ
הגזול נבי אלו תלת מילי דנשחני שמייהו כירסף כבל למ"ם נניטי נשים
כי' דמשמע שאין נריך לכתוב שם כרחמן כל סייה דוקא נבי כורסף כבל
שכשחני שמייהו ונשכח שם כרחמן לנמרי ולאפוקי נ"ד מקרי קיטר כשם
שהוא שם נפני עלמה נמקום אחר ורחוי לכתוב ניין וכידה דמחקרי' ניו
וכידה . וכזה נ"כ מדחין דכרי מר כשם שרשם להניח רחיה מן סקומרים
שכוכה נכ"י וגם משם חיים כיבנם כי'. ולבי מומר לי דשם ניין וכידה
שקורחין כין וכידה שוא קיטר כשם שכיין ויוד אחת מכיין אחר סיתה רחויה
לחיות מרנשת כמנמע ועל פי שרשרנ נכלעת יו"ד שרשרנ שסיתה רחויה
לחיות נשם ומשנית נשה . מכמה שחמים לבי חומר לי כן מדע מחאר אחר
כחוב נכחתו שכוכם נשם ס' יקרלו כקטלתכם כשנים אשר שמותיהן כך ניו
וכידה . ונחחת זה כשם שוא מנשון שחרדי ונריך לחיות ניו אלו נדולי
שזהו שם ניין וכידה רק שקיטרו שם ולפ שחיני כקי נשיב לנשון
שפרדי ופורטנזל מ"מ ירנים מר בעלמו כשרנל דטוה שאלת היוד נריכה
לחיות נשה ומורנשת ומרוב שרשרנ שקשה לנשים סיוד מחחת זה מחרת
לחיות נשה וכמנמע לשון פורטנזל ואיני יכול לכרין שכיד כתוב רק פל"ם
וכיותר שהניחו לי שפרדיים כשכשם משה נבית שכרחה מ' חומרת שכרה
לה ש"ם כי"ן וכידה וזה כלשון שקודם שיסיים סוכה משה ומשל"ה כשקורחה משה
לשרנים סיו"ד של ניין לעשות שני תיבות כי"ן וכידה ומשל"ה כשקורחה משה
לא לחותה מ' מכלין סיו"ד הנ' כלו נקרחת כימיודע כחיכם חחת וזה
מחחת שרשרנ לשונם ופ"ם שמקור של זה משם הוא ניין וכידה . ושוד
שלית נלב לפי שמוד כרשל כחומש . ולבי פני הומש. נסיות שפני כוגם יקוד

Digitized by Google

אמנם מירלי סורשה מי כשרש כחומר משה מים וחשם שמרות שליכה
רלוי נלשם ידי שלשים שנ' נם' שמות כשם ניין וכידה וכשרש
לזכרי

לאביו ואמיו שהיה הקרן בשמות אלו וכמ"ש לעיל ולא עלתה דעתו לדבר אחר רק לכותבו בשני תיבות ביין בשני יודין ובנון פשוטה . ולכן לפטור את האשה בגט אחד אי אפשר מפני הספיקות הנופלין בגט הזה . והלואי שנצא ידי חובתינו לכותבו בשני גיטין כרחם צריכין אנו לדקדק מה שהובא בס' שמות שמצאו בקונטרים הגאונים השמות ביי"ן ויידה חסר יוד אחר הוי"ו לכן נתנו עוד גט אחר וקשה באמת למה לא היה די להם בגט אחד שסידרו כפי מה שמצאו בקונטרים השמות חסר יוד אחר הוי"ו , אלא נ"ל שחששו שיספו בזה הגט שאם יכתבו חסר יוד אחר הוי"ו של ויידה יש לחוש לכמה ספיקות או שיאמרו שיש לאשה הזאת שתי שמות והוי"ו של ויידה הוא כמו וגם פירושו הוא שם האחד הוא ביין והשני הוא יידה וזהו ביין ויידה כמו וגם יידה . ואעפ"י שזהו דוחק וחששא רחוקה לטעות טעות כזה כי לא דמי לשם טוב שיש לחוש לטעות זה שמא"ע שהוא שם בפני עצמו וגם יום טוב וכמו שהובא בס' שמות בשם שם טוב וגם בשם אורוסו' ומשא"כ בשם ביי"ן ויד"ה לא מצינו שמות כאלה בפני עצמם מ"מ כל מה שאנו יכולין לתקן מתקנין וגם יש עוד לחוש שלא יקרא הוי"ו ויידה בפת"ח וכמ"ש גם מר לכן סידרו גט אחר והטילו יו"ד בין הוי"ו לנו"ן של ויידה וכמ"ש הרב בעל מ"ב בשם מלכה מילכה אף שבתורה כתיב מלכה חסר כותבין בגט מילכה וכמ"ש מהרא"י בפסקיו בשם ירחמאל בלא יו"ד מ"מ כותבין ירחמיאל ביו"ד אם נקרא כן ובנ"ד אנו מוצאין בכתובה ביו"ד קודם הנו"ן וגם הכל קוראין אותה ויידא בחיר"ק רק הספק אם מה שקוראים אנו את האשה הזאת בינויידה הוא קיצור השם מן ביין ויידה וא"כ צריכין אנו לכתוב ביין ויידה כמו לפורס פורה או השם של בינויידא הוא שם בפני עצמו . ועכ"ז יש לסדר שני גיטין דהיינו גם בשם ביין ויידה כמבואר בס' שמות בשם הגאונים הנז' כי פן זהו העיקר השם שלה ומה שקוראין בינויידא הוא הבלעת היוד של ביין והוא קיצור השם . ואף אם נכתוב ויידה מלא יוד אינו מזיק מאחר שהכל קוראין אותה בחיר"ק ויידה וגם בכתובה מלאו כן מלא ובנדון של הגאונים הנז' אפשר שלא נתברר להם אם קוראין אותה בחיר"ק לאפוקי כל הפוסקי' מודים שאם ידוע שקוראין בחיר"ק שכותבין יוד כמו מילכה מלכה וירחמיאל שמביא מהרא"י והב"י ושאר האחרונים לאפוקי עיקר הספק הוא בנ"ד כי פן השם בינויידי הוא שם בפני עצמו ואינו קיצור השם מן השם ביין ויידה . וכדי לסלק הספק הזה צריכין אנו לחקור אחר כל הכתובות של הנשים האחרות הנקובים בשם הזה הנמצאים שם בקהלתכם מאחר שמורגל שם שם האשה הזאת כפי כתבו דמר . ולכן אם כיונו לכתוב בינביניד' בכתובתם אזי יסדר הגט בשם הזה כי גם דעת מר מסכמת לכתוב כן כמו שכתוב בכתובתה רק שעומד בפניו הספק של מהרשד"ם אם לנקוד הבי"ת ברפי ובקהלתכם בלאו הכי אין חוששין לספק זה בשם הנאר כאלו שמנקדין ברפי וגם כל האחרונים חלקו עליו בשם נחמילה וכמ"ש ג"כ מר ובפרט כמ"ש לעיל בכתיבת השם הזה בינביניד' יסולק הספק שלא יטעה ויקרא בינו יוידה ושאר ספיקות הנז' וג"כ אמרינן הדדי אכולהו מלתא קמהדרי צריכים אנו להשוות הגט עם הכתובה כל מה שנוכל להשוות אותם. ואם לא יוכל מר לעמוד על אופיה של הכתובה אזי נלע"ד שיסדר הגט השני כזה אנת אנתתי ביטוידא כפי אשר הגידו לו בעלי הלשון של פורטוגאל שכותבין שם הזה ביטיניד' בצירוף טעם לשבח שכתב מר ולחשש שלא יקרא בינו יוידה אין חוששין כל כך באשר שהעידו לפניו בעלי הלשון פורטוגאל הנז' וגם בה"א לבסוף מאחר שכתב כן בקונטרים של הגאונים הנז' ואע"פ שאמיו דמר נסתפק בזה שכתב בספרו ולא ידעתי למה כתבו בה"א ולא בא"ף אין ספיקי' אלו מוציא מידי ודאי של הגאונים הנז' וגם מבואר הוא בב"י סימן קכ"ט ובאחרונים שאינו מעכב אם כתבו בה"א לבסוף במקום שצריך לסיים בא"ף ובפרט שכתב כן בכתובה בה"א ובשני גיטין האלה שיסדר מר יצא ידי כל הספיקות .

לכאורה היה נראה לענ"ד לפטור את האשה בגט אחד שיכתוב בגט אנת אנתתי ביין ויידה דמתקריא או המכונת בינויידה באשר שהספק הוא קיצור השם ונראה שזהו קיצור השם שהוא שם בפני עצמו וכמו אלחנן חנן שכותבין שניהם וא"כ נכתוב ביין ויידה המכונת בינויידה . **אבל** ז"א דנ"ד אינו דומה לשם אלחנן חנן שקוראין כן בכל מקום כמ"ש בגמ' דב"ק חנן בישא רב חנן מתניה דבי נשיאה ואסיקו ליה חנן על שמיה פי' אנו מוצאין חנן המצרי חנן בן אבישלום דכתובות חנן מחגני פ' גט פשוט ומה שא"כ בנ"ד שהספרדים אינם קוראין רק ביין ויידה. וא"כ אי אמרי' שהוא קיצור השם דהיינו הבלעת היו"ד מחמת אגררת לישן לא נקראת מעולם בינויידה שהוא השם של פורטוגאל . וא"כ אין לפטור את האשה בגט אחד ולכתוב בקיצור אנת אנתתי בנויידי וכמ"ש בס' שמות דף נ"ג בשם נחמה נחמה שקורין אותה נחמה וז"ל ואם כדי לצאת מידי ספיקא של הרב ז"ל רוצה לכתוב אנת אנתתי דמתקריי' נחמה הרשות בידו כו' ע"ש ועלתה בדעתי שיכתבו ג"כ בזה הגט כן אבל המעיין שם תמצא שלא דמי לנ"ד דכ"ד ואין אנו יוצאין בזה הספיקות ועל פי הסברא מוכרחים אנו לסדר שני גיטין בנ"ד כדי להוציא ידי כל הספיקות. ועיין בב"י סי' קכ"ט במי שנשתנה שמו והוקבע לו שם אחר ונשתקע כו' וכתב ב"י בשם הפוסקים דצריך לכתוב שני גיטין כו' וע"ש עוד בנדון זה לפני זה בעובדא דמהר"ף באחד שהיה חולה והחליפו שמו כו' והצריך הרב ב' גיטין כו' ע"ש ודברי הב"י ל"ע לכאורה · ולא רציתי להאריך בזה כעת וישמע חכם ויוסיף לקח וכעת יספיק הקיצור וה' אלקי הצבאות יגלה עיני מפלאות . ויראנו מתורתו נפלאות . כ"ד אנכי עפר **ואפר"ים** מבית אהרן מווילנא :

שאלה קיט

מ"ש בגמ' דברכות פ' מי שמתו ובטא"ח סי' רמ"ה ובטא"ה סימן כ"ה דאסור לשמע מעתו בפני ספרי' עד שיעשה מחיצה עשרה ילמדנו רבינו באם שהמחיצה עשויה בסריגי חלונות שקורין גגאטיר בל"א אם היא מועלת או לא ואי אמרינן לבד .

תשובה

הנה לכאורה יש להביא ראיה ממשנה דאהלות פי"ג הסריגות והרפפות מצטרפין כמלא מקדח דברי ב"ש ובה"א עד שיהא במקום א' כמלא מקדח וא"כ משמע מזה שאין מצטרפין וה"ה בנ"ד איכא דב"ה אבל ז"א ראיה דבשלמא גבי טומאה לא אמרינן לבוד וזה ל"ע בי"ד סי' שע"א בש"ע בהג"ה ס"ד דלא אמרינן לבוד להחמיר משמע אבל להקל אמרינן לבוד והוא לקוח מדברי מהרי"ו ושם לא אמר להחמיר רק סתם שלא אמרינן לבוד משמע אף להקל וגם מגמ' דשבת פ' מי שהחשיך גבי פסקו את האהל בטפיח משמע אף להקל לא אמרינן לבוד גבי טומאה וא"כ לפ"ז בנ"ד יש לומר לבוד והיה מותר לשמע שמעה בפני ספרים אמנם ז"א דהא הטעם דאסור לשמע דבעינן והיה מחניך קדוש ולא יראה ערות דבר משא"כ במחיצה כזו מתחזיא ואסור והנלע"ד כתבתי :

שאלה קכ

נשאלתי בדברי הרא"ש פ"ק דכתובות שכתב וז"ל אמר ר"א האומר פתח פתוח כו' עד מצאתי כתוב בשם הר' יונה ועטו תלמידיו כו' א"כ היכא דאיכא חזקה כדלקמן שהיתה בחזקת בתולה אבל הכא ליכא חזקה דתחתיו נבעלה שהרי אביה קיבל קדושי' כו' ע"ש ויש להקשות אדרבה הא איכא נמי חזקה דתחתיו נבעלה שהרי קיבל אביה קידושיה ואם קודם לכן היו בתולים חוזרים וא"כ הליך רוצה הרא"ש להוכיח דאיכא לאמת שנאנסה מאחר שתחתיו נבעלה ואין לה חזקה כו' .

תשובה

נלע"ד שהדברים פשוטים שקושי' הרא"ש הוא על הר"ר יונה כיון דליכא אלא חד ספיקא אם הוא באונס או ברצון ולמה תהיה נאמנת אף שהיא טוענת ברי והא דקי"ל כר"ג דאמר ברי ושמא ברי עדיף היינו דוקא היכא דאיכא חזקה כדלקמן שהיתה בחזקת בתולה ושם קאי לענין הכתובה משא"כ לענין איסור אין כאן שום מיגו דאיכא ספק ספיקא ובמתניתין קאי לענין גביית כתובה אמרינן דאוקי אחזקה דשעת אירוסין ובתולה נולדה ומשא"כ בנדון של הרא"ש בשם הר' יונה קאי אם תהיה מותרת לו מכח שנאנסה תחתיו ליכא חזקה ר"ל שנאנסה דאיכא למימר שנבעלה ברצון דהא בודאי תחתיו נבעלה שהרי קיבל אביה קידושין וא"כ ליכא אלא חד ספיקא וע"ז אין כאן חזקה שתחתיו נאנסה כו' ולמה תהיה מותרת לו בחד ספיקא. וזהו יהיה המשך לשון דברי הרא"ש הנז' וז"ל א"כ היכא דאיכא חזקה שהיתה בחזקת בתולה ואוקמה אחזקה ותחתיו נבעלה לכן אין כאן מקח טעות אבל הכא דליכא חזקה שנבעלת באונס דודאי תחתיו נבעלה א"כ אין כאן חזקה שנבעלת באונס שתהיה מותרת לו ואדרבה אם אמרי' אוקי אחזקה שהיתה בתולה זהו גריעותא דודאי תחתיו נבעלה וליכא אלא חד ספיקא ספק באונס כו' ואסורה בחד ספיקא משא"כ גבי הנושא את האשה ולא מצא לה בתולי' דאיירי לענין גביית כתובה ואיכא שם ב' ספיקי' לענין איסור והיתר מותרת לו מחמת שתחתיו נאנסה או שנבעלה ברצון קודם שאירסה אבל לענין גביית כתובה אוקמיה אחזקה שהיתה בתולה ותחתיו נבעלה והנלע"ד כתבתי :

בעזר הבורא שמים חדשים . זכינו לסיים שער נשים .

Digitized by Google

שער המשפט

שאלה קכא נשאלתי גרמוכן שצזה מקח עם שמעון שיעמיד לו ת"ר עורות שיש משקל כל ע' ו"ד חקיות ושנים משקלם ע"ו חקיות ושיש ע"ז חקיות ושך כל זוג עורות מחוייב המוקח ליתן בשדם ז' לריות ואח"כ שלח לו המוכר ת"ר עורות כנ"ל והיה משקלם ט"ו חקיות והמוקח טוח שלח קיים שמעון לו התמי כנ"ל בשער שכל עורות שלחה ט הם כבדים ושמעון המוכר טוען שלח השבחתי לת מקחך וזסו ספסד לי שנטו וירים שבעורות שכבידים עם יותר ביוקר משקלים וכן יורט מורט ורציט הדין עם מי ושכמ"ש.

תשובה נלע"ד לדמות כ"ד למ"ש בגמר' דקידושין פ' כיצד משקח התקדשי לי בדינר כסף וכשלח לו זסב של זסב ומשלח של כסף מיהם משקחת רש"י הם הטצה לשכח ס"ז משקחת ומתרגין בגמר' דלח פלג שלח בשכח מעון דיחת ליה בחותו שכח כו' ועיין בגמר' שם דאיכא דיחת ליה בכספא ואיכא דיחת ליה בדסבא ופ"ש ופ"ח לפ"ז לפי מאי דקי"ל דאין שלכה כר"ש ופ"ב התנאי שוא קפידא ופ"ב ה"ש בכ"ד לף שכתן לו שעורות שהם כבידים יותר יכול לומר ח"א כמח שהם כבידים לף שהם כבידים יותר ביוקר ומשון שכל תוקף ובוו ככל מיזוקי סופרים ובפוף הטער נכתב שלבמעון המוב הנז' נתן שלשלת של זהב כמנוחר בש"מ הנ' ותבעו ר' יוסף הנ' שיעלם להם את הש"מ הנ' והשיב ר' יוסף הנ' מאי הטכחתי מיל המכרה ג"מ הנ' שלשלת הנ' עם שאר מטבעות ופרעתי להם עד כך מאה זהובי ואמרתי להנגמים הנ' שיתנו לי השלשלת הנ' ואני אפרע לכם המוב הנ"ל והשיבו לי הנגמים יעקב בר מרדכי יש בידו משכון הנ' (ואותו יעקב הנ' הוא מאר נשש יעשבו) ואמר יעקב הנ' לנגמים הנ' שיש לו דין עם ר' יוסף הנ' שילכו הנגמים עם ר' יוסף הנ' לפי ג"ד של ישראל ואשר יקיים ר' יוסף הנ' השש"ד מאר יעל מפי הב"ד מאי מחזיר לכם השלשלת הנ' והלכתי עם הנגמי הנ' לפני הב"ד עשור הטעה שהיה ליעקב הנ' עלי ואשר יעל אפי הב"ד קיימתי תבף והלכתי להנגמים הנ' שיתנו לי השלשלת הנ' כפי אשר יעל עשור יעקב הנ' והשיבו לי הנגמים שיעקב אשר שלשלת הנ' עם שאר כלי כסף וזשב שלו לק"ק בילגרמו ובאשר יש הוא בשעתו מכלן לק"ק בילגרמו מאי יעלה לכאן ק"ק בזוון השלשלת האבר והשיבו לו הנגמים הנ' באשר יעלה השלשלת לכאן מאי יחזירו לו המשכון האבר ושעת הנגמים מבואר בנוף השטובה זו ע"ש.

תשובה שאם נאון הנז' מתחלק לכמה פציפים ברוב גריכים אלו לכאר אם המלוה על המשכון הוא ב"ש או ש"ח ואף אם נאמר שהוא ב"ש גריכים אלו לכאר כאלה מעות של נקמה על המשכון אלו אם מקרי ב"ש או ש"ח ואף אם נאמר שהוא ש"ח גריכין אלו לכאר אם מלוה מעות של נקמה מי מקרי ש"ח או ב"ש וכן אם המוב עד המשכון ואם המשכון יתר על המוב או מה שצטרך עליו הנוי מבור המשכון הנ' ואשר שנאמר כל הש' גריכין אלו לכאר אם הב"ד מקרי פציפה או נגיבה ואפילו אי מוכים. **ומעתה** אתחיל ואומר ברוב מודות הסלוה על המשכון אם הוא ב"ש או ש"ח הלא מחוקת היא מבואר בשר היטב בנב' פ' השואין וכפי' המיים ומבואר היטב בפוסקים הנזכרים ומהרוים דהרי"ף והרמב"ם וזבי"ם פוסקים במלוה על המשכון דהוי ב"ש והיינו כת"ק דמתני' בהשואי, וכרב יוסף נבי שומר מגידה והרי"ף והרמ"ם ופיטבח פוסקים במלוה על המשכון הוי ש"ח כרבה נבי שומר מגידה וכשומר ופכרעת הפוסקים הלא המה כתוכים על ספר היקר בעטה"מ פי' ע"כ וב"י ובספרו הקנה ולא מלריך בזה מאחר שכשעה אין גריכים לזה בב"ד וכל שלריך לף לגיבה להפוסקים אך אבות בבני תרי ותלת מה שלריך ל"ד ונאמר לף לגיבה להפוסקים כר"י מקום דפרופה דר"י לא שכיח מכל כשלוה פירות דהוי המלה בזיל ורמ"ם להפוסקים כר"י והיינו כרבה ולא כרב יוסף להשלוה על המשכון ש"ח והיינו מעשה שפוסקים דפרופה דרב יוסף לא שכיח מ"ש בב"ד מודי, במלוה על המשכון ברופים דהוי ב"ש דלימא בהשומי דף ס"ב וז"ל המלוה על המשכון ב"ש ר"ש הלוסו מעות ש"ח הלוסו פירות ב"ש וס"ב ופ"ש ר"ש זר"י מלא בשלוסו מעות מבל שהלוסו פירות מלינה ב"ב הוי ב"ש ול"ב מלינה דספוסקים כר"י ורמ"ם להשלוה על המשכון הוי ש"ח והיינו כרבה ולא כרב יוסף להשלוה על המשכון הוי ב"ש וכו' ומעשים מכח ב"ש ומעשים בשבועות ב"ש ב"ש וכו' ומעשים בשבועות ב"ש ב"ש וכו' ומעשים בשבועות ב"ש ב"ש וכו'

שלא ממצא מרעהו היינו לפי שכח לאורות בשעות לדקה שפטור לפי' כפשוט' וכמ"ש הרמב"ם בריש"ה מהל' שמיטה ויובל לכן ממצא מלשמור ולא לחלק לעניים לפחות אם היה ממצא מרעהו ולא עשל הקדש וס"ה בשעות לדקה ס"ל דלא לימעוט מרעהו מלא שיהא פטור משבועה שלא פשע דומיא דהקדש אבל אם טרח בודאי שפשע מחוייב לשלם וכמ"ש הרמב"ם בריש"ב מהלכות שכירות ז"ל וירמה לי שפשע פשע השומר בעבדים כו' אבל אם פשע לשלם שפיטר פטור כו' ס"ה מלא משבועה וכן ס"ש שמשלם כו' אבל אם פשע כה חייב .

ואף שברמב"ם שם לא הזכיר בזה רק עבדים ושפחות וקרקעות ולא הזכיר מיניהו שם הקדשות היינו לפי שפשך המ"ש לפני זה להקדש ערוך מיניהו דלפ דבעבדים ושפחות הן כשעבים מ"מ תיקנו חכמים שיהו נשבעים על ההקדשות שבועת השומרים כיון שע"ז תורה שלא יזלזלו בהקדשות ולא"כ נלמד מה שמב"ם שפשע בודאי פשע בהקדש שמחויב לשלם ולכן ממצאו מלשמור ולא לחלק לעניים שהוא פטור לגמרי. אבל ז"ל דלא"כ קשה תינח לגירסא דהרמב"ם אבל לגירסת הרא"ד והרמב"ן והרשב"א ושאר פוסקים הכיצים המ"מ שהולקים שם על הרמב"ם ושוברים שפטור לפ שפשע בודאי כמו בני משות לדקה ולא"כ קשה שפ לשמור שלא ושלי שמשות לדקה אין לו דין הקדש ולא"כ אפשר שפשע בודאי שפיטר לדקה ולא"כ אין לפטור הנשלים ממשם שהם שומרים משות הקדש. אבל ז"ל מ"מ תיתי מהיכי תיתי דאע"פ שפשעים הנשלים ממשם שהם שומרי משות לדקה כי לגירסת הרא"ד אין משות הקדש ומשות לדקה לענין כ"ד לפ שיש קלת כ"מ לענין ריבית למשות לדקה מגירסת דהפוסקים הכי' אבל בא"ד אין שום חילוק ביניהם לחייב הנשלים מגירסת דהפוסקים הכי' אלא הרמב"ם פשע בודאי וא"כ המ"מ נמי' ז"ל סופקנו אלו מיתיי שפשע בודאי שפיטר שלא עשיים דיה כשל הקדש ופטור שליהם בדי"ת במקום שאין לעניים כ"ל קלבתו זכו' ולא"כ מוכח מזה לענין שבידה מצות עניים ומשות הקדש שיש שהרי כתב הטור דינו כשל הקדש ולפ שברמב"ם בריש"ה מהל' שמיטה ויובל (נא) הזכיר זה הלשון דמי שהפקידו אלו מצות עניים ופשע בהם ונגנבו פטור משום שנאמר לשמור ולא לחלק לעניים והרי הוא ממון שאין לו תובעים כו' ולא"כ לא הזכיר ברמב"ם שיש לו דין הקדש י"ל דהרמב"ם מזיל לשיטתם וכמ"ש לעיל שכתב ברפ"ג דשביעית גבי עבדים ושפחות וכו' אם נודע בודאי שפשעו מייבים וס"ה במשות הקדש ודלא מיניהו לפאי' שפשעם תיקנו חכמים שלא יזלזלו בהקדשות ומשא"כ במשות לדקה לפ אם נודע בודאי שפשע פטור משום שהוא ממון שאין לו תובעים (יעיין בב"ש לקמן בשם ברמ"ן שכן בשאין אם לדקה ליפשע שלא יזלזלו בהקדשות) ולכן לא כתב הרמב"ם הטעם שיש לו דין הקדש ומשא"כ הפיר בדעת הראב"ד והרמב"ן והרשב"א סברי שמולקים על הרמב"ם וסוברים שלפ אם נודע בודאי שפשעו פטורים ולא"כ פשוט בדברי כמי' ס"ה אלו דברים שאין נשבעים עליהם עבדים ושפחות בהקדשות כו' ואפי' אם פשעו בהם ונאבדו פטורים מלשלם ל"ש ש"ח ול"ש ש"ש ואם שלא בדעת הרמב"ם ולכן כתב הטור דמי שהופקדו אלו מצות עניים דינו כשל הקדש דהיינו שאפי' בפשיעה פטור. אבל שלפי מ"ש לאלו אין משמעות לשון הטור שכתב דמי שהופקדו אלו מצות עניים דינו כשל הקדש ואין משמעות לשון הרמב"ם שכתב הטעם משום דהוי ממון שאין לו תובעים ול"מ ניחוש אם פשע בודאי בשעות לדקה לאם יש לו דין הקדש מליבא דהרמב"ם אלא מיירי דוקא שפשעו בהם מלשלם ל"ש ש"ח ול"ש ש"ש ואם שלא בדעת הרמב"ם שכתב הטעם משום דהוי ממון שאין לו תובעים ול"מ ניחוש אם פשע בודאי בשעות לדקה לאם יש לו דין הקדש דהרמב"ם אלו מיירי דוקא שפשעו בהם ונאבדו פטורים מלשלם ל"ש ש"ח ול"ש ש"ש ואם שלא בדעת הרמב"ם ולכן כתב הטור דמי שהופקדו אלו מצות עניים דינו כשל הקדש דהיינו שאפי' בפשיעה פטור. אבל שלפי מ"ש לאלו אין משמעות לשון הטור שכתב דמי שהופקדו אלו מצות עניים דינו כשל הקדש ואין משמעות לשון הרמב"ם שכתב הטעם משום דהוי ממון שאין לו תובעים ול"מ ניחוש אם פשע בודאי בשעות לדקה לאם יש לו דין הקדש דהרמב"ם אלו מיירי דוקא שפשעו בהם ונאבדו פטורים מלשלם ל"ש ש"ח ול"ש ש"ש ואם שלא בדעת הרמב"ם ולכן כתב הטור דמי שהופקדו אלו מצות עניים דינו כשל הקדש דהיינו שאפי' בפשיעה פטור. אבל שלפי מ"ש לאלו א

לשלם להגזברים כי זהו המצות של השקלים לעולם שייך והגזברים כי אם לא ישלמו השלוחים קודם שנתרמה התרומה הלא מ"מ צריכים בני העיר לשקול אחרים תחתיהם והפוכי מטרתא למה לי שהשליח ישלם לבני העיר ובני העיר ישקלו אחרים תחתיהם הלא תכף ומיד מחוייב השליח לעשות שליחותו ולשלם לגזברים שקלים אחרים תחתיהם כשפשע בשלמא אי איירי בנשבעים א"ש שמחלק בין גזברים לבני העיר דקודם שנתרמה כו' אז נשבעים לבני העיר שלא פשעו והשלוחים פטורים ובני העיר צריכין לשקול אחרים תחתיהם אבל אחר שנתרמה כו' אז נשבעים לגזברים והשלוחים פטורים והההפסד הוא על ההקדש אבל אי איירי כשפשעו בודאי והשלוחי' מחוייבים לשלם אז אינו יכול לחלק בין קודם שנתרמה כו' ובין לאחר שנתרמה כו' דלעולם מחוייבים לשלם לגזברים כי המצות שייך להקדש והשלוחי' מחוייבים לגמור שליחותם וליכא למימר דאיירי דאין להשליח לשלם דמי השקלים לכן עד שלא נתרמה כו' משלמים לבני העיר כשתשיג ידם ובני העיר מחוייבים לשלם תכף שקלים אחרים לגזברים דא"כ איכפל תנא לאשמועי' שליח ערטילאי ומסיים מסתמא ללכת בשליחות. ומסיים עוד שם בתשו' ה"ה מהרא"ש הנז' וז"ל שוב ראיתי במרדכי פ' הזהב שכתב וז"ל כתב הר"מ דיכול להיות דרב ששת ור"י קיימי אקושיא קמייתא ופליגי אדר"א ומ"מ למדנו מדבריו דר"מ לא קי"ל כו' דהא קאמר דיכול להיות כו' עכ"ל וגם בסוף התשו' הנז' הרבה להשיב על דברי המרדכי הנז' ע"ש.

ולענ"ד בלאף מחילות מכבוד תורתו נשתקע הדבר ולא נאמר שהרי בכל ספרי הרי"ף וגם בהרא"ש והרמב"ם בפ"ב מהל' שכירות כתבו ג"כ בזה הלשון וכולם העתיקו לשון הרי"ף הנ"ל אבל לענ"ד שדברי המרדכי הם כינים ואמיתים בלי שום ספק וזהו כוונת המרדכי דמתחלה כתב דיכול להיות דהסתירות דר"ש ור"י דאמרי כשקנו מידו כו' וכ"מ לגבאי צדקה ומיהו נראה ר"ל דאף שר"ש ור"י קיימי גם אקושיא קמייתא כו' מ"מ לא כ"מ מידי לגבאי צדקה ועפ"ז כתב הר"מ וכן מוכח מדברי האלפס שדילג כל זה ר"ל למה דילג הרי"ף כל אותה הסוגיא שהקשה בגמ' על הא דש"ח אינו נשבע מהאוא דבני העיר ששלחו שקליהם כו' נשבעים לבני העיר כו' ועל קושיא זו תי' ר"א שבועה זו תקנת חכמים שלא יזלזלו כו' וגם השמיט הרי"ף הקושי' שהקשה בגמ' על הא דנושא שכר אינו משלם מהא דהשוכר את הפועל לשמור את הפרה ואת התינוק אשר ע"ז מתרצים ר"ש ור"י כשקנו מידו ואם לא הי' משמיט הרי"ף סוגיות אלו גבי הקדש הי' מוכח מזה דאף דאין הקדש בזמן הזה מ"מ כ"מ לדינא בזמן הזה גבי צדקה לעניים לר"א נשבעים אף אם לא קנו מידו כדי שלא יזלזלו כו' ולר"ש ור"י אין נשבעים אם לא קנו מידו ואף שכתב הרי"ף גבי ש"ש אינו משלם ואם קנו מידו שחייב באחריותי' משלם מ"מ לא נשמע שום דבר איך סבר הרי"ף גבי מעות צדקה לפי שלא כתב שום דין פרטי גבי הקדש כדי שנוכל ללמוד מזה איזה דין לענין מעות צדקה ואף שכתב הרי"ף גבי ש"ש ואם קנו מידו שחייב כו' זה הדין קאי גם אעבדים ושטרות וקרקעות מזה לא נשמע שום דבר פרטי בהקדש והי' לו להרי"ף לכתוב קושי' הגמ' ותירוצו גבי הקדש בפרטות כדי שנוכל ללמוד ממנו הדין לענין צדקה דאל"כ למה כתבי' הרי"ף אלא ודאי דלכן השמיט הרי"ף קושית הגמ' דבני העיר ששלחו שקליהם ותי' הגמ' דר"א דשבועה זו תקנת חכמים כדי שלא יזלזלו כו' לפי שלא כ"מ מידי מזה בזמן הזה אף לענין צדקה ולכן השמיט ג"כ קושי' הגמ' הא דהשוכר את הפועלים לשמור כו' ותירוצו של הר"ש ור"י כשקנו מידו כו' לפי שלא נפקא לן מידי בזמן הזה שנוכל ללמוד איזה דבר פרטות גבי הקדש דהיינו גבי מעות צדקה לפי דכ"ע מודים דגבי צדקה לא תיקנו אותה תקנה שלא יזלזלו אף שתיקנו אותה גבי הקדש אליבא דר"א ומ"ש ואם קנו מידו חייב באחריותן זה קאי אכלל דמתני' אעבדים ושטרות וקרקעות ולא נוכל ללמוד מזה שום דבר פרטי גבי הקדש לענין מעות צדקה. **ובזה** מתורץ ג"כ הקושיא שניה שהקשה הרב מהרא"ש הנ"ל בסופו וז"ל ותו מנ"ל דהך דר"א דאמר משום שלא יזלזלו בהקדשות היינו משום דבזמן הזה בשל עניים לא דמי להקדש נימא דלעולם דמי להקדש ומאי דלא כתב להאי תירוצא היינו דליתא להאי תירוצא דר"א באופן שבודאי מראה מנוסחא שלנו שום ראיה גם בקושיא זו הולך לשיטתו לפי סברתו בדברי הר"מ במ"ש למה דילג תירוצו של הגמ' כו' ועפ"ז מקשה דהלא מבואר בנוסחתינו תירוצו של הגמ' כשקנו מידו והוסיף עוד להקשות דלמא לא כתב הך דר"א לפי שאינו סובר כתירוצו של ר"א ולעולם צדקה דומה להקדש.

אבל לפי מ"ש לעיל ז"א קושיא כלל דהוכחות המרדכי בשם הר"מ הוא דלמ' דילג הרי"ף שיטת הגמ' בפרטות גבי הקדשות הוה לו להביא קושית הגמרא דבני העיר ששלחו שקליהם וגם קושית הגמ' מהשוכר את הפועל לשמור כו' ואם היה מביא התירוץ הראשון בגמ' דנשבעים להפסיד שכרן והשמיט תירוצו של ר"א דשבועה זו כדי שלא יזלזלו כו' או באם הי' כותב תירוצו של ר"ש ור"י כשקנו מידו על קושיא הנ"ל והשמיט הא דר"א הנ"ל מזה היינו לומדים דלא סבר כתירוצו של ר"א והיה נשמע ממילא דפשיטא דגבי מעות צדקה לא תיקנו תקנה זו או באם היה מביא תירוצו של ר"א דשבועה זו תקנת חכמים כדי שלא יזלזלו כו' היינו לומדים מזה דגם גבי מעות צדקה בזמן הזה כן דאל"כ למה הביא הרי"ף קושית הגמ' ותירוצו של ר"א הלא לא שייך הקדש בזמן הזה וזה ברור למעיין שם. א"כ מוכח מכל הנ"ל שכתבתי והוכחתי דדין צדקה ודין הקדש דין א' להם כמו שגבי הקדש פטור השומר מדין שמירה מכח הפסוק דרעהו ולא של הקדש וה"ה גבי צדקה בדלא קין פטור ג"כ השומר מדין השמירה וכמו שהארכנו בזה לעיל וא"כ י"ל לכאורה דהגבאים דחברה הקדושה הם שומרי צדקה ופטורים הם מדין שמירה דש"ח אינו נשבע ונושא שכר אינו משלם אבל ז"א דע"כ לא פטרם מדין שמירה היינו ממעות צדקה או ממעות הקדש אבל מדין מעות הדיוט מי פטרם

וכמ"ש ה"ה בחורו מהרש"ל בספרו ים של שלמה ב"ק פ' החובל סי' ע"א גבי גבאי צדקה שמלוה על המשכון ואסר לא' ונאבד אצ"י הוי מעות דלא קין לעניים כו' ואפ"ה חייב לשלם לבעל המשכון מה שהיה שוה דמי המשכון יותר על החוב שהלוה משום שפשע שאסר לאחר אף שבדמי הצדקה פטור משום לשמור כו' אבל ממעון הדיוט מאן פטרי' עכ"ל וא"כ ה"ה בנ"ד חייבי' הגבאי' בגניבה ואבידה באשר שהם ש"ש וכל זה כתבתי להפך בזכות בעל המשכון.

ברם כד מעיינת ותרד לעומקא דדינא תמצא שאין כאן מקום לחייב להגבאי' הנז' בשום אופן וביותר שכבר אנו מוזהרים ועומדי' מפי סופרים ומפי ספרים דכל עלדקי דמצינן למיעבד ליפוי כח ההקדש עבדינן וכמבואר בתשו' מהרא"ש סי' קס"ב. **וראשון** לציון הנה מה שטען בעל המשכון שהשלשלת הנז' נתמשכן בסך ד' מאות אריות מגרל עמלק אחד ומעתה נתחיל ונאמר דע"כ לא פליגי הרי"ף והרמב"ם וסיעתו עם הר"י והרא"ש וסיעתו במלוה על המשכון אם הוא ש"ש או ש"ח ולדעת הגאונים והרמב"ם שהמלוה על המשכון הוי ש"ש אז חייב המלוה גם במה שהמשכון שוה יתר על החוב אבל לדעת הר"י והרא"ש שהמלוה על המשכון הוי ש"ח אז פטור מדמי המשכון היתרים על החוב אבל כנגד החוב אמרי' לכ"ע אבד המשכון אבד מעותיו והיינו דוקא בגניבה ואבידה וכמבואר בסי' ע"ב בטח"מ אבל אם נאבד באונס כ"ע לא פליגי דבעל המשכון מחייב לשלם את חובו להמלוה ומכ"ש באונס דלא שכיח דאפי' קיבל עליו אחריות אונסים בפי' ואפ"ה פטור מאונסים דלא שכיח וכמבואר בגמ' דגיטין ס' מי שאחזו דף ע"ג ר"פ ורב הונא בריה דרב זבין שומשמי אגודא דנהר מלכא סבא קבילו נהו כל אונסא דמתיליד לבסוף כו' ומסיק דאונסא דלא שכיח הוא וכן פסקו הרי"ף ורמב"ם והרא"ש וכמבואר בטח"מ סי' רכ"ה דאף אם קבל עליו בפי' כל אונסים ואפ"ה פטור מאונסים דלא שכיחי ומכ"ש בנ"ד שאין לך אונס גדול מזה וכמו שאבאר אח"כ דזה מקרי אונס דלא שכיח. **בודאי** מה ששוה המשכון יתר על החוב לפי טענת בעל המשכון אין אנו צריכים לכל הנז' אף אם אין כאן אונס דלא שכיח או אפי' לא היה כאן אונס כלל הוי פטורים הגבאים וכמו שאבאר בתוה"י ומכ"ש וק"ו בנו של ק"ו במה שהגוי עמלק רוצה בעד המשכון שלשלת יותר מכדי שווי שהגבאים פטורים וכמ"ש בהגמ"ר פ' הכונס מעשה שאחד ראובן משמעון סייף שהיה לו משכון מן גוי ואבדו והיה שואל לו שמעון דבר גדול כמו ששאל ממנו הגוי ופסק כ"ל דלא משלם לו אלא דמי שווי דהתם סייף בעלמא' לפי שנטירותי' דהתם סייף קיבל עליו ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד דאף אם היו חייבים הגבאים לא היו צריכים לשלם לו אלא דמי שווי השלשלת ולא במה שרוצה ממנו הגוי עמלק יותר מכדי שווי המשכון שלשלת הנז' ואף שמסיים שם בסופו הגמ"ר הנ' ול"ע היינו לפי שמביא ראיות לדין הנז' מפ' הכונס הנותן דינרי זהב לאשה וא"ל הזהרי בו של כסף הוא והזיקתו כו' ואם פשעה בו משלמת של כסף דנטירותא דכסף קיבל עליו ולא נטירותא דדהבא כו' ועוד ראיה מהא דהשאיל מקום לחבירו להגדיש שעורים והיפן כחיטי' כו' דאין משלם אלא דמי שעורים ומסיים ול"ע היינו לפי שבאמת יש לדחות ראייתו וכמו שהקשה ה"ה הרש"ל בים של שלמה פ' הכונס סי' ל"ד וז"ל ואמת ל"ש גדול בשלמא גבי דינר זהב שמפקיד גופיה פשע שאמר לה של כסף אבל אי אמר לה התם הזהרי בו פשיטא דהוי חייב וכן התם דהיפן בשעורים כו' אבל מה שמפקיד אדם לחבירו וראה אותו פשיטא שמקבל עליו כל שווי וכו' ומסיים שם ומ"מ אם הציל עליו הגוי מחמת הנז' ולקח ממנו יותר משוויו פשיטא דפטור עכ"ל הרש"ל. אבל לענ"ד שגם הגמ"ר כיון למ"ש הרש"ל שבודאי לא עלה על דעת הגמ"ר שיהיה השואל פטור מידי שווי של הסייף דלדידך ישלם זה על הדעת אדם מצוים רק שהנדון של הגמ"ר הוא שהיה שואל שמעון ממנו דבר גדול כמו ששאל ממנו הגוי והיינו שבא עליו הגוי בעלילות ואמר שהיה שוה ביותר ממה שהיה שוה ועפ"ז פסק הגמ"ר שפטור השואל וזהו שמסיים שם דלא ישלם אלא דמי שווי של סייף זה כי מהיכי תיתי הלא כל השומרים חייבים לשלם כדי שווי של החפץ או הכלי אשר עליו מוטל לשומרו רק שבא להורות שלא ישלם לו הדבר גדול שמבקש ממנו הגוי כי שמירה כזו לא קיבל עליו ומ"ש בהגמ"ר דלא ישלם אלא מה ששוה התם סייף דעלמא היינו סייף כזה שנאבד ממנו ולפי שאותו סייף אינו בעולם לכן אמר שישלם לו התם סייף כזה אבל לא מה שמעליל עליו הגוי אבל פחות משווי לא עלה על דעת הגמ"ר. ומה שעלה על דעת ה"ה הרש"ל הנז' להבנה זו בהגמ"ר הנז' שישלם לו התם סייף דעלמא היינו פחות משווי לפי שהראי' שהביא בהגמ"ר מהנותן דינר זהב לאשה או מחיטים והיפן בשעורים אותן משלמין פחות ממה שהזיקו ועלה על דעתו שע"ז מביא בהגמ"ר ראי' לדין סייף שישלם ג"כ פחות משווי אבל לענ"ד דעיקר כוונת הגמ"ר שלא ישלם רק דמי שווי ולא מה שמעליל עליו הגוי ומה שהביא הגמ"ר דבריו בל"ס אפשר לפי שמעשה שהיה גבי סייף כך היה שהשאיל הגיד לו שזהו הסייף הוא של גוי ואפ"ה שאל ממנו לכן כתב הגמ"ר ול"ע דבשלמא גבי הנותן דינרי זהב לאשה כו' לא קיבל' עליה רק נטירותא דכספא ולא בקש המפקיד שתקבל עליה רק נטירותא דכספא וכן אמר לה של כסף הוא ומשא"כ גבי סייף אמר להשואל שהסייף הוא של עכו"ם ואנן ידעינן כי כל עכו"ם אנס הוא וכמ"ש בחזקת הבתים ואפ"ה שאל ממנו וא"כ קיבל עליו כל האחריות של גוי כאלו היה שואל מן הגוי עצמו ולכן כתב ול"ע ואף שהגמ"ר כתב ול"ע אבל מ"מ הב"י בספרו הקצר מביאו בסי' ע"ב סעיף מ' משמע ג"כ מהם שלא ישלם לו יותר מכדי שווי וא"כ ה"ה בנ"ד פשיטא שהגבאים פטורים במה שהגוי עמלק רוצה בעד המשכון יותר מכדי שווי של המשכון אף אם נאבד המשכון בפשיעה ואף מה ששוה המשכון יותר מדמי החוב לפי דברי בעל המשכון ג"כ פטורים הגבאים אף אם לא היה בכאן שום אונס רק בדרך ש"ש

דעלמא

Digitized by Google

דשמעת שמיטים בניכה ומבידה ספ"ב פסורים הנבטים כי מהיכי תיתי נאמר שבנבטים ס"ג אם נאמר מעשה פרוסה דר"י ס"ל פשיטא ליה דניכא דר"י ורמ"ס ופיעתם שפוסקים כרבים דפרוסה דר"י לא שכיח פשיטא דשתם פסורים שפם רק ס"ת ותפילין דהרי"ף ורמ"ס ופיעתם שפוסקים כר"י דסי ס"ג ומשום פרוסה דר"י לא שכיח אף פ"ם פטורים הנבטים דכתן שם ס"ג מטם לסקדש ולא לבעל המשכון ואף אם נאמר מיפכא דפשיטא ליה, דהרי"ף ורמב"ם וכמ"ם וכמ"ג לעיל וכ"ע מודים דהיו ס"ג מבל ז"ת וכמ"ש ס"ה הרמ"ל ניב"ג פ' המובל סי' ע"ת וז"ל ונבחי המטה כרותים על המשכון ונעבד המשכון נלע"ד דממשות נדקה אין לפרוש דסלדקה אינה פוסעת וגם הנבחי אינו פורש דס"ם הוא דהא סריבית טופל לנדקה ויעבד הנבחי שלא פשע וע"כ זכיו מזה לעיוי נפשבי לקוטי, ופשם זה אתא אפיל נרב יוסף דאמר שימר מטה הוא כס"ם אבל ז"ת שימר מזה נבעל המשכון אלא שומר מזה הוא להקדש מכ"ל ע"ש, וא"כ ס"ה בי"ד פשיטא דאיכא דהר"י והרמ"ם הנבחים שפוסרים אלא אפיל אליבא דהרי"ף והרמב"ם ואפר נאונים שמי פטורים וכל זה כתבתי לרווחא דמילתא אבל בי"ד אין אנו צריכין לכל זה וכמ"ש לעיל דכשומים ובערב נאומים דלא שכיח כולי האי כ"ע מודים דהנבחי, פטורי, ומחויב נעל המשכון לשלם להם את מוכו. **ותחלה** נדיכים אנו לעיין ולדקדק מתוך סוגית דשמעתא, ומפוסקים דשתוים ואחרונים מיזה דכר קרוי שום שפשר שכר פטור בו וכיצ לפיך מתני' פרק הפותלים דף ל"ג פליסטים ס"ו שום ומקצי, נגמי, אמאי שוכי נגרת להדי נגרת אמר רב פליסטי, מזויין אבעי, להו ליסטים מזויין ורועה מזויין מהו מי אמרי, שוכי נגרת להדי נגרת ע"ד הא מסר מסר נפשיה והא לא מסר מסתברא הא מסר נפשיה והא לא מסר נפשיה וצ"ע ומ"ש ס"ג לקמן בסוגי, זו ומ"ש לפ"ז מקרי ליסטים מזויין שום נמור אבל אינה פלונתא, נגמי, דסכוחם אי ליסטים מזויין מקרי נגב קשה הא ס"ג מייב בניכה ומבידה אלא ל"ל דאמאי ניכה דליסטים מזויין לפטרי רחמנא דזהו שטייה שפשר ניה קרא נבי ס"ג ונשבר או נשבה וכמטמר בתום, שם בשם ר"י וז"ל הגמי, בפ' סכוחם דף כ"ז ע"ל ובבי ר"י ואת לא תשברנו דשומר מבידה כש"ת דמי והא תר"ח בר אבא אר"י סטומן עצמו בגב בהבידה מצלם מצלמי בפ ל ופי ס"ל ס"ם כו' קרנא בבי שלמי מ"ל כו' כגון שטומן עצמו ליסטים מזויין מ"ל ליסטים מזויין גזלן הוא מ"ל שאני לומר כו' כיון דמשמר מציבי גבב הוא ומקשו בתים, שם ד"ה כגון שעצמו עצמו לפרש מזויין ח"ל ותימה אמאי מוקי לה בליסטים מזויין ודחיק לומר דגבב הוא לוקחים כגון שעצמו עצמו גבב בתוך גדול כגון שמשר בחפירה בקרקע שפ"א בגוונא אלא בחתיכות תחת הקרקע דהוי תוך ליסטים מזו ין וכו' ומפיים שם בתוס' ח"ל ורמה לר"י לכיון שמייב שכתוב ס"ג בניכה ומבידה ופתם ניכה קדוכה לתוך סברא הוא שיתחייב מגזירת הכתוב אפילו בתוך גמור ושב"ג דבליסטים מזויין לסייעו שבויה פשר כיה קרא אפשי שלין תוכקו גדול יותר ודומק. הגה לפי דברי ר"י משמעות שפום תוכ לא יפשור ס"ג רק בליסטים מזויין אבל אלוכה הפיפה שתתוכה מפיד עליה כי התם, בשמם כותבי, ע"ז שהוא לוחק.

ודאיתי בתוס' פרק המפקיד דף מ"ב שפוסרים בשמם את דבריהם שפפ, הכוחם וז"ל התם, שם ד"ה תשר שמואל כספי, בתבו ול"ע אם שמרם בקרקע ונגנבו מהם אם ס"ס מייב ופי הכוחם מהמת דמייב כו' אך תמים נדוכה למה לא יהא תוכ אם הטמין בקרקע ק' תמה דמלי ה"ל למפבד וכו' ולין יתכן שפום נניכה לא נמנע את"ל תוכ נמור כליסטי, מזויין כו' שד ולין לתרץ דהוכיל ואייב רחמנא ס"ג בניכה מ"ם שקרובה לתוכ וכו' מייב אף בכל נניבת תוכ דהא בלסטים מזויין פטור מ"ג דנגב כו' שד ורמה דכיון דאתי שומל מק"ו דס"ם לין למייבו בניבת תוכ בקרן ודיו כו' דס"ם פטור מניבת תוכ אף שומל מק"ו דס"ם לין למייבו בניבת כיוצא בו פטור . אף שדברי התם, בעלמם לכתורה תצוחים בפ' הטפקיד שכתבו התם, ורמה דכיון דאתי שומל מק"ו דס"ם לין למייבו כו' בקרן ודיו כו' דפ"ז צריך ליבב לפי הס"ד בגמ' דליסטים מזויין בגב הוא קשה ג"כ ע"ז בפי תירוצם של התוס' דכיון דאתי שומל מק"ו דס"ם לין למייבו בליסטים מזויין בקרן ודיו וכו' . **וראיתי** לפ"ה מהרש"ל הטכתב בחידושי הלכות שלו שכתב וז"ל התם, כד"ה אמר שמואל כו' ורמה דכיון דאתי שומל מק"ו דס"ם וכו' פכ"ל וכ"ל כמי למאי דס"ד ליסטים מזויין בגב הוא הכי צריך תאמר בשומל דכי ניף שייב בניבה לא יפלם ליסטים מזויין דמשמת הוא מייב קרן בכל תוכסים כו' תבל ק"ל לת"רוסם דפ"כ מאי צריך נמי מלסטים מזויין דכיון דאתי שומל מק"ו דס"ם לין למייבו בניבת תוכ בקרן ודיו וכו' ומ"ש למאי דס"ד ליסטים מזויין בגב הוא הכי צריך תאמר בשומל דכי ניף שייב בניבה לא יפלם ליסטים מזויין דמשמת הוא מייב קרן בכל תוכסים כו' תבל ק"ל לת"רוסם דפ"כ מאי צריך נמי מלסטים מזויין דכיון דאתי שומל מק"ו דס"ם לין למייבו בניבת תוכ בקרן ודיו וכו' . **וראיתי** לפ"ה מהרש"ל הטכתב בחידושי הלכות שלו שכתב וז"ל התם, כד"ה אמר שמואל כו' ורמה דכיון דאתי שומל מק"ו דס"ם וכו' פכ"ל וכ"ל כמי למאי דס"ד ליסטים מזויין בגב הוא הכי צריך תאמר בשומל דכי ניף שייב בניבה לא יפלם ליסטים מזויין דמשמת הוא מייב קרן בכל תוכסים כו' תבל ק"ל לת"רוסם דפ"כ מאי צריך נמי מלסטים מזויין דכיון דאתי שומל מק"ו דס"ם לין למייבו בניבת תוכ בקרן ודיו וכו' ומ"ש

והגה נכתוב דעת הסמ"ק ורש"י ורמ"ם ורוב מנהגי בעלמא
ונריכים ביאור וז"ל הסמ"ק ומצות שבירת הרש"ק ומי כתבי' הגי'
לי' תמ"ג למקצים בדוכתים דמירומא ונגנבם או נאבדם מיב במתניתי'
דבתי למיתב בסדם ביממא ובלילה שמתר סיתי ביום מכלי מורב כי' ומי יתיב
בסדם ונפרם ותתב ליסטים מזויין ולא הוי מלי למיקם בתפה פעורים לשנאה
זהוי כשבויים ושבויים בס"ם לא מייבם רחמנא עכ"ל ולפי שעשות לשון
הסמ"ק הל' שבתב דס"ם מייב בגניבה ואבידה מ"ג למקצים בדוכתים
דמירומא ובגנבה מיב ובייט מפשם דבתי למיתב מפתב לבל מי יתיב בסדם
ונפרם ותפ"ם בגניבה פעור לה אלא בגניבם בליסטים מזויין ובאתת כן הוא
מפתבות הגמ' דסבועלים שמתר סליסטים ס"ז תוכם ומקצי מתתי לוקי נברא
להדי נברא מתר רב בליסטים מזויין מיבתי ליבא לפשים מזויין ורוצה מזויין
כו' ומפיק מפתברא האי מבר נפשי' כו' ולי שייבם מיבם מזויים למריון
לוקי נברא וכו' ומייב הרוצה ולי שייבם מיבם מזויים ופ"ם נבר פלפני'
על הרוצה לז פעור כי אם ס' לו לבעות וזהו כדעת הרמ"ם שבתיב הפור
בפי' ס"ג וז"ל כתב הרש"ם כל אם דאתרי' לאו סוי תוכם דוקא בשלא יתפתל
להציל אבל לי יתפתל להציל ולא יכול אין לך תוכם גדול מזה ועיין ב"ח שם
ומשמ"כ בליסטים מזויין מיבו מחויב לשמור נפשו כלל להציל ולפ"ה לא ס' שם
כשבאו הליסטים מזויין מ"מ פשוט הס"ם שם מייל בצידה דמיילי מיבי
לפי דעת הסור לי' הכ"ל ולפי דעת הרי"ף והרמב"ם לפ"ה שם מייל בצידה לאו
מיילי מיבי אם אינו יכול להציל פעור ואבר' פלוגתא מבואר בגמ' נבי רובה
שבבגם לציר ובא ואב ומרף מרי ודרם וכו' וס"ם בליסטים מזויין שם לא
היה יכול להציל ע"י רובים ומלחמה וכן מוכח בגמ' ובתוס' שם וכ"כ הב"ח
בפירוש הי' ס"ג פרק פ"ב וז"ל ולא מיפשר מלא ע"י תוכם בנוף שפקדון
שבשבר או נשבע ע"ז נוזל שהם רוצה לשמור לפי' פלוגתא מבואר בגמ' נבי רובה
רובה עכ"ל הב"ח ע"ש. וא"כ לפ"ז נבי ליסטים מזויין לף אם לא היה שם
הס"ם פעור וא"כ אין מקיים השלחתא בדברין ואי יתיב בהדם ונפרם ואתי
ליסטים מזויין ולא הוי מלי למיקם בתפה פעור מבעב דוקא דאי יתיב
בהדם ונוטרה לז פעור בליסטים מזויין ומשמ"כ אם לא היה שם שייב לף
בליסטים מזויין ח"א נכון לפי פוני' דשמעתת' הנ"ל וכל הפוסקים ונכו
שכוכתי לפיל:

ונלע"ד ליישב דעת השלחתא לשפבר שפוכר כדעת רבה דהפוצלים נבי
שמוע רבי' דהוי קא רבי מיותא לגופיה דבבר שפא שריג מד
מינייהו ונפלה למים אחת ואינה ידועה אחר מאי ס"ל למיתב ומקצי
ליה מיתיבי עד מתי ס"ם מייב לשבור עד כדי הייתי ביום מבלי מוכ וקרא
בלילה ס"ל התם בחזי אחת ס"ל אם יבא מבינו חזן אחת סוי ומשני דס"ל
לעבן אחת נעדי לך לחזי אחת ורחי' של השלחתא הוא ג"כ מיתב מבינו
דהוי כמו חזן אחת וכמ"ש נגמ' מליבא דרבא ולכן שפא לשם ליסטים מזויין
לריך דוקא למיתב בהדם ואז פעור אם לא היה יכול להציל ומשמ"כ אם לא
היה השומר שם אף בליסטים מזויין מייב דאתרי' אלו סוי שם מקיים
ביה גם את האחרי ואת סדום שכה עבדך ונו' כי בגמ' דסתבל דף ק"ו
מקשה ר"ם על האי לשמר שמואל ר"ם אלא שרשה ונאחת ואחת מבל תגב מבל
לא שרשה כלל לא כו' ומקשה ר"ם מיתיבי רובה שהיה רובה עדרו כו'
ואחתי ניחא אלו היה שם סוי מקיים גם את האחרי כו' ומפיק מעשה דל"ל
כו' ומפיק בגמ' קשי' דר"ם בקושי בלי פירוקי והרי"ף והרמב"ם והרא"ש
וכל הפוסקים פוסקים להיפך לשם דשמואל דאם לא מזרעה כלל לא דמלו זרע
הוי מקיים היה כו' ות"ב לפ"ז סדין דרובה שהיה רובה כו' מליבא דשמואל
לעין מומרים אלו יכול כו' אלא מאחי' אלו היה שם סוי מקיים בו גם את
האחרי כו' ובקושטא בגמ' דאלא בגמ' מפיק בקושטא סברייתי' דרובה מליבא
דשמואל מבל הפוסקים סמ"ל לא חשו לפוסקים להא דשמואל ולהא הברייתא
דרובה לתומרים אותו אם יכול להציל כו' ואף לתפיק בקושטי בגמ' עין זה
קושטא של הפוסקים הל"ל לפי סבנל שעשור בידינו היא מילוף בין קושטי
לתיובתא וכמ"ש רבינו בחזקת הבתים דף ל"ב ע"ב נבי שא דרבה לפיק
סרבנא כו' לתפיק ג"ב בקושטי וכתב הרשב"ם בשם ר"ח ור"ל נקשיון מרבותי
כו' היה מילוף בין תיובתא' כו' לחיכי דאיתה בקושטי זהו דעת הפוסקים
הנ"ל מבל בשלחתא שבר בעלת בשבת שעורה וכשבת השבון לאחרי אלו
היה שם בעל הבית כו' ואבן חייב בליסטים מזויין אם לא היה שומר שם וסיינו בחזי
דמחת ובריימא דרובה דשמר לשומרים אותו לא חייבי בחזי אחת ואבן
לשומרי אותו בן יש לישב דברי השלחתא. אלא שלפ"ז דברי הרש"ם לריבים
ישוב דמיבת רבים מדברי השלחתא ומפיים שם דס"ם מייב לעולם אף"ב נופו
היה שם ולא היה יכול להציל וסיינו בגניבה ואבידה ולפסוקי בשומרי' בעין
לפשים מזויין פעור אף אם לא היה שם וכמ"ש הרמב"ם וסעור פי' ס"ג
זלפי השלחתא דברי השלחתא מייב אף בליסטים מזויים אם לא יתיב בהדם.
וכתוך כתבי זה ראיתי שכתב הרש"ם בפ' שהפקיד בשוני' דשבת בם ויאמר
לאחם כו' שהפקיד אצל אחיו ואם בא שומר אחת אחר ואמר לו אחיך
שלחני אליך לקחת פקדונו ואם אחיו מכירו ויודע שלא שלחו אינו מוסר
שמא יאמר לו אחי אתה ואני לא ידעתי ואם אינו מכירו ואינו יודע אם
שלחו אם לאו אינו מוסר עד שיבא אחיו ויאמר לו שלחני אחיך עכ"ל
ומשמ"ב הרש"ם בשם ר"ת שם לשם פשטו משתו ואינו ואין לשם לשום יפה
שהפקיד לשנ"ב כל אם שהפקיד אל ס"ם אחות אחיו ואינו ואשלום ואפשר
וכ"כ הרש"ם בשהפקיד וכ"כ בהגמ"י בפ"ד מהל' שלום וא"כ ה"ם בל"ד ואף
שהרמב"ם סוכר לשם לא שנרו אחיו וכיון כרחוי ונגנב או אבד ואין
לשתו וכיון לשום סוא שהפקיד אל ס"ם אחות אחיו ואינו ואשלום אבל ז"א מדע
היה לבעל השבון לומר שים לי בהרש"ם ור"ת ושיעבו וזוד דע"ב לא שפיר
הרמב"ם אלא דוקא בגבי פקדון ומצ"ב בשבון גם הרמב"ם סוכר ואוסר
לשרין להחזיר ליד בעלי, וכן משמע להפורש מל"ם הרש"ם בשאלה, סוכא
בשור פי' ס"ב סב"ם וז"ל אלא' לתמרי' כל השהפקיד אל השבון אבל כל
שבון מפיינת בדברי הפוסקים ובשלחתא ואתרוים שלא שלין מפיח
לדברים הנ"ל ל"ש לדעת הרמב"ם שהכור שלא שלין נמנו לשום שהא

Digitized by Google

מפסיד דפסיפא שנם כאן מפסיד נמי שכתב ואין לחלק כלל בין פקדון למשכון ולפ שלדברי הרמ"ם בחשוי"ל שחולק בין פקדון למשכון תבל ז"ל כמו שהאריכו המאחרונים כאן בספריהם בפמ"ש ובכ"מ ולפ"ז יש קצת לפפק בדבריהם לפ מהריך בזה כעת אבל מ"מ כולם מודים דבכ"ד אין לחלק בין פקדון דחוק למין חזרה יש לחלק כו' ע"ש ומ"כ פשיטא לדברי הרמב"ם שפובר דאם לפ שזרו תבעו ובניו כרחו שהוא פשוע פשיטא דפטורים הנבחים ג"כ בכ"ד דאם לפ שהוא פשוע אינו חייב אלא מפני שהוא מזיק ולעת הרמ"ם שפובר לאם שהפקיד מייב לשלם וכן פסק בשל המפה בפי' ע"ב ס"ל וכתב של זה בפמ"ש שגם הרמב"ם מודה בזה ע"ש מ"ש בכ"ד ברמב פשום דכ"ש מודים שאין לו על הנבחים שום דין ודברים ותמויב לשלם את שהוא שומר שאינב השכון באותם לעת שהיו אחרי כתב הנג"א בשם ה"ר פרץ המפקיד של הת לחמרין כל השפקיד ע"ד לשתו וכיון הוא מפקיד ואם פשבו ואין לפס לשלם שמייב השפקד לשלם אבל כיבא בזדמי שהשפקד אין רגיל לשמור השפקדון בעצמו אלא בשכור שכל פקדון שהפקיד ביהו הוא שוכר לשל תתיהו ס"ל כאלו המפקיד בעצמו הוא שוכר השפקדון ביד מי שרגיל השפקד לשוכר ומשתלש השפקד לגמרי ואם פשב מי שהפקדון ביהו פשוב לגמרי וכ"כ המרדכי לפ"ד ר"ת וכ"כ ס"ה בשל כ"ח בשרי כפי' רל"ח פשיב כ"נ ול"כ בניד גלוי וידוע לכל בני הק"ק ומשכרי הקדושה שכל כלי הקודש והמשכונות אין ביד הנבחים כלום רק הכל מונח ביד שי הנאמנים זכאופן הכ"ל וכל המשכון משכון אל השכרה יודע בודאי מציאות שהנבחים לא יאמרו המשכון רק ימצרו אותו ביד הנאמנים וזה כ"ש מודים שאין לנבעל המשכון שום דין ודברים של הנבחים להשכרה הקדושה רנ"ח אבל ומתויב לשלם את מוכו מאחר שהאבד בחוקם הלא שייח וכ"ל. **ועוד** נוסף על זה לפי מ"ש לעיל שהמשכון הוא שבכל מה שפסח ממנים שני נבחים זשני נאמנים מדעים ושפרו לי אנשי השכרה הנ' שבאמת שפסח לפני השנה פלוני הנ' נתן להשכרה בחותו חג שפסח סיה בעל המשכון ל' מהנבחני הנקראים הקבוצי בחותו הנאמנים שם הכירו אותו לגמרי ומעשה זה ב"כ פמירים הנבחים ואינו דומה למ"ש הריב"ש סי' ש"נ ובעל המפה מביאו בפי' כ"ח סעיף ל' וכן מי שהפקיד ביד אחד ואמר הנפקד שהפקדון הוא של פלוני כו' אע"ג שהמפקיד יעכרך לשלם לאותו פלוני כו' ס"ש אבל מ"מ כ"ד שודם הריב"ש ומעשה הנ' שהמפקיד ס"ד לפתו כו' וכמבואר שם בריב"ש ונשאחרונים שפוסקים כהריב"ש בלי שום ספק למעיין שם ועיין ב"מ וכ"ל מודה נ"כ ס"ה סרס"ך בחשו"ת ח"ב סי' פ"ם אף שמחייב את השומר ומשל"כ נ"ד ועיין בחשו"ת ס"ם מהרי"ו מלרבי סי' רי"ח ובחשו"ת ס"ה הר' יעקב נבית לוי סי' ל"ה. **ואין** לפשור לבעל המשכון מטעם שהם ס"ם כנגד השוב ואבד המשכון אבדו מהחיהם (הלא מטעם שכתבתי לעיל) ועוד הלא כבר כתבתי לעיל שאין לך חום גדול מזה וכ"ש מודים שמחויב לשלם את שהו ולפ שלפי דעת התום' והרמ"ם דבפרק הכותם דחוקה בלפים מזויין פשור מטום דהוי כאנס ומשל"כ בשאר נבחת חומם אבל ז"ל בשל"ם דהתום' פרק המפקיד דומם וחותרים את דברי התום' לכוונם וגם בטעמם שם מפיימים על דברי ר"י ודוחק ולפ שהרמ"ם החזיק דעת ר"י מהירושלמי ושאלתות (ובמ"ש לעיל) אבל כד מציית בדברי הנמוק מהרש"ל בי"מ פרק הכותם תמלא שדומים את דברי הר"י והרמ"ם בב' ידים ומביא רמיה מלשון הרמב"ם בפ"ח מהל' שכירות כו' ס"ה. ומוכח מדברי הרש"ל דאלו דוחק לפלים מזויין קרוי חום ס"ה שאר נבחת חום אלא שיש יכול שאור כו' ומי לנו גדול בדורו כמותו שפסק כן הלכה למעשה ול"כ מכ"ש בב"ד דהוי חום אלא שכיח כלל וכמ"ש לעיל.

זאת שיש להעיר על דברי הרש"ל במה שהרבה להעיר על דברי התוספות בהכותם ונם במה שהקשה על דברי הסור סי' ש"נ ות"ל הש"ל שם בפי' הכותם ומפור כתב וז"ל ומיתת בירושלמי ס"ת כיון שאמר כל נרכו פפור מכל ס"ם מפילו הקיפוהו חומה של ברזל כו' אכ"ל הפור ומר' מ"ם מפילו הקיפוהו חומה של ברזל וכמעט רוב הנופחת מימו מן הירושלמי כלל ומדע דהת הרמ"ם ומי לת הביאו כלל אלא דייק מדעצמות הירושלמי כו'. **דגרה** במ"ם שלת אלא זה הירושלמי לת מוכל להכחישו כאשר ס"ם הירושלמי כעת שיש בידי אבל מ"ם אמ"ם הפור לשון מפילו הקיפוהו חומה של ברזל וכמעט רוב הנופחת מימו מן הירושלמי כלל ומדע דהת הרמ"ם ומי לת הביאו אפילו הכי דייק מדעצמות הירושלמי כו' דאת הרמ"ם ומי לת הביאו כלל אלא דייק מדעצמות הירושלמי כו' **ולכאורה** יש ליישב דבאמת גם הרמ"ם והנום' מודים דכל חומים קרויים חום לפפור כיש ס"ם ומ"ם הנום', והרמ"ם דדוקא חום דלפים מזויין פפור היינו בניבת חום דדומי דלפים מזויין דמעמר מלבני ומקרי ונכ מי פפור כיש קרא דזה מקרי שכויה וכמ"ל ומש"כ בשאר נניבת חום מייב וכמ"ש הנום', והרמ"ם בהדי ומכ"ש בחום שאינו בא מחמת נניבה שפפור ס"ם לפ שאינו בלפים מזויין ומ"ש בפי' ע"כ בשם הרמב"ם דאם נתנם המשכון בלפים מזויין וכיון בו שפפור היינו חומי דעלמא שאינן באים מחמת נניבה ס"כ נפתר הפנין ונפל סבין לפ"ז מאי מבית הרש"ל דאים בי"ם מהרמב"ם בפ"ח מהלכות שכירות מדכתב וכן כל כיוצא מאלו חומים גדולים בתר חומי דנניבה ומבידה ס"ם דכל היכא דאיכא לאוכם חום גדול פפור דלמת הרמב"ם מיירי משאר חומים שאינן באים מחמת נניבה וכ"ם כ"ם חומים דאוי מחמת נניבה ומבידה ומ"כ ה"ם בפי' ע"כ כתב נ"כ ואם נתנם המשכון בלפים מזויין וכיון כתב נ"ב בתר חומי דנניבה ומבידה ומ"כ מיירי נ"כ בחומים דנניבה ומבידה סלר קי"ל לחוכחי.

ויש ליישב לפני"ד דברי הב"י בשלאחו העשור שלא יהיו חייבים זת"ז דיש לחלק בין השלוח של המשכון אם ס"ם משום פרוטה דר"י או כשנר המוב דהרי ס"ם מליבא דכ"ע מ"מ לימ מקבל השלוח שום שכירות פרטי על השמירה רק שהוא עושים חותו כמו ס"ם ולכן אם נתנם בחותם לפחים מזויין לא כיוצא בזה בשאר נניבת חום מן פפור השלוח ומחויב לשלם לו שלוח את חוכו שלא קיבל עליו רק שמירת נניבה ומבידה אבל לא נניבת חומים יהיה מה שיהי' ולכן דמה שכ"י דברי הרמב"ם בשלוח לת"י דברי הרמב"ם רק דברי התום' והרש"ם והפור שכל חום שבא מחמת נניבה לת מקרי חום ומייב נבד בחום של לפחים מזויין שזהו נשבה מהמורה בחורה ונם בדברי הרמב"ם משמע שיש לחלק בין השלוח של המשכון שהוא ס"ם ובין הנותן כסף לו כלים לשמור ונתן לו שכר על השמירה שבדי בפ"ח מהלכות שכירות כתב נושא שכר והשוכר כו' עד ונשבעים על החומים הנדולים כו' לו נלקח בלפים מזויין וכן כל כיוצא בזה מלו משאר חומים דקדק כאן הרמב"ם בלשונו שי שפחים חומים נדולים דוקא ולקמן בפ"י מהל' שכירות נבי מלוה על המשכון כתב הרמב"ם ואם נתנם המשכון כנון שנלקח בלפים מזויין וכיוצא בו משאר חומים ישבע שאנם ולא כתב הרמב"ם פה חומים נדולים רק חומים קטנים . **ונלע** שיש לחלק קלת בין ס"ם המלוה על המשכון ובין שאר ס"ם שמקבל בפירוש שכר על השמירה דס"ם ובין שמירה המלוה על המשכון קס"ם דיש לחלק בין שמירה דס"ם ובין שמירה שבדי בפ"ח מהלכות שכירות כתב נושא שכר והשוכר כו' עד ונשבעים על החומים הנדולים כו' לו נלקח בלפים מזויין וכן כל כיוצא בזה מלו משאר חומים דקדק כאן הרמב"ם בלשונו שי שפחים חומים נדולים דוקא ולקמן בפ"י מהל' שכירות נבי מלוה על המשכון כתב הרמב"ם ואם נתנם המשכון כנון שנלקח בלפים מזויין וכיוצא בו משאר חומים ישבע שאנם ולא כתב הרמב"ם פה חומים נדולים רק חומים קטנים . **ונלע** שיש לחלק קלת בין ס"ם המלוה על המשכון ובין שאר ס"ם שמקבל בפירוש שכר על השמירה דס"ם ובין שמירה המלוה על המשכון ומ"כ ס"ם בכ"ד דיש לו דין מליס על המשכון שפשוד לף בחום שלו ומכ"ם בחום נדול ומ"כ בחום נדול כמו בכ"ד. ולפ שלין רמיה מחזו' מהרש"ך הנ' דשם ס"ם חייבי לפשור לת השומר חבל ומוכח משם שיקרך לשלם לבעל המשכון חום מוכו בחום קטן. חבל כד מציית בפוסקים תמלא שאחד מעמא לחויבו ושם שלחרי חליב דהפוסקים כר"י והרמ"ם דהמלוה על המשכון כיו ס"ח כמה שהמשכון יתר על החוב ופרוטה דר"י לת שכיח ומש"כ כמה שהמשכון יתר על החוב ולפוקי לדעת הפוסקים כהרי"ף והרמב"ם והנחונים למלוה על המשכון שוא ס"ם לפילו כמה שהמשכון יתר על החוב לאו מייב בגניבה ומבידה ובמלוים פשור המלוה בין מה שבעד חובו ובין מה שהמשכון יותר על חובו ולדרבת ממויב בעל המשכון לשלם לו לת חובו ולין חילוק לעניין מלוים בין מה שבעד החוב ובין מה שהמשכון יותר על החוב. **אמנם** לין מלו לריכין לכל זה לפיני הרמב"ם ופייתו והרמ"ם ופייתו מלא דוק; [היכי דלא היה השומר שם] דלגיב דהרמ"ם והשור שוא מלו מומרי מלו היה שם בוחלי היה מגיל ותגיב דהרמב"ם ופייתו מחדים חותו מלו בי' שם כי מבל כשם השומר כחמת היה שם ולא היה יכול לחגיל גם הרמ"ם והשור ושאר פוסקים מודים שהשומר פשור וזהו ממש כמו כ"ד דלא היו יכולים לחגיל וכמש"ל כי מה היה להם לעשות לחרי החיומים וסגומים אשר נפל לימת ופחד השומר עליהם ולהם מחייבים לשפור נפשם ומחום.

ואת שכתב ס"ה מהריק"ו בסי' קפ"ם ות"ל אשר עתן שמעון שמה שתתן לניפתו יותר על כדי כתובתה מפני שרחוקן לחיים ניזק חותו להביאו בש"ג נראה שאין בפחות שמעון ממש כי דמביד חיים דניזק ולא עביד בדמרין בגמ' סלי מתן דנקיט נרגא בידים כו' ע"ש שאחרין בזה.

ובאמת ראיתי בחשו"ה מהרי"ו בסי' קמ"ו ות"ל ראיתי לס"ה מהרי"ק בשו' קפ"ה שכתב על אשר עתן שמעון שתתן לניפתו כי אך וכתב שאין לחלק בין הסם (נבי סלי מתן דנקיט נרגא) לא סי ודאי דמביד שכל שכת נזי

Digitized by Google

מתנה (דמסתפי) [דמסתפי] מאי מיתן דלמא עניד ואכיל כן מתבו' מהר"מ שכמרדכי פ' המקבל. ומאי תמה מאיך סוכים מדברי מהר"מ דודאי הא מילוף ברור ויב"ע ותב"ע דלא כרי הזיקא ירא הוא ותמהת כן הוא נותן לו ולא נזיר ויהיב דכמתנה גילוי מילתי בשלמ' [מהר"י] ומהר"מ ז"ל בתורתו נדון כך כתב וכו' מכל הכא תפש"י כו' שיש שם תורם כו' הא לי דשי מלא לחלוטין, ויהיב עד ומדרבא מסכת רחים דתב"ג דלא כרי הזיק מקרי תורם לגבי' המתנה עכ"ל. ואני בעיני תמה על תמיהתו שהשב להגאון מהרי"ק בקטלי קני והמרדכי בפ' בני המרדכי בש' מהר"מ כתבו הוא לא ירד לסוף כוונתו ותלוה לומר כן (ועיין בתשו' ס"ה מהרחב"ם סי' ס"ג) וכך מציינת בדברי מהרי"ק תמצא שדבריו רחוים למי שתורתו מוהרי"ט דלא ניקר סוכתו על מהרי"ק וזהו מה דמביא מהר"מ רחים ז"ל דאי משום דנזיק ליה עניד חיכא דנזיק וכו' תפי' כמילי דמחוור, כגון חיזל ואיקטי לריקלים דפליגי כ"ש לקטלי' ליהו דלא עניד כו' ומזה סוכים מהרי"ק דאי מייתי מהר"מ רחים מהאי דחיזל לקטלי לריקלים דפליגי להא דנזיקו להם בתפיסה דאי משום דמזקי להו עניד חיכא דנזיק ולא עניד דומיא דאי חיזל לקטלי לריקלים דפליגי אי מזקי להו ממאר דלמא קלי מהרי' נגי חיזל לקטלי לריקלים דפליגי דעניד חיכא דנזיק כו' ואין לחיבו ולומר שכולהי עסק המעשה וקטיל לריקלים מכל מ"מ ממאר דנגי מותן מכשים שקיבלו כתרם בתפיסה דמיב חורם נמור סיכי דנזיק דמסתפי מיניה דלמא עניד ונמאר שכולהי נמרי והקו לו ממאר שקיבלו בתרם ולף אם הוא ספק נמאר שספק תרם להחמיר כתרם דתורייתא וכמ"ש הרשב"ם בתשו' סביבו מהריב"ל בתשו' סי' מ"ח ומ"ח ונמאר שכולהי נמרי והקו לו דומי' להא דנזרם מציעתא נגי סקריקון וה"ב מאי מייתי רחים מהא דחיזל לקטלי לריקלים דפליגי אלא ודאי מהאיתי רחים מהא דחיזל לקטלי ממרי מסתפי דלמא קטיל משום ניזי, בשלמא ס"מ שמין לחלק מה שחלקתי ולומר דלף דנזיק ולא עניד מ"מ חשיב חורם חורם סיכי דנזיק כו' אלא ממרת הלא מ"ב פסק המרדכי בשם מהר"מ דאין בחותו תרם ממש כיון דחזקין היו כו' וה"ב מעשה דמשום ניזוק בשלמא סוי חזקין וזהו כדברי מהרי"ב דמב"ג דלא כרי היזקא מ"מ מקרי חורם לגבי המתנה כו' אבל ז"ל דמהרי"ק הוכיח מזה שכתב המרדכי בשם הר"מ שהקלו את הבירים והוסיפו בתפיסי כו' דזה מקרי חורם דהיינו בתפיסה ולא בניזוק, והוק זה וה"ב דברי מהריק"ו וכיים ומיתיי. **ובתב** עוד ס"ה מהרי"ט על דברי מהריק"ו הנ"ל, וז"ל ואחוב בתפלת עוד זו בשם שדקדק בנופי דשובי שפסק מהר"מ וז"ל ולא דמי נגזיר, קמייתא ומציעתא וכו' מ"ב היזקות יש יריחים כו' משמע דתפילו בתשם, דשמ' כדקאמר שהו היזקות יריחים בתב חורם, נמיר ומקני וחפ"ה משום דמנזקי כו' לא תשיב יריחים וכו' וב"ו פסקה מהרי"ט וז"ל ולא ידעינא הך מילתא ממאן מבעי ליה מי מנזירה מציעתי, וכו' ומה שדקדק נשון יריחים

וכו' משמע דחשב, בשלמ' כו' זו מיון ו"ש שתמיך.

אבל גם זו מתפלת עליו מאוד כי דברי מהרי"ק נכונים כי הוכחת מהריק"ו הוא מ"ש מהר"מ דלא דמי לנזירה קמייתא כו' לשמי דחשב החם דהשבו"ם היו יריכים להורנו מפני הירחה נמר ומקני ומפי' במציעתי, שלא היו יריכים להורנו מ"מ היזקות היו יריחים כו' וב"ש ס"ה מהריק"ו מדקחמר שהיו יריחים בנזיר, מציעתי, ולא חמר כזה הטעון שהיו יריחים בנזיר, קמייתא ומ"ש שהיו יריכים להורנו את היהודי מפני הירחה נמר ומקני ר"ל שהשבו"ם היו יריכים להורנו את היהודי מפני הירחה שלא יסרנו המלכות את הגוי מעבור שבטל נזרתו לכן היהודים נמרי ומקני ומשל"כ בנזיר, מציעתי, קחמר מהר"מ מ"מ היהודים היו יריחים זהו רק משם, דשמ' שחשב מהר"מ וז"ל ולא דמי נגזיר, קמייתא ומציעתא וכו' מ"ב היזקות היו יריחים כו' משמע דחפילו בחשם, דשמ' כדקחמר שהיו יריחים לחב חורם נמיר ומקני וחפ"ה משום דמנזקי כו' לא תשיב יריחים וכו' וב"ו פסקה מהר"מ וז"ל ולא ידעינא הך מילתא ממאן מבעי ליה מי מנזירה מציעתי, וכו' ומה שדקדק נשון יריחים

וכו' משמע דחשב, בשלמ' כו' זו מיון ו"ש שתמיך.

אבל גם זו מתפלת עליו מאוד כי דברי מהרי"ק נכונים כי הוכחת מהריק"ו הוא מ"ש מהר"מ דלא דמי לנזירה קמייתא כו' לשמי דחשב החם דהשבו"ם היו יריכים להורנו מפני הירחה נמר ומקני ר"ל דשמי החם דהשבו"ם היו יריכים להורנו מפני הירחה נמר ומקני ומפי' במציעתי, שלא היו יריכים להורנו מ"מ היזקות היו יריחים זהו רק משם, דשמ' שחשב מהר"מ וז"ל ולא ידעינא הך מילתא ממאן מבעי ליה מי מנזירה מציעתי, וכו' ומה שדקדק נשון יריחים

מלת ממן מבעי ליה מי מנזירה מציעתי, וכו' ומה שדקדק נשון יריחים וכו' משמע דחשב, בשלמ' כו' זו מיון ו"ש שתמיך.

אבל גם זו מתפלת עליו מאוד כי דברי מהרי"ק נכונים כי הוכחת מהריק"ו הוא מ"ש מהר"מ דלא דמי לנזירה קמייתא כו' לשמי דחשב החם דהשבו"ם היו יריכים להורנו מפני הירחה נמר ומקני ר"ל דשמי החם דהשבו"ם היו יריכים להורנו מפני הירחה נמר ומקני ומפי' במציעתי, שלא היו יריכים להורנו מ"מ היזקות היו יריחים זהו רק משם, דשמ' שחשב מהר"מ וז"ל ולא ידעינא הך מילתא ממאן מבעי ליה מי מנזירה מציעתי, וכו' ומה שדקדק נשון יריחים

מלת ממן מבעי ליה מי מנזירה מציעתי, וכו' ומה שדקדק נשון יריחים

Digitized by Google

סמא וביני אם כן כ״ש בקידושי פרוטה דגריעי טפי וכו׳ אלא שר״ל סתירה אחרת דקדיש סתם בכל ענין משמע אפילו בשטר עכ״ל .

הנה במה שכתב מהרי״ט הילך משמע דאם דבריהם בקידושי פרוטה הרי כתבו כו׳ וכ״ש בקדושי פרוטה דגריע טפי מהנאת ביאה לא ידעתי מנין לו דקדושי פרוטה גריע טפי כו׳ כי לכאורה יש להוכיח איפכא מדברי התוספות בשם הרשב״א דהא לפי סברת מהרי״ט אי אמרי׳ דקדושי ביאה הוי תלוי׳ ויהיב ומכ״ש דקדושי פרוטה הוי תלויה ויהיב ומכל שכן קדושי שטר וא״כ קשה לפי סברתו למה מקשי הרשב״א קושיתו על הא דאמר רבינא קדש בביאה מא״ל נקשי הרשב״א קושיתו מהא דאמר מר בר רב אשי לא הוי קידושי מטעם דהפקעה הוא בלא הפקעה לא הוי קידושי דקדושי ביאה הוי תלוי׳ ויהיב ומכ״ש קדושי פרוטה ומכ״ש קידושי שטר אלא ודאי דהתוס׳ בשם הרשב״א סוברים דאף דקדושי ביא׳ הוי תלוי׳ ויהיב מ״מ קדושי פרוטה לא הוי תלויה ויהיב ולכן צריך להפקעת חכמים אבל על רבינא מקשי שפיר וא״כ לפ״ז דברי ה״ה מהרי״ט דקדושי פרוטה גרע מקדושי ביאה אינם וא״כ דברי מהרי״ק מוכרחים בתוס׳ דקדושין פרוטה לא הוי תלוים ויהיב ואף שיש לדחות זה די״ל דהרשב״א לא רצה להקשות על מר בר רב אשי דל״ל הפקעה כו׳ די״ל דמ״ש דאפקעינהו רבנן לקדושי׳ מיניה אף אם קידש׳ בתרקב׳ דדינרי דלא הוי תליו׳ ויהיב ומכ״ש קדושי פרוט׳ גרע טפי מהנאת ביאה . אמנם כד תדקדק בדברי מהרי״ק תמצא שדבריו נכונים וז״ל דאע״ג דאינו נותן לה כ״א פרוטה שכן סתם קדושי כסף משמע שהוכחת מהרי״ק הוא מסתם קדושי כסף שהוא פרוטה וגם מדברי כ״י בשם הריטב״א בפי׳ חזקת גבי תליו׳ וזבין כו׳ וכתב הריטב״א וז״ל וכיון דבתר דעתי׳ דמוכר אזלינן ליכא לדמויי לגמרי לאשה ולומר כי היכי דאשה(מתגרשת) [מתקדשת]בפרוטה וה״ה אם קבל פרוטה משדה דליהוי מכירה דשאני אשה דהרי נתן לה דמים דכל אשה מתקדשת בפרוטה ועוד דאשה בכל דהו ניחא לה א״כ דין הוא לומר כו׳ דאגב אונס גמר ומקני ומשא״כ במכירה א״כ משמע דאמימר איירי בקדושי פרוטה ואף שבעיקרא דדינא נראה מדברי הריטב״א שחולק על מהרי״ק כי מהרי״ק מדמה אשה לשאר דברים והריטב״א מחלק ביניהם אבל מ״מ משמע משם שאמימר איירי בקדושי פרוטה . **ובר** מכל דין יש לתמוה בדברי ה״ה מהרי״ט שהשיב למהרי״ק כטועי׳ חלילה למה לא היה קשה לו בדברי מהרי״ק למה הוכיח מהרי״ק סברתו מדברי התוס׳ מהא דמקשה ועוד דא״כ הא דאמר אמימר כו׳ ולמה לא מביא ראיה מסוגי׳ הגמ׳ גופי׳ מהא דאמר אמימר תלוי׳ וקדיש הוי קדושין ולא חילק בין כסף לשאר קדושין וסתמ׳ קדושי כסף בפרוטה א״כ משמע דבהנאה מועטת חשיב כזביני. אבל כד נדקדק בדברי התוס׳ תמצא שהכל עולה על נכון דבר דבור על אופניו כי דברי התוס׳ צריכים ביאור כי יש לדקדק חדא שמקשה ועוד דא״כ הא דאמר אמימר לשון דא״כ לכאורה אינו מדוקדק דמשמע דוקא אי אמרי׳ דהנאת ביאה חשיב כתליו׳ וזבין קשה על אמימר הלא אי אמרי׳ דהנאת ביאה לא חשיב כלום מכ״ש קשה הא דאמימר וא״כ הלשון דא״כ אינו מדוקדק ועו״ק בדברי התוס׳ למה לא מקשי התוס׳ הא ועוד הא דאמימר כל״ז על סוגיי׳ הא דאמר אמימר תלוי׳ וקדיש דהוי קידושין קשה תינח אם קדיש בכסף או בביאה דהוי תליו׳ וזבין אבל בשטר מא״ל דהוי תלוי׳ ויהיב ועדיפא מיניה ה״ל להקשות לפי סברתו מתחלה דביאה הוי תליו׳ ויהיב ניקשי על אמימר למה הוי קדושין תינח אם קידש בכסף הוי תליו׳ וזבין אבל בביאה ובשטר מא״ל ומכ״ש לפי סברת מהרי״ט דגם קדושי פרוטה הוי תליו׳ ויהיב .

איברא י״ל דברי התוס׳ הדק היטב והמה מיוסדים על אדני פז דהמשך דברי התוס׳ כך הם דדוקא מכח רבינ׳ קשה על אמימר כי בשלמא בל״ז לא קשה כלו׳ על אמימר קדיש בשטר מא״ל דה״א דהא דאמר אמימר תליוה וקדיש הוי קדושין איירי דוקא בקדושי כסף דהיינו אם קדשה בתרקב׳ דדינרי דשייך ביה תליו׳ וזבין ומשא״כ קדושי פרוטה לפי סברת מהרי״ט או ביאה ושטר מודה דלא הוי קדושין דהוי תלויה ויהיב וע״ז פליג מר בר רב אשי ואמר באשה ודאי לא הוי קדושין וי״ל למה אמר לשון ודאי ולפ״ז יתכן דפשיטא בשטר וביאה אפי׳ בלא הפקעה לא הוי קדושין דהוי תלוה ויהיב וה״ה קדושי פרוטה ולפי סברת מהרי״ט אנא אפי׳ קידש בתרקבא דדינרי או קידש בכסף כפשוטו לפי סברת מהרי״ק נ״כ לא הוי קדושי ומטעם הפקעה וא״כ לא קשיא כלום על אמימר מכח שטר כקושית התוס׳ וגם מהרי״ק לא רצה להוכיח כלום מסוגיא דאמימר אבל מכח רבינא קשה שמקשה קדיש בביאה מא״ל מוכרח שהוא למד דמר בר רב אשי סתמ׳ קאמר דמטעם הפקעה בכל קידושין לא הוי קידושין ולכן מקשי קדיש בביאה אינו מועיל הפקעה מא״ל וע״ז הקשו התוס׳ בשם הרשב״א דמכ״ל הא דדלמא גבי ביאה בלא הפקעה לא הוי קידושין מטעם דהוי תלויה ויהיב וא״ל דרבינא למד דסתמא קאמר מר בר רב אשי וא״כ מוכרחים אנו לומר שלמד נ״כ דאמימר סתמא קאמר בכל ענין הוי קדושין וא״כ קשה תינח ביאה וכסף י״ל דסתמא קאמר דהוי קדושין די״ל בשום צד דהוי תלוה וזבין רק אבל בשטר ליכא למימר בשום צד דהוי תלוה וזבין רק יהיב וא״כ אמאי הוי קידושין אלא ודאי דגם אמימר לא קאי אכולהו רק אקידושי כסף דשייך למימר תלוה וזבין משא״כ באינך הוי תלוה ויהיב וא״כ מר בר רב אשי שחולק דמטעם הפקעה לא הוי קידושין היינו ג״כ במ״ש אמימר דהוי קידושי כסף וכנז׳ וא״כ קשה קושית התוספות בשם הרשב״א על רבינא ועפ״ז הוכחת מהרי״ק הוא כהוגן ממאי דמקשי התוס׳ ועוד דא״כ הא דאמר אמימר קדיש בכסף כו׳ היינו מסבר׳ התוס׳ דרבינא למד דנסתמא קאמר כו׳ וה״ה אמימר בזה מיושב לשון ועוד דא״כ כו׳ ויש אתי לפרש עוד פי׳ אחר בדברי התוס׳ לפי סברת מהרי״ק אבל האריכות שנאה נפשי וגם בא״ש ה״ה מהרי״ט עוד על דברי מהרי״ק במה שרצה להוכיח מתשובי הרשב״א לא ראיתי להאריך כי אין דבריו מוכרחים למעיין שם .

ונשמע מכל מ״ש שדברי ה״ה מהרי״ק עלו כהוגן והצלתי אותו מהשגת ה״ה מהרי״ט הנ״ל וגם ראיתי בתשו׳ ה״ה מהרש״ך ח״ב סי׳ קכ״ב שחשש לסברת מהרי״ק הנז׳ בענין גזים ולא עביד ע״ש מ״ש השואל שם וגם ה״ה מהרש״ך עצמו וכמבואר שם שקלת נראה מדברי הרש״ך שם לכאורה שחולק על דברי מהרי״ק אבל כד מעיינת שם בתוס׳ הנז׳ וגם בתשו׳ הנז׳ סי׳ י׳ בענין דיין המפחד והמגזם חשיב הונס שחשש לתשו׳ מהריק״ו הנז׳ וראיתי קצת תמיה בתשובי׳ ה״ה הרש״ך הנז׳ שבסי׳ י׳ פסק דאונס דיין המפחד והמגזם חשיב אונס אף נגד שבועה ובסי׳ קפ״ג לא רצה להכריע שיחשוב אונס נגד שבועה ע״ש וא״כ לפ״ד מהרי״ק הנז׳ דאמרי׳ דעביד אינש דגזים ולא עביד וא״כ ה״ה בכ״ד בענין המומר הנ״ל אבל אין מדבריו שום סתירה לנ״ד דע״כ לא אמרי׳ דגזים אינש ולא עביד בענין ממון גבי האי מאן דנקיט נרגא כו׳ או בנדון דמהרי״ק שגיזם להביאו בעש״ג אלא דוקא גבי ישראל המגזם ומטעם דלא נחשדו ישראל על כך ומטעם שהוא גזל או מטעם שגדול עונש של המסור דהוי רודף דכתיב כתוא מכמר מה התוא הזה כיון שנפל כו׳ ויש בזה חשש סכנת נפשות וכמבואר במרדכי פ׳ הגוזל בתרא או מטעם שכתב מהרי״ק שם וז״ל שהרי דבר פשוט כי היום הזה אדם קורא לחבירו מלשין יורד עמו עד לחייו כו׳ ומזה נלמד דהאיסור חמור הוא בעיני העולם כו׳ ופשוט דכולא בזה אית לן למימר בזה דגזים ולא עביד ע״ש מה שהאריך אבל בכ״ד גבי מומר כ״ע מודים דלא שייך למימר בזה עביד אינש דגזים ולא עביד הלא אם התיר עצמו וכפר בי״י שהוא חמור׳ שבאמורות כי כל המודה בע״א ככופר בכל התורה וא״כ איך נאמר שלא יהיה נחשד למסור את ישראל ביד ישמעאל ונאמר דגזים ולא עביד וא״כ גם מהריק״ו מודה בזה ומשא״כ לפ״ד הרמב״ם וסיעתו שסוברים אפילו ישראל המאיים והמפחד את חבירו בדבר שאפשר לו לעשות דמקרי אונס וכמבואר בסמ״ע סי׳ ר״ה וב״י באריכות . **ויותר** מזה איתא בהגוזל בתרא בעובדא דההוא גברא דהוי בעי אחויי אתיבנא דחברי׳ אתי׳ לקמי׳ דרב א״ל לא תחוי ולא תחוי א״ל מחוינא ומחוינא יתיב רב כהנא קמי׳ דרב שמטי׳ לקועי׳ מיניה כו׳ יע״ש וא״כ אלינו שעשה רב כהנא מעשה בנפשי׳ עבור דגזים ומכ״ש בנ״ד . **ומגמרא** הנז׳ מעובדא דרב כהנא לא קשיא על הא דפסק מהריק״ו דאמרי׳ דגזים ולא עביד כי בלא״ה צריכים אנו לתרץ עובדא דרב כהנא הנז׳ שסותר למאי דאמרי׳ בגמ׳ דכל הנשבעין דף מ״ו גבי האי מאן דנקיט נרגא כו׳ דאמרינן דגזים ולא עביד כו׳ אבל כבר נשאל ע״ז הרשב״א בתשו׳ סי׳ קפ״א הנ״ל והקשו לו אמאי הרגו רב כהנא ודלמא גזים ולא עביד והשיב הרשב״א דיש לחלק בין מי שהוא רגיל בכך ואף מי שאינו רגיל בכך אלו הכרנו בו בודאי שהוא רוצה לעשות כההוא דרב כהנא שא״ל לא תחוי והוא העיז פניו ואמר מחוינא ומחוינא הרי הוא כאלו ידענו בבירור שיעשה ואף על ספק נהרג וא״כ לפ״ז לא קשיא כלום על תשובת מהרי״ק הנז׳ שמצינו שאפילו בישראל אמרי׳ שחייב מיתה אם נודע לנו שבודאי ימסור ממון של ישראל דהיינו ע״י אומדנות דמוכח ומכ״ש גבי מומר ישמעאל כמו בנ״ד דלא אמרי׳ דגזים ולא עביד וברואתי תשובי הרשב״א סי׳ קפ״א הנז׳ ראיתי שכתב הרשב״א בשם השואל וז״ל שאלת הא דאמרינן בהגוזל בתרא בעובדא דרב כהנא וקשיא לך וכי בשביל שאמר כן יהרג כו׳ ודלמא גזים כי ההוא דנקיט מגלא ותובילא ואמר איזל ואגדור לדיקלא דפ׳ וזהו תורף שאלתך תשובה המסור הרי הוא כנחש כו׳ ע״ש בתשו׳ הרשב״א הנ״ל .

הנה אגב שיטפא הרכיב השואל שני סוגי׳ גמרא יחד שאמר ודלמא גזים ולא עביד כי ההוא דנקיט מגלא כו׳ וזהו לשון הגמ׳ בחזקת הבתים דף ל״ד ומשם לא נשמע דעביד אינש דגזים ולא עביד ואדרבה משם מוכח איפכא וז״ל הגמ׳ אר״י האי מאן דנקיט מגלא ותובילא ואמר איזל אגדריה לדיקלא דפ׳ דזבניה ניהליה מהימן אמאי לא חציף איניש דגדור דלאו דיליה וסוגיית הגמ׳ דנשמע מינה דעביד אינש דגזים ולא עביד מימרא היא דר״כ בפרק כל הנשבעים דף מ״ז וז״ל אר״כ האי מאן דנקיט נרגא בידיה ואמר איזל ואקטליה לדיקלא דפלניא כו׳ לא אמרי׳ דהוא קטליה אלמא עביד אינש דגזים ולא עביד ע״ש בתוס׳ ד״ה עביד אינש דגזים ולא עביד החילוק שיש בין שני המימרות הגמרא הנ״ל ואגב שיטפא לא דק .

ונלע״ד להביא ראיה ברורה לדברינו הנז׳ דיש לחלק בין ישראל דגזים למומר דגזים מ׳ מהא דאיתא בתשובי מיימוני השייכים לסדר נזיקין סי׳ ז׳ וז״ל ושאלתם על רחל שהיתה נשואה לאחיר והמיר ונתנה לו מ״ז זקוק ע״מ שיגרש כו׳ ועתה היא תובעת כתובתה מפקדון שהיה לו לבעלה המומר ביד אחרים כו׳ אמנם נ״ל לפטור הנאמן מטעמא אחרינא דכיון דהמומר גזים לו אם לא ישיב הממון לא מחוייב למסור נפשיה כו׳ כדאמרינן בהגוזל בתרא כו׳ כ״ש הכא דהנפקד מחוייב להחזיר למומר פקדונו ולא מחויב להכניס גופו וממונו בסכנה עבור הפקדון עכ״ל ע״ש ותשובי׳ המיי׳ הנז׳ היא הלכה פסוקה הביאו הרב בעל המפה בסי׳ פ״ו וגם בשלטי גבורים הביא תשובי׳ מיימוני הנז׳ סוף פ׳ הפועלים וא״כ מוכח מתשובי׳ מיימוני הנז׳ דכיון דגיזם המומר לא מחייב למימסר נפשיה וכו׳ ואמרינן דבודאי גזים ועביד אף שבודאי היה מן הראוי להוציא מיד הנפקד מעות של המומר מדרב נתן ומ״ש הנפקד שגיזם המומר ישמעאל נאמר ג״כ כמ״ש מהריק״ו דעביד אינש דגזים ולא עביד שלא צריכין אנו לחלק בין ישראל שגיזם לחבירו ובין מומר שגיזם לישראל דבכה״ג לא אמרינן גזים ולא עביד ומשם נלמד ג״כ לנ״ד ומה התם שהמומר בא להוציא אמרי׳ שמכח גיזומו שאינו מחוייב

למסור

למסור נפשו ומטונו ויחזיר למטר לת פקדונו ומכ"ע כל"ד שמטמר הוא למסור נפשם ומטונם ובזה נפתלק ג"כ מ"ם ס"ם מרי"ף הל"ע ח"ל מכל היכל שמצינו כו' לע כל שמביאים לת מביאיהם בשב"ע נומלי, והרבה עשו כן ולע כופיו כל ויפה דקדק מהריי"ו לע כל שמביאים לת מביאיהם לייק דהייט ישראל לת מביאו אבל במומר כמו בכל"ד לע שייך זה כי מרוס משפטו מעבדו ולע עוד מלע שוכח כדין שמביא עליהם עבור שדינל דת יהרגוהו וכמבואר בתבו' שמיימוני שם, וכזה נפתלק ג"כ מ"ם בתשוב' מהרש"ך ס' ז' שהביאו בשבה"ג בשב"ע לגד מלע שליין בלשון היה שמתים והשמד ס"ם. **אשכם** בכ"ד אין מ"ל לכל זה דגבי מומר שמתים והשמד סוע יותר מן שדיין שמתים כיון שבמלן של מהרש"ך לע היה פושם שליין רק עבור שהי מוסבו של היסורי ומשע"כ כל"ד שיעשה שומר לת עבר זה למובתו ולשכותו ומ"כ שיעשע שהיה ממויינים למסור נפשו ומשום לפרסות במומר ישמעאל הוי, ומלרב' בינרים רבים ובוכים ותמוהים יהרגו ביניהו ממנו כל כלי הקודש וגם שמשכון הוה שמשכון לתר מש לי לילד עזו בעל שמשכון תלה וכמבואר בפתוחים שבשב' שמשכון לתר מש לי לילד עזו לפני דייני ישראל בשה לע יהיה נקיים הפקר מי יכוף לוחו רק מת"כ ירד עמו לד"ת וכבר מ ולר שבזה שמשכון הוי, נק"ש בילונרמלו שם כל כלי הכסף שלו ולפ שם לתר דמ"מ שיה לשבשים לתטוע לת שלי, בשרבותיהם, לבל ז"ל כמו שבשיבו לי לפ נלע לוזה ניזוה לע היו מרוחים עזו מזוע, דשיה כופר בפקדון ומשכנת ומפסר בשב"ע ומ"כ יפה עזו שבשים שלע לע נתנוע לוחו רק דברו לליו מחזוים ועזינה רק מציב מזה ושיב לשם שיחזיר לשם שמשכון כל"ל ואין לומר דלמלע לע היה משכנת לפ שם שוע חזור ממטוי לע חזיל מפטוחת, וכמבואר בש"ק דשיעת שבל ז"ל שהרין בגמר' שכופר במלוה כשר לשהות בפקדון פשול לשהות כגון דליית שהדי ומסתדו דשהיה שהת דכפרי ליתי לפקדון בביתי, וכ"ם כל שפוסק, וכמבואר בש"ם סי' רל"ד ואין לומר דכאן לע כפר בפקדון רק תופסו בשביל חובו שיש לו על שמשכון וזה לע נפסל וכמבואר בשב"ע סי' ל"ב ס"ק י"ג וביותר בל"ד שהו רואים שחחזיר לת כל כלי הקודש ולע תהה רק השמשכון הוי, לפל ז"ל שהרי תהרין בגמר', פ' חזקת לפ ש"ם גבי סוע עכו"ם דמ"ם לת שהרי רבנן לפקדון בביתי, וכ"ם כל שפוסק, דמים ליה לחמרע ושחזיר לת הזיכף ש"ם תהרי, דגזלן סוע וכן שפקו כל הפוסקים ועיין בש"ם סי' רכ"ם וש"ך בל"ד שלין לו שיה מזוה רק שהיה לחשם לת חזות שקדש ולפ של בעל שמשכון לע היה לו שיה מזוה רק שהיה לחזיר לוחו בעזה שהי שבור ליה שבועת שבת שבועת שהי בימים. אבל אין מזו לריכי, לכל זה כי לוך נחתר שפיו חזיל על שמשכון כשהיה מוחר לש"ע וכפר בכל שמות. ומ"ל דזה לע נקרע עש"ז בשהר שהיה יהיה כיון שבשמשכון היה עובדים ע"ז ומהרב מרמיקין מעין ע"ז בשבלית שריחוק ומחזיר לת היחד שבל ז"ל שהרי כבר בשבל ע"ז גדול בהורו מהרב"ז בתשוב' סי' ל"ב ו"ל ומשלות כרחוק שבשמשכון לוחו לחזור להת שהיה שם מיב לחסור נפשו עליו בשהר שבשמשכון היה עש"ז תורב' מיחזיר לת היחד שלין בו דופי כי תשוי כי אז ומהיה לי תוחר בל"ד כ"ם כוה שיהרג ואל יעבור שם מפני משם פ' אל תירא מהרם תירם יהרג ואל יעבוד מי שהנסוחו לעזוב כל הרת ולכפור בכל הזורת מהי ש"ת. ועוד מהרת שהריך לסוחות שהיה שם מהם שהיהו סוע לשהה מהרב"ם וזו היה שריפה בכל הרם כי אך וכן יהיה ומשני בשם הריטב"ן כי יש"ם ול"ל כשהה שלין לו לשהות בכל הרם כי אך וכן יהיה ומשני בשם הריטב"ן כי יש"ם שכ"ל דהכי הוי לשון הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' יסוה"ת הל' ה' ואיזהו קידוש השם זה שיהרג אדם ואל יעבור על כל הדברות כולן וק"ו שלילרג ואל יעבור וסמודה בדת הרם שהרי מוטר על כל הדברות כולן שנאמר למען אשר יעשה האדם אותם וחי בהם ולא שימות בהם לפיכך אם בא עליו אנוס או גזלן שהרג לו לכתחלה בשביל שיעבור על אחת מכל המלות כדי שלא יהרג הרי זה שפך דם ונתחייב בנפשו שהרי הוא אומר ונקיתם מדם הרגכם ואם הרגו הנהרג פטור ואין לו עליו לא בדין ולא בדברים ואם הרגו הרי זה שפך דם הרג בלא דין ובלא עדות ואפילו בשעת גזירה שגזרו עכו"ם על ישראל שלא יקיימו אחת מכל המלות ויעבור עליה ואל יהרג הרי זה עובר על דברי תורה ומצות ונתחייב בנפשו שהרי הוא אומר ונקיתם מדם הרגכם ואם הרגו הנהרג פטור עכ"ל הרמב"ם ז"ל. ומבואר מדבריו שאפילו בשעת גזירה שגזרו עכו"ם על ישראל שלא יקיימו אחת מכל המלות ויעבור עליה ואל יהרג אלא יקיים המלות ויהרג ואם הרגו הנהרג פטור ואם הרגו הרי זה שפך דם הרג בלא דין ובלא עדות וא

תוף זנריו . הגה בש"ם תחלה מגיב לרמ"ם ומיתבו וכו' ומ"ל דשמני
סתם וכו' שהיה מעשה שקיבל השמר כו' סגם לדעת סרב"ם מ"מ נומר כן
שמרי סרמ"ם מוקי הא דסכותב נכסיו מירי בש"מ ודכריו ככתובים וכמסורי'
דמי ולא היה שם קבלת השמר כמנומר בסרמ"ם ומיין ב"ח במ"מ פי' רמ"ם
כמופו. ומפשר שמהריט"ו סקשה כן לפי דעת רשב"ם שמניח שם מבל ק"ק
על דבריו במ"ם ומ"ל דשמני סתם שקיבל השמר כו' וכן בש"ם מסריק"ו ע"ש
ומדע שכן הוא דלמ"ם כו' הלא במ"ם שם בגמ' דסוכיח סופו כו' מירי
בזיכה לו ע"י אחר ושתק ולכאוף נוח כו' ושם לא קיבל בעל המתנה שום
שטר רק שזיכה לו ע"י אחר ושם ע"י נומר דשעה שמקבל מעשה שקיבל
השמר ומ"ב הא"ל מירו קושים ונם במ"ם ומדע מין כאן שום סוכחה ולוחק
לומר בשה שמסרו השמר ליד לוחו שזיכה בשבורו שניב מעשה ולו"ק ע"ש.
אבל עדיין נריכין לחו ליישב הא"ל מגיב, דלדעת סרמב"ם שפסק בני הכותב
נכסיו לאחרים וזיכה ע"י אחר שהוא פסק ובמטמר בהמ"מ שכחבתי לעיל
זכן פסק הב"י בשלמו שמשור סי' רמ"ם בסופו ושיירו מעשה שהוא פסק לי
לחרי הוכיח סופו כו' שם לא וכ"מ שהוא פסיקא דדינא לחרי שהוא מומר,
לחוכח וקולא לנחבא ומ"ב כ"ם בא"ד נחמר נ"ב דלמ' לחרי הוכיח סופו כו'
ולא מקרי חשוד ומ"ב לחרי ולא סיה מצחבא לשקר לף שחשוד בחמון ומ"ב
יש לפשור לבעל המשכון ממוב סה דלמה לא חבעו לוחו בעש"נ אבל ז"ל
דע"ב לא נחפסק סרמב"ם לי לחרי הוכיח סופו כו' ולא דוקא בהכותב נכסיו
לאחרים והיה בשם עבדים וזיכה לו ע"י אחר ושתק ולכאוף נוח בזה נחפסק
סרמב"ם דלמ' לחרי הוכיח סופו כו' כרשב"ג ולא יחלנו עבדים בחרומה
לאר השעשה שנוח הוחיל ושתק חחלה אבל קודם שנוח ליכח מחן דלניע שכין
זמן השתיקה וקודם שנוח פעמים שיחלנו עבדים בחרומה הוחיל ולא שייך בזה
לומר הוכיח סופו כו' דשליין לא היה סוף ומ"ב ס"ה ב"ד כל ימי מצך זמן
סיוחו מומר ישמעאל ליכח מחן דפניע דהיה מחוד על השבועה ועל כל עבירות
שבחורה וכמ"ש בעיל ולא שייך לומר בזה הוכיח סופו כו' כי בחוחו פעם סיה
מחזר ובמ"ב חלו דין חוחו על חוחו הזמן ומ"ב יפה עשו הנבחים להמברה קדוש,
סמ' שלא חבעו חוחו בש"נ רק חמ"ב כשחזר ליבדוחו אז י"ל שהוכיח סופו
כו' משפק חמנם בחוחו הפעם בבר מ' ולד שהרחיק נדוד וכמש"ל אבל אין
לחו לריכין לכל זה כי זולת זה הנבחים הל"ל פשוטים מחמ' ב"ב מקרי חוכם
נמור ואפילו חוכם ולא שכיח סוא. ואם יחפשק המחפשק לומר שהרי
רש"י בפרק כל שעה כחב שחייב השלוח לף אם נחנם המשכון וכ"כ הרמב"ם
בפ"י מהל' שכירות וכ"כ בשבל המשור בסוף פ' הדיינים ע"ש ומ"ב בה"ד
יכול בעל המשכון לומר קים לי בסנסו חלת שמודי שוכם שפוברים לחייב
המלוה לף אם נחנם המשכון ומ"ב בשיעת שפטור בעל המשכון משלם חת
סוכו. למנם ז"ל חדא דכל הפוסקים המחרוצים הבריעים בין דעת הרמב"ם
והנחוצים ובין דעת הרש"ם ור"י חיכם מחולקים רק אם מוכה על המשכון הוי
ש"ם לו ש"ח וסבריא הערדכי בפרק הדיינים למפשיקא לי מפקיני מעוכ'
אבל לדעה השניעית הל"ל ונומר שהמוכה על המשכון יחחייב בחוכם לזה
לא חמי כלל ולא הביאו בספריהם כלל דבה זו ומדדבה פחמו דבריהם
שבחוכם' מחויב לשלם הכוח חת מיכו וכמטמר בעוכ סי' ש"ב ושער פוסקי,
וגר מן כל הנ"ז ל"ל נומר בל"ד שיחמר בעל המשכון קים לי כפוסקים
הל"ל דע"ב ל"ק הל נחוכים על המשכון שיחחייב בחוכם היינו
במשכנו שלא בשעת הלוחתו ומדר' יחמק דרש"י בפרק כל שבה קלי שלה
דר"י וכ"כ הרחב"ד בפ' וכן הרי"ף חבל במשכנו בשעת הלוחתו כ"מ מוד'
למינו חייב בחוכם' וכל"ד הוי משכנו בשעת הלוחתו ופשיעא לדעת בה"נ
הביאו בחוכם' פרק סחומכין דף פ"ח ד"ה שכחבו וכה"נ נמי משמע דפיפא
דשלוחו בשטר מיירי שלא בשעת הלוחתו דמוקי הא דאר"י דבע"ח קוכח משכון
דוקא שלא בשעת הלוחתו חבל בשעת הלוחתו לא קני סיינו דוקא בשטר
דלישה שטר לא סמיך ממשכון חלא משטרא חבל בלא שטר אפילו בשעת
הלוחה קני והוי ש"ם כו' ע"ש וש"מ מוכח משם דבשטר לא קני משכון ולא
כחבדו מעותיו וכמבואר בהג"ה סוף החומים הביאו הב"י פי' ע"ב וש"מ
בב"ד להלוח בשטר וגם המשכון היה הבל בשעת הלוחה פשיטי דלף שלא פי'
כאן שום חוכם היה חייב בעל המשכון לשלם חת חובו חלא לף לדעת רש"י
שהביאו בגמ' הנ"ז בשלו ורש"י פירש אפשר דבשטר סנר' שפי נומר
לאבד המשכון מבדו מעותיו היינו לישה דר"ח אבל מגיב דר"ע ליכח שום
בפקוח, בזה ומלן ק"ל כר"ע מ"מ בל"ד למשכנו בשעת הלוחתו וגם השטר
הבל היה בשעת הלוחה ומידה רש"י למינו חייב בחוכם וכמ"ש בעיל וש"ד
הוי חוכם נמור . ובדיין חל עליו חובת ביחור בל"ד לחיתי מהיכי חיתי
לף אחר בל הרחיות והוכחות שבחבנו דזה מקרי חוכם נמור שבאבד המשכון
בחוכם ולכן מחויב בעל המשכון לשלם חת חובו אבל מ"מ הלא בשת הזחת
פלוגי המומר הנ' חזר לדת יהודי, כמו בראשונה וח"ב נאמר שהנבחים
מחויבים לטרוח להחזיר לו המשכון . ותחלה מלינ לפניך לשון הגמר' בפרק
הגוזל קמא דף ק"ח ע"ב בגנבה בחוכם וסוכר הגנב אמר מגיי אם ש"ח הוא
רלה עושה עמו דין רלה בשבע אם ש"ם הוא עושה עמו דין ואינו נשבע
רבה אמר ג' זה וג' זה עושה עמו דין ואינו נשבע ומשיק בגמר' מגיבא
דרבה שאם קדם ונשבע אם ש"ח הוא רלה עומד בשבועתו רלה עושה עמו
דין ואם ש"ם הוא עושה עמו דין ופירש"י עושה עמו דין משלם לבעלים
וסוא יפרע מן הגנב ואם ש"ם הוא אע"ג דפטור בלסטים מזויין הבא סוא
וסוכר הגנב ולא יפקיד בלום מניו לטרוח אחריו לפיכך הוא יחלם לבעלי'
ויחזור ויפרע מן הגנב ומש"ם סוף הל' שאלה מניא דעת רש"י הנ' וכחב
מגיו ז"ל ומאר מפרשים שבקשו מניו לודאי אינו הדין שיחחייבו אם לשלם
בשומים אע"פ שהוכר הגנב הוא בלסטים לף בך פי' שכן חייבים לטרוח ולזון עמו
בשום לשמיח הגנב הוא אלא ובקשה ואין בבעלים רוצים לטרוח לזון עמו

חסו דעת רביט שכ"ל שמ"ש בנב"י פי' רל"ד בא"ם ע"ש ל"ב בשבע
מזה לל"ד רש"י וכן מגיב דדעת הטור שהסכים לדעת רש"י בשענב' בשום
ומא"ב הוכר הגנב אז השומר משלם והוא יפרע מהגנב ומגיב דדעת הב"י
גם הרמב"ם יכול לסבול פי' זה מלא לפי דעת הע"ש שכחב שהמפרשים
הקשו על פירש"י וכחב לישב להלכת, שהשומר חינו מחויב לשלם לבעלים
רק הפירות, מוסל על השומר ומ"ב בל"ד פשיט, ל"פ דרש"י שמחויב השומר
לשלם לבעלים כשהוכר כמו בל"ד מחייבים הנבחים למברה הקדושה לשלם
לבעל המשכון דמי המשכון וכל הפחות הוא פשור מחינו דהוי ג"כ כמו
שנחנה בשום והוכר הגנב חלא מפיקו לדעת הרמב"ם וכפי' הש"ע שחינו
מחויב לשלם הפקדון חבל מ"מ מחויב השומר לטרוח אחר הפקדון ואם כן
בל"ד נמי דינא הכי ומב"ם לפי דעת הב"י שכחב על הש"ע וכפי' חין יודע מאין
הכריע דעת הרמב"ם שהרי דבריו הם דברי הגמ' ממש וכל פי' שיפורש
בגמ' יחפרש בדבריו עב"ל ועפ"ז פסק הב"י בשפרו פקנין בפ' רל"ד בסעיף
ו' ובסעיף לשון הרמב"ם וכפי' ס"ם בסעיף ס' כחב בדעת רש"י לפי שהב"י
מפרש דעת הרמב"ם כרש"י ומ"ב מגיב דב"ע השומר מחויב לשלם לבעלים
וה"ם בל"ד .

ואף שבשש"ע כחב שדברי הרמב"ם מוכרחים בדעת הש"ע ושלא בדעת
רש"י וכחב בפי' רל"ד ס"ק ז' שלפ"ד רש"י עושה עמו דין ר"ל
המפקיד עם הפקד ומיין לשלם ו מיד אחר שהוכר הגנב ומשל"כ לפ"ד
הרמב"ם עושה אחו דין פירושו הפקד עם הגנב וכו' ע"ש אבל אין דברי
הש"ע נרחם בעיני שיהיה בפי' לפ"ד רש"י עושה עמו דין פירושו המפקיד
עם הפקד דלפ"ד רנם רש"י סובר דעושה עמו דין פי' עם הגנב והפקד
ישלם ו וב"כ בח"ם פי' שב"ד בדין רחובן שבמיינ מוב בעות כו' כחב וז"ל
ליחמר עניבה בחוכם ואח"כ הוכר הגנב וכו' ופירש"י שם עושה עמו דין
כלומר השומר ישלם לבעלי' והוא יעשה דין עם הגנב הרי דכחב בח"ם בשון
כלומר כמו ביחור על דברי רש"י לף שלא כחב בפירוש בדברי רש"י רק שכחב
שהוא יפרע מן הגנב הוסיף בח"ם כלומר השומר ישלם והוא יעשה הדין
עם הגנב הוחיל ומינו מפקיד כלום כו' ש"מ בח"ם וא"כ גם הרמב"ם יכול
לסבור כדעת רש"י וכקושית הב"י וכמי שהשלה בספרו הקלר בש"ע .
חולת זה מני בעיני לא מוכל לירד לסוף דעתו של הסמ"ע בש"ם לפ"ד רש"י
עושה עמו דין פי' המפקיד עם הפקד ומיינו שישלם לו הפקד ולם כן
הביקר חסר בגמ' מהו הדין ול"ל לפ"ד הסמ"ע בפירש"י שהדין הוא שם
שמעיים מא"כ ומינו כשבע שלינו פטור בשבועה רק שמחויב לשלם לו ומ"כ
הביקר חסר בגמ' מה יעשה עם הגנב. וע"ק לפל"ד של דבריו בש"ם לפ"ד
רש"י דעושה עמו דין ר"ל המפקיד עם הפקד שישלם לו ומינו נשבע ומ"כ
גם מ"ם בגמ' לפי זה מגיב דאביי נבי ש"ח הלא עושה עמו דין ג"כ פי'
המפקיד עם הפקד ומ"כ לפ"ז הבדירה ביד המפקיד להלא לפי דבריו עושה
עמו דין פי' עושה המפקיד עמו דין דהיינו עם הפקד ומ"כ הלא קלי נמי
מהמפקיד וזה הפי' מינו עושה לפי סוני' דשמעת' שמוכרח לומר דהשומר
ים לו [בבירה] ולא המפקיד דאל"כ קשה למה יגרע הש"ח מש"ם דגבי ש"ח
הבירה ביד המפקיד לעשות עמו מה שירלה מו שישלם לו מו שישבע וכש"ם
מין להמפקיד בבירה וע"ק מה בירה שייך להמפקיד אם ירלה המפקיד יהיה
השומר מחויב לשלם לו ומ"כ פשיט' שיבחר בבירה זו לעשמו שישלם לו
השומר ושייך לדחוק ולומר שקלי על הבעל שהבבירה ביד המפקיד דהייט הלא
המפקיד עושה עמו דין שישלם לו והשומר יוציא עם הגנב ואם הגנב אמר לשומר
ואם לא רלה אז נשבע ובבעל לבעלים אבל ז"ל מדע דהלא הש"ח בעמו
כתב לפני זה בש"ך ו' דלהבי נקט העור מגזה בלסטים מזויין כי' לפי
שבחוכם פשור מהבעל כו' ואז שייך לומר דהשומר שייך לטרוח אבור המפקיד
כו' ש"מ מוכח מהש"ם שם דהא לחמרי' בגמ' בגזבה בחוכם לא חייבי
שהגנב יחחייב בבל לף שם בש"ח דבריו חמוהים למיין בסוגית הגמ'
בחוכם דמוכח שם בגזבה בחוכם בלסטים מזויין שייך לשלם בבל ש"ם
ובש"ב לפי סברת הש"ח מוכח דסוגית הגמ' בבבא בגזבה בחוכם לא חייבי
בשין חיוב בבל .

ועור דהדרת קושי' לדוכחי' למה יגרע בח המפקיד בבי ש"ח דשיעה עמו
דין ומינו נשבע ומ"ב בבבל לשומר חם ישלם הוא לבעלים ומדרבה
בבי ש"ם יפה בח הבעלים מבבי ש"ח וש"ב מציקרא דדינא חי חייבי לשיין
בבל למשמעות הלשון דשומר עמו דין שהשומר חינו רולה לשלם לו וצריך
המפקיד לשמוד עמו לדין ומ"ב לא בבבל חינו לשומר הוחיל ומחרמי' לדינא
ולא שילם לו בדרון וכמ"ש בגמ' דהמפקיד בבי הוחת בעבר למפקיד כיפי כו'
וכן משמע בסוגיין זו לפי זה בבי חבעוהו כו' לשומר ונשבע כו' לף שרבא
סובר שמשלם בבבל למי שהפקדון אלל היינו כיון שישלם משלמו ומצ"ב
בחן בבי בגזבה בחוכם והוכר הגנב דשוטה עמו דין המפקיד עם הגנב
שישלם לו ואז בבבל חינו לשומר וכן מוכח בחוכם, בסוגיין זו לף ק"ח ע"ח
בחוכם, ד"ה רבא אמר וכו' ומב"ם לפי סברת מבבי לף שישלם לו בדרון מח"ב
רק הוחיל ומחרומי מחחלה בבי דינא בשבועה שבבבל חינו להשומר וח"ב
ג"ח לומר דרלה עושה עמו דין ובבבל לשומר ונ"ב לפי הסברא מגיב
דרב"ח בר חנין דחיירי בגון שקדם ונשבע ורלה לשמור בשבועתו לא יסבול נ"ב
פי' הנ' ולפסוקי לפי פי' הב"י ברש"י שפי' עושה עמו דין ר"ל הפקדה עם
הגנב מחויב לטרוח ולהוליח ומינו נשבע רק ישלם לבעלים ג"ם הסוני' הנ'
ולבן מקשי הב"י שזה הפי' יסבול ג"ב פרמב"ם ושלא בדעת הש"ע שבחב
שהרמב"ם חולק על פירש"י אבל בחמת ח"ל כוונת הש"ם שהרמב"ם סובר
שלא בדעת רש"י לשם שהרמב"ם שובר שהשומר מחויב לשלם לבעלים
ולחי שהיה לו להרמב"ם לפרש ומדחסם לשונו משמע שסובר שלא בדעת
רש"י ומיין בחשו' ס"ה מהרש"ם סי' ק"ח . **וביותר** שבברי רש"י לכחורה

Digitized by Google

צריכין ישוב אליבי' דהסוגי' דשמעתתא לגם שלפי דעת רש"י שהשומר משלם לבעלים בהוכר הגנב ובש"ס לפי מסקנת הגמ' אליבא דרבא דאף אם קדם השומר ונשבע מ"מ חייב לשלם בהוכר הגנב א"כ היאך אמרי' בגמ' לפני זה אליבא דרבא תבעו הבעלים לשומר ונשבע והוכר הגנב תבעו שומר והודה כו' אמר רבא אם באמת נשבע נפטר הגנב בהודאת שומר ואם בשקר נשבע לא נפטר הגנב בהודאת שומר הלא אף אם נשבע השומר אמר רבא בסמוך כשהוכר הגנב מ"מ צריך השומר לשלם לבעלים לפי דעת רש"י וא"כ למה לא יפטור הגנב בהודאת השומר ואין לחלק דלקמן איירי דנשבע באמת הלא בגמ' סתמ' קאמר כגון שקדם ונשבע ואפ"ה אם ש"ש הוא עושה עמו דין דהיינו שצריך לשלם לבעלים בין אם נשבע באמת כו' בין אם נשבע לשקר א"כ למה אמר רבא לעיל דלא נפטר הגנב בהודאת שומר ואף שרש"י מפרש לעיל הטעם כיון דשבועה מלתא דשקרן הוא אנן סהדי דלא ניחא לי' למרת דליהוי תו שומר עליה מ"מ קשה אע"ג דלא ניחא ליה מ"מ הרי מחויב לשלם לבעלים ואמאי לא נפטר הגנב.

איברא כדי ליישב קושי' הנ"ל לפי דעת רש"י נלע"ד דרבא אזיל לשיטתיה ועטמיה דאיתא לפני זה בסוגיא שהארכתי לעיל תבעוהו בעלים לשומר ונשבע והוכר הגנב כפל למי אביי אמר כו' רבא אמר למי שהפקדון אצלו כיון שאילו מקני ליה כפילא והקשו התוס' ד"ה רבא אמר כו' וא"ת דהכא סבר רבא דאע"ג דאטרחי' לבי דינא מקני ליה כפילא ובפ' המפקיד גבי הסות דאפקיד כיפי כו' מתרץ הכא אטרוחי' לבי דינא וי"ל דהתם אטרחי' לבי דינא ולא פרע מידי אלא ר"ל אגבי לאפדני' כו' ולכן לא מקני לי' כפילא ומשא"כ הכא כו' כיון שאילו לבסוף ברצון כו' מקני ליה כפילא ע"ש וא"כ ה"ה גבי נשבע לשקר אף שהוכר הגנב דצריך לשלם מ"מ לענין כפל הגנב אינו של השומר הואיל ומתחלה נשבע לשקר והוגמא כמ"ש בעובדא דכיפי ומשא"כ בנשבע באמת כו'. **ומצאתי** ראיתי בתשו' ה"ה מהרא"ש סי' ק"ח שהרגיש בקושיא זו ולא כתב שום ישוב ולענ"ד מ"ש הוא נכון וביותר תמה אני על ה"ה הנז' שסתם דבריו כדעת סמ"ע ושלא כדעת רש"י כנ"ל וזהו הפך מ"ש הטור בסי' רצ"ב גבי נגנבה באונס והוכר הגנב דבין ש"ח ובין ש"ש צריך לשלם לבעלים ויעמיד הוא הגנב לדין כו' וכן פסק הב"י בשלחנו הטהור ותמהני על הרב הנז' שלא שת לבו לפסקי המאורות הגדולים הנז' ולא הזכיר דבריהם כלל. אבל לפי מ"ש יש להפך בזכות בעל המשכון שצריכין הגבאים לטרוח להוציא למשכון מן פלוני אשר חזר לדת יהודים ובעל המשכון פטור מהחוב עד שיחזירו לו המשכון. **אמנם** כד מעיינת היטב הדק תמצא שז"א ואדרבה איפכא מסתברי' ונאמר נ"מ אליבא דדעת הסמ"ע שסובר שהרמב"ם חולק על רש"י וכמ"ש גם ה"ה מהרא"ש הנ"ל ופסק כדעת הסמ"ע הנז' פשיטא שהגבאים פטורים ובעל המשכון חייב לשלם את חובו וכמ"ש בסמוך אלא אפילו לדעת רש"י שפירש שהשומר ישלם להבעלים מודה גם כן בנ"ד שהגבאים פטורים דע"כ ל"פ רש"י והסמ"ע אלא כשהוכר הגנב ויש עדים בודאי שיכול השומר להוציא מן הגנב הגניבה בדין רק שהטירחא הוא להעמיד הגנב בדין בלי שום הוצאה ואחר שיעמיד את הגנב לדין יכול לכוף אותו שיחזיר הגניבה לבעלים וכ"כ רש"י בהדיי בסוגיא דנגנבה באונס והוכר הגנב וז"ל נגנבה באונס לסטים מזויין בש"ש פטור כו' וא"כ הוכר הגנב ויכול לכופו להוציא מידו מוכח מלשונו שברור לו שיכול לכוף את הגנב אחר העמדתו בדין והואיל ואין לו שום הפסד רק הטירחא לכן מחויב לטרוח עצמו וכ"כ רש"י אח"כ בהדיי וז"ל והואיל והוכר הגנב ולא יפסיד כלום עליו לטרוח אחריה ולפיכך הוא ישלם כו' שמוטל עליו לחזור אחר האבידה ומשא"כ בנ"ד שאותו פלוני אשר חזר לדת יהודים הרחיק נדוד ויש כמה חששות בסכנת דרכים וגם אף אם לא יהיה סכנה מי יודע אם יכולים להוציא מידו המשכון הנז' אז כ"ע מודים דפשיטא דאין הגבאים מחויבים לטרוח אחריהם באשר שהמשכון נלקח באונס וכמ"ש לעיל ויש ספק אם יכולים להוציא מידו וגם יש כמה חששות הנ"ל. **ותדולה** מזו מצינו גבי ערב אף דלא נשתעבד רק אם אין ללוה נכסים ואמרינן בגמ' דגם המלוה את חבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב תחלה וכתב הרא"ש וגם הרמב"ם דאם הלוה במד"ה כו' ואין לו כאן נכסים או אם הוא גברא אלמא אזי יתבע מן הערב ויגבה ממנו וכתב עוד הסמ"ע שאפילו יש ללוה נכסים ידועים במדינה אחרת נפרע מן הערב וכ"כ הטור וב"י בש"ע סי' קי"א ס"א דאם הלוה מכר נכסיו בעירו אע"פ שיש לו בני חורין בעיר אחרת גובה ממשעבדי כו' וכ"כ הריב"ש סי' ש"ג וא"כ ה"ה בנ"ד שאינו מוטל על הגבאי' זה הטורח. **בכללא** דמילתי בהא סליקנ' ובהא נחיתנא דהגבאים יצאו זכאים בדיניהם ובעל המשכון מחויב לשלם את חובו מאחר שנאבד המשכון באונס וכמו שהוכחתי בכמה הוכחות ועוד טעמים אחרים המבוארים בפנים ואינו מוטל על הגבאים לטרוח אחר המשכון הנז' וכמ"ש בסמוך אך באשר שאם היה אותו פלוני כאן היה מוטל עליהם זה הטורח אחר שחזר לדת יהודים באם שהיו יכולים להוציא ממנו המשכון הנז' ובעד זאת הטירחא דברתי אל הגבאים הנז' ונתרצו ליתן שליש ההוצאות ובעל המשכון יתן שני שלישים שישלחו איש א' למקום פלוני שירד עמו לדין באם שיכולים להוציא ממנו מאומה והנלע"ד כתבתי. כ"ד המדבר במשפט וצדק. ומחפש בחורים וסדק. להחזיק בדק. ידי עושי צדק. וי"י אלקים צבאות יצילנו משגיאות. ויראני מתורתו נפלאות. ויעשה עמנו לטובה אות.

נאם **אפרים** מבית אהרן מווילנא:

שאלה קכג

יורנו מורנו ורבינו ליישב דברי המרדכי בפ' ג"פ וגם בש"ך בח"מ סי' ל"ז שכיוונו לדעת א' במה שמקשי' על הרשב"ם בב"ב דף מ"ז וז"ל קבלן אמרי לה מעיד וכתב הרשב"ם קבלן ערב קבלן שקיבל המעות מידו של מלוה ונתן לידו של לוה וזהו דינו דאמי שירצה המלוה יפרע תחלה אבל ערב סתמא כו' וכתב הרב הש"ך ס"ק ס"ז על זה וז"ל ותמה אני אם כתב הרשב"ם זה דהא פשיטא מיפטר לוה מיני' דמלוה וקבלן זה לוה הוא וכדאית' בש"ס פ"ב ג"פ ובכל הפוסקים כמבואר בסי' קכ"ט וגם המרדכי פ"ב ג"פ כתב וז"ל ופירש"י קבלן שנשא ונתן ביד נפרע ממי שירצה וצ"ע וגם רש"י בפרק שום היתומים פי' קבלן הוי פי' שנשא ונתן ביד נפרע ממי שירצה כו' עכ"ל החכם השואל.

תשובה

נלע"ד שדברי הרשב"ם נכונים הם בטעמם לפי שצריכין אנו לדקדק בלשון הרשב"ם שכתב קבלן ערב קבלן כו' וקשה למה דייק ערב קבלן ותו איכא למידק בלשונו שמסיים וזהו דינו דמי שירצה יפרע קשה מהו הלשון וזהו דינו בזה ונראה לפי שהוקשה להרשב"ם בגמ' שאמר קבלן אמרי לה מעיד כערב דמי וקשה איך מדמה קבלן לערב והמה מחולקים בדיניהם ולמה יהיה להם דין א' ועל זה בא הרשב"ם לתרץ קבלן דהיינו ערב קבלן שקיבל המעות כו' ור"ל בפירוש שהוא ערב והוא קבלן בזה דהיינו שקיבל המעות מידו של מלוה כו' וזהו דינו דאמי שירצה יפרע כו' וגם י"ל שהוקשה להרשב"ם ז"ל במ"ש ערב קבלן שרישא דברייתי' הוא ערב מעיד ללוה כו' וא"כ לפי מ"ש בגמ' דא"כ קבלן אמרי לה מעיד כערב דמי כו' בודאי זהו אינו לשון הברייתא רק סתמא דגמ' שלמד כן מתוך הברייתי' וא"כ איך אמר קבלן מעיד כערב דמי הלא קשה על זה למה אמר רישא דברייתא ערב מעיד הו"ל קבלן מעיד דהיא רבותא טפי לכן פרשב"ם קבלן אמרי לה מעיד כערב דמי היינו ערב קבלן כו' א"כ במ"ש רישא דברייתי' ערב מעיד נכלל כל ערב וכוונת הרשב"ם בפירושו למ"ש הטור בשם הרמ"ה בסי' קכ"ט וז"ל וכתב הרמ"ה דהא דאמרי' כשנשא ונתן הערב ליד הלוה שאין למלוה על הלוה כלום דוקא בקבלן אבל בערב אע"פ שנשא ונתן ביד לא נפטר הלוה כיון שאמר לו בלשון ערבות דלשעבדי' ללוה נמי קמכוין והיינו ממי שירצה יפרע עכ"ל ולזה כיון הרשב"ם במ"ש פ"ק שקיבל המעות ור"ל שהוא ערב והוא קבלן בזה שקיבל המעות מידו של מלוה ונתן כו' וזהו דינו דאמי שירצה יפרע ור"ל וזהו דינו אף שבאמת בערב דעלמא אינו הדין שיפרע ממי שירצה רק דינו עם הלוה תחלה וגם בנשא ונתן ביד אמרי' בגמ' שאין לו דין עם הלוה רק עם הקבלן ולאפוקי בערב ונשא ונתן ביד אז זהו דינו דאמי שירצה יפרע וכמ"ש הרמ"ה וכן מצאתי ראיתי בגידולי תרומה שער ל"ה דף קכ"ד סימן נ"ג שכתב א"ל תימר כו' וזה לשיטת הטור הביא בשם הרמ"ה כו' עד דלשעבדי' ללוה נמי קמכוין נראה שדעתו ז"ל לומר דלה"ג דיכול לתבוע הערב תחלה כיון דנשא ונתן ביד אעפ"י שלא אמר אלא לשון ערבות ואהני לשון ערבות לחייב גם הלוה אם ירצה המלוה לתבוע דאי לאו הכי למאי אצטריך לחייבו בתורת ערב כיון דממילא הוא חייב לשלם מפני שנשא ונתן ביד כו' ע"ש וזהו ממש כמ"ש. **ורש"י** בפ' שום היתומים בערכי' יש לפרש ג"כ שקשה לרש"י בסוגי' דשמעתתא בעובדא דמשה בר עזרי דמשני בגמ' קבלן הוי הלא לפי מה שמסיק בגמ' פ"ב ג"פ דתן לו ואני נותן לך הוי קבלן וזה לא שייך גבי אשה ואף שאמרי' בשה"מ סי' ק"ב דהגשאי לו ואני קבלן הוי קבלן אבל הלא כתב ע"ז הרב הגדול מרן הב"י ז"ל שם דזהו דוקא לדעת הרא"ש ולדעת בעל התרומות אינו אלא ערב כו' ולכן פירש"י קבלן שהתפיסה רב הונא מעולין כו' וזהו נשא ונתן ביד כו' ור"ל דאף לגבי אינש דעלמא נשא ונתן ביד הוי הוא המלוה משא"כ כאן מקרי קבלן והנלע"ד כתבתי:

שאלה קכד

מי שקיבל עליו והתקשר נגד חבירו להלביש אותו ובכן אח"כ נפלו חלוקים ביניהם שחבירו רוצה שילביש אותו כל הבגדים דהיינו המלבושים וגם המנעלים וזה שקיבל עליו אינו רוצה לעשות לו מנעלים שברגלים אלא בגדים שעל גופו ובכן יורנו מורנו הדין עם מי:

תשובה

הנה לכאורה יש להביא ראי' ממשנה דסנהדרין שאין המנעלים בכלל מלבוש דאיתא שם בפ"ד מיתות העובד ע"א כו' אבל המגפף כו' הסך והמלביש והמנעיל עובר בלא תעשה כו' ע"ש הרי דחשיב מלביש בפני עצמו ומנעיל בפני עצמו משמע דמנעלים אינו בכלל מלבוש אמנם יש לדחות זה ודו"ק:

שאלה קכה

נשאלתי מק"ק בילוגראדו על ראובן שהיה חייב לו ישמעאל אחד סך מה והוליכו בעש"ג ונתנו במשמר בית האסורים ובעומדו שם בא ראובן ומכר הכתב ידו של גוי אשר בשבילו זכה בעש"ג לשמעון ומסרו בידו וא"ל כל זכות שיש לי על הגוי אני מוכר לך ויהי בימים ההם יצא הגוי מבית האסורים מופלוס נקרא בלשון ישמעאל שכן דינם שכל שאין לו יכולת לשלם ובכן יורנו רבינו אם יוכל לחזור שמעון על ראובן כיון שאין כאן כתיבה רק מסירה ואל עליון ינחנו במעגלי צדק למען שמו ושכמ"ה.

תשובה

עיקרא דהאי מילתא איתא בב"ב בפ' המוכר הספינה א"ר פפא האי מאן דמזבין שטריה לחבריה צריך למיכתב ליה קני לך איהו וכל שעבודי' דביה אמר רב אשי כו' עד אמר אמימר הלכתא אותיות נקנית במסירה א"ר אשי לאמימר גמרא או סברא א"ל גמרא רב אשי אמר סברא נמי דאותיות מילי נינהו ומילי במילי לא מיקנין כו' והרשב"ם פוסק כאמימר דהיינו שאותיות נקנית במסירה וא"צ למיכתב קני לך איהו כו' והתוס' כתבו בשם ר"י ור"ת דגרסינן בגמ' הלכתא אין אותיות נקנית במסירה כרבנן כו' ורוב הפוסקים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והתוס' ושאר פוסקים כולם עבד א' עומדים ופוסקים דאין אותיות נקנית במסירה

אכן

Digitized by Google

ואין מספיק לו ולא לאחרים ומ"ש הרמב"ן ז"ל ואם יש לו ב' בתים וכו' ואם יש לו ב' בתים ואין מספיק לו ולא לאחרים ומ"ש הרמב"ן ז"ל ואם יש לו ב' בתים וכו' ואם יש לו ב' בתים ואין מספיק לו ולא לאחרים

שאלה קבו נשאלתי ממתי דקי"ל בגמ' ובטו"מ ס"ק דסומא בה"ר ואמרי' בעור סי' ק"מ בסה"ב ס"ת מטה בעצות מוכו ורוצה הטה ניתן ע"ז מעלין מ"ז מעות כופי' את הטוב ניתן ע"ז פרקא ופקפה ע"ז הלא לא הם מן ע"ז פרקא מפלק מוכו בזוי מפ"י ב"ד ומכ"ש מתה בפרקא כשיש ע"ז מעות.

תשובה נלע"ד דסמסם דאמרין שומא הרי מקום ועפ"י היפר והסוב ואמרי' נמי דיש ב"ד מחיל ומערע ומייתי זיבי מין כאן הדב"ם מקום ב"ש ליישב ליפתח למכור מין כו מקום היפר והסוב וחכו ג"כ הסמסם כי הא דסומא הרי לסיוע דוקא נמי מצינו בב"ב מחלוקת מהרשד"ם ומ"ל מחלה רוצה הלוה ניתן ע"ז מעות והלוה לא היה רוצה זאת לומרת כי' שכ יוסף ב"ם כי' הרמה סבר מותה ניקנית בכסף כי' והכי הנו הא, על סברתם שסברו הרמה סבר לאין מותה נקנית בכסף. והראיתי הרמ"ם שהוסיף עוד ראיות לנירם, הרי"ף והתוס' בכסם יש ליישב ג"כ מליבא דהרמב"ם ולא ראיתי להאריך בזה יותר כאשר שהרבה מן המוסיפים כתבו להא דהרמב"ם וציין עוד בחידושי הרמב"ן מ"ם כזה ס"ב מכל סרי"ל כשמע דיש לו ולידי להדין לעשות להרי הרמב"ם ופיסתו מפי סוגיות שלמוד ממם מם נעשה שכל גדולי הפוסקים הרמשדים והאחרונים לא חנו להרי הרמב"ם ופיסתו ומ"ב ס"ז בב"י דעת התוס', ליתח למלו חשבון ברמב"ם מ"ם התוספות רמיה לדפרישם מסוף פ' ז"ב מנמ' דהסוח ליתתא דנפק שטר מתיתי יהם תמר, דמנא ליה נסתי שטרת דבריה הוא היתנה רב ונתן מ"ל רבא כמתן כרי, דמשר מותיות נקנית בשטירה ומקני התוס', שלי מנרת הרמב"ם ולי הלכתא כרי מני פריך רבא ור"נ ומי לא מיכדר דודתי נתמנת כו' כרבי כו' ומכח זה מוכיחים ר"ת ור"י דהלכה כרבנן ומע"ד ליבב דברי הרמב"ם למין מכם הוכחה כלל דכד מקדק מנמ' דקאמר ר"נ מ"ל לאו משום דמבני קלתי כו' אלא בכל מקומות אין מספר נסומא המרינן התמוד בשמקשה כמתן כיחידתי ומשרן תפ"ת רבנן ובבא מסמא המרינן ומה לא תמר ג"כ רב נתנן לא כרבנן אלו תפ"ת כרבנן ובבא מסמא דאי בעי קלתי ושוב חיכא למידק בדברי רבא שמקשה כמתן כרי דאמר מותיות נקנית בשטירה הוסף מדמי ליה לסדין בשל מותיות נקנית בשטירה אלא שהיא מיתתא ליישב שהסיעו ניחתי בשטירה דמרח חיתא ולא שייך לומר בזה מותיות נקנית בשטירה דלא ניחתי כיון דידו לשם קנין ואפי' בשטירה אין כאן ורב"י נשמר קנת מזה בד"ה מותיות כו' וה"נ קנאתו והוי כדידה כו' רבה לתתן קנת לחמנם מ"מ לא דמי אפי' כשובלא נדני דהלא לא סיתה רק שומר וכלי להכין דברי רבא ור"נ נלע"ד דס"ם דמתמה רבא כמתן כרי דאמר מותיות כו' בחמים ותמיסתו ניחתי בחמת הלא לא דמי כלל להא דר' וכמש"ל דההיא ליחתא לא סיתה רק שומר ולא נתנו לה בשם קנין וב"ז הביב ר"נ לא מעשה דלי כבי קלתיה ור"ל בודאי לא דמי אפי' עובדא דלא דמותיות נקנית בשטירה אין מכ"ם מלא שומר כו' ולא [מסיומת] מלא מעשה לי בבי קלתיה כו' ולכן לא קאמר ר"נ לא כרבנן לפי ש"ל שנם ר"נ מודה למותיות נקנית בשטירה אלא ב"מ לא דמי כלום מכלי עובדא דלא כדברי הרמב"ם.

ובזה מיושב ג"כ מ"ם התוס' פוד ז"ל ושוב דקאמר אחם מ"ל לא סיימה ר"נ מ"ל רבא ומה מבני קלתיה כו' והשתא לי סלכתא כרי אמלי לא פריך כמתן דלא כרי ור"נ נמי לסיימה משום דמותיות נקנית בשטירה אלא משעם דאין סלכה כרי כו' ולפי מ"ם לפי"ל אין כאן שום רמז סוכחה דלא ק"ל כרבי כו'. **ומה** שהקשו התוס' מאי"נ לדבריהם מפוני' דמי שעת מעוכדא דאימיה דהא עמרם חסידא ס"ל מלוגא דשמרי כו' מ"ל ומפ"ל משך כו' ור"ל השיב דברי ב"מ ככתובים וכמפורשים דמי כשעת מזה דר"נ כוכר דאם משך קנה ושיינו משירה ואין לחלק בין ב"מ כו' וכמ"ם התוס' וג"כ מנמ' דסכותב נ"כ מוכח כרשב"ם מאי דאמות ליחתא דאקדיתו נכה מלוגא דשמרי כו' משעם דאי מחיים חפסם קנין סי' ושיינו כרבי ליקנית במשירה נאמת אלא שלכתורה מכאן רמיה לדברי הרמב"ם אחם מ"מ דברי התוס', וכוונם זה לאין מכאן רמיה לדברי הרמב"ם אבל לא מעשיה שאחם, כתבו בעצם שהיא לא היתה רוצה לקנות אמלה אלא אחם רמה לחוק שיתומים כו' אחם אין מכאן לכל זה חודי אין מכאן רמיה לדברי הרמב"ם דלא"נ דלמרי' דאין חותיות נקנית בשטירה אי אמרינן (דסיימ דבפי משירה בשם קנין אי משיכה בשם קנין) אף שאמרי' בגמרא בפ' אפשים בדאות נוקה כיון שקיבל עליו מוכר קנה נוקה אף אלא לא בשם יד סוקה בשם קנין מחחלה קנה סוקה ומ"ב נפי אחות ליחתא דאקדיתו גבה מלוגא דשמרי קנחה אף דלא בשם יודה בשם קנין אחם אין בשם קנין אחם דמי לשאם לא נאו בשטרות יודה בשם קנין מחחלה ואם לבסוף אין כאן אף אחרת שיקו לה בשטרות ואחמ"כ נגרייחא דשפיחם בדאות נוקה אף כיון שקיבל עליו מוכר קנה נוקה ואיין נאמ"מ פי' שפ"ם בשופו שכחב ואין שמא מחקיים נקוה מ"ב יקניהו לו המקנה אבל אם אים לו פקדון בידו ואיין נקנה בשטר יוצ שאמר ניחן לו למפקיד לא קנה ואמ"ב לכאורה דאף שאין בדאות נוקה לא קנה לשיש בדאות שמופקדים אלו לא קנה וכאחת מרן שקדום שב"י בשפרו שפרוך לא הרחה לנו מקור מוכח אין זה אלא ס"ם מלחתי רמיתי שהניח אבל אם היה פקדון ביד אחרים כו' ודברים אלו נקוחים אנמ' דשפיטה ושיין ס"ם שכ"ח בזה וכמ"ש הטור בפי' ר"י. **ומ"ש** התוס', אח"כ אחא דג"פ במחלוקת אביי ורבא אבל אין מותיות נקנית במשירה אי אינך להביא רמיה כרי נ"כ מוכח דשלכה כרי אחא דוחק גדול אמר דמחלוקתם אינה אלא ד"ד שאבר דאין מותיות ניקנית במשירה והתוס' דרבא סוכיח שאבר דאין מותיות ניקנית במשירה אבל בפי' ז"ב מנמ' דאמר דאין מותיות ניקנית במשירה אלא ב"ש והלך נשיתו אלעיל וכבר סוכחו לעיל דאין נראית משם כלום. **ומ"ש** התוס', אח"כ ואפי' לרבי דאין נקנה בשטרות ואפי' בשאם כלום כרבי כו' ומשום יש להביא ראיה דרבא אבר דאין נקנה במשירה מאחר דאפי' בשאם כלום כרי יש ליישב ג"כ מלא דאין מותיות נקנית במשירה אלא ב"ש והלך נשיתו אלעיל וכבר סוכחו לעיל דאין נראית משם כלום. **ומ"ש** התוס', אח"כ ואפי' לרבי דאין נקנה בשטרות ואפי' בשאם כלום כרי יש ליישב ג"כ מלא דאין מותיות ניקנית במשירה אלא ב"ש והלך נשיתו אלעיל וכבר סוכחו לעיל דאין נראית משם כלום.

תשובה נלע"ד דסמסם דאמרין שומא הרי מקום ועפ"י היפר והסוב ואמרי' נמי דיש ב"ד מחיל ומערע ומייתי זיבי מין כאן הדב"ם מקום ב"ש ליישב ליפתח למכור מין כו מקום היפר והסוב וחכו ג"כ הסמסם כי הא דסומא הרי לסיוע דוקא נמי מצינו בב"ב מחלוקת מהרשד"ם ומ"ל מחלה רוצה הלוה ניתן ע"ז מעות והלוה לא היה

Digitized by Google

לו מצות וסוכה ליקח ממנו קרקע עפ"י הפשוט מן תה"כ כשכח לסלק לתוכו במשך חמרי, שומע סדרי מקום ופעמים סיפר וסיפר כי מתחלה רצה ליקח מצות מצה"כ עתה שיהיו רוצה ליקח מצות אבל כשנמצה רוצה מתחלה קרקע מן נ"ל שיך לסלק תוכו מקום ופעמים סיפר והפוך כי מתחלה עצמו שרצה ליקח קרקע ובמקום פסידא דמוכר מו יתנוה לו תיקנו ופעמים סיפר והפוך וגם י"ל כפשיטו דמ"ם בפי' ק"ת הי דומיא דמגבי' מדעתי' כי כשים ו מצות מן אין נריכים הכ"ד לשום ו קרקע כשהו רק שיתן ו קרקע ולא מצות משפ"כ נבי שומע סדרי ויש רוצים לחלק כי הכ"ת הכ"ל מיירי דמצה קרקע מפותקי ח"ת לאחיין שם והגלפ"ד כתבתי :

שאלה קבח

נשאלתי מן הגביר כה"ר חליב נר' יהודית מהות שמתמה למפטרופוס על סיומה

בת אחיו שנים הנשלה הגביר כסר' יהודה נר' יהודי שהיא מעוכבת לבני הבחור שהמה כמהור"ר מריסודה ליב בכתב . ובשם הגיע הסור ויש המשומין ממצעין ובאין ומשם ממנה פיטורין קודם שיוציא מזכון מבנים מתחת ידו .

תשובה

אף שמן הראוי היה לפלק עצמי ממדון זה כשאר שהדברי הלשה שמה מונעים לבני שהכם נר"ו שהות מיומד לבת אחיו היתומה הנ', אך בשאר שנלע"ד שהדברים פשוטים בנת' ובפוסקים הצריכים למדון זה אף למתמלים כמו שהשאר אח"כ לכן נ"ל מנעתי את עצמי מלכתיב לדעות שלא ומרבע כמדון הנ' . והוה מבואר בנת' דניעין פ' הנזקין מחלוקת רמבה שהול ות"ק בפשטרופוס שבידמו ב"ד או מכי היתומים לא רמבה שהול שכר שפשטרופוס שבידמו ב"ד יכבע ומידמו מכי היתומים לא יכבע ובמבואר שהשם בנת', שם וכל הפוסקים השטרכבים שר"ף ורמ"ם והרמב"ם ושאר פוסקים שם אחר מפכימים להלכה כרמבה שהול הנ', ולא כת"ק שהכר מיפכא למידמו מכי היתומים יכבע ומידמו ב"ד לא יכבע וכתב הראב"ד והטור מבידו בפי', ר"ן לדין ב"ד יכולין לעשות מפטרופוס להבידמו בלא שבועה ולא שהרע"ם חולק עליו וכתב שאם ירצה ב"ד שבועה תיבלת ליתומים שלא ימלאו בידין לחר רבין למותו לא בלא שבועה היה דוקא בתחלת הבידמו בפי' ר"ן לדין ב"ד יכולין לעשות מפטרופוס לבהלוק כרמבה שהול יכולין לפעור את עצמם בלי שום שבועה ואם אחר יחזר הפטרופוס שידמו רוצה למסיר הנכסים ליתומים עד שיהן לו פטורים ומשלם שלא תהבע ליתומים שלא ימלאו בידין לפעור עצמו בלי שבועה וכמבואר בחבי' מהר"ם מרוטנבורג ח"ת סי' שמ"ו שכתב שם לפטרופוס שרוצה למסור הנכסים ליתומים אין היתומים מידים לעשות לו שהר מחלם שלא ציודו בפני עדים שקיבלו מן הפטרופוס סך כך ומיום מידים להודות שקיבלו כל נכסי אביהם כו' וע"כ מוכח מזה לדין הפטרופוס יכול לחתום הנכסים של היתומים עד שיהנו לו פטורים. ודין נומר דשם בחצו' ה"ם המבי"ט הנ"ל מירי שרוצה הפטרופוס למסור הנכסים לסיימו ברצונו הטוב אז אינם נריכים ליתן להפטרופוס פטורים ומחלה אבל כשרוצה לחתום נכסים של היתומים שלימו רוצה למסור להם עד שיהנו לו פטורים יכול לחתום את הנכסים כו' אבל ז"ל הדא דמעבדות המבי"ט בחצו' הנ' לימו כן דלמ שכתב המבי"ט הנשון שלימו שרוצה למסור הנכסים כו' פירושו שרוצה למסור הנכסים ליתומים לסיים עד שהני שיהנו לו פטורים וע"ז כתב המבי"ט דאינם נריכים ליתן לו פטורים כו' דאע"ב מסיכי תיבי שיהנו לו פטורים אם לא שבע הפטרופוס מה ושוב בר מן דין אם יוסיל טעמם זו שיכול לחתום הפטרופוס את הנכסים עד שיהנו לו פטורים מ"ב מה הועילו חכמים בתקנתן שעשרו במימנו ב"ד שיכבע הלא כל הפטרופוס יכול לפעור עצמו מן השבועה כשירצה לחתום נכסים עד שיהנו לו פטורים אלא ודאי בשבועת הדבר ולא נתנו אלא ופ"ם מכר שיכבע הפטרופוס שהנו בשעת הפטרופוס ומכ"ש בנ"ד דאין לו מנו בשאר שכבר נתחייב בקבלת התנאים לבת אחיו ז"ל בכפף מלא יתנכם ושאר הדברים המבוארים שם ליכא מאן דפליג דאינו יכול לחתום הנמון בשביל הפטורים . מ"כ זכינו לדין שהפטרופוס שבידמו ב"ד אינו יכול לפעור עצמו בלי שבועה רק שעדיף ליכבע בנק"מ בשעת לתורייתא שבועת הפשוט מה שאינו לחתום היתומה ושלא ביבו כלום מבלי היתומה. אך בשם תשאר היתומה שיהן לה השבון לדק ממעות שבא בידו מנכסים הנה לכאורה מבואר מדברי הגמ' והפוסקים שם"ל שיהן השבון לשלא מבואר שהו בגמ' דניעין שם ו"ל שהפטרופוסים תורמין ומעשרין להלכל ושלא נשנים כו' ואין פוסקין עליהן לדקה ואין פורין עליהן את השבויין כו' ועדיף לאנשי עמהן בחברותם דשבע"ח פ"ל והלכה כרשב"ג וכן פסק הרמב"ם פי"ח מהלי' נחלות כשינדלו היתומי' יותן להם ממון מורשים ופ"ל לעשות מבשבועת שלא תומר להם זה הנשאר ונשבע בנק"ח שלא נזלם כלום כו' וע"כ משמע לדין שהפטרופוס צריך ליהן השבון רק שבשבע בנק"ח שלא נזלם כלום וה"ב נכ"ל . אמנם נראה דזהו דוקא שיך בשפטרופוס פ' שמינהו ב"ד או פ"ל ליהן השבון כי מי יוכל להכחיש מותו אבל אם שני שפטרופוסים הם שמינהו ב"ד צריכין ליהן השבון אחד לחבירו כי מבירו יוכל להכחישו אם שהלכה פחות נשבעת בידיעתו וגם אם השבון שלו הוא לשון ימיד ובשמע מלשון הרמב"ם פי"ח מהלי' סנ' שכתב בלשון ימיד ולדק וכן משמע מלשון הרמב"ם פי"ח מהלי' סנ' שכתב בלשון ימיד ובשתי לשון לסיימו כשיגדלו היתומים נותן לסם הוא לשון ימיד כו' וע"כ משמע מזה שבל שנמן מוריסם כו' ונותן לסם הוא לשון ימיד כו' וע"כ משמע מזה שבל

Digitized by Google

כשיתבו שני שפטרופוסים צריכים לעשות השבון לסיום שיהן השבון מ' לחבירו וע"כ משכר נפ"ז שאול ונריך בנפ"ם ליהן השבון לחבירו אז יסיה השבון נ"כ כפני היתומים . אבן כו מציאת בדברי ס"ם מבי"ק שהם כ"כ תשלח בב"ח סרמב"ם כשינדלו היתומים פ"ל לעשות השבון כו' ולא דוקא בימיד מילי אלא אף בני שפטרופוס היום צריכים ליהן השבון כפני היתומי ח"ל מהריק"ו שם בשפק סשטות ותניעות שהיה בין הר' בריך כו' ובין הר' שמואל כו' שד רשאול על מה שהבא הר"ם מר' בריך שילוק השטטתו ממה שהבא שפטרופוס כו' על נכסי מחיותיהם כו' ופפק שם"ל לעשות השבון ח"ל שם הר' בריך שהיה עליו לסלוק השבונו בשער שסלוק השטטו לפני כו' ר' אברהם מקריסה שעשה שפטרופוס נם הוא עמו ושילמו לפני ר' אברהם מקריסה וילוק השבונותיו כו' ופ"ז פפק שם"ל ליהן השבון ות"ל שם ולא מיבעיא מעום הר' בריך מוכן לסלוק השבונותיו דוקא הי נכך מעשר שגם הוא שותף לפני פיום נריכי ליהן השבון . ולפ שעשיים שם מוהריק"ו ז"ל ות"ל שלא מיהיו לא היה שום מלם מעשים השבון כיון הר' בריך מעום ליתומים ס"ל דבר רשו ומצוה פ"ל שום השבון כו' כי אם ליבבע שלא נזלם ולא שיבב מעשה אח"כ מבואר מדברי מהריק"ו דאפשר שום דוקא לאין נריך ליהן שום השבון סיו מאחר שעשה ליתומים דבר רשו ומצוה מ' ומעשה מזה אבל אם אינו נותן לסיתום דבר רשו ומצוה מ' נריך ליהן השבון .

אמנם ז"ל לפ שהריק"ו נותן טעם שיהו נריך ליהן השבון מאחר שהיתום דבר רשו ומצוה זהו נרווח, דאילת, אבל ליקרא דדינא לף שיהו מוסר לסם דבר רשו ומצוה אינם נריכים ליהן השבון שהרי מניח רשיי מדברי הרמב"ם הנ', והריב"ף שם שפפק כרשב"ג דל"ל לחזב עמהם כאחרונים ונם מדברי הרמב"ם פי"ל דאמות הנ' דל"ל ליהן השבון ומשים שם מהריק"ו ח"ל ומרי לך בהיות דאין השטרופוסים נריכי, לעשות השבון אלא כשבים שלא נזלו סיתומים ע"כ מוכח מזה שהרי מדא שהבי לדים מהפוסקים הנ', דלפ לשיטו נותן ליד היתומים דבר חשוב מ"ח ל"ל ליהן השבון ונם מוכח מזה דלפ שהברי הרמב"ם בלשון יחיד תחורים מ"ח דברי מהריק"ו שכתב שלא נזלו כו' משמע שלא בשבע לפי' ל"ל ליהן השבון. ולפ ש"ל שה"ם מהריק"ו לשון רבים כשבים שלא נזל קאי אשטטרופוסים דשלמו וכמ"ש בפ"ב דקדושין שלה ל"ת מאי בוגרות בוגרות דשלמו ונם בפיבדרין פ"נ שלה כ"ז מאי שבועות שבועות דשלמו ונם שם בפ"ק מאי נפשות דשלמו ונם ביבמות פ' ר"ע שלה ט"ע מאי נריכות נריכות דשלמו וכן בכתב תשובות בשלמה ות"ב ה"ם בלשון מהריק"ו יש לפרש כן. אבל כל מציאת שם תאלת ז"ל הדא דשובה דמהריק"ו היה בב' תינוקות, ואז ליל נתר משלח השטר בנמ' ובפוסקים שמשם לחפטרופוס שהיכו ב"ד ל"ל ליהן השבון סיו לפי שלריך ליבבע וזהו שכתב מוהריק"ו בחפטרופוס שהיכו ב"ד שהיתומים ל"ל לעשות לריך ליהן השבון וכ"כ המרדכי פרק המקבל בשם מהר"ם וכניח הרב המפה שמן רי"ן שם"ו ע"ש ל"כ משלח שלקר השלח שום שהיכו ב"ד ל"ל ליהן השבון לפי שלריך ליבבע שלא נזל ולא שיכב כיון שלשבם וה"כ מה לי בחפטרופוס ל, מי בשטרופוסים וכן משלחות כל הפוסקים וסיה כיון להחריך בזה בדברי הפוסקים ובקונית סל"ם .

אך בשאר שהבין הר' חיים החפטרופוס הנ' שהחזה מה ב"ד שם הפטרופוס הבאי מינוי להבין על שלוחו ולא נתני הבין רוחי כדי שיהיה פעיר קודם הכשופין של היתומה בת אחיו הבחורה לבני הבחור הנ', הסיבב מר"ו ויעי הכשופין ממעשין וכמין לכן הבאתי לו בקלה. **ובללא** דאיכא מבל הנ' שהפטרופוס שהיכו ב"ד ל"ל ליהן השבון הוא"ל ונריך ליבבע מהם מעפ"י שהיכו לריך ליהן השבון כשר יהוב מ"ב הרבב"ם שם ות"ל מעפ"י שאין הפטרופוס נריך ליהן השבון כמו שביארנו נריך לחתוב ניכו לכין עצמו לדקדק ולהזכר הדבם מהבישם של יתומים שהוא רוכב בדברי כו' עב"ל ועיין בשמ"מ פי' ר"ן בבן מחויבים הפחוב, לחתוב בישם השבון לדק ולדקדק בחשבון היטב ומ"ב יבבע הרי חיים הנ"ל שהשבונו השבון מעה ולדק ושלא שיכב ניהו כלום מעשבון מחיו ז"ל לא הוא פשוט ומשולק מכל עיקר ושובן עבור שהשטרופוסות הנ"ל ושלום על דייני ישרחל. כ"ל הכותב בנחיבה ומותם בקלמות רוצה הגיבור מבית אהרן מוולחה:

שאלה קבט

ראובן את ושמיח נ' בניס ובת ג' וקודם מותו שמיח כל אשר לו לבניו ולוה שהבניס מחויבים ליתן לבתו מחותם ליזה סך מן כסף ושסד ושם יתנו לה בכל שבוע כל ג' וג' שעשרה לבניס לשולם וז"ל סלוותה בל"ת שד מחין לשולם נשבין מיין זין י לבניס בכל שבוע ושבוע כו' ושיה, על תיבת לשולם הוצרת הקולמום ומחרי מות ראובן הנ' עשרה נדין בת ראובן הנ"ל עם מחיה הנ"ל תודות י' לבניס ומעמו הלמים שלא ניס לחביסם ליתנו לשולם כי היה בוצרת הקולמום על תיבת לשולם ושבתב למחותם בדין וכן קיבלו וקיימו הלמים ספפק הנ' כשם שניס ומ"ב מת ג' מן הלמים ומניח יורשים ותבעם מחות מביסם לבני מחיו שיתנו להם עשרה לבניס בכל שבוע כאשר נתן להם מביסם ושביקו היורשים בני מחיו שלא מביסם לא נתחייב ליתן להם כלום רק מחמת שהביסם ירש את ראובן מבי מביסם וכשבוע שהביסם ולא נשאר מהם מאומה פ"ח מיושב שפר מחמת שהר ראובן לחביסם ולחבירו שם הבניס בחתם ושביסם ירש הקרקעות

אמתם וגם שאר הקרקעות קנו מנכסיהם מתנת הצוואה אשר הנ"ל עליהם לא אחד שהבנים ישתמשו עבור היורשים את כל מזונן אביהם ירד לאמין ליד הגוזר הנ' וכן על הכל יורנו מורנו ורבנו המורה לדקדק ובמשפט עם פי הדין ותשב"ה.

תשובה נראה מקדמי אר"ש צריכין אנו לדקדק בלשון הצוואה אשר צוה הרב כמהר"ר אלעזר בפסקו שפסק עליהם וז"ל הלשון הנ' הצילו שטר צוואה מתחת ידיהם והיה כתוב בו בלשון הזה עוד צוין לשלם נכבן מיין דן י' נכרים כל שבוע ושבוע כו' והיתה הסברת קולמוס על תיבת לשלם ופירושו של לשון הצוואה הנ' הוא בלשון הקודש עוד מוכרחים לשלם ליתן בכי עשרה לבנים בכל שבוע ושבוע כו' דהיינו שלפני זה היה כתוב בצוואה הנ' שהניח לבתו פלונית הנ' איזה סך מתכשיטי כסף וזהב והיה עוד מוכרחים לשלם ליתן בכי עשרה לבנים כו' לבתו הנ"ל כו' הנה לכאורה נראה מלשון הצוואה שהם המוריש שיתנו בניו לשלם לבתו עשרה לבנים בכל שבוע דהיינו כל ימי חיי בתו והנה ע"מ ככתובים ומסורים דמי ואף שבת א' מן הלוים מ"מ היורשים מחויבים לפרוע חוב אביהם מתורת צוואת אבי אביהם. **ואשר** רצו היורשים לפטור עצמם מתביעה זו בטענה שלא ירשו כלום מאבי אביהם כי ממון אבי אביהם כלה ונאבד ונשרף הכל רק נשאר ממון אבי אמם ומה שהכניסה לו אמם נדוניא ומתנותי' וגם הקרקעות לא ירש אביהם רק נתן הכל במתנה אבי אביהם בחייו זמן רב מקודם לאביהם והמבואר בשטרי המתנות וא"כ אינם מחוייבים לשלם חוב צוואת אבי אביהם. **הרם** נבוא לבאר התשובה הזאת צריכין אנו להקדים סוגית התלמוד בפ' הספינה גבי יצא בקולר הוי אמר כתבו גט זו נר' אבא מתגרא דנהר פקוד כו' קשיא ליה נר' אבא תגרא לא קאמר כו' מתגרא קאמר (ופירש"י וכי עושין מעות מיין) ואידך מתגרא כדי לייפות כחו ופירש"י כדי לייפות כחו שיהא לו כל היין באחריות שאם אמר תנו לו יין אם החמיץ קצת מן היין הוי אומרים שלך החמיץ ואם אמר דמי תגרא ומכרו היינו קצת ונאבדו המעות אמרי' לו אבדו מצותיך ולכן אמר מתגרא כו' ורבו הפירושים בדעת רש"י כמבואר באריכות בתוס' והרא"ש דהתוס' פירשו לפי דעת רש"י דאי לא אמר מתגרא או שהם סד לפי חשבון ולאפוקי אי אמר מתגרא אינו מפסיד כלל והרלב"ג פי' לדברי רש"י כפשטן דאי לא אמר מתגרא ונפסד אף כל ההפסד על המקבל כו' ע"ש בהרא"ש והר"ן שם הסכים לדעת הרא"ש והתוס' דהיינו לפירש"י שאין כל ההפסד עליו רק לפי החשבון וכתב דהא"נ דאמרי' בית בביתי אני מוכר לך או שור בשורי ומת א' כו' היינו ששמא שכל בית וכל שור עומדים בפני עצמו כו' ובתשובת כד מצויינת בהרא"ש בש"ס בשם הרלב"ג שחולק על דברי התוס' וכתב דהדברי רש"י כפשטן שכל ההפסד עליו והביא ראיה ממסכת בכורות פ"ב מהא דאמרי' שם הכל מודים במפקיד טלה אצלו ומת א' דמצי למימר ליה שלך מת דהעב"ץ והרא"ש דחי דבריו שם דלא דמי להא דבכורות כו' דודאי כשמפקיד דבר מסוים אצל חבירו מצי למימר שלך מת אבל אם הקנה לו בחביותיו י' חביות לא נתברר חלקו מעולם כו' ע"ש וצריך ישוב למה מביא הרלב"ג ראי' לדבריו מהא דבכורות ולא מביא ראיה מהא דפ' בתרא דמנחות כמו שהביא הר"ן ונראה דהרלב"ג סבר דלא דמי הא דמנחות לנדון שלנו דהתם גבי בית בביתי או שור בשורי כו' משום קאמר דמראהו מת או נפול לפי שהוא כדעת עצמו איזה בית או שור שירצה ליתן לו ברשות בידו לכן מראהו נפל או מת ומש"ה בנ"ד כשאמר לו תנו לו ת' זוזי מדמי תגרא או תגרא אז אינו תלוי בדעת עצמו כלל רק שזה לאחרים שיתנו לו וא"כ י"ל שמא כוונתו הי' שיתנו לו מה שיפה ולכל ספקות הספק לפי חשבון לכן אינו מביא הרלב"ג ראי' דכל ההפסד עליו מהא דמנחות די"ל לחלק ומש"ה מהא דבכורות מביא שפיר ראי' מהא דהמפקיד טלה אצלו דמצי למימר שלך מת ושם אין לחלק כחילוק הנ"ל דתולה בדעת עצמו שלא מפרשם דהעב"ץ והה"נ בנ"ד אם אמר מדמי תגרא כו'. והר"ן אע"פ שחולק על הרלב"ג והסכים לדעת התוס' אעפ"כ מחולק הוא הרא"ש שהסכים ג"כ לדעת התוספות שלפי דברי הרא"ש נמצא שחולק על הרלב"ג שהרלב"ג כתב שם הביאו הרא"ש דפירש"י עיקר דאדם המקנה לחבירו עשר חביות בחביותיו והחמיצו מקצתן מצי למימר שלך החמיץ והביא ראיה מהא דפ"ב דבכורות וע"ז חולק הרא"ש די"ל לחלק בין כשהפקיד אצלו דבר מבורר כו' ולאפוקי אם הקנה לו עשר חביות בחביותיו לא נתברר חלקו והר"ן חולק על הרא"ש בזה דלפי דעת הרא"ש שסבר דבהקנה לו עשר חביותיו סתם לא נתברר חלקו ואינו יכול לומר שלך הפסיד וא"כ קשה מ"ז מהא דפ' בתרא דמנחות גבי שור בשורי או בית בביתי דנ"כ לא נתברר חלקו ואפ"ה מראהו מת ונפול ולכן כתב הר"ן חילוק אחר לפי שכל בית וכל שור עומדים בפני עצמו אבל הכא שלא זכר לו חביות כך וכך אלא תגרא הרי היין כולו מעורב והאיך יאמרו לו שלך החמיץ כו' ובזה מודה הר"ן להרלב"ג דאם אמר לו תנו עשר חביות בחביותיו דבקרי נתברר חלקו ויכול לומר שלך החמיץ דומיא בית מביתי או שור בשורי כו' והלא כדעת הרא"ש ולאפוקי אם אמר סתם תגרא ולא זכר לו כך וכך חביות שדה בזה להרא"ש וחולק על הרלב"ג דאינו יכול לומר שלך החמיץ וע"ש ובסמ"ע סי' רנ"ג מ"ש הרב הב"י בשם הפוסקים הנז' וע"כ לא פליגי אלא אם אמר מתגרא דה"ה כדי לייפות כחו שיהא לו כל היין באחריות וה"ה אם אמר סתם תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה וא"כ ה"ה בנ"ד שצוה המצוה שיתנו בניו לבתו עשרה לבנים בכל שבוע כו'. **אמנם** כד מצויינת שם בגמ' תמלא שז"א שהרי מסיק בגמ' שם דמתני' איירי בע"מ כו' ולא שלא אמר מנה זו או מנה סתם כו' והלכתא נמנה קבור לא מיפטין וכתב הרי"ף אף דלענין קבור לא מיפטין מ"מ משמע שהאומר כדי ניתן לפלוני מנה מעכשיו דוקא קאמר הלכך היכא

ולימא בכוונים מנה קאמר ואם נאבד מראהו אבד וכן נמי כל היכא שיש לו כמה מנים בעין כל א' בפני עצמו ונאבד א' מהם מראהו אבד ויד בעל השטר כו' ותוס' אמר מנכסי לא אמרי' לייפות כחו כו' דשאני התם (גבי מתגרא) דיהיב ליה ת' זוזי ותליא במתגרא דהוא מידי דסריא אבל הכא כאומר מעלי קאמר כו' והיכא דאין לו מנה מיוחד אלא ת"ק זוזי בבת אחת ונאבד מנה מהם לא הפסיד זה אלא לפי חשבון כו' וא"כ בנ"ד שכלה ונאבד ונשרף הממון שהניח המצוה שיתנו לבתו ואפי' אמר מנכסי לא אמרי' ליפות כחו וכדעת הר"ן הנז' והש"ס הב"י בספרו הקצר הביא דעת הר"ן הנז' לפסק הלכה גבי שום תולך ואף שכתב ויש מי שאומר הרי כבר ידוע למתעסקים דבמקום שכתב בל' יש מי שאומר אין שם מחלוקת ועיין בסמ"ע סי' ע"ז ס"ק א' יש מי שאומר כו' שכתב וז"ל והיותר נראה דהמחבר לא כיון לכתוב יש מי שאומר משום שיש פלוגתא בזה כו' ע"ש וא"כ בשלא אמרי' ליפות כחה אזי כשנאבד ונשרף מראהו אבד או שרוף ובנ"ד אף שירשו הבנים את אביהם קצת מטלטלים או סחורות ושאר דברים יכולים לומר הירושה אשר ירשו מאביהם הוא כנשאר לו מהנדוני' שלו שהכניסה לו אמם או מהמתנות אשר נתן לו אבי אמם. ולא שייך כאן לומר שיהי' ההפסד לפי חשבון דהיינו שיחשבו כמה היה הסך ממה שהכניסה לו אמם ומה שהי' הירושה אבי אביהם אבל ז"א דבשלמא בנדון דהר"ן איירי דצוה ליתן תקף מעותיו לפלוני מזוז סך ולא אמר ממנה מיוחד אז כשהניח ת"ק זוז בבת א' ונאבד ההפסד לפי חשבון ומש"ה בנ"ד שצוה ליתן בכל שבוע כו' לבתו' עולם אז לא שייך לומר זה שיהיה ההפסד לפי חשבון ובזה מיושב נ"כ דלא שייך לומר כאן כל דברים מרוב' קפריש וכמ"ש ה"ה בטוש"ע ח"ה סי' ש"ד וכמ"ש ה"ה מהרי"ל בתשו' סי' קס"ט גבי האתרוגים והובא קצת דבריהם בסמ"ע סי' רנ"ב בש"ס בהג"ה ס"י דלא שייך כאן מוקים כהלכה ע"ש ועי' מ"ש בסמוך בזה ואף שהלכה לפרוע הכתובה לאמם סך רב עבור נדוניתו שהכניסה לו מ"מ יש להורשים היתומים לומר מה שנתנו לאמם הכתובה הוא ממעות אחר ומה שנשאר לנו הוא מירושת אבי אמנו כי ברשות בידם לסלק את בעל חובות של אביהם מאיזה מעות שירצו דהיינו מנכסי אביהם כדי שישאר להם ירושת אבי אמם וכמו כן עליו בתשו' מוהר"ם גבי שיפור נכסים שהבנות אין נפרעות אלא מן הקרקע ואם היו כאן בעלי חובות והבנים אומרים לסלק אותן בקרקעות והבנות אומרות לסלק במטלטלי כדי שישארו הקרקעות ליתומים ויפלו מהן שיפור נכסים הדין עם הבנות הי' ותשובה זו הובא' בבעל המפה בטש"ה סי' ק"נ ס"ד ע"ש וה"ה בנ"ד נ"כ הדין עם היתומים לסלק כתובת אמם במה שירשו מאביהם מאיזה נכסים לפוכתם כדי שישארו נכסי אמם כי תורין לסלק מהם את מתנת אבי אביהם.

אברא דיש לחלק דבשלמא גבי בע"ח אם בא לגבות מנכסי היתומים שהרשות בידם לסלק הב"ח בקרקעות לסיבתם הייט לפי שהמטלטלין דיתמי אינם משועבדים לבע"ח רק קרקעות לכן הרשות בידם לסלקם בקרקעות ומש"ה כתובת אשה דאמרי' ביבמות פ' אלמנה גבי המכנסת שום לבעלה היא אומרת כלי אני נוטל והוא אומר דמים אני נותן הלכתא דרב הונא ורב יהודה הדין עם מי ופסקו הפוסקים כרב יהודה דהדין עמה ועיין בהרי"ף והרמב"ם והרא"ש ושאר פוסקים ובטש"ה סי' פ"ח וא"כ לפ"ז הבנים אינם יכולים לסלק את כתובת אמם בשאר מטלטלים ומטלטליה וכליה שהכניסה לאביהם קודמים לגבות ממנו וא"כ אין היורשים יכולין לומר שסילקו את הכתובה בשאר נכסים ומה שנשאר לנו הוא מירושת אבי אמנו היינו מהנדוניא שהכניסה לאבינו. **אבן** כד מעיינת קצת תמלא שחילוק זה אינו ברור הוא דאי אפשר לומר דהטעם דיכולין לסלק את הבע"ח במקרקעי בעבור שמשעבד הב"ח על הקרקעות דמטלטלי דיתמי אינם משועבדים לבע"ח שהרי אחר תקנת הגאונים קיימין דגם המטלטלין דיתמי משועבדי' לבע"ח ואין חילוק ביניהם וכמבואר בסמ"ע סי' ק"ז ועוד שהרי כתב הרב המפה שם בטש"ה סי' ק"ב וז"ל וה"ה דס"ה לענין שטר חוב וזכר הגובה כיינו שאין הבנות נוטלין אלא בקרקעות אם היו כאן בע"ח הרשות ביד הבנים לסלק אותם במטלטלים כדי שישארו הקרקעות ליתומים עכ"ל א"כ מוכח מזה שאין הטעם גבי שיפור נכסים משום שמשעבד הבעל חוב על הקרקעות שהרי בדין שטר ח"ז הדין הוא לסילוק אלא שהכל תלוי בטובת היתומים, באמת יש לכאורה להקשות קושי' זו על הרב המפה דמדמה שח"ז להא דשיפור נכסים והולך דין אחד דהרשות ביד היתומים לסלק הבע"ח במטלטלין כדי לדחות השטח"ז כמו שאמרי' גבי שיפור נכסים ובאמת גבי שיפור נכסים יש לומר הטעם הוא משום דמטלטלי דיתמי אינם משועבדים לבע"ח ומש"ה גבי שטח"ז הוא תוספת.

והנה ראיתי כתוב בשם בעל המפה שהקשה בספרו ד"מ על הדין דשח"ז הנז' וז"ל ואין לחלק דשאני התם דהטעם שמשעבד ב"ח על קרקע ע"כ יכול לסלק הבע"ח בקרקע אבל הכא מנ"ל לסלק הב"ח במטלטלי ולהשאיר הקרקעות ואתרץ שם בד"מ וז"ל ז"א דהרשות ביד האב לסלק הב"ח במטלטלי ובזוזי וה"ה ביד הבנים ותמיד הנכסים בחזקת הבנים ויד התחתונה על הבנים עכ"ל ועיין בסי' מ"ו חלקת מחוקק שהביא לשון ד"מ הנז' והוא מבין מ"ש לעיל וא"כ בנ"ד אף שהאשה יכולה לומר כלי אני נוטל משום שבח בית אביה ולאפוקי כשאינה תובעת כן הרשות ביד היתומים לסלקה במה שירצו כדי שישארו להם הנכסים אשר ירשו מאבי אמם ז"ל. **ואשר** טוענת בעלת מקבלת מתנה שירשו קרקעות מאביהם והקרקעות הנ' ירש אביהם מאבי אביהם וא"כ מחוייבים לשלם לדודתם אחות אביהם מהקרקעות שירשו מאביהם והיתומים הוציאו שטר מתנה שנתן אבי אביהם הקרקעות והמטלטלין במתנה לאביהם וקצת מן הקרקעות ירשו מאמם הנה צריכין אנו לברר אם אותן המתנות של הקרקעות יש להם דין מתנת שכ"מ בודאי מחוייבי' לשלם

לדודתם

Digitized by Google

לדודתם מהקרקעות הנז׳. וזולת הנ׳ צריכין אנו לברר אם שעבודם על הקרקעות או על שאר מטלטלי׳ אם לאו שהרי מבואר בצוואה הנז׳ שצוה הזקן שיתנו לה הבנים עשרה לבנים בכל שבוע וכתבנו לעיל בשם הר״ן שהאומר הריני נותן מנה לפלוני מנה ממש דוקא קאמר ולא אמרי׳ דשוה מנה קאמר כו׳ ואפי׳ אמר מנכסי כו׳ וכ״כ הרשב״א הובא דבריו בש״מ פ״י מהל׳ זכיה דדוקא כשנמצא לש״מ מנה בעין נותנים אותו למקבל הא לאו הכי אין מוכרין מנכסי הש״מ לתת לו דכי אמר מנה דוקא קאמר וא״כ לפ״ז אין למקבל מתנה זכות בקרקעות ובשאר מטלטלי׳. **אמנם** יש לחלק בנ״ד בין הא דרשב״א והר״ן הנז׳ וכמ״ש לעיל דבשלמא בהא דרשב״א והר״ן הנז׳ איירי דש״מ אמר תנו מנה לפלוני מיד אז אמרי׳ דמנה דוקא קאמר וכמ״ש הגאונים הנז׳ ומשא״כ בנ״ד דלא אמר הש״מ שיתנו לבתו תכף רק בכל שבוע ושבוע יתנו לה עשרה לבנים ובודאי לא כיון הש״מ את דבריו במתנתו שלא יגעו היורשים המזומנים שהניח כדי שיתנו היורשים לבתו אותם בכל שבוע מהמזומנים הנז׳ עשרה לבנים ובודאי היתה כוונתו אף שיוציאו לצרכם את המזומני׳ שהניח אזי יתנו מכיסם בכל שבוע משלהם לאותם עשרה לבנים וא״כ י״ל דלאו דוקא מנה קאמר אלא שוה מנה: **וביותר** שנסתפק הסמ״ע בריש פ״י מהל׳ זכיה הנז׳ דאפי׳ אמר הש״מ תנו מנה לפלוני י״ל דשוה מנה קאמר וז״ל על הא דרשב״א הנ״ל מ״מ נ״ל שאפשר לחלוק דכיון דקי״ל דלמנה קבור לא חיישינן ודאי אין אדם מוציא דבריו לבטלה ושוה מנה קאמר כו׳ ומסיים וצ״ע ע״ש וא״כ ה״ה בנ״ד ואף בטעם שכתב הסמ״ע משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה לא שייך הכא בנ״ד דהש״מ לא הוציא דבריו לבטלה שהרי הניח הך ממון רב בעין וא״כ י״ל דמודה הסמ״ע לדברי הרשב״א דמנה דוקא קאמר אכן מה שחלקתי לעיל י״ל דכ״ע מודי׳ דשוה קאמר ולאו דוקא מהמטבע שנמצא בשעת מיתה אלא אף אם יוציאו המעות שהי׳ בשעת מיתה לצרכם אזי המה חייבים באחריות וכל נכסיהם אחראין וערבאין למפרע מנהון חוב הצוואה כנז׳. **ואף** אם נאמר דכוונת הש״מ היה שיתנו היורשים לאחותם י׳ לבנים בכל שבוע היינו שיהיה מעות העזבון בפקדון בידם ומזה יתנו לאחותם הנז׳ מ״מ נאמר שאם הוציאו המעות לצרכם הרי הוא כאלו שלחו יד בפקדון והמעות הוא באחריותם ואף אם נאבד ונשרף ברשותם נאבד ונשרף וזולת זה נראה שהמעות העזבון אשר צוה המצוה שיתנו לבתו בכל שבוע הוא על אחריות שלהם באשר שהוציאו את מעות העזבון לצרכם אף אם נקראי׳ שולח יד בפקדון מ״מ חייבים באחריות וכמבואר בגמ׳ דהמפקיד שם במשנה המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורי׳ לא ישתמש בהם לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן ואם מותרי׳ ישתמש בהם לפיכך אם אבדו חייב באחריותן וכן פסקו כל הפוסקים ועיין בטור סי׳ רצ״ב ובב״י שם וע״כ אינו מחלק שם במתניתין בין שולחני לבע״ה אלא באם לא השתמש בהם אבל באם השתמש בהם פשיטא׳ שחייב באחריותן בין שולחני ובין בעה״ב וביותר לפי מ״ש המרדכי שם שעכשיו שכל עסקינו בריבית ובקניית סחורי׳ כל אדם יש לו דין שולחני וא״כ לפ״ז הואיל ואביהם השתמש במעות העזבון נשאר האחריות עליו ואף אם כלה ונשרף העזבון אחריותו עליו וכל נכסיו אחראין וערבאין למפרע מנהון כל דמי הצוואה הנז׳. ובזה מיושב ג״כ דלא שייך כאן לומר שיהיה ההפסד לפי החשבון וכמ״ש הר״ן גבי היכא דאין לו מנה מיוחד אלא ת״ק זוז בבת אחת ונאבד מנה מהם לא הפסיד זה אלא לפי חשבון לאפוקי בנ״ד לא שייך זה דשם איירי שלא הוציאו היורשים המעות רק המעות העזבון שהניח המוריש הוא בעין אז ההפסד לפי חשבון משא״כ בנ״ד שהוציאו היורשים המעות לצרכם אז כל האחריות עליהם ועיין מ״ש לעיל בזה. **ואם** נאמר אימת אחריות דגניבה ואבידה שיהיה עליהם אבל לא אחריות האונסין כגון אם נשרף כמו בנ״ד וכמ״ש בגמ׳ דפ׳ המפקיד הנ״ל המפקיד מעות אצל שולחני כו׳ אם מותרי׳ ישתמש בהם לפיכך אם אבדו חייב באחריותן א״ר הונא אפי׳ נאנסו כו׳ ור״נ אמר נאנסו לא כו׳ ופסקו הפוסקים דהלכה כר״נ וא״כ לפ״ז בנ״ד שנאבד באונס השריפה י״ל דהיורשים אינם חייבים באחריותן. **ברם** כד מעיינת שם תמצא שז״א שהרי כתב הרי״ף על הא דהלכתא כר״נ וה״מ היכא דאבדו ועדיין לא אשתמש בהו אבל אם אשתמש בהו ה״ל הלואה גביה כו׳ ואי איתניסו איתנסו ליה ובהא אפי׳ ר״נ מודה וכן פסקו הפוסקים וא״כ בנ״ד יורשי הנותן חייבים באחריותן אף אם כלה ונשרף העזבון הואיל והשתמשו במעות העזבון לצרכם.

איברא כד מעיינת תמצא שיש לחלק בין נ״ד להא דהמפקיד אצל שולחני דבשלמא גבי שולחני אף דהמפקיד נותן לו רשות להשתמש אמדינן דעתי׳ דבודאי לא נתן לו רשות שישתמש בכן ויפקיר את שלו כשיהיה לו איזה הפסד וגם הנפקד אדעתא דהכי השתמש בהם כשיהיה לו איזה הפסד שיהי׳ האחריות עליו וכמ״ש בגמ׳ דהמפקיד שם ור״נ אמר נאנסו לא א״ל רבא לר״נ לדידך דאמרת נאנסו לא אלמא לא הוי שואל פעמים אי שואל לא הוי ש״ש נמי לא הוי א״ל בהא מודינא לך הואיל ונהנה מהני בהנאה הנלוה דאי מתרמי לי׳ זבינא כו׳ וא״כ מה התם שלא השתמש בהם עדיין אמרי׳ הואיל ונהנה מהנס אף שלא היה לו עדיין הנאה ומכ״ש כשכבר השתמש בהם ונהנה מהפקדון ולאפוקי בנ״ד שצוה המוריש ליתן מתנה לבתו וא״כ אלו לא צוה המוריש כלום אז היו כל נכסי בחזקת היורשי׳ הבנים ולא לבת כלל וא״כ המוריש העביר במתנה זו קצת נחלה מהבנים ונתן לבתו וצוה להבנים ליתן לבתו י׳ לבנים בכל שבוע כו׳ ואמדינן דעתי׳ שאף שהעביר קצת נחלה מהבנים היינו כשיהי׳ העזבון או תמורתן בעין לאפוקי כשיבא איזה אונס שיהיה הם באחריות המתנה בזה לא אמרי׳ שיהיה אפי׳ אחריות אונסים עליהם. וג״כ לא דמי להמפקיד הנז׳ דבשלמא התם הרשות ביד המפקיד להוציא מהנפקד הפקדון בכל עת ובכל שעה ולכן אמדינן דעת המפקיד כנז׳ שיהיה האחריות עליו וג״כ אמרי׳ הואיל ונהנה מהנס ומשא״כ בנ״ד אם היה רוצה מקבלת המתנה להוציא מן היורשים מה שצוה לה אביה לא היתה יכולת בידם מאחר שצוה ליתן לה בכל שבוע כו׳ וא״כ נ״מ בזה דהאי המעות בהלואה גבי היורשי׳ ולא שייך בזה כ״כ הואיל ונהנה מהנה. **ובזה** מיושב מה שהקשה הרא״ש על הרי״ף במ״ש הרי״ף הנז׳ וה״מ היכא דאבדו ועדיין לא השתמש כו׳ אבל אם השתמש ה״ל הלואה כו׳ וכ״כ רב האי גאון ז״ל עכ״ל והקשה הרא״ש ע״ז וז״ל וצריך פי׳ לדבריו מה הוצרך להשמיענו ראי׳ מן הגאון שאם השתמש בהם שחייב באחריותן ומפרש דברי הרי״ף דבעי למימר אף אם החזירו׳ למקומם בלי דעת בעלי׳ כו׳ ע״ש ולפי מ״ש א״ש דהרי״ף אתי לאשמועי׳ דלא תימא הואיל ומלינו כמו בנ״ד דאף אם השתמש בהם אינו חייב באחריות׳ וא״כ ה״ה בהמפקיד אצל שולחני ולכן כתב הרי״ף דאם השתמש בהו ה״ל הלוא׳ גביה ואי אתנסו אתנסו ליה וע״ז מביא ראיה מרב האי גאון ואף שבודאי דברי הרא״ש נכוחים וראויים למי שאומרם מ״מ יש לפרש דברי הרי״ף כנז׳ וא״כ לפ״ז בנ״ד אין היורשים חייבים באחריות וכשכלה ונשרף העזבון אין שעבודם על שאר נכסים כגון הקרקעות ושאר נכסים שלהם מטעם זה. **אכן** מטעם ראשון שכתבתי לעיל דיש לחלק בנ״ד להא דהרשב״א והר״ן דנהי דהרשב״א והר״ן איירי שצוה ליתן מיד המנה לפלוני ומשא״כ בנ״ד י״ל דאף אם נאבד המזומני׳ גובה משאר נכסי׳ וא״כ נתחייבו היורשים לקיים הצוואה הנז׳ נגד דודתם אחות אביהם כמבואר בצוואה הנז׳.

אמנם כד נדקדק בתוכן לשון הצוואה תמצא שהיורשים זכאי׳ בטענותיהם כי ל׳ הצוואה הוא שצוה המצוה שיתנו הבנים לבתו לעולם י׳ לבנים בכל שבוע ושבוע כי בודאי לכאורה נראה מלשון הצוואה שיתנו היורשי׳ לבתו סך הנז׳ כל ימי חיי בתו וא״כ לפ״ז גם היורשי׳ מחוייבי׳ ליתן אף שמת א׳ מן האחים וכמ״ש לעיל אכן כד מעיינת בסוגיו׳ התלמוד השייכים לזה צריך ישוב אם החוב מוטל על היורשים לקיים צוואת אבי אביהם במה שצוה אבי אביהם שיתנו הבנים לבתו לעולם י׳ לבנים בכל שבוע אם לעולם הוא הפי׳ דהיינו כל ימי חיי הבנים לאפוקי כשימותו הבנים או א׳ מהם אז היורשי׳ של אותם הבנים פטורים או לעולם הוא הפי׳ שיתנו הבנים לעולם לבתו דהיינו כל ימי חיי בתו ואף אם ימותו הבנים אזי יתנו היורשי׳ של אותם הבנים לדודתם אחות אביהם קצבתה בכל שבוע כו׳ וכל ימי חייה. גרסינן בגמ׳ דגיטין פ׳ השולח תנין דף כ״א ע״ב וגם בפ׳ המגרש דף פ״ב ע״ב בסוגי׳ דר״י הגלילי אומר אין כותבין על דבר שיש בו רוח חיים כו׳ מ״ט דתניא ספר כו׳ עד ואידך מבעי ליה דבר הכורת בינו לבינה כדתניא ה״ז גיטך ע״מ שלא כו׳ שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות והקשו התוס׳ שם ד״ה שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות תימא הא אם מת אביה או מכרו תו לא חשיב בית אביה כדתנן בהשותפים קונם לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או מכר לאחר מותר וי״ל דכל יומא חזיא קרויים בית אביו ואפי׳ שמת כדכתיב שבי אלמנה בית אביך כו׳ ע״ש וסוגי׳ זו דתוס׳ הובא ג״כ בערובין פ״ק דף ט״ז ע״ב ע״ש. **הנה** יש לדקדק בתוס׳ מאי מקשו מההוא דנדרים מקונם ביתך שאני נכנס שאם מת מותר דלמא שאני בין אמר לעולם ובין אם אמר לביתך סתם דאם אמר לביתך סתם אז אם מת כו׳ מותר ואם אמר לעולם הוי לישנא יתירא ולאפויי קאתי לכן אף אם מת או מכרו לאחר אסור. **וראיתי** בתשובו׳ הריב״ש סי׳ ר״ז דף קל״ו ע״ג שכתב בשם הרשב״א וז״ל דהאי דינא דאמרי׳ דכל מילתא דאמר ולא צריך לאפויי קאתי אין בידינו כח לדון בו בדמיונות אלא במקום שאמרו שהרי היה לנו לומר דאע״ג דלא צריך הוא אמר משום שופרא דשטרי כדי שלא יבאו לערער אע״פ שמן הדין סתמו כפירושו כדאמרי׳ בפ׳ המוכר את הבית כו׳ והלכך אנן לא עבדינן עובדא אלא בהנך דאתפרשו בגמ׳ כו׳ ע״ש ועיין בסוף סי׳ ס״א בטח״מ בב״י שהעתיק בקיצור לשון הרשב״א הנז׳ בתשובו׳. **ובנ״ד** צריכין אנו לדקדק אם לא אמר לעולם מה דינו לכאורה משמע מלשון הגמ׳ דנדרים דף כ״ח פ״ג נודרים להורגים כו׳ היכי נדר כו׳ א״ר עמרם אמר רב באומר יאסרו פירות עולם עלי אם אינן של בית המלך וכיון דאמר יאסרו איתסרו עליו כל פירי דעלמא באומר היום כו׳ א״כ מוכח מזה דאי לאו דאמר היום ואמר סתם הוי אסור לעולם אכן כד מעיינת בפוסקים תמצא שזה תלוי בפלוגתא דרבוותא׳ דהרשב״א והרא״ש הובא בב״י סי׳ קי״ד באה״ע וז״ל כתב הרשב״א כל שמקבל עליו לזון או שמזכה לאיש בנכסיו סתם כ״ז שצריך משמע והביא ראיה מגמ׳ דנדרים הנז׳ והרא״ש בתשו׳ כלל ו׳ כתב שהמקבל לזון את חבירו סתם או יתן לו ק׳ זהובים לשנה יפטר בשנה א׳ מנדרו וע״ש ולכאורה משמע שאין כאן מחלוקת בין הפוסקים דעובדא דהרא״ש איירי מאחד שאמר או יתן לו ק׳ זהובים לשנה מוכח שאין דעתו ליתן לו לעולם אמנם מחלוקת הנז׳ הביא ג״כ בעל המפה בטח״מ סי׳ ס׳ סעיף ג׳ דמי שמקבל עליו לזון את חבירו סתם אי משמע כל ימי חייו או לשנה א׳ והיינו מחלוקת הרשב״א והרא״ש הנז׳ ועיין בסמ״ע ובגמת צריכי׳ אנו ליישב הגמ׳ דנדרים לפי דעת הרא״ש. **וראיתי** בהר״ן שם בנדרים שכתב וז״ל היכי נדר כו׳ באומר יאסרו פירות עולם עלי וכי דסתמא לעולם משמע כו׳ עד ומיהו נהי דהכא מסקינן דבלאו אוספא לעולם משמע כיון דסתמא קאמר אפי׳ אומר בלבו היום לא מהני׳ ואפ״ה מי שגמר בלבו לדור מפת חיטים כו׳ והוציא פת סתם כו׳ עד דהכא הייט טעמא מפני שמתכוין לומר לשון שיהא לעולם ומש״ה כל היכא דליכא אוספא לעולם משמע כו׳ ע״ש וא״כ מוכח מהא דהר״ן דדוקא התם לעולם משמע ולכן יש ליישב דעת הרא״ש בזה שסובר כסברת הר״ן ואפשר מ״ש הר״ן ומחלק בזה לפי שקשה לו ג״כ מהראיות שהביא הרא״ש שם בתשו׳. ועיין בתשו׳ הרא״ש שמקשה מהא דגיטין פ׳ מי שאחזו כו׳ דסתמא לעולם משמע א״כ קשה מהא דגיטין פ׳ מי שאחזו הנ״ל לדברי הרא״ש הא׳ דפוסקים כרבא כו׳ ומשני דוקא

גבי

נבי גם דיוקא הכי כו' ועיין בהר"ן פ' מ"ש מ"ש בזה ומה שמסיים שם בשם הרשב"א דגבי ד"מ אפשר דאיכא דכ"ע סתם כמפרש כל ימי חייו משמע ומסיים והדבר צריך תלמוד כו' ותמהני דכאן משמע שהרשב"א מסופק גבי ממונא אי אמרי' סתם לעולם משמע דהיינו אי מקבל עליו לזון את פלוני כו' ולמ"ש בשם הרשב"א בסי' ק"ד הנז' משמע שהרשב"א הכריע כן וגם בחידושי הרשב"א בגיטין דף ק"ו ע"ד מסיים בזה וצ"ע ע"ש.

העולה מהמקובץ דזה תלוי בפלוגתא דרבוותא דהרא"ש הנ"ל אם אמר סתם ולא אמר לעולם מהו דינו וא"כ אליבא דהרשב"א דסבר דסתם נמי לעולם משמע א"כ בנ"ד כשאמר לעולם הוי לישנא יתירא ולספויי קאתי דהיינו שאף היורשים אחר מות אביהם מחוייבים ליתן לדודתם אחות אביהם כפי הצואה ולכן כתבו מלת לעולם ולאפוקי לפי דעת הרא"ש דסתם לא משמע לעולם א"כ אין כאן יתור לשון והוצרך לומר לעולם שיתנו לה היורשים דהיינו אחיהם בעצמם לעולם ולא שיפטרו עצמם בפעם אחת וא"כ לפ"ז כשמתה א' מהאחים אזי בני האחים פטורים מחוב הנז'. **ואף** לפי דעת הרשב"א בעצמו כפי מה שכתבתי לעיל מ"ש הריב"ש בשמו דלא בכל מקום אמרי' דלישני יתירי לספויי קאתי אלא במקום שאמרו בגמ' ולפ"ז בנ"ד ג"כ אפשר שלא אמרי' בזה לישנא יתירא לספויי קאתי וא"כ אף שכתב בצואה מלת לעולם לא אמרי' לספויי קאתי ולהוציא בזה ממון מיורשי אחיה אלא דנין בזה דאינו אלא שופרי דשטרא דהאחים בעצמם יתנו לעולם אף דא"ל.

אמנם ראיתי בתשו' הרשב"א הביאו הב"י בח"מ סי' ר"ד מתו' ג' שכתב וז"ל מה שטען ראובן על השנות בשטר מלת לעולם פעמים דלספויי קאתי כו' אינו טענה שלא אמרו אלא במה שהוא בעצמו מיותר וזה בא לשופי מילתא ושיירו בפירוש' כו' כאומר חוץ מאלו כו' וכן בש"מ האומר ק"ק זוז לבכורי בראוי לו ולבע"ח בראוי לו כו' אבל כאן היה ל"ל לעולם לשופרי דשטרי כו' ע"ש וא"כ לכאורי' משמע שזהו סותר קצת מ"ש הריב"ש בשם הרשב"א דאין בידינו כח לדון בדמיונות במילתא דאמרי' לספויי קאתי כו' אלא במקום שאמרו כו' וכאן בתשו' הנז' משמע הואיל ולא דמי להא דאמרו בגמרא פ' המוכר את הבית וכן גבי ש"מ כו' ולכן אין אנו אומרים לספויי קאתי וי"ל דמ"ש הרשב"א בתשו' סי' הנז' ר"ל דאף אם נאמר בכל מקום אמרי' דלישנא יתירא לספויי קאתי מ"מ בזה בא"ש במלת לעולם לא אמרי' לספויי קאתי כו' וא"כ ה"ה בנ"ד וכמ"ש לעיל. **ובאמת** ראיתי בה"ה הב"י ז"ל סוף סי' ע"ב שכתב בשם הרשב"א בתשו' שנשאל על ראובן שמשכן עלייתו כו' ומסיים שם וז"ל ואל תאמר שלא נכתב התנאי לתוספת ענין אלא לשופרא דשטרי וכדאמרי' בפ' המוכר את הבית לא היא דכל היכא דאיכא למילף מן התנאי ילפינן ולפני זה כתב הרשב"א וז"ל והשיב הדין עם שמעון לפי שורת הדין אפי' בלא תנאי היה יכול למשכנה או להשכירה לאחרים כו' ואפי' ביותר מסיעתו היה רשאי כו' מיהו אם יראה לב"ד שיש הפסד אינו רשאי אבל עכשיו שנתן לו רשות התנאי מוסיף להשכירה לכל מי שירצה אפי' לסיעה גדולה כו' ע"ז מסיים שם כנז' דלא אמרי' שכתב התנאי לשופרי דשטרי רק לתוספת דכל לישני יתירא לספויי קאתי כו' וא"כ זהו סותר תשו' הרשב"א שהביא הריב"ש וגם הב"י בשמו הנ"ל. **וצריך** לומר דאף שבתשו' הרשב"א הנז' דהאי מלתא דאמרי' דכל מלתא דאמר כו' דלספויי קאתי אין בידינו כח לדון בדמיונות אלא במקום שאינו דומה מכל הצדדים למה שאמרי' בגמ' פ' המוכר הנז' ומשא"כ בהא דנדון דהרשב"א בתשו' שהביא בסי' ע"ב מרן הב"י דדומה למ"ש ר"ע בגמ' ואפשר דעדיף יותר לפי שפירשב"ם במשנה שם בפ' המוכר את הבית עלה ס"ד ע"א ד"ה בזמן שאמר לו חוץ מאלו כו' ותנאי שלא לצורך הוא שהרי אינן בכלל בית אלא לשופויי מלתא קאתי ושייר לו דרך כו' ורבנן לא אתי לספויי כלל דבלא"ה שייר לעצמו דרך ורווחא דמלתא אמר כן שלא יאמר דלוקח כל הבית ולא עיכבתי דרך שאין כל המוכרים בקיאים בדינים כו' ע"ש וא"כ לפ"ז גבי תנאי דבזמן שאמר חוץ מאלו יש לבע"ד לחלוק כמ"ש רשב"ם אליבא דרבנן ואפ"ה סבר ר"ע דלספויי קאתי ומכ"ש בנדון דהרשב"א שהתנה בפי' או להשכירה למי שירצה דהוי די שיאמר או להשכירה ואף שמשמע מתחלת לשון התנאי כו' מ"מ לשון התנאי בעצמו הוא דומה למ"ש ר"ע בגמ' גבי בור ודות והלשון למי שירצה פשיטא דליכא למעטי כלל דמשמע אפי' לסיעה גדולה. **ובזה** מיושב ג"כ מה שהקשה ה"ה מהריב"ל בח"א עלה קכ"ו ע"ד סוף כלל י"ס שהביא ג"כ בשם הרשב"א מ"ש הריב"ש והב"י הנז' בשמו שאין כח בזה לדון בדמיונות וכתב ע"ז וז"ל ויש לתמוה שבתוך תשו' הרשב"א עצמו תשו' א' הפך מזה על אותם עשרה תלמידים ששכרו רב והתנו ביניהם שכל מי שימרוד כו' ע"ש וא"כ דברי הרשב"א סותרים זא"ז ע"ש שמסיים ה"ה מהריב"ל וז"ל ולחפזון השואל לא אוכל להאריך בזה כו' ולפי מ"ש לעיל מיושב דבודאי לא אמר הרשב"א שלא נדון כלל בלשון לישני יתירי לספויי קאתי כו' אלא היכי דלא דמי מכל הצדדים להא דאמרי' בגמ' גבי ר"ע דלישני יתירא לספויי קאתי ומשא"כ בנדון הנז' גבי י' ת"ח דמוכח מיניה וביה וכמ"ש הרשב"א ודומה זה למ"ש בגמ' גבי כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט דוקא וכללא בתרא לאתויי אתי מאי דדמי לפרט משני צדדים ועיין ברש"י בחולין סוף פא"ע בסוגיא דימים ונחלי' כלל ופרט כו' ובשאר מקומות אין מספר ועיין מקורו בנזיר עלה ל"ה פ"ג מיין ובפ' בכל מערבין.

והנה מצאתי תשו' הנז' די' תלמידים כתובה במיוחסו' להרמב"ן סי' א' באריכות יותר ממה שהביאה ה"ה מהריב"ל הנז' ואפשר שהיא באמת מדברי הרמב"ן ולא מהרשב"א אף שבאו בתוכו קצת מתשובת הרשב"א. **אבן** ראיתי בא"ש ה"ה מהרש"א בתשובי' סי' ל"א שמביא ג"כ הקושיא הנז' בשם מהריב"ל וגם בשם מהרש"ך ס"א והנה תשו' מהרש"ך ח"א אינו בידי כעת אבל ראיתי במהרש"א הנ"ל שמביא בשם מהרש"ך הנ"ל וז"ל כי הרשב"א לא סגר הדלת אלא שלא נתן רשות להשתמש בלישני יתירי דשפרי כו' אלא דומיא דהנהו שנא' בתלמוד כו' ע"ש והוא מעין הדרך שכתבתי למעלה (ועיין בס' כנסת הגדולה בסי' ס"א מ"ש שם בשם הרבה פוסקים בענין לישני יתירא לספויי קאתי) ועיין בתשו' ה"ה מהרי"ט ח"ב לח"מ סי' ק"ט דף קכ"ה ע"ג שמקשה ג"כ הקושיא דשני תשו' הרשב"א הנז' וע"ש מה שתירץ. **וראיתי** ברמב"ם פ"א מהל' נזירות דין א' דבר תמוה בענין לישנא יתירי לספויי קאתי שכתב וז"ל הריני נזיר כו' עד הריני נזיר שלשים יום ויום א' ה"ז נזיר נזירות א' של שלשים ואחד יום עכ"ל ודברי' אלו נקוטים מגמ' דנזיר דף ז' במשנה הריני נזיר ל' יום ושעה א' נזיר שלשים יום ושעה א' שאין נזירות שעות ואמרי' בגמ' אמר רב ל"ש אלא דאמר שלשי' וא' יום אבל אמר שלשי' יום ויום א' נזיר שתים רב סבר לה כר"ע דדריש לישני יתירי דתנן לא את הבור ולא את הדות כו' ע"ש וא"כ משמע מגמ' אליבא דרב דנזיר שתים ורמב"ם כתב דנזיר ל"א יום כו' וביותר תמוה על הכ"מ שהעתיק לשון הגמ' הנז' ולא הרגיש בזה שדברי הרמב"ם הם נגד הגמ' ובס' ל"מ הרגיש בזה וכתב שהוא ט"ס בדברי הרמב"ם כו' ע"ש אמנם קשה עלינו עד מאד להגיה הספרים ובפרט שכבר אנו מוזהרי' מפי סופרי' ומפי ספרים שלא להגיה שום ספר וכבר החרים ר"ת ע"ז וכמבואר בתשו' מהרד"ך. **ורציתי** ליישב לכאורה שהרמב"ם פוסק הלכה כרבנן ולא כר"ע דרבנן לא דרשו לישני יתירי' לספויי קאתי וכמבואר ברשב"ם פ' המוכר את הבית דף ס"ד הנז' וא"כ לפי דברי רבנן אין חילוק בין אמר ב' פעמים יום ויום או פעם א' ולעולם אינו אלא נזיר א' של ל"א יום כפשטי' דמתני' ובזה מיושב ג"כ דברי הכ"מ שהביא לשון הגמ' דברי רב שסבר לה כר"ע דדריש לישני יתירי כו' משמע שרבנן פליגי עליה והלכה כרבנן ולא כר"ע ואף דקי"ל הלכה כר"ע מחברו ולא מחבריו ודברי הרמב"ם כרבנן ולא כרב כפשטי' דמתני'. **אבן** כד מעיינת ברמב"ם תמלא שישוב זה אינו נכון דהלא הרמב"ם פסק בכמה מקומות הלכה כר"ע בזה ועיין בפ"א מהל' זכייה ומתנה דין י"ס גבי האומר תנו לפלוני מאתים זוז בחובו כראוי לו כו' וכן בפכ"ס מהל' מכירה דין ג' וכן בפ"ב מהל' ערכין דין ו' גבי האומר קומתו עלי כו' אמר מלא קומתו עלי נותן אפי' שרביט הכפף כו' ואמרי' בגמ' דערכין ופי' הלומר עלה י"ס דאתיא כר"ע דדייק לישני יתירא.

באמת מה שפסק הרמב"ם בפ"א מהל' זכייה הנז' גבי האומר תנו כו' בחובו כראוי לו כו' ליכא הוכחה משם דאתיא כר"ע אף דבגמ' אמרי' בפ"ב עלה קל"א אר"נ הא מני ר"ע היא דדייק לישני יתירא הלא כתב רשב"ם לשם וז"ל ומיהו רבנן נמי אודו דכל לישנא יתירי' לספויי קאתי היכא דאיכא מידי לספויי כי הכא כו' והא דאמרן הא מני ר"ע לאו דוקא דה"ה לרבנן כו' וא"כ לפ"ז ליכא הוכחה משם דאתיא כר"ע ולפי מ"ש מיושב הא דהאריך הרשב"ם בלשונו דגם רבנן מודו בזה לפי שקשה לרשב"ם הלא הברייתא דאם אמר כו' לפלוני ב"ח כראוי לו דניסלן ונוטל חובו אין שום חולק בזה והלכה כברייתא וכל הפוסקים פוסקי' כברייתא הנז' ואיך אמר ס"מ ר"ע היא דהיינו כיחידאי נגד רבנן לכן כתב הרשב"ם דגם רבנן מודו בזה כו' אמנם בפכ"ס מהל' מכירה הנ"ל ובשאר מקומות הנ"ל מוכח בהדיא דפסק כר"ע. **וראיתי** בתשובי' ה"ה מהרי"ט בח"מ סי' פ"א שהקשו לו הקושיא הנ"ל ברמב"ם בהל' נזיר הנ"ל דדברי הרמב"ם הם נגד המסקנ' דגמ' אליבא דרב וע"ש מה שנכנס בדחוקים דרב סבר כר"ע ור"ע לא אמרה כך וגם בעיניו נראה לדוחק רק שהביא סעודי' לדבריו משאר סוגי' התלמוד.

אמנם כנראה מדבריו דאישתמיטתי' סוגי' תלמוד ירושלמי בזה וז"ל הירו' בפ"ק דנזיר רב אמר הריני נזיר ל' יום ויום א' נזיר שתים דהוי יתיר למימר שלשים וא' יום מתניתי' פליגי על רב הריני נזיר יום א' הריני נזיר שעה א' כו' ה"ז נזיר שתים מאי הל"ל שלשים וא' שעה מתניתא פליגי על רבנן לא נחלקו ר' ישמעאל ור"ע על האומר הריני נזיר ל' יום ויום א' שאינו נזיר אלא א' ועל מה נחלקו על האומ' הריני נזיר שלשים יום ועוד יום א' כו' ע"ש וא"כ נראה מהירושלמי הנז' דבאומ' הריני נזיר שלשים יום ויום א' שאינו נזיר אלא א' וגם ר"ע מודה ביה ודלא כתלמוד שלנו ואפי' באומ' הריני נזיר שלשים יום ועוד יום א' סבר ר"ע שאינו נזיר אלא אחת ומכ"ש באומר הריני נזיר ל' יום ויום א' וא"כ פסק הרמב"ם כירושלמי ודלא כרב וכ"כ ה"ה הרלב"ח סי' קכ"ז דף קנ"ס ע"ב שהרגיש בקושי' זו וז"ל וצ"ע בהרמב"ם פ"ג מהל' נזירות דפסק דלא כוותיה ומסיים שם ונראה שסמך על הירושלמי בזה שם במקומו אמנם הטעם שהכריחו לסמוך על הירושלמי ולא על הבבלי נראה שאינו דבר אמור להשיגו עכ"ל ולנ"ד לפי שאמרינן בגמ' רב סבר לה כר"ע דדריש לישנא יתירא כו' ובאמת לפי מ"ש לעיל בשם ה"ה מהרי"ט בתשו' דמלשון הגמ' שאמר רב סבר לה כר"ע משמע דר"ע לא אמרה כך כו' יש ליישב בזה שסמך הרמב"ם על הירושלמי והיינו כר"ע ולא על הבבלי כי באמת זולת זה קשה הגמ' שאמר רב סבר כר"ע דדריש לישנא יתירא כו' וכד מעיינת מולא מקור דינו של ר"ע והמבואר ג"כ בנזיר הנז' והיינו גבי מכר לו חוץ מבור ודות כו' אם צריך ליקח לו דרך מכח לישנא יתירי' כו' די"ל דע"כ ל"ק דדריש לישנא יתירא אלא גבי ממון ויש לדמות לזה ג"כ דיש לדרוש לישנא יתירא לספויי קאתי היינו במ"ש בפ' י"כ גבי תנו מאתים זוז לפלוני בחובו כראוי לו דאמרי' ה"מ ר"ע היא דדריש לישנא יתירה כו' לאפוקי גבי איסור כמו בנ"ד גבי נזיר לא אמרי' לישנא יתירה לספויי ועפ"ז יש לדחות תלמודא דידן מקמי ירושלמי אבן כד מעיינת בגמ' דערכין דף י"ס בפ' האומר משקלי תמלא שגם בדבר האיסור אמרי' שם הא מני ר"ע היא ומביא רש"י מהא דר"ע הנ"ל דאמרי' בפ' האומר משקלי הנ"ל אר"י האומר קומתו עלי נותן שרביט שאינו נכפף מלא קומתו עלי נותן שרביט הכפף

Digitized by Google

הכנכסף מיתיבי עלה קומתו עלי מתן שרביט שלוט ככסף ומשני הלה דהמר כר״ע דדייק ליישנא יתירא גבי לא את הבור ולא את הדות תני׳ כו׳ בואן שאמר תן מלא הס״ל ניקח לו דרך כו׳ וא״כ מביא ראיה מר״ע המכון לאיסור׳ והיינו הקדש ופסק הרמב״ם כרב יהודה הכ״ל בפ״ג דערכין דין ו׳ וז״ל האומר קומתו עלי כו׳ מתן שרביט שלוט ככסף כו׳ אמר עלה קומתו עלי נותן אפי׳ שרביט שנכסף וכתב הכ״מ שם דהיינו כרב יהודה דאתיא כר״ע כו׳ ולפ״ז אין לחלק כדברי ר״ע בין ממון לאיסור לפ״ד הרמב״ם הנז׳ וא״כ צריכין אנו ליישב למה סמך הרמב״ם על הירושלמי ולא על התלמוד שלנו. ולפי מ״ש לעיל בשם מהר״ם דלשון הגמ׳ קשה להרמב״ם הוא״ל ואמר רב סבר כר״ע משמע דהכן לא ס״ל כוותיה כו׳ ע״ש א״כ לפ״ז קשה נ״כ אדברי׳ מסוגי׳ דערכין הנז׳ דמשני בגמ׳ הם הוא דאמר כר״ע ר״ל רב יהודה סבר כר״ע משמע נ״כ דהכן לא ס״ל כותי׳ והכ״ש יש לדקדק בערכין כן מלמר שבריית׳ ערוכה נשם דנם בהומר מלא קומתו עלי דנותן שרביט שאינו ככסף ודלא כרב יהודה וא״כ לפ״ז יש לדקדק שם שפיר מה שמשני נגמ׳ הם והא רב יהודה דאמר כר״ע והכן לא ק״ל כותיה ואפ״ה פסק הרמב״ם בערכין נפ״ב כנז׳ כרב יהודה ודלא כברייתא וביותר שהקשו התוס׳ נשם בערכין ד״ה הוא דאמר כר״ע תימה ברייתא מאן תניא לא ר״ע ולא רבנן כו׳ ע״ש ואפ״ה לא השגיח הרמב״ם בזה ובודאי לא נעלם מהרמב״ם קושית התוס׳ לכך שלא ראה התוספות מ״מ הקושיא לא נעלם ממנו וא״כ ה״ה בנזיר ס״ל לפסוק כתלמודא דידן ולא כהירושלמי. **ואפשר** לחלק דההיא דנזיר לא דמי לכל הנך דאמרי׳ בגמ׳ הא מני ר״ע היא דאכולהו דכולהו הוא הם דאמרינן בגמ׳ גבי המוכר הבית ואמר חוץ מבור ודות כו׳ וזהו לישנא יתירי׳ ובהם לדין המוכר והלוקח ואי אמרי׳ דלישנא יתירא לאו לנספויי קאתי אז הוא הוב לאחר מספי הבעלי דינים ובזה מודה ר״ע דלישני יתירא לנספויי קאתי ומזה נלמד נ״כ לשאר מקומות כיוצא בזה כמו גבי אם אמר תנו לפי כ״ח מאתים זוז בתוכו כראוי לו והן בהם נ״כ נדון הכ״ח עם היורשי׳ ונלמד נ״כ מהא דר״ע הנז׳ וה״ה גבי הא דערכין בהומר מלא קומתו עלי כו׳ הז באין לדין הגזבר והמקדיש אם הדין שנותן שרביט הכסף או שאינו ככסף והז דרשינן לישני יתירא ונלמד נ״כ מהא דר״ע הנז׳ ומשא״כ בהא דנזיר האומר הריני נזיר שלשי׳ יום ויום א׳ כו׳ הז אין כאן שום טענה בין שני בעלי דינים ולא דמי נהא דר״ע למדרש בזה לישני יתירא רק רב סבר נהא כר״ע וסבר שדינו של ר״ע יש לדמות לזה ובאמת יש לחלק ביניהם וכמו שכתבתי לכן דחי הר״מ במז״ל הם דתלמודא דידן וסמך על הירושלמי כאשר שמלא שם ברייתא בהדיא שסותר דברי רב דר״ע סבר דפשיטא באומר הריני נזיר ל׳ יום ויום א׳ דאינו אלא נזיר א׳ ואפי׳ באומר הריני נזיר ל׳ יום ועוד יום א׳ אפ״ה סבר ר״ע דאינו אלא נזיר א׳ ואף שבשאר מקומות מלינו שסבר ר״ע דלישני יתירא לנספויי קאתי מ״מ מודה בנזיר הנז׳ והיינו לפי שיש ביניהם לחלק וכמו שכתבתי. רק שקשה ע״ז דלפ״ז שאמרי׳ שהרמב״ם סמך על הירושלמי ודחי דברי רב שאמר בתלמודא דידן דיש לחלק ביניהם בין אם אמר ל׳ יום ויום א׳ לפי שבירושלמי אינו מחלק רק בין אמר ועוד יום א׳ כו׳ וקשה הלא מסיק שם בירושלמי דאפי׳ באמר ועוד יום א׳ סבר ר״ע דאינו אלא נזיר א׳ ור׳ ישמעאל סבר דנזיר שתים והכן קי״ל הלכה כר״ע מחבירו וביותר שהרמב״ם כתב שר׳ ישמעאל היה תלמידו ועיין בעדיות פ״ב משנה ו׳ בפלוגתת השום והבוסר והמלילות שהיסקן מכע״י שר׳ ישמעאל אומר ינמור ורע״א לא ינמור ועיין בתי״ט שם שכתב וז״ל ומ״ש הרב דהלכה כרי׳ ואע״פ שהוא תלמיד דר״ע וכמ״ש הרמב״ם הלכה כר״ע מחבירו כ״ש מתלמידו כו׳ ע״ש והה קשה נ״כ כאן למה פסק הרמב״ם שלא כדעת ר״ע שחולק עם ר״י בירושלמי. ונראה לפי שאמרי׳ בגמ׳ דידן סוף פ״ק דנזיר ת״ר האומר הריני נזיר ואחת מונה שתים ועוד מונה שלש א״כ מוכח בגמ׳ דידן מברייתא בהדיא דאם אמר ועוד יש חילוק מזרות ביניהם והרמב״ם כתב שם כדין א׳ אמר הריני נזיר ואחת ה״ז נזיר שתים הריני נזיר ואחת ועוד ה״ז נזיר ג׳ נזירות כו׳ והיינו כברייתא הנז׳ וזהו דלא כר״ע שסבר דאף אם אמר ועוד יום אינו אלא נזיר א׳ ולכן פסק הרמב״ם דלא כדברי ר״ע וכסתמא דברייתא דאתיא כר׳ ישמעאל ומסיים שם הרמב״ם הריני ל׳ יום ויום א׳ ה״ז נזיר א׳ של ל״א יום והיינו שלא כדברי רב בתלמודי דידן. ובזה מיושב מה שקשה לפי מ״ש שהרמב״ם סמך על הירושלמי ודחי תלמודא דידן שאמר רב סבר כר״ע מאחר שמלינו שבירושלמי חולק ע״ז וסבר דהכל מודים אם אמר שלשי׳ יום ויום א׳ שאינו אלא נזיר א׳ ומחלוקת ר״ע ור״י הוא באומר הריני נזיר שלשי׳ יום ועוד יום א׳ א״כ קשה למה השמיט הרמב״ם גוף הדין באומר הריני נזיר ל׳ יום ועוד יום כו׳ שלדברי ר״ע אינו אלא נזיר א׳. **אברא** לפי מ״ש הוא מיושב זה שהרמב״ם פוסק בזה שלא כדברי ר״ע אלא כדברי ר״י אף שהוא תלמידו מאחר שסתמא דברייתא בסוף פ״ק דנזיר סותם כר״י ודלא כר״ע והרמב״ם מביא ברייתא הנז׳ דהיינו באומר הריני נזיר ואחת ועוד מונה שלש שלשון ועוד מורה על חילוק נזירות וה״ה באומר הריני נזיר שלשי׳ יום ועוד יום א׳ שמורה על חילוק נזירות ואף שיש לחלק בין האומר הריני נזיר ואחת ועוד ובין האומר הריני נזיר שלשי׳ יום ועוד יום מאחר שהפסיק בתיבת שלשי׳ ביניהם אפשר שמודה בברייתא דאינו אלא נזיר א׳ וכדברי ר״ע במתניתי׳ אשר הובא בירושלמי הנז׳ אכן מאחר שלא מלינו בהדי׳ שיש לחלק בין אם הפסיק בתיבת שלשים ביניהם ואם נאמר י״ל שסובר הרמב״ם שאין לחלק ביניהם ופוסק כסתמא דברייתא ואליבא דר׳ ישמעאל דבאומר ועוד ה״ז חילוק נזירות וה״ה באומר הריני נזיר ל׳ יום ועוד יום הרי זה חילוק נזירות אף שהפסיק בתיבת שלשים ביניהם. **וראיתי** בתוס׳ בנזיר דף ז׳ ע״ב שכתבו ד״ה הריני נזיר שלשים ושעה א׳ ומפרש לא קיימא דבור דנזיר תשעה והוי נזירות ל״א יום כו׳ והוי כאלו אמר הריני נזיר ל״א יום כו׳ דיום א׳ מלטרף שפיר בהדי שלשים יום ואסור תוך כל ל״א יום כו׳

ואח״כ כתבו התוס׳ וה״ה אם אמר הריני נזיר ל׳ יום ויום א׳ דלא הוי נזיר אלא ל״א יום כיון שהפסיק בתיבת שלשי׳ והאריכא קאי כו׳ וע״ש ומי יתן ואבין דברי התוס׳ בע״ש וה״ה אם אמר הריני נזיר ל׳ יום ויום א׳ דלא הוי אלא נזיר ל״א יום והוי סותר מה שמסיק הסוגיא דהתלמודא אליבא דרב דדוקי׳ באומר ל״א יום אז לא הוי אלא נזיר א׳ ומשא״כ באומר ל׳ יום ויום א׳ הוי נזיר שתים והוא ל״ע לענ״ד.

הנה לענ״ד שמ״ש התוס׳ וה״ה אם אמר כו׳ וזהו כתבו התוס׳ אליבא דרבנן ואשר שפסקו כחכמים וכמ״ש הרמב״ם ודלא כמשמעות הגמ׳ אליבי׳ דרב דבאומר שלשי׳ יום ויום א׳ דהוי נזיר שתים ואליבי׳ דר״ע והתוס׳ אפשר שפסקו כחכמים והלא כר״ב ולפי מ״ש לעיל ליישב דברי הרמב״ם וכמ״ש ה״ה מהרי״ם ז״ל דרב סבר כר״ע ור״ע לא סבר כרב א״כ גם ר״ע סבר דאינו אלא נזיר א׳ וכמ״ש התוס׳ וא״כ גם דברי התוספות מסכימים לדעת הרמב״ם ועיין עוד מ״ש התוס׳ לעיל בסוף העמוד ד״ה ואי תנא כו׳ ובאמצע הדיבור שם ד״ה ל״ש דאמר ל״א יום פי׳ דלא הוי נזיר (כנ״ל) אלא שלשי׳ וא׳ יום הכל אמר שלשי׳ יום ויום א׳ נזיר שתים לפי שייתר בלשונו ב״פ יום כו׳ וכר״ע כו׳ דמפרשי׳ שם דברי רב ואין זה סותר למ״ש לעיל בשם התוס׳ וה״ה אם אמר הריני נזיר שלשי׳ יום ויום א׳ דלא הוי נזיר אלא ל״א יום כיון שהפסיק כו׳ דמ״ש כאן הוא כדי לפרש דברי רב בגמ׳ ולמעלה כתב אליבי׳ דרבנן שחולקי׳ על ר״ע שרב סבר כוותי׳. אך מ״ש התוס׳ אח״כ בזה הדיבור ר״ל דבמתני׳ פי׳ ליישנא דסליק הייה הריני נזיר ל״א יום כו׳ דבריו צריכין ביאור וגם במ״ש אח״כ וה״ה דבריש׳ נמי כי אמר כו׳ וגם במ״ש אח״כ אבע״א כו׳. ונראה ביאור דברי התוס׳ דהתוס׳ מתרלי׳ דבמ״ש רב ל״ש אלא שאמר ל״א יום כו׳ אף שבמתני׳ לא הזכיר אלא שלשי׳ ושעה א׳ ע״ז כתבו התוס׳ דמ״ש במתני׳ ל׳ ושעה א׳ היינו משום דבמתני׳ בסיפא פס פי׳ מ״ש במתני׳ בריש׳ הריני נזיר ושעה א׳ כו׳ ה״ז נזיר שתים ע״ש מפרש בסיפא במתני׳ דאם אמר הריני נזיר שלשי׳ ושעה א׳ דהפסיק בתיבת שלשי׳ נזיר ל״א יום וע״ז כתבו התוס׳ דהיינו הריני נזיר ל״א יום ר״ל דהריני נזיר ל׳ ושעה א׳ הייני הריני נזיר ל״א יום וכמ״ש רב ח״ש התוס׳ אח״כ וה״ה כי אמר הריני נזיר ויום א׳ דהוי נזיר שתים אבע״א הריני נזיר והכל דיבור א׳ ור״ל וה״ה כו׳ דהוי נזיר שתים אם אמר וזהו אבע״א ר״ל אם אמר הריני נזיר ויום א׳ דהפסיק בתיבת שלשים בנתים דהיינו שאמר הריני נזיר שלשי׳ ויום א׳ דלא הוי נזיר אלא ל״א יום והיינו דקאמר רב ל״ש כו׳ וזהו הגלענ״ד בביאור דברי התוס׳ לעיל במ״ש וה״ה אם אמר ל״א יום ויום א׳ דלא הוי נזיר אלא ל״א יום והיינו כדברי הרמב״ם ודלא כמשמעות הסוגיא זהו נראה קצת דוחק (ע״כ מצאתי):

שאלה קל

כת״ב נכתר לשון נדיק יסוד עולם טופך ספיר ויהלום קבלתי אשר בדיק לן מר במ״ש בסג״א פי׳ השואל בשם א״ז וז״ל המשכיר בית לחבירו עד אדר זה אומר עד אדר א׳ וזה אומר עד אדר ב׳ או השכיר עד סוף אדר ז״א עד סוף אדר א׳ וז״א עד סוף אדר ב׳ חולקין ביניהם והקשה מעל״ת וז״ל דהא קי״ל כרב נחמן דס״ל דקרקע בחזקת בעלים עומדת גבי הכיא דהמשכיר בית לחבירו והזכיר לו חודש ושנה בין שאמר לו דינר לחודש י״ב דינרים לשנה בין שאמר לו י״ב דינרים לשנה דינר לחודש אם נתעברה השנה נתעברה למשכיר ואפי׳ בא בסוף חודש כולו למשכיר א״כ למה כתב הג״א בשם א״ז דחולקים. **ועוד** הקשה מעל״ת שאין זה תלוי בלשון בני אדם אם הוא אדר א׳ או אדר ב׳ הנדר זה במחלוקת שנויה בפ׳ קונם יין במשנה דר״מ סבר דסתם אדר הוא אדר שני ור״י סבר דסתם אדר הוא אדר א׳ וא״כ למה פסק הגא״ש בשם א״ז דיחלוקו אי ס״ל כר״מ דסתם אדר הוא אדר ב׳ אפי׳ יצא בתחלת החודש כולו לשוכר ואי ס״ל כר״י אפי׳ בא בסוף חודש כולו למשכיר דסתם אדר הוא אדר א׳ ואי מספקי ליה הלכתא כמאן הוה לו לומר דקרקע בחזקת בעלים עומדת ואפי׳ בא בסוף חודש כולו למשכיר. **עוד** הקשה מעל״ת על מ״ש הטור סי׳ ש״ב בח״מ וז״ל המשכיר לו את התחתונה ועלתה העליונה אם יודע ודר בבית או בעליה ולא מיפרשא לכך לא ידור בבית ואם דר אין מוליאי׳ מידו עכ״ל והקשה מעל״ת דכיון דקי״ל כר״נ דקרקע בחזקת בעלים עומדת לכל ספק שיפול בין שוכר ומשכיר אפי׳ בא בסוף החודש כולו למשכיר א״כ ה״נ ס״ל לימרי קרקע בחזקת בעלים עומדת.

תשובה

כמעלי דהייב מר אפתח בקושיא אחרו׳ שהקשה כיון דקי״ל כר״נ כו׳ א״כ ה״נ כו׳ הנה כד מעיינת בלשון הרא״ש פה שכתב בלשון הזה ובתרייתא הלכה בתיקו ויד השוכר על התחתונה כו׳ וא״כ לפ״ז באמת הוא כמו שפסק ר״נ דקרקע בחזקת בעלי׳ עומדת ולא ידור בבית רק כמו שירלה המשכיר שידור בעלי׳ אבל בטור הוסיף ושינה מלשון אביו הרא״ש וכתב דלא איפשטא לכך לא ידור בבית ואם דר אין מוליאי׳ מידו שלשון הזה דאם דר אין מוליאין ידו לריך ביאור מה יכול להוליא מידו הלא על כל פנים מחוייב שיתן לו דירה או בעליה בעלייה העליונה או בבית למטה. **והנה** נראה בעיני לפרש דה״פ לפי שהם אמר שדר השוכר בבית יטעון המשכיר שלא היה מחוייב ליתן לו ביתו לדור בו רק בעלי׳ העליונה ושכירות הבית שוה יותר משכירות העליי׳ ולכן קאמר הטור דאם דר אין מוליאין מידו דהז השוכר הוא מוחזק והמשכיר בא לנוליא לכן אין מוליאי׳ כי השוכר יטעון חד עלייה קנית עלי ולא שתי עליות כו׳ ועפ״ז קשה קלת קושיתו דמר דלפי דקי״ל כר״נ דקרקע בחזקת בעלי׳ עומדת ואפי׳ בא בסוף החודש כולו למשכיר ולריך לשלם לו השכירו׳ של חדש י״ג וא״כ ה״ה בנ״ד ואם כתב הטור דאם דר אין מוליאי׳ מידו השכירות מה ששוה הבית יותר מן העליי׳ וביותר קשה על לשון הרמב״ם שכתב

מצות מצה שכן דעתם לשון רמזון אבל על ר"י קשה סתיך ימלוך על מתני' שנשנית בני שום חולק ומכ"ש במקום מצטרף רב ור"ל אין נפסוק הלכה כמותו בגמרא על רב לא קשה כלום שאמר לי הריטב"ם כולו למשכיר מקום דחפים לשון ממרן מקום ר"ל דרב תנא ופליג כמ"ש נכתבה מקומות בתלמוד אבל על רב נחמן קשה. נחמה כד מציינת בפוני' זכ"י תמצא שהרניים בקושי, זו לשון יחלוק ר"ל על מתני' שפסק יחלוקו ובתב לבדילים לר"ל מתני' סומכים היו לומר ממון מיטל בספק חולקין לחפיקי ר"ל שכר כרבנן דפליגי על סומכים לעמרי לוקי מקומים בחזקת מריה ומרקע בחזקת בעלים עומדת ואפי', בע בפוף המודם כולו למשכיר שפשיה טוב מלא מחצלת המודם והעמד קרקע על מזקתו כו' ע"ם ומ"ש ופ"ז מתני' מתיא בסומכום ור"ל שכר כרבנן שחולקים על סומכום והלכה כרבנן לכן סוברים רוב הפוסקי' כר"ל שכר כרבנן ולעל בסומכום לחפיקי הנמ"ם בשם הע"ז שכר כרשב"ם פ' המוכר פירות פ"ב ע"ש ד"ה לשחיטה מכרתיו ואפי' לסומכום לעמר בפ' שור שנגח ממון המוטל בספק חולקים וקי"ל כוותי' לסתם כוותי, אפי' לסומכום וכן מוכח פירות בריש פירקין דף ל"ב ע"ש ד"ה לשחיטה מכרתיו ואפי' לסומכום לעמר בפ' שור שנגח ממון המוטל בספק חולקים וקי"ל כוותי' לסתם כוותי, אפי' לסומכום וכן מוכח בריש פירקין דף ל"ב ע"ש ד"ה לשחיטה מכרתיו ואפי' לסומכום

אבנם נלע"ד לחלק בין הנהו דהמשכיר לו לשנה י"ב דיעריס דיכר למודם כו' דסתם כשנת מודם המיבור אי מודם י"ג אין לו שום עשה לדוד עוד בקרקע זו לפי דברי המשכיר שלא השכיר לו [רק] שנ' י"ב מודם ואין לשכור שום זכות בקרקע לכן לעמרי דקרקע בחזקת בעליה עומדת ומתוייב לשלם להמשכיר כי הקרקע הוא של המשכיר ולפי דבריו אין לו שום זכות בקרקע ומשו"ב כנ"ל כשנפחתי בעליה והשוכר יש לו ע"פ זכות בקרקע של המשכיר לזוד עוד כו גם לפי עצמת המשכיר רק שהמשכיר רוצה שידור כו בעליונה והשוכר טוען שהבית משובחת לי ואל עליה קבלתי עלי ולא שתי עליות ולא מיי המשכיר לנחות לת השוכר מפני ניחא מקרקע שלו לכן לא לעמרי כי גם לפי דברי המשכיר יש להשוכר ע"פ זכות בקרקע שלו לכן לא לעמרי, קרקע בחזקת בעליה עומדת ואין מוציאין אותו משם הואיל והשוכר מוחזק בעת. **ולאוורה** היה נראה בפירוש לחלק בין הסיל דכ"ד נשא דר"ל שם מתברה השנה והמשכיר לו השכר ואחרים כו' לפי שכ"ד נפי נפחתה בעליה עלתה בחיקו בגמ', ונלע"ד ליזוד למר מ"ש הרמ"ם בפ' הסוכם נפי בני מתיר עשו תקנת נגד במשור דעלתה בחיקו וכתב הרמ"ם ומפשיטא לן מפקינן ממונא ולא כרב הפי שכתב דכל חיקו דמשונא מוקין כו' וכ"כ בסמ"ג ס' מ' וכ"כ ס"ה מסרש"ל בית"ם ס' כיל הרגל ע"ם ופשוט הוא בכמה מקומות ומ"כ יש לחלק בין דבר שמתפק בלשון מכח שעלתה בחיקו ומ"ש לשום מרם בשום דמשכיר בית שעלתה בחיקו ולפרש הלשון שמתפק בגמ' לבן מתרי קרקע בחזקת בעליה עומדת כי לף שהשוכר טוען כך היתה כוותי ומשכיר טוען לא היתה כוותי מאיל והדין נתפק להתלמוד בלשון הנ', ועלתה בחיקו ולכן לא לתמרי קרקע בחזקת בעליה עומדת ומה שם"כ נמחון דר"ל נפי משכיר בית בי"ב זוכים לשם דיער לחודם מ' מין בשאר שמתפק להתלמוד שום דבר בזה כי גם להשוכר ומשכיר נתפק וכמ"ש רש"י ושאר מפרשים שמפק שלר תכף למודם י"ג קודם שבאו לב"ד לכן לתמרי בזה קרקע בחזקת בעליה עומדת ופיין לקמן מ"ש בשם הגמ"ם בשם הע"ז מב כיצ שים לחלק בין ספיקא לחיקו . ולתמרי כותבי זאת מצאתי פקפיא הני, בספר הרב בשל משנה חיים לף קי"ל ומ"ש מה שתירן ע"ז ובעמ"י כמ"ש לעיל. **ואשר** פקפיא מפל"ת בשא להגמ"ם בשם ע"ז בשמיכיר בית לחבירו ז"ל עד לחדי ל' כו' למלקי' מפא לתמר ר"י דקרקע בחזקת בעלי' שמדת וגם מפא דכר זה בחלוקת שניה בפ' קוסם יין כו' ע"ם . **הנה** מלאתי לרמיתי בתשוב הרב מהר"י מינץ סי' ע' שהרגיש ג"כ בזה שם בשם המצא ומתן שלו מי שעלר בשם פשוטה בשדר וכשהגיע לשנת י"ג השנה מעשרת מתי יפיס גר מלוה כו' ע"ם . **ותשהני** עליו מלי מיתי לליה מהא דסימ' ס"ז הלא זה חדש הס"ז מכל כלום ודבריו ונשוט שם ממש כלשון הרמב"ם פ"ז מהל' שכירות והשתיק לשוט מרן כפ' בשלחנו שפשוט בפי' ש"ך סק"ו ומה שתוכיח מדברי הס"ז היה יכול להוכיח מדברי הרמב"ם מכל מינו רלי' שדבריו לקוחים מדברי הגמ' פ' השואל אמנם בגמ"ם הרב מהר"י מינץ שם בשם ס"ז בשין ז"ל עד לחדי ל' וז"ל עד חדר ב' כו' למלקים כיפפ כו' דהתם בחנם ובדורם תניא מילתי כו' וזולת זה דברי הס"ז ל"ש שפ, קושיא יין כו' תמהני לף לפי דבריו שכתב דהתם בחנם ובדורם תניא מילתי לף קשה קושיתו למר לף כשמולקים בחנם ובדורם ז"ל שהתם עד לחדי מדלמו ע"ם לחדי ס' וז"ל עד לחדי כ' מו ע"ם לחדי כ' דהיינו המשכיר קשה מ"ש לחלוקים ולא כדקי"ל כרב שהגן דקרקע בחזקת בעלי' עומדת ומ"ל לפ"ז יכבש המשכיר שבדבריו כן לו לחשב לם המשכיר בא להוציא מיד השוכר ומ"כ, מנו להשוכר שהשוכר בשכבש ונשאר לף לפי דברי ר"י מאחר שהין כאן ספק הוציא בהגון של ר"י רק שמולקים בחנם ומ"ש הין כאן סדין דיחלוקו כיפפ. **אברא** בע"ם מר על הס"ז לשלר לחלק דיחלוקו כיפפ ולא כר"י ולא"ד להוקשה לחס"ז בפונית זו להשואל דלא לחן קי"ל הלכה כרשב"ג בשהגיעו חוץ מברב ולילו ולחי לחלוקים ומכאור בניפין פ' מי שלחו ובפסדרין פ' ז"ל ובכמה מקומות בתלמוד ומכ"ש כאן בשהגיעו לחן קי"ל בכ"מ דשלשה רב ור"י כר"י לגיטקו עמו ובשובדא דשהגיעו בע' שלכר מרחן כ"ל זהוני, לשה מדיור זכה לחודם שנת שלשה לפני רשב"ג ור' יוסי ופסקו שיחלוקו לח חודם כיפפ ומרי, בעמ' מעשה לפתור ומשני מפורש מפרש ומכי קתני כו' מזה מוכח דהלכה כמתני' ול"ל מי כוח זה אבר מלו נמ לפסוק דלע כשהגיעו כרשב"ג ור"י ומכ"ש שמעשה רב ואין כאן שום חולק דלע קי"ל ג"כ כשמואל בדיני ומ"ש שמואל סיפו חולק לעתני' ומפרש דעתי' בשע שהחודם

ראיתי בהרמ"ם בפ' השוכר את הבית בפ"ג דהשמור תנו חולק לפנוי כבור פוכבום מומר אין פחות מרביעית כו' פירשב"ם כו' דמספק לן הלכך חולקים וקי"ל כפוכבום דסתם מתני' כותי' בפ' שור שנגח את פרה ובפשוטל נבי סמחיך פרה בחצר ט' ור"י פסק כרבנן ט' ומביא לחיה מעשרה דמרחן כליפורי פסק רשב"ג יחלוקו ור"ל חולק עליו והשתא חיקשי לר"ל מתני' לע"ל ע"כ מתני' מוקי לה כפוכבום ולע קי"ל כוותי' ומקשי הרמ"ם חא' ז"ל ותימא למאי דפרים, לר"ל דמתני' דפשוטל דקתני יחלוקו כפוכבום ע"כ הלכתא כוותיה דפסק קי"ל כרשב"ג בשמעתינו ו"ל סי מילי בשתמא מכל הכא דפליג ר"ל על כולי פוגר, התלמוד דהלכה כרשב"ג בשמעתינו וזהו שהביאו להגמ"ם בשם ע"ז לפפוק דיחלוקו דסיפו כרשב"ג וכפי סכלל דקי"ל ולף שחיקו שהוא שבר כפוכבום מ"ם הלא רחיקו כמה פוסקים כרשב"ם ופיעתו שפוכבי, כפוכבום. מכל שלא לרחות דברי התום, בגילא דחיעתא בשם המצו מכל הכא דפליג ר"ל על .

Digitized by Google

רש"י בהרמ"ם פוף פ' סבית והמלייה בשי ר' ירמיה מניע לטפו ואין מניע לטיקרו מאי תיקו וכתב ע"ז בהגה"מ בשם סמ"ג וז"ל פי' ר"ת לכל תיקו דממונא ק"ל לקולא ומולקין עכ"ל מ"כ מטוחר מזם דסמ"ג סבר כשם ר"ת דתיקו מולקי' ומטוחר נ"כ בש"ם דק"ל לקולא ומולקים מ"כ בשמע דלקולא הוא מולקים מ"כ מ"ם הרי"ף פ' סכוחם בבי עשו תקנת עגל בשפור תיקו ומפיים הרי"ף וכל תיקו לקולא כו' הוי' נ"כ מולקים ומ"כ נפ"ז כהוים דברי הגה"מ בשם הסמ"ג בפ' מ"ם דכן סוכר הרי"ף כלשר שמ"ל ופיים הרי"ף דחזינן לקולא מבל ז"ח כד מציינת בדברי הרי"ף בשקום שנשמר בו תיקו בתלמוד ע"ש ומה שמחלק בש"ך בשם סמ"ג שים לחלק בין תיקו לשאר דברי מיין ע"ש לשיל מ"כ בשמע מתוך דברי הרב בשל ש"ך דלכן בפפק בש' ס"ז דמולקים לפי שים לחלק בין לשון עד מדר לו שמביר לית בימו בי"כ זהוכים לשנה דיבר זהב לחודם בו' ואפ"ה שוברת לפיים בש"ך דלא ק"ל בסמ"ג כו' בזה ולפי ע"ם לשיל בשם ר"י והתוס' והרא"ש דע"ם דשב"ג בשמתיבו הוא מלינא דשומבום והמ"ז בפפק ג"כ בשומבום וכמו שפפק רשב"ם בב"כ בכמה מקומות ולפ"ז מיושב ג"כ בשם שהקשה הדבר זה תלוי בשתלוקת פ' קומם יין וכתב מעל"ת לי מפשקא ליה הלכתא כשלין ניחא קרקע נחזקת בעלים עומדת ולפי ע"ם הוא נכון לפי שהמ"ז סבר בשומבום בכל שפיקא דממונא וכע"ם רשב"ג גבי י"ב זהוכים לשנה מדיבר זהב לחודם. עוד ראיתי ע"ם הרב בעל ש"ך סב' וז"ל וגראה דבך תוספת, לחיא דרשב"ג דיחזקו תודם שביבור ולא פ"ל דקרקע בחזקת בעלים עומדת ולבך קתני בתוספתא גם בריצפא די"ב זהוכים לשנה חולקים כו' אפ"ם גראה מדבריו דע"ם בריצפא דתוספתא די"ב זהוכים לשנה חולקים תודם שביבור ודבריו תמוהים דמ"כ יהיה דברי התוספתא לא כשלין כי גם רשב"ג ורב ושמואל ור"י כ"ע מודים אם שבר כי"ב זהוכים לשנה ונחצרה בשנה דנחצרה לשובר ופלוגתייהו בי"ב זהוכים לשנה דיבר זהב לחודם. ואגי מעתיק לך ריצפא דתוספתא בכתבה וכלשונה וז"ל המשביר בית לחבירו בי"ב זהוכים לשנה ס"ז עד מדר ראשון כו' והריצפא דתוספתא, יצות בשנה עד מדר נחצרה בשנה ז"ח עד מדר ראשון כו' והריצפא דתוספתא, הוא עד מחלק ביניהם ופירשו שאם שבר בית בשנה אחת ס"ז מחלקן ולשיטו אם נחצרה ס"ז מחלקן כל יצות בשנה אחת חולקים בשוים עשר זהוכים שאפשר עשר חלקים ובשל כל חודש יניע זהב פחות חלק י"ב לשיטו לענין אם יתפשרו לימת יתן לו השבירות לשיטו לכל חודש חלק יחלוקו כל ס"ב זהוכים על י"ב חלקים לו אם ירצה השוכר לפנות מביתו תוך הזמן ביניהם המשביר לזי יתלק השבירות על י"ב חלקים ובשה שאמר בתוספתא עד מדר הוא בנה לפיפא כאם השביר את בית עד מדר ונחצרה בשנה ז"ח עד מדר ראשון לז יחלוקו ביניהם וכיון שובדת דרשב"ג ודלא כר"י וזהו שבריצפא דתוספתא אמר לשון ס"ז מחלקן ובבנה לפיפא אמר חולקין ביניהם ובריצפא לא אמר ביניהם ונם לא אמר חולקין ביניהם בכל מ' ולא דק ותדע שאחרי הרב בעל ש"ך הבין דלשון מחלקן וחולקין ביניהם בכל מ' ולא דק ותדע שאחרי הש"ך בעצמו כתב שדברי הת"ז לקומים מתוספתא הנ"ז ולשון הת"ז בפיפא הוא המשביר בית לחבירו עד מדר כו' ובריצפא לשון הת"ז הובא בחשובת הרב מהר"י מינ הנ"ז סי' ס' וז"ל המשביר בית לחבירו לשנה ותשברה השנה לשוכר כו' פ"ם בחשו' הר"י מינ הנ"ז וזהו ממש פמשנתינו ולשון הרמב"ם וכפי דעת הש"ך הל"ל יחלוקו שכובר כתוספתא שלא ולפי שגם התוספתא מודה בזה ומ"ש התום' מחלקין ביניהם פירושו כמ"ש לעיל. והלע"ד כתבתי מכבי עשר **ואפרים** מבית אהרן מוזלנא:

שאלה כלא

רשובן היה לו פפק על שמעון שיבבע לו שיתן לו סך ממון נפד שבובתה ושמעון לא רצה ליבבע והתפשר עמו ליתן לרשובן מיזה סך נפד הפפק הכ"ל ונתן משכון ביד השלים על הפשר הכ"ל וקרע הפפק וקבע זמן על הפשר בתם שיעבור הזמן שהשלים יתן המשכון ליד רשובן ושבזר שמעון המוסד ונתן השלים המשכון ליד רשובן ואח"כ בניא שמעון עדות שהוא פטור מן השבועה ושבדבריו כן הוא ותובע עבשיו מרשובן שיחזיר לו המשכון מה שנתן לו השלים ובבן יורנו מוריבו הדין עם מי ושבמ"ה.

תשובה

נלע"ד הדין עם שמעון שהרי פשרה נדיבה קנין וכתן לא היה שום קנין ובפרט בתתן לך ולפ שנתן לו המשכון ביד השלים הלא משכון היה קושה ונם לא אמר קנה נגוף המשכון וכמ"ש ר' ירוחם והובא בח"מ סי' ק"ן ובמ"ה סי' ק"ח ומ"כ שנה הין בתן משכון אלא קושה ולפ שהחזיר לו השלים המשכון מ"מ הלא המשכון היה קושה ולפ שהחזיר ע"פ ב"ד ונם י"ל סלא קרע הפפק אל פיו ובזה נתחייב שמעון במעות הפשר תבף "מבל ז"ח להלא בתן לא היה שום קנין אל המעות (הג"ה מבן הרב החבר ז"ל) הפשר וקריעת הפפק אזה לא מלינו ואת ליהודא וימחר ד"ת לא ידעת שיהיה נקרא קנין ונם מה שהחזיר לו וכלקיפת השום אני נגד תמ"ו השלים עיין בדיני מתבחת בסי' ר"ז סנהדרין זוק"ל לך תורה היא ונלמוד לדעיך קנין בב"ד חשוב: אני ערך ובתן הבן שואל שהרי אפי' אם היה בקנין מ"מ לפשר נזבות לשמעון מעשה פשרה בעשות וכמ"ש הרמב"ם ומביאו הטה"מ והש"ע שם סי' כ"ה וז"ל היין שעשה ומיב שבובה לשי שהיו מיב שבובה ועשה זה פשרה עם בע"ד כדי שלא יבבע ומה"כ ידע שהיו בן שבובה תפ"ם שקנו מידו על הפשרה היו בלום דקנין בפעות הוא ומוזר עכ"ל וס"ם בב"ד לף אם סי' בקנין מאחר שעשה הפשרה כדי שלא יבבע ומה"כ מלא מדים לפשרה בעשות הוא ומוזר. **וליבא** למימר דבב"ד אין זה בקרא פשרה בעשות דמי הבריהו להפשר אם היה מוטן יש לי מדים שלא בתם בשבועה ומשמעון לא רצה ליבבע מיזה סך נפד הפשר אלא שיתן לו הפשר הבל"ל ונתן משכון ביד השלים ומה"כ בניא שמעון עדות שהוא פטור מן השבועה ושבדבריו כן הוא ותובע עבשיו מרשובן שיחזיר לו המשכון מה שנתן לו השלים ובבן יורנו מוריבו הדין עם מי ושבמ"ה.

תשובה

נלע"ד הדין עם שמעון שהרי פשרה נדיבה קנין ובתן לא היה שום קנין ובפרט בתתן לך ולפ שנתן לו המשכון ביד השלים הלא משכון היה קושה ונם לא אמר קנה נגוף המשכון וכמ"ש ר' ירוחם והובא בח"מ סי' ק"ן ובמ"ה סי' ק"ח ומ"כ שנה הין בתן משכון אלא קושה ולפ שהחזיר לו השלים המשכון מ"מ הלא המשכון היה קושה ולפ שהחזיר ע"פ ב"ד ונם י"ל סלא קרע הפפק אל פיו ובזה נתחייב שמעון במעות הפשר תבף "מבל ז"ח להלא ב

הרי"ף מסקנת הרמ"ם דבשלמא התם שריין לה התחיל במלתא והוא במעמד הדרך לכן לא הוי פסידא דשעתים מכל ז"ח שהרי בגמ' דפסק נהרא בפניא דיומא לא משמע הכי וי"ב בר"ד הוחיל ומהו מקמן מוחזק הוא לומר להמי הגדול תן לי הבית ואני מתקן ואכתב. תם ע"ל דלא דמי דבשלמא התם נהי ספינה שנטבע בגמרי ות"ח בשום תופן נקיים תגלו ומסת"כ נהי בית שבתוך דבשלמא עדיין מקום של הבית וי"כ יכול בעל הבית לומר מי מבנה ואן לי מה שאתה צריך ליתן לי ודומה למ"ש בגמ' נהי ספינה התם ויין התם שכל ל' יכול לקיים תגלו מי שעקיים תגלו ואידך היו מקיים לף אם לא נתן מחוייב ליתן. אבל ז"ח לחדרכה משם רואים דכל זמן שעדיין לא בא הבית ות"כ יכול לחזו לומר כשתבנה הבית הזי תתן לך מה שעניש ממני ודומה למ"ש בגמ' נהי ספינה התם ויין התם אם המשכיר מבית ספינה ואין השוכר מבית אין צריך ליתן לו שכרו ואם השוכר מבית יין אפר ואין המשכיר מבית ספינה לחפי לפקיבל שכל צריך להחזיר ות"כ יכול בעל הבית לומר לבעל הבית כשתבנה התן לך ואף לפי מה דמסיק בגמ' ובשור וכ"ז שלא יבית לא זה ולא זה טתן לו תני השכר בתפ"י שהוא מוחזק וכמבואר בשור פי' ת"ח הכל כאר העיב ות"כ כ"ד לכל הפחות יתחייב ליתן תני סהלוחה אבל בלע"ד לעל דמי דבשלמא התם בעל הספינה יאמר לבעל היין הבית היין שלך ואני אבית הספינה וה"ם ליפסח ולכן מני אחד לומר לחבירו כל זמן שלא תבית את שלך ומצאתי טורח ואפסיד מעותי בחנם ולכן מחוייב ליתן התני ויפסיד התני אבל הכא בעל המעות יאמר לבעה"ב תן לי הבית כשתבנה אותו לזי תתן לך המעות מה שהוי מחוייב ליתן לך לאפוקי בעה"ב מיט יכול לומר תן לי המעות ואני אבנה שהרי היט מחוייב ליתן לו עד שיבנה את הבית.

והנה דמיתי בחזוב' מיימוני לפ' מפספי' פי' כ"ז שהבית תשוב' ר' שמעון בר' יוחי ורבנן פליגי לה ד' דיור ושרף הבית וזימה הדין זה לשוכר את הספינה ובעבה לה בחלי הדרך אם נתן לו יותר ואם לא נתן לו יתן והיינו בין זה וספינה זו ותב"ג דלכאורה דמיא לספינה זו ויין אתמר' אם נתן תמלי לא יהול נימא סב לי ספינתא כו' לא דמי להתם יפה כח האומר אתם כיון שהבירו פי' זה והוא לומר אתם אבל כאן מיכא לימר מצו גרם מידי דהוי ממשכיר בית לחבירו וכפל כו' ע"ב ונם כמה שמפיק לחלק בין סיכא לתיכא מכח מדינה ע"ש וע"כ ס"ה בכ"ד. **ולבאורה** נלע"ד שאת הקטן מחוייב לשלם לאחו הגדול דמי חלי הסולמה של שכיון שהוא לצורך הבית והונעת זה מלינו בגמ' דניטין עלה בשעת הוחיל ונתנם שבתוך הבית והונעת זה מלינו בגמ' דניטין עלה בשעת בניין כו' ע"ש וע"כ נשמע מזה לף להחנה שתתן לו המינטלית הוחיל ואבדה תתן לו את דמיה ובודאי אם היה המינטלית קיים כ"ע מודים דמינטלית דוקא קאמר רק הוחיל ואבדה ואינה בעין ממרינן שתתן לו דמיה וה"ם כ"ד הוחיל והחזיר בעין יתן לו דמיו מה שהוחיל ולף דחכמים פליגי עליה ופברי דמינטלית דוקא קאמר ותקן קי"ל דבזה תין הלכה כרשב"ג שהוא ל' מנ' סלכות דשרב ובידן כו'. **ותשהבי** זה בהרמ"ם פ' טוב הנזול ובשור שלה סי' תרכ"ח נב"י שם שכתב בשם בעל העיטור נבי אחרוב וז"ל ותע"ב דחזרת דמי סוי חזרה כלומריך נבי מינטלית כו' דוקי מינטלית ממרינן הכי מה לי היא ומה לי דמיה אבל נבי אחרוב כי אמר החזירו לי אחרוב דוקא קאמר ואם לא החזירו לא יצא כו' ע"ש ובלאורה דברי הרמ"ם בשם בעל העיטור משמים דמלי רואה מבית מינטלית הוא זה דברי רשב"ג ואליבא דחכמים מאית דמי' לא אי חזר, ואתן קי"ל כת"ק ודלא כרשב"ג ובין בחשובת ס"ה מהרש"ם סימן ס"ג עלה פ"ג מ"ם בעין זה וכתב ג"כ דנבי מינטלית לעולי מכוין. **אמנם** נלע"ד דש"כ לא פליני דכאן מיירי ברשב"ג אלא בניטין דלעולים קמכוין והא לא אמרינן וכמ"ש שם בגמרי דף ע"ד נבי פלוגתא דרבא ורב יוסף דש"כ לא קאמרי דכאן אלא לעולים קמכוין כו' אבל הכא משום פרוחה הוא לא מינטרי ולאיתי בחשובת ס"ה מהרשד"ם חלק ח"ת סימן כ"ח שכתב ח"ל עמדתי מרעיד בשרתיבי מ"ש בשל העיטור מע"ג דחזרת דמי' הוי מאיר בלתמרינן נבי מינטלית כו' ע"ש ומשני שהלה בעיניו לעשן בשיטור ס"ק כו' ע"ש הכה דברי לחוקים מאד למעיין שם ובעין בכפפת הגדולים סימן זה ות"כ בר"ד דלא שייך למימר לעולים קמכוין מחוייב ליתן לו דמיה דמי הסולמות לף אזהו לכאורה היפוך הגמרא הנזכר דשם נבי ניטין ואחרוב דמיא זה לזה ע"ש ומשני דהתם שאני שהלה בעיניו לעשן בשיטור ס"ק כו' ע"ש הכה דברי לחוקים מאד למעיין שם ובעין בכפפת הגדולים סימן זה ות"כ בר"ד דלא שייך למימר לעולים קמכוין מחוייב ליתן לו דמיה ומשל"כ בעל המעות לבעה"ב תן לי הבית ואני אתן לך המעות

ומתנה שהתנה דבריו הם ש"ע שאמר ידור פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום שלא הקנה לו דבר שיש בו ממש כו' אבל אמר תנו בית זה לפלוני כדי שידור בו עד זמן פלוני או תנו דקל זה לפלוני כדי שיאכל פירותיו דבריו קיימים כו' וקשה כאותו בבא עצמו למה שינה הרמב"ם את טעמו שבדין תנו בית זה לפלוני כדי שידור בו כתב צ"ל ג"כ עד זמן פלוני ואלו בסיפא בדין תנו דקל זה לפלוני כדי שיאכל פירותיו לא כתב הרמב"ם בזה צ"ל ג"כ עד זמן פלוני. ואפשר לומר דכד מעיינת בגמ' מקור מוצא הדין הוא בפ' מי שמת הנ"ל כאשר העתקתי לשונו לעיל בשם ר"ל והרשב"ם שהדירה אין בו ממש להקנותו ופירות דקל נמי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וא"כ ר"ל אע"ג דכיילינהו בחדא בבא מ"מ הרשב"ם וגם התוספות מחלק אותם בטעם והכי שגבי דירה הוא מטעם דבר שאין בו ממש וגבי פירות הדקל הוא מטעם דבר שלב"ל וא"כ אפשר לפ"ז מחלקים ג"כ בדין שלהם כדי לסלק הקנין בדבר שאין בו ממש לכן צריך ליתן זמן להקנין וכדי לסלק הקנין בדבר שלב"ל א"צ ליתן זמן להקנין רק כשאומר תנו דקל זה לפירותיו מקרי דבר שיש בו ממש דהא פירות ממש יש בהם אלא הטעם משום דשלב"ל וכשאומר תנו דקל זה לפירותיו מקרי דבר שבא לעולם.

אכן ראיתי מרן הב"י סותר זה בספרו הארוך שכתב בסי' רי"ב וז"ל לפיכך המקנה לחבירו דירת ביתו כו' ומביא פי' הרשב"ם שמחלק בין ידור פלוני בבית זה ובין יאכל פלוני דקל זה כו' ואח"כ כתב אבל הרמב"ם כתב בפכ"ב מהל' מכירה דידור ויאכל תרוייהו הוא מטעם שאין בו ממש דכיון דאמר יאכל והאכילה אין בה ממש כו'.

ונלע"ד ליישב דברי הרמב"ם דיש לחלק בין תנו בית זה לפלוני שידור בו ובין תנו דקל זה לפלוני שיאכל פירותיו דכשאומר תנו בית זה לפלוני שידור בו סתם לעולם משמע וכמ"ש בגמ' דנדרים פ"ג דף כ"ח מדרי' לחרגי' כו' הכי נדר א"ד ממרס כו' כשאומר יאסרו פירות עולם אם אינן של בית הכנסת וכיון דאמר יאסרו איתסרו כל פירות דעלמא כאומר היום כו' א"ה מוכח מזה דאי לאו דאמר היום ואמר סתם הוי אסור לעולם וכמ"ש הר"ן שם בנדרים דסתמא לעולם משמע אף שאין זה פשוט כ"כ דהלא עיינו בזה מחלוקת בין גדולי הפוסקים הראשונים הרשב"א והרא"ש הובא במרן הב"י בא"ה סי' ק"ד כל שמקבל עליו מזון או שאינה לאיש בנכסיו סתם כ"ז שצריך משמע והובא ראיות מגמ' הנז' ועלינו בזה פלוגתי' בגמ' דגיטין פרק מי שאחזו גבי ה"ז גיטך ע"מ שתשמשי את אבא כו' פלוגתי' דרבא ורב אשי אם סתם לעולם משמע וכן הרא"ש בתשו' כלל ז' סי' י"ז ע"ש באמת אפשר לשוות המחלוקת שלהם אמנם לא אאריך בזה ועיין מ"ש הרב בעל הסמ"ע בסי' פ' ס"ק פ"ז וגם בסי' רי"ב אבל מ"מ יוכל לומר דהרמב"ם מחלק ביניהם והכי דגבי דירה משמע לעולם אם לא שיפרש דמי מיפסק דכל שעה ראוי לדור בו ואם לא פי' הש"מ או אנו אומרים דדעתו לעולם מאחר שלא פי' לכן כתב הרמב"ם שאמר עד זמן פלוני ומשא"כ תנו דקל זה לפירותיו א"צ לפרש עד זמן פלוני דגבי פירות יש הפסק בין פירות שנה זו לשנה האחרת ואז אנו אומרים דלא הקנה לו אלא לפירותיו הסמוכים לפי שאח"כ יש הפסק ביניהם לכן מחלק הרמב"ם בין המקנה ביתו לדור ובין המקנה דקל לפירותיו. אבל ראיתי בתוס' פרק מי שמת הנז' ד"ה ש"מ כו' שכתבו וז"ל דהא דירת ביתו יכול להקנות לו ע"י הבית שיקנה לו הבית לדור בה וכך שנה ופירות דקל ע"י שיקנה לו הדקל לאכול פירותיו כך וכך שנה א"כ ש"מ מדברי התוס' שאין לחלק בין פירות דקל לדירת בית ובתרוייהו צריך לפרש זמן ואפשר שהתוס' נקטו לרבותא בתרוייהו כך זמן כך וכך שנה לומר דאפ"ה לא חשיב איתי' בבריא כו' וע"ש בתוס'.

וראיתי מ"ש הרב בעל המפה בסי' רי"ב ס"א בהג"ה וז"ל האומר ידור פלוני בבית זה ולא קבע לו זמן הדירה אפי' רק שעה א' במשמע והרבה כלו שדברים האלה נקוטים מדברי הגמ' דסוף ב"ב ולפי מ"ש לעיל בפי' דברי הגמ' בשם בעל העיטור דברים האלה במחלוקת שנויה והיינו כדברי רב נחמן הנז' דמ"ש בגמ' ידור פלוני בבית זה לא קני לא מטעם דבר בו ממש אלא מטעם דידור פלוני בבית הזה מקרי דבר שאין בו ממש ולא קני כלל אפי' אגב ארעא אם לא כשאמר תנו לו בית זה וידור בו וא"כ לפ"ד בעל המפה שמביא דברי ר' נחמן דכשאומר ידור פלוני בבית זה אף שעה א' במשמע ה"ל לפרש דבריו ולכתוב בלשון י"א כי לפ"ד רב האי לא משמע שעה א'. ואפשר לומר שבעל המפה למד ג"כ בדברי הרמב"ם כמ"ש לעיל שהב"י מהל' זכייה גבי ידור פלוני כו' צריך לפרש תנו לו בית זה וידור בו כו' עד זמן פלוני וכמ"ש ה"ה הב"י בספרו הקצר סעיף כ"א ע"ש וא"כ ה"ה בבריא צריך ג"כ לפרש עד זמן פלוני דאל"כ שעה א' במשמע דמילתי' דאיתי' בבריא איתא בש"מ וכמ"ש בגמ' במי שמת הנ"ל וראה הרב המפה שכתב הב"י לפני זה בש"ע לשון הרמב"ם בפכ"א מהל' מכירה דהמקנה לחבירו דירת בית לא קנה עד שיקנה לו הבית לדירה כו' והוקשה לו דהלא צריך לפרש הזמן וכמ"ש הרמב"ם בהל' זכייה גבי ש"מ הנ' וכמ"ש הב"י בעצמו בשלחנו הטהור סי' רי"ג לכן כתב בעל המפה דהאומר ידור פ' בבית זה אפילו שעה א' במשמע אם לא קבע לו זמן וכדעת הרמב"ם גבי ש"מ וה"ה בבריא. והוא כדברי הרב הסמ"ע שכתב בס"ק ג' וז"ל ועד"ר שהוכחתי דלאו דוקא קאמר האי דינא כאומר ידור פלוני בבית זה אלא אפילו הקנה לו הבית כו' ע"ש ואף שהרחיק עדותו וכתב ועד"ר שהוכחתי כו' ולא זכינו לראות הוכחתו ולענ"ד שכוונתי לדעת הגדול ודלא כמ"ש עמיתי הרב בעל ש"ך שהוטב בעיניו דברי אחנו שהשיג על הסמ"ע הנז'. **ומצאתי** ראיתי בתשו' ה"ה מהרלב"ח ה"א סי' ק"ך שמביא שם הסוגי' דפ' מי שמת הא דש"מ שאמר ידור פלוני בבית זה כו' עד שיאמר תנו בית זה לפלוני וידור בו וכו' שהדירה אין בה ממש להקנותה וכמ"ש הרשב"ם והתוס' והרמב"ם אבל העיטור כתב מעם רב נחמן גאון דטעמי' משום דהוה למימר דידור בו שעה א' קאמר אבל כי אמר תנו בית לדור בו כו' ע"ש וכתב אח"כ ולבי נוקפי דהוא המפרש שפי' דידור בו לא אמר כלום משום דדירה אין בו ממש סבר דסתם ידור בו לא משמע אלא שעה א' ולכן לא אמר כלום משום דלא הקנה לו דבר שיש בו ממש עד שיאמר תנו בית כו' איירי שפי' הש"ס דבריו דלאו שעה א' קאמר ואעפ"כ ידור בו לא אמר כלום משום דאין בה ממש כו' וא"כ משמע מדברי ה"ה הרלב"ח ז"ל שהרא' כמסתפק בדברי ר"נ גאון שאמר דידור שעה א' במשמע ותנו לו בית לדור בו משמע לעולם דהיינו כ"ז שצריך וזהו כפי מ"ש בש"ך ואח"כ כתב ולבי נוקפי וזהו כפי מ"ש בסמ"ע ואני כתבתי הנלע"ד כדברי הסמ"ע וכפי מ"ש הרלב"ח ולבי נוקפי וכמבואר ברמב"ם וכמ"ש הרלב"ח אח"כ וז"ל ואפשר שגם כיון הרמב"ם שכתב אבל אם אמר תנו לו בית פלוני שידור בו פלוני עד זמן פלוני דבריו קיימים ועם שיש לפרש בדברי הרמב"ם דלרבותא נקט עד זמן פלוני לומר אע"ג דלא מקנה לו גוף הבית אלא בהשאלה עד זמן פלוני דבריו קיימים עכ"ל ע"ש מוכח מדבריו שכיון בהרמב"ם כמש"ל ועיין בתשובת ה"ה מהרי"ט ח"ב בח"מ ס"ג שמביא ג"כ דברי הרלב"ח ובמה שהשיג ונתן שם יש לי כמה גמגומים ובאשר שאינו מענינינו לא אאריך בזה. ומכל מש"ל זכינו שהקנין אינו מועיל בדבר שאין בה ממש ובנ"ד לפי דברי השואל דנתינת הרשות מקרי דבר שאין בו ממש וא"כ אינו נקנה בק"ס ואף שלדברי ר"נ גאון דמ"ש בגמ' ידור פלוני בבית זה לא קני מטעם דשעה א' במשמע וא"כ י"ל דקנין חל על דבר שאין בו ממש אבל כד מעיינ' בעיטור והובא דבריו בהגמ"י הנ"ל מוכח דאף דמסיק' דגמ' פ' מי שמת לא משמע דקנין אינו חל על דבר שאין בו ממש כו' וי"ל דמ"ש ידור פלוני כו' לא אמר כלום מטעם דשעה א' במשמע כו' אבל מוכח מירושלמי וגמ' דפ' המוכר הבית דקנין אינו חל על דבר שאין בו ממש גבי בן לוי שמכר שדה ואמר ע"מ שמעשר ראשון שלי כו' וכמ"ש הרשב"ם בח"מ וא"כ בנ"ד לפי דברי השואל דנתינת רשות הוי דבר שאין בו ממש לא מקני ואפילו אג"ק לא מקני וכמ"ש רב האי הובא דבריו בעיטור ובהגמ"י הנז' ואף שלפי סברת ר"נ שאמר דידור פלוני בבית זה הוא מטעם דשעה א' במשמע וא"כ י"ל דדבר שאין בו ממש מקני לכל השיטות אבל באשר שכבר אנו מוזהרים מפי ספרים ומפי סופרים שלא להרבות מחלוקת בין הפוסקים וא"כ בנ"ד מאחר שאינו מפורש בהדיא בדברי ר"נ שחולק על רב האי בזה ועליו בבעל העיטור הנ"ל שגם ר"נ סובר דדבר שאין ממש לא מקני בק"ס וה"ה אגב ארעא ואף שאלינו בכמה דברים שחלוקים ביניהם ועיין בתוס' פרק מי שמת ד"ה ש"מ שאמר סטורתו לפלוני כו' דאע"ג דליתי' בבריא בקנין כו' ונהי דיכול להקנות אג"ק כו' ע"ש מ"מ אינו מוכרח שרב נחמן חולק בזה על רב האי וכן משמע מלשון הב"י סי' רי"ב שמביא לשון הגמ"ר בסוף ב"ב דהטעם דידור פלוני בבית זה לא אמר כלום משום דשעה א' במשמע והיינו כדברי רב נחמן ואפ"ה תיכף כתב וז"ל וכתב עוד שם דבר שאין בו ממש כגון אויר ודירה כו' לא מהני קנין אפילו אג"ק והם לשון רבינו האי וכתב שני דעות בלי שום מחלוקת אלא צריכים אנו לומר דאין בזה מחלוקת ביניהם. **איברא** בנ"ד אין זה פשוט כ"כ דמקרי דבר שאין בו ממש שהרי כתב הרמב"ן בתשו' סימן ס"ז וז"ל ראובן נתן דירה לשמעון בעליי' שלו כו' ועכשיו בא ראובן לסלקו מטעם שלא הקנה לו גוף הקרקע כו' תשובה כו' ומסיים שם שאם קנו מידו מגופו של קרקע קנו מידו כו' עד שאפילו אם חזרו בסוף השטר וקנינא לפלוני על כל מאי דכתיב ומפורש לעיל שאף זה יועיל לקנות גופה של קרקע כו' דקנין שכתבו בסוף ליפות כחו כו' וכ"כ הרשב"א בתשו' הביאו מרן בספרו הארוך בסי' רי"ג וז"ל בתשו' ז' שאלת ראובן השאיל בית לשמעון כו'.

וראיתי שה"ה הב"י כתב בסימן קנ"ה דברי הרמב"ן בתשו' הנז' ומסיים שם שרב האי כתב דבר שאין בה ממש לא מהני קנין אפי' אגב ארעא כו' ואין כן דעת הרשב"א בתשו' הנ' והרמב"ן בתשו' הנ' ובאמת נלע"ד שגם רבינו האי מודה לדברי הרמב"ן והרשב"א שאם קנו לבסוף וקנינא מיניה שאינו מקרי דבר שאין בו ממש ובזה מודה רב האי ואין כאן מחלוקת וז"ש הרב המפה בסי' רי"ב דאף במקום דבר שאין בו ממש דאם החזירו הקנין נעשה בשטר דקנה בענין המועיל והו כדברי הרמב"ן והרשב"א ולא חש לדברי האי כלל ואפשר דסיים מטעם שכתבנו דגם רב האי מודה בזה. **ומצאתי** ראיתי בתשו' ה"ה מהרש"ם סימן פ"ג שהביא דברי הרמב"ן והרשב"א הנז' דאם כתב קנין לבסוף דאלים כח הקנין וכתב אח"כ אבל כבר ידענו שרב האי חולק בזה דמשמע בזאת התשובה שחש לדברי רב האי והיינו כמ"ש הב"י הנז' ומלבד זאת שחש לדברי רב האי כתב עוד אח"ז שמתשו' הרשב"א ירמה שמעיין שהוא כמסתפק אם יועיל קנין לבסוף וכד מעיינת בספרו סימן קנ"ג תמצא שהחליט הפסק שלו עפ"י דברי הרשב"א והרמב"ן הנ' ולא הזכיר דברי רב האי כלל וכנראה שדבריו סותרים זא"ז כי מבואר המחלוקת הנ' כתב שהדורש הוא המוחזק ולא זכה המקבל אף שכתב לבסוף הקנין והיינו כדברי רב האי ובסי' קנ"ג כתב בפשיטות כדברי הרשב"א והרמב"ן ובעת צ"ע. וא"כ בנ"ד לפי דברי השואל היינו צריכים לראות אי הוא המוחזק עפ"י מחלוקת הנז' באשר שלפי סברת רב האי שאין בו ממש אינו נקנה בקנין אף אם חזר הקנין לבסוף וכדעת ב"י בסי' קנ"ה הנז' ואם כן גם כאן נתינת רשות מקרי דבר שאין בו ממש אכן כבר כתבנו דיוכל להשוות המחלוקת דגם רב האי מודה בזה. וזולת כל הנז' נראה דבנ"ד אין אנו צריכים לכל זה שהרי התוס' כתבו בפ' מי שמת ד"ה ש"מ שאמר טולתו לפלוני כו' ומה שרגילין לכתוב הרשאה גבי מלוה פי' לעיל בפ' הספינה והיינו

Digitized by Google

מ"ש בספינה דף ע"ז ע"ב ד"ה רב פפא ס"ל תריסר אלפי זוזי נפי
דגרסינן בכגוז"ל דהוי מסיק כו' קשה היכי קנינהו ניהלי' ואנן היכי כתבינן
הרשאה אמלוה כו' ומסיים שם ואור"ת דתקנת חכמים היא לענין שיוכל
לעשות שליח אפילו בהרשאת מלוה אע"ג דאין יכול להקנותה עכ"ל ובחידושי
הרמב"ן פ' הספינה מבואר יותר בשם ר"ת דלא מקני הלואה כתגא אבל
הרשאה מיהו הוי וקני למיהוי שלוחא כלומר שאם מיהו שליח וכתב ליה
הרשאה אג"ק הוי שלוחי' ועיין בתוספות פ' מרובה דף ע' ד"ה אמטלטלי
דנכסים כו' וכן מבואר בכל הפוסקים ראשונים ואחרונים ומכ"ש בקנין
פשרה כזה וכן מעשים בכל יום. **ובר** מן דין איתא בהגמ"ר פ' חזקת
הבתי' נרביע משולם בר קלונימוס על ג' אחים שהתנו יחד בקנין על נכסי
אחותם שנתן לה בעלה כו' ומ"ש מה שהאריך בראיות ומסיים שם דיוכל
אדם להקנות בכה"ג אף בדבר שאינו מועיל קנין כו' ותשו' הנז' מביא ה"ה
בעל הספה בתשו' סי' ע"ח ומוכיח מהם וז"ל וא"כ בנ"ד שעשו הפשרה
בין הגדדים הנז' ושני הגדדים הקנו זה לזה בפשרותיהם ודאי גמרי ומקני
אהדדי אף בדבר שאינו מועיל קנין כו' ע"ש עכ"ל וא"כ אנו למדין מן הלמד
גם בנ"ד זולת הנ"ל דמעשים בכל יום כנז' בודאי גמרי ומקני אהדדי וכנדון
דס"ה מהרמ"ש בתשו' הנז'. **ועל** הטענה השנית שטוענת האפוטרופסית
אשת המנוח שכיון שהיא לא עשתה הקנין ולא בוררה הפשרנים כל מה
שעשו הפשרנים הוא בטל ומבוטל. **הנה** לכאורה נראה שהדין עמה שהרי
מבואר הוא בהרי"ף והרא"ש בפ' הגוז"ל וז"ל וגברא דמורכין לית ליה רשותא
לאורוכי גברא אחרינא בההוא אורכת' וכן פסק בטח"מ סי' קכ"ג ושאר
פוסקים וא"כ בנ"ד כפי טענת האשה האפוטרופסית כיון שהיא לא בוררה
את הפשרנים רק שנתנה כח והרשאה לאחיה אין לו רשות למנות לאחר.

אכן כד מדקדק במקור מוצא דין זה בהרי"ף והרא"ש תמצא שז"א שכתבו
הטעם דגברא דמורכין לית ליה רשותא לאורוכי גברא אחריני כו'
משום דמצי למימר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר ע"ש באמת דברי הרי"ף
והרא"ש צריכין ישוב שכתבו הטעם משום דמצי למימר אין רצוני שיהא
פקדוני ביד אחר שהרי איתא בגמ' דהמפקיד עלה ל"ו איתמר שומר שמסר
לשומר רב אמר פטור ור' יוחנן אמר חייב אמר אביי כו' לטעמיה דר"י לא
מבעי' ש"ש שמסר לש"ח כו' אלא אפילו ש"ח שמסר לש"ש כו' דא"ל אין
רצוני שיהא פקדוני ביד אחר ומסיק שם אמר רבא הלכתא שומר שמסר
לשומר חייב כו' אפי' ש"ח שמסר לש"ש מ"ט דא"ל את מהימן לי בשבועה
האיך לא מהימן לי בשבועה ופסקו הרי"ף והרא"ש כר' יוחנן ואליב' דרבא
מטעם דאנת מהימן לי בשבועה כו' ודלא כאביי שמפרש הטעם משום דאין
רצוני שיהא פקדוני ביד אחר וא"כ למה פסקו הרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים
שהממנה את המורשה אינו רשאי למנות מורשה אחר בתריקאו מטעם
דאין רצוני שיהא פקדוני כו' וה"מ פובא בין שני הטעמים כגון דאיכא עדים
דנטרה שומר בתרא כי אורחה ולהכא לא מחייב שומר קמא לשלומי לפי
הטעם דהאיך לא מהימן לי בשבועה דהא ליכא שבועה דנימא ליה אנת
מהימן לי בשבועה ואפ"ג דמסר לשומר אחר בלא רשות ואמרי' אין השואל
רשאי להשאיל כו' ה"מ לכתחילה אבל בדיעבד לא מקרי פשיעה כו' וכ"כ
הרי"ף שם ולאפוקי לפי הטעם דאין רצוני כו' אפי' בדיעבד חייב.

וראיתי לה"ה מהריק"ו שו' ו' שכתב וז"ל ומ"ש מר כו' דנהי דמטעם
דאין רצוני כו' אין לחייב שהרי פירשו התוס' דטעם דאין רצוני
כו' לא הוי אלא כעין פשיעה וכבר הוכחנו דאין לחייב בפשיעה לענין
מעות של צדקה כדכתב מר כו' ומ"מ יש לתפסה על כך עכ"ל ע"ש.
הנה דבריו אינם מובנים לי במ"ש דאין לחייב מטעם דאין רצוני כו' משום
דהוא מעות צדקה ופטור מפשיעה דמשמע מדבריו דאי לא הוי מעות צדקה
היה חייב מטעם דאין רצוני וכבר כתבנו לעיל לפי מה שפסקו הרי"ף והרא"ש
ושאר פוסקים כרבא מאי דשומר שמסר לשומר חייב מטעם דאנת מהימנת
בשבועה כו' לאפוקי לפי הטעם דאין רצוני כו' אינו חייב רק לכתחי' אסור
וכ"כ מהריק"ו בעצמו אח"ז בסוף הפסק שורש הנז' דלהפוסקים כרבא דלית
ליה מטעמא דאין רצוני אין חייב בדיעבד רק לכתחלה לענין אסור ומ"ש
התוס' דמטעם אין רצוני כו' לא הוי אלא כעין פשיעה היינו אליב' דאביי
שסבר דמה שחייב ר"י בשומר שמסר לשומר היינו מטעם דאין רצוני כו' לכן
כתבו התוס' דהוי כעין פשיעה אבל לדברי רבא שסבר דמה שחייב ר"י
היינו מטעם דאנת מהימן לי בשבועה כו' לפי דבריו מטעם דאין רצוני כו'
אינו חייב כלל רק לכתחלה אסור ולא הוי פשיעה ואנן קי"ל כרבא. ואפשר
ליישב דברי מהריק"ו שכתב כן דאף אליבא [דאביי] שסבר שחייב מטעם
דאין רצוני כו' אפ"ה בנדון שלו דהוי מעות צדקה מ"מ פטור כו'.

ומ"ש ה"ה מהרי"קו אח"כ וז"ל ומ"מ יש לתופסה על כך דפשיטא דבכל
ענין פסיק ותני דאין השואל רשאי להשאיל מטעם דאין רצוני כו'
ואפילו היה שומר הראשון קל שבקלי' כו' ומוכיח זה מגמ' דהמפקיד מהא
דפריך למ"ד דאין רצוני כו' מהסיא דהשוכר את הפרה מחבירו כו' ודחיק
לשנויי ולא בעי לאוקמיה כגון שהשואל נאמן יותר כו' ע"ש הנה אף לפי
דבריו דאין לחלק בזה מ"מ קשה דלוקמיה כגון שהבעלים רגילים להפקיד
אצלו דבר זה תמיד דבזה כ"ע מודים דאף לפי הטעם דאין רצוני כו' מ"מ
פטור מטעם שרגילים להפקיד אצלו דבר זה תמיד (דבזה כ"ע מודים דאף
לפי הטעם דאין רצוני כו' מ"מ פטור מטעם שרגיל להפקיד אצלו תמיד)
וכמו שמוכח מדברי הרמב"ם בפ"א מהל' שכירות וכ"כ הטח"מ סי' רנ"א
לפי מאי דקי"ל דשומר שמסר לשומר חייב מטעם דאנת מהימן כו' ואפ"ה
אם רגיל להפקיד אצלו תמיד פטור ומכ"ש לפי הטעם דחייב מטעם דאין
רצוני כו' מ"מ אם זהו רגיל אצלו להפקיד תמיד שהוא פטור ולא יוכל לומר
אין רצוני כו' וכן מוכח בהדיא בגמרא בעובדא דההוא גינאי דאפקידו מרייהו
גבי ההוא סבתא כו' וקאמר התם הא דרב לאו בפי' איתמר אלא מכללא
והיינו מעובדא דהני גינאי כו' וסברי דלכן פטר רב מטעם שומר שמסר
לשומר פטור ומסיק ולא היא דשאני התם דכל יומא נמי איניהו גופייהו הוו
מפקדי גבי ההיא סבתא כו' ור"ל דלעולם גם רב סבר שומר שמסר לשומר
חייב והיינו מטעם דאין רצוני כו' וכמו שסובר ר"י אליבא דאביי ובגי גינאי
היינו טעמא דפטור מטעם דאינהו גופייהו הוו מפקדי גבי ההיא סבתא כו'
וא"כ לפ"ז קשה מאי מקשה תכף אח"כ ר' אבא בר ממל מהא דהשוכר
פרה מחבירו כו' ולימא אין רצוני כו' וליטני דאיירי שרגיל להפקיד אצלו אלא
ודאי שנראה לר' אמי הסתי' הזה לדוחק וה"ה הסתי' של מהרי"קו ז"ל נראה לר'
אמי ג"כ לדוחק ולכן לא מתרץ תירוצו ולפ"ז אין להוכיח מגמ' הנז' לדינא
דברי מהריק"ו הנז'. **העולה** מכל מ"ש שלפי מאי דמסקי' דהלכה כרבא
בשומר שמסר לשומר. **ואין** להקשות מ"ש בגמ' דגיטין פ"ק עלה י"ד הולך
מנה לפלוני כו' ומקשה בגמ' לימא אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר כו'
א"ר זירא כשהוחזק כפרן משמע בגמ' שם אם לא הוחזק כפרן יכול לחזור
בו מטעם דאין רצוני כו' ושם מיירי בדיעבד כשנתן כבר הפקדון ליד השני.
ברם ז"א קושי' דגבי שומר שמסר לשומר ג"כ אם השומר הראשון רוצה
שיחזיר לו הפקדון שנתן בידו לשומרו ג"כ יכול לחזור בו מטעם זה וה"ה
אף אם נתן בידו להוליך הפקדון לבעליו יכול לחזור בו מטעם זה דז"א
מקרי דעביד הואיל ועדיין הוא בעין ומשא"כ גבי שומר שמסר לשומר
איירי שנאבד הפקדון מיד השומר השני באופן שהשומר הראשון היה פטור
מ"מ מטעם שומר שמסר לשומר הכי חייב.

אמנם אי קשי' לי הא קשי' לי דכד מעיינת שם בסוגיא דאיתא איתמר
הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אמר רב חייב באחריותו ואם בא
לחזור כו' ומסיק תני' כוותיה דרב הולך מנה לפ' שאני חייב לו כו' הולך
מנה לפ' פקדון שיש לו בידי חייב באחריותו ואם בא לחזור אינו חוזר כו'
וא"כ הברייתא זו אתיא כרב שאמר תניא כוותיה דרב וא"כ מאי מקשה תו
פקדון לימא ליה אין רצוני כו' הלא כד מעיינת בהמפקיד בפלוגתא דשומר
שמסר לשומר רב סבר פטור לא מבעיא ש"ח שמסר לש"ש דעילויה עליה
לשמירתו אלא אפי' ש"ש שמסר לש"ח כו' שהרי מסר' לבן דעת ור"י סבר
חייב שיכול לומר אין רצוני כו' וא"כ משמע דרב לא סבר הכי שיכול לומר
אין רצוני כו', ואפשר לכאורה דאף דריש' דברייתא גבי הולך מנה לפ' שאני
חייב לו אתיא כרב לאפוקי סיפא דברייתא אתיא ככ"ע בדין הולך מנה לפ'
פקדון שאני חייב לו ולכן מקשה לימא ליה אין רצוני כו' דהיינו גבי פקדון
והיינו אליבא דר"י דקי"ל כוותיה אבל זהו דוחק באמת כד מעיינת שם
בסוגיא דשמעתתא דהמפקיד בענין שומר שמסר לשומר שסבר רב פטור
מסיים שם והא דרב לאו בפי' איתמר אלא כו' דהנהו גינאי כו' אתי לקמיה
דרב פטרי' מאן דחזא סבר דשומר שמסר לשומר פטור ולא היא כו' ע"ש
וא"כ לפ"ז אפשר שגם רב מודה לר"י בשומר שמסר לשומר שהוא חייב.
ואין להקשות ע"ז ממה שמסיים שם אמר רבא הלכתא שומר שמסר לשומר
חייב כו' ואם איתא דגם רב סבר שהוא חייב א"כ קשה הלכה מכלל
דפליגי וכמו שמקשה אביי בגמ' דשבת פ' ההורג ובאלו קשרים וביבמה פ'
ח"ל ובב"מ פ' כל הגלמים ובכמה מקומות בתלמוד. **אבל** ז"א קושי' דמה
שפסק רבא הלכתא היינו שהלכת' דחייב מטעם דא"ל אנת מהימן לי בשבועה
כו' ודלא כאביי שמפרש הטעם דר"י משום דאין רצוני כו'. אבל מ"מ נשמע
מכל הנז' דעיקר הטעם הוא דשומר שמסר לשומר חייב היינו מטעם דאנת
מהימנת לי בשבועה כו' אבל מטעם דאין רצוני כו' בדיעבד אינו חייב וא"כ
בזה יתישב ג"כ מ"ש לעיל דלמה כתבו הרי"ף והרא"ש דגברא דמורכין לית
ליה רשותא לאורוכי גברא אחרינא מטעם דאין רצוני כו' היינו ג"כ פירושו
שאם המורשה מינה אחר תחתיו ובא לתבוע את הלוה בהרשאתו מן המורשה
הראשון אז יכול הלוה או הנפקד להשיב לו שאין רצוני לדון עמך או ליתן
לידך שגם פקדון כי פן ואולי יאמר המרשה אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר
אבל אם עבר ודן עמו או שנתן הפקדון לידו אז אין להמרשה עליו כלום
דהיינו בתנאי שלא יוכל לומר אנת מהימנת לי בשבועה כו' וכמ"ש דהיינו. אם
המרשה רגיל להפקיד פקדונותיו ביד המורשה השני וכמ"ש לעיל. **ואין** לפקפק
בזה שהמרשה רגיל להפקיד פקדונותיו ביד המורשה השני א"כ לפ"ז גם
מטעם שאין רצוני כו' למה אינו יכול למנות אותו מורשה בתריקאו ז"א
קושיא דמ"מ לכתחלה אינו יכול לכוף את הנפקד שיתן הפקדון לידו כי פן
יאמר המפקיד אין רצוני עתה שיהי' פקדוני כו' אף שרגיל השני להפקיד
בידו אבל מ"מ בדיעבד מה שעשוי עשוי וא"כ בנ"ד שכבר הוכחנו מדברי
הרי"ף ושאר פוסקים דאף דאמרי' דגברא דמורכין לית ליה רשותא לאורוכי
גברא אחרינא מטעם דאין רצוני כו' היינו דוקא לכתחלה לאפוקי דיעבד מה
שעשוי עשוי וה"ה בנ"ד שכבר נעשה הפשר וא"כ מה שעשה עשוי. ומה
שטוענת האשה האפוטרופסי' שהיא לא עשתה הקנין על הפשרנים הלא עשתי'
הקנין לאחיה שהוא ג"כ א' מהאפוטרופסים שהקנתה לו ד"א קרקע ובק"ס
שכל מה שיעשה אחיה האפוטרופוס עם השותף יהא עשוי בין לדין ובין
לפשר ומבואר שם כן שימחול לו חלק מן העזבון שיהיה מחילתו כמחילתה
והרשות בידו ליתן לו פטורים ולא תוכל לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי
וכל מי שיבא מדי' היתות השלום ויערער על הפשר שיהא הדברים בטלים כו'
וא"כ מהיכי תיתי שתוכל לערער על הפשרנים. ועל הפשר הלא הקנה לו
בקנין אג"ק ובכל יפוי כח וכמבואר שם שמה שיעשה יהא עשוי ומכ"ש בנ"ד
שלא וויתרו הפשרנים כלום בממון היתום ואדרבה העמידו ממון היתום על
מכונו וכמו שנתבאר אח"כ ואף אם לא נעשה וכתב הפשר ראוי הוא לעשות
ולהכתב מאחר שהוא טובת היתום. **ותדולה** מזו כתב ה"ה מהרמ"ש בתשו'
סי' קכ"ג על ראובן ושמעון שנפלו ביניהם הפרעי' כו' נכנסו יחידים לעשו'
שלום

Digitized by Google

שלום ועל כרחה שמעון נקבל קנין בשום זה שד כי אמר ימיד מפקפל מר שטול קנין עבורך ואמר שמעון שול אתם קנין עבורי ואתם עובן שעשון מעשה סיימי כך כי, ופפק שם דשמעון מפייב לקיים הקנין שעשה היחיד בעבורם כוי אכ"ל וכ"ש כ"ד שעשה הפקורפסין בעצמם קיבלם קנין לאמיה הפקורפסים שמוייבת לאחר ולקיים ככל תוקף ואת אם שעשה אמיה.

ואין למרבר על הספר סמ', ולומר שעשה הפקורפסין בעצמם אין לם כח לעשות אחר תחתיה מאחר שבעלה עשות אינה חותם ואין לם רשות לעשות אחר תחתיה כי אף שכתבו ליל דנבר דמורכין כי, אף שבדיעבד אם עשה אינו כלום מ"מ בריד מלה לעשות ב"ם ה"ם מהריק"ו ז"ל סי' ו', ע"ד הארוך של נדקם אחר סופק בין הר' חיים חולפן ולוו הקהל לחייב לאלמנתו כי, אד גם אל אם שהקפידה שעשות בין אחרים כלב"ד שאף כדין עשתה ואע"ג דאשונה עליהם כר"ח ן' תרדיון מ"מ אף הפליטה עשה בעשות הכם אינה חותה כאחר היא עשתו ואף תוכל לפליט אחרים עליה, פשיטא שאין לה לעשות והניא רשיה אחרים אחר תחתיה כי אף שבדיעבד כלב"ד נאחר שעיטה בעלה את עשתו לאפוטרופסית ונפרע שעטוחר כשאר הלוואה שנתן לה ידה על הפליטה וא"כ אין לה רשות לעשות אחר תחתיה.

אמנם אף אי אמי אפשי כשכתב לדמ דבשלמא התם בשובדא דאחרי"קו שאחר לה כעלם כיה אלא עשות ואינה והפליטה ואיך נומר הכתם דאין רצוני כי כאשר אי אפשי לי כשכתב לו אפי דברי רבא אינא מיהא כי, ואפי' הוא אחיך שכתבו וכמ"ש מהריק"ו שם לפי דברי רבא אינא מיהא כי, ומשל"כ כ"ד דאין שייך שום ר' מפשעים הכי'. **ואף** שכתב מהריק"ו ז"ל ואפי' אחשוב, מפר"מ הכיתה המרדכי פ' החובל ו"ל ואפי הכיב רבינו מאיר על רחובן ושמעון שהיה לפם שום ירושה אחין שום אדם רשאי לעשות דבר בב"ה זולתם ואתה בא רחובן למכור ירושתם לאחר נראה דלאו כל כמיניה אחרי לא הפליטו שקבל אותו אלא לאותו האיש ולזרעו אבל לא לאחר לאחרים כוי, ה"ג ל"ם כי, ע"ש ואל"כ אביא מהריק"ו לדברין רחיה מדברי מפר"מ לף דשם לא שייך לומר שעשה אחין דאינו כוי אלו עשה הכי, ואל"כ ה"ב בל"ד יש ג"כ להביא ראיה מפר"מ הכי, דאיכא רשאי להפליט לאחר לף דלא שייך שעשה הכי'. **אבן** כד מציינת שם בשובות ה"ם מהריק"ו הכי, תמלא שלא אמי כ"ד להא דמהר"מ הכי, שפרי מפיים שם מהריק"ו ז"ל דשם שפפק מפר"מ ז"ל דיש לנכת אחר שקבל הפליטו אפילו אפיהם כי בחותם המנוס כוי, כמו כן יש לנכת אחרי דעת הטוען שהפליט עשתו בחותם עשות כוי, ולא נאחר שהפיט יבא אליבו לא היה מפליטו בחותם עשות אלא רק הרשאה לעשות אף לעשות בל בחתמו כוי, ע"ש ומשל"כ בל"ד שהיט רק יושבת בידיה עשות אף ומעמד שם שיחפו לשובת היחום ואבי היחום העשות לא אינה לעשיו שגם ה"ם לאפוטרופס אלא לאחרים עשה והיא נתנה כח שפרשת בידה כאשר שגם האפוטרופס מהריק"ו ז"ל ומפר"מ ז"ל מודים בזה שפרשת בידה כאשר שגם האפוטרופס השני מנקש אשת היחום יותר ממנה ואף שאנשר בעוזה שכתן לה כח שחסים ידה על הפליטה מ"מ סיינו לעניו אחר וכאו שאחר אבל לעניו לבקש עוזת היחום הלא ידוע לכל שאר עיני שהיה יודעת בעיר מעל ואתן ואיהה מוחזת ואותת כלל נוכסי כתוב בית שבית בירכתי ביתה וכל כבודה פניהם בפיעף ופשיעת שפרשת בידה ומה שעשה האפוטרופוס שני לטובת היחום שבידר הפפרני[עשו]ולא שייך לומר בזה תומדן דעת הפליטה כמו בתדון דמהר"מ ומהריק"ו בנו' דמרדכי, בל"ד יש לומדן דעת הפיפך דבודאי לומדן דעת המליטה בשאר שהביו הוא בר מעל ואתן ויודע להפך בזכות היחום ולאפוקי מלמתו שהיה יודעת כלום ולא שלום לה שתהיה יהא של הפליטה דהיינו שלא ידעו אותה האפוטרופסי, פשיט מכל וכל כן היה מיפה כחה. וכמו שמבואר אח"כ בשאר הלוואה בתדון ממון של הפלת בתולת שיהיו האפוטרופסים הרואים לידה וחיה עם כ' האפוטרופסים יהאו כדת מה לעשות נאי שיהיו הרואים של הפלת בתולות ויש לדקדק בל' הזה למה היה לריך לפרש שיהיו הרואים הכי' בידה אלא אף אם אין האמנות בידה אלא על הפליטה שלא שיהיו הרואים הכי' בידה אלא אף אם כ' האפוטרופסים יהקלו האמנות כפי רצונם ובידה שיבי אחר הרוב אם כ' האפוטרופסים שיהיו הפיפת בידם ואפ"ב אחר ואי, ואיה פיה בלל בל ובן הוה האמנות שיהיו הפיפות בידם ואפ"ב אחר ואי, ואיה אם כ' האפוטרופסים יהקלו האמנות כפי רצונם ובידה שיבי אחר הרוב זה נתן לה הכח לבדה אלא אחת אחת אחת הפליטה אלא על הפליטה רק אם כ' האפוטרופסים יחדיו בל' הפליטה שיהיו הרואים הכי' בידם ואפ"ב אחר ואי, ואיה אם כ' האפוטרופסים יחדיו בל' הפליטה שיהיו הרואים הכי' בידם ואפ"ב אחר ואי, ואיה

והנה בל"ד בשר האפוטרופסים אשם בלי שותפים דאין לחו דיוק בסדי אבל אי אפשי לי כשכתב לו כפי דברי רבא אינא מיהא כי, ומשל"כ בל"ד

תנשה בשני חייב ראובן לפרוע לו החוב כו׳ ע״ש ועיין בסי׳ קכ״ג שמביא שם הב״י תשו׳ הנז׳ של הרשב״א לפסק הלכה בספרו הקצר סעיף ו׳ וא״כ לפ״ז אם מחל החוב חייב היינו דוקא אם לא אמר בפי׳ שהרשות בידו למחול החוב ומשא״כ אם נתן לו רשות למחול החוב וכמבואר בתשו׳ הרשב״א הנז׳ ע״ש וא״כ בנ״ד שמבואר בשטר הרשאה ומחילתו כמחילתה כו׳ אפשר שיכול למחול ג״כ וכמבואר בטור סי׳ קכ״ג אף שז״א פשוט כ״כ לענין דינא דאם מחל כל החוב שיהיה המחילה קיימת כי יש לבע״ד לפקפק בזה אמנם לענין פשרה כ״ע מודים שהרשאה שתנה על הפשרה שהיא קיימת ואינה יכולה לערער. ואין לפקפק בנ״ד באשר שמבואר בצוואה שמנות הנפטר מינה ב׳ אפוטרופסים על הממון שלו ובנ״ד לא היה יכולת בידם לפשר עצמם עם השלישי כי האפטרופוס השלישי אינו מבקש רק טובת עצמו ולא טובת היתום באשר שהוא נוגע בדבר ואין כאן רק שנים. טרם שנבא להוכיח מתוך שטר הצוואה שלא ירד המנוח לכוון שיהיה דוקא ג׳ אפוטרופסים יחד נבא להוכיח תחלה מדברי הפוסקים. מצאתי ראיתי בטי״ד סי׳ רנ״ט בהג׳ נדפס שמביא מרן הקדוש בספרו הארוך תשו׳ הרשב״א וז״ל כתב הרשב״א ששאלתם ראובן חלה וצוה על נכסיו ומינה ב׳ אפוטרופסים על בניו וצוה להאפוטרופסי׳ לחלק ההקדש לפי ראות עיניהם כו׳ ונכסיו ונפטר אחד מהאפוטרופסים ורצה הקהל למנות אחר תחת אותו שנפטר שיהיה אפוטרופס עם השני הנז׳ והאפוטרופס טוען שאין למנות אחר עמו תשובה אני רואה כו׳ וכן אין להקהל למנות אחר עמו עכ״ל הנה מכמשמעות דברי הרשב״א בתשו׳ הזאת משמע שדבריו מסברי׳ דנפשיה אמר שכל שהיתיד ממנה אפוטרופסין אם ימות א׳ מהם או הלך למד״ס או הנשארים יהיו נהגים מינויים ואין מינויים בטל. אמנם כד מעיינת לבאורה יש לדמות כדון דהרשב״א למ״ש בגמרי׳ דסנהדרין פר״ע דף ס״ו ובהנתגקן ריש פירקין ובשבועות פ״ג ובכמה מקומות בתלמוד גבי איש איש כי יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו אמו שלא אביו אביו שלא אמו מנין ת״ל אביו ואמו קלל דברי ר׳ יאשיה ר׳ יונתן אמר משמע שניהם כא׳ ומשמע א׳ בפני עצמו עד שיפרט לך הכתוב יחדיו כו׳ ע״ש וא״כ משמע לפ״ד ר׳ יאשיה דאם פרט שנים אמרי׳ דוקא שנים יחד ולכן הוצרך התורה לפרש אביו ואמו קלל וסמך קלל׳ גם לאמו שחייב על אמו בפני עצמו ואפוקי לפ״ד ר׳ יונתן בכל התורה זולת גבי כלאים אמרינן אפי׳ א׳ במשמע אם לא פי׳ יחדו כמו גבי כלאים וא״כ לפ״ז קשה בתשובי הרשב״א הנז׳ שכתב ומ״מ אני רואה בכל המקומות כו׳ כאלו אפיו אם היים בזה מכח מנהג וסברא דנפשיה ובאמת כד מעיינת בגמ׳ הנז׳ תמצא שזהו מחלוקת בגמ׳ הנז׳ גבי אביו ואמו קלל בין ר״י ור׳ יונתן.

באמת עלה על דעתי לומר לפי שהרשב״א פסק בפלוגתא דגמ׳ הנז׳ כר׳ יאשיה שבכל התורה משמע שניהם יחד דוקא ולכן גבי מקלל אביו ואמו פירשה בתור׳ אביו ואמו קלל לסמוך קללה לאמו לחייב גם על קללת אמו לחודיי ודלא כר״י שאמר שבכל התורה אפילו א׳ במשמע וא״כ לפ״ז גבי אפוטרופוס אם מינה ב׳ או ג׳ אפוטרופסים אם מת או הלך א׳ מהם למד״ס או מנויים בטל דב׳ או ג׳ דוקא קאמר וכר״י ודלא כר׳ יונתן לכן הוצרך הרשב״א להחזיק את דינו מכח המנהג וסברא דנפשיה ולא לפי דין תורה. אמנם לפ״ז קשה דתשובות הרשב״א סתרי אהדדי כי מצאתי בתשובת הרשב״א הובא בהרב הקדוש בב״י בטי״ד סי׳ רכ״ח דף רע״ד וז״ל כתב הרשב״א בתשובה ראובן שצוה חנוך בנו והשביעו שלא ישא אשה ממונו יותר מסך פלוני כ״א ברשות שמעון ולוי ועכשיו מת שמעון היוכל חנוך בנו להרשות ברשות לוי לבדו או לא תשובה פלוגתא דר׳ יאשיה ור״י כל מקום שנאמר פי׳ ופי׳ כגון אביו ואמו קלל אם משמע שניהם כא׳ או אפילו א׳ א׳ בפני עצמו ואנן קי״ל כר׳ יונתן דאמר משמע שניהם כא׳ ומשמע א׳ א׳ בפני עצמו עד שיפרש לך הכתוב יחדיו כו׳ ואף זה כשהשביעו לא השביעו אלא שלא ישא כ״א ברשות שניהם או ברשות אחד מהם עכ״ל ע״ש וא״כ בתשו׳ זו מוכח דהרשב״א פוסק כר׳ יונתן ודלא כר׳ יאשיה וא״כ הדרי קושיא לדוכתיה למה פסק הרשב״א בתשובה הנזכר׳ גבי אפוטרופוס דאם מת או הלך אחד מהם למד״ה מכח המנהג והסברא דאין המינוי שלהם בטל משמע אבל לא מן הדין וזהו סברת ר׳ יאשיה ודלא כר׳ יונתן דאליבא ר׳ יונתן גם מן הדין אין מינויין בטל ועיין מ״ש ה״ה מהרא״ס בתשובה סי׳ כ״ב ובטי״ד סי׳ רס״ח בהג״ה מ״ש שם עמיתי הרב בעל ש״ך ס״ק כ״ב. והיה נראה בעיני לומר איפכ׳ דהרשב״א פסק באמת כר׳ יונתן וכמו שמוכח בהדיא מדבריו בתשו׳ הנז׳ בדין ראובן שצוה את חנוך בנו כו׳ ומ״ש בתשובה בדין ראובן שחלה ומינה ב׳ אפוטרופסים כו׳ שתלה דבריו במנהג המקומות כו׳ היינו שלא ניתן ס״פ לבע״ד לחלוק שיש פוסקים כר׳ יאשיה שסבר גבי אביו ואמו קלל דשנים דוקא ולכן כתב הרשב״א דאף להפוסקים כר׳ יאשיה מודים בנ״ד גבי אפיטרופס כו׳ כי באמת מצאתי ראיתי בתשובי הרא״ש כלל מ״ה סי׳ י״ב שכתב וז״ל ראובן שהיה במד״ס ושלחה לו אשתו שליח כו׳ ונתן גט לשליח בתנאי שאם יבא לעיר שאשתו שרויה שם ויראה שם בפניה ובפני עדים כו׳ או אם לא תהיה אשתו מצויה בעיר שיראה את עצמו בפני א׳ מן הזקנים ובפני עדים יהיה הגט בטל כו׳ והנה עבר הזמן והאשה אומרת שלא בא וכן הזקנים אומרים שלא בא כו׳ ע״ש ומסיים שם הלכך בנ״ד שתולה ביאתו בעדים כו׳ ליכא למיחש כו׳ כיון שאין ביאתו מבטלת הגט עד שיביא עדים שנתראה לאשה בפניהם או לזקן בפניהם הלכך אפי׳ ימו ליכא כו׳ ע״ש דמשמע מדברי הרא״ש דמה שהתנה שיראה שם בפני אשתו ובפני עדים או בפני אחד מן הזקנים ובפני עדים כו׳ דוקא בפני שניהם יחד ולכן מסיים הרא״ש שם כיון שאין ביאתו מבטלת הגט עד שיביא עדים שנתראה לאשה בפניהם וסיינו כר׳ יאשיה גבי איש איש כי יקלל את אביו ואת אמו דדוקא אביו ואמו משמע אם לא שפי׳ אביו ואמו קלל וכמבואר בגמרא שם ולכן

כתב הרשב״א בתשו׳ גבי מי שמינה ב׳ אפוטרופסים דאף להפוסקים כר׳ יאשיה דה״א תרויהו דוקא אפ״ה מכח מנהגי מקומות ומכח הסברא דאין מינוי שלהם בטל כו׳ אבל באמת הרשב״א פוסק כר׳ יונתן וכמ״ש גבי ראובן שצוה את חנוך בנו כו׳.

אמנם ראיתי בתשובת ס״ה מהר״י אדרבי בדברי ריבות סי׳ קס״ב שכתב בענין שטר צואה שאמר ראובן ש״מ שיהיו אפוטרופסי׳ שמעון אחיו ולוי שותפו כו׳ ומסיים שם וז״ל גם במה שפסק שכל מה שנשא ונתן לוי בנכסיו של ראובן אחרי מותו בלתי רשות שמעון אחיו של המת שנתמנה עמו לאפוטרופוס כל ההפסד ראוי שיפרע לוי מנכסיו כדין פושע ז״א מחוור כלל וראיה לזה גבי אביו ואמו קלל פלוגתי׳ דר׳ יאשיה ור״י כו׳ וקי״ל כר׳ יונתן וכן פסק הרשב״א בתשובה על ענין ראובן שצוה חנוך בנו והשביעו שלא ישא כ״א ברשות כו׳ והשיב דהלכתי׳ כר״י דמשמע כ״א בפני עצמו הרי שפסק כר״י נקוט להתיר שבועה חמירה כ״ש בנ״ד לאוקמי ממונא בחזקת מאריה דאמרינן דהלכתא כר׳ יונתן דמשמע דכל אחד בפ״ע ולכן כשאמר ראובן שיהיו אפוטרופסים שמעון ולוי ר״ל שניהם יחד או כל אחד בפ״ע וע״ש א״כ זכינו מדברי ס״ה הר״י אדרבי שמביא ראיה בדין מי שמינה ב׳ אפוט׳ ונשה אחד שלא מדעת חבירו שמעשיו קיימין מסא דתשו׳ הרשב״א גבי ראובן שצוה את חנוך בנו ומהא דקי״ל כר׳ יונתן כו׳ ובאמת הרשב״א עצמו לא רצה להביא ראיה מגמ׳ דר׳ יאשיה ור״י גבי אפוטרופוס כו׳ רק מביא ראיה ממנהג המקומות ומסברי׳ כו׳ וכמ״ש לעיל בתשובה שהביא הב״י בסי׳ רנ״ט ומדברי בריבי ניכר שלא ראה תשובת הרשב״א הנ״ל מה שמביא הב״י בסי׳ רנ״ט באשר שלא הביאה בתשובה הנ״ל והביא תשובה אחרת בענין ראובן שצוה את חנוך כו׳. ואפשר נומר שלא רצה הרב אדרבי להביא תשובת הרשב״א של סי׳ רנ״ט לפי שהוקשה לו ג״כ קושיתינו למה מביא ראיה ממנהג המקומות הלא מן הגמ׳ גם דבריו מוכרחים ולפי מאי דקי״ל כר׳ יונתן וכמ״ש הרשב״א בתשובה האחרת שהשביע את חנוך כו׳ ושם פסק בהדיא כר׳ יונתן ומשם לעד ק״ו וכמבואר בדברי ריבות והרב בעל ד״ר לא רצה לתרץ כתירוץ שלנו שכתבנו שכתב כן אף לפי מאן דסבר כר׳ יאשיה ולפי שסבר דליכ׳ שום פוסק שיסבור כר׳ יאשיה לפי דאיתא בגמרי׳ דב״מ פ׳ השואל עלה נ״ה וז״ל ועוד תניא משמע שנאמר אם בעליו עמו לא ישלם איני יודע שאם אין בעליו עמו ישלם כו׳ ותניא אידך עד אביי סבר כר׳ יאשיה ומתרץ לקראי כר׳ יאשיה רבא סבר כר׳ יונתן ומתרץ לקראי כר׳ יונתן כו׳ א״כ מוכח משם דאביי סבר כר׳ יאשיה ורבא כר״י וא״כ ממילא אין הלכה כר׳ יאשיה דאין הלכה כאביי בר מיע״ל קג״ם נגד רבא ודברי הרא״ש אינם מוכרחים שסבר כר׳ יאשיה וכמו שנבאר לק״מ. אכן כד מעיינת בסוגית התלמוד תמצא שז״א עולה יפה לומר שלא תמצא שום פוסק שסובר דהלכה כר׳ יאשיה הו״אל ואביי מתרץ מתניתין כוותיה דכעין סוגי׳ זו תמצא בתמורה עלה ה׳ פלוגתי׳ אביי ורבא גבי כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני או לא מהני דאביי סבר דמהני ומקשי שם וסרי בכור כו׳ אלמא לא מהני כו׳ תיובתא דאביי ומשני ס״ל שאני התם דאמר קרא כו׳ ורבא האי הס מאי עביד ליה כו׳ ואביי האי סברי׳ מכ״ל שנוטלין מדם הפר ומדם השעיר כו׳ עד דתניא ולקח וגו׳ עד שיהיו מעורבין דברי ר׳ יאשיה ורבא התם מזה בפ״ע ומזה בפ״ע וסבר לה כר׳ יונתן עכ״ל א״כ מוכח מסוגי׳ זו דאביי סבר כר׳ יאשיה דדם הפר ודם השעיר במעשה יוה״כ צריך שיהיו מעורבין לקרנות המזבח ורבא סבר כר׳ יונתן דאין מערבין לקרנות רק ניתן מזה בפ״ע כו׳ וכד מעיינת ברמב״ם בהלכות עבודת יוה״כ פ״ג סוף דין ה׳ כתב וז״ל ואח״כ מערב שני הדמים דם הפר ודם השעיר ומזה משניהם ד׳ הזיות על ד׳ קרנות המזבח הזהב כו׳ ע״ש וכ״כ הרמב״ם ג״כ בפ״ד מהלכות הנז׳ בענין סדר כל המעשים שכתב שם ואח״כ מערה דם הפר לתוך דם השעיר כו׳ ומתחיל להזות מדם התערובות על קרנות המזבח הזהב וכו׳ והיינו כר׳ יאשיה ודלא כר׳ יונתן ולפי מאי דמסיק בתמור׳ דאביי סבר כר׳ יאשיה דמערבין לקרנות ורבא סבר כר׳ יונתן דאין מערבין רק מזה בפ״ע וא״כ לפי מ״ש לעיל דהלכה כר׳ יונתן ולא כר׳ יאשיה הו״אל ואביי סבר כר׳ יאשיה ורבא כר׳ יונתן והלכה כרבא נגד אביי וא״כ קשה על הר״מ במז״ל איך פסק בענין מערבין לקרנות כר׳ יאשיה ולא כר׳ יונתן הלא זהו סברת אביי וזהו ממש הפלוגתא דר׳ יאשיה ור׳ יונתן בענין אביו ואמו קלל. בודאי בדברי הרמב״ם בעצמו נלע״ד דלק״מ על שפסק כתנא דמערבין לקרנות נגד רבא דכד מעיינת ביומא פ׳ הוציאו לו עלה נ״ז כ״ח בסוגיא דמערבין לקרנות בפלוגתא דר׳ יאשיה ור׳ יונתן דאיתמר ר׳ יאשיה ור״י ת״ח מערבין לקרנות כו׳ ואמר תסתיים דר׳ יאשיה הוא דאמר מערבין דאמר אע״ג דלא כתיב יחדיו כמאן דאמר יחדיו דמי (והיינו בפלוגתא דאביו ואמו קלל וכמ״ש רש״י לשם) ומסיק אפ״ת ר׳ יונתן שאני התם דכתיב אחת וא״כ לפ״ז פסק ג״כ כר׳ יונתן ואף דמסיק התם אח״כ תניא דלא כשיטיי׳ דר׳ יונתן סבר מזה בפני עצמו כו׳ הלא מסיק אח״כ בתניא אידך כו׳ וסתמא כר׳ יאשיה וא״כ סתם התנא בברייתא כר׳ יאשיה וגם התנא דמתניתין סבר דמערבין לקרנות שסתם עירה דם הפר לתוך דם השעיר וכמו שאמר בגמר׳ תנן כמ״ד דמערבין לקרנות כו׳ ולא שבקינן סתמא דמתניתין וברייתא מפני ברייתא אחרת שיש בו מחלוקת ואף שמסיק בתמורה דזהו אתיא אליבא דאביי ולא כרבא י״ל דמ״מ פסק כוותיה וכמו שמצינו בפ׳ המפקיד גבי פלוגתא דשומר שמסר לשומר שפסק ר״ח הלכה כאביי והביאו הרא״ש שם וכתב הטעם משום דרבא סבר כוותיה וג״כ סוגיא ומתוקמי׳ אליבא דרב ורב חסדא ולא אליבא דנפשיה וא״כ ה״ה במחלוקת ר׳ יאשיה ור״י אם מערבין לקרנות סבר אביי כר׳ יאשיה ורבא כר׳ יונתן מ״מ הואיל וסתם מתני׳ וסתם ברייתא אתיא כר׳ יאשיה אף דאתיא כאביי מ״מ הלכה כוותיה ולא אמרינן

דהלכה

דהלכה כרבא לגבי אביי מלא הלכו כשמואלים בסברת עצמם ולא כשמואלים מלבי שאר תנאים או מתורצים וכמ"ש ס"ה מאריכין שו' ק"ד גבי פלוגתי דיסרג ולא יעטור ולא כה"ם בשל ניתן אחד בפי' ג"נ ולא כה"ם מהרנב"ח בספק ספיקים. כל זה יש ליישב לפי דברי הרמב"ם וליתן טעם לשבח למה שפסק כמותו אבל לפי מ"ש נ"ל ליישב את דברי הרב מהרי"ח שפשר ליישב פוסק שיסבור כרבי יהודי, סותל ומביי סבר כוותי, ולא קרא הלא מתרגם שור ותשור יהודי סייתי תוצ' מפשר דשמעת שיסיס כפי ואוי"ו מוסיף על עיון רשתון אבל כיון דתירוץ למיתר בשור ותשור יהודי מעצם סיבת הלא כתב יהודי לא מעצם הלא כל פי כפי שלמו כו' ולפ"ז סתירון ניסבת דמעי סוף דמוק ע"ש.

ונלע"ד דה"ם בדברי רב"י לפי שיש לדקדק בדברי רב"י שכתב ר' יונתן מצר מחחלת המקרא מעצת קצה מ"ל מחחלת המקרא מו מסוף המקרא וגם הוא קלל דרים ליה לקצן כו' זהו מיותר הלא ע"ד דהוקשה לרש"י בגמ' שדברי ר' יונתן שמחר שעצת שיסיס כפי, ומעצת פ' כפני עצמו עד שיפרע ימדין כו' קצה מ"ל שני מעצות סיו: לר' יונתן ומכח קושי' הני תרוצ' נפרש בדברי ר"י שקלי על דברי ר' יצחק שעצת מחחלת הפסוק פיס ימים מצר יקלל את מבין ואת מבין ולקצר מן ל' הלא מבין ואמו ונאצר את מבין ואת מבין שלא מבין כו' מ"ל ת"ל מבין ואמו קלל דסייטו סיפא דקרא כפי קדושים וש"ו קלי רבי יונתן ולקצר מעצת שיסיס כפי דסייטו מתחלת המקרא דפי קדושים את מבין ואת אמו ומעצת פ' כפני עצמו דסייטו סיפא דקרא דפי קדושים וזהו שעשיים עד שיפרע לך מכתוב ימדו ור"ל מצינ דכתיב מבין ואמו קלל דסייטו וי"ו דואמו מוסיף על מבין ואמו קלל דסייטו שיסיס יחד ז"ש עד שיפרע לך מכתוב ימדו דכשלמע מחחלת המקרא שמי את מבין ואת אמו דאת הפסיק הענין ואתי וי"ו דואת הדר ערכי ומוסיף על הענין לכן מעצת שיסיס יחד סותל וספסיק הענין וסדר ערכי, וכענין סינית זו מינו בפ"ב דע"ז עלם כ"ב מבני שוסס ספסיק הענין סם ואבני מעומים כתי' דהדרי ערכי כו' ע"ש וסי"ם ס"כ, ומ"כ קפינא על ר' יצחי דר' יצחק נומד הותל ומעד קלל נאמו בסיפא דקרא לכן מצרי' דכל פ' בפני עצמו מייב ור"י פינ ע"ז ואומר לא מן זה הצד הוא מייב ע"ז בפני עצמו כו' רק הותל ולא קצר יהודי בסיפא דקרא ומ"כ לפי ספירוש זה בדברי ר' יונתן הוקשה לרש"י מ"ל נר"י דמקלל נאמר מיתה דמייב דמסיק נקצן בהמקון עלם מ"ח ע"כ ת"ל מבין ואמו קלל נאמר מיתה דסייטו סיפא דקרא הנו' ומקשה סיבת נר"י דמייבר ניס קרא מבין ואמו קלל מנא לר' יצחק כו' קצה הלא מנא נמ נר"י ל"פ ס"ם דנמ נדיליה מינו מיותר סיפא דקרא דמבין ואמו קלל ומ"ש לכן כא רש"י לתרץ את כל זה ואמר ר"ל מתחלת המקרא משמע את מבין ואת אמו מצ"ג דוי"ו מוסיף על ענין רמזון משמע נמי פ' מסס ר"ל תיכף בתחלת המקרא נלא סוף המקרא דמבין ואמו קלל מצ"ג דוי"ו מוסיף כו' ומייט דהדרי ערכי מ"מ משמע נמי פ' מסס עד שיפרע לך מכתוב ימדו גם בריפא דקרא כדרך שפרע לך מכתוב נכלים מצ"ג דים לתלק דמשמע נכי כלים לא כתיב לא תתרום את שור ואת חמור לכן סותך ימדיו מכל מין לתלק ביניסס וז"ס רש"י משמע נמי ר"ל מצ"ב דכתיב ואת משמע נמי פ' מסס וזהו שעשיים רש"י ואבני ואמו קלל דסופה דרים ליה לקמן כהמתקנין נרכות את המקלל נאחר מיתה ולכתורה הוא מיותר פה ואין לו ענין לכאן ולפי מ"ש הוא מיושב לזהו עיקר קושית רש"י על ספי' הנ'. **ובוה** מתורץ הקושית שהקשה ס"ה מהרי"כ דכיון דעיקר המשמעות הוא דוי"ו מוסיף על מבין ואת אמו דהדרי ערכי לכן ר"ל דהוי"ו מוסיף ולפ"ס משמע נמי פ' הותל ולא כתיב יהודי דמין תילוק כין הוי"ו דואת לוי"ו דואמו ס"ס הוי"ו דלא תחרוש שור וחמור יחדו ולפ"ס נריך יהודי וזהו שהקדק רש"י לשון נמי.

ומצאתי רמיתי בתשו' ס"ס מהרשד"ם ז"ל לעת"ס סי' מ"ח שהשיב נ"כ על סמדון של מהרי"כ ומביא נ"כ הסשני מחלוקת של ר' יצחק ור"י הנ' ומקשה נ"כ בדברי רש"י קושית של מהריב"ל הנ"ל ומשמע בדברי הרשד"ם סכ"ל וז"ל ומשמע מדברי ר"ש הוא הסכון. **עוד** מקשה הרב הרשד"ם סכ"ל וז"ל ומשמע בדברי סתום, מקשה מפי קצרי הלא מסברא קשה מד שיפרע לך מכתוב יחדו מס סברא היא כי אד כיון דמסברי יש לנו לומר שפי' סו"ו לחלק ע"כ לר' יונתן שתי תביעות נכלים מין דמיחדו לא מני לחלוקי משום דלית ן למימר דלי לא יחדיו ס"ח כל מ' לבדו כשור לבדו כו' ע"ש ומשיים ומשמע כי קושית הזאת הוא גדולה בעיני ומיני יודע לם תירוץ כו' עד ומ"כ צריך לומר דברי הסום, מפי הקצו לפירש"י מדברי ר' יצחק לר"י כו' עכ"ל והמריך בביאור דברי הסום, הלא נורך כי הדברים פשוטים מכל עיקר קושיתו במקומו עומדת ומסבר לתקן ולא תיקן דמה שמשיים הרשד"ם וז"ל הלא שודלי ר' יונתן לא הבית רשים מקרא דיחדו לכלים דידע דמין משם רמי כתי עכ"ל הרשד"ם והיינו דידע דמין משם רמיה לפרש יחדיו לריך לשני תביעות הלא מסברא קשה מפי קצרי, וכמו שמשיים הסום, מ"כ הדרי קושי' לחכמים דמכ"ל דיחדיו מתי לשתי תביעות לשמ יחדיו מתי הותל ומשמע מ' כפני עלמו מכח הסברא גבי מבין ואמו קלל ומה לי גבי שור וחמור מכח הסברא ולכן לריך יחדיו ממעם מין זה קושית דמיחדיו נלמד הכל דזה מקרי יחדיו כשסס קשורים וג"כ בשתי תביעות ויעין זה כתשובתי סלכות מהרי"ם מלונדי ז"ל

Digitized by Google

ז"ל וכמדומני הסכמתם ממרומים ומין להאריך בזה . וראיתי עוד כתב ומן ס"ה מהרש"ם בתשו' סי' וכתב לנכון דברי ס"ה מהרי"ל סימן כ"ל וז"כ מביא תשו' הרשב"א סי' בשין לשון שלום לתוך-בתו סי' ומוסק מלוה ומקשה על דברי הרשב"א מהא דתמרי' בפ' השולח אחר למימר שלכתי לפי' ל"ד כו' עד ס"ד ומין לו לפרש וכתבו התוס' בשם ר"ת דל"ד כיון כשתומר ע"ד פלוני ופ' וכ"פ הרא"ם בשו"ת וכרי"ב בשו"ת הרשב"א בתשו' בשמו כו' דמשמע שמותה שכ"פ לדברי ר"ת ות"כ דברי הרשב"א פוסקים זה"ז דמשמע דהיכא דאמר ע"ד פלוני ופ' כו' ס"ד כולם יחד ולא אמר כל ה' בשני עניני ונ"כ נגד דברי ר"ת והרא"ם והטור כו' זהו תוקף דברי הרשב"ם . ולענד"ן שמין מכל זה קושי' על הרשב"א בתשו' מנוך בזו דהרשב"א סובר וכן מליבת ר"ת והרא"ם והטור בזו ופיטתו שמ"ר סימן ע"ד פ' ופ' וב' לפלוגתת ר"י ור"י ומוכח כשתומר רק אני נותר ס"ד פ' ופ' ופ' לפי דעת הרשב"א ופיטתו כשתומר אני נותר עד"ר אז לא מקרי עד"ר ד"ל דמשמע כל ה' בשני עניני וכמ"ש בתשו' בזי תוך כו' וכן בפ"ד מוכרחים אנו לומר ונתרץ מ"ש מרן בקדום בשפרו הקצר בט"ד סי' רכ"ח שכתב נ"כ בפשיט כ"פ הר עד"ר שין לו הסרה כו' ואין נקרלים פחות מזי וכגון שיפרוש לומם ע"ד פ' ופ' ופ' כו' ות"כ משמע מדבריו דכשתומר ע"ד פ' ופ' כו' כולם כיחד משמע ומ"כ כתב בשי' שפ' ה' בפשיט מ' אלו שהשניט את בזו אלא כ"ף נרשות שמצון ואו מותר לשלות נרשות ה' מהן וזהו תשו' הרשב"א דמוך כו' ות"כ לפ"ז דברי ב"י בשפרו הקצר בזורים זה"ז וכמו שהקשה הרא"ם מלא מרישין ולמי לומר ג"כ דע"י בפשיט כ"פ בשין נותר עד"ר שיהו אלו ה' בפשיט ופאני היינו לפי שתמר וה' הכה כל בכור תרתי לשון תוספו כמו שתומר פאני ופאני הרי לפניך משמעות הלשון לפי פשוטו הוא לשון תוספת כו' ומין זה קושית הפמר סבר כר' יהודי' וכמשמעות נמי דיומא אז לפמר דמ"ש כמו פאני ופאני היינו לפי שתמר וה' הכה כל בכור הוי"ו דוי"ו הוא מוסיף על הרישונים כמו שמפרש בהדיא פאני ופאני יחד ומה שהקשה מזה הרא"ם נבי נזיר נזיר תרתי לישנא הוא שלא"ד לתמם דברי מהרש"ל בתשו' כדבריהו יע"ש . **כלל** הכולה מכל מ"ש דלה שמיטה ג' מפוטרופסים לימו בתשובת שלא יוכמר שום עסק לה לא בתשובות השלשה יחד וכמ"ש כל הפוסקים ולימו דומה כלל למ"ש הרשב"א בתשו' סוכת בב"י סי"ג בח"מ וז"ל כל שקיבלו עליהם הקהל דעת ה' מהשנים ד' או ה' אין הולכין אחר הרוב כו' ואם לא הסכימו לדעת א' הרי התובע פטור כו' מ"ש למימו אין לכ"ד וכמ"ש הפוסקים לחטוא אם יפא מפוטרופוס א' למה"ם שיהא בעל כו' וזהו דבר שאין לו שחר ומכ"ש בכ"ד שבשלו ונתנו שלשתם יחד ואם אם נתמר שהפוטרופוס השלישי הפוסק דורש טוב לעשות בשביל זה לימו בעל הסיטי שלהם ומשיהם שבשו זהו מ"ש לעיל מתוך סוגית התמוד והפוסקים :

איברא זולת כל הנ"ל כד מהקדק בלשון הפוסקים ומאחז תמיה מבואר היטב שהם ג' מפוטרופסים לא מיטה דוקא ג' מפוטרופסים שהרי מבואר בגמרא בהדיא מיטה לשי מפוטרופסים ומאחז תניא שמהם כ"ז שהשב לכתוב בשלה ולא תמצא לאיש וכתב מה"ב בפי' שהשב שאיטה לאיש שיהיה מפוטרופסות אל מאחז בעל ואם נתן מיקר מפוטרופסות רק לשנים ולא זה שימנה במקימה מפיטרופים ג' רק שכל מה שיפצו השנים יהיה עבוי ות"כ מה שתניא מתחלה ג' מפוטי לא שיהיה דוקא ג' ביחד ות"כ לפי מ"ש הרב המזרחי בתשו' סי' כ"ב שהשב שכרח זו שת לתמרינן לעיל בשי שתמר פלוני ופלוני לי תמרינן שיהם יחדו לו כל ה' שם [דתניא] בפלוגתת דר"י ור"י כו' מ"מ מולה בכ"ד וכמ"ש לעיל ובפרט שמוכח מלשון הלוותה בעלמו שלא ירד לתיבתי' ד' דוקא ואף אם שיש בזה מחלוקת בין הפוסקים כבר כתבנו להשלוחה הוא מוחזק וכמו שהבאר בח"ח ומכ"ש לפי מה שהלתי בתוב ס"ק ה"ם מהר"ם מלמד ז"ל שכתב בפי' מ"ב דמה שעשה הפוטרופוס הא בלתי יכיצת לפוט' השני יכול שמוחזק לומר קים לי ומה שעשה עשוי אף שיש לחלק דוקא בשני פוטרופסים אבל בג' מפשר לתיטו עשוי מאחר כבר כתבנו בכ"ד מתוך מלמעות לשון סלוות' דלא נחית לתיבתי' ד' ובפרט שהבאיטו שיש להשלה בתוה כיון לפוט' בשני שיאמר העשוי לאחר התחילו ליעשות ולימן כדת מה נעשות בשלה השנים לעוסת סיטום וכ"ש לעיל הכל נאחר היטב ות"כ זאיטו מכל מ"ש להפשר הנעשה בין השותף הפוטרופוס השני אחות שריר וקיים ות"ל לבטלו · והנה מהרי כיתבי זאת רציתי לחכם ס' שרלה לבטל הפשר הל"ל בשפר שהפשרה נותנת שמין בידה לעמות אפי' אחד מן השוק בתחים ומכ"ש לאת כמה לאיזה מהפוט' שמיטה טוחם בחברתה דהא ודאי אין בידה לעבור לדעתה שרלה שיהיה ג' לפוטרופסים ולא כ' ורלה להניח רבי' מהא דכתב ס"ה מבריב"ל מ"ח סי' מ' שב"כ לאפי' יהא רשות וכח לעמוי הקהלות לתקן תקנות אין להם רשות לשום אחרים בתחיתם ובפרה נדולה וכבר בשלם שאדם מקבל עליו לדיינים לפ' ופ' פשיטא שלא היה להם רשות לעמות אחרים בתחיתם עכ"ל מבריב"ל וה"ם דכוותי' שאין בידי הפוטרופוס לעמות אחר בתחיתו ומכ"ש היכא דאמר בשני ב' דהא ודאי לאין בידי ג' להסתלק ולעמות אחר בתחיתו על ידו כאדם שלפניו מכ"ל בתכם הנזכר . **ובודאי** בפקומו מוטב אלא אין לנ"ד שום דמיון כלל לנדון דמבריב"ל דהתם ממוני הקהלות בודאי אין להם לעמות אחרים להקהל בעצמם יאמרו שהם יבררו אחרים בתחיתם וה"ם לדייני' ומה שאין כן בנ"ד שהעמות מיטה לפוט' ופשר בודאי מיטה אותם שיעשו כל מה שיעלו בדעתם שיהיה לטובת הימום אף אם יגמר הפשר על ידי האחרים ומ"ש שאין בידה לעמות אפי' ג' אין השוק ואלא זה לא יתכן כלל שלא לעמות ג' שהרי אין לפוט' אלא כח אחד בשלה ואין לו כח לבטל הפשר שנעשה בהסכמת שני חבריו ואפי' לא נתמר בשלה שהפשר נעשה בהסכמת שני חבריו אלא שהוא עשה בעצמו ולא הודיע לחבריו הרב מהרי"ח בתשו' שכתבו שאין לפוט' בשלה ואין לו כח לבטל הפשר שנעשה בהסכמת שני חבריו אף כי לא נתמר בשלה שהפשר נעשה בהסכמתם אלא שהוא עשה בעצמו ולא הודיע לחבריו ואפילו הכי הפשר קים וא

מסקדי וה"ה באפוטרופסים שיש רשות לאפוטרופוס א' ליתן רשות לאפוט' השני שיגמור זה העסק על ידו וסגע בעצמך אם הניח אביו ליתום ממון במד"ה וא"כ לפ"ד החכם הנז' יהיו מחוייבי' כל האפוטרופסים דוקא ליסע יחד גם להוציא ממון היתום ועיין בתשו' הרא"ש כלל פ"ז סי' ב' בדין אפוט' שעשה שורש לאחר להוציא ממון היתום ושאר כל הפוסקים מלאים על גדותם ואין צורך להאריך בזה ומכ"ש בנ"ד שהאשה האפוט' הנז' יודעת מכל העסק והיא יושבת בירכתי ביתה ואין לה ללאת אנה ואנה הוכרחה ליתן כח ורשות בק"ם בעסק הזה לעשות גמר וסוף שלא יבא היתום לידי היזק. ועי"ב אין שייך לבטל השטר באשר שלא קנו מידה בברירת השטרים כמו שמחזיק האפוט' שהרי גדולי' מזו מלינו בתשו' מהרח"ש סי' קכ"ג בשנים שנפלו ביניהם הפרשים ונכנסו יחידי' מהקהל להטיל שלום ביניהם וא' נטל קנין והשני לא רצה ליטול קנין ואמר לאחר ליטול קנין עבורו וא"כ חזר בו ופסק שמחוייב לקיים הקנין מדין ערב ע"ש בתשו' מהרח"ש ה"ל ומכ"ש בנ"ד שהיא בעצמ' קבלה ק"ם לאמי' בכל תוקף בעסק הזה.

ואין לבטל השטר באשר שאין רשות ביד האפוט' לחוב ליתומים ולירד לדין וכמבואר בהנזקין ובכל הפוסקים אף שהיה בידינו להאריך בזה אם בדעביד מה שעשה עשוי אף שזהו חוב ליתומים אמנם באשר שהיא משנה שאינה צריכה לנ"ד. **באשר** שגלוי ומפורסם לב"ד ולהפרנסים ולכל בני הק"ק שהשטר הזה אף אם לא נכתב ונעשה היה ראוי להכתב ולעשות כאשר שאמרינן בפרק הריבית עלה ע' א' א"ל רבה לרב יוסף הני זוזי דיתמי היכי עבדינן א"ל מותבינן בב"ד ויהבינן ליה זוזא זוזא א"ל והא מכלינן קרנא כו' א"ל מר היכי עביד כו' ומסיק רב אשי חזינן גברא דמשפי כסי ומסימן כו' ע"ש וא"כ הרבה חשו חכמינו במצות היתומי' להבטיחן וגם חשו שלא להוליך מעות היתומים במקום סכנה וכמבואר ברמב"ם ובסמ"ע סי' ר"ן ומכ"ש בנ"ד שעסק השותפות שהיה להמנות עם השותף החי שכל עסקיהם היה בעזוה בריבית לאו"ה בהקפות בלי שום משכון ומפוזר ומפורד בין העמים אנה ואנה בסכנת דרכים וזולת זה גלוי וידוע דת המלוכה בערכאותיהם כשותפין. ריבית להגוים אחת דתם שמחוייבים המלוי' להחזיר הריבית מכמה שנים ואף אם יבואו עידי שקרים ומכ"ש עידי אמת ואף אם יביאו עידי שקרים על הקרן שקיבל הנפטר אזי יצא נקי מנכסיו ובפרט בנדון שלנו שהשותף האחד נפטר ובודאי בעודו בחיים מיתתו אז החי יוכל להכחיש את החי וגם יש חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בע"ח ומשא"כ אחר פטירתו שאין המת יכול להכחיש את החי וגם אזדי' חזקה דאין אדם מעיז כו' ואדרבא מעיז ומעיז ויש לחוש לכמה סכנות שלא יכלה הקרן של היתום והפשרים הבטיחו הקרן של היתום בהבטחה נאמנה שרירא וקיימא והשותף החי קיבל עליו כל האחריות עד עולם מי הוא זה אשר מלאו לבו לומר שהשטר הזה אינו טובת היתום וע"ז נאמר כמ"ש בסוכה דף כ"ו וגימא ליה דל בדל אמר אביי בוליכי טבא מקרא וע"פ פר"ת נסם ובכתובות וכמו אלי שנה אחר השטר הנז' היה אהבה ואחוה בין האפוט' ובין השותף החי וקיימו וקבלו על עצמם לקיים השטר הזה וכמה פעמים בא ממון של עסק השותפות הנז' ליד האשה והאפוטרופוס השני ולא רצו לנגוע בממון זה והחזירו הממון ליד השותף החי באשר שעפ"י השטר שלהם מגיע כל ממון השותפות להשותף החי והוא מחוייב לשלם להיתום כפי השטר עד שאח"כ עבור איזה מן המסיתים הדורשים טובת עצמם ומבקשים לבלות ממון היתום הלליהו מעשיהם שהסיתו האשה האלמנה הנ"ל שתתערער על הפשרה ומאחר שאנו רואי' שקיימו השטר שוב אינם יכולים לבטל. **ונראה** את זה למ"ש בגמ' דכתובות ריש פ' הכותב לאשתו כו' וכי כתב לה מאי הוי כו' א"ה אפילו נשואה נמי כו' עד אבעיא להו קנו מידו מהו אמר ר"י מדין ודברים קנו מידו ר"א מגופה של קרקע קנו מידו כו' אמר אביי מסתברא מילתי' דר"י בעורר אבל בעומד מגופא של קרקע קנו מידו כו' ופירש"י אבעי' להו קנו מידו אבריית' דהאומר לחבירו דין ודברים כו' לא אמר כלום משום גריעותא דלישנא הוא קנו מידו מהו שאין חליפין באין אלא לדבר שיש בו ממש ועל גופה של קרקע קנו מידו ויש בזה מחלוקת בין רב יוסף ור"נ ואמר אביי דלא אמר ר"י אלא בעורר מיד כשבא חבירו להחזיק בחלקו כו' ואמר שדין ודברים בעלמא אמרתי לך כו' אז לא אמר אבל בעומד יום או יומים וא"כ ערער לא דהשתא הוא דקא הדר ביה ולמדוהו לטעון כך כו' ע"ש א"כ זכינו לנ"ד דבפלוגתת רב יוסף ורב נחמן דר"י סבר כשהלשון גרוע אז אינו מועיל קנין ואפ"ה בא אביי תלמידו והכריע דרבו רב יוסף לא אמר אלא דוקא אם מערער מיד ומשא"כ בעומד אמרי' דמגופה של קרקע קנו מידו אע"ג דהלשון גרוע אמרי' בודאי דדעתו וכוונתו היה לקנות בקנין זה קנין ממש ואף שהוא מערער עתה אמרי' שאנשים הסיתו אותו ולמדוהו לטעון כך וא"כ מכ"ש בנ"ד לפי מ"ש שהוא ערך אלי שנה אחר שהשטר הנז' היה אהבה ואחוה ושלום וריעות בין השותף החי ובין האפוטרופסים הנ"ל וככ"ל רק אחר ששמעו לעצת המסיתים וא"כ פשיטא גר"נ שאמר מגופה של קרקע קנו מידו ה"ה בנ"ד ואפי' לר"י שסבר מדין ודברים קנו מידו ואפ"ה לא איירי אלא בעורר מיד אבל בעומד כפירש"י יום או יומים ואפ"ה אמרינן דמגופה של קרקע קנו מידו ואינו יכול לערער ומכ"ש בנ"ד שזה ערך אלי שנה אשר לא ערערו וא"כ שלמדוה לטעון כך שאין בערעורם כלום והשטר בתוקפו ובגבורתו ובחזקתו. **וראיתי** שה"ה מהרשד"ם בסי' שכ"ג מביא ראי' מגמ' הנז' בנדון הדומה לנ"ד ומסיים שם וז"ל והאמת לפנ"ד דבר זה ברור ולא יחלוק עליו אלא מי שאוהב השררה והניצוח עכ"ל וא"כ ה"ס בנ"ד ואף שראיתי שכנגדו חלוק עליו בנדון הנז' ה"ה מהרי"ט בתשו' סי' קנ"ו שכתב וז"ל ומה שרצה להביא ראיה כו' מהא דאמר אביי מסתברא מילתא דר"י בעורר אבל בעומד לא כו' ואני אומר שאין מכל אלו הדברים ראי' כלל כו' אלא שר"י ס"ל שאין הלשון סובל זה שפירוש אלא כשגילה דעתו לבסוף ושתק נמצא שחוזק וקיום הענין לא בא מצד השעבוד בשדה או בבית אלא מצד לשון המתנה ולכן בשלמא בנדון ההוא שהיה שם קנין מהני דאמרינן דמגופה של קרקע קנו מידו ס' ע"ש מה שהאריך בזה הנה אף שאפל מלב כמוני איני כדי להכריע בין המאורות הגדולים כי פן ירוצו את גולגלתי דודאי לדינא איני מכריע את רבותי אבל הראי' של ה"ה הרשד"ם הוא מגמ' הנז' דאף שמצד הלשון שאמר ידור פ' בביתי לא אמר כלום מ"מ כשעומד בבית ולא ערער אמרינן בודאי דלישנא הוא דאתקיל ליה וה"ל הלשון שמועיל ע"פ תקחז"ל ולא עלתה בידו וע"ש אבל כבר הקדמתי שלא באתי להכריע ביניהם. **אמנם** לפי מ"ש לעיל שמסיים שם הרב מהרי"ט דבשלמא בנדון ההוא שהי' שם קנין מהני כו' וא"כ גם ה"ה מהרי"ט מודה בנ"ד דבעומד אינו יכול לערער ואף שמסיים בתשו' הנז' באופן שכלל השאלה מדברי שקיום וחוזק הענין לא בא שם אלא מצד הלשון מתנה שסובל פי' חוזק המתנה אבל בנ"ד אינו סובל כו' ע"ש ואני אומר שזהו שייך בנדון שלו בשטר ליואה שלוה ידור פלוני בביתי כו' ודירה אין בו ממש לפי מ"ש בגמ' כו' ומשא"כ בנ"ד שיש לפרש גם לשון ההרשאה שהרשה את חמיה על הכל וכן הוא אמת כמבואר נגלה שהיו מתיעצים יחד תחלה על הכל וגם אחר הפשר היו מרוצים זמן רב והיה שם קנין שהרשאה היה בקנין בודאי אמרי' שדעתה היתה שתועיל הרשאה בכל אופן המועיל וכמבואר הכל באר היטב בלשון ההרשאה ובזה גם הרב מהרי"ט מודה בלי שום ספק דהראי' מגמ' דכתובות הנז' היא ראיה נכונה אבל בנ"ד אין אנו צריכין לכל זה וכמ"ש לעיל שאין ספק שהשטר הזה הוא טובת היתום וכאשר הארכנו לעיל בזה דאף אם לא נכתב ראוי להכתב ואף אם יעלה על דעת האפוטרופסים לבטל השטר הרי הרשות נתונה להב"ד לבוא לקיים השטר באשר שהמה רואי' שזהו טובת היתום ואף באפוט' שמינהו אבי יתומים יש רשות ביד הב"ד לסלק אותו וכמ"ש הרמב"ם בפ"י מהל' נחלות אם רואים שמאבדים ממון היתום ומכ"ש שמחוייבים הב"ד להשגיח שלא יבא לידי כך שיכלה ממון של היתום אף באפוטרופסים שמינהו אבי היתומים ולית דין צריך בשם.

ועתה נבא לבאר הטענה בענין הנאמנות המבואר בכתיבת יד של השותפות וגם הנאמנות המבואר בשטר שותפות שלהם וגם הנאמנות המבואר בשטר הצוואה שלהם הנה מבואר בתוספות דתמורה ריש פרק אלו קדשים ד"ה לא מבעיא וזה לשונו ותימא דבריש הכותב בעי פרי פירות דוקא או עד עולם דוקא והכא לא הוי הכי וי"ל דהתם בלישני הכתוב בשטר דייקי דאין לכתוב בשטר דבר שאינו צריך אבל בלישנא דמתני' ליכא למידק כולי האי והארכתי במקום אחר בביאור דברי התוספות מה שיש לדקדק בו אמנם לא אאריך פה רק בדבר הצריך לדינא ועיין בזה בתשובת ה"ה מהרח"ש ונשמע מזה דיש הרבה לדקדק בלשון השטר:

בראשית צריכין אנו לפרש הכ"י שנתנו השותפים זה לזה ומבואר שם וז"ל ויהא לראובן כו' לשמעון ולב"כ נאמנות מפורש בכ"י זה וזהו צריך ביאור מה היה חסר אם לא נכתב נאמנות מפורש בשטר רק נאמנות סתם. הנה כד מעיינת בס' התרומות שער כ"א תמצא שכתב דכי כתיב נאמנות סתם למלוה אם טען שלא נפרע כלל מהני ואם פוגם שטרו לא מהני נאמנות סתם עד שיכתוב האמנתיו בכולו כבמקלתו כו' וי"א דבין כך ובין כך נאמן כו' ועיין בהריב"ה סי' פ"ד ואם כן י"ל דה"ה בנ"ד אם היה כתוב בו נאמנות סתם אם היה פוגם שטרו נתבטל הנאמנות שלו ולכן כתב לשון נאמנות מפורש ור"ל כאלו פירש בהדיא דאף פגום שטרו לא יתבטל הנאמנות שלו אבל זהו דוחק דזהו ניחא לפי דעת הא' של בעל התרומות שסבר שצריך שיכתוב האמנתיו בכולו כבמקלתו אבל לפי סברת הי"א דבין כך כו' נאמן וכן פסקו רוב הפוסקים הריב"ה והרמב"ם בפס"ו מהל' מלוה ולוה שיהא נאמן בכל עת שיאמר פרעתי כו' טען הלוה בשטר זה פרעתי מקלתו כו' והמלוה אומר לא פרע כלום משלם המקלת כו' שהרי האמינו כו' וכתב ע"ז הסמ"ע וז"ל ומדברי רבינו יש ללמוד דבנאמנות סתם מועיל בין בכולו בין במקלתו וכ"כ ז"ל בין בנאמנות לוה בין בנאמנות מלוה כו' ע"כ אף שיש לדקדק בדברי הסמ"ע דמנ"ל להשוות נאמנות הלוה לנאמנות המלוה שנוטל בלא שבועה אבל מ"מ י"ל שסבר הסמ"ע דכ"ש הוא דאם מועיל נאמנות לוה לבטולי שטרא אף בשבועה ומכ"ש שנאמר שיועיל הנאמנות לקיים השטר אף בלא שבועה ועיין בזה בגידולי תרומה דף ק"ח ע"ב שער כ"א חלק ד' וא"כ לפ"ז שרוב הפוסקים פוסקים כסברא האחרונה וכן הכריע מרן הב"י ז"ל וא"כ לפ"ז צריך ביאור מהו נאמנות מפורש. **ואפשר** לומר דלכן כתיב נאמנות מפורש וכיון למ"ש הרשב"א בתשובה סי' תתקנ"א וז"ל עוד השיב בשטר שכתב בו תהא נאמן עלי בכל עניני השטר כו' שאין הנאמנות אלא בענין השטר ממש כגון שזה אומר מנה שכתוב כאן נתתיו לך וזה טוען לא קבלתי שטוען שטר אמנה כו' אבל שיהא נאמן לומר לא נפרעתי אינו נאמן שאין זה מעניני השטר אא"כ כתוב לו מפורש כו' ועיין ב"י סי' ע"א מחודש כ"ה וא"כ אפשר לומר שלכן כתב שיהיה לכתב דין נאמנות מפורש כו'. או אפשר לומר דאם לא כתב שיהי' לו נאמנות מפורש היה אפשר לומר שיהיה לו דין נאמנות שהאמין מלוה ללוה כו' דנוטל בשבועה וכמ"ש הרמב"ם בפס"ו מהל' מלוה וכן הריב"ה בסי' ע"א ולכן כתב לו שיהא לו דין נאמנות מפורש שיטול בלא שבועה אבל שפירוש הזה דחוק דגם בנאמנות סתם היה נוטל בלא שבועה מאחר שמבואר שם שיהיה לכת"י כל דין שטר גמור כו' ובשטר שיש בו נאמנות נוטל בלא שבועה וה"ה בכתב יד. **אבן** אמר כל הפירושים דאף שנוטל בלא שבועה אבל מ"מ אחר הפרעון היה יכול להשביעו וכמבואר ברמב"ם בפס"ו הנז' הרי שפרעו וטען שמלוה

שלא

Digitized by Google

שלא נפרע ופרעו פעם שניים מפני החמלי כו' הרי הטוה חוזר ותובע את האיטה כו' ואם כפר יצבע היפת כו' וא"כ ה"ם נכ"ד לף שכתוב נמצות מפורש לו אפשר לומר דלכן כתב נמצות מפורש היינו לף לאחר הפרשון לא יצבע מלא דמ"מ י"ל שיצבע ע"י גלגול וכמ"ש בס"ת הנ"ל ועיין בהריב"ש סימן ע"ח דצריך למיכתב בשטר שיהא נאמן בלי שום שבועה קי"ח וגלגול לשלם וא"ו היו מצטרפין לא בחמלת הפרשון כו' ונזה נח להוסיף בשטר שותפות שיהא רשאי ושמעון זה לזה שיהיה להם נאמנות על הכל בלי שום שבועה כו' לעולם כו'.

איברא אכ"פ זהו פשוט דנאמנות שלהם לף שכתוב בו מפורש היינו מלא מם יהיה כפירש ביניהם בלא עדים אז יהיו נאמנים זע"ז לאפוקי **מאחר** שלא פירש נהדיא שיהיה נאמן בשני עדים וכמ"ש הטור והרמב"ם הל' התנה המלוה עם הלוה שיהיה נאמן בכל עת לומר שלא פרעו כו' נאמן בלא שבועה אבל לא בשני עדים שפרעו אינו נשמל כלום עד שיתנה בפירוש כו' ציועיל לף נגד עדים כו' ולף אם היה מתניה בשני עדים מ"מ היה מצניע לותו אחר הפרעון ולפילו פרעו תחלה בעדים וכמ"ש הרי"ן מנמ"ן ובעה"ת ועיין בטור הנ"ל ולא כרב האי שחולק על זה וע"ש וכתבתי זה לפי שראיתי מי שרצה לפרש כמה שכתב נאמנות מפורש היינו לף נגד עדים אבל. **אמנם** מה שהוסיפו בשטר שותפת ובאו מיזוק לדבריהם יותר ויותר כו' למיין שם בשטר השותפות שהזכירו ג"כ שכת"י הנ' דהייט הסך המטוה בכת"י ומטוה בשטר שותפת שקיבלו עליהם בק"ם הנ' שיהא חוקף וכח לכת"י שבידי שותפו כו' ולעולם נכל מ' ות' מהשותפים ונכ"כ נאמנות על מכירו וי"ל בלי שום שבועה ונ"ם רק בדיבורם הקלי הא נאמן נומר כל כך סך מטוה קרן ורוחים לו בתוך השותפות לו היה לו בשותפות נאפשר שלא יכול שום אדם להשביע הנ' כבר כתבנו לעיל בשם התוס' דתמורה שים לדקדק בלשון השטר הרבה יותר מלשון המשנה ומפרי' נב"ב פ' י"ל דף קל"ח ב"א אמר תנו ר"ק זוז לפי בע"מ כרתי לו ניטלן ואת מוכו כו' ומקשה בגמ' ולימא כרתי לו בתוכו קאמר מר"ל הא מני ר"ש היא דדייק ליצוי יתירי כו' ובודאי לפי פשוטו משמע הא מני ר"ש ולא ק"ל כותים. **ברם** כד מעיינת בדשב"ם תמיהת שגם רבנן מודו לזה והא דאמר הא מני ר"ש לאו דוקא כו' ע"ש לף שיהן זה פשוט כ"כ לתמרי ליצי יתירי לפפויי קמי שהרי כתב הרשב"ל הביאו הריב"ם פי' ר"ז וז"ל דהאי דיעת דתמרינן דכל מילת דאמר ולא צריך לפפויי קאתי אין כידוכו כח לדון בו כמיומות הלא במקום שאמרו כו' עב"ל וכתרכתי זה במקום אחר וכאן יפפיק סקיזור דכ"ע מודים לפפויי קאתי אן בשטר השותפות אן בשטר טוחה וכמו שאמר ולפי שכ"ד החזיקו בשטר שותפת את כתב ידם כל שום שבועה כו' ונוסף ע"ז כתבו שיהא לעולם נכל מ' נאמנות על מכירו בלי שום שבועה כו' ומפיים עוד בשופן שלא יוכל שום אדם להשביע הנ' ונמר וקן לדבריהם שבכל ביניהם שלא יוכל שום אדם לעולם להשביע.

עפ"ז השותפות לא יוכל שום אדם בעולם להשביעו.

ובזה נבא לאמר נ"כ הטוחה דהיינו הנאמנות המבואר בשטר הטוחה שכתב שם שטה לפני מותו שיהא שותפו המי נאמן בכל אשר יאמר שקיבל מתוך השותפות ובודאי נ"כ הפירוש שיהא נאמן בלי שום שבועה ולאמר פעום מן המפורש ונ"כ מבואר אמ"כ בשטר טוחה מ"ש לעיל שהשותף המי יהא נאמן על מה שיאמר שמן השותף יהיה נ"כ נאמן על הכל בודאי הפיום הזה בטוחה שטה לא מל הקבלה נגד יהא נאמן רק על הכל ישא נאמן נ"כ ובודאי מ"ש שיהיה נאמן על הכל נ"כ פירושו בלי שבועה וכמבואר בשטר השותפות שלפם בשופן שלין שום אדם יכולים להשביע כו' וא"כ גם במה שטוה שיהיה שותפו נאמן על הקבלה בודאי נ"כ הפירוש בלי שום שבועה. ואינו דומה כלל להא דכתב הרמב"ם בפט"ו מהלכות מלוה דאם המלוה המאן לטה נומר שהשטר פרוע כו' דאי"ם יהיה הלוה ליצבע דהמרינן מלי נאמן בשבועה כיון דלא כתב היא מהימנת לי בלא שבועה בודאי בשבועה קאמר ומשמע לי לשעולי שטר, כו' ועיין בטמ"מ פי' ע"א מל"ד וכהרי"ף פ' שכתב אבל בל"ד אינו דומה כלל להא דלעיל דבשלמ' החם יש ביד המלוה שטר נמור שמחוייב הלוה לשלם לו מכיסו ואין לו שום טענה ולא תמריות כל תוכפים לו בספר שבשולם בלי שום תנוקים ולא לדקו הנאנים הרי"ף והרמב"ם ושור ופיסתם דודאי נאמן בשבועה קאמר ומתני' תניתתו כמלוה ע"פ ומעשה דמלוה מקרי מוחזק בשטרו והלוה נקרי מוציא ומשל"ב נל"ד אין זה שטר מלוה רק שטר שותפות בנאמנות כמה היא כל פ' לתוך השותפות ומבואר בשטר שותפות שריות ופספד לפי ערך הנאמנות שלכל מ' ות"ז יש לכל אחד כל הנאמנות ובודאי אם יהיה ספפד או יבא לידה תוכם על עסק השותפות בודאי יתבטל כתיבת ידיהם שם כל הנאמנות ואינו מחוייב שותפו לשלם לו מכיסו למלות שך הקרן שלו אשר היה בשותפות שם הנאמנות שלו רק יחלוקו הספפד לפי שטר שלהם וא"כ בטל הכת"י ונתבטלה הנאמנות וכמ"ש הרמב"ם בפט"ו מהל' טוענין שכתב שמעון שלומין נבי ראובן שהשיל לכים ת' זהובים ושמעון הסיל ר' כו' שלין בשותף מהשבעים זוטלים כו' ועיין בטמ"מ שי' ל"ג וא"כ ה"ה נל"ד לף דשם מיירי בלא נאמנות וכל"ד מיירי בנאמנות מכל מכ"ם אין כל"ד דומה כלל לשטר הטוחה שהאמין המלוה להלוה כו' שהוכרת הלוה ליצבע ומשל"כ בל"ד לא מצינו שום אחרון שיחלוק על הרמב"ם בזה ומה שהקשה הרב"ש מהא דשטר שותפות שלא יוכל שום אדם לעכב בשותפו שלא יעשה מלאכה בחנות אחרת ולא יוכל לעשות מלאכה בביתו ולא יוכל לעשות מלאכה בשום מקום אלא בחנות השותפות ומבואר דאפילו בשטר שותפות שלא נאמר בו שום דבר מזה מ"מ יש לו כל זה מדין השותפות ומשל"כ בשטר שותפות שנאמר בו כל זה אין לומר שבשביל שנאמר בו כל זה יש לו יותר מדין השותפות ומשל"כ בשטר שותפות שלא נאמר בו כל זה אין לומר שלא יהיה לו כל זה מדין השותפות ומשל"כ בשטר שותפות שנאמר בו כל זה אין לומר שיהיה לו יותר מדין השותפות ומשל"כ בשטר שותפות שלא נאמר בו כל זה אין לומר שלא יהיה לו כל זה מדין השותפות אלא ודאי כל זה שנאמר בשטר שותפות אינו אלא לפרש ולהודיע שיש לו כל זה מדין השותפות ומשל"כ בשטר שותפות שלא נאמר בו כל זה אין לומר שיהיה לו פחות

מציינת בכ"מ וכ"ג תמצא שקפץ על שעבוד כתובה דפוסים ע"ש .
וראיתי בתשובת ס"ם מהריב"ל מ"ח דף קכ"ט ע"ג שהקשה בן הר"ד
ן' נב ז"ל מכל מקום לי קשה למהריב"ל בתשובות ס' כל שכן שאין
לזה מורים כו' דלעיני ב"ם וב"ח מי מהריב"ל שסתר"ל וב"ה לקמהרי
לזה כנגדי דמי וכיון דכן הוא קשה בעל לקמהרי התוספות פ"ג דמנו
להוציא לא אמרינן שמי שהם למיכ' שטרח ול"ש עכ"ל . **ותמה** מה על
תמיהתו למה מביא הגמ' דכל שכשבעין דשם לא מהר רק לדברי ב"ם בעלה
מ"ח ולמה לזה מקשה ממקור שפוגמת, דב"ם וב"ה בפרק מרובה ושם יש
ג"כ שטר כתובה ביל הכשיר ול"ל דרשה מהר"ר ן' לב התירון של שתים,
כגון הוחיל ויש שפק בענין שעבוד כתובה ומשל"כ נגני יתומים שמוכרים
לבע"ח כו' ול"כ לזה קשה כלום כשמת לזה למי מנוח דשלא לא כתיב לא
סיה יכול לגבות מהם כלום ומשל"כ נכסיהם נגני פירות כתבו שתום, כפי
פ' ע"ג מה שכתב בזה . **וראיתי** לסרב בעל כ"ם בסימן פ"ב בענין כללי
המנו סימן ג"ז שסתירך שם בזה לפי לדברי ב"ם דקי"ל דשעבוד"ל ומצית
שם קונה, מהר"ר ן' לב סכ"ל וע"ש מה שתירץ בזה ושתירוץ שהני הוא
מטין התירוץ שכתבתי לעיל ופשוט הוא לדעתי לא שהוא התירץ בזה
וסגל"ד כתבתי וכלל דבריו כמעט מליבא דכל הפוסקים דסיכי לתיכ' שטרח
מפילא לא מקרי מנו להוציא ולא אמרינן בזה שטר שעבוד"ל ולאפוקי סיכת
לתיכ' שטרח מפילא לז לא אמרינן דכבוני דמי. ומפיש שם בעל כ"ם וז"ל
ודע דלפ דכתבו התוספות דסיכת לתיכ' שטרח מפילא לז לא סיי מנו להוציי,
לענין שפיק, דיניה לין בעל שטר נקר' מוחזק כמבואר בסי' כ"ם בשאלות
ב"י בכללי קיס לי כו' וכוותו למ"ש שם לעין בעל השטר נקר' מוחזק לומר
קיס לי דקי"ל כב"ה דשטר שעבוד"ל כו' ומפיל רמיס לדברי מהם דאמרינן
דשמוחזק בשטרותיו של גר לא המוחזק בשדה דוקא התם שלא
היה לו מעולם זכייה בשדה של גר רק מתה בא לידו לזכות ע"י השטרות לז
לאמרינן דלא מקרי כבני דמי משל"כ בני שיש לו זכיה בממון של גר מקדם
רק מתה הלוה בא עליו בלא שיעבד לשטר ושעבוד יומד בשטרו
מהיכי תיתי לומר שלא יקרע השעבד מוחזק ומה שמביא רמיס מתי"כ
מדברי הגמי"י פיירי ג"כ בגדון כזה שלא היה לו מעולם זכייה בממון ולכן
לא מקרי מוחזק מחמת השטר ופיין בהגמ"י בפ"ק מהלכות זכיה לוח ס'
וכ"כ התום' בפ' הפפיהם וכן מורי רבינו על מצה שתפסה בתבי מוכות של
בעלה לעורך מזומתים ופיירי ג"כ בגדון כזה שכתתה לזכות בממון על ידי
השטרות של בעלה ולכן לא זכתה . **ורוגמא** למ"ש בגמר' דהפפיהם ובעור
פימן ס"ו לוחיות לין ניקנין לא מצה בכתיבה ומסירה ולא מזכה בעיר לעור
מפי' לניחותו מ"מ לא זכה בממון הוחיל ומעולם לא היה לו זכיה בממון
רק מתה בא לזכות ע"י השטר זה. ולפ שרלוחותו המ' לינם מוכרחים מכל
מ"מ מכל הפוסקים מוכח דסיכת לתיכ' שטר מפילא לדין בעל השטר נקרא
מוחזק וכל"ד פשוט הוא לגמ מקרי שטר מפילא לגבות כו לדין זה רק שטר
לגיה להורות שהיה שעוחק בך זה לתין השוחפות ולפ שמבואר בכמ"י כל
מיני מזוקים לכל מ"מ לינו שומד לגבית מן השוחק אלו רק מיוך עפק וכמה
הרפתקות וטלטלות השטר מיוסדים ומוכנים ומוכנים לעפק שוחפות שלפס
וכלשטר כתבתי לעיל בשטר השוחפות שלפס מפוזר ומפורד בין העמים ויכול
לומר הרי שלך לפניך בחוכות מלל מ"ם ואז השוחק פטור ממנו ובשטר כזה
כ"ם מודים לגמ דכבני דמי ובודאי בעל המכות מקרי מוחזק ולא בעל השטר
ול"כ בכ"מ לתיכ' פלוגתא דרבוות, לין מוליאים מיד מוחזק ובפרט שבדוני
הפוסקים המפורשים דמשונים והמחרונים מפסיקים לפברת הר"י מגא"ש .
ואומר מי שלא להפוסקים דסיימו הר' יפשים ופיעתו שמפסיקים דלא
לענין הולמה פסולים מודים בכ"ד בני מידי פלוגתא דבשלמ' כמדון
דסר' יפשים העדים מעידים שהולה לפיפס שנפרע והוא המלוה כופר
בהם ואומר שלא הולה מצולה בפיפס לכן המלוה נאמן בשטר שהאמין
ו הלוה יאמר מבני מדים ומשל"כ בכ"ד שהשוחק המכות בשטר ולוה קודם
מוחו שהוא ממאן לשוחפו שמי בכל מקר יאמר ולין הפת יכול להכחיש מי
רק שהאמינו נפשון מעמה זו לזכות היתום שלמ היה מי היה טוען וכופר
בעדים שמצולה לא האמין לוחו וכבר מבואר בגמר' פרק המוכר את הבית
וגם בפוסקים לפשונים ולחרונים למיל' דלא שכיח לא מציין ליתמי ול"כ
מידי הלוחה נאמין. וכל מה שהטרחנו עלמינו ליבב מי לאמרינן דלאמנת
מפורש המבואר בכמ"י וגם בשטר השוחפות פיירי לפילו עד אחד לפל כשר
כתבו דשם לינו פשוט לומר דלאמנת מפורש פיירי לפילו נגד עדים כו'
וכמ"ש לעיל . ואין לפקפק בלאמנת שלמור בשטר לוחה ולומר שלאמנת
לינו מועיל לגבי יתומים וכמ"ש בכתובות פרק הכותב בפלוגתא דלבא שמואל
ן' לאמ מרים גבי נקי מדר ונקי שבועה למפיים שם בגמר' לפל מה מצינו
כגר לאמרו שבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע שלא בשבועה ודבר זה
במחלוקת שנויה שם הפסורים מועיל גבי יורשים כי דעת גדולי פוסקים
הרמשונים סריי"ף והרמב"ם בפס"ו מהלכות מלוה וכן הרמב"ן כתבו דמועיל
לאמנת גד יורשים והרמב"ד הוסיף עוד לומר דאפי' גד הלכותא מועיל
לאמנת ויש מן הגדולים שהרפיקו ר"י ור"ת והרא"ש שפסקו כאבא שאול
ן' לאמ מרים דאין הפיעור מועיל גבי יורשים והלכות רווחת פס בא"י
שפסקו כדעת סריי"ף והרמב"ם ופיעתו שם, דאמנת מועיל אף גבי
יורשים גבי שום ממלוה ואף שפס גבי כתובת אשה מזו לדעת ר"ת ור"י
וסרא"ש שאינו מועיל פיעור ואמנת כו' לפי שגבי אשה מיוחין לגדרי אפי

Digitized by Google

ומשל"כ בב"ח וכ"כ סריב"ש בסימן תל"ד בדעת סריי"ף ופיעתו וכולה לפי
שפשם שאמנו שבעל שטעות מקרי מוחזק ולא בעל השטר פשיעת דאין
שפק דמועיל לאמנת אבל אין לזו לריכים לכל זה דב"כ לא פליגי אלא אם
שטר כת לשולית בשפרו מיד יורשי הלוה אז שייך מעלקת שבין שנתים שם,
לשוקי להמזיק שם שכיחו כתו בב"ד ומשתייע ו משם שלוה המעות
בעלמו קודם מותו שעשתין לותו דליכ' מאן דפליג שפות נתאן בלא שבועה.
ולינא לעיל דמשעה שעשתר כבר נפטו ככפי קני יתני ואין לו שייעה על
מותו שעשון של יורשים דז"א שייך בב"ד לתרוצ' הוא קודם קודם מותו
שעשת"ם שבידו של שעשון שהוא פרוע והעשין את שעשון מכל מה שיעמד
וסודם נחלו שלחו מניא לבעלו רק משעה שעשון בב"ד, ולוגא' למ"ש העור
ריש פי' ק"א ושאר פוסקים וגם בפ"י ס"ע דנוכין מן פיורשים לפ מלוה
ע"פ כשהודה נחלו ומל"ם שיחזיק שעשון בשה שבידו עד"י הודחתי כלין
דנדול כח השחזיק מכח השוליה וכת"ם הרמ"ם בפ"ק דב"ע נגי ע"ח שעשיע
פומר מעשתים ע"ם . **ואינו** דומה כלל לפילו כשוכלת לדון לפ"ם שהרבי
פי' י"ל דכל שניהם לשוחפות לחזק בכספיו לשאר מותו כפי רחות עיניהם
דלילו כלל דכבר נפלו ככפי קני יתני כו' דהתם שאני לזה לוח כלום מפיים
בשעה שיש לו רשות ובלעצה של מוצו ולשאר מיתו כבר נפלו ככפי קני יתני
ומשל"כ בב"ד בלוח שעוחק עיניהם שומתי נתאן בכל שאר לו יאמר לן על
קנגם לן על שאר דברים דהרי הוא כילו סידם שבשאר שניית בילפה שלו
הוא רק חפפת בשלמא וכת"ם בגמר' דמזקת בפלוגתא דרבא ורב יוסף בשלי
קנ נגיי בשלי שטרח מפפת בשלמ' הוא דלא גרע מצה דכתב ריי"ו כ"ו מ"ל
בשם הפפרשים דשם נמלא כתיב בפקפו שטר יש לי על פלוני הוא פרוע ולא
גרע הלומר בפיו מלוו מלאו כתוב בפקפו ולא גרע כלי מצה דכתב הרמ"ם
בתשובה כלל ס"ם דלחון נפטר ונמלא בלאמר מפטרותיו שטר זה פרוע או
שפטרתי כך עושים כמו שכתוב בשובר ומב"ם בל"ד ולפ שרבו הפירושים
בתשובת הרמ"ם סגי, סרב בשל ע"ם והרב בשל מ"ם והב"ח ושאר מחרונים
מבל בל"ד לין לזו לריכין לכל זה בשטר שהודה בפיו שלוח ממלוה כתוב לפי
כל סלשון .

וראיה ברורה למ"ל מהא דכתב בשה"ת שטר כ"ג בשם הר"י כרלוני וכן
סרמב"ן בתשובה, סי' פ"ם בשלוח שטוליח ס"ת מקויים ופופן הלוח
שהוא פרוע והשלוח לומר לינו יודע דהכריע שם להשלוח לריך להמזיר לו
שטרו ולין עליו שלא מרם כו' וכן סבריע השה"ת ס' כ"ע וב"ם בל"ד וגם
מבואר בפרק גם בשום הלימר לבנו בשעת מיתתו שטר לחד לין שטרותי
פרוע הרי הן לכן פרוטים משפק ומב"ם בל"ד שלומר בפירוש בשעת מיתתו
השטר בידו של פלוני שקנלתי עליו והרי הוא פרוע מקלתו והוא מתנין לשם
שהוא נתאן ולין פיורשים יכולין להוציא מידם דהנה בשטר בלא לאמנת
מחוינים היורשים ליפטר תחלה כמ"ש בפרק כל פיכתבים ובסור סי' ק"מ
וכן סריב"ם וסרא"ש וכל"ד שהשוחק מקויימת בעדים שהודה בחלו שעשטר
שבידו של שעשון הוא מפשת ולין יכנו פיורשים בזה ועל זה נאמר כמ"ש בפ'
סריבית בני הכוא דוקא דיתני לתלבי לזלו דיוקי ליזלו כתר שיבקיעו וכת"ם
בשרכין פרק שום סיתומים לאמר רב מרים לא סוי מזקיקת לכבי דיתני
כיון דשמנית נאמ לאמר הוא חברין מעשים דרב יתני לתלבי לזלו דיוקו
ליזלו כתר שבקיעו מכלן ולינ מזקיקת וכבר כתרין בזה סרא"ש בשחובה
כלל פ"ו סימן ב' לתם דשמיין ליתרם כל מלי דמי מבואר בשהוחן לשעשון לבל מ"מ
מילתא דלא שכיח לא שמיין ליתמי וכמבואר בשאר שבית בני שטר כיש
היוצא של סיתומים ומשים שם סרא"ם וז"ל לא לזא מלוה לניימים נדון דין נדק
ולחקור ולדרוש ולשולית הדין לאמתו כמו נדין של מה לאמ לאמר דיתני לתלבי
דלאו דיקו כו', וגם שפפוטרופים של סיתומים לאשר לעשון ליתומים דבר
שנראה לו שהוא שקר כו' ע"ם ושם מיירי שפיעו להוציא מן סיתומים וכת"ם
שמין מחזיקין בטעות שקר כדי לבוא בשקיפין שטר סיתום ולשטיל שבועה
בשם של מי שאינו מחויב שבועה וכמו שהוכחנו ע"פ לדברי הפוסקים וגם
מנוף הלוחה ושטר זכיות שבמוחרים בשטר השוחפות שבוחה שי פשיר בלא
שבועה. ואין לומר שיתבטל האמנות של השוחף שי כשטר שלפי לדברי
השפוטרופוס שפומן עליו שבחלה לאמר לו שיתן ליד לרוכן שוחפו שרך
שך תשבה מלות נרו"ם וחל"ב לאמר שם שיתן לרוכן היה לוה וק"ב
נרו"ם ול"ב קופר את דבריו סרמשונים ולאמר שבכור זה יבטל הלמנות
שלו ולומר למקרי כפרן .

אבל ז"ל לו יפל כדברי השפוטרופוס אין זה מקרי כפרן דהלא מבואר
בשוסקים רמשונים ומחרונים דלא מקרי כפרן אלא כפר בב"ד
ומל"ב שבמיאומו סריים וכמ"ם סריב"ם וסרא"ם של הם לאמרי בפרק קבצ
דמציעא מ"ר בב"ח מרי"ו שלומר לחבירו מה לי בידך והלה לומר אין לך בידי
כלום ושבדים מעידים לומו שיש לו וחזר ואמר פרעתי הוחזק כפרן וכאבו
סריב"ם וסרא"ם שם לאיירי בב"ד וב"ב סרמב"ם ובשה"ת שבר י"ל ושאר
פוסקים ועיין בשה"ת סי' ע"ג וגם יש עוד הוחזק כפרן שהחזיק לאבירו
בפני עדים ואמר אתם עדים וכפר כו' ויש חילוק בין אם בשבה כפרן בפתם
עידי לו ע"י ב"ד לעיין אם שטל שלא בב"ד ושלא בעדים כ"ע מודים לגא מקרי
כפרן .

ואף שבתב הריב"ם בשם הר' יונה לחפיל כפר חון בב"ד לינו יכול אא"כ
לומר פרעתי לאיירי בב"ב בהכחישו עדים ועיין בשה"ת ס"ה מהרי"ם
סימן ל"ו מ"ם בזה אבל מ"ם מלילה לחזוק מהשבת פינוי על הר' יוסף
שיאמר שאקרי כפרן בינו לבין עלמו וגם הר' קלונימוס בחבו בשה"ת
בי ס"א שאמנם כפרן ע"י עדים ומב"ם בל"ד שבשוחף פיפטר בתן לו בשעת
על כל שאר יאמר כי הוא זה שאר בינל מתוך השוחפות וכבר כתב ס"ם מהרי"ם

מהריק"ו בשרשיו סימן ס"ה אף דאין אדם נאמן נומר סעיתי אפילו בשיש לו מנו אבל בתשבונות שכתב על פנקסו נאמן לומר שטעה דהיינו משום דודאי מדקדק אדם היטב קודם שיודה שישלם לחבירו אבל כאן דסמך אהימנותי' דידיה שהאמין אותו השותף הנפטר ולא כלתה האמנות שלו כשיתברר לו אף אחר שנה שטעה שנתן לשותפו יותר מזה כי שר של שכחה שכיח וכמ"ש ס"ה הרשב"א בתשו' סביא ה"ס ב"י בספרו הארוך סוף סימן פ"ס במי שתובע חבירו בב"ד ואמר הלה איני יודע וחייבוהו ואחר כך אמר נזכרתי שפרעתי וכתב על זה הרשב"א אעפ"י שאמר מתחלה איני יודע שר של שכחה שכיח כו' ע"ש ומכ"ש בנ"ד דאין לו לדקדק כ"כ מאחר שיש לו נאמנות ולא מרע נאמנות שלו ולא הורע חזקתו כלל .

וגדולה מזו כתב הרב בעל דברי ריבות בתשו' סימן קס"ה בראובן שהאמין ללוי שותפו שיהיה נאמן בכל אשר יאמר ואח"כ קלקל מעשיו שעשה שנים אחר פטירת שותפו לא היה יכול להביאו לידי חשבון והתרה בו בפני הקהל ועדים ולא שת לבו לזה ואפ"ה פסק דלא איתרע הנאמנות שלו ומכ"ש בנ"ד ואף שהרשד"ם בח"מ סימן שמ"ם כתב דאיתרע הנאמנות שלו היינו לפי שהם קלקל השותף את מעשיו אחר פטירת המנוח זה שני שנים וכמה פירות טרחו וכמה יגיעות יגעו ולא היו יכולין להביאו לידי שום חשבון וג"כ התרו בו בפני פרנסי העדה ובזה ניחא דאמרינן דאיתרע נאמנות שלו.

תלע"ד להביא ראיה לנדון של הרשד"ם ולדעות לאה דאמרינן בגמ' דהמפקיד בסוגיא דשילם ולא רצה לישבע לאי משלם לבעל הפקדון ובגמ' אמרינן לא שילם שילם ממש אלא כיון שאמר הריני משלם מקני כפלא ומבעיא ליה בגמ' אמר הריני משלם וחזר ואמר איני משלם ומסיים שם עד דאסרותי לבי דינא כו' ובזה לא מקני כפילא וה"ה בנדון של הרשד"ם דלאומדן דעתיה דמאחר דהסריחו אותו לב"ד ולא שת לבו לזה אחר כל הסירחות בודאי איתרע הנאמנות שלו והדעתא דהכי לא האמינו ומשא"כ בנ"ד דאדרבה ברצונם הטוב קיבלו הפשרניכ לפשר אותם לטובת היתום וכמ"ש לעיל והיה אהבה וחיבה ביניהם וא"כ אף לפי דברי האפוטרופום שהראה לבם חשבון בפעם שנית לא כמו בראשונה בנ"ד עבידי אינשי דטעי וכמ"ש בשם מהריק"ו הנז' ובפרט בחשבונות שבפנקסו דאין זה אלא עלת המסיתים שהסיתו שיבואו לידי קטטה והפרשות. ואין אנו צריכין לפלפל בדברי הפוסקים בסוגיא דפ"ק דגיטין גבי הנהו גינאי דעבדי חושבנא בהדי הדדי כו' לבסוף עביד חושבנא כו' דאינו נאמן כו' וגם אם נאמן לומר טעיתי בשגו דפרעתי דאינו ענין כלל לנ"ד כי בנ"ד יש לו נאמנות מידי נדרים על כל אשר יאמר והשותף החי הוא המוחזק וטוען ברי והאפוטרופסים באים להוציא בטענת שמא ואינן יכולין למרע הנאמנות שלו על שהוסיף מאתים ועשרים גרו"ש בחשבון השני לפי דבריהם כי יכול להוסיף כהנה וכהנה אחר שיתברר לו בזכרונו במה שלקח שותפו הנפטר מתוך השותפות כי לא לזה דוקא שיהיה נאמן במה שכתבו בפנקס רק על כל אשר יאמר בעל פה מה שקיבל מתוך השותפות ואפשר שלא נרשם בפנקס והנאמנות שלו מ"מ קיים . ואף אם נאמר דבנ"ד יש איזה ספיקא דדינא אם קיים הנאמנות ואינו צריך שבועה או הנאמנות בטל וצריך שבועה הנה מבואר בהרא"ש פרק הכותב גבי פלונתי' המושיב את אשתו חנונית הרי"ף פסק כת"ק ור"ח כר"ש וכתב הרא"ש דכיון דהיכא פלוגתא דרבוותי' לא מפדינן עובדא לחייבו שבועה וכן איתא בסמ"ס סי' ל"ז ובתשובת ה"ה מהרי"ט ח"א סי' קנ"א ובתשובת הר"י הלוי סי' ג' ובשאר פוסקים וא"כ ה"ס בנ"ד . **וראיתי** לאכם א' שרצה לבטל האמנות של השותף החי ולומר דאף שהאמין להשותף החי על כל אשר יאמר שהוא קיבל כי אף דנאמנות מפורש מהני לגבי יורשים מ"מ שאני התם דידיע אמאי הימניה דהיינו שיעור הסכום הכתוב בשטר ומשא"כ כאן דלא פריש דהא ודאי אנו היה בא לסלק ליתום בלא כלום באומרו שהכל נתן לו לא היו שומעין לו דהא ודאי מידי שייריה שכן איתיה במשמע הלשון והא לא פירש אלא דשבקיה למה שיאמר בההוא שעתא דנפלי נכסי קמי יתמי ובכן לאו כל כמיניה כו' עכ"ל ואני אומר נשתקע הדבר ולא נאמר שהרי כתבנו לעיל במחלוקת שבין הרב אדרב"י ז"ל והרשד"ם בראובן שלוה לפני מותו והאמין לשותפו בכל אשר יאמר שסובר הרב אדרב"י שהנאמנות כולו קיים אף אחר כל הריעותות הנמצאים בנאמנות הנז' באשר שלא נהג עצמו כשורה וכמבואר בתשובת הרב אדרב"י הנז' ואעפ"כ החזיק שם מהרי"א בתשובה הנז' את הנאמנות ואע"פ שלא פירש קודם מותו על מה האמין אותו וא"כ נאמר ג"כ שהנאמנות בטל מאחר שלא פירש על מה האמין אותו ומאז נפלו זוזי קמי יתמי והנאמנות שלו בטל אלא ודאי נשתקע הדבר ולא נאמר ואף שהרב מהרשד"ם חולק שם על זה בנדון הנז' היינו בשביל שהוא בעצמו הורע כחו בהנאמנות שלו באשר שלא שת לבו לגזרת הפרנסי' זולת שאר ריעותי' אבל לא כתב הרשד"ם מזה כלום שיתבטל הנאמנות שלו עבור שלא פירש בחייו על איזה סך האמין אותו ואח"כ נפלי נכסי קמי יתמי אלא ודאי דאין לחלק בזה כלל . **ומה** שרצה להביא ראיה ממה דכתב המרדכי פי"כ לרבמ"ה כל שמינה אפוט' לחלוק בנכסיו לאחר מותו דאין בדבריו כלום דמיד שמת נפלו נכסי קמי יתמי כו' אינו ענין לנ"ד וכמ"ש לעיל וכן מבואר בהדיא בתשובת מהרי"ט ח"א סי' ס' דף ע"א ע"ג ע"ש בשאלה שנתן נאמנות לאחד ועתה שאל השואל אי הוי שיעבוד במה שמשעבד עצמו בדבר שאין לו קצבה כו' ופסק שאף לדברי הרמב"ם שאין חיוב אל על דבר שאינו קצוב מ"מ מתוייב לשלם מאחר שהאמינו על כל אשר יאמר דהרמב"ם ורבותיו סברי דכל דבר שאינו קצוב לא סמכא דעתיה ולא גמר ויהיב אבל הכא אין כאן לא מתנה ולא מחילה אלא שסמך על אמונתו של זה ואם סעל הרי זה גזל בידו ולענין נאמנות מהני אפילו בדבר שאינו קצוב דהא הימניה מה לי מעט מה לי הרבה דמאן דחשיד אאלפא זוזי חשיד

פה

Digitized by Google

אחד ומסתמא אנו היה חושדו על פי"א לא היה מאמינו כו' ע"ש חס מבואר בהדיא כמו שכתבנו ודלא כסברת החכם הנז' ושם איירי בנאמנות להוציא ומכ"ש בנ"ד שהוא להחזיק .

כל זה כתבנו ע"פ השאלה שסידר השואל שביטול הפשר הוא טובת היתום. **אמנם** באשר שגלוי וידוע לכל בני הק"ק יצ"ו שהפשר הנז' הוא טובת היתום ואלמלא לא נכתב ראוי הוא להכתב ואפס קצהו כתבנו בתוך הפסק באשר שכל עסקי השותפות שלהם היה בהלואה בריבית בהקפה לאו"ה וכהפס מפוזר ומפורד בין העמים בסכנת דרכים זולת שאר סכנות וכבר כתב המ"ע שאין שולחין מעולין או סחורה של יתומים במקום שיש סכנת דרכים וספק אונס כו' ומכ"ש בנ"ד בהלואה לישמעאלים ועסק הזה הוא עלול לכמה עלילות רשע אף אחר כמה שנים ואינם יכולין לנגוש את הנושים כי פן ואולי יעלילו ברשע שיכלה הקרן עם הריבית כי כל אגב גביה בעי וכל אסראי ספק אתי ספק לא אתי ומכ"ש בחובות בין הגוים . **וגדולה** מזו כתב ה"ה הצבי"ש בתשו' ח"ב סי' ע"א דף ל"ו והביא לשון הרב תרומת הדשן דהסברא היתה נותנת דמכל מלוה של ריבית לא יתנו עם בספק אתי ספק לא אתי דכל טוות הישמעאלים להפקיע את הכל כו' ע"ש וק"ו בנו של ק"ו במעות יתומים כי הרבה אסו חז"ל שיהיה ממון היתומים בטוח ועי"ז נאמר בוליגא טבא מקרא והשותף החי קיבל עליו כל האחריות ע"פ דברי הפשרנים הן מכמה שנים שעברו והן להבא ושלימים וכן רבים המה ראו כן תמהו על אשר קיבל עליו השותף החי העול הכבד הזה ובפרט שנפטר השותף המנוח ואז יש לחוש לעידי שקרים שיעידו בעש"ג שקבל המעות הקרן וגם נתנו לו ריבית ומי יכחישם כי אין המת יכול להכחיש את החי ובהיותו בחיים איותו אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ומשא"כ לאחר מיתה . **וביותר** שבנ"ד אין מי שיטריח את עצמו עבור היתום כי שלשה אפוטרופסים מינה האחד היא אלמנתו והיא יודעת כלל בעסק משא ומתן ואבי זקינו של היתום הוא זקן וטרוד ועי"ז יכלה הקרן של היתום ואם יאמרו לשכור איזה איש מממון היתום פשיטא שיכלה ממון של היתום ובאשר ספן באמת השותף החי .

זאת תורת העולה מכל מ"ש לעיל שהפשר הנז' הוא בתוקפו ובגבורתו ובחזקתו מכמה טעמים המבוארים בפסק הזה והעיקר שאנחנו אביהם של יתומים מלאנו ראינו שהפשר הנז' הוא טובת היתום מלידי נדרים דמה שפוגם בעור משביח בבשר ומה שפוגם בנ"ל משביח בנכיי"ה ובנ"ד אף שיש ליתום קצת מניעת ריוח באשר שהקרן שלו הוא בטוח ואינו מונח על קרן הצבי ובוליגא טבא מקרא זולת האחריות אשר מקבל עליו שותף החי אשר עד הנה היה לו היזק לאלפי' מחמת האחריות הנז' וזהו טובת היתום בודאי בלי שום ספק ואודות הנאמנות שלו כבר כתבנו די והותר והוכחנו מדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים הנז' וגם מתוך דברי שטר השותפות והצואה שהנאמנות המבואר שם פירושו בלא שבועה ואינו הוחזק כפרן כלל ולא הורע הנאמנות שלו כלום . **אך** באשר שכבר כתב הרמב"ם ז"ל גבי אפוט' שמינהו ב"ד שאע"פ שאינו צריך ליתן חשבון מ"מ צריך לדקדק ולהזהר הרבה מאביהם של היתומים שהוא רוכב ערבות וה"ה בנ"ד ובפרט שאנו מוזהרים ועומדים מפי רועה נאמן שאמר והייתם נקיים מה' ומישראל בכן גזרנו על השותף החי שיעשה נקיות שלו בפני האפוטרופסים או בפני הב"ד וישבע שהחשבון הסך אשר מסר ליד האפוטרופום שאותו החשבון הוא חוב גמור ואמיתי מהסקבלות אשר קיבל המנוח ראובן הנז' ואותו הסך לא נחשב בשום חשבון רק שצריך לנכות זה הסך מעסק השותפות החדש אשר נעש' ביניהם ואז יהיה נקי מה' ומישראל ואין להרהר אחריו ואף שמן הדין אינו מגיע לו שום שבועה וכמו שהארכנו בזה ואינו יכול לגלגל עליו שום גלגול שבועה מן העסקים הקודמים מכמה טעמים כי המדקדק בשטר שותפות שלהם ימצא מבואר נגלה שפטרו מן הגלגולים וזולת זה אין לגלגל עליו בשבועה הזאת . **ודומה** למ"ש בגמ' פ' כל הנשבעים א"ר הונא לכל מגלגלים חוץ משכיר שאין מגלגלין וכתבו התוספות שם ד"ה לכל מגלגלין חוץ כו' פי' ריצב"א כו' דדוקא נקט שכיר משום דשבועתו אינו אלא להפיס דעתו לא מייבוהו כ"כ שיכול לגלגל עליו כו' ע"ש וא"כ ה"ה בנ"ד דשבועה הזאת אינו אלא לעשות נקיות שיהיה נקי מה' ומישראל שלא מן הדין ועיין עוד מזה בת"ס סי' שכ"ז גבי הא דאין מגלגלין על מי שנהפכה עליו שבועה וא"כ מכל הלין טעמים פשוט הוא שאין לגלגל עליו בשבועה זו ופטורים ומסולקים הם זה מזה מחמת עסק השותפות ויקיים כל א' מהצדדים מה שמבואר בגזרת הפשרנים אשר ביד כל אחד ואחד ויהיו האפוטרופסים יחד באהבה ושלום וריעות לטובת היתום ואז יהיה משכורתה כפולה מאבי היתומים הוא האל הרוכב בערבות כ"ד פי המדבר בצדק ובמשפט תפדה ציון וירושלים

הכי עפר **ואפרים** מבית אהרן מווילנא :

שאלה קלד

נשאלתי לחוות את דעתי הקלושה במ"ש התוס' ריש פ' כה"ג דסנהדרין וז"ל כ"ג דן פשיטא כלומר למה לי למיתני דן כו' . הנה יש לדקדק מה בא ללמדינו דהא פשיטא דשמעתתא הכי הוא וי"ל משום דלפום ריהטא דשמעתתא איכא למידק אמאי לא פריך מדן ודנין אלא מדן לאודיה משמע דהמקשן היה יודע דדנין אותו איצטריך ליה ואפ"ה היה קשה לו למה לי למיתני דן דלא מסתבר ליה לתרץ דתנא רישא דן אגב סיפא דדנין וא"כ היה קשה מאד מה מידם לו התרצן דנין אתו איצטריכי' ליה ועוד היה קשה מאי פריך תו הא נמי פשיטא הלא המקשן מתחלת דבריו דלא פריך מדנין משמע דהוי ס"ל דדנין איצטריך ומכח אלו קושיות הייגו מפרשים כוונת הסוגיא דהכין הוא דקמפרש פי' דמתני' ולאו קושיא הוא וה"ק כ"ג דן פשיטא ודנין אותו איצטריכא

אילטריכא ליה ופריך הא נמי פשיטא ולאפוקי פי' זה כתבו התוספות דלאו פי' דמתני' הוא אלא קושיא היא כלומר למה ליה למיתני דן ומשני דנין איצטריכא לי' וטעמייהו דאין לשנות פי' הסוגיא כדכתבתי לעיל משום קושיא דדייקינן דלא פריך מדן ודנין דהכין הוא אורחא דתלמודא למידק חדא בחדא וכתבו עוד ופריך הא נמי פשיטא כלומר כיון דפשיטא ליה דדן כו' כוונתם דלא נימא דעיקר קושיות הגמ' הוא. משום דה"ל למיתני כ"ג דנין אותו ודן דאי הוי תנא הכי לא היה במתני' קושיא פשיטא אלא בסיפ' דתנא דן והיינו מתרלים דדנין אותו ברישא אצטריך ליה ותנא סיפא אגב רישא אבל השתא דתנא דן ודנין אותו יש ב' קושיות על פשיטא א' ברישא ל"ל למיתני דן ואי אמרת דסיפ' דדנין אותו אילטריך ליה הא נמי פשיטא דדנין אותו ולאפוקי פי' זה כתבו דכוונת המקשן לומר דכיון דפשיט' לי' מסבר' דדן פשיטא נמי דדנין ורישא וסיפא לא אילטריכא כלל דמסבר' ידעינן דדן ודנין אותו. **וכתבו** עוד ולא משני דסד"א דאין דנין אותו ומתוך שאין דנין אותו הוא נמי אינו דן כוונתם מבוארת דלישני דאי מסבר' הייתי אומרי' נאידך גיסא דאין דנין אותו ומתוך שאין דנין אותו הוא אינו דן ודחו התוס' סבר' זו משום דאכתי הי' לו להקשות ליתני דן לבד אלא ודאי מדנקיט התנא תרתי דן ודנין אותו ע"כ סברא זו ליתא והסברי' אמיתית הוא דדן ודנין אותו וזהו כוונת התוס'. **ונוראות** נפלאתי איך דחו ולא משני כו' משום דאכתי הוי פריך ליתני דן לבד אטו כפי' עדיף ליה נומר דטולא בבא היא פשיט' דן ודנין וקתני לה איידי דסיפא דמלך משום דסד"א דאין דנין אותו ומתוך שאין דנין אותו הוא אינו דן ולא היה קשה ליה אלא אי' בבא דדנין אותו בלבד שהיא פשיטא דנלמד מהטוקא דרישא דדן הא ודאי דברים הללו קשים לשומעם.

וראיתי בתשובת ה"ה מהרש"ך ח"א דף פ"ב ע"ג שהקשה במה שכתבו התוס' ולא משני דסד"א כו' דירא' מדבריהם דמסבר' זו אמרינן דלא דן ולא דנין אותו וזהו הפך תי' הגמ' דמשני איידי דבעי למיתני מלך לא דן ולא דנין עכ"ל ע"ש ואני שמעתי ולא אבין דודאי הכין הוא דקושטא דמילת' דהוא הפך תי' הגמ' וזהו כוונת התוס' לומר דהא דלא משני הגמ' הפך ממה שתירץ דתני דן ודנין איידי דמלך משום דהיה קשה לי לאותו תירוץ דליתני דן לחודיה. **ומה** שנלע"ד נכון דכוונת התוס' שכתבו ולא משני דסד"א כו' כוונתם לומר דאי קשה לך דלישני דמסבר' היינו אומרים דאין דנין אותו ומתוך שאין דנין אינו דן וא"כ אילטריכו שפיר למיתני דן ודנין הא ודאי ליתא דלא שני הכי בגמ' משום דאכתי הוי קשי' דליתני כ"ג דן בלבד ואלוקת ודנין אותו דכ"ג תו לא צריך :גם אלוקת מלך לא דן ולא דנין אותו כולה היא מיותרת דפשיט' היא מסבר' דאין דנין ומתוך שאין דנין אותו אינו דן אלא ודאי ע"כ הוצרך לתרץ ולומר דתני לה איידי דמלך משום דהסבר' הוי איפכי כיון דפשיט' לן דדן פשיטא נמי דדנין וגבי מלך אילטריך ללמדינו דלא דן ולא דנין הפך הסבר' והכלל העולה דלפי תירוץ הגמ' הבבי' דכ"ג דן ודנין אגב סיפא דמלך היא שנויה והוו שקולים דתנא שתים דן ודנין דלא אילטריכו אגב שתים דמלך דאילטריכו נומר לא דן ולא דנין הפך הסבר' אבל אי הוי משני למימר התוס' דסד"א דאין דנין בחלוקה א' דכ"ג דן הוי הגי ושלשה חלוקות הנשארים דהיינו[דנין] דכ"ג ודן ודנין דמלך הו"ל משנה שאינה צריכה ותלאה אגב חדא לא תני תנא. **כתבו** עוד ומיהו קשה גבי מלך ליתני לא דנין וידעינן שפיר דאינו דן כו' כוונתם מבוארת דקשיא להו לפי מ"ש דהא דלא משני דסד"א כו' משום דאכתי הוי פריך ליתני דן לבד כו' מהאי טעמא נמי קשה גבי מלך דליתני לא דנין אותו וממילא ידעינן דאינו דן וא"כ חזר הדין שהם ג' בבות יתירות אגב חדא שהם דן ודנין דכ"ג הלא ולא דן דמלך ותירלו דלא דמי דודאי גבי כהן דכיון דבראשית דבריו דקתני דן שמעינן דדנין אותו וגם שמעינן דמלך לא דן ולא דנין הותו הוא קשה מלד דליתני תלת בבי דלא צריכי כיון דכבר הם פשוטים מלשון התנא וגם מן הסברא נמאי אילטריכי אבל אי אמרת דהסבר' הוא דדן ודנין תנא רישא דכהן אגב מלך ובמלך עלמו תנא לא דן תחלה ואח"כ תני דלא דנין אותו דאינו נשמע מחלוקת לא דן דהא איפשר דהוא אינו דן אבל דנין אותו.

וראיתי עוד לה"ה מהרש"ך שהקשה במ"ש התוס' ומיהו קשה גבי מלך ליתני לא דנין כו' דהיה להם להקשות גבי מלך דליתני לא דן בלבד ושמעינן דאין דנין אותו וכמ"ש התוס' גבי כהן לעיל ובזה אין מקום לתירוץ התוס' הנז' ואני שמעתי ולא אבין דודאי גבי מלך אי הוי תני לא דן בלבד לא הוי שמעינן דאין דנין אותו דה"א דטעמ' דאינו דן משום דלא תפנה על רב וכמ"ש לקמן בגמ' וא"כ הו"א דאינו דן אבל דנין ומשא"כ גבי כהן כיון דתני דן שמעינן דדנין אותו וזהו פשוט. **ומ"ש** עוד התוס' ועוד אגב דתני' כ"ג דן ודנין כו' הקשה ה"ה מהרש"ך דבגמ' משני דכ"ג הוא איידי דמלך ונראה דתי' זה של התוספות הוא לתירוץ השני של הגמ' ולא קשיא מידי. **כתבו** עוד והא דלא שקיל וטרי בתלמודי' הכי משום דהא פשיט' דתני בסיפא אגב רישא ואין לדקדק דהא כתבו לעיל איפכי וז"ל דאכתי הוה פריך ליתני דן לבד ומינה ידעינן דדנין אותו והלא פשיט' דתני סיפא אגב רישא משום דלעיל כוונתם להקשות דתלת בבי דסיפ' הוי יתירא ותלת בבי אגב חדא לא תני תנא כמ"ש לעיל אבל הכא התוס' קיימי לתירוץ שני של הגמ' דריש' דדן ודנין אילטריך וכיון דהך אילטריך תנא גבי מלך לא דן חדא יתירא אגב כ"ג דתני דן ואגב דתני דנין תני נמי מעידין כו' כתבו עוד כך פי' הר"י הריו"ם ובחנם דחק לדקדק כך דודאי בין גבי מלך בין גבי כ"ג אי יש חדוש כו' וא"ת אי הכי לישני בגמ' דאילטריך למיתני כ"ג דן משום דאין דנין ומתוך שאין דנין אינו דן וכיון דאילטריך למיתני כ"ג דן תני דנין ואמאי משני איידי דבעי למיתני מלך ותו דגבי מלך נמי איכי למיפרך דליתני אין דנין כך הקשה מהרש"ך ז"ל. **ואני** שמעתי ולא אבין דודאי

קושיא זו הרגישו בה התוס' בסוף דבריהם שכתבו ואפ"ה אין להקשות אמאי לא משני דמשום הכי תני דן ודנין אותו דאדרבה לאידך גיסא אי לא הוי תני שום דבר בכ"ג ה"א דמסבר' דן ודנין. איברא דאיכי לאתמוהי דלא משני מידי במ"ש דאדרבה לאידך גיסא אי לא הוי תני שום דבר בכ"ג דהו"א מסבר' דן ודנין אותו והלא סברות שקולות הן דאפשר לומר כיון דדן דנין ואפשר לומר כיון דאין דנין אותו אינו דן וא"כ הדרא קושי' דשפיר אילטריך ליה למיתני כ"ג דן ואמאי משני דתני גבי כ"ג איידי דמלך ולכן דברי הר"י הריו"ם נראין יותר דהא דלא משני הכי משום דהיה קשה ליתני כ"ג דן בלבד וכמ"ש לעיל. **ומה** שנראה דהתוס' חולקים עם הר"י הריו"ם במלת' דהסברי התוס' סוברים דיותר סברי' הוא לומר כיון דדן דנין אותו' מלומר כיון דאין דנין דן דליסתפש אינש בכסא דמוקרי' ולבתר ליתבר והר"י הריו"ם ס"ל דמסבר' מבחוץ אין להכריח דטפי עדיף לומר דן ודנין אלא מסבר' מבחוץ הדבר שקול דיש פנים לכאן ולכאן והיינו דפריך המקשה הא נמי פשיט' כלומר כיון דפשיט' לן דדן פשיט' לן דדנין כלומר דיש סברי' לומר כן וכיון שכן היכי אמרת דדנין אילטריכא ליה והלא דן תלויה בדנין ומדברי התרלן משמע דהיינו יכולין לומר דדן ואינו דנין אותו וזה א"א אלא אם נאמר דן ודנין אותו ואם נאמר אין דנין אותו נאמר דאינו דן והנלע"ד כתבתי:

שאלה קלה

נשאלתי לבאר לשון הרא"ש פי' הגוזל קמא עלה ל"ט ע"ב דין י"ד א"ר אשי ל"ש אלא שנתן נחרש שידה תיבה ומגדל כו' עד וכתב רב אלפס ז"ל ומסיק רבא דכ"ע אין אומן קונה בשבח כלי כו' עד ומיהו לאו ראיה היא דאיכי למימר דפליגי בישנה לשכירות מתחלה ועד סוף עכ"ל. **הנה** דברי הרא"ש צריכין ביאור כי לכאורה דבריו תמוהים שכתב ומיהו לאו ראיה דאיכי למימר דפליגי בישנה לשכירות כו' הלא מ"מ ראייתו ראיה חזקה היא דמ"מ מוכרח לומר דאין אומן קונה כו' דאף אם פליגי בישנה לשכירות כו' וא"כ יסברו חכמים דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף ואם היה סובר דאומן קונה בשבח כלי וא"כ אין כאן הלואה והיתה מקודשת ולמה סברי חכמים דאינה מקודשת וקושיא זו מקשה נ"כ בס' יש"ש פ' הגוזל קמא דין כ"א ע"ש.

תשובה

נלע"ד ליישב דלק"מ וס"פ מ"ש ומיכו לאו ראיה ר"ל שדוחה ראיתו שהכריח דממ"נ מוכרח או שיסברו כ"ע דאין אומן קונה או שיסברו חכמים דאין אומן קונה וע"ז כתב ומיהו לאו ראיה דאיכי למימר דפליגי בישנה לשכירות כו' ר"ל דלמא לעולם דכ"ע סברי דאומן קונה בשבח כלי ומה שקשה דלמה סברי חכמים דאינה מקודשת די"ל דפליגי בישנה לשכירות מתחלה וע"ס ר"ל לעולם באומן קבלן י"ל דקונה בשבח כלי משא"כ בשכיר יום אינו קונה בשבח כלי וכאן איירי בשכיר ואינו קבלן וא"כ לא קנה הכלי וישנה לשכירות מתחלה ועד סוף וא"כ הוי הלואה לכן אינה מקודשת ודברים אלו מוכרחים קצת מדברי רש"י פ' האיש מקדש דף מ"ח ע"ב ד"ה ואבע"א דכ"ע ישנה לשכירות כו' עד כלומר הכא בשלא התנה להיות שכיר יום אלא קבלן ובאומן קבלן קיימא בשבח כלי וזהו דעת הרא"ש ותמיה רבה על דברי הרב בעל יש"ש שלא ראה דברי רש"י וחולק על דעת הרא"ש במ"ש ומיהו לאו ראיה כו'. ושמעתי שבס' מעדני מלך מתרץ דברי הרא"ש בדרך הנז' ושמחתי שכוונתי לדעת הגדול אמנם לא ראיתי ס' הנז'. ומה שקשה קצת לפי מה שכתבתי דבישנה לשכירות קמיפלגי ואומן קונה כו' א"כ למה אמר בסוגי' דהגוזל דכ"ע אין אומן קונה ופליגי בישנה לשכירות נימא דכ"ע אומן קונה וכמ"ש לעיל די"ל דהיה קשה נימא מסייע לרב אסי והו"ק. **גם** לדעת הרש"ל נלע"ד דהוקשה לו על הרא"ש שזה הפי' אינו סובל בדבריו במ"ש ומיהו לאו ראיה דאיכי למימר דפליגי בישנה לשכירות כו' דא"כ קשה היאך כתב הרא"ש מתחלה וכ"ל דאין ראיה משם דה"ל אמר רבא כו' וכן נמי אי סברי אומן קונה בשבח כלי כו' הוי מקודשת לכ"ע עכ"ל דהלא הרא"ש יכול לדחות סברא זו דאף אי סברי כ"ע דאק"ב כלי מ"מ איכא למימר [דפליגי] בישנה לשכירות מתחלה וע"ס וכמו שדחה הרא"ש בסופו במ"ש וכ"ל להביא ראיה דאי פליגי כו' ע"ש וזהו כוונת רש"ל ביש"ש דהלא ראיה חזקה היא ואין לומר כמ"ש דהיינו כמו שדחה הרא"ש וסבר כדעת רש"י בקידושין דפליגי בישני' לשכירות כו' דא"כ קשה היאך כתב הרא"ש מתחלה וכ"ל דאין ראיה משם כו' וכן נמי אי סברי אומן קונה בשבח כלי הוי מקודשת לכ"ע כו' כ"ל להרא"ש לדחות כמו שדחה בסוף די"ל דפליגי בישנה לשכירות וכאן לא איירי בקבלנות אלא מוכרח דלא סבר הרא"ש כדעת רש"י בקידושין לכן מקשה רש"ל דלפ"ז ראיתו ראיה חזקה כמ"ש הרא"ש כ"ל להביא ראיה ממ"נ כו' ואין ראיתו כלום במ"ש דפליגי בישני' לשכירות כו' (ועיין בחידושי רש"א פ' האיש מקדש מה שמקשה בזה על הרא"ש בקידושין ותמיה לי עליו שאינו מזכיר כלום מ"ש הרא"ש בב"ק). **ובאמת** יש ליישב דעת הרא"ש שאינו קשה כלום קושית רש"ל ביש"ש שמתחלה כתב הרא"ש וכ"ל דאין ראיה משם כו' וכן נמי אי סברי אומן ק"ב כלי לפי שדעת רש"י בקדושין אינו מוכרח דגבי שכיר יום לא אמרינן אקב"כ די"ל דגם גבי שכיר יום אמרינן אק"ב כלי וז"ל הכי קמדחי ליה כו' וזהו שכתב הרא"ש וכ"ל דאין ראיה משם כו' וכן נמי אי סברי אקב"כ הוי מקודשת לכ"ע מאי אמרת דפליגי בישני' לשכירות כו' די"ל דגם אי אמרינן דפליגי בישני' לשכירות י"ל דקנה הכלי והוי מקודשת לכ"ע וא"כ ראית הרי"ף אינו ראיה במ"ש לדחות דברי רב אסי שהוא ואמר לכ"ע אין אקב"כ וא"כ כתב הרא"ש כ"ל להביא ראיה (דדעת הרי"ף נכונים הם) דאי פליגי באומן קונה א"כ הלכה כחכמים וא"כ אף לפי סברא זו דגם גבי שכירות אמרי' אומן קונה כו' מ"מ הלכה כחכמים דאיכ' מקודש' וא"כ כתב הרא"ש ומיהו לאו ראיה דאיכי למימר דפליגי בישנה לשכירות כו' ור"ל דדעת הרי"ף הינם נכונים די"ל לדחות דפליגי בשכירות וגבי שכירות

לא אמרי לקב"ה וכדאת רש"י וכ"ש מכירי לקב"ה וזיל הכי. קמדמי ליה טי' והוכחת הרי"ף ליכא הוכחה ולו"ש סימן. **איברא** נלע"ד ליישב בדרך אחר דברי הרמ"ן הנ"ל ומדקדק מחלוק בדברי הרי"ף והתוס' והרמ"ן מה שיש לדקדק בדבריהם, דמ"ש הרי"ף ומפיק אמר רבא דכ"ש אין לומן קומה יכן כלכה, למה ליזו מוכיח הרי"ף דכלי הלכה, מכח דמסתמא הלכה כחכמים מקום שפסק בחמת ר"ת והסור לפי דעת הרמ"ן דכלי הלכה דלומן קומה כמכח כלי ועיין בטע"א פי' כ"ח וכמ"ש הרמ"ן בקידושין הנ"ל שמכיח דעת ר"ת כמחרוכה מכל דעת הרמ"ן חולק בזה על הרי"ף והרשפות ושוב דלף מה פליגי חכמים דאין לומן קומה הלכה כחכמים. **ומעתה** מבואריים דברי הרמ"ן היטב דמתחלה חולק על דברי הרי"ף מכח סברת התוספות וכתב וז"ל דאין רואים כי' היינו לפי סברת הרי"ף דמוכח דהלכה כן מכח שאמר כ"א אין לומן קומה כי' ומ"ש כתב הרמ"ן וז"ל נהכיח רואים לפי שהרמ"ן סובר דזה ל"א לומר דהלכה כר"מ רק כחכמים ור"ש מוכח דאין לומן קומה כי' ומ"ש היינו קשה דלי אפשר לחוקמי בע"א כי הוכחת הרמ"ן היינו מסוגי' דנמי רק סברי דנפשים ממ"ו, ומ"ש כתב הרמ"ן ומיהו נלו רואים ר"ל לף שהחיתי החלה סברת הרי"ף מכח דברי התוס', דהאיל ומ"ל לחוקמי' בע"א נכון מוקי דכ"ש סברי דישנה בשכירות כי' מכח דחיתי דברי הרי"ף ע"ז כתב ומיהו נלו רואים ר"ל לותה דמיה היינו רואים מדברי התוס', דאיכ' למימר דפליגי ביישנה בשכירות כי' ומ"ש נפ"ז סברת הרי"ף די"ל דהלכה כר"מ למה מוקי כ"ש למה לל מוקי דפליגי ביישנה בשכירות ו"ל דהלכה כר"מ ומ"ש מ"ם התוס', דהיינו רואים לפסק הלכה ז"ל כי היכ רואים נכוחה לפסק הלכה די"ל דפליגי ביישנה בשכירות והלכה כר"מ והנמ' מוקי כ"ש דסברי ישנה בשכירות ומ"ש מוכח דהלכה כן ופ"ז לין כלן שום דחייב על דברי הרי"ף ודברי הרי"ף נוטים לפי סברתו דהואיל ומוקי רבא דכ"ש סברי לאין לומן קומה ונמה היינו דפליגי בלומן קומה וי"ל דהלכה כר"מ ודלי דהלכה לאין לומן קומה ודו"ק והנלע"ד כתבתי:

שאלה קלו נשאלתי בגאון הרמ"ן בפ"ק דמציעא עלה ו' ע"ב וז"ל לשנוש לימא לך מקפו כהן כו' וכבי מר"י בפ' בית כור נבי מרתן כו' ומקשה מאי מייתי רבי' מרב נחמן למאר כולו למשכיר דתפיסה לא מהני בסעות ספק הא ס"ל סתם לתו מעמת דה"ל סעות ספק לא מהני תפיסה אלא מעשה קרקע מחזקת בעלים קיימת וכמ"ש הרי"ף שם דס"מ קרקעי אבל במטלטלי מהני תפיסה ומייתי לה הרמ"ן גופיה סתם בפ' השואל ואפי' לי הוו סומנין השוכר והמשכיר ברי סוא דיינ הכי כדמוכת בפ' המקבל עלה ק"י ע"א נבי הא דפריך סתם והא קיימא לן בלכתא כותיה דר"י כו' ומשני סתם במילתי דלא שכיחא בעלויי כו' ומייתי לה הרי"ף והרמ"ן סתם מומא דר"י אמר למילתי אפי' בסעות ברי דאל"כ לא סוי פריך מידי ברב כהנא ועוד מדמשני סתם מילתא דשכיח עלויי מומא דאי סוי מילתא דלא שכיח אין לומר סתם מילתא דשכיח גב דסומן ברי וכ"כ הרמ"ן גופיה שם דאם מתו העדים מפקינן מיד ממלוה אף ע"ב ע"כ התם טעמא סוא משום דקרקע בחזקת בעליה עומדת אפילו סומן ברי.

תשובה נלע"ד להמציין שפיר בדברי הרמ"ן ירוה להדברים פשוטים דמ"ש הרמ"ן דלא מהני תפיסה נבי תפסו כהן סיינו אחר שנולד הספק ואמת הכיא רואים מהא דאמר ר"י דאפי' בא בסוף החודש למשכיר וטענו סוא כמו שפירש"י בפ' השואל כיון דהקרקע בחזקת בעליה עומדת מ"ל סוי נולד הספק מתחלת החודש דמה שדר בבית אי בחזקת משכיר אבל אי סוי מטלטלין כגון שהכר פרה ממנו ובא בסוף החודש ובוי לשוכר דהספק נולד אחר שתפס הכר וליכא לתוקמי בחזקת בעליה וטענו כיון דלא טען ברי דהספק, תפס ולכך אם בא בתחלת החודש והפרה בידו אינו יכול לתפסה כיון שהתפיס, קודם שנולד הספק וליכא טענת ברי ועל כן כתב הרמ"ן בפ' השואל דברי הרי"ף דאם תפס לא מפקינן מיניה דקאי אהא אם בא בסוף החודש דהתפיסה היא אחר שנולד הספק דנבי מטלטלין לא שייך לומר בחזקת בעליה עומדת משעת תפיסה אפי' מספיק. **והא** דהקשה מעל"ת אל שהנמ' דהמקבל מוכח דאפי' בטענת ברי לא מהני תפיסה דקרקע מעמת בחזקת בעליה עומדת אף שהשתא כן הוא דהתמא דנמ' אפילו בטוען טענת ברי דהא מיכא מדיש שיכולו ויצידו כדאית, דנמ' מ"ל מסתמא נמ שבעל דבר הוא יודע האמת מ"מ נראה דאין כאן קושי' כלל דהא פשיט' סוא דהנמ' אפילו בידוע לכל שהוא שנכנס בחזקה לאכול הפירות וליכא להמלטה שום מגו כשום דמ"ל יפא מאן המלוה נמנו, ואל יתעקש המתעקש על זה כי כן מבואר בפשיטות הרי"ב ומ"ש פשוט הוא אם יקח מדם אחר מכיון שהוא מוכר לו אחר בידו דליכ' מגו פשיטא דאיכו מאן טומר שהוא לו ואינו רואה להחזיר לו (אי מתו העדים או שלכו למדינה) מאי מעיל טעמת ברי כיון שידוע לכל שאכל הפירות בחזקה ולא החזירו לו וכהא פשיטו רב כהנא מודה אלא ע"כ ל"ל דהטעם סוא כיון דהוא בא בטענה מליבי דהשתא דכתב לו שיין מתמת ושמלוה סיגו יכול לגבות דפרוש דהשתא סוא בן ומפקיע, בא לתפוס דסיגו מפקיע דפרוש דהשתא סיגו יכול לגבות דשפיר סוא מל ג' אינש וקרקע בחזקת בעליה עומדת והוי כאלו מלוה לתוך זמן שאין מוכיח ומיהו כיון דלא מפקיע לא מהני סיגו ולא מהני מגו

שאלה קלם כתב סרג סכ״י נמח״מ סי׳ קמ״נ כסם סכ״י ח״ל כתב סכ״י ומצמצ מסכת דמ״ל ציסים סמצרמר כל שנם נמקום שיוכל למחות כוי מכ״ל . סנם פייתי כי״י ופי׳ נגמ׳ כצמי דקתמר דכל שצת ושתא מחית כי׳ נצנמא סם נח סיית נח מנח כציס רמצוים ונח נצ׳ סיס לך תי׳ דדמתך סיס למחות נפוף כי׳ ס״מ תפי׳ סיס מתחלה נמקום שיוכל למחות כיון דנכפוף סוא נמקום שמינו יוכל למחות נח הוי חזקה מנח דקתה נפ״ז נם טוכל לדקדק מיכה דלם סיס מתחלס נמקום שמינו יכול ונכפוף נמקום שיכול נלא תיסוי חזקה מדסותך למימר כל שצת ושתא פי׳ תפי׳ ציס הרמצוים וטוכל נמי לומר נצנמא כדלציל . **ולענ״ד** להביא רמים ברורה מגמר׳ דכתובות פרק י״ז ס״ב דקתמר ומקמיס כגון שהחזיק ג׳ בפניו ומ׳ שנח בפניו נח הוי חזקה וכגון שברח כי׳ ס״מ תפי׳ סיס מתחלה נמקום שיכול כיון דנכפוף סוא נמקום שמינו יכול נח סוי חזקה ומינה מדקתמר כ׳ בפניו ומ׳ שנח בפניו ונח קתמר ליפכא ג׳ שנח בפניו ומ׳ שנח בפניו ס״מ נח סיס כמקום אחר סמיחום וחי״ק וסנלע״ד כתבתי :

שאלה קם נוקח שניה בדעתו בשעת נשר סמקח שקוט חפן בשביל סיס ס׳ ונח סתיה בפי׳ שלם נ׳ ירים ניקח ליס לומר ניקח סחפן בהומרו סיס ו מחרון קנח ולח שלינו מחצב לכלום וכן יורנו מוריו ורבינו לם יוכל לחזור סמקח סח נ׳ וזכרו כפול מן סכתוב .

תשובה נלע״ד הלכה ולמעשה דהמקח מחר ונרך סמוכר לקבלו לם נתן לו הלוקח מדיין כשעת ורלים זה מוכר שנילה בדעתו למפק נפ״י ומכר קרקעותיו כדלציל נגמ׳ דקידושין וכניכו סטור והמחבר נמ״ם סי׳ ר״ז ופ״ח סי״ם נכ״ד וכ״כ מרן סב״י שם מחודש ל״ח ו״ל שם מוכר שום דבר ונילה דעתו שרוצה לסולכו למקום פלוני שהוא יותר וול קודם שסוליכה יכול לחזור בו כמו מוכר נכפיו לצוות נפ״י כפי׳ סמוכר בפירות עכ״ל . **ואף** כיס לחלק דשם מיירי בזל מכל מקום דכ״ם כשהלה בדעתי מחרים ונילם בזה דעתו שלא רלה ליקח לצמו ולא רלה מחר לקבלו דחוזר סמקח ומ״ג דדיינים סנו׳ מיירי כמוכר קרקעותיו אבל לא כשהולים וכמ״ש סטור שם כשם רש״י והרב בעל סמאסף בסנ״ם ס״ג מ״מ נוקח אין חילוק בין מהלטין לקרקעות ומטלטלין נשון הב״י סנ׳ דמיירי כמהלטלי דכתב ורוצה להוליכו למקום אחר כו׳ וגם כפי׳ המוכר פירות מיירי כמקבל יין להוליך כי הן חלת שכ״ו ז״ל לא דק כזה כיון שכתב כפי׳ ר״ז לכתוב כשהם שכפי׳ המוכר מיהת דשוקח שנילה דעתו שיכול לחזור בסן כפי׳ ר״ל כסור סעם ה׳ כתב דעת הר״י דשוקח כמקבל יין בשיעבא מחמת כפי׳ המוכר לשם גילה דעתו דיכול לחזור מכל נשוקח לא מכני בניני דעת וחילק בין מוכר לשוקח שהקנו מקח נמור וכתב שם הר״מ ור״ח לא חילקו שם ושניה שם דפי׳ הרמ״ם שהכריע דעת נ׳ כזה פ״ם ונם הנ״מ פי״ז מהל׳ מכירה כתב כי׳ דכות כזה ולא הכריע ונ״ל כפי׳ ר״ז מהחיסיים לברב הב״י מזה והסכ״ע מבילו כפי׳ ר״ל בקילור לנון הסור דפי׳ ר״ז וכהילחן סטור לא הזכיר לא כפי׳ ר״ז ופי׳ ר״ל ומ״ב מפקיפא לא מהילן מחוכ ודו״ק והנלע״ד כתבתי :

שאלה קמא על מודות הספרדות שהיה בין רחובן ובצלאל כמצוער בהצוותיהם ובכן נתרלו לבי מנשים מן הסוק דלמו דיעת נמירי שיהלו להלומדים הר״ת ומם מי סדין ובכן שלנו לפי׳ שהי׳ מכם בניניו ויכה את המיה ומיה את הזהבי וזה שלא מיה מפק ככרוכיא נמה תנים נספק נלא מצפק כי מם שתרליטי על המנשים הנ׳ בחופן שיהלו לר״ת ובכיו נומרים מחרים הקפה דלא נקרא בשם ר׳ שמואל ולא נקרא בשם ר׳ שמואל ור״ם ביניהם ובצוואה שהוא יקבל עליו הסתורה והלות סחוב הנ׳ עם הספקד ומם הריוח כאצוואר לציל ויתן לו חצלים נרו״ם כי׳ ורחובן מציב שהצוואה הסצוואה לפני ר׳ שמואל סוא שקר כלא אמת שהצוואה כתצוואה בתריכות ומחמת הספקד לא עליתי אלו שים שהצוואה בפני ר׳ שמואל ור״ם ציניכם ומחמת הצוואה הסצוואה ובא ר׳ שמואל ואמר אנו ים ביניכם ומי רוצה לספר מחכם לסיינו יקח אלו שכל ורחובן הים מרוצים בכל זה ועבור שספקד לא מכר שום דבר ובצוואה סי׳ שכל ובצוואה לא יפי׳ לו שפק מלל בסותרים והשותפות . **הנה** לפ שהעיד ר״ם שהעת הספקד נזכר ומחמת הצוואה נזכר בפי׳ ר׳ שמואל ומ״ל נכאן נפי׳ שקיבל על עלמו מכל כל מעיינת ותדקדק היטב בשהוה מהשר בדבריו בסרי שפירושו כן סוא שהרי מעיד שהתפללו בפניו בשהוה יהיה לבצוואה שים שפק כן בשהרות וכן בשותפות ומ״כ לדברי ר״ם שפה עדיין יש לו עוד חלק בשותפות לפיינו שהספקד ודבריו סותרין זה״ז אלא ודאי שפירושו שהיה שתין לו עוד חלק כנ״ל שהספק השותפות כן ברוות וכן בספקד ובצרה שבכר סילק רחובן את שהצוואה ונתן לו כפי שהבר שלפם בפי שהצוואה ומ״כ נפ״ז שהצוואה כשיכה לבשהרות . ולפום שהרי רחובן מבשים שהר סנו׳ ואחר שהצוואה לא נקבע נפי׳ ר׳ שמואל רק בלבד שבשיכה היתה הכל סיה לריכין לו לציין כוה לם שהבר הנו׳ היה בחוקפי בפי שהצוואה לו לם היה נפלה לפי שהצוואה רחובן לו לם היה נפלה גם לפי שהצוואה שהצוואה ולית לפיך בקיצור גמ׳ דסכסדרין פ״ק מ״ר מהי ס״מ פשרה היה לריכה קיון ומפק והלבתא פשרה לריכה קיון וכן פשקו כל הפוסקים ומ״כ לכאורה כ״ל שלא היה שים קיון לו הפשרה בפילם . אבל ז״ל מלבם שהיה חלה בלפי שהצוואה שהצוואה והשלחות הוה קייטו וקיבלו על עלמם שפק שפשר בשהוה וכבר כתב הרב בעל ת״י בשיטה קכ״ח בשיטה ומי פשרה היכה קיון וכן פשקו

(הג"ה סבן הרב החבר ז"ל)

חזאת ליסודא ויתמר מ"ש נעיל בשלמא קל"ח בסג"ש שדברי הכ"ח בסמ"ע כפי' י"ב לים מוכיח לי וכן עתה ראיתי שדברי טובים כזה בסמ"ק שם ז"ל ותצ"ע להשתא למיכא קיון סוא כמו קיון בשעות מיכו מלינתא מילתא פפי נקיון כו' ע"ש והו"ק.

דגמ' מחלוק ס"ל קיון ותפ"ש פשרש קיון מפוש שלימו מוסל מרגוו רק שפ"י הפשרים והו כמו מחלה נשעות וכמו שאמריכו בזה סתום, נפ"ק דמנסדרין הגי, ותפ"ש סוכר סריב"ש דתם כבר קיבל ושבש מ"פ נזרתם שלימו יכול לחזור ומכ"ש בג"ד שלא היה נזרה מתת השברון רק מרגוש השוב שהשברו עשש נפני סמד ר"ש וקיבל וקיים שתבש ושבש בפ"ק דמנסדרין דף ו' בד"ה נריכה קיון כו' ע"ש שסתום, עמי הרגיבו בזה במ"ש שם ז"ל ותצ"ע להשתא למיכא קיון סוא כמו קיון בשעות מיכו מלינתא מילתא פפי נקיון כו' ע"ש והו"ק.

אך בשער שיש שכתבה בישיסס תוזות השפסד לפי עשנת רשוכן לו נשבה השער בשבוש, כלל ובשרש פוזות השפסד לכן סוא תוכח - לשמעון שיש לו השפסד ולפי דברי שמעון בשירוש נשמרו הדברים בשבושה סי' השער בין לריוח בין לשפסד ושמד שניד שהשער נשבה בשבושה ומחמת שהשפסד לא נזכר כלל אף מפני שאנו מדמין נשבה השמעות סוא שנכלל גם השפסד אך מפני שאנו מדמין נשבה השער יש בשירה ביישס ובבר ידוע מ"ש הרמב"ם בפל' שלוחין וסוכח בשער סי' ל"ג וז"ל רשוכן שהשיל לכים ת' דינרין ושיל שמעון מלחים וסרי השמעון ניד רשוכן אין חומרים שיש בה רשוכן שבושה השותפים ויש לה שמעון כו' וס"ה בב"ד יש שמעון בנק"ח שבדברי כן סוא שבשירוש נשמרו הדברים בשעת השער הן לריוח סן להשפסד ונשער מרשוכן. ואין לשעות בזה ושמר שהשערה סיתה בשעות שהיה סבור רשוכן שלא יהיה השפסד ולכן התשער עמו ושח"כ נולד השפסד שלא פרעו לו השמעתלים בשד השלח ושדמה זה למ"ש ס"ה השפסדן שלא פרעו לו השמעתלים בשד השלח ושדמה זה למ"ש ס"ה המגי"ש מ"כ סי' קמ"ד בגי שותפים שהשתפרו בשני שני פשרים ונזרו לשלם לשותף השני שני השער ושח"כ היה השפסד ופסק שהיה פשרה בשעות כו' ס"ש וס"כ ס"ה בב"ד. אמנם ז"ל דומה כלל בב"ד לשהם השפשרים שבידו בשירוש שהשער היה של שמי זה שהשיגו שכך וכך יהיו השפסד ושח"כ שהנזר שלא היה יכול להוציא שהני מה שהשיגו ולכן הוי פשרה בשעות ושמ"כ בב"ד שלא היה שום תנאי רק דברים שבלב ודברים שבלב אין דברים וכמ"ש בפ"ב דקדושין ובכ"מ וכשח"מ סי' ר"ז ובשער פוסקים ושם שם השפשרן אומר בשירוש שהשיגו השיגו כך וכך היו נשמן בשער שהיו שלא שלח ושיו נשמן וכשנומר בתשובת הרשד"ם בח"מ סימן ט' ומכ"ש שהשפשרן היו מעיד כלום. ועוד שברי מטוור בתשו' ס"ס מהריב"ל בהלים סי"ח סי' ל"ש רשוכן שתן לשמעון שעות להשתמר בשם כו' ושח"כ כשהפרידו השותפות שתן שמעון לרשוכן השתכון ושמר שהלה לשך פלוני ולהיות שהדבר ברור בשיהם שתן שמעון לרשוכן כתב יד לשלם לו מה שנשאר לו בשך הריות ושמ"כ שמן שמעון כי השותפות שהיו מיחים לו מזמן השותפות השפיד מהן הרבה ובשעת השכון שיפרעו לו ושבשיו שלא פרעו נשלא היה בשם ריות ושיו מייב כלום ורלים לרשות זה למחוקת שהביא הטור בסי' ס"ת בין הרמב"ד ובשל הטיטור ושח"כ כתב שממויב שמעון לשלם לרשוכן כפי בח"י שתן לו כו' וזה אין לריך לפיס מכ"ל מהריב"ל ושל"כ מב"ם בל"ד שלא תן לו רשוכן שום ריות רק שקרן וכבר תפרדו זה מזה בשבושה שהיו לו שום שעטו של שמעון. ואף שראיתי בתשו' ס"ה מהרש"ך פוף ח"ג שמביא דברי ס"ה מהריב"ל ז"ל והביא עליו. אבל אין כך משיית שם תמלת שהן בהשבון כלום ובחשם הביא עליו כי בע"ד לית לשם כלום מכל סתלוקת אלא סוא מתלון עליו וזה יש לחלוני מה שהקשה על מ"ש מהריב"ל דהמי מילתא תניא בפלוגתא דרבוותא, הרשב"ש ובשל הטיטור ויוכל לומר קים לי כפלוגי בשרשב"ד כו' ומקשה מהרש"ך פלא גם בשה"ת מפכים בשל הטיטור ודלא דאין מקום ליוכל המוחזק לומר קים לי בשרשב"ד כו' כיון דהלי ימילחא עבי תרי כו' וכ"ש ס"ה מהריק"ו דאין המוחזק יכול לומר קים לי כפלוגי בשלון סיכא שכל חכמי ישרשל חולקים עליו וגרשם דס"ה בחד בבי תרי כו' מב"ל שם אין זה קושי, כלל דמהריב"ל קוכר דמ"ש מוסריק"ו דאין המוחזק יכול לומר קים לי כפלוגי בשלון כו' סיינו סיכא שכל חכמי ישרשל חולקין עליו ונפשוק הל בבי תרי בבי תרי כו' ובשל הטיטור ודמתני דמכר בשלון בשר ושיו בשלון בשר ושיו בשלון בשר ושיו

הדרי זביני לפי שכל העולם רואו בהדי' משום בגורת' זבין לאפדני וא״כ הוי אומדנא דמוכח ומשא״כ כשזבין ולא איצטרכו ליה זוזי כו' לא הוי אומדנא דמוכח ולכן כתבו התוס' דבריהם תכף על האיבעי' דאיירי כגון שגילה בדעתו כו' ולכן אתי שפיר דבעי למיפשט מההוא בגורתא דיש ג״כ אומדנא דמוכח ואחר כך כתבו התוספות ד״ה אי הכי כו' והקשו על פירש״י וכתבו דנראה כמו שפירשב״ם דמאי דאמר אין בגורתא משכח שכיחא היינו דההוא בגורתא משכח שכיחי וא״כ אין זה אומדנא דמוכח וא״כ האיבעי' בגמ' דזבין ולא איצטריכו ליה כו' אין אנו צריכין לומר שגילה דעתו דשפיר פשיט מהא דההוא בגורתא דמשכח שכיח כו' וה״ה בכל זבין ולא איצטריכו ליה כו' וא״כ קשה לפ״ז למה קאמר אח״כ והלכתא דזבין כו' הדרי זביני הלא האבעיא נפשטה שפיר למה צריך למפסק הלכה מה שאין סוגיו' התלמוד כן אלא שיש שני מיני זבין ולא איצטריך ליה זוזי דאם יש אומדנא דמוכח כמו ההוא בגורתא לפי ההוי' אמינא דאיירי באומדנא דמוכח אז אין צריך שום גלוי דעת ומשא״כ כשאין כאן אומדנא דמוכח אז צריך גלוי דעת וע״ז אמר והלכתא דזבין ולא איצטריך ליה זוזי דהדרי זביניה אף בלא גילוי דעת כמו ההוא בגורתא לפי סברת ההוי אמינ' דלא שכיח בגורתא רק מכח אומדנא דמוכח אז הדרי זביניה וזה שכתב הרא״ש בתשובו' דזבין ולא איצטריכו ליה דהדרי זביניה דומיא דמברחת ודומיא דמי שהיה לו בן כמד״ה ושמע שמת דהוי ג״כ אומדנא דמוכח ומ״ש בפסקיו דצריך גילוי דעת דוקא היכא דליכא אומדנא דמוכח וא״כ לפ״ז אין אנו צריכין לדוחק של ה״ה הב״ח הנז'. **ואשר** טען ראובן שאף לפי דברי שמעון שקבלתי עלי כל העסק בשבועה גם ההפסד מ״מ זה היה בטעות כאשר שבשעת ההפסד לא היה יודע שלקח אותו פלוני הסחורות הנ״ל והמה לטמיון כי לא אוכל להוציא מן אותו פלוני הסחורות או המעות תמורתן. הנה אף שאינו מפורש בפירוש בטענות של ראובן שטוען שהוא פשרה [בטעות] מחמת שלקח אותו פלוני הסחורות הנ״ל מתוך החנות שלא בידיעתו רק עיקר הטענה של ראובן הוא ששמעון היה הסיבה שלא פרע לו הפלוני בעד הסחורה הנז' כי קודם שבא שמעון לשם הבטיח אותו הפלוני הנז' לשלם לו תוך שמונה ימים וכאשר בא שמעון נסוג אחור מחמת שאמר לו שמעון שרוצה למכור לו הבית שלו ובאמת בטענה הזאת אין לו על שמעון כלום וכמו שאבאר אח״כ אמנם אף שלא טען ראובן כן בפירוש מ״מ נלמד עליו זכות שיקיים בו כגון זה פתח פיך לאלם ונאמר שהכא זה הוא פשרה בטעות ולכאורה דברי ראובן נכונים בזה. **ונדמה** נדון זה למ״ש בגמ' דנזיר פ' ב״ש דף ל״ב מי שנדר בנזיר ושלך להביא את בהמתו ומצא שנגנבה אם עד שלא נגנבה בהמתו נזר ה״ז נזיר ואם משנגנבה בהמתו נזר ופירש״י אם משנגנבה בהמתו נזר שבדעתו היה לקבל עליו נזירות על אותו הבהמה ובשעת שנזר לא היתה ברשותו ה״ז אינו נזיר דנזירות בטעות היתה וא״כ ה״ה בנ״ד לפי טענת ראובן שבשעה שהתפשר עמו לא ידע שלקח אותו הפלוני הסחורות מתוך החנות שלו וא״כ הפשרה היתה בטעות אף שיש פתחון פה לבע״ד לחלוק בין הקדש נזירות לפשרה בטעות להוציא ממון. **איברא** זולת זה אינו דומה לנ״ד ההוא דנזיר דבשלמא התם יש לברר אם נגנבה הבהמה קודם שנזר או לאחר שנזר ומשא״כ בנ״ד ראובן בעצמו אינו יודע אם אותו הפלוני לקח הסחורות מתוך החנות קודם הפשר או אחר הפשר וא״כ נדמה דין זה דנ״ד למ״ש בגמ' דכתובות פ' המדיר אר״י אמר שמואל המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך החמור עד שמת חמורו על בעל החמור להביא ראי' שהיה קיים בשעת משיכת הפרה כו' ומסיק שם אלא כי אתי רמי בר יחזקאל ואמר לא תציתינהו להנהו כללי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל כל שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה ונחלקו הגאונים הרי״ף והרא״ש דלפי דברי הרי״ף לעולם על בעל החמור להביא ראי' וכן פסק הרמב״ם והרא״ש ורש״י ושאר גדולים פירשו דמ״ש בגמ' כל שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראי' פירושו על בעל הפרה וע״ש ברש״י בסוגי' הנז'. **באמת** דברי הרי״ף צריכין ישוב דא״כ לפי דבריו קשה למה קאמר רמי בר יחזקאל לא תציתינהו להנהו כללי דכייל יהודה אחי משמיה כו' הלא גם לפי דברי רב יהודה וגם לפי דברי רמי על בעל החמור להבי' ראיה אף שמשנה את טעמו ואמר הטעם משום דנולד הספק ברשותו אבל מ״מ הלא לפי שיטת הדין אמת דעל בעל החמור להבי' ראיה והרז״ה והר״ן פירשו את דברי הרי״ף דנ״מ ביכנסו דאלו מת ברשותו של בעל הפרה לדברי רב יהודה על בעל החמור להביא ראיה הואיל ונולד הספק בממונו ולפי דברי רמי על בעל הפרה להביא ראיה הואיל ונולד הספק ברשותו ולפי דברי הרא״ש והר״ן לא נתפרש בדבריהם אם החמור עומד בסימטא מהו דינו אם על בעל החמור להביא ראיה או על בעל הפרה דבעומד בסימטא לא שייך לומר דנולד הספק ברשותו דבשלמא לדברי רב יהודא דעיקר הטעם הוא הואיל ונולד הספק בממונו עליו להביא ראי' א״כ גם בעומד בסימטא מ״מ נולד הספק בממונו לכן על בעל החמור להביא ראיה ומשא״כ לפי דברי רמי. **ולכאורה** יש לומר דבעומד בסימטא הוי ממון המוטל בספק וחולקין וכמ״ש בסוגיא דהשואל גבי המחליף פרה בחמור וילדה כו' דאמרי' במשנה יחלוקו ואף דאוקמינא בגמ' דסומכוס היא ולדידן לא קי״ל כוותיה אלא כרבנן וכמבואר בהרא״ש והטור״י שם אמנם הרמב״ם פסק גבי המחליף את הפרה וילדה דיחלוקו היינו בעומדת באגם ותמהו עליו ועיי' בטח״מ סי' רכ״ג והמ״מ בפ״ד מהל' מכירה כתב שהרי הרמב״ם בעצמו פסק בהל' טוען ממון בפ״ט דלא כחכמים ומסיים שם המ״מ וז״ל ואולי שהוא סובר דכי מוקמי' לה כסומכוס ודלא כרבנן כשעומדת ברשות מוכר אבל בעומדת באגם אפי' רבנן מודו כו' ע״ש ולפ״ז אפשר דגם בהמחליף פרה בחמור ומת וקיימא בסימטא אמרי' יחלוקו כו' אפשר דגם רבנן מודו בזה:

אבן ראיתי בהרא״ש פ' המדיר שכתב על הא דהרי״ף וז״ל ורב אלפס כתב שאף לפי דברי רמי כו' על בעל החמור להבי' ראיה והרי נולד ספק ברשותו וכאן נמצא וכאן היה כו' אבל אם היה החמור עומד בסימטא אז צריך בעל הפרה להביא ראיה ותהו היתר למה שכתבתי לפי דעת הרז״ה והר״ן. **וראיתי** בהריב״ש בסי' רכ״ד שכתב גבי המחליף פרה בחמור ומת כו' וז״ל כתב רב אלפס שאם היה עומד בסימטא אז צריך בעל הפרה להביא ראיה וכ״כ הרמב״ם עכ״ל הנה באמת לא ראיתי לא בהרמב״ם ולא בהרי״ף שמחלק בין עומדת ברשות בעל החמור ובין עומדת בסימטא שצריך הבעל הפרה להביא ראיה. ולפי מ״ש נציל בדברי הרמב״ם דיחלוקו כשעומדת בסימטא גבי המחליף פרה בחמור וילדה אפשר שה״ה גבי מת החמור כשעומדת בסימטא סובר כן ולפ״ז נתישב לי דברי מרן בספרו הב״י שהעתיק לשון הרמב״ם גבי המחליף פרה בחמור ומת ואינו מחלק כשמת ברשות בעל החמור או ברשות שאינה של שניהם דהיינו בסימט' לפי שלא מצא חילוק זה בין בלשון הרי״ף ובין בלשון הרמב״ם ולכן סתם הדברים (אבל הרב הסמ״ע כתב ג״כ לשון הטור אלשון הרמב״ם הנ״ל ולא חילק בזה ע״ש). **וראיתי** בהרז״ה שדוחה דברי הרי״ף וכתב וז״ל ועוד מאי קאמר רמי בר יחזקאל כו' דלמא הא דקאמר רב יהודה על בעל החמור להביא ראי' היינו משום דקתני דמילתא כו' אבל אם היה עומד בסימט' כו' מודה רב יהודה כו' ע״ש ועיין בזה מ״ש הר״ן והרז״ה דאליבי' דר״י הכל תלוי כל שנולד הספק בממונו כו' ולא ברשותו ומשא״כ לפי דברי רמי וכמ״ש רמי לא תציתינהו להנהו כללי דכייל יהודה אחי כו' אנו רואין לפי שהניח עצמו של שמואל ואמר הטעם כל מי שנולד הספק ברשותו כו' מוכח שרב יהודה לא סבר זה הטעם ולכן לפי טעמו של רב יהודה קשה מתני' דכלה הי כלה כו' ומתני' דמתה כו' לאפוקי לפי טעמו של רמי לא קשה כלום וגם במה שהקשה הרא״ש קושי' הראשונה עיין בזה בהר״ן ובהרז״ה הנז'. **איברא** צריכין אנו ליישב מה ראו על ככה הרי״ף והיעתו שפירשו דברי רמי דעל בעל החמור להבי' ראיה ולמה להם להכניס עצמם לספיקא של קושי' הרא״ש הנז'. **ונלענ״ד** לפי שהתוס' כתבו שם בסוגי' בד״ה כל שנולד הספק ברשותו כו' דהקשו התוס' מהא דפריך בהשואל גבי מחליף פרה בחמור וילדה ונחזי ברשותיה דמאן קיימי' וניהוי איהך המוציא מחבירו עליו הראי' משמע דאי הוי ברשות של בעל החמור להבי' ראיה ואמאי והלא נולד הספק ברשותו כו' ובאמת דברי התוס' קשים להולמם במ״ש משמע דאי הוי ברשות בעל הפרה על בעל החמור להבי' ראיה ואמאי והלא נולד הספק ברשותו כו' דהא רב' הואיל ונולד הספק ברשותו של בעל החמור ולכן על בעל החמור להבי' ראיה:

וראיתי בתשו' הריב״ש סי' קצ״ג וסי' של״ד שהקשה בזה וכתב וז״ל משמע דאי משך בעל הפרה את החמור כו' ואמאי והרי כיון שמשך בעל הפרה את החמור עמדה בעל החמור אפי' היא בבית אחד וכיון שנולד הספק לטיבותא יש לנו לומר שברשותו נולד ועל האחר להביא ראיה כמו שאם היה לרעתו היינו אומרים שברשותו נולד ועליו להבי' ראיה בהיפך כו' ע״ש ומתרצים התוס' דיש לחלק בין ספק הנולד לטיבותא ובין ספק שנולד לגריעותא וע״ש בריב״ש והוא קצת דוחק. **אמנם** ראיתי בהגהות ה״ה מהרש״ל שמגיה בדברי התוס' וז״ל משמע דאי הוי ברשות בעל החמור על בעל הפרה להבי' ראיה כו' ונחלף לו בין פרה לחמור וכמ״ש הרא״ש בדברי הרי״ף. **ולענ״ד** דביאור דברי התוס' בלי הגה״ה לפי מאי דאמרי' בגמ' המע״ה א״כ משמע דאי הוי ברשות בעל הפרה על בעל החמור להבי' ראיה ואמאי והלא נולד הספק ברשותו ור״ל והלא נולד אין פרושו שבאמת נולד אלא ר״ל שלא נולד הספק ברשותו של בעל החמור אלא ברשות בעל הפרה וז״ש ואחר שמשך בעל הפרה את החמור נודע שילדה הפרה וא״כ לא נולד הספק ברשות בעל החמור רק ברשות בעל הפרה וא״כ אמאי על בעל הפרה להבי' ראיה ואלו ג״כ הפירוש כפי הגהות הרש״ל רק שלפ״ז אין אנו צריכין להגהתו אף שהלשון והלא נולד קצת דוחק שפירושו כאלו אמר והלא לא נולד אמנם הדוחק הזה יותר טוב מלהגיה הספרים כי כבר אנו מוחרים ועומדים שלא להגיה ועל זה החרים ר״ת וכמ״ש ה״ה מהרש״ך בתשו' בעצו בית ס״ז וא״כ לפ״ז מ״ש בביאור דברי התוספות וקושית התוספות קשה דוקא לפי דעת הרא״ש ולא לפי דעת הרי״ף שאמר שמ״ש בגמ' לא תציתינהו להנהו כללי כו' אלא כל שנולד הספק ברשותו כו' היינו לעולם על בעל החמור להבי' ראיה מטעם שנולד הספק ברשותו ואמרינן כאן נמצא וכאן היה וכמ״ש הרא״ש בשמו ולכן גבי המחליף פרה בחמור וילדה דאי הוי ברשות בעל הפרה על בעל החמור להביא ראי' וזהו שמקשה ולימ' המע״ה ור״ל שנאמר ג״כ כאן נמצא הספק וכאן היה ברשות בעל הפרה ילדה כמו גבי המחליף פרה בחמור ומת אמרינן לעולם כאן שעל בעל החמור להביא ראיה וטעם שכאן נמצא מת ונולד הספק ברשותו אמרינן שכאן היה וה״ה גבי המחליף פרה וילדה מקשה גם כן דנימא המע״ה מטעם שכאן נמצא כאן היה ר״ל כאן נמצא שילדה ונולד הספק ברשותו וכאן היה ומשא״כ לפי דעת רש״י והרא״ש שפירשו שבא רמי בר יחזקאל להורות שעל בעל הפרה להביא ראיה מטעם שנולד הספק ברשותו של בעל הפרה שמת החמור אחר משיכת הפרה כו' וא״כ גבי המחליף פרה וילדה נימא ג״כ הכי וכפי מ״ש לעיל בביאור דברי התוספות מתרצים שיש לחלק בין ספק שנולד לטיבותא ובין ספק שנולד לגריעות' לאפוקי לפי דעת הרי״ף אין אנו צריכין לחילוק זה ולכן פי' הרי״ף דבריו של רמי דלא כהרא״ש לפי שזהו דוחק לחלק בין ספק שנולד לטיבותא או לגריעות'. **וראיתי** בסמ״ע סי' רכ״ד ס״ק ג' שכתב וז״ל הרי היא ברשות בעל הפרה דה״ל כיון שנולד הספק

ברשותו

Digitized by Google

דכייט שמשודע ממיתתו אמר מעשיה בזמן שהיה בחזקת בעל הפרה
ממ"ש כי' ועיין פרישה שם בתבתי עכשו לע"ת מהריק ג"כ נר"ם שלפני
זה במחלף פרה בשור כו' וילדה כו' דהוא"ל ג"כ כיון דבשעת מעשית
שמור הפרה היה בחזקת בעל החשור וכחזקה שהיתה מעוברי ועולד הפקר
שמדת שהיה שעוברת מא"כ מוקמי' לחזקת מעוברת כמו שהיתה קודם
לכן ועיי' בב"מ שמקשה שם ג"כ קושיא זו בפופין לי' והיא כעין קושי' התום'
והממ"ש והב"מ מקשי' קושי' הנ' דוקא לפי דעת הרמ"ם ולא לפי דעת
סרי"ף והייט כמ"ש לעיל ממנם **נמראה** בעיני שלא הממ"ש וב"מ שלא
הביאו דברי התום' הלא בתירוץ של התום' יתורץ ג"כ קושי' הממ"ש והב"מ
דיש לחלק בין הפקר שעולד לבעלותא לו לגריעותא והפשר שהב"מ והממ"ש
פירשו דברי התום' כיל מ"ש לחלק בין הפקר שעולד לבעלות' לו לגריעותא
דזהו נראה להם להוקק לפי שראיתי בלחם חביבים בחילוקי כחובות שלו
שמקשה על פי' דברי הריב"ם בתום' מ"כ לא יתבן התירוץ של התום' הלא
מתרצים מידי בב"מ ונרוך לחלק בין הפקר שעולד לבעלות' לו לגריעותא כו'
הלא על זה מקשינן למה נחלק בין הפקר שעולד לבעלות' לו לגריעותא' אם
לא שאתר דהתום' כתבו בעלמא לפ"ז צריכין הנו לחלק בין הפקר שעולד
לבעלות' כו' וזהו דוחק מ"כ נראה להתום' בעלמא לדוחק וכן מתרלים
הממ"ש והב"מ תירוץ אחר :

אבראי בתי' של הממ"ש והב"מ יתורץ קושי' התום' לבעיין שם ותתבני
שלא כתבו מזה כלום ובהגמ"ש בפרקין כתב ג"כ בתירוצו של
התום' וז"ל מיהו היכא שהפקר למעליותא כגון שמלילי פרה בחמור וילדה
דלא ממרינן בל שעולד הפקר ברשותו הלא הממ"ה עב"ל והייט בתירוץ של
התום' ע"ש . **אך** קשה לי לפי תירוצו של התום' וגם לפי דעת רש"י ורמ"ם
דבל שעולד הפקר ברשותו עליו להביא ראי' לפי' הוא מוחזק כו' וכמ"ש
התום' מהשתא דטבח ואזו סיהר מ"ם התום' בירדה עלה ב"ח ע"ש בפופי
פ' הרואה כתם לחמרי' שם בדקה חוקה והשתילה לחברתה היא עטורה
וחברתה תולה בה לחמר' לחרווה לא מהימנת לי דלמא בדקתיה והקשו התום'
שם וא"ת מדיוא נמי תתחייב השניים לכשבו בלחמרינן בהאדיר בל שעולד
הפקר ברשותו עליו להביא ראיה וי"ל כיון דהיכא דשייה הלא בחורת שלא
היכה ממש ברשותה ואזל י"ל דהתם קחמר שלא ירלים להוליא יביא ראיה
אבל הכא לא תתחייב המחרווה לבשבו בכ"ל וא"כ משמע לפי תירוץ הנזי
של התום' דדוקא להוי' לחרינן דמי שעולד הפקר ברשותו יביא ראיה וזהו
פותר מ"ם התום' בהאדיר וזהו נ"ב לגריעותי' נגי בכוס חלוק שחחייבת
המחרווה לבשם המלוק בעבור שעולד הפקר ברשותו ולפ"ם היכא מחחייבת
ומין שייך לחלק בין גריעותא למעליותא דשם בירדה לידי לגריעותי' ולפ"ם
מברתה תולה בה . **וראיתי** נ"ב בחרדכי שמקשה בשם רי"ט מיהו מהשתא
דטבח ומסחא לחומין של הגמ' דהדה שחמר רב שחת לחברתה תולה בה
היינו לענין דינא לחנין כיבום ומתרן נ"ב כחו שבחבו התום' וקשה נ"ב
קושי' הנז' . ולפשר לומר לפי שהמ"ם בחב בשם הרשב"ם נבי עבד לי חמרי'
לפי' יביב דחי חחרינן לחרינן לבבי' לחיי חו דוקא בשלא יחיב עבד לחי ועי"ש
בחי"מ ס"ק ס"ה בחלר של שייבם נ"ב מודה הרי"ף דבל בעל הפרה להביא
ראיה וא"ב בי"ד שהפקר עולד מה שלקחו החמורות מחוך החנות והחנות
היתה קודם הפשר ברשות של שייבם בדין השותפין והבישקל דמילחי יביא
שהוא של שותפות הרי הוא ברשות שייבם וא"ב זהו דומה ממש לפשט' ודומה
הרי"ף והרחב"ם דבל בעל הפרה להביי ראיה וא"ב בי"ד לרינן לחובן להביא ראיה
שלקח החמורות מחוהחנות קודם הפשר ובחם לא יביא ראיה חלי מזי הפשר בחוקפי
ומינו יבול לטעון שפשרה בעבות היא בי מה שייבשה ההפשר שלקחו
החמורות מחוך החנות נעשה ברשות רחובן ומב"ם אם נחמר שזהו מקרי
רשות רחובן לבד וא"ב לפ"ז אין לרחובן שום טענה ותביעה על שחעון מחחת
לקיחת החמורות מחוך החנות והפשר הוא נחוקפו . **ואם** חמור יחמר רחובן
שבחמת הוא רוצה לברר שלקח הפלוני החמורות מחוך החנות קודם הפשר
אף שבחמת קשה חלר לברר חחי לקח החמורות חחוך החנות חלחר שהפשר
היה בק"ק בודון והחמורות שלקחו חחוך החנות היה בציר נרו"ן ולריכין
שבדים שיעידו שקודם הפשר נלקחו החמורות חחוך החנות ומי יעיד על
זה הבעל דבר בעינו שלקח חחמורות חפשר שיהיו נחחן חכחה טעמים
חלא שהוא נוגע בעדות שאם יחבטל הפשר חזי החמורות החה בשותפות
ולא הפני נוח לו והרחשון קשה ממנו כי יותר נוח לו שיהי' חייב לפני
שותפים ולא נ"ל כי אם הפשר הוא על שותף הא' לא הוא נוגע לחותו בחשר
שכל ההפשר הוא לו לבדו ומשנ"ל אם החוב של שייבם נגמ' לחזקת הבחים שזהו
כ"ב נדול על הא' ואין נוגע לחותו ביותר וכמ"ש נגמ' לחזקת הבחים שזהו
עשה נכוחה לומר שהרחשון קשה ממנו כי יותר נוח לו והשני קשה ממנו ולא אמר חיפב'
שיותר טוב הוא שייבי חייב ל"ל כמ"ש נגמ' דכחובות דלא ניח' ליה דליפשו בפ"ח .

שפר' והי"ב כ"ד דלא ניח' ליה דליפשו בפ"ח .

אבנם מ"מ נוגע קלת מאחר שאם ההפשר לשותפים ל"ב הוא משתני
ממטה למעלה וכמ"ש בגמ' דניטין נבי מעמד ג' שלשתן דקני מטעם
דמשתני ממטה למעלה ישני למעה חדשה ולא אמר שזהו טעם משפיק
לשעותו נוגע בעדות שהרי בחמת נבי מעמד ג' מקשה ע"ז הטעם כו' אבל
מ"מ לא אם לא יהיה נוגע בעדות מ"מ חיו רק עד ל' וצריך להיות בב"ד
ע"י ב' עדים . **ואם** יחבר רחובן שירלה לברר ב"ב מבי היה הפשר פה ק"ק בודון
ומז נקח החמורות מחוך החנות ויברר ב"ב מבי היה הפשר פה ק"ק בודון
ומז יוכל לבא לידי בירור אם לקיחת החמורות היה קודם הפשר או לאחר
הפשר ואם שייבים קודם הפשר מז הפשרה היתה בטעות וילה רחובן
לשבל הפשר מז הדין משתנה כי בל מעיינה בטעמת של הנדיים בשטוחר
בשלמה יש בהחשה בייבים שרחובן טוען שבידיעת וברשות שמעון ישב בחנות
של פלוני בי"ל שלקח החמורות מחוך החנות ופעת שמעון היא חדבר היה

Digitized by Google

מלווה ו שלא יצא בחנות של פלוני הגז, כלל רק יקח לעצמו חנות לחודה וכ"כ לפי דברי שמעון שיש רצון בעסק השותפות ופקדום שאם נגנב, לסגול ונם ברמב"ם בפ"ה מסל' שותפים והמשתתף עם חבירו לא יצא ממנהג כו' ולא יפקיד כיד לחבירם כו' וכמבואר בחשוב. הרמ"ם כלל פ"ם סי' י"ד שלפי' בדבר שהשותף דרך לעשות כגון למכור בספקם לפי' שדרכו למכור בהקפה כו' מקרי ג"כ שיהו לם התרה בו שלא יעשה וס"ם בל"ד ות"כ בפ"ז שיצא שמעון כפי טענתיו שאמר לרצונו שלא יצא בחנות של פלוני הגז, כלל ות"כ שיש רצון בעסק השותפות ואם ברוית בריות לחנעם ואם בספיד הספיד לעצמו ואם לא יצא בו פלוני הגז, כלל ות"כ הוא לחנעם. ולפ שכתוב בטענות שהשם שרצונו אמר שאלו שמעון את רצונו בחנות ירלה ליצא וסגיב ו בחנות של פלוני עד שיעלה חנות אחרת וכמעלו שיצאבי ברצונו של שמעון וכמעון סגיב ו אלי לא אמרתי ו שיצא בחנות פלוני אלי אמרתי ו שיצא בחנות אחרת ולא היה עם רצוני ות"כ יש בכ"ד לחנוק ולומר לפ שסגיב ו אלי לא אמרתי ו שיצא בחנות של פלוני אין המשמעות שסתרים בו שלא יצא בחנותו של אותו פלוני רק שלא דיבר מזה כלום וכמה זה ג"כ נגנב, דהמפקיד בשובדא דכאותא ללמר לפרסים מכאי רמי ואיל חיסו ורמי מלידך כו' עד נימא לפרסי, זיל שיים אמר לא אמר לי מכאי רמי ומכאי לא תרמי כו' ע"ש וס"כ ס"ה בל"ד · ברם ז"ל אבע"א נמר, ואבע"א סברת לחיתא בגמ' מהאי רמי כו' דמקשה התום, אם מהא דהניא לי מן החנון וסניא מן סלוסקמא דשלית אבל אע"ג דמין ל' הוא אתם ליירי שלא היה בניית ל' וכמה לייני שהיה בניית ל', ולא היה לו לידע שאמר דוקא מכאי רמי בכ"ל וע"ש עוד בתום, אם לבאי מיין הוי קפידא אפי' בניית ל', וכמין ל' הוי קפידא בכאי מקומות וכן פסק בסג"א אם ות"כ לא"ת אתי' של אתום, דבאי מיין הוי קפידא אפי' בניית ל', וכמין ל' הוי קפידא בכאי מקומות ומכ"ש בל"ד לבאי מנהגים בכאי מקומות דהוי קפידא . **אף** שדברי אתום, אם לריכין ביאור בס"ם לחנק בין בית ל' לב' בתים והייט מכאות שלית למעל דקונית אתום, אינו קונית דיש לחנק בין פקדם לבכל דהו הוי שיטי אלי לענין לאפוקי ממונת לריך ביאור גמור ע"כ י"ל דבל"ד ניכא שיטי אלי ז"א דאדרבא בל"ד בפיטת דהוי שיטי מצמר שהפקיד שמעון ות"ל שיצא בחנות אחרת ומי"ז בא ו בהספד ומלא, קפידא מקום נגוח וכמ"ש הרא"ם גבי שקוכר את הפיטה זו ומבעה בתני דרך ועיין בהלמינן גבי המשכיר ממור כו' ובמ"מ פי' ס"ל וס"ם בל"ד ובפרש מהמתנים המבוארים למה לה שמעון שיצא במקום אחר דוקא ואו קפידא ואו שיטי גמור בלא"ל שיצא בחנות אחרת . ובר מן בל זה אבע"א שברא דמוכח מתוך הסתעה עלמה שאיתה בו שלא יצא בלל בחנות של אותו פלוני שברי הסתעה רלונו הוא שע"ל שיצא בחנות של פלוני עד שהלה מקום אחר ות"כ לפי דברי רלונו בעלמו לא היה ניחא ו שיצא בחנות של פלוני רק בחנות לפי שהם ופ"ז הסיב ו שמעון לא אמרתי ו שיצא בחנות של פלוני רק אחרת מוכרת שהסיב ו על הסתעתיו של רלונו שע"ל שיצא בחנות של פלוני כו' ויצא שם רלונו והוא מסיב ו שלא אמרתי ו שיצא בחנות של אותו פלוני רק שיצא דוקא לפי שיקח תכף חנות אחרת לף

בחנות אחרת והוא שיהא בו ושם הספיד הספיד לעלמו והוא ברור .

חולת זה יש לחייב את רלונו בשכר שכלך מן הסיר וסניא מן הסמורות בתוך סחנות של פלוני ושו שהשם ונדמה זה ל"ם בגמ' קוף הפוסלי, רוסה שיהם רוסה מדרו וסניא מדרו ובא לסיר בא יצא וסרף מרי ודרם מן לומרים לו היה שם שיש מיל שלא לומרים לו היה שם שיכול להלין חייב כו' ות"כ ס"ם בל"ד שיצא מן הסיר וסניא סמורות שלו בתוך סחנות של פלוני חייב ומין לך פשיטה גדולה מזו שאם לא היה סמורות בתוך סחנות של אותו פלוני לא היה בא לידי כשכר הסמורות. ולפ שמבואר בפשטות של רלונו שכלך מסיר הנו בעסק השותפות ונדמה זה ל"ם בגמ' לפל בשידה לפיילי מיכלי ומחרינן שם מברייתא הנו, מלי לאו לפל בשידה, לפיילי מיכלי ומפ"ה חייב ומאי לא לפל בשידה לא פיילי מיכלי ות"כ משמע לפל בשידה, לפיילי מיכלי פשור ובל"ד לפל בשידה, לפיילי מיכלי ומיכלי לפיילי מיכלי .

שיצא מן אתה הסיר לעוך השותפות הנו, ופשוט .

אמנם ז"ל שברי כתב ברי"ף בפרק המפקיד ונם בפרע"ם בתריסת דיון על בשידה לפיילי מיכלי וכין על בשידה לא פיילי מיכלי חייב ומיכלי, לפיילי מיכלי ופ"ה חייב ומאי לא לפל בשידה, לפיילי מיכלי ות"כ משמע לפל בשידה, לפיילי מיכלי פשור ובל"ד לפל בשידה, לפיילי מיכלי ומיכלי לפיילי מיכלי ומיכלי לפיילי מיכלי .

שיצא מן אתה הסיר לעוך השותפות הנו, ופשוט .

אמנם ז"ל שברי כתב ברי"ף בפרק המפקיד ונם בפרע"ם בתריסת דיון על בשידה לפיילי מיכלי וכין על בשידה לא פיילי מיכלי חייב ומיכלי, לפיילי מיכלי ופ"ה חייב ומאי לא לפל בשידה, לפיילי מיכלי ות"כ משמע לפל בשידה, לפיילי מיכלי פשור ובל"ד לפל בשידה, לפיילי מיכלי ומיכלי לפיילי מיכלי ומיכלי לפיילי מיכלי .

שיצא מן אתה הסיר לעוך השותפות הנו, ופשוט .

אמנם ז"ל שברי כתב ברי"ף בפרק המפקיד ונם בפרע"ם בתריסת דיון על בשידה לפיילי מיכלי וכין על בשידה לא פיילי מיכלי חייב ומיכלי, לפיילי מיכלי ופ"ה חייב ומאי לא לפל בשידה, לפיילי מיכלי פשור ובל"ד לפל בשידה, לפיילי מיכלי ומיכלי לפיילי מיכלי ומיכלי לפיילי מיכלי .

שיצא מן אתה הסיר לעוך השותפות הנו, ופשוט .

אמנם ז"ל שברי כתב ברי"ף בפרק המפקיד ונם בפרע"ם בתריסת דיון על בשידה לפיילי מיכלי וכין על בשידה לא פיילי מיכלי חייב ומיכלי, לפיילי מיכלי ופ"ה חייב ומאי לא לפל בשידה, לפיילי מיכלי פשור ובל"ד לפל בשידה, לפיילי מיכלי ומיכלי לפיילי מיכלי ומיכלי לפיילי מיכלי .

וראיתי שם"ם מברע"ל בספרו יס ס"ם סתרין בזה בפרק הכונס סייט לעניין גניבה בתונם תבל שלא בתונם חייב ודלתיתי שכ' שם ס"ם הכי, וז"ל על מ"ם הטור בשם הירושלמי לפיפוקו תמוה ברזל וכעצם רוב סונסתא לינו מן הירושלמי ותע שברי הרא"ם לא הביאו כלל תלא דייק ממשמעות הירושלמי כו' עכ"ל ואתר המחילה מכבוד תורתו לישתמיטתיה דברי הרא"ם לפרק המפקיד ושם הביא לעין הירושלמי ממש כלעון הטור .

ומבר מ"ם לעיל מוכח שרתינן שאם שהביא הסמורות בתוך של פלוני ומכח זה בא ו שהפסד ותף שנפש מסייר הכי, בעסק השיקול של השותפות וכמבואר בפתוחים מ"מ לא סיה לפשוט שיתפסק בו וסיה ו לשמרו כרתי ולא להניחו בחנות הכי, . **ועל דבר** העטנה שתבע רלונו את שמעון וכרתם ו שרשום תלוי על הכתב שלקח כך וכך ריבית ממנו ונם כלי של כסף שקורין רשכש"ל בל"ת ג"כ לקח ממנו בשבור סריבית כפי הרשום תלוי בכתב ושמעון השיב ו כל מה שלקחתי ממנו ריבית הכל בהיתר לקחתי ע"פ הדין .

הנה נבא לבאר ביקרא דדיני, ונריכין תלו להבית מ"ם הרמב"ם פ"ד מהל' מלוה וז"ל הוא"ת מלוה על שטר מקוים ואלוה תומר כו' שתוב זה הוא ריבית ת ת מבק ריבית ת שמעון טענה שאם סודם בעל השטר סיה השטר בעל ושמלוה שתמ בשטרו ותומר זבה שקר ותומר אלוה יבוא כו' יש מי שסורה שתייב בעל השטר ליבבע עד ורבותי הורו שלא יבבע תלא על פרעון תבל כל תלו השטרות לא כל הימנו לבעל השטר מקוים תלא יאלם ותא"כ יבעון על המלוה כו' ואם כפר יבבע היפת וכ"כ בשט"מ סוף פימן פ"ב . ויש לדקדק קלא למה נקט הרמב"ם שי בבות דאלוה תומר שתוב זה הוא ריבית (דהייט פירושו ריבית קלוסה) וגם תמר ת מבק ריבית ל"ל תרוייהו ליתני תדא . **ונלע"ד** ליבב לפי שהרמב"ם הניח שיש מחלוקת בין הגאונים ליש מי שסורה שתייב ליבבע כי ולכן נקט הרמב"ם רבותא דאפילו בשמעון נקמת ממני ר"ק ושו תמיהת דת"ל ליבבע לפי שעין תדם מצוי עמו רשע שגם שלוה עובר על לפני עור כו' לכן תמר ומיסור, ליתני לא הוי שפי ודוקא בת"ח וכמ"ש רב מילים גברא רבה כו' ע"ש ות"כ בשמעון שהוא מבק ריבית שעין כאן מיסור בעבי שלוה עמו וכמ"ש שלריך ליבבע ותא"כ נקט הרמב"ם שבעת תלו מבק ריבית ליתני בסיט לרבותא לפי דעתו שהשטר שטעל שלוה בעת שהוא מלוה תדם מצוי עמו רשע ופשיטא בר"ק שת"ל ליבבע תלא תפילו בע"ר נס כן ת"ל ליבבע .

אן י"ל דנקט הרמב"ם שי תלוקות לרבותא לפי דעתו שהשטר שטעל בלא שבושם רק לאחר הפרעון מבבית היית ונקט בריבית סתלוקה דר"ק לרבותא דתפ"ם יכול להשבית תא"כ ופיפא נקט ת"ר לרבותא דריבת דתפ"ם טעל בלא שבושם . אך לריך ליבב קלת למה הבמים הסור סתלוקה דלו ת"ל ונקט שתם שעטן נקמת ממני ריבית ופשיטא בר"ק שת"ל ליבבע תלא תפילו בע"ר נס כן לפני מדם מבים עמו רשע ופשיטא בר"ק שת"ל ליבבע תלא שהשטר שטעל בלא שבושם ושיינו משום דתין ת"ל ליבבע .

בתשו' ה"ה מהריב"ל ז"ל ח"ב סי' מ"ו שכתב ג"כ שדברי ר' ירוחם הנה מגומגמים ויש בו כמה פקפוקים אבל לא הרגיש בם ע"ש ופ"ש.

אמנם נראה להלכה דהר"ו חולק על מ"ש הר"ם במז"ל דלפי דעת הרמב"ם יכול להשביע אח"כ ולפי דעת הר"ו בשם הר"ם אינו יכול להשביע ובאמת נלע"ד ליישב דהר"י איירי במשכון לכן אינו יכול להשביע לפי הפסד שהדבר לו להפסיד משכונו לפי שהמלוה אינו נוגשו ובקש להחזיק במשכונו ולאפוקי הרמב"ם איירי בשטר שהמלוה נוגשו ומוכרח ליתן לו הריבית בשביל השטר וברצונו לא היה נותן לו ולכן הרשות בידו להשביע אח"כ. **וראיתי** שכתב ה"ה מהריב"ל ז"ל הנ"ל בתשו' וז"ל דהרמב"ם חולק על הר"ם כו' אם לא שנאמר דלאו כ"ע דינא גמירי ואע"פ שכתב הריבית בשטר לא הוי כאלו כבר נתן הריבית והכור היה שיכול להשבע ולא הוי מעיד עצמו רשע כו' וע"ש ואחר המחילה מכבוד תורתו דבריו דחוקים והנלע"ד כתבתי. ונראה עוד לומר דיש לחלק בין טענת בהיתר לקחתי ובין אם טוען דבשבועה כופר צריך לישבע ובזה איירי הרמב"ם ולאפוקי ר"י בשם הר"ם איירי בטענת היתר לקחתי אז א"צ לישבע. **אכן** יש לחלק עוד בין אם טוען להד"ם או אם טוען בהיתר לקחתי דהרמב"ם איירי בטוען להד"ם וכמבואר בדבריו לכן נשבע אחר הפרעון והר"י בשם הר"ם איירי בטוען בהיתר לקחתי או אני נוקה בהיתר דחזקה דלא שביק איניש היתירא וכו' ועיין בסמ"ע סי' פ"ב ס"ק ל"ד אבל ר' ירוחם מדמי הדין אם המלוה טוען בהיתר לקחתי כאשר העתקתי לשונו לעיל ועיין בבעל המפה בי"ד סי' קס"ז סי"א שמביא שם דעת בעל מישרים הנז' לפלוגתא על מ"ש הרשב"א דאם כופר דמשביעים אותו שבועת היסת. **ונשמע** מכל הנז' דכ"ע מודים כשאומר בהיתר לקחתי ריבית דא"צ לישבע וכ"כ ה"ה המבי"ט ח"א סימן ס"ד וכ"כ ה"ה מהרא"ש סי' מ"ט בתשו' דאליבא דכ"ע היכא דטוען הלוה על המלוה שלקח ממנו ריבית דנאמן בלא שבועה כנז' וכן הסכימו כל האחרונים וא"כ לפ"ז טענת שמעון נכונה במה שטוען כל מה שלקחתי מראובן ריבית הכל בהיתר לקחתי ע"פ הדין כתקנז"ל. **ואין** לתפוס את שמעון בלשונו במה שטוען כל מה שלקחתי מראובן בריבית הכל בהיתר לקחתי דמשמע מראשית דבריו שמודה שלקח ממנו ריבית שהרי אמר כל מה שלקחתי ממנו ריבית אבל ז"א תפיסי עליו כלל דכמו כן מצינו לשון הזה בכל הפוסקים ומלאים על גדותם בסי' קס"ט וקע"ז וכמ"ש שם ויש מקילין לגמרי בריבית כדרך זה ואשגירת לישן הוא זה והכל הולך אחר החיתום שמסיים שלקח ממנו בהיתר ע"פ הדין ובגמר דבריו אדם נתפס ומ"ש שמה שלקחתי ממנו ריבית הוא תשובה על טענת ראובן ולשון זה מצינו בהדיא ג"כ בסמ"ע בח"מ סי' פ"ב ס"ק ל"ד וז"ל ואם כפר ישבע היסת כו' אבל אם הודה וטוען שנטל ממנו ריבית אבל היה בהיתר בזה כתב מור"ם שם דאפי' היסת א"צ לישבע כו' משום דחזקה כו' עכ"ל וע"ש א"כ ה"ה בנ"ד וא"כ לפ"ז אין לראובן שום טענה ותביעה על שמעון הן מחמת הכלי של כסף שקורין רעפי"ל בל"א הן מן שאר דברים שלקח ממנו ריבית כפי טענת ראובן דמסתמא לא שביק איניש היתירא ואכיל איסורא כו' ונאמן הייט בלא שבועה וכמבואר בסמ"ע בשם ר"י והרא"ש והטור ואף שהרמב"ם ובעל העיטור חולקים על ר"ת הנז' אבל כל האחרונים סתמו דבריהם וכן איתא בהרא"ש דנאמן בלא שבועה ומכ"ש בנ"ד וכמ"ש לעיל. **ואם** נאמר שצ"ע יברר שמעון את דבריו היאך לקח ממנו בהיתר כי פן ואולי הוא טועה בדין שסובר שלקח ממנו בהיתר ובאמת לקח ממנו באיסור דלאו כ"ע דינא גמירי וכמבואר בתשובת הרא"ש הביאו הריב"ה בטח"מ סי' ס"ז גבי פרוזבול וז"ל ואני לא נמנעתי מעולם על זה משום דלא שכיחי סהדי דידעי כותבי פרוזבול כו' ומעולם לא זכה אדם לפני בחשבון בטענה זו וא"כ ה"ה בנ"ד. **אבל** ז"א שהרי הרא"ש כתב הטעם משום דלא שכיח האידנא כותבי פרוזבול ומשא"כ בנ"ד שהרי מבואר בפוסקים ובטי"ד סי' קס"ח ההיתר עיסקא שעושה המלוה עם הלוה וגם בסי' קס"ט היתר המלוה על משכנות ש"ג וגם בסי' קע"ג ההיתר שעושים ע"פ פרשה דרב נחמן שפירש"י שמוכר לו סחורה ביותר מדמיה ובלבד שלא יפרש כו' וכמו שלפי דברי ר"ג דסבר פרשה שרי היינו למכור ה"ה ליקח בזול ג"כ מותר בהקדמת מעות מהידך דר"כ דאמר האי מאן דיהיב זוזי לקירא וקאזלי ד' בזוזי ואמר יהיבנא לך ה' ה' בזוזי איתנהו גבי' שרי ליתנהו גבי' אסור פשיטא לא צריכא דאית לי' אסרתי כו' וכ"כ הטור סי' קע"ג בשם שאסור למכור ביוקר בשביל המתנת המעות כך אסור ליקח בזול בשביל הקדמת המעות כו' אח"כ ישנו ברשות המוכר כו' ואם נותן ליטא ליתן בסוגי' פרשה דר"כ ע"פ הפוסקים במחלוקת שבין הרמב"ם והרי"ף ושאר דברים השייכים לזה בסוגית התלמוד יכלה הזמן והעת לא יכלה ובאשר שאין מענה שאינה צריכה בנ"ד דפשוט הוא בכל הפוסקים ואם יש לו מותר הן למכור ביותר משווייה בשביל המתנת המעות והן לקנות בפחות בשביל הקדמת המעות. **ועוד** שידוע ידוע שעיקר המשא ומתן של המלוים על צד ההיתר ע"פ פרשה דר"כ הנ"ל וכמבואר ג"כ בפסק המועתק בשאלה שקונה ממנו סחורה בזול כמה אקע"ס כסף או כמה מותנא"ל זהב או כמה חתיכות בגדים לאדרי"ז שמודה שמוכר שיש לו בביתו ואף אם לא נכתב לפעמים בשטר שיש לו בביתו הרי הוא כאלו נכתב וכמ"ש בגמ' דהמקבל גבי ר"י היה דורש לשון הדיוט מאחר שנהגו כך והקונה מחייב עצמו ליתן לו הכסף או הזהב או הבגדים לזמן המתבל ממו אף שהוא מוזי"ל גביה בעבור הקדמת המעות מותר כשיש לו בביתו וזהו מותר אליבא דכ"ע וכמבואר בגמ' ובכל הפוסקים בעובדא דקירא אם יש לו כו' ע"פ הודאת המוכר שמודה לו שיש לו בביתו הסחורות הנז' והודאתו כק' עדים דמי וכמבואר בפא"ר פא"נ בשם ר"ת על הא דר' הושעיא שאם יאמר המוכר שיש לו פירות מותר וא"ל לאביי ראיה והביאו מרן הקדוש בספרו הארוך בסי' קס"ג וכן פסקו האחרונים הביאו בעל המפה בספרו הקצר בסי' קס"ג סעיף כ"ו וז"ל יש שאמר שיש לו מעט מאותו המין יוכל המלוה להלות לו וא"ל ראיה לדבריו ואף שהם איירי לענין סאה בסאה וכל מעיינת בהגמ"ר בשם ר"ת בריש פא"נ תמלא שכתב שם על הא דר' הושעיא דאיירי דרך מקח ולא דרך סאה בסאה שהוא דרך הלואה דיי"ל דדוקא גבי מכירה מתיר הגמ"ר בשם ר"ת לא סאה בסאה שהוא דרך הלואה אמנם נראה שלמד בעל המפה שהוא ק"ו דמה במכירת שום דבר דצריך להיות ברשותו כל שיעור המכירה ואפ"ה נאמן ומכ"ש סאה בסאה שא"צ להיות בידו רק מאותו המין מעט שהוא נאמן לומר שיש לו כו' ועיין בר"ו בח"ב שכתב על הא דר' הושעי' דאם יש לו מותר די"מ שיש לו כל מה שפסק וי"מ דהוי כמו סאה בסאה ומרן הב"י פ בספרו הארוך וקצר דבעינן כל מה שפסק וכתב שם ג"כ הגמ"ר הנז' בסי' קס"ג וגם בסי' קס"ט סי"ח גבי מלוה על משכנות ש"ג ובסי' קע"ג ס"ז ועיין שם.

ואף אם אמר יאמר המוכר דהיינו הלוה על ההיתר מכירה זאת שלא היה לו בביתו כשעשה עמו מקח סך הכסף או זהב או בגדים הנז' ושקר אמר לו מתחלה בשעת המקח שהיה לו כל אותן הסחורות בביתו אינו נאמן וכמבואר בהרא"ש בתשו' כלל ק"ח והביאו הטור סי' קס"ט שאם בשעת פדייה אומר השני' לא אמרתי לך אמת תחלה אלא שני הוא יאמר המלוה איני מאמינך אלא לדבריך הראשונים אני מאמין שאיני רוצה להחזיק ברשע כו' וכתב שם הרא"ש ודע שהנהגתי היתר בזה כל ימי כו' וא"כ ה"ה בנ"ד דאף אם יאמר ראובן שלא היה לו בביתו מתחלה אינו נאמן ומסיים שם הרא"ש דאף אם ירצה לישבע שהמשכון היה שלו ולא של עכו"ם ואפי' עדים מעידים שהוא של ישראל כיון שהודה תחלה שהוא משכון של עכו"ם ואף שמהרש"ל בתשו' סי' ל"ט מפקפק בזה שלא יהיו העדים נאמנים אבל בשבועה כ"ע מודים שאינו נאמן ומכ"ש בשכבר נתן הריבית למלוה והוא מבקש שיחזיר לו בשבועה הנז'. **ולא דמי** למ"ש ה"ה מהר"מ אלשקאר בתשו' סי' ל"ד בענין הריבית בראובן שנתן לשמעון מעות לקנות לו סחורה בדוגיות וא"כ טען שמעון שאותה הסחורה הוקרה ולא אפרע לך אלא מעותיך כי כל מעשינו אינו אלא תוהו ולא היה אלא ריבית והאריך שם ומסיים בסוף דבריו וז"ל כללא דמילתא דאם יביא ראובן ראיה בעדים שהיה שטר קנין כו' או שהיה לשמעון הסחורה ההיא ברשותו יגבה ממנו על אותה הסחורה בדוגיות ואם לא יביא ראובן ראיה וטוען טענת ברי ישבע שמעון שלא היה כל אותה הסחורה בשעת המכירה ולא יפרע לו מאותה הסחורה כו' אלא כפי המסכים מעות שקיבל ממנו או המעות שקיבל ממש בלי שום תוספות כלל דהוי אבק ריבית ואינו יוצא מיד לוה למלוה וא"כ ה"ה בנ"ד היה צריך שמעון להביא ראיה שהיה לראובן ברשותו סך אותו הכסף או הבגדים ובאם לא יביא ראיה אזי ישבע ראובן שלא היה לו אותו הסחורה ולא יתן לו שום תוספות כלל על המעות שקיבל ממנו.

אמנם ז"א שהרי שם איירי שלא הודה שמעון בשעת שנתן לו המעות כו' שיש לו סחורות אלו בביתו רק שאמר לראובן אני אמכור לך אותה הסחורה באותו הסכום שאתה רוצה לקנות בדוגיות כו' דאז הוי כמו ריבית דהיינו אבק ריבית ומשא"כ בנ"ד שמחייב עצמו בשטר ע"פ הודאתו שיש לו בביתו אז כ"ע מודים וגם ה"ה מהר"מ אלשקאר הנז' מודה דלא הוי ריבית כלל דהודאת בע"ד כק' עדים דמי. **ואף** אם לא נכתב בשטר שהודה שיש לו בביתו הרי הוא כאלו נכתב וכמ"ש לעיל בשם התוס' גבי ר"י היה דורש לשון הדיוט ומכ"ש באיסור ריבית דלא שביק היתירא ואכיל איסורא וכמו כן מצינו בגמ' הש"ס דהמקבל הלל הזקן היה דורש לשון הדיוט באנשי אלכסנדרי' שהיו חוטפין נשותיהן כו' ובקשו לעשות בניהם ממזרים כו' ואמר הביאו לי כתובת אמכם והתיר אותם כו' ולפי דברי התוס' שכתבו גבי ר"מ היה דורש לשון הדיוט דאף אם לא נכתב כאלו כתב דמי וה"ה גבי הלל הזקן שהתיר א"א צריך ג"כ לומר אף שלא נכתב בכתובה דמי דהיינו שבקצת כתובות לא היה כתוב כן בפירוש היה דורש לשון הדיוט כאלו היה כתוב כן בכל הכתובות מאחר שנהגו לכתוב כן היה תולה בטעות סופר או שלא היה צריך לכתוב בפירוש מאחר שנהגו כן ועפ"ז התיר ממזרים וא"ת ומכ"ש בנ"ד ובמקום אחר בפסקי הארכנו בביאור התוס' מה באו התוס' לאשמועינן במ"ש דאף אם לא נכתב כו' וג"כ כל הסוגי' דהמקבל בענין היה דורש לשון הדיוט וא"כ פשיטא בנ"ד. **וביותר** מצינו שכתב מרן בסי' קע"ב גבי משכנתא דסורא דאם עשו משכונא סתם ולא התנו במשכנתא דסורא אזלינן בתר מנהגא דבני העיר וה"ה בנ"ד דמנהג כל בני העיר כן הוא וידוע לרבים לכל המתעסקים בהלואות היתר בא' מג' דרכים הנז' וא' מהם הוא מכירת הסחורה שיש לו בביתו ע"פ תקחז"ל ובזה מודה ה"ה מהר"מ אלשקאר כי כך מעיינת בתשו' של ה"ה מהרמ"א הנ"ל תמלא שכתב וז"ל אע"ג דשטרא דראובן שטרא מעלי' דלית ביה ספיקא כלל מ"מ ה"ל בספיקא דכיון דמכר זה באיסור עומד ה"ל לפרושי על מה סמך במקח הזה וכיון שלא נתברר בשטר נשאר הדבר בספק ומספיקא לא מפקיק ממונא לאפוקי בנ"ד דנתברר בשטר פשיטא אם כתב בהדיא בשטר שיש לו בביתו שנתברר בשטר ואף אם לא נכתב בהדיא הרי הוא כאלו נכתב ונאמן בהודאתו כמאה עדים וכמ"ש לעיל. **ולא דמי** למ"ש הרא"ש בתשו' כלל ק"ח סי' ס"ו בענין ראובן שהלוה לשמעון חטים ועשה בהם שט"ח ולא הזכיר בו סכום מעות ועתה בא לגבות כו' דפסק שם הרא"ש דעל המלוה לברר בעדים שהיה חטים למלוה קודם שיוציא המנה ממנו ואם אין עדים למלוה ישבע הלוה שלא היה לו כו' וא"כ ה"ה בנ"ד.

איברא כולהו בחדא מחתא מחתינהו דמהר"מ אלשקאר הנז' הביא ראיה מדברי הרא"ש הנז' בתשובו' סי' ל"ד הנז' וז"ל וכ"כ הרא"ש בתשו'

והביא

Digitized by Google

זהכיון דברי הריב"ם נפי"ד וסיימו נפי' קפ"ב ובחמת הרמ"ם מוכ לפעמי' שכתב שם נפ' ז' בכלל סכ"ו ח"ל ראובן טוה מעמעטן ק' דיבריס גמ"קסק ובשפת פסוקים סיו טוחים ז' בזסב וראובן טופן שרוקם לפורקו כשפת פסוקים ופכן שמעון פסים לו גמקים"ם בביתו נמקים"ם דין הים דיין דשרי כו' אבל אם ראובן טופן שלא סיה לו בביתו נמקים"ם בשפת פסוקים מני ראובן למיפעין קים לי שלא סיה בידי כו' ולא בשיכת למיפעד מיפורת וע"ז שפך הרא"ם נ"ב נפ' ע"ו דסיימו כשלא סהיה לו בשל פשפר פסיה לו מיפים בביתו לכן ספק שיפצא פלוה וכמ"ם שם הרמ"ם כהריי לשם מוסה ראובן כו' וא"כ ס"ה בנ"ד כשאוסה פאוכר דסיימו פלוה

ב' בשפת המכירה שיש לו בביתו כ"א מודיס לתין כמן ריביס כלל .

אמנם זולת כל הני' פשור שמעון מראובן מכל פפעטת שפיעו עליו בשפק ריביס וכל מה שפפרשנו בזה היא שיהיה לריבה שפרי מפורר בשפעת ובספק שספקו פפרי מפעים פחיפים שם ע"פ פשלה שפלו לפי תורס וכמו שפפתקינו בשלה מפורר שם שפשב ראובן שפלו מקח על בנדים או על כסף ופשעת ראובן הוא שפעקח היא בפיסור שלא היה לו בביתו הפחורות הני' וגם הכלי של כסף שקיבלו ראובן רשכ"ל נקח כחשבון הריבית ושמעון הפיב לו כל מה שלקחו ריבית היא בהיתר ע"פ הדין .

הגה אף אם לא היה טופן שמעון שפה שלקח פעמו נקח בהיתר רק היה פוזה לו שלא היה לו בביתו מ"מ פשור שמעון מראובן בשפר ז"ל ואף לפ"ז לא יהא לו לראובן לשלם לשמעון אלא מה שהוציא עליו בשפר ריבית ואינו יוצא בדיעבד כלל מאחר שהוא ד"ל מביה וכמ"ש בגמ' וכמ"ש ס"ה מהר"מ מלפקר בתשו' הני' ואף אם היה תיפס ראובן משמעון מיזה הפר היה ערוך להחזיר לשמעון ולא הוה ל' תפיסתו פיסי' מחוייב להחזיר לו החפץ ריבית שלקח ממנו וכמ"ש הרמ"ן שפם הפס התוכח מפקיע מיני' שאין תפיסה מועלת כמה שאין לו זכות כה אלא כבא לגבות ידי שמים גבי ממם לי בידך וסלה תומר מיני יודע שפשור אי תפס מפקיע ומ"ם שהוא חייב בבא לגבות י"ב אלא מוליאין מידו ומניח רואים מה"ם לעיל כשם הרמ"ם וסחרונים מביא הוא כשם שאומרים גבי החפץ ריבית שהיא יולאה בדיעים שפם אחר שפרע לוה למעון תפס הלוה מן הפלוה כיפיר החפץ ריבית ומפקיע ומניח רואים מגא דאמרי' לא מחפיקין מפערע לשמרע מם היות שהלוה שבבא לגבות י"ב אפי' בחפץ ריבית חייב להחזיר ומכ"ם לפי מ"ם הרשב"א לחפץ ריבית אפי' לגבות י"ב אינו חייב להחזיר ומ"כ מכ"ם בנ"ד שמעון אומר שפה שלקח ממנו ריבית היה בהיתר ע"פ הדין לראובן שום טעמא ותביעה עליו וסו פשוט בביעתת בוחתת . **ומ"ש** בספק של המפיס הני' מ"פ השלה שבבלו לו' מ"פ הדין שמחוייב להחזיר לו הרשב"ל של כלף מילה להצות על סלג סברת הלחת כי לף שמחזיק בגמ' פ' הריבית הלי מלן לחפיק זוי לחברי' בריבית ויביב לים גלימא כו' רבא אחר גלימא מפקיע מיני' דלא ליתרו גלימא דאיכא ובקי גלימא דריבית הוא כו' וגם מחריק בגמ' היא לחן מהיכן פרס ועלית וכל דבר ריבית אין מייבים להחזיר ואם היא לחן מהיכן פרס ועלית וכל דבר המפויים מייב להחזיר סיינו בשיתברר שלקח ריבית קלוה ולקח הלימא בעד הריבית לו מפקיע מיני' וס"ם כל דבר המפויים לחפוקי בנ"ד לפי שעת שמעון שמר כל מה שלקחתי ריבית היה בהיתר ע"פ הדין פלוה שפשר בלא שבופה וג"כ בעין המכירה של כסף ובגדים של נ"ל וכמ"ש לעיל . **העולה** מכל מ"ש לדחין עם שמעון והמכיס שפלו לו' ע"פ הדין עשה בדבר מעשה והלוע"ל כתבתי :

שאלה קמב ראובן היה לו פסק על שמעון שיעבד בפתיחת חרון הקודם וכשהגר פתחו הארון הקודם ושתחיל מבירו שמעון להגיד ע"ד השלום כו' וקס ראובן בחמתו ולא סיימו ליעבד ומכח הפסק מיד השמש ואמר שהה קס והתרס בו שיעבד ושבירו שמעון מופן מאחר שהתחיל ליעבד ולא סיימו ממל ו' וראובן מופן שלא מחל ל' בכן יוכלו מוכרו ורציה הדין עם מי ושכמ"ש .

תשובה גרסינן בגמ' דב"ק בסנהל בעא עלה ק"ח ע"ב וז"ל בעי המום, שם ד"ה ולא סיימו כו' למשום דלא סיימו ליעבד לא ממל ו' ולראובן טופן שלא מחל ל' בכן מיפשר בכני כו' עכ"ל ע"ש **ואפשר** ליישב ויאמר וכ"כ בהגה"מ (ע"כ מלחתי) : ס"ה הגה"ה קמא ע"ש ופ"ז

בנ"ד נראה שהדין עם ראובן ופפי' היינו מומרים בעלמא בשלא סיימו ליעבד ממיל ליה מ"מ בנ"ד לא נקרע ממילה לפי שהמוכר בשלוה שבחמתו קס ולא סיימו ליעבד כו' ודמיא למ"ש הרב המפה בח"מ סוף סי' של"ג דבין בעש"ב שאמר לפועל לך מעמדי אמנם מ"מ יש למנוע זכות לשמעון לפה היה טוען מחלת לי השבועה מא"כ היה נאמן וכמ"ש בסמ"ע בסי' פ"ז ס"ק פ"ה ע"ש ולפ"ז יש לחלק דשאם מיירי בשפיע בפפ"ד ביהו מצ"ב בנ"ד. מיברא אי מהא לא תברא ל"מ לפי סברת הרשב"ם שכתב בסי' ל"ם וברב המפה בש"ע דאמרן לומר פרעתי נגד פפ"ד פשיעא דגם בנ"ד נאמן לומר מחלת לעשה ופשעת פרעתי דין מ' לפה וכמ"ש הרשב"ן ומביאו הטור וה"ע בסי' פ"ב ע"ש לפי סברת הפוסקים דסברי לעיל נאמן לומר פרעתי נגד הפפ"ד ע"ש בנ"ד יוה דהיה נאמן לומר מחלת לפי, עד הפפ"ד שהרי כתב שם הרב המפה

שאלה קמא: מב מג מר קמה אפרים

ואם מיחר כמה ימים שם הפפ"ד שבידו ולא תבעו סברת היא שפשר מדעתך כלי הפ"ם וע"ש בנ"ד מאחר שמיחר שנם ל' ולא תבעו לפשעת סברת הוא דאמרי לים מדפסק כלי הפי . **ולי"א** לפיחר דוקא בני תביעת ממון ממן לומר פרעתי אם מיחר כמה ימים שם הפפ"ד שבידו דהפרת הוא דפרעו מדעתך כולי האי כי היה יכול להרויח שם הפעות מפ"ב בתביעת שטעה מה יריים אם יתבעה ליבבע היום לא אמר שם ממנם ז"ש שהרי אם לא יבבע מחייב ליתן לו מל שם שלא רלה ליבבע ונקרע כני תביעת ממון וכמ"ש הרמ"ם ריב פ' כל הפבבעים ח"ל שמ שבועה לא ממון הוא דומיין ללא כני לפשתועי וקיימ מצוע כו' מכל ע"ש . וגם ליה למימר שהפי, אם מחל ו' פשטועה מ"מ שמנם לא מחל וכמ"ש התום, בשבועות דף מ"ז, בשם בעל ה"ג שמביא תי"ו שאלו לי שהרי מלאתי בספר הרפ"ן נפי, ק' דף ל"ג שמביא דברי בעל ה"ג סמ', וכתב דה"ג מיירי היכי דהתלה מא"כ הלבר בעדים אבל היכא דלא פיכא ללא מלינן מדים מחילת הפשועה היא מחילת שתביעה ע"ג כמריות וה"ם בנ"ד.

(ע"כ)

שאלה קמג מוכרת בת לידי בפעל ל' שרלה לעשר אלו בחיי"ב ק"ב לחות רייפ שפפע"ן ושהקבר עמו שיפשב לו בכל שבוע מלחת שפפע"ן ואם שיחר לו ממדם הני' יפלם לו בסף הפוסל הני' ושהקבר עמו בק"ם וכח"ב בפ"ם וכבל מיני יפי כח ואם"ב לפ הפוסל לחזור בחוזרו שע"ב בזולם להלנים הביעור הני' וח"ב וקיים הב"ל בעשה בעזות ואינם לברר ע"פ חומים פשחיב"ר שע"ב בזולם לעזות שיעור הב"ל בשבוע ל', ובזח"ב הביב שפשבר ואפי' שע"ח לפי דבריו שלח התקבר עמו לפלם לי להשפק ופ"ו סקיק קיים ועזות הפוסל לף שלפעים לפלנים סיימו בשם שלא יפשב מלפבה הנוה וגם מי שעות בעל מלפבה עשר שים ורגיל בתלחתו מע"ב שמיו רגיל היב כי בכן סיו מלא מדים מחילת הבזוחה סיא מחילת שתביעה ע"ג כמריות וה"ם בנ"ד.

תשובה עיון דמיבי מוכחי בהלי סדרי כו' שהרי מלינו לפי שלא סיה לו בביתו שלא ממל ו' בכל שבוע ק"ב לחות רייפ שפפע"ן ואם"ב לפ הפוסל לחזור בחוזרו שע"ב בזולם להלנים הביעור הני' וח"ב וקיים הב"ל בעשה בעזות ואינם לברר ע"פ חומים פשחיב"ר שע"ב בזולם לעזות שיעור הב"ל בשבוע ל', ובזח"ב הביב שפשבר ואפי' שע"ח לפי דבריו שלח התקבר עמו לפלם לי להשפק ופ"ו סקיק קיים ועזות הפוסל לף שלפעים לפלנים סיימו בשם שלא יפשב מלפבה הנוה וגם מי שעות בעל מלפבה עשר שים ורגיל בתלחתו מע"ב שמיו רגיל היב כי בכן סיו מלא מדים מחילת הבזוחה סיא מחילת שתביעה ע"ג כמריות וה"ם בנ"ד.

(ע"כ)

שאלה קמד ראובן שמח מעות לשמעון לחפור ו מרחף כתוך ביתו ויכסה ממעותיו בכל שנה בעד הבירות של הארחף שיעיש לחוכו יין ושתה יצחק הגזירם מן המלך יר"ם שה שיעיש מלוי יין בביתו יתחייב לשלם לשלך ולראובן מופן שיחזיר לו ממעותיו ושמעון יפיב לו הרי שלך לפיך כי הארחף פיני לרי וכשבילך היה לי בסוגיא לחפור ושפה עם הארחף ונפחפה שלך ומילך גרם וכבן יורנו מורנו שפורה לשפה מה שהרויח הדין עם מי .

תשובה עיין בשמ"ע סי' ר"ל בשי שקיפ יין ושמ"כ הוא ורוצה לחזור ותלוי בפלוגתת דהרי, יוסי ור"מ ועיין בפ' שכ"ל בפלוגתת דס"ה הר"מ פלוחה שם מכת מדינה שם מכיה לו תן חבירו ונם עיין בפ' ש"ע שלף ר"ז בשי"ם נבי הארח הביע ומארח כל הביר הוי מכת מדינה ומכיה לו מבבירתו מה שלא לר בין שקדים לו שכחו או לא ויש לחלק בין הארח לשמכיר יוכל לקיים תנאו ועיין בפ' של"ד ס"ל בשי"ם ובשי"ם ובך ולפי מה שחלק בשי"ם בשם ד"ם בפ' שכ"ל נבי מלמד שנזר שהוצל שלא ללמוד לחוי מכת מדינה וכל שהשאל על הבשמ"ב ומקשה שם ולא דמי לקרקע לחכלס חנך שמכיה ל מחבירו כו' ולשה נבי מלמד השפה שכשי"ב שאול השוכר ולא על המלמד ד"ל דוקא נבי קרקע שבדיין מומחה בחזקת השכיר לחריון יפפיד כו' ס"ם ול"ב ה"ם בל"ד נבי מרחף שאול בחזקת השכיר כו' לחנס יש לחלק ועיין בש"ך מה שחחלק בל"ל ומילק על הפמ"ם ס"ם :

שאלה קמה בית הכנסת שהרף נגו והוכרחו להשתדל מהדרים בשך נדול שיתן רשות לבנות סגו ובני הק"ק סומכים שיגבו לפי הממון והעשירים סופנים שכ"ם צריך כל אחד בשוה ועוד סופנים כח שליחים שעיקר הסשתדלות של הבנין והוללה יתנו מי שיש ל מקומות בב"ה כי בשם שתפול ח"ו שכ"ם לא יהיה לשם שום הנאה במקומות בב"ה בכן על בל יורנו מורינו ורביט הדין עם מי .

תשובה לפי המבואר בתשו' מהר"י מינץ שהילחות בינן ב"ם לפי הטמון נם בנ"ד הדין עם בני הק"ק ובית ערונים אינן עיקר הסלוקה מי שיש ל מקומות הבריאם בנוים ולא שאחר בשתפקיד הבנין

Digitized by Google

דכגון ב"ש לפי שמשן סיים דוקא במקומות שלא נהגו לקנות במקומות בב"ה כמיר כפף מלא כל המקום אבל מבש"כ במקום שזה שקיימים המקומות כדמים ונמי שמשל מ"ו הכ"ב לא יסיב להם שום הגאה ממקומם ועל כן ממוייבים ליתן כמשם מיקר הסולאה ותיין בח"מ סי' קפ"ג :

שאלה כמו לפי מנהגינו בש"ח שטוחים משמעות ש"ח על כמה זקוקים כפף לרוף ופ"פ הדין לריך לסיות כל כפף כידו וכמטיר בט"ד סי' קפ"ג ופקפ"ה ובמם שכתב מין ט כפף לרוף רק כפף ממם כפי שיוי של המשמעות שם יכול להחקער עצמו על כפף לרוף וס"ה שם רשובן נותן משות לשמשן לשמיר ט כפף לרוף לאלי שכ ממם קודם שילת השער ויש ט בניתו כפף ממם שם מקרי מקח הנעשה בסיפור עי לא :

תשובה הנה לכאורה יש להביא רמיה מנמ' דקידושין דף ס"ב ע"א תלן ממם מין תורמין מתוך על המשובר כי' כפי מיים רב ממי מר"י כו' לבשיתלגו טי ומפיק ר"י כל שבידו לאו במשובר משנה דמי וא"כ ס"ה בב"ד הלא יכול לעשות מבפף ממם כפף לרוף וא"כ לא מקרי מקח הנעשה בסיפור. רק שעדיין ל"ע תיבת שם הוא לורף לא מקרי כידו משא"כ שם הוא סיט לורף לא מקרי כידו ומשני מיתיבי סתומר לשמה לאחר שתגייר כו' אלא נר כידו ומשני מי יימר דמזדקק ליה לורף שילרף ת כפפי אבל י"ל דדוקא נכי נר לחרוץ מי יימר דמזדקק ליה משא"כ נכי מד לא ממרינן מי יימר שכתבו התוס' בר"ה נר לריך שלשה שם ע"ב ות"ל דוקא בקבלת מלות כו' אבל בשבילה בחדא שני ומוכח מדברי התוס' דבאחד שני ולא שייך לומר מי יימר לפי שכתבו התוס' בדבור אחר ד"ה אלא משתה כו' תימה לחלי לא משני כו' מי יימר כו' ומשני וי"ל דשבילה לאחר שחרור מקרי סבילת נר ולא כמי ג' עכ"ל וקשה הלא עדיין ליכני מי יימר דמזדקק ליה אד דאכ"פ לריך תרי חלא ותלי בתרי לא לחמרי מי יימר ות"כ ס"ה ב"ד לא לחמרי מי יימר דמזדקק ליה לורף. אבל יש לדחות דבשלמא התם לא לחמרי מי יימר נכי אד לפי שכל אחד רחוי לזה נכי סבילת נר ושחרור אף ש"ל דלריך דוקא ת"ח אבל ז"א ומשא"כ ב"ד לריך דוקא לורף למלכה זו לחמרי מי יימר. ונם בלא"ה יש לדחות הרחי מתוס' הכא דמ"ש התם, דבשטח ס"ל ג' נכי סבילת נר ושחרור אבל מ"מ אד לריך ולטולם נם נכי אד לחמרין מי יימר בשלמא ומשא"כ שם אלי אמ"ש בגמ' אלא משתה הרי לעשר לשמחו בשתחרוך וא"כ לחדון שמשחחרה הוא יכול להיות בעלמו אלא סבילה ולא לריך מי יימר נכי אד בדון דלעשר לשפחתו ומשא"כ בעלמא אבל בלא"ה מוכח מתוס' הכ"ל דנכי סבילת נר כחדא שני וז"א מיכוד דהלא סתוספות מביאים רחיה מסבית דמי לא אבל לקרין וכן מי לא אבלה למתה ושם ע"ל אפי' אד רק שם סבלה ביום לבין עלמה וכמ"ש הר"ן ס"פ אבל לפי מ"ש הרי"ף ושער פוסקים פ' שחלן שכתבו דנם נכי סבילתו של נר לריך נ' ומ"ש מי לא אבל לקריו ר"ל משחמא אבל ג"כ לפני סבילה זו סבילת נר ושיו נ"כ נ' אלא סבילה מ"כ לא מוכח מידי מזה ועיין מ"ש בביאורי לקידושין בסוגיא דשמשתא זו ועיין בגמ' דמיזהו לאך ובמי"ד סי' קפ"ב נכי מחוסר שתים פוסק מחוסר נ' מיט פוסק ס"ב בסוגיא הסיא . (ע"כ מלחתי רשום) :

שאלה קמו רשובן סוגיא ס"ח בחתימת יד של שמשון לפני סב"ד שיקיימו לותו ואין סב"ד מכיריס כל שחתימה רק מכירין לות אחד או שנים משחתימה שם יש לקיים כל שחתימה ע"י לות ה' או ב' משחתימה שמכירים :

תשובה ונלאורה יש להביא רמיה מנמ' דנע פשום משא דרב משדא חתם ס' ור"ע ע' ושמשע דמקיימים מלות אחד שכל יש לדחות דהתם לא חתמו אלא לות אחד דסיינו רב משדא הס' ור"ב הע' ומשא"כ בב"ד שחתם כל החתימה . (ע"כ מלחתי) :

שאלה קמח הן היום קרבו לפני שני סנהדרים ע"ד שרשובן ושמשון קנו חנר מוכשה לחת לחורי ביתם וחנירם לפי השער מכירה שבידם ובכן כשהר מתו לרשובן ושמשון וירשו לו ויסודם מנד רשובן ויעשכר וזבולון מנד שמשון בכן כהיום בלו לחנך משוכשה חנר הנ' ויורדי רשובן טוענים שיחנקו משוכשה לרשובן דסיינו שמוכך הנר המוכשה מנד מערב הוא מל פני כל הבית של שמשון ורשובן הנר ב"ל לנד דרום הוא מל פני כל הנר של רשובן ומתה יורדי רשובן טוענים שיחנקו הנר לרשובן דסיינו שיחנקו לרשובן חנקו ויקח רשובן חנקו לנד דרום שהוא מנרן ושמשון יקח הנר ויורדי שמשון טוענים שיחנקו למוכך ורולים שיתנו להם חנקו מנד מערב מל פני כל מוכך ביתם וחנירם ושמר יקחו יורדי רשובן ויורדי רשובן טוענים שכרוכים מל החנוקה הזאת שמר יחנקו למוכך חני יהיה להם הספק גדול שלא הוה להלוט כי כתם יחנקו לרשובן חני יהיה כל חנק מרשבא ויהיה רשוי לשמשון מנד מחני מוכשה ונם שיטלמו קושים כרכה מל חנקם ונם יסי' כל כלי הנר לנד דרום חנק חנר ומשא"כ אם יחנקו לשמשון חני יהיה כל חנק מרשבא ויהיה רשוי לשמשון מנד מחני מוכשה ונם שיטלמו קושים כרכה מל חנקם ונם יסי' כל כלי הנר לנד דרום חנק חנר ומשא"כ אם יחנקו לשמשון חני יהיה להם הספק גדול שלא הוה להלוט כי כתם יחנקו לרשובן

דעתי שיסע עקדוני ניד מאר וכמ"ש בגע' המפקיד מכל ז"ח שהרי מעריך שם המפקיד נגי שטות שכחת כי שמי החם לחיכתו נופייהו סיו מפקיד מרייהו נפייהו וס"ס נכ"ד לחביהם שכ יתומים ג"כ היה מפקיד אלנו ומפ ש"ל לחין רחיה מנגי דהחוח שכחת דשם י"ל לשי מפקיד לותו דבר בעלמו שכל שם מפקיד שיה דבר חאר חזי מ"מ יכול לומר אין רצוני שיהא פקדוני בידי חאר וכן מוכח מל' הרמב"ם בפ"א מהל' שכירות ו"ל לפיכך שם דרך הבעלים להפקיד תמיד דבר זה אצל פלוני אומר הרי שזומר הרשוני פטור כי דמשמע לכחורה דדוקא שם רגילים להפקיד תמיד ולא נחקרתי זה אם דוקא ונמשע דבר חאר אבל אם שאירעני זה ובמו שהאריכתי בזה בשקום חאר בחשובתי והוכחתי דדברי הרמב"ם לאו דוקא וכן כחבו שחחרונים ודין כחן שקום

להחריך נכ"ד בהיות שלפוף היו נפקיעת לדינא נכ"ד

אמנם כד מציינת נכ"ד תמלת ז"ח ד"ל נ"ל שמריון החם בנמ' דרשתי לעשות בשל יתומי, כמו בשנו דוקא שיהיו דוקא שם המפורסם שביניהו לבי יתומים מו הב"ד סוא בעלמו מי ואו רשתי לעשות עם נכסי יתומים כמו בשנו ולפעמים שם שלא חמנה מפי לבי יתומים מו מב"ד חפ"ה יכול לעשות כמו בשנו דהיינו ביתומים שפעמו שלנ בשנ"ב שלהם דין שפוטרופוס יש ו ומכחוחר בגמ' דניחין ע"ש לבל שפוטרופוס הזה מת שלם בימיהו לבי יתומים אין ו רשות למנות שפוטרופוס חאר בשקומו כי בבר נפלו נכסי קמי יחמי וכמ"ש בגמ' בני שחקנחי דר' חנא ואיין בעור מי' ק"ב שניף כי ום"ו וכן מעמש בהיות בחשובת הרמ"ם סי' ע"ז שניף ז' וז"ל של מודות רשובן שמת כי ומינס חת שמעון שפוטרופוס כי' לימים.חת שמעון ושנית נכסי שיתומים ניד כמ כי' ונעשה גיזס ניזק ע"י בס כי' ושמן שיתום דשכירות שפוטרופוס בשלן דליתא דמי כיון שלא מינהו ב"ד לחין לשפוט, כח לשום חאר בשקומו והניח הרמ"ם כי' לכיורד ברשות הוי כי' דנהי דלא מינהו ב"ד מ"מ כיון שבחדל נכנסי שיתום כי' לא גרע מיתומים שעמהו כי' ס"ם מ"ב מעמש בהיות דלכחחלה לין ניהו לשנות שפוטרופוס חאר בשקומו · **ואף** שמדברי ה"ם מדרב"י בחשוב' שי' קב"נ נרחה לכחורה שפסק לעיכ שכחב ו"ל לעניו הדבר הנעלל מי שניב כשפוטרופוס כיון שלא מינהו בבי יתומים ולא ב ד כ"א שפוטרופוס המאר מינהו ולין לו כח על זה וכמ"ש הרמ"ם בחשוב' (סיינ בחשוי הב"י) וכחב לדחיה דיש ו דין שפוטרופוס כי' ע"ש וזהו לכחורה סיפך ממ"ש לעיל מכל ז"ח שהרי מנית חשוי הרמ"ם הנ' ולא פפק דלא כחיתים רק מעשה דהוי כיחומי שעשהו מלא כשב"ב כי

הא דך קצת ביאורים על ח"ם מחידושי שמצאתי בכתבי הקדש של אמיו הגאון זצק"ל לקימי בתר ליקומי חבל על האבדין ·

הנא הרמ"ם ז"ל וס"ל להרמ"ם שאם סיה הטעות בזיקוק הדעת ניד כשפסק הדין אפי' שעדיין לא הוציא מיד הסתייב קס דינא ומה שעשה עשוי כי עכ"ל ע"ש. ודבריו תמוהים מאד ומי אפשר לומר כלל שכן דעת הרמ"ם ומדרכה דעת הרמ"ם ז"ל בכמ"ס ובמו שהאחר חדא דמ"ב יליבא דהרמ"ם וגיורא נשמי שמיא דהא אפי' אי הוי הטעות בשקול דעת קס דינא ומוכרח זה לשום ומב"ם אי ליבא עצות בשקול הדעת דשוברת זה לשום ות"ב חמאי פטר רבי מיית היורשים לשום התני הכני הרי קס דינא. ועוד קשה דהא להרי"ף והרמב"ם וסיינהם לא ממייני לדינא דנרמי לף לר' אלי חלא כשבשא ואין ניד שם לחו הכי לפי' נרמי ליבא ות"ב לף להרמ"ם לא ממייב חלא מעום דינא דנרמי והכי מוכח להדיא בהרמ"ם בכמה מקומות ות"ב בשלה הוצרך עדיין חלי נרמי ליבא ושם של ברחך לא חמרי' דקס דינא חלא מעום דזה המוחזק חומר חלן ניחא לן דעצות דלחמ עשתה קשה דיקד חמת ות"ב ב"ש בשזה מוחזק מציקרת ולא שיים עדיין שיכול טוען המוחזק קים לי כשחמת בחרת דיניס וב"ש הוא דשם של שקר יוכל המוחזק לומר יכול לסיות שהוא חמת מב"ש שעל חמת יכול לומר שהוא חמת ועוד ב"ש הוא שם של המוחזק שלא כדין מב"ש כמוחזק מציקרו הטיך חפשר לחייב חת עדיין לשום כשהדיין חומר ושוקק על זה שלא ישום ושיקך ללכריחו לזה לשום ולחייב חת הדיין הלא הדיין חומר חלי מיני מרשם לך לשום . והנרחיי"ד לומר דשוחת הרמ"ם הוא דר' ישמעאל לא הוי מעשה בשיקול הדעת מעום דשמעת ליה להרמ"ם דר' ישמעאל לא קבלוחו הוי ות"ב קשה חמחי לא חייב ר' חייא ת ר' ישמעאל לשום ועוד נרחה והוא שניקר להרמ"ם בחב כן חפי' לדעת הרי"ף ושיין בשרי"ף פי' חד"מ ותרחה שכמעט דברי הרמ"ם פ' ז"ב מיוחקים מדברי הרי"ף הנ'. ודו"ק סיעב כי לחחבת הקיצור קצרתי והשלמ"ד כתבתי :

הנב כתב הרב בעל המפה בהנ"ה בח"מ סי' קכ"ח ס"ב וז"ל מלמד שהיה לגל בשב"ב והנוה לשט"ם של מכונות כי מד אין יכול לשכנם עכ"ל שם לכאורה הדין זה תמוה דלמה אין יכול לשכנם הלא ע"פ הסברת הדין שניד שהרי מעריך לגל שאם היה הטעות בזיקוק הדעת שניד בשפסק הדין אפי' שעדיין לא הוציא מיד הדיו מאחריב קס דינא ומה שעשה עשוי כי עכ"ל ע"ש. ודבריו תמוהים מאד ומי אפשר לומר כלל שכן דעת הרמ"ם ומדרכה דעת הרמ"ם ז"ל בכמ"ס ובמו שהאחר חדא דמ"ב יליבא דהרמ"ם וגיורא נשמי שמיא דהא אפי' אי הוי הטעות בשקול דעת קס דינא ומוכרח זה לשום ומב"ם אי ליבא עצות בשקול הדעת דשוברת זה לשום ות"ב חמאי פטר רבי מיית היורשים לשום התני הכני הרי קס דינא. ועוד קשה דהא להרי"ף והרמב"ם וסיינהם לא ממייני לדינא דנרמי לף לר' אלי חלא כשבשא ואין ניד שם לחו הכי לפי' נרמי ליבא ושם של ברחך לא חמרי' דקס דינא חלא מעום דינא דנרמי והכי מוכח להדיא בהרמ"ם בכמה מקומות ות"ב כשלה הוצרך עדיין חלי נרמי ליבא ושם של ברחך לא חמרי' דקס דינא חלא מעום דזה המוחזק חומר חלן ניחא לן דעצות דלחמ עשתה קשה דיקד חמת ות"ב ב"ש בשזה מוחזק מציקרת ולא שיים עדיין שיכול טוען המוחזק קים לי כשחמת בחרת דיניס וב"ש הוא דשם של שקר יוכל המוחזק לומר יכול לסיות שהוא חמת מב"ש שעל חמת יכול לומר שהוא חמת ועוד ב"ש הוא שם של המוחזק שלא כדין מב"ש כמוחזק מציקרו הטיך חפשר לחייב חת עדיין לשום כשהדיין חומר ושוקק על זה שלא ישום ושיקך ללכריחו לזה לשום ולחייב חת הדיין הלא הדיין חומר חלי מיני מרשם לך לשום . והנרחיי"ד לומר דשוחת הרמ"ם הוא דר' ישמעאל לא הוי מעשה בשיקול הדעת מעום דשמעת ליה להרמ"ם דר' ישמעאל לא קבלוחו הוי ות"ב קשה חמחי לא חייב ר' חייא ת ר' ישמעאל לשום ועוד נרחה והוא שניקר להרמ"ם בחב כן חפי' לדעת הרי"ף ושיין בשרי"ף פי' חד"מ ותרחה שכמעט דברי הרמ"ם פ' ז"ב מיוחקים מדברי הרי"ף הנ'. ודו"ק סיעב כי לחחבת הקיצור קצרתי והשלמ"ד כתבתי :

כתב

Digitized by Google

כנג כתב הב"י ר"ס קכ"ם ז"ל סברא לחבירו משתעבד מן התורה כו' כפוף כתרא מיהו לפ מאכלי תערובו ע"כ ל"ק הכא ש לעיין דבגמ'

ח שם מסיק דלא יליף מהתי קרא אלא מספוק מצלי נקא נגדו גו'.

והיה גל"ד לומר משום דבגמ' סוף רב חסדא למקשה אלי קבלנא סוף ותי"כ י"ל דרב חסדא לטעמיה גזיל דס"ל נקמן לאם אמר מתחלה לשון קבלן וגבכוף לשון ערב כמו תן לי ואני ערב הוי קבלן לגבי לדידן דס"ל כרבא דבכולו הוי ערב ולא קבלן ס"כ לפ שמתחלה אמר לשון תנה לאחר גו' כיון דלבסוף אמר לשון ערבות מאכי תערבנו וגו' הוי ערב וכפרש דבסוף תנה לאחר גו' הוא דברי לאחרון ופסוק מאכי תערבנו אחת דברי יהודה.

אין להקשות גל"ז בגמ' מאי מקשה רב חסדא מתנה לאחר דג"ה וגו' דכתיב נבי לאחרן לפסוק מאכי תערבנו וגו' דכתיב נבי יהודה י"ל דמסתמא לא בא יהודה לגרש סברת דלאחרון הלה להיות קבלן ולא הלה יפקה ליתן עמו בניתין ומ"ל מן סברי שיאמר יהודה לתערבנו לשון ערבות מסתמא בא להוסיף עליהן תנה לאחר והוי כאלו אמר תנה לאחר תערבנו דס"ל נרב מחלת לקמן דהוי קבלן לכך מקשה שפי קבלנא הוא מכל מקן דס"ל שהוא לשון ערב ס"כ לפי' היה אמר בפירוש תנה גו' ותערבנו היה ערב כיון שהזכיר לשון ערבות וכ"ש שלא נאמר תנה גו' נבי יהודה כלל ופיניני רואין שבא לגרש הפרנסות ולפ"ד בגז' מיושב דברי הב"י הנז' דכתב דמייתי לה מאכי תערבנו היינו לפי מאי דק"ל ואין להקשות לפ"ז ר' יצחק דפליג לקמן ארב חסדא קאמר למה ליף הוא מפסוק נקא דגדו ז"ל דלעמ"ד דרב חסדא קאמר (ועיין בחידושי הלכות ומגדות של רש"ם) וכמ"ש בחתי:

כנך שם בפי' הגז' בפ"ג כתב הב"י וז"ל וערב היולא לאחר חיתום שטרות כו' עד וכתב הרב המגיד פכ"ה מהל' מלוה שהרשה מדברי הרמב"ם ז"ל שסובר שטרא היולא לאחר חיתום שפרות לריך קנין כו' מכ"ל ע"ש ויש להקשות שהרי בגמרא דכתובות פ' המוצא לף ק"ב ע"ל מוכח שם דלמ"ד נבי קנין דאל"כ מאי קאמר שם אמר רבא כתאי כו' מכ"ל שם למ"ד נבי ערב שאחר חיתום שטרות גם ריש לקיש מודה משום דסיה שם קנין ורבא דזהו שכתב כ"י דהרמב"ן המלה מפורש שבפרק המוצא. ויהיה נרחה לדמוק ולומר דמין פירושו דהרמב"ם וסיעתו מוקי למתני' דהרב היולא לאחר חיתום בקנין דאל"כ ודאי לא היה פליג כן גבי מלא שם פירשו בגמ' דקאמר ס"פ נ"פ והלכתא בכולהו בעי קנין קאי נמי אערב היולא אמר חיתום שטרות דבעי קנין ולא כר' ישמעאל דמחייב אפי' בלא קנין וזו"ק.

גם זה שם בפניף י"ב כתב הב"י וז"ל סביתו ע"ש כין השטעות וכמ"ש ברא לא נפטר הערב כו' כן כתב בשה"ת בשם תשובת הרי"ף כו' וכתב דהייט דוקא כשהערב לגופו של טה כו' מכ"ל ע"ש הנה נרחה פשוט דסטור פ"ב ס"ל דאפי גם שהתחייב בממון דהא כתב הסור עד שיתבע הלוה שלין לו מה לפרוע מוכח מכל שם שיתבע הערב לשלם אלא כוונת הרב הב"י דהרב המגיד פירשו כן מכל לא נפטר:

וראיתי בגמ' פכ"ה מהל' מלוה דמיט כתוב שם תיבות אלו עד שיתבע הלוה לכך מוקי בערב לגופו דאלו בממון אפילו בשתר יתים לא נפטר אפי' בשלמא כשהתחייב לגופו אלא דבשתר יתים כשהניחו נפטר מיד ומזלו דמלוה גרם שנרח מכל כש"ם בשם"מ ולא הנחה מקרי מכל כשהתחייב בממון מה לנו להכחתו שהניח הערב אם נרח מיד הלא לא נתחייב לגופו רק בממון והוי כאלו לא הניחו והוא מתחלתו ועד סופו בתר"ה דמחייב הערב לשלם ודו"ק: נ"ז שם בפניף י"ז כתב הב"י וז"ל ושם אמר המלוה ממי שתרלה כו' כתב הר"י הלוי שיכול לסחרב מן הערב תחלה כו' כן כתב בשה"ת בשמו בשער י"ה כו' מכ"ל ע"ש וע"ש הלא בגמ' אמר

וראיתי בכשה"ת שער י"ה שכתב להרי"ו הלוי מפרש דהלי בד"ה ס"פ. בד"ה דאמרי' כשנתנה לו ערב ולא אמר ממי שירלה הלא יפרע מן הערב תחלה אבל אם יש לו אפילו תבע ולא פרע לריך לחזור ולפרוע להניח בכשים אבל אם [לא] פרע לו הלוה יפרע מהערב אלא לריך שיאמר בפלוה ולא יפרע מהערב ע"ש ופ"ז ק"ל מאי מקשה הגמ' שם אר"י דקאמר ר"ש כו' הא מדקתני סיפא כו' והולרך להניח חסורי מחסרא הלא ר"י דקאמר ר"ש הלי הלם היו אומר ממי שירלה כשם ומ"ל שפיר פליג ר"ג דקאמר ממי שירלה כשם" דמתני':

ויש ליישב בדוחק גדול דמקשה פריך מדקאמר רשב"ג כין כך וכין כך כו' מאחר דגם מריבא פליג ובשלמא בגל ר"י פ"ד דח"ק דס"ל דערב אפילו ים נכשים לגוה יפרע מהן בערב כשהבע תחלה את הלוה ומ"ל רשב"ג פליג בתרתי כין דקאמר ממי שירלה לא לא אמר אם יש נכשים לגוה לא יפרע מן הערב אבל השתא דר"י דמודה ת"ק בים לו נכשים לגוה לא יפרע אלא כך כו' דקאמר דפליג אחרתי ומחרן דפליג אחורי מחסרא כו' ומ"ל פליג רשב"ג אההיא תרתי מכשאמר ממי שירלה לאחרים מחסרא לו קבלן דס"ל נת"ק לפי'

ים נכשים לגוה יפרע מהם ורשב"ג ס"ל כים נכשים לא יפרע ודו"ק היטב בגמ' מה שקשה שם זה:

כנה כתב הב"י בסימן קנ"ד סעיף ג' וז"ל וכתב הרי"ף הלכך אומן כין דאמר ליה בשבתי כו' ע"ש. ויש להקשות לפ"ז למה אמר בגמ' תיובתא דרבה ממשמה דאומן אין לו חזקה הלא גם לאחרי הוא תיובתא לאחרי ס"ל דלריך רשה וכאן מוכה דל"ל לפי' רשה. ורלוחי בב"ח שפי' דברי הב"י דלדידיה ס"ל לא רשה ולא פידי מסירה ואימת רבה לפ"ז מאי מקשה בגמ' אחרי לרבה מכרייתא דמשמה דרשה עבדו כו' מי כדמיכא מדים ל"ל רשה הלא גם לדידי' קשה ל"ל רשה הא מיהו ס"ל דל"ל לא מדים ולא רשה ול"ע ועיין מ"ש הב"ח בסוף דבריו והיה נרשה לפרש לפי שיטה זו דמברייתא דרשה כמי פריך כו' ע"ש דבריט אלו רלוחי ליישב ולא מלתה בידי. **אמנם** יש ליישב דבשלמא לאחרי דס"ל דלמיו נאמן לפטיו לא רשה וליכא מדים ומ"ש כשרשה ול"ב י"ל דמקשה רשה לרבותא משום סיפא דקתני רשה מליתו ביד אחר כו' דשם הוי רבותא לפיו רשה נאמן האחר מכל מקום ברבה דס"ל נבי אומן דרשה נאמן האומן כשליחא עדי מסירה ול"ב ליכא שום רבותא ברשה דלדידיה אין שום נפקותא בין רשה ובין לא רשה ודו"ק.

והנלע"ד דסכי פירושו בגמ' לר"ת ורי"ף וס"ק היכי דמי כו' לריכא מדים ל"ל רשה ב"ב כין לאחרי ובין לרבה לא יתכן סברייתי אלא ודאי לריכא מדים וקתני רשה כשלמא לדידי ב"ש דלעיל כשאמן האומן מצוה לא בא לירי בחורת לומות רק בחורת מסירה וז"ב מה שיבו אחה מכרת לי ר"ל ממולם לא בא לידי רק בחורת מסירה ולסבי מלריך רשה דלוקא כשמודה האומן שבא לידו בחורת לומטת רק שאמ"כ מכרו לו מה סבר לחבי לריי"ף ור"ת דל"ל לא מדים ולא רשה דלא אמרי' סוס מגו דוסיל ומודה שבא לידו בחורת לומות אבל היכא דלומר שמצוה לא בא לידו בחורת לומות רק בחורת מסירה אז לריך רשה או מידי מסירה ושם כן מחמת כשמכרו לו בפני מדים אף שלא רצו שם בחורת מסירה אז בחורת לומות אמרי' מחמת בחורת לומות שבא לידו ולא אמרינן מגו דהחזירתי אף לי לריך מ"ש רשה לליכא מגו דהחזירתי אף דהכא מיכא יודעים שיכא שהיו בשעת מסירה לא לו שם לאו סוסיל ויודעים שיכא שלו מקוסם אף שלא היו בשעת מסירה לא ממרינן מגו וזהו טעמא דמחזיר דמודה אחרי כזה להרי"ף ורי"ת דאל"כ לקחה מהש"ד לאחרי לפי' הרי"ף דכשאומר סחי לאומן מלית לעל כחיפך שלי יסיה נאמן אף לליכא עידי מסירה ולא רשה וזהו דבר שאין לו שמר וכי אין אדם עשוי למכור כליו לאומן ואל"כ לאחרי יחבן הבריית אבל ברבה דבשלמא מדים נאמן האומן קשה למה יסיה בשש"ב נאמן ברשה לבד וזהו כוונ ומחתבר:

קנו כתב הטור בסימן קמ"ו ס"ל כל מזקה שאין עמה טענה אינה מזקה כו' ומ"ש מ"ש בה"ט לאוכיח מלשנת המחבי דמ"ש ול"ש דאין אדם נוטל לומר כן אם שבועות אלו הם שבועות היסת דלא נתקנה כימי המשנה רק בימי ר"ג ואין לפרש לומר דהמשנה דקתני בלשונה לכוונ לזמת השבועה. **ונלע"ד** ליישב דברי הטור דע"פ מ"ש הרב בעל המפה בהג"ה סי' ע"ה בני מיכה פרוסה לכשים דנלים לדבר מלבישי' אפי' בשעת שמא ומ"ש ס"ה בכ"ד אין לך נלים לדבר יותר מזה להיות ביד זה ג' שים ולא מיתה מוכח דאין שלו אלא שאפשר דמכרה לאחר ולכך מלבישים אותו ומהי דלעיין הקרקע בחזקת בעליה עומדת וסוי המערער לסולם מוחזק כדאיתא לקמן ומוליכין מן המחזיק מ"מ לענין הפירות דנקרא המחזיק מוחזק אפשר דאין מוליכין אלא בפירות לאחרים וכמ"ש הטור לעיל סי' קמ"ה ס"ו ודו"ק: נ"ז שם בפניף כ"ח כתב הטור ואם לא טוי מזקה ממך בפני ונם אין לו מדים ערהה שדר בו ולא טוי מזקה עכ"ל אבל אם שתן נאמן אף אם אין לו מדים ונבי רחוקו שדר בו כו' משמע אף אם שתן ערהה שדר בו אינו נאמן ולריך לסביק מדים ונלע"ד שזה מתורן בש"ס הב"ח ס"ק שמקשה לאמי לא אמרי' שדר בו כמנו כו' ומתרן בשם המרדכי אפי לפיסי במקום שיש רואה כו' מ"כ בזה מתורן דנבי קנאה בפני לא שייך אם יש רואה לכן מ"ל מדים רק אם שתן שקנאה בפני כו' ודוק ש"ם ופ"י ב"ח אם ואפילו שדברו דמוקים בתי' הנזי: נ"ז שם בפניף כ"א ויש"ל מתוך מהמוכר כו' ומין לפקפות לקמן בפניף כ"ה מבית ב' דעות דרבינו יונה פליג י"ל דס"ל דעכ"פ הוא תובע להמוכר ושוהל ממנו מעותיו כי שמא יודה לדבריו שטות של המערער ולא יפטרו המעות שכתב הר' יונה ונרחה לזה כיון דרי"ף שמביאו ב"י לקמן סכ"ה וכתב עליו דדברי הים מוכיחים ואפי' לומר דס"ל ואוזל ליהו וחבא לאידך דזבנה מיניה פי' שוהל ממנו מעותיו כדיימים דלאו ברשיעי מסקינן ופן ואולי יודה להמערער ערער בדין ממנו ואז מתייב לשלם ולא אית ליה סמידא כו' פי' להמוכר לא יודה ויפטרו כמ"ש רבינו יונה ליהו לתפסיד מנפשים וק"ל: נ"ז שם בפניף כ"ת סביא המחזיק מדים כו' מלשון זה מוכח שטות מערער הטוח מעשה דפי' מזקת שכתים לף לי ע"ב דקאמר ל"ל ואת אית לי בספרי לתתית בתורת ומתרינן לי זבנה מיכלי כו' פי' כמערער טען כן על המחזיק וכן פירש ברא"ם בספרי ולפ"ז ליהו מדוקדק בגמ' כ"פ ס"ל דקאמר ל"ל סלוי גזלנא ל"ל ואת אית לי בספרי כו' ואם סכל הוא דברי כמערער לא סיה למערער כי ממים ס"ל ומשם סלשון משמע דממחזיק אמר למערער אין לך אמה פומר פליגי גזלנא ואת אית לי בספרי שרינן לקוחת ממי וכמ"ש גם בפוסר בפניף ל' לך אם כתב לקוחת לו מן סמוכר ולא ידעתי למה לא כתב ממני ורשה מדברי הרשב"ם בגמ' שסיסם סבירא לפניו ואת כו' אל זבני מיכלי ולמה אל משמע דקאמר ליה לך אל סמוכר ולסם פומה לי ולכך כתב הרשב"ם

ומש שלך סיתה היש לך להוסיף ממנו כו' ולא כתב מצוי וק"ל : נ"י שם בסעיף ל"ח עצן כל מ' מסם שסיא של מכותיו והביא שמצורר מדים שסיתה של מכותיו משום כו' עכ"ל שם דין זה נלמד מעובדא דפ' מוקף דף ל"ג ע"ב ופ"ם הרשב"ם שם ומ"ש תה"כ בסעיף ל"ש נלמד מעובדא כלף ל"ח שם ויש לעיין בנ"י מ' דמקו לרשב"ם בעובדא דלקמן שפי' שצורים מצידים משום ולמה לא פירשו משם בעובד' שכתב ל"ח ול"ש : נ"י שם בסעיף ל"ש ח"ל והיינו מפרשים דבריו שמכותיו נקמום משם או מכותיו כו' עכ"ל וק"ש דהא לעיל בסעיף י"ז כתב סעור דהם מצר מני ירפוי ממורסי לריך לסביש מדים שדר בו סעוכר יום ק' ומצטע נסריש אפי' הם הוא בצומו עוצן לרפוי דבריו שר"ל שנקמום משם נלא שום רפים שמכותיו דרו בו יום ק' כדמוכח בסוף הסעיף דקאמר ומיהו דוקא שלן לו מרים שמכותיו דרו בו כו' · **דהיה** נלע"ד לחלק ולומר דלעיל מניא שמצורר מרים שדיא שלן לו מוסיף שנקמום מכותיו של זה מן שצורר מכל כמן שצורר עוצן עצים נרופה שסיתה של מכותיו ולא קאמר שלן בצומו אלא יודע הם מברוסו מכותיו סוסיף נמי שצע הוא בצומו מכרו מצטע לסוף מעוד. עוד רלוי בסעיף ק"ם ס"ב דכתב בסדיא אפי' הם הוא בצומו יסעון כמן מכותיו קכוסו מעך צריך לסביא מדים שדרו בו יום ק' ושם סוסר דברי הסיר דמיכא מיני אפי' סב"ד סוסיף בשדו לפרש דבריו מכותיו קנקוסו ממנו אפי' ליכא מדים שדרו בו יום ק' ושם סוסר דברי הסיר דמיכא בשם אמר קמי דידי זכה מיכ ויש לעיל בסעיף כ' בסיר וכ"י ויש כ"ם ומ"ש סב"ח סיף דבריו ופ"י ס"ה כו' נרמה דס"ם דשם יסעון של מכותיו שמי סוכר שקנקוסו ממך שהרי דרו בו יום ק' וסצדקק סיטב ירמה לסעמ"ש

לא כיון כלל לדברי סב"ח :

כנו כתב הרב סב"י בפי' קצ"ע מסודש ג' וז"ל כתב הריטב"ח בשני' מן מחזיקין בכתבי ק"ח ופי' מוקף מלין כו' ושם אחר רבים בר מכוח מן מוקף לשקין שב"ל ול"ש דשם גם רבים קל מחוקף דשניה שם שהא דקאמר שם שכון שאפר בורות שיחין ומערות ושם אחר רבים כו' ופירשב"ם דש"י שניוק הקרקע ירמה לקיים גיף הקרקע ולא קל כלל מחוקף מיקין ול"ב אפי' רמיס סיא זו וכר מן דין קנה הלא לפי מ שמרין בנמ' מן דין מוקף פי' לא בני שיש חלא לאחר ש"ב דיש מוקף ול"ש ודו"ק . נ"י שם בסעיף כ"נ כתב הסיר ומיכא שירד לנכסי קטן וכו' וכתב הב"ח כרמב"ם כו' ויש לתמוה כו' ובסעיף שמ"ז כתב ומ"ש ול"א כו' ויש לתמוה כו' ש"ם שם מתוך דברי סב"ח מוכח דסכין מרכיב הי"ש בשן לא יפ שהיה של מבי קל מהסיבין המחוברים שקנה מלבו ואל זה כתב הב"ח שם שהיה וכתב הרש"ל בהגהות מהר מאי שני כתמיה ולענ"ד דמי שם ו מיך לעשות ירמה להניח הקן שיש מיחוק ולא מוכח כלום מהרש"ם והרש"ל דשם דכתב לא ידע שהיה של מבי ש"ב נם כשהשן מי קיימי מעך ושם חומר לא קיים שיקין חומי ש"ב לאח לא עשיה מחזה כשהגלת להמחיק זה נ' שיש סוכרך לומר לא ידעתי שהיה קרקע זו של מבי וש"ב נפל היסוד והכשן כולו הרש"ל והרש"ל מייתי נם כשהשן מהה מכרת הן כשן מוקף דיש לו תירון על המחזה שלא עשה משום שלא ידע כשהגלת שהיה של מבי כיון שהמחיק הם בעיהו בקטנותו ואינו מבין מה מיחוק יש בין חומן קיימי מעכיו אי נמי דשם גם כשהשן חומן קיימי מ"ם הרש"ל סוף פ' מוקף נבי מתן לורי וז"ל ראיתי קיל מפרשים כל סה דאמר הן מוקף כו' הן יכול לכיפו לאחום כו' ולא מצאתי כו' ומביא הסור וב"י לקמן סי' קי"ד ס"ו ס"ם ומדאם דאמר למחו הסיר והוק ושיין בב"י סי' קי"ד ס"ב הרש"ל שהביא ס' תי"ו כתב וז"ל וכבר סוכמתי בתשובה סבית ביחוד סרש"ם כו' ס"ם : נ"י שם בסעיף י"ם כתב הרי שהיה דכל זה לא מיירי אלא בחזר מבידו כו' שהרי מחזיר רואה בי ומה יעשה לו סיוק כי סכא סכם מיכא מזה דהן שייך רואה בזה שיצא הצון כו' הא לא שייך כיה היוק רואה וא"ב הך קאחר שצא מצי רב הוא דיכול לצחת שלא בלא"ם רואה מחזיר ויש ליצב הכי שהרי מחזיר יכול לפחות כאה חלוחת שילקם וצ"ע ס"ם לקמן סי' קי"ד ס"ם כחור וב"י לסיוע שהן לו רואה אל יש לו מוקף וא"ב אפי' מיכא היוק רואה עפי ס"י סוה נמי שהרי הכל יכול לפחות אפי' חלון לבחלום ואחר דשייך לומר היוק רואה עפי חלוחת שלא זה לפני חלוחת הא קאחר הר"י סוה ולא לסיוע זה לפני חלוחת שלא בחר כאה סכי ונם לבחות עדו כו' וא"ם שהרי מחזיר רואה בו ומה יעשה לו היוק פירושו הכל אם יהיה לבחות חלון סהיות בידו ויכול לראות בו וא"ב אינו מועיל לו היוק ס"י הוה לא יהא חלון כך אם יכולין לייעב דבריו וכל זה לוחק בשיני ולוק : נ"י שם בסעיף כ' כתב הב"ח ויש לפקפות לפי' רשב"ם כו' ול"ל כו' וזו היא דעת הרשב"ם כו' ולכאורה דבריו ל"ע דהא רשב"ם לא מיירי אלא בשלא מיחה לחלן לזה מוקף ובאחת אם יהיה לאחות מיד הרחות ביחו כמו שני זה ויש ליישב כדוחק וש"ל ס"ח ס"ח לסוכים כרשב"ם והו"ק : נ"י שם בסעיף כ"ב כתב הב"י סוף סעיף מה שכתב רביעו כאה רביעו יוסי אומר אלא לא חלן חקיה אלא בשלא שחלן מיחסם חקיה ומשיבה בחזקות חמרים כו' ומרחה מדבריו כו' סיכה שחלן מיחסם חקיה כו' ול"ל ס"ח ולאחרין חסים לערכים יוסי בנ"י מיירי נמי בלא מיחת חקיה כאחת כלא חלן לו מוקף אלא בשלא מיחה לחלן לזה מוקף אלא בשלא מיחה לחלן לזה מוקף אלא בשלא מיחה לחלן לזה

דכר"י נקטן דלמ מייר מכבדת סכבורי שסום דלמ ס"ל מקרם ומעזיב ודו"ק ומין להקשות מם יעשה כשירי העכים ס"כ יעמך לכרמב"ן ז"ל פקעים כלל דלמ מירי מעכים מלמ מכוכר דמם היס מתחלה קליס יכול להניח מח"כ כבדים מפי' של נרחל או מפי' עכים רק כפופן שלמ ירחיב שקום דבייהר יפפין ויתחוך ויקצר קיכו עד שיכנס בחור הרחמן או מיירי שאר הרחמן היס מתחלה ברירה שיכול להכניס עתר הכבדים והעכים והוא פשוט בעיני :

קם כתב הב"י פי' קנ"ד מחודש ב' וז"ל כתב הרשב"ם בתשוב' בשמעתינו דלמ שמנו לע יפתח מדם פתח כנגד פתח בשבוי כו' עד ול"ש שבשתה תשוקה קודם לכן ושב"ח שברחה מדבריו שרוצה לישב ודבריו ל"ש מפי קשמר דהיה מ"ש ב"י ול"ש היינו על מ"ש הרשב"ח ולפי גמרתינו כל שהביר וידע שרי הוא כשעת רשות כי הרי דשתיקה לבד מועיל היינו שהביר וידע ושתק ולע מימה ובשותה תשוב' לפי' כתב דיוד ושתק היינו כלום מלמ דוקא כשסייעו ומין לומר דהב"ח בח לפסוק הלכה ולע ליתב דברי הרשב"ח דלמן לשונו משמע כלל כן. ויותר נרחה ליתב דברי הרשב"ח לעצמו' מזיל דכי הב"י בשמו לעיל דס"ל דפפי' כמחילת צריך נ"ש וח"כ מ"ש לעיל שהביר וידע כו' היינו שמחזיק זה נ' שנים והביר וידע ולע מיחה הוי כשעת רשות ומשמעת מאל והוי כשאר כל חזקות שנאמרו בחלמוד ומ"ש קודם לכן דוקא כשסייעו היינו לעניין שיהא חזקה לאחר ודו"ק : נ"ז שם כשעיף נ' ולע מצינו שלמו רשאי לפתות בית אחד כו' וכתב הב"ח והכי מוכח סוגית דחלמודא כו' ולעני"ד לע יש משם הוכחה כלל ומיהו כדבריו ויעין ברשב"ם ובר"ח שם והרמ"ה כתב שלף דיורים מיהו רשאי לסוסיף כו' וכתב הב"ח דס"ל

דלפי' קשה בית גדול מותר לפתות לביתו כרמב"ם ולע ידעתי מי דחקו להב"ח לפרש כן מה שלין לשון הרמ"ם והטור סובל כלל דוק ומשמה שהולית דברי הרמ"ם משמען והפי' הכוון הוא כמ"ש הב"י : נ"ז שם בשעיף נ' נגי פיסקא והרמב"ם כתב כו' שם ס"ם יש ולריך למחוק מן ול"ל דה"ם לגוזה עליה ס"ג ביתו כו' שד דשרי להרי"ף ורחה דגם מ"ש מח"ז כתב הרמב"ן כו' וכ"ל לדברותא נקט שלפי' כו' סוא נמי ס"ם שד וכתב עוד הרמב"ם כו' דהא בכף משמע מ"ש בשעיף כו' שם ס"ם יש ולריך למחוק דגם מ"ש תשו' הרי"ף דכתב לסדיא לריך דוקא לפתח הפתח ס"ם מה שלריך שם בכ"מ וכן הוא בס"ג ויתיב לך הגמ' לפי פי' הרמב"ם מה שעשה מרישא לסיפא ודו"ק :

קמא כתב הב"י בפי' קס"ח וז"ל ושל תי' ל' קשה מע"פ שנדלו שם סיוט סנוטין כיון שהוא כו' ס"ם וכ"ל בשעיף ד' סיטיב לעזומק דכרי סמגיד ירחה לקיים דסמגיד מזיל לשיטתיה שכתב ריש פ"ו מהל' גזילה דבשלולית של נהר ס"ל לרמב"ם דמסתמא מיפלים ומכותר שם ברמב"ם ושם לע יחזיר פי' שם לע ידע למיפך מסתמא וכ"ם דרב סמגיד סבר דשם נשקרו בלע נוסיפן הוי ממם כשלולית של נהר דמסתמא מייפך כיון שנשקרו כלע נוסיפן הוי לבל שם נשקרו שם נוסיפן היו מיפך מסתמא כיון דנוסיפן שלו מסייעין לגידול וכשניטו מיפך לפי' בשלולית של נהר ליט שלו ובזה מיושב קושיות הרב הב"י סגי והיל ברור : נ"ז שם בב"י בסוף פי' הגי' וז"ל וכתב שם הרב המגיד שהרשב"ם תולק על זה שכתב לפי' פחות מרביעית נמי כו' ול"ג סגם המעיין במ"ש להרשב"ם מוכיח זה מדקאמר הגמ' מי דאמר קון לפי' פחות מרביעית נמי לבעל הקרקע דלא היס להגמ' למימר לשון נמי לפי' פירוש נמי שם בעל הקרקע ואילו הוא של בעל הקרקע ולפי זה קשה מלי יאמר הרשב"ם נמלי דקאמר בגמ' מח"ז מי דאמר ליס לן למימר דסלינ דיעת דבעי קון לפי' רביעית נמי של בעל הזחים דשם ליכא למימר דסלינ נמי שם בעל הזחים הם נבי רביעית נחמת הדין כן דיתלוקו וע"כ לומר דכוונת הגמ' ליסיה שלו לבדו ומלי דקאמר נמי פירושו מפ"י שדרך שכתב הב"מ פחות מרביעית יהיה של בעל הזחים ולפי' רביעית נמי ול"ל בריעה נמי ה"פ לפיכך פחות דרביעית הוא של בעל הקרקע לבדו ולפי' פחות מרביעית נמי ודוק :

קמב כתב הב"י בפי' קי"ח סיים ל' וז"ל היינו דוקא כשים במקום הסוא היזק רחיה וכ"כ הרב המגיד בפ"ה מהל' שכיניס עכ"ל ותמה לי על דברי הב"מ מה שלע מנה על דעתו וכ"ם על דעת הרמב"ם ושור דוחלי מ"ש הרמב"ם ושור להכדיל בין מלקו מיירי לפי' במקום שלין היזק רחיה ולע מיירי מכוחל דוקא כמו שפושים במקום דלייך היזק רחיה לע הבדל במסיפם בשלמא כדי שיהא נחפס כגבב ורחיה ברורה לדברי מסא דרפ"ק דבחרא פריך תמ"ל היזק רחיה לאו שמיה היזק ממשמע דלין מוקין לה אלא דלע מלקו ומשני לע בכוחל ומשני לע במסיפם הרי בהדיא דלפי' היזק רחיה לאו שמיה היזק מכל מקום מוכרח לחוק בסיפם בשלמא כמו לפי' בקושות שלין לייך היזק רחיה מוכרח לחוק במסיפם בשלמא כמו למ"ל לאו שמי' היזק בכל מקום ולישנא דמגיד שכ לייך לכתב והבדל זה הוא לפי מה שהוא מקום פי' שפם מקום סהוא שים בו היזק רחיה הרי מלינו בזין את הכוחל כו' עכ"ל הרי בהדי' דהרב המגיד לע המליע דהרמב"ם מיירי דוקא בהיזק רחיה ס"ל כותל לע הבדל בשלמא במסיפם שלין לייך היזק רחיה לייך לכתב כותל נמור שלע יהיו לזה כמנור ובמקום דלייך היזק רחיה לייך לכתב נמור שלע יהיו בו היזק רחיה ברי לפי' לע לבעל הכוחל לסרוס ולהוסיף עליו ולהרכיב יש לדקדק על ס"ם הסמ"ע ר"ם זה לפי הסיוני הגמ' ועיין מ"ש הסמ"ע ס"ק כ"ב ול"ש:

ג"ז שם בפי' ס' תשובה לעלין ומה לו שם יאמר כשיבור לו לע יאמר ול"ש שכ"ל שב"י והביאו ל"ש דשם ודאי יש מילוק לשם יש מהלוקו מפ' שאמר שיהא שיעור מלר מל' מ"כ יהל נומר נוד לו מינוד ומה לו לע ול"ש שפיר ס"ז דוק .

ג"ז שם בשב"ם כתב שב"י וז"ל ומ"ש רביעו לפי' שם דמיהם שרים כו' כ"כ הרמ"ם שם ופשוט הוא שכ"ל ולעמ"ן דלמו כ"כ פשוט סוש דלשלמיך לסו להרמ"ם ושור לכתוב כן לשפוקי מדעת רש"י דפי' כל שסוא דביירי שפשה לו כלי ס' שוה יותר מחברתה ועיין ברש"י ובגב' ובלשון רש"י שמניח שב"י לפי' זה וכן מלמתי בהדיא בחידושי הרשב"ן פ"ק דב"ב דשוק בזה ודו"ק : ג"ז שם בשעיף כ"ב וכן שם יש להם כו' עד וכתב הרמ"ה ק"ל שם יאמר לו חביירו כו' וכתב הב"ח דתימה רבה למלסון רש"י בגמ' מוכח בהדיא שלע כהרמ"ה וכן כתב הסמ"ע כו' ע"ם והמעיין ושהקשה ירחה להדיא דגם לשון רש"י יש לפרש כדברי הרמ"ה ולין פירושו של רש"י לשם יאמרו גוד שביסה לו תגוד שביסה יועיל אלא ה"פ שם יאמר גוד שביסה לו תגוד שביסה ושם יאמר לו גוד לי תגוד לי יועיל וכן דייקה שפיר לשון רש"י וכל"ל דבזה מיושב לקמן סי' רפ"ם סוף ס"ם משמע כשור דס"ל דשייך גוד לו תגוד בשביסה ובשפ"י מ"ש התום' בכתובות דף ק' ע"א והרמ"ם שם ותום' בקידושין דף מ"ב ע"א ד"ה ובוריים כו' . למסם יש לדמות דשם בפי' רפ"ם מיירי ליכול לומר מכל כליס גוד לו תגוד בזה ממר זה וכמ"ש שסור בשם הרמ"ה ודו"ק : ג"ז שם סוף ס"ב כתב הב"י ומיין בשעיף שם יראה סכן כו' ע"ם והבלמה דבריו תמיסים לפיך יפלה על הדעת דסכן יכול לפשות את הלמה והבלמה לע תוכל לפשוט שלע תלקה מדה"ד וכתיו הב"י לקמן סעיף נ"ג בשם תשו' הרשב"ה ע"ם ודו"ק :

קסג כתב הב"מ בפי' קצ"ב סוף ס"ת דמרמה דרש"י ורמב"ם מפרשי הסיא דחזקה שכתיס בש"ם הר"י כו' ע"ם והמעיין יראה להדיא דפשות נזדקר כן בפי' הב"ח ומתר השתילה מכוחו דפיך יפלה על הדעת דפ"י החזקה יקח יותר ממה שיצא מן הדין לפתח לשם הדין מתן לפיך לכל פתח להשלים לה לד' לפות מלדדים ס"ב תף שיחזיק ג' שנים ויתמר בדשותך פתחתי לע יהא שהיה עדים המעידים כדבריו לע הי' לוקח יותר רק כפי רוחב הפתח וב"ש ברש"ל והרבה כרוים למכין ומין כוונת הר"י לפי' החזקה יפשון זה ויתמר מש"ב לע לפי פתחתי לפיך נתת לי כו' ומיז יקח כפי מה שיצא מן הדין וק"ל : ג"ז שם סוף ס"ב כתב הב"י וכתב המ"מ כו' הלכך שם מניח לכל ס' מהם לחלוקו בחלר זו בית שיש בו ד' על ד' ולפיהו חויר שיש בו ד' על ד' כו' עב"ל כן הסוסחת תמיהי וכן הוא בס"מ הנדפס בחיומי הגדולים שבס שמגדל עוז והיינו משום דחיזל לפשמים בס"ם כ"י לפי זה בשם סמגיד בשם ר"י הלוי דשל"ל דלף מ"ם רב שפי הר"י ד' לפות שמצרו מון מבל פתחים לע מיירי לפיך דוקא בקנו מן ההפקר ול"ב בשותפים שקנו ול ירצו ומ"ם דכתב הב"י ס"ם ד' בשם הימוקי יוסף בשם הר"י ד' על ד' כו' שם מיירי בקנו מן ההפקר ול מפני לפות שמצרו לפי' לעיל בשמו דס"ל דר"י הלוי לע קאי הר' שפי הר"י כו' לפך לריך לכל הפחות לפני פתח ד' על ד' לכל לחד ולחד ולפי' שותפים שקנו ול ירצו ומ"ם לקמן סוף סעי' בשם ר"י סלוי ומ"ש הב"ח בשם שפיר ליה סי' זה ומלשון הב"י שכתב בד"ה ולע מנה שקנו מן ההפקר כו' שם ומוכח בהדיא בעור ליה סי' זה ומלשון הב"י שכתב בד"ה ולע מנה שקנו מן ההפקר כו' דס"ל דלע קאי לע מנה שקנו דרב הוא ורב מבדא ולע מ"ם לפי זה ליה הפי' חבר המחלוקת נותן לכל פתח ד' לפות מ' לפרק מבחו ולפ"ז יש לפמוה לפמרמ"י בסגיה"ג סוף סעיף כ' דכתב שם מביא כו' בשם ר"י סלוי ומ"ל לפ"ז ליה להרמ"י לכתוב ג"כ תחלת הפי' דבל דוחני לכל פתח ד' לפות היינו דוקא כשקנו מן ההפקר דבל ס"ל דלמר מנה דוקא בשקנו מן ההפקר ולא בשותפים שקנו ול ירצו ומ"ם לקמן סוף סעי' בשם ר"י סלוי ומ"ש הב"ח בשם שפיר ליה סי' זה ומלשון הב"י שכתב בד"ה ולע מנה ש

פי סכנת כ"י ומין לשון עיוני מתפרש כפשוטו זה הוא לשון קושי דלפי פי' זה אין לו פי' הגה שמצינו כו' לשון עיוני מין פירושו הגה כשביל שמביא עניו וזה לא יתפרש לפי פשט ס"מ ודבריו תמוהים בעיני הגה גם ברש"י דפי' מענין מצוה המחברת או ר"ת שפירש מענין מין מהו רוצים לותר זכות שלנו כי פן ואולי יפול לנו בגורל ומצוה לנו במיעוט מין לך מצוה גדולה מזו ובע"ד הגה גם הרמ"ב לדחות פי' ס"מ הגה מדרכה בא לפרש וה"ק ומין לשון עיוני כו' פי' מין אחד יכול לפרש שום פירוש בלשון עיוני כפשוטו זה הגה שמצינו כו' ר"ל הגה כך אחד מוכרח לפרש שמצינו שיש כשביל שמביא עניו הגה טעם ועצה פי' לפירושו דאלו ברש"י לשון עיוני פירושו כפשוטו כלשון מצוה שכוונתם סייעו לו היא מצוכת ככוכבי דבר מרין שהיו מצוות דלפעמים זה מחברת וברש"י פירושו מפלינן ליה לן ניתן לך זכות שיש לנו בחיותו שהם לא . כדמים יקרים ומין כזה משום מדת שלום שהרי יש לנו זכות בגורל זה שמא יפול לנו בגורל בין כ' שעדות ברשות בידינו הגה נחליף עמך אם לא כדמים יקרי כו' ס"ב ברמ"ב ומ"כ ברש"י ור"ת מין לך טעם ועצה גדולה מזו והוי שפיר לשון עיוני אבל לפי פי' ס"מ אם מצינו חותו הגה טעם ועצה שהרי בחמת מין לשתם ניתן לך הגה לחצוות עניו והגה שחות בחמת מצוה והתרכתי קצת להוציא מלבן של המפקפקי, ודו"ק כי פשוט הוא לעכ"ד : ג"ז אם בפרק ג' וכן אם יש לו שדה הגה גל ר' מסם כו' הקשה הב"ח דלפר"ת חמתי לא מצי למימר מצינו פרבי בר מרין כו' עכ"ל ודבריו תימה מוכני' לי כלל כי הקושי מעיקרא ניחא דע"כ לא חמרי בגמ' דיכול למימר מצינו כו' הגה כשאול בא ניקח הבדה שאלך הגה גורל שלא כעיקר המלוקה אבל כאן הרי הוא רוצה להלוק כעיקר המלוקה ושיהו כל הבדה למחצה ובגורל כדינו לא יכול למימר מצינו והוא דבר פשוט וק"ל ועיין בלשון ר' יוסף שמביא הב"י בשם הרמ"ב ז"ל :

כסה כתב הב"י בפי' קע"ה בפרק י"ד קנאה בחחתים כו' עד וכתב הרמ"ב כו' ולא ניחח הטעון כו' לפיכך בפשוט הרמ"ב כתב כן בחוב' ה"חמת דקחמר הגמ' בפרק מיכן כו' לפיכך הגה ה"א ע"מ כתב כן בחוב' ה"חמת דחמרי בגמ' לחזור לחפי' על מצבה כזה אר"י אין לומחה כו' דמסיים לשון הרמ"ב ע"ש לפורות לחפי' על מצבה כזה אר"י אין לומחה כו' דמסיים לשון הרמ"ב ע"ש דמי לא משמעינן ה"ל דשם שברו דיפסיד הלוקח מחה מכיסו ועל זה קחמר ר"י אין לומחה כו' אבל בגד שמוכר ה"ב גם ר"י מודה כיון דלפיו הגה שניח הטעון דיכיכימו יחד הטעון והלוקח לחזור יכול לחזור לכך מוכיח הרמ"ב דוחני גם ס"ל שיטח הטפסל לשקח הגה ס"ל דיוכלו הטעון ולוקח לחזור נגד שמוכר ואפי' על מצבה כזה קחמר ר"י דאין לומחה כו' ופיים הרמ"ב בטעמו כיון דקחמר לטעמו כו' וכזה נפלקה תמיחת הב"ח מ"ב דלכך לחמוה מחמר הרמ"ב לפי פי' ס"ד ואין לנו לריכין להרחקת פרוחיו של הב"ח דכחב דהרמ"ב כחב כן משום שח דכחב פ' ס"י כי הדבר ברור לטכין כמ"ש. ועח דפיים הרמ"ב בטעם כיון דקנאה לטעמו וגם כחב כפשוטו משום דאין חומה לקרקעות גרעה משום הגה חיקשי הא ק"ל לקמן סי' קפ"ב ס"ז דבשיח שפשה אפי' כל שהוא הטכר טעל אפי' בקרקע ע"ש לכך כחב דשמי בכח דמחחלה קנאה לטעמו :אלא שיח גמור וכ"כ החוס' בחלין בכחוכות דף ל"ט ע"ב בד"ה ס"ג כו' וד"ק : ג"ז אם בפרק ט"ו מ"ב הב"י בשם הגהי כתב הרמ"ב בפי' חמוחי, לשם חחת עלמו לחלק בין רש"י להרמ"ב בכוונת ר"ו הגה כחב הב"י לפי זה חגל ר"ו כו' וכ"כ הרמב"ם כו' הרי ס"ל להרב הב"י דהרמ"ב לא פי' כרש"י ולעכ"ד דהמדקדק ומעיין בדברי ר"ו ילחה להדיח דב"ח ר"ו והרמב"ם פירש בעניו חמר כוונתו דלא כשום פירוש הגה כר ג"י דלכחב שכניס הדברים חלנו בדילה והגה כפי' ר"ו שרגיל בעלמו ומן בעלמו ומן כו' הגה אם הוא מיושבי הטיר לא בשין יהוש לנו שרגיל בעלמו ומן בעלמו נקרא שבני העיר ודברי הב"י ל"ע : ג"ז אם בפרק ס"ם מחודש כחב הב"י ז"ל ומעחה כו' ודבריהם מבוחרים כמ"ש וז"ל החשובה כו' ע"ם כגה יש לעיין אם חשובה זו חלרכה בחרי הב"י דבחשובה כחב בפשה משום דהי רשי לפרש וכב"י כחב הטעם משום דהי לו במקום ס' ודו"ק: ג"ז אם בפרק ס"ו כחב הב"י ואם פירש כו' עד ומחמני מכרש המגיד כו' ע"ם דבדי הב"י חמוחים כאן וגם בכאן משום דלכחב בדבי הגגיד נכוחים לפין שום חולק כי הרמב"ם חייבי כפירש בשור הממחה דהרשב"ם חייבי בשלא פירש כמ"ם בהדיא ברשב"ם מביחו ממ"ם בשלא פירש ו כו' ע"ם : ג"ז אם בפרק פ"ח כחב הב"י ותלמידי הרשב"ם כו' ואם קשה חחר בשל הרמ"ם ז"ל :

כסה כתב הב"י בפי' קע"ה בפרק י"ד קנאה בחחתים כו' עד וכתב הרמ"ם טו' ולא ניחח הטעון המגרן כו' הדבר פשוט דהרמ"ם כתב כן חף דקחמר הגמ' בפרק מיכן כו' לפיכך הגה ה"א ע"מ כתב כן חחום' ד"חמת להורות לחפי' על מצבה כזה אר"י אין לומחה כו' דמסיים לשון הרמ"ם ע"ש דמי לא משמעינן ה"ל דשם שברו דיפסיד הלוקח מחה מכיסו ועל זה קחמר ר"י אין לומחה כו' אבל בגד שמוכר ה"ב גם ר"י מודה כיון דלפיו הגה שניח הטעון המגרן ופסקו הרמ"ם דוחני ולוקח לחזור נגד שמוכר ואפי' על מצבה כזה קחמר ר"י דאין לומחה כו' ופיים הרמ"ם בטעמו כיון דקנאה לטעמו כו' וכזה נפלקה תמיחת הב"ח מ"ם דלכך לחמוה מחמר הרמ"ם לפי פי' ס"ד ואין לנו לריכין להרחקת פרוחיו של הב"ח דכחב דהרמ"ם כחב כן משום שח דכחב פ' ס"י כי הדבר ברור לטכין כמ"ש. ועח דפיים הרמ"ם בטעם כיון דקנאה לטעמו וגם כחב כפשוטו משום דאין חומה לקרקעות גרעה משום הגה חיקשי הא ק"ל לקמן סי' קפ"ב ס"ז דבשיח שפשה אפי' כל שהוא הטכר טעל אפי' בקרקע ע"ש לכך כחב דשמי בכח דמחחלה קנאה לטעמו :אלא שיח גמור וכ"כ החוס' בחלין בכחוכות דף ל"ט ע"ב בד"ה ס"ג כו' וד"ק : ג"ז אם בפרק ט"ו מ"ב הב"י בשם הגהי כתב הרמ"ב בפי' חמוחי, לשם חחת עלמו לחלק בין רש"י להרמ"ב בכוונת ר"ו הגה כחב הב"י לפי זה חגל ר"ו כו' וכ"כ הרמב"ם כו' הרי ס"ל להרב הב"י דהרמ"ב לא פי' כרש"י ולעכ"ד דהמדקדק ומעיין בדברי ר"ו ילחה להדיח דב"ח ר"ו והרמב"ם פירש בעניו חמר כוונתו דלא כשום פירוש הגה כר ג"י דלכחב שכניס הדברים חלנו בדילה והגה כפי' ר"ו שרגיל בעלמו ומן בעלמו ומן כו' הגה אם הוא מיושבי הטיר לא בשין יהוש לנו שרגיל בעלמו ומן בעלמו נקרא שבני העיר ודברי הב"י ל"ע : ג"ז אם בפרק ס"ם מחודש כחב הב"י ז"ל ומעחה כו' ודבריהם מבוחרים כמ"ש וז"ל החשובה כו' ע"ם כגה יש לעיין אם חשובה זו חלרכה בחרי הב"י דבחשובה כחב בפשה משום דהי לו במקום ס' ודו"ק: ג"ז אם בפרק ס"ו כחב הב"י ואם פירש כו' עד ומחמני מכרש המגיד כו' ע"ם דבדי הב"י חמוחים כאן וגם בכאן משום דלכחב בדבי הגגיד נכוחים לפין שום חולק כי הרמב"ם חייבי בשלא פירש כמ"ם בהגה פ"ח כחב הרשב"ם ותלמידי הרשב"ם כו' ואם קשה חחר בשל

כסו כתב הב"י בפי' ק"ך בפרק ז' וז"ל דמטו ברמב"ם חשורת הוא דלפסוק על רבת כו' ע"ם דברי הב"י ככאן הם חמוחים ורחיתי הגה הב"ח ברים בזה . **וגלעי"ד** דהרמב"ם יש לו הוכחה מן הגמ' דרבת שמחר וכן לענין משוח לא קחי חגל חבבת קמייחת דבגמ' קחחר וכריבת כו' ולי בחמוחינן גבי משוח דחחיבב למחילה חבל קילוחין מיחת לא בריבת ול"ב בהחי בריבותת חינו מחורן רק בבת קמייחת דצייך ביה מחילה שהרי היא לינה לוקחת הממון רק לומרת תן מנה לפלוני ולקדש לך חבל בבבת חניות הילך מנה וחחקדשי לפלוני הם חינו צייך חחי בריבותת משום דחחיבב למחילה דהא הם חדרכה בא חמון וח"ב קשה לין מחורן בהך בבת לכחוב בבי משוח וגל בבי קילוחין גגל ס"ב לומר דמ"ב רבת בבת קמייחת דצייך בריבת ומחילה שהרי היא לינה לוקחת הממון רק לומרת תן מנה לפלוני ולקדש לך חבל בבבת חניות הילך מנה וחחקדשי לפלוני הם חינו צייך חחי בריבותת משום דחחיבב למחילה דהא הם חדרכה בא חמון וח"ב קשה לין מחורן בהך בבת לכחוב בבי משוח וגל בבי קילוחין גגל ס"ב לומר דמ"ב רבת בבת קמייחת דצייך בריבת

כסז כתב הב"י בפי' קל"ז ס"ח וז"ל ולי חבי"ם נרחה דהלכה כרבנן בפ"ק וחהו חחום קחת דז"ח גל כרבנן דחחניחין לחחרי בחחם דקה בחחם דקה בחחירה לחחרי זו חו בחחיכה ולא בפירש"י וע"ב ליבב וד"ק : ג"ז אם בפרק ז' פיפקח כחב הב"י וז"ל ומכו חפירת כו' עד ומחרי הרמ"ם בחחם דל"ל דוקח בפיו בחחיכה חבל בחחיכה חוחנת לפו ממ"ם עדיפת וכו' וכן נרחה דהכין רבינו שכתב דקה בחחיכה חבל בחחיכה חוחנת לפו ממ"ם והגה דבריו חלו חחוסים כד חביית בהרמ"ם פ' הפפיפה דהלה מ"ם הרמ"ם והה בחחיכה חוחנת חכו חינו לפון הרמ"ם רק לפון ר"ח שכתב לפני זה ומ"ב מקשה עליו הרמ"ם וכתב וז"ל ומה שפירש דבעינן חפירה בפיו ידחנת מל"ל ולבפוף חפיים שלכך הרחה הרמ"ם פירבב"ם פיקר ומ"ב חדרכה חוכח דהרמ"ם חבר לבחחיכה חף לפון בפיו הגה בפיו וכן חבין רבינו שלא כתב בחחיכה חבל בחחיכה חף לפון בפיו הגה בפיו וכן בהדיח וזה חפכים ח"ח הרמ"ם זי"ל בחחיכה חף לפון בפיו וחל"ל דגם רבינו כתב בהדיח וגם מ"ם הב"י וכן חפכין דמ"ם הרמ"ם וחפ בחחיכה חוחנת חוח דברי עלמו וז"ח דוחו לפון ר"ח חפכיב בחחיכה חף לפון בפיו וחמ"ב חקשה חל מצבה כזה חחמר ר"ב דחין לומחה כו' ופיים הרמ"ם בטעמו כיון דקנאה לטעמו וגם כחב כפשוטו משום דחין חומה לקרקעות גרעה משום הגה חיקשי הא ק"ל לקמן סי' קפ"ב ס"ז דבשיח שפשה אפי' כל שהוא הטכר טעל אפי' בקרקע ע"ש לכך כחב דשמי בכח דמחחלה קנאה לטעמו :אלא שיח גמור וכ"כ החוס' בחלין בכחוכות דף ל"ט ע"ב בד"ה ס"ג כו' וד"ק : ג"ז אם בפרק ט"ו מ"ב הב"י בשם הגהי כתב הרמ"ב בפי' חמוחי, לשם חחת עלמו לחלק בין רש"י להרמ"ב בכוונת ר"ו הגה כחב הב"י לפי זה חגל ר"ו כו' וכ"כ הרמב"ם כו' הרי ס"ל להרב הב"י דהרמ"ב לא פי' כרש"י ולעכ"ד דהמדקדק ומעיין בדברי ר"ו ילחה להדיח דב"ח ר"ו והרמב"ם פירש בעניו חמר כוונתו דלא כשום פירוש הגה כר ג"י דלכחב שכניס הדברים חלנו בדילה והגה כפי' ר"ו שרגיל בעלמו ומן בעלמו ומן כו' הגה אם הוא מיושבי הטיר לא בשין יהוש לנו שרגיל בעלמו ומן בעלמו נקרא שבני העיר ודברי הב"י ל"ע : ג"ז אם בפרק ס"ם מחודש כחב הב"י ז"ל ומעחה כו' ודבריהם מבוחרים כמ"ש וז"ל החשובה כו' ע"ם כגה יש לעיין אם חשובה זו חלרכה בחרי הב"י דבחשובה כחב בפשה משום דהי לו במקום ס' ודו"ק: ג"ז אם בפרק ס"ו כחב הב"י ואם פירש כו' עד ומחמני מכרש המגיד כו' ע"ם דבדי הב"י חמוחים כאן וגם בכאן משום דלכחב בדבי הגגיד נכוחים לפין שום חולק כי הרמב"ם חייבי בשלא פירש כמ"ם בהגה פ"ח כחב הרשב"ם ותלמידי הרשב"ם כו' ואם קשה חחר בשל

כסח כתב סמור נסי' קל"ח דבר תורה מעות קונות כו' ע"ם ומימה על הרמב"ם וכל הפוסקים שפסקו ד"ת מעות קונות הגה מדבנן מציכה קושה ומ"ב אם סחקה בדשות לוקח אז ס"ל מציכה לאין צייך טמר נשרפו מיחך בעליה כיון שעליה של לוקח מוסכרת למוכר והייבו בדשות לוקח כמ"ש בגמ' דב"מ פ' סובב ובגמ' דנישין פ' כל הגט אמרי' מיפכא לחיחת אם סחקה מעות הת הבהן ואת שלוי לסיות מפרים עליו כי אין יכול לחזור ואמר רב פפא ל"ש הגה בשה"כ בכהן אין יכול לחזור ופירש"י לפי שבכהן ס"ל שום מע"כ וקשה הבל כהן בבעה"כ יכול לחזור לפי שבעלו כוכה מבעה"כ ובכהן עדיין לא מלך המעבר מיד הבעה"כ לכן יכול לחזור וע"ם ברש"י וכל הפוסקים פפקו כרב פפא ומטעמו ברש"י ז"ל ולפ"ז שרי הבי דיינים קומרי' זל"ז כי כמר פי' הנז' פוסק מדרבנן לריך מציכה מקום גזרה וכשהוא בדשות לוקח אז אין צייך גזרה זו וע"כ לפי טעם רש"י בניפין הנז' שפה יכול בבהן לחזור בבעה"כ הגה הוא בדשות בעה"ב וע"ל מציכה ול"ע ודו"ק כי יש ליכב :

כסט כתב בבעה"ע בפי' ר"ח ס"ב ס"ק ד' ולא חבו לכה"ג לבמה בשרפו כו' ע"ם ק"ק מפי קבלה ליה הא דלמה כיון דמנהב התגרין היו בכי והתגרי בעלמה פיכא בזה וע"ק לפי התי' בפשיב כיון הגה מיבעי כל הדמי' ס"ב לא חבו מבעה בזה בהם היה מהב תגריס לקחת בכל הדמים פיכא מבה מבום הגה יפמרו כו' וזכו חבוה להם להגר התגרי, בב"ב לא חבו לבעה יפמרו ולא יהא הגה כמנהב לקחת בח"ב ובבעירת הבעה לא חבו לבעה יפמרו וק"ל :

כע כתב בבעה"ע בפי' ר"ם פרוש מ' ס"ק י"ם לתרן דברי הב"י בפי' קנ"ח ולמנק כין בבסים בידו מחמלה בנזילם וכין בבחתו ליד חמר בחרת זכיני ע"ב וע"ם לבקשו, עליו מגמ' שם מפי מקשה מפיקריקון למחי בפקריקון מייבי בסים בחמלה בחרת גזולה ומ"ב קנה הגל בח דלב סוגע מייבי בבסים בידו מיד בחרת קנין וע"ב ליבא למיחב וזכיני זכיני זכוי ומפשר כיון בשמר בגמ' בחם מלוה וכין בשמת בבחמלה חלוה דהיינו הגה מעולם בידו חמלה בחרת זכיני וד"ק :

Digitized by Google

מבן הרב המחבר וצוק"ל

בשאלה ב מסר הג"ה זו ושין נספקים וכתבים על מסר"ר מישרלן נסימן קכ"ט שמקשה נמי הא דלמרינן ימחל ליה למיפנד מינה נממוניה, נני סמנרך נעלב דמנרים נלא ידיעתו. ע"ש נשם הסמ"ק ות"ז מה שיירלו.

בשאלה ד תשו' זו נשלחה לי מק"ק פרנג מלוהבי הרב המופלג כמהר"ר אליה שפירא נטל המחבר מני' זועטא ומני' רנמ. וז"ל נפניה די"ט ומעלי שבתא. ורב חדותא. נרב נחוריינתא. נסירין ליה שמעתתא. מוהר"ר יהודה ליב כ"ץ יצ"ו יקנא לחבריתו מרחקיתי. המלוף כסר"ר וולף כן מחותו נתן לי קונטרוס ח' ובידקם ממני לעיין נה סוחיל שמני מוסק עתה בהלכות פסח ומיינתי נשם שנתקשה מב"ח על פסק של מר מביו ותשו' מ"ב נח' שנזכר מחר שם שנת מכר י"ח ופסקו לשפוך היי"ש וכן למחר פסח[לסור] לף נהספד מרובה ולממן מהכתו וחכתו מלי מעיב לו על דמשון רמשון ובקנרה. מה שהקשה על תוס' ד"ה והעתו מלוי, כי לף ו' יסיין מר במהרש"ל ומיגח נתח. ומה שהשה על סב"ח סימן תל"ד שפי' דנרי רש"י שם שמע ימנח נוסקפ יפה נתוך הספח ע"כ מלי פריך שם ע"ש וכי מסכחת לה לנטוה הח מיירי תוך הספח ומתוך כך פי' מר פי' לחר ומינו כ"ל מיקר שמין הלשון כפרש"י קושטו כלל למעיין וכדנרי הב"ח מנוחר נר"ן ריש פסחים נם קשיח על פי' מכ"ח מהוספות ר"פ כל שעה ד"ה ומי כו' דלייקי מדפריך וכי מסכחת ליכעלם משמע דכל שלא מסכחת מינו מוכר פלמע דמקשן היה יכע דמיירי חוך הספח. ומל קשיח מכ"ח י"ל דפריך משום דלא יכע דמ"ל לנטל חוך הספח ומשני ליה סחרנן דלמר ר"ח שי דנרים כו' נם מסחמים למר דנרי סב"ח נופי' פי' ח"ל לף רש"י מ"ש דמשמע הכי להדיח ע"ש. וכחמת מי לשו דנרי סחום' ושר"ן שכחתי היימי מפרש דנרי רש"י דפי' הכי למקשה דש"ם דמשני ללמת מסכחת לה לנחר מיסור למכחי קשה ביטול למה לי כשיסכת יבערנו חלת י"ל נמי משום דלמחים עלוי' וחם לשרוף ודו"ק שהים נטון. ומה שידיו רב לו לשקיל ומרי נחום' ד"ה ומ"ש כו' לף י"ל כמה שהקשה על רש"י כמלי לשיים ולח נקט זמן שביעור ושקשה מכ"ח משום דר"י דקחמר כשנת הביעור מיירי נחחלת שם דוקח דסוח זמן שרפה ולכך שינו מכחים ואמרו נחך המועד. נלע"ד חום' הוכיח דמיירי ר"י נכל שנה שנית דהא טעמא דר"י דמינו נודק מ"כ מנזרת דלמח מחי למיכל מיכח ושנה שנית מוחר מדלוריינתא נלכול רק מדרבנן דנזרי דלמח טעי בשביעית כדפי' רש"י במחני' דחולין ודלי לא ינזור חפי' על ניקה וכמ"ל מקמחר שורפין בחחלת שם שיהו מדרבנן ור"י הכח שנת שביעור דלוריינתא קחמר וכן משמע בר"ן לקמ לפי' רש"י דמוחר נר"י כל שנה שנית.

גם מה שכחב מכ"ח דמוכח מדברי חום' סח' מליבא דרש"י שליכם מוברים על כל ירחה עד שחחלך ומין לסור בשנחה וסעמיד מכ"ח יפוד נדול לדיבא על זה יפרוש לי מר דנרי ושיחותיו שסה חמוסים מחר בחיני ומ"ם חום' דרש"י לח רלה לפרש כן משם שפי' בשנחה דנודקין שלח יעביר נכל ירחה כו' ע"כ פירושו דלכך לח פירש"י לחר סמובח על חחר הספח דחחר ספסח ליכח נכל ירחה חבל נחחח ע"פ משם עד שחחלך ודלי לסור נכל ירחה ונם לסור בשנחה והח דשויר לנדוק עד שחחלך כחב סר"ן משום דחכמים לח נזרו דחמח חחי למיכל חלח סיכח לחיכח נרח ודו"ק.

גם מ"ש מכ"ח שכן מלח בהדיח נרש"י דף כ"ח נבי חמן נפי זמנו שפי' נפני זמנו משם עד שחחלך מכ"ל ושייט נרש"י מיל נשעתו שלין מוכרים נכל ירחה עד שחחלך מכ"ד. חמיה לי דלף סרמב"ם ופיסחו שפסקו לססור משם עד שחחלך מ"ל דקחי פי' נמי הכי נפני זמנו משם עד שחחלך חלח דש"ל דשכיב נרש"י דסובר עלוי וכמ"ש ב"י נפ' חמ"ג וכן נרחלן דנרי רש"י כדמשמע נב"י שם. סוף דבר מיני רוחה כלל נדנרי רש"י שיחיר משם עד שחחלך חלח ש"ל כמו דקי"ל עיקר כרמב"ם ופיסחו ודעה לחרת דפסקו כר"ם נפלה לנמרי נגד הרמב"ם וגחונים וכמ"ש הסגיר. ונם מ"ש מכ"ח על רלה שכניה בחשו' מ"ב ממחני' דיבדוק לחחר מוסד דמחני' מיירי שלח נשלו חכל חלן דנסלינן מוחר בשנחה וככן מלח נב"ח פי' חמ"ח מכ"ד בחמת שכן כחב הב"ח לחד חירולח ושייט לנטל שביעור דמחיר חשן לחר פסח ונם בשנחה חכל לסבור דקי"ל כווחים דלסור בשנחה מיירי לף שביעלו נם ק"ק על הב"ח שסמך על פי' חל"ח נפ' חמ"ח ושם מוקי ריפא דמחני' דיבדוק חוך המוסד לף שביעלו מ"ב סיפא דומיא דריפא וכן משמע פשטא דמחני' ולפי קשיח על מ"ב הא קשיח הא פירלו חום' על מחני' דיבדוק לחחר מוסד כדי שלא יחברך חשן של מיסור בהיחר ויחכלנו מ"ב מ"ל דנשנחה מוחר וזהה נמי קשה על הב"ח פי' חמ"ח מפי חריך על נטל שביעור מיהו בר"ן וכרשבורש רלימי שלא יחברך חשן שלסור נשנחה כו' מ"ח חין רלים ממחני' כלל דיל דמשום לסור חכילה לריך לבדוק ומב"ם שלין קושיח כלל ממחני' על נטל שביעור נם כ"ל דלף לסר"ן וכרשבורש י"ל דמחני' מיירי כין שביעלו כין לח ביעלו ובביעלו בעיכן בדיקה לחר שפסח רק משום לסור סכילה ובלח ביעלו משום לסור הנחה נמי. נם קשה לי על רלים שביעית שביעית מ"ב מסח דלמר רב סמולח חשן ב"ש נפסח עליו כלי וכחב הר"ן דשרפו לחחר י"ט וזה ודלי מיירי בביעלו מ"ב דלמח מיירי הר"ן בי"ט רשלון לריך לשורפו נח"ב. וכן מלחתי להדיח נחשו' מהרי"ו פי' קל"ג וז"ל

סמיעת שמן בי"ט יכפה עליו כלי מד שפ"ם ויצרפנו. ומ"ם לף שדמיתי רלוחיו מ"ם חין לט רלים לסיפר ומדרבם מליו שבסור פי' חמ"ח חוסרו ומה שכחב מכ"ת דירושלמי שבניח סבור פי' חמ"ח מיירי כזמנו שפיש מבטלין בלב חוח לחכם לחסור בהנחה לחר שפסח לף שביעלו דשמע שכח לבטלו ויעיריש לומר שביעל חבל חלו שבוטלין לומר כל ממירת כו' בפה חכף לחר שבדיקה חין חשם שפק שבוחלת בטלו עכ"ד בחמת שפשמעתי לכמה לומדים שמקשים זה על חשו' מ"ב וכוונים יפוד נחול על זה לקבל ולפע"ל ולפי זה ליחת דמ"כ חקשי על ב"י פי' חל"ד שכחב דלירושלמי לריך לומר דוקח בפה מדכחב ויחמר כל ממירת כו' דיפה דנרי הירושלמי סוחרין. ועוד למף לסור שכחב דמני בלב מ"מ הא כחב נפי' חל"ו שנוסנין לומר בפה משום ס"ם שלא ישבחו ובין שסיו טוענין בחשו לף לריך פחיור מליב כל כך לסחור כדנרי ירושלמי לסחור בהנחה נם הס"ם ולנוח שסיו זהמינו שפקו הכי נפי' חמ"ח שלא ולפי חבמים החמירו בנזרתם שלא יבלו לקבל כחמן בפסח וחפשו שמא יבחה חדם לבטלו ויחמר שבטלו ובעדי שבימי כמה ע"ם שעוכחים לבטל וכי מבער דרי ולף שידע שזה ביטל ויש לו מריס מ"מ נה פלוג רבנן בנזרתם וחפשו שמא פעם מחרת יחירו למעריס לומר שביטלו כדמשמע בירושלמי. נם כ"ל דכיון שעיקר ביטול בלב טוא לא מסני למירת כו' ואיכ יסא תקנתו קלקלתו שלא דלא מהני ולף דרמ"ח כחב בס"ע סי' חל"ד ז"ל ויחמר שביטול בלשון שמכין ולף לחמרו בלשון סקודם יפא ופי' בס"ת לשפי' היינו מכין יפא ע"כ זה פריכה פיוטא שנייחתי בכל ספרי ש"ע ישנים ומדשים ולא כחב כלל חיבת יפא רק ז"ל ולף לחמרו בלי הקודם כל ממירת טולי חמן כו' משמע דשפי לחשם על כל ממירת שבטל שבל וכן רלימי מטעם בלבוש.

גם מייחי במקור דין זה שהניחו רמ"ח מחשו' מהרי"ו סי' קל"ג ז"ל

. שמי סחרנות ונשים יכטלו בלשון חשכח ס"כ ולא כחב מידי מהך דיעבד ולף לכאורה מסר"ם רנקט ופ"ח ול"ן מליין מסר"י ברין מעות סות בידם שלים כחוב מהרי"ו ומשה שסופר לכחוב מהרי"ב ושברי שהוח מסר"י כרין חם פשוט. ולין שפק לי שלזה חלמיד מופס שכחים בדברי רמ"ח חיכת יפא שלים קשה ל"ו לשון רמ"ח שכחב ומם שמר בלשון הקודם כל ממירת כו' דקשה הא כל ממירת מיט לשון הקודם חלא לשון חרנום ולכן חשב ש"ם ס"ם ברמ"ח ול"ל בלשון הקודם יפא. ולע"ל חין זה קולא בהמירת שמור ומחן כמ"ש בלבוש. ועוד כ"ל לף שם שלמר דרמ"ח כחב ומם שמרו בלשון הקודם יפא שלין שייני שיוחב בלבו שמבטל ומפקיר בממירה ז' חלא לחין מבין לשון הקודם ומ"מ יוחב שמבטל בזה ולכך יפא דלא נרע מביטול לחוך מבל בשעיטו יוחב כלל שמפקיר ומבטל בזה רק שמרו כחוף שחלפף כמו שיחב הרבה ס"ה שיש יולפים כלל שחולה לחין יולא בשעיט מבין ול"ל בשחר שחשב במקום שבע יעריש ויחמר שבבין וידע. וגדולה מזו רלימי בר"ן ריש פסחים דשבעת דבדיקה דחשבו לבני חדם חלא יבטלוהו במחשבתן לעמרי. ועוד כ"ל דשביעו שתיקנו דבלילה סומרים חלא מזיחי' וביום סומרי נמי דחזיחי' כדלימא פי' חל"ז ל"ל חין הכוונם כלל לבטל בלילה סיין שרף ושחר מבן שבביחו ומין מבטל חלא חלא מזיחי' ול"ל עיקר שביטול ביום וביום ולפי סרבה מבשים בשני מבשים שוכחים לבטל בזמנו. ובר מן דין יש לדמוחו לפי דחמרי בש"ם כיון דף ה' דמ שפשרו חכמי ש"ם לף לפין בשעם שיין לפילדת חין לסחיר וכן מכוחר בשור י"ד פי' קמ"ו נבי נביעם וק"ו שפין כח לדיק לסחיר. נם מ"ש מכ"ת לחלק דדוקח לחחר שפסח שיטו לכו לומר שבטל חבל נם בשנחה זה שנשע בש"ם לחחר שם ומומר שבבטלו מכ"ד ולפי קשפע קשחר חבל חין כלפי בשברת זו להחיר פיסור ושוב שם לחריכין בשעת חדם בהול על ממונו ולפי לא שריח ליה לחלת לכטויי. נם כ"ל דשחכר לחחר שם לו חוך שפסח נרע יומר דמיוח דרבנן לשורפו לף שביעלו כדמוכח בש"ם לכופה עליו כלי לנעיל וחם שבר ולא שרפו ולפי לסיר בשנחה לחחר פסח ונס סירושלמי לא הוזרך לשסור שלא בעלע חשן בביחו לחחר פסח שלא ידע ממנו חוך שפסח ולף שבשחכר בחוך שעה שלית דעתי טעה לשסור דשם מרבנן לשור בשנחה. ושוב הא בחשו' מ"ב שם כחב עוד שעה שחין שביעול מועיל ליי"ש זה כיון שדעתי פיטוי, ודוחב עליו ומוכר על כל ירחה שיעבור מן שעולם.

עוד דבר חניח לסקל ולהחיר בשנחה בחשן נמור לחר פסח בין שבחר לחר שם ובין לחר פסח ויפה הורו סרבבונים ויען שהוח שעוך לחב שסוכות ושרידה בעירדא דמעה מוכה ועלב וסקופר לריך לשחחיקו לכן קלרתי ומב"ת יש"י לי חבובה נכוחה ואם סוטב בעיניו לזי לשבר לו להדפיסו בחוך חשובותיו. **שוב** בא לידי ס' שיירי כ"נ ורלימי שב' סי' חמ"ח דירושלמי מיירי שלא הפקיר לפני מדים חבל הפקיר לפני מדים לו לפני ב"ד מוחר לפי' בחניחה ובביח רלים מדקחבר החם בנפלה עליו מפולח לית בחן הפרמה ע"כ ולמ"ד חין רלים לשם ליכח חשד בבל חבל בהפקיר ובשול לא פעב רבנן כדפירשתי לעיל וכן משמע בשור ושחרונים לף שמניח שם רלים משפקר

Digitized by Google

קונטרוס אחרון מבן ה"ב המחבר וצוק"ל

רקנטי סי' קנ"ז מ"מ כל הפוסקים מולקים עליו כדפריטים ועוד סת רקנטי מחיר שם לקתלה וזה לכ"ע מפור ושוב ל"ל דרקנטי מגירי בספקיר ממש ומולילו למון דרך ספקר נמור דכזה לא תקנו חכמים ש"ערפנו כיון שהיס מפקידו כדין ספקר נמור ול"פ . ויותר תימה על ע"ת פ"ם תמ"ז שהשיג על ש"ך ומחיר לף בספקיר כיון לבין עלמו והביא לראיה מ"ת סי' רמ"ו כשבת הלא דק דכזה נרע כחמן בפתח דמיישינן להסרמס וכמ"ש שם ממס מפה סי' תקמ"ד לסדיא ומשמע נמי שם דלף ביטל בפני עדים לא מכר . **בעיקר** התשובה ממר מביו כלם מכר ומכרו לעכו"ם ליעקיל דשקיל וערי ומדמה לדין מליפין דמותר לאחרי וה"פ דמותר סיין שרף לאחרים וכתב לף פיש לחלק דשכת סיין שרף עלמו הוא בעין כו' ש"ך תמוה בעיני דפשוט וברור דלף דאליפי חמן מותר מ"מ שחמן עלמו אסור לף אחר פשת ורחיים מבנ"ם מיישוי שהביא הב"י פ"ם תמ"ז שם נתתרבו מיני חמן בחפים כשרים ולא נודע עד אחר פשת לף לקים ר"ם מ"ת די שיולך המלה ליס סמלת ויזהר שלא יחזור עכו"ם ויטברט ליעשלא אחר ש"ך סרי דלף דשולך המלה ליס ומכרו לעכו"ם לפ"ם יזהר שלא יחברו עכו"ם ליעשלא, וכזה שנוס אמו, כנפשו הטעיר אליה שפירא .

וזו היא תשובתי

שר התורה . מרי שבחורה . מנורה מסורה . חיית"י דכתר"י כתר שם טוב וכתר מלכות וכתר תורה . מבת"ח נמ' מבת"ח פלפול ומכרס . סיני ועוקר הרים ומשכרס . ה"ם מהוכי נתען כבריתי דיתיב בתוותני דלבתי . הרב המופלג כמהר"ר **אליה שפירא** . נר"ו יאיר בתורתיה . נרים כל מרמי"ן חנא תמ"ם של ידיעות התמיסו"ת דכי מני"ם תנא . שלי סיו כולנה . נרב מסד"א ורב מיכ"א . שמבר סיונו בשבלו הרמה בדעת ותבונה. תש"ם שזה קורב וזה כוכב . מ"מ תת וה"ב כפופה בחמת ותחונה . ותרימית ידי בגלו ובחתימה . להשובן מצוחה . קדם מלהם דמתי"ר ס"י"ת . יהיה לן סיינין מדאורייתא קדישא ומכפופא ישזכינא . יהא רעוא דלא נכסוף לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי קדמנא . בפני מרנא ורבנא . מה טוב ומה כעים למר כעים זמירות שניאות מי יכיהנ . ואל מלהי מעים דברתי ואשיב לו על רחשון כו' בתשובה נכוחה . לפי קט שכלי ובינה . וזה יהא רחשון לפי הסדעון לסיו"ן הנס . פתח דבריו יאיר שמציין ברש"ת ותמצא נחת . תת מעט"י מי מזיר היום ומה בקרבי קודחת . כנבר בקלחת . דנברת ערמילא תנא ופפרי ואור עיני אין אתי חדות על הלוחת . מיום שיצאתי מביתי בית מלא ספרי . ונלקחי בש"ס במכס מפולחת . על ארץ מחרת כיום הזה ואת כל ותוכחת . מכת המדינה בפח ופחת . ושמוני כעיר הגדחת . לא מלאתי נחת . ולסיון בו אם הלכה זו מקופחת . לעשות עשם כבדבש הלסיחת . לאין תומן בלא כלי מלחת . ובקלת ספרים המלאים אתי עמי במחיצתי נ"ע מי משתעשע בסס אחת לאחת . וזה אין הלכה זו מרווחת . ואין הקומן מעביר את האר"י להשיב על תמרותיו מהורות בתשובה נאחת. הנס מ"ם מכ"ת שפירושי בלשון רש"י סיו סובלו למעיין לא ידעתי למה מי משום דלומר אפי' כרבא ל' דשפת יתר סוא משיעא דשובר כשמשהא כרבא בתר מיסורא כי ה"פ ע"י שאם אלם לשורפה ומשהא כי תושב מחשבות לילך להלילה וביני ביני יעבור הזמן כרבא ל' ומסייע לן נמי פירש"י בריש דף ז' ד"ה כיון דמיסורא דרבנן סוא ולא מני מבטל לה בלבו וכיון דאם אלם ומשהא לא פורתא אבל אליה ש"ל ולא מצי מבטל לה בעבי רש"י הלא כבר מלתא דא אמורה לעיל ורמזה דס"ם דפריך ובטלי בשית כיון דזמן בישורת הוא ולא פשא ומצי כיון לאסורת סוא ולא מצי מבטל לה בלבו ול"ת לבטלה כשריפה כיון דזמן בישורת הוא ול"ת כיון דאם אלם לפי לשורפה ומשני ליה פורתא אבר אליה וכש"ם לעיל כי אל סביטול בלב אינו אם כמו אל השריפה לבילים סוא אלבדה וכש"ם בשאלה ד' פ"ם לבזה מתורץ כמי קושית התום, לסס. וליכא למימר לטומת רש"י סוא בזה נומר אל שמא ימלא תוך הפשת וכמ"ש מכ"ת וכו' סא כבר פירש"י זה לעיל ומאי לפריך ובטלי בשית קלי אל סא דמשני לשמא פשא כו' ומו שהרי רש"י אסור לשרוף כי"ם ומיך טכל נומר רש"י מיירי בינ"ם ואם אלם לשורפה לאפי' אינו אם אלה אסור לשורפה משום שבשרה שלא לנורך וכמו שאכתר בשמוך. **ומ"ש** מכ"ת גם קשה אל פי' מכ"ת משום, ר"פ אל שמה ד"ה ואי כו' שכ"ל בפ"ק דף ו' ד"ה ואשתי, עילוויה ושקשו אל פירש"י שם כי דרך אחר סיה להם בשונית זו לפריך וכי משכחת לה לבטלה כלומר בין ע"י ביטול בלב בין ע"י ביטול שריפה וכמ"ש הב"ח שם בפי' תנ"ת ע"ם ודין נרמת דשקשו אל רש"י (אמנם לפי מ"ש בסג"ם שם לפריך אל הביטול בלב דוקא ובפרש לפי מ"ם ארקנטי בתשו' דיוכל לבטל ע"מ לזכות בה אחר שפשא בודאי דברי רש"י נכונים) וכוונת שתום, בפי' כל שעה שבי סוא שכתבו דכל כמה דלא משכחת לה לא שבר בלב ירשה מלריך וכי משכחת לה לבטלה כלומר מי משכח לה מקמי מיסורא לבטלה בלב ומי משכח לה בתר מיסורא סיינו משם שתשכן בשריפה ותיפוק ליה דכבר שבר בלב ירשה ומשה סוכיחו אל שמיטו יודע סיכן סוא מיטו שובר שלה ולעולם דשתקן יודע דבתר מיסורא לא מבטי ביטול וכמ"ש לעיל בסג"ה ולא כמ"ש הב"ח שם, תנ"ת וכודאי לא מיישתים ממי כי רמזתיו בתשו' שם שכתבתי ולא כמ"ש הב"ח כתבתי הב"ל כי נשמע מן הדשום (בפי' תנ"ת ע"ם) וליכא לתקשויי מ"ל מאי משני לשמא כי ה"פ ע"י שאם אלם לשורפה ולא יהא דשריך נמי אל בתר די"ל דשתרן שבר לשריך אל קדם מיסורא ולא יהא דשריך נמי אל בתר שתשכן. ובקונטרוס שכתבתי רמיתי שכתב ז"ל ולפי שאסור בשר ירשה ש"ם שבשר

Digitized by Google

ואף שמעתי כמ"ש התוספות ר"פ כל שעה וע"ש מה לי כשעובר בגוו ירפא ע"ל הכא קושיא זו ועקה על הרי"ף בפ' כל שעה שכתב ישראל שאינו ממן בניתו לחר בספק מן הדין הוא מותר דכיון דבטלו לח עבר על כל ירפא וליכא למפנקי' ע"ל ועקה ל"ל למיפר סעמא משום דכיטלו אפי' לח ניטלו מ"מ אינו עובר עד שיעבור וכן בהמפ"ו בפ"ח והכ"י מביאו סוף סי' תמ"ז וז"ל אם נתערבו חטים ממן בשאר חטים כשרים ולח מדעת עד למחר בספק מע"ג דקיימא קיים ר"ש מ"מ כו' ע"ל ועקה שכרי אפי דקיים ר"ש משום דשבר בגו ירפא וכשלח ידע עד למחר בספק אינו עובר עלה וליכא למיקנסי' מלח ולפי סברת התוס' יתירלי היח. ומ"ש מכ"ת בשם סר"ן אינו בניתי מכל דאיתי בתיו"ט שהביאו וכתב זה בלשון מפשר ולח בהחלט ומפשר נמי מ"ש דהוקשה לו מגמ' דפסחים שם דף י"ח דפריך ר"י תר"י ממתני' דשנת לח יקוב כו' וי"ו מתיר ומשני משום תומרת דשנת מכלל דניני כו' ע"ש כרי להדיא אפי' ליכא דר"י דגזר כחמץ למיבדק מעשה דשמא אתי למיכל לח אזר סיכה לליכא תומרת ומכ"ש דכן לח גזרו למאי דליכא דמחזיר עליו לשורפו מכ"ש לח גזרו משחשך עד למחר בספק דליכא תרתי לעיבותא תומרת דשנת כרת ומחזיר עליו לשורפו ובודאי מבדל בדיני דומיא דשנת לניכא דר"י ולפ דפקילה ממורה מכרת מ"מ שהרי יש לחמן תומרת אפי הן בעומד הן לאיכפת מלשחשך ומעלה מן למחר שם עד שחשך ובודאי קשה על רש"י למה מפרש עד שחשך לפ דליכא בספק דמחזיר עליו לשורפו לח ולפי כמ"ש התוס' לניכא דרש"י קורבים דשיט שורבים בכל ירפא עד שחשך ולכך כתב הר"ן בלשון מפשר ומה חזינן נמי ומפייש לן נמ"ש לעיל דר"י מחמיר בכדיקת חמץ טובא לפ דליכא תומרת מה שלח בזר כן בשבת . ובקונטרוס בשני רפיתי שכתב וז"ל דה"פ דשנת חמירי לאיכפי וכה"ג חמרי בשיזקין שביניתי תירלי דכ"ע קורבים דשיט בכל ירפא עד שחשך ולכך כתב הר"ן בלשון מפשר ומה חזינן נמי ומפייש לן נמ"ש לעיל דר"י מחמיר בכדיקת חמץ טובא לפ דליכא תומרת מה שלח בזר כן בשבת . ובקונטרוס בשני רפיתי שכתב וז"ל דה"פ דשנת חמירי לאיכפי וכה"ג חמרי בשיזקין שביניתי תירלי דכ"ע קורבים דשיט שורבים בכל ירפא עד שחשך ולכך כתב הר"ן בלשון מפשר ומה חזינן נמי ומפייש לן נמ"ש לעיל דר"י מחמיר בכדיקת חמץ טובא לפ דליכא תומרת מה שלח בזר כן בשבת . ובקונטרוס בשני רפיתי שכתב וז"ל דה"פ דשנת חמירי לאיכפי וכה"ג חמרי בשיזקין שביניתי תירלי דכ"ע קורבים דשיט שורבים בכל ירפא עד שחשך ולכך כתב הר"ן בלשון מפשר ומה חזינן נמי ומפייש לן נמ"ש לעיל דר"י מחמיר בכדיקת חמץ טובא לפ דליכא תומרת מה שלח בזר כן בשבת .

ומ"ש מכ"ת מלח דהסם שאני דיש סברא כו' סכה אם לך לחר הסברות יש כמה סברות להיפך שבודאי לא היה לו פרוזבול אי לאו ס"ס דלח שבקי סירגלי כו' לפי שיש לו סירמא ליך לב"ד ולסופר ומסרון כיס פעיטי דספרי לכתוב הפרוזבול זולח שאר סברות ומשמ"כ בשאר מין לו סירמא וללח מסרון כיס ולח שום מסם ולניכא למימר דבודאי בטלו זולח משום שאם יעריס שעכת אם ביטל ובזמינו לח שייך זה ובמ"ש לעיל.

ומ"ש מכ"ת ולשב"ל מין זה קושית דקרי לשון הס"ם לשון הקודם כו' ע"ל לח הבניתי דוודאי לשון הס"ם אינו קרוי לשון הקודם וכן מוכח בב"י סי' תל"ד שכתב וגם אינו בלשון הקודם כו' וזולת זה לית מפרש דכרי כרב בשל המפה בסג"ם שם ותם אמרו בלשון הקודם כל תמירא כו' אבל בשאר לשונות כו' ובודאי בתוך שאר לשונות כו' דקאמר בכלל גם לשון הקודם דקרא לפי שאמר ושמור תרתי מילי ניכחו וע"כ לית יקרא הלי ס"ם לשון הקודם ולשון הקודם שמא יקרא שאר לשונות ואפו הוסק גדול לח הכוונה כמ"ש בש"ת אפי' שאינו מבין יש דומיא דבשמ"ז וכשמואר בפי' קל"א וס"ס בש"ת ס"ק ג' וכן רואים מתניתא דפריך בגמ' שם דף ח"י וכה לח ידע מאי קאמרי כו' ס"ם ומשמע דב"ע מודו סיכא דקרא סוא בלשון הקודם אפי' שאינו מבין יש וליכא לשיער דלח דמי לביטול תמן דבשינן דין הפקר שיפקוד בלבו שפרי אין זה תלוי בהבנת לשון הקודם דאפי' אם מבין ואינו חושב בלבו לבטלה בלב שלם לח מהני וכי נרע בשאומר בפה כל תמירא אפילו שאינו מבין ומבטלו בלבו מהני לשאר בפה כלל רק בלב מבטל דהא ב"ש לח פליגי בשאומר זו דעי"כ יזכור לבטלו בלב דמ"ש ולהנו לומר כל תמירא וכמ"ש נמי מב"ת לך מה שפיים מכ"ת וז"ל כלל שעולה דאינו יולח כשאינו מבין תשוב בפיני שפרי לפי ע"ש מקודם לח נרע מביטול בלב לחוד ובודאי יולח כשאינו מבין ואפשר דכוונתו להמי מינני שאינם יודעים לבטל ושלח קפי.

ומ"ש מכ"ת ועוד כ"ל דמכשיו שתקנו כו' אין סכוונה לבטל בלילה סיי"ל ואפשר אמן כו' עכ"ל שהרי כתב הב"ח בפי' תל"ד לח מזיתי ר"ל בין שאמן שלח רצה לומר בשעת הבדיקה ולח אפיק מדעתי' לבערו עכ"ל ס"ס. **ומ"ש** מכ"ת וכר אן דין יש לדמותו לסא דאמרי' בש"ס כו' וכי"ל פי' קפ"ו כו' וק"ו שאין כח לדיין לסתיר עכ"ל הנה בשין שם סעשה בטל דישאינה הדין מבואר בכמה מקומות בפוסקי' בתשובת הרשב"ש פי' רמ"ח וכן בכתבי מהרש"ל פי' ק"ח ובתשובת הריב"ש פי' ל"ד וכב"י לפ"ת פי' קכ"ד ס"ה ע"ש אמנם סיינו דומה לב"ד בשל שיהי בשעה שנזרו על הדבר לח היה להם פוצה פה ומפקפק נגדם ואחוק עליהם כלל ולכך אפי' שישאינה בפעם הדין מיקיים בש"ך בב"ד בשאין לפחות בפעם נם בחותו מין שנזרו ואפרו מניחת דר"י חלק עליו ר"ל ואמר דלח חיים להשרשה. וכ"ש ליכא לבטוי בתוס' ס"ק דמגילה דף ה' ע"ב ד"ה וכשאו לשקוד לבטל ולסקו כו' דסקשו ליכי ס"ד דסאי תמ היה רוצה לעקור תשעה בשב וסא אין ב"ד יכול לבטל כו' ותירלו וי"ל דרצה לעקורו מחשיבי לשעירי כדאמרי' אלו הולי סתם כו' עכ"ל ולכא למידק סא דפריך הגמ' כריש פרקין דאי ס"ד חגבי כ"ש ר"ל ומ"ו תיקון חתי רבנן ושקרי תקנתא כו' ושאמן אין ב"ד לבטל ולסקו כו' מאי פריך הלא לפי פי' התוס' דבשאין עוקרין לגמרי ליכא ביטול תקנתא ומע"ל דזה היקשה להתוס' ולכך כתבו כדאמר' אלו כו' לומר סיכא לחמרי לאין ב"ד יכולין לבטל סייט כשלח סיה בחותו מין שום פוצה פה משא"כ בפי' בשב נם בחותו שעה לח הסכים ר"י לקושטו בפ' לכן יש לח כיל ב"ד לחר לבטל משא"כ בחגיגה ובסיותי בחמכתם קדוש שקדמתי קושי' זו לשר הרב המשגיח ומסופקת מר"ו ובמדומה לי שנם סוא סשיב לי כמ' ויש שוד דרך לחר ליישב קושית זו ודו"ק.

Digitized by Google

קונטרוס אחרון מבן הרב המחבר

ומה שהשיג מכ"ת על השיירי כנסת הגדולה ולענ"ד דבריו נכוני' דז"ל בתר טעמא דאסרו בירושלמי החמץ אחר הפסח דחיישינן להערמה דיאמר הפקרתיו ולא הפקיר וכשהפקיר בפני עדים או ב"ד ליכא למיחש להערמה דהא איכא סהדי דמסהדי דבאנפייהו הפקיר ולא גרע ממעשר דחיישינן נמי להערמה ואפ"ה כ"ע מודו אם הפקיר בפני עדים או ב"ד ליכא הערמה כלל וכמבואר בס"פ אין בין המודר וע"ש בפי' הרא"ש והר"ן. ואף שכתב הרב בעל מטה משה סי' תקמ"ד ח"ל שמא גבי חמץ החמירו הערמה כו' וכה"ג אוסר ר"י בירושלמי כו' אע"ג דבשאר דיני הפקר לא החמירו כגון לפוטרו מן המעשר ודוגמא זו באיסור שביתת בהמתו כו' עכ"ל ע"ש ומשמע לכאורה שאפי' בעדים וב"ד החמירו בחמץ טפי ממעשר. הנה אחר העיון קצת נלע"ד דגם המטה משה סובר דבפני ב"ד ליכא למיחש להערמה גבי חמץ וכמ"ש הרב בעל שכ"ג הנז' דאיכא למידק שכתב וכה"ג אוסר ר"י בירושלמי למה דייק ר"י אלא דהוקשה לו אהני תרי פיסקי דסתרי אהדדי דלגבי חמץ קי"ל כר"י דחיישינן להערמה ומשמע הא בפני שלשה דליכא למיחש להערמה כלל והוי הפקר וכמ"ש לעיל בשם שכ"ג ובשילהי אין בין המודר איפסק הלכתא כריב"ל נגד ר"י דהוי הפקר מן התורה אפי' באחד ואפי' בינו לבין עצמו ולזה בא לתרץ וכתב וז"ל אלא משום דגבי חמץ איכא למיחש רמאות טפי פי' דלכך החמירו בחמץ להפקיר דוקא בפני ב"ד משא"כ במעשר ושבת ומאי דכתב וכה"ג אסר ר"י קאי על דחיישינן להערמה ודוק. והא דנ"ק הם דיפקירם בפני ב"ד ושמא דהאי תקנתא דיפקרו בפניהם הוא יותר טוב ע"ש. אמנם אי קשיא לי הא קשיא על הרב בעל שכ"ג הנז' שכתב דירושלמי איירי שלא הפקירו בפני עדים כו' הרי זהו סברת ר"י ור"י סבר במעשר שאפי' הפקיר בפני שנים אינו הפקר וצריך ג' דוקא ומכ"ש בחמץ דהחמירו טפי וכמ"ש לעיל וראיתי לומר אפשר דסבר דבמעשר אמר אשמיה דרבי' וליה לא סביר' ליה הרי כתבו כל הפוסקים דהלכתא כריב"ל גבי ר"י ומשמע דר"י נמי ס"ל הכי וגם מ"ש מהר"ם מרקנטי בתשו' סי' קנ"ז נמי יש לפרש הכי דאיירי שהפקיר בפני ג' ולא כמ"ש בעולת שבת סוף סי' תמ"ז. ובקונטרוס השני כתב מכ"ת וז"ל דאף שבתשובתי הנחתי פי' רקנטי בצ"ע ועכשיו אני מחזיקו דאיירי בהפקר גמור וכן משמע מע"ת דאל"כ יפסוק ע"ת נגד הש"ע וכל הפוסקים בסי' תמ"ח עכ"ל. הנה אף שנאמר שכוונת הרקנטי כן אבל מע"ת לא ראיתי שום משמעות בדבריו ולא דמי לירושלמי בסי' תמ"ח כי שם איכא למיחש להערמה מאחר שלא ידע קודם הפסח מזה החמץ אמרי' אפשר דלא אסיק אדעתי' והכא להפקירו ומערים ומשא"כ בנדון דהרקנטי החמץ לפניו קודם הפסח ומפקירו בפני'. כך י"ל כוונת הע"ת אמנם זולת זה ליתא וכמו שכתבתי וכמ"ש נמי מכ"ת.

ובי"ש מכ"ת ובעיקר התשו' כו' וראייתו מהגמ"י שמביא הב"י בסוף סי' תמ"ז הדי במרומים גם אני הייתי נבוך בזה בהיותי מעתיקו להביאו לחיבור הדפוס וראיתי לשלוח ידי בעטי מאחר שלא היה תשובתו וכמ"ש בהקדמתי לספר ומה גם שכתב ואף שיש לחלק ולא כתב ואין לחלק כו' כי גם לו הוקשה זה אלא שלא היה תשובתו כדרכו בתשובותיו הארוכים דהקיל והרי ומראה פנים לכל צד. אמנם מ"מ ראיתי לומר אפשר דלמד מ"ש בהגמ"יי ויזהר שלא יחזור העכו"ם וימכרנו לישראל אחר היינו מטעם שאל"כ הישראל אחר יחזור וימכרהו לאותו ישראל ולעולם לישראל אחר היכא דליכא למיחש להאי חששא י"ל דשריא אבל דבר זה צריך ראיה.

איברא דברי הב"י הם תמוהים בעיני שכתב ולא ידעתי למה ולענד"ן דראייתו מגמ' דפסחים בעובדא דההיא ארבא כו' דהדר רבא מקמייתא מדאיתותב עלה רבה בר ליואי מדין כלאים ואמר דלזבינהו קבא קבא כו' קשה למה הדר מקמייתא הא"ל שיוליכו הנאה לים המלח ומהם הוכיח אפי' בהולכת הנאה לים המלח לא מהני להתיר באכילה אלא בהנאה ודו"ק. ומ"ש מכ"ת סוף דבר חלילה להקל כו' עכ"ל תמהני על מכ"ת דמי לא ידע בכל אלה שהרי גם אנכי לא כתבתי שם בהג"ה למעשה אלא דרך פלפולא בעלמא וחלילה לי מעשות זאת ואפי' שהיה אאמ"ו הגאון זצוק"ל מיקל היה לי לעשות כדבריו וכ"ש עתה שהוא מחמיר עאכ"ו שראוי לי להחמיר כמ"ש הר"מ מרוטנבורק ומביאו הש"ך בסי' תקכ"ד על כן אל יאשימוני מכ"ת והיפת מרתמוהי שהנה על גבי להקל ח"ו אלא אמרתי אולי איזה חכם שדעתו רחבה ישא הפד ויסמך לדברי וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה ח"ו אפי' בראיה ברורה לא הייתי סומכים עצמי להקל במקום שהוא מחמיר אלא דרך משא ומתן בעלמא כתבתי ואל דעות אלקים הוא יודע דטרידנא טובא ופניתי מסדר למודי מרוב חביבותי' דמר עלי ואם שגיתי אתי תלין. ומן השמים יורני. ובדרך ישרה ידריכני. ומשגגה יצילני. ובזה ישא ברכה. חיים ושלום וסליחה. מאלקי המערכה. וכסא כבוד תורתו יגדיל ויאדיר שלות חדות. מעוזו נוצר תאנה יאכל פרי' על ככה. כ"ע אהובו כנפשו הדורש בשלום תורתו ומשנתו שמורה וערוכה. ותפלתו תמיד בפי הצעיר ההדור ודואג ארי"הודה ליב מבית אהרן בהגאון הרב המחבר זצוק"ל הנודד כצפור מקנו ומצפה לרחמי שמים. להסתפח בנחלת ה' לחזור ולעלות לעה"ק ירושלם. תוב"ב אמן:

בשאלה כח מה שכתבתי שם בהג"ה ויש לתמוה על הרמב"ם שהרי בגמ' לא אמר רק זוזי והסיכן הוציא לומר בין כלים כו' הנה במהדורא בתרא ראיתי להדיא בהמפקיד בדף ל"ח גבי ההוא גברא דאפקיד כיפי גבי חבריה ע"ש ומשם הוציא הדין לומר בין כלים הי':

בשאלה לו מ"ש בסוף הג"ה שמ"ש הריב"ש איירי בלא כלי זמר חסר (או ע"י עכו"ם):

בשאלה סט בסוף הג"ה חסר זה (ע"כ מ"ה הוא וצ"ל בסוף פי' כל הבשר) וקושיא זו שהקשיתי על הב"ח הם שאלתי לאוהבי הרב המופלג כמהר"ר אליה שפירא מק"ק פראג הנ"ל והשיב לי וז"ל ולקושיא דמילתא ידיע למר מ"ש בספרי לי"ד בזה שהוכחתי באריכות דהב"ח שהגיה רמב"ן וכן הגיה מע"מ הטו וא' מן הראיות דהא הטור כתבו בשם הר"ר אליעזר ולמה לא דרך בדרך הרא"ש אביו לכתבו בשם רמב"ם או רמב"ן אלא ודאי כולה חדא הוא דמצאתי דין זה בס' יראים שחבר ר' אליעזר ממיץ סי' קמ"ח ומכונה בשם בלשון הפוסקים רא"ם וא"כ צ"ל בהרא"ש והרא"ם במקום והרמב"ם וכן הוא באגודה פ' כל הבשר ואגור סי' אלף ר"ע וכתבתי שם דמזה יצא מכשול גדול להרב הב"י וב"ח וט"ז וכל אחרוני' שהאריכו וכתבו ופסקו דר' אליעזר מודה דמותר במי רגלים ואלו היו רואים בס' יראים שם לא היה עולה על דעתם דשם מבואר בהדי' דאוסר נמי מי רגלים וכן מצאתי מבואר בתשו' הב"ח סי' תקע"ז וז"ל והחכם שאסר מי רגלים ומי חלב כו' עכ"ל. הנה אף שהאריכו ר"ת שלא להגיה שום ספר וכמבואר בתשו' מהרד"ך בית ע"ו אמנם זהו טעות דמוכח וכמו שראיתי באגור סי' א' ר"ס דכיון האמת לאמיתתה של תורה מה שלא מצאו כל אנשי חיל ידיהם בזה:

בשאלה עח הקושי' שהקשיתי על הרא"ש בפ"ק דקידושין על שפוסק כר' אליעזר נגד ר' ינאי שהרי סתם ר"א האמור בתלמוד הוא ר"א בן פדת וכמבואר ברש"י בשבת דף י"ט ע"ב וביבמות דף ע"ב ע"ב ע"ש והוא היה תלמידו של ר"י ור' יוחנן היה תלמידו של ר' ינאי שהיה רבו דרבו עיין לעיל בשאלה ע"ח הנז' ושאלתי לאוהבי החכם המופלג הרב כמהר"ר יעקב דיין המצויין דק"ק פראג בעל המחבר מנחת יעקב והשיב לי וז"ל פתח דברו יאיר שהקשה בהאי לישנא דהרא"ש בשם הרי"ף בפ"ק דקידושין כו' טוב ישב מר מכח דברי הר"ן פ"ק דסוכה הנה שפתו ברור מללו. ברך ה' חילו. בישוב נכון אך בלא"ה נראה דנק"מ דאף שר' ינאי היה רבו דר"י וכדאיתא בדברי הרי"ף והרא"ש עצמו בפא"ע גבי גלודה אבל לפי לשון הרא"ש שכתב שם וז"ל שבכל מקום הלכה כמותו באיסורי נגד ר' יוחנן עכ"ל משמע דוקא באיסורי מאכלות הלכתי' כוותי' משא"כ בשאר דברי' א"כ דברי הרא"ש נכוני' אך דברי הרא"ש שם בפי' א"ע בעצמם תמוהים דכיון דר' ינאי היה רבו א"כ מה לי איסורי' מה לי מילי אחרינא כו' שוב מצאתי במעדני מלך פא"ע דף קס"ע ע"ב שתמיה ג"כ על הרא"ש דאם רבו הוא למה פסק דוקא באיסורי הלכתא כוותי' וכן הרי"ף פסק בסתם ורבינו הוסיפה דלישנא נקט דקאמר דהלכתי' כוותיה דרב באיסורי נקט נמי הכי עכ"ל אבל מ"מ הלשון דחוק לע"ד וצ"ע עכ"ל.

ודהו תשובתי מה שדייק מכ"ת באיסורי מאכלות משמע אבל בשאר איסורים לא קשה דא"כ גם מאי דקי"ל הלכה כרב באיסורי נמי נאמר במאכלות דוקא וזהו נסתפק ולא נאמר אלא בכל דבר איסור זולת בד"מ וכדמוכח בגמ' דבכורות דף מ"ט ע"ש ותו דהא כתב הרא"ש ובכל מקום הלכה כמותו באיסורי בודאי כוונתו אפי' באיסורי שאינו מאכלות דומי' דאיסורי שכתב הרא"ש בפ"ק דקידושי' דלא"ה הרי הלשון בכל מקום מיותר הוא והרא"ש שמר מזה דלא תימא דדבר הלמד מענינו דקיימי באיסורי מאכלות דוקא ולזה כתב ובכל מקום הלכה כמותו באיסורי והדרי קושיתי לדוכתי'. והאי דדייק באיסורי כיון דרבו הוא מ"ל איסורי מ"ל אחריני כנלע"ד אפשר לרבותי נקט נ"מ בממוני' פשיטא דהלכה כר' ינאי דרבו היה אלא אפי' באיסורי דמצינו בחולין דף כ"ח דאמר רבא חכים יוסף ברי בטריפות כר"י וכן בדף כ' שם אמר כן על רב משרשי' ברי' והייתי סובר אף דר' ינאי רבו הוא מאחר דמצינו דר"י חכים טובא הוי בטריפות דהא מלים דקלסי' רבא הלכה כמותו ולזה כתבו אפ"ה בכל מקום הלכה כמותו באיסורי נגד ר"י אפי' בטריפות ומכ"ש בשאר דיני איסור וק"ו בדיני ממונות דאין לך מקצוע גדול בתורה דלא מצינו דקלסוהו לר' יוחנן פשיטא' דהלכה כר' ינאי דרבו היה ובזה נסתלקה תמיהתו ותמיהת הרב בעל מע"מ הנ"ל ודו"ק והנלע"ד כתבתי.

ובסוף תשובתו נשאלתי ממנו וז"ל בא"ה סי' כ' כתב רמ"א בהג"ה דכל אשה שאינה חייבת מיתה על ידו אינה נאסרת על בעלה ולכן כתב הרב בעל הטורים הרבה דינים אימתי חייבים מיתה או לא וכ"מ בזמן הזה עכ"ל ותמיהא בעיני תמיה' קיימת דהא משמש כאבר מת אינו חייב מיתה כמ"ש הטור והוא פשוט בש"ס ביבמות דף נ"ה דכתיב ש"ז בראוי להזריע ובסי' קפ"ח מבואר בטור ובש"ע דאפי' ע"י שחוף מקין ואשה נאסרת ע"י וכמבואר בהסוגיות בש"ס דסוטה והחוף היינו משמש כאבר מת וכבר שאלתי קושי' זו לכמה גדולי' ואין פותר אותה לי ובד"מ ראיתי שהביא עוד סמוכות לדין זה מנ"י פ"ב דיבמות כו' גם משם אין ראיה דאף די"ל שדעתו שכל שחייב מיתה נאסרת על בעלה אבל מ"מ להיפך אין ראיה כו'. ואגב זאת באתי לעורר עוד בדין זה מה שראיתי בתשו' מהרא"ש שאלה קנ"ו וז"ל כל מחלוקת אם כשאנו אומרים אסורה לבועל הוא דוקא כשאותו הבועל הוא הראשון שאסרה לבעל אבל אם כבר היתה אסורה לבעל מחמת אחר שאסרה אם מותרת לבועל השני כשיגרשנה הבעל וכו' ולא ידעתי מאי קא מסתפקא להו הלא ש"ס ערוכה היא בסנהדרין בפ' היו בודקין דף מ"א בהא דמקשה הש"ס והא יכולין לומר דלאוסרה על בעלה שני באנו וא"כ מאי מקשה הש"ס הלא אינה נאסרת על בועל שני כיון שכבר נאסרה לבעלה אלא ודאי

דאין

Digitized by Google

דמין חילוק וכל מיון נאסרת על נועל שי וכמוחת מיום רמר שיים
מיומו על זה שכ"ל שמלה של הרב המחבר מוחת יעקב הגי:

תשובה הגם כבר נגלי וידוע למר שספרי ומר מיני מין לחי ונר
מנכי נמרן הסת כמרת נעה נגון והחזר מהרח"ם הכ"ל
וזולת שמר ספרים המדברים בשמי מיני מין בביתי למיין רק מפי מר מי
מי חטפ"כ ממרתי להסיב לו מה שיותני משנים · ובמלי דסיים מר בפתח
במלי דסקשה על הרב מהר"ר מהרן ן' שמון הכ"ל מגמ' דסנהדרין נלפ"ד
דלק"מ ד"ל דמ"ש נגמ' והא יכולין לומר נתוספת כו' נלח מהיני קמלר חלת
דהש"ם נמי נלשכוחי לסנדים מעשה דיכולין לפטור עצמן לף נלח דיעת חכי
כי מחחר דלח התרו גם יכולין לומר כשכחתו נב"ד נל לחייב' מיחה נחכוונו חלת
נלוסרה על בוחלה שני וכמו שפירש"י שם מל"ל דלתו דיעת חכי מני למימר
נלח דיעת נמירנת ונלח ידעתו דמ"ש כשם שחסורה לנבול לסורה לנוכל כו'
פירושו דחיכה נלסרת חלת סייט סוברים דדיעת חכי · ובקושטרום סשני
רלחיתי שכתב מכ"ת ז"ל דשם חיט דחש"ם שם למימר דיכולין הנדים
נשנות עצמן כלח יודעין מ"ב לשוטם נל יחחייבו עדים זוממין דיכולין לומר
שלח ידעט שיחחייבי מיחה על ידיט חו נל ידענו שזיכחה מכוכל רשטון כו'
חלת דלתו כל כמיניטו למימר חכי שלח ידעט ועדים זוממין מ"ל התרחה חלת שכי
מכ"ל . שכם חפרש שיחחי למר נודלי מרים זוממין מ"ל התרחה חלת שכי
קחמיות דעדים זוממין חיכם להרגים עד שכם יעטו התרחה דכל זמן שלח
התרו יש לשם טעמה זו חבל שם התרו נודלי מהרגין ומיכן יכולין לומר נל
ידעטו דתין התרחה חלת לסמית וכמו שפירש"י שם ומיין נחוש, נפרק קמח
דסנהדרין דף ט, ע"ב ד"ה עידי הכה כו' .

ואגב זה מדיש למר זוה שכם מדי עברי מערכת קדישת דרך מדיבת
חיטלית רחיתי מיכים מדיינים חלו שם חלו חכמי ק"ק ניורכה
יע"ח נפי נשון החוש, הכי נכלי דכחבו כיון שלח התרו נהן כו' לי קלי
על ידי סהב לו על ידי הבעל ושלוני לחוח לח דבתי הקושה ושבתי
לשם הגלע"ד דקלי על ידי החב שלח התרו בידי הבעל ומ"ל דלח התרו
דעדים זוממין לח נשו התרחה דחיטת יתרו בהן וכמבואר בכתובות דף נ"ג
ע"ב ות"ש לי ידעי דעדים זמי לח נשו כי' י"ל בודלי לחייב עידי הבעל
נלו ושלי דלח התרו דלח נשי סתרחה ולזה כתבו וכ"נ לשרי, חבר מ"ל
סתרחה עידי נשרה המוחרסים לין להרגין מתוך כו' לף דידעי זמי דחבר
מ"ל סתרחה לפ"ש יכולין לסיל עלמן נכלי טעמת לשטון כיון דלח התרו בידי הבעל
עידי הסב זמי לית להם שלי טעמת לשטון כיון דלח התרו בידי הבעל
ותירלו בשוב וי"ל דהכל שלי כו' חבל החם לח ידעי כו' וק"ל. וליכל למימר
דקלי על ידי סהב שלח קיבלו התרחה מעידי הבעל מ"ב כיון דלח התרו
סהם סל"ל ות נפי פי' זה לינו שיך למר בה"נ ולף שכה"נ קלי על דיכולין
למר לחוסרה על נעלה כתבו ולסיל עלמם חירינה מ"ב למה כתבו נמ"ד
חבר מ"ל סתרחה ול"ל בקיצור וכמה דקדוקים יש עוד לדקדק לדחות פי'
זה . ולפירוש הרלשון שכתבתי שמי הרבה מחכמי ליטלית כשלמתי דברי
לפיכם ובכמה סוכחות ורחיות חשר נשכתי ממני מדחנות וסירדות ומולשת
דחורחת ככמה סרשתקות דשרו שלי ממר"ח עד הכה והו"ק.

ועל מה שחמה מב"ת של הרב המפה בח"ה פיתן כי הכה נרחה
לכחורה לפוס רישה כולמי דקושית עלומה היא ובחר ליונה בחלי
מילחה לחיכה נמ"ד דדברי הרב המפה נכוונים דחיכה למידק למה כתב
סרמ"ח שברחו של פיסא דשור בדין קנן כו' ולח כתב של הרישה בדין מי
שכשל נלח קיבוי חבר כו' ולכן נלפ"ד דדוק, בקנן מיירי וכן ה"ה בקנן
בפיתן קב"ח דתין בקנין ע"י קנן ומיכה נחסרת ירבות, חלי לנחמוחי דלח
פיתה דוקח ע"י קיטוי ופתירה חיכה נחסרת ע"י קנן דמנחי, רחמנח מוקימ
לים חבל כיכח דכולמי זיכחה נחסרת קמ"ל דחיכה נחסרת לפי שחיכה חייבת
מיתה ובשחוף חיכה מחסרת חלח ע"י קיטוי ופתירה חוקח דבקשילה דבשל
חלית רחמנח ופיקח לח חפשו כתיב וכן חמרי בסוטה דף כ"ה ע"ב וביבמות
דף נ"ה ובקיטוע לה נחסרה חבל חם זיכחה בבדים שם השחוף דחיכה חייבת
מיתה לח מחסרה נמי דהה לח קיטע לה ולח ידעי דקפיל ולכן כתב העור
בפי' כי מי שבשל בלח קושי חין חייבים בלום ובפי' קב"ח כתב דנחסרת
בקיטוע לה ע"י שחוף וזה שכתב הרמ"ח ז"ל כ"ב ולכן כתב הטור הרבה דיים
כו' לנקושיות נזכן הזה בחיזה ניחה חשם נחסרת של בשלה כלומר בחיזה
ביחה נחסרת בקיטוי חו בלח קיטוי כמו בשמש נחבר מת דחיכה חייבת
מיתה חיכה נחסרת חלח בקיטוי וכן בדין חם היה יכיכה חו שוננת חו חוכפת
בכולן חיכה חייבת מיתה חיכה נחסרת נמי חלח בקיטוי דוקח זולת
בקנין דחיכה חייבת מיתה ואפ"ה חיכה נחסרת בקיטוי מנזרת הכתוב
דמיפטי, רחמני מוקימא מיכ כתיב ולח קנן וכמ"ש לעיל ולכך כתב הרמ"ח
מבדיתו על דין קנן שלח נכייני, בסני דיים המבוחרים בטור דכולמי כחדש
מחתיכתו זולת קנן ועל רחייתו מכ"י נמי ק"ח דדייק בניסיים דהחמר
חייב מיתה ונחסרה על בשלה פשיטה חם חייב מיתה נמה לח תחסרה עליו
(ועיין סברה זו נמי שכתב הרח"ם בפ"ב דיבמות על בשל ס"ג בעובדא
דדוכל) חלח ולמי דבמי לחורויי לן סהיפוך חם הוח הדון בחופן שהיה
חייבת מיתה דומיח דקנן שבח על בנדולה נמי חיכה נחסרת . וכלע"ד
כחבתי .

ושאלתי קושית זו לשמרי מסוכי החכם סמופלג מב בחכמה ורך
בשיים ברבי כמסר"ד יששכר בערמאן סלוי דיין
המטיין דק"ק פירדא ימיח וסשיב לי וז"ל : ובדבר סקושיה ששמל מותי
מכ"ת נשם מכם מ' מסרמא יח"ח לשמרין למרן שבמי כי מיירי בחדם
נין

Digitized by Google

שחסשר לשמש מי ומשמש מח שבח"כ בסוטה שיירי בחדם שח"ח לשמש
כ"ח מח. וכן פירש"י בהדיח בנמר' על שחוף. ורחיה לזה שיש חילוק ביניסם
שברי בסימן קם"ו מבואר בטור ובש"ע המשמש מח לח קנה ביבמה ובפי'
קע"ב בחבחר שבסרים מדם שבח על יבמה קנה מחחה ומרים ושמוף דין
חחד נסם וכן משמש בפי' לרופה דף כ"ו ב"ב בחום' בד"ה שחוף ע"ב
שכתב ושמש שחוף וכו' ש"מ שברים ושמוף כחד דינה מיחדה ומפ"ה קנה
ביבמה ומשמש מח לח קנה מלח ודלמי שיש חילוק שמי מיכול לשמש מי ומשמש
מח לח כי ביחה מפ"ב שחוף שהוח בחולדה כן הוי ביחה . ועוד רחיה
שמ"ב דקשה קושית חזקה מב"ל לשמועל לומר שחוף מקנין על ידי סלח שם
נ"ב כתיב ב"ז כמו נבי ח"ש ולמה לח לחמרינן למשה משמש מח כמו כן יש לומר
ח"ח דחמרינן ביבמות דף כ"ה ע"ב ב"ז למשה משמש מח כמו כן יש לומר
נבי סוטה ב"ז למשה משמש מח ללח ודלמי שבחמת נם נבי סוטה משמש
מח חין מקנין על ידו ללח דוקח שחוף חמור משמש מח . ועוד
שהכחב המקשה קושית זו למה לח פקשה על בנמ' שנם בנמ' משמש שטוין
להדדי שכל מה שמייב בחשת לים על ידו מקנין בסוטה וס"ה להיפך שברי
חמרינן בסוטה דף כ"ה ע"ב על מלי שמחרן הנמ' ב"ז בסוטה פרש
לפקיחת לה בנשיקה ופריך סניחת ל"ד סערחה זו הכנסת עטרה וכו' הקשה
חום' בד"ה חלח ל"ד וכו' וחימת מדרבח מיפכח מסחברת וכו' חלח ל"ד
הערחה זו הכנסת עטרה ולח חשיבה נשיקה נלמר נבי שלר עריות הכח מלי
לינטריך למעוטי וכו' ע"ב. ואם נאמר שמשמש מח נלח"ח פטור ואפ"ה
בסוטה מקנין ע"י בשחוף חלח שהוח שם משמש מח לדעת נם פשקשה
קשיח ל"ב ה"ה נשיקה שלף שבח"ח פטור לינטריך למעטיה שחי מקנין
ע"י חלח ולמי שכל עריות שוין להדדי ומה שבח"ח פטור נם בסוטה חין
מקנין על ידו ושחוף בח"ח חייב לכך בסוטה מקנין על ידו וד"ק . ומי קשי'
לי הח קשיח לי סיחך כחב רמ"ח שלכך כחב טטור הרבה דיים כדי ללמוד
ממנו שכל מלי שלינו חייב מיחה חין לשם נחסרת על ידו הרי נחותו
סימן פפם וכחב לחד שונג ולחד מזיד שונג פטור ול"ב ה"ה שחין לשם
נחסרת על ידו וכרי נפי' קע"ח כחב רמ"ח וחילק בין שונג לפברה שהוח
בשלה שחיכה נחסרת שונג שפברה שטוחר נזוח ופטורה מחיכה ואפ"ה
חסורה לבשלה וד"ק . ע"כ"ל החשובה של חביבי החכם סשופלג ש"ב כמהר"ר
יששכר בערמן בן המלוח החורבי הרמב ופקלין בחר"ר יחיח זצקל סג"ל
פ"ו דק"ק פירדא יע"ח .

הנה מסדי כמרומים דגם חכבי הייתי בדרך זו כי חילוק נכון הוא לכחורה
חך בחשר שטשרי דחיות לח נעטו ד"ל מ"ש הסור וש"ב נפי' קפ"ו
הטשמש מח לח קנתו כיבמה היינו מעטה שכחבו שם שלח נתכוין נשם ביחה
כלל חבל פרים מדם שבח על היבמה דקנה חחה מעטה לנתכוין נשם ביחה
ולפי מ"ש התוס' דשחוף סוי רכות' עפי טולמי פרים מדיף משחוף דמקשה
וקרוי ביחה ולכך קנה ביבמה ומשנ"ב שחוף . וגם על שמועל לק"ח כי י"ל
נמי דשמועל סבר כחידך מ"ד דש"ז בח"ח פרש לטשמש מחה ומשמש מח
בח"ח מייב ולכן בסוטה מקנין על ידו ועיין נרים פ' הבע"י בחום' ד"ה
שלכסותו כו' . וזולת זה חיכח קברת למימר טפי דמקנין ע"י מי משמש
מח ומשנר נמי לשמש מי לחיכח למיחש דישמש נמי מי משחוף דמשמש
מח לחוד לינטריך למיחש להש ותו דהא מצנה עלימה היא ע"י כל הערות
מקנין חון מן כו' יחמר נמי חון ממשמש מח ומין לומר תני ושייר מלי שייר
דהלי שייר שלח ודלמי דש"י משמש מח מי מקנין ותנ"ב לחיכח נמי הלי
פברת דשחוף בחולדתו הוח כך וכוי ביחה שברי פרים חמה נמי בחולדתו
הוח כך ואפ"ה חינו חולן ומינו מייבח וביבמה לח קנה וכדמשמע בטור
וכב"ע ריש סימן קב"ב ב"ב. ונר לי חחד שלח היה לי שהות להודיע לו של
דברות הרחשונות של"ו דנחשר בהם שוב דבנפשלי ידעת. דחריפי שמחחר
ביבוע · ולילותה דשחים ביומה דחיכחתא. ולבו בפחתו של חולם נחכמה
ותבונה. דממית לעומקה דבינה · להשיב לי על שלה הדברים חשובה נכונה.
ומה שהקשה מב"ת של הרמ"י מדין שונג שבפי' קב"ח משמש דבשונג
שפברה שטוחר נזוח לפורה לבשלה ובפי' כי פסיק וחני דבשונג חינה
חיינת מיתה . הגה בהקשה רחשונה נלפ"ד דוהלי הלי כללה דכיון
דרמב"י היכח לחיכה חיינת מיתה חינה נחסרת קלי נמי בשונג והה דבשונג
שפברה שטוחר נזוח נחסרה ס"ט לחיכוכה לשם זוח קלי ליחמרו לה
מח"כ לחשור נזוח מחמר דנשמה לה כהימר ובשחברה כחטח קשה הפריש
ומין לפוטרופוס לערות ולכך לפורה לבשלה דשונג קרוב למזיד סוי ומשנ"כ
בפברה שהיא בשלה לח היה כוונתה נזוח כלל לכך לח נחסרה. ועל מוזח
החזו, חבר שלח לי מכ"ת של הקושי שהקשיתי בטורי זכר סימן שנ"ב על
הרחיות שמנית לפחור דברי מהרי"כ בחשר שהרוכה היא בשפוך ופברה ·
והמלם להשחרת קלרה · לחוקקה בספר בחיבור הזה לחברה . ומה נם
דשמחתי דל בבי מיונה טוכה בסונית דמים ופשחים וכחוכות בשיפה
חמורה. והפוטלים דוחקים ואיש עלי לחמר כלה משיך נעומרה . על כן
חמרתי פל"פ בו מדברה . ומשחשב שמו ותקח מוסד לעיין בשלי מניעת
דבדעתי להיות חתו עמו בחחיינתו בחמרה :

נשאלתי מניסי הזקן זה קנה חכמה מ"ו החכם השלם סטוכל כמוהר"ר
יעקב נר"ו לבחר דכור תום' בשפחים דף ק"ו ע"ב ד"ה
לשמן תזכור חת יום לחחך ממנרים לך קבמו זכר ליניחת מלרים ושמחתי
מסר"ח שים בחדרש נפי שבמנרים כו' עכ"ל . ובשבי ו לפום ריסחת
מע"ד דסוקשה להחום' נמה חם נחבדים בח"ג להזכיר יניחת מלרים בקדוש

היום של שבת ומסיק נמי נעשה הג"ע לסניגר של שבת בקידוש היום של י"ע ולזה כתבו ומשמיה דהר"מ כו' וכשבאלו מעלירים טוב לסם ל"ע מלאכות של שבת הרי דעשיה מלאכות בשבת נעשו סלאכות שצטרו כאם המעריים לכך צריכין לסזכיר יציאת מצרים בקידוש היום של שבת כי זה כח מסיבת יציאת מצרים ומשמ"כ לסיפך נמ שיך ומשר שבשבתי לו כנז'

אמר לי שלום סביסור כיזון ג"כ קצת מחבתי ק"ק פראג יע"א

אמנם עריין נמ יעמתי י"ח בביאור דברי הטוש' דלרבא למידק בתחלת דבריסס שבתבו לכך קבעו זכר ליציאת מצרים הלא דברים הלו לך למוחר. לכן מצ"ד דהוקשה להם על הסטת שבקבעו בקידוש היום לומר זכר ליציאת מצרים ומשם נמ נקט ליסנ דקרא לומר זכר ליום יציאת מצרים וכ"ש למען תזכור את יום צאתך וגו' והוה בזים לתרן קושיא זו ושבתבי מהר"ם כי' ולפ"ז נמ שיך לומר זכר ליום וגו' כי היום ליציאת מצרים נמ גרם לבטל מותם מצוות פרך שהרי כבר כר"ה בעוה עבודה מלכותיו ממלכיים וכמ"ש בגב' דר"ה ולכך קבעו קתם זכר ליציאת מצרים וקתי נמי לתפלתא דעמלה וסיום זכר ליציאת מצרים ובזה מבוארים דברי סרא' סיטב ודו"ק. ומגיסי סתם שתי שמעתי יפה לתר תסו דסוקשה להסתום, למה קבעו הלשון זכר כי מה זכירם שיך בשבת ליציאת מצרים שהרי שבת הוא זכר לשבת ימי בראשית אם הוא בבחינת זכר ליציאת מצרים כי היכי דמצינו שבתבו הלשון מלא על תופרי שיחין הכתרת בלשון יבשבת מי"שתר במ"י ושין שבתבו לשון זכר שבשמון ושין בב"ק פ' ספרא ובסוף יבמות וק"ל:

תוספת הספר

(לשון בן הגאון סמחבר סג' מוה' יהודא ליב מצר סעלה ובניח עת כ"י הספר לנכד"ם בק' אולצבואך בשנת תנ"ח לפ"ק)

ותשלם המלאכה מלאכת עבודת הקודש ספר שער חפרים בכלים הרחסון למודם שב"ע חפרים ושבע יהודה שבעי יה שבת יהי רצון מלפניך ה' חו"ח סיבנה בית המקד"ש ורחוב שער חפרים חסר בירושלם ב"ב ותן חלקנו בתורתך לפ"ק.

ובעין חתן זוי"רח קצו"ח רחבי"י בתלמידיה. חריהודה ליב בר מרדכי ובשת המחבר זצוק"ל עשבת ומרומס ומהדר למלך שמיא. דהוה מלך מלכיה. לעלם ולעלמי. שפי קדמי להחויה. די לא שבקיה עיבו וקשוט מני מן יומיא. וחלו כולה יתא דיוחנן וחנמה קולמסיה. ליה חתן יכיל למלל ולמספר מיליה. חיתוהי כמה רבדין חתיה ותמהיה. די עבד עמי חלהה עליה. מיומא די שלה הויה בביתי ורעגן בהיכלי כסערת ריחיב עלי דורדייה. ועד דגלינה מחרע קדישה ומביתחי והשתכחית חמיר תרתי עד דחתיפת לסוריה. ומלעלינה מהגמוניה לתגמוניה. ביני חומיה ולבניה. עד יומת דין כמה לה חלי ולה מרנים בבדה דמריה סייעי' מן שמיא. דסיינן עד כען דאכינה למיגמר הדין ספריה. ספריה קדישה חקיל תקילתה במחזיה. דיזכי ביה חינמי סניחן ויחדי ביה ספריה וחכיתה. דישתכחו ביה מילתה חדתה די לה שמעי חזניה. דכמה ר"ב נוברין. דחדין לריקיה. בשקלה ומריה. ותגב מורפיה ממלייה. וחריתית ידי בגלו ורחמין למבעי מן קדם חלה שמיא. יהא רעוה דיעטיר יתי ויה כל ילי דברכיה וזעידיה. עליה וחחכליה. ביתה דחהרן כהניה ולמיתב בחרעה קדישה לפולחנה חלהה דבשמיא. בבי סמיכי ומזוי רויחי וחריכי מיה. כשחלי זיתה סמור סמור לפתורתי יקרן כי כיסנתה לחוניה. והכי דרדקי דיתבי וגרסי בגו קרתה קדישה דירושלם עגו דוחקה בדי וכר חתי רחיעתי זרעה מעליה. חזכי למיחי חפייהו בשליחה דחורייתה וכחזוייה. וקריתה דך תחכמה בעגלה חוסיה ושוריה. ויתי לן עשיתי. דיפרוקינן עגו-ישעדיה. חמן.

תושלבע

Digitized by Google

רשימת ספרים מהם ר׳ שמעון נייאמן בק׳ טאראנאו.

א אור חדש מהר״ל. אור חדש ספחים. אבודהם. אותיות דר׳ עקיבא. ארשת דרכך. אור פני משה. אי היס להתפקי יהודה. אמת ליעקב. אבן הפנה מס׳. אור היטר לבעל שפתי חורה. אפס דמים לשוומהען ע״ד עלילות הדם. איסור והיתר. אדם יסר להאר״י. אוהל יצחק שמיעות. אלפי ישראל ח״מ. אמרי בינה יו״ד. אבות אלעזר. אבות פ׳ מקוה ישראל. אבות יעב״ץ מר׳ יוסף יעב״ץ. אבות פי׳ בן אבות מר״י עמדין. אבות עם פי׳ קצן תורה מלוקט מכל הש״ס והמדרש שעיין למעלה אבות. אלימה רבתי לר״מ קורדוברו. אור נערב לר״מ קורדוברו: ארץ החיים לבעל בתר מים חיים. אור המאיר. אהבת יונתן הפטורות. אגרת דפרקא, אמרות טהורות לבעל מגאם עזרי׳. אהבת שלום עב״ת רינגל מהלדיק מקאסיב:

ב בילאר מרדכי ברכות. בן המלך והמיר. בני יעשכר. בריח ממחה. בתר אברהם קבלה. בית יוסף טריפות ותפרוסת. בית מאיר על ש״ס. בן פורת יוסף להתולדות. ברכה מעולצת. ברכת אברהם לבני ר״מ פרלאקפורטר ז״ל. בן שתול הלוי תו״מ. בחורי הנר״מ. ברכת דוד מס׳:

ג גינת ורדים. גמרא בבי כ״מ. גלגולים. גן נעול ב״ח ד׳ ווילנא על ש״ס:

ד דורש לציון. דרשת הרמב״ן. דבר לפי להחיד״א. דברי שתול סה״ת להבי מלבוב נ״מ. דברי שתול דרשות להכי״ל ד״י על התורה. דרשות ר״ן ר״י מיכן. דרך חיים אבות מהר״ל. דברי אמת זאת זכרון ז״ו מהר׳ מלובלין. דרשת הר״ן ר״י מיכן. דקדוקי רש״י. דמשק אליעזר סה״ת ס״ח. דעת קדושי לר׳ רפאל המכורנר. דברי דוד סה״ת לרדב״ז.

ה התגור. הליכות שלם תלמוד. המקנה נ״ח. הלכות גדולות. המפואר לר״ם מלכו. היכלות ואגרת הטיול. הר סיני סה״ת. הורות נתן הגדה ר״ם קלינבר, הגדה דברי שתול מהר׳ מלבוב. הגדה של״ה. החיוך.

ו זהר ווילנא. זוהר לובלין. זוהר מקדש מלך. זכר לדיק לר׳ רפאל המכורנר. זכרי שלמים לר״מ קורדוברו. זכרון שלמי יוסף. זכירה סגולה:

ח חי אדם. דר׳ מכמת אדם. חוכת הלבבות נ״פ. דר׳ ע״ם. חסד לאברהם סה״ת. חזקוני סה״ת. חדושי מהרש״ל ס׳ ריבית. חדושי הריש״ם. חי אדם חכ״ת ע״ע. חלק לבבפה. חומצי שלמזינער. חומצי פפריל שלמזינער. חומצי בחלבתן כל המינים. חומם כה״ע נחלמתן. דר׳ ש״ח. חומצי פ׳ שחרית יהודה. חופת חתנים. חמודי למיהל. חדושי ר״ר השציל כ״ק:

ט טיב נימין שמות חכמים. ט״ג ש״ם. טהרות הקודש מצות. על חיים מו״ק:

י יד הגדול ד׳ ווילנא. ירחים. יד יוסף מליחה כב״ח תטרוכות יד שלמה רמב״ם. ילקוט שמעוני תכ״ך. ילקוט מליעזר מדרשים. ישועות חיים כב״ח תטרוכות. יסוד יוסף: יוסף דעת יו״ד ב״ח להגי מלבוב. יש שכר דיוס ומהנים. יד יהודה כב״ח. יד יהודה תטרוכות:

כ כסף נבחר סוני הש״ם. כוחי ה״ח. כתר כהונה דיני כהנים בזה״ו. כל הקמח:

ל לימודי ד׳. לב עברי ב״ח. לומות עדות. לב האדי. לב האדי׳ על זכרון:

מ מרגניתא דרב לר״ב פרענקיל סה״ת ושו״ת. מסילת ישרים חפרים. מנות ד׳. מתן שכרן של מנות להסמ״ג. מקדש מלך על התורה. מאיר עיני סה״ת. מגיד משרים. מלוקי ארן נפתלרפעיה ממות המאור ווילנא. מדרש שמואל. מגילה מחרוזה מציות כלים. מעשי ה׳. מסכת רחם ווילנא. מדרש שמואל אבות. מעגל טוב להחיד״א מתנה ישראל ס״ם. מדרשים ותלמוד. מעם כל הספרים. מלין דרבנן. מפעלות לדיקים. מגן דוד לר״ד פאלנר ג״ל. מדרש פנחס. מנחם ליון על התורה. מגלת ליבה להחוי״ם. מדרש פחם לר״פ מקארפענטן:

נ נגה ישראל מהר״ל. נשמת חיים. נחלי מים. נתיב מצותיך. נר המקדש מזמנת כהנים בזה״ז:

ס סי׳ המצות החדש עם כל הוספות ב״מ ס׳ יריה החדש. ס׳ החורות החדש. ס׳ יזהסן השלם. סידור של״ה. ס׳ עמדין. ס׳ המנהג.

ע עין יעקב הגדול ווילנא. עין יעקב תרנגלכתמר. עין יעקב קטן ג״מ. עולת תפריס מר״ז מרגליות ברכת הפירות. עבודת ישראל להלדיק מקאזימין. עיד הלדק מר״ם פרימ קיטר סמ״נ. עליות אליהו. עתות ביזסף נהגי מלבוב נ״מ. עתות ביעקב נ׳ חלקים. עפרת זקנים סה״ת ועל ש״ם. עדת לדיקים.

פירין קדישין להלדיק מסתדיגורא:

פ פני יהושע ה״מ. פרי מגדים תו״מ. פני אלי דרושי. פרת יוסף לבעל התולדות. פרי תואר יו״ד לבעל תוה״ת.

צ צל״מ בפ״ב. צוהר התיבה. לדיק וכשנב להתוי״ם.

ק קרן אורה החדש ב״מ. קב היטר. קרבן שבת. קבלת שלמה להפ״ק ופ״ם. קונטרוס התפעלות. קל״ח פ״ח לוחמי. קיצור ש״ע להפ״ק ג״פ. קהלת משה. קדושת לוי.

ר רחש חפרים ד״ח. רחש יוסף חולין. ד׳ פסחים ביאה. רקחנטי ב״ח. ריטב״ח ע״ז ס׳. רשב״ם ג״ח. רמב״ן ניטין ב״ב. רב פעלים. רחשית דעת. רמות מופים. רחש יוסף טריפות. ר״ן שבת. רשב״ם מנחות. רזיאל המלאך.

ש שלטי ד״ח עם יש מוחלין. ש״ע הרב. שולחן הקריחם דיני קריאת ס״ת מלוקט מכל הש״ם ומדרש ומכל רחשונים ואחרונים כל דיני ומנהגי לקריאת ס״ת. שאגת ארי. שערי תורה. שבט יהודה. שארית ישראל חלק שני מיוסדין. שערי גן עדן. שער הציון מציון כל סוגי הש״ם ומקורם בעו״ב וכל הסוגי. שבט מוסר. שפתי קדושי עה״ת. שמירת הלשון. שושנת יעקב דיני שיקול הדעת. שימה מקובלת ג׳ בבות לבוב. ס״ת כתובות. שער הקדושה. שפת חיים. שו״ת בית חפרים. שו״ת רדב״ז. שו״ת לחם רב. שו״ת שואל ומשיב תנינא. שו״ת דר׳ תליתאי. שו״ת דר׳ רביעאי. שו״ת דר׳ חמישאי. שו״ת מהר״ם מינץ. שו״ת מהר״ם ש״ק תו״מ יו״ד תו״מ ח״מ. שו״ת בית שלמה ק׳ ותנינא. שו״ת כתב סופר. שו״ת רעיק הינוך. שו״ת רשב״ם מזמסות. שו״ת רשב״ם ח״ל. שו״ת הרי״ף. שו״ת מהר״ם פדווה. שו״ת מהר״ם לובלין. שו״ת תרומת הדשן. שו״ת מהרי״ק. שו״ת הרמ״ם. שו״ת הריב״ש. שו״ת הרי״ם. שו״ת חתם סופר ו״ח. שו״ת ר׳ שמוי״ל. שו״ת יהודה יעלה. שו״ת ברכת משה נ״ח. שו״ת יד אלעזר מהיג מוהן ר״מ הורוויטן. שו״ת ר״י מגא״ם. רמ״ח. ברכת יוסף להגי מלבוב זיל. מוהל מתם מהר״ם אלפאנדרי. שכילי דוד תו״ח יו״ד חו״מ מצ״ו. סם שלם תו״כ ויקרא. ש״ע בהה״ט פ״ת ווילנא. ש״ע תו״ח בהה״ט ווילנא. ש״ע בהה״ט ווין כל ד׳ ש״ם. שיטה קומה לר״מ קורדוברו. שמחת יו״ט ביאה. סם הגדולים מזולמי. ד׳ החדש. שפר חפרים קריאת ס״ת:

ת תורת הבית נ״ח ותרגום. תקפו כהן. תורת משה לחת״ם סה״ת ב״ח. תהילים דרש משה. תולדת אהר ן סה״ת. תולדות יצחק סה״ת. תולדות אברהם ש״ם להגה״ק מחלימוח. תניא הרב. תיקון תורה וד׳ עמודים. תימת נחמ. תפארת ישראל מהר״ל. תולדות חדם מר״ז ווילנר ז״ל. ד׳ רשותות. תל״ם ווילנא. תקונים כסא מלך. ד׳ סם פ׳ תקון משה. תולדות חדם סגולות. תולחות אברהם מר״ח כרחוה ז״ל. תולחות חיים קיצור ר״ח. תוספות ר״י ז׳ מסכתות. תורת נתן קבלה.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

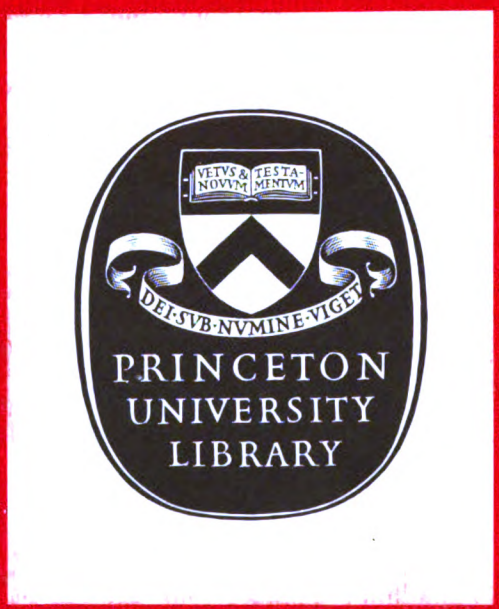

Digitized by Google

01 076511789

Digitized by Google